

JUDSON'S BURMESE-ENGLISH DICTIONARY.

REVISED AND ENLARGED

BY

ROBERT C. STEVENSON,

BURMA COMMISSION.

RANGOON:

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRINTING, BURMA.

1893.

PREFACE.

THE compiler of the present edition of Dr. Judson's Burmese-English Dictionary first suggested in 1881 to Mr. G. D. Burgess, C.S.I., then Secretary to the Chief Commissioner, the desirability of publishing a new edition of it, with examples exemplifying the use of the words therein contained. It was owing to the warm encouragement received from Mr. G. Burgess and Sir Charles Bernard, K.C.S.I., then Chief Commissioner of British Burma, that the compiler resolved to carry through and publish the present work.

The original compilation was finished on the 1st April 1885, and the manuscript of it was in the custody of the Superintendent of the American Baptist Mission Press for more than four years, during nearly the greater part of which period the compiler was on duty in Upper Burma, where, however, he continued to collect new terms, phrases, &c., for embodiment in the dictionary. The compilation was revised and corrected in England while the compiler was on furlough (in 1889) and returned to the American Baptist Mission Press, at the end of the same year, on the understanding that new type for it would be procured from America. The type did not arrive, and owing to this, and other reasons, the compiler did not finally revise it for press till last year. During May, June, July and August last year it was entirely re-copied for the second time. (The whole of the original manuscript the compiler wrote himself.) In August last year the present Chief Commissioner of Burma, Mr. Fryer, C.S.I., most kindly gave permission to the compiler to have the book printed at the Government Press. The Superintendent of the Government Press, Mr. J. Regan, was not able to put the work in hand till the end of January this year. Considering the unavoidable loss of time in sending the proofs to and from the compiler, the printing has been done with great

rapidity, which was to a very considerable extent due to the personal interest taken in it by Mr. Regan himself.

II. It has been the aim of the compiler, throughout this new edition of Dr. Judson's Burmese-English Dictionary, in no way to disturb the original arrangement of it, and also to endeavour to harmonize his own additions with the general character of the original work as much as possible.

III. The special features of this present dictionary are ;—

- (1) That it has a considerable number of new words not contained in former ones.
- (2) That most of the words have examples to them showing their use.
- (3) That both the written and colloquial styles are exemplified.
- (4) That it contains many excerpts from the best authorities regarding Buddhist religious and metaphysical terms.
- (5) That the *exact* pronunciation of many words is given.
- (6) That it contains many proverbs, aphorisms, old and quaint sayings which have hitherto not been published, and of which the bare recollection, even, of a great many, in a score or so of years, may have become a thing of the past.

IV. The abbreviations used in the present edition are the same as in the one of 1883. The additional ones of "M.B." and "E.M." stand for Hardy's "Manual of Buddhism" and Hardy's "Eastern Monachism." Other authors from whose works extracts have been taken have their names given in full, except two anonymous ones, who have been quoted as to the original meaning of "အကောဏိဝေဏ်" and "ထေရ်ဇာနည်." The compiler has inserted the extracts because they are interesting. He, however, is inclined to regard the derivations themselves as somewhat fanciful. In the first place the period when the sea laved the base of the "Akauk Taung" hill must have been *many*

hundreds of years ago, and it is extremely improbable that if it belonged to the Talaings, they would have given it an admittedly *Burmese* name? The distinguishing feature of this hill is its numbers of niches, containing images of Gaudama and rahans. It is quite as likely that ဘုရား is a corruption of the Talaing word 'Kyāik,' signifying "Buddha," "lord," "master," and some other Talaing word.

The compiler thinks it also highly probable that if Alaungphara had wanted to leave a lasting stigma on the Mûn, or Talaing, race, he would have used a Burmese epithet for the purpose. The etymology of ဘုရား is given, but it is surely not a compound of any two *Burmese* words known to most persons, as ဘုရား is not a word now extant in the language? The derivations given of "Akauk Taung" and "Talaing" bring to recollection the derivation given by the late Dr. Forchhammer of the word ဘုရား (Bassein). He alleged most gravely that it was derived from the fact that in some byegone war a certain "ဘုရား" at Bassein had been the scene of much slaughter and therefore the Burmese called the town "ဘုရား" or "hot thein." Now it is very unusual to prefix a verb or adjective to a noun in this way, in every day talk. It is unlikely, moreover, that the town was ever called ဘုရားဘုရား. It would have been far more likely that they would have called it ဘုရား? [Years ago a pôngyi at Pyapôn, in Lower Burma, informed the compiler that Bassein was originally called "Dôm Passim" in the Mûn language, "Town of Passim;" that it was called so "because it was inhabited by *natives of India*," and that the word "Passim" was not derived from either the Burmese or Mûn language.]

V. The authorities quoted in the Rev. E. O. Stevens' Judson's Burmese-English Dictionary are all reproduced in the present work. Through the courtesy of Mr. Eugene Oates, the distinguished ornithologist, the compiler has been able to give a few additional names of birds.

VI. The compiler has not deemed it advisable to adopt the plan of the 1883 edition in attaching the initials of every

authority who has added a new word to the edition of 1852. It would have been somewhat difficult to distinguish by means of initials between the names of the Rev. Dr. Stevens, the Rev. E. O. Stevens, the Rev. Lyman Stilson and the compiler. After all it should be borne in mind that the additions made by those who have followed Dr. Judson do not amount in value, in the aggregate, to that of the original work; so in any case it is not desirable that every stray word that may be added should have its discoverer's initials affixed to it. The compiler of this edition, however, in excising the names of those who have added to former editions of Dr. Judson, has applied the same treatment to himself.

VI. The compiler wishes to express his deep acknowledgments for the many definitions of Buddhist religious and metaphysical terms to the works of the Right Rev. Paul Bigandet (the much-venerated Roman Catholic Bishop of Rangoon) and the Rev. Spence Hardy, formerly of the Ceylon Wesleyan Mission. The compiler has also derived considerable benefit from the dictionary of Mr. Childers, late of the Ceylon Civil Service, and would doubtless have derived more had he (the compiler) possessed a knowledge of Sanskrit. Some may urge that the compiler has given an undue prominence to Buddhism, and thereby magnified its importance. To this the compiler can only, with due deference, say that he believes it to be equally impossible for the missionary, the Government official, or any one else, ever to gain any real insight into Burmese motives and character without *some* knowledge of Buddhism. The Burmese are, according to their lights, a religious people, and there is much in their system of religion which must command the sympathy and admiration of mankind. That even a very profound knowledge of Buddhism would result in alienating a firm believer in Christianity is hardly credible. To most Western nations the doctrine of metempsychosis would ever form *one* insuperable barrier, at all events, to being converted to Buddhism. The other would be that to the minds

PREFACE.

of a vast majority of Western peoples there is something repugnant in the idea that any human being, however spiritually-inclined or righteous, should be able chiefly by his own merit and unaided efforts to attain everlasting happiness ; for this is what the accumulation of personal merit, according to Buddhist ideas, must be considered to mean. The amount of morbid self-consciousness that such a system is sure to create must make any non-Buddhist wonder that Buddhists should be so tolerant of the religious principles and tenets of others, but as a matter of fact they are, and they are worthy of the highest commendation for it.

Many Buddhists may be inclined to demur to the view here taken of their religion, and of the improbability of Western races ever regarding Buddhism with much favour. They may in defence of metempsychosis wish to ask whether the illustrious scientist Charles Darwin, whose works are so highly thought of throughout the continents of Europe and America, did not distinctly assert that he believed that human beings and apes were derived from a common stock? It is undeniable that to an average intellect, at all events, the sum and total of Darwin's great work, the "Descent of Man," conveys that impression. "If, then, this is allowed, why should there be any objection to our dogma of metempsychosis?" may ask the Buddhist. Of course this seems plausible enough, but it may be asserted, without fear of contradiction, that all Darwin's arguments and theories are in favour of the development and improvement of species, and nowhere has he stated that he ever entertained any solicitude that it was ever possible that man might *relapse* into his protoplasmic original. The doctrines of Buddha afford no such assurance.

VII. The compiler had hoped, in the course of the compilation of this work, to have been able to throw some light on the *etymology* of the Burmese language. In this he has been greatly disappointed. So far as the compiler's experience goes, the Burmese appear to have no idea of, or take any interest in,

the etymology of their *own* language. It cannot be that the etymological instinct is absolutely *wanting* in the Burmese, for the compiler has on several occasions heard Burmans trying to give the *Pali* derivations of the names of Europeans !

In fact it has often appeared to the compiler that the Burmese affect to despise their own language and unduly exalt *Pali*. This seems a great pity, for in spite of the statements of a good many that the Burmese language "has nothing in it," it is in many respects as expressive as any language could well be. It has a terse comprehensiveness all its own. In re-introducing the Patama Byan Examination at Mandalay, the Local Government expressed a hope that it might be the means of forming in the future "the quarry from which may be hewn the terms required for the expression of modern ideas in law, medicine, science and philosophy, for which the Burmese language is by itself inadequate."

A felicitous blending of both languages will probably be found adequate for this purpose, as again and again one is struck by the neat and pithy phrases of the combined languages. For instance, the concise apophthegm "လေကေလေလေလေ" contains a great scientific fact, and illustrates the cause of land and sea breezes in a nutshell.

The compiler especially wishes to acknowledge the great assistance received from his several Burmese *collaborateurs* U Si, U Thiri of Danubyu (now both dead), Maung Pho U and Maung San Ngyeing (now an advocate at Mònywa). To Maung San Ngyeing his special acknowledgments are due, for it was with him that more than half the work was compiled. The compiler also received valuable hints from Maung So Min (of Yandoon) and U Maung of Moda (Upper Burma). The last-named is the most intellectual Burman the compiler has ever met. The compiler wishes also to thank Mr. F. Ripley, the present Registrar of the Court of the Judicial Commissioner, Lower Burma, for many useful suggestions, and also Messrs. Watson and Mackertoom for allowing him to take

extracts from their pamphlet of Public Works Department technical dialogues, a most useful little work.

In conclusion the compiler hopes that this compilation may be found really helpful. He feels that he will be amply repaid if it lightens and renders more pleasant the labours of those who, like himself, are trying to master this most difficult, but very interesting, language.

ROBERT C. STEVENSON.

YE-U, UPPER BURMA: }
The 21st April 1893. }

ADDENDA.

Page 24—line 17, add အခွက်အကျင်း, a term applied to culturable landအခွက်အကျင်းကောင်းသည်။

Page 31—line 10 from foot, add ခွက်ဝင်အပ်၊ စထဝင်အပ်၊ ပြည်ဝင်အပ်။

Page 48—line 8 from foot, add (ဆေးရုံ)။

Page 50—last line, add ကြက်ဖအထောင်မှိုက်ပြီးတွန့်သည်။

Page 87—last line but one, add "The tap-root of a tree." [အမြစ်ကျွဉ်, v. to have the circulation of sap checked as a tree?]

Page 91—after line 2, insert —ဝါ, v. to contain an error or errors as a document; or applied to *conduct* involving or entailing errors, mistakes, &c.

„ —after line 27, add အမှုတွဲထိန်း, n. a Court Record Keeper, အရေးပိုင်ခင်းရုံးအမှုတွဲထိန်းမောင်ထိုးစွပ်။

Page 96—line 2, add [a capital sum of money placed out at interest—principal.]

Page 98—line 5 from foot, add [အရာထော်မြေ, n. State land.]

Page 99—line 2, add အရာရှိအရာပ်, those who have and those who are seeking office.

Page 106—line 9, add (အလွယ်ဆရာ)။

Page 111—after line 24, insert အထွင်လို, v. to be urgent as a matter of business.

Page 146—line 4 from foot, add (or of disapproval).

Page 151—line 13 from foot, add ကြောင်ဥကျည်။

„ —line 9 from foot, add [ဥစ္စာတခါပျောက်နေရဲ ဘဝခါရောက်။]

Page 154—line 4, add [မြို့ဆင်ခြေဖုံး]။

Page 190—line 16, add [Kasino or Kasinam is the name for one of the divisions of the Karmasthaná (ကမ္မဌာန်း) and is a process by means of which mystic meditation may be induced. There "are 10 kinds * * * * earth, water, fire, wind, blue, "yellow, red, white, light, and the sky seen through a narrow "aperture. The word 'Kasino' is Sanskrit and this rite is, "I think, so named because in practising it the mind is wholly "absorbed or engrossed in one predominant idea."—*Childers' Dic.*]

Page 193—after line 29, add ကာရီ, ကာရီယ, a rule of grammar by which certain letters become interchangeable, e.g., ° (ဆေး

သေးထင်) for ဝ or န, e.g., ရှ်း for ရှင်း; ဝ for ထ, e.g., ဝင်း for ထင်း; ထောကထံ for ထောကံ, ထ for ဝ, ဝ for ဝ as နိဗ္ဗာန, နိဗ္ဗာန် for နိဝါန။

Page 194—after line 23, insert —ဝင် (pron. ထားဝင်), *n.* formerly a crucifixion frame in Upper Burma; a flogging triangle in British Jails.

Page 209—after line 3 from foot, add ထိုင်း, 4, an interjection inviting or suggesting action or effect, e.g., ထိုင်းခင်ဗျားရှင်ကျန် ထင်ရှေ့စီမံထားကြပြီ။ ထ is similarly used.

Page 212—after line 13, add [ကျ means also to “age,” e.g., သည်နှစ်ဦးစံင်းတယ်ကျသည်။ an abbreviation of အရွယ်ကျ (?)]

Page 227—after line 11, insert —ဖြစ်, *v.* to become petrified, to be petrified.

Page 246—after line 19, add—

ကြေးနန်းဝန်ကြီး, Chief Superintendent of Telegraphs.

ကြေးနန်းဝန်, the Superintendent of the Telegraph Department.

ကြေးနန်းဝန်ထောက်, an Assistant Superintendent of Telegraphs.

ဒုတိယ ကြေးနန်း ဝန်ထောက်, Sub-Assistant Superintendent of Telegraphs.

Page 254—after line 10 from foot, add [ကွင်း is also used in the sense of two carriages or carts passing each other on the road, e.g., သည်လင်းမှာကွင်းနှစ်ကွင်းသာသကား]။

Page 256—line 3, after castrate, add (ကွပ်ချော, to perfectly castrate, e.g., နွားကွပ်ချော)။

Page 305—last line, add [မချီထင် (pron. ဝဲ) has a similar meaning to မချီထုံ]။

Page 307—last line but one, after Widuya insert (the nobleman) or (minister).

Page 309—at the foot of the page, add (ချေတွာ, a written statement, or defence, presented to a court by an accused person), ချေတွာဆက်တွင်းသည်။

Page 320—line 3, add (the hind leg of a quadruped in contradistinction to ထက်, a foreleg); —ထူဦး, to become benumbed (or asleep), as the foot.

Page 327—between line 7 and line 8, insert —သခင်, *n.* a Pegu, or Khayasu, deerhound.

Page 339—before line 11 from foot, insert မိဗညီ, *n.* ghrana winyana, nose, consciousness in the nose, like the footsteps of

a goat in shape, is that which perceives smell, whether it be agreeable or disagreeable.

Page 342—line 22, add, i.e., arising from a feeling of injured respect.

„ —*between lines 6 and 7 from foot, insert —*ထိလိယော၊ *n.* a husband and wife of youth, *i.e.*, the first marriage made in a person's lifetime.

Page 369—line 10, add ဝိထိန္ဒ *is also applied to the statements of ywathugyis (in Upper Burma) made on oath of the extent, boundaries, and population of their jurisdiction at the time of the settlement of 1145 B.E., and of, as some say, a later one made in 1164 B.E.*

Page 375—line 13 from foot, after နာ *insert pron.* ဝဲနာ။

Page 379—line 17 from foot, add after the same; 'and protracted constipation,' (a Bur. medical term).

Page 409—line 19, after use insert (အင်္ဂါထည်နှင်း ထည်ထည်ထည်) *အောင်စောင်ထားသည်).*

Page 410—line 12, after v. insert (pron. ခေင်္ဂဇည်း).

„ —*line 20, add [has also the meaning of ခေင်္ဂဇည်း].*

Page 442—line 19, add (Gardenia campanulata, K.)

Page 443—line 11, add (ရေကန်ညစ်ညစ်သား၊ ထွားစည်ညစ်ညစ်သား).

Page 446—line 13 from foot, add [very often ဆို is equivalent to the English expression "they say," e.g., နတ်မိန့်ခံသွားမွေးသတင် ထားသည်ဆို].

Page 447—line 9, after ထည် insert (pron. ဆိုင်ထယ်).

Page 449—line 3, add for priests' robes.

Page 484—line 13, add အိမ်ထောင်ပျက် *is preferable, e.g., ထည်မိန့်ခံအိမ်ထောင်ပျက်သည်။*

Page 497—after line 8 from foot, insert မိုး, *v.* to come into a camp or stockade (as an enemy) suddenly and unexpectedly; to surprise an enemy by night.

Page 498—line 26, add ဝိလိမ္ပိ။

Page 552—line 7, after ထား insert ထိုး, *e.g.,* —ကစား, —ထိုး။

Page 557—line 18, add [The same idea runs through the French saying "Quand il pleuvrait des halberdars demain je partirai quand même."]

Page 574—line 6, after ငြိုးထိုး *insert* ထိုး။

Page 590—line 22, after Siddhartta add "Dewadatta made five requests of Gaudama Buddha, which were all

refused. After this he rebelled against the authority of Gaudama and as a punishment was swallowed up in the Awíchi (အိစိ), or nethermost hell. In a future birth, however, for repeating a stanza in praise of Buddha (by which he received the assistance of the three gems ရတနာဒါနံ) he will become the Pasé Buddha (ပုဆေဗုဒ္ဓ) Sattissara (*Bur.* ဆဋ္ဌိသထ). *The five requests were*—(i) that priests should be forbidden to live in wiharas (ဝိဟာရကျောင်း); (ii) that priests should only eat such food as they received in the alms-bowl (သံဃပိဋ); (iii) that priests should be forbidden to make robes of anything besides what was taken from the cemetery (ထုသန်); (iv) that priests should be compelled to live at the root of a tree; never suffering them to enter a house covered with straw or protected by a roof; (v) that priests should be forbidden to eat flesh of any kind "

Page 593—line 6, add ထမ်း။

Page 597—line 4, after 'Buddha' insert "Before attaining to the state of a Buddha Gaudama passed through 550 different phases of existence, the history of which is contained in the Játakās, and, as Dr. Forchhammer has pointed out, the relics of Gaudama are not necessarily those of his last human existence, but may be remnants of the many stages of animal life he had previously passed through. Thus the many bovine tooth-relics, ascribed to him, are accounted for by his having been four times born as an ox or bull. The same applies to many other relics both in India and Burma; later generations, forgetting the original nature of the sacred remnants and the tradition connected with them, pronounced them to be relics of the body of Buddha in which he lived out his last existence." [Footnote to page 2 of Mr. Ortel's "Note on a Tour in Burma," 1893.]

Page 606—after line 20, insert ———သတ်ကောင်ထဲ, a term applied by Forest Officers to trees that have been blown down or have fallen through natural causes (ကောင်ထဲနတ်သတ်။)

Page 618—line 8 from foot, add [often followed by တတ်မြောက်, *e.g.*, ကချင်ဝကားနားထည့်တတ်မြောက်သူ].

Page 631—after line 6 insert ———ထောက်ကြေး, *n.* supplementary sums of money furnished to the families of ahmudans [those in the service of the Kings of Burma] at the capital, by their relations living at home, either when the ahmudans did not receive their pay regularly; or did not find it sufficient to live on.

Page 679—line 6, add or assembly of persons.

Page 691—line 5 from foot, add (လှမ်းဝှံးညောင်ညောင်ကလေး).

„ —*last line, add* မိန်းကြာရွက်ပေါ်တွင်။ ရေခဲတင်လျှော့ကျထိ သကဲ့သို့ ကိုယ်ပကိုယ်တွင်း သန့်ရှင်း။ ရောဂါအနာပေါင်းတို့သည်။ ကိုယ်သို့မရောက် ပျောက်ကုန်စင်သည်ဖြစ်၍အန္တတဗေဒိယ ၂၀းတို့၌ချင်းသာစွာရှိနေပါသည်။

Page 692—after line 10 from foot, insert မိလောပိနဝါး, *n.* the Penang or China bamboo. [*Note.*—မိလောပိန is a corruption of the Malay, Pulo Penang, Pulo, island ကျွန်း and မိန, betel-nut ကွင်းသီး။]

Page 694—line 3 from foot, add (a crab cast).

Page 699—line 22, add [စစ် ဖုလိတ်ဝန်, a Military Police Commandant; ဒုတိယစစ်ဖုလိတ်ဝန်, an Assistant Military Police Commandant].

Page 794—line 4, add (ဆဝင်အိုက်။ဆဝင်ဇ) (အေး။)

Page 810—line 6 from foot, add ရေခဲလျှော့ညာဏအနွယ်ပြတ်ထော် ပူပြီးသော။

Page 848—line 7, add [ကျင်း (*pron.* ရိင်း) is any ordinary spring; ကျင်းသန့်, *v.* to have a strong spring.]

„ —*line 17, add* မောင်းခွေးသက်စွပ်။

Page 856—line 22, add (မျက်မိတ်သုံး။မျက်မိတ်သတ်, as far as the eye can see).

Page 876—line 13, add (မြေနုကျွန်းပေါ် အရာထော်).

Page 883—line 4, add (the Kerait ?)

„ —*line 11, add* [the မြေဗွေ is also called မြေကျား by Upper Burmans].

„ —*line 22, between n. and the cobra insert* [*Naia tripudians.*]

Page 901—line 13, add [ယဇ္ဇာဏေ, ယဇ္ဇာဓဇ္ဇေ].

Page 914—line 7, add [အခါကြီးရက်ကြီး, *e.g.*, full moon of Wahso, equivalent to the English “a high day”; Hindustáni “burra din.”]

Page 926—line 2, add [ရန်ထွန့်, to dissipate or disperse enmity. One of the late King's steamers was called စကြာရန်ထွန့်].

Page 944—last line, after “to separate” insert ရေဝေထောင်။

Page 958—line 10 from foot add [ရှုတ်, or ရှုတ်တတ်, is the only Burmese equivalent to the English expression “to be shy” known to the compiler, *e.g.*, သည်မိန်းကလေးညောင်သည်များထာထွက်ရှုတ်တတ်သည်။]

Page 988—between lines 2 and 3 from foot, insert — ရှိမကွာ, adv. uninterruptedly—a term frequently met with in documents pertaining to rights and titles in land.

Page 994—line 19, for “teaspoon” read “tea-table.”

Page 998—line 21, for ခဝါ read ခဝါ။

Page 1002—after line 25 insert ဝဏ္ဏ (corruption of English ‘lord’) မင်းကြီး b. n. H.E. the Viceroy of India.

Page 1005—line 10 from foot, add ဝဏ္ဏသားကွင်းရေ ။

Page 1009—line 14 from foot, add The Japanese have a similar superstition to the Burmese. “They will not awaken a sleeper lest the spirit (i.e., the equivalent of the Burmese ဝဏ္ဏ) should have gone on leave during his dreams, and on its return should be unable to find its mortal tenement.” (Sat. Rev., p. 165, Aug. 5, 1893).

Page 1016—line 18, add [This term is also applied to an expert burglar, thief, pickpocket.]

Page 1064—line 14, add [ဝန်ကွတ်, to be released from such result, ဝန်ကွန်]

Page 1095—line 3 from foot, add [to put a ship on the stocks.]

Page 1111—line 24, add [also used in the sense of ‘carrying a joke too far,’ e.g., အကြံစားသန်.]

Page 1130—line 5 from foot, add n. an iron pillar or window-bar.

Page 1139—line 10, add အာသနာဒုခါရကမလာဓမ္မရာဇ်တရားမင်း မြတ်။

Page 1141—after line 8 insert — ဝဏ္ဏမင်း, n. one's family—a term used by women.

Page 1171—line 13, add ထွတ်နာ, n. Surra (?) a disease of horses.

Page 1176—line 23, add ဓမ္မမင်း။

CORRIGENDA.

Page 16—last line, between the word bridge and ဝင်ထောင်း insert [wall framing].

Page 18—last line, for သော read သော့

Page 55—line 22, for ထထိုင် read ထထိုင်

Page 82—last line but one, expunge a feminine.

Page 85—first word, for အမိခံ read အမိခံ

Page 92—line 10, expunge အဗ္ဗေ

Page 126—line 3, for မွေးလူချိုလူ read မွေးလူမြိုလူ

Page 142—first line, for သူနာလိုက် read သူနာလိုက်

Page 145—line 14 from foot, for Thinbaws read Theinbaws.

Page 168—line 7 from foot, expunge the words ကပ်ထောင် and see ကပ်ထောင်လျာ

Page 175—line 10, omit one.

Page 186—line 8, insert ။ between စွာ and သည်

Page 192—line 5, for creatures read rational beings.

„ —line 20, for ကံ့ထာ read ထာ့ထာ

Page 193—line 11 from foot, for ထာထာ read ကာထာ

Page 194—line 18, for ငြိ read နေဗြိ

Page 199—line 2, expunge လှန်ကောင်းသေး

Page 210—last line but one, for ခွဲ read ဝဲ

Page 214—line 4 from foot, between အမျှား and မဂ္ဂင် insert နှင်း

Page 221—line 18 from foot, for (parnat) read (pun net).

Page 229—line 14 from foot, for ရှင်သီလဝင်သ read ရှင်သီလဝင်သ

Page 243—last line but one, for သော read သော့

Page 252—line 11 from foot, insert pron. ရှိ between ဝိုင် and lit.

Page 254—line 1, for ကြီးမိုးကြီးသဲ read ကြီးမိုးကြီး

Page 259—last line but one, for ထွက် read ထွက်

Page 265—line 12 from foot, omit the ။ after ကြေ

Page 267—line 18 from foot, for နှင့် read နှင့်

Page 278—line 3 and line 35, for ထန် read ထန်

Page 281—line 8 from foot, for ထည်ဝတ် read ထည်ဝတ်

Page 283—line 19 from foot, for အပြီးထောင် read ဝတ္ထုအပြီးထောင်

Page 307—line 6 from foot, for သော read သေ့

Page 319—line 18 from foot, for ချါ (ချါ) read ဇီ (ချါ)

Page 320—line 20, for ညီး read ညီး

Page 328—line 20, insert ' after ဝဲချင်း

Page 333—line 8, for taly read tally.

„ —lines 16 and 17 from foot, expunge [Anglicè,
When in Rome do as Rome does.]

Page 345—Expunge the whole of line 1 except ငါး, and the whole of lines 2, 3, 4, and 5.

Page 349—line 5, for ငါးထိုး read ငါးထိုး။

Page 359—line 20, for င read ခွဲ

Page 370—line 8 from foot, for ခမင်း read ဒမင်း

Page 395—line 15, for ဌာနဝေယံ read ဌာနဝေယံး

Page 410—line 16, after ကြောင့် insert ထမ်းကို

Page 419—line 18, for ငွေသန့် read ငွေထည်နှင့်

Page 423—expunge line 18.

Page 424—line 22, for ဝကျင်ထောင် read ဝံကျင်ထောင်

Page 439—line 13, for ဆုံးမနိုင် read ဆုံးမနိုင်

Page 440—line 1, for cheveux read chevaux.

Page 456—line 14 from foot, add to become unfolded or unravelled to the mind, as the plot of a play.

Page 462—line 19, insert လိုက် between ရှု and ကျန်

Page 463—line 13 from foot, for corner read former.

Page 469—line 22, expunge the last four Burmese words.

Page 484—line 21, for လိုသည် (1) read လိုက်သည်။

Page 485—line 19, for to be alive read to have children who are alive, or who have grown to maturity.

Page 501—line 15 from foot, expunge ' which see.'

Page 513—line 8, for အငွေ read အငွေ။

Page 522—line 4, for သော read သေ့။

Page 538—expunge lines 4 and 5.

Page 548—line 26, for ထုံ read ထုံ

„ —line 29, for ထပ်တူထုံ read ထပ်တူထုံ။

Page 551—line 13, expunge ထင်းရှူးသစ်တာ, n. a deal box.

Page 566—line 1, for မြိုင် read မြိုင်

Page 568—lines 15 and 16, for ကွဲထည်းထူးခြား read ကွဲထည်ထူးခြား

Page 577—line 6, for ထော read ထော့

Page 579—line 12 from foot, for ထန်းရည် read ဒန်ရည်

Page 581—line 10, expunge alone.

Page 583—line 19, for (ဥစ္စာထထ) read (ဥစ္စာထထာ).

Page 599—line 11 from foot, for (နှုတ်ခင်း) (pron. နှစ်ခင်း) read (written နှုတ်ခင်း)

Page 604—line 10 from foot, for superintends read superintended.

Page 610—line 9 from foot, for ထော read ထော့

Page 618—line 5, for (နားပန်းသံကြိုး) of a sail read (နားပန်းသံကြိုး, a sail rope).

Page 632—line 6 from foot, for see read come.

Page 649—line 7, for scattle read cattle.

Page 680—line 9 from foot, for or ပထုပ်ထင် (ပထုပ်ထင်) read (ပထုပ်ထင်)

Page 691—line 18, for မိတ်ရေခွဲ read ပေရေခွဲ

Page 693—line 19 from foot, for သူ read လူ

Page 701—line 3 from foot, expunge ဖု

Page 702—line 18, for ကလေး read အကလေး

Page 703—line 4 from foot, for foot read foot-rule.

Page 707—line 14, for ကောင်း read ကောင်း

Page 724—line 4 from foot, for နှင့် read နှင့်

Page 726—line 9, expunge စည်], to be decided.

Page 758—line 3 from foot, for တစ် read ထပ်

Page 770—line 15, for ဒိပ် read ထိပ်

Page 775—line 17 from foot, for ဓနံ read ဓနံ

Page 792—line 14 from foot, for ပွဲ read မွဲ

„ —line 5 from foot, for သံ read သန်

Page 795—line 13 from foot, expunge (according to another acceptation သိနန်း or ထနန်း).

Page 797—line 16 from foot, for a kind of birth read the skylark.

Page 815—line 17, add to be named, give a name.

Page 818—line 2, for noun read adjective.

Page 841—line 12, insert ထ after ခဏ်

- Page 843—line 10, for ၀၁၀ read ၀၀*
Page 856—line 9, for ဖြင်း read ဖြင်း
Page 869—line 6, for sledge read sedge.
„ —line 10, for South-Eastern read South-Western.
Page 899—line 9, for English read In.
Page 914—first line, for ဖြာ read ဖြာ
Page 935—line 27, insert ၀၀ before ဆွဲ
Page 942—line 17, for ကြွယ်ထွန်း read ကြွယ်ထွန်း
Page 944—line 4 from foot, for “the division of a stream into two currents” read “a range of high land lying between two river basins, and discharging its waters into them from opposite directions.”
Page 951—line 19, for ဖြိုး read ဖြိုး
Page 994—line 19, for teaspoon read tea-table.
Page 1001—line 18, for ကြော read ကြော
Page 1050—line 14 from foot, for ဖြင်း read ဖြင်း
Page 1060—line 2, for ဖိး read ဖိး
Page 1069—line 16, for flat read fat.
Page 1118—line 10 from foot, for homogeneous read heterogeneous.

ABBREVIATIONS.

THE following are the abbreviations which most frequently occur, namely :—

n. for noun.

pron. for pronoun ; sometimes ‘ pronounced.’

pron. a. for pronominal adjective.

v. for verb.

adv. for adverb.

int. for interjection.

verb. for verbal.

qual. for qualifying.

num. for numeral.

trans. for transitive.

comp. for compare.

aux. for auxiliary.

D., Francis Day, F.L.S., F.Z.S., &c., Surgeon-Major, Madras Army, and Inspector-General of Fisheries in India and Burma.

K., S. Kurz, late Curator of the Herbarium, Royal Botanical Gardens, Calcutta.

M., Rev. F. Mason, D.D., M.R.A.S., late Corresponding Member of the American Oriental Society, of the Boston Society of Natural History, and of the Lyceum of Natural History, New York.

O., Eugene W. Oates, Esquire, Superintending Engineer, D.P.W., British Burma.

JUDSON'S DICTIONARY:

BURMESE AND ENGLISH.

ENLARGED EDITION.

အ

- အ, 1 (Pali), *privative affix*, as in အနိစ္စ, impermanence ; from နိစ္စ, permanence combined with အ before a vowel ; အနိစ္ဆာရုံ, an undesirable object, from ဣန္ဒာရုံ, a desirable object. 'အနိစ္စဘုရား,' an exclamation of fright or surprise, *lit.* meaning 'impermanence' 'Lord!' (Buddha understood), 'ဘုရားရှင်' (*pron.* ဘုရားရှင်), ဘုရားရှင်ထန်မိုးထောင် meaning 'Lord Buddha.' 'The might of Lord Buddha' (are similar exclamations).
- အ, 2, *substantive prefix*, as in အထင်း, light, from ထင်း, to be light ; an *adverbial prefix* ; see Grammar.
- အ, 3, *subscriptive*, formerly written under a letter to shorten and lighten the sound.
- မြင် (from မြင်, to stop or hinder the light accent •) အောက်မြင်။ Pali နိဂ္ဂဟိတိ။
- အ, 4, *v.* to be speechless, dumb ; စကားအမည်, to be imperfect in utterance ; စကားနွံ့မည်, to be imperfect in sound ; အသံအမည်။ ခရာအမည်။ ခေါင်း ထောင်း အမည်။ ခင်္ဂါးအမည်။ (as a cracked rupee) ; အမည်။ (စကားနွံ့ is more elegant than အ), (to be stunted in growth as a plant, စပါးထွက်ချိန်ထန်လျက်နှင့်မထွက်ဘဲ အနုမြူ) ; သည်လူကား ပြောသင့်သည်အခါ။ မပြောဘဲနေသည်။ နွံ့ထလို။ အထလိုဘဲ, this man remains without speaking when it is proper for him to do so : as if he had an impediment in his speech or were dumb.
- အ, 5, an *infinitive prefix*, equivalent to ရအောင် and မြင်းငါ, as အကြည့်အရှုလာသည်, he came to see ; အကူအညီထွားသည်။ (colloquial).
- အအ, *a.* dumb ; *n.* a dumb person, လူအ။ လူအအ (Prov. လူအကျား လိုက်ထလို)။
- အအက် (from အက်, to crack open), *n.* an opening, gap, fissure, chink. အအက်အကွဲ။ သည်ဒိုး အအက်ကြီးသည်။ ဟေးထေးလို့ မထိုင်ပါ,

this pot has a large crack in it ; it cannot be mended so as to be water-tight.

အအိပ် (from အိပ်, to sleep), *n.* sleep ; အိပ်ကြီးသည် more commonly used ; *v.* to sleep much ; to sleep sound. အိပ်ကျူးအပျော်ထော်ကျူးသည် applied to the royal family.

—ဆတ်, *v.* to sleep lightly, *i.e.*, to be easily awakened, မင်းဆတ်အစိတ်ဆတ်သည်ထကြွထကြွရှိသည်။

—ဆိုး, *v.* to sleep in such a manner as to present an unseemly spectacle to another.

အအိမ် (from အိမ်, a house), *n.* a sheath ; အိမ်, a case or covering, as the inner covering of some seeds. အစေ့အိမ်။ (အိပ်ပျက်အိမ်) ထားအိမ်။ သေအိမ်အိမ်။ ထားအိမ် (*pron.* သအိမ်).

အအုပ် (from အုပ်, to cover), *n.* a number or quantity placed together, as if under one cover, as စာအုပ်, ပိတ်အုပ်, &c., *which see* ; president, ruler. ကြက်အုပ်, a flock of jungle-fowl ; ကျွဲအုပ်, a herd of buffaloes ; နွားအုပ်, a herd of bullocks ; ဆင်အုပ်, a herd of elephants ; ထောင့်ခွေးများအုပ်နှင့်နေထိုင်သည်။

—အချုပ်, *n.* *see* အအုပ်, last definition ; အအုပ်အထိန်း, a guardian, one that oversees and takes care of. အအုပ်အထိန်း, similar meaning. သားသီးများကို အအုပ်အထိန်းကောင်းထွင် ပျက်စီးခြင်းထိုးရောက်ပါ။ မိတ်ချုပ်မင်းကြီးစစ်မက်မိတ်ပါကိအအုပ်အချုပ်ကောင်းသည်, the General's control and supervision of the officers and men is excellent.

အအုံ, *see* အုံ, a bulge. ပျားများအအုံဖွဲ့သည်။ ငါးများအအုံဖွဲ့သည်။ တထိုင်းပျားငါးအုံဖွဲ့သောတွင်းကိုထွေသောအခါပောက်တွင်း၍လှသည်။

အအူ, *see* အူ, the intestines.

အအေး (from အေး, to be cold), *n.* cold.

—ခံမိ, *v.* to catch cold (မိ not necessary). မင်းအအေးခံမိသောကြောင့်ရောဂါဝေဒနာရောက်သည်, you have caught cold and that is why you have got ill. Prov. အအေးရှိရာအပူထာသည်, heat comes to where cold is (as when experiencing a glow after bathing) ; an apophthegm frequently quoted by Burmese medical practitioners.

အအောင်, *see* အောင်, a fee.

အဥ, *see* ဥ, an egg.

အဦး (from ပြီး, to begin), *n.* a beginning, commencement ; အဝ, *see* ပြီး, a beginning, fore-end, fore-part, top : *num. aux.* applied to rational beings ; considered in same way as chief or having subordinates ; *see* Grammar.

—ဆုံး, *adv.* at the very first, အဆုံးအရင်းဆုံးကုန်သည်ထပြီး one merchant ; ကျွန်ုပ်အဦးဆုံးရောက်ပါသည်, I arrived the very first

အက, ၁ (from က, to dance), *n.* dancing, as ထိုသူအကကောင်းသည်, his dancing or manner of dancing is good.

အက, ၂ (from က, to harness), *n.* harnessing, as မြင်းထိုအကမတတ်, he does not understand harnessing the horse.

အက်, *v.* to crack open, more than ဝပ်, less than အာ ; hence အအက် ဝရှိအက်အက်မတင်, not to accord in sentiment ; သည်အမှုတွင်မည် ထိုအက်အက်ကြီးမတင်ဘူး (rare) သဘောဝရှိ။ (polite). ရဲရက်နှင့်ထ ပြည့်သည်အက်အက်မှစ၍ဘူး applied to persons who are in too great a hurry to do anything ; equivalent to မထိုင်ခင်ခြေဆင်း သည်။

—ဥပဒေ, *n.* a legislative Act.

—ကွဲ, *see* the parts.

အတ္ထမိဋ္ဌာဘုံ, *n.* the highest of the ၁၆ Brahmaloṅkas. ဗြဟ္မာဘုံအထက် ဆုံးထပ်။

အက္ခရာ (Pali), a character, letter of the alphabet, စာလုံး။

—သင်္ချာအတတ်, algebra ; အက္ခရာသင်္ချာ အရေအတွက်ကို မင်းနားလည်ခဲ့ လား။

အကင်း (from ကင်း, to form as fruit), *n.* fruit in the first state after the blossom ; ကင်းစသီးစ (*pron.* ကင်းစသီးစ), noxious exhalation or effluvium, one kind of အငွေ့။

—ထူ, *v.* to be of a gross, thick habit of body ; အခေါက်ထူသည်, to be heavy, sluggish in motion ; ထိုင်းမှိုင်းသည်သူတယ့်နားလည် ခဲ့သည်အကင်းထူထွန်းထို (infreq.).

—ပါး, to be of a thin, spare habit ; to be quick, agile, လေ့ပါး ထွန်းမြန်သည်။ သည်သူအကင်းပါးသည့်အတွက်။ စေ့လျစ်မှိုင်းထိုကောင်းသည် ; also applied to horses and bullocks. [သည်မြင်းအကင်းပါးထိုအ စီးအနင်းကောင်းသည်]။

အကန့်စင်းမရှိ (အကစင်းမရှိ), *see* ကန့်စင်းမရှိ, still in use စဉ်းကမ်းမရှိ။ (အ only inserted when negative is used), *e.g.*, သည်ခိန်းမအ ကန့်စင်းမရှိ။ သည်ခိန်းမတတ်ကန့်စင်းရှိပါသည်။

အကန့် (from ကန့်, to mark across), *n.* a line drawn across other lines ; a transverse line of division ; the space between two cross lines ; a compartment ; *comp.* အထန်။

—အကွက်, *n.* same as last definition (figuratively a hindrance, restriction, prohibition, *e.g.*, သည်အမှုကိုအကန့်အကွက်မရှိပါနှင့်, do not let there be any interference with this business).

—အကွက်ထုပ် (သည်), to make compartments ; to divide into compartments.

သည်အမှုမင်းသဘောရှိရာလုပ်ပါကော့။ ကျွန်ုပ်အကန့်အကွက်မပြုပါဘူး, do as you like in this matter ; I will place no restriction on you.

အကန်းအတီး အကန်းတီးတီး (from ကန်း, to be blind), *adv.* blindly, as a blind person; အကန်းကန်း အတီးတီးသွားသည်, goes blindly, heedlessly, &c.; အကန်းကန်းအတီးတီးမိုက်သည့်သူ။

အကင်း (from ကင်း, to hand), *n.* a reach of the arm, of a weapon, a missile (the eye); commonly used as a numeral auxiliary. သေနတ်ကင်းလောက်ဝေးသည်။ (သေနတ်တစ်ဖါ) လေးကင်း, a bowshot; လောက်ထွဲကင်း, a sling throw.

[သေနတ်ကင်း is said to be the distance which a gun or rifle will reach; သွတ်ကင်း, the distance a gun or rifle report is heard.]

အကယ်, *adv.* indeed, certainly; တကယ်။ အထပ်။ အမှန်ကေန်။

—စင်စစ်, —တန်တန်, *adv.* same; အကယ်၍တန်တန်ရှိပါကုန်။ သွားပါကုန်။

—တန်တန်, *adv.* same, but involving the idea of courage.

—၍, *adv.* same, but generally used in subjunctive or conditional clauses; အကယ်၍။

အကလေး (usually pron. ခလေး), *n.* a child, infant, သူငယ်. Der. ကလေး။

အကသမား (from က, to dance), *n.* a dancer; ကခြသည်။ အကသမား။ အတီးသမား။ ကခြသတင်း။

အကာ (from ကာ, to cover on the side), *n.* the side of a building, room, fence, &c.; a barrier, screen, partition; the external, soft, unsubstantial part of a thing, opposed to အနှစ်, the solid substance, as the outer part of a tree, the alburnum, as distinguished from the solid wood, သည်သစ်အနှစ်မရှိအကာချည်းဘဲ; the white of an egg, ကြိတ်ဥအနှစ်မရှိအကာချည်းဘဲ; may be used figuratively, *e.g.*, သည်သူအနှစ်မရှိအကာချည်းဘဲ။

—အကွယ်, see အကွယ်အကာ; applied to certain kinds of charms.

—အရံ, *n.* a barrier, screen, partition; သည်အခန်းအကာအရံမရှိသောကြောင့်။ မိုက်ပက်သည်။

—ယိက (from ယံ and ဣက), *n.* the outside merely [very rare].

အကာလ (Pali အ and ကာလ, time), *n.* an improper, inconvenient, or unseasonable time; အချိန်မဟုတ်သောကာလ။ အကာလညအခါ။ အကာလအခါဖြစ်ထိုကုန်မယုံ။

အကုဋေ, see ကုဋေ။

အကုန် (from ကုန်, to come to an end), *n.* or *a.* all, the whole; *adv.* wholly, entirely; အကြွင်းမဲ့အကြိအကုန်ဖြေသေးသူ။

—အကျ (from ကုန်ကျ, to be spent), *n.* expense; ဥစ္စာများအကုန်အကျများသည်။ အကုန်အကျများသောကြောင့်မပေးနိုင်သေးပါ။

—ခံ, *v.* to bear the expense of an undertaking, &c.

—အစင်, *adv.* same as အကုန်။

adv. အကျန်အကြွင်းမဲ့ပျက်စီးသည်, the whole without anything being left is destroyed.

အသက် ထရာရှိ ငြားသော်လည်း ပညာကိုအကျန်အစင် ထင်၍ မထင်နိုင်ပါ, though one be an hundred years of age, one cannot learn and understand all wisdom.

အကျသမား (from ကျ, to give medicine), *n.* a physician ; (ဆေးသမား) [not used except with ဆေး။ဆေးကျသမား]။

အကျသလ, အကျသိုလ် (Pali အ and ကုသလ), *n.* demerit, guilt ; မကောင်းမှု။ အကျသလာဓမ္မာ။ မကောင်းကျိုးပေးသည်တရား။ ထည်သူအကျသလဓမ္မများ ထိုပျက်စီးသည်။

— ဝိပါက် (ဝိပါက), *n.* the evil consequence of sin, punishment ; မကောင်းကျိုးဝိပါကဓမ္မာ။ ကုသလာဓမ္မာ။ အကျသလာဓမ္မာ။ ဝိပါကဓမ္မာ။

အကျသလဓမ္မ, *n.* evil action, bad works, demerit, sin.—*C. Pali Dic.*

အကူအညီ (from ကူညီ, to aid), *n.* assistance, succour ; သူတို့အိမ်မှာ အလုပ်အကိုင်ရှိသောသူကြောင့်အကူအညီထွားကြသည်။

အကုံး (from ကုံး, to string), *n.* a string of ornaments, as ပန်းကုံး၊ ဂုဏ်ကုံး။ ရွှေကုံး။ ရွှေကုံး။

အကဲ့ (from ကဲ့, to remove gradually), *n.* a stage in process of gradual removal.

— အဝှက်, *n.* secret (partial) abstraction of property (always used in a bad sense) ; သည်မိန်းမသူ့ယောက်ျားပစ္စည်းအကဲ့အဝှက်များသည်။

အလဲ, 1 (from လဲ, to exceed), the proportion of alloy in money.

— အနှံ့, *n.* the average proportion.

— ကောင်း, *v.* to have a large proportion of silver in money.

— ကြီး, *v.* to be high in price, valuable ; same as ကြေးထိုက် and အထိုးကြီး။

— ခတ် (from ခတ်, to stamp), *n.* to decide the quality of alloyed money ; to make a mental estimate of another's character ; လှဲခတ်။ လှဲလိုခတ်ထတ်ခဲ့ထား, are you a judge of character ?

ကြေးကဲငွေနှုန်းကို သင့်၍ ပေးတတ်ခဲ့ထား, are you able to decide properly the proportion of copper and silver ? သည်ငွေတတ်အကဲရှိမည်ထင်ပါသလဲ, what do you think is the proportion of alloy in this silver ?

အလဲ, 2 (from အလဲ, to be chief), *n.* a chief, အကြီးအလဲ။ အမှု။

— အမှု, *n.* same.

အကောက်, 1 (from ကောက်, to be crooked), *n.* a crook.

အကောက်အတွင်, *n.* crookedness, subterfuge, tergiversation.

—ကြံ, *v.* to contrive an artful, evil, or treacherous design or scheme.

အကောင်, ၁ (from ကောက်, to take a part), *n.* duties, custom (a thugyi's commission); *comp.* အခွန်။

—ဝခံ, *v.* to receive a commission or percentage on revenue or in any pecuniary transaction; သူကြီးအကောင်ဝခံ, *n.* a thugyi's revenue commission; ခိုင်းခိုင်းတွင်။

—ဆိပ်, *n.* a timber revenue station.

—ထိုက်, *n.* a custom house.

—တောင်, *n.* "This is the name given to the eastern extremity of a spur of the Arakan Yoma abutting on the Irrawaddy in the Henzada district, about the distance of a mile from the boundary of the Prome district. The spur terminates in a scarped cliff some 300 feet high, artificially honey-combed with caves and niches containing images of Gaudama and his rahans. This spur formed on the western side of the great river the northern limit of the ancient Talaing Kingdom, and, before the formation of the delta, had on the rising ground near its extremity a revenue station for the collection of customs; အကောင်ထောင် signifies 'revenue' or 'customs' hill."

—ဝန်ကြီး, *n.* Chief Collector of Customs, Burma.

—ဝန်, Collector of Customs; အကောက်ဝန်ထောင်, A. C. Customs.

အကောင်, ၂, *n.* a body, animal body (infrequent); ကိုယိ, a brute animal, commonly one of an inferior kind and affixed to the name, whether generic or specific, as ငါးကောင်, a fish; နှံ့ကောင်, a grasshopper; *num. aux.* applied to inferior brute animals. [In some parts of Upper Burma tigers are spoken of, for fear of offending the nats, as အကောင်ပထောင်; also applied to game in general]. အကောင် is also applied in a contemptuous manner to persons, *e.g.*, တယ်မိုက်ဆည့်အကောင်။ ထည့်အကောင်ကြီး။ It is often applied to children, but very often does not convey any disparaging meaning, *e.g.*, ထယ်ချင်ရောကောင်းသည့်အကောင်ကလေး။ ကျွန်ုပ်မှသာသီးသီးခွီးနှစ်ကောင်ထည်းပါ။

—အထည်, *n.* a body; ကိုယ်, substance; အထည်ကိုယ်။ တစ္ဆေအကောင်အထည်ကိုမြင်စူးသတားဘွာ။

အကောင်, ၃, *n.* a dead body; အသေကောင်; *comp.* အထောင်။ ရွေးရာကောင်။ ဝက်ဆေးကောင်။ အထောင်းကောင်။ (applied to human beings).

အကောင်း (from ကောင်း, to be good), *n.* a good thing.

—အကုန်းပြု, —ထုတ်, *v.* to effect the performance of a good or praiseworthy deed.

အကိုက်, 1 (from ကိုက်, to bite), *n.* compression between the teeth, or in an instrument, အကိုက်အညှပ်; a bite, the quantity taken between the teeth at once, ကကိုက် (used chiefly as a numeral auxiliary); an ache, အကိုက်အခဲ။ [သွားကိုက်သက်သာသည်]။

—အခဲ, —အညှပ်။ [ထပ်ပုစွန်ထိုးများ၊ အကိုက်အညှပ်များသောကြောင့်။ စပါးပင်ပျက်စီးသည်]။

အကိုက်, 2, *n.* a sprout from a seed (obsolete) အညွှောက်; *comp.* မိုး။

အကိုင်း (from ကိုင်, to hold), *n.* a handle; a lieutenant officer under a chief, ကင်းကိုင်း၊ မြို့ကိုင်း၊ ရွာကိုင်း။ [In modern use မြို့အုပ်၊ မြို့ထိန်း၊ ရွာအုပ်၊ ရွာထိန်း]။

—အထုတ်, *n.* work, အထုတ်အကိုင်။

—ပေါ့ (from ပေါ့, to be light), *v.* to handle carelessly.

အကိုင်း (from ကိုင်, to bend over or off), *n.* a large branch [bough] of a tree larger than အခက်။

အကျ (from ကျ, to bear a certain price), *n.* price, အသိး။

—အနု, *n.* expense, အကျန်အကျ။ (remnants of inferior value, အထိုးမချသောအရာ), omissions in writing, စာရေးသည့်အခါအကျအနုများသည်။

—အလျှော့, *n.* money forfeited; အလျှော့ အပေါ့။ (အလျှော့အကျများသည်)။

—ရ, *n.* remnants, refuse.

အကျင်, *n.* a pin, bolt, bar; not used singly, but found in ကန်တန်ကျင် ဆံကျင် ဆံထိုး ဆံကျင် (hsado hsagyin), တံကျင် တံခါးကျင် (*pron.* tugga chyin) ထမ်းထိုးကျင် ထိပ်ကျင် သော့ကျင်။

အကျင့် (from ကျင့်, to do, &c.), *n.* a deed, အပြုအမူ; a habit acquired by practice, အထေး။

—အထေး ဓလေ့ စာရိတ္တ, *n.* same def.; အလှအကျင့် အကျင့်စာရိတ္တအလှစုံကောင်းသည်။

—ကောင်း, *v.* to be of good habits; —ဆိုး —ဆိုးရွား —တန်, to be of evil habits, vicious; အကျင့်တန်သည့်လူ၊ အကျင့်တန်သည့်မြင်း။

—ကျင့်, *v.* to perform duties.

—ပါ, *v.* to acquire a habit of; အကျင့်အထေးပါသည်။

—ပြု, *v.* to practise; အထေးအကျင့်ပြုသည်။

အကျဉ်း, *n.* appearance; အသင်း (scarcely used alone).

အကျည်းထန်, *v.* to be homely, ugly ; အဆင်းထန်သည်းအချင်ဆိုးသည်း အကျည်းထန်တေားထန်ထွက်, uncomely language proceedeth from (the mouth of) an uncomely person.

အကျဉ်း (from ကျည်း, to be narrow), *n.* brevity, as in အကျဉ်းအားဖြင့် ; an abridgment, compilation (အကျဉ်းချုပ်ရေး).

—ခံ, *v.* to be placed in confinement.

—(ချ)ထား, *v.* to place in confinement, particularly in irons ; (အကျဉ်းအကြပ်ထဲကျသည် also used figuratively : to fall into straits or difficulties).

—ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* Inspector-General of Prisons, Burma.

—နေ, *v.* to be confined, particularly in fetters or chains (ငါ့ထားအကျည်းထဲနေရသူသည်).

—ထမား —သား, *n.* a prisoner ; one confined in fetters or chains ; a convict, ထောင်သား။

အကျန် (from ကျန်, to remain), *n.* a remainder, residue, balance, အကြွင်း။

အကျပ်, *see under* ကျပ်။

အကျယ်အဝွား, *adv.* lengthily, diffusively, extensively [တေားအကျယ်အဝွားပြော။တေားအကျယ်အဝွားပြောမည်လိုအတွန်စိုးပါသည်].

အကျယ်အဝန်း (from ကျယ်ဝန်း), *n.* superficial extent.

အကျိအချွဲ (from ကျိ and ချွဲ), any slimy matter, mucilage.

အကျိတ် (from ကျိတ်, to be hard, indurated), *n.* an induration, tumour, hard concretion in the flesh ; a difficulty in the mind ; something hard to get over.

—အခဲ, *n.* same, အခဲအကျိတ်။ [1, သည်ထူးစွာယောက်ဒေါ်ထအကျိတ်အခဲအတွန် အားကြီးသည်။ 2, သည်အကလေးအသားထဲမှာ အကျိတ်အခဲ အတွန် အားကြီးသည်။ 3, ရောဂါအကျိတ်အခဲကြီးသည်။, same meaning as ရောဂါအဆောက်အဦး].

အကျိန်ရဲ (from ကျိန်, to swear), *v.* to be profane, daring in imprecating curses on one's self ; အကျိန်အရဲဆိုသည်။ [အကျိန်ရဲဆိုမှတ်စီးလွယ်သည်].

အကျောင်း (from ကျောင်း, to feed, tend), *n.* a keeper of cattle, a herdsman [ကျွဲကျောင်းသွား။နွားကျောင်းသွား].

အကျော်, *n.* aloes wood, agallochum ; not the aloe plant (ရှားစောင်းထက်ပင်), whence aloes (မှတ်) အကျော်စံပါ။ကရမင်။

—ဇေယျ (*pron.* အကျော်ဇေယ), *n.* notoriety, fame, ကျော်စော [သည်မင်းကြီး ထရား၌ အလွန် လိမ္မာသောကြောင့် အကျော်ဇေယ အလွန်ရှိသည်, this Mingyi is much renowned owing to his being learned in the law] ; အကျော်ထိရှိရှိ, to be famous, notorious.

အကျိတ်, ၁ (from ကျိတ်, to gulp down), *n.* a gulp, a swallow ; ခေတကျိတ်ကျိတ်နှင့်ကျိတ်ချသည်။ ခေတကျိတ်သောက်ပါဦး။

အကျိတ်, ၂ (from ကျိတ်, to gird up), *n.* a turn in a knot ; used as a numeral auxiliary.

အကျင်း (from ကျင်း, to be full, large), *n.* a branch of a tree, straight, round, plump, suitable for making sundry utensils ; *comp.* အကျင်း and အောက်. [In some parts of Upper Burma သစ်ကျင်း is synonymous with သစ်ကျင်း၊ အုတ်ကျင်း၊ ဝန်ကျင်း၊ ကျင်း။]

အကျိုး, *n.a.* consequence, result, effect, opposed to အကြောင်း, a cause, a good result.

—အကြာ (from ကြာ, to delay), *adv.* without, in the phrases အကြီးအကြာ and သေကျိုးသေကြာ။

—အကြောင်း, *n.* the advantages for and against ; the *pros* and *cons*, အကျိုးအကြောင်းပြောပါရစေ, let me tell and explain to you the *pros* and *cons* (of the case).

—ခံစား, *v.* to derive benefit from.

—စီးပွား, *n.* benefits and profits of any scheme or undertaking ; အကျိုးစီးပွားလုပ်။

—ဆောင်, *v.* to further and protect the interests of another ; အကျိုးထိုးသူများအကျိုးဆောင်ကိုယ်အကျိုးအောင်။

—နည်း, *v.* to get but little profit ; to be totally ruined, lost ; ခင်ဘျားစကားနားမတောင်မိသည့်အတွက်အကျိုးနည်းလုန့်ပါပြီ။

—နစ်, *v.* to obtain the accomplishment of an end, to result in benefit to any one ; သည်ကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင်အကျိုးနစ်ပါမိန့်သည် [အကြံအစေမြောက်]။

—မဲ့, *v.* to be profitless.

—ထုတ်, *v.* to be disadvantageous or detrimental to one's interest ; အကျိုးထုတ်အကျိုးမဲ့ပြောသည်, he spoke in a manner which was profitless and detrimental.

—ထိုး, *v.* to have another's interests at heart : somewhat similar to အကျိုးဆောင်, but implying a less active and selfish interest.

အကြင်—, *pron. a.* whatever ; (but more nearly the obsolete whatso) ; used as a counterpart to ထို, thus အကြင်—ထူးမှန်၏။ ထိုထူးထိုးထွင်းရမည်။ [အကြင်ထင်မယား]။

—သူ, *pron. a.* whoso.

—ထို, *pron. a.* of whatever kind.

အကြည်စေ့, *n.* a royal friend ; used by kings in speaking to or of one another ; အင်းဝဘုရင်အကြည်စေ့မင်းမြတ်ကရည်ဝတီရက္ခ

ပုဂ္ဂိုလ်းအစိုးရအောင်ပူသော။ အကြည်တော်ထူရင်းခင်းဖြစ်ထံ ရာထူးရွေးပ
နှင့်စေတွတ်လိုက်သည်။

အကြပ် (from ကြပ်, to superintend), *n.* a subordinate officer, a chief of ten, a decurion, a sergeant or corporal.

အကြမ်း (from ကြမ်း, to be rough, harsh, violent), —ထရထယ်, —ဝ
ထမ်း(တိုင်းထွာဆဲဆိုသည်)ကြမ်းတိုက်။(ငြိမ်းမိတ်), in the way of using
great violence ; ကြမ်းဝင်ရဲသည်။ ကြမ်းဖျင်း(ငြိမ်းဖျင်း)ရဲထံလိုက်ပါဦး
ပြီးထော့မှအနုကောက်ရောပ။

—ဆဲဖိ, *adv.* in rough, abusive, railing, violent language.

—မိုက်, *v.* to be in the habit of using such language.

အကြံ (from ကြံ, to think, intend), *n.* a thought, intention, design.

—အစဉ်, —အရွယ်.

—အောင်, *v.* to be consummated, as a plan or design.

—အိုက်, *v.* to be in a state of perplexity when carrying out a plan.

—ကုန်, *v.* to terminate, as a plan or scheme.

—ကောင်း, *v.* to be well-planned, to be clever in conceiving a plan ; ထယ်အကြံကောင်းသည့်သူ, a very clever man in conceiving plans.

—ခက်, *v.* to be difficult of accomplishment, as a plan ; အကြံခက် has a stronger meaning than အကြံခက်။

—ထမြောက်, *v.* to accomplish one's purpose ; အထမြောက်သည်။

—ထုတ်, *v.* to project a plan.

—နှောင်း, *v.* to be dilatory or behind hand in forming a plan.

—ပေး, *v.* to suggest an idea, plan, &c. ; ဝင်ဘူးသည်ထိုအကြံမျိုးမှာ
အကြံပေးသင်းပြုထုတ်သင့်သည်မဟုတ်။

—ဖျက်, *v.* to be frustrated, as a plan or scheme ; အကြံချော် has a somewhat similar meaning, but implying that the plan may yet succeed.

—မြောက်, *v.* ; see အကြံထမြောက်။

—ရ, *v.* to conceive an idea, hit upon a plan ; ထယ်ထိုအကြံရသည်
မြော်စမ်းပါခင်ဘူး။

—မျှော့ (*pron.* ရှော့ in *colloq.*), *v.* to cease conceiving a plan through discouragement or fear of failure.

—သာ, *v.* to excel another in projecting a plan.

အကြား (from ကြား, to have a space between), *n.* a crack, opening, interstice, intermediate space, ဝင်ကြား Der. အကြံအကြား and ထမ်းကြား။

အကြိအကြိ, *see* အကြိအကြိ; *e.g.*, ပတ်ကြိပတ်ကြိ။

အကြိ (from ကြိ, to meet with), *n.* a time turn, as ထကြိ, once; နှစ်ကြိ, twice, &c.; အဝန် (အဝန်) အဝိ။

— ကြိ, *adv.* again and again, repeatedly; အဝန်ဝန် (အဝန်ထန်).

— ကြိအထပ်ထပ်, *adv.* same as အကြိကြိ။ အကြိကြိ။ အဝန်ဝန်, same.

အကြီး (from ကြီး, to be great), *n.* a chief.

— အအုတ်, — အကဲ, — အကြပ်, — အချပ်, — အဝိုး, — အမှု, *see* the parts.

— ထောင်, *n.* the chief steward of a prince or princess, holding the superintendence of the estate on which his master or mistress lives; အကြီးစာရေး, clerk to the အကြီးထောင် [ငြင်းတုံးရှင် ဘုရင်အိမ်ထောင်စံဉာဏ် အကြီးထောင် ပုခန်းမင်းကြီးဦးရန်ဝေး။ အကြီးစာရေးမြင်းဝန်ကြီးဦးထက်သူ]။

အကြေ, *n.* the lower part of a river, country, &c., opposed to အညာ. Der. ကြေညာ။

အကြေအနစ် (ပြော), *adv.* in a satisfactory manner; to render a satisfactory verbal explanation, or explain satisfactorily.

အကြေး, 1, *n.* the scales of fish (properly ငါးအကြေး, or else it is apt to be confounded with ငါးကျေး, the small freshwater cat-fish) or other animals [အကြေးမပါရှိသည့်ငါး လူသားနှင့်တူသောကြောင့်အချို့မြန်မာစက်ဆုတ်၍စား]။

— ထိုး, *v.* to strip off the scales; သည်ငါးအကြေးထိုးထိုက်ပါ။

အကြေး, 2 (from ကြေး); *see* အညစ်အကြေး။

အကြော, *n.* a muscle, sinew, tendon, ထေးကြော; a vein or artery, သွေးကြော; a nerve, အာရုံကြော (this expression is scarcely intelligible to Burmans); a stream of water, ရေကြော, မြစ်ကြော; the outer integument of a bamboo or rattan, ဝါးကြော။ ကြိပ်ကြော။

— အချင်, *n.* same; အကြောအချင်ထိုက်။ လူနာများကြိတ်သားကိုစားတွင်အကြောအချင်ထိုက်တတ်သည်။

— ချိန်, *v.* to have a muscle permanently contracted.

— ဆွဲ, *v.* to be subject to an involuntary retraction or twitching of the muscles, or to a temporary contraction.

— တင်, *v.* to have a muscle displaced across another.

— တုတ်, *v.* to be slightly sprained.

— ထ, *v.* to be prominent or dilated, as a muscle or vein; ထွေးကြောထ။

— ထုံး, *v.* to be cramped or contracted into a knot,

အကြော, *n.* a large muscle, sinew or tendon.

— ဖြတ်, (မျက်) — ဖြတ်, to be sprained in a greater or less degree.

— ရှောင်ရောဂါ, *n.* a disease among horses (kumri).

— ရွဲ, *v.* to have a muscle dislocated.

— သိ, *v.* to know the position of muscles and tendons ; a commendatory term applied to those who practise massage.

အကြောင်း (from ကြောင်း, to draw a line), *n.* a line, anything drawn out into a line of writing ; (စာကြောင်း) a long mark or streak, a road, furrow, rivulet ; an antecedent, or cause, or reason, opposed to အကျိုး, a consequence, effect ; a circumstance ; what pertains to or is connected with ; ရှုအကြောင်းဖတ်ောင်းမှထိရမည်။ သူအကြောင်းနှင့်သူ့ကံတဲ။ ထယ်သူမှမထင်နိုင်ပါ။

— အရာ, *n.* a circumstance, event ; အခြင်းအရာ, a subject, topic.

— ကုန်, *v.* to be dissolved, as a marriage (more polite than တွဲ) ; implying a cessation of the coalescence of the destinies of the married couple.

— ကောင်း, *v.* to be fortunate, happy ; implying that such fortune or happiness is derived from the stock of merit acquired in past stages of existence by the person spoken of or addressed. တယ်ခင်ကျားအကြောင်းကောင်းသည်။

— ကြား, *v.* to communicate with, either verbally or in writing.

— မြင်းထ, *n.* same as 1st def.

— (ချင်း) စကား, *n.* an account, narrative.

— ဆိုင်, *v.* to have one's destiny bound up or connected with that of another.

— တရားလေးပါး, *n.* the four prime causes ; ကံ, မိတ်, ဥတု, အာဟာရ။

— နည်း, *v.* similar in meaning to ကံဆိုး (in ordinary parlance).

— ပါ, *v.* to have one's destiny bound up with that of another as the result of association or union in past stages of existence.

— ပြု, to make an occasion of ; to advert to, speak with reference to.

— ဖတ်, *adv.* exceedingly ; အကြောင်းဖတ်နိမိတ်ရှိသည့်သူ။

— သဲ, *adv.* without cause or reason ; အကြောင်းမဲ့ပြောပါသည်။ Sometimes followed by သက်သက်, *e.g.*, အကြောင်းမဲ့သက်သက် ရိုက်ပါသည်, he wantonly beat me.

— ရာ, *n.* a trace, mark left by something passing.

အကြောင်းရှာ, *v.* to ascertain the cause or origin of anything; to seek a pretext for doing anything.

—သင့်, *v.* to be on terms of amity with; သူတို့နှစ်ယောက်ထဲသို့ အကြောင်းသင့်သည့်ခွဲမှခွဲရက်နိုင်ပါ, they (two) are on very amicable terms; they cannot bear to be separated from one another. Prov. အကြောင်းသင့်ထဲနောင်းပွင့်။

အကြောင်း, 2, *conj.*; see under ခ။

အကြိအကြား (from အကြား, a space between), *n.* an intermediate space, a lane or narrow passage between two objects; used in composition, as အိမ်ကြိအိမ်ကြား။ ထောင့်ကြိထောင်ကြား။ နံကြိနံကြား။

အကြိနေ, —ရက် (from ကြိ, to go and meet), *n.* the day before the worship day, when religious observances are commenced by the devout, အဖိတ်နေ။

အကွ (from ကွ, to be with), *n.* a being with, together with (used only as a secondary noun); အတူ, အတူအကွ, အတူထကွ။

—အတူ, *n.* same (infrequent).

အကွက် (from ကွက်, to make a circle), *n.* a round spot; a spot, compartment; a spot, place, အရပ်အကွက်။ Der. မြေကွက် [a square on a chess-board].

—အကန့်, *n.* a compartment [fig. a restriction, prohibition, obstruction; သည်အမှုမပြည့်စုံနေသည့်အရာ။ ခင်ဗျားအပေါ်တွင်အကွက် အကန့်ရှိလှိုသား, is it because there is some restriction on you, sir, that this business is not yet finished?]

—အခိုင်, *n.* same as အကွက်။

—ကောင်း, —ဆိုက်, *v.* to happen 'opportunely, to be suitable; with ပြော။ အကွက်ဆိုက်။ means to speak to the point, *e.g.*, အကွက်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်လျှင်လူများနှစ်သက်ကြတတ်သည်။

—ထည်, *v.* to be explained, disclosed, unravelled; အကွက်ထည် အောင်မပြောတတ်ပါ။

—သွား, *v.* to move a piece at chess; ခင်ဗျားစစ်ဘုရင်အကွက်သွား တတ်ကွသား, do you understand the moves at chess?

အကွင်း (from ကွင်း, to make circular), *n.* a circle, ring [အကွင်း is often used with words of seeing with great distinctness, *e.g.*, အကွင်းသားမြင်ရသည်].

—အမြည်, *n.* an ornamental ring [usually used in opposition to အထည်အထိပ်]. ထားပြီဆိုက်ခံရသည့်အရာ အကွင်းအမြည်အထည်အထိပ် များစွာပါသွားပါသည်။

အကွပ် (from ကွပ်, to bind, &c.), the binding of a border or edge; a chief (of a town); မြို့ကွပ်အကြီးအကဲ။

အကွပ်အညွှတ်, *n.* punishment, discipline ; execution [ထည်ခင်းအရင်းခင်း လောကီအကွပ်အညွှတ်မရှိပါ] .

အကွတ်, 1, *pron.* ; see. ကွတ်။ [only used now by people in the Yaw country, particularly in the region of Laungshé, Pakòkku district, Upper Burma, *e.g.*, အကွတ်သင်္ဃာတေသကွတ်သင်္ဃာတေ] .

အကွတ်, 2 (from ကွတ်, to conceal), *n.* what conceals or intercepts vision.

—အကာ, *n.* same [also means a charm used as a preservative from evil] ; ဆည်ဆိပ်အကွတ် အကာမရှိလို ယာယာထင်းထင်း မှီသည့်, owing to there being no walls or screens to this house, it is open and exposed ; သည့်ထူးရားဗွား အကွတ်အကာမရှိလို သေသတ် ထိုးထုတ်မမှန်ပြောကြားသ်, people untruly say that this astrologer died because he had no charms.

အကွေ့ (from ကွေ့, to bend round), *n.* a curve, corner, bend, as in a road or river, a bay ; အထောင့်။ ခေါင်းမြို့မြို့ထိုးရောက်အောင် သတ်နှင် ကွေ့ရှိပါသေးသည်။

အကွေး (from ကွေး, to curve), *n.* a thing that is curved, or drawn together at the ends, as a bow, the bend of the elbow (ဝံ ထောင်ဆစ်ကွေး) or the knee (ထကောသ်ကွေး) .

အကွဲ (from အကွတ်, 1), *pron.* you mas. or fem. ; used vocatively only, and rather disrespectful ; မင်းထုပ်ပုံမထုတ်ဘူးကွဲ။ သွားတော့ မည်ကွဲရီ (ကရီ) .

အကျွတ်, 1 (from ကျွတ်, to be freed), *n.* release [to get the start of in a race, *e.g.*, သည်မြင်း (or သည်ထွေ) အကျွတ်ထွက်သွားပါပေသည်] .

—တရား, *n.* the system of practice and attainment which conducts to annihilation (နိဗ္ဗာန်) ; deliverance, salvation (Christian) .

—တရားရ, to obtain deliverance through the attainment of such system ; ရုအိတ်ဆံကိုဖြတ်။ အကျွတ်တရားရသော။ ထောထွက်ရသနား။

အကျွတ် (တြပ်), 2, tourmaline [a beautiful mineral used for jewelry ; so called from Tourmali in Ceylon] .

—နက်, *n.* short or black tourmaline.

—ဖြူ, *n.* white tourmaline.

အကျွန်, *pron.* I fem. ကျွန်မ (not in common use, but still used in Upper Burma in the Lower Chyindwin district, and near it) .

အကျွန်ုပ်, *pron.* ; see ကျွန်ုပ် ; preferable in grave and respectful discourse ; ဆည်ထွင်အကျွန်ုပ်အချုပ်ခံခွင့်နှင့်အမှန်ဆိုပါတော့မည်။ ကျုပ် is, perhaps, preferable to ကျွန်ုပ် in addressing equals and inferiors.

အကျွမ်း (from ကျွမ်း, to be acquainted), *n.* an acquaintance ; အထိ အကျွမ်း, a state of acquaintance. [အကျွမ်းမြဲပေး to introduce a person to another] .

အကျွမ်းဝင်, *adv.* on terms of acquaintance and familiarity ; အထက်သူနှင့်အောက်သူအကျွမ်းဝင်ရှိလျှင်လေးစားစွာမဟုတ်ပါ၊ it is not proper when there is extreme familiarity between a superior and a subordinate.

— ဆွဲ, *v.* to make acquaintance ; အကျွမ်းဆွဲပေး, to make a person known to another ; to introduce.

— ဝင်, *v.* to be well acquainted with ; ခင်ဘူးနှင့်ကျွန်ုပ်အကျွမ်းဝင်၍ မိတ်ဆွေဆွဲပါရစေ။

အကြွင်း (from ကြွင်း, to remain), *n.* a remainder, အကျန်။

— အထွန်, *n.* same.

— ခု, *adv.* without a remainder, wholly, entirely (utterly) ; အကြွင်းမဲ့ပယ်သည်, to wholly reject.

အကြွန် (ကျွန်) (from ကြွန်, *v.* to feign appearance), *n.* a feigned appearance, a feint ; used only in forming verbal nouns, as ဆေကြွန်ပြသည်, *e.g.*, မိုးနားသန်ကောင်လူလက်နှင့်ထိပါးရှိလျှင် ဆေကြွန်ပြထက်သည်, should the coiling centipede happen to come in contact with the human hand, it is in the habit of feigning death.

အကြေး (from ကြေး, a debt), *adv.* on credit, opposed to ထက်ငင်း။

— အငင်း (from ငဲ့, to wait ?), *adv.* same ; သည်မြင်းကိုအကြေးအငန် ဝယ်ပါရစေ, allow me to buy this horse on credit.

— ရောင်း, *v.* to sell on credit ; ထက်ငင်းသာပေးမည်ဆိုလျှင်အထိုးချို၍နှင့် ရောင်းပါမည်အကြေးရောင်းလိုက်လျှင် နက်ဖန်ရမ်းနိုး သန်ဖက်ရမ်းနိုးနှင့်များ ဂွာမျှော်ပြီးနေရသည်ခင်ဘူး။

— ဝယ်, *v.* to buy on credit.

အခ, *n.* pay for service ; *comp.* ထက်ခ and ထခ။ မင်းအခမှန်မှန်ရ၏ထား။

— အရင်း (from ရင်း), same.

— စား, *n.* one who lives on wages ; မင်းလတုံရှင်ထား ထယ်ရိတ်အစားထား။

အခက်, *n.* a branch of a tree, smaller than အကိုင်း။

— အထက်, *n.* same. [Sometimes applied figuratively to children ; ခင်ဘူးအထက်နှင့်ထက်ပြည့်စုံပါစေသည်]။

— ဓ, *n.* a main branch, ခက်ခ။

အခင်, 1, *n.* thread wound on a weaver's quill, a skein or hank of thread (*i.e.*, two or more skeins tied together), မြည်ခင်။

အခင်, 2, *n.* a valve, the mouth-piece of a musical instrument, as ခွပ်ခင်။ ဖုလွေခင်။ မိုးခင်။ ဘွာခင် (*prom.* ဘွာခင်, shakhin), the uvula, အခင်ပါး။

အခင်း (from ခင်း, to spread out in order), *n.* anything spread out ; used in composition, as **အိမ်ရာခင်း**၊ **ပျော်ခင်း**။ (သည့်အိမ်က ဩဇာထိုက်လျှင်ပျော်ခင်းတယ်သာယာသည်)၊ *particularly* a cultivated spot of ground, as **ယာခင်း**၊ **ဂျိုခင်း**၊ &c. ; a portion, division of a day (*i.e.*, before noon) ; **ခနုခင်း**၊ **နံနက်ခင်း**၊ **ညခင်း**၊ the evening or night portion ; a business, affair.

ရွာခင်း ဆို — သာယာ။ **ရွာနေ ရွာခင်း** ကောင်း သည်။ [အခင်း ကြီး အခင်း ကလေးသွား, to obey a call of nature.]

— **အရာ**, — **အရေး**, *n.* **အခင်း** (အရေးမှကြီးမှုငယ်ထူထိုက်ကွန့်ငယ်သွားနိုင်ပါ), same as last definition ; **အရေးအခင်း** is in more frequent use than **အခင်းအရေး**။

— **အကျင်း**, *n.* arrangement, array ; **အခင်းအကျင်း** ကောင်းသည်။

— **တိစ္စ**, *n.* same ; **တာအခင်း** ကိစ္စရှိလို့လာသည်။

— **ရှိ**, *v.* to have business on hand.

— **ထွ**, *v. lit.* to be handsome in arrangement or array ; in a more extended sense to be well ordered or arranged, as a plan, scheme or business.

အခင်း (Pali ခတ္တ, to divide), *n.* a section, division, distinct part (of a writing or discourse), **စာစဉ်အခင်း**။

အခန့် (from ခန့်, to estimate, &c.), *n.* an estimate of quantity or extent made in the mind, without actual measurement ; a business, affair, **အခင်း**, **အမှု** ; about so much, **အထောက်** ; used as a secondary noun, dropping the initial, thus **တနှစ်ခန့်**, about one year.

— **အထာ**, *n.* a mental estimate of extent.

— **အတွက်**, *n.* ; see **အခန့်**, 1st def.

— **အမျှ**, *n.* ; see **အခန့်**, 3rd def.

— **အဟင်း**, see **အတွက်**။

— **အထောက်**, *n.* ; see **အခန့်**, 3rd def. ; thus **တယ်ခ ထောက်**, or **တယ် ကထောက်**, how much ? **သည့်ခန့်လောက်**, or **သည့်ကလောက်**, about so much.

— **တော်**, — **သင့်**, *v.* to be opportune, convenient [ခင်အားနှင့်ထွေ သည့်မှ(ထွေဒါ)အခန့်တော်ဘဲ] **အဆင်တော်သည်**။ **အဆင်သင့်သည်**။

အခန်း, *n.* an apartment, room, a division, class of subjects, as **ဆုတောင်းခန်း** [ပါရမီခန်း၊ ဘုခန်း]။

— **ဆီးဖုညိုထောင်**, *n.* a wooden partition.

— **ထောက်**, *n.* wall forming a span in a bridge. **စစ်တောင်းတန်တာ** မှာ **အခန်း** တယ်နှစ်ခန်းရှိသည်, how many spans are there in the Sittang bridge ?

အာနီးဖြောင်း, *v.* to move a sick person, whose death is imminent, from one room to another—to the အိမ်ရှေ့ခန်း if a member of the family; if not, to the အနောက်ခန်း or the ကြမ်းပြင်။

—ဗွင့် (ဗွင့်), *v.* to perform a certain ceremony on the death of a member of the royal family.

—ဓ, *n.* the principal room in a house, ဓန်းဓ။

အခင်း, *n.* a suitable appendage; something adapted or suited to a principal; an implement of use suited to the character of the user; a proper accompaniment, equipage, &c., အထောင်အရောင်။

—အနား, same; most common; သူအိမ်မှာအခင်းအနားထပ်နှယ်နေထိုင်ဖတ်ထိုသွားကြည့်ချင်ပါသည်။

အခံအရ, *see* အရအခံ။

အခါ, *n.* time [following a verb the အ is frequently elided, *e.g.*, ပြောခါမှထင်ရပါသည်။
မေးခါမှမိရပါသည်။မြင်ခါမှမှတ်မိပါသည်။ရောက်ခါမှမိရပါသည်။]

—ခါ, *adv.* repeatedly; အတန်တန်။ (အဖန်ဖန်)။ အခါခါပြောသော်လည်း မင်းနားမရွက်ဘူး။

—ခဲ, *v.* to be out of season, unseasonable.

—ရွေး, *v.* to choose a time for doing anything of unusual importance.

—ထည့်။ (*pron.* အခါထယ်), *v.* to turn a day, month, or year, commonly the latter; be above a year old; နှစ်လည်သည်။ကျွန်မသားကထေးအခါထည့်ရှိပြီ။ နှစ်ခါလည်သား။

—လေးမြင့်, *v.* to delay, be distant in time, be a long time; ကြာမြင့်သည်။

—လေးမြတ်, *v.* to be a favourable or excellent time for doing anything.

အရ, ၁, *n.* a unit, an individual thing, used only as a numeral auxiliary; တစ်စုံတစ်ခု။တစ်စုံတစ်ရာ။

အရ, ၂, *see* ယခု, the present time.

—ခု, *adv.* repeatedly, at the present time; ခုတွင် (pron. ခုဒင်ရ) *e.g.*, ခုတွင်ခုမေးထိုတယ်နားပူပါသည်။

အရ, ၃ (from ခု, to prop up), *n.* a short prop, fulcrum; a cushion, အနီး။ Der. ခေါင်းခုံ။

—အခံ, *n.* same as ၁st def. [resistance]; ထပ်အရအခံရမက်စစ်သည် ထယ်ထောက်များ မည်ထင်ပါသည်။ အရအခံ မရှိမှန်းသိရှိ ကျွန်ုပ်တို့မှတ်စက်ပါသည်။, being aware of the fact of my having no means of resistance, he oppresses me.

အရန်အထွား (from ရန်ထွား), *n.* a spring, bound ; မျောက်ထွဲကျော်များအရန်အထွားအလွန်ထက်မြက်စွာရန်နိုင်ထွားနိုင်သည်။

အခုံး (from ခုံး, to be convex), *n.* a convexity.

အခဲ (from ခဲ, to become hardened), *n.* a hard mass, anything hardened [a smothered enmity when used in a figurative sense with အကျိတ်။ သည်လူအပေ၍သု။ဝမ်းထဲမှာအကျိတ်အခဲထပ်ကြီးသည်]။

—အကျိတ်, *see* အကျိတ်အခဲ။

အခေါက်, (from ခေါက်, to fold), *n.* a fold, double ; the bark of a tree သစ်ခေါက် ; a time turn, as ထခေါက်, once ; ဒွစ်ခေါက်, twice ; [အကျွင်းမြို့သို့ရောက်သည်မှာ (*colloq.* ရောက်ထာ) ထခေါက်နှစ်ခေါက်ရှိပြီ] တခေါက်တခြင်းထာထည်ပါဦး။

—ခေါက်, *adv.* repeatedly ; အကြိမ်ကြိမ်အပန်ပန်။

—ထူ—ပါး have, when applied to human beings, the same meaning as အကင်းထူ။အကင်းပါး, but less polite.

အခေါင်, 1 (from ခေါင်, to be the top), *n.* the top, summit, highest part ; ထိပ်။အထွဋ်။အဖျား (ထူထိုက်ဆီဆီ။မြတ်ခေါင်တိုင်။ဘုရင်တော်ရစ်မင်းမြတ်။ထောတကုတ်အထုံးအကုန်သိနိုင်သည့်မြတ်ခေါင်တိုင်) ; the utmost, as in the phrases ပျက်ခေါင်တိုင် [သည်လူပျက်လိုက်သည်မှာ (ပျက်လိုက်ထာ) ပျက်စရာမရှိပျက် ခေါင်တိုင်ပျက်သည့်လူ] or မိုက်ခေါင်တိုင် မိုက်သည့်လူ။ Eng. acmé.

အခေါင်, 2 (from ခေါင်, to slant, to be out of the way, as a locality), *n.* a slant, a turning from a straight line ; ခင်ဗျားအခေါင်အဖျားအနုထိုက်နှင့်ထောထောအရောက်နိုင်ပါ, I cannot come to (see) you, sir, because you live in an out-of-the-way place.

အခေါင်း, 1, *n.* ; *see* ခေါင်း, large tuberous root.

အခေါင်း, 2 (from ခေါင်း, to be hollow), *n.* a cavity, hollow place, excavation, the hollow of anything, as of a tree, a vessel, &c. [ကျောခေါင်း။ ဝါးခေါင်း။ သစ်ခေါင်း။ ဦးခေါင်းပဲ့ခေါင်း applied to boats ; ဝန်ပိုက်တောကြောင်များသစ်ခေါင်းထဲများမှာနေထိုင်သည် or အောင်းတက်သည်]။

—ပေါက်, *v.* to be penetrated, as the abdominal cavity ; သည်လူအခေါင်းပေါက်ထိုး။ရှင်မည်ထောင်ပါ။

အခေါ်ထင်, *n.* an immense number (ဝါးထရာစည်း။ အခေါ်ထင်တစ်နှင်းလိုက်သျှင်။ရှင်မှုန့်ညက်ညက်ကြေထိုးနှာကောင်းထိုရှုရ၏။)

အမိတ် (from မိတ်, to hit), *n.* a hit, အထိအမိတ်, time being ; အတုန့်။ ကျွပ်မရှိသည့်အမိတ်သားသွီးများကိုကြည့်ရှုရပါ။

—အတုန့်, *n.* a moment, a short interval of time ; ခဏ, ခေက္ခ။ အမိတ်အတုန့်ခန့်။ အမိတ်အတုန့်သွား။ အမိတ်အတုန့်သာသာသည်။ အမိတ်အတုန့်နားကြပါပြီ။ ညောင်တုံး မြို့တွင်မီးသတိအမိတ် အတုန့်သာ ကျောက်ချသော

ကြောင့်။ ခင်ဗျား အိပ်ယိုခင်ရပါ၊ as the steamer only anchored for a short interval at Yandoon, I was unable to visit your house (sir), *lit.* (enter your house) ; လူချင်းအချက်အဆန့်ထောက်သာပေါင်းခဲ့ရမည်။

အခိုင် (from ခိုင်, to be firm), *n.* a stalk, or branch (of fruit or flowers) ; အနီးခိုင်။ ကွင်းအီးခိုင်။ ဌာနပျော့ခိုင်။ ထရက်ခိုင်။ အနီးအခိုင် ထိုက်ချထိုက်ပါ။

အမိုး, *n.* effluvium, exhalation အငွေ့, smoke မီးခိုး။

—အကင်း, *see* အကင်း, 2nd def., a noxious exhalation or effluvium.

—အငွေ့, *n.* vapour, fume.

—အနံ့, *n.* sweet or foul smelling fumes.

—အထုံ, *n.* perfume, scent.

—ဖြေ, *v.* to be dissipated, as a fume or vapour ; to be evaporated or volatilized, as a perfume.

အချက်, *n.* subject, matter, object, thing proposed, aimed at ; an article, item ; a stroke, blow ; chiefly used as a numeral auxiliary ; a mark, impression, as ချိတ်ချက်, ခက်ချက် (ခက်ရာခက်ချက်), (အတွင်းခက်, an internal injury), &c., a mark on animals ခွေ or in wood အဖြတ် ; hence in the Burmese time တချက်တီး, one beat (of a drum), answering to 9 o'clock ; နှစ်ချက်တီး, two beats, 12 o'clock ; သုံးချက်တီး, three beats, 3 o'clock ; လေးချက်တီး, four beats, 6 o'clock ; hence *also* တချက်တီး, *adv.* at once, instantly, တချက်တည်း (*pron.* တချက်ထဲ), *adv.* at once, instantly, ရက်ချင်း။

—အချာ, *see* အချာ (အချာ), *n.* a central point.

—အရာ, *n.* a mark, impression ; a subject, matter, object.

—အတက်, *n.* same, 2nd def. ; often in *collog.* abbreviated to ချက်တက်။ တယ်ချက်တက်နားတည်သည့်လူ။

—ကျ, *v.* to fall in place, be in point, hit the mark or object, accomplish the purpose aimed at. စကားအချက်ကျလွန်းလို့နားမထောင်လို့ သော်လည်း နားထောင်ရပါသည်, the language was so very much to the point, that though one did not wish to listen to it, one was obliged to do so. ခင်ဗျားကြံသည့်အကြံချက် (*pron.* jyet), ကျပါပေတယ်။

—ပေး, *v.* to preconcert a signal. ခင်ဗျားရှိနေသိအောင်အချက်ထားမှထော်မည်, it would be as well to arrange some signal, so as to let me know you are there.

—ဓ (commonly ချက်ဓ), *n.* a central point ; အချက်, အချာ, ဓ ဟိရ်။

အချင်း, 1, *n.* one who belongs to, or is connected with, another; used adjectively, dropping the initial အ, as in အမျိုးထားချင်း, a fellow countryman; and used vocatively, being prefixed to a term of compellation, အချင်းမင်းသား, O prince. Der. ချင်းကို, you; မြင်းမြင်းချင်းသာ ကန်သည်။ မြေး အဘွား ချင်း။ သားအထ ချင်း။ သားအမိချင်း။

—ချင်း, *adv.* one another, mutually (respectively, relatively); အချင်းချင်းအငြင်းအခန်များလို့တာအမျိုးရှိမည်ထံ။

အချင်း, 2 (from ချင်း, to go through), *n.* the diameter of a circle, or the line which measures the length or breadth of any figure; ထိုင်ထိုင်ဝံအချင်းမေ့ကပ်။

အချင်း, 3, *n.* the secundines, after-birth.

—ဝား, *v.* to eat the secundines of young buffaloes and oxen as the Burmese do. The Burmese cattle master will often, to prove the ownership of an animal, say သည်ကွဲကွဲထောင်အ ချင်းဝားပြီပေါက်ကွဲပါ။ အချင်းပြတ်; to come away, as the after-birth; အချင်းသန့်သေဝလင်ပန်းမနောမချလင်ပန်း။ ချင်းတန်းသန့်ဝင်မြင် ထောင်မူသည်။ (formerly applied to queens or royal concubines).

အချစ်, *n.* love, affection; အချစ်ကြီး။ အမျက်ကြီး, if there be great love, there is great resentment.

—အဝင်, *n.* same as အချစ်။ အချစ်အဝင်နည်း—မျှား။

အချည်း, *adv.* barely, without anything else. Der. ချည်း။

—ဝည်း, *adv.* nakedly, without clothes; uselessly, without profit; အချည်းဝည်းပြန်ခဲ့ရသည်။ အကြံအစည်မမြောက်အချည်းဝည်းဖြစ် ထွားပြီ။

—ဝည်းရှိ, *v.* to be naked; အဝတ်မရှိ။

—နှိုး, *adv.* in vain, uselessly, to no purpose, without profit; အလကား, အသတိ, အကျိုးမဲ့။

—မဲ့သက်သက်, *adv.* same [usually *pron.* ချည်းမဲ့သက်သက် and often means 'wantonly,' without reason; ချည်းမဲ့သက်သက်ရှိက် ပါသည်။]

အချပ်, 1 (*pron.* ချပ်, to be flat and thin), what is flat and thin; chiefly used as a numeral auxiliary; ဘီးတချပ်။ ကပ်တချပ်။ ပုကန် ပြားတချပ်မျှာနှစ်ချပ်။

အချပ်, 2 (from ချပ်, to insert between two flat surfaces), *n.* a petal of a flower; ပွင့်ချပ်။ အထွပ်။ သည်နှင်းဆီပန်းပွင့်ချပ်ပွင့်ထွပ်ထပ် မျှားသည်။

အချာ, *v.* (to be a point of union), *n.* a point of union which unites several things, a person or thing to which several others are subordinate; အချက်, အချာ။

အချာအချင်, *n.* same.

အချိတ် (from ချိတ်, to hook), *a* waving, as the stripes of a Burmese waist-cloth, *ထွန်း*။

——ထမိန် (ထဘီ), *n.* a female waist-cloth of such pattern.

——ပုဆိုး, *n.* a male waist-cloth of such pattern ; ဓနုလေးမြို့နားနေ ကန်တွင်းသူ ကန်တွင်းသား အချိတ်ပုဆိုးများကို များစွာရက်ထတ်ပါသည်။
[The kind of puhso with the parrot mark on it, known as the အချိတ်ချိတ်, and made near Amarapura, is the most prized.]

အချိန်, ၁, *n.* a time, period, season ; *comp.* အခါ—သူ့ကိုမြင်လျှင်တတ် အချိန်ထောက်မြင်ရသည်မိတ်က ထင်သလဲ ; often used in conjunction with verbs when the အ is dropped, *e.g.*, ထွက်ချိန်။ ရောက်ချိန်နီး ဖြီ။

——ထုတ်, *v.* to terminate as time.

——ထောင့်, *v.* to be suitable, as a time or season (for doing anything).

——စေ့, *v.* to be fulfilled, as time.

——နည်း, *v.* to be brief as time for the performance of any business.

——မဲ့, *adv.* at an unreasonable hour ; ထူးချွန်များ အချိန်မဲ့သွားတာ ချောင်းမြောင်းတတ်သည်။

——မီ, *v.* to be sufficiently early, to be in time to do anything.

အချိန်, ၂ (from ချိန်, to weigh), *n.* weight, the quantity of a body ascertained by the balance, မျှန်သား။

——ကိတ်, *v.* to have a sensible weight in the balance.

——မီး, *v.* to be bulky when weighed, so as to require a large quantity to make a counterpoise ; ထည်ပွဲစားအလေးထယ်အချိန်မီး ထည်။

——ထွက်, *v.* to amount to in weight ; ထည်ပွဲစားဆီမှာမျှန်ထယ်အချိန် ထွက်သည်။

——မဝီး, *v.* to be not well balanced in mind ; မိတ်ဝေ့သည်။

အချီ (from ချီ, to take up), *n.* a person to attend upon a child, a nurse, bearer.

——အထိန်း, *n.* same.

——တေ့, *n.* a nurse, or bearer for children of the royal family.

——အင်္ဂါ (ချီင်္ဂါ), *n.* architectural proportion of a boat, ship, &c. ; ထည်သင်္ဘောထယ်အချီအင်္ဂါကောင်းသည် or ထင်သည် ; *comp.* အချိုးအစား ; applied also to language ; စကား အချီအင်္ဂါသင့် ထင်

အချိုး (from ချိုး, to promote, exalt), *n.* an exordium ; ကောင်းချိုး။
ကားအချိုးအပင့်တတ်ကောင်းသည်။

အချုပ် (from ချုပ်, to control), *n.* a chief, အချုပ် ; a compend (infrequent), *e.g.*, ရာဇဝင်ချုပ်, a compend of history ; ဝါချုပ်, a bond ; ခံဝန်ချုပ်, a bail-bond.

—အချာ (အခြာ), *n.* ; *see* အချာ။ ထည်ထမြတ်ထိုးအပေါ်မှာ အချုပ်အချာပြင် ထူထောင်ကြီးပါးစင်ကျား။

—ထမား (from ချုပ်, to sew), *n.* a tailor, ချုပ်ထမား ; *e.g.*, အင်္ကျီချုပ် ထမား။ ထိခံချုပ်ထမား။ အချုပ်ထောင်, *n.* a lock-up in a police station.

—သမား, *n.* an under-trial prisoner or convict.

အချေအတင် (from ချေ, to reply to), *adv.* alternately in debate ; အပြန်အလှန် (အဖြေအတင်) [အချေ, a rejoinder at law ; အချေထွာ, the statement of an accused or defendant in a criminal or civil case] ; အမိန့်ထောင်ရခွေနေ နှစ်ထောက်, ကောင်း အဖြေအတင် ပြောကြံ သည်။

အချေး, *n.* dirt, filth, rust, excrement, whatever is excreted from some substance. Der. ချေး။

—အညောင်, *n.* same. Der. ဂျည်းညောင်။

အချောင်း, *n.* a bar, long piece ; သစ်ချောင်း, a bar of wood ; ထံချောင်း (thungyaung), a bar of iron ; *comp.* အတံ (a straight piece slenderer than အချောင်း ; *e.g.*, ခဲတံ။ ဆေးတံ)။

ထည်ထူ ထားရက် ခံရသည့်အရာ လက်ထက်နှစ်ချောင်း ပြတ်သွား ထဲ, how many fingers had this man severed who was cut with a da ? မောင်ကလေးက ရန်သူကိုချောင်း ရ အောင်။ ချောင်း နား ထွင် ဖုတ်ထ ချောင်းနှင့် စောင့်နေရာ။ ရန်သူကမောင်ကလေး ချောင်းဆိုးသံကြားသည့် နှင့်၊ ရှောင်ထွက်သွားသည်။ အိမ်ထဲထွက် မယား မိခင်သူကစောစောမလာကောင်း ထား ဆို ခွဲ မိတ် ဆိုး ထိုက် သည် မှာ (ထာ) ချောင်း ချောင်း ထ သည်, Nga Maung Kalé with a stick went and lay in wait for his enemy near the creek, but, hearing Maung Kalé cough, the enemy avoided him by going away. On reaching home his wife, Mi Min Thu, said, "Is it not proper you should come home early" and got into a towering passion.

အချိုအချဉ်, *n.* acids and sweets collectively, particularly when applied to fruit, *e.g.*, စကိုင်းမြို့မှာ ထစ်သီး အချိုအချဉ် အထွန်ပေါပါ သည်, in the town of Sagaing fruits sweet and acid are very abundant. Prov. ချက်တတ်ထွန်ချိုပါရဲ့ပြဉ်တန်းညိုဟင်း။

အချို (from ချို, to be deficient), *pron. a.* some, တချို့။

အချိုးအစား (from ချိုး and စား), *n.* proportion in relative parts or quantities.

—ကောင်း, —ညို, —တညို, —မျှ, —ရ။ အိမ်အချိုးအစားထည့်သည်။ သည်

ထောင့်ျားအမျိုးအစားတည့်သည်။ အမျိုးအမျိုး, applied to horses ;
ခြင်းအမျိုးအမျိုးကောင်းသည်။

အခြင်, *n.* a bamboo rafter [*comp.* ရနယ်, a rafter of wood];
applied also to poles when used as bamboo rafters ; အိမ်ခြံ
အခြင်များဆွေးကုန်ပြီအသစ်ထုတ်မှတော်မည်။

—အတွယ် (from ခြင်တွက်, to measure, *v.*), *n.* a quantity mea-
sured ; သည်ဝါးအခြင်အတွယ်ကောင်းသည်။

အခြင့်အတွက် (အချင့်အတွက်) (from ခြင့်တွက်, to estimate), quantity
estimated.

အခြင်း, ၁, *n.* an act, deed ; chiefly used in forming verbal
nouns ; a circumstance, what pertains to, an event, အ
ကြောင်းအရာ, အကြောင်းခြင်းတ, an outward circumstance,
appearance, လက္ခဏာ [conduct, behaviour, mode of life, as
in the phrase သည်ဒိန်းမအဆင်းမရှိ။အခြင်းကောင်းသည်]။

—အရာ, *n.* same, 2nd and 3rd def.

—ဖြစ်, *v.* to be the subject matter of, a term almost invari-
ably employed in litigation, *e.g.*, အခြင်းဖြစ်ယာ။ အခြင်းဖြစ်အမှု။
အခြင်းဖြစ်လတ်။

—များ, *v.* to quarrel [သည်လူနှစ်ယောက်အခြင်းများကြသည်။] ရန်တွေ့သည်။

အခြင်း (ချင်း), ၂, *n.* a kind of song ; ထေးခြင်း။ ခင်ဘျားပုလွေခြင်းနှင့်ဝင်
အောင်ဆိုတတ်ခဲ့လား, can you sing an accompaniment to the
flute ; စောင်ခြင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်ခဲ့လား။

အခြည်အကွင်း, *n.* ; *see* အကွင်းအခြည်။

အခြံအရံ (from ခြံရံ, to surround with people), *n.* attendants,
people in waiting [entourage] ; အခြံအရံနည်းသောသူကမ်းဝဲသည်နှင့်
တူသည်။

အခြား (from ခြား, to separate, be different), *pron. a.* other ; ထခြား,
ထပါး ထတူး။

—မဲ့, *adv.* without an interval, without consequence ; အလွတ်မဲ့။
ဒေဝဒတ်အခြားမဲ့သည်အဝံ့ဇေယျီရောက်ရ၏။ သည်နေရာမှာအခြားသောသူ
ကိုမမြင်မတွေ့ဘူးလား။

အခြေ, *n.* a foundation, bottom [state, status], root, အမြစ် ; a foot
or leg, ခြေ. Der. ခြေ ; အခြေကောင်းသည့်သူ။ မြင်းခြေ, on horse-
back ; တူခြေ, on foot ; ကသာမြို့ခြင်းခြေဖြင့် (မြစ်ကျွင်) နေချင်းပေါက်ကဲ့။
လူခြေဖြင့်တည့်အိပ်, if one goes on horseback (*lit.* by horse's
foot), one can get to Katha town in a single day (period
of daylight) ; on foot (*lit.* by human foot) one has to sleep
a night on the way.

—အနေ, *v.* သည်လူအခြေ အနေမရှိအဘွကြ လျှံတူသည်, this man has
no status ; he seems to be an obscure person.

အခြေအမြစ်, *n.*; see အခြေ, 1st def.; သည်ဘုန်းကြီးမြှောက်သည့်စကားအခြေ အမြစ်မရှိထိုကောမျှသးကမကြည်ညိုမနှစ်သက်ကြပါ။

အခြောက်ကြဲ, *v.* to sow seed broad-cast in the dry season (just before the rains), no transplanting being necessary (both these are Upper Burman words). အခြောက်ခွဲ, to break up soil in the dry season (just before the rains set in) for sowing seed.

အခွ (from branch into two parts), *n.* crotch; the place of branching off in a tree (သစ်ခွ), river (မြစ်ခွ), road (လမ်းလေးခွ), &c.; hence မိတ်နှစ်ခွရှိ, *v.* to be of two minds, *v.* halt between two opinions; [ခွ (*pron.* ခွ) ထျ, to be betwixt and between, said of a person's conduct; also has an impersonal meaning—(i) ထယ်သည်ထူကြိပ်စည်ပုံကုသည့်, (ii) ထယ်သည်အမှုကုသည့်။ ခွ ထိုက်, to act in a betwixt and between manner. Both these terms are in *very* frequent use amongst the Burmese, though said to be comparatively modern.]

အခွက်, 1 (from ခွက်, to be concave), *n.* a concavity.

အခွက်, 2 (from ခွက်, a cup, &c.), *n.* a khwet; a weight equal to a peittha or viss, and superseding the latter in all capital numbers, as အခွက်တထယ် [the အ is frequently omitted as ခွက်တထယ်] instead of ပိဿာတထယ်။

—အကျင်း, *n.* the concavity of a boat or vessel, in regard to its size in length and breadth; သည်ဇွေအခွက်အကျင်းအတွန် ကောင်းသောဇွေဖြစ်၍ဝန် အမျှသးပါစရာရှိသည်။

အခွင်, *n.* the place where a thing is posted [or located] or work performed, the place and parts adjacent; used chiefly in composition, dropping the initial. Der. တရားခွင် [a Judge's or Magistrate's bench] and ခင်ခွင်။ [လူခွင်, the sphere in which human beings live, *i.e.*, the world], *e.g.*, လူခွင်မပျော်သောဘုကြောင့် [ညီးသောဘုကြောင့်] နတ်ပြည်စံထော်မှုသည် (applied to kings).

အခွင့်, *n.* a business, affair; အခင်း, အမှု, အရေး, commission, permission, privilege, opportunity [right, reason; ခင်ဘျားသည် ကဲ့သို့ဖြုရန်အခွင့်မရှိ].

—အရာ, —အရေး, *n.* same, 1st def.

—ကြေ, *v.* to be fulfilled, as a business, affair, obligation [အခွင့်မကြေသောဘုကြောင့်ပြည်ထောင်ထိုမြန်ထောင်မှုဦးမှသင့်ပါမည်ဟုလျှောက်၏].

—ခံ, ခံ့, *v.* to crave permission, ask leave of.

—ထော်, —သင့်, *v.* to have a good occasion (of doing).

—ပေးထွတ်, *v.* to grant permission.

အခွင့်ရ, *v.* to obtain permission.

—ရှိ, *v.* to be permissible.

—သာ, *v.* to be favourable, as an opportunity, to gain an advantage over another, as ခင်ဘူးသည်အမှုမှာကျွန်ုပ်တို့ထက်အခွင့်သာပေရဲ့။

—သိ, *v.* to know one's place, opportunity, or time.

အခွန်, *n.* revenue accruing from assessments on real and personal property ; *comp.* အတောက် and ငွေထောင်။

—အတူတူ, *n.* same.

—အရ, *n.* a collector of revenue.

—ခံ, *v.* to collect revenue.

—ခေါင်း, *n.* a head collector.

—စည်းကြပ်, *v.* to assess revenue ; အခွန်ထောင်စည်းကြပ်။

—စာရေး, *n.* a revenue clerk.

—ဆက်, ပေး, *v.* to pay tribute or revenue.

—(အခွန်) ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* the Financial Commissioner, Burma ; အခွန်ဌာနချုပ်ဝန်ထောက်, Secretary to the Financial Commissioner.

—ထင်းအိမ်, *n.* a household paying revenue ; အခွန်ဆောင်အိမ်။

—ထက္က (pron. ဖေါ), *n.* a collective term for revenue and treasure.

—ဝန်, *n.* an akunwun, the highest subordinate revenue official in a district ; အခွန်တော်ဝန်မင်း။

အခွန်း, *v.* voice, used chiefly as a numeral auxiliary [အခွန်းကြီး အခွန်းငယ် (very often abbreviated to ခွန်းကြီးခွန်းငယ်) ; ပြောကြသည့်, a term applied to persons engaged in an angry dispute ; equivalent to the English expression 'to have words with ']; သည်လူစကားဆက်ခွန်ပြောလိုမှန်းမမည်နိုင်ပါ။

အခွံ, *n.* bank, rind, peel, skin (of fruit), shell, crust, hull.

—အကြေး, *n.* the scarf or fibrous matter on bark.

—အပင်, *n.* ; see the parts.

—ခွါ, နှစ်, နှာ, နှေး, ထင်, *v.* to strip off the skin of fruit, to peel ; အခွံနှေး is the most elegant ; ငှက်ဖျော့သီးအခွံနှေးလိုက်ပါ။

အခွေ (from ခွေ, to coil), *n.* a coil ; ခွေကြိုးတခွေ, a coil of rope ; ခေါင်းပေါင်းခွေထိုးလို။

အခွေ, *n.* ; see ခွေ, a flat ring, ခွေခွေ (shay gway), နောက်ခွေ (nouk khway), the after band on a da handle ; ထားမနောက်ပိတ်ခွေ or ထူနောက်ပိတ်ခွေ, a term of contempt applied to persons who are wanting in energy and self-reliance, the

after ring of a da being used more or also as a hammer, and therefore subject to rough usage, *therefore* treated as it were with contumely.

အချွန် (from ချွန်, to make pointed), *n.* the end of anything that terminates in a point; မင်းထားအချွန်အားကြီးသည်, your da is too pointed; သံချွန်, a pointed piece of iron.

အချွတ်ချွတ်အထွဲထွဲ, *adv.* in a disorderly, irregular, contrary manner.

အချွဲ (from ချွဲ, to be slimy), *n.* any slimy, mucilaginous matter; လှပျားထောင့်နီးထည်ချောင်းနှိုက်ချွဲဆိုက်ထတ်သည်။

—ငင်, *v.* to delay, linger, procrastinate, particularly in speaking.

အခြွေအရံ (from ခြွေရံ, to wait round), attendants, people in waiting (retinue); နောက်ထောက်ကျောခံအခြွေအရံများသည်။

—အရွေ, *n.* same.

အဂ္ဂိ (pron. အဂ္ဂိ) (Pali အ, *priv.*, and ဂ္ဂိ, a promise), *n.* infidelity, unfaithfulness, *particularly* in administering justice.

—လေးပါး, *n.* the four infidelities, namely, ဆန္ဒာဂ္ဂိ, that occasioned by selfish desire (ဆန္ဒာဂ္ဂိထိုက်), ဒေါသဂ္ဂိ, that occasioned by ill-will; မောဟဂ္ဂိ, that occasioned by ignorance; and ဓာသဂ္ဂိ, that occasioned by fear.

အဂ္ဂသာဝက (Pali အဂ္ဂ, excellent, and သာဝက), *n.* a disciple.

—နှစ်ပါး, *n.* the two chief disciples of Buddh, namely, (ရှင်) သာရိပုတ္တရာ, the right-hand chief disciple (လက်ဝဲထောင်ရံ), and (ရှင်) မောဂ္ဂလာန် (pron. မောက်လန်), the left-hand chief disciple, လက်ဝဲထောင်ရံ; *comp.* ဗဟာသာဝက, agasaw, or agra-srawaka, from agra, chief, and srawaka, a disciple; *lit.* one who hears. The disciples who receive this office must have practised the páramitas (ပါရမီသံပါး) during one asankya-kaplaksha, (အသင်္ချေကပ်). They are never born of any other caste than the royal or the Brahmin. The two agrasrawikáwas or principal female disciples of Gaudama were Khéma (ခေမာ) and Uppalawarnna (ဥပလင်္ဂ).

အဂ္ဂိရတ် (Pali အဂ္ဂိ, fire, and ချွတ္တရာ, a shaster), *n.* alchemy.

—ထိုး, ထုတ်, —ထိုက်, *v.* to practise alchemy.

အင်, ၁, *n.* a kind of tree, a species of *dipterocarpus*.

—ကြင်း, *n.* the *Pentacme Siamensis*, Kz. [Pali သာလ, Sál tree]. Maha Maya, mother of Gaudama, gave birth to him under a sál tree in the Lumbini garden (ထွဋ်နိဗ္ဗာန် = အင်ကြင်းဥယျာဉ်) situate between Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်) and Kóli (ကောလိယ).

အင်ချွဏ်, *n.* the *Aporosa macrophylla*.

—တွဲ, *n.* the gum of the အင် and the အင်ကြိုင် ; used like ခွဲလျက်။

—ပူး, *v.* to bud as the အင် tree ; အညာကြီးမှာအင်ပူးသည့်အခါ အင်ပူးသည့်အခါအင်ပူးသွားသွားတတ်သည်။

အင်, ၁, *n.* an earthen cup or bowl (not used singly). Der. မိုက်အင် and မြေအင် ; ထွေးအင်, a spittoon ; လက်ဆေးအင်, wash.

—ခွက်, *n.* an earthen cup used as a crucible (ငွေမှုတ်ထည်)။

—ထုံ, *n.* a deep earthen pan or large bowl larger than ဇလုံ။

အင်, ၃, *n.* strength, force of any kind, whether of body, mind, or wealth, အား။

—အား, *n.* same, particularly military force ; အင်အား — နည်း—မျှ။

—ခွင်, *n.* ; see အင်။ အင်ခွင်ဥဌာ။

—ထန်, *adv.* in a considerable degree ; ရောဂါအင်ထန်ထဲ။

—မထန်, *adv.* exceedingly, too much ; အင်မထန်မိုက်သည်။ အင်မထန်မှားသည်။ အင်မထန်လှသည်။ အင်မထန်အင်မထန်။

အင်စပက်ထော် (Eng.), *n.* an inspector ; particularly an Inspector of Police.

အင်, ၄, *v.* to feign unwillingness, hold off ; အိန်သည်။ ဖွဲသည်။ မင်ကျားမဝယ်ချင်ဘူး။ အင်နေသည်ထင်ပါကလား။

—တင်တင်, *adv.* of the same signification ; သည်မိန်းမနှင့်သည်ယောက်ျား။ ရှေးကကဲ့သို့မကြောင့်ကြသလား။ ယောက်ျားက မှီပါသေးသည်။ မိန်းမကအင်တင်တင်နေသည်။

—ရွဲ့, *v.* to like, be pleased with ; an obsolete word. အင်ရွဲ့စိတ်တတ်။

အခန်း, ၁, *n.* an allotment, portion of business assigned, a quota, အထား။ Der. ငန်းဖွဲ ; မင်းလုပ်ငန်းကိုမင်းပြီးအောင်လုပ်။ သို့မဟုတ်ထိုင်းသောအခါလျော့သွား၍ ဂတိရှိသည့်အတိုင်း မရဘဲရှိပါလိမ့်မည်, finish your allotment of work, otherwise, if it falls short when measured, you will not receive wages according to agreement.

အခန်း, ၂ (a corruption of အငန်), ရောင်း, *v.* to sell on credit.

အသုတ် (from သုတ်, to remain, &c.), *n.* the remains of a thing after part is destroyed, as သစ်သုတ်, the stump of a tree ; a short peg placed to prevent motion, ခထုတ် ; hence သုတ်စု, *n.* a sharp stump, snag. Der. အမွေအသုတ် ; ဘုရားသုတ် ; ဘုရားသုတ်တို။ ထက်သုတ်။ ထစ်သုတ်။ [also applied to diseases ; သည်ရောဂါအသုတ်ရောင်။ ရောဂါအသုတ်ကျန်သည် or အသုတ်ရှိသည်။]

—အရင်း, *n.* real estate, inherited from ancestors ; ကျွန်တော်မိဘအသုတ်အရင်းကြွင်းကျန်ရစ်သောကြောင့် မထင်မရှင်ဘဲ စားသောက်နိုင်သည့်,

အင်္ဂါထီးကွင်း, *n.* a button-hole.

—ဝီးပုံ, *n.* a button-mould.

အင်္ဂလေ (*pron.* အင်းဂေ), *n.* plaster, a composition of lime, sand, water, used for coating walls. [As in most countries, the plaster of the olden time was superior to the modern. The plaster of the famous Kaungmhudaw pagoda, near Sagaing, was composed of lime and sand, to which were added one part of the Bengal quince, two parts of molasses, five of the bark of the ဝံသ် tree, and six of glue; အင်္ဂလေ (*pron.* အေကေး) ထင်းလဲဒွေး၊ အုံတုံပည။ ကျွဲကော်စ။ The modern proportions are အုံတုံသတ္တ။ နဝကျွဲကော်။ ခုသော်တင်းလဲ]။

—ထိုင်, *v.* to plaster, overlap with plaster.

—ပွတ်, —ထုတ်, *v.* same as အင်္ဂလေထိုင်။

—သရူထ်, *n.* mortar made of the same composition as plaster.

အင်္ဂလိတ် (အင်္ဂလိတ်) (*Eng.*), *n.* an Englishman, အင်္ဂလိတ်လူ; *a.* English, pertaining to English.

—လပြား, *n.* the offspring of a European father and any Asiatic mother.

—နိုင်ငံ, —ပြည်, *n.* England.

အင်္ဂါ, ၁ (*Pali*), *n.* the planet Mars (အင်္ဂါဂြိုဟ်); the third day of the week, Tuesday, အင်္ဂါ နေ့။ ဥပါနေ့။

—သား, *n.* a male person born on a Tuesday.

—သမီး, *n.* a female born on a Tuesday.

အင်္ဂါ, ၂ (*Pali*), *n.* a limb, member, part of the body; a component, အင်္ဂါ; a requisite qualification, essential property (12 pages of palm-leaf writing or of printed matter); သင်္ဂဓာတ် နှစ်အင်္ဂါရှိသလဲ။

—နှိုး, *v.* to be injured, maimed, or wanting in any limb.

—ဇာတ် (*sometimes* ဇာတ်), *n.* the organs of generation, whether male or female; နိမိတ်, ထော, ထိန်း။ (ထောကျားအင်္ဂါ။ မိန်းမအင်္ဂါ။)

—ဗြီ, —ဗြီဟုတ်, *v.* to be in good proportion.

အင်္ဂုဗြီ (*pron.* အင်ဂုဗြီ), *n.* a kind of inflammatory eruption [nettle-rash, urticaria]; အင်္ဂုဗြီထ။ အင်္ဂုဗြီကွက်ထ။

အင်္ဂု, *v.* an obsolete verb having the same meaning as နှစ်ထက်, နှစ်ထက်အင်္ဂု။

အင်္ဂု (Pali), *n.* a degree of a circle; အင်္ဂုလီကာကြယ်၏အရေအတွက် [လီကာ, the 60th part of a degree].

အင်္ဂု, ၁, *v.* to make the noise indicated by the sound of the word, and hence to be uneasy in the stomach from fulness, whether

occasioned by food or wind ; ရင်အင်းသည်။ ဝမ်းအင်းသည်။ [အုထိုက်
မိုက်ထိုက်တာများအင်းခဲးမြည်သည်။ အင်းအင်းပါရော့ဒယ်။]

အင်းတင့်တင့်, *adv.* of similar signification ; အဝာမကြေရှိအင်းတင့်တင့်ရှိ
သည်။

အင်း, 1, *int.* true, yes (colloq.)—S. အင်းဟုတ်ဦး။ အင်းဟင်မဟုတ်ဘူး။
အင်းဟင်မထုတ်ပါကတား။

အင်း, 2, *n.* a pond that receives its supply of water from a neigh-
bouring river or some other larger reservoir ; *comp.* ဆိုင်
(a stagnant pond or lake) and ထန် (an artificial pool or
tank).

—အိုင်ထုံးကျွန်း, *n.* a collective term for lakes and islands.

—ခွန်, *n.* fishery revenue.

—ငါးမိ, *n.* ngapi made from fish caught in inland fisheries.

—ဓ, *n.* a large pond.

—သား, *n.* an employé of a fishery lessee.

—သူကြီး, *n.* a fishery lessee. [In Upper Burma ခုန်အိုင်ဦး is the
nearest equivalent.]

အင်း, 3, *n.* a table divided into columns or squares or other
compartments for the purpose of entering figures, ac-
counts, &c.

—ထိုက်, *v.* to accord, as two accounts on being compared [to
compare two accounts, ထိုက်ဆိုင်ကြည့်သည်။] ; also used figura-
tively, as မင်းမြေသည့်ဝကားအင်းထိုက်ထွဋ်။

—တွက်, *n.* a square or compartment in a table.

—စာရင်း, *n.* an account or register entered in a table.

—စောက်, *n.* a table in which the items are entered in
columns.

—လျား, *n.* a table in which the items are entered in horizontal
lines.

အင်းယွဉ် (*pron.* အင်းယွဉ်), from အင်း, 3, *n.* a short-legged bed-
stead formerly used by priests [အုန်းထားထက်ထင်မရှိသည့်
ထင်။]

အဗြအတွတ် (from ဗြတွတ်, to attach to), *n.* an attachment to any-
thing, အဗြအစွန်း။

အဗြန့် (from ဗြန့်, to be soft, gentle) [အဗြန့်ထောင်။ အဗြန့်ထောင်အမှုထမ်း။ အ
ဗြန့်အမျှထောင်။]

—တ, *v.* to dance to the sound of soft, gentle music.

—စန့်သံ, *n.* musical instruments of soft, gentle sound.

—တီးမှုတ်, *v.* to play on such instruments.

အငြိမ်း၊ *v.* to try the tones of a musical instrument before playing.

—ဖွဲ၊ *n.* a festival in which the music is of a soft and gentle character.

—သမား၊ *n.* a (male) player on instruments of such a character.

—သမ၊ *n.* a female player on instruments of such a character.

အငြိမ်း (from ငြိမ်း, to be at ease).

—စား၊ *v.* to live on a pension ; *n.* a pensioner ; အမှုထမ်းခြင်းမှထွက်၍အငြိမ်းစားရသောသူ။

—စားခမိတ်၊ *n.* a pension, ပင်စင် (Eng.).

—စားခမိတ်ပေး၊ *v.* to grant a pension (ပင်စင်ပေး).

—စားရ၊ *v.* to get a pension (ပင်စင်ရ).

အဖြူအမည်း (from ဖြူ and မည်း, to be dark and black in colour) ; ခက်ရာဖူးရောင်၍အဖြူအမည်းတွေ့ရှိရပါသည်။ [အဖြူအဖြင့်, *n.* fig. hardship, difficulty ; dislike, hatred].

အဖြိုး (from ဖြိုး, to feel ill-will).

—ခံ၊ *v.* to bear the ill-will of another.

—ထား—ဆွဲ—ဆို၊ *v.* to harbour resentment, bear a grudge ; ရန်ဖြိုးထားသည်။ ရန်ဖြိုးမဲ့သည်။ ခင်ဆွဲသားကျွန်တော်ကို ဆယ်နှယ်ထဲထုတ်ထုတ်ခင်ဆွဲသားအပေါ်တွင်ရန်ဖြိုးထားပါဘူး, whatever you may do to me (sir), I will not bear a grudge against you.

အငွေ့ (from ငွေ့, to appear slightly), *n.* a glimpse, shadow, slight touch, အရိပ်အငွေ့ ; exhalation, vapour, steam, smoke, အမှိုးအငွေ့. [Also used figuratively သည်သူ (အသက် understood) အငွေ့အသက်ထောက်သာရှိသည့် said of persons on the point of death ; ငွေ့ခနဲကြားသည်။

—အသက်, *n.* same ; *comp.* အနံ့အသက်။

အပ်, *n.* a unit, one, တစ်။

အပ်, 2, *n.* a cylindrical box of any size ; ကွမ်းအပ်။ ညောင်ဦးအပ်။ ထမိန်ထည့်သည့်အပ်။

အပ်, 3, *v.* to squeeze, compress, clench (the throat), throttle, ထည့်ကိအပ်သည် ; (ထည့်စေ့အပ်) to utter a short, compressed sound, as an elephant (ထပ်), or a dog pursuing a hare, or a person who restrains his voice under punishment ; to draw out, detect, catch in conversation ; စကားအပ်သည့် အပ်အောက်မေးသည့် ငါ့ကို လာမအပ်ပါနှင့်။ အပ်ပေးထံထိုအကြောင်းပေါ်အောင်။ အပ်မိုင်ဘူး။

အဝ (from ဝ, to begin), *n.* a beginning, commencement ; မိုင်းလင်းစပြုပြီ။ ခေတ္တသက်ပြီးစရှိထမ်းမစားမီ။ အစွဲ, a part, bit, piece,

အင်္ဂါစ၊ ဆွေထစ၊ မျိုးထစ၊ တော်ထည်၊ မီးထစ၊ ; remnant [တစမကြွင်းမြဲ
ထိုက်ပါ။] [အစရှိအနှောင့်အနှောင်း၊ ငါးမိရှိအကောင်အကောင်။]၊ ability,
သည်လူလူ၊ လူန၊ ရှင်းရှင်းထွင်းထွင်းရှိသည်၊ capacity, အစွန်းအဝ
(hence ထွန်းထစ).

—အပြီး, *n.* same, 1st def.

—စအပြီးဦး, same.

—အန, *n.* a small bit, remnant [အစ or အစအန also means a
clue, *e.g.*, သည်အမှုအစအနပေါ်သလား].

—ချီ, *v.* to make a beginning of speaking.

—စ, *adv* sundrily.

—စအရာရာ, *adv.* sundrily ; အစစအရာရာထင်မျိုး (ထင် *der.* from စုံလင်).

—စအနန, *adv.* pertaining to sundry little matters.

—စွာ, *adv.* at first [အစရင်းက။ အစရင်းပဌမက, from the very
first].

—ဆုံး, *adv.* at the very first ; အဦးအဆုံး, အရင်ဆုံး။

—ထင်, မြ—(မျိုး), *v.* to begin, be first.

—ဖြတ်, မြတ်, *v.* to be finished (သည်အမှုအစပြတ်တင်းတင်းလင်းလင်း
ရှိသည်), to be all spent, done.

—ရှင်း, *v.* to be of superior ability, capacity, &c. ; သည်ကုန်တွယ်
အဆောင်းအဝတ် အတွန်နားထည်ထက်မြောက် သောကြောင့် အစရှင်းသည် ဆို
ထိုက်သည်။

—သတ်, *v.* to finish, make an end of (a work) ; လက်စသတ်
သည်။

အစက် (from စက်, to drop) ; အပေါက်၊ ဆွေးစက်။

—စက်, စက်အရက်ရက်, *adv.* droppingly ; ဝတ္ထုပေါ်မှာမှန်အစက်စက်ကျ
သည်။

—အစင်း (from စင်း, to be extended in a straight line), *n.* a
stripe ; num. affix., applied to things long and straight,
or nearly so ; ကြိုးတစင်း၊ ထီးတစင်း, *n.* striped. [Also applied
to the sun ; ကမ္ဘာပျက်ကနေ့စင်းထွက်သည်].

အစစ် (from စစ်, to examine, investigate, &c.), *n.* examination ;
a. genuine, unadulterated, စစ်စစ်။ [အစစ်အနှစ်, *e.g.*, ကျောက်မီး
အစစ်အနှစ်ဟုတ်အား].

—တောင်း, အမေးတောင်း, *v.* to be skilled in examining.

—ခံ, *v.* to undergo examination ; to bear investigation, *e.g.*,
မှန်သောတရားသည်အစစ်ခံနိုင်သည်, the true law will bear inves-
tigation, *e.g.*, မှန်သောတရားသည်အစစ်ခံနိုင်သည်။

—ခံကောင်း, *v.* to be able to answer well when examined,

အစီရိခချက်, *n.* the recorded statement of a witness, or accused, in a civil or criminal case, စီရိခချက် [the statement of a witness or an accused]; သက်သေအစီရိခချက်ကို တရားရုံးတော် အသံထုတ်လိုက်ပါ, read out, please, the statement of the witness, so that the accused may understand.

—ခံထွက်, *v.* to appear, come out (in evidence) on examination.

အဝတ် (from ဝတ်, to be many?), *n.* a piece of a cord or rope attached to another.

—ကြိုး, *n.* same; the lash of a whip (the string of a necklace; ဂုဏ်အဝတ်ကြိုး၊ ငါးချင်းအဝတ်ကြိုး။)

အဝတ်း (from ဝတ်း, to tie up), *n.* a quantity of things tied up lengthwise, as plants, grass, &c.; ထိုင်းရိုးတဝတ်း၊ ကောက်ရိုးတဝတ်း၊ ထင်းတဝတ်း၊ ခြက်တဝတ်း၊ သင်တဝတ်း။

အဝတ်းအဝေး (from ဝတ်းဝေး, to assemble), *n.* an assembly of people.

အဝတ် (from ဝတ်, to place in a row), *n.* a succession, continuity, order, method; *adv.* continually, always; ထိုင်းတော်တော်ဝတ် ဝတ်အစိုင်းထိုင်တော်မူကြပါ, will your Reverences please be seated according to the time you have been 'mahtis' (*i.e.*, monks for a period of 10 years and upwards) and to the number of lents you have kept?

—အထာ, အထက်, *n.* same; အဝတ်အထက်ထားသည်။

—ထရိုက် (*pron.* အဝတ်ထရိုက်) [from ရိုက်, to be straightforward]; အဝတ်ထရိုက်ပြုလုပ်သည့်ထိုးစံ။

—ဓမ္မတာ, *adv.* in natural continuity.

—မပြတ်, *v.* to be perpetual, everlasting; *adv.* for ever; အဝတ်မပြတ်။

အဝတ်း (from ဝတ်း, to mince), *adv.* minutely, accurately; only prefixed to ထိ။

—အဝါး, *adv.* same; most common; အဝတ်းအဝါးဆိုးကောင်းလှတ် ညှိတ်သည်။

အဝတ် (from ဝတ်, to join), *n.* a joint, seam.

—အထွတ်, *n.* continuous connection, applied to language; အစီအထွတ်၊ စကားအဝတ်အထွတ်ကောင်းသည်။

အဝတ်းထား, *v.* to make a trial of; put on probation, အဝတ်းပြု။

အဝာ, 1 (from ဝာ, to eat), *n.* food, aliment, what is for eating or to be eaten; *comp.* အဝား; what is consumed in any operation, as ထင်ကြေးဝာ, clippings, ထားဝာ, chips; sizing made of boiled rice and used to dress thread, မြည်ဝာ။

[The Burmese often, when angry or wishing to warn others, use the following reviling epithets: **ကျွန်းစာ** "food for the tiger," meaning that the person reviled will be killed by a tiger; **ထားစာ**, "food for the da;" **ထိန်စာ**, "food for the sandal" (ထုံထိန်စာမ applicable to a female); **မိကျောင်းစာ**, "food for the alligator," &c. In warning others to avoid a particular road when travelling, the Burmese say **ထင်ထွားထွင်ကျားစာဖြစ်လိမ့်မည်**။

အစားခိပ်, *n.* the stomach, maw.

—**ချေ**, *v.* to unsize; **အဝတ်ကိုအစာချေသည်**။

—**ထင်**, **ထူ**, *v.* to size, dress thread or cloth by an application of boiled rice.

—**မတ်**, *v.* applied to animals.

—**ရှောင်**, *v.* to refrain from food, to fast; **သည်အစာကိုမစားပြီဘူး သစ္စာပြု၍ရှောင်သည်**။

—**ဝမ်း**, *n.* a return to healthy and natural evacuations after unhealthy ones during illness (*lit.* *faeces* produced from food).

—**သတ်ထား**, *v.* to famish; **မိမ္မသာသမင်းကြီးကို သားထော်အစာတသတ် မင်းကြီးကအစာသတ်** (*pron.* *uzzathat*) **ထားသည်**။; Burmese mothers frequently frighten their children by saying **နင့်ကိုအစာ သတ်ထားမည်**။**အစာတော်ထား**။

—**သတ်နေ**, *v.* to starve one's self.

အစာ, 2, *int.* fie! expressive of disgust, **အစ်**။

—**အစာ**, —**ဝာ**, *int.* same [**အစာဝရံပါအိ**, an interjection used by women].

အစား, 1, *n.* stead, place, room; frequently used as a secondary noun, as **ထိုထံစား** instead of self; **ဖြစ်နိုင်စားမိုက်ကလေးပဲ**။

—**ချေ**, *v.* to return good for good or evil for evil; **ထက်စားချေသည်**။**ခင်ဘူးနားကျပ်ထယ်ထဲထွတ်ထွင် အစားချေရပါလိမ့်မည်**။ [**ခါထွဋ်စား** (*pron.* *ဂထွဋ်စားချေ*) has the same meaning as **အစားချေ**။]

—**ရိုက်**, —**ထိုး**, **ထောင်**, —**ပေး**, —**ထွင်း**, *v.* to substitute, to pay in kind (**ထမ္ဘာစားပေး**)။

အစား, 2 (from **စား**, to eat), *n.* eating, the act of eating, that which is eaten, food; *comp.* **အစား**, the fee paid in certain cases, as **ရွှေနေစား**; (**ရွှေနေစာ**?), that paid to a pleader or lawyer.

—**အစာ**, *n.* food [**ခင်ဘူးအရပ်ထွင်အစားအစာဝပြောခဲ့လား**]။

—**အသောက်**, *n.* what is eaten and drunken (food); **မနားတနေနီနှင့် ညောင်စိုးမြိတတ်မြိကသာ၍ အစားအသောက်ပေါများပါသေး**။ [It is curious that these words *reversed* in order, namely, **အသောက်အစား**, mean an over-indulgence in intoxicating liquors, *e.g.*, **သည်သူ အသောက် အစား ရှိသည်**။ or **သည်သူ အစားအသောက်ကြီးသည်**။]

—မှား, *v.* to eat what is hurtful; အစားမှားသောသူကြောင့် နေမကောင်းပါ။

ဆမိရဇ် (from မိရဇ် and ခံ, *which see*), *v.* to address by word or writing, as an inferior to a superior, *lit.* to submit to

order. [All petitions addressed to superior Government officials by their Burmese subordinates commence with ဘုရားကျွန်တော် and end with မှီခိုအပ်ရင်တော်ခံပါသည် ဘုရား။] ကျွန်တော်အပ်ရင်ခံပါရစေကျောင်းတကာခင်ညွှား။ ကျွန်တော်အပေါ်၌ ခင်ညွှားအတွဲထင်သောကြောင့်တင်းချင်းအောင်ပြောဆိုပါသည်။

အစီး (from စီး, to ride on), what is ridden upon; used as a numeral auxiliary to beasts of burden (မြင်းတစီး) and vehicles of conveyance (ရထားတစီး). The Burmese sometimes apply this numeral auxiliary to tigers, *e.g.*, ကျားတစီး။ and to butcher's meat အဝဲတစီး။

—အနင်းအဆောင်အရွက်, *n.* badges and insignia of rank (ဝန်းထိုစေတိဘွား။ထိန်းနီပေတိဘွားထောက်အစီးအနင်းအဆောင်အရွက်မရပါ။)

—အပိုး, *n.* arbitrary or violent sway over another; equivalent to အထင်စား။သူအစီးအပိုးမခံချင်ဆိုအတူတူမနော့ထွက်သွားပါသည်။

အစီးအပွား, ၁ (from စီးပွား, to augment, obsolete), *n.* increase, profit, advantage, စီးပွားအမျိုး။

အဝ (from ဝ, to collect), *n.* a collective body.

—အကွက်, *n.* a subdivision of a place.

—အစပ်, *n.* a portion, share, apportionment.

—စုပေါင်း, any quantities taken as a whole; a total.

—အပေါင်း, *n.* a collection.

—အရန် (from ဝ, to collect, and ရန်, to appropriate), *n.* the whole that is (for any particular purpose); used in forming verbal nouns, *e.g.*, ထောင်းစုတောင်းရန်, the whole demand due from different quarters.

—အဝင်ရပ်, *adv.* collectively.

—အစုံ, *n.* a collection (concourse, assemblage) [အစုအဝေး, a mass; usually applied to human beings, *e.g.*, ထားပြီအစုအဝေးအစုံအားကြီးသည်။]

—အဝေး, *n.* a collection (of people), an assembly.

—ကျ, —သင့်, *n.* a dividend, share, ဝေပုံ။

အရုတ် (from ရုတ်, to be torn), *n.* a rent (in cloth); ခင်ညွှားသည်မှတိုးကျွန်ုပ်တို့ရောင်းသောအခါ ပိုးထောက် ဖြိုက်လိုက် အရုတ်များပါ ကြောင်းကိုသာ ဖြစ်ဆိုမပြောသတည်း။

အပုံ (from ပုံ, to be even, complete), *n.* an even number, a pair; complete assortment; အမျိုးမျိုး, a numeral formative (ထပ်တရ, something; ထရံထထောက်, some one, indefinite); တပုံ, a pair.

—အညီ, *adv.* all parties being met together.

—အပုဂ္ဂိုလ်, *n.* a pair, applied to horses,

အစုံအတင်, *v.* to be suitable to form a match ; သည်ခြင်းအစုံအတင်
 . ထက်သန်, these two horses are very well matched.

—အတက်တော် —ဦး —ဆင့်, *v.* to be well matched.

—အထပ်, *adv.* completely, perfectly (wholly).

အစေ (from စေ, to send, order), *n.* service.

—အခိုင်း, *n.* service, employment.

—အပါ, *n.* a servant.

—ခံ, *v.* to serve ; *n.* a Government messenger or attendant ;
 permanent, hereditary ; *see* အဆင့်ခံ။

အစေ့, 1, *n.* a seed.

—အိမ်, *n.* a capsule, pericarp.

—ထည့်, *v.* to seed.

—[ပျိုး, *v.* to sow seed].

—[ရှက်, *v.* သရက်ထီးအစေ့ရှက်သည်။]

အစေ့, 2, *n.* an ancestor of the seventh degree.

အစေ့, 3 (from စေ့, to join), [*n.* close union, nice joining, as အ
 စေ့ထိုသေးသည်, not nicely joined].

—အစပ်, *n.* same.

—အစပ်ကောင်း, *v.* to be skilled in match-making ; to be a good
 peacemaker [သည်လူနု
 အစေ့အစပ်ကောင်းသည်ဆိုထိုက်သည်။]

—ကောက်, *v.* to join accurately.

—ရိုက်, *v.*

အစေး (from စေး, to be adhesive), *n.* gum.

—အညွှတ်, *n.* the filthy exudation on the surface of an animal
 that is killed and singed ; [ဝက်ကိုမီးဖိုက်လျှင်အစေးအညွှတ်ထွက်
 ထက်သည်။] ဆေးအစေးအညွှတ်။

—ကပ်, *v.* to adhere, as gum ; figuratively to be attached or
 devoted to one another as friends (သည်လူနှစ်ယောက်ထက်အစေး
 ကပ်ကြသည်).

အစော (from စော, to be early), *adv.* early, စောစော။

—ကြီး, *adv.* very early ; စောစောကြီး။ အစောကြီးသွားမှရောက်မည်, by
 going very early only can one arrive (there).

အစောက် (from စောက်, to be steep), *n.* a steepness, depth, စောက် ;
comp. အနက်, depth without reference to a side [သည်လေးထွင်း
 (အ) စောက်ထက်ထောက်မြင့်မည်ထင်ပါသည်။]

အစောင်, 1, *n.* the side or border as distinguished from the edge
 (အစောင်း). Der. ထက်စောင်, နံစောင်, အာစောင်, ပျိုးစောင်, အိစောင်။

တစောင်, *adv.* on one side, as in the phrase တစောင်မှတစောင်လိုက်ပါဦး။

အစောင်, 2, *num. aux.* applied to writings and books; စာတစောင်, a writing; စာအစောင်စောင်, writings.

အစောင့် (from စောင့်, to watch), *n.* a watchman, guard keeper; chiefly used in composition, as တံခါးစောင့် (*pron.* tugṣṣā zaüṅ), a gate or door keeper.

—အကြပ်, —အထိမ်း —အဝ —အရှောက်, *n.* same, varying with the meaning of the respective verbs from which they are derived.

—ထား, to place as a guard or watch; အစောင့်အရှောက်နှင့်ထားသည်။

အစောင်း, *n.* an edge, sharp side, *figuratively* the force of wind (လေစောင်း), or of water (ရေစောင်း); မျက်စောင်း, the eye when looking askance; မျက်စောင်းထိုး, to eye askance in scorn or anger, hence the proverbs နဂါးထိုးမျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး, the askant eye of the naga does not discriminate; မင်းထိုးမျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး, the askant eye of rulers does not discriminate; meaning that a wrathful naga or ruler allows nothing to stand in its or his way, hence တစောင်းထိုး, *v.* to operate edgewise; တစောင်းလည်း (ထဲ) သွားသည်။ တစောင်းမီ ထာ။ သည်ထွေလေစောင်းထိုးသွားသည်။

အစော် (from ခော်, to smell offensively), *n.* an unpleasant, offensive smell; အနံ့ဝါးကျော်စော်နံ့သည် [အစော် does not *always* denote an offensive smell, *e.g.*, ထာရော်မွေးသထဲ].

အစိုင် (from စိုင်, to cohere). (It is said that this word should be written အဆိုင်), *n.* a cohesive mass, a lump, *e.g.*, မြေစိုင်; သံစိုင်; *comp.* အထွေ။

—အဝဲ, *n.* same; မြေကြီးအစိုင်အဝဲ။

အမိုး, 1, *n.* a class of persons in Government service, or designated by Government for some specific service; ထောင့်မိုး၊ ထင်မိုး၊ မြင်းမိုး (ရှင်ဘုရင်အမှုထောင်တိုင်း)။

—အငန်း, *n.* same.

အမိုး, 2 (from မိုး, to project), (*see* မြို့, to project a little from an aperture); *n.* an incipient sprout from a seed or root, *particularly* applied to the sprout from a bamboo root; *comp.* အကိုက် and အညွှောက်။ [The first incipient sprout from the cocoa-nut, tamarind, betel-nut and sugar-palm fruits; အညွှောက် applied to plantains].

အမိုး, 3 (also from မိုး, to project), *n.* a peg or wooden nail, whether left projecting or driven in completely. •

အမိုး (from မိုး, to rule over).

အမိုး ထရ, *adv.* authoritatively, arbitrarily ; ခင်ဘျားမင်းမှတတ်သည့် ပြီပေါ်မှာဘာပြုရိုအမိုးထရထိုင်နိုင်သထဲ, how is it, sir, that without being an official, you exercise authority over this town ?

—မိုင်, —ရ, *v.* to have authority over ; အမိုးရမင်း, the Government. [အမိုးရသက်သေ, *n.* an approver in a criminal case.]

—ရအမှုလိုက်ရှေ့နေ, *n.* Government Prosecutor.

—ရဝာထောင်ပြန်, *n.* Government Translator, Burma.

—ရပုံနှိပ်ထိုက်အုပ်, *n.* Superintendent, Government Printing.

အမိုးရိမ်, *n.* anxiety, solicitude.

—ကင်း, *v.* to be free from anxiety, အပွေလှူ

—ကြီး, —နည်း, *v.* to be much concerned ; to be little concerned (about).

အစ်ကို (usually *pron.* အကို), *n.* a man's elder brother ; နောင်ထောင်, an elder brother, royal or divine ; *comp.* ညီ, a man's younger brother.

အစ်မ (usually *pron.* အမ), *n.* a man or woman's elder sister ; *comp.* ညီမ, a woman's younger sister. [Note.—Persons of the Talaing race frequently speak of, and to, their mothers as အစ်မ and their grandmothers as အမေ]

အစွန် (from စွန်, to be a side, border), *n.* a side, border.

—အနား, *n.* same.

—ထုံး, *a.* being at the very side, border ; the furthest, utmost, remotest.

အစွန်း, ၁ (from စွန်း, to come to a point, &c.), *n.* a point, end, extremity, အဖျား ; gain, profit, အမြတ်

—အဝ, *n.* same, 1st def., capacity, ability.

—အဖျား, *n.* an end, extremity.

အစွန်း, ၂. (from စွန်း, to be stained), *n.* a stain.

—အကွက်, *n.* same ; သည်ပဝါအစွန်းအကွက်များထိုးဝယ်ချင်ပါ။

—အထင်း, *n.* same ; see မိုက်ထင်း။

အစွမ်း (from စွမ်း, to be able), *n.* ability to accomplish ; ခင်ဘျားအစွမ်းမှတတ်ထာထိုင်နိုင်မည်ထဲ, you have not even ability, how could you possibly accomplish it, sir ? အစွမ်းအဝ။ အစွမ်းသတ္တိ။

အစွယ်, *n.* an eye-tooth, tusk, fang [a horse's tush, *e.g.*, သည်မြင်းငယ်ငယ်ရှိပါသေးသည်။ အစွယ်အိတ်ထောင်ကျွတ်သေးပါ။] ဆင်, စွယ်, *n.* an elephant's tusk, ivory ; ထွက်ပြီးသည့်ဆင်စွယ်ဝင်တတ်ရှိမရှိ, an elephant's tusk which has once protruded does not again enter the flesh ; said of fixed, irrevocable resolutions, or decisions.

what I say ; he is a very self-opinionated man [as အိမ်အဆင့်
ဆင့်ဆောက်သည် ; by successive transmission, as စာအဆင့်ဆင့်
လာသည်].

အဆင်း, *n.* appearance, relating rather to colour than to form ;
comp. အရုပ်, colour ; အရည်, — အရောင်, — အသွာ, — အဝါ, —
သဘာဝံနိ, *n.* appearance, general appearance, considered
as good or bad.

— ဖျက်, *v.* to destroy or alter the appearance of.

— ဓာ, *v.* to be beautiful or handsome in appearance ; to be
pretty.

အဆစ်, 1 (from ဆစ်, to cut in parts), *n.* a joint ; အဆစ်အရင်းကိုကပ်
အတွန်နာကြပ်ပါသည်။

— အပိုင်း, *n.* a division, a turn, way, custom.

— အဖု, *n.* a joint ; difficulties in course of questioning (စကား
ဆစ်ဆစ်ဖုဖုမေးတတ်သည်) or in a bad, dangerous road ; သည်မင်း
ထူရိုးထားမြီထူသောကြောင့်အဆစ်အဖုတယ်များသည်။

— အမျက်, *n.* ; see the parts.

— ပြုတ်, *v.* to be loosened in a joint by the severing or
stretching of the muscles ; ကွန်တော်သွီးကလေးခိပ်ပေါ်ကကျလိုက်
အဆစ်ပြုတ်နေသည်။

— မြက် (အဆစ်မျက်), to be sprained.

— ထွဲ, *v.* to be dislocated.

အဆစ်, 2 (from ဆစ်, to cheapen), *n.* boot, as in the phrase *to*
boot, something thrown into a bargain.

— အဆွတ်, *n.* same ; မင်းကိုအဆစ်အဆွတ်ပေးပြီထန်ပါတော့။

အဆန်, *n.* the nucleus or kernel of a seed, grain or fruit-stone ;
hence ဆန်, husked rice ; the inside or kernel of anything,
as the tongue or clapper of a bell, the pebble in a rattle,
the ball of a gun, musket, &c.

— အိမ်, *n.* inner shell inclosing the kernel, the outer one being
အခွံ။

— ချောင် (frequently *pron.* အသံချောင်), *v.* to be loose in the
shell ; to be addled, as an egg (ကြက်ဥအဆန်ချောင်).

အဆယ်, *n.* a. ten, the number of ten combined with the nine
digits to form numerals, as ထဆယ်, one ten or ten ; နှစ်ဆယ်,
two tens or twenty, &c.

အဆာ, 1, *n.* something faulty or hurtful (not used alone). Der.
အနာအဆာ, အပင်းအဆာ, အပြစ်အဆာ, (မှပြစ်သာမရှိ) အမျက်အဆာ။
သည်သစ်ထိုးအမျက်အဆာအနာများသည်။

အဆာ, ၁ (from ဆာ, to be hungry), *n.* hunger, less than အဆိး

—အမွတ်, *n.* same ; ထက်ဖက်ရည်သောက်ထွင်အဆာအမွတ်ခံနိုင်သည်။

—ကျယ်, *v.* to be fastidious, hard to please in the choice of food ; hence the name ဆာ (*pron.* ဓာ) ကျယ်။ မောင်ဆာကျယ်။

—ဖြေ (from ဆာ, to be hungry, and ဖြေ, to be appeased), *v.* to have the hunger appeased, but without being satisfied with food ; ကောက်ညှင်းများစားသောအခါအဆာဖြေသည်။

အဆိပ်, *n.* poison, venom ; (အဆိပ်မရှိသည့်မြွေ, a harmless snake, မြွေကောင်း)။

—အထောက်, *n.* same ; မြွေထောက်အဆိပ်ထပ်ပြင်းသည်။

—ပင်, *n.* the Pegu upas, အဆိပ်ပင်လေကောင်းသလို ; *comp.* မြူးဆိပ်။ အဆိပ်လူးမြူး, a poisoned arrow.

အဆီ, *n.* fat, unctuous matter, whether animal or vegetable, hence ဆီ, oil ; also used figuratively, *e.g.*, ထယ်ယာမိုဗီးဖြေ ဋ္ဌယဉ်ဆီခွန်ထွက်နက်, the yield and revenue of cultivated land, အဆီအခွန်ထွက်နက်, which is the meaning of the word သာသမေ။

အပြား, *n.* same, the rich quality in savoury, delicious food ; (*see* ဆူ) ; ဝက်သားများအဆီအပြားများစွာအားကြီးသည်။

—ခဲ (အဆိပ်), *n.* hard fat, distinct from the fat of flesh ; tallow.

—ထိုင်, *n.* a tallow candle (hardly, if ever, used).

—ဖျဉ်, *n.* the mesentery (a membrane in the cavity of the abdomen which retains the intestines and their appendages in a proper position ; ချက်အောက်အဆီဖျဉ်နေသည်။

အဆီး (from ဆီး, to impede), *n.* a hindrance, obstruction, impediment (အကန့်အကွက်)။

—အကာ, *n.* a barrier, fence of any kind ; ခင်ဗျားစိပ်ထက်ဝန်းထွင် မှာအဆီးအကာမရှိသောကြောင့်ခွားများဝင်ထိုးလိမ့်မည်။

—အထား, *n.* same as ဆီး [figuratively obstruction, impediment ; ကွန်ဇာင်ကြည့်သည့် အမှုမှာ ခင်ဗျားအဆီးအထားအကန့်အကွက် မပြုမထုပ်ပါနှင့်, please do not offer any obstruction, sir, to the business I am now undertaking]။

အဆုတ်, *n.* the lungs, lights.

—ညွန့်, *n.* a lobe of the lungs [အဆုတ်နာ, lung disease, consumption ; a term hardly intelligible to Burmans in general]။

အဆုန်းအဆ (from ဆုန်းဆ, to calculate definitely), *n.* a definite calculation or estimate ; commonly used in negative sentences, as အဆုန်းအဆမရှိ, to be incalculable ; hence တဆုန်းတဆဖြစ်လျှင်, if something happen (what will you do ?)

- အဆုတ် (from ဆုတ်, to clutch), *n.* a cluster, bunch of flowers, or any loose, puffy substance; *comp.* အမြတ်, a cluster [a handful; used as a numeral auxiliary, as ထက်ထွင်းတဆုတ်, one handful; ထင်းရှုတ်တဆုတ်၊ ဆန်တဆုတ်ဆုတ်ပဲပါ။]
- အဆုံ (from ဆုံ, to meet), *n.* a meeting point of junction; ခရီးထပ်ဆုံ, the junction of several.
- အဆုံး (from ဆုံး, to come to an end), *n.* an end, termination; *adj.* affix (dropping the initial), most, denoting the superlative, as အမြတ်ဆုံး, the most excellent.
- အဖြတ် (from ဆုံးဖြတ်, to decide), *n.* a decision; သည်တရားသူကြီးအဆုံးအဖြတ်ကိုအများကြိတ်ကြသည်။
- နစ်, *v.* to lose, either by ill-fortune or one's own laches, or inability to avert loss; ထားပြီများ ထိုက်ထို ဥစ္စာပစ္စည်း အားထုံးကုန်အဆုံးခံရသည်။ စားရန်ငွေအဆုံးခံရသည်။ မရွေးနိုင်လို့ ဣပုတီးများကိုအဆုံးခံရသည်။
- စီချင်, *v.* to sentence to death.
- စွန့်, *a.* last, final, နောက်ဆုံးသော, in the phrase အဆုံးစွန့်သောဆရာ (အဂ္ဂိမာဓဝ)။
- သတ်, *v.* to finish, အစသတ်သည်။
- အဆုံးအမ (from ဆုံးမ, to instruct), *n.* instruction, doctrine (သည် သူငယ်မိဘအဆုံးအမမခံသောကြောင့် ထောင်ထဲကျရရှာသည်)။
- အဆု, *num. auxiliary* applied to deities, pagodas, parabikes, *e.g.*, ဘုရားတဆု၊ ဝေဇီတဆု။ ပုရပိုက်တဆု။
- အဆူး, *n.*; *see* ဆူး, a thorn; the sting of an insect (the quill of a porcupine).
- အဆောက်အအုံ (from ဆောက်, to build, and အုံ, a bulge), *n.* a building, anything constructed for a dwelling-place; မော်လမြိုင်ထပ်ခေါင်းများ အဆောက်အအုံ တယ်ကျယ်ဝန်းသည်။ [ရောဂါအဆောက်အအုံ]။
- အဆောက်အဦး, *same*; utensils, furniture, appendages; အထုံးအဆောင်, ပရိတ်။
- အဆောင်, 1, *n.* a building, particularly one appropriated to the use of man; used in composition, as ထိုက်ဆောင်, and as a numeral auxiliary; အိမ် တဆောင်၊ ကျောင်းတဆောင်၊ နှစ်ဆောင် ဖြူစင် (*pron.* ဖြူစင်); အိမ်, a house with a double parallel roof (an M roof); အဆောင်ရမိပုရား, a queen who had an apartment or building allotted for her special use in the palace.
- အဆောင်, 2, *n.* the part of a blade of a weapon or tool which is inserted in the handle (အမြီးထဲထွင်းသည့် အရာအဆောင် ခေါ်သည်);

comp. အဝင်း, the hollow head of a tool, weapon, &c., into which the handle is inserted.

အဆောင်, ၃ (from ဆောင်, to bear, carry), *n.* anything borne about the body, as a charm.

—အဆောင်, —အရွက်, *n.* articles of use or ornament indicative of rank, as insignia, equipage, &c.; အစီးအနင်းအဆောင် အရွက်။အခင်းအနား။

—လိုင်, —ထောင်လိုင်, *n.* an attendant on a great man, bearing his utensils, insignia, &c.

အဆော် (from ဆော်, to rouse), *n.* a public crier, notifier, herald, *e.g.*, အရပ်ဆော်, တပ်ဆော်, (နိဗ္ဗာန်ဆော်) ရွာဆော်, ထွေးဆော်။

အဆိုထော် (from ဆို, to speak), *n.* a king's minstrel, စာဆိုထော်။

အဆို (from ဆို, to stop up), *n.* a stopper, spigot, plug [ပထင်းချို၊ တူးချို; also used figuratively, *e.g.*, သည်အမှုပေါ်မည်ကြံသောအခါ အဆိုအမှတ်ရှိလိုမပေါ် နိုင်ပါ]။

အဆွေ, *n.* a relative or friend.

—အမျိုး, *n.* a relative, kinsman.

—ဝင်ပွန်း, *n.* a friend, မိတ်ဆွေ။

—ဝင်ပွန်းဖွဲ့, *v.* to make acquaintance, become friends; မိတ်ဆွေဖွဲ့သည်။

—ခုနစ်ဆက် (အဆွေခုနစ်ဆက်), *see* အမျိုးခုနစ်ဆက်။ (အမျိုးခုနစ်ဆက်)။

—ညာတကာ, —ညာတိ (Pali), *n.* a relation, kinsman, အဆွေအမျိုး။

—သားချင်း, *n.*; *see* အဆွေအမျိုး။

အတောကာသ (အတောကာသ) (Pali), *n.* boundless space; အသုံးမရှိသော။ (အတောကာသ) ကောင်းကင်။

အတွင်း, *adj.* inside, inner, အတွင်း။ အတွင်းသဘော; fig. the inward disposition or character, in contradistinction to ဗဟို, outside, exterior.

အတွင်းကထာ (Pali အတွင်းက, the internal), *n.* one of the six senses; *see under* အာထာကထာ။

အညွှတ်, *int.* expressive of censure; အညွှတ် တတ်ဖျင်းသည့် လူပါကလား။

အညွှတ်, *int.* expressive of pain; အညွှတ်နာထွေးချေ။

အညွှတ် (from ညွှတ်, to be dirty), *n.* dirt, filth, အကြေး။

—အကြေး, —အပတ်, *n.* same, အကြေးအညွှတ်။

အညွှတ်, *n.* a higher part (of a river, country, &c.), opposed to အကြေး. Der. ယောညွှတ်. [အညွှတ် is said to be orthographically correct]; အညွှတ်မြစ်, the upper riverine tract of Upper Burma; အညွှတ်ရေ, the water which flows from the upper country as in the phrase အညွှတ်ရေထိုးသည်။

အတ္ထာသာ, —သူ, *n.* a male and female native respectively of an upper province. အထက်သာအထက်သူ is more polite.

အညီ (from ညီ, to be even), *n.* evenness, accordance, agreement ; chiefly used as a secondary noun ; *see* Grammar, section 75 ; သူအထိနှင့်အညီ။ သူပြောသည့်စကားနှင့်အညီ။

—အညွတ်, *n.* same ; သက်သေအညီအညွတ်တွက်ကြသည်။

—မေ့, *v.* to mix in equal proportions, as medicine, drugs, &c.

အညှပ်ညှပ် (*pron.* အင်ထမင်ထ) (Pali), *adv.* mutually ; အချင်းချင်း။ ရပ်တွက်တုနေး။ အိမ်မိုးမြင်တင်အညှပ်ညှပ်အချင်းချင်း။

အညောင်း, *n.* an ache or feeling of stiffness produced by confinement of the body in one position, *particularly* in a sedentary one.

—အညွှာ, *n.* same.

—ခံ, *v.* to keep the body in such position.

—ဖြေအညွှာဖြေ (*pron.* အညောင်းဖြေအညွှာဖြေ), *adv.* in the way of relaxing the muscles after being in such position ; အညောင်းဖြေအညွှာဖြေဝမ်းပန်းရှောင်သည်။ အညောင်းသန့်သည်။ အညောင်းဖြေ။

အညွန့် (from ညွန့်, to be slender and tapering upward), *n.* a short, young twig or branch ; the finest, nicest part or kind. Der. အထီးအညွန့်. [အညွန့်, an indirect allusion, insinuation, double entente, *e.g.*, မင်းစကားအညွန့်ကလေးနှင့်အဖျားမည်းကလေးနှင့်ပြောသည်။ စကားချွန်းကလေးနှင့်ပြောသည်။] ; the fairest or choicest part of anything, as ညွန့်ပေါင်းစပ်သည်တော်, “the flower of the army,” “the pick of the troops ;” ညွန့်ပေါင်းရေး, to write the choicest extracts of any work or works ; ညွန့်ပေါင်း is sometimes equivalent to the English term “quintessence.” In some instances အညွန့် is equivalent to အထာ။

—တုန်း, *v.* to be stunted in growth, as a young shoot ; figuratively applied as a noun to persons of apathetic and inadventurous disposition, as သည်သူအညွန့်တုန်း (*pron.* ခုံး) ပါ၏။

—ထွက်, *v.* to shoot, as a young branch [figuratively to evince an enterprising, *progressive* disposition, as သည်သူအညွန့်ထွက်စရာရှိပါသည်အညွန့်တုန်းမဟုတ်ပါ။

အညွှာ, *n.* a petiole or leaf-stalk ; သစ်ရွက်မိုးတံအညွှာ, a petiole or stem by which the flower or fruit is connected with the stem ; ငှက်ပျော့အီးအဖီးနှင့်အမိုင်ဆက်သည့်အညွှာခေါ်သည့် ; figuratively သည်အညွှာအညွှာကကိုင်တွင်ပေါ်မည်။

အညွှာအထာ, *n.* regard or consideration for another's feelings ; အညွှာအတာတာမျှမရှိ။ ထက်ရက်စက်သည့်လူ ; *see* စာနာ, to sympathize with.

အညိ, 1, *n.* dirt, filth, slime, collected on the surface of any substance ; *comp.* အချေး။ [ကြေးညိ, verdigris ; ရေညိ, moss].

အညိ, 2 (from ညိ, to make even).

—ခံ, *n.* one who is empowered to strike a level between different and conflicting verdicts ; သည်အမှုသည်နှစ်ဦးတို့မှကြေမည်သေခွကြောင့်အညိခံသည်။

အညောင်, 1, *n.* a germ, sprout from a seed, အကိုက် ; *comp.* အမျိုး။

—ထိုး, *v.* to sprout (from a seed) ; သည်သစ်စေ့အညောင်ထိုးပြီးမြင်သေခွကြောင့်အကိုင်းအခက်အရွက်ပေါက်ထော့မည်။

အညောင်, 2, *n.* an ancestor of the sixth degree.

အညောင် (from ညောင်, to smell offensively, &c.), *n.* an offensive smell, especially of anything frying or singeing ; ဝက်မျိုက်ညောင်၊ ငါးမျိုက်ညောင်။ ကြက်မျိုက်ညောင်။ ဝမ်းဘဲမျိုက်ညောင်။ —ရင်းအညောင်များကိုလူနာများအမှတ်တမဲ့မိလျှင်သေထတ်သည်။

—ခံ, *v.* to receive the said smell.

—ခံဆေး, *n.* medicine to prevent the bad effects of having received the said smell.

—ထိုး, *v.* to apply the said smell medicinally or by way of annoying.

—[ထိ, —မိ], —ဆင့်, *v.* to have the said smell take effect on the human system.

အညှိ (from လက်ညှိ, a forefinger), *n.* the measure of length spanned by the thumb and forefinger ; ထားရှိအရှည်လက်ထည့်လောက်ရှိသည်။

—ထိုင်, *n.* the girth spanned by the two thumbs and forefingers, ညှိထိုင် (*pron.* ညှိမိုင်)။

အညွှိ, *n.* some integument of the intestines.

အဋ္ဌကထာ, *n.* a commentary on the original Pali text, composed by Rahandas ; *comp.* ခိုကထာ, a commentary on the original Pali text, supplementary to the inspired commentary of Rahandas ; ခိုကထာအဋ္ဌကထာ။

အဋ္ဌ (Pali အဋ္ဌ, eight), *a.* the eighth, ရှစ်ခုမြောက်။

အဋ္ဌသမ္ဘ (အဋ္ဌာသမ္ဘ) (Pali), *a.* the eighteenth, ဆယ်ရှစ်ခုမြောက်။

အဋ္ဌဘိဝံ, by abbreviation အဋ္ဌဘိ (Pali အဋ္ဌ, eight, and ဘိဝံ, a religious duty), *n.* the eight duties which are to be performed by all persons on days of worship ; သည်ကျောင်းတကာများအဋ္ဌဘိဥပုသ်ကို စောင့်ထိုးကြရုံထား၊ စောင့်ထိုင်နေရုံညောတိရစ္ဆာန်ကြသည်မဟုတ်လား, do these kyaungtagas observe the "eight

duties " on worship days ? If they do, do they avoid eating afternoon and evening food ?

အဋ္ဌာရသ (Pali အဋ္ဌာ, eight, and စသ, ten), the eighteen arts and sciences ; အဋ္ဌာရသထိပ္ပံ။

အဏုမြူ (Pali အဏု, small, and မြူ, a grain of dust), *n.* a particle just visible to the eye, equal to 36 ; ပရမာဏုမြူခင်သျှားအပေါ်မှာ အဏုမြူသင့်လောက်မျှအမြင်မတင်ပါ, I do not blame you (even as much as the minutest particle of dust), *i.e.*, in the least.

အဏ္ဍဇာ (Pali အဏ္ဍ, an egg), *a.* produced from an egg [oviparous birth, အဏ္ဍဇာပဋိသန္ဓေ] ; *see* ပဋိသန္ဓေ။

အထက် (from ထက်, to ascend), *n.* a shoot from the stump or root of a tree, a tiller, the spur of a cock ; ကြက် ထက် [သည်ကြက် ထက်ပင်ကိုယ်တက်လာ, is this fowl's spur a natural one ?] ; the branch of a deer's horn, သမင်ချိုအထက်။

အထက်အကျ, *lit.* " rise " and " fall," a term applied to fevers, as အတက်အကျနှင့်ဖျားသည်။

အတက်စေ့, အထက်ထုံး (from ထက်, to be convulsed), *n.* a hard lump occasioned by the contraction of some muscular part ; အထက်ထုံးကိုကြွေအောင်နှိပ်ပါ။

အထင်ရည်, အထင်ရဲ (from ထင်, to appear well), to be ostentatiously or recklessly bold ; ကျားအတင်ရဲလို့ ရွာထဲသို့ဝင်၍ရွေးဝက်များကိုကိုင်သည့်လူအထင်ရဲသောအခါသူမီးထားပြခြင်းတတ်သည်။

အထင်း, 1, *see under* ထင်း 1 ; ကြိုးအတင်းတဲဆွဲးသည်။အလျှော့ပဟုတ်ပါ။

အထင်း, 2 (from ထင်း, to be stiff), *adv.* obstinately, stubbornly, in contravention of authority, [forcibly, violently].

—အကြပ်, *adv.* forcibly, violently ; အထင်းအကြပ်ပြုလုပ်ပြီးသွားသည်။

—အဓမ္မ, *adv.* same as အတင်းထားပြုများကအထင်းအဓမ္မပစ္စည်းများကိုလုယူ။အိမ်ကိုမီးနှင့်တိုက်။အိမ်ရှင်ကိုမီးနှင့်၍ကြိတ်စစ်သည်, the dacoits took away the property by force, set fire to the house, and interrogated the house-owner by burning (*lit.* singeing) him.

—ခံ, *v.* to resist forcibly or by violence, or to be pertinacious, or stubborn, in opposing another, either in word or deed.

အထင်းပြော, *v.* to slander, defame ; ကျုပ်အထင်းကိုဘာဖြစ်လို့ပြောသည်နဲ့သထံ, to speak or tell a thing resolutely or obstinately, although forbidden or urged not to do so ; ပြောပါနှင့်မပြောပါနှင့်တောင်းပန်ပေးလိမ့်နဲ့မထောင်။အထင်းပြောပါထံ။

အထစ် (from ထစ်, to cut in pieces), *n.* a piece, bit ; နွားသားထစ်, a piece of beef, a *hunk* of beef [Prov. ငါးထစ်ကိုသာမြင်သည့် ကြော့ကွင်းကိုမမြင်, he beholds only the piece of fish, but

sees not the noose; applied to persons who enter upon a hazardous project with blind impetuosity].

အထည် (from ထည်, to place), *n.* a collection, company, အရ, a kind, sort, အမျိုး, အဝ (used in composition or reduplicated adverbially); အထည်နေရာကျမဆိုနိုင်။

—ထူ, *v.* to be settled, fixed, stationary; ထည်သူအထည်ကျကျနေသောကြောင့်စီးပွားချမ်းသာမြင်သည်။ [အထည်အကျ is also in frequent use, as အထည်အကျနေသည့်ကျမဟုတ်ပါ။]

အထတ် (from ထတ်, to know how), *n.* science, skill; သိပ္ပံ။ အထတ်ပညာ, arts and sciences.

အထန်, 1, *n.* an interval, intervening space, whether of time or place; ချောင်းထက်နံ့မြစ်ထက်လေးခုသည်။

—ငယ်, a little while; ခဏ, a small quantity in some connections. [အထန် ငယ်ကြာမှ ရောက်လာသည်, in colloquial အထန်ကလေး is in more frequent use, though less elegant than အထန်ငယ်, *e.g.*, အထန်ကလေးကြာသည့်လကွဏ္ဍာရှိသည်။]

—တန်, *adv.* at intervals, repeatedly; ကွန်တော်အမိမကျန်းမမခသောကြောင့်အသော်ကစာအထန်တန်ရောက်လာပါသည်။

—တန်အထည်တည်, *adv.* same; အတန်တန်အထည်တည်ဖင့်စားလုပ်ထိုင်မပြီးနိုင်ပါ။

အထန်, 2 (from တန်, to be just sufficient), *n.* just enough.

—အရန် (infrequent), အရာ, *n.* same; neither too much nor too little.

အထန့် (from တန့်, to stop), *n.* a mark drawn across, as if to form a barrier; *comp.* အကန့်။

—တန့်, *adv.* one after another, successively.

—တန့်အရန်ရန့်, *adv.* same.

အထန်း (from ထန်း, to extend from one point to another), *n.* a line thus extended, as a line, a pale, a row of things [ဂေါ်ရာထန်း, European soldiers' barracks; မိန်းမတန်း, prostitutes' quarters; လူနာထန်း (also သူနာထန်း, which is more elegant), an hospital].

အစိအစဉ်, duration, length, အတာ, as အသက်တန်း။ [အသက် ထရာတန်းဂဝ တန်းနေရသည်။]

အတိ (from တိ, to be certain), *adv.* certainly, အမှန်ကန် (တိအပ်).

—အကြိ, *adv.* same. [သည်ထိတင်းကိုအတိအကြိပြောသူများသည်။]

အထင်း, *n.* a way, manner, custom, ထုံး, နည်း။ [ထုံးထမ်းနည်းနာ].

အတရားနေ, *v.* to remain without taking sides; indifferent to either party (obsolete); (*see* လျစ်လျူရှု).

အတံ, *n.* a straight, long piece, generally slenderer than အချောင်း; chiefly used in composition, as ဒံတံ, ဆေးတံ, လှံတံ။

အတာ (from တာ, to measure with a measure of 7 cubits), *n.* a ta, a measure of length equal to 7 cubits (အတာဝင်), the short ta measuring 4 cubits, and the long ta 12 cubits; measure, length, distance of time or space; a measure, measuring instrument; an allotment, portion of work, a quota, အခန်းအခန်းအတာ, အဝန်အတာ; တာဝန်; the duty allotted to certain goddesses on the three festival days at the commencement of a new year.

—အဝန်, *n.*; *see* အတာ, 4th def. [In colloquial both အ are dropped, *e.g.*, မင်းတာဝန်ပါဘဲ, it is your responsibility, your look out.]

—အဝန်; *n.*; *see* အဝန်းအတာ။ [သည့်ကွင်း အတာအဝန်းအားဖြင့်ထပ် ထောက်ရှိပါသည်။]

—ကျ, *v.* to fall to one's share of work; *see also* သကြိမ်အတာ။

—ရက်, *n.* one of the three festival days at the commencement of a new year; *see under* သကြိမ်။

—သင့်, *v.* to have one's birth-day fall on the last of the three days at the commencement of a new year; *see under* သကြိမ်။

အတိ (from တိ, to pare off even), *adv.* only, nothing but, ချည်း [အတိဒုက္ခ ခံရသည့်, compelled to undergo absolute misery; သည်ထက်တိုင်ချပ် အဖျားကိုအတိ ဖြတ်လိုက်ပါ, pare off the end of this stick evenly; ဧ ၂၀ အတိ ပေးပါ, give (me) exactly twenty rupees].

အတိဇာတ (Pali), *n.* excelling, applied to a son who excels his father. [အဘထက် စွန့်မြတ်သောသား အတိဇာတ ခေါ်သည့်, the son who surpasses his father in excellence is called *atizata*.]

အတိတ် (Pali အတိတ), *n.* the past; *comp.* ပစ္စုပ္ပန် and အနာဂတ် [အတိတ်မှိတ်မြင်အံ့သောအကြောင်းကြတ်စွန့်ထွက်ခြင်း (the sending of a comet by the သမာဓေဝုတ်); မိုဃ်းကြိုးပစ်ခြင်း, the hurling of a thunderbolt].

အတိ, ၁ (*pron.* အဒိ), *pron. adj.* what, အထည် (antiquated).

အတိ, ၂ (from တိ, a descendant, &c. ?), *n.* a branch of the sugar-palm (တန်း) producing fruit out of season.

အတု (from တု, to try to make like), *n.* what is a match for, rivals [Prov. အတုမြင်မျှင်အထတ်ရသည်].

—အပ, *adv.* in the way of matching or rivalling.

—အပမြူ, —အပထု, *v.* to copy after, to imitate with servility.

အတုမိုး, *v.* to become like by secret imitation ; တု.အတုချည်းမိုးနေသည်။

—မြ —တု, *v.* to imitate ; mimic.

—သင်, *v.* to mimic ; mock.

အတုတ်အခွန်, *see* အခွန်အတုတ်။

အတုန်း, *n.* time being ; used only as a verbal formative ; *see* Grammar, ထွားထုန်းလာတုန်း။မေးတုန်းမြန်းတုန်းပါဘဲ။

အတုံ (from တုံ, to do in return), *n.* anything in return ; *adv.* in return.

—အတုတ္တုံ, *n.* and *adv.* same ; ကျောင်းအကျပ်ကို ပေးတူးသေ့ကြောင့်။ ကျပ်ကအတုံအတုတ္တုံဖြစ်ပေးပါရစေဦး, because you have given to me “kyaungama,” please let me give you something in return.

—ကျေ (—ကြေ), *v.* intransitive of next ; မိသကျေးဇူးကိုအတုံချေ၍ ဆပ်သော်လည်းမကျေနိုင်ပါ။

—ချေ, *v.* to return good for good, or evil for evil ; *comp.* အစားချေ (both အတုံချေ and အစားချေ are perhaps more frequently used in a bad than a good sense).

—ဆပ်, *v.* to return good for good.

—တင်, *v.* to be under an obligation to return a favour.

—ပြေ, —ဖြေ, *v.* ; *see* ကျေ —ချေ.

အတုံး (from တုံး, to be blunt), *n.* a log, block, lump ; အဝဲ, အပိုင်. Der. တုံးတုံး, &c.

—အထပ်, *n.* something cut up for cooking, as meat, fish, &c.

အထောအထွင်း, *adv.* in the intervening time, during the interval, meanwhile ; သည်အထောအထွင်းခင်ညှားတာသတင်းများကိုကြားပါသလဲ, what news did you hear in the meanwhile, sir ; အထောသတ်, to fix definitely, to limit, to calculate.

အတူ (from တူ, to be with), *n.* a being with, together with ; အကွ used only as a secondary noun ; *see* Grammar, p. 75.

—အကွ, —တကွ, *n.* same, အတူတကွသွားကြသည်။

—တူ (from တူ, to be like), *a.* or *adv.* similar, same ; သည် မြင်းနှစ်စီးတို့ရပ်သည့်အတူတူပင်ရှိကြသည်။

အထောင်, ၁, *n.* a quill, a wing (ငှက်အထောင်သံ, the sound made by a bird on the wing).

—အထက်, *n.* figuratively full age, capacity, qualification (အထောင်အထက်နှင်မြင့်လှ်).

—ပျံ, *v.* to flap the wings, as a bird.

- အထောင်, ၂ (from ထောင်, to measure with a cubit), *n.* a cubit, a measure of length equal to two spans (အထွာ) ; ဥတောင်ဝတ် မိန်းမထောင့်အထောင်နှစ်ထပ်, this is said to be the length of a married woman's thamein and a man's puhso respectively.
- အထောင့် (from ထောင့်, to be stiff), *n.* a crystal (in chemistry), a pastil (in medicine, ဆေးထောင့်), anything rolled up stiff or made stiff in a cylindrical form, as ဆေးထောင့်ဟင်းထောင့်, a pod, as ဝဲထောင့်.
- အတိုအစ (from တို and စ), *n.* a bit, small piece remaining after work (သစ်စပါးစပျားကိုထိုထိုမတ်မတ်ရအောင်ထားရမည်။)
- အတိုင်, ၁, *n.* a taing, a measure of distance equal to ၁,၀၀၀ tas (အထာ), about ၂ miles ; in Upper Burma rather more than ၂, and in some localities even nearer ၃ English miles. [According to some ၂.4306 statute miles.]
- အတိုင်, ၂ (from တိုင်, to use as a wrap), *n.* a wrap (အတိုင်အပေါက်) ခက်ကန်းပင်။
- အတိုင်, ၃ (from တိုင်, a post), *n.* the right (some say *left*) hand ox in a team (အတိုင်နှာ), opposed to အတွဉ်။ (ခင်ဗျားအတိုင် နှာနှင့်အတွဉ် နှာတယ်သင်းသာ၍မြန်သလဲ)။
- အတိုင်း (from တိုင်း, to measure), extent ; *as a secondary noun*, accordance, agreement, အထွောက် ; သည်အတိုင်းထားလိုက်ပါဦး, leave it as it is for the present ; ပြောသည့်အတိုင်းရှိသည့်အတိုင်း။ အတိုင်းနှင့်ရောင်းသည်, to sell by measurement ; ငြိုးထိုးချိန်နှင့် ရောင်းသထား။ အတိုင်းနှင့် ရောင်းသထား, do you sell rope by weight or by measurement ? အတိုင်းထက်အထွန်ကောင်းသည်, incomparably good.
- အထွာ (from တိုင်းထွာ, to measure), *n.* measurement, dimensions, size ; (also used figuratively in the sense of forming a mental estimate, *e.g.*, အဆင်အခြင်အတိုင်းအထွာအထွန်နည်းသည့်သူ, a man of very little reflection and judgment).
- အရှည် (from ရှည်, to be long), *n.* length, distance ; (အတိုင်းစ ရှည်မရှိအတိုးဆို၏။ သည်လမ်း အတိုင်း အရှည်ထက်ထောက်ရှိမည်ခန့်ပါ သလဲ)။
- အရှည် (from ရှည်, to lay side by side), *n.* measurement ; (ခု ဝိကာပြဿဒ်များကိုဆောက်အံ့သောသစ်များကိုအတိုင်းအရှည်ထားသည်)။
- အတိုး (from တိုး, to increase), *n.* interest on money ; အတိုးရင်းပွား ငွေများကိုပြေလည်အောင်ဆပ်ပါမည်။ [In Upper Burma the interest on money is termed အညွန့်။ အရင်းအညွန့်။ principal and interest, *e.g.*, ငွေချုပ်ငွေကရက်ပေါင်း၄၅ရက်နှင့်ရင်းညွန့်အပြေပေးဆပ်ပါမည်။]
- အညွန့်, *n.* same.
- အပွား, *n.* increase, increment.
- ချ, *v.* to put at interest ; အတိုးရင်းပွားချထားသည်, to live on the interest of money.

အတ္တ (Pali), *n.* substance, ကိုယ်။

—တော (Pali တေဝ), *n.* the same; *lit.*, the being or subsistence of substance (corporeal substance, အတ္တတောအတွန်ကြီးသဏ္ဌိလှ)။

—ထိတ (Pali), *n.* one's own profit; *comp.* ပရထိတ။ (အတ္တထိတပရထိတအမျိုးနှစ်ပါး)။

အတွက် (from တွက်, to reckon), *n.* account, reckoning, အရေအတွက်; account, consequence; (ခင်ဘျားမပေးဆောင်လည်းအတွက်မရှိပါ, though you do not give it me, sir, it is of no account; ကိစ္စမရှိပါ used in the same sense), account, sake, behalf; ထောကျားအတွက်မိန်းမကထောင်ခဏီခံသည်, the woman underwent the punishment of imprisonment on account of her husband (or for her husband's sake); *e.g.*, ဂျွန်ဝိတ်အတွက်အတာကြောင့်။ ခင်ဘျားအရှက်ကွဲများစွာခံရရှာသည်; အတွက် is frequently followed by အတာ။

အတွင်ကရ (from တွင်, to be performed with despatch), *adv.* driving ahead, without care or regard to consequences; ငွေအတွင်ကရမသုံးပါနှင့်။ အထုပ်ထုပ်လည်းအတွင်ကရမလုပ်ပါနှင့်။

အတွင်း (from တွင်း, a hole), *n.* the inside, inner part (of a thing), အထဲ။

—ကြေ, *lit.* to be bruised *internally*; a term applied to persons suffering from internal injuries.

—ခံ, *n.* the lining of a petticoat (ထမိန်)။

—ဝက်လွှဲ, *v.* to exert secret influence; always used in a bad sense (colloquial).

—စကား, *n.* discourse or conversation of a private or secret nature.

—ထဝေါ, *n.*; see ဝနည်း။

—မီး, *n.* an internal conspiracy (*lit.* an internal fire).

—မီးထ, *v.* to rise in conspiracy, as trusted officers and men against a sovereign, as followers against a great man, or prisoner warders against the officers in charge of a jail, &c.

—လှ, *n.* a confidante.

—ဝန်, *n.* an Atwin Wun or a minister of the second order in the Burmese time. The title means "interior minister," and their duty was to transact business generally relating to the interior of the palace, but specially to take up business from the council to the king. They slept in turn, two at a time, in the palace, as indeed the officers of the

council also did. They went to their office at seven in the morning, and every second day they were relieved at three in the afternoon. At nine the ministers came in from the Lhut, and having discussed whatever business they had with the Atwin Wuns for half an hour or so, went in with them to the king's morning levee. In the afternoon there was another informal audience termed "Boshu" (ဖိတ်ရှင်), because military officers were then admitted with the Atwin Wuns to see the king. * * *

* * The relative rank of the Atwin Wuns with members of the council was not absolutely defined. In Crawford's time it was said to be a moot point whether they were above or below the Wundauks. Latterly they were certainly above them as a rule, the point being settled in individual cases by the degree of favour in which each man stood with the king.

—ဝန်, *n.* the Secretary to the Local Government, Burma; ခုတ်ယအတွင်းဝန်, the Junior Secretary; အတွင်းဝန်ထောက်, the Under Secretary; ခုတ်ယအတွင်းဝန်ထောက်, the Assistant Secretary.

—ဝန်ကြီး, *n.* the Chief Secretary to the Local Government, Burma.

အတွဲ (from တွဲ, to connect), *n.* a couple or *more* things tied together; (အတွဲထိုင်သေနေသည်, as two persons who have been drowned together); used as a num. aux.; a volume of palm-leaf writing (a file of papers; စာတွဲအမှုတွဲ, a file of proceedings in a civil, criminal, or revenue case).

အထ (from ထ, to arise), *n.* the act of rising; အထအကြိမ်မြောက်သည်။

—ကောက်, *v.* to pervert (another's words); [အထအနုထယ်ကောက်သည့်လူ၊ အထအနုကောက်တတ်လွန်းသောကြောင့်ဆိုသည်။]

—ထိုး, *v.* to superadd the bottom and side binding of a basket.

—မြောက်, *v.* to accomplish one's purpose; အကြိမ်မြောက်သည်။

အထက်, *n.* the upper part, space above (a thing); *comp.* အပေါ်, prior time; အရင်, ထခင်, ago, as လွန်လေပြီးသောသုံးနှစ်အထက်, three years ago; a term of comparison; than, as အိမ်ထက်ကြီးသည်, it is larger than the house; used *adverbially*, above, in the upper part.

—အုပ်ထပ်, *n.* a masonry coping.

—ထင့်, *n.* the upper part of a Burman petticoat which covers the breast.

အထက်ဆွေစံမြို့များထက်, *n.* ancestry, ancestors (collectively).

—တန်းကျောင်းဆရာကြီး, *n.* Head Master of Rangoon College.

—မြို့ကျေးရွာ, *n.* the cities, towns, and villages of Upper Burma collectively.

—မွေးအောက်ကြီး, a term applied to persons born in Upper, but brought up in Lower, Burma.

—သား, *n.* a male native of Upper Burma ; အောက်သား, a male native of Lower Burma.

—သူ, *n.* a female native of Upper Burma ; အောက်သူ, a female native of Lower Burma.

အထင် (from ထင်, to think), *n.* a thought, စိတ်ထင်။ Prov. လူတို့လိုက်ထင်ထိုင်း, “*Quot homines, tot sententiæ.*”

—အမှတ်, *n.* same.

—အထင်း, *adv.* in an open, conspicuous manner ; အထင်ကရ။

—ကြီး, *v.* to have an exalted or exaggerated opinion concerning.

—ခံ, *v.* to submit to publicity ; to do in an open, public manner, as ထိန်းအထင်ခံရောင်းသည်။

—မှား, —ထွဲ, *v.* to be mistaken in one's idea or opinion of anything.

အထပ် (from ထပ်, to notch), *n.* a notch ; gap in a continuous line ; a knob ; protuberance in the same ; a slop, stair, degree.

—ထပ်အရပ်ရပ်, *adv.* roughly, unevenly ; applied to language ; မင်းစကားအပြေအမြင်ရှိ။ အထပ်ထပ်အရပ်ရပ်သာများသည်။

အထည် (*pron.* အထယ်), *n.* substance, matter, stuff, အဝါ ; an utensil, article of use. Der. အကောင်အထည်။

—အဝါ, *n.* same ; သည်တွေအထည်အဝါကြီးကျယ်သည်။ ; ၂, ထည်ကျောင်းအထည်အဝါအလွန်ဆန်းကျယ်သည်။

—ကိုယ် (*pron.* အထည်ကို), *n.* same, most common ; ကျားကိုဝင်ချွားကံအထည်ကိုယ်နှင့်ထကွတွေ့သူး၏ထား။

အထည်, ၂ (*pron.* အထယ်), *n.* cloth, a piece of cloth (any kind of piece-goods), hence ဣထည်, gold cloth, and ငွေထည်, silver (also applied to gold and silver jewellery, ornaments, &c.) ; *num. aux.* applied to wearing apparel ; အင်္ကျီတထည်။ ပုဆိုးတထည်။

—အင်္ကျီ, *n.* same, 1st def.

—ဖွဲ့, *n.* wearing apparel and other property collectively.

အထုပ်အထည်, *n.* a bundle or package of valuables; ထပ်ရှာသို့ဘဲ ရောက်ရောက် ကုသားလူမျိုး အထုပ် အထည် ကျောပိုး၍ တွေ့ထတ်သည့်, at whatever village one may arrive, one usually comes across natives of India carrying bundles on their backs.

—အပိုး, *n.* a large bundle, *n.* a large bundle made up for conveyance from one place to another; သည်အထည်များကိုအ ထုပ်အပိုးဖြစ်အောင်ထုပ်ထားပါ။

အထွေထွေ (အတ္ထုပ္ပတ္တိ) (Pali), *n.* circumstances, events, adventures; အဖြစ်အပျက်အကြောင်းအရာ.

အထုံ (from ထုံ, to perfume), *n.* any perfuming substance.

အထုံခဲ, *n.* a fragrant drug used to perfume with [နံ့သာနီ နံ့သာဖြူ, အကျော်, ကရမက်, စံပါ။ (*pron.* ဝဇါး), များကိုအထုံခဲဖြစ်အောင်ထွေး၍နေထွန်းထားသည်].

—ရည်, *n.* a fragrant liquid used in perfume.

အထိုး (from ထိုး, to tie in a knot), *n.* a knot in a string.

—အညွှ (from ထိုးညွှ, to make a rule), *n.* a rule, precept, direc- tion (a knot in hair, &c.; မိန်းမတညာ၍နုထွာသံသာအထိုးအညွှ).

—အမြတ်, ၁ (from ထိုးမြတ်, same), *n.* same.

—အမြတ်, ၂ (from အမြတ်, an end or fringe), *n.* the end of hair tied in a knot, သံမြတ်။

အထူးထူး (*pron.* အထူးသူး) (from ထူး, to be diverse), *a.* diverse.

—ပြားပြား (*pron.* အပြားပြား), *a.* same; မဟာသမုဒ္ဒရာပင်လယ်သာအထူး ထူးအပြားပြားခရပြုရေပါ။ ရေနီ။ ရေနက်အကြောင်းရှိသည်။

အထူးသဖြင့် (from ထူး, to be diverse), an abbreviation of အထူးဖြစ် သဖြင့်; *adv.* exceedingly, especially, principally, eminently; သည် တရုတ် ရန်ကုန်မြို့ ဇာတိ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြန်မာလိုအသံအထူးသဖြင့် ဖြစ် သည်, because this Chinaman was born (had his being) in Rangoon, his accent in Burmese is exceedingly correct.

အထဲ, *n.* the inside, inner part (of a thing), အတွင်း (အထဲဝင်ပြင်တွက် applied to persons who are on familiar terms of intercourse with one another; meaning that they go in and out of each other's houses without ceremony).

အထောက်, ၁ (from ထောက်, to prop up), *n.* a prop, stay, brace; *comp.* အသူ။ (အထောက် in Upper Burma also means a person employed on any special service by a superior, usually with the view of secretly making inquiries. In this sense it is equivalent to the Lower Burman word တံလျှီ, a term rarely used in Upper Burma, *e.g.*, အထောက် ရှိရှိမြန်မြန်သိရပါလိမ့်မည်။ ထူထောက်ထားရှိမြန်မြန်သိရပါလိမ့်မည်။)

အထောက်အပံ့, —အခ, *n.* a prop. support, aid ; သည်လူကိုအမှုရှာနှင့် ရှာထွင်မှားပါလိမ့်မည်။အထောက်အပံ့ရှိရှိပါ, do not try and get this person into trouble ; if you do, you will make a mistake, as he has a supporter.

—အရပ်, *n.* stature, height ; အရပ်။သည်လူအထောက်အရပ်တယ်ကောင်းသည်, this man is of a very good height. In speaking of a horse's height the Burmese frequently omit အရပ် altogether and the အ in အထောက် ; *e.g.*, သည်မြင်းထောက် (*pron.* ခေါက်) တယ်ကောင်းသည်။

အထောက်, ၂ (from ထောက်, to consider), *n.* consideration, regard.

—အညွှာ, *n.* same (အထောက်အညွှာတယ်နည်းသည်လှ)။

—တန်, —တော်, —သင့်, to be correct in estimate, to be suitable, adapted to the case ; used much in forming verbal nouns, as ရောက်ထောက်တန်သည်, it is time (for him) to arrive ; (လျှင် ညီနန္ဒလေးမြို့သို့ထွန်းရောင်းထွားခါ ဥလခန့်ရှိပြီ။ရောက်ထောက်တန်လျှင်ထင်ပါ ကသားခင်ညွှား) ထုံထောက်တန်သည်, to be sufficient to be believed, to be credible.

အထောင်, *n.* a thousand ; the number of a thousand combined with the nine digits to form numerals, as တထောင်, နှစ်ထောင်, &c.

အထောင့် (from ထောင့်, to bend), *n.* a corner, bend, angle ; အထွေ ; ပု ဆိုးဆိတ်ထောင့်, the pocket formed by one of the corners of a puhso.

အထွက် (from ထွက်, to come out), *n.* proceeds ; [the act of leaving (a place), an exit, as အထွက်တံခါး]။

—အဝင်, *n.* the act of leaving (or making an exit) and of entering (a place), exit and entrance ; သည်လူအိမ်ကိုတယ်အထွက် အဝင်များသည်။ အထွက်ဝ, *n.* an outlet or exit. အဝင်ဝ, *n.* an entrance or inlet.

—နေ့, *n.* the day after worship day.

အထွန်, *n.* a top, summit, pinnacle [ရွှေတိဂုံဘုရားအထွန်၊ပြဿဒ်အထွန်], including the idea of excellence, အထွန်အမြတ်။

အထွာ (from ထွာ, to span), *n.* a span, a measure of length equal to ၁၂ finger breadths (လက် ၁၂ သင်) or half a cubit (အထောင်) လက်တထွာ။

—ဆိုင်, *n.* the girth spanned by the two thumbs and the two middle fingers [the အ in အထွာ is invariably omitted in conversation, *e.g.*, သစ်ထိုးပတ်ထွာဆိုင်ထောက်ရှိရဲ့, pronounced as if written ထွာဆိုင်]။

အထွေး, 1 (from ထွေး, to mingle), *n.* a mass, a number altogether ; ထူအထွေးအားကြီးသည်။

—အရှုပ်, *n.* a mingling together in confusion or entanglement ; မြည်ခင်အထွေးအရှုပ်ကိုတွင်ထိုးမရနိုင်ပါ။ သည်အမှုအထွေးအရှုပ်တယ်အားကြီးသည်။

အထွေး, 2 (from ထွေး, to be the youngest), *a.* the youngest ; ကျွန်ုပ်တို့အထွေးထောက်ရှိရုံ။ ကျွန်ုပ်တို့သားသမီးတို့သည်တယောက်အထွေးဆုံးပါ။

အဓမ္မ (Pali အ, *priv.*, and ဓမ္မ, the law, lawful, right), *n.* violent injury ; *adv.* in a forcible, *lawless*, overbearing, outrageous manner ; ဥစ္စာပစ္စည်းများကို။ ဘေးပြုများက။ အဓမ္မဇရက်ယူကြသည်။ သည်လူကားပြော၍အဓမ္မမခံ၍မခံသာပြောထက်သည်။

—ဖြ, *v.* to commit violence, or act lawlessly.

အဓိက (Pali), *n.* a chief, principal, first among many, အကြီးအမှူး ; [အဓိကအနက်, *e.g.*, as in using ကျောက်တောင် in lieu of ကျောက်တိုင် in describing anything as a symbol of permanence or strength.]

—ဖြ, *v.* to take the lead, be chief ; သည်အမှု၌သူအဓိကပြုသည်။

အဓိကရ (Pali), *a.* chief, distinguished, extraordinary ; အဓိကရရှိသောသစ်ပင်, ဆည်သူပြုလုပ်သောအခါ။ အဓိကရပြုလုပ်တတ်သည်။

အဓိကရထ, *n.* the locative case in the Pali Grammar.

အဓိကရုဏ် (pron. as if written with a ရှေးဦး, Pali, အဓိကရုဏ, ငြင်းခုံငြင်း), *adv.* quarrelingly and fightingly [usually applied to dissensions amongst Buddhist monks (အဓိကရုဏ်ဖြင့်), but also applicable to laymen].

အဓိဋ္ဌာန် (Pali အဓိဋ္ဌာနံ), steadiness, constancy, perseverance ; တည်ကြည်ခြင်း။

—ချ, —ထင်, —ဖြ, *v.* to make a resolution in regard to one's conduct ; appropriately used by priests in regard to their wearing apparel and utensils ; ထုန်းကြီးများသမိတ်သင်္ကန်းကိုအဓိဋ္ဌာန်ထင်မှတ်သောသင်္ကန်းသည်။

အဓိပတိ (pron. အဓိပဒိ) (Pali ကြီးစွာသောအရှင်), *n.* a person of the highest rank, excellence, or authority, whether king or governor ; hence သေနာပတိ and other titles ; မြန်မာပြည်၌အဓိပတိပြုလုပ်သောသူသည်သူလဲ။ ဘုရားတကာ ဘုရားတက်။ ရွှေဘိုဘုရားအဓိပတိဖြစ်သည်, of all pagodas, the Shwé Tigôn is superior to all in excellence ; ပဉ္စာရှိလွှာသည့်သူအဓိပတိဆိုလိုက်သည်။

အဓိပ္ပာယ် (Pali အဓိပ္ပာယော), *n.* meaning, explanation, comment ; *comp.* အနက်မူထအဓိပ္ပာယ်, an original meaning ; ဝိတ္ထာရအဓိပ္ပာယ်, a secondary or extended meaning.

အဓိပ္ပာယ်လင်း, *v.* to make clear the meaning of ; သည်စကားအဓိပ္ပာယ်
လင်းလိုက်စဉ်းပါ။

——ဝဂ်, to be implied, comprehended in the meaning of.

အဓိပ္ပာယ် (Pali), *n.* same.

အဓိမာသ် (Pali အဓိ, အလွန် and မာသ, ထ), *n.* an intercalated month,
seven of which occur in a cycle of nineteen years, အဓိမာသ်
မျှသည်။ သည်လိန်း ပျားလွန်းသည်။ အဓိမာသ်မျှထောင်မည်။ အဓိမာသ်မ
ပြည့်မှီ။ အဓိမာသ်မလွန်မှီ, အဓိပ္ပမျှ။

အခွန်, *n.* distance of place or time, length, duration ; အခွန်ရှည်သည့်
ခရီး။ အခွန်ရှည်သည့်စကား။ သည်ခါးအခွန်ရှည်ခွာခိုင်မည်မထင်ပါ။

အနိ, 1, *n.* a die, အနိစာ။ [အနိဘတ်ကြက်ထိုက်ဖျိတ်မရှိစေရ as in an order
prohibiting all kinds of gambling].

——ကစား, ——သတ်, to play dice (an ancient game).

——စာ (from ထန်စာ), *n.* a die.

——စာကြွတ်, *n.* a dice-box.

——စာထိုး, *v.* to throw dice in playing any game of chance.

——ထိုး, *v.* to bill as doves ; ပုန္နက ဝေဿုထနတ်မင်းကြီးတူကောရပွမင်း
ကြီးနှင့်အနိထိုး၍ကစားရာ။ ကောရပွမင်းရှုံးထို ပုန္နကအားထိုင်းပြည်ကို ပေးရ
သည်, Pōnnaka, nephew of Wéthuwana, the king of the nats,
played at dice with King Kawrappa ; Kawrappa losing,
had to give Pōnnaka his kingdom.

အနိ, 2, *n.* strength ; commonly used in combination with အား,
as အားအနိ။

——အား, *n.* same (infrequent) ; အနိအားထောင်။ အကြံမဝည်အနိအား
ကြီးသည်။

——အားသင့်, *v.* to be stupefied, astounded through surprise or
fear. In some remote parts of northern Upper Burma ထာ
is used instead of အနိအားသင့်, *e.g.*, ကစနေသည်။ ခွေး ကျားနှင့်တွေ့
သည့်အခါ။ အနိအားသင့်ပြီးနေထိုင်သည်, when a dog confronts a
tiger, it remains paralyzed with fear.

——ခံ, *v.* to resist discipline or punishment from a superior ;
စော်ဘွားကရှင်ဘုရင်ကိုအားခံသည်။

——တူ, *v.* to try to cope with a superior.

——တူအနိဝ, *adv.* in the way of rivalry ; ဝနုမြူဝန်မင်းသားမောင်ကျော်
ထိုထံပြိုင်နင်း မောင်မြတ်ထွန်းက ရာသူးတူသကဲ့သို့ အနိတူအနိဝ ပြုထင်ထိုက်
သည်, the pēnin of Thabyu, Maung Myat Htun, coped and
fought with the Wun prince of Danubyu, Maung Kyaw,
as if he held a similar official position,

အနံ့ထောင်, *v.* to put on airs, make an ostentatious display of power or authority; combined with ကြိပ်, ကြီးဝ, &c., (အာဏာတံခွန်ပြသည်).

အနံ့, 3, *v.* to vomit, throw up, အေ့သည်, to retch.

—ဆေး, *n.* an emetic; ခွေးရှူးလူကိုက်ထွင်မြန်မာဆေးတမားတချို့က ငြိတွစွာသောအစာကိုပျော်၍ အနံ့ဆေးတိုက်တတ်သည်, when a person is bitten by a mad dog, some Burmese doctors administer food of some diluted rank-smelling emetic.

—မတ်, *n.* same as die.

အနက်, 1, *n.* the interpretation of a word, an explication, translation, version; *comp.* အဓိပ္ပာယ်။ (အဓိပ္ပာယ်အနက်).

—ပြန်, *v.* to translate, စကားပြန်သည်။

—ဖွင့်, *v.* to interpret the meaning of.

—သမ္ပုန့်, *n.* same as အနက်။

အနက်, 2, *n.* a collection, mass, quantity, taken altogether, an aggregate, whole. Der. ထက္ကနက်, တပြိုင်နက်, ထမဲနက်။

အနက်, 3 (from နက်, to be deep), *n.* depth (without reference to a side); *comp.* အစောက် and ဇောက်။

[အနက်, 4 (from နက်, to be dark, &c.), *a.* dark, black.]

အနုပညာ (Pali), *a.* immeasurable; အတိုင်းမရှိသော။ ရှင်သီလဝံသစီလုံးရေးသားခဲ့သည့် ပါရမီထေရ်တော်သည် အထိုးအနုပညာထိုက်သည်, the Parami-gan composed and written by Shin Thilawuntha is of inestimable value; အထိုးအနုပညာထိုက်သည့်စစ်သူကြီး။

အနုတ် (from နုတ်, to sink), *n.* sediment, dregs, အနည်း *comp.* ညွန့်, နံ့ (lees).

အနုတ်, 1 (*pron.* အနတ်), *n.* same.

အနုတ်, 2, *pron. adj.* this or that (infrequent).

အနည်း (from နည်း, to be few. In colloq. usually pronounced အနဲ) [a few, *e.g.*, အနည်းနှင့်အများ, few and many, or few with many.]

—အကျဉ်း, same as အနည်းငယ်, *e.g.*, အညာမှာအနည်းအကျဉ်းထောက်မိန်း ရွာသည်။ ကျွန်တော်မှာကြွေးဆို၍ အနည်းအကျဉ်းထောက်သာရှိသော့သည်။

—ကလေး, *n.* a small quantity.

—ငယ်, *n.* a small quantity; *a.* small in quantity; သူပညာအနည်း ဖော်ပြသတတ်ပါသည်။

အနည်းနည်း (from နည်း, a kind), *adv.* of various kinds; in various ways; အမျိုးမျိုး။ [အနည်းနည်း အပြုအပြော အဝါဆေးများကို ပန်းချီသမား များသုံးရသည့်]။

အနတ္တ (Pali အ, *priv.*, and အနတ္တ, substance), *n.* unsubstantiality ; အစွဲရှိခြင်းမရှိမှုအရင်းအမြစ်မရှိမှု။

အန္တရကာလ (Pali အန္တရ, an intermediate space, and ကာလ, a period of time), *n.* an intermediate period of time during which the life of man gradually advances from the length of ten years to one hundred quadrillions of quadragintillions, a number designated by a unit and one hundred and forty cyphers (အသင်္ချေ), and returns again to the length of ten years, sixty-four of which make one of the four cardinal periods (အသင်္ချေယုဂ်) into which a grand cycle (မဟာကာလ) or revolution of nature is divided [“From the time that “man’s age increases from ten years to an asankya (အသင်္ချေ) “—this period is designated ကာလ by the Burmese—and “again decreases (ဆုတ်ကာလ) from asankya to ten years, is an “antah-kalpa, အန္တရကာလ” ; eighty antah-kalpas make a maha- “kalpa, မဟာကာလ.”—M.B.]

အန္တရာယ် (*pron.* အန္တရာယ်) (Pali အန္တရာယော), *n.* a calamity, evil ; ဥပါတ်, (ဥပါတ်အန္တရာယ် ဘေးအန္တရာယ်)။ တယ်ကျားအန္တရာယ်။ ဆင်အန္တရာယ်။ ထူးမြော်သည်။

—ကာလ, *v.* to be free from calamity.

—ဖြေ—စွန်းဖြေ—တွေ့, to confront or experience calamity, evil, or danger.

—ပြု, *v.* to cause harm.

အဂ္ဂိမာဏ (*pron.* အဂ္ဂိမာဏ), *see* အဆုံးစွန်သောဘဝ။ သည်လူအဂ္ဂိမာဏရောက်ခဲ့ပြီ, *i.e.*, extreme old age.

အန္တလူ, *n.* dolomite, or magnesian carbonate of lime.

အနု or အနု (Pali), *a.* or *adj.* close, tight, ယုံ့ ; applied to the closing of the mouth of a vessel or aperture ; [အနုပိတ်သည်, to seal hermetically], blind, dark, အကန်း, အမိတ်။ [အနု (usually *pron.* အနု) is applied as a term of reproach].

—ပုထုဇဉ်, *n.* a dark-minded, and consequently wicked person လူမိတ်, opposed to ကလျာဏပုထုဇဉ်။

အနန္တ (*pron.* အနန္တ) (Pali အ, *priv.*, and အနန္တ, an end), *a.* infinite, boundless, အဆုံးမဲ့, အဆုံးမရှိသော [an infinity].

—လေးပါး, *n.* the four infinities, namely, ကောင်းကင်အနန္တ (အာကာသအနန္တ) စကြဝဠာအနန္တ။ သတ္တဝါအနန္တ။ ဘုရားညွှတ်တော်အနန္တ။ (ဗုဒ္ဓဂုဏ်အနန္တ)။ အနန္တအနန္တ။ ထဝအဆက်ဆက်, through an infinity of existences.

အနန္တရိယထံ (Pali အ, *priv.*, အန္တရ, an interval, and ကမ္မ, a deed), *n.* a deed which consigns the perpetrator to hell,

immediately on dying, without admitting an intermediate ;
see ပဉ္စာနန္တရိယကံ။

အနန္တရိယကံထိုက်, *v.* to merit such punishment.

အနန်း (ပင်), *n.* a tree which yields a hard and excellent timber.

—ရိ, *n.* the *Gordonia floribunda*, “da-proof” medicine is made from the bark.

—ဝိနီ, *n.* a kind of precious stone (old Karin women often wear this stone ; said to be found in Cheduba Island).

အနပ် (from နပ်, to be done enough), *n.* cooked food ; ထမင်းအနပ် ရှိသေး, is the rice properly cooked ? a meal ; used as a numeral auxiliary, *e.g.*, ထနပ်, one meal (ထမင်းထနပ်ကျွေးပါရစေ) ; နှစ်နပ်, two meals.

အနံ, ၁, *n.* breadth, width ; *comp.* ဖြတ်။

—ကြီး, *v.* to be wide.

—ငယ်, —ဆေး, to be narrow ; မန္တလေးမြို့မှာယခုအခါရက်ဆည်ပုဆိုးများအနံဆေးသည်။

အနံ (from နံ, to smell offensively), an unpleasant scent ; အဝေဝံ။

—အဝေဝံ, *n.* same.

အနံ့, *n.* smell, scent, whether pleasant or unpleasant.

—အသက်, *n.* same ; ဒရယ်ဆတ်များကျားအနံ့အသက်ကိုရသောအခါပြေးပုန်းနေထတ်ကြသည်။

—ခံ, *v.* to receive scent, to scent game as a hound ; ခွေးအနံ့ခံသံကိုကြားသည့်, I hear the hound giving tongue.

—ရူး, *v.* (*lit.* to be piercing as a scent or smell.) To act powerfully on the olfactory nerves as a strong and pleasant or disagreeable odour.

—ရ, *v.* to perceive by the nose.

အနာ (from နာ, to be in pain), a pain, disease, ရောဂါ ; a sore, a flaw, defect.

—အဆာ, *n.* a sore, a flaw, defect.

—အုံ, *n.* an intumescence sore.

—ကင်းတက် (*pron.* အနာကင်းတက်), *v.* to become inflamed as a sore.

—ကြီး, *n.* an incurable sore [leprosy, usually *pron.* unnagyeey as if one word].

—ဝိမ်း, *n.* a boil, ulcer [*above* the waist ; usually *pron.* unazein as if one word].

—ဆာရ, *adv.* severely, so as to occasion wounds and bruises.

—ဆိုး, *n.* a sore rapid in process and dangerous to life.

—ဆာရ, *adv.* sorely, severely.

အနာပသုတ်, *n.* a malignant ulcer on the back.

—[ပေါက်, *v.* to break out as a sore.]

—ပေါက်ဆေး, *n.* medicine for a sore.

—ပက်ခွတ်, *n.* a kind of ulcer on the leg.

—ပေး, *n.* the scab of any sore ; အနာပေးထက်, to scab over as a sore.

—ပီးအနာထွ်, *n.* a kind of herpes or erysipelas [*pron.* unnamee unnashan].

—မွေး, *v.* to coddle one's self unnecessarily when ill.

—ထည့်, *n.* the venereal disease, (polite) လူဖျါနာ။

—ရင်း (အနာထည့်) (from ရင်း, to place for accumulation), *v.* to break out afresh after appearing to be cured.

—ရှုတ် (from ရှုတ်, to be old), *n.* a scar ; *comp.* အမာရှုတ်။

—ဝ, *n.* the opening of a boil, ulcer, &c.

အနာဂတ် (Pali အနာဂတံ), the future, futurity ; *comp.* အတိတ် and ပစ္စုပ္ပန် ; အနာဂတ် has an extended sense in colloquial. In speaking of persons who have anything suspicious against them, the Burmese say သည်သူအနာဂတ်ရှိသည့် လက္ခဏာ or အနာဂတ်ကလေးရှိထင်။ အနာဂတ်ရှိဖို့ကြောက်သည်။

—ဂတ္ထိ, *n.* same.

—ကျမ်း, *n.* a prophetic writing.

—ဂတိသညာဏ် (အနာဂတ်သညာဏ်), *n.* prescience.

—ဂံ, *see* အနာဂါမိပလ္လဌာန်။

အနာဂါမိ (Pali), *n.* the third state attained by an areeyah (အရိယာ)။

—ဝတ်, *n.* the duties of the said state.

—ပဋ္ဌဌာန်, *n.* one who has performed the said duties.

—ပိုတ်, *n.* the rewards of the said state.

—ပလ္လဌာန်, *n.* one who has attained the said rewards, အနာဂံ။

အနာထရ, *adv.* painfully, as in suffering great bodily pain (also used figuratively).

အနာဓရ (Pali အ, *priv.*, and အာဓရ, respect), *n.* disrespect.

အနာသဝ (Pali အ, *priv.*, and အာသဝ, passion), *n.* exemption from passion ; ထောဏိပုဂ္ဂိုလ်အနာသဝထရားကိုရသည်။ ၎င်းထရားကိုလူအတွန်ရခဲသည်။

အနား, *n.* a border, side ; the side of a superficies, the space near (a thing), nearness, အနီးအပါး။

အနားကွပ်, *v.* to bind the edge (of a mat, vessel, &c.), *n.* a binding or border on any utensil.

——ဝတ် (from ဝတ်, to encircle), *n.* a border on a garment ; အနားဝတ်ထည်, the environs or circuit of a thing.

——ရပ် (from ရပ်, to encircle), *n.* an ornamental border, as a border wove in cloth.

——ထိုး, *v.* to hem ; *n.* a hem.

အနိစ္စ (Pali အ, *priv.*, and နိစ္စ, permanence), *n.* impermanence, transitoriness, အခြေမရှိခြင်း ; mortality, death, သေခြင်း။

——ရောက်, *v.* to die ; applied to kings and others respectfully ; ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်ဝင်းမောင်ရွှေကြည် မွေးသတင် အသက်တရာဝင်မှအနိစ္စ ရောက်မည်။

အနိစ္စရုပ် (Pali အ, *priv.*, ဣဋ္ဌ, desire, and ရူပ, body), *n.* an undesirable body, that is, a diseased state of body.

အနိဋ္ဌာရုံ (Pali အ, *priv.*, ဣဋ္ဌ, desire, and ရူပ, body), *n.* an undesirable object.

အနီထောင် (*pron.* အနီဒေါင်) (from နီ, to be red, and အထောင်, a wing), *n.* a die coloured red on certain sides.

——အုပ်, the brass box from which the said die is thrown ; ထရပ် လူမျိုးထောရွာမျှားမှအနီထောင်အုပ်ထဲထိုးနှင့်ထည့်ပတ်၍ငွေရှာ ထတ်သည်။

——ကစား, —ထိုး, *v.* to gamble with the said die.

အနီး (from နီး, to be near), *n.* the space near (a thing), nearness, အနားအပါး။

——တင်း, —အပါး, same ; သည်မြို့အတွင်းမှာ ကျွန်တော်မျိုးနှင့်သူအနီးအ တင်းနေပါသည်။ကျွန်တော်မျိုးဖြစ်သည်အရှက်သူထိသင့်ပါသည်။

အနု, *n.* a medicine or charm to excite love ; မျက်ချက်မျက်နှာပွင့်။ အနု ဆေး။ ပီယဆေး။

အနု, ၂ (from နု, to be tender), delicate.

——ခံပေါင်, *v.* to mortgage for a limited period of time with intention of redemption ; အနုခံပေါင်ကြေး။

အနုကြမ်း (from နု and ကြမ်း), *adv.* “*Suaviter in modo, fortiter in re,*” as a midnight robber who extorts money by quiet threatening.

——မီး, *v.* to extort money in the said manner.

အနုထုတ် (အနုအုပ်), *n.* a certain preparation of parched rice ; ထမင်း ခြောက်ထုတ်ထားပြီးထွင်ထန်းလျက်မိန်းနှင့်ရောဆုတ်သည်။

အနုဇာတ (Pali), *a.* like, equal ; applied to a son, inferior, that neither excels his father nor is inferior to him ; အဘနှင့်တန်း ထူဖြစ်သောထား။

အနုညာတ (Pali), *adv.* permissively ; အခွင့်ပေးသည်နှင့်။ (အနုးအညွတ်) အနုညာတံ, an arbitrator appointed by mutual consent ; မာတာဝိတုယိ။ အနုညာတော။ အမိအတတိုသည်အနုးအညွတ်ခွင့်ထွက်ပါ၏တော, the form of question put to a person wishing to become a Buddhist monk.

အနုထက် (from နု, to be tender, and ထက်, to come up), *v.* to have flesh appear in a healing wound [အသားနုထက်].

အနုစာန (Pali), *adv.* on an estimate formed from viewing (an object) ; မျက်ယင်းဆသည်နှင့်—သည်ကကင်းနားထိုဘယ်ထောက်ဝေးမည်ကိုမျက်ယင်းဆစမ်းပါသွား။—အမှုမျိုးကိုခင်ဘူးမျက်ယင်းဆကြည့်ပါ။ (အမှန်းအားဖြင့်).

အနုမောဒနာ (Pali အနု, much, and မောဒ, joy).

—ခေါ်, *v.* to congratulate one on the presentation of a religious offering (သာဓုခေါ်) ; [ထန်ဆောင်း။ ကျောင်း။ စရင်။ ထန်တား။ ရေထွင်းများကိုထူ၍ရေစက်ချသောအခါအများက အနုမောဒနာခေါ်သည်].

—ဖြေ, *v.* to explain the merit of a religious offering ; [အတ္တု၏အတ္ထိုကိုအမှုယူထောင်မှုကြပါ].

အနုထို, *see* next.

အနုလောမ (Pali, in direct order), the ascending scale in dialectics, S.H. ; *comp.* ဝရိုလောမ [the descending scale in the dialectics of Buddhism].

အနုယယ (Pali), *n.* a condition common to all transmigrating beings, of which seven are specified, namely, ကာမရာဂါနုယယ, တဝရာဂါနုယယ, ပဋိဗ္ဗာနုယယ, မာနာနုယယ, ဒိဋ္ဌာနုယယ, ဝိမိက္ခာနုယယ, and အဝိဇ္ဇာနုယယ။

အနုသာသန (Pali), *n.* gentle instruction, as advice intended to persuade rather than compel ; ခင်ဘူးကိုသုမ္မသည့်အခါဒေါသနှင့်မသုမ္မ။ အနုသာသနအားဖြင့်သာသုမ္မသည့်, when I admonished you, sir, I did not do so in anger, but in the way of gentle reproof.

—ကထာ, *n.* gentle admonitory language ; အနုသာသနကထာ။ ဆိုဆုံးမသည့်စကား။

အနေ (from နေ, to remain), *n.* state, condition, circumstances.

—အခြေ, *n.* same as အခြေအနေ။ အနေအခြေကောင်းသည်။

—အဝား, *n.* ; *see* အဝား 3.

—အထား, *n.* way, manner, method (of doing) ; အင်္ဂါစိတ်သင်္ကေတကုမ္ပလိများ အနေအထားကောင်းသည့်အတွက်သင်္ကေတများထားရှုခြင်းသည်။

—အထိုင်, *n.* manners, carriage ; သည်သူဌေးရန်ကုန်မြို့၌ရောင်းဝယ်ဝယ်အနေအထိုင်နှင့်ထကွကောင်းသည်။

အနေကျ, *n.* continuance, uniformity ; commonly used to form verbal nouns, as သွားနေကျရှိသည်, he constantly goes ; [သည်ထင်းသွားနေကျရှိဝေးသည့်မထင်ပါ, because I am in the habit of travelling by this road, I do not think it far].

—ခက်, *v.* to be in a position of difficulty or perplexity.

—ခံ့, *v.* to be stately, dignified in deportment.

အနေကတထင် (from အနေကတ, a part of the first line of the first stanza uttered by Gaudama on attaining Buddhiship, and တင်, to impose), *v.* to consecrate an idol.

အနေကန့် (from အ, *priv.*, and ကန့်, certainly), *n.* uncertainty ; အနေကန့်စကား, doubtful, uncertain language.

အနောက် (from နောက်, the space behind), *n.* the west.

—ထောင်, *n.* the south-west ; အနောက်တောင်ထောင်။

—ထိုင်းပြည်သား, *n.* an inhabitant of Arakan or any country west of Burma.

—မြောက်, *n.* the north-west.

—ယင်း (လေ), *n.* a strong westerly breeze.

အနောင်, *n.* a. elder brother (obsolescent), အစ်ကို။ Der. ညီနောင် and နောင်ထောင်။

အနောတ္တပ္ပ (*pron.* anoot-tup-pa) (Pali အ, *priv.*, and ဩတ္တပ္ပ, fear of sinning), *n.* boldness in sinning, hardness of heart, seariness of conscience ; မကောင်းမှုမှမထိတ်လန့်ခြင်း, “ annottappa, “ recklessness, that which does not fear to commit evil-deeds, like the moth that fearlessly casts itself into the “ flame of the lamp.”—M.B.

အနာဓိဿ (အနာဓိဿ) (Pali အ, *priv.*, and ဩဓိဿ, reference), being without special reference, universal ; (chiefly used with မေတ္တာရှိ။) [နေ့ညမပြတ် မလပ် မြင်းမိရ်ထောင်မျှ လေးပါးသောမြို့နံကျ၊ စီးဆင်း သော ရေကဲ့သို့၊ ဩဓိဿ အနာဓိဿအားဖြင့်။ မေတ္တာရွှေထား မှီရှိသည်။]

အနော်အတာ, *n.* instruction, direction, orders ; chiefly used with ခံ as follows.

—ခံ, *v.* to be obedient, follow instruction ; လှမ္ဘာ့ ဩဝါဒကိုခံသည်။ [ဩဇာကိုခံသည်] ကျုပ်အနော် အတာကို ခံလုပ်လျှင် ကောင်းလိမ့်မည်ထင်ပါသည်။

အနိင် (from နှိင်, to overcome), *adv.* forcibly, contrary to another's will, by constraint contrary to one's own will.

—အတက်, —အပိုင်, —ထက်ထက်, *adv.* same; hence နိုင်ထက်ကလူ, *adv.* same, 1st def. ; မိန်းမကို ထောက်ထားက အပိုင်အပိုင် နှိပ်စက်ညည်းပန်း

သည့်။အနိုင်အထက်စီးနင်း ; when အနိုင်အထက် are combined, အနိုင် (pron. အနိုင်).

အနိုင်ကျင့်, *v.* to habitually ill-treat, oppress, bully ; မျက်နှာမရှိမျက်နှာထဲထိုးကျွတ်ကျွတ်ထိုးထိုးအနိုင်ကျင့်သည်။

— နို့ငါ, *adv.* with great difficulty ; အနိုင်နိုင်ထောင်းမှရသည်။ အနိုင်နိုင်နေရသည်။

— ပေး, *v.* to decide in favour of, to give (one) the victory.

— ပြု, *v.* to use violence, to force, compel.

အနီ, 1 (from နီ), *n.* a short string attached to a gown or jacket, အင်္ကျီနီ ; the branch of the male palm, ထန်းနီ။

အနီ, 2, a corruption of အသို, contraction of အထယ်ထို ; *e.g.*, အနီမို့ကြောင့်ပြောသည်။ (colloq.) အနီ သည်လိုထား။ အနီ သည်လိုကို ; used more in Upper than Lower Burma. Sometimes used as a sort of interrogative, *e.g.*, မထွေးဘူးလားနီ။ (often pronounced နီ).

အန်း, 1, *v.* to be slightly swelled, more than ရင်း, and less than ဖော ; often used with ထူ, *e.g.*, မျက်နှာထူထူအန်းအန်းရှိသည်။

— မန်းလိုက်, *v.* to be subject to a virulent species of suppurating swelling ; see မန်း။သည်ခွားအနားအန်းမန်းလိုက်၍ခံနေရသည်။

အန်း (အင်း), 2, *v.* to pay change, pay the balance of money delivered beyond the price of the article purchased ; ခင်သွားငွေပိုပြန်အန်းလိုက်ပါသည်။ ခင်သွားထိုငွေ ခမိ ပေးစရာရှိသည်အနက် ပိုက်ဆံပိုအန်းခဲ့ပါ။အန်းပြင်းဝေငွေ။

— ငွေ, *n.* change, the balance of money paid back.

အနွယ် (from နွယ်, to creep along), *n.* a creeper, a creeping plant, နွယ်ပင်။

အနှစ်, 1, *n.* solid substance (as of a tree), opposed to အကာ, *which see* ; အနှစ်သား, heart-wood, duramen, sound meaning, substantial import, applied to words. Prov. အနှစ်မရှိသည့်တော ကြက်ထူပင်မင်းမူသည်, in a forest of shrubs or *lit.* in which the trees have no heart-wood, the castor-oil plant is king.

— သာရ (Pali), *n.* same, 2nd def. [the gist or *pith* of a matter ; အနှစ်သာရပါအောင်အလိုကောက်ရေးပါ, write briefly so as to include the gist of the matter].

အနှစ်, 2, *see* နှစ်, a year (အနှစ်နှစ်အထာ, *e.g.*, ကျွန်တော်အပေါ်တွင်အနှစ်နှစ်အထာကမူမင်းမြှင်သောမြှင်ကျိမေးထော်ပူပါ).

အနံ့, *n.* an ear or spike of grain, containing both the flower and the fruit, or the flower only, as in the case of Indian-corn ; စပါးအထီးအနံ့။ပြောင်းပျိုးနံ့။

အမှိင်ထည်, —ဆမား (from မှိပ်, to press), one who shampoos the body and limbs to remove uneasiness or pain (a masseur, masseuse) ; အမှိင်ကောင်း, အမှိင်ထတ်, to be skilled in massage.

အမှီး (from မှီး, to spread out), *n.* anything spread out for a child to lie on. Der. ထုန်းမှီး (မြင်းထုန်းမှီး) ခင်းမှီး (ထုန်းမှီးအောက်ကမြင်း ထောပေါက်မည်ရိုးထိုခင်းမှီးခင်း၍ခံသည်) စီးမှီး and ထက်မှီး။

—အရင်း, *see* အရင်းအမှီး။

အနှုန်း (from နှုန်း, to compare), *n.* the current or market price, ဈေးနှုန်း [rate, ငွေထရာ ၁၀ နှုန်း].

—အကဲ, *n.* same ; အကဲထိပ်ဖြည့်ကအွေဝ်ရီးထို မြန်မာ့ပြည်ကငွေဒဂါးစုံဝတ် သောအခါ အနှုန်းအကဲဘယ်နှယ်ပေးရမည်ကဲ။

အနှောင်အဖွဲ့, *n.* that which binds, that which fastens or confines (a human being), a bond (also used figuratively).

—ဖြေ, *v.* to unfasten a bond, release from bonds.

အနှောင်, *n.* the back of a knife or other cutting instrument, the head of a punch or wedge, opposed to အထွေး. Der. ဖနောင့်။ ထားနှောင်။ ထူးရှင်းနှောင်။ ပုဆိန် (ပေါက်ဆိန်) နှောင်, the back of a da, spade, and axe.

အနှောင်း (from နှောင်း, to come after), a coming after, later, last, အထွေး။

—အငယ်, *n.* an inferior wife, မိန်းမအနှောင်းအငယ်။ [သားနှောင်း။ မြေး နှောင်း။ these terms, applied to a son or grandson born after the mother is supposed to have ceased bearing children].

အနှုတ် (from နှုတ်, to stretch along connectedly), *n.* a race, lineage ; အထက်အနှုတ်။ အမျိုးအနှုတ်။ သားစဉ်မြေးဆက်။ [အနှုတ်အထာ].

အပ်, ၁, *n.* a needle ; hence ထုထားအပ်, an oblong-eyed needle ; ထ ရှပ်အပ်, a round-eyed needle ; ခွေးမွေးအပ်, a dog's hair needle ; that is, a very fine, a cambric needle ; ထည့်အပ် (*pron.* ထ အပ်), a pin (တွယ်အပ်) ; အပ်ချမတ်ချပြော, to speak in a definite manner.

—ကျည်, *n.* a needle-case ; အပ်ကျည်ထောက်။

—ခြည် (အပ်ချည်), *n.* sewing thread ; အပ်ခြည်ထီးထိုး, a reel of cotton or thread.

—ဝ, *n.* the narrow edge of cloth inside of a seam, ချပ်ဝ။

—နုပါး, *n.* the eye of a needle ; အပ်နုပါးထိုး, to thread a needle.

—ဖြန်ပေါက်ချည်, *v.* to sew in a particular manner, to stitch.

—ဖျား, *n.* the point of a needle, အပ်ထွေး။

—မျှီသမား, *n.* a tailor, အချုပ်သမား။

အဝိသွား, *n.* the point of a needle, အဝိဖျား။

အဝ်, 2, *v.* commit, deliver, hand over; *comp.* နှင်း, နှံ, and ပေး။
မနက်စောစောငွေကိုထားအပ်ပါနော်။

— ခဲ့, *v.* to deliver on going away; ထည့်သူငယ်ကိုဆရာတံအပ်ခဲ့သည်။

— ထား, *v.*; see the parts; ကျွန်ုပ်တွေကိုပွဲစားထံအပ်ထားသည်။

— နှင်း, *v.*; see နှင်း။

— နှံ, *v.* to commit, deliver; ကျွန်တော်ပစ္စည်းများကို။ ကျွန်တော်မရှိမိက
အပ်နှံထားခဲ့ပါရစေ, allow me, please, to entrust my property
to you during the time I am absent.

အဝ်, 3, *v.* to apply, put together flatwise, တပ်သည်။ [မျက်နှာချင်း
အပ်သည်, cheek by jowl; ထိုသူငယ်နှစ်ယောက်ချစ်ကြည်စုံမက်သော
ကြောင့်မျက်နှာချင်းအပ်နှံလိုက်ကြားစကားပြောသည်]။

အဝ်, 4, *v.* to be right, proper; chiefly used as a qualifying verbal
affix, ထင့်သည်; sometimes used to denote the passive,
as an adversative to တတ် in translations from the Pali;
sometimes euphonic; see Grammar, p. 117. [မသွားအပ်
သည့်ထမ်း, the road that it is not right to travel by; မအပ်မရာ
wrongfully, improperly, မအပ်မရာမြေမြေပေထေဒယ်]။

— ဝပ်, *v.* same as အပ်, but with the additional meaning of
being fitting, as a matter of suitableness generally, or
peculiar fitness to a specific position or circumstances; မိန္ဒ
ဆိုးသည့်သင်္ကန်း။ ညောင်ခေါက် ဆိုးသည့် သင်္ကန်း။ ဘုန်းကြီးများနှင့် အဝပ်
သည်။ ကျောက်ချဉ်ဆိုးသည့် သင်္ကန်းဘုန်းကြီးများနှင့်မအပ်ဝပ်ပါ။ ဘုရားရှင်
တူထော်များ။ မိန်းမများနှင့်မအပ်ဝပ်ပါ, the possession of images of
Buddha is not becoming to women.

အဝ (from ဝ, to be without), *n.* the outside, outer part (of
a thing); အပြင် (ပြည်တွင်းပြည်ပ၌) [ဝင်သည့်လူများလူသတ်မှုအပ, as
in a proclamation granting pardon to all those who sur-
render themselves, *except* (or *lit. outside*) persons who
have committed murder]; ဆည်ပစ္စည်းမူထိုးသည့်လူထက်ဝယ်မရှိအ
ပအိုရောက်ခဲ့ပြီ။

— ကာယိကစကား, *n.* exaggerated, or incredible language.

— ခို, *v.* to possess, as a spirit or witch.

— သဏ္ဌာန် (အပသဏ္ဌာန်), *n.* outside appearance, in opposition to
အဏ္ဏန္တသဏ္ဌာန်, interior appearance, *e.g.*, သည်သူအပသဏ္ဌာန်ဖြင့်
ကောင်းရှိ။ အဏ္ဏန္တသဏ္ဌာန်ကရောဂါ (ဝါ) ဆိုးသည်။

အပပ်, *n.* a plant or tree. Der. နွယ်ပင်, မြက်ပင်, (ဝါးပင်) သစ်ပင်
[ဆည်အရပ်မှာသစ်ပင်ဝါးပင် (*pron.* သစ်ပင်စပ်) တယ်ပေါများပါသည်]။

အပင်း (from ပင်း, to wedge in), *n.* a substance supposed to be
forced into the stomach or some other part of the body

by magic. [Karins in some parts of Burma, especially in Tenasserim, have a firm belief that persons may meet their death by substances being forced into their bodies by magic ; hence the expressions အပင်းထည့်ထိုးသေသည်။အပင်းသွင်းထိုးသေသည်။]

အပင်းအဆာ, *n.* same.

အပင်းအသင်း, *see* အသင်းအပင်း။

အပတ် (from ပတ်, to go round), *n.* a round, a circuit.

—ဆိုက်, *v.* to complete a round or circuit ; to come to the point in the circuit of discourse.

—ဖြေ, *v.* to be unravelled, explained ; စကားမတတ်အပတ်မဖြေ။

အပန်း (from ပန်း, to be fatigued).

—ကြီး, *v.* to be greatly fatigued ; ထာရှုည်ရေငုပ်ရထိုအပန်းကြီးသည်။

—ကြီးစွာ, *adv.* very fatiguingly.

—ဆိုက်, *v.* to breathe with difficulty, as 'at the point of death ; less than အသက်ငင်သေခါနီးရှိအပန်းဆိုက်နေသည်။

—ထကြီး, *adv.* with great effort, very fatiguingly ; more than အပန်းကြီးစွာ ; making a great fuss, a great bustle about a small matter [အမှုကိုအပန်းထကြီးမပြုပါနှင့် same as အရေးထကြီး]။

—ဖြေ, *v.* to be relieved from fatigue ; အရိပ်အာဝါသကိုခိုခိုဆွေ့ကြောင့်အပန်းဖြေသည်။

အပတ် (from ပတ်, to be a crevice), *n.* a fold of certain trees, whether constituting the stalk, as in the plantain (ငှက်ဖျောပင်), or otherwise, as in the bamboo, the cane, &c. ; also the calyx of a flower, ပွင့်ပင်။

အပယ်, 1, *n.* madam, used as a term of compellation by a husband in addressing his wife ; sometimes in addressing other women in a friendly manner (obsolete).

အပယ်, 2, *n.* a square measure of ground containing 1,200 square cubits (1.75 English acres).

အပရဝေဏာန်, *n.* the great western island, *see under* ကျွန်း [The shape of this island is described as being like a full-orbed moon, ထပြည့်ဝန်းသဏ္ဌာန်ရှိ၏, and the inhabitants as being moon-faced and the limit of their lives being 500 years ; မိမိတို့နေသောကျွန်းတည်ဟန်ထပြည့်ဝန်းသဏ္ဌာန်နှင့် ထူထန်၏။ အနောက်ကျွန်းထူထိုက်အသက်ကားငါးရာရှိသတည်း]။

အပုံ (from ပုံ, to aid, to assist), *n.* aid, assistance.

—ပေး, —စာပေး, *v.* to pay something to a constable for calling a party summoned (obsolete) ; to give, as a woman to a

* rejected lover, *e.g.*, ခေါင်းပေါင်းချိုးပုဆိုးသိုးအပုံပေးလိုက်ပါရဲ့မထာပါ နှင့်ထော့။

အပုံတူ, —ဂ, *v.* to take or get a present, as a constable for calling a person (obsolete).

အပုံရှိ, *see* အပရိ။

अपि (Pali), the ablative.

အပါ, *n.* that which is carried by or accompanies one, that which is included, comprehended, or concerned; အင်္ဂါအပါ နည်းတူထင်မိမိန်းမထံ မှာလိုက်ရဦးမည်။ ကျွန်တော်ချိုးအပါ လိုက်ပါရမည့်အကြောင်း။

—အဝင်, *n.* same ; သည်ထူထားပြုမှုမှာအပါအဝင်အမှန်ဖြစ်ပါသည်။

အမိတ် (သေဝါး) (Pali အမိတ), *n.* a state of punishment, of which there are four, namely, ငရဲတုံ၊ ဓိရုဇ္ဈာန်တုံ၊ ပြိတ္တာတုံ၊ အသုရကထိတုံ။ [မကောင်းသမိုက်ကျင့်သောသူများ အမိတ်သေတုံထသုံတုံ။ (*pron.* ထမိတုံ for the sake of euphony) ထိုရောက်မည်, those who habitually practise evil deeds will arrive at one of the four stages of punishment].

အဝါး, ၁ (from ဝါး, in နီးပါး, to be near), *n.* the space near (a thing), nearness, အနီး, အနီး။

—ထောင်ကြံအထွင်းဝန်ထောက်, *n.* Personal Assistant to the Chief Commissioner, Burma.

အဝါး, 2, *num. aux.* applied to respectable characters and things
immaterial ; ထန်းကြီးတပါး။ မင်းအပါး။ အကြောင်းအပါး။

အဝိုင့် (from ဝိုင့်, to be indented), *n.* a dent, slight concavity, a flat rising of the skin from a cutaneous affection, or a slight blow, or the bite of an insect, *e.g.*, ဝဇ္ဇင်ဆိပ်လိုက်လျှင် အဝိုင့်ပွင့်ထာထည် ; *comp.* အဖု and အဖူး။

အပုတ္တ (Pali အ and ပုတ္တ), *n.* demerit, guilt; အထုထိုင်စကောင်းမှု (နောက်နောက်ကပါ)သောအထုထိုင်အတ္တိဏိဝရသည်။(အပုတ္တ)။

အပုဒ် (Pali ပါဒ, a foot), *n.* a line of verse consisting of a certain number of syllables, commonly four or eight; a sentence in prose or a small paragraph; *comp.* အပိုက် and ပုဒ်မ။ ဗိဇ္ဇိဒ္ဓိ၊ ထပုဒ်၊ နပုဒ်ဆိုဝင်းကုတ်။

အပူဝံ, *n.* anything putrid or rotten.

—အပုဒ်အဝင်ကောင်, n. a rotten carcase.

—*ငါး*, *n.* a kind of acid, putrid perspiration which the Burmese say is attendant on certain forms of disease, especially those accompanied by febrile symptoms.

အဝင်, *n.* same as အပင်. [အနီးအပင်အဝင်ကြိုက်။ cocoanut trees have a liking for a rank soil].

ဆုံ (from ဝုံ, to heap up), *n.* a heap, a deal, quantity; great deal, great many; usually reduplicated, *e.g.*, ဆုံဆုံများထပ်။

အပေါင်, ၁ (from ပေါင်, to pawn or mortgage), *n.* property pawned or mortgaged.

—သန့်, *n.* same ; ခင်ကျားအပေါင်အနံ့ခွဲထဲကျပြောချေးနိုင်ပါ။

အပေါင်း (from ပေါင်း, to unite in one), *a.* the many, all ; အဝေးထိုး ; ကျောက်နှင့် အပေါင်းပါယူအများကျေးရွာကိုတိုက်ခိုက်မည်လှလှနက်နက်ရုန်းထွက်ရှိပါကြောင်း။

—အဖက် (အထက်), —အဖော် (အထော်), *n.* a companion, associate.

—အသင်း, *n.* a company, associate.

အပေါ့ (from ပေါ့, to be light), *a.* stolen, so as to be afforded at a low price ; in opposition to အမြဲ, a term applied to genuine articles, *e.g.*, ကုန်ပေါ့, အထည်ပေါ့, [ကျွဲပေါ့, နွားပေါ့။ သည် နွားနွားပေါ့ရှိတာအတိုးချို့ချို့နှင့် ရောင်းသည်] ; *n.* urine, ကျင်ငယ်, မုတ်, ရေဟောင်းသေး။

—အထေး (from ထေး, to be heavy), *n.* urine and fæces collectively.

—(ခွန်), —ထွား, *v.* to pass urine ; သေးပေါက် (vulgar) အပေါ့ပါ။ applied to children, *e.g.*, သည်အကထေးအိပ်ရာပေါ်မှာအပေါ့ပါသည်။

အပေါ် (from ပေါ်, to appear), *n.* the upper part, space above (a thing), အထက် ; the upper part, upper surface (of a thing).

—ထပ်, *n.* superstructure.

—ချော (*pron.* အပေါ်ချော), *a.* smooth, specious, plausible.

—ထပ်, *n.* a superstructure.

—ထံ (*see* ထံ), —ထိက (from ဣက), *n.* the outside, surface, superficiality [သည်အနီးကြီးစာထက်ဟန်ဆောင်ဆင်သည် အပေါ်ထံချောသာဖြစ်သည်]။

အပို (from ပို, to exceed), *n.* excess, odds, surplus, overplus.

—အပို, —(အထွဲ)။

—နေ့, *n.* the day after a worship day, when kept as supererogatory.

အပိုက် (အပိုက်) (from ပိုက်, to make stops in writing), *n.* a mark or stop in writing ; a portion of writing inclosed in marks or stops ; *comp.* အပိုက်။

အပိုင်, *n.* ownership.

—ပေး, *v.* to give another the ownership of any property ; (အပိုင်ပေးပေး), a term frequently met with in Burmese documents of conveyance and transfer, or in orders conferring a royal gift.

အပိုင်း (from ပိုင်း, to divide), *n.* a division, part, portion ; ထရစ်ပိုင်းမိထရစ်ပိုင်းသစ်ကပိုင်းမိတ်ကပိုင်းပါသည်။

အခြား, *n.* a dividing line, boundary ; နယ်အခြား၊ အပိုင်းအခြား။

—အစား, *n.* a division, kind, sort.

အပိုင်းပိုင်း (*pron.* အပိုင်းပိုင်း), in divisions or pieces ; ထိုအခါထက်ထွှာ
သောသံထွက်ဖြင့်ဖြတ်၍။ ခဏချင်းပြတ်ခြင်းငှာ ဓမ္မစီးနှိုင်းအောင်သော သံဖြေ
ရှင်းတို့ထည့်ထည့်သဏ္ဌာန် အာနုဘေသ်ဖြင့်။ ခဏချင်းအပိုင်းပိုင်း ဖြတ်စေကုန်
၏။ (ရှစ်ပိုင်းရတ်သော၊ a term of abuse in Upper Burma).

အပိုင်းသေ (from ပိုင်း, to fasten on, and သေ, to be settled), *v.* to be
well finished, done with precision ; သေချာသည်။

အပ္ပမေယျ (*pron.* အပ္ပမေးယ) (Pali အ, *priv.*, and ဝမာ, comparison),
n. incomparable, beyond comparison ; အထူးမှီသော။

အမှင်းထုတ် (from မှင်း, to be lazy, and ထုတ်, to extract), *v.* to
correct the disposition to be lazy.

အပျဉ်း (from ပျဉ်း, to be tough), *n.* any flabby, pendulous sub-
stance ; particularly applied to the flesh and skin of the
cheeks, breasts, &c., *e.g.*, ဝါးပျဉ်း (*pron.* ပပျဉ်း), ရင်ပျဉ်း,
ဝမ်းပျဉ်း။

အပျောက်, *n.* the act of losing, loss of property.

—အပျက်, *n.* loss and damage.

အပျော်အပါး, *n.* pleasure ; usually used in a bad sense.

—ထိုက်, *v.* to indulge in sensual gratification.

အပျော်ထင်းထက်နက်ထိုင်, *n.* a volunteer.

အပျို (from ပျို, to be young), *n.* a young unmarried woman, ဒိဋ္ဌိ
မထောင်သောမိန်းမပျို ; *comp.* ထူပျို။

—ကညာ, *n.* same.

—ပေါ်ဝင်, *v.* to arrive at puberty, as a woman ; အပျို ကညာအခါ
မထင်ပါစေ့နှင့်။ အခါထင်ကအခွင့်မသားထုတ်သောသူနှင့်ညားတတ်စွာ။

—ကြီး, —ဟိုင်း, *n.* an old maid.

—မို့, —ဖြန်း (*pron.* ဖြန်း as အပျိုဖြန်းကလေး။ —ပေါက်ကလေး), *n.* a
female just arriving at pubescence.

အပြင်, *n.* the surface, outside of a thing ; a surface, an open
vacant surface, used in composition, as ကွင်းပြင်, ထပ်ပြင်,
&c., the outside, the outer part (of a thing), what is be-
yond, outside ; [ပြင်ပြင်, a term applied to the Irrawaddy] ;
အဝ, what is beside, in addition ; much used as a second-
ary noun (*see* Grammar, section 74) ; ကြာထပြင်ထိုးအမျိုးမျိုး
ထည့်သည့်စွာအပြင်ကျွန်ုပ်သားစရာမရှိပါ။

အပြစ်, *n.* an evil result or consequence, opposed to အကျိုး, an
evil deed ; ရဝဇ္ဇိက, guilt, desert of punishment, အထူးထိုက် ;
figuratively punishment, ဒဏ်။

—အပေါ့, *n.* a fault.

အပြစ်ကြီး, *v.* to be heinous, as a fault or crime ; to be very sinful or wrong.

—ခံ, *v.* to suffer punishment.

—ငဲ့, *n.* the punishment of hell.

—တင်, *v.* to blame, censure.

—ပေး, *v.* to punish ; ခက်ပေးသည်။

—ပြု, *v.* to do wrong, commit sin ; to make out to be guilty, to treat as guilty ; to harm, injure.

—ဖြေ, *v.* to be expiated.

—ခို, *v.* to lay the blame on another in order to clear one's self.

—ဖြေ, *v.* to expiate guilt.

—ရောက်, *v.* to incur a penalty.

—ရှိ, *v.* to be guilty.

—ထွတ်, *v.* to forgive.

—ခံ, *v.* to incur a penalty [to suffer punishment].

အပြည့်, *see under* ပြည့်, 2.

အပြာ (from ပြာ, to be blue), *n.* a blue colour.

—ခြောက်, a being of a dull blue colour.

—နု, *n.* a light blue.

—ရင့်, *n.* a deep blue.

အပြား, 1 (from ပြား, to be flat), *n.* what is flat ; used as a numeral auxiliary ; *see* Grammar, section 98.

—အချဉ်, *n.* a table, any flat, level surface.

အပြား, 2 (from ပြား, to be divided into several parts), *n.* a division into parts.

အပြီး (from ပြီး, to be finished), *n.* a finish, finishing, completion [*adv.* completely ; စုံလင်စွာ, to completion ; ပြီးအောင်, finally].

—အပ်, *v.* to hand or make over finally.

—အစီး, *n.* completeness, စုံလင်ခြင်း ; ထွားရမည်ခရိ ကိုစုံစုံလင်လင်ပြင် ဆင်၍အပြီးအစီးသို့ရောက်ခဲ့ပြီလား။

—ပြော, *v.* to speak decidedly, give a final answer ; အပြီးသတ် ဝကားပြောသည်။

အပြု (from ပြု, to do), *n.* a deed, action, အမှု။ ထွားမည် အပြုတွင်, in the act of going.

—အကျင့်, — အမှု, *n.* same ; ခင်ဆွားအပြုအမူတုတ်မှတုတ်တဲ, စိသက်ရန် အနည်းငယ်မျှအခွင့်ခရှိ။

အပြေအပြစ် (from ပြေပြစ်, to be smooth), *n.* evenness, smoothness, finish, as in joiner's work, or in language spoken or written ; အလုပ်အကိုင်မှာ ထချပ်ထက်သွား မြန်မာလက်သွား ထက်အပြေအပြစ်ရှိသည်။ သည်ဆရာတော်အပြေအပြစ်ပြောထက်သည်။

အပြေး (from ပြေး, to run), *n.* running, manner of running, course ; *hence* တပြေးတည်း, *adv.* in a straight line or in a plane surface, အနိမ့်အမြင့်မရှိ။

—အထွား, *n.* running and leaping.

—ကောင်း, *v.* to be able to run well ; to have an even surface ; [frequently applied to the roofs of buildings].

—မြောင့် (from ပြေး and မြောင့်, *which see*), *v.* to move in a straight line, as an arrow ; to be in a straight line, as the ridge of a roof, a line of soldiers, a road, &c. ; သည်မြားတယ် အပြေးမြောင့်သည်။

—မောင်း, *v.* ride, or drive, a horse at a gallop.

—မြန်, *v.* to be swift of pace, fleet.

—သန်, *v.* to run without being easily fatigued.

အပြော, 1 (from ပြော, to speak), *n.* speech, manner of speaking.

—အဆို, *n.* same ; အပြောအဆိုကောင်းသည်။ အပြောအဆိုယဉ်ကျေးသည်။ အပြောအဆိုရှိခိုးသည်။ အပြောအဆိုသာသာသည်။

အပြော, 2 (from ပြော, to be much ?), *n.* extent of surface ; applied to the sea (သမုဒ္ဒရာ), and to successive existence (သံသရာ) ; သမုဒ္ဒရာအပြောအလွန်ကျယ်သည်။ သံသရာအပြောကျယ်စွာရှိသည်။

အပြောက် (from ပြောက် ?), *n.* painted, embroidered, or carved work.

—အပြန်း, —မှင်ကာ (မင်ကာ) (*pron.* မှင်ဂါ), *n.* same.

အပြောင်မယား, *n.* a concubine (ထော်ပြောင်), (superior to အဆိမ်းမယား, styled ကွန်ပြောင် ; an 'apyaung' was not bought with money, an 'athein' was.

အပွ (from ပွ, to be puffy), *n.* a loosely woven spot in cloth.

အပွင့် (from ပွင့်, to blossom), *n.* a blossom.

—ချပ်, *n.* a petal.

—ပဝံ, *n.* the calyx (the outer covering or leaf-like envelope of a flower) ; ပဒုဗ္ဗာကြာသည် ပွင့်ချပ် ပွင့်ပဝံ အလွန်များသည်, the pa-dōngma lily has many petals and calyxes.

အမြိုက်, *n.* short, or black tourmaline ; အကွယ်နက်။

အဗျေ (from ဗျေ, to be confused), *n.* confusion ; လူဗျေ, a man of mischievous practices.

—အရှုတ်, same.

- သား, *adv.* in a confused state, as အမှုအဖွဲ့သား နေသည်, the business is in a confused state.
- အမွေ (from မွေ, *which see*), *n.* an armful ; အမွေ အပိုက်။ [ကောက်မှီး တမွေသောက်မွေပဲပါ။ ထင်းတမွေလောက် မွေပဲပါ, bring me about an armful of fuel].
- အမွှေး, *n.* the outer, scaly parts of the fruit or bark of trees [အမွှေးမြင်အပင်အိ, by seeing the outer bark one knows the kind of tree. This proverb is always, figuratively, applied to persons].
- အမြွတ် (from မြွတ်, to grow in clusters), *n.* a cluster, bunch (of fruit) ; *comp.* အဆုတ်။ မျှော့ထွယ်ထိုက်ထားအမြွတ်အမြွတ်နှင့်။
- အရွတ်, *adv.* in clusters ; ထန်းပင်သစ်ပင်စုဖျပ်ပင်များအမြွတ်အရွတ် သီးတတ်သည်။
- အဖ (အထ), *n.* a father ; a masculine, used to designate the gender of certain birds, *e.g.*, ကြက်ဖ။ ထင်ကျီးထဖ။ မြိုး (*pron.* မြီး) ထဖ။
- အဖက် (အထက်) (written by some အထက် and said to be more correct than when written with a ဖ) (from ဖက်, to match, form a pair), *n.* a match, one of a pair (ထိန်ပင်ထဖက်။ လက်ထဖက်။ လူတဖက်သား, people other than one's self), a corresponding part in a union ; frequently used as a numeral auxiliary ; (from ဖက်, to unite with), *n.* an associate, companion ; အဖေ, အပေါင်းအဖေ, အပေါင်းအဖက်။
- ညီ, *v.* to be well-matched ; သည်သမီးပေဝင်နှံရံ (or သွေးဝင်ပွန်းနှံ ယောက် or လင်မယားနှံယောက်) ထပ်အဖက်ညီသည်။ သည်နှံသားနှံကောင် အဖက်ညီသည်။ သည်မြင်းနှံကောင်, &c. ; အဖက် also means an ingredient used in compounding or mixing drugs, medicines, or paints ; ထုံးထုတ်ဆေးအဖက်ညီသည်။
- တန်, *v.* same ; အဖက်ညီ။
- ထုတ်, *v.* to associate with on terms of equality ; သည်ထုတ်အဖက်မထုတ်ထိုပါ။ နှင့်နှင့်ငါနှင့်အဖက်ထားဟဲ့ (said when angry).
- အဖင်, *see* အတင်။
- အဖတ်, *n.* what remains of a thing after the liquor or juice is extracted, opposed to အရည်, the liquid part ; what is ejected from the mouth after the juice is extracted by chewing ; *see* ထမ်းဖတ်, နှင်းဖတ်, &c., hence ထိဖတ်, *n.* any object of desire ; ထိဖတ်ရှိရာပေးပါမည်။ Prov. မျက်နှာကြီးရာတင်းဖတ်ပါမည်။
- အရည်, *n.* a substance composed of solid and liquid ; အရည် အဖတ်။
- ထင်, *v.* to have what remains ; susceptible of many figurative applications. In modern parlance it means, in a figurative sense, the doing or saying anything which may

compromise or commit one's self, *e.g.*, သည်အကြောင်းကိုအမတ်
တင်အောင်မပြောပါနှင့်။ခင်ဘုရားသည်လိုပြုလုပ်အမတ်သာတင်စရာရှိသည်။

အဖန် [also written အဘန်, which is said by some to be correct]
(from ဖန်တီး, to plan), *n.* a time, turn ; အကြိမ်, အထိ။

—တထဲတ, *adv.* repeatedly ; သည်အကြောင်းကိုအတန်တထဲတပြောမနေ
ပါနှင့်တခါတည်းပြောလျှင်တော်ပါပြီ။ Prov. အသစ်သေအောင်းကောင်းစေ
တော့အတောင်း (ကို) အတန်တထဲတအောင်းမှတတ်သည်, in the way of
one's first love being superior to any other.

—ဖန်, *adv.* same ; အကြိမ်ကြိမ်, အထိထိ။

အဖာ (from ဖာ, to mend), *n.* a patch, or any material inserted
to mend a hole, အဖာအဖာ ; also applied figuratively to
language ; အဖာအဖာမျှားစွာထူသောမိန်းမ။

အဖိ, 1, *see* အထိ။

—ဖ, *see* အထိမ။

အဖိ, 2 (from ဖိ or ဘိ, to press down), *n.* a weight, to keep down
anything ; လန်မိ (လန်ဘိ)။

အဖိတ်အစဉ်, *lit.* a spilling and scattering of a liquid. In a
figurative sense applied to *mortality* of human beings
during a period of epidemic disease ; ကာသရောဂါဖြစ်တုန်းခါရန်
ကုန်မြို့မှာအဖိတ်အစဉ်ရှိတတ်လို့မကြားပါ။

—နေ့ (အထိတ်နေ့) (from ဖိတ်, to invite), *n.* the day before wor-
ship day ; အကြိမ်နေ့။

အဖိ (အိမ်), *n.* a pent-house, a small shed attached to a building.

အဖီး, *n.* a mark occasioned by a blow from a flat instrument ;
အကလေးမှာမိဘများကဆုံးမသည်အခါ တံပျာကလေးနှင့်ရိုက်လို့ အဖီးအဖီးထ
သည်။

အဖု (from ဖု, to be bulbous), *n.* a protuberance, bunch, knob,
boss, bulb ; a pimple, small boil, not so pointed as အဖူး
[ကရင်နီကောင်များကိုက်လျှင်အဖုထ၍နာတတ်သည်]။

အဖုတ်, *n.* a tuft or clump (of grass, &c.), smaller than အရုံ ;
hence အိမ်ဖုတ်, အိုးဖုတ်, မြက်ဖုတ်, မြို့ဖုတ်, ဖုတ်ဖု, the *mons veneris* ;
hence လဖုတ်။ [အဖုတ်ကလေး, the genitals of female children]။

အဖုံ, 1, *n.* a sail, used in composition, as အောက်ဖုံ, a lower sail,
&c. ; *num. aux.* applied to sails, nets, &c. (မိုက်တဖုံ။ ရွက်တဖုံ)။

အဖုံး (from ဖုံး, to cover), *n.* a cover of a vessel, စသောင်းဖုံး ; also
used figuratively, *e.g.*, စကားအဖုံးအမိတ်ကောင်းသည်။

အဖူး (from ဖူး, to protuberate), *n.* a bud of a leaf or flower (ငှက်
ပျောဖူး) ; a pimple, small boil ; *comp.* အဖု, a swelling as from
a blow (or sting)။

အဖေ (အထေ), *n.* a father ; အထ, ဖအေ [Women frequently, when
meeting elderly men, address them as ဘေထိုး။ ထေထိုးတတ်သွား

ကြမ္မာဓိက. In Mandalay the children of non-officials usually address their fathers as **ကိုကို**; male members of the royal family addressed their fathers as **ဖားဖား**, an abbreviation of **ထိတ်ဖား**.

အဝေ: (အဝေး), I, *see* အဝေး။

အလေး, ၂ (from လေး, to scab over), *n.* scab ; အနာလေးကွာ၍အနာပျောက်
ထိတ်သည်။

အဖဲ့ (from ဖဲ့, to break off), *n.* a bit broken off.

အဖောက်, I, n. a woof ; ရက်ကန်းဖောက်။

အပောက်, 2 (from ပောက်, to perforate), *n.* perforating, as ဆောက်
အတွင်းအပောက်ကောင်းသည်, he is good at mortising.

အဖော် (အထော်), ၁ (from ဖော်, to associate), *n.* an associate, companion ; အဖက်, အပေါင်းအဖက်, အပေါင်းအဖော် (အဖော်ကောင်းအကြောင်းမသိ).

—*q*, *v*. to find companionable.

အဖေဝ်, 2 (from ဖေဝ်, to mix), *n.* mixing, manner of mixing, as
ဆေးအဖေဝ်ကောင်းသည်။

အမိ (from မိ, be barren), *n.* a wife who has not borne children (a male human being who is impotent, ဗောဓိဗျားမိ), [the male of certain birds and animals; ငန်းမိ, animals; ဆတ်မိ, ဒရယ်မိ], serpents, trees, ထန်းမိ, ထဘောပင်အမိ; those that flower without bearing fruit; a leading word, ကားမိ, opposed to အမ, a synonymous word, or expletive, ကားမ, *e.g.*, ယိုးပင်မိ; ဝေဇာ။

အမှီ(အာဂ္ဂိ) (from မှီ, to throw into or upon), *n.* a part, portion, share, what is for, အလျှာ ; [often used with အလျှာ, *e.g.*, ၎င်းငှေ့ မှီ ကဝေသားတို့ အမှီ အလျှာ ထာပေးသည်နှင့်] ခန့်မှန်သို့ မသွား မီ ၎ှေ့ အမှီ က, the period (of time) before he went to Manipar. A throwing upon, or what is thrown upon, as ထင်းမှောင် မြဲကြီးအမှီပေါ်။

အဖျင်း (from ဖျင်း, to be unsubstantial), *n.* chaff; *comp.* အဖျင်း.

—အငွေ့, *n.* chaff and refuse collectively.

—အထွေး, *n.* chaff and small grain ; အသိန်။

—**ကြီး**, *n.* a worthless fellow; **လှအဖျင်းကြီး**။

~~—0003~~, n. nonsense.

—**चङ्ग**, *v.* to indulge in 'chaff,' persiflage.

—**ထွင့်**, *v.* to be scattered as chaff; capable of figurative applications, *e.g.*, စင်သျှား ငါ့ကိုအလကားမှီသက်ထက် အမှုရှင်ထွင်ခင် သျှားအဖျားကိုထွင့်သလိုရှိပါလိမ့်မည်။

စေ့ဗိုင်း, *n.* some appendage to the lungs.

အဖျား, ၁ (from ဖျား, to be in a fever), *n.* fever; ငှက်ဖျား, malarial or jungle fever.

—ထျ, *v.* to intermit (in fever).

—ကြီး, *v.* to have strong fever.

—ဆုတ်, *v.* to abate as a fever.

—ထက်, *v.* to have a paroxysm (of fever).

—ဖြတ် (*pron.* ဖြတ်), ဆေး, *n.* medicine for fever, quinine.

အဖျား, ၂, *n.* an end (ရွာထပ်အဖျားထပ်, which end of the village?), extremity, point, အစွန်းထိပ်; a top, summit, ထိပ်, opposed to အရင်း, a bottom, foundation; *a.* not original, not own, as သားဖျား, a son by affinity, opposed to သားရင်း, an own son; [အဖျားမည်း (မဲ) နှင့်ပြောသည် or အဖျားမည်းကလေးနှင့် ပြောသည်, to speak (*lit.*) 'with a little black point,' *i.e.*, to speak in an indirectly, suggestive manner, to insinuate.]

အဖျော် (from ဖျော်, to dilute), *n.* a sweet liquor.

အဖြစ် (from ဖြစ်, to be), *n.* being, a state of being, condition.

—အဆင်, —အဖျက်, *n.* the circumstances, events, adventures (of one's life); အထူးပင်။ ခင်သျှားအဖြစ်အဖျက်ပြောစဉ်းပါ။

—အနှစ်, *n.* same.

—အဟန့်, *n.* state, condition, circumstance, case; ဖြစ်ဟန့်။ ဟိုဖြစ်ဟန့်ဖျားကိုမိဘတို့မြင်ရလျှင် အထိလောက်အနားကြမည်နော်, could our parents behold our condition, how they would pity us, eh?

အဖြန်း (from ဖြန်း, to be worn away?), *n.* grit of any kind, as the worn part of grain or the refuse that remains in chiselling marble; ကျောက်ဖြန်း။

အဖြူ, *n.* whiteness, white colour; *a.* white; သည်နားရောင်အမွေးရှိသည်။

အဖြူထည် (*pron.* အဖြူဖယ်), *adv.* in frame only; *comp.* (ထက်ခါး။ သည်ကျောင်းဆောက်သည်မှာအဖြူထည်ထဲရှိပါသေးသည်)။

—ကိုင်းမိ, *v.* to have done in the rough or outline only [*e.g.*, ထုရေးကိုအဖြူထည်ကိုင်းမိပြီးမှင်းမိသောတော့သည်]။

အဖြေ (from ဖြေ, to unloose, &c.), *n.* an answer to a question [a key, *e.g.*, ဝါရဒီထောင်ခန်းအဖြေ, a key to the Paramigan]; manner of answering; forgiveness (of sin), as အဖြစ်ကိုအဖြေမရှိနိုင်, there can be no forgiveness; *see* other definitions, [an antidote; *e.g.*, မြေယေဝက်ကိုက်သောအဖြေရှိရဲထား]။

အဖြေအတင်, *adv.* alternately (in speech); ထူထပ်ထူကြီးနှင့်တကားပြောသောအခါအဖြေအတင်ပြောစဉ်း။

အဖြောင့်ခံ, *v.* to plead guilty in a court of law, to confess one's faults, to admit, အဖြောင့်ဆို။

အဖြိုက်ကျောက်, *n.* a stone used in alchemy.

အဖွင့်, also spelt အဖွင့် (from ဖွင့်, to open), *n.* an exposition ; [the act of opening, as တံခါးကိုအဖွင့်မထုတ်။]

—အဖိတ်, *n.* the act of opening and shutting, *e.g.*, ထရပ်ကပ်များ အဖွင့်အဖိတ်ခက်သည်။

အဖွဲ, *n.* a small bit, as of rice ; as အနှစ်အဖွဲ, as of money levied ; အသေးအဖွဲ။ စပါးကိုကြိတ်ဆိုတဲ့မှာထည့်၍ကြိတ်သောအခါအနှစ်အဖွဲကျသည်။

အဖွံ့, *n.* plumpness, as of a child.

—အထွား, *n.* same.—S.

အဖွယ် (from ဖွယ်, to be suitable), what is suitable, desirable ; used as a verb formative and frequently written ဘွယ် (which is said to be more correct) ; အထွန်ချစ်ဘွယ်ရာအကြောင်းရှိ။ အထွန်ရှက်ဘွယ်ရာအကြောင်းရှိ။

အဖွာ (from ဖွာ, to puff), *n.* a puff from the mouth ; ခင်ဗျားဆေးလိပ်ထွာထောက်သောက်ပါရဲ့စ။ ကျုပ်အနားမှာ ဆေးလိပ်အထောင်းထောင်းအဖွာဖွာရှိအောင်မသောက်ပါနဲ့။

အဖွား (အဘွား), *see* အဘွား, a grandmother.

အဖေ, *see* အဖေ, frequently pronounced and written အဖေ, *n.* a father ; ခမည်း, ဖအေ, ဘ, ဘခင်။

—ထားချင်း, *n.* paternal relatives.

အဖင်, *n.* an ancestor of the fifth degree.

အဘယ်, *pron. a.* what, interrogative, ထယ် ; in negative sentences, combined with the negative particle မ, none, as အဘယ်သူမရှိ ; in colloquial *pron.* အဘဲ့ when preceding ကြောင့်။

—သူ, *pron. a.* what person ? who ? အသူ။ ထယ်သူ။

—သို့, *pron. a.* of what sort ? အသို့။ ထယ်သို့, *adv.* how ?

အဘိ, *n.* an ancestor of the fourth degree, the father of a great-grandfather, အဘေးထိုး။ အဘေးတိုး။ ထင်။

—မ, *n.* the mother of the same.

အဘိဏ္ဍာတရား, *n.* the principle of malevolent envy of another's good fortune, အဘိဏ္ဍာကား သူ၏စည်းစိမ်ကိုရှေ့ကြိုခြင်း ; usually used with ဗျာပါဒ as သည်သူအဘိဏ္ဍာဗျာပါဒအလွန်အားကြီးသည်။

အဘိညဉ် (အဘိညာဏ) (Pali အဘိ, excelling, and ညာဏ, wisdom), *n.* extraordinary wisdom, of which there are six kinds, namely, ခြေစွဲ, the faculty of seeing like a nat ; ခြေသောတ, the faculty of hearing like a nat ; ဣဒ္ဓိဝိဓ, creative power ; ဝေဏာပရိယ or ပရိတ္တဇာနည်, knowledge of other's thoughts ;

အာသဝက္ခယ, freedom from passion ; ပုဗ္ဗေဒိဝါသာနုဿတိ, knowledge of one's own past existences.

—ဓမ္မေ, *n.* primitive blood, that in which the life particularly resides.

အဘိဓမ္မ (Pali အဘိ, excelling, and ဓမ္မ, law) ; one grand division of the Buddhist scriptures, containing the instructions of Gaudama addressed to the dévas (နတ်) and brahmas (ဗြဟ္မာ) of the celestial world, comprising seven books (အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်း), namely, ဓမ္မသင်္ဂဓိ, မိဘင် (*pron.* မိဗင်), ဓာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပဉ္စတ်, ကထာဝတ္ထု, ထမိုက်, ဝဋ္ဌာန ; *see* မိရကတ်။

အဘိဓါန (Pali), *n.* a vocabulary, dictionary ; အနက်မတန်။အဘိဓါန။

အဘိသိက် (*pron.* အမိတ်သိတ်) (သိသိက် is in more general use). (Pali အဘိ, excelling, မြတ်သော and သောက, pouring, သွန်းထောင်းခြင်း), *n.* a pouring (of water), a ceremony of inauguration equivalent to that of pouring oil ; ရာဇာမိရာဇာအဘိသောကောရာဇာနိယာဝရိယိယ အဆွှင်သုခင် မင်းမြတ်သူများ, anointed monarch of monarchs, great and excellent Queen, Victoria.

—ခံ, *v.* to be subject to the ceremony of pouring.

—သွန်း, *v.* to perform the ceremony of pouring.

အဘေး, *n.* a great-grandfather ; ဘေး။

—မ, *n.* a great-grandmother ; ဘေးမ။

အဘိုး, 1 (*pron.* အဖိုး), *n.* price.

—အစား, —စားနား, —သားနား, *n.* same ; သည်ပုဆိုးအဘိုးစားနားတယ် ထောက်ဆိုမည်။

—ကြီး, *v.* to be high-priced, costly ; to be higher priced than common, be dear ; အဘိုးမြတ်။

—ချို, *v.* to be cheap [နည်း, —ထော်, same] .

—တန်, —ထိုက်, —ထိုက်တန်, *v.* to be of worth, of value.

—ထား, *v.* to fix a price.

—ပေး, *v.* to pay the value of.

—ဖြတ်, *v.* to appraise (appraise).

အဘိုး, 2, *n.* a grandfather ; ဖိုးအေ, ထိုး။

အဘွား, *n.* a grandmother ; ဖွားအေ, ဘွား။

အမ, *n.* a female ; a brood, swarm [ဗျီးပင်ဖျားအမဖျားစွာစွဲပါသည်], collection (စောင်ထူ used in Upper Burma) ; used as a numeral auxiliary ; the main part of a box, opposed to အဖိုး, the cover ; a feminine, of the female gender ; hence မ။

အမတ်ထ, *see* အမတ်ထ။

အမဝိတာ (*pron.* အမဝိတာ) (Pali အ, *priv.*, and ဝိတာ, what is propitious), *n.* what is unpropitious, productive of unhappiness, an evil ; အမဝိတာစကားမပြောပါနှင့်။ လူသေအဝတ်ဖုဆိုးတို့ကိုခတ်လျှင် အမဝိတာရှိသည်။

အမင်း, *n.* the hollow head of a tool, weapon, &c., into which the handle is inserted ; *comp.* အဆောင်ဆေးဆိုးအမင်း။ ဆောက်အမင်း။

—ထပ်, *v.* to affix such head.

အမင်း, 2, *see* မင်း, you.

အမည် [from မည်, to have a name (to term)], *n.* a name.

—အရည်, *n.* a respectable name, title ; ဝံ့အမည်။

—ထပ်, *v.* to name, designate ; သည်ပန်းကိုအမည်တင်လိုမခေါ်တတ်ပါ။

—တွင်, *v.* to call by name.

—ပေး, —မှည့်, *v.* to name.

အမည်း (*pron.* အမဲ), *n.* the flesh of beasts. [In Lower Burma အမည်း is often applied to *game*. In Upper Burma သားကောင် is the term used.]

—ကင်, *v.* to broil flesh.

—ဆီ, *n.* tallow.

—ညှင်းကြပ်ထင်ခြောက်, *n.* dried slices of meat.

—သား, *n.* same.

—သားငါး, *n.* beasts and fish collectively (taken in the sense of food, *e.g.*, အမည်း သားငါးပေါသည့် အရပ်), frequently pronounced (erroneously) အမဲသားငါး။

—သားနာ, *v.* to be tainted, as meat.

အမတ်, *n.* a person of rank, a nobleman ; အမတ်ကြီးလေးပါး။

အမတေ, *see* အမြူတေ။

အမန်, *see* ယမန်

အမနုဿ (from အ, *priv.*, and နုဿ, man), *n.* a monster ; တီးလူး။

အမယ်, *n.* a mother ; အမိ, အမေ, မိခင်, *int.* mother ! expressive of surprise or distress.

—ကြီး, —မယ်, —လေး, —ကြီးလေး, *int.* same ; မင်းသည် ခန့် လောက် အနာထရပ်ခံသောကြောင့် အမယ်လေးကိုတအော်သလား။

—မင်း, *int.* same, expressive of wonder ; အမယ်မင်းကြီးထိုက်တာ, mother ! so big ! အမယ်မင်းငါးကြီး။ အမယ်မင်းကျားကြီး။

အဆူဝတ် (from ဖာ and ချွတ်), *n.* a scurf, when the skin is thickened.

အမိ, 1, *n.* a mother ; အမယ်, အမေ, မိခင်, miss, madam, a term of compellation by which a daughter, wife, or any woman,

younger than the speaker, is addressed in a way of affection or friendship.

အမိန့်ရည်ခန်း, to become absorbed, as mother's milk in the system, which the Burmese asseverate takes place at 40 years of age.

—မွေးထိုင်း၊ ထမွေးထိုင်းကု, *v.* to restore to one's normal state of health, as a physician. The အ in အမိ is usually omitted.

—မဲ့သား, *n.* a motherless child ; also used figuratively of persons in a helpless, forlorn state ; အမိမဲ့သားကဲ့သို့။

—သားချင်း, *n.* maternal relatives.

အမိ, ၁ (from မိ, to attain to), *adv.* equivalent to မိအောင်, unto attainment, as အမိမင်းသည်, to catch, to succeed in catching ; အမိလိုက်သည်, to pursue and catch.

အမိန့် (from မိန့်, to speak authoritatively), *n.* an order.

—စာ (*pron.* အမိန့်စာ), *n.* a written order.

—တော်, *n.* a royal, or divine, order ; အမိန့်တော်ပြန်တန်း, Government Gazette.

—တော်ကျည်ထောက်, *n.* a hollow bamboo for keeping a royal order or commission in ; အမိန့်တော်ကျည်ထောက်ကတ္တီပါအိတ်စွပ်၍ဖြင့် ဖြတ်သောနေရာမှသာထားသည်။

—တော်ထုတ်, *v.* to utter, issue, promulgate a royal order.

—တော်ပြန်, *v.* to repeat a royal order.

—တော်ရရွှေနေ, *n.* a certificated pleader or advocate ; ဝတ်ထုံ ရွှေနေ, a barrister.

—တော်ရှိ, *v.* to give a royal order.

—တော်ထုတ်စု, *n.* a decretal, collection of laws.

—နာခံ, *v.* to receive an order. [In Upper Burma the word အမိန့်တော် was never applied to any order excepting to one emanating from royal authority. In Lower Burma it is indiscriminately, but of course wrongly, applied to orders given by all grades of officials.]

အမုတ် (from မုတ်, *which see*), *n.* a môt, a measure of length equal to five finger breadths (အဆာင်).

အမုန် (*in colloq.* မုန်), *n.* the temporal juice which at certain season exudes from a male elephant's head.

—ထွက်, —ထို, *v.* to exude as such juice ; ဆင်များမုန်ထိုသည့်အခါ မည်သူမှအနားထိုးချွန်မကပ်ပုံပါ။

[အမုန်း (from မုန်း, to hate), *n.* hatred ; *in colloq.* use the အ is frequently omitted.]

အမုံခံ, *see* အမုန်းဆေးခံ။ (ခင်ဘျားသည်ဆိုလျှင်လျှင်အမုန်းခံရလိမ့်မည်။)

—ဆေး (from မုန်း, to hate, and ဆေး, a drug, medicine), *n.* hatred prompted by another; used also without the အ, မုန်းဆေး, same.

—ဆေးခံ, *v.* to incur displeasure on account of another person.

—ဆေးတိုက်, *v.* to prompt one to hate another.

အမုံ (from မုံ, to begin to bud), *n.* an incipient bud.

အမှု (from မူ, to do, to be effected), *n.* a deed, action; အပြု (affectation).

—အကျင့်, —အထား, *n.* conduct, behaviour; သူ့အမှုအထားကိုကြည့်စမ်းပါဦးတော့။

—အရာ, *n.* same.

—ကောင်း, *v.* to be expert in affectation.

—ကွဲကွဲ, *v.* to be unlike in deed or action (implying deterioration).

—မှန်, *v.* to be true and correct in deed or action.

အမူး (အမှု), 1, *n.* a person of rank, a nobleman (not used alone).

—အမတ် (အမူးအမတ်), *n.* same as မူးထောင်မတ်ထောင်။

အမူး, 2 (from မူး, to be dizzy), *n.* dizziness, intoxication.

—အမော်, *n.* same; ပင်လယ်ကိုမကူးဘူးသောသူများပင်လယ်ကိုကူး၍အမူးအမော်အလွန်အားကြီးသည်။ (*see* လှိုင်းမူး).

—ပြေ, *v.* to become less or wear off, as a fit of dizziness or intoxication.

အမေ, *n.* a mother; အမယ်, အမိ, မိခင်။

—ကြီး, *n.* a goody.

—လေး, *see* အမယ်။

အမေ့အလျော့, *n.* forgetfulness, absence of mind; အမေ့အလျော့အားကြီးသည့်လူခိုင်းရှိမဖြစ်ဘူး။

အမေး (from မေး, to question), *n.* a question; ပုစ္ဆာ။

—အစပ်, *n.* (အစပ်အမေး more frequent), အဖြန်း, same.

—ခိုင်း, *v.* to cause to inquire, or question.

အမောက် (from မောက်, to be convex), *n.* a cock's comb, ကြက်မောက်; a dragon's crest, နဂါးမောက်။ အမောက်အမိ; a term applied to words of overflowing, *e.g.*, ထောင်းထဲမှာဆန်အမောက်အမိထည့်ပါနှင့်။

အမောင်း (from မောင်း, to drive), *n.* driving, as နွားအမောင်းမတတ်, he does not understand driving oxen.

အမောင်, *see* မောင်, a woman's brother.

အမော် (from မော်, to project upwards), *n.* a promontory ; *see* ခေမော်။

အမိုက် (from မိုက်, *which see*), *n.* a measure of length equal to eight finger breadths (အသစ်), one-third of a cubit.

အမိုက်, ၂ (from မိုက်, to be dark), *n.* darkness, မောင်မိုက် ; an ignorant person, a fool, အမိုက်ကြီး [အမိုက်သားကိုတွေ့ယူလိုမစော်ပါ] ; အမိုက်ကြီးငှါးမွေးသည့်လူ, the four most foolish kinds of persons—(၁)သန်းခေါင်အချိန်မွေးသည့်လူ, a person born at midnight ; (၂) လကွယ်နေ့မွေးသည့်လူ, a person born on the last day of the lunar month ; (၃) မိုးမင်းမြောင်ကျသည့်အခါမွေးသည့်လူ, a person born when the sky is dark with rain-clouds ; (၄) တောအုပ်ထဲမှာမွေးသည့်လူ, a person born in a dense forest.

အမိုး (from မိုး, to cover), *n.* a roof, a chief ; အထဲ။

—အကာ, *n.* a sheltering cover.

—စွန်း, *n.* the eaves and ends of a roof.

အမွှာ (အမွှာ) (Pali), *n.* a measure of capacity equal to a tin (အတင်း).

အင်း, *v.* to hold off from inability to recognize or fear of advancing, to be impeded in progress, as a boat or ship by a head-wind, *e.g.*, နေ့လယ်လေလသလိုထွေအသွားအင်းသည်။

—တင်းတင်းနေ, *v.* same (most common) ; မင်းမျက်နှာကိုမြင်သော်လည်းအင်းတင်းတင်းရှိလိုနှုတ်မဆက်ဘဲနေလိုက်သည်။

အမျက်, ၁, *n.* a knot in timber.

—အသက်, *n.* same.

—အဆာ, *n.* a bad knot, *e.g.*, သည်ထွင်းဘီးအမျက်အဆာထယ်များသည် ဝယ်ထွင်လူကိုထိခိုက်လိမ့်မည် ; *see* မိုက်။

—ကန်း, *a.* without a knot, as some bamboos.

—ဆုံ, *n.* a junction of knots.

အမျက်, ၂ (from မျက်, to be angry), *n.* anger ; ဒေါသ။

—ကြီး, *v.* to be very angry, wrathful ; အချစ်ကြီးအမျက်ကြီး။

—ခံ, *v.* to feel anger without expressing it, ခံခံ, ဒေါသခံ ; [to incur displeasure, ခေါ်သံ].

—ထွက်, *v.* to express anger.

—ဖြေ, *v.* to be appeased.

—ရှိ, *v.* to feel anger without expressing it ; ခံခံ။

—ဝင်, *v.* to become angry.

—ထိမ်း, *v.* to curb or restrain anger ; အမျက်ကိုထိမ်းတော်မူပါဘုရား။

အများ (from များ, to be many), *a.* many ; the many, the main part.

—အစား, တကာ, same ; အများတကာဆိုသောသော အမှုကိုဖြေကြပါစွင့်။

—နည်း, like the many, majority ; ၎င်းကျွဲအပြီးမှာအများနည်း။

အမျိုး, *n.* a race, lineage ; အနှယ်, a kind (class), sort ; အထည်အဝ—

(1) ခင်းမျိုး, the official class.

(2) ပုဏ္ဏားမျိုး, the Brahman race.

(3) သူဌေးသူကြွယ်မျိုး, the wealthy class.

(4) သူဆင်းရဲမျိုး, the poor class.

ဝိသာနုရဗိတံ။အမျိုးအနှယ်စောင့်စည်းခြင်း။

—အဆွေ, *n.* a relative, kinsman ; အဆွေအမျိုး။

—အနှယ်, *n.* a race, lineage ; အမျိုးအနှယ်စောင့်စည်းခြင်းဝိသာနုရဗိတံ။

—အရိုး, *n.* hereditary stock.

—ခုနစ်ဆက်, *n.* seven degrees of ancestry, reckoning upwards, namely, အဘ, အဘိုး, အထေး, အဘီ, အဘင်, အညောင်, အစေ့ ; also seven degrees of posterity, namely, သား, မြေး, မြစ်, တိ, ကွတ်, ထတ်, ဆက်။

—စင်, *a.* born of parents of the same race, *i.e.*, born of pure race.

—မစင်, *a.* half-caste (reproachful) ; ကပြား။

—သား, *n.* one of the same race, a fellow country-man.

—သားချင်း, *n.* same.

—ဆွီး, *n.* a fellow country-woman.

—သန့်, *v.* to be of pure race.

အမြင် (from မြင်, to see), *n.* sight, appearance, as အမြင်ကပ်, to be disagreeable to the sight ; သည်လူ ငါတတ် အမြင် ကပ်သည်, the sight of this man is very disagreeable to me, *i.e.*, I hate this man.

—လှ, beautiful to the sight.

—သာ, to be pleasant to the sight ; —နီး—ဝေး, to be near or far, &c., observation, as အမြင်နည်းသည် ; [အတွေ့အမြင်များသည်။ combined with အမျှော်, as အမြော်အမြင်, foresight] ; အမြင်နီး ခရီးဝေးထောင်။

အမြင့် (from မြင့်, to be high), *n.* height, altitude.

အမြစ်, 1, *n.* a root, bottom, origin ; အခြေ, အရင်း, ပူလ, the gizzard of a bird ; hence ခေသောက်မြစ်, *n.* tap-root.

—ဂ, *n.* a bulbous root.

အမြစ်, 2, *n.* the light accent, originally a small အ placed under a letter, and called မြစ်, because it interrupts the natural sound ; အောက်မြစ်။

အမြတ် (from မြတ်, to exceed, be a gain), *n.* gain, profit ; *a.* excellent, opposed to အယုတ်။ အမြတ်အယုတ်မခွဲသာ။

—အစွန်း, —အပွား, same.

—စား, *v.* to make profit.

—ထန်း, *a.* excellent, precious, implying affection.

—ထောင်ကြေး, *n.* the income-tax.

—အယုတ်, *a.* that which is excellent and that which is worthless or vile ; လောက၌အဝတ် ထန်သဖြစ်စေ။ ရွှေငွေစသော ဥစ္စာစည်းစိမ် ဖြစ်စေ။ အထုံးစုံလူတို့အထုံးအဆောင် ယူသမျှဗွာပင်။ အဘိုးထိုက်သည် မထိုက်သည်။ ထင်တယ်သည်မထင်တယ်သည်ကို အမြတ်အယုတ် မခွဲဝေသာတရားသဖြင့်ရသည်မရသည်ကိုသာ။ အမြတ်အယုတ်ခွဲဝေထိုက်သည်။

အမြိတ်, *n.* the dangling end or border of anything, as the fringe of a garment, the ends of hair, or of thatching (လေးဖက် ဖြိတ်ဝပါ, a four-fringed handkerchief) ; one kind of အရိပ်အမြိတ် [သွားလျှင်အရိပ်နှင့် ပြောလျှင်အမြိတ်နှင့်။ မင်းစကားအရိပ်မှိမိတ်အမြိတ် မကင်းပါ။ အမြိတ်အဝလောက်ပြောသည်], hence အမြိတ်အာထ။

—ဝ, *n.* same.

အမြီး, *n.* a tail (also used figuratively, *e.g.*, မင်းစကားအမြီးအမောက် မရှိ။, your language has neither head nor tail to it).

—ထူး, *n.* the root of a tail ; မိလ္လာင်းများ၍အမြီးထူးကိုထားနှင့်ဖြတ်ထွင် မထွားတတ်ပါ။

—ပေါက်, *v.* to protrude, as an incipient tail.

—ရင်း, *n.* same.

—ရွက်, *n.* the extremity of an elephant's tail.

အမြှိုင်း (pron. အာဒေ), *n.* a kind of calculus found in the body of an animal or a plant, and used as a charm (also written အမြှိုင်း) ; မြီးအမြှိုင်း၊ ခါအမြှိုင်း။ စပွယ် အမြှိုင်း။ မြေအမြှိုင်း။ ထိပ်အမြှိုင်းများကို လူများဆောင်ရွက်သောအခါ ထားပြီးသည်တုတ်၍ မြန်မာများကအယူရှိကြသည်, the calculi of doves, partridges, of the jasmine, snakes, turtles, when carried about by men, render them da-proof according to Burmese opinion.

အမြို့ (from မြို့, to chew the cud), *n.* a cud ; စားမြို့။

အမြောက်, *n.* a gun, cannon ; hence စစ်ဆောင်အမြောက်, a field-piece.

—စေ့, —ဆန် (အမြောက်ဆန်ထုံး), *n.* a cannon-ball.

—တပ်, *n.* a battery of artillery.

အမြောက်ဘိုက်, *n.* a gun-shed.

—ဝစ်, *v.* to discharge a cannon.

—ဗိုလ်, *n.* an artillery officer.—S.

—ရင်း, *n.* the breech of a gun.

—ထွင်း, *n.* a gun-carriage.—S.

အမြိုက်, *n.* amreeta, nectar; တရားအမြိုက်ထိုက်ဈေး, to administer the nectar of the law, *i.e.*, to dispense justice impartially.

—ရည်, *n.* same.

အမွေ, *n.* an inheritance, permanent estate.

—အသတ်, —အနှစ်, —ဥစ္စာ, —ခံရသောဥစ္စာ, *n.* same.

—ခံ, *v.* to inherit; *n.* an heir; အမွေဆက်အမွေခံ။ အမွေခံမှု, an inheritance case.

—ခံပေး, *v.* to deliver a child to be heir of another person; ကောင်းမွေဆိုးမွေခံ။

—စား, *n.* an heir.

—ရ, *v.* to receive by inheritance.

—လိုက်, to lay claim to an inheritance.

အမွေ, *see* အမွေ။

အမွေး, *n.* the hair of the body (fur); hence သားမွေးအင်္ကျီ, a fur coat; ဆိုးမွေး, wool. [When applied to horses and cattle, အမွေး means the colour.]

—အထောင်, *n.* feathers, plumage (the coat of a horse, *e.g.*, အမွေးအထောင်ထူသည်မြင်းနှစ်စီး).

—ဆောင်း, *v.* to stand erect, as the hair of an animal; to bristle.

—ညှင်း, sometimes —ညှင်း, *n.* fine, short hair of the body, down.

—ညှင်းထ, *v.* to have the fine hair of the skin erected or stand on end through sudden cold or a strong emotion; ကြက်ဆီးထ။ ကြက်ဆီးမွေးညှင်းထ (goose-skin).

—ချ, *n.* a pin-feather.

—မွေး, *v.* to have shaggy hair, as a dog, pig, &c.

—ရှည်, *v.* to have long hair, as an animal.

အမြိုက် (from မြိုက်, to utter), *n.* anything uttered, a speech; the beginning of speech; a hint, an intimation; အမြိုက်ကလေး ထောက်သောမြိုက်ပါသည်။ အမြိုက် ထူးဆီမှာသာ ပေါ်သည်။ အမြိုက်ကို ကြားသည်။

အမှတ်, *n.* stiff hair, bristles; သန်သောအမွေး။

အမှည့်ကြွေကြွေ (*pron.* အမှည့်ရွှေကြွေ), *v.* to drop off a tree from ripeness, as fruit ; also used figuratively of persons who die of a ripe old age.

အမှတ် (from မှတ်, to mark), *n.* a mark, sign ; a geometrical point.

—အထွေ, *n.* ; *see* စမှတ်။

—အသား, *n.* a mark, badge (observation, remembrance, knowledge ; အမှတ်အသားကောင်းသည်, to be observant).

—တိုင်, *n.* a signal-post (a railway signal-post).

—ထာ, *adv.* carefully, with good observation of position, as when one buries treasure, so as to be sure to remember the place ; ဥစ္စာကိုအမှတ်ထာအပ်နံ့သည်.—S.

—လေး, *v.* to give a sign, token, &c.

—မြှီ, *v.* [to appoint for a mark, to observe as a mark ; to think, suppose] ; အထွေမြှီ, *v.* used in forming verbal nouns.

—မဲ့, —တမဲ့, —မထင်, *adv.* inadvertently, unawares, unexpectedly, by surprise.

—ရ, *v.* to become reminded of.

[အမှန် (from မှန်, to be true), *n.* truth, right, opposed to အမှား, falsehood ; regularity ; *adv.* truly, certainly, regularly.]

—အကန်, *adv.* truly, certainly.

—ထျ (from မှန် and ထျ), *v.* to hit right.

[အမှန်း, ၁ (from မှန်း, to aim, guess at), *n.* guessing, power of guessing] ; aim, as in shooting.—S.

—[ကောင်း, —ဖြောင့်, —မှန်, *v.* to be good at guessing.]

အမှန်း, ၂ (from the verbal form မှန်း), *adv. intensive* in the phrase အမှန်းမသိ, he knows nothing (at all, အရှုံး အမှိုက်ထက်ထက်).

—ကမ်းလမ်း, or အမှန်းကမ်းနား, *adv.* at all ; in negative sentences, as အမှန်းကမ်းလမ်းမသိ, he knows nothing at all.

အမှာ (from မှာ, to instruct, order), *n.* an order.

—တော်, *n.* an order from a prime-minister ; ဝန်ကြီးအမှာတော်။

—ထော်ရေး, *n.* a secretary to a wungyi appointed by the king.

အမှား, ၁ (from မှား, to err), *n.* an error (blunder), [falsehood].

—ခံ, *v.* to suffer, or tolerate, a blunder.

အမှားစောင့်, *v.* to watch another with a view of entrapping him in a blunder.

—ရှာ, *v.* to try and find fault with another.

အမှား, ၂, *see* တမား။

အမှီ (from မှီ, to lean on), *n.* anything to lean on, a thing that affords support ; *comp.* တစ်။

—အတင်း, *n.* same.

—တစ် (တံစ်), *n.* a person that affords support.

—မြဲ, *v.* to adhere to, trust in ; မှီ။

—တစ်, *n.* same.

—လိုက်, *v.* to follow, so as to overtake.

အမှီး (from မှီး, to store up), *n.* a stock ; အမှီးအရင်း။

အမှု, *n.* business, work, affair ; အခင်းအရေး, a process in law, a prosecution ; မင်းမှု။

—အရာ, *n.* same in the first sense.

—ခိုင်လုံ, *v.* to be sound and conclusive, as the evidence in a civil or criminal case.

—စွဲ, *v.* to prosecute either as a complainant in a criminal, or as a plaintiff in a civil, case.

—ဆိုင်, *v.*

—ဆိုင်း, *v.* to adjourn a case in court, as a Judge, or Magistrate.

—ဆောင် (*pron.* အမှုဆောင်), *n.* one who conducts a business or case for another ; အမှုဆောင် (*pron.* as spelt), *v.* to conduct such business or case (sometimes used in a derogatory sense).

—တွဲ, *n.* the file or record of a civil, criminal, or revenue proceedings.

—တမ်း, *n.* a person on service, *commonly* Government service [a police officer, အမှုတမ်းသား။လက်နက်ထိုင်အမှုတမ်းသား]။

—ထား, *v.* to make account of, take into consideration ; ဖမာန မြဲ။ (ခင်ဘျားထိုလူငါအမှုထားပါမည်ထား)။

—လိုက်, *v.* to prosecute in a case, as a Government advocate or police officer ; အမှုလိုက်ကောင်းသည်, to be clever or skilful in prosecuting.

—ရှာ or ရှာကြံ, *v.* to endeavour to get another into trouble ; to trump up a case against another ; ရှာင်းရှာကြံ။

—သည် (*pron.* သဟ်, like Eng. there), *n.* one who has business ; a party in a suit.

အမှုထွင်း, *v.* to put a case into court.

အမှုတ် (from မှတ်, to blow), *n.* a blast ; ထင်းပိုင် မှတ်သော အမှုတ်အတွန် ပြင်းထန်သည်။

အမှုန် (from မှန်, to be minute), *n.* fine dust, larger than မြူ။

အမှုန့် (အမှုန့်), *n.* pulverised matter, powder.

အမှုန်း (from မှန်း, to harrow), *n.* a harrowing.

အမှုး (from မှူး, to be chief of), *n.* a chief, ruler, chieftain.

—အမတ်, *n.* the chiefs and nobility collectively ; မှူးမတ်, မှူးတော်မတ်တော်။

အးမျှးအးမျှး (အမြှေး), *n.* (from မျှေး, to overspread), any membranous matter, covering or overspreading something, as a spider's web, the thick rising of porridge, the caul, the secundines.

—အသန်း, *n.* ဘုရားလောင်းသည်မယ်တော်ဝမ်းမှမျှေးသန်းမရှိ။ ဓဗြေတင်စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစွာမျက်စိတော်ကိုဘွင့်လျက်ဘွားတော်မူ၏။

အမှောက် (from မှောက်, to turn upside down), *n.* an overturn, subversion (ကျွန်ုပ်တို့သည် ကုန် ကို ရောင်း မိသောသူ ကြောင့် အမှောက် ကြီးမှောက်နေပြီ)။

အမှောင့် (from မှောင့်, to annoy), *n.* an annoyance, particularly that occasioned by witchcraft or demoniacal possession.

—အရောင့်, *n.* same.

အမှော်, *n.* refuse, particularly the threshed pods of peas and beans ; *comp.* အမျှင်း။

အမှိုက်, *n.* refuse, dust.

—ထွင်း, *v.* to sweep refuse, &c. [အမှိုက်ထွင်းထုထား, a native of India sweeper.]

—ဆမှိုက်, *n.* same.

အမျှ (from မျှ, to divide and distribute equally), *n.* an equal quantity, an even share.

—ထွက်, *v.* to take or strike an average.

—ပေး, *v.* to offer another an equal share of the merit obtained by the performance of a work of merit.

—ယူ, *v.* to accept such share.

အမျှ, ၂ (from မျှ, to be as much as), *n.* a specified quantity, as much as ; commonly used as a secondary noun, or in composition, dropping its initial, as ဆန်တင်းမျှ, the quantity of one basket of rice ; ဆယ်မျှ, how much ; ထည်မျှ, so much.

အမျှ, အထောက်, *n.* about so much, as ထထင်းမျှထောက်, about one basket ; ထထ်မျှထောက်, သည်မျှထောက်, as above ; [သည့်သန့်ထောက် (*pron.* သည်ဝထောက်), as much as (this).]

အမျှင် (from မျှင်, to make stringy), *n.* a string, thread, fibre, nerve ; any stringy substance ; စကား [အမျှင်ရှည်သည်, to be spun out, as language ; သွေးအမျှင်မျှင်, threads, or small currents of blood ; အမျှင်မျှင်နေးအမျှင်ထန်း].

အမျှော်အမြင်, *n.* foresight.

—ကြီး, —များ, *v.* to have great, or much, foresight.

—နည်း, *v.* to have little foresight.

အမြှိုက် (အမြှို), *n.* froth, scum ; an embryo in the second stage of conception [ချေကြည်ရေနေောက်။ အမြှိုက် အသံ သားထပ်။ ဦးစုံ] ; *comp.* ကလလ, ချေကြည်, and သားထပ်။

—ထ, *v.* to rise as froth or scum.

—ထွက်, to issue as froth or scum ; အမြှိုက်စိမိထွက်သည်။

အမြှောက်, *n.* flattery.

—ကြိုက်, *v.* to be fond of flattery.

အမြှောင့် (from မြောင့်, *which see*), *n.* the lateral angle of the segment of a spherical or cylindrical body, divided lengthwise (ရှစ်မြောင့်, octagonal).

—စိတ်, *v.* to divide such a body lengthwise.

—ဖေ, *v.* to make such a body many-sided.

—ထုပ်, *v.* same ; [as bricks, posts, table legs, &c.].

အမွှန်း (from မွှန်း, to decorate), *n.* ornamental points, projections, pinnacles, spires, &c., on a roof ; the pinnacle or source of a river ; မော်လမြိုင်မြို့စစ်ကဲမောင်ထော်လေးကိုအပ်ထိပ်မင်းများကအမွှန်းတင်ထားသည်။

အမွှာ (အမြှာ) (from မွှာ, to slice lengthwise), *n.* a couplet, or triplet, or more ; springing from one stock, as twins or more, as twins or more born at birth (အမွှာမွှေး), plantains or other fruit adhering and growing ; ငှက်ပြောသီးအမွှာသီးသည်။

အမွှား (from မွှား, to be diminutive), *n.* a small thing ; အေးထူးထက် ကြိုက်လိုက်သောသုကြောင့်အမွှားအမွှားဖြစ်ကျသည်။

အမွှေအနှောက် (from မွှေနှောက်, to stir up), *n.* agitation, stirring up the minds of others in an annoying manner ; သူ့အမွှေအနှောက်ကိုမခံနိုင်သောသုကြောင့်ထွက်ပြေးရသည်။

အမွှေ (from မွှေ, to be fragrant), *n.* any fragrant scent.

အမွှေးအကြိုင်, *n.* same ; မိန်းမငယ်များအမွှေးအကြိုင်အမွှေးယိုင်းကျလေ့ရှိသည်။
အမွှေးနံ့သာတကိုယ်ထိုးထိုထားသည်။

အထမ်း, *n.* a guess, a conjecture.

—အဆ, —အထား, *n.* same ; အထမ်းအဆပြောသည်။

အထိ, 1, *v.* to be full, distended, puffed up, swollen, as the stomach or bowels ; ဝမ်းကြီးအစာကိုမျှသောကြောင့်ဝမ်းအယ်နေသည်။
သည်အကလေးအယ်အောင်စားသည် (more an Upper, than a Lower, Burman expression).

အထိ, 2, *v.* to make the sound in crying which the word imitates ; used only in the form တအယ်အထိ ; *adv.* incessantly crying ; သည်အကလေးတအယ်အထိနှင့်ငိုနေသည်။ သူ့အမေတယ်သွားသည်မဆိုနိုင်။

အထည် (from ထည်, to be tame), *a.* tame.

—အကျေး, —အကြွေ, —အချော, —အနု, —အပြေ, —အပျောင်း, —အလှ,
n. civilization, refinement, taste, politeness, gracefulness.

—အရွှိ, *n.* gracefulness of movement, applied particularly to the prancing of a horse ; နန်းတော်သူများ အထည်အကျေး တယ်ရှိသည်။သည်မြင်းအထည်အရွှိအမွန်ထင်တယ်သည်။

—စမ်း (—တမ်း), *v.* to pretend to refinement, be finical.

အထာ, *n.* a cud of betel-leaf, with the contents made up for chewing, ကွင်းထာ ; hence ဆေးတထာစား, a cud of tobacco [ကွင်းကထာညက်။ ဆေးတဆိုကွမ်း, a short period of time, about 10 English minutes].

အထိ (အရိ) (from ထိ, to gleet, &c.), *n.* any slimy discharge.

—အယွဲ (အရဲ), *n.* same ; လူများအင်္ဂုသောအခါအထိအယွဲပါတတ်သည်။

အယွဲ, *adv.* contrariwise.

—ကြံ, *v.* to act in a contrary manner, usually implying bad faith or anything done in a disingenuous manner ; သူ့အယွဲကြံထွင်လည်းကြံခါပေါ့။

အယုတ္တအနုတ္တ (Pali), *lit.* that which is “wrong and foolish.” In the modern acceptation it is applied to coarse and obscene language ; ကျွန်တို့အယုတ္တအနုတ္တဆိုပါသည်။

အယုံထွင်း (from ယုံ and ထွင်း), *v.* to seek to gain the confidence of one for another with some private view ; ကျောင်းမှာနေရအောင်မိထများကသားသွီးများကိုအယုံထွင်းတတ်သည်။

အယူ (from ယူ, to take), *n.* an opinion, sentiment.

—ခံ, *v.* to take an opinion, appeal to the decision of another [to appeal against a legal decision ; အယူတော်ခံ။ အယူခံရုံ, an

Appellate Court ; အရေးပိုင်မင်းစီချင်ချက်ကိုမကြမမြေသောသုကြောင့်တရားမဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီးတံအယူခံသည် or အထုခံဝင်သည်။

အယူပြန်, —သန်, —သီး, *v.* to be heterodox, heretical ; သည်တုန်းကြီးတယ်အယူသန်သည်။

—ရှိ, *v.* to be of an opinion, to have an opinion ; one kind of အယူရှိ။

အရ, ၁ (from ရ, to get), *n.* meaning, purport (of words) ; ခင်ဘူးစကားအရ။ခင်ဘူးစဝပါအရ။ အရ also has the same meaning as အဘိ with the additional idea of exertion being implied ; ခင်ဘူးစနောက်ထိုးကွန်ရစ်အရထိုက်သည်။

—ထုတ်ထုတ်, *adv.* attainable with great exertion.

—ကျက်, —ဆောင်, *v.* to retain in memory, have by heart (အာရုံဆောင်) နှုတ်ကျက်ရ။

လိုက်, *v.* to pursue, or follow up, so as to overtake and catch.

အရ, ၂, *see* အရ။

အရက်, ၁, *n.* *see* ရက် ; *n.* natural day (when preceding a numeral, the အ is not omitted, *e.g.*, အရက် ၂၀ ; otherwise it usually is, *e.g.*, နတ်ထောင်ဌာန်း ၁၀ ရက်။

အရက်, ၂, *n.* spirituous liquor [sometimes spelt အရစ်, which is no doubt orthographically correct ; *see* ရစ်].

—ဖြန်, *n.* proof-spirit or alcohol.

—ရိ, *n.* a distillery ; အရက်ရိထည်။

—မူး, *v.* to be intoxicated with liquor ; *lit.* to be “giddy with spirituous liquor” ; မူး by itself merely means to be “giddy,” အရက်မူးမြေ, to become sober.

—သေဝေ, *n.* spirituous liquor.

—သောက်, *v.* to drink spirituous liquor.

အရင်, *n.* prior time, အထက်, ယခင် ; *adv.* first.

—ဆုံး, *adv.* at the very first ; အပြီးဆုံး, အစဆုံး (အရင်အစဆုံး).

အရင့် (from ရင့်, to be mature), *n.* maturity, the state of maturity, whether of size, age, or virtue ; *a.* of full size, as fruit ready to ripen (သစ်သီးအရင့်အမာရှိပြီ) ; of full time, as of a woman in pregnancy (ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာ) ; of full attainment in virtue, as an embryo Buddha about to attain the Buddhahip (ပါရမီအရင့်အမာ).

—အမေ, *n.* and *a.* same.

အရင်း, ၁ (from ရင်း in မိုးရင်း), *n.* nearness, presence ; denoting rather a near part, which is also a forepart, as ခေါင်းရင်း, ခြေရင်း။

အရင်း, ၂ (from ရင်း, to put for accumulation), *n.* a capital, stock in trade ; အနှီး။

—အနှီး, *n.* same ; အရင်းအနှီးပြု။ အရင်းအနှီးမရှိထိုကုန်မကူးနိုင်ပါ။

အရင်း, ၃, *n.* a bottom, foundation, origin, အမြစ်, မူလ, opposed to အဖျား, a top, summit (an end) ; original, own ; သားရင်း, an own son, distinguished from သားဖျား, a son by affinity.

—အချာ, *n.* same ; a consanguineous relative ; ပေါက်ဖေ။ သည် အရပ်တွင်ကျပြင်တွေမျိုးအရင်းအချာမရှိပါကကောင်ကြက်ပါဘဲခင်ဗျား။

—အမ, *n.* same.

—အမြစ်, *n.* root, bottom, origin ; အကြောင်းအမြစ်အရင်းကိုမသိပါ။

အရပ် (from ရပ်, to wind round), an instalment of any kind of revenue, *e.g.*, ပဌမရပ်, first instalment ; ဒုတိယရပ်, 2nd instalment.

အရည်, ၁, *n.* a warp consisting of four threads.

အရည်, ၂, *n.* liquor, liquid, [in opposition to အဖတ် ; hence အရည် လည်လည်အဖတ်လည်လည်။ အရည်စားစားချင်း။ အဖတ်စားစားချင်း] .

—ကြို (ထျှို), *v.* to melt, fuse ; ရွှအရည်ကြို။ ငွေအရည်ကြို။

—ဖြစ်, *v.* to become liquid, to melt.

—ရှမ်း, *v.* to be juicy (a low term applied to women).

—လည် (*pron.* အရေလယ်), *v. lit.* to be liquefied ; in a figurative sense to be solved, explained, unravelled ; ယခုမှအရည်လည်သလည်။ ဇာတ်ရည်လည်။ လူရည်လည်။

အရည်, ၃, *n.* colour, appearance ; အဆင်းအရောင်, ability, faculty (the lustre of a precious stone ; လည်ကျောက်ထယ်အရည်ကောင်းလည်။ အရည်ပညာတယ်) .

—အခြင်း, *n.* same.

—အလျောက်, *adv.* according to one's power or ability ; စေတီဘွားသားမယ်တော်တို့ကို မညှိုးမနွမ်းစေရအရည်အလျောက်အလှန်ကြည့်ရှု စောင်မပါမည့်အကြောင်းမေတ္တာရှေ့ထားမိန့်ကြားစေတွတ်ထိုက်သည်။

—ဆွေး, *v.* to contend in rivalry ; လူရည်ဆွေး။ also applied to animals, *e.g.*, ကျွဲနှစ်ကောင်အရည်ဆွေးနေကြသည်။ ခက်ကြထေ့မည်။

အရည်း, *n.* a kind of heretical priest.

အရန်, ၁, *n.* a pair ; applied to inanimate things ; နားတောင်းတရန်။ ထက်ကောက်ထရန်။

—ဆွေး (from ဆွေး, to rub), *v.* to try one's strength with another (seldom, if ever, used).

အရန်, ၂ (from ရန်, to appropriate), *n.* what is for ; used in forming verbal nouns (*see* Grammar, section 125, 3rd).

အရံ (from ရံ, to stand), *n.* stature, height ; a place, situation, country, အရံနှင့်အစပ်ခံပုံပါ၏, a very common expression amongst Burmans when endeavouring to impress the fact of their respectability on others.

—အမောင်း, *n.* same [1st def.].

—အုပ်, *n.* the headman of a ward ; အကွက်အုပ်, the headman of a block (in a town).

—အကွက်, *n.* a place, spot.

—ခေါင်း, *n.* the headman of a district (obsolescent).

—စောင့်, *n.* a watchman of a quarter of a town, village, or hamlet (obsolescent).

—မှု, *n.* business pertaining to a district or locality, ရပ်မှု ရွာမှု။

—[သား, 1, *n.* an inhabitant of a place.]

—သား, 2, *n.* the part of a fish between the side and back fins.

အရင်းအဘေး (from ရင်း and ဘေး), *n.* conjectural distance, distance guessed at.

အရမန်, *n.* an Armenian ; အရမန်လူမျိုး။

အရသာ (*prom.* အရသာ) (Pali ရသာ), *n.* flavour, taste, the quality in matter which affects the sense of taste, of which there are six kinds, namely, အချို, အချဉ်, အခါး, အပင်, အဖန်, အငန် ; rich flavour, ဩဇာ။ တယ်အရသာရှိသည်။

အရဟတ္တ (အရဟတ္တ), by contraction အရတ္တ (Pali), *n.* the fourth state attained by an areeyah (အရိယာ) “ the fourth of the “ paths leading to nirwana [နိဝါန (နိဗ္ဗာန်)] is called arya “ or aryahat ; the ascetic who has entered this path is “ called a Rahat (ရဟန္တာ) ; he is free from all cleaving to “ sensuous objects. Evil desire has become extinct “ within him, even as the principle of fructification has “ become extinct in the tree that has been cut down by “ the root, or the principle of life in the seed that has “ been exposed to the influence of fire. The mind of the “ Rahat is incapable of error upon any subject connected “ with *religious* truth, though he may make mistakes upon “ *common* subjects, or from allowing the faculty of obser- “ vation to remain in abeyance.”—M.B.

—ဝင်, *n.* the duties of the same (the entrance to the fourth path, aryahat or အရဟတ္တ).

—ဓမ္မဌာန်, *n.* one who has performed the duties of the same.

—နိဗ္ဗာန်, *n.* the reward of the same.

အရဟတ္တဖလဌာနံ, *n.* one who has attained the reward of the same ;
အရဟံ, ရဟန္တာ။

အရဟန္တာ, *see* ရဟန္တာ။

အရဟံ, *see* အရဟတ္တဖလဌာနံ။

အရံ, 1, *n.* a time ; used only in combination with some other word of time, as တရံတခါ, တခါတရံ, ရံခါ, &c. (တရံတခါ) ; အရံ
သင့်, to be at an opportune or exact point of time.

အရံ, 2, *n.* a pair ; applied to certain inanimate things.

အရံ, 3 (from ရံ, to enclose), *n.* a fence forming an enclosure ;
ပရဝဏံ။ သဃိံ ၂၀ အရံထားပြီးလျှင်ကိုးကွယ်သည်။

—အကာ, *n.* same, သည်အခင်းအရံအကာထပ်မှထေထုံမည်။

—ပိုင်, *n.* an owner, proprietor, master, lord, sovereign ; အရှင်
(အရံပိုင်သည်တုန်းကြီး)။

အရာ, 1, *n.* a hundred, the number of a hundred combined with the nine digits to form numerals, as တရာ, နှစ်ရာ။ (ရာချင်း
ရောင်း, to sell a hundred articles for 100 rupees) ; အရာမက
သော။ ထိုအခါ။ အရာမကသောတီးမှုတ်မျိုးတို့ကို။ ထပြိုင်နက်တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။
မဟာသမုဒ္ဒရာ၌။ မဟာသမုဒ္ဒရာ၌။ ဥယျာဉ်အလုံးထိနံ့ထိ
အုန်းမျှရှိရလေ၏။

အရာ, 2, *n.* a thing, subject-matter ; ထာ, ဥစ္စာ, a place, situation,
office, rank, (in composition) the object on which an ac-
tion terminates, or the place where a thing is, or is done,
or the site of a building, or a mark, impression ; အချက်
(a polite substitute for ကုလား ; အရာကြီး for ကုလားကြီး)။

—အထူး, *n.* an office.

—ကျ, *v.* to lose situation, to fall from an office ; အရာကျော။

—ခန့်, *v.* to appoint to an office (*i.e.*, under Government).

—ခံ, *n.* one who has an office ; အရာရှိ၊ အရာခံ။

—ချ, *v.* to cashier, remove from office.

—တိုး, *v.* to advance in office, to be promoted. [ထန်းတိုး, *v.* to
receive *grade* promotion.]

—ထပ်ပစ္စည်း, *n.* property of any kind belonging to Govern-
ment ; ပြေလွှဲချွန်းပေါ်အရာတော်။

—ထမ်း, *n.* one who has a civil office.

—နှုတ်, —နှုတ်ထိမ်း, *v.* to deprive of office.

—ပေး, *v.* to appoint to office (under Government).

—ပြု, *v.* to use for, or instead of, as ရေးအရာပြု, to use as water.

အရာရှိ (freq. *pron.* အရာထမ်း), *n.* one that has an office, whether civil or military.

—လက်ရှိ, —လက်မဲ့, *n.* one with and one without an office.

—ဝင်, *v.* to be in use ; အထိုးရ (to intrude).

အရာ, ၃, *see* အလှူ, what is for.

အရိန္ဒဝ, *n.* a fabulous, flying spear ; လှံကြော။

အရိပ် (from ရိပ်, to show a shadow), *n.* a shadow, shade, shelter, a hint, intimation.

—အခြေ (အခြည်), *n.* a mark, symptom, indication ; လက္ခဏာ။

—အဋ္ဌေ, *n.* same ; latent influence ; အရိပ်အဋ္ဌေကလေးပေါ်သည်။ အရိပ်အဋ္ဌေကလေးထိ။

—အသစ်, *n.* same as အရိပ်အခြေ။

—အမှတ်, *n.* a hint, intimation given by sign.

—အမြှတ်, *n.* a hint, intimation given by sign.

—အရာ, *n.* the place, situation, office, privilege, &c., of one's father, teacher, predecessor, &c. ; *comp.* အရိုးအရာ။ အထွဋ်အရိပ်အရာ။

—အသံ, *n.* an audible sign, token.

—အာဝါထ, *n.* a shadow, shade, shelter.

—ရိ, *v.* to take shelter in a shade ; also used figuratively in the sense of taking refuge in the power and influence of another ; လင်မကောင်းသောမိသားစုအရိပ်ကိုခိုလှုံသည်။

—သာယာ (Pali), *n.* same as အရိပ်။

—ဠေး, *v.* to indicate, foreshow ; အရိပ်ပေါ်။

—ဓလ္လင်, *n.* a kind of plant.

—ရ, *v.* to receive a shadow ; ယိုအိပ်ကအရိပ်ရ။

—သင်္ခါ, *see* သင်္ခါး (*pron.* သင်ဂန်း)။

—သန်း, *v.* to pass as a shadow.

အရိမတေယျ (အရိမေတ္တေယျ) (*pron.* အထိမဒေထ), *n.* Arimataya, the fifth Buddha of the present system, destined to succeed Gaudama မိတ္တေယျ, called by the Buddhists of Ceylon Maitrī. “When the monarch Dutthagāmini (ဒုတ္တကာမိနိ) “was near death, the assembled priesthood chaunted a “hymn, and from the six déwalókas (ဒေဝလောကနတ်ပြည်) as “many déwas came in six chariots, each intreating him to “repair to his own lóka, but the king silenced their en- “treaty by a signal of his hand, which implied that they “were to wait so long as he was listening to the bana. That

" his meaning might not be mistaken by those around, he
 " threw wreaths of flowers into the air, that attached them-
 " selves to the chariots and remained pendent. He then
 " said to a priest, ' Lord, which is the most delightful déwa-
 " loka ? ' The priest replied, ' It has been held by the wise
 " that Tusitapura (တုသိတာပူရ) is a delightful déwa-lôka.'
 " The all-compassionate Buddhisat Maitrî carries in
 " Tusita, awaiting his advent to the Buddhahood."—M.B.
 [Buddhists aver that the mother of Gaudama (မယ်တေဝ်
 ဝေယျာ) is also in Tusita (တုသိတာ)].

အရိယ (Pali), *n.* an areeyah, one who has become independ-
 ent of the common laws of transmigratory existence,
 and will attain annihilation at the close of the present
 life; opposed to ဗုဒ္ဓဇာတိ. They are distinguished into
 four orders, each subdivided into two classes, making in
 all eight kinds (အရိယာရှစ်ပါး); *see under* သောတာပတ္တိ, သကဒါဂါ
 မိ, အနာဂါမိ and အရဟတ္တ. " The path arya (အရိယ) or arya-
 " hat is so called because he who enters it has overcome
 " or destroyed, as an enemy, all Klésa (ကိလေသာ) (evil
 " desire)."

အရီး, *n.* a paternal aunt, a father's sister or a maternal uncle's
 wife.

အရုဏ်, *see* အာရုဏ်။

အရုဏ် (from ရုန့်, to be coarse), *a.* coarse, as thread; အကြမ်းခြည်
 များအရုဏ်အရုဏ်တတ်နေပြီ။ ဖိုးလိုမရနိုင်ပါ။

အရုပ် (Pali ရူပ), *n.* appearance, relating rather to form than to
 colour, ပုံ, သဏ္ဌာန်; *comp.* အဆင်း; a representation, likeness,
 figure, image of a living creature.

—အရည်, —အရေ, —အဝါ, *n.* same; အရုပ်အရည် တွေသည်။ သည်စစ်ထု
 ကြီးအရုပ်အဝါနှင့်တန်ဆာဆင်၍သေသည်။

—ဆိုး, —တန်, *v.* to be homely, ugly; အကျဉ်းတန်။ အဆင်းတန်။

—ထု, *v.* to sculpture; ဟထိတဈေးမှာအရုပ်ဝန်းထုပုံထင်ကောင်းသည်။

—ပျက်, *v.* to be changed in form, commonly for the worse.

—မင်္ဂလာ (*pron.* မှင်ဂါ), same as အရုပ်။

အရံ, 1, *n.* just so much and no more; used only to form verbal
 nouns as ပြောရုံပြီသည်, he just speaks; မင်းပြောရုံမျှနှင့်ယုံရာမရှိ
 သေးပါ *see* မတ္တ။

အရံ, 2 (from ရံ, to spring upon, a cluster), *n.* a cluster or
 clump, bushes connected by the roots, or springing from
 one stock, as bamboos, ဝါးရံ, &c. ; larger than အပုတ်။

အရုံး (from ရုံး, to collect), *n.* a collection.

—အရ, *n.* same; အရအရုံး far more common.

အရူပ (Pali အ, *priv.*, and ရူပ, appearance), *n.* invisibility; [*a.* unsightly, မြင်စွယ်မကောင်း].

အရူး (from ရူး, to be insane), *n.* a fool, madman; အရူးအမူးကြိုက်သည်။ အရူးတို့နှင့်မြှောက်သလို။

အရေ, *n.* skin; *comp.* သားရေ (*see* အသား).

—ချွတ်, —ထဲ, *v.* to shed its skin, like a serpent.

အရေအတွက် (from ရေတွက်, to count), *n.* a counted number, a reckoning, account; အရေအတွက်ကောင်း, to be clever at reckoning, calculating.

အရေး, *n.* business, affair; အခင်း, အခွင့်, အမှု။ ရေးကြောင်း ကိစ္စ for အရေးကြောင်းကိစ္စ။

—လုန့်, *v.* to terminate, as a business, affair; အရေးမထုန်စကား ကြွင်းကျန်ရန်ရှိသည်။

—ကြီး, *v.* to be very busy, as when labouring to accomplish some business before a certain time, to be in a hurry [to be urgent, of pressing importance].

—တကြီး, *adv.* making a great business of a little, in a disorderly hurry; ကမျှာကရာ။

—တော်, *n. lit.* a “royal affair;” a term applied to wars waged by the king, rebellions, &c.; အရေးတော်တိုးခါ။ မင်းကွန်းမင်းအရေးတော်တိုးခါ။ အရေးတော်မဖြစ်၍။ အရေးတော်ပေါ်တိုးခါ။

—တော်ပိုင်မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး, *n.* the Chief Commissioner, Burma.

—ဝံ့ဝ, *n.* a journal of military occurrences.

—ပိုင်, *n.* a Deputy Commissioner.

—ယူ, *v.* to make a handle of a business, to prepare for operation or action [to make much of, to treat with deference, *e.g.*, မင်းတိုးမင်းပုဂ္ဂိုလ်တော်ကို အလွန်အရေးယူတော်မူသည်].

—သာ, *v.* to gain an advantage over another in a dispute, contest, &c. (frequently implying a dispute referred to arbitration).

အရေးအချွတ်, *n.* the act of writing, writing; ကထာမြန်မာစာအရေးအချွတ်ကောင်းသည့်လူ။

အရဲးကိုး, *v.* to be over-daring, to have an unreasonable contempt of danger; အရဲးကိုးအားကိုး။

အရောင်, *n.* appearance, အသင်း; colour, အသင်း; brightness, lustre, ရောင်ခြည်; *see* ရောင်။

အရော့ဒီအတိ၊ *n.* same ; မင်းရောင်မိုးဝါထန်ထင်သူသာများပါသည်။

—ဆောင် (အထောင်ဆောင်), *v.* to assume an appearance ; အထန်ဆောင်, အကြွန်။ ကပ္ပိတန်ဗမာထင် (Burton) ဗထိဆရာ တပည့်အထောင်ဆောင် ခွံ ပထိ များ အထွန် ကြည်ညိုသော မက္ကမြို့တို့ ဝင်သွားသည်။ မမြင်ချင်ထောင်ဆောင်။ မထိချင်ထောင်ဆောင်။

—ထက်, *v.* to shine as something polished ; သင်္ဘောသေးမြို့ထုတ်တို့ အမြို့ရောင်ထက်နေသည်။

—ထင်, *v.* to polish, to colour, put on a colour, paint ; အရောင်ထင်သေး, polish, varnish.

—ထိုး, *v.* to strike, impinge, as rays of light on the eye ; သက်ငယ်အမိုးကြံသောကြောင့်နေရောင်ထိုးသည်။

—ထွက်, *v.* to shine ; ထွန်း။

—မှိန်, *v.* to grow dull, as colour, brightness, lustre.

—ရှင်, —သေ, *v.* to be lustrous or dull, as colour ; ထည့်ချော့ကတယ်အရောင်ရှင်သည်။

အရောင်းအဝယ်, *n.* buying and selling, trade, commerce ; အရောင်းအဝယ်ကောင်းသည်။ အရောင်းအဝယ်နားလည်သည်။

အရောတဝင်, *adv.* in the way of making bold, taking liberties ; အရောတဝင်ပြု။ အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်များလက်အောက်စစ်သည်များနှင့်ပြင်သစ်စစ်ဗိုလ်များကဲ့သို့အရောတဝင်ပြုကြပါ။

အရိုအသေ, *adv.* reverently ; —ကြီး, —နည်း, —များ, —ပြု။

အရိုက်အရာ (from စရိုက် ?), *see* အရိုက်အရာ။

အရိုင် (အယိုင်) (more properly အယိုင် ; from ယိုင်, to lean ?), *adv.* short and quick ; applied to playing on an instrument, dancing, running, &c., *e.g.*, လက်ပွေ့သတ်များအရိုင်ပြေးသည်။ ကခြေသည်အရိုင်ပြေးသည်။

အရိုင်းထောထုတ်, *a.* rough, unfinished, just fresh from the jungle.

အမိုး, *n.* a bone ; [အမိုးထိုထိုအသားထောင်းသည်, wishing for a bone, he asks for flesh ; a phrase applied to a request made in a roundabout manner ; အမိုးမြေကျထင်းပုံထက်ခေါင်းတင်ပေါင်းပါမည်, I will love with you (*lit.* cohabit) until my bones fall to earth, until my head is placed on the (funeral) faggot (အမိုးမြေကျအသားပြာဖြစ်။ ဆံထိုး။ ထောင်။ စီးထောင်မှ ကွဲထန်းမည်) ; figurative expressions of constancy used by lovers], a stalk, the handle of an instrument, &c., a mound, ridge of earth, မြေမိုး ; a range of hills, ထောင်မိုး ; the course of a brook or river, ချောင်းမိုး, မြစ်မိုး, ရေမိုး ; a lineage, race, အမျိုးအမိုး [အမိုးသားမြေးမှန်, a phrase used by Burmans when urging hereditary claims to an office] ; custom, ထုံးမိုး ; the manner of doing anything, ခေါ်မိုးခေါ်ဝတ်။ ခေါ်မိုးထုံးမိုး။

အရိုးအရာ, *n.* hereditary place, situation, office ; *comp.* အရိပ်အရာ—
—အိုး, *n.* a monument inclosing or surmounting an urn containing the ashes and bones of one deceased ; အရိုးတောက်ပွဲ (a Karin festival).

—ကျိုး, *v.* to be fractured, as a bone.

အရွက်, *n.* a leaf ; *comp.* ဗတ်, the blade of an instrument, as ထားရွက်, ထုံရွက် [a leaf of a book, letter, &c., စာရွက်].

အရွင်း (from ရွင်း, to be nearly ripe), *n.* the state of being nearly ripe, as fruit ; သစ်သီးအရွင်း.—S.

အရှုံ့အရှာ (from ရှုံ့, to be disgusted with), *n.* aversion, disgust ; မင်းပြောသည့်စကား အရှုံ့အရှာ အတွန်များသောကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့နားမထောင် ထိပါ။ ခင်ဘုရားအိမ်မှာ အရှုံ့အရှာများသည်။

အရွယ်, *n.* age ; the age of puberty.

—ကောင်း, *v.* to be in the prime of life ; ဆည်ထူအရွယ်ကောင်းတုံး ပါသည်။

—ထင်, *v.* to carry one's age well.

—ရောက်, *v.* to arrive at the age of puberty.

—လွန်, *v.* to be past the prime of life.

အရွေ့ (from ရွေ့, to associate familiarly), *n.* an intimate associate.

—အဖော် (—အထောင်), *n.* same ; ရွေ့ဖော်။

—လိုက်, *v.* to have periodical returns of concupiscence ; primarily applied to beasts (fishes, serpents), and secondarily to young people by way of reproach ; [မိတ်လိုက် is often used instead of အရွေ့လိုက် in reference to beasts, fishes, serpents, and is more polite].

အရွဲ့တိုက်, *v.* to be irrelevant, annoying, mischievous in speaking ; အရွဲ့တိုက်ပြောထက်သည်။

အရှက်, 1 (from ရှက်, to be ashamed), *n.* shame.

—ကွဲ, *v.* to be put to shame ; အရှက်ထဲကွဲအကျိုးနည်း။

—ခွဲ, *v.* to put to shame ; လူတို့ထံမှာခင်ဘုရားလာပြီးလျှင် ကျွန်ုပ်တို့ထက် သက်မဲ့အရှက်ခွဲရက်ပလေဒယ်။

—မဲ့, *v.* to be influenced by the desire to avoid shame ; သူ့မိန်းမသူ့ကိုလူတို့ထံမှာလာခံထောင်လည်းသူ့အရှက်မဲ့ခြင်းတိုင်နေသည်။

အရှက်, 2 (from ရှက်, to be joined together, mixed), *n.* what is mixed together, a compound ; used as a numeral auxiliary, as မုန့်အရှက်, a cake of bread.

အရှင်, 1, *n.* an owner, proprietor (အိမ်ရှင်၊ ကျွဲရှင်၊ နွားရှင်) ; master (ထိုအရှင်ပါ) ; lord (သခင်) ; hence, ရှင် ; written အသျှင် in addressing a monarch [အရှင် is more respectful than သခင်]

—ကြီး, —ကြီးအရှင်ကောင်း, *n.* a term of compellation addressed in worship to a certain order of nats (usually abbreviated to ရှင်ကြီး). [Proverb ကျားကြောက်လို့ရှင်ကြီးရိုးရှင်ကြီးကျားထက်ဆိုး, Being afraid of the tiger, they put their trust in the Shingyi (nat), but he was more wicked than the tiger. Le médecin est souvent plus à craindre que la maladie.] The tutelary nat of fishermen.

—စာ, *n.* God ; used as a term of compellation in addressing reverend characters.

—ဘုရား, *n.* doctor, rabbi ; used as a term of compellation in addressing reverend characters (and officials of rank). အရှင်မြတ်ဘုရား။

—မ, *n.* a lady of rank, especially one belonging to the royal family ; သခင်မ၊ အရှင်ဘုရင်မဘုရား, a title applied to the Queen-Empress of India. This is also the form addressed to female nats ; လမိုင်းရှင်မထင်။

—မင်းကြီး, —မိဖုရား, *n.* a term of compellation addressed to a king or queen.

အရှင်, 2 (from ရှင်, to be alive), *a.* alive ; (အရှင်မိအောင်ထားရမည်), moveable, not fixed, opposed to အသေ (သည့်မီးအိမ်အရှင်ထားအသေထား)။

အရှည် (from ရှည်, to be long), *n.* length.

—အလျား, *n.* same.

—ထိုက်, *adv.* lengthwise, in a longitudinal direction (လက်ထိုက်ဝါကိုအရှည်ထိုက်ဆွဲသည်)။

အရှဉ်း, *n.* a pair, span ; ကျွဲထရှဉ်း၊ နွားထရှဉ်း။

အရှာအဖွေ, *n.* the act of finding, search.

—ဘွား, *v.* to “go on the search” (with the object of thieving) ; a term used by criminals.

အရှိန် (from ရှိန်, to be hot), *n.* heat, velocity (momentum), imposingness, efficacy, power, အစွမ်းသတ္တိ, ထန်မိုး, ထေဇဝ် ; authority ; အာဏာ၊ မီးရှိန်ဝဲဝဲ၊ ထေရှိန်ဝဲဝဲ။

—အစော်, *n.* same, 4th def. ; အရှိန်အစော်ကြီးထိုက်ဝေဝေသည်။

—အတောက်, *n.* brightness, lustre ; အရောင်အဝါ။

—အဝါ, *n.* same ; imposing appearance, influence resulting from display of power.

အရှိန်ခံ, *v.* to acquire character or influence from connection with a great man; မင်းကြီးအရှိန်ကိုစာရေးကြီးများကခံ၍ရက်ကြီးထင်နေသည်။

—ရ, *v.* to receive momentum.

—သတ်, *v.* to cause to cease, as momentum; မီးသတိဝက်ကိုအရှိန်သတ်သည်။

အရှုံ, (from ရှုံ, to be wrinkled), *a.* wrinkled, shrivelled; *n.* a wrinkle; သည်ထူမျက်နှာအရှုံချည်းထည်းထပ်ဆိုပေါ်သည်။

အရှုံး (from ရှုံး, to lose), *n.* loss, defeat.

—ကြီး, —နာ, *v.* to suffer severe loss.

—ခံ, *v.* to take a loss, defeat, &c.; ကုန်များကိုရောင်းသည့်အခါမစွမ်းနိုင်သောကြောင့်အရှုံးခံရောင်းသည်။

—ပေး, *v.* to suffer defeat from regard, or other reason, to the other party.

အရှေ့ (from ရှေ့, to be before), *n.* the east.

—တောင်, *n.* the south-east; အရှေ့တောင်တောင်။

—မြောက်, *n.* the north-east.

အရှိုး, *n.* a long mark, occasioned by the stroke of a whip; ကျောမှာအရှိုးတေးနှင့်။

အရွှင်ကြေးစား, *n.* a prostitute.

အလက်, *n.* an arm or an hand; လက် applied as a numeral auxiliary to things used by the hand; a limb of any tree of the genus of palms; hence အလက်အလက် and ကျေးလက်. Der. လက်။

အလကား, *a.* or *adv.* useless, in vain, to no purpose; အချင်းဖို့, အလဟထာ။

—မဲ့ (*pron.* as one word ullagamè), same; *int.* fudge! ဥစ္စာမစွည်းများကိုအလကားမဲ့မထိုးပါနှင့်။ မင်းပြောသည်မှာအလကားမဲ့။

အလင်, *n.* a small remainder reserved to impregnate another quantity, as the dregs of fermented liquor; [also used of food in time of scarcity, as အလင်မပြတ်; *adv.* continuously, *i.e.*, without exhausting what has been reserved; အလင်မရှိ, the reserve not holding out]; လစာ (or လခ) များမှာသည်လကကို ဟိုလသို့အလင်ရှိသောရှိသေးသည်။ In this sense it is the same as အဖတ်မထင်။ ကျွန်တော် သူငယ်အခေါ်ခံရသော်လည်း ထလနှင့်တလ အဖတ်မထင်ပါ။

အလင်း (from လင်း, to be light), *n.* light; အမှုအလင်းသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။

အလင်္ကာ (Pali အ, *priv.*, and လင်္ကာ, shame), *a.* or *adv.* without shame. or circumspection, or regard to principle or character

အလှူခဲဆိုသည် ; to revile in abusive, foul language, အလှူပြော
တတ်သည်။

အလည်, *see* အလယ် [and အလှူည်].

အလယ် (from လယ်, to be middling), *a.* middle, between အလှယ်
and အမြတ် ; ပုဆိုးအလယ်စား, a pahso of middling quality ; သား
ကြီးအောက်ထိုမွေးသည့်သားသားအလယ်, the son next to the eldest
is (called) the middle son.

အလတ်တလော (အလတ်တလော), *see* လတ်တလော။

အသမ္ပယ်, 1, *n.* one skilled in catching and taming snakes.

အလမ္ပယ်, 2, *n.* a kind of tree.

အလယ်, 1, *n.* a middle, midst, centre, central point.

—ခေါင်, *n.* same ; အလယ်ခေါင်ထည့်ထည့်။

—ချက်, —ချက်ပ, *n.* same ; ဗဟိုရ်။ အလယ်ချက် မှန်သည်, a bullet
striking the centre of a target.

အလယ်, 2, *int.* oh ! expressive of pain, အလို။

—အလယ်, *int.* same.

—လေး, *int.* same ; အလိုလေး။

အလဟဿ, *a.* or *adv.* useless, in vain, to no purpose ; အလကားအ
ချည်းဦး။

အလံ, 1, *n.* a flag, ensign, standard, colours ; အင်္ဂလိပ်မင်း အလံထေရ်
အောက်ခိုဖို့, to take refuge under the flag of the British
Government ; အင်္ဂလိပ်မင်းအလံထေရ်မိုက်သည်။

—ရှူး, *n.* an advocate's tout, ရှေ့နေအလံရှူး။ This is a term more
used in Lower, than in Upper, Burma. It also has the
same meaning as ညာထွား (လူ့လူငါ့ဆက်သား)။

—ဦးကင်းဖျား, *n.* a frontier military stronghold, အထိဦးကင်းဖျား
စစ်တံခါးလင်းဝ, *e.g.*, Bhamo.

—ကိုင်း, *n.* a standard-bearer.

—တိုင်, *n.* a flagstaff.

—ထင်, —ထူ, *v.* to hoist colours, to raise or plant a standard.

အလံ, 2 (from လံ, to measure with the arms extended), *n.* a
fathom, a measure of length equal to four cubits (အလောင်း) ;
a thin board used by money melters (အလံထိုင်ပွဲစား)။

အလာ (from လာ, to come, &c.), *n.* coming, arrival ; what is writ-
ten, as ကျမ်းစာ၏အလာ။—S.

အလာ, 1, *int.* same as အလယ်။

အလာ, 2 (from လား), *n.* progress, advance (also means a capa-
city for development or improvement, *e.g.*, သည်သူရှေ့အလာ)။

အထာခရိပါ); အထား, *n.* a "heat" in a boat or horse race; ချွတ်ထား, a final heat; ထားခြင်း, a single heat.

အထားအလာ, *n.* tenor, drift of words; ထူးစကားအထားအလာကောင်းသည်။

—တူ (*pron.* အထားသူ), *v.* to be equal, on a par; ထန်းထူ (*pron.* စန်းသူ) ရည်တူ applicable to the highest personages; to resemble, be like; သည်သူနှစ်ယောက်အထားတူပါ။ သည်သစ်ထာသေ့မှူးအထားတူပေါများသည်။

—ရှိ, *v.* to have ground for improvement; ခင်ကျားမိမိထက်ပြီးစာသင်ထွင်ရှေ့အထားများစွာရှိပါသည်။

အလား, 3, *a.* not castrated; applied to animals; နွားထား၊ မြင်းထား။ အလိပ် (from လိပ်, to roll up), *n.* a roll (a curl).

—လိပ်, *adv.* in rolls, rolled up (in curls).

အလိပ်, *n.* artifice, trick, fraud.

—အလပ်, *n.* same; အလိပ်အလပ်များသည့်သူ, a person of many artifices.

—ခံ, —မိ, *v.* to be imposed upon by artifice or fraud.

အလိပ်လိပ်, *adv.* rollingly (over and over), as the billows of the ocean; ဟိုင်းအလိပ်လိပ်လာသကဲ့သို့။

အလိမ်းအကျံ (from လိမ်းကျံ, to smear), *n.* smearing, style of smearing; အလိမ်းအကျံထူသည်။ [ထနပ်ခါး အလိမ်းအကျံ ထူသည့်မိန်းမ]. ပါးထည်။

အလိနထောဝိမိထ, *n.* a kind of diligence, or perseverance undaunted by difficulties.

အထိ (from ထိဝထိ), *n.* a time, turn, အကြိမ်, အဖန်; used also to form a multiplier, as ငါးဆယ့်ငါး, three times five.

—ထိ, *adv.* repeatedly.

အထု (from ထု, to take by force), *n.* contention for a thing, whether by deed or word.

—အရက် (အထက်), *n.* same; *adv.* contendingly, in a state of contention, as အထုအရက်ရှိကြသည်။ အထုအရက်ဖြောဆိုကြသည်။ [A term also applied to a close finish between two horses or boats in a race; သည်မြင်းနှစ်စီးပြိုင်သည့်မှာအထုအရက်ပါ။ "neck and neck" in sporting parlance.]

အထုတ်, *n.* a sore (on the joints) which sometimes follows the smallpox. ကျောက်ထက်နာ?

အထုတ်, 2 (from ထုတ်, to feed one's self), *n.* a quantity of food taken up in the fingers; hence ထုတ်ဝါ, one handful or mouthful; နှစ်ထုတ်ဝါ, two handfuls, &c.; ထမင်းထုတ်ဝါးရအောင် အင်မတန်စွမ်းကြံရသည်။

အလုပ်အလေ့, *n.* same.

အလုပ်, ၃ (from လုပ်, to work), *n.* work, business, employment ; the manner of execution.

—အလိုင်, *n.* same, 1st def. ; အလုပ်အလိုင်ကောင်းမျိုးပွားဖြစ်သည်။

—ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* Chief Engineer, P.W.D., Burma.

—ဆိုင်ရာဝန်, Superintending Engineer, P.W.D.

—ဝန်, Executive Engineer, P.W.D.

—ဝန်ထောက်, Assistant Engineer.

—ထိုက်, *n.* a workshop, a factory ; အထုပ်ခုံ။

အထုံအထောက် (from ထုံထောက်, to be amply sufficient), *n.* an ample sufficiency ; ခရီးထွားထူများ မိလ္လာသန်ရေ အထုံအထောက် (အမြည့်အရံ) နှင့်ထွားသည်။

အထုံး, ၁ (from ထုံး, to be round), an orb, globe, anything spherical ; applied as a numeral auxiliary to things round or cubical, or approaching those forms (ကျောက် ထထုံး။ ကွင်းအင် ထထုံး။ သင်တာထထုံး)။

—အဝဲ, *n.* a round lump, mass ; ကျွန်ုပ်ဥစ္စာပစ္စည်းများ အကွဲအပြားမရှိသေးပါ။ အထုံးအဝဲပင်ရှိပါသေးသည်။

—အပေါက်, *n.* ; see အထုံးအရပ် ; hence the expression ထုံးကြီးပေါက် ဝှ applied to a fine-looking, handsome man or woman.

—အဖန်, *n.* the circumference of a spherical or cylindrical body ; တောင်ထုံးတောင်ဖန်။ ထူအထုံးအဖန်။ ထူထုံးထူဖန်တယ်ကောင်းသည်။ ထုံးပတ်။

—အရင်း, *n.* a multitude, body of men, an army ; sometimes separated and combined with names ; ဆင်ထုံးမြင်းရင်း, a multitude of elephants and horses.

—အရပ် (from ထုံး, and ရပ်), *n.* size, including bulk and height ; သည်ထူအထုံးအရပ်မျှသည်, this man's girth and stature are in proportion.

—အလျောင်း။

အထုံး, ၂, *pron. a.* all, the whole ; အားထုံး, ခပ်ဆိမ်း, ထကာ။ ကြက်ကောင်ထုံးဆိတ်ကောင်ထုံး။ ဝက်ကောင်ထုံး။ In racing parlance မြင်းထထုံးထောက်သာသည်, means (in a horse race) to win by about "a length."

—ကွတ်, *adv.* all, completely ; အင်ကြင်းငင်။ ပင်ထုံးကွတ်ပွင့်သည်။

—ရံ (*pron.* အထုံးရံ) ; ခင်ထွားကိုအထုံးရံပြောပါမည်မဟူ၍ ခွက်ပါထူး။

အထောအထွင့် (from ထော, to wander), *n.* a wanderer, vagrant ; အထောအထွင့်နေသောသူ။

အလေ, numeral formative ; see Grammar.

အလေ့ (from လေ့, to be used to), *n.* habit, way, acquired by use ; *comp.* ခလေ့။

—အကျက်, —အကျင့်, —အထ, —အမှတ်, —အထာ [ပြောလေ့ပြောစ (pron. ပြောခ) ခရှိ ; ကုန်လူမျိုးအလေ့အလာဖြည့်ထိုးမျိုးနတ်ကိုအရက်နှင့် ထင်သည်]။

—မြ, *v.* to praetise, acquire a habit ; လေ့ထွက်။

—ဖြတ်, *v.* to discontinue a practice, break a habit ; မင်းဘာသာ အလေ့ကိုဖြတ်၍စာဖြူသင်ထဲသို့ဝင်သည်။

အလေး (from လေး, to be heavy), *n.* a weight used in weighing ; ကျပ်လေး, tical weight ; ဝိသာလေး (pron. as if written as one word) အလေးကြောလောင်း, to give odds in betting, အလေးမှ, —မြ, same as ချမြ။

အလဲ့, or လဲ့, *int.* expressive of ridicule or reproach ; မိန်းမမိမိချင်း စားနှင့်စကားပြောနေရာတဦးကအလဲ့ဆို၍သရော်ထွင်မိတ်ရှုံခနဲပြေးရောပ။

အထဲ, —ထဲ, same.

အလော (from လော, to repeat), *n.* repetition, doing again.

—ထန်, —ထော်, *adv.* just enough ; သည်လှေပေါင်းအလောတန်ပါဘဲ။

—အုံးသတ်, *adv.* very exceedingly (very frequently applied to persons “*in extremis*” or in a very dangerous state of health ; ကျပ်အလောအုံးသတ်ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ ကျပ်သားအိုးများကိုလူထွတ်၍ခေါ် ပါစေ)။

အလောက် (from လောက်, to be enough), *n.* enough (infrequent) ; about so much ; အဝန်, used as a secondary noun, dropping the initial, as တထင်းလောက်, about one basket, or in composition as ထယ်လောက်, how much ? သည်လောက်, so much.

အလောင် (from လောင်, to burn), *n.* the burning of fire, as မီးအပူ အလောင်ကိုခံရသည် ; trouble, anxiety of mind, as သားအတွက် ကြောင့်အပူအလောင်ကိုခံရသည်။

အလောင်း, ၁ (from လောင်း, to bring into an incipient, unfinished state), *n.* anything in an incipient, unfinished, imperfect state, but progressing towards perfection ; used only in composition, as ဘုရား၏အလောင်း or ဘုရားလောင်း, one who is to be a deity. [The Burmese in speaking of Gaudama in his existences preceding his becoming a Buddha usually prefix ‘အလောင်းတော်’ to the particular existence of which they are speaking, *e.g.*, အလောင်းတော်နန္ဒ, အလောင်းတော်ဝေဿန္တရာ]။

—အလှူ, *n.* same, applied to great character ; ဘုရားအလောင်း အလှူ။ စကြာမင်းဖြစ်ဆုံးသော၎င်း အလောင်းအလှူအားဖြင့် ရှိနေသေးသည်,

he had yet to become at this time king, Sekra being still in embryo.

အလောင်း, ၂, *n.* the dead body of a human being, a corpse; *comp.* အကောင် and အလေ့ကောင်။

—ကောင်, *n.* same.

—စင်, *n.* a bier, such as Musalmans use; သေပြီးတိဒ်အကြား။ အလောင်းစင်နှင့် လူအလောင်းကောင်ကို တင်၍ ဆိပ်မှာ ၃ရက် ၄ရက် ဧည့်ခံနေသည့်, before the body is buried, it is placed on a bier, and for three or four days visitors are received. [အလောင်းစင်ရံ ပင်ပေါက်မှခွဲလောက်သည့်စင်အားကိုမောင်သေမှခွဲပါမည်]။

—မင်းထူး, —မင်းထူးကြီး, *n.* Alaung Phra (phaya), founder of the last Burmese dynasty, born at Shwebo (or Mòth-sobo) A.D. 1724. Before becoming king his name was Maung Aung Zéya (ခေလ, victory), and he was a ကြေးကိုင်း, a subordinate to the ywathugyi, or what nowadays would be a village gaung. Europeans very often *erroneously* suppose him to have been a 'hunter,' or 'hunter captain.' (*The mere fact of his being a hunter would have effectually precluded the possibility of his attaining regal honours,* as according to Burmese ideas a hunter is almost in the same category as the four infamous classes—စတုရသေဝှေ့.) Shwebo is also called မုဆိုးပိဉ္စ (also ဂုဏ်သိင်္ဃ), which in sound is precisely the same as မုဆိုးမိတ်, so that it was probably owing to this that Alaung Phra is supposed to have been a 'hunter captain' by Europeans.

အလောသ, *n.* absence of covetousness or desire.

အလို, ၁ (from လို, to desire), *n.* desire, will, sake, account, desire of, need, want, end, purpose.

—စမ်း, *v.* to put another's will to the test.

—ထူအလိုပါ, *v.* to be of a similar will or desire as another (*usually* in a bad sense).

—လို, *adv.* of one's own accord, voluntarily; အလိုအလျောက် (intuitively), *e.g.*, သူ့ကိုမြင်လျှင်ထူမျှားအလိုလိုကြောက်သည်။

—လိုက်, *v.* to follow another's wishes, to be indulgent towards another; in the latter sense usually applied to parents who yield too frequently to their children's wishes.

အလို, ၂, *int.* oh! expressive of pain (or surprise); အလတ်။

—ထေး, *int.* same; အလတ်ထေး။

အလိုကျူ, *n.* a species of reed.

အလိုလို, *adv.* in suspense, doubt, reluctantly, through fear of losing ; သူမိတ်အလိုလို ဖြစ်နေသည်။ မင်းအလိုလို ဖြစ်နေသည်ဟုထင်ကြောင်းကြောင့်။

—ထိ, *v.* to suit one's conduct to another's wishes.

အလို, *int.* expressive of sudden fright.

အလဟဿ, *a. or adv.* useless, to no purpose ; အထိုးမဲ့သက်သက်, အချဉ်းနှိုးသက်သက်။

အတ္ထာပသတ္ထာဝ (*pron.* as if written အနိလာဗသနိလာဗ) (Pali), *n.* sociable, friendly, affectionate conversation.

—သက်ဆံ, *v.* to associate on friendly, intimate terms ; သည်ဘုန်းကြီးနှစ်ပါးအတ္ထာပသတ္ထာဝအတွန်သက်ဆံကြသည်။

—မြ, *v.* to converse together affectionately, as intimate friends.

အလိုက်, 1 (from လိုက်, to follow), *n.* boot, what is given over and above, as in exchanging ; အလိုက်ပေး, to 'throw in.'

အလိုက်, 2, *n.* affix, according to, as မြန်မာသာသာအလိုက်, according to Burmese custom ; နွားကောင်းကောင်းလိုက်ပေးရသည်။

—အလှူ, same.

—အလိုက်, *adv.* each according to his own custom, as အလိုက်အလိုက်နုကြသည်။

—သင့်, *adv.* yieldingly, giving up one's will for the sake of peace ; အလိုက်သင့်ပေါင်း။

—ထိ, *v.* to know how to accommodate one's self to another's wishes.

အလှူ (from လှူ, to be smooth, pleasant), *n.* anything smooth and pleasing in appearance, as a stream of water, ရေအလှူ ; the even surface of a mountain, ထောင်အလှူ ; or of a forest, ထောအလှူ။

အလှူ or အလှူ (from လှူ, to appropriate), *n.* what is for (any purpose), a part, portion, share, အပို ; hence ကြင်လှူ, မိန်းမလှူ, ဟင်းလှူ။

အလှူ (from လှူ, to be long), *n.* length.

—ခင်း, *v.* to lay one's self flat on the ground, as Sumédha did for Dipankara, the Buddha, to walk over him ; ကိုယ်ကိုအလှူခင်း။

—ပြစ်ဝပ်, —ဌာန် (အလှူဌာန်ပြီးနေသည်), —ဝပ်, *v.* to prostrate one's self on the face, to lie down on the face at full length.

—လိုက်, *adv.* lengthwise,

အထွေဝက် (from ထွေဝက်, to accord with), *n.* accordance, agreement; အတိုင်း၊ ခေါ်ထွင်အထွေဝက်ပေါ့။

—အထွေဝက်, *adv.* in accordance with (each) respectively.

—ထွေ (from ထွေ, to forfeit), *n.* a forfeit, fine; ထွေပြစ်ထွေဒဏ်။

—အပေါ, *n.* same.

အထွတ်အထွေဝက်, *adv.* according to one's bent and pleasure; independently.

အထွတ်ပဲ့, *adv.* without any consequence; အခြားပဲ့။

အထွန်, —အကျူး (from ထွန်, to go beyond), *adv.* beyond what is right (applied to instances in which *crim con* has taken place, though အကျူးအထွန် is more common, အကျူးအထွန်ဖြစ်—အထွန်အကျူး is also used in the sense of the English equivalent 'at the utmost,' 'at the very outside,' *e.g.*, အထွန်အကျူးအရက် ၂၀ ကြာမည်).

—အမင်း, *adv.* in all the senses given above; ၃ လအထွန်အမင်း။

အထွန်း (from ထွန်း, to twist a thread), *n.* one strand of rope; *see* ငြိုးထွန်း။

အထွင်း, *n.* regret or sorrow at the absence of another.

—ဖြေ, *v.* to be appeased, as such regret or sorrow.

အထွေး, *adv.* contrariwise, contrarily; အထွေးထွေးအချော်ချော်, in a bungling, contrary manner.

—ထင်, *v.* to have a mistaken view of anything.

—ပြော, to speak in a contrary, erratic manner.

အထွဋ် (from ထွဋ်, to turn), *n.* a turn, change, the right-hand ox in a team opposed to အတိုင်။ [ရေစီးထခါရေသာထထွဋ်, an aphorism applied to the vicissitudes of fortune.]

—အထွဋ်, by turns, each in his turn.

—ကျ, *v.* to come to one's turn, အထွဋ်သင့် (*e.g.*, as in relieving sentry).

—သင့်, *v.* to come to one's turn.

အထွဋ်း (from ထွဋ်, a cart), *n.* a cartful, as ၈၀ အထွဋ်းငါးဆယ်, fifty cartfuls of paddy

အထွန်အပြန်, *adv.* backwards, used chiefly in regard to speech when it has a similar meaning in most instances to အပြေအဆင်။

အထွန် (from ထွန်, to frighten), *n.* manner of frightening, as အမြောက်အထွန်ကောင်းသည်, to be good at frightening.

အတွင် (from တွင်, to uncover), *n.* anything peeled off, a flake.;
အတွား, the petal of a flower ; အချင်—အသားအတွင်အတွင်ကွာကျ
သည့်။

အတွင်း (from တွင်း, to reach), *n.* a reach of the hand, a step of
the foot, the reach of a weapon, distance ; အတွင်း အကင်းစေ
လိုက်သည်။

အတွေ, *int.* of calling, halloo, ဟလူ။

အတ္တ (from တူ, to make an offering), *n.* a religious offering.

——အဆန်း, *n.* same.

——အိမ်, *n.* the house in which a religious offering is made.

——ခံ, *v.* to receive or accept a religious offering.

——ထကာ, *n.* the giver of a religious offering. Prov. အတ္တ.တ
ကာမှန်းသိအောင် မရွှေ့ဝပ်တိုင်တက်သည်—said of persons who are
ostentatiously benevolent, or generous.

——ရှင် (frequently *pron.* အတ္တ.ယင်), *n.* the giver of a religious
offering.

အတ္တအငွေ (from ငွေ, to be diminutive), *n.* a small thing, com-
monly applied to animate things ; an insect, a flea.

——အမွှား, *n.* same ; small vermin.

အလွေ (from လွေ, to winnow), *n.* winnowing, as အလွေမကောင်းသော
ကြောင့် အငွေအငွေသင်း ပါသည်, because the winnowing was
not good, (the paddy) contains refuse particles.

အလှိုင် (from လှိုင်, to be very thin), *n.* a thin substance, as the
flesh on the ribs, နံလှိုင်သား ; a flash (of light), မီးလှိုင် ; ex-
tortion by false pretences, အလှိုင်အဖြတ်။

အလှိုင်သား (from လှိုင်, *which see*), *n.* a talented, efficient per-
son.

အလှိုင် (from လှိုင်, to run over), *n.* the coruscation of flame ; မီးလှိုင်။

——လှိုင်, *v.* to flash.

အလှိုင်ပယ် (*pron.* အလှိုင်ပယ် or အရှုပယ်, from လှိုင်, to run over), *adv.*
plenteously, abundantly, profusely (a word used by the in-
habitants of Pakòkku and Pakhangyi).

——စား, *v.* to live well ; *Anglice*, to live on the fat of the land.

——ထိုး, *v.* to spend profusely.

အလှိုင်, same as အလှိုင်။

အလှိုင်မဲ့, *adv.* without consideration.

အလွန် (from လွန်, to exceed), *adv.* very exceedingly ; အလွန်
ကောင်းသည်။အလွန်လိမ္မာသည်။

အလွန်တရာ, *adv.* same ; အလွန်တရာပညာကြီးသည့်သူ။

အလွှမ်း (from လွှမ်း, to overspread), *n.* a covering, as a cloth for the body or a table (စားပွဲလွှမ်း, a table-cloth ; စားပွဲလွှမ်း more common).

အလွှေး (from လွှေး, to be minute), *n.* a refuse, particle, chaff ; အလွှင်း။

အလျှောင်း (from လျှောင်း, to be diffusive, as scent), *n.* what may be easily blown away, chaff ; အလွှေး။

အလျှို (from လျှို, to thrust through a hole), *adv.* in the manner of a thread entering a needle's eye, as a string of people entering the mouth of a cave ; ဆည်ကုတ်ကို ထူအညှိလျှိုဝင်ကြသည်။ [အလျှိုလျှိုအကန်ကန်, a term applied to a series or suite of apartments, *e.g.*, ဆည်အိမ်မှာအခန်းအလျှိုလျှိုအကန်ကန်ရှိသည်]။

အလှိုင်းကြီး (from လှိုင်း, to bind together), to make great efforts ; အားထုတ်အလှိုင်းကြီးကြီး, —ပြော, —ထုပ်။

အလှိုင် ; *see* အရင်။

အလျှင်း (frequently pronounced အရှင်း), *adv.* wholly, as in the phrase အလျှင်းလျှင်ဖြူ, it is wholly spent ; at all, ပြီးပြီး in negative sentences, as အလျှင်းမရှိ, there is none at all ; အလျှင်းဘဲကောင်း, it is utterly worthless.

အလွှာ (from လွှာ, to be thin), *n.* a thin bit (of palm-leaf paper, &c.) ; chiefly used in composition ; ဆက္ကလတ်နှစ်လွှာထပ်ချုပ်ပါ

——ကောက်, *n.* an attendant on a king or governor, whose perquisite it was to take possession of granted petitions and receive a fee for delivering them ; အလွှာကောက်လုပ်သည်။

——လေး, *v.* to send a love letter.

အလွှား (from လွှား, to throw out with a spreading motion), *n.* superficies, surface ; anything peeled off, အလွှာ [ပွေးပေါက် ဆုများဆေးဆွေသောအခါအလွှားလွှားကွာကျသည်]။

အဝ, 1, *n.* the opening (of a door) ဝံခါးဝ ; hole, ကြက်တွင်းဝ။ မြေတွင်းဝ, the mouth of a river, creek, the entrance to a road, မြစ်ဝ, ချောင်းဝ, ထင်းဝ, any orifice, အထွက်ဝ, အဝဝ။

အဝ, 2, *n.* a kind, sort, အထည်အမျိုး ; used in composition or reduplicated adverbially ; ထကြောင်းထဝကြစမ်းပါ။ မိန်းမကြီးသည်လည်း ထဝ။ ရေကြီးသည်ထည်းတရွာနဲ့။

အဝက် (from ဝက်, to halve), *n.* a half, တဝက် [ကျွန်ုပ် ထဝက်ထောက်မှ မတတ်ပါ, He does not understand it half as well as I do], the half of twenty-five ticals, that is, 12½ (သည်ထက်ထောက်အဝက်သာသာရှိပါသည်။ အဝက်နှင့်ရောင်းလိုက်သည်)။

အဝင် (from ဝင်, to enter), *n.* a spindleful of thread ; မြည်ဝင်။

အဝင်အပါ, *n.* a person concerned, a partisan, adherent ; အသင်းအပင်း။ ထားမြဲအဝင်အပါ။ သည်လူပုန်ကန်ရာအဝင်အပါဖြစ်သည်။

— ဖြေ, *v.* to include (as in an account) ; ဈေးသင့် ၁၇၇ ကိုအဝင်ဖြေသည်။

အဝင့်, — အဝါ (from ဝင့်, to make boastful pretensions), *n.* boasting, as အဝင့်အဝါကြီးသည်, to make great boasting.

အဝင်း (from ဝင်း, to be brightly yellow), *n.* yellow colour, as of a ripe fruit ; *a.* yellow, as သစ်သီးအညှဉ်အဝင်း, a ripe yellow fruit.

အဝဏတ (Pali), *a.* inferior, applied to a son, who is inferior to his father ; အထက်ထက်ယုတ်သောသား။

အဝတ် (from ဝတ်, to put on), *n.* a garment.

— ဖုဆိုး, *n.* garments (collectively).

အဝန် (from ဝန်, to have an allotment, appointment, *n.* an allotment of business, an office ; အတာ (responsibility), *e.g.*, ထည်ကဲ့သို့ဖြုတ်ထွင်သူ ဝန်သူ တာဖြစ်လိမ့်မည်။

အဝန်း, ၁, *n.* a chief of executioners.

အဝန်း, ၂ (from ဝန်း, to be round), *n.* a circumference.

— အတာ, *n.* measurement, size.

အဝါ, ၁, *n.* substance, matter, stuff ; အထည် seldom used except in combination ; အထည်အဝါ, အထက်ဝါ (ကြီးသည်), အောက်ဝါ (ငယ်သည်). အထက်ဝါကြီးလိုငွေထူးသည်။

အဝါ, ၂, *see* ဝါ, a season of lent.

အဝါ, ၃, *n.* appearance, as in အရုပ်အဝါ ; colour, brightness, as အရောင်အဝါ, a yellow colour.

အဝါး (from ဝါး, to chew), *n.* chewing ; intimate acquaintance, as လူရေးအဝါးဝသည်, to have a good knowledge of men ; ရန်ထုန်ထားမျှားထောမှာနေသောသူမျှားထက်လူရေးအဝါးဝသည်။

အဝိညာဏက (Pali အ, *priv.*, and ဝိညာဏ, life), *n.* an intimate substance, opposed to သဟဝိညာဏက။ အဝိညာဏက။ အသက်မရှိသည့်ရုပ်ထုတော်။

အဝိဇ္ဇာ, *n.* ignorance ; one of the four principles by which the cleaving to existence is produced ; ကာမသဝေါ, ဘဝသဝေါ, ဝိဒ္ဓာသဝေါ and အဝိဇ္ဇာသဝေါ။

အဝိမ္ဗ (ငရဲ) (အဝိမ္ဗ), *n.* the lowest of the eight hells ; *see* under ငရဲ : “ Under the great bo-tree (ဗောဓိဝန်), at the depth of ၁၀၀ “ yojanas (ယုဂနာဓာ), is the roof of awichi (အဝိမ္ဗ), the flames “ from which burst forth beyond the walls and rise to “ the height of ၁၀၀ yojanas ; there are ၁၆ narakas (ငရဲ),

"called osupat (ဝုဿဒုဂ်), exterior to awichi, four on each side ; this naraka (ငရဲ) is called awichi from *a*, negative, and *wichi*, refuge, because it affords no way of escape ;" (ဝိရာဇ်) it allows no intermission to its misery."—M.B.

အဝေရာ (Pali အ, *priv.*, and ဝေရ, enmity), *n.* freedom from enemies.

အဝေ (from ဝေ, to turn round), *n.* a sudden turn, as the shifting of the wind, as လေအဝေတွင်လွှဲနှစ်သည်, in the shifting of the wind the boat sunk.

အဝေး, 1, *int.* yes ; halloo (provincial).

အဝေး, 2 (from ဝေး, to be far off), *n.* distance ; *adv.* far, as အဝေးနှင့်အနီးနေကြသည်, they live far and near, *i.e.*, some far and some near.

—ရောက်မင်း, *n.* an officer to whom the arrival of strangers is to be reported.

—ဝန်, *n.* in the Burmese time, a Wun other than one who lived at the capital.

အဝိုင်း (from ဝိုင်း, to encircle), *n.* a circle, anything round ; *see* ဝိုင်း။

အဝှန်အဝှာ (from ဝှန်ဝှာ, to burst up), *n.* splendour, magnificence.

အဝှန်း, *see* အဝှန်း။အဝှန်းအမှု။

အဝှင်း (from ဝှင်း, to be level), *n.* surface, အပြင် ; applied to seas, rivers, mountains, land, fields, &c. ; a levy of money (ဝှန်းကြေး ဝေမာမိ ဝှန်းကြေး စာရင်း). [အဝှင်း is usually applied to level, in opposition to အကော, which is applied to rising, ground ; *e.g.*, အကောကျသည်, to be situate on rising, အဝှင်းကျသည်, to be situate on level, ground].

အသက်, *n.* breath, တွက်သက်ဝင်သက်, life, age ; အရွယ်။ အသက်ဦးထံပိုင်သည်, a figure of speech denoting power of life and death over, *e.g.*, အသက်ဦးထံပိုင်သည့်အရှင်။

—အရွယ်, *n.* age ; အသက်အရွယ်နဲ့နှိုပါသေးသည်။

—ကြီး, *n.* an aged man, an elder ; also used as a *verb*, to be of great age ; ထက်ကြီးရွယ်ရင့်။

—ကျမ်း (from ကျမ်း, to be consumed), to be very old, worn out ; သေခါနီးအသက်ကျမ်းလုနီးသောသူဆိုယောကျ်ား။

—ငင်, *v.* to gasp, as at the point of death ; more than အဝန်းဆိုက်အသက်ငင်နေသည်။အမောဆိုက်။

—ထွက်, *v.* to expire.

—မွေး, *v.* to support life, get a living ; အသက်မွေးမကောင်းမှု, a bad livelihood case.

အသက်ရှူ, *v.* to breathe, (*intrans.*) respire.

အသင် (from သင်, to pull off), *n.* peeling off, manner of peeling off, as အသင်ပြန်။

အသင်္ဃိတဓာတ် (Pali); *see* ဓာတ်။ အသင်္ဃိတဓာတ်ထော်။

အသင်ခါရိက (အသင်္ခါရိက Pali), *n.* freedom, freedom from the instigation of another, as သူတပါးတိုက်တွန်းခြင်းမရှိသော အသင်္ခါရိက စိတ်အသင်္ခါရိကလှပျက်။

အသင်္ချေ (Pali အ, *priv.*, သင်္ချာ, number), *n.* the number expressed by a unit and one hundred and forty cyphers. "The cycles of chronology are reckoned by asankyas; (1) (အသင်္ချေ), a word that conveys the idea of innumerable, incalculable, from အ, negative, and sankya, number; that of which the sum or quantity can be determined. The number of the years to which the life of man is extended never remains at one stay. It is always on the increase or undergoing a gradual diminution; but it never exceeds an asankya in length, and never diminishes to less than 10 years, and the progress of the change is so slow as to be imperceptible, except after long intervals of time. A decrease in the age of man is attended by a correspondent deterioration in his stature, intellect, and morals."—M.B.

အသင်္ချေထ, *n.* same.

—ကပ်, *n.* one of the four cardinal periods which constitute a grand period (ဓာတာကပ်), *which see*.

အသင့် (from သင့်, to be suitable), *a.* ready.

—ထား, *v.* to place in readiness, have ready; ဥစ္စာပစ္စည်းများကို ခရီးထွားရအောင်အသင့်ထားသည်။

—နေ, —ရှိ, *v.* to be ready; အရှင်နှင့်အတူ ထွားရအောင်ကျွန်တော်မျိုးအသင့်ဖြစ်၍နေပါသည်။

အသင်း (from သင်း, to associate), *n.* a society.

—အပင်း (from ဝင်း, to take part with), same, commonly in a bad sense; ဗုဒ္ဓရာဇာအသင်းအပင်းပါသည်လူများပါ။

—အပေါင်း, *n.* a society; သည်အရပ်မှာသည်လူတရ အသင်းအပေါင်းပြု၍ နေသည်။

အသပ်, 1 (from သပ်, to measure with the finger), *n.* a finger's breadth (လက်သပ်), a measure of length, 12 of which make a span (အတွဲ)။

အသပ်, 2 (from သပ်, to be new), *a.* new (*adv.* anew, afresh).

—ကြစ်ချွတ်, *a.* brand-new; ကြွေအသစ်ကြစ်ချွတ်။

အသစ်စက်စက်, *a.* သည်ပုဆိုးအသစ်စက်စက်ကြက်ထိုက်နှံပေါက်ကုန်ပြီ, the rats have gnawed this brand-new puhso into holes.

—တစ်နိ (*pron.* တတန်), *adv.* anew, afresh.

အသတ္တိ, 1, *n.* a person of the common sort, who is under no specific engagement to Government, but is liable to be called to occasional service [အသတ္တိအသဘာဝင် နေကပ်ပါးကြေးထမ်းကြေးငယ်တို့, a term used in Upper Burma].

အသတ္တိ, 2, *n.* an owner, proprietor; combined with nouns, as ကုန်သတ္တိ, a merchant; မုန့်သတ္တိ, a baker.

အသညး, 1, a nail of the fingers or toes; ထက်သညးခြေသညး။

အသညး, 2, *n.* the liver; အသညးခွဲပြီချင်သညး, a term in use when one's motives are doubted.

—ကောင်း, *v.* to be capable of enduring fatigue or pain with fortitude.

—ကြောင်, *v.* to be craven-hearted.

—စွဲချစ်, *n.* to have a passionate attachment for (used of persons); ထင်းပုံထက်ခေါင်းတင်အသညးစွဲအူထန်ချစ်သည်။

—ငယ်, —ဗွဲ။ similar in meaning to အသညးကြောင်။

—နာ, *v.* to be deeply hurt in feelings; သယ်ထောက်ကယ်များအသညးနာစရာကောင်းသည်။

—ပူ, *v.* to be much distressed in mind.

အသညးအသန် (from သညး, to be very ill), *adv.* very ill, near dying; အသညးအသန်ဖျားနေရာကထလာသည်။

—ဖြစ်, *v.* to be in such state; အထောထုံးဆယ်ဖြစ်သည်။

အသတ် (from သတ်, to put a stop to), *n.* the mark when applied to a final consonant thus က်; [မြင်းတသတ်, the distance travelled when one pulls up a horse; abbrev. of ကပ်ကြီးထထတ်။ယိုရွာနှင့်သည်ရွာအနီးကလေးဘဲမြင်းထသတ်စီးထွင်ရောက်တာဘဲ]။

—အဖြတ်, *n.* the act of killing, as ဤသူသည်အသတ်အဖြတ်များသည်, this man has killed many.

—အထတ်, *n.* same as အသတ် in the first sense.

အသန်း, 1, *n.* the number of a million.

အသနားထေင်ခံ, *v.* to address (a superior) by word or writing; more respectful than အစီရင်ထေင်ခံ။

အသနားထေင်မြတ်ခံ, *v.* to be in receipt of some royal favour; ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားသခွာထေင်မှုတို့အသနားထေင်မြတ်ခံရသည်။

အသပြာ (*pron.* အသပြာ), *n.* coin (nearly obsolete); ဒင်္ဂါး။

အံသေချ (Pali ဝိရိ), *n.* character, reputation; ကြံကံသေချ။

အသေရေဆောင်, *v.* to be careful of reputation.

—ထိုး, —ထက်, *v.* to increase in character or reputation.

—နုတ်, *v.* to be of insignificant character or reputation ; အသေရေယုတ်အောင်ပြုသည်။

—ဖျက်, *v.* to be damaged in reputation or character.

—ယုတ်, *v.* to deteriorate in character or reputation ; အသေရေဖျက်။

အသံ, *n.* sound ; hence ထသံတည်း, *adv.* uniformly [report, rumour ; အသံကြော, to hear a report or rumour] ; အသံကြောင်းပေးသေးသည်။

—အဝပ်, *v.* to be of a dull, obtuse sound.

—ကျဉ်း, *v.* to be low, not loud.

—ကျယ် or ကြီး, *v.* to be loud ; အသံကြီး also used figuratively.

—ကွဲ, *v.* to be cracked in sound.

—ချို, *v.* to be sweet, soft in sound.

—ချိန်, *v.* to accent.

—စာ, *v.* to be shrill and piercing.

—ညှိ, *v.* to modulate.

—တို, *v.* to be short.

—ထက်, *v.* to be acute, sharp, shrill.

—ထား, *v.* to mouth, as a stage actor ; အသံထားခက်သည်, to be difficult (to acquire), as an accent or pronunciation ; မြန်မာစကားတတ်အသံထားခက်သည်, the Burmese accent is difficult of acquirement.

—နက်, *v.* to be deep in sound or voice (bass).

—ပလံ, *n.* a loud noise.

—ပူ, *v.* to ' warm ' as the voice in singing.

—ပေါက်, *v.* to reach or pervade, as sound ; လေ့ချန်သံတတ်ပေါက်သည်။

—ပြာ, *v.* to be hoarse, to have a husky voice.

—ပြီ, *v.* to make a noise, to give notice.

—ချိန်, *v.* to harmonize, make harmony.

—မောင်း, *v.* to be grum, of heavy sound.

—ရှည်, *v.* to be long in sound.

—ထုံ, *v.* to be full, clear.

—ဝင်, *v.* to fail in utterance from exhaustion.

—ဝါ, *v.* same as အသံမောင်း။

အသံဝဲ, *v.* to have a foreign accent, or brogue, *e.g.*, ရခိုင်လို။

—သေ, *v.* same as အသံဝင်။

—သေး, *v.* to be small, thin, slender (in sound).—S.

—ထိန်း, *v.* same as အသံမောင်း။

အသံထိန္ဒ (ခေါတ်ထေင်), *n.* an indestructible osseous relic of the body of a Buddha; *comp.* ခေါတ်ထေင် [အသံထိန္ဒခေါတ်ထေင်ကား၊ ခွယ်ထေင်လေးချောင်း၊ ဣန္ဒြိယထေင်နှစ်ချောင်း၊ နဖူးသင်းကျပ်]။

အသာ (from သာ, to be pleasant), *adv.* gently.

—အကြည်, *adv.* gently, in a complaisant manner; အသာအကြည် ခွင့်ထွတ်ထေင်မူပါ။ အသာထကြည်။ အသာထကြည်မေး။

—အသာ, *adv.* gently, softly; အသာအသာသွားသည်။

—ကလေး, *adv.* same; အသာအယာ; အသာကလေးမေးရမည်။

—ဖြည်းဖြည်း, same as အသာအကြည်။

—တရ, *adv.* same as အသာအကြည်။ အသာထကြည်။

အသမိကာ (Pali အ, *priv.*, and သမိကာ, an owner), *n.* without an owner, exposed to the use of any one; အရှင်မရှိသော။ သည်ဥစ္စာပစ္စည်းများအသမိကာထား။ သမိကာထား။

အသား, *n.* flesh; in composition the substance of a thing.

—အပါး, *n.* the substance of anything.

—အရေ, *n.* the flesh and skin collectively; အသားအရေကောင်းသည်။

—ဝင်း, *v.* to be straight-grained (applied to timber, *see* ပုစွန်)။

—ဆိုး, *n.* proud flesh; အသားဆွေး။ အသားဆိုးထက်သည်။

—ဆိုင်, *n.* the place where two pieces of skin heal by joining (?)

—တိုး, *n.* a spreading fungous excrescence.

—ထွတ်, *n.* a. small, fleshy.

—မွတ်, *n.* a kind of cutaneous affection.

—ပွား, *n.* the same as အသားတိုး။

—ဖြည့်, *v.* to be full-fleshed (?)

—ဖြူ, *v.* to be fair-complexioned.

—မာ, *n.* a kind of cutaneous affection.

—မြတ်, *n.* a small fleshy excrescence; a polite substitute for နို့။

—ထင် (pron. ထတ်), *v.* to be of a brown complexion, between white and black.

—သေ, *v.* to be subdued, made to stay, put.; to be tamed, so disciplined as to be perfectly tractable; စိတ်နှံ့, နှံ့ကျ။

အသိ (from သိ, to know), *n.* one known to another [a witness];
အသိတရအညာထာ။

——အကျွမ်း (*pron.* ကျွမ်း, to be acquainted), *n.* an acquaintance.

——အကြား (from သိ, to know, and ကြား, to hear), *n.* one who knows by hearing, an ear-witness; သက်သေ အသိအကြား, knowledge, information.

——အမြင် (from သိ, to know, and မြင်, to see), *n.* one who knows by seeing, an eye-witness; သက်သေအသိအမြင်, knowledge, observation.

——အရှိ, *n.* one who knows by being present; a word much used in the attestation of documents; အသိအရှိ။ ကျောင်းတကာ ဦးအောင်ကျော်။ လွှမ်းမောင်သက်ရှည်။

——မိတ်ဆွေ, *n.* a friendly acquaintance.

အသိနီ (*pron.* အသိပ်), *n.* chaff and small grain; အဖျင်းအလွေး။

အသိန့်သား (from သိပ်, to crowd together?), *adv.* in great numbers, as a numerous army crowded together; ရန်ကုန်မြို့ထိုင်တာ သည့်သင်္ဘောတွေ (*pron.* ဒွေ) အသိန့်သား။ သည်အိမ်မှာအိပ်ရှင်က။ ကစား ထွားများကိုအသိန့်သားထွင်းထားသည်။

အသိန်း, *n.* the number of a hundred thousand.

အသိမ်း (from သိမ်း, to take into possession).

——အပိုက်, —အပြောင်, *n.* same.

——ဇယား, *n.* a kind of inferior wife; အပြောင်ဇယား။ ငါ့ကိုအသိမ်းအ ပြောင်မှတ်ထိုက်သုံးစွဲရမဟာမိုးမိုးမိုးမိုးထင်ရသတား။

အသိတိသာဝက (Pali အသိတိ, eighty, and သာဝက, disciple), *see* next.

——ရှစ်ကျိပ်, *n.* the eighty chief disciples of Buddha under the အဋ္ဌသာဝက; *comp.* ဖောဏာဝက။

အသီး (from သီး, to bear fruit), *n.* fruit.

——အောင်, *v.* to come to maturity, as fruit.

——အနံ့, *n.* an ear or head of grain.

——ဇွေ, *v.* to fall off, as fruit; အသီးဇွေကျ။

အသီး, ၂ (from သီး, to be separate), *adv.* separately, distinctly.

——အပြား, *adv.* same, (independently, respectively) they have various opinions.

——အသီး, ပုဂ္ဂလ, *adv.* same; သည်လူများ အသီးပုဂ္ဂလထအိမ်ထည်းခွဲ၍နေ ထည်။

အသီးသီးအခြားခြား, *adv.* variously ; *a.* various, diverse one from another, as အထူးဝါဒအသီးသီးအခြားခြားရှိကြသည်, they are of diverse sentiments.

အထုတ် (from ထုတ်, to snatch away), *n.* what is taken away at one swoop ; company, party (also applied to time, အရင်ထုတ်).

အထုတ (Pali အ, *priv.*, and ထု, pleasant), *n.* a corpse ; အထုတ နိမိတ် (clerical).

——ဘဝနာ, *n.*

——ရှု (*pron.* အထုတရှု), to look at and meditate on a corpse ; in modern use to attend a funeral, as a priest or (fakir) ; ထုထန်သင်းချိုင်းမှအထုတကိုရှု၍နေသောဇောတီပုဂ္ဂိုလ်။ ဝသည်းထရာထော် အထုတရှုကြသည်။

အထုံး (from ထုံး, to use), *n.* use, usefulness (သည့်တာကိုထယ်ထိုအထုံး ရှိပါသထဲ)။

——အဆောင်, *n.* a utensil, article of use ; သည့်လူအထုံးအဆောင်ပုဆိုး အဝတ်များရှိသည်။

——အဆောင်။ အခမ်းအနား, *n.* same.

——ထူး, to be of use, useful ; စားဝဲ့ထူးထိုင်များကိုသူအထုံးထူးရာမျှင် ထင်ပြီးထားသည်။

——ခံ, *n.* one who supplies what is requisite ; အစိုးရများကငွေကို အထိုရှိသောအခါ သူဌေးများကအသုံးခံ၍ပေးကြသည်။

——စရိတ်, *n.* expense ; အထုံးစရိတ်စာရင်း, *n.* a contingent account.

——ထည့်, *v.* to be of proper use, such use as is properly required and expected, to be commodious ; သည့်လူထွင်မြန်ပေါ့ ပါးသောကြောင့်အသုံးထည့်ရာနေရာမှာထားသည်။

——မြဲ, *v.* to apply to a certain use.

——ဋ္ဌာ, *v.* to be profuse in the use of money ; *comp.* ထက်ကြီး၊ ထက်မြန်, ထက်လွယ်။

——မနီ, *adv.* to be of no use ; သည့်လူကိုထုံးသော်လည်းအထုံးမနီထူး။

——ရ, *v.* to be of use, useful.

——ရှိ, *v.* to be for use, in use, useful.

——ထို, *v.* to need, be in want of.

——ဝင်, *v.* to be of use, useful.

အသု, *pron. a.* a contraction of အထယ်သု။

အထူးရာ, *adv.* very, exceedingly; applied to words of depth;
အထူးရာနက်ထွဋ်သောချောက်။

အထူးဂုဏ်, *n.* an athoorakai, a kind of being inferior to man
and inhabiting one of the four states of suffering; *see under* အပါယ်။

အထူးရာ (Pali အ, *priv.*, and သူရာ, a happy nat), *n.* a fallen nat,
banished from the celestial regions and inhabiting the
three stone pillars that support the Myinmo Mount.
“The asurs reside under Méru မြင်းမိုရ်; there were for-
merly contests carried on between them and the déwas
“of Tawutisá, but when Manamanáwakayá became Se-
“kra (သိကြား), they were finally defeated, and from that
“time have been kept in subjection * * * * *
“There are many allusions, even in the most sacred of
“the Pali writings, to the seizure of the sun and moon
“by the asurs Ráhu (ရာဟု) and Kétu (ကေတု) * * * * *
“The asurs have been compared to the Titans and
“Giants of the Greeks, as in stature they are immensely
“greater than any other order of beings, and as they are
“connected with eclipses and made war with the déwas,
“there appears to be some ground for the comparison,
“it being generally agreed that the giants were personi-
“fications of the elements, and that their wars with the
“gods refer to the throes of the world in its state of
“chaos.”

အထူးမိန့်, *n.* the nat regent of ရာဟု (inhabiting the Karawika
rock), *see* ဇုတ် and ရာဟု။

အသေ (from သေ, to die), *a.* dead, fixed, not moveable, opposed
to အရှင်, *adv.* completely, perfectly [အသေနှင့် အရှင်အသေ များ
သည်, a phrase much used by the Burmese regarding a
person in a very precarious state of health]; သည်စားပွဲခြေအ
သေထုတ်ထားရှိချက်ရေနိုင်ပါ။

—အထဲ, *adv.* very, exceedingly (colloquial); ကျွန်တော်လိုအထဲ
အထဲဆွဲပြီးထောင်းထုပါသည်။

—ကောင် (*pron.* အသေဂေါင်), *n.* a dead body; အကောင်လူအသေ
ကောင် (အသေစားကောင်).

—ခံ, *v.* to suffer death (colloquial); အသေခံပုံပါ။

အသေသံ (Pali အ, *priv.*, and သေသံ, a remainder), without a re-
mainder, wholly, entirely; အကြမ်းမဲ့။ အသေသံ အကြမ်းမဲ့ရှိသော
စကားကိုပြောသည်။

အသေသထော, same, definitely.

အသေး (from သေး, to be small), *n.* a little matter, as in the phrase ထိုင်းသေးဝင်းမှု, the smaller concerns of government.

—အသုံး, same, as in the phrase အသေးအသုံးများသည်။

အသဲကြိုး, *n.* the upper straps of a Burmese sandal, သိန့်သဲကြိုး။

အသောက်အစား, *n.* what is drunken and eaten (generally used in a *bad* sense and applied to over-indulgence in *drinking*); ငမြေမည်းထောက် ညာဏ်ရည်ညာဏ်ထွားမရှိပါ။ သို့သော်မြေက အသောက် အစားမရှိလိုညာဏ်သာထလိုလိုရှိနေပါသည်။

အသေ့ (from သေ့, to be quick), *adv.* quickly; အဆောတထွင်။ အသေ့ထွားပါ။ အသေ့လုပ်ပါ, go quickly, work quickly.

အသောင်း, *n.* the number of ten thousand.

အသော်က, *n.* same as သော်က; —ရိ, *n.* the Jonesia tree; —မ, the Amherstia tree.—S.; *comp.* သော်က—S.

အထိတ်, *n.* a nest, whether of a bird or beast.

—အဆုံ (from ဆုံ, to bulge), *n.* a dwelling-place.

—၅န်း (from ၅န်း, to rise).

—ဖွဲ့, —လုပ်, *v.* to build a nest.

အသို့, *pron. a.* a contraction of အထယ်သို့။ အသို့ထွင် ထီးဖြူ ကြက် သရေ ဆောင်နိုင်အံ့နည်း။

အသိုး (from သိုး, to be rancid), *n.* virility; the testicles; *a.* uncastrated, as ခွေးသိုး, opposed to ခွေးပြီး [rancid, stale, as ထမင်းအသိုး; sometimes jocularly applied to persons, *e.g.*, သည်ကျောင်းတွင်သည်မောင်ရှင်အသိုးသုံးပါသည်]။

—စင်, မစင်, *v.* to be perfectly, imperfectly, castrated.

—ထုတ်, *v.* to castrate; ခွေးစုတ်။

အသိုင်းအဝိုင်း, *n.* circumvention.

—ကောင်း, *v.* to be good at circumvention; (used in a figurative sense of language and also applied to schemes).

အသေ (Pali), *n.* a horse.

—ဇာနည် (Pali အဇာနည်, supernatural), *n.* a kind of fabulous horse.

—ထိုရ, *n.* another kind of fabulous horse.

—မုဒိ (Pali မုခ, a mouth), *n.* a kind of centaur having the body of a man and the head of a horse.

အသေသေ (Pali), *n.* breath expired, ထွက်သက်; *comp.* ပဿာသေ (ဝင်သက်).

အထွင်, *n.* form, ပုံ။

အတွင်အပြင်, *n.* same appearance (guise); *ထူးအတွင်အပြင်ကြည့်ထိုက်ထွင်*, ပုဂ္ဂိုလ်မိတ်တင်သည်။

—သောင်, *v.* to assume an appearance; *ထရင်အတွင်အပြင်သောင်ထွား* သည်, he went in the guise of a Chinaman.

—ထူး *v.* to be similar in appearance; *အတွင်မထူးအိပ်ထူး* မြင်, if unlike in appearance, one does not become an inmate of the house (applied to married persons, and implying that they are like one another because their destinies are bound up together).

—ဖန်ဆင်း, *v.* to create in the form of; *ယူ, v.* to take the form of.

အထွင်း (from ထွင်း, to put in), *n.* putting in, introducing.

အသွန် (from ထွန်, to be inefficient, &c.), a wanting the principle of vitality, as *ကြက်သွန်အသွန်*, *ကြက်ဥအသွန်အား* ကြီးသောကြောင့် အကလေးမပေါက်ပါ။

အထွပ် (from ထွပ်, to be foolish), *n.* a fool; *အရူးအထွပ်*။

အထွင်း (from ထွင်း, to be dissolute), *adv.* wickedly, scoffingly; *ထက်ပွေ့သတ်မည်ရောင်ရောင်နှင့်*။ မသတ်ဘဲ ထထောက်နှင့် ထထောက်ကို အထွင်းသွေး၍နေကြသည်။ ထိုးလျှင်ထိုးကြလ (လေ) ကွယ်အထွင်းသွေးပြီးမနေကြနှင့်။

အထွယ် (from ထွယ်, to be long and slender), what is long and slender; applied as a numeral auxiliary to things long and slender.

—အပြာပြာ, *adv.* same as အထွယ်ထွယ်အဝဝ။

—ထွယ်အဝဝ, *adv.* in different ways, variously; *အထွယ်ထွယ်အဝဝကြံပြော*။

အထွား, 1, *n.* the edge of a cutting instrument; opposed to အနှောင့်, the point of some instrument (as *ရတ်ထွားတည်ထွား*။ ထစည်းထွား။ ထားထွား။ ပုဆိန်ထွား။ မြိန်ထွား။ တုံ့ထွား, ability, faculty; ညာဏ်ရည်ညာဏ်ထွား) အရည်အထွား။

အထွား, 2 (from ထွား, to go), *n.* going, gait (pace), as of a horse (the speed of any quadruped or vehicle).

—အထာ, *n.* going and coming, walk, carriage, deportment (the act of sexual intercourse).

—ကျ (from အညာ, ဂျ), *n.* the Burmese trot.

အသွေး, 1, *n.* blood; *see* သွေး။

—အသား, *n.* offspring, consanguineous relatives; *သူ့အသွေးအသားမဟုတ်ရှိမချစ်ပါသည်*။

အသွေး, 2, *n.* colour, appearance ; အဆင်း, အရောင်။

— အမွှေး, — အရည်, *n.* same ; အသွေးအမွှေး ထူသည့်မြင်းနှစ်စီး။ သွေးထူမွှေးတူချိုတူ။

အသွေး, 3 (from သွေး, to rub), *n.* rubbing, sharpening, as ထားကိုအသွေးမဝတ်, he does not understand sharpening the knife, *e.g.*, ကျောက်ကိုအသွေးမတတ်သောကြောင့်အရောင်မှိန်မွှေးနေပြီ။

အဟ (from ဟ, to gape), *n.* a gap, hiatus ; သည်သစ်လို အဟများသည် လုံးဝရှိမတော်တူ။

အယန့် (frequently pronounced အယန့် in colloquial), *n.* appearance, semblance ; အရောင်, assumed appearance ; အကြွန်းသူမဝိရသလိုအယန့် ပြုသည်, he makes a pretence as if he did not know.

— သောင်, *v.* to assume an appearance ; အရောင်သောင်, အကြွန်းပြု [သူ့ကိုယ်ကို လိမ္မာဟန်သောင်သည်, he assumes an air of being clever]။

— ပြို or ထုပ်, *v.* to make a feint ; အကြွန်းပြုရိုက်မည်လိုအယန့်ပြုသည်။

— သေး, *v.* to be insignificant in personal appearance ; လူအယန့်သေးလှသည်။

အဟစ် (from ဟစ်, to call loudly), *n.* a call, loud call from a distance.

အဟန်း, *int.* hem ! အဟန်းဆိုလိုက်လျှင်ထွက်ခဲ့ပါ။

အဟိတ် (Pali အ, *priv.*, and ဟိတ်, a certain privileged state), *a.* born out of that state as irrational creatures and those in a state of suffering ; ချီ, ဒုရယ်, သမင်, မိုင်း, ဆတ်အဟိတ်တိရစ္ဆာန်မျိုး ခေါ်သည်။ အဟိတ်ပရိယတ္တေ။ ဒုဂတိအဟိတ်ကောင်း။

အဟိရိက (Pali အ, *priv.*, and ဟိရိ, shame), shamelessness, want of modesty ; ချေ့ခြင်း (Ahirika), shamelessness, that which is not “ashamed to do that which is improper to do, like “the hog that openly wallows in the mire.”—M.B.

အဟိ (from ဟိ, to neigh), neighing, loud and rude laughter ; ဝစ်တိုက်သည့်မြင်းအဟိအတွန်အားကြီးသည်။

အဟုတ်, *n.* truth, right ; အဟုတ်ပြောပါသည်။ ခင်ဗျားပြောသည်မှာအဟုတ်သားတဲ။

အထွန် (from ဟုန်, to be quick, &c.), *n.* velocity, vehemence, a sudden rush (also has the same meaning as အာနုဘေင် and တန်ခိုး, *e.g.*, ပညာအထွန်ကြောင့်။ ပါရမီအထွန်ကြောင့်။ ထိမ်းစွန်ရဲငှက်များ ကောင်းကင်ထက်က, ထဟုန်ထည်းထိုး၍ စာငယ်များကို အင်းစားထောင်သည်, hawks and kites, bold birds of prey, descend from the sky with a sudden rush and seize and eat little birds).

စူယေးသုား, *int.* indicative of fatigue.

အယောဏိက (Pali), *n.* a profitless deed ; အကျိုးမပေးသောအမှု။ခင်ဗျား
ကြံသည့်အမှုအယောဏိကပါ။

အယောဝိဝေ (Pali), *int.* expressive of wonder ; အယောဝိဝေမှီခွာန်ကို
ရသောသူ။

အယောက်, 1 (from ယောက်, to roar), *n.* a roar, as of a lion, snoring ;
အယောက်ကြီးဆောသူနားအခါခက်သည်။

အယောက်, 2 (from ယောက်, to be depressed), *n.* a hollow, as of
a grave in which the earth has settled below the surface,
or as a basket of grain in which the grain has settled below
the brim; စပါးထထင်းမပြည့်သောကြောင့်အယောက်သားယောက်နေသည်။

အယောင် (from ယောင်, to be rancid), *n.* rancidness, a rancid
smell ; အပုပ်အယောင်။

အယောင်, *n.* a dog's bark ; ခွေးအယောင်အားကြီးထိုအခင်းနှင့်တွေ့ပြီထင်။

အယောင်း (from ယောင်း, to be old), *a.* old ; ဝတ်ခွမ်းစားခွမ်းအယောင်း
အခြေမျှားကိုထောင်းပါနှင့်သူထင်းရဲမျှားကိုစွန့်လိုက်ပါ။

—အမြင်း, *a.* same.

—ဖြေ, *v.* to be old, decayed, crumbling, rotten (as wood or
cloth).

အဟို, *n.* time long past (infrequent).

အံ, 1, *n.* a drawer ; ဆွဲအံ။

—ထိုးသစ်ထား, *n.* a chest of drawers.

—ဝုံး (*pron.* အံဝုံး), *n.* the inner cover of a drawer, a till, a
hatch, the cover of a hatch-way ; အံ့ကွက်သစ်ထား, a box with
a secret drawer.

အံ, 2, *n.* a double tooth, grinder ; အံ့ထွား။ [အံ့။ to 'grind the
teeth' 'gnashingly,' as in anger ; ထည်ရှုံးထိုအံ့(ထွား) တံခံနှင့်နေ
သည်။ to have the teeth 'set on edge,' အံ့ထွားတကြိတ်ကြိတ်။]

—စောင်, *n.* the end of a row of double teeth.

—ဆုံး (*pron.* အံ့ဆုံး), *n.* a wisdom tooth ; အံ့ဆုံးပေါက်, to cut a
wisdom tooth.

—ပွါး, *n.* a supernumerary double tooth.

အံ, 3, *v.* to read aloud, as a scholar ; စာအံ။

အံ့တံ့မိတ် (အံ့တံ့မိတ်) (*pron.* အံ့တံ့မိတ်), *v.* to close hermetically.

အံ့, 1, *v.* to wonder ; အံ့သေး။

—အာသဓဲ, *a.* wonderful ; အံ့ထပါးဖြစ်သည်။

—အဲ, *v.* to wonder (infrequent, မဖြစ်ဘူးဖြစ်အံ့စရာ).

—အေ or ခြေ (တြ), *v.* same (most common) ; ခင်ဗျားပြောသည့်
မှာအလွန် အံ့ခြေစရာကောင်းပါကထား။

အံ့ဖွယ် (—ထွယ်), —အော့ဖွယ်, *n.* a wonderful thing ; *a.* wonderful.
 —ဖွယ်ထရဲ (—ထွယ်ထရဲ), *n.* a wonderful prodigy.

အံ့, ၁, *verb.* affix, shall, will ; ရုံးထိုးရောက်အံ့သောနေ့။ ကြီးအံ့ထင်သည်။
 နီးအံ့ထင်သည်။ ဝေးအံ့ထင်သည်။

အာ, ၁, *n.* an abbreviation of အာသဝဓမ္မတဉာဏ (Pali), that kind of wisdom which is destructive to the four intoxicating principles (အာသဝေါဇ္ဈေပါဒ်) ; *comp.* ၃ and ၆။

အာ, ၂, *n.* the inside of the mouth ; အာသံဗျာသံကောင်းသည်။

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech ; နှုတ်ကြမ်းသည် [to be hard-mouthed as a horse].

—ခံ, *v.* to be hard-mouthed as a horse.

—ခေါင်, *n.* the roof of the mouth, the palate.

—ငွေ့ထွတ်, *v.* to breathe (upon).

—ဝက်, *n.* the faculty of speaking with authority ; ဗျာဝက်။ အာဝက်ဗျာဝက်ထက်ရှိသည်။

—ဝဗျာဝ, *n.* ability to speak ; နှုတ်သတ္တိ။

—ဝောက် (ဘောက်), *n.* the lower part or bottom of the mouth.

—ဝေါင် (from အဝေါင်, a side), *n.* the sides of the mouth, back part of the jaws.

—ပွဲသေ့, *n.* skeleton key (?)

—ပေါင် (from အပေါင်, a side), *n.* same.

—ပျော့, *v.* to be tender-mouthed, as a horse.

—ပုံး, *n.* the inside of the cheeks.

—ထောင့်, same as အာ ; ထယ်အာတော်ထားထိုးစကားဖြောသလဲ။

—ထောင့်ကြမ်း, *n.* same.

—မာ, *v.* ; see အာခံ။

—မွ, *v.* to be tender-mouthed, as a horse ; အာမွတ်။ အာသာ။

—ရင်း, *n.* same as အာဝောက်။

—ထုတ်, ၁, *n.* same as အာပေါင်။

—ထုတ်, ၂, *n.* a vocative word ; a word of calling ; အာထုတ်ခံ။

—ထွန်, *v.* to be very hard-mouthed, as a horse.

—ထံ, *n.* a full bass sound.

အာ, ၃, to crack open, gape, widen ; more than ဝပ် and အက်။
 ပန်းအဖူးကွင်း၍နှိပ်တန်ထိုးအာနေပြီ။

—လွဲ, *v.* same.

—ထာလွဲ, *adv.* gapingly (vulgar).

အာဏာ, *a.* cracked open, as ripe fruit; or as the earth.

အာ, 4, *v.* to caw or croak, as a raven or crow ; ကျီးကန်းအာသည်။

အာကာ (*pron.* အာဂါ), *a.* uncommon, extraordinary ; ဒိုသုံးအာကာ
ယောကျ်ားတဲ။

အာကာယ (Pali), *n.* space, the expanse of heaven.

—ရီး (ရီး), *n.* a god of the air ; ကောင်းကင်အရီးရသောနတ်။

—ဓါတ်, same as အာကာယ။

အာဂန္တု (Pali), *n.* a sojourner, stranger, pilgrim ; ငြိမ့်သည်။

—တာ, *n.* same.

—ဝတ်, *n.* the reception, entertainment of a stranger, the duties of hospitality.

—သဲ, *n.* a quicksand (?)

အာဂုံ (Pali အာဂမ ချောက်ခြင်း) .

—အာဂါ, *v.* to be refractory ; မိဘများကိုခင်ကျားတာဖြစ်ထိုအာဂုံအာဂါ
ပြုချင်သဲ။အင်မတန်ရဲကြီးသည်။

—ကြီးဝါး, *v.* to assault outrageously.

—ဆောင် or ဆောင်ရွက်, *v.* to have by heart, be able to repeat without book ; နှုတ်ကျက်ရ [ခင်ကျားဝေထာနုရာဝတ္ထုတစောင်ထုံးလိုအာဂုံဆောင်နိုင်မည်လား။အာဂုံရ။နှုတ်ပါရွှေစာရဏ] .

အာစရိယ (Pali), *n.* a religious teacher ; အာစရိယအာထုဒိယောတောတု။
ဆရာအသက်ရှည်ခြင်းသို့ဖြစ်စေသတည်း။

အာစရ (Pali), *n.* a deed ; အကျင့်။

အာစိဏ္ဏ (Pali), *n.* custom, habit ; အထွေအကျက်။

—တံ, *n.* an action performed from habit.

အာဇာနည် (Pali အာဇာနိယော), *a.* possessed of supernatural powers ;
မြင်းအာဇာနည်။

အာဏာ (Pali), *n.* authority, governmental dominion ; အာဏာထိကပြု,
to act in obedience to another's authority ; in opposition
to သတတ္တိကပြု, to act independently. အာဏာကျန်စီရင်, *v.* to
sentence (an accused person) to the limit of one's powers,
as a Judge or Magistrate.

—ကြီး, *v.* to have great authority.

—ဝက်, same.

—ထည်, *v.* to be established, as authority ; အရှင့်အာဏာကျန်ခဲ့ာ
ထည်စေ။အထွေအကျက်မကျရအာဏာထည်ရာအရပ်။

—ထိက္ကမ, *n.* same as အာဏာ။

အာဏာထက်, *v.* to be stringent in enforcing authority, အာဏာပြင်း ;
in opposition to အာဏာ ဖျော့, to be weak in authority,
lenient.

—ထား, *v.* to exercise authority.

—မိုင်, *v.* to possess authority, to have authority over.

—ဖြဲ, *v.* to make a display of authority ; အာဏာထဲနွှံဖြဲ။

—ထား, *n.* a public executioner ; ထက်ခွေ။

အာဒရ (Pali), *n.* respect ; မျိုးထွေပြင်း။ အာဒရ် မျိုးထွေပြင်းနှင့်တကွ စကားပြော
သည်။

အာနန္ဒာ, *n.* a whale ; ငါးကြီးအာနန္ဒာ။

—ထီ, *n.* spermaceti oil.

အာနိထာ (Pali အာနိထာ), *n.* profit, advantage ; အကျိုး။

အာနုဘော် (Pali အာနုဘောဓ), *n.* energy, power ; ထန်မိုး၊ အာနုထော်ထွန်း။

အာပတ် (Pali အာပတ္တိ), *n.* a fault, crime, sin, အပြစ် ; applied to the
sins of Buddhist rahans.

—ဖြေ, *v.* to confess ; a term used by native Roman Catholics.

—ဆင့်, *v.* to incur such guilt ; လူသားကိုရဟန်းများစားမိထွင်၍လှောင်
အာပတ်ဆင့်သည်။ ; တပည့်လိမ္မာဆရာအာပတ်လွတ်သည်။

အာပေါ (Pali အာပေါဓာတ်), *n.* water, ရေ။

အာမ (Pali), *n.* a. yes, assent, acquiescence, agreement.

—ခံ, *v.* to assent, agree to ; to engage for, take the responsi-
bility ; ဝန်ခံ, ခံဝန်, တိုင်ခံ, to be security for another in a civil
or a criminal proceedings.

—မခံ, *n.* (*pron.* as a noun အာမခံ), a security.

—ခံတောင်း, to demand security, as a judicial or police officer ;
ခံဝန်သူတောင်း is *perhaps* purer Burmese.

—ခံပေး, *v.* to give security.

—ခံယူ, *v.* to take security.

—တစ်နှစ်ခံ, same as အာမခံ။

—ဝန်တန်ခံ (ဝန်တံခံ), same as အာမခံ။

အာမိထာ (အာမိထ) (Pali), *n.* permission, commission ; အခွင့်သို့အာ
မိထာအခွင့်မရှိသည်ကိုကျွန်ုပ်ကြားရပါ။

အာမေဓိတံ (အာမေဓိတံ) (Pali အာမေဓိတ), *n.* a sound uttered twice,
thrice, or oftener, through a sudden emotion ; အသံနှစ်ချ၊ ခြစ်
ထသံတည်း။

အာယတန, ၁ (Pali), *n.* a place, abode, တည်ရာ ; an abode of the
mind, ဝိညာဉ်တည်ရာ, denoting the six senses (အတ္တဗ္ဗိကာထ

ထန), namely, ဝတ္ထုဃထန, the faculty of seeing ; သောတာထထန, the faculty of hearing ; ဟာနာထထန, the faculty of smelling ; ဝိဝါထထန, the faculty of tasting ; ကာယထထန, the faculty of feeling ; မနာထထန, the faculty of thinking ; 2, a cause, reason, အကြောင်း, an object with which the mind is conversant ; ဝိညုဉ်၏ဓမ္မေယျော်ရာ or ကျက်စားရာ, denoting the objects of the six senses (ဇာတိရာယထန), namely, ရူပါယထန, appearance seen ; သဒ္ဓါယထန, sound heard ; ဂန္ဓာယထန, odour smelt ; ခဿာယထန, flavour tasted ; ဖောဋ္ဌပ္ပာယထန, tangibility felt ; ဓမ္မာယထန, immaterial objects thought on.

အာယုကဏ် (Pali အာယု, life, and ကပ္ပ, a period), the period of one's life ; အာယုကဏ်—အသက်တန်း။

အာယုဝနန္ဒဆေး (အာယုဝဗ္ဗနဆေး), *n.* medicine which prolongs life ; သက်စောင့်ဆေး။

အာရုဏ် (အရုဏ်) [အရုဏ် said to be the more correct orthography, Pali အရုဏော], *n.* dawning light, the morning dawn, aurora ; ပဌမအရုဏ်။ ဒုတိယအရုဏ်။

—ဆွမ်း, *n.* rice offered to Buddhist rahans or monks at the dawn of day ; အာရုဏ်ဆွမ်းကပ်။

—တက်, *v.* to dawn ; အရုဏ်တက်ခဲ့ပြီ သွားကျမိရဲ့ ယထာထမြို့သို့ နေပူဝင် ရောက်မှတော်မူသည်။

အာရုံ (Pali အာရုပ္ပထ), *n.* an object of actual sense or thought, material or immaterial, ဇာတိရာယထန ; *see under* အာယထန။ အာရုံဇီဝါး။

—ကပ်, *v.* to retain an idea of, to have a strong or lasting impression ; အာရုံခံ။ အာရုံတပ် has a more intense meaning, အာရုံဖြူ။

—ကျန်, *v.* to terminate, as an idea or impression ; has also a similar meaning to အာရုံဖြတ်—ဖြေ။

—စွဲကပ်, —စွဲထမ်း, same, but rather implying liking or desire.

—တွေ့, *v.* to experience sensation ; အာရုံထိမိက်။

—ထင်, *v.* to conceive in the mind ; အာရုံအားဖြင့်ထင်မြင်မိသည်။

—ထား, —ဖြူ, —မှု, *v.* to dwell upon in the mind, make an object of thought, desire, &c. (to take notice of ; သူ့ကိုကျွန်ုပ် အာရုံပြုပါရဲ့သူကသာမပြု), ထယ်လိုအာရုံမှုနေသည်။

—ဖြတ်, *v.* to have one's attention taken from anything ; to cease, as a train of thought.

—ဖြေ, *v.* to lose regard for, desire of, &c. ; သည်မြင်းကိုကျွန်ုပ်တော် အာရုံဖြေပါပြီဝယ်ချင်ဝယ်တော့။

အာရုံရောက်, *v.* to think of something at a distance ; ခင်ဘူးမရှိ
သော်လည်း ကျွန်တော်အာရုံရောက်လျက် (*pron.* ယက် in colloquial),
နေပါ သည်။

အာရောဂ္ဂံ (Pali), *a.* well, free from disease ; အနာမရှိ။ (ကျောင်းကော
အာရောဂ္ဂံ ဓာမာမြင်းမြင်းရှိပေသည်)။

အာလယ (Pali), dwelling, house, abode ; longing desire, attach-
ment, lust.—*C. Pali Dic.* ; အလိုတဏှာ, အာသာ။

—ဖြတ်, *v.* to terminate, as a desire, passion ; to lose one's
desire for ; သည့်သူနာထွန်ထစားချင်ခြင်းအလွန်အာလယရှိသည်။

အာလောက်, အာလောက်လောက်, *n.* one of the notes of a crow, which
the words imitate.

အာဝဏ္ဏန်း (အာဝဏ္ဏန်း) (Pali အာဝဏ္ဏာနံ), *n.* consideration ; ဆင်ခြင်ခြင်း
အာဝဏ္ဏန်းကြီး, အာဝဏ္ဏန်းလှယ်။

အာဝါယ (Pali), *n.* a resting-place ; abode ; အာဝါယတဏှာ။ အရိပ်အာ
ဝါယ။

အာသန္နကံ (Pali အာသန္န, near, and ကမ္မ, a deed), *n.* a deed per-
formed in the near approach of death ; ယေဘိန္ဒိးဆဲဆဲနောက်
နောက်ပြုခဲ့သူသောအကြောင်းကို အောင်းမေ့တတ်သော အကြောင်းအာသန္န
ကံမည်၏။

အာသဝေါ (Pali), *n.* intoxicating or enslaving principle (ထင်မျိုး) ;
or law, of which there are four, namely, ကာမာသဝေါ, ဘဝါယ
ဝေါ, ဝိဒ္ဓာသဝေါ, အဝိဇ္ဇာသဝေါ ; *comp.* ဩယ။

အာသဝဏ္ဍရမိဇ္ဇာ, *n.* a kind of wisdom attained by the extinction
of evil desire ; အာသဝဏ္ဍရဗျာဏီ။

အာသာ (Pali), *n.* desire, passion ; အလို, တဏှာ, အာလယ, အာသာကပ်။
အာသာပြီ။ အာသာပြေ။ အာသာချဲ့။

အာသာဝနီ (အာသာဝတီ), *n.* the passion-flower creeper ; အာသာဝနီ
နတ်ပန်း။ ထိကြားမင်းစောင်းဘီးသောအခါစောင်းအပေါက်ကထွက်၍နတ်သွီး
ဥယျာဉ်ကလှန်၏။ ကသောအခါမြွေထိုးထိုး၍ကျရာကိုအာသာဝနီနတ်ပန်းဟု
ခေါ်သည်။

အာသီယ (Pali), *n.* a longing for ; ထောင့်တခြင်း။

အာဟာရ (Pali), *n.* nourishment, food, " cause, contact, thought,
consciousness." Ahara, the food of action or bases ; they
are four—matter, touch or contact (whether corporeal or
mental), thought, and consciousness ; အစာ။—*Childers'*

* *Pali Dic.*

အာ, *i.* *n.* strength, force ; အရှိန်, means, as အားဖြင့်, by means
of, in regard to (effort).

—အင်, *see* အင် ; အားအင်ပြည့်ဖျိုး။ ထိရုဏ္ဏန်ထကော ထိရုဏ္ဏန်ဆင်ဆိုသည့်
ထိရုဏ္ဏန်သည့်အားအင်အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။

အားအန်, *n.* strength, force ; အန်အား။

—အန်ထင့်, *see* အန်အားထင့်။

—ထန်, *v.* to be exhausted in strength ; also used in the sense of putting forth every effort when carrying out a plan, *e.g.*, အားထန်ကြံ။

—ကိုး, —ထား, *v.* to depend on (and therefore venture to do something). In Upper Burma အားထား is more frequently used, and in Lower Burma အားကိုး။ သူအရှင်ကိုထင်သူအားကိုး အားထားရှိပေသည်။

—ကျ, *v.* to emulate, vie with ; သူမီးပွားဖြစ်သည်ကိုကျွန်တော်အဖွန် အားကျပါသည်။

—ကြီး, —နည်း, *v.* to be strong, or weak ; sometimes used as a verbal auxiliary, as စွဲလမ်း အားကြီး ; အားနည်း, to be strongly or weakly attached (to a thing). [အားကြီး often immediately follows a verb or noun, when it gives it an intensive meaning or denotes excess ; မိုက်လွန်းအားကြီး။ အလိမ္မာအားကြီး] အားကြီး။

—ကြီးအန်ထောင်, *adv.* resolutely and boastingly.

—ကြီးမန်တက်, *adv.* with great effort, straining to accomplish ; အားကြီးမန်တက်ကြံ, —လှ။

—ခဲ, *v.* same as အားထုတ်။

—ခွန်, *see* ခွန်အား။ အားကိုးခွန်တိုးလက်နက်များမရှိ။

—ထိတ်, *v.* to be in a dejected, feeble state (also used figuratively).

—စမ်း, *v.* to put another's ability or skill to the test.

—စိုက်, *v.* to put forth strength, make exertion ; ကြိုးစား။

—ဆည်း (*pron.* ဆဲ), *v.* to gather strength.

—ဆေး, *n.* an aphrodisiac, a medicine supposed to give virility.

—တက်, *v.* to take encouragement, get fresh spirits ; ဥစ္စာပစ္စည်း အတော်ရထေ့ကြောင့်အဖွန်အားတက်သည်။

—တက်သရော, *adv.* in the way of endeavouring to overcome a difficulty or to excel another.

—တန်အင်ချောက်, *adv.* according to one's capacity or ability.

—ထုတ်, *v.* to put forth strength, make exertion ; သည်အထုပ်ကို သည်ကနေပြီးပြတ်အောင်ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။

—နာ, *v.* to be deterred by feelings of respect (delicacy, constraint), or fear of offending ; [the most expressive word in the Burmese language] ; ထရာဘိနိုးရည်ကို အဖွန်အား နာပါသည်။ သူဆိပ်ဆိုသွား၍တောင်းတန်များသေ့ကြောင့် အဖွန်အားနာပါ

ထည်။ကျွန်တော်နှင့်မတည့်သောကြောင့် သူ့သေနယ်တွင်းဌာနရမည်ကိုအလွန်
အားနာပါသည်။ ဂုဏ်မြင်ကြီးသောသူရှိသူရှေ့တွင် ရယ်ရယ်မောမောထင်လို
အလွန်အားနာစရာကောင်းလှပါသည်။

အားနာအားပါ, — နာသည်အမှု, — နာသမှု, — နာစမှု, *n.* a business, or
circumstance that occasions such feelings.

— နွဲ့ပါး, *v.* to be feeble in strength; also used figuratively.

— ပါး, *n.* same as အား in certain combinations.

— ပါးထရ, *adv.* with interest, with zest, so as to give satis-
faction, as အားပါးတရထင်သည်။

— ပေး, *v.* to encourage, hearten, cheer, animate; မိုးနဲစော်ဘွား
အားပေးသူရှိထိုသည်ထောက်ခံနေသည်။

— ပျော့, *v.* to be weak, delicate; chiefly used in a figurative
sense, when it has a similar meaning to အားလျော့။

— ပြ, *v.* to show feats of strength (also used figuratively).

— ပြ, *v.* to derive strength from.

— ပြည့်, *v.* to be refreshed, take refreshment, recover strength;
သည်လက်ပွေ့သတ်အလွန်မောပန်းသောကြောင့် ရပ်နား၍အားဖြည့်နေသည်။

— ရ, *v.* to be gratified, take satisfaction; ခင်ဘျားမြင်းနိုင်သည်မှာ
ကျွန်တော်ထက်အားရသည်။

— ရပါးရရှိ, *v.* same [အားရှိ has also a similar meaning; ထိုက်
တော်ရောက်သည်မှာ ကျွန်တော်ထက်အားရှိသည်]. အားရပါးရရယ်, to
laugh heartily.

— လျော့, *v.* to give out [to lose strength, to become discour-
aged]; *see* အားလျော့။

— လျော်စွာ, *adv.* according to one's strength or ability, accord-
ingly, suitably.

— သန်, *v.* to be strong in purpose, resolute (to feel sanguine);
သည်အကြံအစမြောက်မည်ထင်ထောင့်ကြောင့်ကျွန်တော်အားသန်သည်။

အား, 2, *v.* to be vacant, ထပ်; to be free, disengaged, at leisure
(ကျွန်ုပ်တို့အားသောကြောင့်မတွေးအားပါ); hence မအားမှာ, in a
part (of the body) that cannot be shown; အနာစိန်နာမအား
မှာပေါက်သည်။

— ထပ်, *v.* same; နေရာမအားမထပ်။

အား, 3, *n. aff. dative*, to, for; sometimes objective; အားထုံး,
pron. a. all; အထုံးရုံးဝင်အားထွေးအားထုံးတံရှိ၏။

အိ or ဣ, *v.* to be soft, tender, delicate, yielding; ပျော့, မတောင့်မော
[ရွှေကောင်းထိုက်ထာ (ထိုက်သည်မှာ) အိနေရော, the gold is so good,
it is quite soft].

အိတ်, 1, *n.* a bag ; ရှုထည့်သည့်အိတ်၊ ငွေထည့်ထည့်အိတ်။

အိတ် (အိပ်), 2, *v.* to become dry, as paint ; ထည်ဆေးမအိတ်ဆေးပါ
မထိုင်ပါနှင့်ဦး။

အိပ်, 1, *v.* to roll over and over obliquely ; *comp.* ထိပ်, to swell as
the waves of sound, အသံအိပ် ; to lean this way and that
in walking (and dancing) ; ထည်ကပြေသည့်အကကောင်းသောကြောင့်
အိပ်ပြီးကသည် ; to put on airs, be affected in carriage, to
feign through pride or affectation (လိုချင်သလိုလိုမလိုချင်သလိုလိုနှင့်
အိပ်ခြင်းနည်း), အင် ; *hence* ထအိပ်အိပ်, *adv.* moderately.

— ထအိပ်, *n.* a kind of wizard or witch ; အိပ်တအိပ်ရမ်းဘောင်းရည်း
တည်းထွက်ထွက်စားသည်, the Eyne dalein witch, whose head
only goes forth to eat food.

အိပ်, 2, *v.* to see ; အိပ်အိပ်။

အိပ်, *v.* to lie down, to compose one's self to sleep (to lie in a
state of torpor as a boa constrictor).

— ထူး, *v.* to sleep too much ; အိပ်ပျော်ထူး။

— ဝက်, *see* ဝက်။

— နိုးဝစွား ; — မှန်ဝစွား, *adv.* half asleep and half awake, as one
unseasonably roused from sleep.

— ပျက်, *v.* to be disturbed in sleep, to have one's sleep broken,
to sleep badly.

— ပျော်, *v.* to sleep soundly ; *comp.* လျှိုး and ဝက်အိပ်ပျော်ဆေး, an
opiate.

— ဝန်သား, *n.* a night watch, one that sleeps by turns.

— မက် (*pron.* အိပ်မက်), *v.* to dream ; မြင်မက် ; အိပ်ထိုက်ပျော်ပျော်ပြန်
ထွင်ထည်းအရှင်ကိုသာအိပ်မက်မြင်မက်ပါသည်။ အိပ်မက်ကောင်း, to have
a pleasant dream ; အိပ်မက်မကောင်း, to have a bad dream ;
အိပ်မက်။ ရာဇဝင်မကောင်း။

— မက်မြင် (*pron.* အိပ်မက်မြင်), *v.* to dream.

— ဓာထူး, *v.* to be so sound asleep as to be wakened with great
difficulty ; နေအခါခရီးပန်းသွားရလို့အိပ်မောကျရှာသည်။

— မွေ, *v.* to sleep soundly ; commonly applied to sleep induced
by some charm or charmed medicine ; အိပ်မွေဆေး, *n.* chloro-
form, protoxide of nitrogen, or any anæsthetic medicine ;
any soporific medicine.

— မြိန်းကျ, *v.* to fall into a languid slumber.

— ရာ, *n.* a bed, place to sleep on ; အိပ်ရာဝင်, to go to bed, အိပ်ရာ
နေဝင်း။

အိပ်ရာခင်း, *n.* any cloth spread on a bed; bed clothes; ဝပ်အိပ်ရာခင်း, *n.* a patchwork coverlet.

—ရေးဝ, *v.* to be refreshed with sleep.

—ရာယွင်, *v.* to prepare a bed or sleeping-place for use.

—မွေ, *n.* the *Embellia robusta*, a leaf-shedding, large, climbing shrub, of which there are two varieties, the *Emb. Roxburghii*, and the *Emb. villosa*, *K.* The medicine prepared from the bark of this tree is said to be efficacious in lumbago, rheumatism, and sciatica.

အိမ်, *n.* a house, dwelling; *in composition*, a case, frame, sheath [also used in opposition to အပိုင်း and တော, *e.g.*, အိမ်ကြွက်။ အိမ်ဝှံ့ယံ။ အိမ်ရှေ့ပူကအိမ်နောက်မချင်းသာ။ (Prov.)]

—ဦး, *n.* the front part or entrance of a house, a porch (formerly the court of a myo-thugyi in Upper Burma).

—ဦးရုံ, *n.* a magisterial bench in front of a magistrate's house.

—လှိုင် (from လှိုင်, to be bent down, curved), *n.* a low house.

—ကျောင်း, *n.* a house used as a school (a lay school).

—ကြီးရခိုင်, *n.* a large respectable house, အိမ်ကောင်းရခိုင်; probably a corruption of အိမ်ကြီးအခိုင်။

—ခေါင် (*pron.* as spelt), *n.* the ridge of the roof; အိမ်ခေါင်မိုး။

—တွင်းပုန်း (အိမ်ခွင်းပုန်း), *n.* a purdah nasheen; a woman who does not appear in public: a term usually applied to the wives of Mahomedans and Moguls.

—ထောင်, *v.* to enter into the conjugal state, commence a family; *n.* a family, a household, including goods; အိမ်ထောင်ခန်းနားအိမ်ထောင်ပစ္စည်း။ အိမ်ထောင်ပရိယောဂ။

—ထောင်ကျ (*pron.* အိမ်ခေါင်ကျ), *v.* to marry, become settled as husband and wife; အိမ်ထောင်လျက်သားကျ။

—ထောင်ကြီး, *n.* a widower or widow.

—ထောင်ရုံ, *n.* a married couple.

—ထောင်ဘက်, *n.* a correlate in marriage, a spouse; ‘ခင်ပွန်း၊ ဓမ္မသေဝက္ကအင်းဝရာဇာအိမ်ထောင်တက်အသက်မရှည်ရာ။

—ထောင်သင့်, *v.* same as အိမ်ထောင်ကျ။

—မှိုင့်, *n.* the state of a king from the time of his birth to the time of his attaining to sovereignty; *comp.* စည်းစိမ် (အိမ်ရှေ့မင်း။ အိမ်ရှေ့မင်းမဖြစ်မှီအိမ်မှိုင့်နှင့်နည်း)။

—နီးချင်း, *n.* a neighbour; တဲနီးချင်း။

—မိဝပ် (from မိဝပ်), *n.* a small, low house, a hut.

- အိပ်ပေါက်ကျွန်း, *n.* the child of a slave, but redeemable; *comp.* သားပေါက်ကျွန်း။
- ဖြူဖြူထင်းရှေ့ချ, *n.* "the white house with gilded windows;" the house in which a captive monarch was formerly confined; အိမ်ဖြူထင်းရှေ့ချဖြောင်းထားသည်။
- ဖုတ် (from အဖုတ်, a clump), *n.* a hut, small house.
- ဖွဲ့, *v.* to wreath together.
- ဝ, *n.* a chief or principal house among several; the principal room in a Burman house, where the family sleep.
- ခိုး, *v.* to roof a house; *n.* the roof of a house.
- ခိုးခြင်ထင်, *n.* a near neighbour.
- မြေရာ, *n.* a site for building; အိမ်ရာ။
- မှူးခန်း, *n.* a spare room at the east end of a house, kept for company.
- မျှောင် (မြှောင်), *n.* the common house lizard.
- မျှောင်အိပ် (မြှောင်အိပ်), *n.* a mariner's compass; အိမ်မျှောင်နှင့်မြေထိုင်း, *v.* to take a compass survey.
- မျှောင်ဝင် (မြှောင်ဝင်), *n.* a level, in mechanics.
- ရာ, *n.* a house, a settled place of abode, as အိမ်ရာရှိသောသူ, a settled inhabitant, in opposition to a transient person.
- ရာထောင်, *sec* အိမ်ထောင်။
- ရှင်, *n.* the owner of a house: householder.
- ရှေ့, *n.* the state of an heir apparent associated in the sovereignty [the front of a house], အိမ်ရှေ့ပူက အိမ်နောက်မချင်းသာ။
- ရှေ့ခင်း, *n.* an heir apparent thus associated.
- သင့်, *v.* same as အိမ်ထောင်ကျ။
- ထာ, *n.* a privy, necessary (polite), ခေအိပ်, ခေထွန်း။
- ထား, *n.* an inmate of a house.
- ထိမ်းပွဲ, *n.* a house-warming.
- အိမ်း (*pron.* eh) (Pali ဣဗ္ဗံ), *int.* yes, နေး, ထုတ်ကဲ့; hence ထအိမ်းအိမ်းနေး, *v.* to remain saying yes without acting (not polite).
- အိ or ဤ, *i, v.* to be cloyed with rich savoury food; အဆိပ်ကြီးစွဲအိသည်။ (ဝက်သားစားထိုးအိနေပြီ ချွတ်ချင်ပါ); applied also to the tide just before ebbing and flowing; ခေအိ (ခေအိပြီဒီထက်တော့မည်။) [to be 'slack water.']

အိသာ, *v.* to be well, healthy ; ကျန်းမာ (usually used in a reduplicated form, *e.g.*, ခင်ကျန်းအကလေးအိအိသာသာရှိရဲလား) .

အိ, 2, *v.* to creak, as a cart-wheel (ထွဉ်းဘီး) ; *comp.* အစ်အစ်ထွဉ်းမောင်းသောအခါထွဉ်းဘီးအိလိုက်သည်။ ထွဉ်းအိသံကြားသည်။

အိးပေါက်, *v.* to break wind (vulgar), ဆော့ဆော့လည်, (polite), ဝမ်းလေထက် ; ဝမ်းလေရုံ, ဝမ်းလေသွားသည်။ ဝမ်းလေမြောင့်။

အုတ်, 1, *n.* a brick.

— ကျီးခွန်, *n.* soorkee.

— ကြွပ်, *n.* a tile (ပျဉ်အုတ်ကြွပ်), a teak shingle (မြေအုတ်ကြွပ်, a tile) .

— ကြွပ်မိုး, *v.* to roof with shingles.

— ကြွပ်ခုံး, *n.* a pan-tile (a tile with a curved or hollow surface).

— ကြွပ်ထန်း, *n.* a lath [a scantling] .

— ကြွပ်ဝတ်ညှင်း, same as အုတ်ကြွပ်။

— ခင်း, *n.* concrete, to pave with brick ; အုတ်တွား, to pave with bricks laid flatwise.

— ခဲ, *n.* a bit of brick, a brick-bat.

— ချပ်, *n.* a brick.

— ထောက်သည့်အုတ်မိုး, *n.* a revetment wall.

— မိုး, *n.* a brick-kiln ; အုတ်တမိုလောက်ရမုပြီးနိုင်ပါမည်။

— ထွား, *n.* a brick.

အုတ်, 2, *n.* an astrological term [a division, class, as နတ်နွေအုတ်, အင်္ဂါအုတ်] .

အုတ်, 3, *v.* to be noisy ; not used but in some adverbial form.

— အာသောင်းထဲ, *adv.* noisily, clamorously ; အုတ်အော်သောင်းနင်း။ အုတ်အော်သောင်းနင်းဌာန်အပေါင်းမျိုးပျော်ကြသော နေရာ။

— ကောတချ, *adv.* in the way of becoming spread far and wide as a rumour, or intelligence.

— အုတ်ကျက်ကျက်, *adv.* same ; ပွဲလမ်းသဘင်သွားသောအခါလူများစကားအုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ပြောကြသည်။

— အုတ်ကျွတ်ကျွတ်, *adv.* same.

— အုတ်သဲသဲ, *adv.* same.

— ခနဲ, *adv.* ; see သွတ်ခနဲ။

အုတ်ခွံ, *n.* a species of euphorbia [the streblus, of which four species are enumerated, *K.*]

အုတ်ခွံ, *n.* a kind of potato plant.

အုန်း, 1, *n.* the cocoa-nut (tree, fruit, &c.).

အုန်းခွံ, *n.* the outer fibrous bark of a cocoa-nut ; cream-coloured or light bay, with a black mane, applied to horses ;
comp. ဝတ်ပန်း။

—ဆန်, *n.* the cocoa-nut meat [called also အုန်းသီးဆန်]—S.

—ဆန်ခြည်ထွေး, *n.* the pulpy substance into which the milk is converted.

—ဆံ, *n.* the fibrous bark of a cocoa-nut when pounded ;
coir.

—ဆီ, *n.* cocoa-nut oil.

—ထမင်း, *n.* rice mixed or flavoured with cocoa-nut meat ;
အုန်းထမင်းနပ်။

—မှုတ်, *n.* the shell of a cocoa-nut scooped out and used for any purpose.

—ရည်, *n.* the cocoa-nut milk.

—ထက်, *n.* the limb of a cocoa-nut tree, the slanting corner, ridge-pole of a roof (a hip-rafter ; အုန်းထက်လေးဝက်ချ)။

—သီး, *n.* a cocoa-nut (fruit).

အုန်း, ၂, to be noisy ; scarcely used but in some adverbial form.

—အုန်းအင်းအင်း, *adv.* noisily, clamorously (အုန်းအုန်းအင်းအင်းဖြင့် ထွင်းမှတ်သောအခါ), အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ထအုန်းအုန်း (with or without နှင့်) ရဟိကြသည်။

အုန်းနှော့က် (ဦးနှော့က်), *see* ဦးနှော့က်, *n.* the brain.

အုန်းပွဲ, *n.* a kind of plant (used for stuffing Burmese mattresses and saddles).

အုပ်, ၁, *v.* to cover ; ဖုံး, to take care of, to preside over, rule ထိန်း, ချုပ်, စိုး, မိုး ; hence ထအုပ်ထအာ, in a large body, *en masse* ; ထဝုထထိုးထည်း။ ထားသို့မျှားမအုပ်မိဘဲသေချပါစေရဲ့, an imprecation used by the Burmese when endeavouring strenuously to impress on any one the truth of any particular statement.

—ထွက်, *n.* what comes within the jurisdiction of an official ; စီရင်စု။

—ချုပ်, *v.* to have charge of, manage, rule.

—ချုပ် (—ခြံ), *see* ချုပ်, 1st def.

—စု, *n.* what comes within the jurisdiction of an official (usually the head of a district ; မိမိကြိတ်စီရင်စု)။

—စိုး, *v.* to rule, have authority over.

အုပ်စုံ, *adv.* completely, without exception.

—ထိန်း, *v.* to take care of; ထရားထိန်းမိတ္တလှိုင်ကိုအုပ်ထိန်းသူတံမြားထောင်မိုးယူသည်။

အုပ်, ၂, *n.* a box with a conical cover.

—ဆောင်း, *n.* a conical cover used without a box for covering anything. [A three-sided hunter's lantern used by hunters in the southern parts of the delta of the Irrawaddy. The light of the lantern is seen from the open side and attracts deer, &c., close to it, which enables the hunters to shoot them, or cut them down with das; sometimes even tigers will come up close to the light of the အုပ်ဆောင်း].

—အြော (ဥအြော), *see* ဥအြော။

—ခက် (ဦးခက်), *see* ဦးခက်။

—ဆက် (ဦးဆက်), *see* ဦးဆက်။

—ထုတ် (ဦးထုတ်), *see* ဦးထုတ်။

—မှင် (ဦးမှင်), *see* ဥမှင်။

—ထုံး (ဦးထုံး), *see* ဦးထုံး။

—ရှင်, *n.* the Bengal quince [*Ægle marmelos*, *K.*]

—သျှောင် (ဦးသျှောင်), *see* ဦးသျှောင်။

အုံ, ၁, *n.* a bulge, protuberance, အိုင်; applied to certain things which are bulging, or have a bulging form, as အိုးအုံ, နားအုံ, နို့အုံ, ပန်းအုံ, ဂင်အုံ, ပရွက်အုံ, ဖျားအုံ, တောအုံ; hence အဆောက်အအုံ, အထိုက်အအုံ။

—ဖွဲ့, *v.* to form a cluster, as bees, ants, &c.; အအုံ့ဖွဲ့သည်။

အုံ, ၂, *v.* to plaster, cover over, မံ; to cover with a medicament, ဆေးအုံ; to be covered with clouds, as the heavens, မိုးအုံ; *comp.* အုံ့; to be almost smothered, as fire that burns dully, မီးအုံ့၍တောက်သည်; to be dull, heavy-headed from illness; to be anxious, distressed, စိတ်အုံ့သည်; hence တအုံ့နွေးနွေး, *adv.* [brooding over, as a trouble; unyielding, as a slow fever].—S.

အုံ, ၃, *v.* to assemble, crowd together and surround, စုရုံး၍ဝန်းရံသည်; hence အအုံ, a collection (of flies ယင်အုံ, ဖျားအုံ, &c.); *comp.* အုံ (လူးအုံ့ပြီးထိုက်တာသည်)။

အိုထုံ, *n.* a kind of tree (a kind of laurus), [the tetranthera, of which there are as many as 18 species enumerated], the bark of one species is used by the Burmese to prevent sweating in salt (ထားမဒိရအောင်)။

အုံ, *v.* to be overcast, slightly overspread with clouds, မိုင်းအုံ
comp. အုံ, 2; *see* မိုင်းဆင်း။ မိုင်းနာ။ မိုင်းမိုင်း။

—ရှိုင်း, *v.*; *see* the parts.

အန်ပန်း (*pron.* အန်ပန်း), *adv.* under a disguise (also used as a noun, in which sense it means a hypocrite, one who dissimulates, a dissembler; သည်သူအန်ပန်းပါဘယ်ယုံနှင့်။

—ဆင်ဆင်, *n.* a person who conceals a bad character under a fair exterior.

အုံး, 1, *v.* to roast in embers; *comp.* ကပ် and ဖတ်, —မီးအုံး။

အုံး, 2, *n.* a pillow, pack; *hence* ခေါင်းအုံး။ မှီအုံး။

—အိပ်ရာရှည်ထွဲခွဲအိပ်, a term of frequent occurrence in divorce cases.

အုံးကွဲ, *n.* a pack-saddle.

—ခိုက်ပြီးခိုက်ထိုက်, *v.* to follow (as a horse) having its head touching the tail and saddle of the one in front, *i.e.*, close to the quarters; a term of frequent use in racing parlance.

—ထား, *n.* a head-board.

—တုံး, *n.* stocks; the lower timbers on which a ship is built.

—တွဲ, *n.* the crick, the stiffness in the neck.

အူ, 1, *n.* the intestines, the pith of a plant or tree, the inside or pulpy part of some fruit; ထအူခြာတွဲ။

—အိမ်, *n.* the paunch.

—ကြောင်း, *n.* the hollow of the intestines, the hollow which perforates some plants and trees and contains the pith; the tube of a quill (အူကြောင်းတွဲ, to be out of line, as centre pegs when constructing a road).

—ချာ (from အချာ, a point of union), *n.* connecting parts of the intestines.

—စင်း, *v.* to be straight-gutted (မြင်းဆိုသည့်တိရစ္ဆာန်မျိုးအူထင်းတည်းရှိသည်), to be upright, သဘောဖြောင့် (သဘောပြုအူစင်း).

—တို (from တို, to be short), *v.* to be easily provoked; စိတ်တို (မိန်းမအူတိုမျိုး).

—တိုင်, *n.* the core of fruit, the central part of some plants, as the plantain; နှုတ်ပြောသီးထိုက်ခြင်းခွဲလျှင်အူတိုင်ကိုဖြင့်ရသည်။

—ထွက်, *v.* to protrude, as the intestines.

—နာခေါင်းသက်အကွဲအနာထွက်, “clean timber,” a term made use of in timber contracts.

ယူနာလိုက်, *v.* a term applied to a certain disease of the rice plant.

—ပေါက်, *v.* to penetrate the intestines ; အူပေါက်၍သေသည်။

—ရှည် (from ရှည်, to be long), *v.* to be slow to anger, not easily provoked ; မိတ်ရှည်။

အူ, 2, *v.* to make the noise indicated by the word to oo, to howl, as a dog or jackal [or ourang-outang ; ခွေးအူ။ ယုတ်မျှား တကောင်ကတကောင်ကိုအူ၍ခေါ်သည်], to be much ; used as an intensive in the phrase အူအောင်ပွင့်သည်, it is full of blossoms (as a plant or tree) ; ဝဗွယ်အူအောင်ပွင့်သည်။ ဇလပ်ဖြူအူအောင်ပွင့်သည်။ မီးခိုးအူ။

အူ, 3, *v.* to be stale, tainted, begin to putrefy ; less than ဖုတ်။ ငါးအူ။ အမည်းသားအူ။

အေ, *int.* don't, prohibitive, disapprobatory ; အေအေမယုတ်နှင့်။

အေဟေ, *int.* as ha ! aha ! contemptuous.

အေး, 1, *see* င, to be cool ; has sometimes the same meaning as ငျော့, *e.g.*, ရွှေသားခဲထောက်အေးလိမ့်မည် or ငွေပါလိမ့်မည်။

အေး, 2, *int.* yes ; အိမ်း။ ယုတ်ကဲ့။

—အေး, *int.* same.

အေး, 3, *pron.* used vocatively in addressing women when their names are not known, or when he that calls does not wish to call the name, as အိုအေးတို့, shortened to အေ့ for the singular အေ့တို့အိမ်းပါဦး [according to some, used by women alone when addressing one another].

အဲ့, *int.* expressive of disgust (as when mothers see their children eating something hurtful ; အဲ့အဲ့ထွေးပစ်လိုက်)။

အဲ့အဲ့အဲ့, *adv.* sickishly, as at the smell of unpleasant fruit ; *comp.* ထောက်အဲ့, *adv.* sickish, disposed to vomit ; သည်ဟာမပုပ်သော်လည်း အဲ့အဲ့အဲ့ရှိပြီ။

အဲ, 1, *n.* a kind of verse.

—ခြင်း (—ချင်း), *n.* same.

—အန်, *n.* same.

—ဆို, —ထူး, *v.* to sing the same ; မောင်မင်းအမေ-ကြက်ရည်သောက်။ မောင်ရှင်မိဇွေးကြက်သားထွေး။ ရွှေတပေါက်ချ။ ရည်းစားနောက်က။

ဆဲ, 2, *v.* to remain in a body without advancing ; ရှေ့ကကျားရှိယိုယူ များမသွားပုံဆဲနေကြသည်။

ဆဲ, 3, *int.* very well, that's right ; ယုတ်ကဲ့။

—ဆဲ, *int.* same ; ဖြေကသည် အမှုကိုဖြေပါတော့။ မည်းက ကောင်း ဖြီ ဆဲဆဲ လိုက်သည်။

အမောင်း, *n.* a kind of official spear.

အော, *int.* O! of various applications.

—အော, *int.* O! expressive of satisfaction.

အောက်, 1, *n.* the under part, space under (a thing).

—အပြင်, *n.* the outside of the bottom (of a thing).

—ခံ, *n.* the bottom (of a box); anything placed for something to rest on.

—မြေ, —မြေခံ, *n.* bottom (of a well, the sea, &c.).

—ထွေစဉ်မျိုးဆက်, *n.* descendants collectively, posterity.

—တောကျိတ်, —ဝိုးကျိတ်, *v.* to gird up the loins with a waist-cloth (obsolete); ခါးထောင်းကျိတ်။

—မြင်, *n.* the light accent; အမြင်။

အောက်, 2, *v.* to bring in, as a tame elephant a wild one; to catch, detect [by questioning, စကားအပ်; to draw out by questions, which assume the thing to be ascertained].

—အပ်, *v.* same, 2nd [and 3rd] def.

—မ, *n.* a female elephant employed to bring in a wild one; အောက်မသင်း၊ မှန်းဆင်မ။

အောက်, 3, *v.* to be musty; to be dark, gruff (in countenance); မျက်နှာအောက်, မျက်နှာပုပ်။ အဝတ်များကို နေပူမထွန်းလျှင်အောက်တတ်သည်။

—အောက်သက်သက်, *adv.* gloomily; more than အောက်တောက်တောက်။

—ကလီအာ (compounded of the sounds uttered by a fowl and a crow), *a.* or *adv.* not clear, not straightforward, of mixed races; အမျိုးမစစ် (reproachful).

—ထောက်ထောက်, *adv.* gloomily (in countenance) [somewhat musty, မှိုထုံထုံ]; အောက်ထောက်ထောက်နှင့် သာဖြစ်လျှင်မင်းမျက်နှာမှောင်ကုတ်နေသည်။

အောက်ချင်း, *n.* the small hornbill, *Buceros monoceros*; a kind of tree; အောက်ချင်းရင်းသွေး ဥကဋ္ဌေး။ ကွေးထေးနုနုယသနားဘွယ်၊ အောက်ချင်းရင်းအောက်ဥကပေါက်။ ထောင်ရောက်နုနုယသနားဘွယ်။

—ဝ, *n.* the *Diospyros ehretioides*, a tree attaining to the height of 60 or 70 feet, and having a hard heartwood. The berries, which have a smooth, thick, yellow rind, are about the size of a very large cherry, *K.*

—ရာ, *n.* a species of ebony, *Diospyros melanoxylon*.

အောက်မေး (from မေး, the lower jaw), *n.* the lower grooved timber of the lath of a loom, which receives the sley (ရည်ခွား) ; less commonly called ရှု, *which see*.

အောက်ပဲ, *n.* a kind of creeper (the clitoria).

—ညို, —ဖြူ, *n.* varieties of the same ; အောက်ပဲဖြူ—အောက်ပဲညို။
ဘုရားကိုပူဇော်သည့်ပန်းပွင့်။

အောက်မျှိုး, *v.* to stoop respectfully, as in passing before a superior ; to be humble.

အောင်, 1, *v.* to beat, conquer, overcome, နိုင် ; to gain a point, အမှုကိုအောင် ; (to pass an examination, စာပွဲအောင်) ; to be full, complete, not deficient in any natural quality ; applied to fruit (အသီးအောင်) and seeds ; *n.* a fee given to a Judge on gaining a cause ; အအောင်။

—ချာ (from အချာ, a point of union), *n.* a city which is the centre or seat of victory ; (အောင်ချာကြွန်း) အောင်ချာပူရကပ္ပိတ ဝတ်ပြည်။

—ဆု, *n.* the reward granted to a conqueror.

—ဆို, *v.* to mediate in love affairs ; အောင်ဆွယ်။

—ဝန်း, *n.* a leaf worn in token of victory, as the palm (the eugenia).

—ပွဲ, *n.* a triumphal festival ; အောင်ပွဲခံ။ လက်ထပ်ခင်လာပြုသောအခါ ယောက်ျားမိလများကအောင်ပွဲခံသည်။

—မာ, *see* အောင်, 3rd def.

—မြင်, *v.* to conquer, to be full, complete, &c. (to be possessed of active virility).

—ထံ, *n.* a banner, flag of victory ; တစ်ဦးမှာအောင်ထံရိုက်သည်။

—ထည်, *n.* a go-between in love affairs ; a match-maker ; အဆွယ် အဆွား။

—သူ, *n.* a conqueror.

—ဆွယ်, *v.* to mediate in love affairs ; *n.* *see* အောင်သည်။

အောင်, 2, *verb. affix*, continuative, that, so that, noting a consequence, that, in order that, noting a final end ; ရယ်အောင်ဆို ပြောပါသည်။ ခရီးသွားရအောင်ခင်ကျားအသင့်နေပါနော်။ အမှုသည်များကို ငွေပေးရအောင်အမိုးရထံသူပြီးပြီးကြောင်း ပြားယောင်းထွဋ်စားပြီးပြောဆို နေသည်။

အောင်ထိုင်, *n.* a sinus, deep, narrow bay ; လေနီတာတောဝှမ်းညီအောင်ထိုင် ထိခိုက်ကြမှုကွယ်ရီ။

အောင်မယ်, *int.* expressive of wonder ; အောင်မယ်ဆန်းကျယ်ထိုက်တာ, oh, how extraordinary !

အောင်, *v.* to be prevented from moving or flowing in a natural way ; applied to retention of the breath, to constriction of the back, breast (ခါးထဲကအောင်သည်။ ခါးအောင်သည်။ ရင်အောင်သည်), or urine (ထီးအောင်) ; to stoppage of a current of water, &c., ချုပ် ; to restrain one's self, suppress one's feelings, အောင်ခံ၊ မြို့စိတ်ချုပ်တည်း (သည်းညည်းခံ or သည်းခံ) ; hence တအောင်, *n.* a moment ; တအောင်ကလေးလောက်ကြာသည်။ ခဏ။

—အညှိုး, *v.* same in the latter sense ; တယ်အခါတဲကိုယ်တော်အရှင် ခေါ်ခေါ်မအောင်အညှိုးပါဘူး in this sense appears to have a similar meaning (to ငြင်းပယ်) ; ဝေဒနာရောက်ရှိသောခါနီးခဲအောင်အညှိုး နေပြီ (ထွေကွဲစီးစီးရတော့မည်) ; here အောင်အညှိုး appears to have a similar meaning to အောင် in its latter sense.

—ခဲ, *adv.* with a momentary constriction (in the breast, back, or bowels).

—အောင်, *v.* ; see အောင်အောင်။

—တီးအောင်တောင့်, *adv.* with a restricted, tightened sensation, as of the breast ; in an obstinate, refractory manner ; သည် လူကိုတယ်အခါပင်ခိုင်းခိုင်းအောင်တီးအောင်တောင့်ချည်းလုပ်သည်။

—တောင့်, *v.* to be restricted and tightened, refractory, wayward, obstinate, rebellious ; မင်းအောင်တောင့်စွာတယ်လုပ်သည်လူ။

—သက်, *v.* same ; မင်းကိုငါကောင်းပြောသောအခါဘာဖြစ်ရှိအောင်သက်သက် နေသလဲ။ အောင်သည်းအောင်သက်, in the way of suppressing one's feelings when anxious to follow a particular line of conduct ; အောင်သည်းအောင်သက်ကြေရသည်။ မကြေချင်ပါ။

အောင်း, 1, *n.* the Thibet bull, *Bos grunniens*.

—ထုံ, *n.* an official spear adorned with the long hair of the same ; အောင်းထုံချင်းထင် [the spears are made by a race called the Thinbaws, who live near the Chyindwin. The hair on the handle of the spear is dyed red with the juice of the ခြင် (cochineal) and ထိန်းညက် (the sapan).

အောင်း, 2, *v.* to rest awhile from travel or labour, to remain still, quiet [to lie dormant], [to hide, တောအောင်း ; to live in privacy, ဂူ (လူ) အောင်း ; to lurk as a wild beast, ကျား တောထဲအောင်း ; to lull, as the wind, လေအောင်း].

—ပေ်အောင်းထက် (—တော်အောင်းဘက်), *n.* one born of the same mother ; ကျွန်းအောင်း။

—မေ့ (အောက်မေ့), 1, *v.* to remember, bear in mind ; ကျုပ်မရှိလျှင် တခါတလေအောင်းမေ့ပါနော်ဘျာ, recollect, call to mind ; မင်းငါ့ကို ဖွဲ့စည်းသည်မှတပြန်ချည်းအောင်းမေ့သည်။ သတိချ, to remember with affection (အိမ်ကိုပြန်ချင်လှပြီ။ သွေးကလေးအောင်းမေ့လွန်းလို့), to regret for the loss of ; very often used in combination in the sense

- of remembering with (great) affection, with တွင်းတွတ်။
[အတွင်းအာဝဏ်းမေတ္တတွင်းတွတ်ကြခြင်း] ; sometimes used with ကြိုစည်။
- အောစော့ကပ်ချ, *v.* to be strongly attached to ; စွဲလမ်းအားကြီးသည်။
ကြည်ညိုအားကြီးသည်။
- အော်ခရာ, *n.* the cormorant.
- အေ့, *v.* to vomit ; အန်။
- အန်, *v.* same.
- နာဝင်းကျ or ဝင်းကျနာ (ကာလရောဂါ, polite), *n.* the cholera.
- အော်, 1, *v.* cry out, bawl, howl, scream ; ဖော်, to scream as an elephant [ဆင်ကချွားကိုမြင်သည့်အခါဖော်ခေါ်သောအသံ]။
- အင်း, *v.* to go and inquire after another's welfare and circumstances.
- ဖော်, *v.* ; see အော်, 1st sense.
- သည်း, *n.* a kind of creeper, the roots of which are used medicinally.
- ဝဲနတ်သတ်, *n.* a windfall ; a tree or portion of a forest prostrated and killed by the action of the wind or other natural causes.
- အော်, 2, *int.* ah ! eh.
- ထံ, *n.* a Hollander, Dutchman, ဝေန်တံအော်ထံ ; a blunderbuss, ကျွန်းကြီးဝေန်တံအော်ထံ။
- အော်ဂတ်, *n.* a rising in the stomach, a disposition to vomit, a qualm.
- ဆန် or တက်, *v.* to be subject to the same ; less than နှစ်ထုံး ပျိုး။ ကျုပ်တိုင်းပူးသို့အော်ဂတ်ဆန်တက်နေသည်။
- အို, 1, *v.* to be old, aged, အသက်ကြီး ; to be ugly, အချစ်ဆိုး (ပျက်စီးအို)။
- စနာ, *v.* to be ugly ; အချစ်ဆိုးမလှ။
- စာ, *v.* to be old ; မိန်းမကတစ်ဆင့်အိုစာသို့သစ်ပင်သည်ကိုမိုးရပါမည်။
- ထာ, *v.* same, 2nd sense.
- မင်း, *v.* to be very old, အိုမင်း မစွမ်း, to be old and feeble ; အိုမင်းထိုင်းရှိုင်းသည့်အရွယ်ကျပြီ။
- အို, 2, *int.* vocative, or indicative of pain.
- အိုက်, *v.* to feel warm (to feel close, as the atmosphere within a house or building or confined space ; သည်အခန်းထဲဘယ်အိုက်ပါကသုံးခပ်ထွားမရှိနိုင်သည်)။

ဒိုက်ဝပ်, *see* the parts (used adverbially only) ; ဒိုက်ဝပ်ဝပ်ရှိ။ဒိုက်ဝပ်ကြီး။

ဒိုက်, *n.* a deep part of a river or stream, an Upper Burma term.

ဒိုင်း, *v.* to be stagnant, not flowing ; *n.* a pond or lake of any size.

—ထွန်း, *v.* to form, as a pond or pool of water.

ဒိုင်း, *n.* the bulge of anything.

—ထောင်း, —ကျယ်, *v.* to have a capacious bulge, as a pot, barrel, bottom of a boat ; ဒိုင်းထောင်းသည့် ငွေ။ ဝန်များများပါသည်။

ဒိုင်း, *n.* a collection of humours.

—ကျ, *v.* to be collected in a tumour or spreading sore.

—ခဲ, *adv.* indicative of the sound of a body falling inertly and heavily.

—နာ, *n.* an abscess ? same as ဒိုင်း။

ဒိုတွဲ, *a.* uncommon, extraordinary, အာကာ။ [ခမည်းတော်ဆို။ အမတ်မင်းသားတစ်သား။ဒိုတွဲယောက်ျား။ လောင်းတပါး။ ထင်ရှားကောနိ, from the Boddawin Pya Zat, ဗုဒ္ဓဝင်မြင်ကတိ] .

ဒိုး, *n.* a pot, ဒိုးဖွဲ့ထွင်အပ်ဖွဲ့ခည်, in the way of making reprisals.

—အပ်, *n.* pots and pans collectively, သားမယားဒိုးအပ်နှင့် ; with one's family and goods and chattels, ဒိုးအပ် ခေါင်းထန်း။ ဒိုးထလုံး ဖျာထချပ် ; *lit.* " a chatty and a mat ;" used always in a contemptuous sense ; ထည်သူဒိုးထလုံးဖျာထချပ်မှမရှိ, this man has not even a chatty or mat (to his name).

—အုံ (from အုံ, a bulge), *n.* the bulging part of a pot.

—ကင်း, *n.* an earthen or iron pot or pan without a broad brim.

—ကင်းပက်, *n.* a shallow frying-pan ; *comp.* ဒယ်ဒိုးကင်း။

—ကင်းပဲ့, *n.* a piece of a broken pot.

—ကောက်, —ထည်ကောက်, *n.* a pot with a curved neck, a retort.

—ခွက်, *n.* pots and cups, cooking and eating utensils generally, as ဒိုးခွက်များကိုသိမ်းလိုက်။

—စည်, *n.* a kettle-drum.

—စရည်း, *n.* a large earthen pot, an unglazed jar.

—စားငယ်, *n.* a pot used for cooking a small quantity of rice in ; ထမင်းဒိုးထက်ငယ်ထည်။

—စောင်းခြမ်း (from အစောင်း, an edge), *n.* a fragment of a broken pot, a potsherd.

အိုးစောင်ခြင်းကွဲ, *n.* same.

—ထုတ်ကြိုး, *n.* a large kind of jar; the bodies of members of the Burmese royal family who were put to death were wrapped up in velvet sacks and floated down the Irrawaddy in these kinds of jars.

—ထိန်း or ထိန်းသည်, *n.* a potter.

—ထုတ်, *n.* a large bulging pot with a small mouth.

—ဖုတ် (from အဖုတ်, a clump), *n.* a small cup or pot used as a plaything.

—ဖို, *n.* a pot-kiln.

—မြွတ် (အိုးမြွတ်), *see* ဖွတ်အိုး။

—မြေ, *n.* potter's earth, clay.

—သည်, *n.* a dealer in pots.

—သူကြီး, *n.* a cook, စားဖိုသည်။ [The Burmese usually address the headman of a party of Shan pedlars as အိုးသူကြီး။ [In some parts of Upper Burma အိုးသူကြီး was a title given to the headmen of Shan villages, *particularly* to those who rendered service to the Crown.]

—နားထုတ်, *n.* the *Argyreia Zeylanica*, an extensive twiner with rather large pink flowers, the corolla shaped something like a funnel. Three varieties are enumerated, the *populifolia*, the *hirsuta*, and the *peduncularis*, *K.* The Burmese name appears to have been derived from the shape of the capsule.

အွတ်ခဲ, *adv.* indicative of the sound of a cry forced out by a blow on the back or side; ကြိတ်ခဲမှန်သည်အခါအွတ်ခဲမြည်သည်။

အာ

(The second vowel of the Burmese alphabet has no form of its own, but when initial, it is represented by its symbol (၁) combined with the vowel အ. It is therefore to be sought under the compounds of အ).

အ (၁၁)

(The third vowel of the Burmese alphabet.)

အ, *see* အိ, *v.* to be flabby, soft.

အဆွေသေ, *n.* the fulfilment of a desire or wish; အဆိုပြုညွှန်ခြင်း။

အနံ့တူထင်ထင် (ရှိ), *v.* to be conspicuous, notorious, bear a great reputation; သည်သူအနံ့တူထင်ထင်ထင်ထင်သည် may also be used without ထင်ထင်။

—**३**, *v.* to be in composedness and sobriety.

အနြေထုပ်, *v.* to put on a sober, composed countenance for an occasion.

—ထည်, *n.* same as အနြေရှင်။

—ဆိမ်းဆည်း, *v.* to be sober and circumspect in demeanour from motives of decorum, to be affectedly reserved.

အရိယာဝုဒ် (Pali အရိယာပထ), *n.* a position, of which there are four, namely, ထွားခြင်း, walking; ခပ်ခြင်း, standing; ထိုင်ခြင်း, sitting; လျောင်းခြင်း, lying; အရိယာဝုဒ်မျှ—မမျှ။

အာဓိပတိ (Pali), *a.* having power, authority, အစိုးရိုင်။

အာဓိပတိ, *n.* a kind of creeper (said by the Burmese to generate butterflies. The root is used for preparing ထားထေး).

အာဓိပတိ, *n.* power, authority, အစိုးရခြင်း [ကျွန်တော်မျိုးမဟာအဓိပတိမျိုး အာဓိပတိထင်ရှားသော ဤသို့သတ်တရားအာဓိပတိတို့ဖြင့်စီစဉ်နေထိုင်သူဖြစ်ပါသည်။] တစ်ဦး, *see under* တုန်းထောင်ဝေါ။

အာဓိပတိ, a state embracing ten supernatural powers; အာဓိပတိပြု, to exhibit such powers, as a ရဟန္တာ။

အာဓိ (Pali), *n.* envy, malice, ill-will. [Envy which cannot bear the prosperity of others; ငြူစောင်းမြောင်းခြင်း].

အာဓိ, *n.* a holy man, an ascetic; ရသေ့။

အာဓိ (Pali), *n.* a division of the Vedas.

ဤ

(The fourth vowel in the Burmese alphabet.)

ဤ, 1, *pron. a.* this; ထည်။

—ဤ, *pron. a.* such, of this sort; relating to the preceding or subsequent, ဤသို့လျှင်ထည်း။

—ဤ, *pron. a.* such, referring to what has been specified; used in repeating a story second-hand, as he proceeded to relate, that in *such* a place, of *such* a man, the purchase was made.

—ဤ, *pron. a.* same.

ဤ, 2, *see* ဒိ, *v.* to be healthy.

ဥ

(The fifth vowel in the Burmese alphabet.)

ဥ, *v.* to lay an egg, to form as a tuberous root or bulb; to be collected, as extravasated blood, သွေးကြည်ဥ; *n.* an egg, a tuberous root, a bulb, ဖြစ်ဥ; smaller than ခေါင်း; ဥကိုချစ်မှ

မရှိချင်သည်။ (1) ဤဦးဥရာမှာထင်ကြီးဥသည်။ (2) ကျီးထိုက်မှာဥကြော (အဝီကြော) ဝင်ဥသည်။ (3) ကျွန်ုပ်တို့ကျိတ်သောအခါထက်မိုးထက်နှင့်ကြိတ်မိ၍ ဆွေးကြည်ဥနေပြီ။ (4) လူများထမင်းစက်သောအခါထင်ဥသစ်ဖုများကိုစားရသည်။ (သစ်ပင်ကြီးအမြစ်ဖုအနွယ်ကအမြစ်ဥ)။

ဥကြော (*pron.* အဝီကြော), *n.* a species of black cuckoo (or koel); ဥကြောငှက်ရောက်သောအခါ မကြာမှီ နေဖူးမည်အကြောင်းကို ထင်ရှားစွာဆိုရသည်။ ဥကြောထွန်းထင်ထွန်း, "to each note of the koel a spoonful of flies," in allusion to the fact of flies becoming numerous when the koel makes its appearance (which it usually does in Burma in the beginning of February), ဥကြောထွန်းထင်ထွန်းထင်ထင် 1103 B.E., ဥကြောအော်မြည်ကုန်းပေါင်ထင် 1115 B.E.

—မှုတ်, *v.* to whistle as a steamer.

ဥကင်, *n.* the arch over a throne of state.

ဥက္ကာ (*pron.* oat-ga), *n.* a meteor bolis; ထုရားပွင့်ထောင်ဖူးမည်အခါ ထောင်းကင်ဝတ် ဥက္ကာဖြန့်သန်းသောထိတ်ကို ကန္တာစောင့်သောနတ်များထပြသည်။

ဥက္ကဒ္ဒ (*pron.* oat-kut-hta) (Pali), *n.* a chief; အကြီးအကဲ။ အကြီးဥက္ကဒ္ဒ ပြီးသာသူ, the man who acts as chief or leader.

ဥက္ခေါင်း (ဦးခေါင်း), contraction of ဦးခေါင်း (used by the best writers); *n.* the head.

—ခွံ, *n.* the skull; သည်သူထားနှင့်အရတ်ခံမိ၍ဥက္ခေါင်းခွံကွဲသောကြောင့် အသက်ရှင်မည်ဟင်္သာ။

—ခွံဆက်, *n.* the suture of the skull (*pron.* oat-khaung-goon-zet); ဥက္ခေါင်းခွံဆက်မစေ့သောကြောင့်ဤသူယော်မာနိုင်။

—ခေါ, *n.* the scalp.

ဥကျည် (oogyee), *n.* the polecat.

ဥချီး, *see* မြီး, a dove.

ဥစ္စာ, *n.* a thing; အရာ, ထာ, property, goods; ပစ္စည်း, ဝတ္ထု။ ဥစ္စာအင်ခွင်။ ဥစ္စာမရှိ။ ဝတ်မတည်, the word of a man without property is of no effect.

—စောင့် (*pron.* oat-ta-zaung), *n.* the spirit of a deceased person who guards over property. The Burmese believe that the spirits of those who exhibited an inordinate hankering after riches during life, become custodians of their own property after death; သည်ဆရာတို့ဒိဋ္ဌိဥစ္စာကိုအထွန်ခင်တွယ်သောသူများ။ ထာပြောင်းသောအခါ ဒိဋ္ဌိဥစ္စာကိုဒိဋ္ဌိစောင့်ထိန်းရသောကြောင့် ဥစ္စာစောင့် (oat-ta-zaung) ဟုခေါ်သည်။

—ရစ်, *n.* property, goods (collectively).

ဥစ္ဆာရီဝါ (Pali), *n.* faeces; ကျင်ကြီး, မဝင်။ ဘုန်းကြီးများက ထုထွို ကဲ့သို့ ကျင်ကြီးကျင်ထယ်ဆိုသောစကားကိုတိုက်ရိုက်မဆိုလိုသောကြောင့်။ ဥစ္ဆာရီဝါ ပဿာရီဝါ(ခေဇဝါ)။ တံဆွေး, spittle, saliva); ပါဠိအမည်အားဖြင့်ယဉ်ကျေးသဖြင့်ရဟန်းချင်းထုံးကြသည့်, pōngyis, because they do not wish to say, like ordinary men, the plain words for faeces and urine, use amongst themselves, by way of being polite, the Pali terms ဥစ္ဆာရီဝါ and ပဿာရီဝါ။

ဧက္ကလံ, *n.* the single hair which grows on a Buddha's forehead and when stretched is two cubits long; ဧက္ကလံထောင်မြှောက်စွာ ထုရား၍ဧက္ကလံဧက္ကလံတော် ချတ်ချက်သောသတ္တဝါရှိမှ မျက်မှောင်ထန်းကြားကထန်း၍ထွက်သည်, it is only when there is some mortal deserving of being delivered that the single live hair of the most excellent Buddh protrudes itself and stands forth in a straight line from between the eye-brows.

ဥဗ္ဗဉာ (pron. ōnnhā), *n.* the hot season; အပူဥဗ္ဗဉာ

ဥတု (Pali) (pron. oḍḍoḥ), *n.* season of four months, one of the three seasons into which the year is divided, namely, ဧကကာထ, ခိုင်းကာထ, ဆောင်းကာထ; comp. ဥတု, the menses, menstrual discharge, female courses, မီးရင်, ရာသီပန်း (not so elegant as ရာသီ or so correct).

—ပြန်, *v.* to have a return of the same; ရာသီပန်းပွင့်။

—ဖြောင့်, —မှန်, *v.* to be regular as the seasons (or as the menses), to be *irregular* as the seasons is ဥဘုမ္မာန် or ဥတုဆောက်ပြန်။

ဧတ္ထံ, *adj.* best, highest, chief, excellent, eminent, supreme, first-rate.

ဥတ္တရ (Pali), *n.* the north; မြောက်မျက်နှာအရပ်။

—ဣရ, *n.* the great northern island, see under ကျွန်း။

—ယဉ်, *n.* the northern carriage, a pathway of the sun; ထော်သလင်းယဉ်ညှော်ကျော်, ရက်နေ့တိုင်ရောက်သောအခါ။ ဘုရိယနေမင်းဥတ္တရယဉ်ကားကိယယဉ်ထိုဝင်သည်ဟုထင်ရှားပြန်မာများအယူရှိသည်, Talangs and Burmans are of opinion that on the second of the waning moon of Tawthalin, Suriya, the sun monarch, enters the southern carriage (or pathway) from the northern one.

—ယဉ်အဆွန်း, *n.* the summer solstice.

ဥပယု, *adv.* without hindrance or interruption, applied to passing on a thoroughfare; အင်္ဂလိပ်မင်းထက်ထက် ဟံသာဝတီမြို့ကကိုမန္တလေးမြို့များသို့ဥပယုထုတ်ချောက်ရောက်နိုင်သည်။

ဥဒါနိ (Pali ဥဒါန, joy), *n.* joyful utterance, speaking with joy, exultation; commonly applied to deity or inspired persons;

ဥပဇာ, 2, *n.* the precincts of a house, a town, the immediate precincts on every side—(၁)ကျွန်ုပ်တို့သောတေမထုဘိက္ခုနီဥပဇာအတွင်း ထို့ကျော်နင်း၍မလာကြနှင့်။ လာလျှင်ကျွန်ုပ်တို့ထံရောက်စွဲဆိုလိမ့်မည်။ (၂) မြို့ဥပဇာ, the precincts of a town, the environs.

ဥပဏ္ဍာတ် (Pali ဥပဏ္ဍာယော), *n.* a superior teacher, guide, monitor ; ထူးကိုရဟန်းဖြစ်အောင်ကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတံရဟန်းခံသည်။

ဥပဓေ or ဥပဓေသ (Pali), *n.* a rule ; *comp.* နည်း။

——တည်, *v.* to be established, as a law or statute, to have effect as such.

——ထား or ပေး, *v.* to enact, make a rule ; သေရည်သေရက်မပေါ်မရှိ မရောင်းဝေရအစိုးရများကဥပဒေထားသည်။ ဥပဒေပစ္စည်း။

——ထုတ်, *v.* to promulgate a statute or law.

ဥပဒ္ဓေါ (Pali), *n.* a calamity, evil ; အန္တရာယ်။ ထေးဒုက္ခိက္ခန္တရကံ။ ရောဂန္တရကံ။ သတ္တန္တရကံတည်းဟူသောကပ်ယုံပါးဆိုက်ရောက်သောအချိန်ကာလကားဥပဒ္ဓေါတေးရောက်သည့်အချိန်ကာလဟုခေါ်ဝေါ်ကြသတည်း။

ဥပန်း, *n.* a kind of fowl ; ကြက်ဥပန်း, ကြက်ဥပန်းမွေး။ အဖြူတပင်အမည်းတပင် ကြက်လည်ဆံ့၍ပေါက်သည်ကိုကြက်ဥပန်းခေါ်ကြသည်။

ဥပပါတ် (Pali ဥပပါတိကာ), *n.* produced without apparent cause ; *comp.* ပဋိသန္ဓေ။ သည်ဘဝကတော့၍ဟိုဘဝ၌ စွဲလင်းရာကိုဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေဟုခေါ်သည်။

ဥပမညိ, *n.* antitype ; ဖုန်းကို ဥပမည်းအားဖြင့်အိမ်နီးကွက်အပြာကွက် တင်၍ခေါ်သည်။

ဥပမာ (Pali), *n.* a comparison, similitude, figure, type ; ပုံစံကား, နှိုင်းနှိုင်းခြင်း။ ခပ်သွားယခုပြောနေသော အကြောင်းအရာများကို ရှုတ်တရက် နားထည့်သည့် လက္ခဏာမပေါ်သောကြောင့် ဥပမာအားဖြင့် အကြောင်းအရာ တင်ရှားအောင်ပြောပရစေ။

ဥပမေယျ (*pron.* ဥပမေးယျ), *n.* the subject of a comparison, the thing represented, antitype ; လွှဲတက်ကို သစ်သားဖြင့်လုပ်၍ ဥပမေယျအားဖြင့်ထောင်၍ခေါ်သည်။

ဥပသမ္ပတိနိ (Pali ဥပသမ္ပတိန), *n.* full attainment, accomplishment.

ဥပသမ္ပတိ, taking, obtaining, acquiring priest's orders (ဦးပတ္ထင်း).
 “Upasampadā is the fullest possible admission to the
 “privileges of the Buddhist priesthood ; a man cannot
 “receive the upasampadā ordination without having first
 “taken deacon's orders, but the interval may be very short,
 “or very long, according to circumstances. Thus 20 be-
 “ing the lowest age at which a man is qualified for upa-
 “sampadā, a boy who has become a sāmanera (သာဓဏေ)
 “at 8, will have to wait 12 years before he can receive

“upasampada ; on the other hand, if a man join the priest-hood at or after 20, if he be otherwise properly qualified, he may proceed at once to priest's orders.”—*Childers' Pali Dic.*

ဥပသာဓ (Pali), *n.* an inseparable affix ; ဥပသာရပုဒ်၊ ဖိုပါတ်ပုဒ်။

ဥပါတ် (ဥပဒ်) (Pali ဥပဒေါ), *v.* to adhere, cleave to ; စွဲလင်း (စိတ်ကမဥပါတ်မိဘူး = စိတ်ကမစွဲလင်းမိဘူး), a calamity, evil ; ဘေး၊ အန္တရာတ်၊ မိုဃ်းအခါ ထားဝတ်သားများ ဥပါတ်ဖြစ်မည် စိုးသေခွဲကြောင့် ပင်လယ်သို့ ကတ္တုနှင့်ပြုစုမပြုပေါ့။

ဥပါဒ် (Pali ဥပဒေါ), *n.* being ; ဖြစ်ခြင်း။

ဥပါဒတ္တကာ (Pali), *n.* an abortive commencement of thought ; စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း။

ဥပါဒါနံ (Pali ဥပါဒါနံ), *n.* clinging to existence, attachment. “It is produced by tanha (တဏှာ), and is the immediate cause of continued existence (ဆဲ). No part or parcel of the present existing being passes over into the new state, but it is a new existence, having upadana, desire of or cleaving to existence, for the root or actual producing cause of the renewed existence.”—*Childers' Pali Dic.*

ဥပါဒါနံကဝိ, “The cleaving to existing objects is upadana. There are two properties inherent in all sentient beings except the rahats (ရဟန္တာ)—first, upadana, and secondly, karma. As it is the grand tenet of Buddhism that all existence is an evil, it thus becomes consistent with right reason to seek the destruction of upadana, which alone can secure the reception of nirwana or the cessation of being.”—M.B.

ဥပါတ် (Pali ဥပါယ), *n.* a means, expedient, device, shift ; stratagem ; *comp.* ဝေဝဋ်။ ပရိယာယ်။

—နိ, *v.* to use an expedient in order to avoid something ; သည် ဝေဝဋ်အထုပ်အကိုင်မထုပ်နှင့်သေခွဲကြောင့်နာတန်ဆောင်၍ ဥပါတ်မိနေသည်။

—တမျှည်, *n.* same as ဥပါတ်။

—ပြု, *v.* to use an expedient.

ဥပါသကာ, ၁ (Pali), *n.* a layman who performs the duties of religion ; *comp.* ဒါရကာ ; hence the abbreviation ထကာဥပါ။

ဥပါသကာ, ၂, a kind of creeper ; ဥပါသကာနွယ်ကိုဆေးပေး၍ လူတို့သုံးဆောင်ကြသည်။

ဥပါသကီ, *n.* a layman who performs the duties of religion ; ဒါရကာ ၁ ; see above ဥပါသကာ။

ဥပုသ် (*pron.* ဥပုတ်) (Pali. ဥပေါသထ), *n.* performance of the duties of religion, သီတင်း။

—စောင့်, *v.* to keep or observe the duty-day; ဥပုသ်စောင့်သောအခါတနေ့လုံးကောင်းထွန်းမျှမပြောဘဲဆောက်တည်တွင်းအမိဋ္ဌာန်ဥပုသ်မည်၏။

—နေ့, *n.* a duty-day, of which there are four in a month, namely, the 8th of the waxing moon, the full, the 8th of the waning, and the change; သီတင်းနေ့။

—ပြု, —ဥပုသ်ပဝါရဏာပြု, *v.* to assemble, as rahans on worship days, for worship and confessions; ဝါကျွတ်သောအခါမပြည့်ကျော်ထရက်နေ့တိုင်ရောက်တွင်း။ ရဟန်းများသည်ဥပုသ်ပဝါရဏာပြုလေ့ရှိကြသည်။

—သည်, *n.* one who is extraordinarily devoted to the religious observances common on worship days.

—သီတင်း, *n.* same; ဥပုသ်သီတင်းဆောက်တည်။

ဥပေက္ခာ (Pali) (*pron.* oo-pit-kha), *n.* a neutral state of mind, whether freedom from partiality in regard to others or indifference in regard to one's own enjoyment or suffering [stoicism], *see* လှုပ်လှူရှုသည်, sometimes pronounced ထပ်လှူရှုသည်။ “Upeksha, ဥပေက္ခာ (*pron.* u-pit-kha). This power “is so called because it includes freedom from all kinds of “desire, as of uppatti, or birth; also because it has no pak-sha, or preference, for one thing more than another. It “is opposed to individuality, as it regards all things alike, “and its principal attribute is indifference or equanimity. “There are 10 kinds.”—M.B. ထူယောက်ရန်ဖြစ်သောအခါကြားကနေ၍ထပ်ထူထက်ထိုမျှသာမနာခြင်းငှာဖြေဖျန်သောသူဥပေက္ခာရှိသည်။

ဥပေါသထ, *n.* a fabulous elephant dwelling in the Hemawunta forest.

ဥပေဇာဒ်, *n.* a bubble, soap bubble blown in the air; ချေဥပေဇာဒ်။

—ကြွ, ထက်, or က, *v.* to rise in bubbles, to bubble; ထမင်းဒီးထဲမှာဥပေဇာဒ်ကြွတာပြီ။

—မှုတ်, *v.* to blow a bubble.

ဥပျိုင်း, *n.* a heron; ဖျိုင်း။

ဥဘထောဗျည်း (*pron.* oobadawbyee), *n.* one kind of hermaphrodite, one who has the parts of man and woman by turns; ဆောဏသုဋ္ဌေးသားရှင်မဟာကမ္ဘည်းဆရာကိုမိတ်ဖြင့်မြင်မှားမိသောကြောင့် ၂ပါးစုံပေါ်သည်။

ဥဏာ, *see* ဥက္ကာ (*pron.* oat-ga), a meteor bolis; an artificial ditto ဥဏာပျံ။

ဥဒ္ဓင် (ဥဒင်) (*pron.* ဒုဂ်ဒ် or ဒိုးဒ်), *n.* a cave, artificial or im-

- proved from nature ; ရှေးပုဂံရှိမြို့မှာ ရသေ့များနေထော ဥဗ္ဗင်ယခုထိုင်
အောင်ရှိသေးသည်။ ဥဗ္ဗင်ထိုင်ခေါင်းထူး၊ *v.* to excavate a tunnel.
- ဥယောဇနိ (Pali ဥယောဇနိ), *n.* instigation ; ထိုက်တွန်းခြင်း။ ဤအမှုတွင်မည်
ထိုက်မျှဥယောဇနိအရာဖြင့်ထိုက်တွန်းခြင်းမပြုပါ။
- ဥယျာဉ် (ဥယျာဉ်) or ဥယျာဉ် (Pali ဥယျာဉ်), *n.* an inclosure of fruit
trees or flower plants, an orchard, a garden.
- ပန်းမှန်, *n.* same (သနတ်ခါး ပန်းမှန်) ; ကျွန်တော်မျိုးမှာ ထယ်ပင်မရှိ
သော်လည်းအလွန်သာသာသောဥယျာဉ်ပန်းမှန်အကြီးအကျယ်ရှိပါသည်။
- ဥရောပတိုက်သား, *n.* a native of the continent of Europe, a Eu-
ropean.
- ဥဿဒရက် (ဥဿဒရက်) (*pron.* oat-tha-darret), *n.* small hells or
places of punishment, by which the larger hells are en-
compassed ; *comp.* ငရဲ။
- ဥဿဗုရား (ဥဿဘယား), *n.* a kind of precious stone, or topaz,
yellow tourmaline (*comp.* လီယိုနိုဗ်) ; ဥဿဗုရားထက်စွတ်ကျောက်
အသားဝါဝါဝင်းဝင်းရွာသားကဲ့သို့ရှိသည်။
- ဥဿထ (ဥဿထ), 1 (Pali) (*pron.* oat-tha-'pa), *n.* a chief, a bull, the
chief of the herd ; နွားသားဥဿထ, a master of fowl, the chief
disciple of Gaudama.
- ဥဿထ (ဥဿထ), 2, *n.* an oat-tha-'pa, a measure of distance ; as
far as the lowing of a bullock can be heard ; equal to 20
tas (အတာ)။
- ဥဿဟ (ဥဿဟ) (Pali), *n.* effort, exertion ; အားထုတ်ခြင်း။ ခန့်ဖြူမြို့ကို
ဟင်္သာတမြို့ကဲ့သို့ထင်တယ်စွာရှိအောင်ဥဿဟပြု၍ကြင်မရမည်။
- ဥဿို (*pron.* အုတ်ဝို), *n.* all, the whole, without any remainder ; အ
ထုံးစံမပြောင်းမကျန် (obsolete) စကားဥဿိုပြော။

ဦး

(The sixth vowel in the Burmese alphabet.)

- ဦးထင်ဘွား (*pron.* ဥဇင်ဗွား), *n.* an emperor of China.
- ဦး, 1 (from ဦးရီး, an uncle), *n.* uncle ; prefixed to names of men
considerably older than the speaker, as စက်ကတော်မင်းဦးမောင်
ကတေး။ ကျန်းပြတော်ရွာနေကျောင်းထကာဦးရွှေဘက်။
- ဦး, 2, *v.* to begin, make a beginning, be first ; ဝ seldom used as
a single verb ; hence အဦး (the verb ဦး is frequently used)
[to forestall, ဦးခင်, same, *e.g.*, ဦးခင်အောင်ပြောရမည်] ; ကျွန်ုပ်ထံသို့
အရောက်ဦးသည်။ ကုန်ထွက်များစပါးပေါ်ချိန်ကိုစပါးထင်ဆောင်၍ဟံသာဝတီ
မြို့သို့အားရောက်ဦးသည်။ မင်းသတ်မတားထွင်လိုအကြံဦးထွားထိခိုက်သည်။
- ဦး, *adv.* first, at first ; ချေးဦးအဝေသွဉာဏ။ သည်အရပ်၌ကျွန်တော်မျိုး
ဦးဦးအနုရွာထည်ထောင်ပါသည်။
- ဦးဖျားဖျား, *adv.* same.

ဦးစွာ, *adv.* same ; ရှေးဦးစွာ။ ဦးစွာမထွက်။

ဦး, 3 (from အဦး, beginning), *n.* the beginning, fore-end, fore-part, front, top, most prominent part (of a thing), as the top of the head, the prow of a vessel, the porch of a house, the point of a knife ; *num. aux.* applied to rational things. [ဦးထထိုးမ, a term of slight reproach applied to women who have only borne one child.]

—ကင်း, *n.* the two protuberances on an elephant's head (ဆင်ဦးကင်းယက်သုထောင့်ပမာဏတူသည်)။

—ဏိုင်, *n.* a chief ; သည်အထွ၌ကျောင်းထကာဦးစီဦးကိုင်ပြုသည်။

—ခက် (*pron.* အုပ်ခက်), *n.* a head-stall ; မြင်းဦးခက်, a head-stall for a horse.

—ခိုက်, *v.* to bow one's head to the feet of the person addressed ; to present an offering, raising it to one's own forehead ; ဘုန်းကြီးများကို ရှိသမျှပြန်သောအခါ ခြေထောက်ဦးခိုက်ပါသေးသည်တရားဆိုရသည်။

—ချ, *v.* to bow the head ; ခရီးခင်းသွားမည်ကြံသောအခါသားသွီးကမိထကိုဦးထိုးကြိမ်ချ၍သွားရသည်။

—ခေါင်း, commonly written ဥဇ္ဈောင်း, *n.* the head ; ထိရကျွန်တကဲ့ဦးခေါင်းထက်ထင်၍ဦးခေါင်းအလွန်ကြီးသည်။

—ချသစ္စာခံ, *v.* to take an oath of allegiance.

—ချား, *n.* the dividing line in the cranium or skull.

—မြိ (*pron.* ဦးမြိ), *n.* a horn ; ကြွဉ်ဦးမြိ, ကျွေးဦးမြိ။

—တူတမြ, *v.* to have exclusive regard to in the way of adherence or worship ; ရည်စောင့်, ရည်စောင့်၍အံ့မြသည်။ သည်အရပ်မှသည်ဘုန်းကြီးကိုအမျှားတူတူကအစွဲမြ၍ဦးတူတမြနေသည်။

—စား, *v.* comply with, follow, be led by.

—စားပေး, *v.* same ; မိုင်စက်ကိုမန္တလေးရှင်ဘုရင်ကဦးစားပေးသောကြောင့် မိုင်စက်မှောက်ထုခါနီးဖြစ်သည်။

—စီး, *n.* the one seated at the head (of a boat, an elephant, &c.) ; ရှင်ဘုရင်ခြေထောက်ထင်သောခက်ထင်ထွေထော်ဦးစီး။ ယခုအကြံအစည်ပျက်စီးသည်မှတစ်ဆင့်ကြောင့် မတူတပါးခင်းရှင်ထွေး၍ ဦးစီးခေါင်းကိုင်ပြုသည့်အတွက်ပျက်စီးပါသည်။

—စောက်, *adv.* with the head down and the feet up ; စောက်ထိုး။ ဦးစောက်လည်ချိုး လှောင်ရသည်။

[—စောက်စောက်ချ, *v.* to bow with the head being low.]

—စောက်ဝန်း, *n.* a kind of flower.

—စွန်း, *n.* a tuft of hair or feathers left on the head ; a tuft or crest on the head of some creatures, longer and more erect than ဇောင်းမွေး ; the principal place in a kingdom, a capital ; ခေါင်းဦးစွန်း၊ ရင်ဦးစွန်း။

—ရှက်, *v.* to make the Burman obeisance; ရှိခိုး (infrequent).

ဦးထုံး (*pron.* အုင်ထုံး), *n.* the whole head ; combined with ထံပင်။

—သျှောင် (*pron.* အုင်သျှောင်), *n.* the knot of hair worn by men, that which covers the head ; see ထောင်, the nimbus of a Buddh. The nimbus of Gaudama extended above him 6 cubits, အုရားဦးသျှောင်ထောင်။

—သျှောင်ကျပ်, *n.* an ornamental pin worn to keep the hair in order.

ဦး, 4, *v.* to polish, make bright, to furbish, as gold, &c., by a certain process ; သည်ထက်စွပ်ရှုဦးရအောင်ကျောက်ကိုချွတ်၍ကောင်းကောင်းထားပါ။ မြန်မာ ပန်းထိမ်များ ထက်စွပ်များကို ဦးသောအခါ။ ထားရေထုတ်၍မီးဖုတ်ထုတ်သည်။ ပြီးလျှင်ရဲသောအခါ။ ချဉ်းဆိုးနှင့်မိမိ၍။ အအေးခံထားထုတ်ကြသည်။ အေးသောအခါကျောက်ဖုတ်းနှင့်ပွတ်၍အရောင်တင်ထုတ်သည်။

—သပ်, *v.* to be fresh, or newly polished ; သည်ထက်စွပ် ဦးသပ်စမြင်သည် (or ဦးသပ်ရှုမြင်သည်).

ဦး, 5 (*pron.* အိုး), *v.* affix more, again ; in prohibitory sentences မထွားနှင့်ဦး။ ထွားပါဦးထော့မည် (as in taking leave after a visit) ; မထုပ်ပါနှင့်ဦး။ ထာခဲ့ကြဦး။ နေနှင့်ဦး (in a minatory manner).

ဦးကြီး, same as ဦးရီး (*pron.* oo-gyee), which see.

—ပညွင်း, *n.*

—မင်း, *n.* a maternal uncle, mother's brother younger than the mother ; ဝရီးဇထ်, or a paternal aunt's husband, the aunt being younger than her brother (if younger than, ဦးမင်း, ဦးမေး).

—ရီး, *n.* a maternal uncle, mother's brother older than the mother ; or a paternal aunt's husband, the aunt being older than her brother.

—ရှင်ကြီး (*pron.* ဦးယင်ကြီး), *n.* a powerful nat.

—ရှင်ကြီးတင်, *v.* to offer to such nat.

င (သရ)

(The seventh vowel in the Burmese alphabet.)

င, *v.* to be cool, cold, less than ရှမ်း ; to be extinguished, ဖြမ်း ; to extinguish, quench, ဖြမ်း ; to do things in a too deliberate fashion ; မင်းအထွန်စိတ်သောလူဖြစ်သောကြောင့်ခိုင်းဆိုးဝေအိုအနည်းငယ်မျှကျွန်ုပ်သဘောမရှိဘူး, to be slightly less than, *e.g.*, ခုထိုင်ခွင့်တိုင်မလွှာသည်။

—ရှမ်း, *v.* to be very cool, to be quiet and undisturbed, free from trouble ; ရှမ်းပြည်မိုးနဲ့မှာအထွန်ချောင်းသည်။ ရှမ်းများနေပေါ်မှအိပ်ရာကထနိုင်သည်။ သူမီးထားပြမရှိအထွန်ချောင်းသောစေသဖြစ်သည်။

—မြ, *v.* same, to be very cold.

မြေထာထာ, *v.* same as ဖျေင်း, 2nd meaning.

ကေ, 1 (Eng.), *n.* an acre.

—ထိုင်း, *v.* to measure by the acre ; ကေတွက်။

—မင်းကြီး, *n.* an appellation given to Commissioner Broadfoot, because he first introduced into the Tenasserim provinces the system of measuring land by the acre.

ကေ, 2 (Pali), *a.* one.

—ဂ္ဂထာ (Pali), *n.* fixedness of thought on one object ; တရထည်း
သောဇာရုံကိုထုခြင်း။

—စိ, *a.* of one thickness ; applied to a priest's garment ;
ရဟန်းဝတ်သောသင်္ကန်းကေစိခေါ်သည်။

—စာရကျင့်သည်, *v.* to live alone, as a priest when performing certain austerities.

—ဇရုဋ်, *n.* matter produced by the operation of one cause ;
see under အကြောင်းတရားလေးပါး ; သေခါနီးဆဲမမြင်စေ့ဇရုဋ်ဈာန်
သည်ကိုကေဇရုဋ်ခေါ်သည်။

—နံ, *a.* of one width ; applied to cloth ; ကောတုံ ကနုဏ် ထိုင်းက
မြင်သောယုဆိုးအထည်အလိပ်များကိုကေနံဖြစ်သည်။

—မုတ် (မုတ်) (Pali မုခ, a mouth), *a.* one mouthed, applied to
one kind of cocoanut ; အုန်းသီးမှာမျက်ထိုးတပေါက်တည်းရှိသည်ကို
ကေမုတ်ခေါ်သည်။

—မူထိ, *n.* a kind of creeper.

—ရာဇ်, 1 (Pali ရာဇာ, a king), *n.* a sovereign of one of the four
grand islands, *see* ပဒေသရာဇ် and ကြာဓင်း ; according to
modern use, an independent sovereign, a monarch, ကောရဏ်
မင်းမြတ်ကေရီတရင်မာတုရား, the Queen-Empress of India.

—ရာဇ်, 2, *n.* a kind of tree with numerous roots (*Millingtonia
hortensis*) ; hence the saying, chiefly used by lovers, ကေ
ရာဇ် မြစ်ထို မပြာ ပါနှင့်, as a warning not to be fickle ; ကေရာဇ်
သစ်ပင်အမြစ်ကိုယူ၍ အရက်အိုးမှာသင်တည့်တွင်အရက်ပကတိရေပြင်သည်။

—ဝဂ် (Pali ဝဂ္ဂ, a word), *n.* the singular number ; *a.* single ;
one only ; certain, determinate, as opposed to ဗဟုဝဂ်။

—ဝဂ်စကား, *n.* an axiom, incontrovertible position ; ဖြင်းခုံစရာမရှိ
သောစကား။ သည်လူကေဝဂ်အမှန်တရား ထည့်စကားပြောထတ်သည်။

—သမ္ပိဋ် (ကောသမ္ပိဋ်) ; *n.* an austerity which restricts the ob-
server to one meal a day, eaten (in one place, as a priest) ;

ကေသမ္ပိဋ်ဆောက်တည်, *v.* to practise the said austerity.

—ထိထိ (Pali သေသော, to remain), *a.* one remaining, one only ;
တရသာကြွင်း။

ကေနံ (Pali ကေနံ), *adv.* certainly, verily ; အကယ်, အမှန်။ ကျွန်ုပ်တို့ကေနံ
ကေနံသွားမည်မထုတ်သေးပါ။ ကေနံကတော့အမှန်ပြောပါ။

ကေသေမ (Pali ကေ, one, and သေ, ten), *a.* the eleventh ; ဆယ်တခု
မြောက်။

မြင်း (ချောင်း) (from မြ, to be cool, pleasant, and မြင်း, verse), *n.*
a kind of song.

ကျေ, *v.* to repeat musically, sing.

ညေ, by abbrev, ဤ, *n.* *aff.* possessive ; *v.* *aff.* assertive, သည်။

ညေ, *see* ညေသည် ညေမထွေ။ ကျုပ်မိန်းမ မျက်စိစောင်းထို ညေမထွေ ရှက်ပါသည်။
ညေခံမထွေ။

—ခန်း, *n.* a reception-room for visitors.

—ခံ, *v.* to give audience, receive as a visitor, receive company,
ညီထားခံ (to entertain) ; ကျွန်ုပ်တို့အပိုကြီးမမာသောကြောင့်ခံသည့် ကျွန်ုပ်
ကိုယ်စားညေခံပါ။

—သည် (commonly *pron.* သို့သော်), *n.* a traveller, stranger, a
guest, အာရုံကျ ; a casual visitor, sojourner, company, ညေ
သည်စေခံသည်။

—ဝတ်, —သည်ဝတ်, *n.* the reception, entertainment of a stran-
ger, the duties of hospitality ; ညေဝတ်ကြေ, to perform the
duties of a host satisfactorily ; နောင်ထိုရှာနေကျေပစ္စည်းသည်ဝတ်
ကိုကြေအောင်ပြုတတ်သည်။

—သည်ဝတ်ပြု, *v.* to entertain company, perform the rites of
hospitality.

ကေဝိ (Pali), *n.* a kind of deer (brow-antlered rusa) ; ကေဝိအမည်ရှိ
သောသမင်သားကိုခွဲချုပ်ချုပ်အတွက်ကြိုက်သည်။

ကေဝိ (ကေဝိ), by corruption ကေဝိ, one who has the prefer-
ence of many (spelt by some ကေဝိ).

—ရ, *v.* to attain such preference ; ရာဇဝတ်အမှုတမ်းထဲမှရာဇဝတ်ဝန်
ထောက်မောင်ရွှေကြည်ဘွဲ့ကံအားဖြင့်ကေဝိရသည်။

ကေဇီ (ကေဇီ), *n.* a cradle song ; သားကြီးကိုမြင်း။ သားထော်သို့ထော်မျှား
ကိုပုခက်ထဲထွက်ထွက်ခင်းဆိုသည့်အသံကေဇီကြီးသည်ခေါ်လေ့ရှိသည်။

အေဝိ, *n.* the Irrawaddy, the principal river of Burma ; အေ
ဝိမြစ်မ အပေါက်ပေါက် အင်း ဇနီး အဝေမျှား စွာရှိသည် ; said to be
called after the Ayeyaya'ta nága ; အေဝိထူးပါးပျော်ပါးရာအရပ်
ဖြစ်သောကြောင့်အေဝိမြစ်မည်၏။ အေဝိကပ္ပသာရီ။

အေ, 1 (Pali), *a.* great, large, အကြီး ; အေမဟာကြီး, exceedingly
great.

အေ, 2, *n.* the keel of a vessel.

—တံ, သင်္ဘောတည်မည်ကြံသောအခါအေတံအရင်ထည့်ခိုင်းသည်။

သေနံ (Pali), *n.* a place ; ဒေသ, အနက်, the four points of the compass ; သေနံအားဖြင့်အာရပ်ရာရှေ့မင်းများကျောက်တိုင်စိုက်ထားခဲ့ဘူးသည်။

(The ninth vowel in the Burmese alphabet.)

- (1) the current of libidinous desire,
- (2) the current of life's vicissitudes,
- (3) the current of personal contact,
- (4) the current of ignorance and folly.

ဩဇာ, ၂, ၈. the custard-apple tree; ဖြည့်မြီတက်ကင်းကောင်အရပ်မှာ
ဩဇာပင်များစွာသီးသည်။

ကြောဆုတ်, *n.* the unevenness of the rind of the fruit of the same.

ကြွေဇာ (ကြွေဇာ) (Pali ကြွေဇာ, the lips, and ဇာ), a labial, produced from the lips ; applied to consonants of the ဝ class, ဝ။ ဇ။ ဇ။ ဘ။ ဇ။

ကြတ္တပ္ပ (Pali), *n.* fear of sinning, tenderness of conscience ; ကောင်းမှုမှထိတ်သန့်ခြင်း, careful avoidance of sin, စောင့်စည်းခြင်း, "ottappa, fear, that which deters from the performance of "what is improper to be done, through the influence of "shame."—M.B. သည်သူသံသရာဝန်ကိုကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့်ကြတ္တပ္ပ တရားများစွာရှိသည်။

ကြိယ (ကြိယ) (Pali), *a.* having special reference, ရည်မှတ်ချက် ; chiefly used with ခြေ့ဒွါရ။

ကြိယာ (အရောင်အလင်း), *n. lit.* brightness and lustre ; in a modern sense prestige, reputation, notoriety (one kind of သိတင်း), [a self-generated rumour]. ကြိယာဖြေ, *v.* to be spread, as reputation, prestige ; a rumour, ကြိယာထွန်း။

ကြိယာ (Pali), *n.* instruction ; ဆွေသွန်သင်ခြင်း, counsel, advice.

—ခံ, *v.* to receive instruction, counsel, advice ; ကွန်ဝိသြဝါဒပံ ယိုးကျင်းမင်းအိပ်ထိုးပြန်ပါတော့။

—ပေး, *v.* to give instruction ; ဖြတ်စွာသုရားကြိယာကို တပည့်သား သယံဇာတများအားပေးသည်။

ကြေ

(The tenth vowel in the Burmese alphabet, not initial, unless used for အေဝိ, *which see.*)

က

(The first consonant in the Burmese alphabet, and the first in the class of gutturals.)

က, *1, n.* a saddle-frame made of wood and iron, used by Burmese cavalry and by men of rank ; when used, underneath is spread the ကုန်းထွေ, above it is the မီးခိုး or တင်ရန်း, and on either side are attached by cords the ကထောင် (*pron.* kadaung as if one word), *see* these words respectively ; ဆင်ကိုကထိုးလိုက်ပါ, place the howdah on the elephant, please.

—ခိုး, *n.* the pommel of a saddle.

—ကြိုးတန်ဆာ, *n.* the trappings or ornaments of horse furniture ; သည်မြင်းတခါးမီးကကြိုးတန်ဆာအစုံနှင့်တယ်ထောက်ပေးရသည်။

ကတင်, *v.* to saddle a horse in the Burmese fashion ; မြင်းကတင်သည်။

က, 2, *v.* to dance, moving the hands, arms, and body, as well as the feet, to the sound of music. Der. အကသမာ။ ဣရန္တထိ နဂါးမသည် နဂါးပြည်မှာသလင်သေခွံသလင်နေရိုးမရှိ သေဝုကြောင့်လူမြည်တို့ တက်လာခွံလင်ရှာရအောင်ကခုန်ဖြိုးထူး၍နေသည်။

—ခုန်, *v.* ; see the parts ; မောင်မြို့နှင့်မောင်နီ (သူတို့) မြင်းနိုင်သေဝုကြောင့် ကခုန်ကြသည်။

—ချေသည်, *n.* a dancer ; chiefly applied to dancing girls ; အကသမာ။

က, 3, *v.* to harness, attach a draught animal to a carriage ; တချို့အင်္ဂလိပ်သမားများ ရထားမှာရှေ့ နောက်မြင်းတစ်စီး ကတပ်သည်, some English gentlemen drive tandem.

က, 4, *n.* *affix*, ablative, from, out of, မှ ; sometimes nominative, sometimes locative.

—ဝား, *v.* *affix*, continuative, though ; ထွားလင့်ကဝား။

—တည်းက, *v.* *affix*, continuative, from the beginning, from the first of—(1) မအုပ်ငြိမီတည့်ထောင်ကတည်းက ချင်များ တယ်အခါမှ စေမပွဲဘူး။ (2) ဖါပွဲမြို့ကျွန်းပုံဆောက်ကတည်းက မကျန်းမမာတဖျားတည်းဖျားနေသည်။

က, 5, *adv.* has the same meaning as ထွင်, *e.g.*, (1) ခင်ဘွားလိုက်မေးခြင်းက။ ကျွန်တော်ထိုစာရေးပေးလိုက်ပါ။ (2) သည်လိုသူ ပြောရိုးမှန်းကလူလျှံ မာစင်ပါဘဲ။

က, 6 [က, 6, Peguan, a fish].

—ကတင် (*pron.* ကကဒ်), *n.* the large perch. [Sometimes persons whose parents are of different races are jocosely called ကကတင်].

—ကထိုး, *n.* the Tavoy mountain barbel.

—ရူရံ, *n.* the king-fish, which produces isinglass ; ငါးကွဲထင် (Tavoy).

—ထီလူး, *n.* the large mullet.

—သပေါင်း, *n.* the cockup ; ကသပေါင်းခြောက်, dried cockup fish.

—သဒိုး, *n.* the goby.

—သမြင်း, *n.* the large cockup.

ကကံ, *n.* a kind of large wicker basket fitted to the bottom of a cart, as when carting paddy ; *comp.* ဖုတ် ထွင်းကကံဒိပ်, made of wood.

ကကောက်, see ထိကောက်။

ကံကံဒံ, *n.* the stipe clasping brake.

ကတ္တကညိ၊ *n.* benzoin, gum benjamin ; ကတ္တကညိပွန်းပြည်ကရှင်း
မျှားယူထာ၍ မြန်မာတို့ပြည်မှာထယဆေး (*prom.* ဗလဆေး) ဆိုင်မျှားထိုးရောင်း
သည်။

—ပွင့်, *n.* benzoic acid or flowers of benzoin.

ကက္ကေတကန် (from ကုတ်ကော်တကန်), *adv.* disputatiously, refrac-
torily ; သားသွီးကဒိထရိုကက္ကေတကန်ပြန်ထွန်ပြောသည်။

ကချင်, *n.* a Kachyin, one of the race of Kachyins ; ကချင်လူမျိုး
ချင်းလူမျိုးထက်ပင်သာ၍ပိုင်းသည်။ ကချင်တောင်ဒိုလူဆိုးအားပြ။

ကချော်ကချင်, *see next.*

ကချော်ကချော် (from ချော် and ချော်, *which see*), in a manner bungling
and laughable ; အမိုးရေရှာကချော်ကချော်မထင်ရ။

ကင်, *v.* to broil, roast, toast, cook by the heat of the fire, but
without contact ; *comp.* ဖုတ် and အုံး.—(1) ငါးအမည်းများကို
မုဆိုးတံငါများက ကောင်းမွန်စွာကင်ပြီးထွင် ရောင်းသည်။ (2) ပျားထမိန့်နှင့်
ငါးကင်တပိုင်း, a piece of broiled fish and a honeycomb.
[*Note.*—The Talangs are said to have been in the habit
of eating broiled fish and honeycomb in days gone by.]
(3) သစ်သားနှင့်ငါးများကိုခွေ၍ငါးပုစွန်ထိုက်သည်။

—ဗွင် (from ဗွင်, to pinch), *n.* a split bamboo stick to roast
or toast with ; ထံဗွင်။

—ပြင် (ထင်ပျင်) (from ပြင်, to weave, &c.), a piece of woven
work used as a gridiron ; hence သံကင်ပြင်, a gridiron.

ကထာ, *adv.* in (one's) presence ; မျက်မှောက် (obsolete).

ကင်ပသင်း, *n.* a name applied to at least three species of anti-
desma, namely, the *A. velutinum*, the *A. menasu*, and the
A. diandrum.

ကင်ပွန်း, *n.* the soap acacia creeper.

—ထင် (from ထင်, to fix in), *v.* to hold a festival on the birth
of a child, during which the body of the child and the
hands of the guest are washed in a decoction. သူငယ်ဦး
သော အခါခုနှစ်ရက်မြောက်တွင် ထက်သည်ကထင်ပွန်း။ တရော်ပါ ခုနှစ်မည်
နှင့် (တရော်ပြု၊ တရော်ပြု။ ၂ ပင်တရော်။ တထိုင်းတရော်။ နတ်သွီးဖက်သက်သ
နတ်သရော်) ရောပြီးထွင်။ ၎င်းသူငယ်ကို ဦးခေါင်းဆေးသည်။ ဦးခေါင်းကိုဆေး
ပြီးသည်ကာလပင်ကြွယ်ထွင် အဝတ် ပြုနှင့် ထက်သည်ကပွေ၍အမိထို အပ်၏၊
၎င်းနောက် ထက်သည်နှင့် ဖိတ်သော ပရိဆတ် တို့က ဆုတောင်း ပဌနာပြုကြ
ကုန်၏။ On the seventh day after the birth of the child, the
midwife boils the fruit of the soap acacia (creeper), and
mixes it with the seven kinds of grewia and washes the
child's head ; after the head is clean (by washing), the mid-
wife takes the child up in a white cloth and presents him

(or her) to the mother ; after this the midwife and the assembled persons who have been invited invoke a blessing, [ယံဒုန္နိတ္ထိအဝမဏိသညှ။ဘိသိက်ရွတ်သတ်ဆုထားကြသည်]။

ကင်ပလစ် (Eng.), *n.* cambric (ပိတ်ချော).

ကင်း, ၁, *n.* a centipede, scorpion, or any similar creature.

— ခြေမျှား, *n.* a centipede.

— ခုန်း, *n.* an ear-wig (?), the scolopendra.

— နားသန်း, *n.* the coiling centipede ; မိုးနားသန်း။

— ပုစွန်, *n.* the crab scorpion.

— ခထက်မည်း, *n.* the large black earth scorpion.

— မြီးကော့, *n.* the common brown scorpion.

— သန်း (from သန်း, a louse), *n.* noxious vermin.

ကင်း, ၂, *n.* a watch-house, sentry post, chokey [an outpost].

— အုပ်, *n.* the chief of a chokey station.

— ကိုင်, *n.* one who has charge under a ကင်းအုပ်။

— မိုး, *v.* to pass a chokey station clandestinely ; တစ်မိုး။

— ခွန်, — ခွန်ကင်းခ, *n.* the duty paid at a chokey station.

— ခွေး, *n.* an attendant at a watch-house, so called from the custom of calling to passers by, like the barking of a dog ; reproachful [scarcely intelligible in Lower Burma].

— ဝား, *n.* one who lives on the revenue of a chokey station.

— ဝေင့်, *v.* to stand sentry, keep watch at a chokey station ; *n.* a watchman, sentry.

— ဝေင့်ထား, *see* ထား။

— တပ်, *n.* an outpost or advanced guard ; ကင်းတပ်ပေး။

— တဲ (ကင်းထဲ), *n.* a watch-house.

— ထား, *v.* to establish a sentry post or chokey.

— ထောက်, *v.* to reconnoitre, or to support a reconnoitring party.

— ထိုး, *v.* to reconnoitre ; ကင်းထိုးထွက်။

— ရုံ, *n.* a large chokey house.

— ထုလင် (*pron.* ကင်းလင်), *see* ကင်းထား။

— ဝန်, *n.* the chokey master general.

— ဝန်းကင်းပတ်ထွက်, *v.* to patrol, ကင်းဝန်းကင်းပတ်ထွက်သည်စောင့်နေ ထိန်းထိန်းရှိစေရမည်။

— သင်း, *n.* same as ကင်း။

— သား, *n.* an attendant at a chokey station.

ကင်း, 3, *v.* to be free from, separate from, exempted, liberated.

—ကွာ, —ငြိမ်း, —စင်, —ပျောက်, —ရှင်း, —ထတ်, —ထွတ်, *see* the parts—

(1) သည်မိန်းမကျွန်ုပ်နှင့်ကင်းကွာပြီးပါပြီ။

(2) သည်သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ကင်းငြိမ်းပါပြီ။ ထာမှူအဆက်အနွယ်မရှိပါ။

(3) သည်ဆရာဆေးကိုခြံကတည်းက။ ကျွန်ုပ်တို့ရောဂါရှင်းရှင်းကင်းစင်ပါပြီ။

(4) ခင်ဗျားကကင်းကင်းနားထောင်သေ့ဥကြောင့်အနွယ်နှင့်ကင်းထွတ်ပါပြီ။

ကင်း, 4, *v.* to form, as fruit in its earliest state. Der. အကင်းသရက်သီးကင်းမြီထား။ ပန်းပွင့်မည်ဆိုကင်းကာရှိသေးသည်။ ပူးထုပြီ။

—စ, *n.* fruit in the first state after the blossom; အကင်း။ သီးစ။ သည်သရက်ပင်အသီးကင်းစသာ (*pron.* ကင်းစ) မှီသေးသည်။

ကင်းချပ်, *n.* plumbago; နီ, the red kind; ဖြူ, the white kind.

ကင်းစီး (*pron.* kin see), *n.* the letter င or င်း, when removed from its natural situation in the line, and placed over the following letter, as in သဘော for သင်းဘော။

ကင်းဘူး, *n.* *Coccinea Indica*?

ကစင်, *v.* to jest, joke (obsolete); ကျီစားသည်။

ကစဉ်ကလျား, *adv.* out of order, helter-skelter; ပယမ်းပတာ။ ငါပြုလိုက်လျှင်ညည်းကစဉ်ကလျားနေရန်ထေ့မည်။

ကစား, *v.* to play, amuse one's self; အစိုးရအလုပ်ကို လုပ်သောအခါ အကလေးကစားသလိုမှအောင်းမေ့ချ။ အနီထောင်ကစား။ ဖဲကစား။

—မိုင်း, *n.* a croupier.

—မိုင်း, *n.* a gambling party; ကစားခွင်။

—ဆမား, *n.* a gambler.

ကစန်းကဝါး, *adv.* in a wild, crazy manner; *comp.* ကတန်းကယမ်း။

ကစိပတ် (ခါးဆီးပတ်), *n.* a debt for food; ကြေး။ ဖြီ။ မိဘစားသောက်သောကြေးမြီကစိပတ်များကိုကျွန်ုပ်ကချည်းခံရသည်။

ကစီ, *n.* starch; (*pron.* ကစီ).

—တင်, *v.* to starch ခဝါသည်အင်္ကျီခေါင်းပေါင်းခဝအောင်ကစီတင်နှိမ့်ပူနှင့်ထိုက်သည်။

—ရည်, *n.* a kind of rice porridge; ထက်ခန်း (congee).

ကစီကရင်, ကရ, *adv.* (obsolete), *see* ကစဉ်ကလျား; equivalent to သမျှ, as much as; combined with a few words only, as ကောက်ကရ, ရကရ, *see* ကရ။ ရကရဆေးစာကိုကြည့်၍ကောက်ကရဆေးမြင်လိုပေး၍လူနာကို ဆေးမထုပါနှင့်။ သည်ဆိုလုပ်လျှင်။ အနာမပျောက်ဘူး, don't prescribe and give miscellaneous prescriptions with medicinal roots picked up anywhere to the sick man; he won't recover if you do.

ကစ်ကရဲ, *see* ကဝဠိကသျှား။

ကစန်း, *n.* a kind of sweet-potato plant.

—ဥ, *n.* the bulbous root of the above.

ကစော် (ရည်), *n.* an intoxicating preparation of rice and molasses ;

ထိန်း, ထင်း, ကစော်, ထွေဇာ, (မိမိရည်) အရက်။

ကဆုန်, *n.* Khasôn, the second month in the year, nearly answering to May.

ကဆွဲကနွဲ, *see* ကနွဲကလျ။

ကည, *v.* to beg a favour, to ingratiate one's self ; in some instances a sort of wheedling, to knuckle down to ; ကောင်းပန်ခင်သျှား ကျွန်ုပ်နှင့်ရည်တူ ကျောင်းနေဖက် ဖြစ်သောသူကြောင့် ခင်သျှား အောက် ကညမပြောချင်ဘူး, as you and I, sir, are equals and school-fellows, I do not wish to speak and ask it of you as a favour.

ကညင်, *n.* the wood-oil tree.

—ဆီ, *n.* wood oil ; ကညင်ဆီခတ်, to tap for gurjon oil ; ကရင်တောင်သူများကညင်ပင်ကိုထားဖြင့်ထစ်၍ ညှိမီးနှင့်မျိုက်ပြီးကာလ နံနက်မိုးယံသောက်သောအခါ။ ၎င်းတို့သည်ကညင်ဆီကိုခပ်ယူ၍ ရောင်းချကုန်၏။

—ထိုင်, *n.* a torch made of touch-wood and wood oil ; စွယ်ပေါင်ထိုင်။

—နီ, —မြို့, *n.* varieties of the same.

—ပျံ, *n.* a species of shorea, of which the dried calyx has long, scarious wings.

ကညပ်, *n.* an iron style—(၁) ပေစာများကိုကညပ်ဖြင့်ရေးသည်။ (၂) ရှင်တုရင်အိမ်နံရံများကိုကညပ်ထိုးထည့်ပေါ်မှတင်၍ ကညပ်နှင့်ရေးသည်။

—ထွား, *n.* the point of a style.

ကညာ (Pali), *n.* a virgin, a maiden above thirteen years of age and unmarried ; အပျို။ အပျိုကညာကောက်သည်။ သို့မဟုတ် ကညာအခါမထင်ပါစေနှင့်။ အခါထင်ကအခွင့်မသာ။ ယုတ်သောသူနှင့်ငြားတတ်စွာ။

ကညွတ်, *n.* *Asparagus racemosus*.

ကညွပ်, *see* ကင်ညွပ်။

ကညွဇာ (Pali ကညွဇာ, throat, and ဇာ), a guttural produced from the throat ; applied to the consonants of the က class.

ကဏ္ဍမူ, *n.* a disease in the ears of buffaloes and cows. [Used also in a deprecatory way by masters or superiors to their servants and inferiors when the latter are inattentive and do not answer when summoned ; မင်းတာဖြစ်လျှင်ထူးသထဲကဏ္ဍမူခွဲသထား]။

ကတ်, ၁, *v.* to be hard, difficult ; ခက်သည်, ခဲသည်။

ကတ်ကတ်, *see* ကုတ်ကတ်။

—ထွက်, *see* ထွက်ကတ်။

—ဖွဲ, *adv.* in a different direction, contrarily, at cross purposes ; ဆန့်ကျင်ထက်ပြုသည်နှင့်။ (1) သူစကားပြောသည် အခါကတ်ဖွဲချည်းပြောသည်။ (2) အပြုအမူများမှသာမင်းသူကောင်းများနှင့်သာမျှမထူကတ်ဖွဲချည်းပြုသည်။

—သတ်, *adv.* same (infrequent).

—သတ်, *v.* to be hard to deal with, unaccommodating, perverse ; သည်သူဌေးမည်သူအားမျှပေးကမ်းခြင်းမရှိ အတွန်ကတ်သတ်သော ဆူဖြစ်ပေသည်။

ကတ်, 2, *v.* to press with a lever in order to raise or remove ; သစ်တာကိုကတ်ကတ်နှင့်သည်။

—ကော်, *see* the parts, ကုတ်နှင့်ကော် ; သစ်ထောမှာဆင်များသစ်တုံးကို အစွယ်နှင့်ကတ်ကော်ချောင်းထဲတွန်းချသည်, in the timber forest, elephants have to raise up logs of timber with their tusks and push them down into creeks.

ကတ်ကော်တကာ, *adv.* refractorily.

ကတည်းက, *continuative affix*, from the first of ; as သွားကတည်းက, from the first of his going.

ကတတ် or ကထတ်, *n.* the three-leaved caper tree.

ကတန်းကယင်း (from တန်း and ယင်း, 2), *adv.* in a rambling, inconsiderate, headlong, incoherent manner ; *comp.* ကမိန်းကပါး အမှုကိုမစဉ်းမစားဘဲကတန်းကယင်းမပြုမထုပ်။

ကတရီ (*pron.* kuddaree), *n.* a state of harrying distress.

—ဝတ်, *v.* to be in such a state (scarcely ever used).

ကထတ် or ကထတ်, *n.* the three-leaved caper tree.

ကထိမ်းကပါး (from ထိမ်းပါး) (*pron.* kuddein kubba), *adv.* reelingly, as a drunken man ; totteringly, as a sick man ; ထိမ်းဘိထိမ်းပါး။ သည်သူဝေဒနာအောက်သေဝှကြောင့်မသွားနိုင်မလာနိုင် ကထိမ်းကပါးရှိနေပြီ, when this man was sick, he was unable to move about and was in a tottering state.

ကတီ, *n.* a small (glass) cup.

ကတုတ် (ကတုတ်) (from ကန့် and တုတ်), *n.* a breast-work of earth, မြေကတုတ် ; hence ရေကတုတ်, *n.* a boom across a channel ; also used in a figurative sense ; ထားပြုများ ရွာကတုတ်လျှင်။ မြေကတုတ် ထုပ်ရန်မိန်းမများကိုဆောင်ခေါ်သွားသည်။

—ထွန်, *v.* to throw up a breast-work.

ကတုံး, *n.* a small funnel-shaped vessel of any material ; hence ဝန်ကတုံး, *n.* a wine-glass (not used for a wine-glass).

ကတူ (*pron.* ကသူ), *n.* a covering for the head and back made of leaf and used to protect the head, shoulders and back from the rain; smaller than the ဝိလား made of ခဲ and ဝေလှာ; ကရင်ထလိုင်းများ ထယ်ထွန်သောအခါ ခေါင်းရိုင်းထုံအောင်ကတူကို ဆောင်းထတ်ကြသည်။

ကတောက်, *v.* to cackle, as a hen before and after laying; ကတော်သည်။ ကြက်မများ မပြုနိုင်စေ။ ပြီးသောအခါ (တင်းက) ဆင်း၍ဖြစ်စေက ထောက်လှေ့ရှိသည်။

ကထောက်ကဆတ် (from ထောက် and ဆတ်), *adv.* in the way of angry disputation; သူတို့၂ထောက်ကထောက်ကဆတ်ပြောဆိုကြသည်။

ကတောက်ကဆတ်, *adv.* confusedly, incoherently; ထောက်တီးတောက်တက်, to be in a gloomy unhappy state, as a person suffering from great trouble or temporary mental derangement; ဆည်မိန်းမသားသိုးဆိုးသေ့ကြောင့်။ မိတ်ကတောက်ကတက်ဖြစ်နေသည်။ ကထောက်ကတက်အိမ်မက်မက်သည်။

ကတောင်ကဆင် (*pron.* kadoung kadin); ကဆောင်ကဆင်, kadoung gayin; ကတောင်ကထောင်, kadoung gayoung; ကထောင်ချောက်ချား kadoung chyauck chya, *adv.* at random, as a frightened or deranged person; ကတုန်ကဆင် (*pron.* kadon gayin) is very often used in the same sense; သည်ယူဝေဒနာချောက်သေ့ကြောင့် ကတုန်ကဆင်ဖြစ်နေပြီအင်မတန်ဆေးကုမူရမည်။ (2) နတ်ရိုးများ၊ မင်းသောသူများကတောင်ချောက်ချားပြောတတ်သည်။

ကထော့, *n.* a funnel [a flower holder made of funnel-shaped leaves].

ကတော်, 1, *see* ကတောက်, to make a noise like a hen when separated for any time from the male species; အိမ်ကြက်ထော့ကြက်မများကြက်များနှင့်ကွဲပြားသောအခါကတော်၍နေတတ်သည်။

ကတော်, 2, *n.* a lady, a title of rank; now used also as an affix to denote the wives of men holding office or otherwise distinguished, as မင်းကတော်, the wife of a governor; ဆရာကတော်, the wife of a teacher; *e.g.*, (1) မင်းကတော်, the wife of any official except very subordinate ones; (2) ရွှေစီးကတော်, the wife of a ထွေသူကြီး; (3) ပွဲကတော်, the wife of a broker; (4) အင်းသူကြီးကတော်, the wife of a fishery lessee; (5) စော်ကဲကတော်, the wife of a Sawkè; (6) ဝန်ကတော်, the wife of a Wun; (7) စင်ကဲကတော်, the wife of a Sitkè; (8) မင်းကြီးကတော်, the wife of a Mingyi, *i.e.*, a commissioner; (9) သံတော်ဆင့်ကတော်, the wife of a royal herald, &c.

ကတိုက်, *v.* to provoke, irritate by backbiting representations; less than ရိုးချောသည်။ ရိုးထိုက်သည်။ မနုဿေးနန်းတော်သူများထထောက်နှင့်ထယောင်ကိုမိမိရားထံမှကတိုက်ကြသည်။

ကတိုက်ကတွန်း, *adv.* from above.

— ကရိုက် (from ထိုက်ရိုက်), *adv.* headlong, hitting here and there without regard; ထိုသူထိုက်ထိုက်ကရိုက် or (ကထိုက်ကတွန်း) ပြောတတ်ရာရာဆိုတတ်ရာရာပြောတတ်ထော့ကြောင့်ကျောင်းတကာမခေါ်ထိုက်ပြီ။

ကတို, *see* ကတို။

ကထိုး, *n.* the musk-cat; musk.

ကတ်ကြေး (ကတ်ကျေး), *n.* scissors; တထိုင်းခေါင်းကတ်ကြေးပိုင်သည်။

— ကိုက်မှန် (ကတ်ကျေးကိုက်မှန်), *n.* a preparation of talc.

— စာ (ကတ်ကျေးစာ), *n.* clippings.

ကတ္တ (Pali), *n.* the nominative case.

ကတ္တရထီ or ကတ္တရာစေး, *n.* tar, ထင်းရှူးဆီ; ကတ္တရာဆီအံ့, *n.* asphalt.

ကတ္တရသဉ္စေ, *see* ကတ္တရာသဉ္စေ။

ကတ္တဝါ, *n.* a cockatoo.

ကတ္တား, *n.* a boundary line of division or demarcation; အမိုင်းအခြား။ ကတ္တား။ ကမိယာ။

— ချား, *v.* to make such a line, division, or demarcation; [a difference of mind, to have nothing in common owing to difference of character, views, disposition and incompatibility of temper, &c.]; ကွဲလွဲသောကျောင်းတကာမခေါ်ကြက်မြှင့်ကတ္တားချားထွက်နေပါသည်။

ကတ္တိပါ, *n.* velvet; hence မိုးကတ္တိပါ, silk velvet; မြင့်ကတ္တိပါ, cotton velvet, velveteen, ကတ္တိပါသားကျ။ *Anglice*, to be soft as, or like, velvet.

ကတ္တု, *n.* a kind of large boat, somewhat like a Chinese junk (ကရုင်သင်္ဘော) in appearance, much in use at Mergui and Tavgy.

ကတွင်းပေါက် (from ကြင်းတွင်းပေါက်), *n.* the opening in the floor or seat of a privy.

ကတွတ် (*pron.* kadoot), *n.* a hole to let off water from a tank, paddy-field, bathing tub, &c.; ကတွတ်ဝှာမျှိုင်းစောင့်သလို။

ကတွန်းကထိုက်, *see* ကထိုက်ကတွန်း (not used).

ကထကရ, *adv.* overbearingly; ငါ့ခွေးသမ္ပာဒ်ဖြစ်လျက်သားနှင့်ကထကရမပြောအပ်။ ပြောထွင်းမင်းအပေါ်၌ရောအပြစ်ကြီးတင်ထိခံသည်။

ကထိကပါး (from ထိ and ကပါး), *adv.* allusively, indirectly, so as to annoy, but without making a direct charge; ထိကပါးမိကပါး is different to စောင်းထိခိုက်ချည်, as when a person speaks in a ကထိကပါး manner, he himself is the person who speaks directly to another in an allusive manner; whereas in စောင်းထိခိုက်ချည် he speaks allusively of another person in

his hearing, and not directly to him ; ကထိကပါးမပြောနှင့်ထိတိ
ရောက်ရောက်ပြောပါ။

ကထိကမိ, *adv.* same generally, but not always, for instance, as in
the phrase အကလေးလိုကထိကမိချီသွားပါနှင့်, don't carry the
child in a careless, negligent manner.

ကထိကဝတ်, *see* ဂထိဂဝတ်။

ကထိနံ (Pali ကထိန), *n.* a sacred period (namely, month of Ta-
zaungmôn), during which priests' garments are presented
with ceremonies. At this time the people purchase one
or more pieces of cloth, according to their circumstances,
which they present to the priests. The cloth for this
purpose is called katina (ကထိန—ကထိန). It cannot be re-
ceived except by a chapter, which must be constituted of
at least five priests ; when the cloth is offered, the priests
hold a conversation among each other and enquire, "which
of us stands in need of a robe." The priest who is most
in need of a garment ought now to make known his want ;
but this rule is not attended to, as the priest who has read
the sacred books or expounded them during the perform-
ance of wass, whether the most destitute or not, usually
receives the robe. The priest respectfully asks the rest
of the chapter to partake of the merits produced by the
offering. The assembled priests, assisted by the lay devo-
tees, make the cloth into a robe and dye it yellow, the
whole of which process must be concluded in sixty hours
or a natural day. It is not an ordinance of Buddha.—E.M.

—ခင်း, *v.* to offer garments to rahans ; ကထိနံလှူ။

—သင်္ကန်း, *n.* a garment made at such period.

ကဒတ်, *n.* a species of yam.

ကဒတ်ငန်း, *n.* a species of custard-apple, the sweet-scented
uvaria ; ထောကဒတ်ငန်း။ ကဒတ်ငန်းပန်းထိုမြင့်စာလှူ၍။ အပျိုကလေးများ
ပန်ဆင်ထုတ်ကြသည်။

ကန်, ၁, an artificial pool, a tank of water ; လက်ဆည်ကန်, *n.* an
artificial tank ; တဆက်ဆည်ကန်, partly so ; သယံဇာတကန်, a
natural tank.

—ကြီးတကာ, *n.* one who makes a tank ; in reality for the use
of the public for drinking purposes ; (တရုဒိသာအထွ, an offer-
ing intended for the use of all).

—စင်း, —စင်းရိုး (ကန်သင်း, —ကန်သင်းရိုး), *n.* a ridge of earth in
rice-fields, any ridge of earth to prevent the egress of
water.

ကနစင်းမရှိ (ကနသင်းမရှိ), *v.* to be reckless, unreserved in conduct, wanton ; အကစင်းမရှိ။

— ဖေါင်ရိုး (from အပေါင် and အရိုး), *n.* a mound, bank of earth, to form a reservoir of water ; ကနံဆည်ရိုး။

ကနီ, ၁ (Pali ကညာ, a virgin), *n.* Virgo, the 6th sign of the zodiac.

ကနီ, ၃, *v.* to kick ; less than ကျောက်ဆည်, to push off (a boat ; ကျောက်ဆည်, to do so with more force), to repel, make rebound, to “kick” as a gun when fired ; ဆေနတ်ကနီဆည်, to prop laterally, *e.g.*, ကျားကနီဆည် ; (၁) အကလေးကိုဖြင်းကနီသေ့ဥကြောင့်ဖြေကျိုးသည်။ (၂) လှေထိုးကနီလိုက်ပါ, please push off the boat ; (၃) သည်ဆေနတ်ကနီတတ်လို့ကျွန်ုပ်မပစ်ချင်ပါ, I do not wish to fire with this gun, because it kicks.

ကနက်, *n.* the umbrella over the royal bed.

— ကထန် (ကနတ္တဝေတီ), *n.* same (most common) ; ကနက်ကတန်ထီးဖြူတေဝီ။

— ထိုင်, stakes (two in number, used to secure the ကျောက်ကြီး in a ခမင်း, trap).

ကနထုတ်, *n.* the innocuous estuary serpent ; ကနထုတ်မြွေသားကို ကရင်မျှားနှစ်နှစ်ချိုက်ချိုက်စားကြသည်။

ကနရီ, ၁, *n.* a disease of the gums ; ဒဏ္ဍရီ။

ကနရီ, ၂, *n.* the soondree, the *Heritiera fomes* of Symms found in tidal creeks ; a very tough wood, but not durable ; when Rangoon teak broke with a weight of 870 lbs., soondree sustained 1,312 lbs.—Mason.

ကနရီး, *n.* the pierardia fruit, the *Heritiera attenuata* ; fruit sub-acid in flavour.

ကနား, *see* ဖြင်း။

— ဖြင်း, *n.* a porch, or platform, or small building attached to a larger, commonly without a roof ; ကျွန်ုပ်တော်အမှုတကြိမ်တခါမျှ မဖြစ်ဘူးပါ။ ရုံးဖြင်းကနားတခါမျှမရောက်ဘူးပါ, I have never once been in trouble (or had a case against me) ; I have not so much as arrived at the outside or precinct of a court.

— ဖြင်း, *n.* an awning with a flat roof, booth, large shed ; *comp.* ခဏ္ဍပ် ; with a roof like a house, or with an arched roof ; ထိပ်ခုံးမိုးသည်။ ကနုဖြင်းထိုး။

ကနားဦး, *n.* the beginning, the first (of a thing), the very first ; အစ, အစဦး, အစစွာ, အရင်။ ခန္ဓာလေးမြို့၌ထီထောင်ပွဲကိုပွင့်သောအခါတို့၌ ကမည်မျှမရောက်သေးပါ။ ကျွန်ုပ်အစကနားဦးရောက်ပါသည်။

ကနားဝ (*pron.* kannazā), *n.* same as ကနားဦး။

ကနကမာ, *n.* an oyster ; ကနကမာကြယ်သီး, a mother-o'-pearl button or stud.

ကနုထံ (*pron.* ကနုဗံ) (from Pali ကနု, anything insignificant), *n.* the small pieces of whittled bamboo or wood made use of by rahans in the ခေတ္တိမ် (ကုဋိဗိမ်). [There are six kinds of ကနုထံ which it is unlawful for rahans to use, namely, (၁) အကွဲပါသောကနုထံ။ (၂) အဆစ်ပါသောကနုထံ။ (၃) အဖူးအဆစ်ပါသောကနုထံ။ (၄) သူးရှိသည့်ကနုထံ။ (၅) အခေါင်းရှိသည့်ကနုထံ။ (၆) one ကြမ်းတမ်းသောကနုထံ။ ရဟန်းမျှားမယ့်အင်.] When used by the royal family, these pieces of bamboo, or wood, were termed နောက်မြစ်ထေ့။

ကနေ့, *see* ကမြင်း, not much used.

ကန္တာရ (*pron.* ဝန္တာရ) (Pali), *n.* any place extensive and difficult to pass, as a road intersected with ravines or beset with robbers, or a desert of wood or sand ; hence ထောကန္တာရ, an extensive wood, wilderness ; ညွှန်းပြောင်းကန္တာရ, an extensive swamp ; သဲကန္တာရ, သဲပြင် ကန္တာရ, an extensive sandy desert ; သမုဒ္ဒရာကန္တာရ, the expanse of ocean ; ပင်လယ် ကန္တာရ, the expanse of the sea.

(၂) အာဖရိကပြည်ကြီး အတွင်းရှိသော စာဟာရာဝါဒို့ သဲကန္တာရကြီးသည် အတွန်ကြီးကျယ်သောကြောင့်။ ။ ဂဏုလားအုတ်နှင့်စီး၍ထွားသည်တိုင်အောင် ခရီးကန္တာရအဆုံးသို့ပရောက်နိုင်ပါ, in the great country of Africa, the sandy desert of Sahara is so very extensive (or *lit.* because it is so very extensive), that though one should travel on a camel for the space of two months, one cannot reach the limit of the desert.

ကန်ထော (etymology uncertain, *pron.* ကခေါ), *v.* to beg pardon ; "to shorten the tusks of an elephant by sawing" (ဆင်မွယ်ကန်ထော) ကျွန်တော်နှစ် လုံးဖြင့်ပြစ်မှားသည်ကို ကန်ထောပုဇွန်ပါ၏ ခင်ဗျား, I offer homage and beg pardon, sir, for the wrong I have committed against you in my heart ; ကာယကံ, ဝစီကံကန်ထောပါ၏။

Note.—An apology of this sort is never offered to a person younger than one's self. In the event of an elder offending a *younger* person, he would say သည်းခံပါ, "please bear with me," "please forbear," "have patience."

(၂) ကာယကံဝစီကံကန်ထော၍ ကျွန်တော်ခြေထောက်မှာရှိသော အနာကိုပြပါရစေ, begging pardon of the offences of the body and of speech ; allow me to show you the sore on my foot.

Note.—In respectable Burmese society, a Burman, when describing anything connected with what he considers an

inferior part of the body (the foot being considered as such), will always preface his description with ကာထကံ ဝိတံကနိဇ္ဇေပတိ; he would not, however, as a rule, make an apology of this kind to a younger man (or woman) unless he were considerably higher than himself in the social scale.

ကနိဇ္ဇေပတေ, *n.* a festival formerly held three times a year at Mandalay, at which all feudatories, ministers, &c., paid homage to the king.

ကန့်, 1, *n.* brimstone, sulphur.

—နီ, —ဗွင်, *n.* flowers of sulphur.

ကန့်, 2, *v.* to mark across, make a division; *n.* the thwart of a boat; ကန့်ထောက်, ပါးကန့် (*pron.* puggan). Der. အကန့်။

—ကွတ်, *v.* to hinder, prevent, prohibit; ဆီးသည်, တားသည်, မြင်သည်။ ၎င်းအမှုတွင် ဆီးတား ကန့်ကွက်ခြင်း မရှိစေရ။ ကောင်းမွန်စွာ ထုပ်ဆောင်စေရမည်။

—ချွတ်, *n.* an objection, exception (*e.g.*, an exception in the Indian Penal Code, Evidence Act, &c.)

—ထလန့်ထန့်, *see* ကန့်ထန့်။

—ထောက်, *see* ကန့်, 2, *n.*

—ထန့်, *adv.* right across, athwart; ဖီထာ, next; ကန့်ထန့်, *n.* a bolt; ကန့်ထန့်ဖြုတ်, to draw back a bolt. (1) သည်ထုတ်ခါးဝမှာ ဆာဖြစ်ထိုကန့်ထန့်အိပ်သထဲ, why does this man sleep (right) across the doorway? (2) ကျောင်းထကာ မောင်ထရပ်ပြီကန့်ထန့်ပြောထတ်လေ့ရှိသည်, Kyaungtaga Maung Tayòk Phyu has a habit of talking in a perversely contrary manner.

—ထန့်ကျင် (*pron.* ဂထန့်ရှင်), *n.* a bolt, cross-bar; ထံခါးကျင် (*pron.* tuggachyin), by abbreviation ကန့်ထန့် (*pron.* ဂထန့်).

—ထန့်နား, *see* ထထနား။

—ထန့်ပြု, *v.* to thwart, act contrary to; ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုသည်။

—ဝင် (*pron.* ကဝင်), *n.* the division or compartment of a Burmese boat in the stern, or the stern, as ဦးကန့်ဝင် (*pron.* oo-ka-win), ပဲကန့်ဝင် (pè kawin).

—ထတ်, *v.* to make a division, fix the boundary of; ဆတ်မှတ်သည်, to complete; နတ်ထိကန့်ထတ်သည်, to fix a boundary; ထရားမဝန်ထောက်ထေဝ်မင်းထတ်နတ်များထိုစေ၍ ကန့်သတ်သည်များကိုကျွန်ထော်မျိုးထောဝ်တေ့ပါ, your petitioner (*lit.* your servant) is not agreeable to the distribution and boundaries of the paddy-land allotments made by the Assistant Commissioner.

23

(2) ခွေးများ ရောဂါကပ်ဖြစ်အံ့သောအကြောင်းကို မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်ထင်ရှားစွာပြသထိဆိုသော်။ ၎င်းတို့ညီအချိန်အတတ်သောကြောင့်တည်း, for what reason is it said that dogs foretell in an unmistakable manner impending pestilence? It is because they howl at night at an unseasonable time.

(3) သတ္တုရကပ်ဖြစ်မည် ကြံသောအခါကျီးများသည်အချိန်မတော်ကျီးများစွာအော်လှက်လန်၍ပျံတတ်သည်, when a period of slaughter is going to occur, crows fly about in a terrified manner, screeching the while.

These three omens are given in the Deit'tôn (ဒိဋ္ဌိကျမ်း) or the book consulted by the Burmese to explain omens and dreams.

ကပ်, 2, *n.* a texture made of bamboo split and interwoven; *comp.* မိုင်း. Der. ယင်းကပ်, *see* မီးထပ် (a hurdle). ခန့်ဖြူ၊ ညောင်တိုး။ ပန်းတနော်မြို့များမှာ။ မီးကိုရိုက်ရန် တအိမ်ကိုမီးကပ် ၂ ကပ်စီအိမ်ဝှောထောင်၍ထားသည်, in the towns of Danubyu, Yandoon, and Pantanaw there are at the entrance of every house two bamboo fire flappers for striking out fire.

—ရန်ပွဲ, *n.* a hurdle race.

ကပ်, 3, *v.* to join, unite, put together flatwise; အပ်, to stick to, adhere to (in any manner). Der. ချဉ်းကပ်, ဆည်းကပ်, and ပူးကပ်သည်မင်းကိုသူကပ်ကိုးနေသည်, he remains attached (with a view of protection and future advancement) to this official.

—ကိုး, *see* ကိုး။

—ရို, *v.* to adhere to, take refuge in; ခိုရို, ခိုဝသည်, ကပ်ရိုထိမ်းရှောင်, to take advantage of in order to gain an end, to be restive as a horse, or unwilling to move as a bullock when attached to a cart; သည်နှားတွင်းကိုတပ်သောအခါ သွေးမဲတွင်းသန်မှာကပ်ရိုနေသည်။ ကပ်ရိုထိမ်းရှောင် always used in a bad sense.

—တွယ်, *see* တွယ်; သည်အထက်သားဆင်းရဲနှင်းပါးသောကြောင့်တွေသူကြီးမှာကပ်တွယ်နေသည် “owing to this up-country man being in indigent circumstances, he hangs on to this lhay thugyi.”

—ဝါး, *n.* one who has not a settled residence, but is merely a temporary guest; ဝင်နေကပ်ဝါး, a loafer.

—မျှောင်, *v.* to adhere to for the purpose of protection or future benefit.

—ရပ် (ကပ်သည်), *see* ကပ်ရို, 1st def.; ခိုရိုကပ်ရပ်။ မန္တလေးမြို့ကကြာလာသောသူနီးကြီးများ အပ်ထိပ်နိုင်ငံမှာ ရုတ်တရက်အခြေအနေမရှိသောကြောင့်သူရားနားမှာကပ်ရပ်၍ထိထင်းထိုးနေကြသည်။

ကပ်, 4, *v.* to offer respectfully (to a priest).

ကပ်ညှ, *see the parts*; သေားသည်ထက်ပက်မြောက်သကြားထုပ်များကိုတုန်း
 ကြီးထိုးထွေး၍ကပ်ညှပါချေ, my son, go and offer the pôngyi the
 packets of tea and sugar.

ကပက်ကစက် (*pron. kubbet kazet*) (from ပက်စက်), *adv.* carelessly,
 neglectfully, in a squandering manner, without regard (မြင်
 ထက်ခတ် used with reference to a person's having no proper
 place, anything in) ; ကပက်ကစက်ကြေးငွေဥစ္စာများကိုမထုံးနှင့်, do not
 dispose of money and property in a squandering manner.

ကပက်ကရက် (from ပက်ရက်), *adv.* carelessly, wastefully, scatter-
 ingly, without consideration.

(1) ကပက်ကရက်တွေ့ရာမြင်ရာစားနှင့်, don't eat without consi-
 deration anything that you may find or see.

(2) ကပက်ကရက်စားလျှင်ဆင်းရဲတတ်သည်, if one eats in a wasteful
 manner, one is apt to want (*lit.* to be poor). ["Waste not,
 want not."]

ကပိုကဗ္ဗိ (*pron. kabo gayo*), *adv.* with the clothes put on in a
 slovenly manner, *i.e.*, worn loosely and dragglingly.

(1) ပုဆိုးကိုကပိုကဗ္ဗိမဝတ်နှင့်, don't wear your puhso in a sloven-
 ly fashion.

(2) ခေါင်းပေါင်း ကပိုကဗ္ဗိမပေါင်းနှင့် ထုတထူးမြင်သောအခါ အရူးနှင့်တူ
 သောကြောင့်ထုတထူးရယ်ချင်ဖွယ်ရာရှိသည်။

ကပ္ပမိန္ဒ (Pali), *n.* ceremonial spots in the corner of priests' gar-
 ments ; သက်နှီးထောင့်စွန်းမှထိုးထိုးဆိုင်၍ ကပ္ပမိန္ဒတုန်းကြီးထိုးသည်, in
 the extreme corner of the priest's garment the pôngyi
 makes three holes, thus ၀၀.

ကပ်စေးနဲ, *n.* urena hemp ; ဝက်ချေးပုနဲ။ ချွေဘဲထိုင်း (Mason).

ကပ်ပယ်, *n.* small scales used by goldsmiths for weighing gold ;
 ချိန်ခွင်ကလေး။ *n.* urena hemp.

—အိတ်, *n.* the scrotum (polite ငွေးစေ့အိတ်).

ကပ္ပထိ (from *Kaffir*), *n.* a negro ; သည်ကပ္ပထိနက်ထိုက်သည်မှာမှောင်ကျ
 ခေ့သည် (colloquial အိတ်), this negro is so black that dark-
 ness envelops him.

ကပ္ပိထန် (Eng.), *n.* a captain of a ship or steamer ; သင်္ဘောကပ္ပိထန်။
 မီးသင်္ဘောကပ္ပိထန်။ (1) the captain of a sailing ship ; (2) the
 captain of a steamer.

ကဗ္ဗိ (Pali), *v.* to do any service for a priest which it is not law-
 ful to do for himself ; used by priests in speaking to their
 followers ; ကျောင်းပရဝန်အတွင်းမင်းတို့ကမြက်သစ်ပင်များကိုကဗ္ဗိထိုက်ပါ,
 do you, on my behalf, cut down the trees and pull up the
 weeds in the kyaung premises. [Note.—Pôngyis are for-
 bidden to cut down trees and pull up weeds, so that they

may avoid killing insects, &c.] ; (၃) ဆွမ်းကိုကုသိုလ်ကြ၊ cook the rice on my behalf.

ကပ္ပိလဝတ် (ပြည်), *n.* Kappilawut, the birth-place of Gaudama the Buddh (Singh. Kappilawastu). Some authorities maintain the correct orthography to be ကပိလဝတ်, from the name of the ascetic Kapila ; မျက်ကြောင်သတ္တကပိလဝေသုနေခြင်းကြောင့်။

ကပြစ်ကညစ်, *adv.* slatternly, dirtily—(၁) ကပြစ်ကညစ် အဝတ်များကိုမ ထားပါနှင့်, (၂) ကပြစ်ကညစ်ထွင်းများကိုမစီးမထိုးပါနှင့်။

ကပ္ပိလသံချောင်း, *n.* an iron rod.

ကပ္ပိရခါယကာ (ကပ္ပိယခါယကာ) (Pali), *n.* one (a layman) who supplies all the wants of a priest and acts as his major-domo and *fidus Achates*.

ကဗျာ (*pron.* kabya), *n.* poetry both of a religious and secular kind ; လင်္ကာ။

ကဗျာကယာ (from ဗျာယာ) (*pron.* ကဗျာကယာ), *adv.* in a disorderly hurry ; ဗျဟိဗျာယာ။ ကဗျာကယာ သူပြေးသွားသည်။ ဖတ်အကြောင်းရှိ သည်ကိုမသိဘူး, he runs in a disorderly hurry ; what reason there is for his doing so I do not know ; (၂) မီးသတိဥဒြေ သံကို ကြားသောကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာများကို ကဗျာကယာ ဝယ်ကြရသည်, owing to their hearing the steamer's whistle they were obliged to buy the provisions for the journey in a disorderly hurry.

ကပြား (probably from ကွဲပြား, *pron.* ka bya as if two distinct words), *n.* one whose parents are of different races ; အမျိုးမီ မကွဲသင့်နေခြင်းရသောသားသမီး, the children by marriage of parents of different races ; အင်္ဂလိပ်ကပြား၊ တရုတ်ကပြား။

ကပြောင်းကပြန်, *adv.* from ပြောင်းပြန်, *which see* ; သည်အမှုကိုကပြောင်း ကပြန်လုပ်သောကြောင့်မပြီးနိုင်သည်။

ကမ္ဘီး, *n.* the Tavoy name for ဆန့်ဘွေး, which is not, however, at all like the ဆန့်ဘွေး found in Pegu. It may possibly be a *species* of *Careya arborea*. This tree fringes the sea-shore in parts of Burma.

ကမောက်ကမတ်, *adv.* (from မောက်မတ်, *which see*) ; သည်မိန်းမရေအိုး ရွက်၍ကမောက်ကမတ်သွားသောကြောင့်ရေအိုးကျကွဲလိမ့်မည်။

ကဘုန်းသား, *n.* a species of mollusc, *Modiola varia*sa.

ကမိုင် or ကျထိုင်, *n.* mangrove, mordant.

ကမကထမြ (from မ and ထ), *v.* to superintend and encourage personally ; ကြပ်မခြံနှိုးဆော်သည်။ သူအမှုကိုကျွန်ုပ် ကမကထမြ၍ဆောင်ရွက် သည်, I superintended and arranged the matter (or case in Court) for him.

- ကမန်းကထန်း (*pron.* gaman gadan), *see* ကထန်းကထန်း, *adv.* in a wild, incoherent manner, as a person suddenly waking; ဝတ်ရှူးရှူးသောသူများ ကမန်းကထန်း ထောင်စင်း မြောက်စင်း စင်းထက်သည်, persons in epileptic fits feel (with their hands) south and north, *i.e.*, everything they can lay their hands upon; (2) လူနာ ညဉ့်အချိန်၌ သေနတ်သံကြားသောကြောင့် အိပ်ရာက ကမန်းကထန်းထသည်, the sick person started up in an affrighted manner from his bed owing to his hearing the report of a gun at an unseasonable hour of the night.
- ကမာ (*see* ကနုကမာ), *n.* an oyster. This word is used in lieu of ကနုကမာ by people of Tavoy and Mergui.
- ကမူကယူ, *adv.* distractedly, in an absent manner (not much used).
- ကမ္ပည်း (*pron.* kabyee), *n.* a permanent inscription, commonly on stone, ကမ္ပည်း, ကျောက်စာ, any superscription; ဗိမ္ဗဝါ။ ကမ္ပည်းကျောက်စာနှင့်မန္တလေးမြို့၌ ခင်းတိုးရှင်ဘုရင်က ဝိသုဒ္ဓိသုတ်ကို အသေအချာရေးထားစေသည်။ the King Mindôn caused the three grand divisions of the Buddhistic scriptures to be written in permanent stone inscriptions in the city of Mandalay.
- ကမ္ပတ် (*pron.* kubbat), *n.* the narrow board which forms the border of a coffin, a border in any board work; ကမ္ပတ်ရွှေမှော်ကြိုးနှင့်အရကြီးသောသူများကိုသဖြတ်ရသည်။
- ကမ္ပဃာ, 1 (*pron.* kubbala), *n.* the *Sonneratia apetala* of Symms.
- ကမ္ပဃာ, 2, *n.* a kind of Chinese carpeting not woven; a kind of cloth made of hair and wool (သားမွေးကမ္ပဃာ).
- ကမ္ပလွေ (*pron.* kubbalway), *n.* a wrapper or case for palm-leaf books made of cloths and sticks (bamboo).
- ကမ္ဘာ (*pron.* kubba), *n.* the grand cycle or period of time during which an entire revolution is performed, ဇောကဝ်; *in a secondary and figurative sense*, the world or sekyah system (ဝေဠဝံ) considered as subsisting through an entire revolution, as in the phrase ကမ္ဘာဒီးထောင်ခြင်း, the conflagration of the world, ကမ္ဘာဆွန်း ဝရက်ကကြားသည့်သိမ်း, a phrase used by the Burmese when being told news of an antiquated character. Proverb ကမ္ဘာဒီးထောင်သောအခါသားကောင်ကိုချွန်းရသည်, when the conflagration of the world takes place, one has to cast down one's son (on the ground) and trample on him. The meaning of this is that in time of great trouble and perplexity, one is compelled to look after No. 1.
- ဦးသူ, *n.* the primeval inhabitants of the world,

ကန္တာထန်ထာ (*pron.* ကဗ္ဗတထာ), *n.* things co-eval with the earth, such as rivers, mountains, lakes, rocks, the sea, &c.

—နာ, *n.* a disease to which a person is subject but once, as the smallpox.

—ဗျင်ထေ, *n.* the wind which destroys the earth; ကန္တာမီးထောင်, to be burnt up, as the earth.

—ရန်, *n.* an imperishable enmity, a deadly enmity (*lit.* an enmity which can never be appeased during the *present* cycle); သည်ထူကျွန်ုပ်နှင့်စကားမပြောဘူးကန္တာရန်ဘဲ, this man and I are not on speaking terms; between us there is eternal enmity.

ကန္တာလေးရပ်, the four kinds of trial by ordeal, namely, မီးထွန်း, burning candles; ဆပ်ဝါး, chewing and swallowing rice; ခေ့ထေး, going under water; and ခဲထောက်, thrusting the finger in melted lead.

—ထေး, *v.* to undergo one of the four ordeals; မောင်မင်းပြောသည့် စကားမှန်ကကန္တာလေးရပ်ထရပ်ရပ်ဆိုထားပုံပါမည်ထေး, if you speak truth, will you venture to undergo one of the four ordeals?

ကမ္မ (Pali), *n.* a deed, အမှု; the accusative case; ကမ္မသက္ကေဝိထရူတိ။

ကမ္မစရုပ်, *n.* the body as produced by the influence of past deeds; ကမ္မစရုပ်ချုပ်, *v.* to die.

ကမ္မစ, *a.* caused by the influence of past deeds; ကမ္မစကံ။ကမ္မစလေထွင်, an euphemism for ဝမ်းနာ, applied to women experiencing the pains of child-birth; ကမ္မစရုပ်ချုပ်, *v.* to die.

ကမ္မဋ္ဌာန်း, *n.* a short sentence, for repetition of which there are forty (*comp.* ထာဝနာ) ထော ၄၀။

—ထာဝနာမီးဖြန်း, *v.* to repeat sentences from the ကမ္မဋ္ဌာန်း and ထာဝနာ။

—ရှု, *v.* to meditate on such sentences.

ကမ္မသကာ (*pron.* kummathaga), *n.* one's destiny; ထောင်ထဲထိုးရောက်သည့်မှာမည်သူကြောင့်မဟုတ်မင်းကမ္မသကာဘဲ, your going to jail is due to no one; it is your own destiny (*i.e.*, your own fault, your look out).

ကမ္မဝါ, *n.* the ordination service of the Buddhist priesthood; ကထိန်ကမ္မဝါ။နာမသမုတိကမ္မဝါ။ရဟန်းကမ္မဝါ။ပိယာရကမ္မဝါ။

—ဓာ, *n.* the writing containing the said service.

—ဓာထိတ်, *v.* to read the said writings.

ကပ်စေင်, *n.* the illipie oil tree, *Bassia longifolia*.

ကပ်လော, *n.* a species of sonneratia resembling the weeping willow, "found in the low wet lands near the mouths of rivers."—Mason.

ကပ်, ၁, *n.* the bank of a river, lake, or sea; ထပ်ကပ်လူထု [in speaking of a person who excels in anything the Burmese frequently make use of this phrase, *e.g.*, ထပ်လူမြင်းစီး ထပ်အရကပ်ထပ်(တဘက်)လူရေးဒယ်].

—မြေ, *n.* the foot or bottom of a bank; ထားဝယ်မြို့နှင့်ခရီးထိုးတိုင်ခွဲကွာ မောင်းမကန် အရပ်တွင် ကမ်းမြေဆောင်ခုံ ထပ်သာသာသည်, at Maungmagan, three taings and a half journey from the town of Tavoy, the sea-beach is very pleasant.

—ဂူ, *n.* a projecting bank.

—စောက်, *n.* a steep bank, a cliff on shore, a bluff.

—ထပ်, *n.* a natural recess in the side of a bank, a terrace.

—ထိပ်, *n.* the top of a bank.

—နူး, *n.* the front of the top of a bank.

—ပါး, *n.* a steep bank.

—ပါးစောက် (*pron.* kumba zouk), *n.* same.

—ပါးဖြတ်, *n.* a breach in a high bank, a chasm, gulf; ချောက်။

—ပါးချော, *n.* a sloping bank.

ကပ်, ၂, *v.* to hand, transmit with the hand; လွှဲပေးသည်, to give, grant, bestow; ပေးသည်. Der. အကပ် and ပေးကပ်။

—ထပ်, *v.* same; လေ့လေ့ချင်းကပ်ထွန်း၍တိုက်ပါရမည်အကြောင်း, a phrase used by an inferior to a superior when making an offer of personal service; သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ကပ်ထွန်းစားသောက်နေပါသည်။

ကပ်, ၃, the king crab; ပင်လယ်ခနန်း။

ကပ်ယံ, *n.* a section of the Burmese race which in the first century of the Christian era occupied the southern part of Arakan, လူကပ်ယံ။

ကမ္ဘာရင်, *n.* a small species of perna, a bivalve mollusc.

ကမ္ဘာခါး, *n.* the Persian lilac, pride of China, pride of India.

ကပ်ထူ, *n.* a species of crinum bulb, a fragrant drug imported from the Shan country.

ကပ်, *n.* a species of sea-shell, solenocurtus, *M.*

ကမ္ဘာညှိုးနီ (*pron.* kamyin nee), *n.* a small species of tick.

ကမ္ဘာ (*pron.* ka myin), *v.* to be immodest, shameless; ကမ္ဘာသည် (မိန်းမတစ်ကောင်သည်) နေ့သည် [ကပ်ကမ္ဘာ, *n.* a slyly lascivious person.]

ကမြင်းထီး (*pron.* kamyindee), *n.* a shameless, impudent fellow (a term of reproach used by women to men).

—မ, *n.* an immodest, wanton woman (a term of reproach used by men to women and by women to each other).

ကမြင် (from ကန့် and မြင်), *v.* to prohibit, as a parent or teacher ; mostly used in combination with ဆုပ္ပံဆိုဆုပ္ပံကမြင်ထားလျက်သား နှင့် ဆုပ္ပံသုံးသုံးသည်, notwithstanding that he had been spoken to and prohibited, he still went and committed theft.

ကမြော, *v.* to be light, vain, wanton ; less than ကမြင်း and ကလက်။
ကမြိုင်, *n.* a species of butea, a leguminous plant.

ကယ်, 1, *v.* to deliver from some evil, to save ; ရှင်ဒေဝတို့ကို။ မြတ်စွာဘုရားကတားတားကောင်းကောင်းမိမိမိ။ မဟာ အဓိကိတိကျရသည်။

—ချွတ်, —ဆတ် (*pron.* နတ် when used with ကယ်), —တင်, —နှုတ်, —မ, —ယု, —တွတ်, *see* the parts.

—ပါရ, —ပါရွာ, *n.* a spot appropriated to the residence of beggars, grave-diggers ; ပန်းတနော်နှင့် ညောင်တုန်းမြို့များနားမှာ ကယ်ပါ ရွာကပ်နေသည်။

ကယ်, 2, *v.* to be distended, puffed, swollen, as the stomach or bowels, ဆယ်သည် —(1) သည်အကလေး။ သံရှိသောသုကြောင့်ဝမ်းကယ်နေသည်။ (2) ကျွန်ုပ်အစာမကြေသောသုကြောင့်ဝမ်းကယ်နေပြီ။

ကယ်, 3, *v.* to be oblique, sideways in position or action ; chiefly used in playing marbles and such like games ; ချောင်းအား ကြီးသောသုကြောင့်ထယ်ကွက်ထဲသို့။ မြောင်းကလေးနှင့်ကယ်ချရသည်။

—ပေါက် (*pron.* ဝယ်ပေါက်), *n.* a concealed passage under ground made by some animals ; ကြွက်တွင်းများ ကြွက်ပျားတွင်းမ ကြီးကယ်သည်။ ထူများတူးသောအခါ။ မထွေရအောင် ကယ်ပေါက်ကိုဖောက်၍။ အောင်းနေသည်။

ကယုကယ (from ယုယ, to take tender care of), *adv.* with tender care ; ဘုရားအမေ။ ဆိုကြီးသားသွီးများကိုကယ်ကယုကယပြုသည်။

ကရ, equivalent to သမျှ, as much as—(1) တွေ့ကရပြောသည်, *lit.* he speaks whatever he finds, or freely, he says whatever comes into his head first ; (2) မြင်ကရကောက်ယူသည်, he picks up whatever he sees.

ကရကင် (*pron.* karagat) (Pali ကက္ကကော, kekkatakaw, a crab), *n.* Cancer, the 4th sign of the zodiac, ကရကင်လွင် (June).

ကရကတ်, *n.* a kind of bird said to live in stagnant water, to be ruddy in colour and like a duck in appearance.

ကရင်, *n.* a Karin, one of the race of Karins.

ကရီနီနာ (*pron.* karingyee), *n.* a species of leprosy ; ကရီနီနာ၊
 ကရ်နီ, 1, *n.* a Red Karin, one of the race of Red Karins.

ကရ်နီ, 2, *n.* a species of ant most commonly found on trees,
 the bite of which is painful.

ကရ်ကသီ, *see* 3 ကရ်ကသီ, *adv.* trailingy.

ကရ်က (Pali ကရ, to do, and က, to be), *a.* produced by the oper-
 ation of an agent ; ကရ်ကပြုသည်။

ကရ်က (Pali), *n.* the instrumentive case in Pali grammar.

ကရ်ကတ်, *n.* the bastard sandal tree.

ကရ်ကေး, *n.* a species of laurus very plentiful at Tavoy and much
 used for making the walls of houses. (Martaban camphor
 wood).

ကရ်ကတ် (ဂုဏ်), *n.* ကရ်ကတ် (Pali) is Garuda, the carrying bird of
 Vishnu, which has been brought into Burmese mythology
 with the other prominent objects of the Hindu pantheon.
 It is often seen erected at the summit of flagstaffs in the
 neighbourhood of religious edifices and this is deemed the
 king of birds (ဂုဏ်မင်း). The Burmese say it lives in the
 Himalayas ; it is said to have a most melodious note ; မင်း
 သီခြင်းဆိုသည်မှာကရ်ကတ်သံလိုက်။

ကရ်ကေး, *n.* a pitcher or pot with a spout ; ကရ်ကတ်ရည်ကရ်ကေး, a tea pot.

—နီ, *n.* the spout of a pitcher ; ကရ်ကတ်ရည်ကရ်ကေးနီဘယ်နီထိုးသွား
 သည်, how did the spout of the tea pot get broken off ?

ကရ်ကတ် (Pali), *n.* a deed, action ; အပြုအကျင့် in grammar, a verb,
 appendage, utensils ; အထုံးအထောင်သည်သခင်မှာ။ ကရ်ကတ်အထုံး
 အထောင် (ပေါင်း) အများရှိသည်, this gentleman has much
 furniture, &c.

ကရ်ကတ် (Pali), *n.* pity, compassion ; သနားခြင်း။

—ဒေါသော (Pali anger), *n.* a blending of anger and com-
 passion (မုန်းချစ်သနား) ; သူသားသွေးထိုးသွေးသော်လည်းကရ်ကတ်ဒေါသော
 နှင့်သာသွေးသည်။ အနာတကရ်ကေးဖြင့်မသွေး, although he chastens his
 children, he only does so in a manner in which anger is
 tempered with compassion, not severely.

ကရ်နီကရ်နီ, *adv.* from ရှမ်းရင်း, in the way of making a tumult,
 in a disorderly manner ; သူအိမ်ထက်မှာတက်၍။ ကရ်နီကရ်နီပြောသင့်
 ပြုသည်အထက်မင်းအပေါ်၌မင်းငွေ (အိမ်ထဲ) ထပ်ထိုက်သည်, you had
 no right to go up into his house and make a disturbance ;
 for doing so, I inflict upon you a fine of Rs. 25.

ကရ်ကမ်း (ကရ်ကမ်း), *see* ကမ်းကရ်။

ကရောက်ကရက် (ကယောက်ကယက်) (*pron.* gayouk-gayet) (from ရောက် ရက် [ယောက်ယက်]; *which see*), restlessly, fidgetingly, meddlesomely, disorderly, as children; သည်မြို့မှာအစိုးရမရှိသောကြောင့်ကရောက်ကရက်နိုင်နေပြီ။

ကယောင်ကယင်, *see* ကယောင်ကတင်, *adv.* at random, disorderly in mind, &c.

ကရော့ကရည်း (*pron.* kayaw kayee), *adv.* in a loose, careless, perfunctory manner; မသေချာစွာသည်မြေတိုင်းစာရေးမြေကိုကရော့ကရည်း မသေချာစွာတိုင်းသောကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့ထပ်မံ၍အကျပ်ပြုခဲ့၍တိုင်းရဦးမည်။

ကရေပ် or တရေပ်, တယေပ်, *n.* blind aloes, the bark of which is much used by the Burmese as a hair-wash; has very cleansing properties.

ကရေပ်ကမည်, ကရေပ်ကမည်, *adv.* in a contemptuous, ridiculing, flippant manner, tauntingly, insultingly (သရေပ်သည်နှင့်။ ဖုတ်ပြယ်ဖုတ်ရယ်ပြုရသည်နှင့်), as one introducing irrelevant, non-sensical remarks in grave conversation; ဘုရားတကာကျောင်းတကာများစည်းဝေး၍တရားစကားပြောနေသည်အတွင်းမှာ။ ထူထောင်တယောင်ကဝင်၍ကရေပ်ကမည်စကားပြောသည်။ ပြောပုံမှာ။ ထားမဦးလုပ်။ တပိဿာ ၉၀ ယုတ်။ ခုတ်၍တထယ်ပဲ့သည်။ တယံလောက်ကျန်ပါသေးသလဲ, while phayagtagas and kyaungtagas are assembled and engaged in conversation regarding the law, a young man (a junior) intrudes and addresses them in a flippant manner (his manner of speech being) “a da-ma (Burmese bill or hatchet) with a curved point, the weight of which is a viss minus 90 tickals; 10 tickals' weight is chipped off in hewing; how much, please, might remain?”

ကရေပ်ကရည်, *adv.* same.

ကရိယံ, *see* ကရဏ။

ကရိ, *see* ကွရိ။

ကရူတ်, *n.* a stand for pots or jars, composed of rattan or rope curved and intertwined into a ring; ကရူတ်ထိုးနှင့်ဆွေးသည်။ The Burmese sometimes say that the method adopted by the British Government in taxing them is like the action of water on the ratan chatty ring, *i.e.*, they gradually introduce one tax after the other!

—ကင်းရှော့တံစကားပြော, *v.* to beat roundabout the bush in speaking.

—ခွေ, same as ကရူတ်။

ကရူး, *n.* Martaban camphor wood. “The Karins call it (the tree) gulanga from its fragrance,”—Mason.

ကန္တကဝေင်း, *adv.* contrary, at cross purposes, with a design to puzzle and mislead ; out of natural or regular shape, as the limbs of the body after a paralytic stroke ; ဆည်လူကျွန်အကြား မှာကန္တကဝေင်းစကားပြောသောကြောင့်ကျွန်အကြံပျက်သွားသည်။

ကလတ်, *see* ကမြင်း, to behave in a shameless immodest way, as a woman ; သည်မိန်းမထက်ကလတ်သည်။ ကြာဒီပျက်မီးလိမ့်မည်။

ကလတ်, 2, *n.* a species of vine-plant, *Leea staphylea*.

—အိမ်, *n.* a tall shrubby perennial, the *Leea crispa*.

ကလဒတ်, *n.* in Burmese monasteries a piece of wood hollowed out, with a longitudinal slit on one side. This is beaten three times a day to call the boys to their lessons.

—ခေါက်, *v.* to beat such an instrument.

ကလန်, *n.* an official of inferior rank (obsolete) ; *comp.* သူကြီးကလန်။

—သံပျင်, same (obsolete).

ကလနား (from ကန်ထန်နား), *n.* a selvedge, [the long edge of cloth or silk in distinction from the short edge or width] ; ယိုးကလနား၊ ထန်နား။

ကလပ်, *n.* a low stand with a concave surface, a salver.

ကလယ်, *n.* a Hindoo ; ဟိန္ဒူကလယ်လူမျိုးတော်မူ။

ကလလ, *n.* the embryo in the first stage of conception, ခေကြည် ; *comp.* အမြူတ် and သားတစ်။ ကလလခေကြည်တည်း။

ကလလံ or ကလနံ, *der.* ကလားနံလယ်, *n.* a narrow waist-cloth (ယိုးနံလယ်) worn by (Burmese) men who are employed in any laborious occupation, namely, fishermen, carpenters, coolies, cultivators, boatmen, &c., in lieu of a puhso.

ကလာ, *n.* a species of palm ?

ကလာဝ် (Pali ကလာဝေါ), *n.* a collection, union of several ; အခုအပေါင်း။

—ရှစ်ပါး, the eight collections, အဋ္ဌကလာဝ်, namely, ဇထိ, အာပေါ, ဇေတော, ဝါယော, ဝဇ္ဇ, ဝန, ခသ, and ဩဇာ, *which see*.

ကလားဝေဝ်, *n.* a species of Indian fig, *Opuntia Dillenii*, ကလောင်း။

ကလာထက်ဝါး, *n.* another species, *Opuntia Cochinchinensis*, ကလောင်းထက်ဝါး။

ကလိ, 1, *v.* to irritate or tickle, as the ear, by introducing a feather and twisting it about ; *comp.* ကျပ်, to tease by impertinence or petty annoyance, to vex ; one kind of နှောင့်ရှက်, to instigate by continually importuning, as a woman (her

husband) ; ယောကျ်ားထော်ထော်ပင် အမှုထုပ်ချင်သည် မိန်းမကထိမွန်းထို အမှုထုပ်ချင်သည်, this man is disinclined (or hardly wishes) to bring a case (in court) ; it is owing to his wife (or the woman's) being exceedingly importunate that he is obliged to do so.

ကလိထိုး, *v.* to tickle ; အကလေးငိုနေသည်ကို ခယ်အောင်ထိုးခါးကိုကလိထိုးသည်, in order to make the child laugh (who is crying), he tickles him in the small of the back.

ကလိန်းကလက်, *adv.* unsteadily, discomposedly, rocking from side to side ; ဣန္ဒြေမရသည်နှင့်။ သည်သူဣန္ဒြေမရနိုင်ဘူးကလိန်းကလက်ထပ်နိုင်သည်, this man cannot be composed ; he behaves in an unsteady manner.

ကလိပ်, *n.* a species of leguminous plant, *Guilandina bonduc*.

ကလိပ်ကသည် (from ကလိပ်သည်, *which see*), *adv.* in a circumventing, deluding, swindling manner ; သည်မြို့အုပ်တရားသူကြီးပြုထုတ်သည့်မှာ ကလိပ်ကသည်အသွန်နိုင်သည်။

ကလိကမာ (from ပထိ and လိမ္မာ), *n.* a falsehood, deceit, fraud.

—နိုင်, *v.* to have a facility for lying, to be much addicted to it ; *comp.* ဗလောင်းဗထဲ။ ထည့်လူကလိကမာ နိုင်ထွန်းထို မည်သည့်အခါမျှပြောထိုက်ဖွယ်ရာမရှိ, this man is so exceedingly addicted to lying that one cannot ever believe him when he speaks (or there is no believing him at any time when he speaks).

ကလူ, *v.* to divert, amuse (as a child) ; မှိုသည်, *see also* ဩဌးဆဲကလူ၊ နှိတ်ဝက်ကလူ and နိုင်ထက်ကလူ (*pron.* nine det kaloo) အကလေးများ ပုန်းတန်းကစား သောအခါ။ “ အဖော်ကလေး ကူးသေးရဲကွယ် ” လူအော်ပြီးတွင်ကလူကြသည်။

—ကလဲ, *adv.* ; *see* ပါးလူးပါးလဲ။ ကလူကထဲဝိုးတောင့်ထဲ။ (*pron.* po-doungdò, 5), said by children when playing. [*N.B.*—ကလူကလဲ, as the equivalent of ပါးလူးပါးလဲ, is scarcely if ever used.]

—စား, *v.* to amuse one's self.

ကလူကွက်, *n.* a species of water-hen, *Gallinula Javanica*.

ကလေးတူ (Pali a rotten carcase), *a.* totally useless, good for nothing ; အထုံးမရသော။ —သည်လူကိုသင်္ဂြိုဟ် ခေတ္တတုမရှိ သောကြောင့် ကလေးတူသက်သက်ဝက်ဆုပ် ရွံရှာဖွယ်ရှိသောအကောင်ဖြစ်ပါသည်။

ကလေး (from အကလေး), *n.* a. young, small, little ; *v.* to act childishly, in an *infra dig* manner.

—ကလေး, *adv.* in an unmanly, childish manner, childishly, (one kind of သေးနု) ; ကလေးကလေးနိုင်။ သည်ရွာသူကြီးတယ်ကလေးကလေးနိုင်သည်, this village elder behaves in a very childish manner.

ကထော (ပင်), *n. cassia (Cassia occidentale).*

ကထေ၊ *v.* to raise out of place, as with a lever ; ကေင်သည့်မြေထူ
နားကိုထားသောအခါ ကိုက်ညှပ်မိုးသောကြောင့် (သူ) ခုတ်ဖြင့်ကထေင်၍ ပစ်
ထိုက်သည့်, being afraid that the snake would bite some one
when he came near the people, he raised it up with a stick
and flung it away.

—ဆဲ, *see* ကေင်ဆဲ။

ကထျာ, *see* ကညာ, *n.* a woman that has been once married and
remains single for ever after ? (ကထျာမကြီးသွီးထောင်).

ကထျာဏ (Pali), *n.* goodness.

—ပုထုဇဉ်, *n.* good, virtuous person (opposed to အန္တပုထုဇဉ်) ;
applied to a priest ; ကထျာဏပုထုဇဉ်ဖြစ်သောသင်္ဃာတော်။

—မိတ်ဆွေ, *n.* a trusty, upright friend.

ကထွန်ထောင်, *n.* a giant shell ; ကျားထက်သည့်။

ကထွာ, *n.* the *Cerbera manghas*, the leaves and bark of which
are said to be similar to senna in their action.

ကသပ်, *n.* mootshee wood, *Erythrina Indica.*

ကသပ်ခါး, *see* သပ်ခါး။

ကသပ်ဆူး, *n.* a species of cosmetic wood, erroneously supposed
to be the thorn of the ကသပ် tree, *Xanthoxylon budrunga.*

ကမိ (Pali), *n.* a wise man ; ပဏ္ဍိတပညာရှိ။ ပါဠိစာရာကိုကမိအရာဆိုမြောက်
ထိုက်သောသူဖြစ်သည့်။ ကမိ is a term in modern parlance to de-
note anything of superlative excellence in the same way
ဇော် (ဇော်စို) and မိန် (မိဉ္ဇာ) are, *e.g.*, စကားအရာမှာကမိပါသည်။ ကွန်
ထေင်ဖြင့်ကမိကလား (ထကား) ကျား။ ကဝေ is also used in the same
way.

ကဝေ, *n.* a kind of wizard ; ကိုးမွှင်မြောက်လျှင်။ ကဝေအရာဆိုရောက်သည့်,
after being perfected in the nine magical influences, he
arrives at the rank of a "kaway."

ကသည်း, *n.* a Kathè ; ကသည်းလူမျိုး ဖြင်းစီး။ အနှိပ်။ အချိတ်ပုဆိုးများကို
ထည်းရက်ထတ်သည့်, the Kathès are skilled in horsemanship,
shampooing, and weaving zigzag puhsoes. ကသည်းဖြင်း
the Kathè cavalry (in the Burmese time).

ကသတ် or ကထဲ, *n.* a species of shrub, the leaves of which are
intensely bitter, *Samadera lucida.*

ကသတ်မှုန့် (ကသတ်မှုန့်), *n.* a kind of powder used to rub on the face ;
မျက်နှာချွတ် (*pron.* myethna chyee) လွှင်မှုန့်။

ကထိကုအောင် (from ထိထိ and အောင်), *adv.* in a suffering state, from
severe treatment in a rough manner, unfeeling—(၁) အက
လေးကိုချီသောအခါကထိကုအောင်မချီဝါနှင့်။ (၂) သည်စရာဝန်ထုနာများကို

လူသောအခါကဆိကအောင့်မညှာမထားကိုင်ထွယ်၍ကုထုတ်သည်, this doctor (Civil Surgeon), when prescribing for and curing sick persons, handles them in a rough manner without any regard for their feelings.

ကဆိကရီ (from ဆိ, to trail), *adv.* in hurried disorder; ထုတ်ပြီး ထုတ်ပြာ (*pron.* သုတ်ပိထုတ်ပြာ) implying fatigue and exertion; မိုးနဲကလာသောရှင်းများကဆိကရီဝန်ထမ်း၍ မန္တလေးမြို့သို့ဆင်းလာကြသည်။

ကဆိကင်ထ, *adv.* same.

ကသောက်ကရောက်, *adv.* rudely, outrageously, in a rowdy and disorderly manner; ကရင်လူမျိုးအများကောက်ပွဲကိုခံ၍အရက်လိုဆောက်၍ ကသောက်ကရောက်မြေကြီးပေါ်မှာထဲပြိုနေကြသည်။

ကသောက်ကဆက်, *adv.* same (obsolescent).

ကသောင်းကနင်း, *adv.* roughly, violently (in deed or word); ကြမ်းတမ်းစွာ ကသောင်းကနင်းဆဲရေးငေါက်ငင်းကြသည်။

ကသိုဏ်း (Pali ကသိဏံ, all), *n.* one kind of ကမ္မဋ္ဌာန်း, in which sundry elements and other objects are considered synthetically.

—ကွက်, *n.* a circular spot made to look on while meditating on the ကသိုဏ်း sentences.

—မြ, *v.* (figuratively) to have the mind set exclusively on (an object), to idolize; မြ၍ရှုသည်။

—ရှု, *v.* to meditate on the ကသိုဏ်း sentences; ထိုသို့ဆိုရာနေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ထထွာနှင့်စေးသစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော တက်သစ်သောနေ့လထင် အဆင်းနှင့်ထူသောမြေကိုကသိုဏ်းရှု၍ ရှေးဦးစွာသောဈာန်ကိုအစဦးအတိုင်း ရ၍ကောင်းကင်သို့ထက်လေ၏။

ကထွမ်းကသော့, *adv.* in a dissolute, wanton manner.

ကသွဲကနွဲ, *see* ကနွဲကလျ (not much used).

ကံ (Pali ကမ္မ), *n.* a deed, action; ပြုသောအမှု။ ကျင့်သောအကျင့်, the secret influence of an action on one's future destiny.

—ကုန်, *v.* to die; ကျောင်းထကာဦးမြတ်ညို ကံလန်ရှာပြီ, Kyaungtaga U Myat Nyo is (alas!) dead.

—ကောင်း, *v.* to be subject to the influence of a good action, to be lucky, fortunate; နံနက်က ထမ်းရှောက်သောအခါ ကံကောင်း၍ မြွေဖောက်ထကောင် ကျွန်ုပ်ကိုမပေါက်ဘဲ (colloquial မပေါက်ထယ်), it was owing to my good luck that a cobra did not bite (*lit.* strike at) me this morning when walking along the road.

—ကြီးကံထေရ်ဆောင်, *v.* to perform all incumbent duties (as a priest); ကျွန်ုပ်က သည်ဆရာကြီးတံမှာ ကံကြီး ကံထေရ်ဆောင်၍ နေပါသည်, I perform all incumbent duties (as a priest) in the

presence of the great teacher. [Note.—ကံကြီးကံငယ်ဆောင်, this expression is not *confined* to priests.]

ကံစွန့်ကံပြား, *adv.* in the way of risking everything in order to attain one's object.

—ဆိုး, *v.* to be subject to the influence of a bad action ; ဆယ်ဆရာ ကိုပင်ကုန်ကြသော်လည်း ကံဆိုး ထု သောကြောင့် စီးပွား မဖြစ်နိုင်ပါ, owing to my luck being so exceedingly bad, no profit accrues from anything I scheme.

—ထိုက် (ပိုင်), *v.* to be upright and straightforward in a race (pony or boat race), *i.e.*, to race fair ; ကံအလျောက် ကံဖြစ်စေသော။ ကံထိုက်မပြင်ရသောကြောင့် ကျွန်ုပ်မည်သည်အခါ မှုဖြင်းချင်းမဝင်လိုပါ, as I am not allowed to race fairly with this man, I do not wish at any time to match my pony with his.

—ဖြမ်း, *v.* to die as the royal white elephant.

—နိဇ့်, *v.* to be subject to the influence of a (past) evil action, to be unlucky.

—မှီးဆော်, *v.* to feel impelled to do something (in consequence of which some danger or something disagreeable is averted) by having a sort of presentiment ; ကံမှီးဆော်သောကြောင့် ကျွန်ုပ်က မနွေးလေးမြို့ သို့သွား၍ ၁၀၀၀၀ ထိ ပေါက်ခဲ့သည်, having a presentiment (or *lit.* my fortune urging me), I went to Mandalay and drew a lottery ticket for ten thousand rupees.

—ဖြစ်, *v.* to die (not very elegant).

—မြောက်, *v.* to be consummated, as an act ; particularly the act of sexual intercourse.

ကံကျွေး, *n.* one who steadily furnishes food for man and beast in Government employ ; sometimes expletive, *see under* မိကျွာ and ထက်ခ (a sutler) ; ကံကျွေးခွေးအိမ်သည် ရွာသားများစစ်သည်များ နောက်မှာ ဝန်ထမ်း၍ ကံကျွေးလုပ်လိုက်ကြရသည်, these villagers are obliged to, or have to, follow the forces, carrying baggage, utensils, &c., and to supply provisions.

—ထက်ခ, *n.* wages, stated pay ; ထက်ခကံကျွေး။

ကံနုခို, *n.* the croton oil plant, မြန်မာ လူမျိုးကံနုခိုစေ့ကို ဓာတ်သက်ဆေးပေ၍ အဆိုးအစွဲဖြုတ်သည် ; the Burmese (or *lit.* the Burmese race) make a medicine of the seed of the croton oil plant, which they use as a purgative.

ကံတော်, *n.* the *Mesua pedunculata*, " with ivory white petals and deep yellow stamens. * * * * The Burmese say that their next Buddha, Arimataya (အရိမာထော), will enter divine life while musing beneath its hallowed shade " (Mason) ; အရိမ

ထေဟမြတ်စွာဘုရားကံ့ကော် ပင်အရင်း၌ ရွှင်တော်မူ၍ ယူနတ်မြဲဟွာသတ္တဝါအပေါင်း ထိုကိုအကျွတ်ထရား ထောထော်မူထိခံ့သည်။ ထရားဟော၍ ချွတ်ထိခံ့မည်၊ Arimataya, the most excellent Buddha, having been perfected at the foot of the gangaw tree, will preach the law of deliverance to all men, Nats, Byahmas and creatures.

ကဏ္ဍ, 1, *n.* a shield of any kind ; *comp.* မိုင်း and ဖွား။

ကဏ္ဍ, 2, *v.* to make a barrier, to cover on the side, to put up the side of a house, room, fence, &c., အကာလုပ်သည် ; to make a barrier against, ward off, debar, ကွယ်ကာသည် ; ခင်ဘူးအိမ်ဖျည်နှင့်ကာသထား။ မိုင်းနှင့်ကာသထား, have you made the walls and partitions of your house with wood or bamboo mats ?

—အိး, *see* the parts. မောင်မြူ အမှုဖြစ်မည် ကြံသောအခါ မောင်ကြာညိုက ကာအိး၍ဖျက်သည်, when Maung Phyu was about to get into trouble, Maung Kya Nyo interposed and prevented it.

—ပြန်, *v.* to act ungratefully ; မင်းကိုအကြိမ်ကြိမ်ဝေပါလျက်နှင့် ဤကဲ့သို့ ကာပြန်ရန်အနည်းငယ်မျှမလျှော့ပါ။

—ရန် (obsolete), —ရံ, *see* the parts.

ကဏ္ဍ, 3, verbal formative.

ကနယ (Pali ကဏ္ဍ, the ear, and ယ, pleasure), *n.* the gratification of the ear (Burmese နာသာ ဖျော်ဖွယ်ရာ) ; မြင်ကွေ့ ဆရာတော် ကြီးကိုကနယသွားအောင်ထွေကပ်သောကြောင့် ကျွန်ုပ်အား ပေစာမျှားစွာပေးသည်။

ကဏ္ဍ (Pali), *n.* sexual desire, passion, ထောတ ထဏ္ဍာ ; *comp.* ရာဂ, lust, ကိလေသာ ; hence ဝတ္ထု ကဏ္ဍ, the desire of outward things ; ကိလေသာကဏ္ဍ, libidinous desire ; ကဏ္ဍမိတတ် ကဏ္ဍချမ်းသာ။ ခံသည့်မှာလည်း။ စာနာထောက်ဆ။ ရှုတ်ချ၍သာ။ ခံစားရ၍ပညာရင့်ကြစေတတ်သည်။ ကဏ္ဍပေး။ ကဏ္ဍရ။

—ဂုဏ် (Pali ဂုဏ), *n.* an object of sexual desire, sexual enjoyment, ကာမဂုဏ်ခံစားခြင်း ; *particularly*, sexual intercourse ; ကာမဂုဏ်ငါးပါး။ ရှုမိရုံ။ ထမ္ဘိရုံ။ ဂန္ဓာရုံ။ ရသာရုံ။ ဖောဋ္ဌမ္ဘိရုံ ; ကာမဂုဏ်ပူပန်။ ကာမဂုဏ်ဒိဉ္စ။

—ဂုဏ်မိုး or ကာမမိုး, *v.* to commit adultery (Law) ; ကျွန်တော်ကဏ္ဍမဂုဏ် (*pron.* ကာမဂုဏ်), ကိုမန္တလေးမြို့က ကျေးသူကြီး ငြိုး၍ ထည် မိုးယူ ထည်မှန်ပါသည်ဘုရား။

—ထဏ္ဍာ, *n.* same as ကဏ္ဍ။

—မိုင်း (ထောထုံး), *n.* a husband (Law).

—ထုံ, *see under* ထုံ။

—ရည်, semen ; ထုတ် ထုတ်ရည် ထုတ်သွေး ရာဂရည်။

—ရာဂ, *see* the parts.

ကာမစိတ်, *n.* sensual cares and anxieties.

ကာယ (Pali), *n.* the body ; ကိုယ်, a collection ; အပေါင်းအရာ။

—ကံ (Pali ကမ္မ, a deed), *n.* a deed performed by the body ;
comp. ဝစီကံ and ဓနောကံ။

—ကံ့ရှင်, *n.* the *principal* in a crime, or the one who commits a crime, somewhat like လက်သည်။ အမှုပြုရင်းရှင်, *e.g.*, ငမြို့ ကိုယ်ထံသည်လက်သည်ကာယကံရှင်, မည်သူထံ။ ငမောင်ကိုထောင်းသည့်ကာယကံရှင်မည်သူထံ။

—ထံထွ (ပေါင်းဖက်ခြင်း) ; သည့်ယောကျ်ားနှင့် သည်ဒိန်းမကောထံထံထွအား ဖြင့်စင်ရှက်သည်အကြောင်းမောင်မင်းကိုယ်တိုင်သိမြင်၏အား။

—သိဒ္ဓိ (Pali သိဒ္ဓိ, perfection), *n.* invulnerability ; ထားလှုံသေနှုတ်။ သန။ သစ်ချွန်ပြီးသောသူများကိုကာယသိဒ္ဓိရှိသည်ဟုခေါ်ကြသည်။

ကာယထာယတန, *n.* the faculty of feeling, *see under* အာယထန။

ကာရဏ (Pali), *n.* a cause, reason ; အကြောင်း။ ကာရဏမူ။ ကာရဏမမူ။
equivalent to ဂရုစိုက်။ ဂရုမရိုက်။

—ပဲ့, *v.* to be without cause or reason ; ခင်ဘျားကျွန်တော်ကာရဏ မဲ့အပြစ်ထင်လျှင် ကျွန်တော်မခံဘဲရှိလိမ့်မည်, if you censure me, sir, without rhyme or reason, I shall not put up with it.

ကာရန် (Pali ကာရ, a letter, and အန္တ, an end), the final letter in a syllable or word.

—ပျက်, *v.* to be ill-arranged, disconnected in speech or writing.

—သင့်, *v.* to be properly joined, as syllables in Pali, to be well connected, smooth in speech, စကားအစီ အလှည့် သင့်သည် ; to be well and properly placed, ထော်သင့်အောင် ထားလှက် ရှိသည် ; စာမှတ်ကာမ။ ရုတ်ရေးသည်။ ပြောသောအခါ ကာရန်သင့်အောင်ကာ။ မရုတ်ခေါ်ရသည်။ In writing it is written ကာမရုတ်, but when speaking, one is obliged, for the sake of euphony, to call it ကာ။ မရုတ်။

ယာယ (Pali), *n.* time, အခါ ; ကျွန်ုပ်ပြောသောစကား မမှန်လျှင်ကာယ ရောဂါ နှင့်ပါဝါစေထော့, “if the words I speak are not true, let me be carried off by cholera.” This fearful imprecation is often made use of by the Burmese amongst themselves when they wish to remove all doubt from a person’s mind.

—နာ, *n.* an epidemic disease, or any prevailing disease for which there is no assignable cause.

—ရောဂါ, a polite term for cholera ; အော့နာဝမ်းကျနာ။

—ထား, *n.* a lad, young man, one in youth or the prime of life at the present time (somewhat similar in the first

sense to the old English terms "gallant," "young blood," "beau;"') ခင်ကျားကလေးထူးထောင်ဆောင်နှိမ့်ဖျက်ပါနှင့်, don't affect the "young man" nor ape his address and manners (sir).

ကလေးထုတ်, *see under* ငရဲ။

ကာလိကာ (Pali), *n.* the food of a priest; ရဟန်းစား သောက် သောအရာ
ကာလိကာ ငှါး။ ထောပတ်။ ပျားရည်။ ထင်ထဲ။ ဆီခွ။

ကာလီ, *n.* the top of the hemp plant.

—ပူး, *n.* same (most common), ထင်ပူး။

—ခွန်, *n.* same.

ကာဠာဝက, *n.* an elephant of the common kind, said to be as strong as 10 men of the မဇ္ဈိမဒေသ။

ကား, 1, *v.* to divaricate, be stretched apart, expanded, to be spread, wide open, as a flower in full bloom, to stretch apart, expand, widen, to exaggerate, ကားပြောသည်, စကားကားသည်, to trade; seldom used alone; ကုန်ကားသည်။ ဇမ္ဗူကားသည်။ Der. ခေါ်ကား and ဝါကား—(1) သည်နှစ်သည်မြှင့်ဝကား ငြိ, this year this river's mouth has widened out; (2) မင်းပွင့်ကားနေပြီ, this flower is in full bloom. (3) မင်းထောင်း ဝါကားအောင်ရက်ပါ, please weave the basket so as to make its mouth wide.

—ကြက်, *v.*; *see* the parts; to stretch on a ထက်ဝါးကပ်ထိုင်, *e.g.* ထုခိုးထိုကားကြက်ကားသည်။

—ရား, *adv.* spreadingly, stridingly, sprawlingly, contrarily, waywardly. Der. ထကားရား, ထိုင်ကားရား။

—ရားခွ, *v.* to bestride.

ကား, 2, *n.* breadth, width, as ကားကြီး, ကားထပ်, ကားယော်, broad, middling, and narrow (applied to cloth, paper, &c.), a surface prepared for painting a picture, the ground of a picture; ကားပျက်ခွာ။ ကားရေး။

—ပေါင်, *n.* the frame of a picture.

—ရုပ်, *n.* a picture in a frame (painted after it has been framed?) or separate piece; သည်ကားထဲမှာတယ်ခေါ်ထိုရေးထားထဲ, which of the zats (Jatakas) is represented in this picture?

ကား, 3, *n.* affix. nominative denoting the agent or object, သည်; as to, concerning, in regard to, ပူကား; sometimes adversative.

ကား, 4, *adv.* emphatic, or designative; *see* Grammar.

ကိစ္စ (Pali), *n.* business, any work to be done ; အမှု, အခင်း, အရေး ခပ်ကျားတာကိစ္စတာသတဲ့။ ကိစ္စအကြီးအကျယ်ရှိပါ။ ဤသည်ကလေးသစ်ပင် အပေါ်ကလိန်ကျသည် ထိထင်းကြားသောကြောင့် အကြံည့်အမှုတာပါသည်, on what business have you come, sir ? I have no important business, sir ; I have come to see after my young brother (or cousin), who, I hear, has fallen from a tree.

— ဖြီး, — တုံး, *v.* to be terminated, as a business or undertaking.

ကိတ်, 1, *n.* the 28th lunar asterism of ancient astrologers, *see* under နက္ခတ်။

ကိတ်, 2, *n.* ; *see* under သဒ္ဓါရှင်စောင်။

ကိတ္တိ (Pali), *n.* fame ; ကျော်စောခြင်း။ ပဌမရှင်းစာမေးပွဲမှာအောင်မြင်သော ကြောင့်ထနိုင်ထိုးမှာကိတ္တိကျော်စောခြင်းဆိုရောက်သည်, he has become famous throughout the country owing to his having passed an examination in Shan by the first (*i.e.*, highest) standard.

— ခသား, *n.* an adopted son.

— ခသွီး, *n.* an adopted daughter.

ကိန္နရာ, *mas.* ; ကိန္နရီ, *fem.*, *n.* (Pali Kein-na-ra, *mas.* ; Kein-na-ree, *fem.*), a fabulous animal having the body of a bird and a human face, a harpy. The Burmese say that the Kein-na-ras are to be found in the Himalayas.

ကိန်း, 1, *n.* arithmetical number ; ဝတ်န်းသဉ္စာမှာကိန်း, ကိန်းခန်းတာရာ။

ကိန်း, 2, *v.* ; *see* ကျိန်း, to sleep as a Buddha ; မြတ်စွာဘုရားရှုစေ့နံ့ညောင် စောင်း ထက်၌ ကိန်းစက်တော်မူသည်, the most excellent Buddh slumbered on a golden bedstead.

— အောင်း, *v.* to be in embryo in the womb of his mother as a Buddh, *e.g.*, မယ်တော်ဝမ်းထဲ၌ကိန်းအောင်းတော်မူသည်။

ကိလေသာ (Pali), *n.* heat, passion, ဝုပ္ပန်ခြင်း ; libidinous desire, lust, ကိလေသာတာမ ; an evil quality or vice, of which there are ten kinds, namely, လောဘ, ခေါသ, မောဟ, ဓာန, ဒိဋ္ဌိ, 88ကိစ္ဆာ, ထိန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဟိရိတ, and အနောတ္တပ္ပ, *which see* ; ကိလေသာဝုပ္ပန်, ကိလေသာပျံ့နှံ့စေတတ်သည်။

ကု, *v.* to give medicine, assist in recovery from sickness ; ဆေးကုသည်။ Der. အကုသဓား။ ဆေးကုရ။ to be curable as a disease ; ဆေးကုမရ, to be incurable as a disease.

— ဝား, — ဝ, — သ, *v.* same—(1) ကျွန်တော်ဆေးကုစားပါသည်, I earn a livelihood by administering medicines (or freely, by profession I am a doctor) ; (2) သူ့ကိုကျွန်တော်ကုသ၍ငှက်ဖျားဝေ ခနာပျောက်ပါသည်, I gave him medicine and his attack of (malarious) fever disappeared.

— သပ်, *v.* same (infrequent).

ကုက္ကုစ္စ (*pron. kôkkoza*) (Pali), *n.* suspense, doubt, hesitation, ဆထိုလိုခြင်းခြင်း; နှောင့်နှေးခြင်း, a cantankerous, disobliging and morose person; ကုက္ကုစ္စကြီး (kukkucha), moroseness, or the disposition to find fault, querulousness, that which is equally dissatisfied with what has been done and what has not been done, and can never be pleased. He who is under the influence of this principle is like the slave who is subject to the caprice of an imperious master; ကုက္ကုစ္စသံသယ—(၁) သည်ကုက္ကုစ္စမေး၍မရခေါ်၍မရ။ ဘာကုက္ကုစ္စဖြစ်နေသည်မဆိုနိုင်ဘူး။ (၂) သည်သစ်ခေါင်း ငွေပင်များစွာရှိသြားသော်လည်း။ ထုတ်ခံလိုစားသော သူလာလျှင် ခေတပေါက်မျှမထောက်စေချင်ဘူး။ အတွန်ကုက္ကုစ္စသတောအား ကြီးသည်။

ကုရိ (Pali), *n.* a building, a small building appended to a larger, a privy attached to a monastery; ရဟန်းတို့သောစေ့အိမ်။ ကုရိ အိမ် (စရုံအိမ်)။

ကုဇေ (Pali), *n.* the number of ten millions; ဆယ်သန်း။ စေတိကကုဋေ; တနေ့လျှင် ဥစ္စာတစ္ဆာတို့သည် ကုဇေကုဇေ (*pron. kuday kuda*) တက်သည်။

ကုဋ္ဌ (*pron. kôṭ htā*) (Pali), *n.* leprosy; ကုဋ္ဌနာ, နူနာ။ ကပ္ပိလဝတ်ရှင် ကုရင်သည်ကုဋ္ဌရောဂါခံလျှင်သောကြောင့်ထောတို့ဝတ်၍ ကထောပင်အမြို့ပြုလျက် ကထောသီးကထောရွက်ကိုစား၍ကုဋ္ဌ ရောဂါနူနာပျောက်လျှင်ရင်းအပင်ကိုအစွဲပြု၍ ကောဇိယပြည်တည်ထောင်နေသည်, the king of Kappilawut being attacked with leprosy, retired into the forest, and, taking refuge under a "Kalaw" (Western cassia) tree, he ate the fruit and leaves thereof. When the leprosy disappeared he founded the city (*lit.* country) of Kawliya, deriving its name from the "Kalaw tree." (၂) ထားဝယ်မြို့ ဗီရင်ရ မောင်းဓကန်နှင့် ပန်းထင်အင်းရွာများမှာ ကုဋ္ဌရောဂါနူနာအများဖြစ်ကြသည်, in the Tavoy jurisdiction, at the villages of Maung-magan and Pandin-in, the generality of persons are leprosy.

ကုတ်, ၁, *n.* a lever used to prize with; *comp.* မောင်းတုံး, ထွေကိုကုတ် နှင့်ကော်၍တုံးပေါ်မှတင်သည်, the boat is raised up with a lever and placed on a log (or logs).

—ကော်; *see* ကော်။

—ကော်တကန် (from ကန်, to kick), *adv.*; *see* ကကွေ့တကန်။

ကုတ်, ၂ (ကုတ်), *v.* to tread, copulate, as a male bird.

ကုတ်, ၃, *v.* to subtract; နှုတ်သည်, နှုတ်ကိန်း။

ကုတ်, ၄, *v.* to stick the nails in, scratch, လက်သည်း။ ခြေသည်းနှင့် ကုတ်သည်, to claw and hold fast over the shoulders, as in carrying a burden, hanging at the back, ဝါကုတ်ချစ်ထိန်း, ၁ la

up-country Burman, or suspended at the end of a stick or porter's yoke ; *see also* မျှော့ကုတ်, ထက်ကုတ်, *v.* to hush up anything disagreeable—(1) ကျားကြောင်များထက်သည်းနှင့်ကုတ်သည်, tigers and cats scratch with their claws ; (2) အထက်ထားများ မီးပွားကိုရှာရအောင်သာသောအခါ၍ကုတ်ရတ်စမ်း၍ထားကြသည်။

ကုတ်ခြစ်, —မြစ်, —ဆိတ်, —ဖဲ့, *v.* ; *see* the parts.

ကုတ်, 5, to struggle with a difficulty, endeavour to accomplish in the midst of difficulties (scarcely used alone).

—ကတ်, *v.* same ; chiefly used in some adverbial form, as ကုတ်ကတ်ကတ်, *adv.* strugglingly to overcome a difficulty ; ထက်ကတ်သတ်သတ်, in a dogged, resolute manner. အမိန့်တော်ရ ရှေ့နေကုတ်ကုတ်ကတ်ကတ်စကားပြောလိုအမှုကိုနိုင်သည်, this Advocate, owing to the doggedly resolute manner in which he spoke, won the case.

ကုတ္တီ (said to be derived from ကူးတို့), *n.* a ferry, မလိုကုတ္တီခံထား။

—ကူး, *v.* to cross a ferry.

—ကဲ, *n.* the chief or headman of a ferry ; ကုတ္တီသူကြီးခင်ဗျားမတူ တရုတ်များကိုစာဖတ်ထံသို့ပို့ဆောင်ပေးသောကုတ္တီမရှိပါနှင့်။

—ဝ, *n.* ferriage.

—ခွန်, *n.* revenue paid for a ferry.

—စီး, *n.* one who is ferried.

—ဆိပ်, *n.* the landing-place of a ferry ; ထာဝံထစီရင်ရာ။ ဆိပ်။ မြင်း။ ကျွဲ။ နွား။ ကူးရန်ကြိုရှုရှုသောအစိုးရကကုတ္တီဆိပ်ကို ထားသည်, in the jurisdiction of Henzada, in the village of Kyonsha, Government has placed a ferry for elephants, horses, buffaloes, and bullocks to cross over.

—ပို့, *v.* to ferry.

—ဇေ, *n.* a ferry boat.

—သည်, —သွား, *n.* a ferry man.

ကုတ်ဟီး, *n.* a difficulty of breathing ; ကုတ်ဟီးနာ။ ပန်းနာထမျိုး။ ကြောင် ကျောသတ်တို့ကုတ်ဟီးထသည်။ ဆေးကုတ်ဟီး, a consumptive cough.

—သံ, *n.* the sound of obstructed breathing, the purring of a cat, ကုတ်ဟီးနာစွဲသည်။

ကုန်, 1, *n.* merchandise, wares, goods for sale, cargo ; ကုတ်ကုန်, exports ; သွင်းကုန်, imports ; *see also* မျှိတ်ကုန်ထိုးကုန် (goods bought and sold by weight) ကုန်ချင်းထင်—ကုန်ချင်းပထယ်။

—ကား, —ကူး, *v.* ; *see* ကုန်သွယ်။ မန္တလေးနှင့်ထက်ထားကိုကျွန်ုပ်ကုန်ကူးကား သည်မှာအခေါက်များစွာရှိပြီမရှိမည်, I cannot count—they are so many—the number of times I have gone trading between Mandalay and Bengal (Calcutta).

ကုန်စည်, —ဝယ်, *n.* ; *see* ကုန်

—ထိုက်ထက်ဖွဲ့, *n.* a charm used to insure profit on the sale of goods.

—ထင်တွဲရထား, *n.* a railway truck.

—ထိုကုန်, *n.* remnants of merchandise.

—ပုဂံ, *n.* heavy merchandise, or such as remains long on hand.

—ပတ်, (*pron.* ကုန်ပတ်), *n.* a partner in trade ; သည်သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ကုန်ပတ်ပါ, this man and I are partners.

—ပတ်ဂု, *n.* a company of merchants, a firm (ကုန်ပတ် is more often used in Lower Burma).

—မြောက်စက်, *n.* a crane.

—ဌာန, *v.* to store goods or merchandise ; ကုန်ဌာနထိုက်, a storehouse or store godown.

—သည်, *n.* a merchant.

—ဆေး, *n.* petty articles of merchandise, as small utensils and trinkets.

—ဆေးသည်, *n.* a dealer in such articles, a pedlar, huckster ; ရွှေထောင်သားများကုန်ဆေးသည်များသည်, many of the inhabitants of Shwédaung are hucksters.

—သွယ်, *v.* to traffic, trade, buy and sell. (*N.B.*—ကုန်သွယ် is *said* to be a more correct way of spelling a merchant than ကုန်သည်) ; ကုန်လူး၊ မှောက်ကားသည်၊ ရောင်းဝယ်သည်။

ကုန်, ၂, *v.* to come, to amend, be done, used up ; *comp.* ဆုံး, qual. verb. affix, entirely, wholly. Der. အကုန်။ ယခုအမှုမှာကုန်ချင်သမျှ ကုန်ပါလေစေ, in this business (or case) let be spent what may (I don't care) ; (၂) ဥစ္စာပစ္စည်းအားလုံးကုန်ပြန်ခဲ့ရပြန်ပြီ, the whole of the property has been recovered.

—ကျ, *v.* to be spent. Der. အကုန်အကျ။ ကုန်အတူကျအတူမြတ်တွင်မင်းနှင့်ငါတို့စားမျှစေ, you and I go shares in expenses and losses, and, if there is any profit, we will divide equally.

[*N.B.*—ကုန်အတူကျအတူ is a favourite expression with Burmans when they combine for any serious undertaking ; used by merchants, rowdy young men, &c.]

—ခန်း, *v.* ; *see* ကုန်။ ခုနစ်မျိုးငါးပါးကျွန်ုပ်တို့မှီဝဲစက်သေခဲ့ကြောင့်ဥစ္စာပစ္စည်းကျွန်ုပ်တို့ကုန်ခန်းခြင်းဆိုရောက်သည်, owing to my having been oppressed by the five kinds of enemies (မင်း၊ ခေ၊ မီး၊ မိုး၊ သား၊ လေ), my property is all lost, or *lit.* has come to an end.

—စင်, *v.* same. Der. အကုန်အစင်။ ထီးထီးယားယားလျှောက်ပါနှင့်ဝကားကုန်စင်အောင်ပြောပါ, do not go on in an evasive way ; say all you have to say.

ကုန်, 3, *verb. affix* of number denoting the plural ; ကြ, ကြကုန်ကွဲ။
ကြကုန်ကွဲ။ ကြကုန်ကွဲ။

ကုန်, *v.* to rise, bulge upwards ; to be rounded, hump-backed (ဓမ္မာယနိကုလုပုဂ္ဂိုလ်ကုန်ကွဲ), to stoop, curve the head and body from respect or from old age, ကုန် and နှိုး။ ကုန်ကွဲ။ ကြကုန်ကွဲ။

—ကွဲ, *see* the parts. သည်ကုန်ကွဲကြီးရှေ့မှာပင် ကုန်ကွဲမကွဲသွားထက်မှိုင်း သည်ကွဲ, this man is very ill-mannered ; even in front of the pôngyi he does not stoop as he goes.

ကုန်, *n.* rising ground, a knoll, dry ground, land ; ကြည်း, the back of an animal ; not used alone ; ကျောက်ကုန်ကျောက်ကုန်။

—ကျ, *v.* to be remote from a river, as a locality.

—ခင်း, *n.* high, level ground.

—စင်, *n.* a kind of petticoat ; မိုးကုန်းစင် (*pron.* ဂန်းစင်), ထမိန် (a mixture of silk and cotton).

—နှိုး (from နှိုး, to spread out for support), *n.* a saddle ; ဆင်ထိပ် ကုန်းနှိုး, an English saddle ; မြင်းထိပ်ကုန်းနှိုးတင်ခဲ့ပါ, saddle and bring the horse ; (the ခဲ့ after ထိပ် stands for ထူခဲ့).

—နှိုးကွဲ or နှိုးကျောက်ကွဲ, —ကွဲ, *n.* the pad of a saddle.

—ပတ်, *n.* the deck of a boat or ship ; hence ဦးကုန်းပတ်, the deck of the forecastle ; ခွဲကုန်းပတ်, the quarter deck.

—ပတ်ကြိုး, *n.* a surcingle.

—ပေါက်, *v.* to be galled by a saddle, as a horse or his rider.

—ပေါင်, *n.* a plank with steps cut in it to assist in passing between a boat and the shore.

—ဖြင့်, *v.* to rip open a seam and sew up the opposite edges of a garment.

—မိုး, *v.* to carry pick-a-back (*pron.* very often ဂန်းမိုး) ; သည် ဆက်သွင်း မြင်းထည်း ထည်းထည်းမရှိမြင်သောကြောင့် သည်ကုန်ကုန်ကုန်ကုန်ကုန် ဆေးထွေးထဲကုန်မိုး၍မထွေးထွေးထွေးထွေး။

—မြေ, *n.* in Upper Burma land on which leguminous plants, sesamum, lu (လူး), sat (ဆတ်), cotton or maize, are grown.

ကုန်ကွဲ, *n.* a Burmese saddle-cloth corresponding to the part of a European saddle, but in a separate piece and spread under the ထ or saddle frame ; *comp.* မီးနှိုး and ထင်ရန်း။

—ကုန်, 1, *n.* the back part of the neck ; ထင်ကုန်။

—ဆတ် (*pron.* ဂုန်ဆတ်), *n.* the back part or nape of the neck.

ကုတ်, 2, *v.* to jot, mark down, note, as in the last of items စာရင်း ကထေး၍မှတ်ထားသည်; *comp.* မြစ်။ ကြေးစင်စေ ချေးထောအခါ စာရင်း ကုတ်၍မှတ်ထားသည်။

ကုတ်, 3, *v.* to be curved, bent down at the end, bowed down; to stoop in a sitting posture from pain or fear; *comp.* ကုန်း and ခို, to conduct in a humble, unpretending, unostentatious manner; [ကုတ်မြင်း, a slyly lascivious person.]—(1) ဆည်ကုတ်နေသော်လည်း ထက်ကုတ်သည်, although this man has money, he is very unostentatious; (2) မျှောက်များဆောင်းကာ ထား။ ချင်းကုန်းလိုသပ်ပင်ထက်မှာကုတ်၍ထိုင်ထက်သည်။

—ကုတ်, *adv.* from above, unostentatiously, unpretendingly.

—ကုတ်ကုတ်, *adv.* (sitting) in a neat, respectful, and modest manner; ထည် မိန်းမ ကုတ်ကုတ် ကုတ်ကုတ် ထိုင်နေသည်, this woman sits (or *lit.* continues sitting) in a neat and modest manner.

—ကုတ်ကွေးကွေး (ထေး), *adv.* (lying) with the limbs bent and curved as a number of young littered animals just littered or hatched; ကုတ်ကုတ် ကွေးကွေး ကြက်ကထေးများ ကြက်ကြေးရင်နေနှင့် မွေးရသည်။

ကုတ်ကား (*pron.* as spelt), *n.* a curved stick or bamboo used to connect a flag to its staff; ထွေးကြေးများရွက်ထိုင်ဖျားမှာထေ၏အကြောင်း ထိုးထိုး ကုတ်ကားထံ မိုက်ထားသည်, vanes are placed on the top of masts in large boats in order to know the direction of the wind.

—ထံကုတ်, *n.* a streamer connected to its staff by a ကုတ်ကား။

—ထံ (*pron.* *kótkalan* as if one word), *n.* the vane used in a boat or ship.

ကုတ်ထိ, *n.* the leprosy (ခန္ဓာကုတ်ထိ ?)

ကုတ်ထိ, (ကုတ်ထိ), *n.* a species of acacia yielding hard timber. The leaves of the tree are pickled with parched sesamum, onions, oil and salt and eaten with curry by the Burmese. "According to Burmese geography there is an immense specimen growing on the great eastern island. The wood is used * * * for making cart-wheels. The timber is so highly valued by the Burmese, that under their Government * * * a higher sum was required for permission to fell it than for teak or any other tree" (Mason); one of the kinds of wood of which the royal throne is made.

ကုတ်ထောဝီ, *n.* the Asiatic barbet.

ကုမ္ပဏီ (Eng.) (*pron.* ကုမ္ပဏီ), *n.* a company, formerly the East India Company. To this day it is used; ကုမ္ပဏီပိုင်သည်။ ကုမ္ပဏီပစ္စည်း, "the Company owns it," "it is the property of

the Company," being often used to designate property belonging to the Government.

ကုန္တင် (*pron.* ဂုန္တင်), *n.* a gongban ; ကုန္တင်ဂုဏ္ဍာလူး (ဂုဏ္ဍပုဂ္ဂိုလ်၊ "the country of the Bilu," ancient name for Arakan). A khumbanda, one of the monsters "of immense size and *disgusting* form who guard the palace (ပြင်္ဃာ) of the Sekra (Thigya) on the south."—M.B.

ကုလလေးတာ (Pali ကုလ, Burmese လေး, a bow), *n.* the measure of four cubits or a fathom, five hundred of which constitute the distance from a village at which a ကောရ kyaung may be erected (ကုလလေးတာအပြန်ငါးရာ).

ကုလား (Pali), *n.* a race ; အမျိုး, one whose race is distinctly marked, a person of caste, a nation of any country *west* of Burma, one kind of parrot (the black-billed parrakeet, ကျက်တူရွေးကုလား), one kind of jackfruit, မိန့်သီးကုလား။

—အုတ် (ကုလားအုတ်) (Pali ဩဋ္ဌေ—မာနုဌင်းထန်သည်), *n.* a camel or dromedary (ဌာကုလားအုတ်, a giraffe ?).

—အုတ်ဆောင်းထပ် (ကုလားအုတ်။ ဆောင်းထပ်), *see* ဆောင်းထပ်။

—ကတ်, *n.* the teal goose.

—တာ, *n.* a curtain or screen, sometimes written ကန်လန်ကာ။

—တဲ, *n.* a cloth tent, တဲရှင်။ အိမ်ဖြူ is the word more commonly used.

—ထိုင်, *n.* a chair. [ကုလားထိုင်ထိုး(လေး) to offer, or give, a chair to a guest, visitor, &c.].

—နက်, *n.* a black Kula, as a native of India.

—နီ, *n.* a peg driven in a tree or post to facilitate ascent ; နီထမ်း, the round handle of a drawer or door ; ကျင်ရ, the loop of a ကုလားတာ or mosquito curtain ; ကုလားနီကွင်း။

—ဖြူ (*pron.* Kula phyu), *n.* a white Kula, as an Armenian or European. This word is scarcely ever used in Lower, and not frequently in Upper, Burma ; one kind of jackfruit, မိန့်သီးကုလားဖြူ။

—မခြေထောက်, *n.* stilt.

—တိန်, *n.* tinsel (ကုလားရွှေထလားပြင်ဆင်မျှားဌာထိုးသည်, tinsel is used for coffins and pyat thats).

ကုသလ (Pali ကုသိုလ်), *n.* merit ; ကောင်းမှု။

—ဝိဘက်(ကုသလဝိပါတ်), *n.* the reward of merit ; အကောင်းသတ်မင်းကြီးသည်။ အထက်မြစ်သောဝိဇ္ဇာသာသနာမင်းကြီးကိုပြန်မှားသောဝိတုဗာဏကကန်ရှိလျက် နှစ်ပင်မြတ်စွာထူးထူးသို့ သဒ္ဓါ ကြည်ညိုသော ကုသလဝိဘက်ကြောင့်အဝိပဇာနည်မခံရ, notwithstanding that there was the influence of the

crime of parricide against King Azatathat for the murder of his father King Peinmathara, nevertheless, as the result of merit for being well disposed, and for reverencing the most excellent Buddha in past stages of existence, he had not to suffer in အဝိမိ (the nethermost and most terrible of the hells).

ကုသိး (*pron.* kôt-thee), *n.* rice distributed at a royal funeral (placed beside a corpse); ကုသိးတစ်ခင်းသောတော်များများထူးသည်။

ကု, 1 (Pali ကုဗ္ဗော, a water-pot), *n.* Aquarius, the 11th sign of the zodiac; ကုရာသီ။

ကု, 2, *v.* to have a sufficiency, plenty, abundance; scarcely used alone; ပြည့်စုံသည် rather less than ကြွယ်ဝ။ နာနွမ်းပါးမှု။ to be in indigent circumstances.

—c (*infreq.*), —တန်, —ထုံ, *v.* same; လှကံတန်လှကံထုံ, a person in comfortable circumstances who is in a position to give to others.

ကုကုမံ (*pron.* gone-ga-man), *n.* the stamen of the double ပန်မာ lily? saffron (ကြာကုကုမံ).

ကုလုံ, *see* ကျုံကျုံ and ယုံယုံ။

ကု, *v.* to string, as beads; *comp.* သီ; to compose as writing; မိသည်, ဝေမိသည်. Der. အကု။

—မိ, *v.* same, last def.; မိကုံးသည်။ မဟောသထာမိန်းအမေရာပန်းများကို ကုန်းသောအခါတထောင်တန်ဆောင်ကုန်းနိုင်သည်, Amaya, wife of Mahawthahta, was able to make wreaths of flowers so as to be worth one thousand ticals of silver each.

ကု, 1 (Pali ဂဟ), *n.* the room of a hollow pagoda; ဟိုင်, an excavation in a mountain; ပိုးမှင် (*pron.* ဆိုးမှင်) ကြိုက်ခမိရင်ရ ခံသင်းရွာတောင်ထက်က အထွန်ကြီးကျယ်သော ဆွဲခါနီဆိုသောကုထိုဝင်ကျား ရောက်သူးသထား, have you ever been, sir, to the large and extensive cave called the "Hsaddan" to the south of Dônyin village in the Amherst district?

ကု, 2, *v.* to help and assist; ညီသည်, ထောက်သည်, မသည်။

—ညီ, —မ, *v.* same; ကြွေးရှင်များကျွန်ုပ်ကိုထောက်ပံ့မည်ကြံသောအခါ။ ဝင်ကျားကုညီထောက်ပံ့ထိုကာကုန်တော်မူခြင်းသဝါသည်, it was owing to your aiding and supporting me, sir, when my creditors were going to take proceedings against me, that I was relieved from anxiety.

—မင်း, *v.* same, with a view to gaining merit.

—တော်, —မောင် တောင်တော် (ကုတော် တောင်တော်), *n.* a helper, assistant.; သည်ကုကုန်နှင့်တော်ကုကုတော်တောင်တော်တော်, in this

man I have indeed a helper, *i.e.*, one who makes his interests identical (တစ်တူ) with mine; ဆုရှိသည်တစ်ဆူကဲ့သို့ ဝတ်အထွန်ခံရသည်။

ကု, ၃, *v.* to coo as a dove, မြီးကူသည်။; ထခြားတပါးမြို့ရွာသို့သွားသောအခါ မြီးကူထံရှိကြားထွင် ကရင်လူမျိုးမိမိတို့နေရာ၌တည်းခိုလျက်၊ ကရင်လူတို့သည်၊ when Karins, in visiting other towns and villages, hear a dove cooing, they yearn for their homes.

ကုထိ (Beng.), *n.* a cooly, porter, အဆင်းသွား; a word in universal use in Burma and the Shan States; ကုထိခေါင်း, a cooly gaung.

ကူး, *v.* to cross over, pass from one place to another, to transfer, exchange, traffic, trade; seldom used alone; ကုန်ကူးသည်, ဖောက်ကားသည်။ ရောင်းဝယ်သည်, to transcribe, copy; seldom used alone; ရေးကူး, စာကူးသည်; hence ထကူးထက (pron. ထူးထွ), by various modes of conveyance, things left or placed one here, one there, by irregular stages in travelling; စလဖက်သို့ငှက်ကလေးနှင့်ကူးသောအခါ။ ဟိုင်းပုတ်ခြံငှက်ကလေးဖြင့်သွားသည်, in crossing over to the Dala side in a sampan, a wave struck it and it sank; (၂) ညောင်တုံးမြို့နှင့်ရန်ကုန်ကူး၍ဥပဒ်ပြတ်ရောင်းဝယ်သွားလာကြသည်, they trade regularly, going and coming between Yandon and Rangoon.

—ခပ်, *v.*; see the parts.

—ဆက်, *v.*

—ပြောင်း, *v.* to pass to another state of existence; ထပြောင်းသည်။သည်မြို့ကယုံမြို့သို့ကျွန်ုပ်ကူးပြောင်းသည်, I change my residence from this to that town.

—ဖြောက်, *v.* to cross over and arrive; applied to the attainment of neighbor.

—ထူး, *v.* ကူးလူးသက်ဆန်။

—ထန်း, *v.*; see ကူး, 1st and 2nd def.; ကူးသန်းရောင်းဝယ်ဝား။

ကေကေကာကာ, *adv.* evasively; မင်းကေကေကာကာအတ္ထာရီခွဲခွဲပြောနှင့်။

ကွဲ, ၁, *v.* to remove gradually, bit by bit; ထကဲ့ထကဲ့, *adv.* by degrees, gradually, bit by bit, to abstract privately, purloin. Der. ဆကဲ့—(၁) ဆားဝယ်မြို့ကတပါးကိုခေါ်ထမြို့သို့သယ်ဆောင်ရာ၌ထခေါက်ထည်းမပါသောကြောင့်အခေါက်အခေါက်ပြန်၍ကွဲယူရသည်။ (၂) ကရင်တပါးကိုလူဆိုးများသိသောအခါသိမှန်းမထိရအောင် ထကဲ့ထကဲ့နှင့်ကွဲပြီးမှီးကြရသည်, when the bad characters steal paddy belonging to the Karins, they are obliged to do so by degrees (*i.e.*, in small quantities) in order that the fact of their stealing it shall not be known.

ကွက်, *v.*; see last def.—(၁) လင်ကြီးပစ္စည်းကို လင်ငယ်ပေးရန်မိန်းမက ကွက်ထားသည်။ (၂) မိမိအထသေမည်ကြံသောအခါ။ သားက အထပစ္စည်း များမိထွေးကယူမည်မိုး၍ကွက်ထားသည်။

ကွဲ, ၂, see ၃, *verb. affix*.

ကွဲရဲ, *v.* to dispraise, censure, speak evil of, revile; less than ရှုတ်ချ။

—သင်းပြိုဟ် (သပြိုဟ်), *v.* same; စစ်ထိုက်၍ (နိုင်ထောအခါ) နိုင်သောသူများက စစ်ရှုံးသောသူမိန်းမအကထေးများကိုရိုသေရန်ကောင်း၍။ မထေးထဲသတ် ထွင်ကွဲရဲသပြိုဟ်သည်နှင့်မထွတ်ထိုက်။

ကဲ့သို့, *adv.* as, like as; ထို, သဖွယ်။

ကဲ (ကဲ), *v.* to exceed, surpass, excel, ကျူးသည်, လွန်သည်, သာသည်; to be chief, superior, ကြီးသည်, မိုးသည်. Der. အကဲ။ သည်တုန်း ကြီးအများတုန်းကြီးထက်ကဲ၍ကျွမ်းတတ်သည်။

—ထွန် (ကဲလွန်), *v.* same, 1st def.—(၁) အမိုးရပညတ်ထားလျက်သား နှင့်ဤထွက်ထွန်၍ထိုးထွင်း၍နေတတ်သည်, notwithstanding the prohibitions made by Government, this person is in the habit of surpassing all others in being wicked and depraved; (၂) ဤသူငယ် ထိုသူငယ်ထက် ပညာအစွမ်းသတ္တိ ကဲလွန်၍ရှိလိမ့်မည်။ this youngster probably excels that one in capacity for learning.

ကဲထား (ကဲထား), *n.* shutter which swings from the top, generally kept up in the daytime with a bamboo or wooden prop; ကဲထား၍တံ။

ကော, ၁, *v.* to rise, swell up, as rising ground, a bank or shoal, &c., to bulge up, as a floor; ကုန်းသည် (to be uneven, bad, vicious), applied to deeds; figuratively, to be shallow, applied to the understanding; မြစ်ညာမှာ နှစ်စဉ်မပြတ်မိမ်းသင်း ထန်စွာရှာထက်သောကြောင့်။ ပင်လယ်ဝချောင်းများကော၍ ထွေများရေထွေ ထွားနိုင်တော့သည်။

ကော, ၂ (*pron.* ဝေါ), *verb. affix* used in closing a sentence (colloquial), မြင်ပါသော်ကော။ ရှိပါသော်ကော။ “I see all right enough,” “I have it sure enough”; also used with လေ, ရှိပါသည်ကော လေ; ခင်ဘျားချေရမည်ကော, “how you *do* sneeze, sir, to be sure.”

(ကော, ၂, *n. affix*, where? what of? what then?) ခင်ဘျား အပေါ်၌ရ ထိုငွေများကိုဖြန်ဖြန်ဆပ်ပါ။ မဆပ်တော့ကော, “repay me, quickly, sir, the money I have to get from you.” If I do not, what then? ထု ၃ ထောက်အထူထကွ ထွက်သွားကြသည်။ ပြန်လာသည့်အခါ။ ၂ ထောက်သာပြန်လာသည်။ တခြားမသွားသောသူကမေးလေ့ရှိသည်မှာ။ ငမိတ် ထထောက်ကော, three men went out together; as only two returned, when they came back some one who has not gone

is wont to ask "What of Nga Meit?" "How about Nga Meit?"

ကောက်, ၁, *n.* the rice plant, rice ; one kind of ဝေါး။

—ကြီး, *n.* a kind of rice that is long in growth (သီးခဲသောဝေါး) ကောက်ကြီးထက်။ ကောက်ကြီးတက်လာပါစေ့ ; a term used in the Mònywa and Sagaing districts, Upper Burma.

—ရိတ်, *v.* to transplant rice plants from the nursery to the rice field ; usually done by women ; in some parts of Upper Burma the women adorn themselves with flowers and sing when doing this, and in former days, it is said, used to play rough practical jokes on any stray members of the male sex who might chance to come near them when this operation was going on.

—ဆုတ်, *n.* the quantity of the rice plant grasped by the hand in reaping.

—ညှင်း, *n.* a kind of glutinous rice, considered a luxury.

—တလင်း, —နတ်တလင်း, *n.* a threshing-floor.

—မွှေး, *n.* the fragrant kind of rice.

—လျင် (from လျင်, to be rapid), *n.* rice that comes to maturity rapidly.

—ရိတ်, *v.* to reap paddy ; သည်လူထက်ကောက်ရိတ်မြန်သည်, this man reaps paddy quickly.

—ရိုး, *n.* rice stalk, straw ; မြန်မာလူမျိုးတို့သည်ကောက်ရိုးကိုမီးသန့်ပစ်လိုက်သည်။ အင်္ဂလိပ်ပြည်မှာလျှင်ရိုးကိုများစွာအသုံးပြုကြသည်, some Burmans only burn the paddy straw ; in England they make much use of wheat straw.

—ထိုင်း, *n.* a sheaf of rice.

—ဆင်းကောက် (သင်း), *v.* to glean ; သည်တုန်းကြီးအတိုးလိုက်သောစကားပြောထက်လိမ့်မည်ထုတ်မိသောစကား။ ၎င်းထံသွား၍စကားပြောသောအခါ ကောက်သင်းကောက်ချည်းပြောသည်အတွက်ရှုံ့ရှာ၍ပြန်လာခဲ့သည်။

—ဆင်းကောက်စကား, *n.* disconnected, desultory, rambling remarks.

ကောက်, ၂, *v.* to be crooked, not straight, မဖြောင့် ; when applied to the mind, to be not upright, မဖြောင့်မမတ်. Der. အကောက်။

—ကျစ်, *v.* to be crooked and twisted, to be deceitful ; လိမ်လည်သည်။ သူမှာအကြံအစည်ထက် ကောက်ကျစ်သည်, as for him, his schemes are very insidious and crafty.

ကောက်ကျည်ကောက်ကျည်; *adv.* crookedly; deceitfully; သည်စာရေးရေး သည်စာအခြေအသားမရှိကောက်ကျည်ကောက်ကျည်ရှိသည်။

—တီးကောက်တောက်; *adv.* crookedly; applied to things.

—တိမ်, *see* the parts.

ကောက်, ၃, *v.* to pick up, take up; to pick out, take a part; to take by way of preference (one out of two or more opinions), to decide, to attach (a carriage or cart) to a draught animal; ခထားကောက် (ခထားကသည်), ထွင်းကောက်သည်—(၁) ဆင် ထိုထွားကောက်ချေ။ (၂) နွားထို (၂ကောင် understood) ထွင်းမှာ ကောက်ခြံထပ်လိုက်ပါ။ သမီးကညာကောက်။

—ခံ, *v.* to take duties, to collect revenue, *e.g.*, ဝေထောင်ကောက်ခံ။

—ချက်, *n.* a judicial decision in the case of a plaintiff and a defendant, ဖြတ်ချက်; *comp.* ဆုံးဖြတ်ချက်။

—စား, *v.* to take duties and live upon the perquisites of the situation.

—တမ်း, *see* ကောက်ချက်။

—ထူ, *v.*; *see* the parts.

ကောင်း, *v.* to be good, ခွန်သည်; *qualifying verb. affix* (with the verb repeated), probably. Der. အကောင်း။ အပေခကောင်းအကြောင်းသင့်, “bad companions, evil consequences.”

—ကောင်း, ကန်းကန်း, *adv.* in the way of affecting to perform a virtuous or praiseworthy deed; အကောင်းအကန်းအနည်းငယ် ထိုအများဖြစ်အောင်ကောင်းကောင်းကန်းကန်းထန်အောင်ပြုသည်။

—ထိုး, *n.* the reward of merit; ကောင်းထိုးချမ်းသာ။ ကောင်းထိုးချမ်းသာပေးနိုင်သည်။

—ကြီးပေး, *v.* to praise, bless; more than ချီးမွမ်း။ နွားမရှင်ကသာရစေ။ စိရင်ရာတွင် နတ်ထူကောင်းကြီးကြော်ငြာစေသည်။ ငှက်အစရှိသည်ကိုအထွန်ထူးကြသည်, let the owner of the cow only have the whole. On this decision nats and men shouted-praise and all birds crowed and sang.

—ဝေး, *v.* to be well off, in good circumstances.

—ဖြတ်, *v.*; *see* the parts.

—ခွန်, *v.*; *see* ကောင်း; စင်ချွေးကောင်းခွန်ရာ အရပ်သို့ ရောက်ပါစေထုဆုတောင်းပါသည်, I pray that you, sir, may reach a happy and excellent place (this means after this life is over).

—ပု, *n.* a meritorious deed [ကောင်းပူတော်, the name of a much-venerated pagoda about ၁½ miles to the north of Sagaing, Upper Burma.]

ဝေဝဉ်း, *n.* a kind of tree yielding large timber, the doubtful shorea, "the largest tree in the country of the wood-oil tree-family; yields no oil."—Mason.

ကောင်းကင်, *n.* the expanse of heaven, the firmament, the vacant expanse, whether above or below the earth; အာဇာနည်

—ကျ, *n.* the claw of a lock.

—တုံ, *n.* heaven, the heavenly world.

ကေဝဇာ (Pali), *n.* an era, epoch; သက္ကရာဇ် (ကောသလသက္ကရာဇ် ၁၂၄၃), equivalent to the English expression "in the year."

ကောထဝေထ (Pali), *n.* a noisy rumour; one kind of ဆုတ်ဆုတ်ကျက်ကျက်သောအထ်, an extensive proclamation of some future event; ကောထာယထပျံ့ပွား၍သည့်ကောသလမှန်မဟုတ်ဘူး. [According to Childers Koláhalo (ကောထာယထ) is 'uproar,' 'tumult,' 'shouting,' 'screaming.' A hundred years before the commencement of a Samvattakappa (သံဝုဒ္ဓကဓိ) a deva (ဝေဝါနတ်) traverses all the cakkaválas (ခကြဝဠာ) that are to be destroyed, proclaiming with a loud voice. This shout of warning is called Kappakoláhalam (ကပ္ပကောလာယထ). There are four more kinds of Koláhalas—1, Cakkavattikoláhalam (ခကြဝဠာလောကာယထ), a hundred years previous to the birth of a universal monarch; 2, Buddhakoláhalam (ဗုဒ္ဓကောလာယထ), a thousand years previous to the birth of a Buddha; 3, Mangalakoláhalam (မင်္ဂလာကောလာယထ), twelve years before Buddha preaches the Mingalasutta (မင်္ဂလာသုတ်); 4, Moneyyakoláhalam (မောနယကောလာယထ), seven years before Buddha explains the Moneyyapatipatti or ordinances of the rahats (ရဟန္တာ)].

ကောသ (Pali), *n.* a kantha, a measure of distance equal to 20 otthapas (ဥထပထ).

ကော့, *v.* to turn up at the sides or edges, to warp, to rise in the middle.

—ရရော့, *adv.* turning up at the sides or edges.

—ထန်, *v.*; see the parts; စာအုပ်များနေ့ပူထဲမှာအတွန်းကြွေတွင်ကော့ထန်နေထိုင်သည်, if the books are put out too long in the sun, they are apt to get turned up the sides and out of shape.

—လိပ်, *v.*; see the parts; သည်ထူမထန်မလွှဲသောအမှုဖြင့်ကြောင့်တွင်မင်းကြီးမှူးကရာဇာဏ်ဝတ်၍ကော့လိပ်နေရောသည်။

ကေပ်, 1, *n.* any viscous substance, as paste, glue, &c.; မိတ်ဆူရိုမြို့များကိုမူ့ဆောင်ကေပ်တင်ပြီးတွင်မီးပူထိုက်သည်။

—ကျွေး, —ထင်, *v.* to size; *comp.* အဝတ်ထင် and ထင်ထင်

—ဖုဗ္ဗီ, *n.* a wafer.

ကော်ဖတ်, *n.* a mixture of some vitreous or testaceous substance with paste or gum, used for smoothing and polishing metals or wood (India-rubber ; ink eraser). စာလုံးများမှားသော အခါဖြစ်စေ။ ရေးသည့်စက္ကူအပေါ်မှာ မှင်စက်ကျသည့် အခါဖြစ်စေ။ ဖျက်ရန် ကော်ဖတ်နှင့်တိုက်ပွတ်သည်။

—ရည်, *n.* size.

ကော်, 2, *v.* to lift out of place, prize up as with a lever, to luff sail nearer the wind ; also to tack (?) မြောက်ဖက်ကတောင်ဖက်သို့ ထွားလိုသောအခါ။ သင်္ဘောများထေကိုကော်၍တိုက်ရသည်, when wishing to go from the north to the southern side, ships have to sail close to the wind ; (2) ဣန္ဒြိယမင်းမင်းသည်ချောင်းထဲကဝင်းထဲသို့မကျ သေးဘူးကော်ထုတ်လိုရသေး၏။ [Note.—The Burmese use this expression when upbraiding any one for ingratitude.]

—ကတ်, *v.* same, 1st def.

—ချ, *v.* to oust.

—ဆဲ, *v.* to reproach, revile in unmeasured terms ; more abusive than ဆဲရေ။ မြေကျွန်းများပဲခွံလိုဖျက်ဆီးသေခွကြောင့်မဲက ကော်ဆဲသည်။

ကော်စော, *n.* a carpet ; ညှိသည်များသာသောအခါကော်စောခင်းပေးပါ။

ကော်ရေ, *v.* to respect, reverence (infrequent) ; မှီသေသည်။ ကော်ရေ၍ ဣန္ဒြိယမှီမှီးပြီး၍။

ကော်မြေ (pron. as spelt), see under မိန့်, the least valuable of the three kinds of diamonds.

ကို, 1 (from အစ်ကို, an elder brother), *n.* brother ; prefixed to proper names of men, indicative of friendship and due consideration ; commonly applied to persons older than the speaker, ကိုရှေ့မိတ်၊ ကိုထွန်းမြို့။

—ရှင် (commonly pronounced ကိုထင်), brother (elder) ; a term of compellation addressed to men, indicative of friendship and due consideration ; comp. ခောင်ရှင်, a term applied to maternal uncles by nephews and nieces, ထူများဦးရီးကို။ ကိုရှင် တူ၍ခေါ်ကြသည် ; nephews call their maternal uncles “ ကိုရှင် ” ခေါ်မြင်သော ထူထောင် ကိုယ်ထက်ကြီးအံ့ထင်ထွင် ကိုရှင်တူခေါ်၍ နှုတ် ဆက်သည်။

ကို, 2 (pron. ကို), *noun. affix*, objective (see Grammar, section 62).

ကိုက်, 1 (Beng.) (pron. ကိုက်), *n.* a yard, a measure of length equal to two cubits (အထောင်).

ကိုက်, 2, *n.* large shears, used to cut metal with, ကြိတ်။

ကိုက်, 3 (pron. ကိုက်), *n.* a carpenter's shave.

ကိုက်, 4, *n.* a kind of scraper used by blacksmiths.

ကိုယ်, 5, *v.* to bite with the teeth or an instrument, to ache ; ခေါင်းကိုက်, နားကိုက်, ထွားကိုက်, ခဲသည်, to take hold, as colours on cloth or ink on paper, to shear, ညှိသည် (to accord or correspond with, to agree ; abbreviation of ကင်းကိုက်, applied to language). Der. အကိုက်။ —(1) ထုတ်မည်သကဲ့ကားနှင့်တူပါသည်။ သူ့မျိုးပြောပုံအချက်အထက်နှင့်ကိုက်သည်။ (2) ကိုက်သောအရာအကွင်းထင်နေသည်။ (3) သည်အထည်အနီဆိုးလိုကိုက်ပါမည်သား, will this cloth, if dyed with a red dye, remain fast ? ကိုက်ထိုး, *v.* to 'flute' the blades of swords, das and razors.

—ခဲ, *v.* to ache.

—ဆတ်, *v.* to bite and tear.

—ညှိ, *v.* to shear.

—ထိုး, *v.* to flute the blades of swords, das, razors, ကိုက်ထိုးလိုမျှဥဝမ်းထိုး ; see ပြောကြောင်း။

ကိုင်, *v.* to hold, lay hold, take hold of, to apply, put on, as with the hand, *e.g.*, ကိုင်ဆင်တေ့ကိုင်, ရှေ့ကိုင်းသစ်စေးကိုင်. Der. အကိုင်းနပ်နီးကိုင်းပုံကိုင်းထုပ်ကိုင်း။

—ငင်, —စွဲ, —ဆွဲ, —တွယ်, —ထုံ, *v.* ; see the parts—(1) အကလေးလက်ကိုက်ငင်၍သွားသည်။ (2) ထောင်ပိုင် သခင်သားကလေးများကိုင်သည်တွယ်သည်များမှာ အကြောင်းမတန်ဖြစ်သည်။ (3) ကွန်မင်မြင်၍သူပုဂ္ဂိုလ်များကိုက်ထိုးရပါသည်။

ကိုင်း, 1, *n.* a species of rush, elephant grass ; သထင်းကျွတ်ထန်ဆောင်မုန်းလမျှားမှာကိုင်းပွင့်ထဲသို့ချင်မျှားဝင်၍ဥထက်သည်။ The Burmese are of opinion that mosquitoes lay eggs, and that their larvæ are nourished in the flower of the "kaing" (elephant) grass.

ကိုင်း, 2, *n.* a garden of culinary plants, vegetables, &c., near water and not cultivated in the rainy season, ကိုင်းခင်း။

—ကျွန်း, *n.* same, owing to many of these gardens being situate on islands.

ကိုင်း, 3, *v.* to hang over in a curve, bend downwards ; less than ကုပ်. Der. အကိုင်း။ သည်လူထင်းရဲလိုက်သည်မှာကိုင်းထောက်စရာမရှိဘူး, this man is so poor that he has nothing to pick up when he stoops.

—ညွတ်, *v.* same, to bow down respectfully ; ဦးညွတ်သည်, to respect, reverence ; ရိုးသသည်, ဂန္ဓာရောင်ထိုင်းသားများက နေထွက်တုရင်ထိုးကိုင်းညွတ်သောကြောင့် အမှုထောင်ကိုဝင်၍ တမ်းရှုက် (သြ)သည်, the natives of China enter and perform the service of the King of the Rising Sun because they reverence him.

ကိုယ်, 1, *n.* an animal body, a corporeal frame ; ကိုယ်ခန္ဓာ, အကောင်အထည်။

ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ, *n.* a tight jacket, a corset ; အင်္ကျီကိုယ်ကျပ်။ ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ။ ထယ်ထပ်နှစ်ဆယ်နှစ်နှစ် အရွယ်ရှိသော မိန်းမကလေးများ ဝတ်ဆင်ကြသည်။

— ပျိုးကွက် (*prōn. ko-hyo-gwet*), *n.* a spot on an infant's skin indicative of growth ; သည်လူကလေးရှေ့ထိုအလွန်ဝဦးမည်။ ကိုယ်ပျိုးကွက်ယခုထက်တိုင်ထနေသေးသည်, this little boy will be stouter hereafter, even up till now the growth spots are rising up.

— ခုံ, *n.* a body guard.

— ခုံထောင်, *n.* the king's body guard. ကိုယ်ခုံထောင်ဝင်းကျင်းကြိုဆို, to form a guard of honour for a great personage.

— ခုံသား, one of the body guards ; ရှေးကမန္တလေးမြို့နန်းတော်မှတောင်ပက်တရာငါးဆယ်မြောက်ပက်တရာငါးဆယ်ကိုယ်ခုံသားတေးသည်။

— လေးထက်ဝန်ရှိသည်, *v.* to be enceinte.

— ထုတ်, *n.* a female attendant, concubine.

— ထုတ်ထောင်, *n.* a wife or concubine of the king ; မောင်းမေထံ။

— ထုံးပေါ်မှန်, *n.* a cheval glass ; ကိုယ်ထုံးပေါ်ရုပ်တု, to carve a life-size figure.

— ဝတ်, *n.* the upper or principal garment of a Buddhist priest ; *see under* သင်္ကန်း။

— ဝန် (from ဝန်, a burden), *n.* the foetus in the womb ; ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိန်းမများကျင်းမကိုင်ကောင်းဘူး, it is not proper for women who are enceinte to take an oath.

— ဝန်ဆောင်, — ဝန်ရှိ, *v.* to be enceinte ; နှုတ်ပိုက်ရှိသည်, ပရိသဇ္ဇေဝ္ဋံသည် or ထူသည် (honorific) ; ပတ္တမြားနှုတ်ပိုက်ရှိသည် (applied to a queen) ; *see* စီးရှိ and compare.

— ဝန်မျက်, — ဝန်ထွာ, *v.* to miscarry.

— ဝန်ရင့်, ရင့်မာ, *v.* to be near delivery ; နှုတ်ပိုက်ကြီးသည်, ပရိသဇ္ဇေရင့်သည်။

ကိုယ်, 2, *pron.* one's self, mas. or fem., *i.e.*, myself, yourself, himself or herself ; itself, *e.g.*, မင်းရန်ကုန်မြို့ ကိုယ်မှာနေသထား။ မတုတ်ပါဆင်ခြေပိုးမှာနေပါသည်, do you live in Rangoon *itself*? No, I live in the suburbs ; *comp.* မိမိ။ သူတို့ကိုယ်ကိုယ်ထင်ကြီးသည်, they think a great deal of themselves ; (2) ကိုယ်တို့ထက်ကသသဘဲ, where do you come from? (used by men when addressing women, or women when addressing each other), နှစ်ကိုယ်တည်းကေားသျှောက်ထားစရာရှိပါသည်။

— ခံဆောင်, *v.* to carry on the person.

— ခွဲ, *n.* a substitute, agent, ယု။

— စား, *n.* a substitute, agent, one who acts for another.

ကိုယ်စားတွယ် (commonly pronounced ကိုယ်စလတ်), *n.* same.

—စီကိုယ်င, *adv.* each, each one ; ခံဝန်သူ ကိုယ်စီထောင်းထူပြီးသည့် နောက်, after taking security (or bail) from each.

—ထူလွဲ, —ထူရင်လွဲ, *n.* a substitute who is equally interested with the principal.

—ထော်, *pron.* royal self, thou, mas. or fem. ; used in addressing a superior ; ကိုယ်ထော်မြတ်။

—တိုင်, —တိုင်ကိုယ်ကြွပ်, *see* ကိုယ် ; ထခါထထေကိုယ်တိုင်ထွားပါသည်။ ထခါ ထထေကိုယ်ခွဲထိထွတ်ပါသည်, sometimes he goes himself, sometimes he sends an agent ; ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ဖျက်။ သံကိုယ်သံဖျက်သံချေး ထက် (Proverb), one destroys one's self ; iron destroys itself when it rusts (in the way of a man being his own enemy).

—ထီး (ကပ္ပလာ), *a.* or *adv.* by one's self, alone ; တကိုယ်ထီး။ ကိုယ် ထီးမသေရုံနေရတော့သည်။

—ထူး, —ထူးကိုယ်၍, *adv.* one's self, alone, depending on one's own resources ; အသေဆုံးကတည်းကစ၍။ ကွန်ဝ်ကိုယ်ထူးကိုယ်၍ထုတ် ကိုင်စားသောက်နေရပါသည်, ever since the death of my father, I have been obliged to depend on myself and gain my own livelihood, ကိုယ်ထူကိုယ်ထ။

—ရှင်, —ရှင်ကိုယ်, *see* ကိုယ်။

ကိုး, 1, *a.* nine, ၉။

—ကြောင်း, *n.* the multiplication table, ascending to nine times nine ; ဝဏန်းကိုယ်စေရန် ကိုးကြောင်းခေါင်ကို လူငယ်ကလေးများ ကျက်ရ သည်။

—ကြောင်းထွက်, *v.* to use the multiplication table.

ကိုး, 2, *v.* to trust in, rely on, receive as teacher, guide, or object of worship ; more than ဆည်းကပ် and ခိုခို။

—ကွယ်, *v.* to worship ; ထောကမ္ဘာထွင်လည်းအရှင်ကိုသာကိုးကွယ်ရာရှိပါ သည်။ သံသရာဌာလည်းတုရားကိုသာကိုးကွယ်ရာရှိပါသည်။

—စား, *v.* to trust in, rely on ; သည်တုန်းကြီးဒိုကြီးထူထပ်ည့်ကိုအထွန် ကိုးစားပါသည်။

ကိုးရိုးကားရား, *adv.* sprawlingly, confusedly, contrarily—ကိုးရိုးကား ရားမြဲသည်, acts in a contrary manner ; (2) ကိုးရိုးကားရားလမ်း ချောက်သည်, walks along the road in a sprawling manner.

ကိုးထိုးကန်ထန်, *adv.* contrarily, perversely ; ဆန်ကျင်ထက်မြဲသည်နှင့်။ ကိုးထိုးကန်ထန်ပြောထတ်သည်, is in the habit of talking in a contrary manner.

ကျ, 1, *v.* to fall, to become low, to be thrown down, put down, left, to be expended, spent ; လှန်ကျသည်, to be wanting ;

omitted in writing ; စာကျသည်, to fall in place, be settled, adjusted, to be skilled in reading or repeating sacred or secular writings, to bear a certain price, to reach, to attain. Der. အကျ and ချ—(1) သည်စာရေးရေးသည်များကိုကျွန်ုပ်မကြေနှစ်ဘူး။ ထယ်စာကျသည်။ (2) သည်ကျောင်းတကာ စာထယ်သောအခါ ထယ်ကျန်သည်။ (3) သည်ဥစ္စာအသုံးထယ်ထောက်ကျသစ်။ (4) ကွင်းစားခန်းဆီရှိ ကျသောအခါ ကျားထိန်းသံကြားသည်။ (5) တန်ဆောင်မုန်းလကျလျှင်သွားတေ့မည်, I shall go when the month of Tazaungmôn arrives ; (6) ကျမကောက်ပျောက်ရှာ, though fallen, not worth picking up ; though lost, not worth finding (*i.e.*, worthless) ; (7) စားနေကုန်အစာကိုစားသောအခါ။ လိမ္မော်ရောင်အကြည် (လေနှိပ်သည်) ; (8) သည်အရာရှိတာဝန်ထုတ်အရာကျသစ်, why did this official lose his situation ? (9) သည်လူသစ်ပင်ပေါ်ကကျ၍ညှပ်ရိုးကျိုးပြီ။

ကျန, *v.* same in the last five senses.

—နေ, *n.* the setting sun, or when it has passed the meridian.

ကျ, 2, *n.* a small granary (local), *see under* ကျ။

ကျက်, 1, *v.* to be cooked, dressed ; to be healed as a sore ; to be acquainted, accustomed, familiarize, to recognize, to identify ; *comp.* ထေ့ကျက် ; in the last sense, not used assertively. Der. ချက် ; ထမင်း ကျက် ခဲ့ပြီးလား, is the rice cooked ? အနာကျက်ခဲ့ပြီလား။

—မိ, *v.* to recognize, identify ; လူထထောင်ထဲမှာ သည်လူကိုမှောင်သောအခါ၌ ပင်ဖြစ်သော်လည်း ဧည့်လျှင်အသံကိုကျက်မိပါ၏, though I should meet this man in the dark among a thousand, I should recognize his voice.

—စား, *v.* to go out to feed, as creatures in a pasture ; to leave one's home and transact business in another place ; to gain a living away from one's house ; ထိလပ်သားများမိမိတို့ပြည်ကိုရှန်ပစ်၍မြန်မာပြည်သို့လာပြီးလျှင် ကျက်စားကြသည်, Englishmen leave their own country and come to Burma to gain a living ; သည်အရပ်မှာအမည်းများ သမင်ဒရယ် ဂျီငယ်ရိုင်ဆတ် ဖွဲ့၍ ကျက်စားရာအရပ်ဖြစ်သည်။

ကျက်, 2, *v.* to continue without cessation or intermission, as an unpleasant noise ; not used assertively, but found in ကျက်ကျက်, ထကျက်ကျက်, စိစိကျက်ကျက်, &c.

ကျက်တူရေး, ကျက်တူရွေး (ကြက်တူရေး, ကြက်တူရွေး), *n.* a parrot ; ကျေသာ။

—အိမ် (ကြက်တူရေးအိမ်), *n.* a parrot's cage ; ထန်း, *n.* open work, whether in parallel lines only or in parallel and cross lines (jaffery work, lattice work) ; Burmese women when they

are teaching parrots to talk, often say to them *ရှာပဲ* (*pron.* ဝဲ) ; ကျက်တူရွေးကျက်တူရွေး, မခေါ်ခေါ် ရှာထိုက်ကျော် မခေါ်ခေါ်ကြော့ ထားကြောက်ဖွယ်နေ၏။ ကရူ၊ ကရူ။

ကျက်ထော (ကြက်ထော), *n.* a species of parrot (a large kind).

ကျက်တွန်တက်, properly ကျပ်တွန်တက် (*see* the parts), *v.* to crinkle, as a twisted cord, to kink ; [to arrogate to one's self superior wisdom, knowledge of the world, မောင်မင်း ငါ့ထက် အလိမ္မာ ကျက်တွန် တယ်တက်ချင်သည်] ; ကြိုးမှာ ကျက်တွန် တက်တွန်းလျှင် ဖြတ်သည်, if the rope crinkles too much, it snaps.

ကျက်သရေ (ကြက်သရေ), *n.* character, reputation, credit, အသရေ ; this is also used as the equivalent of the English word "pride," *i.e.*, glory, *e.g.*, နိုင်ငံကျက်သရေ, the "pride of the kingdom ;" ပင်လယ်ကျက်သရေ, "the pride of the ocean ;" သည် ထူးသုကြီးများ နှာတယ်ကျက်သရေရှိသည်။ သည်လူ ကျက်သရေရှိသောသူ တယောက်ဖြစ်၍ ချီးမြှင့်ခံရနိုင်မည်။

—ထိုက် (ကြက်သရေထိုက်) (*pron.* kyet-tha-yay-dike), *n.* a store house in a palace or kyaung ; အထဝန်ကျောင်းထေင်၌ သူရားပရိဘောဂ ထားတော်မူသော ကျက်သရေထိုက်။

ကျပ်, *n.* excrement.

—ကြီး, *n.* fæces, ordure ; အဆေး, ချေး, မဝင်, ဝမ်း။

—ကြီးစွန့်, *v.* to evacuate the intestines (polite).

—ချုပ်, *v.* to have a stoppage of urine.

—ငယ်, *n.* urine ; အပေါ့, ဆီး, မုတ်, ရေပြန်, ရေဟောင်း, သေး။

—ငယ်ဆိပ်, *n.* the bladder.

—ငယ်ဆိပ်ကျောက်, *n.* calculus.

—ငယ်ချောင်း, *n.* the urethra, ဆီး။

—ငယ်စွန့်, *v.* to pass urine (polite).

—ပြော, *v.* to be subject to diabetes ; သည်သူ ကျင်မြောသောဝေးနာ ရောက်သောကြောင့် အသက်များစွာရှည်မည်မထင်ပါ, I don't think that this man will live long (*lit.* will have a long life), as he is suffering from diabetes ; (an excessive and morbid discharge of saccharine urine), ကျင်မြောရေငယ်။

ကျပ်, 2, *v.* to sift for gold (ရွှေကျပ်) or silver (ငွေကျပ်).

—ဥ, *n.* the larger particles that remain after sifting.

—ခွက်, *n.* a shallow vessel used in sifting for gold or silver ; ကျပ်ခွက်နှင့် ရွှေကျပ်သည်, gold is sifted for with a vessel (wooden).

—နှစ်, *n.* the purer particles obtained by sifting.

ကျင့်ခွန် (ကျင့်မှုန့်), *n.* the finer particles obtained by sifting ; 'မြေကြီး
ကျောက်ထွက်ခွန်သောအခါ ကျင့်မှုန့်ချဉ်းသာကျန်ထော့သည်။

ကျင့်, 3, *v.* to be acquainted with, be familiar with, understand
well ; not used alone ; သည်ထူထွေတိုးအထွတ်ထွေကျင့်သည်။

—ကျွမ်း, *see* ကျွမ်းကျင်။

—ထည့်, *v.* ; *see* ကျင့် above ; particularly to be acquainted with,
as husband and wife, to be conversant with or experienced
in, as with a state of existence or a place of residence ;
ကျင့်ထည့်ဘူးသောအကြင်ထင်မဟာမဖြစ်ဘူးသောကြောင့် ယခုထိုင်အောင် ချစ်
ကြင်နေကြသည်။

—ထျင်, *v.* same (scarcely, if ever, used).

ကျင့်ထွယ်, *n.* a carpenter's square.

—ထိုက်, *v.* to match the part to which it is applied.

—ထောင့် (daung), *n.* right angle (ထွေသားနှင့်ကန်နှင့်ကျင့်ထွယ်ထား
သည်).

ကျင့်, *v.* to do, perform, practise ; ဆောင်သည်, ပြုသည်, မူသည်, to be
habituated to ; လေ့သည်, to teach, break in, as an ox or
buffalo ; to practise for a boat race ; (ထက်ကျင့်), to give a
horse or pony its gallops before entering it for a race ; မြင်း
ကျင့်၍စီးသည်ထားဝယ်မြို့မှာ ဘုန်းကြီးတပါးအမိုးမရှိသောနေရာ အာပေါထိက
ပူထင်ကျင့်နေသည်, at Tavoy a pôngyi practises the "open air
austerity" in a place where there is no roof ; (2) ခင်ဘျား
ယခုအခါ မြင်းစီးမတတ်သော်လည်း ကျင့်ထျင် ထတ်ပါလိမ့်မည်, although
you do not know how to ride now, sir, you will be able to
do so if you practise.

—စောင့်, *v.* to practise constantly or habitually, keep, ob-
serve ; ရသေ့သီလကိုအမြဲကျင့်စောင့်နေကြသည်, ascetics live habi-
tually observing the commandments ; သမာဓိရှိသောသူများရှင်
ရတ်လပြည့်ထွက်လနေ့တို့၌သီတင်းသိကကျမ်းစွာကျင့်စောင့်သည်, upright
and worthy people observe (practise) the commandments
and religious duties on days of the eighth (both waxing
and waning understood) full moon and change.

—ဆောင်, *v.* same (frequent).

—ကြံ, *v.* ; *see* the parts ; commonly in a bad sense, to be ad-
dicted to, lead an irregular, vicious life ; ထွန်ခေါင်ဆရာထော်
စစ်ကိုင်း ထောင်ပေါ်၌ သဗ္ဗာဏ်အမျှား မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ထရားကို ကျင့်ကြံနေ
သည်။

—ဝဉ္စိတရား, *n.* a system of moral duties.

—ဝတ်, ဝတ်တရား, *n.* a duty, moral requirement.

ကျင်း, 1, *n.* a hollow place (sometimes a natural hollow) made in the ground, a trench, dock, an excavation, the earth of which has been used for making a bund (a borrow pit); ထာထောင်ဖက်ကကျင်းတွင်း, in the excavation on the south side of the bund.

—ထိုး, *v.* to put into dock, as a vessel or ship; မီးသင်္ဘောကျင်း ထိုးနေကြလို့ထရခေါက်ပုဆိပ်ဖြိုလို့မထွားရပါ။

ကျင်း, 2, *v.* to spread out; ဖြန့်ထားသည်, to put in order, set out to advantage, arrange, array; ခင်းကျင်းသည်, ကျွန်တော်ဗုဒ္ဓဆာသထုံးစံအတိုင်း သားငယ်ကိုရှင်မြဲလိုပါ၍ ရှင်သေးပွဲ ဇာတ်ပွဲမျှားကို ကျင်းပကခုန်၍။ ဤခန်းရန်အမိန့်ပေးရအောင်ဈေးကွက်ပါသည်ခင်ကျား။

ကျင်း, 3, *v.* to wash slightly, rinse a vessel, to gargle the throat; ပါးလှပ်ကျင်း, to stroke, strap, set, as a razor or knife after whetting—(1) မင်းသည်ဖန်ခွက်ကိုကောင်းကောင်းမသေးဘူး။ ကျင်းရုံသာ ကျင်းထားသည်။ (2) ထားကိုသွေးပြီးသော်ကျင်းလိုက်, put an edge on the knife after it is ground.

ကျပ်, 1, *v.* to twist tight and hard; more than ထွန်း or ထွန်းပေါင်း ထပ်, to braid; ဝက်အုကျပ်သည်, to scratch the earth out of a hole in the ground or sand (as an animal, rolling it over and over).

—ဝာ, *n.* the earth or sand scratched out of a hole by an animal; ပုစွန်ကျပ်ဝာ၊ ခနန်းကျပ်ဝာ (crab-cast, a little mound of earth thrown up by a fresh-water crab); ဇိပ်ကျပ်ဝာ။ ဇိပ်ကျပ်ဝာ။ ကြက်ကျပ်ဝာ။

ကျပ်, 2, *v.* to be diminutive, smaller than the ordinary size; ဖိုသည်, ညှပ်သည်, to be reduced to a small compass, made compact; but in this sense scarcely used assertively; ထိပ်သည်။ သည်လူ လူကျပ်ကလေးပါ, this man is diminutive and spare; ဝါထုပ်သထုံကျပ်ကျပ်ပါအောင်ထုပ်သည်, as in closely packing anything.

—ထပ်, *v.* same, 2nd def.; to be neat, nice, exact, accurate, and decorous in arrangement, dress, manner, arrangement, to exhibit great discretion and secrecy in carrying out one's designs, *i.e.*, to be "close"; *comp.* သေချာ—(1) သည်မိန်းကလေးအဝတ်အစားများကို ကျပ်ကျပ်လပ်လပ် ဝတ်သည်။ (2) သည်ရာဇဝတ်အုပ်အကြောင်းမတန်အမှုအခင်းကိုကျပ်ကျပ်လပ်လပ်ကြံထုတ်သည်။

ကျပ်ကျပ်, *adv.* indicative of the noise which it imitates; ကဲလားကျိချသောအခါကျပ်ကျပ်မည်သည်, in putting down the swing shutter, it creaks with a sharp sound.

ကျပ်ဆံနီ (Beng.), *n.* oakum.

—ဇွေး, *n.* same.

ကျည်, 1, *n.* a tube closed at one end.

—ရူး, —ဟေက်, *v.* to penetrate as a bullet.

—စေ, *n.* a bullet or cannon ball ; ကျားကို ပစ်သောအခါ ကျည်စေ့နှင့် ပစ်ရသည်။

—ထောက်, *n.* a small bamboo tube closed at one end ; မြန်မာ မုဆိုးများတမ်းကိုဝါးကျည်းတက်နှင့်ထည့်၍ဆောင်တတ်သည်။

—ထောက်သွား (သည်), *v.* to ricochet, as a bullet ; ကျည်စေ့မြေကြီးကို ထောက်သွားသည်။

—မှန်, *v.* to be struck by a bullet.

—ရာ, *n.* the mark made by a bullet.

ကျည်, 2, *v.* to be shrill and piercing as sound ; used in some adverbial forms only.

—ထောင်, *v.* same—(1) သည်ဘုရင်လက်ကျည်ထောင်လှချေ၏, (2) ခမ်းများမီး ထောင်သောအခါ အရှင်ထံတွင်ခေါ်ကြီးအပ်ကြသောကြောင့် ကျည်ကျည် ထောင်ထောင်များစွာရှိသည်။

ကျည်း, 1, *n.* a stick, bar, အချောင်း ; not used singly, but found in ညိုးကျည်, ထင်ကျည်း, ထမ်းပိုးကျည်း, လက်ကျည်း။

—သား, *n.* a small stick used by children at play.

ကျည်း, 2, the *Barringtonia racemosa*, an evergreen tree sometimes growing to the height of 50 feet ; it produces white or rose-coloured little flowers on long slender racemes ; *comp.* ကျိုသား။

—နီ, *n.* the *Barringtonia acutangula* ; its flowers are rather small, but conspicuous by their long red filaments. The wood is red-brown, hard, and fine-grained, while the bark is good for tanning.

ကျည်းကျည်း or ထကျည်းကျည်း, *adv.* moderately (?) and protracted-ly, as pain ; သည်အထဲသို့ ဝမ်းထဲမှာ ထကျည်းကျည်း နာသောကြောင့် ထညည်းညည်းရသည်။

ကျဉ်း, *n.* a large species of ant, of which the Burmese say there are two kinds—ကျဉ်းနီ, the red, and ကျဉ်းနက်, the black, kind.

ကျဉ်း, 2, *v.* to have the sensation of pricking numbness occasioned by checking the circulation of blood, or of chilling pain in the teeth occasioned by cold water in the mouth (သွားကျဉ်း) ; *comp.* ဖို, to have the numbness experienced when one's funny-bone comes in violent contact with anything ; to be "asleep" as one's legs after sitting a long time (the difference between ကျဉ်း and ဖို is that ကျဉ်း implies that there is a certain amount of sensation with

numbness to be endured, whereas ထို implies that there is numbness without pain) ; ကွပ်စာရေး၍ ကြာကြာထိုင်ပြီးလျှင် ရုတ်တရက်သောအခါဖြေကျည်ထတ်သည်။

ကျည်မွေ (*pron.* ကျေ့), *n.* a pestle.

ကျည်း, *v.* to be narrow, close, strait, confined, crowded. Der. ဆကျည်း and ချည်း ; သည်ရတင်တယ်ကျည်းသည်အကလေးနှင့်မှထော်သည်, this bedstead is very narrow, it is only fit for a child ; ရှေ့ဆိုသည်ဖြစ်သော အနောက်ကျည်းသွားလျှင် ငွေများမသွားနိုင်ဘဲရှိမိသည်, if hereafter the mouth of this river gets narrower than it is now, boats will not be able to go.

— ကျပ်, *v.* ; see the parts (distressful) ; သည်အမှုအတွက်ကျည်းကျပ်သည်ကျန်တော်သားထောင်ဆိုကျလိမ့်မည်ဟုပါသည်။

— ကျပ်, — ခြောင်း, *v.* ; see ကျည်းအလိုထောင်ထဲမှာချုပ်ထားသည့်တရားခံများကျည်းခြောင်းစွာခံနေရသည်, the prisoners in the solitary cells have to suffer confinement in a close and rigorous way.

ကျန်, *v.* to remain, be left, ကြွင်း. Der. အကျန်. — မကျန်ကြွင်းသောစွဲရက်ကိုပယ်ရှားလိုက်သည်, the unexpired portion of his leave is cancelled ; (2) ကျန်ကြွင်းသောပစ္စည်းများကို တပါးသောသူအားပေးလိုက်ပါ, give away the remaining things to some one.

ကျန်း, 1, *v.* to be well, healthy ; အိသာသည်။မာသည်။

— ခန့်, — တော, — မာ, — မာပကထိ, *v.* same ; ကျန်းခန့်သာမာပကထိမူပါရဲ့ထား။

ကျန်း, 2, *v.* to be turbulent, rebellious ; chiefly used in သောင်းကျန်း။

— ထန်း, *v.* same (infrequent). [*Note.*—The difference between ကျန်းထန်း and ကြင်ထင်း would seem to be that the former word is applicable to a number or multitude of persons only, while the latter may be used when speaking of only one individual.]

ကျပ်, 1, *n.* a kyat or tical, a weight equal to four mats (မတ်) ; before capital numerals, အကျပ် as အကျပ်နှစ်ဆယ်, အကျပ်ထိုးဆယ်, there are 100 ticals in one viss—သည်ယူမထင်းရဲ့ပါခင်ကျားရွာတဆယ်သားကရှိပါသည်, this man is not poor, sir, he has more than 10 ticals of gold ; (2) ကျပ်ထိုးဒေါ်, current (rupees) coin of the realm.

ကျပ်, 2, *n.* a kind of basket carried by certain mendicants and ascetics, also by pho-thu-daws and nuns.

— ဖြင်းမိုရ်, *n.* one of the insignia of royalty (ဖြင်းမိုရ်ကျပ်).

ကျပ်, 3, *n.* the scrofula, king's evil ; ဆင်နာပေါက်ပြီးလျှင်ကျပ်နာထိုင်၍နေပါသည်။

ကျပ်, 4, *n.* a perforated leather used in weaving strips of cloth.

ကျပ်ကြိုးပြား၊ *n.* a strip of cloth, woven by itself ; tape, ribbon, ကျပ်
ရက်ကြိုးပြား။

—ကြိုးထုံး၊ *n.* a bobbin, ကျပ်ရက်ကြိုးထုံး ; *comp.* ထိုးကြိုး။

ကျပ်, 5, *v.* to be tight, not loose ; မချောင့်, to be crowded, to be
strict and severe as a master with his servants, ကျပ်ကြိုးကျပ်
သည် ; *comp.* ကြပ်, with which it must be closely connected.
သည်နေရာထဲထဲကျပ်သည်နေရာအိုင်ရာမရှိ, this place is very crowd-
ed ; there is no standing-room, or place for sitting ; (2)
အင်္ကျီကျပ်ကျပ်ဝတ်လျှင် အသက်ကောင်းကောင်းမရှိနိုင် ; (3) သည်ခင်းထက်
ထက်အနေအထိုင်မှစ၍အတွန်ကျပ်သည်။

ကျပ်, 6, *v.* to put into and twirl or twist about as a feather or
stick in the ear, or other aperture ; *comp.* ကထိ, to calk by
driving pitch or any similar substance into seams or cracks
with a heated instrument ; *comp.* ထေး, to clean a gun, *e.g.*,
ဒုတ်မှာ အဝတ်ရေနံဆွတ်ပတ်ပြီးလျှင် ထေနတ်ပြောင်းကိုသံချေးမထက်ရအောင်
ကျပ်လိုက်ရမည်, in order that the barrel of the gun may not
rust, you must wrap a piece of cloth moistened in earth-
oil round a stick and twist it about (inside the barrel) ;
ကြက်ထောင်နှင့်နားကိုကျပ်သည်, he twisted a fowl's feather in
his ear ; (2) တွေထေးသောအခါတူးရွင်းကိုမီးဖုတ်ပြီးလျှင် ထေးရသည်,
calking a boat is done after the calking-iron has been
heated in the fire.

ကျပ်, 7, *v.* to be intermediate ; not used assertively, but found in
ထိုင်းကျပ် and ရက်ကျပ်. Der. ချပ်. ထိုင်းကျပ် is a small country
between two large ones as Monaco, Munipoor ; ကသည်းပြည်
ကိုထိုင်းကျပ်ကားထေးဟုခေါ်သည်, Kathè is called "a small *inter-
mediate* kingdom."

ကျပ်ချိန် (from အကျပ် and အချိန်), *n.* weight by tical, weight esti-
mated in ticals ; ကျပ်ချိန်ဝယ်လျှင် ကျွန်ုပ်တစ်သားကိုထယ်ထောက်ပေးရ
မည်ထို, if I buy by tical weight, what shall I have to pay the
viss ?

ကျဗဟုန်း, *n.* a kind of convulsion to which children are subject.

—ဝမ်း, *v.* to be subject to such convulsions ; သူငယ်များနာသော
အခါ ကျဗဟုန်းဝမ်းသောကြောင့် ရုန်ခွဲထတ်သည်, when children are
ill from convulsions, they are apt to writhe and twist
about.

ကျမ်း, 1, *n.* a religious writing or book, any writing or book
treating of art or science ; ကျမ်းစာ။

—ထိုင်, —ဆို, *v.* to take an oath by or upon a religious book ;
(1) ထိုက်ဝန်ရှိသောမိန်းမများကျမ်းမကိုင်ရ, women that are enceinte
should not take the oath ; (2) ထုန်းကြီးများထည်း ကျမ်းမကိုင်ရ,

pôngyis should not take the oath ; ထွေးတင်မျိုးဝေင်ကျင်းကိုင်
လေ့ရှိပါ။

ကျင်းဂန်, *n.* ; see ကျင်းစာ။

—စာရေး, *n.* a scribe or writer of religious books.

—စူး, —မိ, —သင့်, *v.* to incur the pains and penalties of perjury ; မထုတ်ခေန်သောစကားကိုပြောပါချေသော်။ ဤသစ္စာတော်ကျင်းတွင် ကျိန်စာပါရှိသည့်အတိုင်းစူးရောက်ပါစေသား, if I should state what is untrue, may I assuredly incur the penalties as contained in this book of truth.

—ထတ်, *v.* to be versed in the Buddhist Scriptures ; to be learned (in modern parlance) ; ရေဦးမြို့ ဥထံတိုက် တော်ကျင်း ထတ်ကြီးပါ။

—တိုက်, *v.* to administer an oath on a religious book.

—ပေါင်းမှတ်စု, *n.* a compendium of scripture ; လူတို့မှတ်သားရန် ကျင်းပေါင်းဦးတို့ပေါင်းမှတ်စု။

—ရွက်, *v.* to incur the pains and penalties of perjury, to take an oath.

—သစ္စာ, *n.* an oath on scripture ; ကျင်းသစ္စာဆိုသည်။

ကျင်း, *2, v.* to level, reduce to an even surface, ညီသည် ; *comp.* ဂျပ်—(1) မြေကိုကျင်းတုံးဖြင့်ကျင်း၍ စပါးစိုက်သည်။ (2) တင်းနွှိရှိသော စပါးကိုအပိုအမိမရှိစေခြင်းငှာထံထုတ် (now generally pronounced စဒုတ်) ဖြင့်ညီညာစွာကျင်း၍ရသည်။

ကျယ်, *v.* to be wide, broad. Der. ချဲ့ ; ထောင်ထိပ်၏အဝှင်းအတာအလွန် ကျယ်သည်။ ဘုရားတည်ဘို့ကျောင်းဆောက်ဘို့တယ်ကောင်းသည်။

—တယ်တယ်, *adv.* arrogantly ; စော်ကားသည့်နှင့်။ သည်လူကျယ်တယ်တယ် စကားပြောတတ်သည်, this man is in the habit of speaking arrogantly.

—ဝင်း, *v.* to be great, applied to designs or words ; အခြားနိုင်ငံ များကိုမိမိနိုင်ငံဖြစ်အောင် အလောင်းမင်းတရားကြီး အကြံအစည်အလွန်ကျယ် ဝင်းအောင်ကြံတော်မူသည်။

—ဝန်း, *v.* to be spacious, extensive ; မဟာသမုဒ္ဒရာနှင့်အာကာသ ကောင်းကင် ၊ ပါးထက်ကျယ်ဝန်းသောအရာမရှိ။

—မိုင်း, *v.* same (infrequent).

ကျံ, *v.* to daub, plaster over. Der. ထိမ်းကျံ။ ပုတ်များကိုပါးစေ့ယိုကျ မည်မိုးသောကြောင့် ကျွေးချေးမြေနှင့် နယ်၍ကျံသည်။ (2) တမင်းများကိုပါး နယ်ရန်မြေကြေးနှင့်ကျွေးချေးရေ၍ကျံသည်။

ကျာကျာ, *adv.* loudly and protractedly ; ကျာကျာအော်သည့်အသံကိုကြား သည်။

ကျားဖက်ကြီး, *n.* the large leaved leea, “is sometimes cultivated for the astringent properties of its roots ; * * the Burmans use it to stop the effusion of blood in wounds.”—Mason.

ကျား, 1, *n.* a tiger, a piece in the game of checkers ; ကျားရဲရာကြွမှာ မရိုးသာ ; ကျားမိန့်တွယ်တွယ်ထိုက်သည်, to stick close to, and follow, like a lean tiger (following a bullock) ; figuratively applied to a person who sponges on another ; an importunate creditor, &c.

—တွက်, *n.* a compartment on a play-board ; ထေးတွက်ကျားကစားသည်။ ရှစ်တွက်ကျားကစားသည်။

—ထိုး, *v.* to play checkers or the like.

—ဖန်း.

—မင်း (*pron.* ကျမင်း), *n.* a small species of tiger possessing superior strength (said to be of a tawny colour).

—မျက်ထိုး, *n.* a bull's-eye lantern.

—ကျွန်းစောင်း, *n.* a kind of cactus.

—သစ် (*pron.* ကျသစ်), *n.* a leopard, a cheetah ; frequently called သစ် without the ကျား။ ဥကနွားကလေးကိုသစ်ချီထွားသည်ခင်ကျား။

—ကျပ်, *n.* same as, and much more frequently called သစ်ကျပ်။

—မည်း, *n.* the black cheetah or leopard.

—ထက်သည်း, *n.* a giant shell, *Tridæna gigas* ; ကလွန်တောင်။

ကျား, 2 (from ထောက်ျား, a man).

—ကျားကျားကျား, *adv.* boldly ; ရဲရင့်စွာ။ သည်လူထယ်ထောက်ျားပြီသည် ကျားကျားကျားကျားရှိသည်။

—ကြီးကျားငယ်, မကြီးမငယ်, *n.* people collectively, that is, as regards ကျားကြီးကျားငယ် ; ကျားမကြီးကျားမငယ် refers to widows, and to girls whether they have reached puberty or not.

ကျား, 3, *v.* to be marked with different colours ; not uniform in colour ; variegated with alternate bars, chequered, striped, &c. ; ကျားအရောင်နီကြောင်ကြောင်ကျားကျားရှိသည်။ (2) အမိန်းရောင်ပေါ်မှာအဝါကျားသည်။ (3) ခပ်ထူးနွားထယ်အမွှေးကျားသတ်။ [Note.—ကျား is also applied to fowls.]

ကျိ, *v.* to be slimy, ropy, mucilaginous, ချွေးသည် ; *comp.* ဝေး ; *fig.* to be glutted with riches, to be oily and drawling in speech.

—သည်သူကောင်းပြောထောက်အခါ ပြတ်ပြတ်ထောက် ထောက်မရှိကျိချွေးချွေးပြောထတ်သည်။ (2) တည်မိန်းမအကလေးများလိုက်သည်မှာ, (မျက်မိ), ကျိကျိနောက်ကျိ။ (3) သည်သူဌေး ရထတ်လိုက်သည်မှာ (မျက်မိ) ကျိကျိနောက်ကျိ။ (4) ထုရင်မိန်းကြီး ရန်ကုန်မြို့သို့ ကြွရောက်စောင့် မူသည့်အခါ ထန်ထားများ ပေါ်မှာ လူအပေါင်းအတူအမြင်ရောက်ကြသည်မှာ (မျက်မိ) ကျိကျိနောက်ကျိ ချော့ဖတ်။

မျိုတ်, ၁, *n.* a kind of plant, one species of စပါး။

—စေ, —ပုစိး, *n.* the seed of above, much used by Karin women in ornamenting their garments (ကျိတ်ကောက်ညှင်း)။

ကျိတ်, ၂, *v.* to be hard, indurated ; ခဲးသည်, as a verb, obsolete in this sense ; to be hard, difficult of performance or management ; ခက်သည်ခဲးသည်, to be hard to deal with, churlish, ကတ်သတ်သည်။ Der. အကျိတ်။

—ခဲး, *v.* same, 2nd def. ; သည်အမှု ထယ်ကျိတ်ခဲး သည်စင်စရာ အပေါက် မရှိဘူး။

—ထိပ်, *v.* to be well done, properly arranged, finally settled ; သေချာသည်။ အေသတ်သည်, သည်အလုပ်ကိုသူကျိတ်ကျိတ် ထိပ်ထိပ်ထုတ်သည်။

—ထိပ်သေ, *adv.* in a settled state, such as to preclude the necessity of alteration ; to be hushed up, as a crime, precluding a chance of detection ; ထုသတ်မှုများစွာစုံထောက်မေးမြန်းခြင်းကိုပြုသော်လည်း ထက်သည်ကို ရှာမတွေ့သောအခါအမှုကိုကျိတ်ထိပ်သေထေသည်ဟုအများကခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြသည်။

ကျိတ်နာ (*pron.* ဖြိတ်နာ), *n.* a kind of cancer on the lower jaw, [a form of anthrax called malignant sore-throat, a disease of cattle].

ကျိတ်မှန် (ကြိတ်မန်), *n.* a medicinal plant ; ကြိတ်မန်ပင်မြေရကျွန်းပေါ်မှာ ပေါက်တတ်သည်။ မီးရင်ကောင်းသည်။

ကျိန်, *v.* to swear, take an oath, imprecate evil on one's self or others, either conditionally or absolutely ; to curse ; *comp.* မိဋ္ဌာန်ပြု, သစ္စာပြု, သစ္စာပန်နက် (*pron.* par nat). Der. အကျိန်။ အလကားမဲ့ကျင်းထုရားကိုမကျိန်ကောင်းဘူး။

—ခဲ, *v.* to curse in anger, imprecate evil on another ; ဝေမိတ္တကသူဋ္ဌေးသားမိမိအမိကကျိန်ခဲးမိသေ့ကြောင့် သားသဘောနှစ်ဖွန်း၍အသူရကယ်အဖြစ်ဆိုရောက်သည်။

—ဆို, *v.* to take an oath ; *comp.* ကျင်းထိုင်။

—တွတ်, *v.* same ; ခုတ်ဝေးကို ထောကျားကမယုံယုံအောင် ကျိန်တွတ်၍ပြောသည်။

ကျိန်း, *v.* to sleep (respectful), commonly applied to Buddhist priests ; *comp.* အိပ် and စက်, to remain dormant, as wind in the intestines or the foetus in the womb ; ထကာများဝင်၍မထွားကြပါနှင့်ဘုန်းထေင်ကြီးကျိန်းနေပါသည်။

—အောင်း, *v.* ; see ကျိန်းဝစ်။ သည်သူထေကျိန်းအောင်နေသည်, ထေဆေးကို ဝေးမှပျောက်မည်။

—စက်, —ဒိုက်, *v.* to sleep (applied to deity) ; ထုရားမြတ်စွာကျိန်းစက်ထေင်မူသည်။

ကျိန်းချေ, *v.* to ward off evil, as a king by the observance of certain superstitious ceremonies.

ကျပ်, *n. a.* ten, the number of ten, substituted for ဆယ် in numbering rational beings, as ဆကျပ်, one ten or ten ; ၂ ကျပ်, two tens or twenty.

ကျီ, *n.* a granary ; စပါးကျီ, a granary for paddy.

—ကျ, *n.* same, “——” ကျီကျသောတိုက်နှင့်ထားသည်။ ကျီကျ adjoins the ကျီ, but is smaller than it.

ကျီဝတ် (*see next*). This word is preferred to ကျီစား ; မင်းလိုကျီဝတ် မိသည်။ ထွေမထူပါနှင့်။

ကျီစား (*pron.* ကျီးစား), *v.* to joke, banter, to play tricks with ; *comp.* ပျက်ချေ, &c. ; ထမက်သားလိုရယ်မြူးစေလိုသောကြောင့်သူကျီစားသည်။

—ညွတ်စား, *v.* same ; mostly used adverbially ; သုငယ်မြန်သောအမျိုးကြီးအိုများလိုလှငယ်များကျီစားညွတ်စားပြသည်။

—သန်, *v.* to play with in a rough manner, though not with the intention of causing annoyance or pain.

ကျီး, *n.* a crow or raven [ကျီးလန်စာစား, in an affrighted manner like a crow eating ; ခွေကကျီး, a wolf in sheep's clothing, မင်းခွေကကျီး ထင်နေသည်] ; ကျီးကန်းလိုထောင်းမှောင်မိသလို။ ကျီးနီး, *occasionally* used of the time of day about dawn ; ကျီးနီးရုံသာသာထွက်သွားသည်။

—အ, *n.* a raven.

—ကန်း, *n.* a crow (most common), not so elegant as ကျီး by itself ; ထည်လူကျီး(ကန်း)မျက်မိနှင့်ကြည့်သည်။

—ခြေ (*pron.* kyee chya), *n.* a staple, commonly of iron.

—ခြေနွယ်, *n.* the *Vitis lanceolaria*, a large, woody, evergreen climber, bearing small diæcious (having the stamens on one plant and the pistils on another), greenish-white flowers, and round, white or flesh-coloured berries, about the size of a cherry.—*K.*

—နီနွယ်, *n.* same.—*K.*

ကျီးအတ်, *n.* a slanting roof, interposed to cover the opening at the end of a gable roof.

ကျီးအာ, *n.* a species of gourd, zanonía, “with sagittate (shaped like an arrow-head) leaves.”—Mason.

ကျီးပေါင်း, *n.* a species of *Mistletoe loranthus*, as in temperate climates it grows parasitically on various trees ; ကျီးပေါင်းလက်ဆက်။

ကျယ်, *see* ညွှပ် and နောက်။

ကျယ်ကျယ် (ကြွယ်ကြွယ်), *adv.* intensely, combined with words of darkness, depth ; ပင်ထယ်ရေနက်လိုက်သည်မှာကျယ်ကျယ်ရေဒုဒယ်။

ကျပ်, an abbreviation of ကျပ်စီ။

ကျို, *v.* to be contracted, drawn together, shrunk, to have few friends, as မိတ်ကျို. Der. ချို. There can be very little reason to doubt that ကျို and ချို must have originally been derived from, or, at the least, had close affinity to, ကြ—(1) သည်အဝတ်ကိုရေထုတ်၍ နေပူထွန်းသောကြောင့်ကျိုနေပြီ။ (2) သည်လူအထွန်ခေးနဲ့ သော့ကြောင့်တယ်မိတ်ကျိုသည်။ (မိတ်ကျို is intelligible, but rarely used); (3) သည်ထွေထွယ်ဝမ်းကျိုသည်။ ဆင်ကျိုလျှင်ကျွန်ုပ်တို့ဆုံးရှုံးရသောသူ၊ figuratively applied to those who have had large pecuniary losses, but are, notwithstanding, far from being ruined.

—ယုံ, *v.* same, applied to the limbs and body.

ကျိုး, 1, *n.* a moat, trench round a fortification, a rampart.

—ထိပ်, —နဖူး, *n.* the top of the bank on either side of a moat with a palisade—(1) ကျိုးမြောင်းရင်ထော့, a moat with a palisade; (2) ကျိုးနဖူးပေါ်ကိုလူဝမ်းမြစ်ရှောက်ကြသည်။

ကျိုး, 2, *n.* an enclosure into which wild elephants are decoyed, ဆင်ကျိုး (*pron.* hsin-gyôn); ဆင်မိုင်းများကို ကျိုးထဲသို့ထွင်း၍အစာဝတ် (*pron.* as one word, uzza-that-htha-thee), ထားသည်။

ကျိုး, 3 (obsolete), *see* ကျွမ်း။

ကျိုး, *v.* to gather up from, take up or away—(1) သည်အမှိုက်သရိုက်ရှိသမျှကိုကျိုးပစ်လိုက်။ (2) မစင်ထိထင် (*pron.* tedin) ကိုကျိုးပစ်လိုက်။ (3) စပါးကိုထောင်ကမ်းမိသို့ကျိုး၍ထွေးသည်။

ကျူ, *n.* a species of reed.

—ကမိုင်း, *n.* a coarse kind of mat made of reeds.

—ထရံ, *n.* same, but more frequently used.

ကျူဇွေ, *n.* a kind of silver brought from China (said to be the best and purest extant).

ကျူး, 1, *v.* to go beyond, trespass, overlook by ignoring, to offend, exceed, surpass; ထွန်သည်။သာသည်, to transgress, ကျွံ, ထွန်သည်, ဖွန်သည်။

—ကျေပ်, *v.* same.

—ထွန်, *v.* same—(1) ထရားကိုကျူးထွန်။ (2) ငကိုကျူးထွန်၍ မိမိကိုသာ ဖြစ်လိုက်သည်။

ကျွန်း, 2, *v.* to produce a melodious sound, to deliver, utter (as a Buddh), express in melodious, persuasive strains; *comp.* ဥဒါန်းကျွန်း။

—င, —ရင့်, *v.* same—(1) ရွှေပြည်ဝိုးဥကြော့ငှက်များ ကျွန်းရင့်သောအခါ မိဘကိုယ် အထွန်ထွင်းတတ်သည်။ (2) ဗောဓိပင်နှင့် ရွှေပုလ္လင်ကိုအောင်မြင်သောအခါ ဖြတ်စွာထုရားကျွန်းရင့်ထော်မူသည်။

ကျေ, *v.* to be rubbed out, erased, cancelled, to be replied to, refuted. Der. ချေ။

ကျေးဝ, *v.* same—(၁) သတ္တုတပ်ပေစာနှင့်တကွ ရုံးထော်မှတစ်ဆင့် ဆက်သော
ကြောင့်ကျေးပထမပါပြီ။ (၂) မင်းကိုချွန်ရည်ချေ၍ ကျေးပပါပြီကော (*pron.*
ဝေါ) ထပ်မံမပြောပါနှင့်။

ကျေး, ၁, *n.* a province, district, exclusive of the metropolis ; not
used alone ; *comp.* နယ်။

—လိပ်, *n.* the lieutenant of a ကျေးစား။

—ကျွန်, *n.* a subject (of Government).

—စား, *n.* the person who lives on the revenue of a province.

—ထော, *n.* the rural parts of a district.

—ထောသား, *n.* a peasant, rustic, boor, clown, a country
bumpkin ; ကုန်းခေါင်ရေဝေး နေသောသူများကို ကျေးထောသားဟု ခေါ်
သည်။

—မက်, —ရွာ, *see* next.

—လက်, *n.* the suburbs, circumjacent parts belonging to a
town or village ; ဓနုမြို့ကျေးလက်ရွာများအကျဉ်းပြင်ကသာနှင့်ဆန်ခါ
ညောင်ခြောင်းနှင့်တွင်းပွဲ။

ကျေး, ၂, *n.* a parrot, ကြက်တူရွေး, of which five varieties are enumer-
ated, namely, —လူထော, —ထူထော, —ကျက်ထော, —ထမာ, —ဖေါင်း
သီး။

—ငှက်, *n.* birds in general.

—စေတီ, *n.* an ornamental post on each side of a door
(whence carrier parrots in olden times were dispatched).

—နှုတ်, —နှုတ်သီး, *n.* iron pincers for drawing nails, called so
because it resembles the beak of a parrot.

—သား, *n.* a parrot (most common) ; ကျေးသားဥထည်မှာသစ်သီးကို
များစွာထိုက်ဖျက်သည်။

ကျေးဇူး, *n.* advantage, profit ; အကျိုး, favour conferred, obligation ;
ထထုတ်ထမင်း တနှစ်ဟင်းစင်းတွင်းသွားနူး စားရဘူးကားကျေးဇူးလည်ဖြင့်မဆင်
နိုင်။ ကျေးဇူးဥပကာရ။ ကျေးဇူးဂုဏ်။

—ခံ (ကျေးဇူးစား), *n.* one who receives a favour.

—ထင်, *v.* to be under an obligation, to be grateful, thankful.

—ပြု, *v.* to do a favour, to oblige ; ကျောင်းထာဝက ဤစာကိုကျေးဇူး
ပြုခဲ့မောင်ပြုထက်ထဲထိုးပေးလိုက်ပါ။

—မေ့, *v.* to be forgetful of a benefit or favour.

—မဲ့, *v.* to be unthankful ; ချွန်ရည်မရှိသည်အခါ ကျွန်သားသွေးများကိုခင်
ဘူးကကြည့်ရှုမင်းပင်းသောကြောင့် အထွန်ကျေးဇူးတင်ပါသည်။ ကျေးဇူးမဲ့
သည်ထုမထင်ပါနှင့်။

—ရှင်, *n.* one who confers a favour, a benefactor ; ကျေးဇူးရှင်
ကြေးစွပ်။

ကျေးဇူးရှိ, *v.* to obtain profit, to be under obligation.

—ထိ, *v.* to be sensible of a favour ; သည်လူကျေးဇူးမှန်းသိထက်သည် လူမဟုတ်ပါ။

ကျေးသတာ, *n.* the red-rumped lorikeet ; မြင်းထိုးငှက်။

ကျေးသံပန်း, *n.* a species of sun-dew, *Drosera Burmanii* ; မိုင်းထွင်
သေ။

ကျွေးကြီး (ကျွကြီး), *n.* white-flowered Barringtonia, *e.g.*, ကျွေးကြီးပန်း
emits a slight scent.

ကျွဲစဲ (ကျွဲစဲ), *n.* a species of laurus producing a hard wood.

ကျွေးသား (ကျွေးသား), *n.* the scarlet-flowered Barringtonia.

ကျော, 1, *v.* to be very hard ; used adverbially (though not always),
see under မာသည်ထက်ပွေ့သက်အထွန်မာကျောသောသူဖြစ်ပါသည်။

ကျော, 2, *v.* to be shining black ; used adverbially, *see under* နက်။
ရေဝတ်ဖြစ်ရေကျောကျောကြီးနက်သည်။

ကျောက်, 1, *n.* stone, rock, an anchor ; ကျောက်ဆူး. Formerly in
Upper Burma the anchor was often made of the heart-
wood of the tamarind tree ; ကျောက်တပြန်ချ, one cable's
length ; ထားပြတိုက်ရာ ကျန်တော်မျိုးဈေးနှင့် အတိုက်ခံရသည်သူဈေးနှင့်
ကျောက်တပြန်ချ (*pron.* ဈ) ခန့်ထောက်ဝေးကွာပါသည်။

—ကြဇာ, *n.* globular masses containing pyrites in the centre.

—ကိုက်, *v.* to hold as an anchor.

—ကြိတ်ဆုံ, *n.* a mill-stone, likely to be soon supplanted by ဆံ
ကြိတ်ဆုံ။

—ကြိုး, *n.* a cable.

—ခက်, *n.* a kind of stone of which rosaries are made.

—ခရမ်းပွင့် (ခါးခရမ်းပွင့်), *n.* amethyst or violet quartz.

—ချ, *v.* to anchor ; ကျောက်မြင်။

—ချဗြီပေါင်, *n.* a species of begonia (a plant).

—ချဗြီ, *n.* alum.

—ဂဗ် (ဂဗ်ကျောက်), *n.* laterite.

—ဂွင်း, *n.* asbestos [a mineral fibrous substance which is
incombustible].

—ဂနန်း, *n.* a diminutive fresh-water crab.

—ဂုဏ်, *v.* to disappear, or become scarce, as precious stones.
The Burmese have a superstition that if any one's conver-
sation turns upon elephants or horses in the vicinity of the
ruby mines, it causes the rubies to disappear ; မိုးလွတ်ပတ္တမြား
ကျောက်တွင်းရှိသည့်အရပ်တွင်။ ဆင်စကား။ မြင်းစကား ပြောလျှင်။ ကျောက်
ဂုဏ်ထက်သည်။

ကျောက်စက်, *n.* a kind of medicinal stone (stalactical carbonate of lime).

—စရစ်, *n.* a small stone, pebble, gravel.

—စာ, *n.* an inscription on stone ; ကျောက်စာအက္ခရာ။

—စိမ်း, *n.* a jasper (jade).

—ဆစ်, *v.* to peck a flint (to hew stone ; ထုရားထုကျောက်ဆစ်).

—ဆူး, *n.* an anchor, whether of stone or any other substance.

—ဆူးကြိုး, *n.* a cable.

—ဆတ်, *n.* an instrument used to peck a flint.

—ဆူးလက်, *n.* the stock of an anchor.

—ဆောင်, *n.* a large rock or ledge of rocks rising above the surface ; ကျောက်တန်းကျောက်ဆောင်။ ကျောက်သံထောင်၊ ရေထဲသောအခါ ခင်ကျားမြင်သည့် ကျောက်ဆောင် မြင်တတ် ဆော့ကြောင့် မီးသင်္ဘောသာ နိုင် ထိခိုက်မည်ထင်ပါသည်။

—ထည်, *v.* to have the gravel or stone.

—ထန်း, *n.* a ledge of rocks in water.

—ထံ, *n.* a slate pencil.

—ထိုင်, *n.* stone pillars or cairns to mark a boundary, formerly set up north of Thayetmyo ကျောက်ထိုင်အတွင်း, showing the boundaries of British and Upper Burma (the small stone pillars marking the limits of the ground belonging to a ထိုင်).

—တွင်း, *n.* a stone-pit, mine, or quarry (ပတ္တမြားကျောက်တွင်း, a ruby mine), a defile on the Irrawaddy.

—ထက်အက္ခရာ, *n.* an inscription on stone.

—တမင်းဆုတ်, *n.* ; see ကျောက်ကြွေ, as which it is said to be the same.

—ထင်, *n.* a steep rock, precipice.

—ထွန်, *v.* to drag as an anchor.

—နက်, *n.* jet, a black fossil.

—နီ, *n.* a ruby or carbuncle, spinelle ; the true word for ruby is ပတ္တမြား။

—နို့, *n.* a stalactite.

—နွမ်းဗတ်, *n.* granite.

—ပန်း, *n.* a salt-water muscle.

—ပုထိုး (—ပုထဲ), *n.* chlorite.

—ပျဉ်, *n.* a flat level stone, a stone table or slab, a circular

flat stone used by Burmese women for preparing ဆနင်ခါး။
ဆနင်ခါးကျောက်ပုဏ္ဏီ။

ကျောက်ပြား, *n.* a flat stone.

—ဖြတ်, *n.* a rough stone.

—ပွင့်, *n.* seaweed.

—ပရုံ, *n.* the long white pumpkin, ကျောက်ပရုံဖွေး, ကျောက်ပရုံသီး, မိုတ်းကြိုးကွင်းတတ်သည်; this kind of pumpkin is said to deflect lightning and also to prevent putrefaction; ကျောက်ပရုံသီး အထောင်းခေါင်းအောက်ကထလုံးခြေအောက်ကထလုံးထူသပုပ်စေမန့်။

—ပုံ, *n.* pudding stone.

—ဈာ, *n.* a large flat stone like a mat.

—မြန်, *see under* အဖြန်း။

—မြီ, *n.* white stone.

—မြီနု, *n.* alabaster stone found on Sagyin mountain ဆံကျင်ထောင် near Mandalay in large quantities.

—မီးသွေး, *n.* fossil coal.

—မျက်, —ဖြတ်, *n.* a precious stone; ကျောက်မျက်စိ။

—မြှတ်, *n.* a kind of medicinal stone found in the sea.

—ရိုင်း, *n.* a fossil; ဆတ္တုရိုင်း။ ကျောက်မီးသွေးကွင်း, *n.* a coal-pit.

—ထွာ, *n.* a thin piece of rock split off from the mass.

—သင်ပုံ (ကျောက်သင်ပုန်း), *n.* a slate.

—သင်္ဃော, *n.* the sea urchin “a small animal with a solid covering beset with spines, called ‘sea-egg,’ ‘sea chestnut,’ and sometimes ‘sea urchin,’ is common on the coast.”
—Mason.

—သလင်း, *n.* crystal.

—သလဲ, —ပုလဲ, *n.* chlorite (?)

—သွား, *n.* a muller.

—သွေးသွား, *n.* a polisher of precious stones.

ကျောက်, ၂, *n.* the small-pox or chicken-pox; hence နွားကျောက်, the cow-pox [the rinderpest, a disease of cattle].

—ကြီး, *n.* the small-pox, of which there are several varieties, as သင်းကပ်, —မီး, —မိုတ်းနံ, —သား, —သားရေ (confluent of small-pox).

—ထိုး, *v.* to inoculate for the small-pox; ကျောက်ထိုးဆရာ, *n.* a vaccinator.

—ပေါက်, *v.* to break out with the small-pox.

ကျောက်ပေါက်ခဲ၊ *n.* (abbreviation of ကျောက်ပေါက်အခဲရွတ်), a pit made by the small-pox.

—ပေး, a small-pox scab ; ကျောက်ပေးကွာ။

—မြူ, *n.* the chicken-pox ; ချော့ကျောက်။

—လေး, —လွင့်, *n.* varioloid.

ကျောက်, 3, *n.* the back of an animal ; seldom used alone ; ကျော။

—ကပ် (from ကပ်, to adhere to), *n.* a kidney.

—ထုန်း, *n.* the back (most common) ကျောထုန်း ; မြင်း ကျောင်း ထုန်းထက်ထုန်းနှိုးထင်ရှမ်းသည်။

ကျောက်, 4, to kick, ကန်သည် ; to push off (a boat), ကန်သည် ; less than ကန်။—။ လွှေကျော့ကန်ထုတ်လိုက်ပါ။

—ကန်, *v.* same, “—” သည်လူကဟိုလူကိုမြှင့်၍ကျောက် ကန်ပစ်လိုက်သည်။ (great violence is implied in the words ကန်ပစ်လိုက်သည်)။

ကျောင်း, 1, *n.* a monastery (Pali ဝိမ္ဘီယ), a building inhabited by literary or religious characters (စာသင်ကျောင်း, a school) ; ထုံးကျောင်းပြောင်းသောရှင် (စာထယ်တတ်သူသည်) ထုံးထင်ကျော့သောမိန်းမ (ထက်မခံရာ)။

—အမ, *n.* a female who builds and consecrates a kyaung. Nowadays it is a term of compellation bestowed upon any respectable elderly woman quite irrespective of her having built a kyaung ; ကျောင်းအထောင်အရင်ကလာသလား။

—ကန်, *n.* ; see ကျောင်း (ကျောင်းကန်တူရား)။

—ဆရာ, *n.* a school-master.

—တကာ (from တရကာ), *n.* one who builds and consecrates a kyaung. Any respectable elderly man is addressed as “ကျောင်းတကာ ;” ကျောင်းတကာကျောင်းကန်တူရားမပြတ်သွားပါရဲ့ (၏) ထာ့။

—ထိုက်, *n.* several monasteries.

—ထိုင်ပုဂ္ဂိုလ်, *n.* the head of a monastery ; ကျောင်းထိုင်တန်းကြီး, In asking a Buddhist priest where he lives, it is customary to say ကိုယ်ထောင်တယ်ရင်ထောင်ကျောင်းထိုင်ထောင်မူသထံ။

—နောင်, *n.* a school-fellow.

—သား, *n.* a lay boy educated in a kyaung, a school-boy.

ကျောင်း, 2, *v.* to feed, tend (as creatures) ; *comp.* ထိန်း။ Der. အကျောင်း၊ ကျွေးကျောင်းသည်, (2) နွားကျောင်းသည်, proverb အမေးဌာကွဲ ကျောင်းအဖြေဌာတူရားလောင်း, the question from the cowherd, the answer from the embryo Buddh.

ကျော့, 1, *v.* to catch in a noose or slip-knot.

ကျော့ကွင်း, *n.* a noose, held and drawn tight by the hand ; one kind of ကွင်းကျော့ ; *comp.* ညွှတ်။

— ဖမ်း, *see* the parts ; မြွေကွင်းကျော့ကွင်းနှင့်ကျော့ဖမ်းသည်။ Proverb (ကျီးကန်း) ကျော့ကွင်းကိုမမြင်ငါးထစ်ကိုသာမြင်သည်, (the crow) does not see the noose, but only the piece of fish (as in the way a thief intent upon stealing does not think of his being found out and sent to jail).

ကျော့, 2, *v.* to be fine, executed with taste ; to be well bred and complaisant in manners, relating less to speech and mind than ယဉ်ကျေး။

— မေ့ (ကြော့မေ့), *v.* same—(1) သည်လူကျော့ကျော့မေ့မေ့ပြောတတ်သည်။ (2) သည်လူကျော့ကျော့မေ့မေ့ (၁၅ဆွဲပေါင်း၍) ထမ်းရှောက်သွားသည်။

ကျော့ကျည်း, *v.* to spend time idly and wantonly.

— ကျော့ကျော့ကျည်းကျည်း, *adv.* from above (most common). This expression is scarcely, if ever, used.

ကျော်, 1, *v.* to be talked about, be a subject of public notice, acquire notoriety, fame—(1) ကျော်မြင်းကျော်ကြွယ်သူကသာ၍ကျော်သည်။ (2) မိလားလင်းလှပြီထင်ပါကလား။ ကြိတ်တကျော်ကျော်အနံ့နံ့ပြီ။

— စော, *v.* to acquire notoriety, fame, be famous, fame, celebrity ; ကိစ္စ။ ကျော်စောထင်ရှား ; ခုနင်းကြီးဦးပန်းလှ သူတပါးများအား ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်းရက်စရာသဘောကြောင့်ခိုင်ခံ့တကွကျော်စောသည်။

— ညာ (ကြော်ငြာ), *v.* to spread as news ; သတင်းနံ့ပြားသည်, to be proclaimed publicly ; အရှင်သူတောင်းပေါ်ရှိအောင်ဤစွဲစွဲကို ကျော်ညာလိုက်သည်။

— ဌာနီထက်, *v.* to acquire eminent distinction, be very famous ; ရှင်လီလဝင်သအသံသည်အထက်သို့တဝက်ထိုင်အောင်ကျော်ဌာနီထက်သည်။

ကျော်, 2, *v.* to step or pass over.

— နင်း, *see* the parts ; မိန်းမများခွေးထီးကိုမျှမကျော်ကောင်းဘူး။

— ရေ့, *int.* ah ! alas ! aha ! ဖြစ်ရလေချင်း ; ကျော်ရေ့ကွယ်ရှိသစ်တံ ကိုဘယ်သူမွင်းသလဲ။

— သွား, *v.* same with ကျော်, to supersede ; မြို့အုပ်မောင်ဖြူပေး အထွန်ထွေကျက်သောကြောင့်မောင်မထက် (အထက်, above) ကျော်၍သွားသည်။

ကျော် (ကြော်), 3, *v.* to fry.

— ချက်ချက် (ကြော်ချက်ချက်) (*pron.* ကျော်ချက်ချက်), *v.* to cook by first frying in oil and then pouring on water ; ဘူးသီးခရမ်းသီး ကိုကျော်ချက်ချက်သည်။

— ချက်ရောင်ချက် (ကြော်ချက်ရောင်ချက်), *v.* to cook by frying in oil and water.

ကျော်ထွင် (ကြော်ထွင်), *v.*; *see* the parts.

—ကသင်း, *n.* Tonquinese, native of Tonquin.

ကျက်ချ, 1, *v.* to gulp down, swallow at once. Der. အကျက်—

(1) သည်အကလေးကြက်ဆူဆီအနံ့ကိုမခံနိုင်သောကြောင့် နှာခေါင်းကိုမိတ်၍ ကျက်ချသည်။ (2) ရေလေသောအခါ ရေနောက်ကိုပင်ကျက်ချရသည်။

ကျက်, 2, *see* ခါးထောင်းကျက်. Der. အကျက်, *v.* to gird up.

ကျက်ကျက်, *adv.* bubblingly, hissingly; ချေခွေးဆိုးမီးဖိုပေါ်မှတည်သော အခါရေကိုကျက်ကျက်ဆူအောင်တည်ရမည်။

ကျင်း, 1, *n.* a kind of official umbrella carried before (not over) the owner; ဆောင်ထီး။

ကျင်း, 2, *v.* to be stout, portly, large in bulk and height; ထွားသည်. Der. အကျင်း။

—ထွား, *v.* same; ပုဆိပ်ဝန်မောင်လှကြီးဆိုသောသူကျင်းကျင်းထွားထွားအလွန်ထွပ်သည်။

ကျို (ကြို), *v.* to bow down, stoop, implying the idea of avoiding some evil, to be humble, submissive; သည်သူအထွန်မိတ်တင်းမာသောကြောင့်ရင်းအပေါ်၌တစုံတရာကိုအလိုရှိလျှင်ကျို၍နှိုးတောင်းမှရမည်။

—ဇွဲ (ကြိုဇွဲ), *v.* same, 2nd def.

—ပေါင်း, *v.* to associate with another on terms of submissive intimacy; ဩဇာကြီးသည် လူမှုကြိုပေါင်းရရှာသည်အထွာရှိသည်ခင်ဗျား။ နဂိုရ်ကြောက်တတ်လို့မဟုတ်ပါ။

ကျိုး, 1, *v.* to follow directions respectfully, be respectfully obedient, to be well disciplined, to take pains with, to behave with sobriety after receiving a severe lesson in the shape of punishment; not used singly.

—နွဲ့, *v.* same (common)—(1) ထောင်သူများလတ်လှင်သော အခါကျိုးကျိုးနွဲ့နွဲ့လတ်တတ်သည်။ (2) ငြိမ့်ထောင်သို့ကျပြီးသည့် နောက်အထွန်ကျိုးနွဲ့သည်။

ကျိုး, 2, *v.* to be broken crosswise, to burst as a bund; *comp.* ကွဲ (to be broken or severed lengthwise, split). Der. ချိုး—(1) ဇွဲမြို့မှာ တာကျိုးသောကြောင့် ထတ်များဖျက်မီးကုန်ပြီ။ (2) သည်သူထွားကျိုးသောကြောင့်တယ်ဆိုရပ်ပေါက်နေပြီ။

—ပဲ့, *v.*; *see* the parts.

ကျိုးနင်းကျိုးနင်း, *adv.* bobblingly—(1) နွား ကျိုးနင်း ကျိုးနင်း ထွားသည် ထည်းကဗျတ်ထိုက်ပါ; (2) ကြက်ကျိုးနင်းကျိုးနင်းထွားသည်။

ကြ, *verb.* affix of number denoting the plural; ကုန်။

—ကုန်, same.

ကြက်, 1, *n.* a cock (ကြက်ဖ) or hen (ကြက်မ).

—အိပ်တန်း, *n.* a hen-roost.

- ကြိတ်ဥ, *n.* a fowl's egg ; ကြိတ်ဥအရောင် ထိပ်ထောင်သဘွတ် မင်းချေးကျယ်။
- ဥရီးမြေ, *n.* the striped rat-snake.
- ဦးထွန်း (*pron.* ကြိတ်ဦးခွန်), *n.* the time of earliest cock-crow-ing (about 2 a.m.).
- ထွ, *n.* a Bantam fowl.
- ချေးပန်း, *n.* a plant of the genus umbellifers.
- ခြေ, *n.* a fowl's foot ; the mark of a St. Andrew's cross or any mark resembling a fowl's foot ; ငြိကြိတ်ခြေ ×
- ခြေခတ်, *n.* same, 2nd def., *v.* to make such a mark.
- ခွေးငို, *n.* a pullet.
- ငုံ, *a.* a tailless variety of the domestic fowl.
- ခွဲ, *n.* the man who holds the cocks during cock-fighting.
- ခပ်, *n.* a capon.
- စင်ပွန်း, *n.* a species of ornamental dillenia.
- စောင်, *v.* to be on the point of engaging, as two game-cocks ; ကြိတ်ခေလင်းစောင်သလို။
- ဆင်, *n.* a turkey.
- ဆီဘူး, *n.* a fowl's oil-bag.
- ဆီဘူးဆုံ, *n.* a fowl's rump, the croup.
- ဆူး, *n.* a cock's spur (infrequent) ; အဆတ်, a disease of the eye in which the eyeball is first protruded and then sunk in (conical cornea). အဆတ်သည့် မျက်စိထူထွန်ခေါ် ကြိတ်ဆူးထွက်ရှာသည့်။
- ဆူးတည့်, *v.* to be subject to said disease.
- ဆူးတိုင်, *n.* a stake to moor a boat at, or to which a decoy fowl is tied.
- ဣာ (နာ), *n.* the croup, or hooping cough.
- ဆတ်, *n.* a cock's spur ; အဆတ်, *n.* a species of coffee-wort, *Gardenia obtusifolia*.
- ဆင်း (ဥဆင်း), *n.* a basket or box for a hen to lay eggs in.
- တရောင်, *n.* the *Grewia hirsuta*, a shrub attaining to the height of about 5 feet ; the drupes, which are as large as a pea, are of a reddish brown colour.
- ထောင်, *n.* a fowl's quill or wing, the chain which connects the rings in a pair of fetters, a tool that may be used as an axe and an adz.
- ထောင်စည်း, *n.* the hair of the head tied stiff like a bunch of quills, as worn by young girls of about 13 years of age.

ကြက်တောင်ပြန်, *n.* a fowl with its feathers reversed.

—ထိုက်, *v.* to set game-cocks to fight ; ကြက်ထိုက်ပွဲ, a cock-fight.

—ထွန်, *v.* to crow as a cock ; ကြက်ထွန်ခိုင်းစား။

—နင်းအုတ်, *v.* to superadd a bamboo framework on the roof of a house in order to prevent the thatch from being blown up by the wind.

—ပေါင်, *n.* Tenasserim caoutchouc ; ကြက်ပေါင်စေး, India-rubber.

—မောက်, *n.* a cock's comb ; အမောက်, a fruit, the wild rambontan (the schleichera).

—မအုတ်, *n.* a species of flowering shrub, ardisia.

—မျက်သင့်, *v.* to be subject to disease of the eyes which occasions blindness by night (in case of children) ; *comp.* ချေစာသင့် (ကြက်မျက်စေ့သင့်).

—ယက်, *n.* the part of a post just above the ground ; တိုင်ကြက်ယက်ဖြစ်သည်။

—ရက်, *n.* prince's feather ; —နီ, the red kind ; —ဝါ, the yellow kind.

—ရင်း, *v.* to retreat and return to the combat, as a timid fighting cock.

—ရင်း, *n.* a species of coffee-wort.

—ရိုး, *n.* the *Vitex pubescens*, an evergreen tree growing sometimes to the height of 40 feet ; it bears small dark-blue flowers and bluish black globular drupes the size of a pea.

—ရိုးထိုး, *v.* to divine by the bones of fowls.

—ကျော, *n.* a fowl's tongue, an acute angle ; ထောင့်ချွန်, a gore [a wedge-shaped or triangular piece of cloth sewed into a garment to widen it in any part], a forestay-sail, jib or spanker.

—ကျောစွန်း, *n.* a sharp projection of land ; သန်လျက်စွန်း။

—ကျောထံစွန်, *n.* a paper streamer in shape of a fowl's tongue.

—ကျောထိုး, *v.* to match (board).

—ကျောခွက်ထက်, *n.* a bowsprit, jib-boom, or spanker-boom.

—ကျောထံ, *n.* a triangular shaped flag.

—ပိုင်း, *n.* a cock-pit (same meaning as ကြက်ထိုက်ပွဲ).

—သင်း, *n.* a capon, *lit.* the castrated fowl [ကြက်စင်].

—သဏ္ဌိ, *n.* a fowl seller.

—သားထိုးပုံ, *adv.* without reservation ; အကြွင်းမဲ့။

—သားဟင်း, *n.* a species of spurge-wort (phyllanthus) [fowl-curry].

ကြိတ်သီး (frequently *pron.* ဆိန်း), *n.* the roughness of a fowl's skin when the feathers are pulled off ; ကြိတ်သီးကြိတ်၌နီးထူ။

—ဆိန်းထူ, *v.* to experience horripilation, have the fine hair of the skin erected or standing on end from sudden cold or a strong emotion. ကေသရာဇာမြင်သောမင်းဗဟာဝတ်သည့်အခါ တောထိုးထောင်သတ္တဝါရကြိတ်သီးမွေးညှင်းထသည်။

—သီးနွေးနွေး, *a.* lukewarm.

—သီးမွေးညှင်းထူ, *v.* ; see ကြိတ်သီးထူ။

—ထေးထေး, *v.* to be struck speechless and senseless from sudden fright.

—ထွေး, *n.* deep red, the colour of fowl's blood, cornelian ; ဓတုရာနီ။

ကြိတ်, ၂, *v.* to stretch out, extend as a superficies and make fast, to cover a drum ; စည်ကိုသရေနှင့်ကြိတ်သည်။ အတ္တအတန်းပြုလုပ်သောအခါ ဓမ္မာရုံ၌ အတင့်အတယ်အတွယ်အရာရှိအောင်အမိုးအောက်က။ အတ္တရှင်ကမိတာန်ကိုကြိတ်၍ထားထတ်သည်။

ကြိတ်ဆူ, *n.* the castor-oil plant, *Palma christi*. အနှစ်ခေါ်သည့် တောကြိတ်ဆူပင်မင်းမူသည်, in a forest of shrubs the castor-oil plant is king (*lit.* in a forest in which the trees have no heartwood). *Anglicè*, " Among the blind, the one-eyed man is king."

—ဆီ, *n.* castor-oil.

ကြိတ်ထက်ရည်, *n.* serum, the thin, watery part of any fluid ; ထုံးကြိတ်ထက်ရည်, the clear water that rises above the sediment when lime is immersed in water ; formerly said to have been written ရက်ထက်ရည်။

ကြိတ်ဆွန်, *n.* the onion plant or root.

—ခင်း, *n.* an onion bed.

—ခွံ, *n.* onion skin, a kind of fine calico.

—မြူ, *n.* garlic (Bombay onions).

—မြိတ်, *n.* the tops of onions.

ကြိတ်ဟင်းခါ, *n.* the momordica plant ; မြန်မာတထိုင်းကရင် လူမျိုးတို့သည်ကြိတ်ဟင်းခါးသီးကို ထားဖြင့်ထိုး၍ ငါးနှင့် ဖက်ပြီးတွင်ဟင်းထဲသို့ ထည့်ထုတ်သည်။ (၂) ကြိတ်ဟင်းခါးရှက်ကိုလည်းအမူးအမော်မြို့သောအခါထက်၂ဖက်ဖြင့်ပွတ်၍ရှက်ထွင်ပျောက်ထုတ်သည်။

ကြိတ်ဝါး, *n.* the thorny bamboo, said to be becoming gradually extinct ; ထထိုင်းလူမျိုးစွဲခါးစေားမှာကြိတ်ဝါးထုံရိုးခန့်ရှိတွင်ထထိုင်းဦးခွန်းထွန်းလိမ့်မည်။

ကြင်, *v.* to love ; ခင်သည်ချစ်သည်။ [ကြင်ရာထော်, a royal consort ; ကြင်ရာသက်ဝေ, poetical.] ညောင်ဗုဒ္ဓမဟာဗုဒ္ဓညောင်ပင် ပွင့်ခါမှ နောင်ကြင်ဦးမည်, *i.e.*, never.

—နာ, *v.* same ; to feel for, pity ; ထနားသည်။—မြင်ရှုံသာမြင်ရသည် မကြင်ရသို့မောင်ကိုယ်ဆွေးချက်ကမီ။ သဖျံထေး။ (၂) ညောင်ဗုဒ္ဓမဟာဗုဒ္ဓညောင်ပင် ပွင့်ခါမှနောင်ကြင်မည်။ [Note.—ကြင်နာ is a word very seldom used except by lovers.]

ကြင်စွယ်, *n.* the lower extremity of the moustache ; နှုတ်ခန်းမွေးကြင်စွယ် ယဉ်ဒယ်သို့ထား။ လူရိုက်စတုံး is sometimes used for the whole moustache.

ကြဉ် (ကျဉ်), *v.* to be tense, tight ; not used assertively.

—ထဉ်တဉ်, *adv.* tensely, as the breast or bowels ; လူနားမငိုစသောရှိသောအခါ။ ရင်ထဲသေဉ်ဉ်း။ အေးထဲသေဉ်ဉ်း ကြဉ်တဉ်တဉ်နာတတ်သည်။ (၂) ပြေးလှေမရှိသောသူတယောက် ချိတ်တရက်ပြေးမီးသင် ပေးစေသောနှံ့ကြဉ်ထဉ်တဉ်နာထတ်သည်။

ကြဉ်းတိုင် (*pron.* ကြဉ်းတိုင်), *n.* the north-eastern post in the main part of a house, see under ကွန်း။

ကြဉ် (ပင်), *n.* the chebula tree ; the fruit is said to be good for fevers ; ရဟန်းများနွားမှတ်ထဲမှာကြဉ်သီးစိမ်၍သေရောဂါကိုပျောက်စေတတ်သည်ဟုအယူရှိကြသည်။

[Note.—Incredible as this may seem, it is strictly in accordance with Gaudama's teaching, ယဝီ (အပုပ်) မုတ္တ (စိမ်ခြင်း) ထေသန့် (ဆေး) ဝါး]။

ကြည်, *v.* to be clear, pure, bright, as water or colour ; to be sincere, cordial, well-disposed ; ကျွန်ထော်အထွန်ဆင်းရဲရကျွန်ဝါသောဘုကြောင့်ရေကြည်ရာမြက်နုရာအရပ်သို့သွားရပါသည်ခင်များ။

—ညို, —ညွတ်, *v.* same, 2nd def. ; to feel complaisance, especially in religious objects ; သဒ္ဓါသည်။ ထုရားထရားသင်္ဘာများကိုမကြည်ညိုဆောလူများအပါယ်ထေးပါးထပါးပါးသို့ထားလိမ့်မည်။

—နှူး, *v.* to be kindly disposed ; implying tenderness of feeling, affection, to experience feelings of pleasure or regret on hearing pleasant sounds ; မရမန်မင်းမြင်မညာသို့သန်ထက်၍သွားသောအခါ။ မုဆိုးစေဉ်ကျန်ရစ်သားနှင့်ထံကွ။ ကညှင်ပင်များက။ အသိုက်ထပ်ကြ၍ စေဉ်ကကြီးကြာသံ အထု အားဖြင့် မြည်ကျွင်။ မရမန်မင်းအထွန်စိတ်ကြည့်နူး၍ကြည့်ရှုရာ။ စေဉ်ကို ကျန်ရစ်သားက လက်ညှိုးညွှန်ကျွင် ထေးဖြင့်ပင်ဝတ်၍ မရမန် မင်းသည် မှတ်လုံး ကန်းပြီးကျွင် သေလေခြင်း, when King Maraman went up the main river, the hunter Nga Sin, together with Kyan Yittha (son of King Nawratha Zaw), made a nest on the top of a wood-oil tree ; Nga Sin imitated the cry of a crane, on hearing which the King Maraman, experiencing pleasant feelings, looked forth. Nga Sin, on Kyan Yittha's pointing with his fore-finger, shot

him (Maraman), and Maraman was blinded, and, alas ! died.

ကြည်မြဲ, *v.* ; see ကြည်ညို။

—မြဲ, *v.* to be kindly disposed ; used adverbially.

—ထင်, —သာ, *v.* to be clear, pure, bright ; to be clear in mind, free from darkness and passion ; ကြည်ထင်စွာလည်း။

ကြည့်, *v.* to look, look at, behold.

—ခင်း, *n.* a view ; မအူပင်မြို့ကို မြင်ထဲတွင် မီးသင်္ဘောပေါ်က ကြည့်လိုက်လျှင် ကြည့်ခင်းအထွန်းသာယာသည်။

—မျှော်, *v.* ; see the parts ; အဝေး၌ရှိသော ထောင်ကမ်းသစ်ပင်များကို ကြည့်မျှော်သည်။

—ရှု, *v.* to look attentively, to look after the interests of another ; ကြည့်ရှုစောင့်မ။

ကြည်း, 1, dry land, ground ; ထုန်း။

—ကြောင်း, *adv.* by land ; ထုန်းကြောင်း။

—ခထက်, *n.* a small tree, sometimes growing to the height of 25 feet. The leaves appear in threes on petioles 6 or 7 inches long. The fruit, which is of the size and shape of a duck's egg, is not edible.

ကြည်း, 2 (*pron.* ကြီး), *v.* to be thin, rare, as liquid, ထွက်သည်, opposed to ဖျပ်, to be thick ; ဖျော်ရည်များတွင် ထုန်းလျက်မန်ကျည်းနည်း၍ရေများလျှင် အရည်ကြည်သည်ခေါ်လေ့ရှိကြသည်။

ကြည်း, 3, *v.* to crush, grind down ; ကြိတ်သည်, to make a grinding sound, as the earth when convulsed (infrequent).

—ဟီး, *v.* to groan ; ညစ်ညူးသည်။

ကြဉ်, *v.* to avoid, shun ; ရှောင်သည်။—မကောင်းသော အမှုကို ကြဉ်ရမည်။
(2) မိနည်းဘုရားနှင့် ညီညွတ်စွာမကျင့်သော ရဟန်းများကို ရဟန်းကောင်းတို့က ကြဉ်ရှောင်အပ်သည်။

—ဖဲ, —ရှောင် (ကြဉ်ဘဲ), *v.* same ; ထယောင်သောသူကို ဖုန်းသောအခါ ကြဉ်ဖဲသည်။

ကြည်း, *v.* to bear, carry ; not used singly ; to conduct from one place to another ; သယ်ပိုးသည်, to carry on, perform (infrequent) ; ဆောင်ရွက်။

—ဆောင်, *v.* same ; ———။ မိတ်ဆွေဖြစ်သော ထူထောင်တွင် အမှုကိစ္စရှိလျှင် ကိုယ်က ကြည်းဆောင်ရန်ဆင့်သည်။

ကြတ်နီ or ကြနီ (*pron.* ကြ, နီ as if two distinct words), *n.* a kind of tree, the xylocarpus, used for making wooden sandals.—Mason.

ကြတ်, 1, *n.* ?

ကြိတ်တီးကုန်း (ကျိတ်တီးကုန်း), *n.* ကြိတ်တီးပြင် (ကြိတ်တီးကုန်းပြင်), but more elevated.

—တီးခေါင် (ကျိတ်တီးခေါင်), *n.* same, but more extensive ; သည်အရပ်မှာမိုဟ်းရွာပေဒယ်ဆိုရေမထင်ပါကြိတ်တီးခေါင်ခင်းကြီး။

—တီးပြင်, *n.* a barren plain, abounding in blue clay (မြေကြိတ်တီးပြင်), almost devoid of trees, grass, and shade.

—မြေ, *n.* blue clay. [*N.B.*—Definition doubtful.]

ကြိတ်, ၂ (frequently *pron.* ကြိပ်), *v.* to darken, grow dark, as the heavenly luminaries, be eclipsed ; ကြိပ် is a more modern word than ကြိပ် ။——။ နေကြိတ်သော် မင်းကောရာနိများ ထရံထရာ ဖြစ်ထိတ်သည်။

—ကြိတ်, *adv.* light, pale, not deep as colour (obsolete).

ကြိတ္တိကာ (*pron.* kyat-tee-ga), *n.* The Pleiades or seven stars ; more elegant than ဖြောက်ဆိတ်, the common name ; ကြိတ္တိကာနက္ခတ် ခုလကခါက္ခတ်သွားတတ်သည်။

ကြိန် (Pali ကြိန္န), *n.* a sign, mark ; အမှတ်လက္ခဏာ။

—အင်္ဂလက္ခဏာ, *n.* the five good bodily qualities ; သည်မိန်းမလေသည်ကြိအင်္ဂလက္ခဏာနှင့်အလွန်ပြည့်စုံပါပေသည်။

ကြိန်, *v.* to delay, be delayed ; not used singly.

—ကြာ (*pron.* ကြိန်ကြာ), *v.* same ; ဤစာကို မကြိန်ကြာရအောင် အလျင်အမြန်သွားပို့ချေ (၂) ခရီးအဆင်အသိုင်းကိုမထိခွဲကြိန်ကြာသည်။

ကြိပ် (ကျပ်), *n.* a kind of evil spirit, an elf, a goblin said to have the power of assuming different forms ; မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပလူပဲရွာအပါးတွင်။ မိုးကုတ်ကြိတ်ဖြင့် အရပ်မှာ ကြိပ်ကောင်များ တွင်းနှင့်နေထိုင်ပါသည်။ [The Burmese believe this evil spirit devours human beings.]

ကြိပ်, ၂, *n.* (not used singly), *see* ကြိပ်ဝင်။

—မိုး (ကျပ်မိုး), *n.* soot.

—မိုးဝင် (ကျပ်မိုးဝင်), *n.* a bamboo frame over a cooking-place, သုန်းကြီး ကြပ်မိုးဝင်တတ်ခါမှ။ ရှင်ကလေးမိုဟ်းထိုးရေသူ။ (၂) ကြိပ်မိုးဝင်ငါးကင်ထားလျှင် စားနေကျကြောင်, (သဖျံ)။ (၃) ရည်းစားများ မိသမရှိသည့်အခါ ကျွေးကြိပ်ရလျှင်။ ငါးကင်ကျိကြောင် ရသကဲ့သို့အလွန် အားရဝမ်းသာရှိတတ်သည်။

—ချွတ် (အသစ်ကြပ်ချွတ်) (ကျပ်ချွတ်), *a.* new, brand-new, not yet used ; alluding to a new canoe, fresh from the frame, where it has been burnt in order to be stretched open ; သည်လှေအသစ်ကြိပ်ချွတ်ဖျတ်ပါသောကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့ဝယ်ပြင်ပါ။

—ဝင်, *n.* a wooden frame, used as a gridiron for drying and cooking articles of food.

—ထင်, —ထိုက်, *v.* to dry or broil on said frame.

ကြပ်, 3 (ကျပ်), *v.* to make tight by binding; not used singly; to be tight, hard bound, as ground. Der. ဝည်းကြပ်။ နှိမ့်ခြေ အတွန်ကြပ်သည်။ လူကြပ်။ လူကြပ်ကလေး။

—ကြပ် (ကျပ်ကျပ်), *adv.* tightly, stringently, earnestly, intently (altogether, thoroughly, exactly)—သည်အမှုကိုနေရာကျအောင် မင်းကြပ်ကြပ်မိရိယ စိုက်ရမည်။ (2) ကျောင့်ထကာ ပြောသော စကားသည် အဓိပ္ပာယ်မောင်းသောကြောင့်ကျွန်ုပ်ကြပ်ကြပ်နားမထည်ပါ။

—ဝည်း, *v.* to bind tight, make tight, secure.

—ထည်း (*pron.* ကြိတ်) (ကျပ်ထည်း), *v.* to be strict, stringent, to be peremptory; applied to action.

ကြပ်, 4, *v.* to superintend, watch over and direct; not used singly. Der. အကြပ်, စောင့်ကြပ်, and ထိန်းကြပ်။

—မ, *v.* same (most common); စောင့်ကြပ်သည်။ ဤအသူကွပ် ကြပ်မိုး ဆော်သောသူမှန်လျှင်အထမြောက်ပါလိမ့်မည်။

ကြပ်တေ, a corruption of ပြကတေ, nature; ပကတိ။

ကြပ်ထုတ် (ကျပ်ထုတ်), *n.* a bag or ball of sand, chaff, salt (and the leaves of the သက်ရင်းကြီးပင်), &c., for fomentation.

—ထိုး, *v.* to foment with said bag or ball; to apply warmth by means of such balls; ခါးထက်ပြင်အောင်သောကြောင့်ကြပ်ထုတ်ထိုး ရသည်။ (2) မိန်းမများထိုက်ထက်သန့်စင်သည့်အခါ အုတ်မှုကိုအဝတ်နှင့်ထုတ်၍ ကြပ်ထုတ်ထိုးကြပါသည်။

ကြမ္မာ (Pali ကမ္မ), *n.* influence or result of past evil deeds; ကံကြမ္မာ, မကောင်းသောကံ၏ ဝိဘက်—ဆရာကြီး နေဖြူမြို့သို့သွား၍ သေဆုံးသည်မှာ ကြမ္မာငှါ သွားရလေသည်။ (2) ကံကြမ္မာအလျောက် သေဆုံးပါသည်, or in modern parlance “in the ordinary course of nature,” though of course, from the Buddhist point of view, as the result of past evil deeds.

ကြမ်း, 1, *n.* a floor; —။ ကြမ်းနင်းသံကြားသည်မည်သူပါလိမ့်မည်။

—မိုး (*pron.* kyabo, ကြမိုး), *n.* a bug.

—မြင် (*pron.* kyabyin), *n.* a floor extended beyond the roof of the house; မော်လမြိုင်နှင့်ရန်ကုန်မြို့သည် အိမ်ဦးနှင့်ကြမ်းပြင်ထိပါသည်။

—ဝါး, *n.* a bamboo floor; ဝါးကြမ်း။

ကြမ်း, 2, *v.* to be rough, ချော, less than ပြတ်ရှည်ထ, to be coarse (in texture or grain), ချော, ခန့်, (as thread, ရှည်သည်), to be rough, harsh, violent in word or deed, ရှည်ရင်းသည်; less than ရက်စက်သည်။

—ကြတ်, —ထမ်း, *v.* same, last def.; *comp.* ခက်ထန်အကျင့်သူသည်အ ပြောအဆိုကြမ်းကြတ်သည် (2) သည်သင်အပြုအမူ အဖွန်ကြမ်းထမ်းသည်။ ထောင်သူထာသတ်ပြုလုပ်တတ်သည်နှင့်မတူမြို့။

ကြယ်, *n.* a star.

ကြယ်တံခွန်, *n.* a comet ; ကြယ်တံခွန်ဖြစ်သော်လည်းပြည်ချောက်ချားထက်သည်။
စင်မက်အင်္ဂါများထက်သည်။

—နီ, *n.* the morning star ; ကြယ်နီပေါ်မျှန်ကိုခရီးသွားကြမို့။

—ပျံ, *n.* a falling or shooting star ; also used as a verb ; ကြယ်
ပျံကိုထက်ညှိုး မထိုးထောင်းဘူး။ထိုးမိလျှင်ပေါက်ရောက်ထက်သည်။

—ပွင့်, *n.* a spangle..

—ထီး, *n.* a (clothes) button, a stud ; အင်္ကျီကြယ်ထီး။

ကြိ, 1, *n.* the sugarcane.

—ရတ်, *v.* to suck sugarcane ; ဆင်ဖြူထောင်ကိုခို၍ကြိရတ်ဆည် (pro-
verb), he takes refuge in, or places his reliance on, the
royal white elephant and sucks sugarcane (in the way of
a sycophant relying on his patron and taking advantage of
it).

ကြိ, 2, *v.* to think, consider in order to understand ; to intend.
[*Note.*—ကြိ, in close conjunction with another verb in the
future tense, seems to have the force of the Latin “future
in rus,” *e.g.*, ပြုလုပ်မည်ကြိသောအခါ, when about to perform ;
ခုန်ထွေမည်ကြိသောအခါ, when about to quarrel ; —။ သည်သူသည်
ကြိကောင်းကြိရာကြိရသည်, this person is obliged to plan in the
best way he can.] ကြိကောင်းကြိရာ means that a person has
been driven into a corner and is obliged to make des-
perate exertions to get himself out of trouble, but, though
he may do so, it is only after all a “forlorn hope” ; (2) ဝ
ချက်ချက်ကို ကြိကောင်းကြိရာဖြင့် ပြောလိမ့်မည်။ (3) မင်းတိတ်တိတ်ခိုး၍
တာကြိသလား။

—ခိုး, *v.* to design clandestinely (ထိတ်တိတ်ခိုးကြိ).

—စည်, —ဖန်, *v.* ; *see* ကြိ။ —။ ဘယ်နည်းပင်ခင်သွားကြိစည်ပါသော်လည်း။
အထမြောက်စည်မထင်ပါ။တဟုံနှယ်ကြိတန်သွားရမည်ထံ။

—စောင် (ကြိဆောင်), *v.* to design in view of some contingent
event ; ကွန်ခါခါသွားစည်ကြိဆောင်သည်။

—ဆ, *v.* to design or concoct after weighing the conse-
quences.

—ရွတ်, *v.* to design, aim at ; သည်နေရာမှာ ကျောင်းထကာဦးမြတ်ပြု
ကျောင်းဆောက်မည် ကြိရွတ်ငြားသော်လည်း မနှစ်သက်ဈေးမကောင်းသော
ကြောင့်အထမြောက်မည်ထွက်ကော့ခေါ်သေးပါ။

ကြိကြိ (ကျံကျံ), *adv.* loudly ; seldom if ever used.

ကြိထင်း, *n.* the scammony plant ; မီးထွက်ဝိန်းမတို့အားသွေးထက်အောင်
ကြိထင်းရွက်ကိုတပါးသောသူကတင်းစားချက်၍ပေးထက်သည်။

ကြိ, 1, *n.* rhinoceros. The Burmese say there are three kinds—
(1) ကြိဆင်, (2) ကြိရှင်, (3) မီးဝားကြိ, the elephant rhinoceros,

the double-horned rhinoceros, and the fire-eating rhinoceros.

ကြံ, 2, *v.* to be firm in structure or mind, resolute, persevering ; ခံသည်, ခိုင်သည်, *v.* same.

—ခံ, —ခိုင်, *v.* same ; သည်ထက်သွားသည်အိမ် ဆောက်သည်မှာ အထွန်ကြံ ခိုင်ညီညွတ်ထူပေသည်။

—ရနံ, *v.* same, but used adverbially only, as ကြံကြံရနံရနံ ; has very much the same meaning as မြင့်ဖျူ, *v.* to be a level, agreeable surface, ဝတ်ချက်နှာသို့, like the surface of a drum.

ကြာ, 1, *n.* the water-lily, of which there are many varieties, as ခေါင်းသောင်း, —ဂမုတ်, —ညို, —တံဆိပ်, —နီ, —ပဒုံ, —ပုဏ္ဏမိတ် (*pron.* ပုဏ္ဏမိတ်), —မြူ, —သင်ပန်း။ အကြင်ကမ္ဘာသည် သုခသံသေဝ်နှင့် သည်မြင်အံ့၊ ထိုပုဏ္ဏမိတ်ကြာပင်သည် အပွင့်မရှိသည်ဖြစ်၏။ အကြင်ကမ္ဘာသည် သု ခုတ်ပွင့်သည်ဖြစ်အံ့။ ထိုကြာပင်သည် သုခသံသေဝ်နှင့် အမျှပွင့်တတ်၏, any cycle in which no Buddh is to appear the lotus has no flower, but in a cycle in which a Buddh is to appear the lotus bears flowers equal in number to the number of the Buddhs (who are to appear).—Richardson's *Laws of Menu*. [A blaze on a horse's or bullock's forehead ; ထိပ်မှာ ကြာရှိသည်။ ကြာအိုးအံ့ ပုဂံတည် ၂၁၁].

—ကထိပ်, *n.* a lily-shaped salver, part of a priest's coffin.

—နီ, *v.* to commit adultery as a queen, or female member of the royal family ; said to be an abbreviation of ကြာမြင်မြင် ထောင်ထဲမှ (ကြာသန်သည့်မိန်းမ).

—ခွက်, *n.* the pericarp.

—မြည်, *n.* a silk and cotton thread from which gauze curtains are made.

—ခွယ်, *n.* the projecting root of a lily ; particularly that of the padōngma.

—ဇက်ကြီး (—တက်ကြီး), *n.* the large-leaved leea.

—လှဲ, *n.* a slight eruption of the skin in which the pustules are not so marked (but are at the same time rougher to the touch) as in prickly-heat.

—ယပ်, *n.* artificial lilies suspended like a fan in carved work or ornamental hangings.

—ယပ်ကြာချပ်, *n.* same ; flounce.

—သွတ်အိုး, *n.* a jug, or pot with a spreading mouth, in which offerings of lilies, &c., are made ; *comp.* ညောင်ရေအိုး။

ကြာတင်းကလေး, *n.* the *Ipomæa vitifolia*, a large, extensive twiner; common in shrubbery along river sides all over Burma.—*K.* ထန်းကြီးပျက်ချမှီ ခေါင်းရင်းကကြာသွတ်အိုးကိုအဝတ္တံ့ ထိုးဖြင့်မွန်းမံ၍ ထွပ်စွာထားသည်။ ၎င်းဖြင့် ထန်းကြီးထဖြယ်ပြီးသည်ကာလ။ အိုးပျားကို၎င်းအိုးထွပ်ထည့်၍အိုးကွယ်ကြပါသည်။ *Proverb* ရေမြင့်ကြာ မြင့်, as the water is high, so is the lily elevated, *i.e.*, if a patron is powerful, his dependent shares his prestige.

ကြာ, 2, *v.* to be long in doing, to be long in time, whether past or future; မင်းသွားရန်ကုန် မြို့သို့ရောက်သည်မှာ ဆယ်ထောက်ကြာပြီ။ (2) စိတ်အထင် ယခုနှစ်ကတို ၁၀ ရက်ထောက်အကြာကရောက်ပါသည်။ (3) သာထွန်မင်းတရားကြီးထက်ထက်အလောင်းတရားနန်းမထက်ရှိရှည်များစွာအကြာက။ ထနာရီခန့်လောက်ကြာရှိမှလာပါမည်။

—ထင်, —မြင့်, —ရှည်; မကြာမမြင့်မှီအောင်ရောက်ပါလိမ့်မည်, I shall arrive before long.

ကြာသပတေး, *n.* the planet Jupiter; the fifth day of the week, Thursday; its abbreviated form in writing is ၅တေး။ စာသတ် ကြာသပတေး။ စာရေးသောက်ကြာ။ [ဓမ္မသောကအင်းဝရာဇာ အိမ်ထောင် ထက်အသက်မရှည်ရာ]။

ကြား (ကျား), 1, *n.* a transverse stay in the roof of a building, a prop or stay; applied to the side of a house; a large boat or a ship.

—ကန် (ကျားကန်), *v.*; see next [ကြားကန်သောထရံ, a revetment wall.] ထူအုံပန်းပန်ရသည်။ အိမ်အုံကိုကြားကန်ရသည်။

—ထောက် (ကျားထောက်), *v.* to apply a prop or stay to the side, &c.; *n.* a short cross stay ထောက်တို့ to support a roof or floor; ကြားထောက်သည် is seldom used; ကြားကန်သည် is the word in vogue.

—ဓေ့ (ကျားဓေ့), *n.* a large rafter on which rest the transverse timbers which support the smaller rafters, မိုင်းကြားဓေ့ (*pron.* dinè kyamaw).

ကြား, 2; *v.* to hear with the ear; နားကြားသည်, to inform, give information, tell, communicate intelligence; ကြားပြောသည်။ မကြားစုံမနာသာ applied to obscene language; ကြားမှာထိုက်ပါသည် မော်လမြိုင်မြို့ မိုင်းဝန်ကွင်းရပ်နေ ကျောင်းတကာ မောင်ထူး (3) သည် အကြောင်းကိုမင်းမိန်းမသို့ကြားထိုက်ခဲ့ပြီ။ [ကြားဘူးနားဝ, to gain experience from a habit of attention to what one hears.]

—ပြော, *v.* same, 2nd def.

—၅ာ, *v.* to give information at a distance, transmit intelligence, to address a letter (to an inferior).

ကြားရောက်, *v.* to send information by writing, to address a letter to an equal ; ကြားရောက်လိုက်ပါသည်, &c., is used in the same way as ကြားမှာ to one's equal or superior.

—ထိုက်, *v.* same, to an equal or inferior.

—ညောင်, *v.* to address a letter, as from an official to a rahan.

—ထိ, *v.* ; see the parts, to become cognizant of a fact, to know something from having been told, to become aware of ; မင်းဆိုးသွင်းသည်အကြောင်း ကြားသိရသည်မှာ ၃လခန့်ရှိပါပြီ, it is three months I knew by report of your being wicked and dissolute.

ကြား, 3, *v.* to have a space between, be apart, separate ; not used assertively. Der. အကြား and ခြား။

ကြိတ် (ကျိတ်), 1 (Malay), *n.* a creese, dirk ; ကြိတ်ထား, ထားမျှောင် ကြိတ်ထား။

ကြိတ် (ကျိတ်), 2, *n.* large shears used to cut metal with ; ကျိတ်။

—စာ (ကျိတ်စာ), *n.* clipping small bits ; မြန်မာမင်းထက်ထက် မြန်မာငွေများမူးမတ်စများကို ကြိတ်နှင့်ဖြတ်ရသည်။

ကြိတ်, 3, *v.* to crush down with a grinding motion, to bruise ; ကြိမ်း, to squeeze, rub, grind as in a mill or mortar ; ဖွတ်သည်, to grind, as with the double teeth, to settle a matter privately (in a bad sense) ; ကြိတ်၍ဆောင်။ ကြိတ်၍ကြိုသည်။ တိတ်တိတ်ကြိတ်မိုသည်။ လူအတွန်ဒေါသကြီးသောသူကြောင့် အံ့သွားကြိတ်၍နေသည်။ (2) သူတပါးထိမည်မိုးသောသူကြောင့် ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ နှစ် ယောက်ထည်း ကြိတ်၍ကြိတ်သည်။ (3) သည်ထေ ၂ စင်းရေရှည်ကြိတ်ဖျင်ကွာသထောက်ကွာလိမ့်မည်။

—ဆုံ, *n.* a mill used to husk grain or to grind flour.

—နယ်, *v.* ; see the parts.

—ပြာ, *n.* calx (the substance of a metal or mineral which remains after being subjected to violent heat). [This word (ကြိတ်ပြာ) is used by အဂ္ဂိရတ်ဆွား, alchemists] ; စပါးကြိတ်, နှင်းကြိတ် (ဆိကြိတ်), to grind paddy, to press sesamum seed in order to express the oil.

ကြိတ်ကြိတ် (မည်) (ကျိတ်ကျိတ်), *adv.* creakingly.

ကြိန်း (ကျိန်း), *v.* to smart, as the eyes ; set on edge, as the teeth ; to be sore, as the hands or feet from friction ; နေပူသော အခါ ကွင်းလထာပြင်ထိုးထွင်းလျှင်မျက်စိအတွန် ကြိန်းတတ်သည်။ (2) ချဉ်းထီးကိုမျှားစွာစားလျှင်ထွားကြိန်းတတ်သည်။ (3) မရိုးဝေးစွာထွေးနှင့်ထွေး၍ထွားလျှင်ထက်ဖဝါးကြိန်း၍ပေါက်တတ်သည်။ (4) မြေထက်ကြိန်း။ (5) စစ်ခေါင်းကြိန်း, to be weary of going to war ; (6) ပြည်ခေါင်းကြိန်း, to be weary as a nation of wars, internecine struggles, &c.

ကြီးဝင် (ကြီးဝင်), *v.* ; see the parts.

ကြိမ်, *n.* the ratan vine.

—ဝါ, —ထပေါင်း, —တန်း, —နံ့သာ, —ပုတ်, —မြို့, —နီ ; တနင်္သာရီ
ကြိမ်, သွန်းကြိမ်, different species of the ratan.

—ချပ် (ထွေ), *n.* a boat the parts of which are secured by
ratan without nails (in use in Arakan).

—ခတ်, *n.* the punishment of whipping [ကြိမ်ရာ, the marks
made by a ratan ; သည်ထူထောင်ထောင်ကျအားပါးမည်။ဟောကြော
မှာကြိမ်ခတ်ရာမပြင်ထား] .

—ဖြာ, *v.* to split ratan with a knife ; usually a ထားမောက်။

—ထိုး, *n.* a ratan branch or twig, any rod or pliant stick ;
တံချာ။

—ထွင်း, *v.* to flog or whip a horse (especially when racing) ;
မင်းကျွန်ုပ်မြင်းကိုတဖြားဖြားနှင့် ပြိုင်၍စီးထွင်းမရှုံးရအောင် ကြိမ်များစွာထွင်း
ဝါ, when you ride my horse in racing with another, please
flog him well in order that he may not lose the race. [The
Burmese in urging bullocks in a cart by thrusting at their
buttocks with the point of a ratan, term it ကြိမ်းထိုး။ နွားကို
ထိုးမောင်းကွတ်] .

ကြိမ်, 2, *v.* to meet with, find ; ကြုံသည်။ဆုံသည်။တွေ့သည်။ Der. အ
ကြိမ်။

—ကြိတ်, —ထွေ, *v.* same—ဤခုဒ္ဒါ အလွန် ခဲခက် သော့ ကြောင့် ထရောင့်ကြ
ကြိတ်မှကျွန်ုပ်မေးရမည်။ (2) ထွေကြိမ်, “a chance boat,” a boat be-
longing to another going the way one wishes to go ; (not
so frequently used as ထွေကြိ, which has the same meaning).

—ဝန် (အကြိမ်အဝန်), *adv.* repeatedly.

ကြိမ်း, *v.* to be terrified, daunted by threats (obsolete), to make
a display of authority, threaten, daunt, defy, ကြီးဝါး Der.
ခြင်း, —ဆိုဆုမ္ပု မနိုင်သောကြောင့်အခါခါကြိမ်းသည်။ (2) ဥပဓိသေယျ ကျွ
များဝင်လာထွင်ကြိမ်းမောင်းလိုက်ရမည်။

—မောင်း, —ဝါး, *v.* same, 2nd def. [Note.—ကြိမ်းမောင်း denotes
a greater display of force than မောင်း by itself.]

ကြိယာ, see ကရိယာ။

ကြီး, *v.* to be great, large, big, see also ပွား။ Der. အကြီး၊ ထကြီး၊
ကြီးကြီးထေထေရွယ်ရွယ်ထပ်ထပ်စင်းကြီးထာမည်ကိုမျှော်နေကျပါသည်။

—ထန်ငင်, *v.* to become lean and thin before full develop-
ment, between the stage of hobbledehoyism and full man-
hood, or as a puppy before becoming a full-grown dog.
ကြီးထောင်ငင် is also used, but not so elegant ; သည်နားနားမပြင်
သေးပါကြီးထန်ငင်တိုးရှိသေးသည်။

ကြီးကီး, ကျယ်, —ကြယ်, —ကျယ်, —ခိုင်, —စိုး, *v.*; see the parts—သည်
ကျောင်းတကာတူသောစာပေများသည် အထွန်ကြီးကဲလှပေသည်။ (၂) တူး
မြောင်းထင်းကို တူးစေရန် ကြံဆောင်သော လိပ်စက်သခင်သည် အကြံအစည်
အထွန်ကြီးကျယ်သည်။ (၃) သည်ထူထွားများကို ဖောက်ဖျက်မည် စိုးသော
ကြောင့်။ စောင့်ရှောက်ကြီးကြပ်ရသည်။ (၄) သည်စပ်သည်ထခြားစပ်သည်နှင့်
မတူအထွန်ကြီးခိုင်သည်။ (၅) အပ်လိပ်စင်းကြီးစိုးကထည်းက။

—**ရ**, *n.* a tract of country controlled by a thugyi, an Upper Burman term.

—**စိုး**, *v.* to have control, to rule ; (in Upper Burma applied to thugyis); အုပ်စိုးကြီးစိုး။

—**ထေ** (*pron.* gyee-daw, မြီးထေ), *n.* synonymous with မိကြီး, but much more frequently used in colloquial ; a mother's elder sister.

—**မြင်း**, *v.* to be large, grown up from childhood —အရင်ကငါထာ
သောအခါခင်းထေထေကထေးရှိသေးသည်။ ထခုမကြီးမြင်းရှိလာသည်။ (၂)
ကျွန်ုပ်၏သား ကိုခင်ဗျား၏သားအဖွတ်မြင်းကြီးမြင်းအောင်မွေးပါ။

—**ပွား**, *v.* to grow up, advance towards mature age and size ; not much used, but intelligible and approved.

—**မား**, *v.* to come to mature age ; လူထားမြောက်သောသူ, an adult, to be large in size, bulk.

—**မြင့်**, *v.* to be large and high, to be high, exalted in rank or situation.

—**ရင့်**, *v.* to be advanced in age ; အသက်ကြီးရင့်သည်အသက်အရွယ်
ကြီးရင့်သောသူများကိုခိုသေကင်းညွတ်ပြုရမည်။

ကြီးထီးကြက်ထက်, *adv.* to talk in a loud, wrangling manner, pre-
paratory to having a quarrel ; ရန်ကြွေမည်ကြိသောအခါထီးထက်
ထွန်းကြီးထီးကြက်ထက်ပြောတတ်သည်။

ကြုတ်, ၁, *n.* a very small, barrel-like box, almost cylindric in
shape, with a cover made of ivory or wood, used for keep-
ing odds and ends in.

—**နားထောင်း**, *n.* an ear ornament shaped like the above ;
scarcely ever worn nowadays except by Karins, and even
amongst them going out of fashion.

ကြုတ်, ၂, *v.* to be rubbed off, peeled off, as the skin, အရေကြုတ်သည် ;
less than ပွန်း ; scarcely if ever used.

ကြုတ်ကြုတ် (*pron.* ဂြုတ်ဂြုတ်) **မြည်**, *adv.* as of wind rumbling in the
bowels.

ကြုံ, ၁, *v.* to meet with, find ; ကြုံသည်, ဆုံသည်, တွေ့သည်—(၁) တွေ့ကြုံ
ကိုမရသောကြောင့်ပန်းထနော်မြို့သို့မထွားနိုင်။ (၂) သည်လောက်ရှုပ်သည် ထု
ကြိပ်မကြံဘူးပါကွယ် or ကြံဘဲမကြံဘူးထောင်ကွယ်။

ကြကြိတ်, —အေး, *v.* same; ကျောင်းတကာကို ခရီးကြကြိတ်ဆိုသကဲ့သို့
ဆိုမဟုတ်တော်တော်နှင့်မတွေ့ရပါ။

—လေချင်း, —ရလေချင်း, *int.* ah! alas! ဖြစ်ရလေချင်း။ မင်းသို့သို့ကြလေ
ချင်းနတ်မင်းဝေဝါကျွန်မကိုဝေဝါပေါ။

ကြ, 2, *v.* to be lean, thin, to pine away, to be emaciated, ဝေ,
မိန့်သည်; *comp.* ချို—ဤသူသည်အလွန်ကြသည်။ မိုဗ်းထွင်းအခါရေဝက်
ထိုး၍ကမ်းပြုလျှင်။ ကြိဝားသည်ယုခေါ်ပါသည်။

—ဝား, *v.* to wear away, as the bank of a river.

—ထူး, *v.* to be lean, thin (not used).

—တို့, *v.*; see the parts.

ကြီး, *v.* to boast, make a display of authority; *comp.* ကြိမ်း (not
used singly).

—ဝ, —ဝါး, *v.* same; see ကြိမ်းဝ, &c.

ကြီးကြီး (မြည်) (*pron.* ကြီးကြီး), *adv.* rumblingly; သည်လူဌေးနှင့်ပြင်းလိုက်
သည်မှာကြီးကြီးမြည်သည်။

ကြ, *v.* to diffuse a pleasant odour; less than ကြိုင်။ ဤထောင့်ပန်းများ
မွှေးလိုက်သည်မှာကြန့်နေရေ့စပ်။

ကြကြ or ထကြကြ (ကျကျ or ထကျကျ) (*pron.* ထကြကြ), *adv.* inces-
santly, applied to words of crying; ကြကြချသည့်; ဤသူငယ်
သည်အမိနှင့်ကွဲသောကြောင့် ထကြကြ မိကျွေးထေသည်။ ခန်းပတ်မင်းကြီး
ကထော်ကလေးမျက်နှာကိုမြင်လျှင်။ မမည်းထော်မျက်နှာနှင့်ထူထွန်းထိုကျကျ။ ကျ
ပါအောင်မိရှာသည်။

ကြီး, *v.* to be excessive in the indulgence of appetite; mostly
used as a qualifying affix, *e.g.*, ဝားကြီးသည်။ သောက်ကြီးသည်—
မမိဝ်အပ်သောသူဟူသည်ကား။ အိပ်ကြီးသောသူ။ သေရည်သေရက်သောက်
ကြီးသောသူ။ ခေရန်ကြီးသောသူ။ ဤထိုးထောက်ကိုမမိဝ်အပ်။

ကြေ, *v.* to be reduced to small particles, but not so fine as
ညက်; to be digested, as food, to be bruised, as the flesh,
to be of due consistence or temperament; applied to the
blood, သွေးကြေသည်, or phlegm သလိတ်ကြေသည်; hence အတွင်း
ကြေကြေ (*pron.* အတွင်းကြေကြေ), *v.* to be bruised internally.
Der. ကြေ—ဤသူသည်အစာကိုစားသောအခါ မကြေသောကြောင့်ရင်ပတ်နာ
မကြာမကြာထသည်။ (2) နေပူထဲသို့သွား၍ မျက်စေ့ကြိန်းခဲ့လျှင်။ သစ်ကြံမိုး
ခေါက်ကိုသားနှင့်သွေး၍ နှုတ်ကလိမ်းလျှင်။ သွေးကြေတတ်သည်။ (3) လျက်
ဆားကိုစားလျှင် သလိတ်ကြေတတ်သည်။ (4) ဤသူနှိမ့်သောစက်ရာကိုရုတ်ကြီး
နှင့်ရိုက်သောကြောင့် အတွင်းကြေ ကြေခံနေသည်။ (5) ကွန်ပ်ပြောသောစ
ကားကိုမင်းဖိတ်နှစ်ထိုးကြေ၏လား။ [to be elided as a letter in a
word, အကွရာကြေသည်; *e.g.*, အရိယမထေယျ, becoming အရိမထေ
ယျ; see သက္ကိ].

—ဝ, *v.* same as ကြေချင်း။

- ကုန်အောင်စမ်းရွက်, *v.* a term applied to officials who *fulfil* their duties to the utmost ; အမှုတော်ကိုကြေကုန်အောင်စမ်းရွက်ပါရသည့်ကျေးကျွန်ဖြစ်ပါသည်။
- ကွဲး (—ကွဲ), *v.* ; see the parts and ဖိတ်ကြေကွဲး (*pron.* ဖိတ်ကြေကွဲးသည်).
- ချင်း, *v.* to be settled, as a difficulty, to be satisfied in mind, ပြေသည်။ [ကြေသာ။ ကြေသာအောင်ပြေသည်]. ဘယ်ထဲမှကြေချင်းခွေ့လက္ခဏာမျိုးအသွန်အသည်းနာဟန်ရှိခဲ့။
- ညွတ်, *v.* ; see the parts.
- နပ်, —ဖြေ, *v.* ; see ကြေချင်း ; နှစ်ဦးနှစ်ဝကြေဖြေကြေထွင် ကွန်ဝပ်ပြောပါဘူးပြီးပါစေထော့။
- ဖြန့် (ကြေဖွန်) (*pron.* ကြေဖြန့်), *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ဖြန့်သည်, ထေ့ဖြန့်, ကွမ်းပြင်, ထွင်လည်သည်။ ဤသူသည် အရာရာမျိုးမှာကြေဖြန့်သည်။
- မွ, *v.* to be crumbled into small particles, pulverized ; ထရံထာသောသစ်ရွက်ကိုနေပုထွန်းခြံထက်ဖြင့်ပွတ်ထွင်ကြေမွနစ်ကုန်တတ်သည်။
- မွန် (ကျေမွန်), see ကြေဖြန့် ; used adverbially.
- ကြေညာ (or ကြေငြာ) (from အကြေ and အညာ), *v.* to be extensively known, be notorious, to proclaim, to issue a proclamation—
 (1) သတင်းနှံ့ပြားသည်။ သည်ဘုန်းကြီး အတွန်စာထတ်သည် ကြေညာသည်။
 (2) သည်လူမျိုးသွင်းသည်ဟုကြေညာသည်။—Som.
- ကြေး, 1, *n.* copper ; ကြေးနီ, lead used for money, cash, specie ; ကြေးငွေ။ ပိုင်ဆိုင်ကြေးငွေ, money, property, ကြေးငွေဥစ္စာ ; ကြေးငွေဥစ္စာရှားပါးသောကြောင့်ကျွန်တော်ငါးကျပ်သာထည့်နိုင်သည်။
- ကျွန် (ကျေးကျွန်), *n.* a slave.
- ငံ, *v.* to have a tolerable sufficiency ; လက်ငံသည်, not so much as ကြွယ်ဝ။
- ငွေ, *n.* cash, specie ; ကြေးငွေစားယူခြံတွတ်လိုက်သည်။
- စည် [*pron.* ကြီးစည် (zee)], *n.* a flat gong, whether circular or triangular ; အာရုဏ်သွင်းအကပ်သွားထွင်ကြေးစည်တီးခြံသွားထတ်သည်။
- စထောင်း, *n.* a pig's snout ; ဝက်ကြေးစထောင်း, the brass or iron cover of the top of a pagoda under the umbrella, called so because it resembles a pig's snout (?)
- စား, —စားမ (*pron.* ကြီးစေ), *n.* a strumpet, common harlot (*lit.* a woman who eats money) ; မိန်းမချွင်း။
- ခွပ် (construed with ကျေးဇူးရှင်ကို), *v.* to charge a benefactor falsely with an old debt.
- ထိုင်မိုက်, *v.* to make a revenue settlement ; ကြေးထိုင်ဝန်ထောက်, a Revenue Settlement Officer.

ကြေးထွက်, *v.* to estimate the sum assessed in order to test the integrity of the assessor; ဆင်းထုထွက်ထုများလုပ်စားကြလျှင်ငွေထိုရကြသော်တယောက်ပေါ်ထထောက်မယုံကြည်၍ကြေးထွက်ကြသည်။

—ထပ်, *v.* to stake money as in making a wager.

—ထမ်း, *v.* to pay taxes; *n.* one who pays taxes.

—ထမ်းကြီး, *n.* a principal man in a village or collection of villages associated in Lower Burma with the thugyi in collecting taxes. [In Upper Burma, ကြေးထမ်းကြီး is a person who is assessed to thathaméda revenue at a *higher* rate than other persons.]

—ထမ်းသား, *n.*; *see* ထမ်း။

—ထိုက်, *v.* to be valuable; အထိုးထိုက်။ [also used figuratively, *e.g.*, ထည်ထူပညာကြေးထယ်ထောက်ထိုက်မည်ထဲ].

—နင်း, *n.*; *see* ကြေးစည်-ကြေးနင်းမောင်း။

—နန်းကြိုး, *n.* a telegraph wire [ကြေးနန်းစာ, *n.* a telegram (more elegant than သံကြိုးစာ); ကြေးနန်းကြိုးတန်း, ကြေးနန်းကြိုးသွယ်, *v.* to lay a telegraph wire, to connect by telegraph; ကြေးနန်းမှိုက်, *v.* to send a telegram; ကြေးနန်းထိထင်း, telegraphic news.]

—နီ, *n.* copper.

—နောင်, *n.* a small brass gong, several of which are placed in a circular frame and played on by a person standing in the centre; *comp.* ဝတ်, applicable to a drum.

—ပုဒ်, *n.* (?)

—ပြူ, *n.* platina (?)

—မှို, *n.* a mirror of polished metal, a mirror of any kind.

—ပဲ, *v.* to be poor, indigent; ဆင်းရဲသည်။

—မြင်, *n.*; *see* ကြေးမှို (obsolete).

—ရထတ်, *v.* to be rich; ငွေရထတ်သည်။

—ဝါ, *n.* brass.

—ဝါဆွနီ, *n.* fine brass.

—ပိုင်း, *n.* a collection of small brass gongs placed in a circular frame; *comp.* ဝတ်ပိုင်း။

ကြ (ကျွဲ), *v.* to be wide apart; *comp.* ဝါး, opposed to မိတ်. Der. ခြံ—ထည်အိမ်မှသာသက်ငယ်ကြသောကြောင့် အတွန်မိုဗီးယိုလေသည်။ (၂) ရှေ့က အင်္ဂလိပ်မင်းထမြန်မာနိုင်ငံထ၍ ထဝတ်ကိုရစ။ ထက်ကြမြင်သောကြောင့် မြန်မာ အရာရှိများက ငွေထက်ဆောင်များစွာယူကြသည်။

—ဝဲ (ကျွဲဝဲ), *v.* same; ထည်ဆည် (*pron.* ဆယ်), ထွင်ထင်းကာ၍ ထားထည်မှာကြွကြွဝဲဝဲရှိသည်။

ကြွ (ကြွ), 2, *v.* to scatter, throw about ; ဖြန့် rather applicable to inanimate things ; to sow, as seed, မျိုးစေ့ကြွသည်။ Der. စွန့်ကြွ။—(1) ဝဲလွင်းများတွင် ဝေါးပိုက်သောအခါ ထက်ဖြင့်ဆုတ်၍ဝေါးစေ့ကို ကြွကြွသည်။ (2) ထမင်းစားထိုးပြီးသောအခါအထွန်ထမင်းကိုကြွ၍ပစ်လိုက်သည်။ [ဝေါး ၁ ကြွ] ကြွ, 'one basket of seed scattered,' 'two baskets of seed scattered.' In many parts of Upper Burma a cultivator computes the area of his land by the number of baskets of seed sown (or 'scattered'), five baskets of seed scattered being equivalent to a ပဲ (ပတ်) or 1.75 acres ; ကြွ is also pronounced ကြည်း as ဝေါး ၁ ကြည်း here *pron.* ဖြည်း].

—ဝက်, —ပြင်, —ဖြန့်, *v.* ; see the parts.

ကြိကြိ (ကျွကျွ), *adv.* intensely, applied to the heat of the sun ; တပေါင်းတန်ခူးလများမှာနေမူလိုက်သည်မှာကြိကြိလောင်ထိုး။

ကြိသေး (ကြိသေ), *n.* Government charges, expenses (obsolete).

ကြော (ကျော), 1, *n.* the back, ကုန်း, applied to animals only ; ကျောက်ကုန်း, the height of a house between the floor (strictly speaking girders) and the tie beams ; သည်အိမ်ကြောဖြင့်ဆိုသည်။

—ကုန်း (ကျောက်ကုန်း), *n.* the back, applied to human beings.

—ခိုင်း (ကျောခိုင်း), *v.* to turn the back in contempt ; အမိုးရချေမှာကျောခိုင်း၍ထိုင်ထွင်း။မခိုမသေရာအမှန်တူသည်။

—ခိုင်းနံဝပ် (*pron.* ကြောခိုင်းနံဝပ်), *a.* contiguous, as places or buildings ; တရွာနှင့်တရွာကျောခိုင်းနံဝပ်နေကြသည်။

[*Note.*—ကြောခိုင်းနံဝပ်, when speaking of houses being ကြောခိုင်းနံဝပ်, the Burmese occasionally use the word in the original sense and then it means that one house is back to back to another, *i.e.*, the back premises of each are opposite to the other.]

ကြော, 2 (from အကြော), *n.* nerves, sinews, veins, &c. ; စာကလေးစာကောင်ကိုအတွင်းကြောအပြင်ကြောနှုတ်ထွင်ကုန်ရော, if one pulls out the inner and outer sinews of a little sparrow, there is an end of it. [This saying is used metaphorically when speaking of the powerful oppressing the weak, *e.g.*, the poor man in scripture being obliged to give his solitary ewe lamb to his rich neighbour.]

—ထွေး, *n.* a gland.

—ဝ, *n.* a large nerve, &c.

—သေး, *n.* a small one.

ကြော, 3, *v.* to construct a floor by tying down bamboos; ကြမ်းကြောသည်။ မြင်စားကိုးစားစိတ်ခွဲ၍ ဆိပ်မှာစီ၍ ကြိမ်ကွပ်ထွားသည်ကို။ ကြမ်းကြောသည်ယုဆိုပါသည်။ (ကြမ်းကြော is more elegant than ကြမ်းကွပ်).

ကြော, 4, *v.* to take advantage of (another), so as to get something out of him (to get over a person), တင်စားသည်; in Burmese betting parlance it means giving odds on a race, as 2 to 1, &c.; [ကြော does not *always* denote that a person wishes to get the better of some one with a wish to get something out of him. It frequently means nothing more than "to get the better of" another in a fair and honourable manner, *see* 2nd example]—(1) ခောင်းကာလညာဏ်ဖြင့်ကိုကြောချင်သလား။ (2) ပြောနှင့်မည်း စာကောင်း၊ မိမိယုံကြည်ရာ ပြောကအထိအမြင်များသောကြောင့် မည်းထက်ကြောသေသည်။ (3) ထွေတစင်းက တစင်းကို နိုင်မည် ထင်သောကြောင့် ငွေကြော၍ ထောင်းသည်။

ကြော, 5, *n.* the portion of the warp made ready for weaving.

—တင်, *v.* to put on to the cloth beam (ဗိဇ) such portion when woven, ရက်၍ပြီးသောအထည်ကိုကြောတင်သည်။

—တံ, *n.* the two sticks used to separate the threads of the warp, and placed next to the yarn beam (ရ).

ကြောက်, *v.* to fear, be afraid; *comp.* ရှံ. "Der. ခြောက်; ကြောက်ချင် (*pron.* ချင်) ဖွယ်။ ကြောက်ပါးလိမ့်။ ကြောက်ကော်ဖွယ်။

—ညှပ် (ကြောက်ခြင်), *v.*; *see* ညှပ်ပါအောင်ကြောက် (infrequent).

—ဖွယ် (ဗိဗိ) (ကြောက်ဖွယ်), *a.* fearful, frightful; *adv.* wonderfully, extraordinarily.

—ကော်, *see* ကြောက်; used only in forming verbals, as ကြောက်ကော်ဖွယ်, what is frightful; သည့်သူ ဟောကံထားသည်အမှုသည်။ ကြောက်ကော်ဖွယ်ရှိသည်, it is a fearful matter that this man has petitioned about (?)

—ရှံ, *v.* same as ကြောက်။

—တန့်, *v.*; *see* the parts.

—တန့်တကြား, *adv.* frightedly; တောထိရုက္ခနံများ လှည့်ရှုတ်တရက်တွေ ထွင်း ကြောက်တန့်တကြားပြေးထွက်သည်, wild animals flee in an affrighted manner if they come suddenly across a human being.

ကြောင်, 1, *n.* a cat [ကြောင်ကြီးကျား။ ဖွတ်ကြီး မိကျောင်းတယ်ဝင်း], the cat's-eye, a kind of precious stone; hence တောကြောင်, *n.* any wild animal of the genera felis, viverra, &c.; ကြောင်တက်သည်ဖွတ်, "the cat with the concealed claws," a term applied to a person who affects an hypo-

critical friendship for another ; (also applied to persons who conceal from stingy motives the fact of their being well off).

ကြောင်ဥချည် (*p. m.* ကြောင်ဥချည်), the polecat : its flesh is eaten by the Burmese, *see* ဥချည်။

—ကထိုး, *n.* the spotted civet with odoriferous pouch ; ဝါးရောင် ကြောင်ပြောက်။

—စက်ရန်, *n.* a species of lynx.

—နံ့သာ, *n.* ; *see* ကြောင်ကထိုး။ ကြောင်နံ့သာ is the same (but not so elegant) as ကြောင်ကထိုး။

—ဖြန်, *n.* a small species of weasel.

—မြင်း, *n.* the zibeth civet (called “ horse-cat by the Burmese because it has a long neck and from the mane on the neck.”)—Mason, 154. ကြောင်မြင်းသည် ဣန္ဒြေအစွမ်းရှိသော ငှက်ဖြစ်သည်။

—ခြံကောက်, *n.* ; *see* မျောက်ကျား။

—ရိုးသေပင်, *n.* a kind of plant the leaves of which are said to be eaten by cats when bitten by snakes.

—လိပ်, *n.* anything spiral.

—ဝင်သစ်, *n.* hollow timber.

—ဝံရိုက်, *n.* a species of civet.

—ထိုး, *n.* ; *see* ကြောင်ကထိုး။

ကြောင်ခွေး, *n.* a wild animal said to resemble both a dog and a cat ; probably of fabulous origin.

ကြောင်နဂါး, *n.* the three-striped paguma. “ This animal is very common and occasionally enters houses in towns in pursuit of rats ; when young, it is easily domesticated, and valuable as a rat-catcher. It does not appear to have been seen in Arakan.”

ကြောင်နားရွက်ဖြူ, *n.* the white-eared paradoxure, “ is not very rare in the Tenasserim province.” —Mason.

ကြောင်ဝန်း, *n.* the chaste tree, *Vitex trifolia* [the juice (ကြောင် ဝန်းရည်) of this tree, eaten with jaggery, is said to be efficacious in cases of constipation.]

ကြောင်လှော်, *n.* the Indian trumpet-flower, *Bignonia Indica*, [a revenue receipt. This is a local expression used in the Bassein district.]

ကြောင်, 2, *v.* to be of various colours, like a tiger, to be turning grey as the hair ; သူ့ဆံဖွင့်သေးပါ။ ကြောင်ရိုသောကြောင်သေးသည်။

ကြောင်ကျား, *v.* to be of various colours, brindled ; သည်လူထားကာ သည်ကြောင်ကြောင်ကျားကျားရှိသည်။

ကြောင်, ၃, *v.* to cheat, swindle by "pulling a horse in a race, by not rowing or paddling in a race to the best of the crew's ability"; လူကြောင်, a swindler; ပဲကြောင်, a card-sharper. [This is a word used with reference to games of skill and chance on which money is staked, horse-races, boat-races, and cards. လူကြောင်မိသည် (*pron.* loogyoung) is to be swindled.]

ကြောင်ကြောင် or ထားကြောင်ကြောင်, *adv.* with the eyes open, staringly ; ယခုည အိပ်၍ မပျော်သောကြောင့် မျက်စေ့ ထားကြောင် ကြောင် နှင့်မိလားလင်းချ သည်။

ကြောင်တက်တက်, *adv.* in the way of being unpleasant to the eye and offending the gaze ; နေ့သယ်လူကြီးများပွဲကိုကြည့်ရှင်သူကြောင် တက်တက်ရှိရှိရှိသည်။

ကြောင်တီးကြောင်တောင်, *adv.* with the eyes rolling about in the head, or as the eyes when they have a startled appearance.

ကြောင်ထောင်, ကြောင်ထောင်ထောင်, *adv.* ; *see* ကြောင်ကြောင်, unfeelingly ; used as a verb, as in the way of *beholding* misfortune and pain, but not doing anything to relieve it though in one's power to do so ; သည်မိန်းမသားချင်းမယုတ်သောကြောင့် ကြောင်ထောင် ထည်။

ကြောင်ထောင်ကန်း, *v.* to be subject to amaurosis or gutta serena (loss or decay of sight without any visible decay in the eye).

ကြောင့် (from အကြောင်း, a reason), *affix*, causative, because of, on account of ; sometimes instrumentive, by means of, အားဖြင့်။

ကြောင့်ကြ (pron. ကြောင့်ဂြ), *v.* to be concerned, anxious, troubled about, to worry and fret about (more so than ရိုးရိပ်) —သည် ထောက်ထောင်မိုးရိပ်ကြောင့်ကြ၍ မနေပါနှင့်တပြည့်ဖြည်း အားထုံးကောင်းပါ လိမ့်မည်။ (၂) ကျွန်တို့သား ရန်ကုန်မြို့သို့သွားသည်မှာအရက် ၂၀ ရှိ၍သိတင်း ကြောင့် ရသောကြောင့် အစွမ်းမိုး မိခင်ကြောင့် ကြမ်း ရှိသည်။ [အဗျေလုတ္တ ကြောင့်ကြပုံ, according to Childers 'Appossukko' (*adj.*) means having little desire for exertion * * * taking one's ease.]

ကြောင်း, ၁ (from အကြောင်း, a cause, reason), *n.* a cause, reason, circumstance, conjunction, that, as သွားကြောင်းမသိ ; (၂) လူ ရှေ့ထင်ကြောင်းကိုကျွန်ုပ်သိ။

ကြောင်း, 2, *v.* to draw a line, သားသည့် (obsolete), to run the eye along a line of writing (or point) before reading. Der. အကြောင်း; မင်းစာကို ကောင်းကောင်းမထာ်သသူကြောင့် ကြောင်းနှိပ်မှ တော်မည်။

—လင်း, *v.* to enquire in order to draw out something, to sound; စကား ကြောင်းလင်းသည်။ စကားရုံစစ်သည်။ [Note.—The difference between ထောက်လှမ်း and ကြောင်းလင်း is that the latter is used when making enquiries in one's immediate neighbourhood; the former at a distance.]

ကြောင်းချာ (from အကြောင်း and အချာ), *n.* circumstances, affairs; အကြောင်းအရာ၊ အကြောင်းခြင်းတစ်ခုနှင့်စောလောင်း၊ ဇာတ်ထပ်ယောင်းကို။ အပေါင်းတို့အား။ နားပါးဝင်ဝင်၊ ဟောစေချင်ဟူ။ မှူးမြင်သဏ်။ ထောင်းပန်ထွာသည်။ ကြောင်းချာစွဲစွဲလင်းလင်းတည်း။

—စကား, *n.* an account of ditto, အကြောင်းစကား. This word is much used by ဇာတ် and ရုပ်သေးဃာ when acting, and is consequently frequently met with in the jatakas. [Note.—ကြောင်းချာ is a word scarcely ever used in colloquial, though in the following sense it is both intelligible and admissible, *e.g.*, ခင်အားလင်းလင်းနှိပ်ပြောပါနှင့်ကြောင်းချာတရကိုအစွဲပြု၍ပြောပါ။]

ကြေ့ကြမ်း, *v.* to be rough, rude (boorish)—(1) မကြေ့ကြမ်းနှင့်။ မယေဘုရင်းနှင့်။ (2) ထယ်မင်းကြေ့ကြမ်းသည့်လူလွယ်။

ကြော်, *v.* to shout, to call out; not used singly, and မောင်းကြော်. Der. ကျွေးကြော်၊ ယစ်ကြော် and မောင်းကြော်—သည်းနိုးမသည်အရပ်ထဲတွင်အော်၍ယစ်ကြော်တီးကြော် (*pron.* ကြော်) ပြောတတ်သည်။

ကြို (ကျို), *v.* to boil to a pulp or a dissolution of parts; applied also to boiling a liquid to consistence, as နွားနို့ကြိုသည်, to boil in some other substance in order to impregnate therewith, to melt as ore or metal—(1) အရည်ကြိုသည်။ ထန်းရည်ကို ထန်းလျက်မြစ်အောင်။ ကြိုရည်ကို ကြိုသကာဖြစ်အောင်ကြိုသည်။ (2) သည်သူမှီးတခြားကြောင့်မခံနိုင်သည်မဟုတ်သည့်တည်ငွေတည်ကိုးပြီးသွင်း။ အရည်ကြို၍ဖျက်တတ်သည်။

—ချက်, *v.* same, 1st and 3rd def.; to come to a thorough understanding of (an affair); စကားကြိုချက်သည်။ မင်းအကြောင်းကိုအမှီးရတ်ကြိုချက်၌ပြောပါပြီ။ အိပ်သို့ပြန်လိုသွားပြန်ပါစေဌ။

ကြို, 2, *v.* to go to meet, advance towards, one approaching; ခရီးပြီးကြိုသည်။ ဆီး၍ကြိုသည်, to go and meet, as subordinate officials, some official superior in rank to themselves; မဟာမင်းကြီးသခင်ကြိုထာမည်ဘုတ်တံးကြားသွင်း။ အရေးပိုင်ဝန်ထောက်များခရီးပြီးကြိုပြုရန်ထိုးစံရှိသည်။

—ဆီး, *v.* to go to meet, in order to stop, prevent, or intercept.

ကြီး၊ *v.*; see ကြီး

—ထင်, *v.* to anticipate, forestall, pre-arrange; ကြိုတင်ခံသတိပေးသည့်ကြိုတင်ပြီးလာသည်။

—ထောက်, *v.*; see the parts.

ကြို, 1, *v.* to meet with, find; not used singly, see under ကြိပ် and ကြိုး

ကြို, 2, *v.* to like, love as an object of enjoyment, to like, be pleased with, approve, နှစ်သက်သည်; *comp.* ချစ်—(1) သည်ဥစ္စာကိုကြိုက်၏။ (2) မင်းထုပ်ထုပ်မျိုးကိုငါမကြိုက်ဘူး။

ကြိုကြားကြား (from အကြိုအကြား, an intermediate space), *adv.* through lanes or other narrow passages; လမ်းမထင်ရှားသော အရပ်များမှားသွားသွယ်ကြိုကြားကြားသွားသည်။

ကြိုင်, *v.* to diffuse a pleasant odour; more than ကြွ—(1) ဤတောအုပ်ထဲတွင်ပန်းမျိုးစုံဖြင့်ကြသောကြောင့် အနံ့ကြိုင်သည်။ (2) ရွှေးလိုက်သည့်မှာ ကြိုင်နေရော။

—မျှ, —မွန်း (infrequent), same.

—ထင်း, *v.*; see the parts.

ကြဲ (*pron.* as spelt), *n.* a hiccough; ကေကြဲသည် is used as a polite term for လေချဉ်ထက်သည်, to eructate.

—ထက်, —ထိုး, *v.* to hiccough; ထမင်းစားသောအခါ ကြဲထိုးလျှင်းထထောက်သောသူက မနာမနာဆိုလေ့ရှိသည်။ (မဆိုကထောင်းလျှင်မလွန်ဘူး)။

ကြိုး, 1, *n.* a thread double and twisted, a string, cord, rope; *comp.* ခြည်, hence လျှပ်ကြိုး, ထိုးကြိုး, ပေါက်ကြိုး, *which see*; a chain, combined with the material of which it is, as ထံကြိုး an iron chain, a telegraph wire (ကြေးနန်းကြိုး); ရွှေကြိုး, a gold chain; ရွှေနာရီကြိုး, a gold watch chain; a streak, vein, wave, in painting, in woven silk, or in precious stones of different kinds, as ကြိုးကြောင်း, ကြိုးလိပ်, ကြိုးထိုး; *comp.* ထိုင်။

—ထိုင်, *n. lit.* to pull the strings; said of any one who is the prime mover in any matter good or bad, (but *almost* always used in a *bad* sense).

—လွှဲ, *n.* a loop.

—ဆွဲ, *n.* a kind of game of chance, to tow a boat by means of men pulling a rope attached to the boat.

—ထန်း, *n.* a ratan used as a rope for hanging clothes.

—ထိုး, *v.* to play at a certain game of chance.

—နီ, *n.* a tube of bamboo into which gunpowder is inserted and then set fire to after being placed on a rope. When fired, it runs along the rope. Only used at pōngyi byans

ကြီးထိပ်, *v.* to cheat in a certain game by sleight of hand.

—ထွန်း, *n.* one strand of rope.

—ပိုင်းထားသောသစ်ထော, *n.* a reserved forest.

ကြီး, 2, *n.* a kind of song, ကြီးခြင်း (ခြင်းပေါ်သံ); လေးကြီးလေးခြင်း, a kind of song with four lines to a verse.

ကြီး, 3, *v.* to endeavour, to put forth strenuous efforts, make exertion; seldom used alone, အားထုတ်, အားကြီးသည်; *comp.* ယုတ္တ and ဝိသုတ္တ။

—ကုတ် (*see* the parts), *v.* to work with painful efforts, with untiring energy, with all one's might; more than ကြီးစား ယုတ္တကြီးကုတ်။ ထွန်းအားထုတ်။ မထုတ်ကုတ်ထေပါ။ ဤသူသည်အလုပ်ကိုမပြီး မည်မှီးသောကြောင့်ကြီးကုတ်၍လုပ်သည်, as this person is afraid that the work will not be finished, he is working with all his might and main.

—စား, —ပန်း (*pron.* ကြီးဆန်း), 'see ကြီး' နှာမည်ကောင်းကိုလိုချင်ကြီး စား၍ လုပ်သွားရမည်, if one wishes for a good name, it is only by putting forth efforts that one will acquire it.

ကြီးကျည်း or ကြီးကြီး ကျည်းကျည်း, *adv.* indicative of loud and unpleasant sound; scarcely, if ever, used.

ကြီးကြာ (*pron.* ဂြီးဂြာ), *n.* a crane; အကြီးကြာ အသံမှာသာပေ၏ ဥကချစ် လှသည်။

—ဥပထီး, *n.* a sodawater bottle (with a conical bottom.)

ကြီးကြားကြီးကြား, *adv.* at intervals, occasionally; ရံဖန်။ အခြားမှာအ လုပ်ကုန်သောကြောင့်အိပ်အလုပ်ကိုကြီးကြားကြီးကြားလုပ်ရသည်။

ကြီးကြီးကြိတ်ကြိတ်, *adv.* creakingly, as a cart wheel, the floor of a house, *see* ကြိတ်ကြိတ်။

ကြီးကြီးကြွကြွ, *adv.* eagerly, exultingly, as when entering into a contest or an affair of any kind 'heart and soul,' in eager anticipation; ဆည်မြင်းရှင် မြင်းကိုမြိုင်ခါနီးသောအခါ အထွန်းကြီးကြီး ကြွကြွရှိသည်, the owner of this horse, when the time draws near for racing his animal, behaves in an exulting and eager manner; (2) ပွဲသတင်းနီးသောကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ ကြီးကြီး ကြွကြွ ရှိသည်, as the time draws nigh for the festival (to be celebrated), my mind is in a state of eager anticipation.

ကြီးထိုးကြောင်ထောင်, *adv.* rollingly, as the eyes, in the way of being unpleasant to the eye—သည်လူမျက်စေ့ ခြေမရှိသောကြောင့်ကြီးထိုး ကြောင်ထောင်ရှိတတ်သည်; (2) ပန်းချီရေးသောကားသည်သေးစုပ်မကောင်း သောကြောင့်ကြီးထိုးကြောင်ထောင်ရှိသည်။

ကြီးထိုးကြီးထဲ (*pron* ကြီးထိုးကြီးထဲ), *adv.* with cracks or spaces between, in the way of being far between, in opposition to မိမိမိ—။
အိမ်မှာယူဆဲသင်းထည်မှာကြီးထိုးကြီးထဲရှိသည်။

ကွ, 1, *v.* to be with, တူသည်; not used assertively. Der. အကွ။
အထူထူကွသွားသည်, to go together; သည်ထူများနှင့် အထူထူကွ, together with these men.

ကွ, 2, *v.* to be short and bandy-legged; —။ ငမြေကွလွန်းဆိုလူထန်း၊
ရှေ့ရှိလေသည်, Nga Phyo is so short and bandy-legged that he is not of the average stature.

ကွက်, *v.* to make a circle or round spot, to have a spot, be spotted; longer than ပြောက်. Der. အကွက် and ကန့်ကွက်, to be confined within a certain local area; as when it rains at one end of a town and not at the other; မနေ့က။ ခုန့်လွန်မြို့မှာဗိုလ်ထံထောင်အရပ်တွင်သာမိုင်းကွက်၍ရွာသည်အခြားအရပ်မှာမရွာပါ။

—ကန့်, (combined with မိုင်းမြား), *v.* to compart, divide into compartments; အကန့်အကွက်လုပ်သည်။

—ကျား, *v.*; see the parts; to be not uniform or consistent; သုပန်ကွက်ကျားထိုက်မိုက်။

—ကွင်းကွင်း, *adv.* has the same meaning as ထင်ထင်လင်းလင်း, *e.g.*, ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်းပြောစမ်းပါ။ ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း အထင်အရှား ပေါ်လိမ့်မည်။

ကွင်း, 1, *n.* a level spot of ground, a plain free from large trees, a campaign; လွင်း။

—ပြင်, *n.* same; ကွင်းပြင်ထီးချည်း (*pron.* ပြည်း)။

ကွင်း, 2, *v.* to bend into a ring, make circular, to go round, make a circuit, a détour, partially or wholly round (a thing), be circuitous; also to beat about the bush in conversation, *i.e.*, to be circuitous in conversation (ကွင်းပြောမနေပါနှင့်); *comp.* လွေ. Der. အကွင်း and ကွေ့ကွင်း, ကွင်းကွင်းကြီးမြင်, equivalent to ထင်ထင်ရှားရှားမြင်. (1) ချောင်းမြောင်း များကို ကူးရ မည်မိုးသေ့ကြောင့်။ လွတ်ရာကကွင်း လွှားသည်။

—ဝ, *v.* same, last definition; scarcely, if ever, used.

—ဈော (*pron.* ဂွင်းရှော), *n.* a slip-knot, noose of any description; သည်မြင်းထည်မှာကြီးကို ကွင်းဈောမချည်နှင့်ကွင်းသေချည်မှကောင်းသည်။

ကွန်, *n.* a casting-net; *comp.* ခိုက်, a sweep or drag net, a seine.

—ကွက်, *n.* a mesh.

—ခနောက်, *n.* a weight attached to a net to sink it.

—ခြာ (ကွန်ချာ), *n.* network made into bags or covers,

—ပစ် (ကွန်ပစ်), *v.* to cast a net.

ကွပ်ချာ, *n.* ; *see* ချာ။

—ကွပ်, —ကွပ်, *n.* network intended for any purpose.

ကွပ်ပါ, *n.* a compass, pair of compasses.

—ကော့ကွပ်, *n.* caliper compasses (with bent legs for measuring the diameter of bodies).

ကွပ်, *v.* to enjoy one's self ; ကွပ်မြှုပ်သည်, to move spirally, curvingly, as if enjoying itself, but scarcely used in this sense except adverbially ; to interrogate by indirect insinuating allusions, *i.e.*, by trying to make the persons interrogated believe that one already knows everything. It means sometimes to have the faculty of anticipating another's wishes intuitively, and also to make mental calculations about everything ; သည်လူကိုညာထက်ကွပ်၍ မေးတည်း။ မှန်ရာတွက်စရာရှိသည်။

—မြှုပ်, *v.* same (most common), to enjoy flights of fancy, aerial visions, &c., မိတ်ကွပ်မြှုပ်သည် (to build a castle in the air ?) ; မိတ်ကွပ်မြှုပ်သောသုကြောင့်စာမိစာကိုးသည့်ကျေးဇွယ်ရာရှိပေသည်။

—ကွပ်, *adv.* spirally, curvingly.

ကွပ်, *n.* one of the main or central parts of a house, of which six are enumerated, namely, ဦးခန်း, သပြေ, ခုဝေ, ညောင်ခန်း, ကြေးနန်း and ဂရီး (these terms are gradually becoming obsolete).

—စင်, *n.* a raised floor within the central part of a kyaung, Government building, nat temple, and house.

—စင်တိုင်, *n.* the said posts collectively.

—စင်တိုင်တွင်း, *n.* the space included within the said posts.

—တိုင်, *n.* ; *see* ကွပ်။

—ထောက်, *n.* a place of royal refreshment ; ကွပ်ထောက်စားခန်း, ကွပ်ထောက်တဲခန်း။

—ထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment ; appropriated to royal personages ; ရှင်ဘုရင်ဖြစ်စေ။ မင်းသမီးမင်းသားဖြစ်စေ။ ကွပ်ထောက်ချက်ကွာဝေးသောခရီးသို့ ရောက်၍နားနေတည်း။ ကွပ်ထောက်ချသည်ဟု ခေါ်သည်။

ကွပ်ခင်း, *n.* a koonza, a measure of capacity equal to a ခွပ်, or two tsalais ; မေးထားသောသည်အပရာကို ထည့်ပတ်မည် ထူးထောအခါ။ ထည့်၍ထောက်သောထင်ရှယ်ကောက်ဆန်ထကွပ်ခင်းနှင့် ဝတ်ပန်းထရံပေး၍ ခေါ်ခဲ့သည်။

ကွပ်, *v.* to bind or overlay the edge or border of anything in order to secure and strengthen the parts ; အနားကွပ်သည်, to plate, overlay with plate, to clamp ; မိန်းကွပ်သည်, to make

fast, firm, secure, by tying, binding, &c.; to enforce orders, to bring into a state of subjection, to discipline, punish, put to death; to geld, castrate; သင်းသည်, ဝေးဝေးထိုးသည်, အသိုးထုတ်သည်။ Der. အကွပ်မြို့ကွပ်။—စပါးတည်သည်တောင်းပျက်စီးနေပါပြီ။ ခင်ဗျားကကြိမ်းကွပ်၍ပေးနိုင်မည်အား။

ကွပ်ညှပ်, *v.* to bind, make firm by tying, to discipline, punish severely; နှိပ်ကွပ်, to execute, put to death; သတ်သည်။ ဤနယ်တွင်ရာဇဝတ်ဝန် ထောက်ခမ်းပြီး၍ကြည်ထူးများကို ကွပ်ညှပ်ကတည်းက အကွပ်မြို့သက်ပါသည်။ ကျောင်းထကာရေ။

—ချက်, *v.* to execute, put to death; သတ်သည်; ကွပ်ချက်ထောင်မှုသည်။

ကွပ်ပြဲ, *n.* a kind of bedstead or charpoy used at Mandalay.

ကွမ်းကဆိုး, *n.* the elegant kœmpfera, with pink flowers.

ကွမ်းလင်, *n.* the dragon tree.

ကွမ်း, *n.* the betel plant or leaf (ကွမ်းသီးကြိုက်တောင်ဂူ(ဂျီ)ဂျီ), as anything happening to any one which exactly coincides with his wishes or inclinations.

—အပ်, *n.* a betel box.

—စား, *n.* to eat betel.

—ညှပ်, *n.* shears to cut betel-nut.

—တယာ, *n.* a cud of betel.

—တယာညှပ် (ခန့်), a Burmese measure equal to about ten minutes of English time; ကွမ်းယာတညှပ်ဆေးတဆိုးကွမ်း။

—ပန်း, *n.* betel, including the leaf, the nut, and other articles for chewing (a small shallow basket for putting the above in; ကွမ်းတန်း?)

—ဖတ်, *n.* chewed betel.

—တုပ်, —မြင်တွာ, —ရှို, —သောင်, *n.* varieties of the areca nut.

—ဘိုး, *n.* the fee paid to a Judge by the losing party in a lawsuit; မြန်မာခင်းများဆဲလင်ဓယားသထောထူကွာတွင်။ နှစ်ဦးနှစ်ဝကပင်ငွေ ခဉ့် ကိုကွမ်းသိုးပေးရသည်။ သထောမတူတွင် ကွာထိုးသောသူကပေးရသည်, with the Burmese rulers, if a husband and wife are divorced by mutual consent, each has to pay a fee of Rs. 15, if not, the one who wishes to be divorced is obliged to pay.

—ရည်တိုင်, *n.* an attendant on a king or royal personage.

—ရည်ခေါင်း, *n.* a chief of said attendants.

—ရွက်, *n.* betel leaf.

—ထွာ (*pron.* ထာ) စည်း, *n.* a kind of tree armed with small thorns, having long slender, fine leaves, and small, yellow

flowers and singular-looking pods. The leaves are said to be used in tying up the roll of betel leaf, areca nut, &c., for a priest to chew; hence the name.

ကွင်းထီး, *n.* betel nut, areca catechu or areca palm.

—ထွေး, *n.* a betel-spittle.

ကွယ်, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*; used vocatively only; plural ကွယ် (frequently *pron.* ထွယ်). The use of this word denotes a certain amount of good feeling on the part of the speaker, and is used in *familiar* intercourse. It means more, sometimes, than merely "you," *e.g.*, ဝေထွေးလားကွယ် It conveys the same sort of good-will as is implied in the English expression, if used amongst equals, "don't you know, old fellow?"

ကွယ်, 2, *v.*; *see under* ကိုးကွယ်။

ကွယ်, 3, to conceal, screen from view, keep out of sight, to disappear; to be screened from view, to disappear; ဟိုလူ ကိုသင်္ဃာတင်ကွယ်သောကြောင့် မမြင်နိုင်ပါ, I cannot see that man because he is hidden by the tree; (2) ဗေဒင်၌ ဝိသုဒ္ဓိအနာဂတ်အာထွန်းဗေဒ ကွယ်သောကြောင့် ဘုံသိရှိတော့သည်။

—ကာ, *v.* to protect by interposing, (to shield); ဤသူဥပါသ် လှော်မည်ကို မိုး၍ကွယ်ကာ၍ပြောသည်။ ကွယ်ကာစောင့်ရှောက်။

—ထမေရ (*pron.* ကွယ်ဒမေရ as if one word), *adv.* screened from observation, in a secret concealed manner, *e.g.*, မောင်မင်း ရှေ့တွင်ထမ့်ကွယ်ထမေရထမ့်ပြုတတ်သည်။

—ထောင့် (*pron.* as spelt), *v.*; *see* ထောင့်—(1) ကွယ်ထောင့်၍အစပ် ခံသည် (2) မှန်ရက်မပြောကွယ်ထောင့်၍ပြောသည်။

—ပုန်း, *v.* to hide with a view to avoid danger.

—ပျောက်, *v.* to disappear; လဆန်းဝရက်နေ့တွင်ညည့်အခါသန်းခေါင် အချိန်မှလကွယ်ပျောက်တတ်သည်။

—ရှက်, *v.* to conceal, hide; မိမိအကြံကို ထုတ်ကာမျှားမသိအောင်ကွယ် ရှက်၍ပြောသည်။

ကွာ, 1, *v.* to become separate (implying a previous union), to divorce, put away (a wife or a husband), to be apart, distant; less than ဝေး; သည်လျှာထောက်ညာထက်ခြားတတ်ကွာသည်; there is a great disparity between the intellects of these two men (or *lit.*, the intellects of these two men are wide apart); (2) သူတို့အပြောခြင်းပင်တတ်ကွာသည်, there is a great difference between them, even in their manner of speaking (or conversation).

—ရှင်း, *v.* to divorce as above; ကျွန်ုပ်မိန်းမနှင့်ကွာရှင်းကတည်းက တကြိမ်တခါမှမတွေ့ရပါ, I have never met my wife once (*lit.* one single time) since I was divorced from her.

ကွာထင်း, —ဝေး, *v.* to be distant ; သည်လောက်ကွာဝေးသော (or ကွာထင်းသော) ခရီးကိုကျွန်တော်မျိုးမထွားနိုင်ပါ, your servant is not able to go such a distant journey.

ကွေ (not used alone).

—ကွင်း, *v.* to be parted for a length of time or for ever ; အသေထက်။ ကျွန်မက အတွန်ပင်ချစ် သော်လည်း ယောက်ျားနောက်သို့ ထိုက်ရသောကြောင့်ယခုကွေကွင်းရထော့မည်, father, though I (*lit.* your female slave or servant) love you exceedingly, we shall be obliged to part for a time, as I have to follow my husband (or *lit.*, because I am obliged to follow my husband). [*Note.*—The word ထက် denotes tenderness on the part of the speaker, and in certain senses it seems almost equivalent to the English “dear.”] (2) နာနာဘာဝအမိအထက်စွန့်ပစ်၍တပါးသောရွာ၌ ကွေ ကွင်း၍နေခြင်း။ ဝိနာဘာဝသေသဖြင့်ကွေကွင်းရခြင်း။ အညဉ္ဇကာဝတပန်အထူးသဖြင့်ကွေကွင်းခြင်း။

ကွေ့, *v.* to bend round, be curved, circuitous, roundabout. Der. အကွေ့, ထင်းမြောင့်ကိုမသွားရအောင်ကွေ့၍သွားရသည်, not being able to travel by the straight road, he is obliged to go a roundabout way.

—ကောက်, *v.* to be serpentine, sinuous (to be artful, disingenuous, to be wily in disposition and conduct) ; ဤသူသည် အခွန်ကိုမပြောချင်ကွေ့ကွေ့ကောက်ကောက်ပြောထက်သည်။

—ထည်, —ထိပ်, *v.* to be circuitous in speech or management, indirect, manœuvring ; အပြောအဆိုကွေ့ကွေ့ထိပ်ထိပ်ရှိသည်, this speech is indirect and circuitous.

—ဝိုက်, *v.* ; see the parts ; မိုင်း၌ရှိသောသက်တံကွေ့ကွေ့ဝိုက်ဝိုက်ရှိသည်။

ကွေ့နာ, *n.* a kind of leprosy ? [A kind of skin disease having a primary sore with a scab and scaly appearance of the skin. More common it is believed in Upper, than Lower, (မြောက်) Burma.]

ကွေး, *v.* to curve, draw together at ends, as a bow ; ညွတ်သည်။ Der. အကွေး။ ထိနပ်သရေထူးသောကြောင့် ခြေထောက်ကိုမကွေးစေနိုင်အောင်။

—ကောက်, *v.* ; see the parts (same as ကွေ့ကောက်).

—ညွတ်, *v.* same as ကွေး။

—ဝိုက်, *v.* ; see the parts ; ဆိမ္မတ္တခင်းသည်လူမြေတထောင်တင်ရသော ဝေးထီးကိုကွေးဝိုက်အောင်။ ထင်၍ပစ်ထေသည်။

ကွဲ, *v.* to be divided in the midst, be broken or severed lengthwise, be split ; *comp.* ထျိုး, to part, be parted ; ကွာသည်, to be divided, become various, diverse, explode as a barrel of gunpowder, burst as a gun, ပြားသည်, ပြားနားသည်။ Der. ခွဲသည်—(1) ထုချင်းတည့်သောကြောင့်ကွဲကြသည်။ (2) အထူဝါဒကွဲ

ကြသည်။ (3) သေနတ်ထက်ထဲမှာထမ်းကိုအားကြီးထိုးမိခြင်းကြောင့်အသံ
ငြိမ်းငြိမ်သွားလေသည်။ (4) ပုကန်ပြားပုကန်လုံးများကို ထွန်းပေါ်ထူထပ်၍
မောင်းထွင်းထွင်းဆောင့်သောကြောင့်ကွေးကုန်လေသည်။

ကွဲအက်, *v.* ; see the parts.

—ကွဲ, *v.* ; see ကွဲ, 2nd def.

—ပေါက်, *v.* ; see the parts.

—ဖျ, *v.* ; see ကွဲ, 1st def. ; used in combination with ဖျက်စီး,
appended.

—ဖြာ, *v.* ; see ကွဲ, 3rd def. , to be scattered ; rather appli-
cable to living things ; *comp.* ကြဲ and ဖြန့်ကြဲ။

—ထမ်း, *v.* to differ in sentiment ; မိတ်သဘောမတူ။

—ရှ, *v.*

—ကွဲ, *v.* ; see ကွဲ, 3rd def. ; ထူးခြားသည်။ ဤသူသည်အများနှင့်မတူရပ်
ရည်သဘောနှင့်ကွဲကွဲထူးထူးခြားရှိသည်။

ကွဲ, 2 (ကွဲ), *n.* the dammer tree.

ကျွတ်ကျွတ် (ကျွတ်ကျွတ်), *adv.* indicative of the seething noise made
by boiling water.

—ဆူ, *v.* to boil bubblingly, to wallop (boiling with a heav-
ing noise) as boiling water, to make a confused noise as
a multitude under the influence of some passion, excite-
ment, anger, joy, and on hearing extraordinary news, &c. ;
အင်းထဲမှာ ငါးကျွေး ငါးရုများ၍ ပွက်ကြသောအသံမှာ ကျွတ်ကျွတ်ဆူ (ထေ)
သည်။

—ညှိ, *v.* to make a confused noise as a multitude, &c., peo-
ple quarrelling ; ဖျက်ဆီးပွင့်ပွင့်သလိုကျွတ်ကျွတ်ညှိနေရသူ။

—ရိုက်, *v.* same as last def. of ကျွတ်ကျွတ်ဆူ and same as ကျွတ်
ကျွတ်ညှိ။ ဖြေသည်အရပ်ဝေးကရောက်သောကြောင့်အိမ်နီးပါးချင်းသိတင်းမေး
လာကြသောကျွတ်ကျွတ်ရိုက်၍နေကြသည်။

ကျွတ်, *v.* to be loosed from (its proper) place, to be freed from,
cleared, released, emancipated ; ထွတ်သည်, to be emanci-
pated ; နိဗ္ဗာန်ထူသည်, to be entire, complete, without remain-
der or exception, to come off as the hair of the head ; used
adverbially or with a continuative affix, as ထပ်ထိုးကျွတ်ဆီး
သည် or ထပ်ထိုးကျွတ်အောင်ဆီးသည်, the whole tree bears fruit.
Der. အကျွတ် and ချွတ်—(1) သည်အရပ်တွင်ကာလရောက်ဖြစ်သည့်မှာ။
ထစ်ထိုးကျွတ်အောင်သေသည်, in regard of the cholera which
took place in this locality, the whole village died ; (2) ဒုတ်
ဖျားမိသောကြောင့်ထမင်းလုံးလုံးအောင်ဆပ်ပင်ကျွတ်သည်။

—ထွတ်, *v.* same, 2nd def. ; also means to win a horse (pony)
race easily. *Anglicè* “hands down,” “got clean away,”

“pulling double,” “cantered in an easy winner,” &c.; (2) to draw away and win by two or three lengths in a boat-race (ကျွတ်ကျွတ်ထွတ်ထွတ်နိုင်သည်); မြင်း၂စီးပြိုင်သောအခါထမ်းမြင်းက ကျွတ်ကျွတ်ထွတ်ထွတ်နိုင်သည်, when the two ponies raced, one of them got clean away and won.

ကျွတ်နွတ်, *n.* the *Gnetum edule*, an evergreen, lofty, scandent shrub.—*K.*

ကျွန်, *n.* a subject, servant, or slave, one under authority; ဗယံ ဟူ၍ ကျွန်ခံတန်း။

—ကြေး (ကျွန်ကျေး), *see* ကြေးကျွန်။

—ခံ, *v.* to be in a state of slavery; ရွှေဇဝါးထောင်အောက်၌ထိန်းသောသူတို့ကိုကစားရန်အိုခရီးသေ့ကြောင့် ကျွန်ခံ၍နေရသည်။

—ထော်, *n.* a king's subject; *pron.* I, mas., used in addressing a superior.

—ထော်မ, *pron.* I, fem., used in addressing a superior.

—မ, *n.* a female servant or slave; *pron.* I, fem., used in addressing a superior, but less respectful than ကျွန်ထော်မ, by abbreviation ကျမ။

—ဆီးထော် (*pron.* ဆီး, to be distinct), *n.* a pagoda slave; ဘုရားကျွန်, ခွါသား။

ကျွန်ဝံ (commonly written ကျွန်ဝံ), *pron.* I, mas. or fem.; used in addressing an equal; by abbreviation ကျွန်ဝံ or ကျွန်ဝံ။ [This expression (or ကျွန်ဝံ) is generally preferable to ငါ, notwithstanding that one may be addressing persons lower in the social scale than one's self.]

ကျွန်း, *1, n.* an island.

—ကြီးလေးကျွန်း, *n.* the four great islands encompassing the Myinmo mount—ဥတ္တရကုရုကျွန်း, Uturukuru, in shape like a square seat and 8,000 yoozanas in extent, on the north of mount Meru; ပြုပ္ပဝေဓကျွန်း, Pyoppawidéha, in shape like a half moon and 7,000 yoozanas in extent, on the east of Maha Meru; အမာရဂေါရကျွန်း, Amaragawya, in shape like a round mirror and 7,000 yoozanas in extent, on the west of Maha Meru; ဇမ္ဗုဒိပါကျွန်း, Zambudipa, three-sided or angular and 10,000 yoozanas in extent, on the south of mount Meru; of these 10,000 yoozanas, 4,000 are covered by the ocean, 3,000 by the forest of Himala (the range of the Himalayan mountains), and 3,000 are inhabited by men.—*M.B.* In Singhalese the islands are, according to the same authority, called respectively (1) Uturukurudiwayina, (2) Purwawidésa, (3) Aparagodana, and (4) Jambu-

dwipa. လေးကျွန်းထည့်တန်သညာန်ကား အထယ်ကဲ့သို့နည်းယူကား။ ၈၉။ ဒီပါကျွန်းသည်။ ထွင်းဘီးသညာန်ရှိ၏။ အရှေ့ကျွန်းသည်ထက်ဝက်သညာန်ရှိ၏။ မြောက်ကျွန်းကား လေးထောင် အင်း ပျဉ် သညာန် ရှိ ၏။ အနောက်ကျွန်းကား လပြည့် ဝန်း သညာန် ရှိ၏။ (*Wade's Dictionary of Buddhism*), what is the appearance of the four islands and how are they situated? Zambudipa has the appearance of a cart-wheel (as Burmese cart-wheels before the advent of the English were not particularly *round* in appearance, the Singhalese description of the island and the Burmese, it may, by an effort of imagination, be made to agree); the eastern island has the appearance of a half moon; regarding the northern island it has the appearance of a square bedstead; regarding the western island it has the appearance of a full-orbed moon.

ကျွန်းဆွယ်, *n.* a peninsula.

ကျွန်း, 2, *n.* the teak tree; သစ်တကာသစ်ထက်ကျွန်းသားအပိုင်အစာ ဆုံးဖြတ်ပါသည်, teak is the most durable of all timber.

—ဇို, *n.* a tree nearly allied to the teak, producing large, strong tough timber, the *Gmelina arborea*.

ကျွန်းကောင်းနှစ်ယောင်, *n.* a kind of tree, the heart of which being hard and of a light yellow colour, is used in the manufacture of combs.

ကျွန်းလာ, *n.* a species of storax, *see* ကိုင်းသားမိုကြီး။

ကျွမ်း, 1, *v.* to be burnt up, consumed by fire.

—လောင်, *v.* same; တရွာလုံး ကျွမ်းလောင်ရန်ပြီ, the whole of the village has been entirely burnt and consumed by fire, (ရောဂါကျွမ်း, to be past cure as a disease).

ကျွမ်း, 2, *v.* to be acquainted, familiar with, to be versed in, skilled. Der. အကျွမ်း။ ဟိုလူကို ကျွန်ုပ်ကျွမ်းငြားသော်လည်း မေးခွံပါ၏, notwithstanding I do not know that man, I dare ask him.

—ကျင်, *v.* same, but mostly used in the latter sense; to be *au fait* at a thing; ကျင်ကျွမ်း, ကျင်လည်သည်။ လက်ဆွားအထုပ်ကို ကျွန်ုပ်ထတ်မြှောက်ကျွမ်းကျင်ပါသည်, I am skilled in and understand carpenter's work.

—ဝင်, *v.* same, 1st sense; အကျွမ်းဝင်သည် (scarcely ever used except in the reduplicated form, *e.g.*, ကျွမ်းကျွမ်း ဝင်ဝင် ရှိကြသည်, they are on familiar terms).

ကျွဲ, *v.* to sink into or through, as into mud or through a floor, to go too far, to make a *faux pas*, to commit one's self, as ဝေးကွယ်သည်, a *lapsus linguae* (vulgar "to put one's foot in-

to it ") or miss the place of destination, ခရီးကျည်သည် ; also to be away from home when wanted or inquired after (အဝေးသို့ ကျွဲ) — (1) ကြမ်းကျွဲလျှင်မြေကိုနှုတ်လိုရ၏။ စကားကျွဲလျှင်နှုတ်၍မရ, if one puts one's foot through a floor, one can extricate it, but one cannot extricate one's self if one commits one's self in speech ; (2) ငြိမဂ္ဂိပါခရီးကျွဲနေသည်, Nga Phyu is not here, i.e., he has gone too far on his journey to be recalled.

ကျွေး (ကြွေး), 1, *v.* to call out, cry, proclaim aloud, halloo, shout, to screech and scream in large numbers as birds, or as a bird when separated from its mate ; used in composition only ; အော်သည်, ယစ်သည်. Der. မိကျွေးသည် and ယစ်ကျွေး။

— ကြွေ, *v.* same (most common) ; ကောင်းသောစကားကိုဖြစ်စေ။ မကောင်းသောစကားကိုဖြစ်စေ။ အရင်ထဲတွင်ကျွေးကြွေကြသည်။ (2) ဤလိုဆိုရာတွင်သဘောတူစမ်းမြောက်ကြ၍။ ထိုကျွေးကြွေလေ၏။

ကျွေး, 2, *v.* to give a meal, furnish a repast, အစားကျွေးသည်။ ထမင်းကျွေးသည် ; to feed, nourish, cherish, မွေးသည် ; size, မြည့်စာကျွေးသည် ; မြင်းကိုအစာမှန်မှန်ကျွေးလျှင်နာလိမ့်မည်, if you do not feed the horse (or pony) regularly, it will get sick.

— မွေး, *v.* same, 2nd def. သားသမီးများက မိဘများအိုမင်းမရွမ်းရှိသောအခါ။ ကျွေးမွေးနိုင်လျှင်ကျွေးမွေးလိုက်သည်. [Note.—ကျွေးမွေး is often used with ထုတ်သင်.]

ကျွေး, 3, *n.* wild yam.

— ကျောက်သား, *n.* another kind of yam.

ကျွဲ, *n.* a buffalo.

— ကော်, *n.* glue made from buffalo skin.

— ကျောင်း, *v.* to tend buffaloes.

— ခိုး, *n.* a buffalo thief.

— ချေးရီး, *n.* the scarab beetle.

— မြီ, *n.* a buffalo pen.

— စားချက်, *n.* a buffalo grazing-ground.

— ဇရက်, *n.* the pied starling ; ဇရက်ချေးစား။

— တညင်း (ပင်), *n.* the dark-purple pongamia tree.

— နံ, *n.* (the cross-timbers in a house to which the sides and partitions are nailed).

— နံပေါင်း (ပင်), *n.* a kind of creeper.

— နှာခေါင်း (ပင်), *n.* a kind of plant.

— ဗဒုံ, *n.* an induration, callosity occasioned by pressure or friction of the skin ; ထွေထိုးသားများသည်များစွာထွေထွေကိုပါးနှင့်ထိုးရသောကြောင့်ကျွဲဗဒုံထသည်။

ကျွဲပန်းထ၊ —ပန်းထိုက်, *v.* to have such induration, &c.

—ပေါ့နွားပေါ့, *n.* a collective term for stolen cattle.

—ပြီးဆွဲ (ထင်းပြီးဆွဲ), *n.* the king crow; ငှက်ဆောင်။

—ထိုက်သဖြေ, *n.* a species of eugenia.

—သွေး, *n.* the wild nutmeg tree; ထောင်စံတား။

ကျွဲကော, *n.* the pumelow, shaddock; a species of edible lemon.

ကြွ, *v.* to rise, swell up, ပေါင်းသည်; to arise, ထသည်; to lift up, ချီသည်, ဝင့်သည်, မြှောက်သည်; to proceed whether going or coming (respectful) (ထက်ရင်ထော်ကကြွထော်မှုပေါသည်), to ascend in the heavens as the morning sun (နေအထန်ကလေးကြွမှထွားပါသည်), to beat quickly as the pulse; ကြွလှမ်းထော်မှုသည်။ ထုထွက်သောအခါ နေအထန်ကလေးကြွမှ ထွက်သွားပါသည်။ ထမင်းဝခြေကြွ။ Prov. [ကြွ, to rise as the water of a river or creek, *e.g.*, မူးရေနည်းနည်းကြွထင့်။]

—ပင့်, *v.* same, 3rd def.

—ရှု, *v.* to be loose, puffy, ဝေပ်, and also friable; to step lightly, be agile of foot as a horse; ထည်မြင်းသည်ဖြင့်မည်ရှိသောအခါ အလွန်ကြွကြွရှုရှု (*pron.* ကြွကြွရှုရှု) ရှိသည်, this pony, when about to race, is in a very excited condition.

—လာ, *v.* to come (respectful).

—သွား, *v.* to go (respectful).

ကြက်, *n.* a rat or mouse, ကြောင်မရှိကြက်မြူး. *Anglicè*, 'when the cat is away,' &c. (မီးဝေးမြင်စာ has a similar signification). ကြက်ကိုဖြိုး၍ကိုးမီးရှိသည်, 'to set fire to the paddy-barn because one bears resentment to the rat.' (*Anglicè*, 'to cut off one's nose to spite one's face.') The above three examples are proverbs.

—ကတိ, *n.* a musk rat.

—ကထိလောင်, *n.* a species of mouse.

—ခဲ, *n.* a notch in the timbers of the roof of a house, to mark the proportions [as a verb to 'gaw' as a rat, *see* မီးလောင်].

—ရက်, *n.* a shrew-mouse (a small animal resembling a mouse, living mostly under-ground, and once thought venomous).

—ထက်, *v.* to be affected with cramp or spasm, သွေးကြက်။

—နက်, *n.* the black jungle-rat (မြွေကြက်).

—နံသာ, *see* ကြက်ကတိ။

—နီ, *n.* a wart.

—မြူ, *n.* the small white mouse of China (sometimes found in Burma).

—ရှောင်, *n.* (a piece of timber extending round the inside of a Burman boat, on which the cross timbers rest which support the deck).

ကြွတ်ဆင်းကူး, *n.* a kind of rat (larger than the ကြွတ်ဝတ်).

—ဝင်းမြူ (ဝင်းပူ), *n.* one species of mouse.

—သား, *n.* the flesh of the calf of the leg *or* of the arm above the elbow (မြေသားထိုးကြွတ်သား), (ထက်စောင်းကြွတ်သား), the biceps.

—ခူးမျို, *n.* the small flying squirrel; *comp.* ဂြိုမျို, the large flying squirrel.

ကြွင်း, *v.* to remain, be left; ကျန်, to remain as not comprised; ခေါ, to be other, the rest. Der. အကြွင်း and မြင်း။

—ကျန်, *v.* same, 1st def.; အလှူထုခွာ ပရိသတ်ကိုကျွေးမွေး၍ ပြီးထော့ကြောင့်။ ကြွင်းကျန်သမျှကို။ နောက်ကျသောသူဝားရထော့သည်။

ကြွတ်, 1 [*Hirudo Zeylanica*], *n.* a small land-leech of black colour, very common in Lower Burma.

ကြွတ်, 2, *n.* a descendant of the fifth generation from one's self.

ကြွပ်, 1 (*pron.* ငြပ်), *n.* bismuth, dirty scurfiness on the skin, as on the elbow and knees of the followers of Burmese officials, caused by the skin of these parts being triturated by contact with the floor (owing to their constantly being in a posture of obeisance).

—ထက်, *v.* to have the said dirty scurfiness.

ကြွပ်, 2, *v.* to be crackingly brittle, as a dried leaf, tinsel; *comp.* ထက်, to be easily broken; to be irritable, snappish, crusty in a bad, and to be energetic in action, dauntless, high-spirited in a good, sense; သည်လူအဝေးအနီးသူများထက်ကြွပ်အောင် ထုပ်ထပ်သည်။ မြည်လိုက်ထပ်ကြွပ်ကြွပ်ထက်လို (as in eating lettuce).

—ကြွပ်, *adv.* passionately, violently, ချွပ်ချွပ်; ချွပ်ကြွပ် is, perhaps, more commonly used.

—ထက်, *v.*; see the parts, be high-spirited, to possess a fiery temperament; သည်လူမယုတ်ချွင်ခပ်ထက်ထူးမိတ်အဖွန်ကြွပ်ထက်သည်, this man is not in the habit of putting up with what is unjust, he is very high-spirited.

—ခွ, *v.*; see the parts.

—ချွပ်, *v.* to be quick in action and in temper, irritable; ဤအလှူတွင်မြေချွပ်သောသော့ကြောင့်ကြွပ်ချွပ်အောင်အထမြောက်ထေသည်။

ကြွပ်ကျို (pron. ကြွပ်), *adv.* viscidly, to speak in a drawling manner; စကားကြွပ်ကျိုကျိုမြောထက်သည်, he is in the habit of speaking in a drawling manner.

ကြွတ်, *v.* to have in abundance; applied to property, possessions of any kind, to be opulent, wealthy, to be well off, ရထက်ထည်; *comp.* ကိုထန်, ကိုယ့်, and စည်ပင်။

—စ, *v.* same; *comp.* ဖြည့်စ, to be copious in speech in a good sense, to be garrulous in a disparaging one, as စကား

ကြွယ်ဝသည်။ စောထိကဘုဌေးထည် ဥဉ္ဇာပစ္စည်းအတွန်ကြွယ်ဝသည်။ (၂)
ခင်ဘူးတယ်စကားကြွယ်ဝသည်နားမထောင်ချင်ပါ။

ကြွယ်ကြီးဝပါး, *n.* rice of a reddish colour (of a blackish colour?).

—လူး, *n.* cotton of a reddish colour (of a blackish colour?).

ကြွား, *v.* to be vain, boastful, ostentatious, to swagger, strut, ဝါသည်, ပထွားသည်။

—ရှား, *v.* same; applied to manners (of infrequent use); to be modish, stylish in appearance; ခင်ဘူးထွေးနေမှာကြွားကြွား ရွားရွားရှိ. (Probably the English word “*dashing*” is a fair equivalent.)

—ဝါ, *v.* same; of general application; ကြောင်သည်မဟုတ်သည်ကို အဟုတ်ယုတ်၍ ထူတပါးယံ့မှားခြင်းရှိအောင်ကြွားဝါ၍ ပြောတတ်သည်။ (၂)
ထူတလူးအဝတ်ပုဆိုးနှင့်ကြွားဝါ၍လမ်းရှောက်သည်။

ကြွေ, *1, n.* a species of shell-fish, the shell itself, a cowry; အဝ် လိပ်မင်းမရောက်မှီ အဝတ်အထည်များကို ဖွပ်၍ပြီးထွင်။ ကြွေထိုးဖြင့်အရောင် ပြေးအောင်ထိုက်လေ့ရှိသည်။

—အန်, *n.* the same when used in play.

—ကစား, *v.* to play cowries; ကြွေအန်ကစားသည်။

—ထိုက်, *v.* to smooth (cloth) with a shell, to calender, to iron; ကြွေရောင်ထင်။

—ပုကန်, *n.* a glazed dish.

—ရောင်ပြေး, *v.* to glitter as glazed cloth.

—ထုတ်, *v.* to glaze fine earthenware.

ကြွေ, *2, v.* to fall off, as leaves or fruit. Der. ခြွေ၊ ရွက်သစ်ထွေ လောင်းမည်ဆို ရွက်ထောင်းငယ်ကြွေ။ စဉ်း။

—ကျ, *v.* same; ထည့်သရက်ဆီးအထိလိုကြွေကျသည်။

ကြွေး, *n.* a debt, ဖြီ (ခဆီးပတ်) ကြွေးထူထွင်မပူဘူး။ သန်းများထွင်မထားဘူး။

—ချ, *v.* to lend or let money.

—စား, *n.* a debtor; ကြွေးတင်သောသူ။ ဖြီစား more elegant.

—ထင်, *v.* to incur a debt; အဝ်လိပ်ပြည်မှာကြွေးတင်ကျန်ဖြစ်မရှိပါ။

—ဖြေ, *v.* to be liquidated as a debt.

—ရှင်, *n.* a creditor; ဖြီရှင်။

၁

[The second consonant in the Burmese alphabet and second in the class of gutturals (၁၅၈).]

ခ, *v.* to pay respect, wait upon, pay court to; to be obsequious, submissive, endeavour to conciliate; သုလိုက္ခနိဝိသွား၍ မခိုင်ပါ

ခဝား, *v.* same, 1st def.; မင်းခဝားယောကျ်ား။ ပစ္စန္ဒရစ်ရွာသူ ရွာသားတို့ လည်းအိမ်ရှေ့မင်းမှန်းကိုသိလျှင်။ ခဝားကျိုးနွံကြလေ၏။

—ညောင်း, --ညွတ်, *v.* same, 1st def. (infrequent); မယာမင်းကြီး သခင်ကိုပြည်သူအပေါင်းခညောင်းဝပ်ထွားကျောက်ထားကြသည်။

—နဲ့, *v.* to praise, congratulate, flatter ironically; ထထောက်သော သူက။ ထယောက် သောသူကို။ စာမထတ်မှန်းသိလျက်နှိပ်ခင်ချား ထယ်စာ တက်သည်ဟု ဆိုသော်။ အခနဲ့ ခံရသောသူကမပြောပါနှင့်ဘျှာ ခနဲ့မှန်းကိုကျပ် ထိပါ၏ထုပြန်ပြောလေ၏။

—ထ, *v.* (used in an adverbial form), ခယထ and ခယဝထ, with coaxing importunity; ထူ၂ယောက် အမြင်း များကြသော အခါ။ ထ ယောက်သောသူက။ မူပြစ်မရှာရအောင် ခကဝယပြော၍ တောင်းပန် ရသည်။ ခယဝပ်ထွား။

—ရမ်း, *v.*; see ခ။ ခရမ်းဖိုခို။

ခအုင်, *n.* a species of ficus; ခေသုဒ္ဓိ။

—ရပ်ကူ, *n.* a kind of ficus.

ခက, 1, *v.* to be hard, difficult, arduous, ထတ်သည်; ခဲသည်, to be hard to deal with; to be harsh, rigorous, severe; ခက်ရဲဝက် ဆစ်စကား။

—ကျိတ်, *v.* same, 1st and 2nd def.

—ခဲ (ခက်ခဲ), *v.* same, 1st and 2nd def., to be difficult of investigation or attainment; *comp.* နက်နဲ။ ရှမ်းစာလွတ်ပါ၏အထိ မှာအထွန်ခက်ခဲသည်, Shan literature is easy; the accent (or pronunciation) is exceedingly difficult of attainment; ခက် ခဲသောအရာတွင်ပေါက်အောင်ကြံဆောင်နိုင်မှ။ ယောကျ်ားပြီသည်, he only is manly who in a position of difficulty is able (contrives) to attain success.

—တင်မောင်းနင်း။

—ထာရ်ရှိ, *v.* to be rough, stiff, hard, as the skin; ဆိကြားမင်း ဗန္ဓုကမ္ဘလာပြုကျောက်ဖျာသည်။ ထူပြည့်၌အကြောင်းရှိလျှင် ခက်ထရော်ထင်း မာလေသည်။ [When a good man is struggling with adversity, the fact is made known to Sakka (ဆိကြားမင်း) by the throne on which he is sitting getting warm.—Childers' Pali Dic.] [Note.—When nothing of importance is going on in the country of men, the throne of the Thagya remains in a delicately soft state.]

—ထန်, *v.*; see ခက်, 2nd and 3rd def., savage, truculent; ဤသူ သည်အများသောသူနှင့်မထူ မိတ်အထွန်ခက်ထန်သည်။

ခက်, 2, *v.* to cover a vessel with network of rattan, cord, &c.; ဆိုးကိုကြိပ်နှင့်ခက်သည်, he covers the vessel with rattan work; အညာသား တူးကို ကြိပ်နှင့်ခက်၍ ရေများ ဆိများ ထည့် ထတ် သည်, up-

country men are in the habit of putting oil or water into calabashes covered with rattan work.

ခက်မ, a main branch, *see* အခက်မ။

ခက်ရင်း (*pron.* ခရင်း), *n.* a fork of any kind or size; ထုံးခွက်ရင်း, a three-tined fork.

—ခွ, *n.* same.

ခက်ထန် (ပင်), *n.* a kind of tree.

ခာ (from ဝား, to be bitter), *a.* slightly bitter, bitterish; used with adverbs, ခဏ်, rather, *e.g.*, ခဏ်ခါရှိသည်, it is rather bitter.

ခင်, ၁, to be attached to; *comp.* ချစ်မောင်မြတ်သူမိန်းမကိုအတွန်ခင်သည်။ အနားကမ္ဘာ။ မခွါချင်ဘူး, Maung Phyu is very much attached to his wife; he does not like to leave her (side).

—ထွယ်, *v.*; *see* the parts; ဤသူထွယ်ယာဒိုင်း မြေကိုခင်ထွယ်သောကြောင့်။ တပါးသောအရပ်သို့မပြောင်းနိုင်ပါ, owing to this person being attached to his landed property, he cannot move to another locality.

—ခင်, *v.*; *see* ခင် (most common); တချစ်သူမျိုးများသည်။ မြို့ရွာမီးလောင်သည်ရှိသော်။ ဥစ္စာကိုခင်မင်၍။ တပါးသော အရပ်သို့မပြေး ထိုအသေခံထက်သည်။

—မွတ်, *v.* same; when applied to food, to long for; မြဲဖွတ်မင်းထူသားထည်းဟူသောအစာကိုခင်မွတ်ထက်သောကြောင့်။ ကလေးဟတ်အမတ်ကပြည်မှနှင့်ထုတ်လေသည်။

—ခွန်, *v.* (infrequent) (same ခင်ခင် ခွန်ခွန်ရှိ)။

ခင်, ၂, *verb. affix* of tense, denoting the prior-past or prior-future; ခွန် လင် (infrequent), *qual. affix* (with မ prefixed to the verbal root and a continuative affix expressed or understood) before ခွိ. [*Note.*—One kind of အား, to be at leisure.] ထမင်းမစားခင်ကျန်သွားရင်ပါသည်။ ဟိုကိုမရောက်ခင်ပါ, လမ်းမှာကြာဦးမည်ထကွတာရှိသည်။ ဒေးဒေရ ရွာသို့ ဆုကလွှာကထွားလျှင် တရေမကုန်ခင်ပါဘူး။ ခင်ဘူး၊ ဆီသို့ခင်သည်ရက်ကိုမရောက်မည်မိုးပါသည်, I am afraid that I shall not arrive on a day when you are at leisure. အရင်ကခင်ဘူးက ကျုပ်ဆီမှာယူသည့်ငွေ မခင်သေးလျှင် ကွန်ထော် ယခုချက်ခြင်းမယူလိုပါ။

ခင်ကြီး (from သခင် and ကြီး), *n.* a priest of Buddh, ဘုန်းကြီး, ပဉ္စင်း, ရဟန်း [*Note.*—In the time of King Bodaw no one was allowed to address or talk of the rahans as ဘုန်းကြီး, as that monarch disputed their right to the title and held that no one was ဘုန်းကြီး except his royal self; hence the origin of ခင်ကြီး].

ခင်တရင်, *n.* an additional roof projected in front of the main roof or covering of a carriage or boat of state; ခင်တရင်ပေါင်း (*pron.* ခင်ဒရင်ပေါင်း) ခင်းမျှားစီးသောငွေများ ခင်တရင်ပေါင်းဟု ချ်ခေါ်သည်။

ခင်တိတ် (*pron.* ဝင်ဒိတ်), *n.* a kind of owl (rare), a wooden frame supported on wheels (*comp.* ခုထားခင်တိတ် and ထွင်းခင်တိတ်), used for carrying the mortal remains of the aged to the burial-ground.

ခင်ပုင် (*pron.* either ခင်ပုင် or ဝင်ပုင်), *n.* a kind of owl; *comp.* စီးကွတ်; * a slanting roof appended to the end of the main roof of a boat.

—ဝင် (*pron.* as spelt), *n.* a kind of small raised stage with a roof above the main roof of a large Burmese boat at the stern end, in which the lhay-thugyi, or any person (save women) who happens to be steering, sits when the boat is under way.

ခင်ပွန်း (*pron.* ခင်ပွန်း), *n.* a correlate in marriage, whether husband or wife, a spouse, အိမ်ထောင်ဖက်၊ မြှောက်သား in composition, a friend, *see* အဆွေခင်ပွန်း and မိတ်ခင်ပွန်း, ခင်ပွန်းရှာ။ ခင်ပွန်းကောင်းဆို အကြောင်းလက္ခဏာ ထုံးပါး ဟူသည်ကား။ မျက်မှောက်မျက်ကွယ်ကိုယ်ဖြင့် ပြုသောအမှုလည်း။ ချစ်မှုသာပြု၏။ မျက်မှောက်မျက်ကွယ်နှုတ်ဖြင့်ဆိုသောစကားလည်း ချစ်မှုသာဆို၏။ မျက်မှောက် မျက်ကွယ်နှစ်ထုံး (နှစ်ထုံး) ကကြံသော်လည်း ထထောက်ကို ထထောက်ရတော်စွဟူ၍နှစ်လို၏။ ဤသို့အချင်းချင်း နှစ်လိုသော အကြံကို လည်းကြံ၏။ ဤသုံးပါး ဟူသတည်း—*Wade's Dictionary of Buddhism*, page 108. ခင်ဘျားခင်ပွန်းသည်မ (or ခင်ပွန်းမ) ထယ်မှာရှိသထဲ, where is your wife, sir? အစ်မခင်ပွန်းသည်ထယ်သို့ သွားသထဲ, sister (a term used affectionately to women older than one's self), where has your husband gone? ကျွန်မမှာခင်ပွန်းပျက်သည်။

—ငြိမ်, *n.* a traitor to friendship, one who sins against a friend; မိတ္တရုတ္တိ။

—ရှာ, *v.* to seek a husband or wife.

ခင်ဘျား (from သခင် and ဘုရား), *n.* sir or madam, a term of compellation used by men to persons rather superior, whether men or women, a very polite term if used by a superior to an inferior; ခင်ဘျား ကျွန်ထော်နှင့် စကား ပြောသည်။ This is a phrase much in use among the Burmese when speaking of a polite man, *i.e.*, one who addresses others as ခင်ဘျား, and speaks of himself as ကျွန်ထော်. [By some it is maintained that ခင်ဘျား should be written ခင်ဗျား as no one but a Buddha is, strictly speaking, entitled to the use of the letter ဗ in the words ဘုရား၊ ခင်ဗျား or ဗျား.]

ခင်ရိုး, *n.* a strip of high ground, lying between two low spots [a spur of a range of mountains or hills, ခင်ရိုး, or ခင်ရိုးခင်တန်း, ခင်မ or ခေဝေ, the main range or watershed]; ခင်ရိုးတန်း။ ထောင်ခင်တန်း။ ထောခင်တန်း။ ကုန်းရိုးတန်း။

ခင်း, *v.* to spread open, expand; ဖြန့်သည်, to set out in order, to arrange, array; ကျင်းသည်, to interpret, expound. Der. အခင်း။ [Note.—In conjunction with စကား it means to anticipate another in speech with a view of avoiding some trouble or difficulty (စကားခင်း); စားပွဲကို ခင်းလိုက်ပါ, lay the table according to European fashion); မောင်ဖြူပရိယတ် အလယ်၌ ဝေယျာဓက ဝတ္ထုကို စကား ခင်း၍ ပြောသည်, Maung Phyu, in the midst of the assembly, related and expounded the story of Waythandaya.]

—ကျင်း, *v.* same, 2nd def.; ပွဲလမ်းသဘင်ကိုခင်းကျင်း (*pron.* ခင်းကျင်း) ကြသည်, they make arrangements for a festival.

ခဆီးပတ်ခြံ (ခါးဆီးပတ်ခြံ), *n.* a debt contracted for food; စားကြေး။

ခဏ (Pali), *n.* a kanah, a measure of time equal to four narahs (နာရ), an instant, moment, မဟုတ်, or ထမဟုတ်, *adv.* for a moment.

—ခဏ, *adv.* frequently.

—တဖြုတ်, —မတ္တ, *adv.* for a moment; ခဏတဖြုတ်ချေးလိုလာဘူးပါရဲ့ ခဏတဖြုတ်မတ်တတ်ကြပါ ကျောင်းတကားရယ်။

—တုန်းခြင်, *adv.* instantly.

ခဏ်း, *see* အခဏ်း။

ခတ်, ၁, *v.* to strike by a side or back blow, to row a boat, to beat out flat or thin, as metal; to stamp, impress (တံဆိပ် ခတ်သည်); hence to decide the quality of uncoined money, or, in conjunction with လူ့, to form a mental estimate or “take stock” of a person; sometimes derives a specific meaning from an adverb preceding it, as ရုန်းရင်းခတ်, to make a disturbance; ရှုပ်ရှက်ခတ်, to make confusion; ဆန်ခတ် (လှစ်ခတ်, to fan), (ချင်းထိုးခတ်သည်, to play Burmese foot-ball); မြန်မာလူမျိုးတို့သည် ထုရားကျောင်းကန်ချင်း၌ ရွှေဆိပ်ခတ်သည်, the Burmese (race) beat out gold leaf for overlaying pagodas, kyaungs, and tanks. [Note.—တန် in this sense is merely an expletive.]

—ထွင်း, *n.* a row-lock usually made of rattan.

—ခုံ, *n.* a prop on which an oar rests in rowing.

—ချိုဖောင် (ခတ်ချိုဆောင်), *n.* a kind of royal barge.

—ထက်, *n.* an oar; *comp.* ချွတ်ထက်, a paddle.

ခတ်ထိုင်, *n.* a thole.

—ထွေထွေလောင်း, *n.*

ခတ်, 2, *v.* to put into, as an article into a larger mass, to improve or complete it.

ခထောက်ကြီး, *n.* the *Pandeteria dilatata* of Symns.

ခတ္တ, *n.* a species of land lily.

ခနဲခနဲ, an exclamation made use of by grown-up people to children when hiccoughing or choking, or by grown-up people to one another, as saying this is supposed to allay the irritation, *see* ဆိတ်ခွား။

ခနဲ (ခနဲ), *adv.* formative (sometimes ခထဲ), indicative of suddenness and commonly shortness of duration; စင်ခနဲ။ ဒိုင်းခနဲ။ ဖုံးခနဲ။ မြိုးခနဲ။ အားခနဲ။ မြက်ခနဲ။ အားခနဲထွေသည်, to meet all of a sudden, as when one suddenly meets a person in the street, မြိုးခနဲထွေသည်, indicative of falling with a heavy thud; မြိုးခနဲထဲသည်, to fall with a heavy crash as a tree; ထန်ထိသောကြောင့် ခေါင်းနားပန်းဖြန်းခနဲကြိုးသည်, owing to being startled, he felt his head suddenly, with a flushing sensation, grow large; ဖုံးခနဲထဲသည်, to fall down, as some heavy body; အားစင်ခနဲထိုက်သည်, to ache twingeingly as a tooth when an exposed nerve is touched; မြက်ခနဲ, with a sudden pricking sensation or with the sensation experienced when cut with a razor or sharp knife or pricked by a nail or thorn; ဆူးစူးမိသောကြောင့် မြက်ခနဲရှိသည်။ ဒိုင်းခနဲထဲသည်, to fall down suddenly, as a horse when dead beat or a human being from being greatly fagged and faint; suddenly and loudly as the report of a gun, သေနတ်ဒိုင်းခနဲပစ်သည်; similar in some ways to ဖုံးခနဲ and မြိုးခနဲ။

ခနောက်, *see* ခံလောက်။

ခနောက်မိမ်း, *n.* antimony (a metal, brittle, of a silver-white colour, used in the arts and in medicine); ကာယထိပ္ပိတရာများက ခနောက်မိမ်းကိုဆေးမိုးကြီးနှင့်ပေါင်း၍ဆေးပေးတတ်သည်, professors of invulnerability usually add and mix antimony with the four principal medicines—ဂုံကမန်, ဂေါရာဇာဠိ, အနိပတိ, သနချေဠိ။

—ဖန်ခဲ, *n.* gelatine of antimony.

ခနောင်, *n.* a large whirlpool (ဝဲဩဃ) (obsolete).

ခနဲခနဲ, *adv.* loosely, shakingly, totteringly; in the way of making sport or exciting laughter by odd gestures or language (clumsily, awkwardly). မောင်မင်းအားသည်မှာ ခနဲခနဲရှိသည်, the manner in which you walk (or go) is very awkward; ကျားများမာန်မရှိသောအခါ ခနဲခနဲ လမ်းရှောက်၍ အွေးလေ့ရှိ၏။

သူဗျက်များ ရယ်ကွယ်ဖြစ်အောင်ထက်ခြေပြုလျက် ခနော်ခန့်ပြောဆိုထိတ်သည်၊ buffoons or clowns are in the habit of speaking in a ridiculous way, of making gestures with their hands and feet the while.

ခန္တိ or ခန္တိစ (pron. khan-tee-sa), *n.* patience, forbearance, သည်းခံခြင်း, see ပါရမီ။ ခန္တိပရမိတပေါတိတိကွာခဲ့, a saying made use of by Burmans who wish to live in peace with their neighbours.

ခန္ဓာ (Pali အပေါင်းအစု, a collection), *n.* a living animal body, or the collective parts and organs of such a body ; ကိုယ်ခန္ဓာ။ ခန္ဓာငြိမ်း။ ခန္ဓာပျက် ဖြိုနှိး, ခန္ဓာပျက် ကြွေ, to die ; ခန္ဓာမခံ ကြံထိပ်ပန်း မချင်းမသာရှိနေလေသည်, he (or she) remained in an unhealthy, pining, distressed and unhappy state.

— ငါးပါး, *n.* the five constituent parts of a living animal body, namely, ရူပက္ခန္ဓာ, materiality ; ဝေဇနက္ခန္ဓာ, the organs of susceptibility or sensation ; သဗ္ဗက္ခန္ဓာ, the organs of perception ; သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, the organs of destructibleness and reproductiveness ; ဝိညာဏက္ခန္ဓာ, the organs of intellect or thought.

— ပဉ္စက, *n.* same.

ခန္တိက (မြင်း) Khantika, *n.* the famous horse which conveyed (Gaudama) Theiddatta to (and bounded over) the Anawma river and then expired. This horse afterwards became a nat (ခန္တိက နတ်သား) ; ထက်များဝတိတ်ထည့် (pron. ဒိ) လေ။ ခန္တိက နတ်သား။ ကျော်ထင်ရှား။

ခန့်, 1, *v.* to estimate, compute quantity or extent mentally and express the same verbally ; comp. မြင့်, to compute, calculate in the mind, estimate, form a judgment of, comp. ခန့်, and to be about so great or so much ; in this sense not used assertively, လေဘက်. Der. အခန့်။ ကျွန်တော် အသက်ကို ခင်ဘူးခန့်စမ်းပါ, guess my age, sir ; မြင်သည်ဘက်နှင့်တိုမက်ကိုပေ ခေါင်းမည်မျှရှိမည်ခန့်စမ်းပါ။

— တွက်, *v.* to estimate and as above.

ခန့်, 2, *v.* to fear, ကြောက်သည် ; to respect, reverence, ထိသည်, ရိုသေထားမြတ်သည် ; not used singly.

— ညွှား, *v.* same ; ရှင်ရာဟုလာသည်။ ရှင်သာရိပုတ္တရာ၏အဆုံးအမ၌တည်၍ အတွန်ရှိသောခန့်ညားသည်။

ခန့်, 3, *v.* to appoint to a work or office, to commission.

— ထား, *v.* same ; တစ်ထရာသောမြို့၌အစိုးရတခန့်ထားသည်။

— ရန့်, *v.* same (infrequent).

ခန်း, 1, *n.* an astrological term (ကိန်းခန်း) ; ဓညဝတိမြို့ပျက်စီးအံ့သော ကိန်းခန်းသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။

ခန်း, 2, *v.* to be dried up (as a liquid) ; ခေတ္တင်းထဲမှာခေတ္တင်းပြောင်းကွင်းထဲမှာမှခေတ္တင်းကုန်သောကြောင့်ထွေကထွေးနှင့်မျှမထွေးနိုင်ပါ။

—ခြောက်, *v.* same ; ခေတီ၏သမီး၏ကိုယ်၌ ခံသထောဟိတ်။ အသားအသွေးတို့သည်။ အဝထူထူ။ ခန်းခြောက်ကုန်၏, my skin and my blood, *i.e.*, the juices of the body, are all dried up.

ခန်း, 3 (from အခန်း, a room).

—ဆီး, *n.* a screen.

—ဆီးပျဉ်ထောင်, *n.* an inner partition of boards.

—မ, *see* အခန်းမ။

—ဝင်ဥစ္စာ, *n.* the joint property of a newly married couple ; ဆီးမဟုတ်ခန်းဝင်ဥစ္စာဖြစ်ပါသည်။

ခနွဲ (ခနွဲ), *n.* a scoop with a long handle used to bale large boats, or to water a field, or to gather grass seed ; ခနွဲ (ခနွဲ) ထိုးပတ်လိုက်။

ခဝ်, 1, *v.* to dip up, take out of, draw (as water from a spring, well, river or stream) ; ကွန်ရေချိုးသို့ခေခဝ်ပါ။

ခဝ်, 2, *v.* to arrive at, ရောက်သည် (infrequent). Der. ထူးခဝ် and ထုတ်ချင်းခဝ်။ သေနတ်ကျည်စေ့ပေါင်ကိုထုတ်ချင်းခဝ်ပေါက်သွားသည်, the musket bullet went right through his thigh.

ခဝ်, 3, *adv.* rather, prefixed to adjectives derived from verbal roots by reduplication, as ခဝ်ဆိုးဆိုး, rather wicked ; ခဝ်မန့်မန့်, rather astringent ; ခဝ်ကွေ့, rather pretty ; ခဝ်မိုက်မိုက်, rather foolish ; ခဝ်မြင့်မြင့်, rather high or tall.

ခဝ်ချို, *n.* a kind of bramble running close to the ground.

ခဝင်, ခဝ်း (ခဝင်း, ခဝ်), *n.* the many, အများ (obsolete) ; မြို့ရွာခဝင်း။

ခဝ်ပျာ (ခဝ်ပြာ), *n.* pinchbeck ; ဇေ, a gold-coloured alloy of copper and zinc (or brass and zinc according to the Burmans) ; pinchbeck ornaments are worn by Karins only.

ခဝ်မဆိတ်, *adv.* silently ; တိတ်ဆိတ်တုန့်အော့ ?

—စကား (ပြော) ; *v.* to make use of upbraiding language.

—နေ, *v.* to remain silent (ဆိတ်ဆိတ်နေသည်)။

ခဝ်ဆိတ်, *a.* all, the whole ; အားလုံး, အလုံးစုံ, အပေါင်း, ခဝ်ဆိတ်သောအရာ၌, in every instance ; ခဝ်ဆိတ်သောစကား၌။ ခဝ်ဆိတ်သောအရာ၌, in all affairs ; ခဝ်ဆိတ်သောသတ္တဝါ, all sentient beings.

—စုံ, *a.* same.

ခပေါင်း (ပင်) or ခမောင်း, *n.* the nux-vomica, *Strychnos nux-vomica*.

—ရေကြည်, the clear water strychnos used for making water clear.

ခမတ်, 1, *n.* a son's wife's father or a daughter's husband's father ; used only in combination with ခမိ။

ခမတ်, 2, *n.* a rope that preserves the beam of a balance in a horizontal position while the article weighed is, or after the weighing of articles is finished, removed to make room for another ; ဝှေးစားမျှားသည်ထုန်ထိုက်၍ပြီးသောအခါအထေးအောက်သို့ ထူမည်မိုး၍ရာရာပေါင်၌ခမတ်ကြိုးဖြင့်ချိတ်၍ထားသည်။

ခမည်း, *n.* a father (honorific) ; အဘ။ ခမည်းတော်ထူး, as a prince speaking of his royal father or others speaking of him (the prince's father).

—ထူလင်, *n.* a young unmarried man, ထူဖျို (poetic).

ခမည်း (*pron* ခမဲ).

—ပေး, *v.* to make a present to a sick person, under the idea that it will facilitate his recovery, or to a child who incessantly sobs ; သည်အကလေးမိလွန်းသို့ ခမည်းပေးမှအမိပျောက်ထိမ့်မည်။

—ရ, *v.* to get such a present.

—ထို, *v.* to need such a present.

ခမန်း, *verb. formative* ; according to another acceptation, ထိန်း or ထန်း and ခမတ် form verbals denoting nearness of accomplishment, occasionally taking လ before them, as ထောင်ခမန်း or ထောင်လှခမန်း, what is near burning ; အံ့ဩခမန်း, what is nearly being wonderful.

ခမိ, *n.* a son's wife's mother or a daughter's husband's mother ; used only in combination with ခမတ်။

—ခမတ်, *see* the parts.

ခမောက်, *n.* a large hat made of ဝါးပတ်။

—ပုံတို, *n.* one with a narrow brim, worn by labourers ; the ရှမ်းခမောက် (also called ငြေခမောက်), made of a kind of woven grass, ranges in price from Rs. 2 to Rs. 15, an ornamental one even more ; ဟိုထပ်တရှောင်မှာ ခမောက်ကထပ်ကထန်။ နေပူထိုဆောင်းရှာကြိုစာမောင်းချိန်တန်။

ခမောင်းနီ, *n.* the queen lagerstræmia ; ယင်းမ။

ခမောင်းဖြူ, *n.* the small lagerstræmia.

ခမောင်းလေဝင်, *n.* the Tavoy name for the guava ; မာထက။

ခမ်းခမ်းနားနား (from အခမ်းအနား), *adv.* with suitable furniture, equipage, with brilliant and splendid appointments and appurtenances ; မဟာသဏ္ဌာန်ထူးစွာဆောင်ရွက်သော မဏ္ဍိုင်သည်ထုမ္မာကဲ့သို့ကောင်းမွန်စွာခမ်းခမ်းနားနားရှိလေသည်။

ခယံ, *n.* a wife's younger sister (an elder sister, ခရီး) or a man's younger brother's wife.

ခယဝယ (Pali). [*Note.*—This word appears now to mean coaxingly, deferentially, cajolingly; သူကိုယ်ဝယ်ထောင်းပန်၍ပြောနိုင်ဘူး].

ခရင်း (ကနုခရင်း), *n.* a barnacle.

ခရစ် (Greek), an anointed one; ဆိတ္တန်းခြင်းထိသိတိသံသောသူ, Christ, a name of the Saviour; ရှင်ယေရှုခရစ်။

—ထေရ်, *n.* the anointed one, the Messiah.

—ထာနီ, *n.* a Christian; *a.* pertaining to the religion of Jesus Christ; ခရစ်ထာနီသက္ကရာဇ်, Anno Domini.

ခရည်ခရည် (မြည်), *adv.* with a fine creaking sound, as the spindle of a spinning wheel.

ခရမ်း (ခါးရမ်း), *n.* the tomato, brinjal.

—ကျွတ် (ခါးရမ်းချွတ်), —ဖြူ, —ဝတ်, *n.* varieties of the tomato; ထရက်ခါးရမ်း, ဆင်ခါးရမ်း, ဆင်စွတ်ခါးရမ်း။

—ညှာ, *n.* the epididymis (of animals); ခါးရမ်းညှာမကျန်လျှင် ကျွေး (ကျွဲ) ထာဆိုးသေးသည်။

ခရာ, 1, *n.* a kind of wind instrument, a bugle, French-horn used in a camp; *comp.* ၃ (3) used at festivals and theatrical exhibitions.

—ထုတ်, *v.* to play on the bugle as when sounding a *reveillé*; ခရာမှုတ်, to sound the bugle.

—ဝသေ့နတ်, *n.* a blunderbuss.

ခရာ, 2, *n.* a karah, a measure of time equal to twelve kanas (ခဏ); ten kanas equal one ထပြန်, tabyan; ten byans equal a ထပတ်; four tabats equal ထနာရီ။

ခရာ, 3, *v.* to speak and act (being a child) as a grown person; ပထိပထာပြောသည်, to speak in a fawning, wheedling manner (to gain affection), as a woman; သည်အကလေးလူကြီးကဲ့သို့ခရာ၍ ပြောတတ်သည်။ သ ဖိုမင်းသို့ သည်ပရိယာယ်ထထောင်မာယာတထိန်းကိုတတ် ကျွမ်းသေ့ဥကြောင်းချစ်စွတ်ခရာတတ်သည်။

ခရား, *n.* a species of mimusops, producing a small fragrant flower (*Acanthus illicifolius*), strung on a string and worn in the hair by women in the months of Pyatho and Tabodwe, ခရားကိုး။ ခရားပန်း. [*Note.*—ခရားစေ့တွင်းကျ, accurately, to the point, in speech; ခရားစေ့တွင်းကျပြောတတ်သည်].

ခရားထီး (from ခရား, a kind of tree), *n.* the bulging part of the capital of a pagoda below the umbrella, ဌာတ်ဖျောဖျော, in the

centre of the ကြာထီး; *comp.* ခရိကာ, *n.* the bulging part of a graduated steeple (ပြောင်). [*N.B.*—There is no ခရိကာ in a pagoda.]

ခရီး, *n.* the way or distance *between* two places, different from လမ်း, the road itself.

—ဦးကြိုဆို, *v.* to go forth to meet; ကြိုဆိုသည်။

—ခန့်, *v.* to compute the distance between two places or points.

—ဆင်, *v.* to be dangerous in passing on account of robbers or wild beasts; လူဒီးထားပြီချင်းသောလမ်း ကိုဒီး ဆင်သည်ဟုခေါ်ကြသည်။

—ဆောင်ဝန် ပစ္စည်း, *n.* things taken with one on a journey.

—တွင်, *v.* to be expeditious in travelling, to travel fast; ထယ်ခရီးတွင်။ ထယ့်ခရီးတွင် မြို့သို့မီးရထားနှင့်သွားရလို့။ ထယ်ခရီးတွင်ပါသည်။

—ထောက်, *n.* a stage, stopping-place in a journey.

—ထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment; လမ်းမှာနားရုံနေထောင်ခန်းကိုခရီးထောက်ချသည်ဟုခေါ်ကြသည်။

—ပန်း, *v.* to be travel-worn; ခရီးပန်းလိုထရည်မကြည့်နိုင်ပါ။ သည်းညည်းခံထောင်မှုပါကျောင်းတကယ်။

—သင်္ဃ, *n.* a traveller.

—သွား, *v.* to travel; *n.* a traveller.

—ထွက်, *v.* to be out of the way, or away from home when enquired after or wanted for some purpose; ခရီးကျွံ။

ခရု, *n.* a univalvular shell-fish, a mollusc, of which there are numberless varieties; ခရုခါးတောင်းကျက်ပြီးထားသလို, in the way of making a fuss out of all proportion to the matter in hand.

—အိုးစည်, *n.* a species of melania (Burmese).

—ကဒန်, *n.* a species of cerithium.

—ကနန်, *n.* the spider shell.

—ကျောက်ခွောက်, *n.* a species of coral, lithodomus; a species of burrowing shell.

—ကြန့်, *n.*; see ခရုထား။

—ကွက်, *n.* a snail, including several varieties.

—ခွံ, *n.* the shell of the univalvular shell-fish.

—ဝါဒီခရု, *n.* a round-mouthed snail.

—ရုတ် (ငှက်), *n.* a wading water-bird very common in fisheries, a kind of hammer; ဘူခရုတ်။

ခရုရတိ၊ *n.* the Bengal ibis.

—မိမိ၊ *n.* a species of melania (Tavoy).

—နဂါးခေါင်း၊ *n.* the murex, *M.*

—ခွာမောင်းထိပ်၊ *n.* a crooked trumpet-shell.

—ဝတ်၊ *n.* the purest kind of current silver, nearly equal to ဆော်, but both inferior to ဂျူငွေ (ခရုပတ်ပွေး, a kind of skin disease).

—ပုတ် (ခရုပုတ်), *n.* a species of snail, a species of planorbis.

—ပြောက်၊ *n.* the *Dolium galea*, see ဆူးရစ်။

—တိုင်းချေ၊ *n.* a species of neck-footed shell.

—မင်းစာ၊ *n.* a prominent ligament shell.

—မျက်ဆုံး၊ *n.* a partition lipped shell.

—မျှေး (ခရုမြှေး), *n.* the closure, closing lid of a univalvular shell.

—ထာ၊ *n.* the apple shell, paludina.

—သင်း၊ *n.* the species of shell-fish or the shell itself used by Brahmins in certain ceremonies; (a kind of scrofulous disease, a species of leprosy); မြန်မာရှင်တို့သည် ရာဇာပတ္တင်၌ ထိုင်၍ မိဖုရားကြီး တို့လက်ထိုက်သဖြင့်။ အမတ်အပေါင်း ခြံရံလျက် ပုဏ္ဏားရှင် ထောက်တို့သည် ခရုသင်းတွင် ချောင့်သပြေမြေစာချစ်ညွန့် စီတည်လျက် အောင် ဇေယျဇေယထ အောင်အပ်သော သီလာသည် အောင်မြင်သည် မြင်စေသတည်း။ ဆိုပြီးလျှင် သီသိတ်သွန်းလှန်၍, the King of Burma being seated on the throne, taking the hand of the chief queen, surrounded by the ministers, the eight Brahmins, putting seven twigs of the eugenia tree and seven blades of the myèza grass (*lit.* seven each of the eugenia and myèza) into a (Brahminical) shell with water, perform the ceremony of anointing, pronouncing the words "let the blessing of victory be to him who is worthy to vanquish." [Note.] As no oil is used, the ceremony cannot strictly be called one of anointing, but this is nevertheless the most intelligible equivalent, perhaps, for သီသိတ်သွန်းသည်.]

—ထပ်ပင်တက်၊ *n.* a species of columbella.

ခရိုင်၊ *n.* a central point or part, on which are several other parts; အချာ, the ring which holds the spokes of an umbrella and moves on the handle; ထီးခရိုင်, a priest's water-dipper; ခရိုင် (commonly called ခဗ္ဗခရိုင်), the single jurisdiction of a government extended over several parts, and hence the parts collectively under one subordinate jurisdiction, a country or state; မိဒေဟရာဇ်တိုင်း အတွင်း မြို့ငယ်ခရိုင်မှို၊ ရွာနေ,

those living in small cities and towns within the jurisdiction of the realm of Weedayhayit.

ခရောင်း (possibly a corruption of ခ, to be hard, and ရောင်း, to be very dry, *or* of ရွှါ, a hoof, and အရောင်း, appearance), *n.* deep hoof-marks made by buffaloes, &c., in the rains, which, when the dry weather arrives, become hard, making the ground very rough to walk upon; small hillocks of upheaved earth and buffalo hoof marks collectively, *e.g.*, uneven, rough ground; ခရောင်းတော။

ခလောဗွေ, *n.* a kind of cutaneous affection.

ခလာသီ (Beng.), *n.* a lascar.

ခလုတ်, *n.* a sharp projection of earth or stone or wood, occurring in a pathway or placed to obstruct a passage, a short peg placed to prevent something from slipping; အလုတ်, the finger-board of a violin, &c.; မိကျောင်းခလုတ်။ ကျွန်ုပ်တို့အတွက်ခလုတ်နှင့်ထိုက်မိ၍အထွန်နာပါသည်။ ခလုတ်ထိမှအမိတသည်။

ခလွဲ (from ခါး and လွှဲ), *n.* a charm tied round the waist.

—လက်မွဲ, *n.* same (most common); အင်းဒိုခလွဲလက်မွဲ, muntras and charms collectively; အလောင်းမင်းတရားကြီးကျွန်ုပ်တို့အလုပ်အကိုင်အားအင်းဒိုခလွဲလက်မွဲမနွှံ့နီကောင်းသောကြောင့် ယိုးဒယားမြို့ကိုလက်ရအောင်မြင်လေသည်။

ခလောက်, ၁, *n.* a bell of wood or metal, such as are hung on the necks of cattle; ငါးများကြိုးတန်းတွင်ခလောက်ကိုတံငါများကတပ်ထားကြ၍ခလောက်တူသောအခါငါးမိသည်ဟုအထိမ်းအမှတ်ပြုကြကုန်၏။

—ဆန်, *n.* the tongue or clapper of such a bell; a mischief-making busy-body; ခလောက်ဆန်။

—ဆွဲ (ခလောက်ဆွဲ), *n.* the porch or lower front part of a Burman house; *comp.* လက်သီးခန်း, a room behind the main one (*i.e.*, upstairs).

ခလောက်, ၂, *v.* to stir up from the bottom by shaking up and down the containing vessel, or beating the contents with a spoon, &c.; စပါးကို အထက် အောက် ရောမိအောင် ထောင်းကိုချီ၍ ခလောက်သည်။ ဆေးရည်အနှစ်အပေါ်သို့ထက်အောင်ဆေးပောင်းကိုခလောက်သည်။

ခလောင်း, *see* ခေါင်, to excavate in a slanting direction; တောင်ပိုနီပေးကိုဥစ္စာမြှုပ်သောသူများကခလောင်း၍ထူးတတ်သည်။

ခလိုင်, *see* ခေါင်, to excavate, scoop out; *comp.* လှိုက်, *n.* an excavation, artificial; *comp.* ထူးခေါင်း, a natural hole, cavity in the earth; not used singly; ဝါသည်များ ပေါင်းဆုံးထည့်သောထွင်းမှာထင်းများစွာဝင်အောင်အဝကျဉ်း၍အထဲခလိုင်တူးထားကြသည်။

ခဝါ, *n.* the washing of clothes (?) not used singly.

—ချ, *see* ခဝါ့ဂွံ။

—ထန်, *n.* washerman row.

—တး (ခဝါတဲ), *n.* a washerman's shed, a laundry.

—ပေး, *v.* to deliver (clothes) for washing.

—ပွတ်, *v.* to wash clothes by beating.

—ရုံ, *n.* ; *see* ခဝါတဲး (ခဝါတဲ).

—သည့်, *n.* a washerman ; ခဝါ့ဂွံသောသူ။

ခံ, *v.* to receive, take, accept ; ခံယူသည်, to offer to take, to bear, sustain, experience, rather implying pain or toil ; to keep, hold as a festival ; ဤအမှုတွင် ကုန်သမျှစားရိတ်ကုန်ကောက်ကပ်ပါသည်, I will bear all the expenses in this case ; မည်သည့်နေ့ရက်ကိုပွဲ (ပွဲ) ခံမည်မသိပါ, I do not know on what day the festival will be held ; ခင်ဗျားကဤကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင် ထိုထုခံမည်မထင်ပါ, if you should act in this way, that person will not put up with it, I think ; မင်းရောင်းလိုက်သည် စပါးတိုး ငွေကို မင်းမရှိ သောကြောင့် ကျွန်ုပ်က ခံ၍ ထားသည်, as you were absent, I accepted (on your behalf) the money you received by the sale of paddy.

—ကတုတ်, *n.* a breastwork.

—ချီ, *v.* to bear, endure, suffer ; သည်းခံသည်။

—ငြင်း, *v.* to withstand and contradict in speech.

—စံ, *v.* ; *see* စံ (ခံစား)။

—စား, *v.* to bear, &c., rather implying pleasure or enjoyment ; to suffer pain, illness, &c.

—ထပ်, *n.* a fortification in advance or separate from the main force.

—တောင်း, *n.* a shallow basket used in marketing.

—ထား, *v.* to receive or sustain by placing something under.

—ပျင်း, *v.* to be difficult to put up with, to loathe, abominate, as low, dishonourable and tricky conduct ; သည်သူအထိမ်အကောက်အလွန်လှသောကြောင့် ထူထောင်လုံးပျင်းကြသည်, the whole vil-lage abhor this man on account of his many artifices and knavish tricks.

—မြို့, *n.* ; *see* ခံတပ်, but of a larger and more permanent de-scription ; a fort, a redoubt ; အင်းဝခံမြို့၊ ကွေးချောင်းခံမြို့၊ သပြေတန်ခံမြို့။

—ယူ, *v.* to receive and take from.

—ရပ်, *v.* to hold out ; ခင်ဗျားနှိပ်ကပ်သည်မှာ အလွန်များသောကြောင့် ကျွန်တော်မခံရပ်နိုင်သထောက်ရှိပြီ, you have oppressed me in so

many different ways (or so very often), that it is as much as I can do to put up with it. [Note.—The expression မခံ မရစ် is an exact equivalent of the English “not to stand” (*i.e.*, put up with) an insult, injury.]

ခံနံ, *n.* an inversion of ဝန်ခံ, to enter into engagement or be security ; အာမခံသည်, *n.* a security, bail, အာမခံ, ထိုင်ခံ၊ ခံနံချုပ်, *n.* a bail-bond ; ခံနံသူ, *n.* a bailor, a security.

ခံ, 2, *n.* the *Symphorena unguiculatum*, a large, leaf-shedding creeper, whose twisted stems are sometimes as large and round as a man's arm. It bears smooth, globular berries. —*K.*

ခံတွင်း (*pron.* ခွင်း), *n.* the inside of the mouth, not like ဖဝဝ, the opening between the lips ; *comp.* နှုတ်, the same as ဖဝဝ, but more elegant ; မုန်းစေလိုလျှင်ခံတွင်းလက်လေးသစ်။ ချစ်စေလိုလျှင်ခံတွင်းလက်လေးသစ် (meaning that one is able to make friends or enemies by one's speech).

—ချဉ်, *v.* to have a sour or acid taste in the mouth ; ဆေးထိပ် ထောက်လျှင်ခံတွင်းချဉ်ကြေသည်, if one smokes a cheroot, the acidity of the mouth is removed.

—ခြောက်, *v.* to feel dry as the mouth.

—ပုစိ, *v.* to have bad breath.

—ပျက်, *v.* to lose one's appetite.

ခံ့, *v.* to be firm, strong, durable [to be dignified in deportment, stately ; to be muscular and well-built] ; ကြံ့သည်, မိုင့်သည်။ ဆရာတော်ဆင်းမင်းသည်ဖြူစွာသောကိုယ်ကြန့်အပ်လေ့လာနှင့်ဖြည့်စုံသောကြောင့် ဆင်းမင်းတို့အထက်၌အမွန်ခံ့လေသည်, the royal Saddan elephant being replete with a white body and the chief bodily characteristics, is very stately in the midst of (the) black elephants ; မော်လမြိုင်သားများသည် အလုံးအရပ်နှင့် ထိုက်သောကြောင့် အမွန်ခံ့သည်, owing to their height and breadth being in proportion, the natives (*i.e.*, men) of Moulmein are very well-built. [Note.—The Burmese use the word ခံ့ to denote anything which gives character to a person's appearance, such as a large top-knot, a moustache, handsome wearing apparel, &c.]

ခါ, 1, *n.* a partridge (ခါတောင်ပံဖုန်းသလိုဆံထိုး၍ထွခြင်း). [The Francolin.]

ခါ, 2, *v.* to shake, shake off, or out ; to refuse, deny peremptorily, to shake the head in consequence of something which may have excited surprise and astonishment ; မောင်မင်းအမှုတရားရာဖြစ်လျှင် မထိမကျွမ်းဟုခေါင်းခါလိုက်မည်, if you get

into any trouble (or if any trouble befalls you), I shall shake my head and say I do not know you, *i.e.*, I shall ignore you ; မြေနှုတ်ချသည်, to shake off the dust of the feet. [ထုန်းခါ, to shake itself as an animal, particularly a horse, မြင်းထုန်းခါ။]

ခါတွက် (from တွက်, to strike backwards), *v.* same ; နန္ဒာပနန္ဒနဂါး မင်းမြင်းမိရ်ထောင်ကို ကိုယ်ဖြင့်ပတ်ပြီးတွင်မိမိနာခေါင်း အမိုးအငွေ့ခါတွက်၍ တွတ်လေသည်, Nandaw Pananda, Prince of the Nagas, having wound himself round the Myinmo Mount, rolled his head from side to side and sent forth exhalations and vapours ; သဘောသားတို့သည်။ အလုပ်အကိုင်ခါတွက်ခြင်းကိုပြုကြသည်, the sailors refused work.

ခါချဉ်, *n.* a species of large red ant, eatable.

—အုံ, —ထုတ်, *n.* the nest constructed by the said ant ; မြန်မာလူမျိုးတို့သည်ခါချဉ်များကို ငရုတ်သီးနှင့်ရောထောင်း၍ ငါးပိရည်တွင်ဖျော်၍စားလေ့သည်။

ခါသာ, *n.* a kind of very thin muslin (ပိတ်ခါသာ).

ခါး, *n.* the loins, waist, small of the back. [ခါးစောင်း။ခါးစောင်းရင်ပတ်။ရေထယ်ထောက်နက်သထဲ။ခါးစောင်းရင်ပတ်ထောက်ရှိပါသည်။]

—ကိုက်, *v.* to ache as the back when suffering from lumbago, &c.

—ကြိုး, *n.* any cord tied or worn round the waist ; မြန်မာနိုင်ငံမှာ ရာဇဝတ်ဝတ်သောသူများကိုခါးကြိုးတပ်ချက်တစပြင်ဆိုထုတ်၍သတ်တတ်လေ၏။

—ချို (from ချို, to be sweet ?), *n.* the back part of the waist ; *comp.* နံချို။

—ချိုး (သေနတ်), *n.* a breech-loading gun or rifle.

—ချုပ်ဝတ် (*pron.* ခချုပ်ဝတ်), *v.* to wear the Burman petticoat secured around the hips, the breasts being uncovered.

—စည်း, *n.* a girdle, waistband, belt, anything bound round the waist.

—စည်းရှေ့ဖုံး, *n.* an apron.

—ဆစ်, *n.* the joint of the small of the back.

—ဆစ်သား, *n.* a sirloin.

—ဆုံ, —ဆုံချ, *adv.* gallopingly.

—ဆံ့မီးထွား, *v.* to canter.

—ဆုံမိုင်း, —ဆုံပေါင်, *v.* ; *see* the parts.

—ဆုံပြေး, *v.* to gallop.

—ညောင်း, *v.* to have a backache.

—တင်ထိုး, *v.* ထမိန်ခါးတင်ထိုး, to tuck up the htamein in the waist fold.

ခါးဆောင်, *n.* the flaps of certain official saddles.

—ဆောင်းထွိုက်, *v.* to gird up the loins in Burmese fashion ; အောက်ဆောင်ထွိုက်သည်၊ အောက်မှိုက်သည်၊ ထက်စွဲသတ်များခါးဆောင်း ကျိတ်မှသာထတ်နိုင်သည်၊ boxers can only box after girding up their loins ; ခါးဆောင်းကျိတ်လိုက်သည်မှာပျောင်နေရေ့။ ခါးဆောင်းခါး နားထွိုက်။

—ဆောင်းပွကျိတ်, *v.* to gird up the loins loosely.

—ဆောင်းပျောင်ထွိုက် (ခါးဆောင်းမြောင်) (from ပျောင်), *v.* to gird up the loins tightly.

—ဘို, *v.* to poke the ribs gently.

—ထိုင်, *n.* ; see ခါး။

—ထပ်, *n.* the space between the last ribs and the haunch.

—ထပ်ချီ, *v.* to carry (a child) on the hip.

—နွဲ့, *n.* a ladle for baling a boat.

—ပတ် (from ပတ်, to encircle), *n.* a belt, particularly one of leather, secured by a buckle, a narrow board used as a border in carpentry (a kummerbund or belt).

—ပန်း (from ပန်း, to go round), *n.* same as ခါးဝတ်, but rather clerical or respectful ; a board band round a house level with the floor, the waist of a mountain ; ထောင်ခါးပန်း။

—ပန်းသတ်, *v.* to put on a board band.

—ပုံ, *n.* the part of a waist cloth done up in a bunch before.

—ပိုက်, —ပိုက်ဒိတ်, *n.* a fold in the waist cloth, used as a pocket.

—ပိုက်ပိုက်, *n.* a pick-pocket.

—ပိုက်ပိုက်, *n.* any small article that may be carried in the fold of a waist cloth ; မြွေမွေးခါးပိုက်ပိုက်. *Anglicè* to nurse a viper in one's bosom has the same figurative meaning.

—ပိုက်ဆောင်နာရီ, *n.* a watch.

—ဝတ်ထည်ချင်း, *adv.* with no other clothes than what one wears (one single raiment) ; သည်လူဆင်းရဲလိုက်သည်မှာထည်ချင်း ထည်ထဲရှိ, ခါးဝတ်ထည်ချင်းသာရှိသည်, this man is so poor that he has no change of clothes ; if he gets them wet, he has only got what he has on him (or in familiar English parlance "only got what he stands in").

ခါး, ၁, *v.* to be bitter.

ခိနု (Pali), *n.* the second decade in man's life.

ခ, ၁, see အခ, ၁ ; ကျောင်းထကာထပ်နှစ်ခုသားထဲ။

ခု, 2, an abbreviation of ထခု, the present time.

—စင် (from တစင်, a little while), *n.* the present moment (*adv.* just now) ; မီးသင်္ဘောသင်္ဘောဆွဲထားသည့်, the steamer has only just left ; သည်အနာသတိရသွေးထွက်သည်, this sore bleeds every now and again. [*Note.*—ခုထင်ခု (*pron.* ဂုဏ်ဂု) is very colloquial.]

ခု, 3, *v.* to prop up by a short prop or fulcrum ; *comp.* ထောက်, to eke out, supply deficiency ; applied to rice when eked out by some inferior grain ; *see also* စိတ်ခု. *Der.* အခု, *n.* a prop, fulcrum ; စပါးရှားသောအခါဆန်ကိုကျွေးဥပေဒုခွန်စားကြကုန်၏။

—ခံ, *v.* same, 1st def. ; to be in a posture of resistance, to resist ; ထူးဆန်းမှုများကမ်းကိုမခံဘဲကြသည်, the accused would not submit to arrest, they resisted.

—ထခုထု, —ထုထု, —ထီးခုထု, *adv.* uneven, from the resistance of something beneath the surface ; မျှအောက်ကုသီးခုထုဘာရှိသလဲ။

—တုံး, *n.* a prop, fulcrum.

—မှီခို, *v.* to deduct, make deductions from ; မင်းထံထဲကုနှိမ်ခွင့်မရှိ, I will take it by deducting it from your pay.

ခုတ်, *v.* to strike with the edge of (a knife or any flat thing), to gash, chop, hew ; to beat (metal) into the form of a cup or salver (ထားခွံ) ; တွက်ခုတ်ချွန်ခုတ်, to cut with an upward motion as a Shan ; မျှဲခုတ်, to cut with a downward motion as a Burman ; ထားခုတ်ရာ, an incised wound, or the marks made by the edge of a da on anything.

—ခေါင်, —ချိုင့်, *v.* ; *see* the parts ; သစ်ကိုင်းကိုခုတ်ချွန်လိုက်ပါ, lop off the branch of the tree.

—စာ, *n.* a chip ; *comp.* ထင်းစောက်။

—ထပ်, *v.* to hack.

—ထွင်, —ဖြတ်, —ထုတ်, —ထွင်း, —ခေါင်, *v.* ; *see* the parts ; သစ်ဝင်ကိုခုတ်ထွင်း(ထွင်း)သည်, he tells the tree.

ခုထင်, *n.* a couch, cot, bedstead ; ထမင်းစောင်းခုထင်, a bench or couch with a back to it ; ဗဟိုခွံ။

—အိုးထား, *n.* a head-board.

ခုန်, *v.* to jump, leap.

—ကျိပ်ကျိပ်, *adv.* not in regular course, disorderly, hither and thither, unevenly ; သင်းကျိပ်ကျိပ်ခုတ်သားသော မိန်းမမတ်ချိုသည်, မှန်အောင်မခုတ်နိုင် ခုန်ကျိပ်ကျိပ်ကျေ့ဝဲခုတ်သည်။

ရန်ဝင်, *n.* the frame used in raising water with a pulley, *see also* ငါးရန်ဝင်။

—ဓမ္မရန်ဝင်, *adv.* hoppingly, with both feet.

—ပေါက်, *v.* ; *see* the parts.

—မိရန်ပေါက်, *adv.* unevenly in step.

—ညွှား, *v.* ; *see* the parts ; ပြောင်းကျိပ်ရန်ကူးသည်, he jumped across the ditch (or he leaped over the ditch) (took a flying leap) ; ရှဉ့်များသည်တစ်ကုန်းမှတစ်ကုန်းသို့ကူးသွားသည်, squirrels are in the habit of passing from tree to tree by bounding (or leaping or jumping).

ရန်ဉ်း (*pron.* ရန်ဉ်း), *n.* a kind of creeper (*Entada pursaetha*), the seeds of the said creeper used by children in play. (This magnificent creeper is occasionally seen lending its bright verdure to lofty forest trees, and throwing down immense pods, often more than a yard long. These pods are filled with numerous large dark-brown seeds, from one to two inches in diameter—(Mason's *Burma*) ; the kneepan ; *comp.* ရန်ခါး။

—ထိုး, *v.* to play with the seeds of the said creeper.

ခုနစ် (ခုနစ်), *n.* seven, ၇။

—စဉ် (ခုနစ်စဉ်), *n.* the seven stars, the constellation of the Great Bear.

—အမြီးထောင်, *v.* (according to the Burmese) to be inverted, as the “tail” of the constellation, which takes place about 2 a.m. and becomes more and more so towards dawn.

ခုလတ်, *n.* ; *see* တခုလတ်, the half of some original—(၁) တင်းခုလတ်, half of a journey, *e.g.*, ခရီးဆုံးသော်မှစ၍ တင်းခုလတ် ပြန်ခဲ့ရသည်, did not arrive at the end of the journey ; was obliged to return half-way ; ထောင်ခုလတ်, half-way up a mountain or hill ; သစ်ပင်ခုလတ်, half-way up a tree.

ခုထိုးခုလတ်, *adv.* somewhere between two extremities ; ခပ်ကျွတ်ကျွတ်သည့်အကြားသည်, အထက်သို့မရောက်အောက်သို့မကျရောက်သည့်အကြားသည်။

ခုတ်, *v.* to strike with the paw, as a cat or tiger, to strike forward, as the paddle of a wheel or steamer ; စက်ခုတ်သည်။

[*Note.*—The revolving of the screw of a steamer would be also ခုတ်။ ငါးမန်းထိုးခွံခုတ်သည်။ ထိရဲရွာ၍ ငယ်များကို ကျားကသက်တမက်ဖြင့်ခုတ်ရမည်။ မီးသတ်တံဖောက်ခြင်းသည် ကြောင့် စက်ခုတ်သံအသံထွက်ပြင်းပါသည်။

ခု, ၁, *n.* a block, bench, stool, table, desk, a raised brick or stone foundation of a building or pillar, a basement, pe-

destal, any base, *e.g.*, ခြေခုံ, the upper part of the foot ; ဝန်းခုံ, a flower-stand ; ဝန်းထင်ခုံ, the part of the pagoda where offerings of flowers are placed. [ခုံ is the proper generic term for tables and desks ; though now being rapidly superseded by စားပွဲ, which only means a table at which one eats, *e.g.*, စာရေးခုံ is the *true* Burmese equivalent for a writing-desk ; many, however, say စာရေးစားပွဲ, which is in reality a most grotesque combination (the *writing-eating* table !) သေခွဲစာရေးခုံအိတ်ခွဲထည့်ထားလိုက်ပါ, put the bunch of keys into the writing-desk drawer].

ခုံဖြန့်, *a.* spreading at top and bottom, as certain biers, *e.g.*, ခြေထောက်ခုံဖြန့်, မြင်းမေဇ်ခုံဖြန့်, formerly used at the funerals of subordinate officials in Upper Burma.

—ထိနံ, *n.* a wooden sandal ; a clog.

ခုံ, 2, *n.* a Civil Judge in the mofussil ; an arbitrator ; သမထခုံ. In the Burmese time there were several of this class of officials, who enjoyed a great judicial reputation. There were two kinds—(1) appointed by the king, styled ခုံထောင် ; (2) သဘာဝသမထခုံ, an arbitrator mutually chosen by parties to a *suit*. *Description of the Burmese Judicial System given by the Kinwun Mingyi, C.S.I.—1.* If both the parties to a civil suit were residents of the same place, the jurisdiction lay first of all with the local thugyi, whose decision was final if both parties agreed and ate letpet.

2. But cases in which one of the parties being dissatisfied wished to appeal, and cases in which the parties were not both residents of the same place, had to be brought in the Court of the District Myowûn, whose decision was final if both parties agreed and ate letpet.

3. If the parties were dissatisfied with the decision of the District Myowûn they could appeal to the Courts at the capital called *Saing-ya* (ဆိုဇာ), *Wân Ein* (ဝန်အိမ်), *Pyin Ein* (ပြင်အိမ်), *Su Shin* (စုရှင်), and *Ngan Shin* (ငန်းရှင်), and the decision of those Courts was final if both parties agreed and ate letpet.

4. If the parties were dissatisfied with the decision of the Courts abovenamed, namely, *Saing-ya*, *Wân Ein*, *Pyin Ein*, *Su Shin*, and *Ngan Shin*, they could appeal before the Civil Court to the Civil Judges, whose decision was final if both parties agreed and ate letpet.

5. If the parties were dissatisfied with the decision of the Judges of the Civil Court, they could appeal before the Lhuttaw to the Mingyis, whose decision was final,

- (a) There was no custom of eating letpet upon the decision of the Lhuttaw as in the Lower Courts, and the parties were not at liberty to object that they were dissatisfied with the decision, which was conclusive.
- (b) It was often the practice in the Lhuttaw to have one or two of the senior Princes, or the Einshèmin (heir apparent) appointed, by desire of the King, to decide cases in consultation with the Mingyis.

6. Although the decision of the Lhuttaw was ordinarily final, yet it was often the practice in cases of an important nature concerning hereditary, territorial and other claims, for the parties to be brought before the presence of the King and have their cases re-heard (*after* the royal permission had been duly obtained *through* the Lhuttaw) or have the Mingyis who had decided them questioned thereon, with the result that the decision of the Mingyis was confirmed, or otherwise, according to the Royal wish, and that in either event the Royal command was final.

7. The procedure shown above in paragraphs 1 to 6 was the usual and customary practice followed during the reigns of former successive Kings.

8. But during the reign of the late King Mintayagyi, founder of the city of Mandalay, among other special changes the jurisdiction of the Courts called *Saing-ya*, *Wân Ein*, *Pyin Ein*, *Su Shin*, and *Ngan Shin*, as shown in paragraph 3, was entirely withdrawn and abolished.

9. Moreover, it was often the practice to suspend the jurisdiction of the District Wûns and Myothugyis, and to appoint a "*Kôn*" to each District Court to exercise the functions of the Judge and decide cases. The same practice was also followed in the four suburbs of the capital.

10. The decision of such *Kôn*s was final when both the parties agreed and ate letpet. When the parties were dissatisfied and refused to eat letpet, an appeal lay to the Civil Court, and so on, as mentioned in paragraph 4 up to paragraph 6.

11. Among the alterations made during King Thibaw's reign, the practice of appointing *Kôn*s to decide cases was abolished, and instead thereof the constitution of the Civil Courts with respect to grades, powers, jurisdiction, value of suits, appeals, and so on, was arranged as shown in the tabular statement appended.

The particulars given in paragraphs 1 to 11 relate to the decision of cases by Judges appointed by authority, and show what decisions were final and what were not.

Besides the above, there has to be considered the decision of cases by private persons having no authority from Government, namely,—

- (i) the decision of the (အနုညာထံ) arbitrator appointed by the parties themselves by consent expressed by a written agreement to refer the matter to arbitration for final determination and by eating letpet;
- (ii) in the mofussil, the decision of the ခြံ့ (amicus curiæ), a person learned in the law, to whom reference was made either by order of the Court or by consent of the parties;
- (iii) the decision of the luyis (or elders) of the place of residence of both parties as arbitrators in the matter;
- (iv) the decision of one party to a suit when entrusted with decision by the other party.

With regard to the above four kinds of decisions, the decision of the (အနုညာထံ) arbitrator was final, whether the parties ate letpet after it or not, because they had already eaten letpet at the time of execution of the written agreement.

As to the remaining three kinds of decisions, namely, that of the ခြံ့ or *amicus curiæ*, that of the ရဲဘုလူကြီး or elders, and that of a party to the suit, they were on the same footing as the decision of an (အနုညာထံ) arbitrator, provided there had been a written reference to arbitration accompanied by the eating of letpet; and in the absence thereof the decision was final when both parties agreed to it and ate letpet. But if the parties did not agree and eat letpet, they were at liberty to appeal to the Courts of law as shown above.

To sum up,—the points to be noted are these:—

- (i) the Royal command;
- (ii) the decision of Mingyis given in the Lhuttaw; and
- (iii) the decision of an အနုညာထံ Kôn, to whose arbitration reference had been made by written agreement accompanied by the eating of letpet, were final.

Other decisions, whether those of the Judges appointed by authority or those of private persons acting as arbitrators without authority from Government, were not final unless confirmed by the agreement of both parties and the eating of letpet.

Table referred to in paragraph 11.

Name of Court.	Title of Judge.	Jurisdiction.	Value of appealable cases.	To what Court appeal lay.
Thugyi's Court ဗုဒ္ဓဘုရားရုံး။	Thugyi ဗုဒ္ဓဘုရား။	All suits not exceeding Rs. 500 in value.	All suits exceeding Rs. 20 in value.	District W'an's Court. အထူးမြို့ဝန်ရုံး။
District W'an's Court အထူးမြို့ဝန်ရုံး။	District W'an အထူးမြို့ဝန်။	All suits not exceeding Rs. 1,000 in value.	Ditto	Divisional W'an's Court. ခရိုင်ဝန်ရုံး။
Divisional W'an's Court... ခရိုင်ဝန်ရုံး။	Divisional W'an ခရိုင်ဝန်။	Ditto	Ditto	Civil Court. ထူးပရုံး။
Civil Court ထူးပရုံး။	Civil Judge ထူးပရုံး။	All suits without limit of value.	All suits over Rs. 1,000 in value.	Judicial Commissioner's Court. ထူးပဌာနချုပ်ရုံး။
Judicial Commissioner's Court. ထူးပဌာနချုပ်ရုံး။	Judicial Commissioner... ထူးပဌာနချုပ်။	Ditto	All suits over Rs. 5,000 in value.	Council of Ministers' Court. အစိုးရအထူးပရုံးရုံး။
Council of Ministers' Court. အစိုးရအထူးပရုံးရုံး။	Ministers in Council အစိုးရအထူးပရုံးရုံး။	Ditto	All suits from Rs. 5,000 and upwards without limit in value.	Royal Lhut. ရှေ့တွင်းတော်။
Royal Lhut ရှေ့တွင်းတော်။	Mingyis ဝန်ရှင်တော်ဝင်းကြီးများ။	Ditto	Ditto	The Royal Chamber. မင်းတော်ရုံးရုံး။
The Royal Chamber မင်းတော်ရုံးရုံး။	His Majesty the King ... ဘုရင်မင်းမြတ်။	Ditto

၃၀၆, —တမတ်, *n.* same.

၃၀၇, *n.* a post round which a horse is trained ; မြင်းပျံ့ပျံ့မြင်းကပ်
ထွင် ၃၀၇ထွင်သည်။ [Note.—This means a reversal of the na-
tural order of things, as when a man who assaults prefers
a complaint instead of the man who is assaulted.]

—ဦး, *n.* In Upper Burma the head fisherman of a body of
fishermen, who assessed the others to revenue.

—ထည်, *adv.* in the way of paying a forfeit, equal to the
amount of price advanced, on refusing to sell according
to agreement ; မဝတ်ထိုက်စားရန်ဆိုးမရောင်းထိုက်ခံရသည်။

၃၀၈, *v.* to be much pleased with, fond of, eager to obtain or
enjoy (implies selfishness, greediness, an excessive regard
for anything ; scarcely commendatory) ; chiefly used in a
reduplicated form, as ၃၃၀၈မင်, hence ၃၀၈, quickly, in-
stantly, အထွင်အမြန် and ၃၃၀၈မင်။ အစားအသောက်ကို ၃၀၈တတ်သည်,
he is fond of eating and drinking ; အဝတ်ပုဆိုးကို ၃၀၈တတ်သော
သူ။ သည်လူထုမယားကို ၃၀၈တတ်သောသူကြောင့် အထုပ်အကိုင်ပင် အတွန်ချွတ်
လွန်းသည်။

၃၀၉ (pron. ခနောက်), *n.* the three stones which support a
cooking-pot. [Note.—The Burmese say that three cooking
stones which support their cooking-pots resemble the three
peaks which support Mount Meru, the မြသောက်].

၃၁, *v.* to be convex. Der. အနိုး။ ဗိသိသိုး, *adv.* arched as a roof
or convex as a bridge or road ; ဗိသိသိုးမိုးသည်။ ဗိသိသိုးဆောက်သည်။
ထည်ထောင်သည့်မြင်တောင်နှင့်တူထိပ်သိုး၍နေသည်။ ပြေပြေသိုးတက်, *v.* to
rise gradually to a convexity.

၃, 1, *n.* the thread beam in a loom, round which the warp is turned
and fastened, and of which there are three, အထက်ဝူ, အောက်
ဝူ, and နောက်ဝူ, the last over the weaver's seat ; ရက်ကန်းဝူ။

၃, 2, *n.* a trough turning on a pivot, used to raise water with,
ရုတ်တိုး ; တမန်အင်းမျှားမှ ရုတ်တိုးနှင့်ရေကို နင်း၍ထွတ်သည်။

—မောင်း, *n.* same.

၃, 3, *n.* a hairy caterpillar.

၃, 4, *n.* a whitlow or felon, ဝူနာ။ သွေးဝူ။ ဝူဖြန့်။ The Burmese say
that the သွေးဝူ eats into the flesh and causes disfigurement
of a finger.

၃, 5, *n.* the sun-fish or sea-jelly.

၃, ၁, *n.* a species of coffee-wort.

၃, ၁, *v.* to take up or out, as food from a cooking-pot (and put it
into a dish or bowl), to pluck, gather as leaves ; comp.

ဆွတ်, to pluck, gather, as flowers or fruits ; ထင်းရွက်ရူးသည်, to pluck edible herbs ; ထင်းထိုးရူးခဲပါ, take and bring the rice out of the cooking-pot (*i.e.*, preparatory to putting it into a bowl or plate) ; ကွင်းထဲသို့သွား၍ ထိန်ရွက်သေး၇ရွက်ဂရွက် ထိုးရူးခဲပါ, go into the plain (ကွင်း, when a paddy-field is not meant, is nearly equivalent to the English expression "field,") or gather (me) seven or eight leaves of the *Nau-clea cordifolia*.

ခေ, *v.* to be weak, inefficient ; implying contempt on the part of the speaker.

—ခေ, *v.* same ; နှိုမြက်သောသူငယ်တို့သည်သွား၍မမြို့၊ ခေမာထတ်သည်။ မောင်မင်းသည်ဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ အခွင့်ကိုရလျက်၌မဖြစ်ဘဲခေမာမာမာရှိသည်။

ခေတ် or ခေပ် (Pali ခေတ္တ, လတ်, a field), *n.* a field of labour, state, world ; a collection of sekya systems or worlds, time, ကာသ။

—ထုံးပါး, *n.* the three kinds of collections or groups of sekya systems or worlds, namely, ဇာတိခေတ်, consisting of ten thousand systems, which are destroyed and reproduced simultaneously ; တဒဿင်းသော လောကဓာတ်တို့သည် ဇာတိခေတ်မည်၍, consisting of a trillion of systems, through which the authority of a Buddha or deity extends ; (အကုဋေတသိန်းသော စကြာဝဠာတိုက်သည်ကား၊ အာဿာခေတ်မည်၍), ဝိသယခေတ်, consisting of the whole infinity of systems which can be reached only by a deity's thought ; အတိုင်းအရှည်မရှိသောစကြာဝဠာတိုက်သည်ကား၊ ဝိသယခေတ်မည်၍။

Note.—The meaning of the word ခေတ် in colloquial in conjunction with ထ denotes that a country or a race, or even an individual, is at the zenith of its or his glory, *e.g.*, when the Talaings had the upper hand in Burma, the Burmese would say ထထိုင်းများခေတ်တတိုးအခါ ; [in conjunction with ထန် it means that a nation's glory is departed ; with မရှိ the same as with ထန်.] It appears to have a somewhat similar meaning to ဦးစွန်းထွန်း (ခေတ်ထ). [Childers' definition is landed property, a cultivated field, a wife, the body, place, region, domain, extent.]

ခေတ္တ (*pron.* ခစ်ထ) (Pali), *n.* an instant, moment of time ; ခဏ။ သူထားကိုခေတ္တငှားပါလိုမေးလိုက်ပါ။ ရန်ကုန်မြို့အခြေခံနေစအူးပါ, ခေတ္တသာနေအူးပါသည်။

ခေမာ (Pali), *n.* freedom from evil ; ထေးနှင့်ကင်းလွတ်ခြင်းနိဗ္ဗာန်။

—ထင်း, *n.* the shore of annihilation or neigban ; ခေမာအမထပြည် နိဗ္ဗာန်တို့ရှိသောဘောင်ဘောင်မူသောမြတ်စွာဘုရား။

ခဲ့, 1, *v.* to bring ; used only in combination with other verbs, as ခေါ်ခဲ့, ဆောင်ခဲ့, ယူခဲ့, &c.

ခဲ, 2, *qual. verb. affix*, implying that the action expressed by the verb is followed by going away, as ထားခဲ့သည်, left it and came away; မှာခဲ့သည်, left instructions and came away, &c. In Upper Burma ထားခဲ့သည်။ ထွားခဲ့သည် is often pronounced ထဲ့သည်။ ထဲ့သည်; also စဲ့ for စားခဲ့။

ခဲ, 3, *verb. affix of time*, denoting that the event is just past; frequently euphonic. [Note.—ခဲ generally denotes that the event is past, but without ထဲ့ or ခုတ် it appears to have no inherent meaning signifying that “the event is just past.” Its use frequently appears to be more than euphonic when denoting a future event or possibility, but its exact force is not easily determined, *e.g.*, နောက်နောင်တွေ့ရှိခဲ့သော်, in the event of meeting him hereafter. In this phrase it almost seems to have the force of “should,” as “should one meet him hereafter.” This verbal affix is very much used in colloquial, and, though it may be frequently euphonic, emphatically improves a person’s style of speech.]

ခဲ (ခဲ), 1, *n.* lead or tin.

—ထား, *n.* sugar of lead.

—တံ, *n.* a lead pencil.

—ထုပ်ခဲ, *v.* to carry lead weights as a jockey.

—ခတ်, *n.* a sounding lead.

—နက်, *n.* plumbago, black lead.

—ပုဒ်, *n.* lead.

—ဖြာ, *n.* ashes of lead,—chemical term?

—ခဲ, *n.* lead or tin.

—ခပ်, *n.* lead.

—ခဲပြွန်, *n.* tin.

ခဲခဲသေ, 2 (ခဲခဲသေ), *n.* a tungsten or wolfram sandstone.

ခဲ, 3 (ခဲ), *v.* to be coagulated, indurated, hardened; *comp.* ခဲခဲ, to be hard, difficult, ကပ်သည်, ခက်သည်. Der. အခဲ, အခွန်ခဲသည်။

—ကျိတ်, *v.*; see the parts.

—ခက်, *v.*; see ခဲ, 2nd def.; ဤသောကံ၌ ခန်သွန်ကင်းရှင်း ခန်အတွန်ခဲခက်သည်။

—ထည့်, *v.* to be closed, close-fisted, unwilling to part with, ခေးခဲ့သည်, and therefore hard to deal with, to be pertinacious in carrying out a plan, scheme, or pursuing a course of conduct; *adv.* ခဲထည့်ထည့်, tenaciously, with firm adher-

ence, stubbornly, pertinaciously, studiously, earnestly ; ကျွန်တို့လိုပဲယဉ်းခိုက်တိုက်အခါ။ ထုပညာလိုသူတတ်ပဲယဉ်းထင်းချစ်တီးလူမျိုးဥစ္စာပစ္စည်းပဲယဉ်းတတ်သည့်, the race of Chetties are, as a rule, close-fisted.

ခဲ, 4 (ခဲ), *v.* to bite and hold fast ; *comp.* ထိုက်, to hold on firmly (to a purpose), to be painful, gnaw as pain ; ထိုက်သည်။ သည် ကနေ့နေ့ပုံသောကြောင့်အထွန်ခေါင်းခဲသည်။ ဤအကြံကိုအထမြောက်အောင် အထွန်ခဲ၍ကြံသည်, he adhered with great pertinacity to this plan that he had projected ; စီးပွားထိုးထက်အောင်နေ့ညပုံသိ၍ ကြံသည်, in order to increase his wealth, he was fixedly determined in scheming day and night.

—ကြိတ်, *v.*; *see* the parts.

—ဖွယ်စားဖွယ် (ခဲအွယ်စားအွယ်), *n.* eatables ; အစားအသောက်။

မဲး, 5 (ခဲ), obsolete verb, from ကဲ သည်ကျောင်းသားကလေးထက်ရေးလက်
သားကောင်းသည်ကိုခဲနေရော့။

—အောင်, *adv.* remarkably, extraordinarily, in a good sense ;
 မိုးမကလေးခဲအောင်လှသည်။

—8, *adv.* same.

—ငရဲ, *int.* expressive of admiration.

မီးဆို (မီးဆို), *n.* a woman's elder sister's husband (a younger sister's
ဖော်) or a husband's elder brother.

မုဆိပ် (မုဆိပ်) [derived from two Shan words မုဆိ (khaw), cooked rice, and မိပ် (lum), a bamboo tube], *n.* glutinous rice (ကော့ကံဗွတ်) cooked in a hollow bamboo.

—ကျည်ထောက်, *n.* the said hollow bamboo ; ခရီးသွားသောထောက်
တို့သည်။ တာရှည်စားသောက်ရန်လုံကျည်ထောက်ကို ယူဆောင်၍သွားတတ်
သည်။ [*Note.*—The ထင်းဝါး and the ကြောင်ဝါး are preferred.]

ခေါ, ၁, ၇. a small basket in which offerings are presented to an evil spirit ; ထိုင်းမြန်မာများ အကလေးများပိုမိုများ၍လက်ဖျားခြေဖျားထောင်ထွေ့သားရဲပင်းသည်ဟု အယူရှိလျက် ခေါတွင်ထောင်းဖြန့် ငါးအစည်းနှင့်ရွာမြင်ဆိုတွက်၍လေ့ရှိသည်။ [Note.—After the ခေါ has been deposited, the children generally sing in chorus as follows :
ခေါခွက်ထဲအစည်း (အစည်း) ခူးရိုးပန်းပုဆိုးနှင့်ဝှံခင်းထိုးထိုးနေခွေးမဝိန်တာထက်
ဖက်ကထိုင်းထွက်ကျနှင့်။—

Let knee-joint bones in basket kept,
With red puhso turn somersault (somerset),
And lean and sorry slut the while,
On left hand step in fencing style.

This is a free translation, but may be allowed to convey the meaning, of which, even in the original, there is not much.

ခေါ, 2, to stick up or out, in consequence of being uneven ; သွား
ခေါ, to protrude as a tooth ; သပ်ဝင်ပေါ်ကကျလိုက်ကောက်ဝတ်
အသစ်မိုးခေါ်၍ထွက်သည်။

ခေါမ, *n.* flax.

ခေါက်, 1, *v.* to fold, double, turn back. Der. အခေါက်။

—ကွေး, *v.* ; see the parts ; ခြေကျိုးသေတ္တာခေါက်ကွေးနေသည်။
အပ်ခြည်အဖျားခေါက်ကွေးနေသေတ္တာခေါက်။ အပ်နုပါးထိုး၍ဝေခွဲနိုင်။

—ခါခေါက်ကွေး, *adv.* doubled and curved ; သည်လူသည်လေသင်ထန်း
ထိုက်သေတ္တာခေါက်ခါခေါက်ကွေးနေသည်။

—ချိုး, *adv.* breaking or doubling in the middle ; မျက်နှာခေါက်ချိုး
ကြီးနေသည်။ သည်ချက်ခေါက်ချိုးကျိုးသေတ္တာခေါက်အသံမကျ။ ယမိန်းမိုးထည်
ထက်ခင်ကြီးမိုးထည်သည်ခေါက်ချိုးသာ၍ကောင်းသည်, the “Khingyi”
silks are more than half as good again as the Yabein silks,
i.e., 50 per cent. better.

—တုံကွင်း, *n.* a bow-knot.

—တုံခေါက်ပြန်, *adv.* to and fro, backwards and forwards, လူး
ထာ ; ရန်ကုန်မြို့သို့ခေါက်ပြန်လူထက်ကိုး၇ကျပေး၍ဝှားပါသည်။ ခင်ကုန်
သည်ရန်ကုန်မြို့နှင့်ပုသိမ်မြို့မီးသင်္ဘောထိုး၍ခေါက်တုံခေါက်ပြန်ချည်းနေသည်။

—တုံချည်, *v.* to tie in a bow-knot.

—ဖျာ, *n.* a fine kind of mat that can be folded without break-
ing.

—ဗိဗိ, *v.* to be folded and rolled up [to fold and roll up].

ခေါက်, 2, *v.* to knock, rap.

—ခေါက်မာ, — ခေါက်ခက်ခက်မာ, *v.* to become dry and hard, so as
to sound on being struck ; hence (?) သိခေါက်လျက်နှင့် (pro-
bably a corruption of သိထောက်လျက်), though well acquainted
with (the matter), ကျောက်ပန်းထောင်းမြို့က ထန်းလျက်ခေါက်ခေါက်
မာသေတ္တာခေါက်အထိုးကောင်းရောင်းပါသည်။

—ရက်, *v.* to be old, hardened ; used adverbially, as ခေါက်ခေါက်
ရက်ရက်, unfeelingly, in a hard-hearted, heartless manner ;
ဤသူသည် သားသွီးကိုမချစ်။ ခေါက်ခေါက်ရက်ရက် ပစ်၍သွားသည်, this
man does not love his children ; he forsook them in a heart-
less manner.

—ရောက်, *v.* appears to have a similar meaning to ခေါက်ရက်,
and also to be used adverbially ; *e.g.*, ခေါက်ခေါက်ရောက်ရောက်
ဆွဲဆွဲဆွဲဆွဲ or ဆိုဆိုဆိုဆို။

ခေါက်ရှာ, *n.* a wood-pecker, သစ်ထောက် ; called also ထောက်ရှာ။

ခါခါ (ရည်, *pron.* ချေ), 1, *n.* an intoxicating liquor made of rice,
much used by the Karins (and Karinnis and Chyins).

ခေါင်, 2, *v.* to be the top, summit [ပျက်ခေါင်ကျော်၊ မိုဟ်ခေါင်ကျော်] (obsolete). Der. အခေါင် (from အခေါင်), *n.* the ridge of a roof; *comp.* ဝမ်းထဲထောင်, the under saddle; သည်ထူခေါင် (*pron.* ခေါင်) ထဲ, this man is the chief, *lit.* the top. [Note.—The English equivalent is very much the same, *e.g.*, when a boy is talked of as being the “top” of the class.] May be used in a good or bad sense; *e.g.*, သည်ထူအထက်အဓိမ္မာတွင် ခေါင်ထဲ, this man is ever foremost in cleverness, or in a bad sense, သည်ထူဆိုးထွင်း ညစ်ညမ်းသောအရာ၌ ခေါင်ထဲ, this man is foremost in wickedness and depravity.

—ညွန့်, *n.* the topmost twig or branch of a tree.

—ထန်း, *n.* the whole range of the ridge.

—ထိုင်, *n.* a post which supports the ridge of a roof.

—ရေ (*pron.* ခေါင်ရေ), *n.* the day on which the 3rd waxing or 3rd waning of the moon, the highest of the spring-tides, takes place (the highest of the spring-tides).

—လျှောက်, *n.* the ridge beam of a roof, which receives the ends of the rafters.

ခေါင်, 3, *v.* to excavate in a slanting direction; ခလောင်သည်, to slant, be out of the way, go out of the way, to be far from a river or other water. Der. အခေါင် and မိုဟ်ခေါင်။ ကျွန်တော် မျိုးကုန်းခေါင်ရေဝေးသောအရပ်သားဖြစ်သောကြောင့်။ ထွေကိုကောင်းမွန်စွာ မထွေတ်တတ်။ ရေကိုထည်းမကူးတတ်, owing to my being a native of an out-of-the-way place, distant from any river or creek, I do not understand how to paddle a boat properly, nor can I swim. [Note.—A Burman is apt to be annoyed if called ကုန်းခေါင် ရေဝေးသား or ကုန်းခေါင် ရေဝေးသော ကြည်းထောသား, as with this race, living far from water, *e.g.*, a river or stream, implies a total lack of “nous,” &c. The English equivalents seem to be “lout,” “clodhopper,” “bumpkin,” “clown,” and other significant epithets; ခင်ကျားနေသည့်ရွာ ထထ်ခေါင်သည်, the village you live at, sir, is very out of the way; ကျွန်ုပ်တို့ကံ့ကုတ်မှန်ရေကိုပြောပါသည်။ အထွေကိုခေါင်၍မထွေးပါနှင့်.]

—ထွေး, *v.* to conjecture without being able to come to any conclusion.

ခေါင်ခေါင်မာ, *v.* to be dry and hard, so as to sound on being struck; ကျွန်ုပ်တို့အပိုင် ပုစွန်ပြောင်းရွာတွင် ထုတ်သောဆိုးများသည် ခေါင် ခေါင်မာအောင်ကောင်းသည်။

ခေါင်ဇံ, *n.* a kind of pen made of a reed or bamboo, a sucker; ကရင်နီထူမျိုးတို့သည်။ ခေါင်ဇံအိုး၌ခေါင်ဇံထဲထဲ၍ ခေါင်ရည်ကိုသောက်ကြသည်။

ခေါင်ရင်း (ခေါင်ရန်း) (ဝ၆), *n.* the shoe-flower, *Hibiscus rosa-sinensis*. "This bold flaming flower is extensively cultivated, and is a very good substitute for Day and Martin's blacking."—(Mason).

ခေါင်း, ၁ (*pron.* ခေါင်း), *n.* the head, ဥဏ္ဍောင်း; the principal part of a thing, ပိုး; a large tuberous root, ဥကြီး; a head, chief, အကြီးအကဲ။

—အကြီး, *n.* same, last def.

—အုံး, *n.* a pillow; *v.* to pillow the head.

—အုံးစွပ်, *n.* a pillow case.

—အုံးရှည်, *n.* a long pillow, a bolster.

—ထိုက်, *n.* a god-parent.

—ခါ, *v.* to shake the head from side to side in dissent.

—ခု, *n.* anything placed between the head and a burden; only used by women, *e.g.*, in carrying water-pots, lacquered trays, baskets, &c.

—ခွဲ (ခေါင်းခွဲ), *n.* sub-overseer.

—ခေါက်နှံပြထည်, *v.* to pick, or point out, to identify, *see* ဒိဋ္ဌ။

—ချုပ်, a chief of gaungs; *formerly* Myoòks used to be designated "Gaung-chyòks" in Lower Burma.

—ဓည, *n.* a succession of letters or figures marking the pages or sections of a writing or book.

—စီးခေါင်းထိုင်, *n.* the head or chief in undertaking; ပိုးစီးပိုးထိုင်။

—ဆတ်, *v.* to nod or bow the head in assent.

—ဆေးကျွန်း, *n.* Gaung-zay-gyûn, a small island between Martaban and Maulmain; *lit.* the wash-head island, whence water was annually carried in the months of Tagu and Thadingyut to Ava, to wash the king's head (on the anniversaries of ပိုးတင်းထော်ပွင့်, in Tagu; ခေတဘင်္ဂဆိမ်း, in Thadingyoot).

—ထည် (*pron.* ခေါင်းတယ်), *v.* to take the lead, be first in doing; ပိုးတည်ထည်။ ဤအမှုတွင်ခင်အျားခေါင်းမထည်မှီလျှင် ကျွန်တော်တည်ပါမည်, if you dare not take the lead in this matter, sir, I will.

—တုံး (from တုံး, to be blunt), *v.* to be shaven or bald; *comp.* ပိုးဖြည်း (usually *pronounced* ခခုံး).

—တုံးထို, *v.* same.

—ပေါင်း, *n.* a turban or anything wrapped round the head, collecting and binding the hair together; ပိုးရုပ်, ခေါင်းပေါင်းချွတ်, a "gaungbaung snatcher" (thief); ခေါင်းပေါင်းညှစ်ဆေး

- သေ့ကြောင့်ဆင်မပေါ်နိုင်, the colour of the gaungbaung is not distinguishable owing to its being dirty.
- ခေါင်းပေါင်းပေါင်း, *v.* to put on a turban.
- ဖြောင်, *v. lit.* to have a clear, bare head owing to absence of hair, *i.e.*, to be bald.
- ဖီး, *v.* to comb the hair ; ခေါင်းနားပန်းဖီး။
- ဇု (pron. ဇု), *n.* ; see ခေါင်းဇု, which is more correct and elegant.
- ဖြည်း (ခေါင်းဖြည်း) (sometimes pron. ခဖြီ), *a.* shaven or bald ; ဦးဖြည်းခေါင်းဖြည်းရိတ်, to shave off all the hair of the head like a póngyi.
- ဖြူ, *n.* a gray-head, an old man ; *v.* to be gray or white headed.
- မာ, *v.* to be headstrong, obstinate. [This expression is used at Maulmain ; not so much in the valley of the Irrawaddy.]
- မြီးချုံ (ခေါင်းမြီးမြီ) (pron. ခေါင်းမြီးမြီ or ခေါင်းမီးမြီ, sometimes ခေါင်းမိမြီ), *v.* to cover up the head with a puhso or saung in order to go “*incognito*” without any personal trouble, or expenses or responsibility ; ထက်ခမ်း။ ခေါင်းမြီးမြီနေ, to be submerged as land during the rains ; ကျွန်ုပ်တို့အိမ်အိမ်မြီးမြီထောက်ပါ။
- ခင်း, *n.* the place for the head, opposed to ခြေခင်း။
- ခေါင်း, ၃, *v.* to be hollow (obsolete). Der. အခေါင်း, *n.* a trough used as a coffin or as a canoe ; applicable also to the trough used for any purpose, *e.g.*, ဝက်စာခေါင်း (pron. ဝက်ခေါင်း as if one word), a pig trough.
- ခေါင် (from အခေါင်, bark), *n.* bark used in dyeing a brown colour, the decoction being frequently placed in a trough.
- ဆိုး, *v.* to dye a brown colour.
- တိုင်, *n.* a block or short post in a boat (ထောင်တိုင်) to receive the foot of a temporary mast, the funnel of a steamer ; မီးသင်္ဘောခေါင်းတိုင်။
- မိတ် (pron. ခေါင်းမိတ်), *a.* solid, not hollow ; applied to articles that are naturally or commonly hollow, နားမင်းမိတ် ; comp. ဝတ်, solid, artificially solid.
- ခွ, —ခွာ, *a.* hollow, not solid ; ထည်ခြေချင်း ခေါင်းမိတ်မထုတ်ပါဘူး ခေါင်းမွတ်, these anklets (or foot bangles) are not solid silver ; they are hollow inside.
- ရည်, *n.* brown dye.

ခေါင်းရည်အုပ်, *v.* to superadd the said dye on a blue colour, making a deeper blue or black.

—လောင်း, *n.* a large bell; *comp.* ထည်းထည်း။

—လောင်းစင်, *n.* a belfry.

—သက်အုနာ, *n.* a hollowness and defect in timber; မိသုကာကျွန်ုပ် အိမ်ကိုဆောက်သောအခါ ထောင်ပျဉ်ခင်းပျဉ်များမှစ၍သက်အုနာများ မရှိပါစေနှင့်နေ့။

—သွင်း, *v.* to place in a shell preparatory to a funeral.

ခေါင်းပါး, *v.* to be deficient in quantity, few, scarce; နည်းသည်, ရှားသည်, ပါးလျားသည်။ အစားအသောက် ခေါင်းပါးသည်။ food is scarce; ထန်ရဲသောကြောင့်ဥစ္စာပစ္စည်းခေါင်းပါးသည်, because he is poor, his property is scanty.

ခေါပျဉ် (*pron.* as spelt), *n.* a certain preparation of glutinous rice, ခေါပျဉ်မှုန့်, made of ကောက်ညှင်း, sesamum and a modicum of salt.

ခေါ်, *v.* to call, summon, invite; to call, distinguish by name, give a name; မှည့်သည်။ သမုတ်။ တွင်သည်။ ဘယ်အခါတခေါ်ခေါ်ထပ်ညှိ ထော်ထာပါမည်, whenever you summon him, your pupil will come (as in addressing a pôngyi); မင်းနာမည်ကိုဘယ်နှယ်ခေါ်သလဲ, how do they call you by name, or what is your name? ပန်းလိုင်ခေါ်မီးသင်္ဘော, the steamer called the "Panlang."

—ချ, *v.* to summon authoritatively.

—ငင်, *v.* to call a person and take him along with one; ပေါ်ရိ သာဒဘိသုးသည်။ အတွယ်ကျွတ်၍ ဗာရာဏသီပြည်သို့ဝင်သောအခါကြောက်ရွံ့သောကြောင့်သုတသောမင်းကိုခေါ်ငင်၍သွားသည်။

—တွင်, *v.* to name, give.

—ထုံ, *n.* a kind of drum, smaller than သုံထောင်, *see* သုံ. [Note.—Up-country lhay thugyis generally have one of these drums on board their boats.]

—ခေါ်, *v.*; *see* ခေါ် in both senses.

နိ, *n.* a pigeon; *comp.* မြိုး, a dove.

—ဥ, *n.* a pigeon's egg.

—ကော့, *n.* the fan-tailed pigeon.

—စင်, *n.*; *see* နိရင်း။

—ထောင်ထဲ (နိထောင်ထဲ) (*pron.* နိခေါင်ထဲ), *adv.* continually, uninterruptedly, in a gradation, uniformly; မပြတ်သဘာဝတည်း အတူတူညီညီသောအခါ။ မိန်းမငယ်ဆိုသည်။ တသမတ်တည်းနိထောင်ထဲအရပ်၌ ညာကြသည်။

—နန်းချိုး, *a.* not straight, broken into angles and projections; မိန်းမချိုးမြို့တည်သည်။

ဒို ချံ, *n.* a kind of rocket (used at póngyi byan).

— ဖြီး, *n.* a floor where the cooking-place is, a little lower than the main one.

— ခင်း, *n.* a pigeon house.

ဒို, 2, *v.* to take shelter (in a shade), အိမ်ထဲသို့; to take refuge in, adhere to, ကပ်သည်, မှီးသည်, ဟိုသည်။ [Note.—ဒို means also to shirk, or *scamp* work.] သည်လက်သွားအဘိုးထန်သစ်သား ကိုမထည့်။ အဘိုးထန်သစ်သားကို သွင်းပြီးတွင် ဒိုခွံထုပ်သည်, this carpenter does not put in valuable timber, but scamps his work by introducing that of no value.

— ကပ်, *v.* to take refuge in (a person or thing) in order to avoid some evil (same as ဒို, last definition); မင်းအထုပ်အထိုင် ကိုနည်းနည်းခိုကပ်သည့်လူမဟုတ်ဘူး, you are a man who shirks work not a little (*i.e.*, very much).

— ဟို, *v.* to take refuge; အင်္ဂလိပ်အစိုးရအောက်သို့အာကြံသောကြောင့် ရောက်ပါသည်, I have come (*lit.* arrived) because I wish to take protection under the royal flag of England, *i.e.*, seek British protection; ကျွန်ုပ်တို့အားအာကြံသောကြောင့်။ မြက်ရေကောင်း ရေထောစားကျက်များ၌ခိုဝင်နေတတ်ကြပါသည်။

ဒိုက်, 1, *v.* to hit, come in contact, strike against, ထိခိုက်သည်; more than ထိ. Der. အဒိုက်. [Note.—To bring misfortunes on the possessors of unlucky houses, animals, boats, &c.] သည် မြင်းသည်တွေကြမ်းသောကြောင့်ဒိုက်လိမ့်မည် မဝယ်ပါနှင့်, owing to this horse having an unlucky circular flexure, it will bring misfortune, do not, please, buy it; သည်တွေ မကောင်းသော အမျက် ရှိသောကြောင့်ဒိုက်လိမ့်မည်။ because this boat has a bad knot, it will bring misfortune.

— ဟိုက်, *v.*; see the parts.

— ပွားရန်ဝင်, *n.* quarrels.

— မိ, *v.*; see ဒိုက် (most common); မြေယာပင်. အိမ်ထဲနှင့်ဒိုက်မိသောကြောင့်ရန်စိုးရိမ်သွားသည်။

— ရန်, *n.* a quarrel.

— ဒိုက်, 2, *v.* to shake, tremble; used only in some adverbial forms, and commonly in connection with တုန်, as ဒိုက်ဒိုက် တုန်သည်, to shake tremulously; ဆောင်းတွင်းအခါ အတွန်ချင်းသောကြောင့်လူများဒိုက်တုန်တတ်သည်။

ဒိုင်, *v.* to be firm, strong, durable, ကြံ့သည်, ခံ့သည်, မြဲမြံသည်။ Der. အဒိုင်။ သည်သွားဒိုင်တွန်းလို့နှုတ်လို့မရဘူး။ [to be capable of carrying as a boat, cart, horse, &c., *e.g.*, သည်တွေလူထုနှစ်ထောင်ဒိုင်ပါလိမ့်မည်။]

— ကျည်, *v.* to be firm in mind, persevering (of infrequent use)

ခိုင် (ကြိ, *v.* ; see the parts.

—ခံ (pron. ခိုင်ဝံ), *v.* ; see ခိုင်, to be valid, as a legal instrument ; also applied to wearing apparel, *e.g.*, ခိုင်ခံ့ညွတ်သောပုဆိုး။ သည်ထူထိပ်တတ်သောကြောင့်သူနှင့်စာချုပ်ထွင်ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့တံဆိပ်တော်စက္ကူဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းထားလိမ့်မည်, as this man is given to sharp-practice, if you draw up an agreement with him, it would be better that you should do so validly on stamp-paper.

—ခာ, *v.* to be firm in mind, unmoved, obstinate ; သည်ထူထိပ်တံ ထိုးခိုင်မာသည့်ဌေးပေးမည်မအောင်းမူပါနှင့်။

—ထုံ, *v.* ; see the parts ; to be substantially wealthy ; သည်အမှု တွင်သက်သေများအဖွင့်ခိုင်ထုံထုံ ထရားခံမျှားတွတ်မည်တကွဏှာ တရိုးတမိမျှ (pron. တရိုးတမိ) မရှိပါဘူး။

ခိုင်း, 1, *v.* to employ about some business, commission, order ; စေခိုင်းသည်။ ထရပ်ထုပ်ထောင်၍ ငြိမ်းသော်လည်း နောင်ခိုင်းရန်ရှိသေးသည်။

—ခန့်, *v.* ; see the parts (seldom used).

—လိုက်, *v.* to employ at a distance ; အခြားကိစ္စနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ခိုင်းလိုက်ခဲ့ပြီး။

ခိုင်း, 2, *v.* to liken ; comp. ပုံခိုင်းသည်။

—ခိုင်း, *v.* same ; hence မခိုင်းမခိုင်း, *adv.* disrespectfully ; မောင်မင်းကိုထောင် ထူထပ်းကိုခိုင်းခိုင်း၍ပြောတတ်သည်။ မိမိတို့တွင် သားငယ် သည်အကြောက်အနှံ့မရှိမခိုင်းမခိုင်းပြုတတ်သည်။

ခိုင်း, 3, to put the helm to starboard ; comp. မတ်, to put the helm to port ; တက်ကိုခိုင်းလိုက်, put the helm to starboard.

ခိုး, *v.* to steal. Der. ဆုခိုး။

—ကြောင်, *v.* to carry on a clandestine adulterous intercourse (infrequent) ; ခိုးကြောင်စပ်ရှက်။ ၎င်းထရားလိုမယားမိသစ်နှင့်တစ်နှစ်ကျော် ခန့်ထိတ်တဆိတ်သင့်မြတ်စပ်ရှက်နေကြပါသည်။

—ကြောင်ခိုးဝှက်, *adv.* surreptitiously, thievingly, purloiningly (in colloquial ခိုးကြောင်ခိုးဝှက် is very frequently used) ; သည် ဆုခိုးကြောင်ခိုးဝှက်ကြံတတ်သည်ဟုသတင်း ကြားသောကြောင့်ခင်အာဇာနည်မှာ ထာ၍တည်းထွင်သတိထားမှတော်လိမ့်မည်မှတ်သည်။

—ပြစ်, *n.* the crime or punishment of theft.

—မှု, *n.* theft ; ခိုးမှုထင်ရှားသောကြောင့်ထောင်စံခံရခံစေ။

—ဝန်ပစ္စည်း, *n.* stolen property ; ပြုစီစဉ်မှာခိုးဝန်ပစ္စည်းအခြောက်အမျှား ရှိကြောင်းသတင်းကြားသည့်ခိုးထုပ်ခိုးထည်, same.

—သား, *n.* a thief.

—သူ, *n.* a thief ; ဆုခိုးခိုးသူထားပြီ။

ချ (from ဈ, to fall), *v.* to throw down, to put down, to bring down from a situation, to assign a place, put in proper place, နေရာချသည် ; to teach, give instruction in writing or books, စာချသည် ; to sift, ဆန်ခါနှင့်ချသည်. [Note.—In some

instances ချ is equivalent to အပြစ်ရှိသည်။] ထွေထွေစွာလည်း
များကိုချလိုက်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့များကိုနေရာချပေးပါ၊ find quarters for my
men (*lit.* assign a place for my men) ; မှားသောအခါကျွန်ုပ်တို့
ပေါ်မှာချည်းချသည်၊ when there is a mistake committed, he (or
they) lay the blame altogether upon me.

ချ ခဲ့, *v.* ; see under ခဲ့ ၁ and ခဲ့ ၂, to leave out, omit (in writing) ;
စာချခဲ့သည်။

—ခေါ်, *v.* to summon authoritatively ; ခေါ်ချသည်။

—ထား, *v.* ; see the parts.

—မြေ, *n.* land bestowed by the king. It became the property
of the recipient and heritable only if it was so set forth in
the royal order.

ချက်, ၁, *n.* the navel.

—ကြိုး, *n.* the funis, navel string.

—ထီး, *n.* a prominent navel ; သည်ကလေးသည်ချက်မမဟုတ်ချက်ထီး။

—ဝ, *n.* a concave one, see also အချက်မ။

—မြိုင်, *n.* a birth-place, *i.e.*, the place where the navel string
was buried ; ဇာတိချက်မြိုင်။

—မြိုင်ဌာန, ၁, *n.* same ; ကျွန်ုပ်တို့၏ဇာတိချက်မြိုင်ဌာန နေမြို့မြို့ပါ။ Danubyu
is my native place, *lit.* where my navel string was buried
was Danubyu.

ချက်, ၂, *v.* to cook, prepare by fire ; သည်ကနေ့ညှော်သည်များထာမည်ဖြစ်
သောကြောင့်။ ထမင်းဟင်းများကိုအရသာပြည့်ဖြည့်စိုစွတ်စေချက်ထား
ပါ။ သွီးရယ်။ အရက်ချက်, to manufacture liquor.

—ကျောက်, *n.* paste, in imitation of precious stone.

ချက်ချင်း (ချက်ခြင်း) (from အချက်, a mark), *adv.* instantly, imme-
diately, at the moment, ရုတ်ခန့်။ ရှောင်တခင် ချက်ချင်း (ချက်ခြင်း),
ထွားပါဆိုချက်နှင့်စသောသည်အတွက်မေ့တတ်နိုင်ပါပြီ, by your not
going when I told you "go immediately," you have been
overtaken by the flood-tide.

ချက်ချာ, *v.* to be clever, able to perform with skill and address
beyond one's age ; applicable to children. Hence the say-
ing ချက်ခဲပေပြော။ ချာကထဲနားလည်သည်။ သည်အကလေးထက် ချက်ချာ
သည်, this child is intelligent beyond his years, *i.e.*, preco-
cious (ချက်ချက်ချာချာရှိသည်။)

ချင်, *v.* to wish, desire, to have a tendency to (inclination for) ;
not used as a principal verb, but as a qual. affix. optative ;
ကျွန်ုပ်တို့အိပ်ချင်သည်, I wish to sleep ; ကျွန်ုပ်တို့သွားချင်သည်, I wish to
go ; ရိုဟ်းရွာချင်သည်, it is inclined to rain (*lit.* the sky wishes
to rain).

ချင် ခြင်း, *n.* desire ; ချင်ချင်း, a strong desire, အာသာ ? ချင်ခြင်းဖြစ်, to have "longings" for particular kinds of food as women when *enceinte* ; မိဖုရားတို့ကိုးချင်သောချင်ခြင်းဖြစ်သည်။

—ရဲးဖြေ (ချင်ရဲဖြေ), *v.* to have the edge of the appetite taken off, to be tolerably satisfied ; ထင်းစားထိုမဝပါဘူးချင်ရဲဖြေရှိပါသည်, I have not had enough to eat, the edge of my appetite is only just taken off.

ချင်ချင် (မည်) (*pron.* jin jin), *adv.* clinkingly, chinkingly.

ချင်ရွေး, *n.* the *Abrus precatorius* ; ဆင်ရွေး, the seed of the said tree used as a weight, six of which make a pè (ဝဲ) and eight a great pè (ဝဲကြီး) ; *comp.* ရွေးကြီး။ ထချင်ရွေးခန့်။ နတ်ထိုက်ထိုက် အာထချင်ရွေးခန့်လူစားမိသွင် အနှစ်ထရာအစာမကြေကမ္ဘာတေထေချင်းမတူထိုသေထန်ရာ၏။

ချင်သေ့ (ခြင်္သေ့), (so written uniformly by the Burmese ; *comp.* ခြင်္သေ့), *n.* a lion ; ပတ္တမြားကလေးသေ့နှင့်တိဏဟူသည်ထေးသူအရိုးချင်သေ့ (ခြင်္သေ့) မျိုး, of noble lions it is said these four races are—the Kala, Pandu, Tena, and Kéthara. [Note.—The Burmese say that the Tena lion eats grass and resembles a speckled cow in appearance ; (2) that the Kala lion eats ဖင်း (which is evidently an elegant way of saying he is carnivorous) and resembles a black cow ; (3) that the Pandu lion is like a sere and yellow leaf in colour, and is also carnivorous ; and that (4) the Kéthara or Kétharaza, "the king of wild beasts," also eats flesh, its mouth and tip of its tail are red, from its head proceed three tawny lines down its back, and that its mane and bristles, which cover its body "like a Chinese carpet," are worth a lakh of rupees ; ချင်သေ့ခံသည် (*pron.* ချင်သေ့ခံသည်), to retreat from combat fearlessly.

ချင်း (*pron.* ဖျင်း), 1, *n.* the ginger plant or root.

—ခြောက်, *n.* dried ginger.

—စိမ်း, *n.* green ginger.

ချင်း, 2, *n.* a Chyin, one of the race of Chyins. "The greatest peculiarity of the Chyin tribe is the practice of tattooing the faces of their women when young. They can afford no satisfactory reason for this custom. Among the many tribes which inhabit Burma and the bordering regions, it is the Chyins who most resemble the Burmans in language and physical features ; a Chyin dressed in the fashion of a Burman cannot be distinguished from the latter. The Burmans call the Arakanese their elder, the Chyins their younger brother ; there are but slight dialect-

"tical differences in the languages of the first two ; but the "Chyin idiom shows sufficient divergences from the Burmese to be classed as a separate and distinct language, though the roots are in the main in both the same and their syntactical arrangement identical."—Forchhammer, ချင်းလူမျိုးတို့သည်မြန်မာလူမျိုးထက်အကြားအမြင်မရှိ။

ချင်း, 3 (from အချင်း, a companion) (*pron.* ချင်း), *pronoun* you, mas. or fem., used in judicial language ; ချင်းတို့, same as ခေင်မင်းတို့, though not so elegant. It is, moreover, more antiquated.

ချင်း, 4, *a.* single one, but chiefly used as an *adj.*, single, one only, or as a verbal formative ; *see* Grammar (the particle ချင်း single, one only, limits the time to the continuance of the action expressed, as ဝားဝားချင်းသေသည်, he died as soon as he ate it, *i.e.*, instantly, without an interval.—*Judson's Grammar*, p. 41). ကျွန်ုပ်တို့အပေါ်မှ ခါးဝတ်ထည်ချင်းနှင့်ဆင်းသွားရပါသည်, I was obliged to leave the house (*lit.* descend from the house) with only the cloth I was wearing round my waist ; သည်မှတိုး အထော်ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသည့်မှတိုး။ တောထိုးကျားများကိုပစ်ရန် သွားသောအခါ တထောက်ချင်းတည်းသွားတတ်ပါသည်, this shikkarri is plucky enough, for when he goes into the jungle tiger-shooting, he goes quite alone ; ထနေချင်းတွင်ပင်ကာလရောဂါဖြစ်လို လူ ၃၀ ကျော်သေကြလေသည်, in one single day (or in the self-same day) over 30 persons, who were attacked with cholera, died.

ချင်း, 5, to bore, pierce, penetrate, go through, ခွင်းသည် (obsolete), the passage of a smaller heavenly body across the disc of a larger. Der. အချင်း and ထုတ်ချင်း (လနှင့်သောက်ကြာ ကြယ်နှင့်ချင်းခြင်း, the transit of Venus across the moon ?)

ချင်း, 6, *qualifying verb. affix* (combined with တိုင်အောင်), until ; *see* Grammar. သည်ထူမရောက်မချင်းကျောင်းတကာစောင့်နေပါ။ သူ့သတ် ထောက်ျားကိုမိမိချင်းထိုက်၍မင်းရမည်။

ချင်း, 7, *closing verbal affix*, commonly expressive of regret ; ဖြစ်မှဖြစ်ရလေချင်း, it is so, alas ! သွားမှသွားလေချင်း, alas ! that he should have gone ; ကြုံရလေချင်း, alas ! that I should have encountered it (*i.e.*, when alluding to some disaster or calamity in any shape or form).

ချင်း, 8 (အချင်းချင်း), *adv.* one another, mutually ; သူတို့ချင်းမထည့်ကြလို တဆိပ်စီးနေကြသည်, as they do not get on with one another, each one lives in a house of his own ; လူချင်း, between man and man. [*Note.*—This word is very frequently used in *colloquial*] ; အပြောချင်းပင်အင်မတန်ကွာကြသည်, even their respective ways of speaking are very different.

ချင်းချင်း, *adv.* intensive, used with words of redness, ချဲ့ချဲ့, ချင်းချင်းနီ, flaring red (?)

ချင်းတွင်း (မြစ်), the Chyindwin river, which enters the Irrawaddy at the great bend between Pagan and Ava near Myingyan. [Classic name "Thanlawaddi"; သက္ကတဝေါဟာရများစုံစာအုပ်၌ ချင်းမြစ်ကြောင့် ဖြောင့်တံကျင်သတ္တဝါနှင့်တူသော ကျောက်ခထုတ် ကျောက်ငုတ်များသည် အမြင်ကြောင့် သက္ကတဝေါဟာရဖြစ်ဟန်တူသည်။]

ချစ်, 1, *v.* to love, have affection for, esteem; စုံမက်သည်။ နှစ်သက်သည်။ မြတ်နိုးသည်; *comp.* ကြိုက် and ခင် (ချစ်ထိုးထိုး။ မိုးထားထား)။ သူ့မိန်းမကိုထင်လိုက်စားစား အသိစွဲအထိမ်းအမှတ်ချစ်သည်, he loves his wife; ချစ်မည်းသမီးသို့, dear little daughter that I am never tired of loving; ချစ်သော်လည်း အဆင့်ကနင်း မနင်းသော်လည်းပင့်သက်ရှု, though one may not love, one should give a suppressed kiss (*lit.* inhalation), and though one may not kiss, one should draw one's breath. [Note.—This proverb means that one should sacrifice one's own feelings to one's interests, when it is necessary to do so.]

—ကြင်, —ကွင်း, —သနား, *v.*; see the parts.

—ကြိုက်, *v.* to love, as lovers of different sexes; သူတို့ချစ်ကြိုက်ကြသည့်အလျောက်, according to the love they bear one another, or according as they love one another.

—ခင်, *v.*; see ချစ်။

ချစ်, 2, *v.* to be burnt, as food in cooking; more than ထူး။ [Note.—Applied to particles of food adhering to cooking utensils, not to food that has been prepared for eating; ထင်းအိုးချစ်သည်။ ငမိအိုးချစ်သည်။]

—ချစ်ထောင်ထောင်ပူ, *v.* to be scorchingly hot (applied to the heat of the sun), *e.g.*, နေချစ်ချစ်ထောင်ထောင်ပူသည်, the sun is scorchingly hot. (The iron floor သံပြား in hell is described as ချစ်ချစ်ထောင်ထောင်ပူသည်).

ချည်, *v.* to tie, bind, fasten by tying; နှောင်သည်။ ဖွဲ့သည်, to confer (a title, ဖွဲ့ချည်သည်); သည်ခွေးရူးချင်သောသူကြောင့်သံကြိုးနှင့်ချည်ထား။

—ထည်း (see တည်း), *v.* to tie loosely, or for a little while; သပ်ပေါင်မျောထွားမည်ကိုကျွန်ုပ်တို့သောသူကြောင့်ကြိုးနှင့်ချည်ထည်း၍ထားလိုက်။

—တိုင်, *n.* a mooring post, ငှေ့ချည်တိုင်; a post for tying cattle to, ကျွဲချည်တိုင်။ နှားချည်တိုင်; ငှေ့ကို ချေမိပ်ချည်တိုင်၌ မိုးယူလေသည်, he stole the boat from the mooring post at the landing place.

—နှောင်, see ချည်; ထွက်ပြေးမည်မိုးသောသူကြောင့် လက်နှစ်ဖက်ကိုနောက်ကချည်နှောင်၍ထားသည်။

ချည်း (from အချည်း), *adv.* only, nothing but ; အထိ, only thus far ; မင်းကိုသည်တာချည်းငါပြောနေသည်, I do nothing else but keep telling you this ; သည်ဖက်ကိုချည်းတွင်ကြည့်သည်, he (or she) does nothing else but look in this direction (*lit.* this side, ရေကြိုမြို့ထိုးရောက်ထိုးချည်းနေပါသည်).

ချစ်, *v.* to be sour, acid, to taste unpleasant, as the mouth.

—မိပ်, *v.* to steep in an acid liquor for any purpose ; ထထိုင်း မြန်မာကရင်လူမျိုးတို့သည်သရက်သီးမရန်းသီးတို့ကိုထား၍ရေထည့်ပြီးထွင်း၍ချစ်ချစ်မိပ်ထားသည်, Talaings, Burmans and Karins (*lit.* the Talaing, Burman and Karin races) steep mango and marian fruits in a pot with salt and water in order to make them acid. With reference to speech it is used in the following sense : ဝကားကိုချစ်မိပ်၍ပြောတတ်သည်, he is accustomed to speak in an "acid-steeping manner." This means that a person takes as long a time to speak his mind as it takes to make acidulated preserves. Is also applicable to a person dawdling over anything he has to do.

—ဆား, *n.* relishable food, acid and salt (clerical).

—ဆားဖို့, *v.* to seek the said food ; ဒိပါဏရာရသောသည်ချစ်ဆားဖို့ဆိုသောငှါ ဗာရာဏသီမြို့သို့လာသောသည်, the Yathay Dipanara came to the city of Benares in order to seek for comestibles and salt. [*N.B.*—ချစ်ဆား can scarcely be called a "clerical" expression, since it is only, strictly speaking, applicable to the ရသော class, *i.e.*, *ascetics*.]

—ထည့်, —ထည့်, *v.* to pickle, to steep in pickle.

—ပေါက်, *v.* to turn sour ; နံနက်ကရသော နွားနို့သည် ညနေထေးနာရီခန့် ချစ်ပေါက်သည်။

—ဖတ်, *n.* a pickle, condiment ; *comp.* သနတ်။

—ဖတ်ထည့်, *v.* ; see ချစ်ထည့်။

—ရည်, *n.* pickle, pickled liquor ; ချစ်ပေါင် (ဝင်) (*pron.* ချစ်ဇောင်း), *n.* the roselle plant. "The red sorrel of the West Indies is very widely diffused, and its red sour calyx makes a fine-flavoured jelly and preserve which is a good substitute for cranberries."—Mason's *Burma*, p. 456.

ချစ်ချစ် (from ချစ်, to be sour), *a.* sourish ; ထောသရက်သီးသိမ်သရက်သီးထောက်ချစ်ချစ်ချစ်ချစ်ကလေးသာရှိသည်, the wild mango is not so acid as the cultivated kind ; it is only sourish.

ချစ်း, ၁, *v.* to approach, draw near, to be reconciled, as husband and wife after a temporary divorce (ပြန်ချစ်း) ; ကျွန်ုပ်တို့

ချဉ်းခဲ့ပါ, draw near to my side ; မောင်မြို့၌ နှစ်စဉ်ထပ်မံထား၍
ထောက်ကျိသည် ရွာလူကြီးပြီးတွန်းပေါ်ကားထိုးသောသံခြံခြံချဉ်းကြပြီ။

ချဉ်းကပ်, *v.* same, but nearer than ချဉ်း ; used alone.

ချဉ်း, 2 (from ကျဉ်း, to be narrow), *v.* to make narrow, to bring into narrow compass, contract, draw together ; ချဉ်း။ ထက်ကောက် အကွင်းကျယ်သောကြောင့် ကျဉ်းအောင်ချဉ်းလိုက်ပါ။ မောင်မင်းလားအထွယ်လွန်းသည်။ နှုတ်ခမ်းကိုချဉ်းလိုက်ပါ, the mouth of your bowl is too broad ; contract the rim.

ချန်, *v.* to leave, let remain, set aside ; မြင်းသည်။ သွေးရယ်မင်းမောင်က ထေးဘိုစားစရာချန်ခဲ့ထားပါ, daughter, dear, keep some food for your little brother.

— မြှင့်, *v.* same ; ကျန်တထောက်ချန်မြှင့်ထားခဲ့ပါ, leave me for one behind, or let me for one remain, or put me, for one, aside.

— ထွပ်, *v.* same.

ချပ်, 1, *n.* an oval betel-box used by royal personages ; ချပ်ဝတ် ထန်ထာထည့်သောအပ်။

ချပ်, 2, *v.* to mark, observe, bear in mind, as နှစ်ထုံး (နှစ်ထုံး) ချပ်မိ, same as နှစ်ထုံးမှတ်မိ။ သတိချပ်မိ, to take mental note of, to remember, recall to memory, call to mind ; မနေ့ကပြောသောစကားကို သတိချပ်မိသလား, do you call to mind the words I spoke yesterday ?

ချပ်, 3, to be flat and thin ; not used assertively ; to insert a flat thin thing between two surfaces, to introduce parenthetically, စကားချပ်သည့်။ Der. အချပ် and သံချပ်အင်္ကျီ, a coat of mail ; သတ္တရာစာမပျောက်ရအောင် ထရံမှာချပ်ခဲ့ထားလိုက်ပါ, in order that the private birth-register may not be lost, insert it in the (mat) wall ; ငြိမ့်သည့်စကားကောင်းပြောသည့်အရာမှာစကားပေါင်းချပ်ခဲ့ပြောထုတ်သည်။

— ဆီး, *n.* a hair comb (မိတ်ဆီး, *pron.* as spelt).

ချပ်, 4, *v.* to subside, dry up as a swelling or sore, or as milk in the breast, to be reduced as a swelling (?) အနာတောင်တော်ချပ်ခဲ့ပြီလား, has the sore dried up pretty well ?

— ချပ်, *v.* same reduplicated and used adverbially ; ကျန်တိန်းခြံထိပ်ရောင်ထိပ်ခြံနေသည်ကိုဆေးတွေသေသွေးကြောင့်ချပ်ချပ်ရပ်ရပ်ရှိပါပြီ။

ချမ်း, *v.* to be cool, cold ; more than ငါးချမ်းသာကွေ့။ ထင်းရဲအထူးထိထင်ပြည်မှာသောင်းအခါမခံချီအောင်ချမ်းသည်, in England it is so cold in the winter time as to be unendurable.

— င, *v.* same.

— မြေ, *v.* to be easy, comfortable, happy ; ထိထင်းကောင်းကြာသောကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့ထုံးအထွန်ချမ်းမြေ့သည်, owing to my having

heard good news, my mind is in a comfortable, happy state.

ချမ်းသာ, *v.* same ; *n.* ease, rest, happiness ; ထာ, to be in comfortable circumstances, to be well off ; သည်သူဌေးအထွန်ချမ်းသာသည်, this rich man (merchant) is in very comfortable circumstances.

— သာဓဝး, *v.* to relieve, to excuse the performance of some duty or engagement ; *particularly* applied to the remission of a penalty, to pardon ; is occasionally used interchangeably with ငလိပ်, to acquit of a criminal charge ; ဤအမှုတွင်တရားခံကိုငလိပ်တင်၍ချမ်းသာပေးသည်, in this case the accused is for this once acquitted, *lit.* pardoned.

ချယ်, *v.* to variegate, diversify by painting or sculpture ; to be flowery in style ; စကားချယ်လယ်သည်, to be polished and concise in language ; တရုတ်လိုက်မျှားကိုးဆေးစုံချယ်သောကြောင့်။ ထပ်ကံထယ်စွာရှိသည်။

— ထယ်, — ထွယ်, *v.* same ; သည်အရပ်မှာအကြိမ်စဉ်ခက်သောကြောင့် စကားအရာ၌ချယ်ချယ်လယ်လယ်ပြောတတ်သောသူမိုင်းမှအခွင့်ကုန်မည်။

ချာ, *v.* to be a point of union to several ; to be exceeding, extraordinary, in the sense used chiefly in the clauses ချာအောင်ချာနေရသူ (or ရော). Der. အချာ and ချက်ချာ။ သည်သူ့စွဲလိုက်သည်မှာချာနေရော။ ရှစ်စကားတတ်လိုက်သည်မှာချာနေရော, he has such ability in speaking Shan, as to be quite extraordinary !

— ချပ် (ခြံချပ်), *v.* same, 1st def.

ချာချာ, *adv.* intensive, used with words of turning round, appears to have the meaning of round and round.

— ထည်, *v.* to turn round and round ; ရထားဘီးဗွတ်ဘီးများချာချာထည်သည်, carriage and cart wheels turn round and round.

ချွေး, *n.* a swift, a machine to wind thread from ; ခြွတ်သွတ်သည့်ချွေး, the swift for winding thread from (သွတ် literally means to put into a small aperture).

မျှ, *v.* to endure, hold out, be capable of enduring ; used only in the negative ; hence မမျှတရှိ, *adv.* beyond bearing, and သည်းခံမျှသားငယ်ဆုံးသောအခါ မိဘတို့သည် မျှစ်သည်အာရုံကြောင့်မျှအောင်ပင်ပန်းသည်, owing to the feeling of love (they had for him), the father and mother were overwhelmingly distressed when their young son died.

— ဆုံး, *v.* same, used only in the negative ; တွှဲလိုက်သောသူကမျှမဆုံးပြုလုပ်သည့်အတွက်မိမိသည်, it was on account of your behaving in an unbearable manner that I unfortunately abused you, sir.

ချိတ်, *v.* to hook, catch, catch with a hook, clasp, to catch in conversation, စကားချိတ်သည်; *comp.* စောင်း and မိတ်, *n.* a hook, catch, clasp, to make a preliminary verbal agreement in matters connected with buying and selling, marriage, &c., to bespeak; စကားအကူးအသန်းအချိတ်အဆက်. ခင်ကျားကျွတ်ကို အမှားပါအောင် စကားချိတ်၍ ပြောသော်လည်း ထာအကျိုး ခံစားရထိမရှိပေ။ ကျွန်ုပ်တို့ကလေးတို့က စကားချိတ်၍ ထားသောကြောင့်ခင်ကျားကိုမရောင်းနိုင်ပါ။

—လှန်ထိုက်လှန်, *n.* goods bought and sold by weight (ငါး၊ ငါးမီး၊ ထား၊ သကြား၊ ထန်းလျက်၊ ကွမ်းသီး၊ ဆေး၊ ငရုတ်, &c.).

—ဆက်, *v.* to join the ends of boards by interlocking, to link subjects together in discourse, same as ချိတ်, last definition; ကျောင်းထကာ မောင်ကျော် ဖျိုးနှင့် ဘုရားတကာဦးမိုးဖတ် သားနှင့်အရှုတ် ရောက်သတ်သော်လည်း လက်ထပ် ထိမ်းမြားစေမည်ဟု မိမိတို့ကလေးချိတ်ဆက်ကြသည်။

—ဆွဲ (ချိတ်ဆွဲ), *v.*; see the parts.

ချိန်, *v.* to weigh, to plumb, to level, as a gun or cannon (သေနတ် ပစ်ခတ်ချိန်သည်။ အမြောက်ချိန်သည်), or an instrument to ascertain the relative height of a distant object, to weigh in the mind; မိတ်ခွင်းချိန်သည်, a balance or pair of scales; a plumb and line.

—ကြိုး, *n.* a plumb line.

—ချ, *v.* to drop a plumb line.

—ခွင်, *n.* a balance or pair of scales.

—ခွင်ခွက်, *n.* a scale, one of the cups of a balance.

—ခွင်ပေါင်, *n.* the yard or beam of a balance.

—ခွင်ပေါင်း, *n.* the handle of a balance.

—ခွင်လျှာ (in colloquial very often called ချိန်ခွင်လျှာ), *n.* the tongue of the beam; ချိန်ခွင်လျှာ (or လျှာ) ပြောနည်း, a vacillating way of speaking.

—ခွင်လျှာလျှော့, *v.* to be, in conjunction with အဆက်, middle aged, in conjunction with ရောဂါ, to be in a critical condition, as a person's life hanging in the balance.

—တန်, *v.* to make equal in weight, to counterpoise.

—ထန်သော, *n.* a level, or instrument used in levelling.

—တွယ်, *v.*; see ချိန်။

—ထုပ်, *n.* a weight used as a plumb [a plumb bob].

—ဝန်, *n.* a load or cargo estimated by weight.

—သား, *n.* the weight of a body ascertained by the balance, အချိန်။

ချိန်ထီး, *n.* a plumb or plummet.

ချိန်, *v.* to be many, numerous, များ ; chiefly used in some adverbial form (များထိုက်သည်မှာချိန်နေရော).

ချိန်း, *v.* to appoint, fix, set (a time), to consult and come to some determination, to make an appointment, fix a date ; ရက်ချိန်းသည်, to fix a date ; အမှုကိုရက်ချိန်းထားသည်။

—ချတ်, *v.* same (most common) ; မည်သည့်နေ့ရက်ကိုထိပ်သရတ်မည် ထုချိန်းချက်၍မသေချာသေးပါ, it is not settled which day is to be fixed for consecrating the thein.

ချိပ်, *v.* *affix*, a combination of ချေ and အံ့။ ထုကိုသွားချိပ်သောဌာပေခိုင်း ထိုက်သည်, he sent him in order that he might go.

ချီ, *v.* to lift, raise, take up, ကြွသည် ; ပင့်သည်, to march as troops ; စစ်ချီသည်, to begin, make a beginning ; applied to language and music ; ကျောင်းထကာ ဦးဝက်ကလေး သောအိမ်၌ တေမိဝတ္ထုကို ချီ၍ ပြောသည်, Kyaungtaga U Wet Kalay, in the house in which the funeral ceremonies took place (*lit.* funeral house), commenced by relating the history of (prince) Tēmi ; အရင်းကချီပြောရမည်ဆိုလျှင်, if you should tell me that I should commence to relate (the matter) from the beginning.

—ကျူ, *v.* to introduce musically ; to introduce in a conciliatory, persuasive style (rare).

—ကြ, *v.* ; *see* ချီ, 1st def. ; to be proud, stuck-up (*vide* မေဝ်).

—ငေါ, *v.* to project, be elevated ; applied also to language. Der. အချီအငေါ။ ဤသူသည် အသက်ပင်ငယ် ငြားသော်လည်း စကား ပြောသည်မှာအထွန်ချီငေါသည်။

—ထိန်း, *v.* ; *see* the parts.

—ပင့်, *v.* ; *see* ချီ။

—ပိုး, *v.* ; *see* the parts ; ရှမ်းမများသားငယ်သိုးငယ်များကိုနောက်ကချီပိုး ထတ်သည်, Shan women are in the habit of carrying their young children pick-a-back.

ချီး, *v.* to assist, relieve, raise up (from a low estate), promote, exalt. Der. အချီး (to preface with an exordium) ; ဗုဒ္ဓဝင်ကို ဟောမည်ရှိပနာမချီးသည်, being about to relate the history of the Buddhs, he prefaces it with an exordium.

—ပင့်, *v.* same ; ထိဗ္ဗာရေးခြားရှိသောကြောင့်အမိုးရကချီးပင့်သည်။

—မွမ်း, *v.* to praise, applaud.

—မြင့်, —မြှောက်, *v.* to promote, exalt ; ဝိရုအမတ်တရားဆုံးဖြတ်သည် ထိုမင်းလေးပါးချီးမြှောက်ကြသည်, the four princes praised Widuya for the way in which he decided the law ; သားကိုမြတ်စွာ ထုရားသာသနာထော်တွင်းသို့သွင်းသွင်းချီးမြှင့်ထိုက်သည်, he exalted his

son by initiating him in the religion of the most excellent Buddh. (This is a phrase which constantly occurs in petitions requesting permission to hold a ရှင်မြို့).

ချပ်, *v.* to sew, sew up, secure by sewing, to confine, bind, secure, shut up, cut off, terminate; applied variously, to constriction of the bowels (ဝမ်းချပ်သည်, or more elegant ခါတ်ချပ်သည်), imprisonment, binding by a written engagement, shutting in, as evening (မိုးချပ်), impeding passage or communication, to be delayed on a journey (ခရီးချပ်), termination of life (မိဉ်ချပ်သည်), to control, have in subjection, rule, govern, have dominion over; ဆုပ်သည်, အစိုးရသည်, ချပ်ချာသည်။ Der. အချပ်။ ရှမ်းလူမျိုး အင်္ကျီကို ချပ်နှစ်ရောင်း ထတ်သည်; ငွေတရာလျှင်တလကိုငါးကျပ်ကိုးပေးမည်ဟုစာချပ်သည်, he bound himself (in writing) that he would give 5 per cent. a month interest; လမ်းနှိစားနာမိကွာပလောက်နှိခရီးချပ်သည်, owing to the provisions being insufficient on the road, the journey was delayed.

—ချာ (ချပ်ခြံ), *v.* same, last definition; အထက်မြင်သာရွာမှာ မယ်ကြွယ်သည်၌စွာနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့်။ တရွာထုံးအားပါ၌ချပ်ခြံခံနိုင်သည်။

—စာ, *n.* the narrow edges of cloth, inside of a seam; ဤအထည်ချပ်စာငယ်သွန်ခဝါပေးသောအခါအစတွက်တတ်သည်။

—ထည်း (see ထည်း), *v.* to restrain, keep in check, hold in control; ခေါသကိုချပ်ထည်းသည်, he suppresses or restrains his anger.

—ထား, *v.* to place in confinement, keep in custody; မထူးသဖြင့်ချပ်ထားသည့်အမှု, a case of illegal confinement.

—ရိုး, *n.* a seam.

—ဆွား, *n.* a tailor; အချပ်ဆွား, အင်္ကျီဆွား။

ချပ်ချပ်, *adv.* moderately; applied to words of warmth (obsolete); ချေးချေးများပူသေးသလား။ ထယ်ခပူထွပါချပ်ချပ်သာပူတော့သည်။

ချါ (ရှိ), *v.* to cover, overspread, as with a cloth or clothes, to be entire, as ချါခြံရိပ်သည်, to have the entire control of; ထိုကာလသား ၂ လောက်ပွဲတို့ပုဆိုးကိုချါခြံသွားသည်။ မြို့သားဟုတ်မည်မထင်ပါ, those two "young men of the period" cover their shoulders with their puhsoes in going to the pwè; I do not think that they can be townsfolk; ဝကြဝဒေးမင်းသေးကျွန်းထိုးကိုချါခြံရိပ်သည်။

—ထည်သက္ကသတ်, *n.* a blanket, ချါဝတ်ချါဝား။

—ရုံ, *v.* same (infrequent).

ချါ (from ချါ, to be contracted), *v.* to contract, draw into a narrow compass; ချည်းသည်, to close up, as scattered; ၎င်းတွေ ဝမ်းဝကျယ်သောကြောင့်နံ့နှံ့ပက်ကျိချါမြှောင်မည်။

ချုံ့လို့, *v.* same, 1st def.; စစ်သူကြီးမိမိစစ်သည်များကို ထာကရန်သူအဖြစ် နည်းအောင်ချုံ့လို့၍ ချီသွားသည်, in order that his troops might seem few to the view of the enemy (*lit.* enemy on the other side), the general marched them in close order.

ချိုး, *v.* to pine away, become exhausted in flesh and strength; *comp.* ကြိုး မိန်းမကိုထောက်ထားကထောင်းသတ်လိုက်သည်မှာထက်သန်လုံးချိုး ကျစေခဲ့သည်။

ချူ, 1, *n.* a jungle, a small bell.

—ကိုး, *n.* a collar of said bell; နွားလည်ပင်းမှတ်တပ်ရန်သားရေကို ဖောက်၍ချူထည့်ပြီးလျှင်အောက်ကကြိုးသိလျက်ချူကိုးလုပ်သည်။

ချူ, 2, *v.* to twist off (fruit, leaves, &c.) with a forked pole (တံချူ), to extract (urine or fæces) with an instrument, သစ်သီးကို ချူသည်။ သစ်ပွင့်ကို ချူသည်။ [မိန်တံချူနှင့်လှမ်းယူသည်, he stretched forth and took it with a diamond (တံချူ), that is, "he stole it," a slang expression affected by boat thieves in the locality of Yandoon, Samalauk, Kattiya (Lower Burma); a မိန်တံချူ is a bamboo with an iron hook at the end by which things are abstracted from boats when the distance is too great to admit of a thief making use of his hands]; ဝမ်းချူသည်, to extract fæces; ဆီးချူသည်, to draw off urine (as with a catheter); မင်းရှိသမျှပစ္စည်းများကိုသူကချူချ ထုတ်မိန့်သည်, he will clear you out of all your property.

ချူး (မြီး), *n.* a sort of mermaid, ချူးသူ (one kind of ရေသူဝ).

—အို, —တန်ဆာ, —ဝန်း, —လိပ်, —သေး, *n.* sundry ornaments made to represent the fabled decorations of a chyoo (mermaid).

—နားထောင်း, *n.* a kind of ear ornament.

—ရုပ်, *n.* an image of said mermaid placed at the prow of a vessel as a protection [against belus (ဘီလူး)], the figure-head of a vessel or of a royal barge. [*Note.*—It is said that the difference between a ချူးသူ and a ရေသူဝ is that the latter has the hair down the back and the former has not.]

ချေ, 1 (from ကျေ, to be rubbed out, &c.), *v.* to rub out, erase, cancel, to reply to, refute, to satisfy (the mind); ဝတ်ပြီးသော လုန်ကိုဆိုးချေသည်။ ပရပိုက်တွင်းရှိသော စာယောင်းများကို မီးသွေးဆုပ် ဖြတ်ပြီးလျှင်နောက်မှချစ်ပေါင်ရွက်ဝဲရွက်များနှင့်ချေသည်, he first rubbed the old writing over with charcoal and then erased it with the leaves of the roselle and the pegyi; ကျွန်ုပ်သား သေသည်ကိုလွမ်းသော်လည်းမိတ်ချေ၍နေရသည်, although I think of the loss of my son with sorrow, I am obliged to try and obliterate the fact from my mind; သူ့မျှေးရူးကိုချေထားသည်။

ချေဆို, *v.* to refute (in law).

——ဝ, —ထည်း, *v.* same, 2nd def. ; ထချေသည်။

ချေ, 2 (from ချည်), *v.* to sneeze.

——ဆတ်, *v.* same.

ချေ, 3, *verb. affix*, sometimes alternative, *see* Grammar ; သွားထင်ချေ, သွားမေးချေ, သွားရေချိုးချေ။ ထုတ်ချေမည်ထား။ မောင်ထိုးဦးကထည်းချေဦးဆိုပြီးလျှင်ထွက်သွားသည်။

ချေး, 1, *n.* the Tavoy redwood, the tree which produces a marking-nut ; ချေးသီး။

——သီး, *n.* the marking-nut ; ချေးထန်သီး (Tavoy).

ချေး, 2 (*pron.* ချီး, from အချေး), *n.* the excrement of animals, fæces, ordure ; ကျင်ကြီး, မစင်, ဝမ်း။

——ခါး, *n.* chyme.

——ထိုးဝိုး, *n.* a kind of beetle.

——နီ, *n.* ; *see* ချေးခါး။

——ထို, *v.* to evacuate the intestines ; (vulgar) ကျင်ကြီးစွန့်သည်။ ဝမ်းသွားသည်။ ထခြားသွား။ ထပိုထပါးသွား။ [in Upper Burma ငြင်ငွေင်သွားသည်].

ချေး, 3, *v.* to borrow or lend, to hire or let ; the article, in either case, to be returned not the same, but in kind ; *comp.* ငှား ; ကျွန်ထော်ကိုငွေ ၁၀ ထောင်ချေးပါခင်ဗျား, lend me (about) Rs. 10, please, sir.

——ငှား, *v.* same.

ချေးထိုချေးထာ, *n.* the Arakanese name for မျောက်ထွဲကျော်, the long-armed ape.

ချေးသစ်, *n.* the leopard cat (local).

ချဲ့, 1 (from ကျယ်, to be wide), *v.* to widen, make wide or broad, spread, open to a greater extent ; ထောင်ထာကျည်းသေ့ခွကြောင့် ချဲ့ချိတ်သည်, owing to the taungya being of small dimensions, he extended it by clearing the jungle ; *lit.* ခတ် means to hew, but as hewing down trees, &c., is synonymous with clearing a jungle, the word clearing seems admissible.

——ထွင်, *v.* same ; ဝကားချဲ့ထွင်၍ပြောတတ်သည်, he is in the habit of expatiating when speaking.

ချဲ့, 2 (*pron.* ချည်), *v.* to be weak, infirm, debilitated ; ခုလာပါးရက်စွနောသေ့ခွကြောင့်ချဲ့နေသည်, he remains in an infirm, helpless state, owing to his having chronic rheumatism.

——နဲ့, *v.* same ; မင်းတို့ထင်ပုံကိုင်ပုံများချဲ့ချဲ့နဲ့ရှိလေချင်း။

ချဲချဲ (*pron.* ချဲချဲချဲ), *adv.* tremblingly in mind, from sudden passion.

—တုန်, *v.* to quiver with passion or strong mental excitement, as when grudging to give a thing, as in the phrase နှစ်မြော့ထိုချဲချဲတုန်နေသည်။ သု.ဥယျာဉ် (ဥယျာဉ်) ထိုကျွန်းများနားများ ဝင်၍ ဖျက်ဆီးသည်အတွက် ချဲချဲတုန်နေသည်, he remains quivering with rage because buffaloes and bullocks have entered his garden and damaged it.

ချော, 1, *n.* conveyance by stages.

—ထောက်, *v.* to take in charge at a new stage.

—ပို့, *v.* to conduct, convey by stages.

—ပို့ဖာထာ (ချောဖာထာ), *n.* a Post office peon ; မြင်းရထားလူ or briefly ချောမြင်းချောရထား, &c., a horse, carriage, &c., employed in conveying by stages ; ထရုဒိုင်းသောသူမြန်မြန်ရောက်အောင်မင်းထိုကချောထောက်၍ပို့ရမည်, in order that the man now sent may arrive quickly, you must convey him by stages (*lit.* stage by stage).

ချော, 2, *v.* to be smooth, fine, nice, handsome ; သည်မိန်းမအတွန်ချောသောမိန်းမဖြစ်ပါသည်။ အပျိုချောသိပေါ။ မြင်းချောသိနို့။

—ညက်, *v.* to be smooth and fine in substance ; သည်ဝုဆိုးအသားအတွန်ချောညက်သည်, the texture of this puhso is fine (and delicate) ; စားပွဲခုံလှင်သောသစ်သားသည် ထယ်၍ချောညက်သောအသားဖြစ်သည်, the grain of the wood of which this dining table is made is very fine and even.

—မော, *v.* ; *see* ချော, ပြေပြစ်သည်။

—မြေ, *v.* to be clear of jungle, weeds, as a garden, *i.e.*, have a well kept appearance (ချောမြေသာယာ)။

—မွန်, —မွေ, —မွတ်, *v.* to be very smooth, fine, &c. ; သည်ရထားသွားလိုက်သည်မှာ ထယ်ချောမွတ်သည်, this carriage goes in so smooth and gliding a manner (*i.e.*, without jolting, &c.).

—လွင့်, *v.* to be sleek.

ချော, 3, *v.* to be slippery, to slip along, slide ; *comp.* ချော်သည်ထံတားပေါ်မှာလူအသွားအလာနည်း၍ရေညိုရှိသောကြောင့်တယ်ချောသည်။

—ကျိ, *v.* ; *see* the parts ; ကျောပေါ်မှာမည်သည်ကျဆင်းမိသောကျိကျိနေသည်, I do not know what it is that has fallen down my back, it has a slimy feeling.

ချော, 4, *v.* to excite a quarrel, instigate, provoke, ရိုးချောသည် ; not used singly (by malicious and mischievous representations).

ချောဝေး, —ထိုက်, —ပြစ်, *v.* same (ချောဝေး, *pron.* ချောဝေးသည့်) ; အရှင်ရန်သူဝင်စစ်မှန်ထွင် အမှုကိုမထိန်ငှက်သာ။ အလိုပါအလိုထူးပြုသင့်ဖြစ်၍ သာ။ လျှောက်ထားရခြင်းဖြင့်ပါသည်ဟုချောဝေးလေ၏, because it was not proper to act in concert with him, and it was not easy to conceal the offence when he was really my lord's enemy, are the reasons of my enforced address to your majesty, said he, inciting the king to quarrel by malicious and mischievous representations.

ချောက် (*pron.* ဂျောက်), *n.* a chasm, gulf, abyss (not artificial).

ချောက်ချား (from ?), *v.* to be shaken, agitated, perturbed ; မငြိမ်ဝပ်သတိရှိသည်။ သွေးလေချောက်ချားသည်, to have the nervous system deranged, ဓာတ်ချောက်ချား, either from the effects of illness, great grief, or sudden fright.

ချောင်, 1 (sometimes called ချောင်ပလိုင် and ချောင်ပလုတ်), *n.* a kind of cylindrical basket used by Karins and Palaungs, smaller than နောက်လွယ်ငုံး, see also 'လက်ဖက်ချောင်း' ရေချောင်, used for drawing water in some parts of Northern Upper Burma.

ချောင်, 2, *n.* a pot with a perforated bottom, used to bake by steam.

ချောင်, 3, *v.* to be loose, not tight ; ကျော့, to be lean, thin ; less than ကြံ, to be out of condition, and မိန့်, to be out of the way ; ခေါင်သည်, to be removed from observation of one's superiors ; သည်သူအိပ်ချက်သေခွဲကြောင့် မျက်လွင်းချောင်သည်။ အထက် အစိုးရမင်းများ အသံတက်အပေါက်အသွားအလာနည်းသေခွဲကြောင့် သည်မြို့ အုပ် (မင်း) အနုအထိုင်အထွန်ချောင်သည်။ နတ်ဖန်သည်အလုပ်ချောင်ချောင် နှင့်ပြီးစရာရှိပါသည်။

—ကျော့ (*pron.* ဂျောင်ကျော့), *v.* to be out of the way ; မြန်မြန်သွားသော အသွားအလာများသေခွဲကြောင့် အထက်ကကဲ့သို့ ချောင်မကျပါ, owing to the frequent visits (*lit.* going and coming) of steamers, Mergui is not so out of the way as formerly.

—ကျော့ချောင်ကျော့, *adv.* a little loose ; ခပ်ချောင်ချောင်။ ချောင်ထောင်ထောင်။

ချောင်း, 1, *n.* a large brook, rivulet, tributary stream.

—ဦးတို့, *n.* a creek ending in a *cul-de-sac* ; ဇက်တက်ချောင်းတို့။

—ရိုးမြောင်းရိုး, *n.* streams and channels ; အင်းသူကြီးတို့ချောင်းရိုးမြောင်းရိုးထော်ကြပါ၏သား, fishery lessees, are your streams and channels in a satisfactory state ?

ချောင်း, 2, *v.* to peep, look slyly, pry into (as an eavesdropper) ; the action of a tiger watching its prey just before making the fatal spring would be perhaps best defined by ချောင်း

[the Burmese use this word in the sense of a man lying in wait for an enemy to kill him or do him grievous bodily harm] ; ဆိပ်ရှင်ကသူရီးကိုချောင်းရွှိထားနှင့်ခုတ်သည်။

ချောင်းကြည့်, *v.* to look slyly through a crevice, to peep at with close inspection or impertinent curiosity, အထူးအိမ်ခွံမောင်းတွန်း ဝံကသူရည်းစားမဝပွယ်ကိုချောင်းရွှိကြည့်ရာမြင်ဘူးလား။

—မြောင်း, *v.* same ; မိမိအကြောင်းကိုမကောင်းစကားပြောအံ့ထင်၍ချောင်း မြောင်းနားထောင်သည်။

ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း), or တချောင်းချောင်း (တမြောင်းမြောင်း) *adv.* ascendingly, as smoke, vapour, &c. ; figuratively applied to strong passion ; ထောင်း ထောင်း။ ကျွန်ုပ်မိတ်မန် ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း) ထသည်, မိတ်ဆိုး ထိုက်သည်မှာ ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း) ထသည်။

ချော့, *v.* to pacify, coax, wheedle ; တိုလူကိုချော့၍မေးစမ်းပါ, coax and ask that man ; အကထေးမိသည်ကို ထိတ်အောင်ချော့ပါ, coax the child in order to make it stop crying.

—ဓော့, *v.* same.

ချော်, 1, *n.* the dross of metal. Proverb ခြိတ်ခတ်ကိုချော်မသိဘဲနောင် ထား, could dross exist without knowing the peculiar characteristics of gum-lac ? [Note.—This expression is used by the Burmese when they wish to say that any particularly cunning individual is a match for another.]

ချော်, 2, *v.* to slip, slide off, lose footing, to go aside, err, to be barren or jejune, as an ill-concerted plan or design, backslide ; ထွဲသည်။ချွတ်ယွင်းသည်, to deride, treat derisively ; in this sense not used assertively ; ဖုတ်ချော်သည်, to glance off as a bullet and strike some object other than that intended. ထင်းရှောက်သောအခါမောင်ဖြူ ခြေချော်၍ထသည်, when Maung Pyu was walking on the road, his foot slipped and he fell down ; သေနတ်တိုင်ကိုပစ်ရာချော်၍မဲထိမှန်သည်, when the musket was fired at the post, it (the bullet understood) glanced off and struck Nga Mè.

—ထော်ထော်, *adv.* same ; ၁၂၄၄ခုနှစ် မင်းသူကြီးများ မင်းဈေးမကောင်း သောကြောင့်အကြီးချော်ထော်ထော်ရှိကြသည်, in the year 1244, owing to the price of ngapi being low (*lit.* not good), the "damin thugyi's" calculations were upset.

ချော်ထိုက် (from ?), *v.* to rake the bottom of a river in order to remove snags and other obstructions. [Note.—This appears to be used now in the sense of a boat, ship, or steamer striking a snag, &c., though seen, the impetus of the vessel through the water rendering contact unavoidable,

giving the idea of sliding on to an obstruction, snag, &c. ;
ထွေကုန်းကိုချေ၍ တိုက်မိသည်, slid on to and struck the
snag.]

ချိ, *v.* to be sweet, as sugar, to be fresh, as water, that is not
salt ; to be pleasant, as the voice or countenance (အသံချို
သည်, စကားချိုသည်), to act with apparent forbearance to-
wards a person whom one *ultimately* intends to punish
or get punished, because the present time is not oppor-
tune for action, ချိပြီးထွတ်သည်။ [ချိဆွဲ has a similar meaning] ;
to be cool, as the sun, to abate, as the violence of the wind
(after a storm) ; လေချိုသွားပြီ, to be moderate, as the price of
anything ; အသီးချိုသည်။ သည်အရပ်မှာရေချိုသလား၊ ရေနေသလား, is
the water sweet or salt in this place (or locality) ? ဤသူထံ
စကားပြောချိုသာသည်, this person is sweet of speech, or ဤသူ
ထံမှတတ်ချိုသည်, this person is very sweet-mouthed, *i.e.*, sweet
of speech ; စကား ချိုသာသည်။ လှေသူကြီး လေချို သွားပြီသွားကြမို့,
“lhay thugyi, the wind has lulled, let us go.”

—င, —ဆိပ်, —ဗျ, —မြ, —သာ, *v.* ; see the respective roots.
ချိဆိပ်သောအသီး။

—မြက်, *v.* to be excessively sweet (ခပ်ပြင်းပြင်းချိုသည်) ; ထန်းချက်
ချိုမြက်သည်, jaggery is excessively sweet.

ချိုက်, 1, (မြိုက်), see ချိန်။

ချိုက်, 2, (မြိုက်), *v.* to relish, enjoy ; not used as a verb. Dcr. နှစ်
ချိုက်။

ချိုက် (မြိုက်မြိုက်), *adv.* relishingly ; applied to eating with a zest
and to sleeping soundly ; not used unless preceded by
နှစ် or followed by မြိုက်။

—မြိုက်, မြိုက်, *adv.* same ; ညွှန်ညကအိပ်၍ ချိုက်ချိုက်မြိုက်မြိုက်သည်,
last night I had a deliciously sound sleep ; ထမုတ္တုနှစ်ဝေးသည်
အစာသည် ချိုက်ချိုက်မြိုက်မြိုက် (မြိုက်မြိုက်မြိုက်မြိုက်) မြိုက်သည်, it is only
now that I enjoy the food I eat with relish (မြိုက်မြိုက်မြိုက်,
zest).

ချိင်, *v.* to lop, cut off (limbs from a tree), one kind of ခုတ် ;
သစ်ကိုင်းကိုချိင်၍ ချလိုက်, lop off the branch of the tree, (the
word ချ seems to be used for the sake of euphony) ; မင်းလူ
ကိုချိင် ထိုက်ပြီဟော, I have “done” for your man ; literally
“I have ‘lopped’ your man.” The Burmese use this ex-
pression with reference to individuals when they wish to
show off their power of being able to do injury to an-
other.) ထန်းရွက်ချိင်။

ခြအံ, *n.* a whiteant's nest constructed on the side of a tree or house; *comp.* ထောင်ပိုး။

—ပုန်း, *n.*; *see* ခြ။

ခြက်, *v.* to scratch with the nails, or tear (the skin) with the claws, to scratch up, rake together; *comp.* ခြစ်။ [Note.—It is believed that this word is not good Burmese; it is probably a provincialism.]

ခြခြ, *an intensive* (infrequent).

ခြင်, ၁, *n.* a mosquito.

—ခြောက်, *n.* a mosquito-flap, really a သားဖြီးထည်, to keep off flies and mosquitoes.

—ထောင်, *n.* mosquito curtain (ခြင်ရံ is more polite than ခြင်ထောင်). အိပ်ရန် ခြင်ရံ။ ခြင်ထောင်ညှော်မိ, a jocose but coarse term applied to an over-uxorious husband,

—ပုန်း, *n.* a mosquito which hides in dark corners.

ခြင်, ၂, *v.* to measure with a measure of capacity; *comp.* ခြင့်။

—ထောင်း, *n.* a measuring basket (ဝါးခြင်ထောင်း).

—တွက်, *v.*; *see* the parts.

—တွယ်, *n.*; *see* ခြင်။

ခြင်ဆီ, *n.* the marrow of human or other bones.

—စိန့်, *v.* to penetrate the marrow, be thrilled with pleasurable sensations, or with cold; *see* စိန့်။ သည်ရေကို မောင်းမချိုးနှင့် အချိုးခြင်ဆီစိန့်အောင်ချင်းရှာထိန့်မည်။ သည်ရေနှယ်အေးထိုက်သည်မှာခြင်ဆီစိန့်ခေ့သည်။ ရိုးတွင်းခြင်ဆီထိအောင်မှတ်မိသည်။

ခြင်မိတ် (from အခြင်, a rafter), *n.* a board covering the ends of rafters and forming a facing to the eaves of a house.

ခြင်သေ့ (so written by the Arakanese); *comp.* ချင်သေ့။

ခြင့် (ချင့်), *v.* to compute, calculate, weigh in the mind, estimate, form a judgment of, ponder over, repeat, think over; *comp.* ခန့် and ခြင်။ ဤကဲ့သို့ပြောထိုက်သတားထုခြင့်ဝမ်းပါခင်သျှား, consider, sir, whether it is right that he should speak (to me) thus.

—ချိန် (ချင့်ချိန်) (*pron.* chyin jyein).

—ဝား, —ထောက်, —တွက်, *v.* same; နှိုင်းချိန်သည်။ ဤအမှုတွင် ထရားထိုဝကားမှန်သည်မှန်သည်ချင့်ချိန်စဉ်းစားရန်ဆိုင်းထားဦးမည်။

ခြင်း, ၁, *n.* a light, open basket for carrying poultry, fruit, &c. [this is the generic term for basket]; ထရက်ခြင်း, a small basket attached to a pole with transverse prongs inside for plucking mangoes.

ခြင်းယံး, *n.* a foot-ball, a hollow wicker Burmese foot-ball made of rattan; ခြင်းယံးသတ်သည်, *v.* to play at foot-ball.

ခြင်း, ၂ (from အခြင်း, an act), *v. affix* giving the power of a participial noun, as သွား, go; သွားခြင်း, a going; combined with ဌာ it gives the power of the infinitive mood, as သွား, go; သွားခြင်းဌာ, to go.

ခြစ်, *v.* to mark with the nails (ထက်သံနှင့်ခြစ်သည်); *comp.* ခြက်, to scrape as with a knife or sherd, to scrape up with the fingers, to rake as with a hoe, to rake with a rake (တုန်ခြစ်) သတ္တဝါသီးကြက်တင်းခါးသီးအခွံများကိုထားနှင့် ခြစ်ပြီးလျှင်ခွံမိတ်၍ချက်သည်။ မြေခွံမိတ်စဉ်သောစပါးကို ကုန်စဉ်စွာရအောင်လက်နှင့်ခြစ်၍ကျုံးလိုက်ပါ။

ခြည်, ၁, *n.* a ray; not used singly. Der. ရောင်ခြည်, နေခြည်။ သုရားရောင်ခြည်တော်ကြောဝဠာတိုက် အလုံးကိုဖြန့်၍။ ထွန်းလင်းတော်မူသည်, a ray of Buddh extends to and illumines the whole of the sekya-wala; ထုံးမည်ကျွန်းကို။ ပယ်ထွန်းမိုက်မှောင်။ ခြည်ဘအောင်ဖြင့်။ ပြောင်ပြောင်ဝင်းထိန်။ စက်ရပ် နီသို့။ မြတ်ဗုဒ္ဓနိ။ ရောင်နီလျှံဝ။ ထွန်းလင်းပြာသည်။

ခြည် (ချည်), ၂, *n.* thread simply spun.

—ကတ္တီပါ, *n.* cotton velvet.

—ကျစ် (ချည်ကျစ်) (*pron.* ချည်, jyit), *n.* thread doubled and twisted; အပ်ခြည်။

—ခင် (ချည်ခင်) (from အခင်), *n.* a skein or hank of thread.

—ခင်စွင် (ချည် ခင်စွင်) (*pron.* chycegin-zoot), *n.* a species of wading bird [the white-necked stork].

—စာ (ချည်စာ), *see* အစာ, sizing.

—စာ ဂျေး (ချည်စာဂျေး), စာတင်, *v.* to size thread.

—စာသတ် (ချည်စာသတ်), *v.* to comb the thread after sizing.

—ထွေး (ချည်ထွေး), *n.* a skein or hank of thread knotted.

—ပင် (ချည်ပင်), *n.* a single thread.

—မျှင် (ချည် မျှင်), *n.* same.

—ယံး (ချည်ယံး), *n.* a ball of thread.

—ဝင် (ချည်ဝင်) (from အဝင်), a spindle of thread.

—သေ့ (ချည်သေ့), *n.* a quill, on which thread is wound from the spindle.

ခြမ်း, *v.* to divide in two equal parts, ဝက်သည်, ထက်ဝက်ခွဲသည်, ထက်ခြမ်းခွဲသည်; ဝါးကိုထက်ခြမ်းခွဲသည်, to split a bamboo in half; သစ်သီးထက်ခြမ်းခွဲသည်, to cut fruit in half; ထခြမ်း, *n.* a bit, portion taken off, cut off, &c.

ခြံ, *n.* a fence of any kind, an enclosure for cultivation or keeping creatures, a cage for wild beasts; လျှံခြံ။ ခြင်းခြံ။ ဝက်ခြံ။ ခြံလျှံ

ချင်းခတ်ကြသည်, a figurative term applied to a mutually destructive quarrel.

ကြိတာ, —ထိုး, —လှံ, —ဝိုင်း, *v.* to surround with a fence, to inclose in any manner; ကျွန်ုပ်တို့အောက်သို့ကျွန်းအစရှိသောထိရသော ဝိုင်းဝန်းထိုးသောကြောင့်ကြိတာဖြစ်ပေးပါ။

—ရံ, *v.* same, to surround with people, adherents, dependants, guards, &c. Der. အခြံအရံ။ ကောသလတိုင်း သာဝတ္ထိပြည်စေတီဝန်ကျောင်းတော်၌ နေထောင်မှုသောအခါ များစွာသော ရဟန်းသင်္ဃာတော်တပည့်အပေါင်း ခြံရံလျက် အစရှိပြုမူပိဒေ ယာကျွန်းမှ ကြယ်အပေါင်းခြံရံလျက် ထွက်လာသောသင်္ဃာတန်း၏တင့်ထယ်ခြင်းကဲ့သို့သော တင့်ထယ်ခြင်းဖြင့်ထွက်ထောင်မှုလေ၏။

ခြား (from ကြား, to be apart), *v.* to be between, divide, make separate, distinct; မိုင်းခြားသည်၊ သားနားသည်။ သီးခြားသည်။ သီးသန့်သည်, to be different, diverse, unlike, dissimilar; ကွဲပြားသည်, to take every other one, take one and leave one; in this sense frequently written ခြာ, and chiefly used in the phrase ရက်ခြာ, every other day (ရက်ခြား is more correct); မိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံဝင်ကြားတွင်တောင်တန်းခြားလျက်ရှိသည်, in the intervening space there is a range of mountains which separates the two kingdoms; လူချင်းတူသော်လည်းမိမိယချင်းခြားသည်, although men are like one another, the persevering exertion between one and another is different.

—နား, *v.* same, 2nd def.; to rebel; ပုန်ကန်သည်, throw off one's allegiance to; to separate from, to rebel; ခြားခြားနားနားပြောပါ, speak definitely; နောင်တော်ပုန်ကန်မင်းကိုဦးတော်မင်းတုံးမင်းသည်ရတနာဆီခံမြို့သို့ထွက်၍ပုန်ကန်ခြားနားသည်, the younger royal brother, Prince Mindôn, rebelled against and threw off his allegiance to his royal elder brother the Pagan Prince, and left Amara-pura and departed to the city of Yadanatheinga (Shwebo).

မြ (မျှ), *v.* to make level by spreading out the parts; *comp.* ညှိ။

မြွေ (မျှင်), *n.* lac, gum-lac, cochineal, the produce of a small insect deposited on the limbs of trees.

—မြွေ (မျှင်မျှင်), *n.* purple; မိုင်းနွယ်မှိုင်းလိုက်သည်မှာမြွေမြွေ (မျှင်မျှင်) ကျရောသည်, the sky is so dark that it has become quite purple.

—ပန်းဆိုး (မျှင်ပန်းဆိုး), *v.* to dye a dark-red or purple colour.

—မိုး (မျှင်မိုး), *n.* the coccus or cochineal insect.

—ရောင် (မျှင်ရောင်), *n.* dark-red colour, purple.

မြိန်, *v.* to make a loud, resounding noise, but used only in certain adverbial forms, as မြိန်မြိန် or တမြိန်မြိန်, မြိန်ခဲ, မြိန်အုန်းအုန်း, မြိန်ထဲ, မြိန်သောင်းသောင်း, မိုင်းဦးအခါပစ္စုန်နတ်တို့မြူးထူးသောကြောင့်

ကောင်းကင်ထက်တမြင့်မြင့်နှင့်မြည်သည်။ ပင်ထယ်ထွိုင်းထဲမှသံများကိုဖြိုအုန်းအုန်းကြားရသည်။

မြင်း, 1, *v.*; see မြင်း, to thunder; မိုင်းမြင်း, not so loud as မိုင်းမြင်း။
မြင်း, 2 (from ကြိမ်း, to be terrified), *v.* (obsolete).

—ခြောက် (ချိမ်းချောက်), *v.* to threaten, daunt, terrify by threats; ထားနှင့်ချတ်မည်မြင်းချောက်သည်, he terrified him by saying he would cut him down with his da.

—ဝဲး (ချိမ်းဝဲ), —မောင်း, *v.* to threaten; မောင်းဝဲသည်။

မြင်း (ချောင်း), *v.* to roar as thunder, be loud, thundering. Der. မိုင်းမြင်း။ အမြောက်သံထဲမြင်းမြင်းနှင့်ကြားရသည်, one could hear the continual booming of the cannon.

မြင်မြင် (ချွတ်ချွတ်), *v.* to have but little, be in a strait for want of, be forced to pick here and there as occasion offers; a word more used by women than men; to be economical, frugal; ကျွန်ုပ်တို့ထက်သန်သောနှင့် ထာဝရအောင်မြင်မြင်မြင် (ချွတ်ချွတ် ချွတ်ချွတ်) ထုံးပါးအေ, spend my pay economically, my dear, so that the pay of one month may be sufficient to last till the next.

မြင်မြင် (ချုပ်ချုပ်), *v.* to be particular, scrupulous, strict, close, niggard, to vex, annoy by such treatment; ထိုအခါမှစ၍ ထပါးသောသူထင်တိုသည်။ မှတ်ဆိုးသောယူ၍ ပင်နှိပ်စက်မြင်မြင် (ချုပ်ချုပ်) ကြံသော်လည်း။ မိုးစဉ်း (*pron.* ဖိုးစဉ်း) မှအမျက်တောက်ထဲ။ မှန်ထွင်ဆိုစေတော့ဟု သည်းခံတော်မူ၏။ ကျောင်းထကာမောင်မြင်သည်, ရွှေငွေဥစ္စာပစ္စည်းအထိုးအစွဲ၌ထိတ်၍ မြင်မြင်မြင်မြင် (ချုပ်ချုပ်ချုပ်ချုပ်) ထုံးသည်။

ချုံ (ချုံ), *n.* a cluster or clump of bushes or small trees, a jungle.

—စေးပျဉ် (ချုံးစေးပျဉ်) (from စေးပျဉ်, *which see*), *n.* a brake, thick jungle, thicket (used more in poetical writings).

—မိတ်ပေါင်း (ချုံမိတ်ပေါင်း) (from မိတ် and ပေါင်း, *which see*), *n.* same (also chiefly used in poetry).

—ဖုတ် (ချုံဖုတ်) (from အဖုတ်, a clump), *n.* a small cluster or clump of bushes; သည်ယုံကိုမြင်လိုသည်ဖြစ်၍ ထွင်သည်, seeing this here, he cleared away this bush. [Note.—This means to do any favour to another with a view of ulterior benefit to one's self.]

မြဲမြဲ (ချုံမြဲမြဲ), *n.* a species of heron.

ရဲခြံ (ချုံချုံ), *v.* to be full of sores, diseases, &c., အနာချုံချုံသည်, see also စေးရဲခြံသည်; also applicable to vapid, weak, and undecided language, စကားရဲခြံသည်။ (ချုံချုံသည်); also applicable to a person's actions, physical or mental, slothful, apathetic, inactive; အသွားအသာရဲခြံ (ချုံချုံ) သည်။ အထုပ်အထိုင် ရဲခြံ (ချုံချုံ) သည်။ အကြံအစည်ရဲခြံ (ချုံချုံ) သည်, (this word appears to have a strong affinity to ရော).

ခြေ, ၁ (from အခြေ), *n.* a foot or leg ; သည်တူအသွားအလာခြေမရှိဘူး။
ခြေ ၂ချောင်း မကယ်နှင့်။ မင်းထွေတည်းမကယ်နှင့်။ ခြေ ၄ချောင်း သနားခြေ
၂ချောင်းပင်ပန်း။

—ကျင်, *adv.* a foot or feet ; ခြေကျင်သွားသည်, he goes on foot.

—ကြံ, *n.* a retaining fee, or fee paid on engaging a lawyer or doctor ; ရှေ့နေဆိုခြေကြံပေးသည်, he gives a retaining fee to the pleader.

—ခရိုင်, *n.* plaited horse-hair cincture worn below the knee by some young Burmese men (and Shan women).

—ခုံ, *n.* the upper part of the foot, ဖခိုး ; a pedestal, ထိခုံ။

—ချင်း, *n.* an anklet or ornamental ankle ring, fetters ; ခြေချင်းကျိတ်ထိတ်ပါ, take off the fetters or leg-irons.

—ချင်းဝတ်, —ချင်းရိုက်, *v.* to fether, put on fetters ; ထရားခံမျှားထိုးခြေချင်းဝတ်သည်, he (or they) put fetters (or leg-irons) on the accused.

—ချင်းဝတ်, *n.* the small of the leg above the ankle ; ခေခြေချင်းဝတ်ထောက်ရှိ, ankle-deep (as water).

—ချောင်း, *n.* a toe.

—စွပ်, *n.* a stocking ; hence သားခေခြေစွပ်, *n.* a boot.

—ညှိုး, *n.* the toe next the great toe.

—ထင်ခုံ, *n.* a foot-stool.

—တံထောက်, *n.* the inside of the bend of the knee.

—ထောင်တင်, *v.* to cohabit as a king.

—ထောင်, *n.* ; see ခြေ။

—နင်း, *n.* a shoe.

—နင်းကြိုး, *n.* a shoe-string.

—နင်းခွက်, *n.* ; see နင်းခွက်။

—နင်းရာ, *n.* a footstep.

—ပြင်, *v.* to be exhausted with fatigue, fagged. [Note.—Often coupled with ထက်ပြင်, as သူခြေပြင်ထက်ပြင်နေသည်, he is exhausted with fatigue ; ခြေပြင်ထက်ပြင်ပြင်နေသည် is also applicable to sick persons, women who are enceinte, &c.]

—ဖဦး, *n.* the front part of the foot ; နေခံနေခံနဲ့အိပ်ထိုးထိုးမလွှဲဘူးတဲ့ *Anglice*, I will never set foot in your house again.

—ဖခိုး, *n.* the upper part of the foot ; ခြေခုံ။

—ဖတ်, *v.* to be splay-footed, to have one of the feet turned out more than the other.

ခြေဝါး (ခြေထဝါး), *n.* the sole of the foot.

—ဖျားထောက်, *v.* to be on tiptoe, to be affectedly vain, stuck-up, supercilious ; သည်ကုန်သွယ်အမြတ်ကလေးအစိတ်စနစ်ဆယ်စုသည် နှင့်သွားပိုလိုက်ခြေဖျားထောက်သွားသည်။

—ဓ, *n.* the great toe.

—မျက်စိ, *n.* an ankle ; ဗျက်။

—မြန်ထောင်, —လှိုင်ထောင်, *n.* a royal courier in the Burmese time.

—ရင်း, *n.* the place for the feet ; opposed to ခေါင်းရင်း။ ခြေထောင် ရင်းသို့ရောက်ပါသည်ဘုရား။

—ရာ, *n.* a footstep ; ခြေနှင်းရာ။ ခြေရာထောက်ခံခြင်းထရားဥပဒေ, *n.* the Track Law ; ခြေရာထုတ်, to carry on tracks.

—ထယ်, *n.* the middle toe ; ခြေချောင်းထယ်။

—ထိုး, *n.* a foot-ball.

—ထွင်း, *n.* a step ; *v.* to step, put forth the foot.

—သည်, —သည်သူရဲ, *n.* a foot soldier.

—သည်း, *n.* a toe nail.

—ထန်း, *n.* the little toe.

—ထလို, *n.* the leg from the knee to the ankle.

—ထလိုထား, —ထလိုကြွတ်ထား, *n.* the calf of the leg.

—ထိမ်း, *v.* to castrate, (polite) ဂွေးငွေ့တိုးသည်, သင်းသည်, လုနွသည်။

ခြေ, ၂ (ချေ) (from ကြေ, *which see*), *v.* to reduce to small particles, to digest (as food), to bruise (as the flesh) ; ဆေးထွားကလူ နာသို့ရင်းဆေးထိုးခါတ်ခဲလိုရေနှင့်ကြေအောင်ချေ၍တိုက်သည်။

—ငံ (ချေငံ), *v.* to be pleasing to the taste ; အသားရရှိသည်, to be pleasing to the ear, as well arranged and pertinent discourse ; သည်အခါနှင့်ထော်ရ (မင်း) သည်စကားအပြောအဆိုအထဲအထွောက် အရာခွဲအတွက်ခြေငံသောသူဖြစ်သည်။

—ဖျက် (ချေဖျက်), *v.* ; *see* the parts.

—ခွ (ချေခွ), *v.* to pulverize.

—ထည် (ချေထည်), *v.* ; *see* ခြေငံ, 2nd def. ; စကားခြေခြေထည်ထည် (ချေ ချေထည်ထည်) ပြောထတ်သည်, he is able to converse in a pertinent and expressive manner.

ခြေခြောင်း, *n.* a Jew's harp.

—မှုတ်, *v.* to blow on a Jew's harp ; ခြေ ခြောင်း ပုတေ့ထွေ်နှင့်ဆေး ဖျော်သည်။

ခြေ, *v.* to be gentle, mournful in sound ; used adverbially only.

စိုး (ချ) (most frequently pronounced ခြွ) (from ခြွ, to be wide apart), *v.* to make wide apart; (to be diffuse or enlarge upon in discourse, to magnify, overdraw); သည်အာနီးပေါက် ကျဉ်းလှသည် ထပ်မံ၍ (ချ) ပေးပါ, စကားခြွ (ချ) ခြွမြောပါနှင့်။ အမှုကို (ကြီးအောင်) မခြွ (ချ) ထွင်ပါနှင့်, do not magnify (so as to make it more important than it is) the matter; နားပေါက်ခြွ (ချ) ဦးမှ သည်နားကပ်ဝင်မည်။

ခြောက်, 1, *a.* six; ၆။

ခြောက်, 2, *v.* to be dry; လှေ့သည်, to be dried up; ခန်းသည်, သည်အရပ်ရှိမိုးလေဝသအထွန်နည်းပါးသောကြောင့်သစ်ပင်ဝါးပင်တို့သည်ခြောက် ထန်ကြပြီ, as there is very little rain in this place, the trees (and bamboos) have all dried up.

—ကပ်, *v.* to be dry as flesh or fruit, to be devoid of the busy hum of life, to be dull, deserted and desolate as a city or town; အစားအသောက် မဝင်သည့် ဤလူသည်အသားအရေအထွန်ခြောက် ကပ်သည်, on account of this man not enjoying his food, his flesh and skin are shrivelled up; သည်မြို့ ရှေးကကဲ့သို့ ရုံးနှင့်ဈေး မရှိသောကြောင့်။ အထွန်ခြောက်ကပ်သည်နော်, this town is very deserted owing to there being no court and bazaar as formerly; is it not?

—ခန်း, *v.* to be dried up.

—တ, —ထပ်, *v.* to be dry (infrequent).

—လှေ့, *v.* to be dry, become dry; သည်ကျားရေကျခြောက်လှေ့အောင် နေထွန်း၍ထားပါ, lay this tiger skin in the sun in order that it may become dry.

ခြောက်, 3 (ချောက်) (from ကြောက်, to be afraid), *v.* to make afraid, frighten; *comp.* မြိမ်း and ထွန်။ မြို့ထောင်ကညောင်ပင်ကြီးရှိခြောက် (ချောက်) ထက်သောသားရဲကြီးရှိသည်ဟုခြောက် (ချောက်) ခြံပြောဆိုသည်, in a large banyan tree to the south of the town there is said to be (intimidating him) “an evil spirit which is in the habit of frightening (people understood).”

—မြိမ်း (ချောက်မြိမ်း), —ထွန် (ချောက်ထွန်), *v.*; see the parts; အမိသည်မြိမ်းစွာငိုသောသားကိုထိတ်စေခြင်းငှာကြောင်မားကြီး (*pron.* ကြောင်မားကြီး) ထာကိုက်လိမ့်မည်ဟုခြောက်ထွန် (ချောက်ထွန်ပြောဆို၍ထိပ်သည်), the mother, in order to quiet her violently sobbing child, frightens it and puts it to sleep by saying “the big wild cat will come and eat you” (*lit.* the big shaggy cat).

ခြောက်ချက် (ချောက်ချက်) (*pron.* jyout jyet), *adv.* rattlingly; ခြောက်ချက် (ချောက်ချက်) ဖြည့်, to rattle.

စခြောင်း (ချောင်း) [from သည်ခြောင်း (သည်းချောင်း), the wind-pipe].

ခြောင်းခြောက် (ချောင်းချောက်), *n.* the dry cough, pulmonary consumption.

— ဆိုး (ချောင်းဆိုး), *v.* to cough, to have a catarrh.

— တထုတ်ထုတ် (ချောင်းတထုတ်ထုတ်), —တဟဲ့ဟဲ့ (ချောင်းတဟဲ့ဟဲ့), *adv.* with a constant cough; ညကကောင်းကောင်းမဆိပ်ရခြင်းတထုတ်ထုတ် (ချောင်းတထုတ်ထုတ်) နှင့်နေရသည်။

— ပန်းဆိုး (ချောင်းပန်းဆိုး) (*pron.* ပန်း), *v.* to cough.

— ပန်းဟန့် (ချောင်းပန်းဟန့်), ခြောင်းဟန့် (ချောင်းဟန့်)။ ထောင်တက်ကလူလာလျှင်ခြောင်းဟန့်ထိုက်ပါ။

— သံဖြူ or ပေး (ချောင်းသံဖြူ or ပေး), *v.* to hem; ထူကိုထိအောင်ခြောင်းသံ (ချောင်းသံ) ပေးသည်။

— ဟက် (ချောင်းဟက်) (ချွဲဟက် is better), *v.* to hawk.

— ဟန့် (ချောင်းဟန့်), *v.* to hem; ခြောင်းဟန့် (ချောင်းဟန့်) သံကြားမခပ်ကြည့်သည်။

မြီး (ချို) (*pron.* မြီး), *n.* a horn; [မြီး (ချို) ထည်လူး။ လူများယောက်ျား။ ဝယ်မိမှား။ မထားအိမ်နေစင်းစင်းသေ or မြီးထည်လူး။ အိမ်ဦးမှာချည် ဥစ္စာထည်။] ခပ်ထူးပျောက်သောကျွဲမြီး (ချို) နေ။ ကိုယ်နေ ထယ်နှယ်ရှိသလဲ။ [အထိုးမတန်ပါဘူး မြီး (ချို) ထိုးနား ခွက်ပြတ်လိုပေါ့သည်, it was of no value, he only got a thing with broken horns and split ears. This is a metaphorical expression used allusively in a disparaging sense of a man marrying a common and worthless woman, or a woman marrying a poverty-stricken and disreputable man.]

မြိုင် (ချိုင်), *n.* a cage for birds, a moveable cage for beasts (သံချိုင်); ချိုင် is not used in colloquial.

မြီး (ချီး) (*pron.* မြီး), *n.* a dove, ဥချီး; *comp.* ခို။

— ဆုံ (ချီးဆုံ), *n.* a shelter in a tree, used for shooting doves.

— မြီး (ချီးမြီး), *n.* the ground pigeon.

— မိမ်း, *n.* the Emerald dove.

— နီပု (ချီးနီပု), *n.* a species of dove.

— မိန်တူမ (ချီးမိန်တူမ), *n.* the fox-coloured turtle-dove.

— မှုတ် (မြီးမှုတ်), *v.* to whistle by blowing through the thumbs laterally placed together, with the fingers of both hands closed, as when calling any one.

— ထင်းပြာ (ချီးထင်းပြာ), *n.* the ring-dove.

— ထည်ပြောက် (ချီးထည်ပြောက်) (*lit.* “the speckled-neck dove”), *n.* the common kind.

— ထိမ်း (ချီးထိမ်း), *n.* a small hawk, the kestrel of Europe (*Tinnunculus alandarius*).

မြီးနာရီ (ချီးနာရီ), *n.* a cuckoo-clock.

မြီးဖြူ (*pron.* chyō jyan), *v.* to deny one's self, practise self-denial, perform austerities; မြီးဖြူကျင့်သည်။ မြီးဖြူစွာကျင့်သည်။ ထုဝေဝေရှင်ရသောသည်။ ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားထံနောင်ဘုရားဖြစ်ထွန်းသောဗျာဒိတ်ကိုခံရသောဥက္ကဋ္ဌဗုဒ္ဓပင်ဖြစ်အံ့ဟု အထူးသဖြင့်မြီးဖြူစွာ ကျင့်ထောင်မှုသည်, Thumédā, the lord rishi, owing to his having received a divine communication in the presence of Dipinkara the most excellent Buddh, that he would become hereafter a Buddh, practised austerities in such a wonderful way as if he were about to become a Buddh on the self-same day; ထွန်းဝိမိတဥက္ကဋ္ဌနေနည်းပါးသောဥက္ကဋ္ဌအဝတ်အစားမှစ၍ မြီးဖြူစိတ်ဆင်ရပါသည်, as my parents have few goods and chattels, I am compelled to wear even my clothes in a self-denying manner.

ခွ, *v.* to be forked, branch into two parts (having something between), to ride upon, have authority over, ခွ၍စီရင်သည်။ *Der.* အခွ; ဣလောင်းမြို့၊ ပန်းတနော်မြို့၊ ခန့်မြို့များကို ညောင်ထိုးမြို့ဝန်ထောက်ထောင်စိုးကခွ၍စီရင်သည်, the Assistant Commissioner of Yandoon has authority over the towns of Shwé Laung, Pantanaw, and Danubyu; မြင်းကိုခွပြီးစီးသည်။

ခွက်, *v.* to be concave, deep as a cup (to be sunken as the face); less extensive than ချိုင့်; *n.* a cup, bowl, or anything of similar shape; a measure of capacity equal to two sahehs (ဝထယ်) ခွက်ထထယ်, 10 viss; မျက်နှာခွက်။ သည်လူမျက်နှာခွက်သည်။

—ခွင်း, *n.* a pair of metal cups played together; *comp.* လင်းခွက် and သံခွက်။

—မြင့်ဆိုင်, *n.* a shop where liquor is sold by the glass; နွက်မြင့်ရောင်း။

—ယောက်, *n.*; see the parts.

ခွင်, *v.* to be bent, curved, as a bandy-leg, or the horn of an animal curving towards its fellow; ချုပ်သားကလေးမြေခွင်သည်, my little son is bandy-legged.

ခွင်ထောင်စထဲ (*pron.* ခွင်ဒေါင်စထဲ), *n.* nine-pins, or any similar plaything.

—ထေး, *v.* to play at nine-pins.

ခွင်း, *v.* to strike at, aim a blow at (with a bow), to pierce, penetrate, go through; ချင်းသည် (ထေးနှင့်ခွင်းသည်)။

ခွန်, *n.* a kind of long-handled chisel; ထံစောင်ထမ်း။

ခွန်အား, *n.* bodily strength; အားခွန်။

ခွန်အားဗလ, *n.* strength ; generally coupled with ခွန်အား in colloquial ; ခွန်အားဗလကြီးသည်—သေးသည်။

ခွပ်, *v.* to engage in combat, fight as fowls and some other birds ; ကြက်ခွပ်, ခါခွပ်, မြိုး (ချိုး) ခွပ်, ခေါင်းခွပ်, to come in contact, conjunction, as clouds or heavenly bodies ; ခွပ်ခဲ ဖြည် (*pron.* ခွပ်ခဲဖြည်), to sound with a smacking noise, as when a person gets a slap on the face ; တိမ်ချင်းခွပ်သောအခါတွင်ရောင် ကြိုင်ရသည်, when one cloud comes in contact with another, one can see the gleam of the lightning.

ခွံ့ခွံ့ (ခန့်ခွံ့), *a.* ; see ခန့်ခွံ့ (၇)

ခွံ့, *v.* put into the mouth, as food (either of human beings or animals), bits, &c. ; to give as a bribe (in conjunction with တံရိုး) ; အကလေးကိုအစာခွံ့သည်, he puts the food into the child's mouth ; မြင်းကိုတံခွံ့သည်, he puts the bit into the horse's mouth ; မင်းကိုတံရိုးပဏ္ဏာခွံ့သည်။

ခွါ, 1, *n.* a hoof.

—ကြီးခွါငယ်, *n.* large and small buffaloes collectively ; ခွါကြီး ခွါငယ်ခြေတိမ်းခေါင်းပိုက်။ မြေနင်းခွါပိုက်။

—ဆပ်, *n.* a horse's fetlock.

—ပန်းတုံး, *n.* a horse's coronet.

—ရာ, *n.* the step or marks of a hoof, hoof-marks.

—ရည်စီး, *v.* to flow down, as sweat down to a horse's hoofs when ridden hard ; မြင်းခွါရည်စီးအောင်စီးသည်။

—ရာတိုင်း, *v.* to measure foot-marks ; used metaphorically of a person who, thinking himself strong enough to throw off allegiance to his superior, or benefactor, sets about taking steps to do so, *e.g.*, နင်ကိုခွါရာတိုင်းသသား, are you going to measure hoof-marks with me ?

—တိပ်, *v.* to stumble as a horse.

—တုံးချေ, *n.* one of a horse's paces ; same as အသွားထူး။

ခွါ, 2, *n.* (Peguan), a chief of pagoda slaves, himself a slave.

—အုပ်, *n.* a chief of pagoda slaves appointed by Government.

—သား, *n.* a pagoda slave ; ကျွန်တီးထော်, ဘုရားကျွန်။ ခွါမျိုး။

ခွါ, 3 (from ထွာ, to become separate), *v.* to separate, part, sever, detach, cleave off, put at a distance ; to separate, (*intrans.*) go from [to peel the skin off from fruit, but not very elegant] ; ထမ့်ထမ့်ခွါထိုက်ပါ, separate the (piece of) mat-walling (from the rest understood) ; ခုန်ထုန်မြှိုကခွါထွက်လာသည်အခါတွင် အမွန်ထိုက်ပါသည်။ ထက်သပ်ရှုထို့ကျမှသက်သာပါသည်။

ခွေ, *v.* to curve, curl, coil, wind into a ring (*trans.* and *intrans.*).

Der. ဆခွေး, *n.* a coil, ဆခွေ ; *comp.* ထွင်း ; ကြောင်ပျာပေါ်၌ခွေ၍နေသည်, the cat remains curled up on the mat ; မြွေပချပ်ထဲမှာခွေ၍နေသည်, the snake remains curled up inside the basket ; အဘိုးကြီးဆိုမော့ခွေနေသည်။

—ဝတ်, *v.* ; see the parts ; *n.* a hoop [ခွေ (*pron.* ခွေ), ရိုက်ကစားသည်, to trundle a hoop.]

—ထိပ်, *v.* to curl as the hair.

ခွေ, 2, *v.* to gather (fuel) ; ထင်းခွေသည်။ ထင်းတပွေကို ခွေခိုပါစေအုံး, gather and bring me, please sir, an armful of fuel.

ခွေ, 3, *v.* to check (in chess) (မင်းလိုခွေသည်), မင်းနှင့်ရထား မြင်းနှင့်ရထားခွပ်တွပ် (*pron.* ခွေ့ပ်), ခွေမိသည်။

ခွေ, *v.* ; see ခွေ, to push with the head, to strike by thrusting the head forward as a bullock or a sheep, to butt ; နွားချင်းခွေကြသည်, the bullocks are butting one the other.

ခွေး, 1, *n.* a flat ring, used as a band ; *comp.* ထွင်း, a ring, *e.g.*, ထားခွေး, a da handle ring for keeping the part of the blade inserted in the handle secure ; ထုံခွေး, the same on spear handles ; ထောက်ခွေး, the same on chisel handles ; ထားနေဝတ်မိတ်ခွေး (လူနောက်မိတ်ခွေးကတဲ used allusively in a depreciatory sense of persons, somewhat like the English colloquial expression " muff").

ခွေး, 2, *n.* a dog. ခွေးသူရီးထာ။အိပ်သူရီးအပြီးနှုန်း။

—ဆ, *n.* a jackal.

—ကတက်, *n.* a porch or vestibule, with or without a roof.

—ကျော်ဝက်ကျော်ခံ(ရ), *v.* as in the way of being obliged to put up with contumely or insult.

—မြေ (*pron.* ခွေးချို), *n.* a wooden horse.

—ဆွေး (ခွေးဆွေ), *n.* ; see တပ်ပါးဆွေ။

—ထူဝက်တူ, *n.* an animal resembling both a dog and a fox, the Indian badger, *Arctonix collaris*.

—မြေထိုးချောင်းထောက်, *adv.* trottingly.

—ရူး, *n.* a mad dog.

—ရူးမြန်, *v.* to have hydrophobia.

—ယုပ်, *v.* same as ယက်ထောက်ချ။ခွေးယုပ်, only used in Upper Burma.

—ထွဋ်စား (ကထေး), *n.* a young hare ; ထုံထုထုံ။

—ထောင်, *n.* an "embryo dog," a term of abuse in some parts of Upper Burma ; ထုံခွေးထောင်။

—ထွာ, see မိထားချိန်, a carpenter's plummet,

ခွေးထွေး (from အထွေး), *n.* a flea. Proverb ခွေးထွေးခုန်ထို ဖိုမထွေး, though the dog-flea may jump, it raises no dust. (This proverb is used when speaking disparagingly of an enemy).

—ဝင်စား, *n.* a strange dog that comes and remains of his own accord.

—သမင်, *n.* a dog that follows every master; မင်းခွေးသမင်လိုသူကတဲ့, you are just like a dog who follows any master.

—ထွား, *n.* a jag.

—ထွားမိတ်မိတ် (*pron.* ခွေးထွားမိတ်မိတ်), *v.* to jag, indent like the edge of a saw, to make serrated; ထွတ်ထွေးထွားမိတ်မိတ်သည်, he jags the saw.

ခွေးထောက်, *n.* a plant of the genus connarus.

ခွေးထေး, *n.* the cow-itch creeper.

ခွဲ (ခွဲ) (from ကွဲ, to be divided), *v.* to divide lengthwise, to split; *comp.* ချိုး, to break in half or crosswise, to separate, sever; ခွဲသည်, to levy, as money, arms, &c.; *n.* a kweh, a measure of capacity equal to half a tin (အတင်း) or two seits (မိတ်); သစ်သားကို သစ်ရိုက်ခွဲသည်။ ခုန်ကုန်မြို့သို့ကျမှခွဲကြမို့, let us separate after reaching Rangoon.

—ခန့် (ခွဲခန့်), *v.*; see ခွဲ, to levy, assess; သုကြီးများ ထုခန့်ခန့်ခန့်စပါးအလွန်ရှားပါးသောကြောင့်။ အခွန်တော်ငွေခွဲခန့်ရာအတွယ်ထူကုန်ငုံမပြေပါ။

—ချင်း (ခွဲခြင်း), *v.* to divide into two equal parts, to divide; မိမိများကစသောဦးကပင်သားထိုးတို့ကို ခွဲခြင်းမိတ်ဖြာ၍ အမွေပေးဝေခဲ့သည်။

—ခွါ (ခွဲခွါ), *v.* to separate, sever, disjoin.

—မိတ် (ခွဲမိတ်), *v.* to split into several parts.

—ပုံကျ (ခွဲပုံကျ), *n.* a sum assessed.

—ဝေ, *v.* to divide.

ချွင်ချွင် (*pron.* jywin jywin), *adv.* jinglingly; ချွင်ချွင်မြည်, to jingle; ခင်အားအိတ်ထဲမှာချွင်ချွင်မြည်သည်မှာဘာလဲငွေထင်ပါကတား, what is it, sir, that is jingling in your bag? I think it must indeed be money.

ချွတ် (from ရွတ်, to be released), *v.* to take out or off, to release, free, deliver, emancipate; ထွတ်သည်, to free from all evil, to release beings from the miseries of successive existences, to annihilate, to refine, purify (as metal); *intrans.* to be out of place, not right; ထွင်းသည်။ (to take off one's hat as a European, ဦးထုပ်ချွတ်သည်); ပစ္စေကဗုဒ္ဓါထွတ်မြောက်များကိုမချွတ်နိုင်။ ဆီမများကိုသာပေးနိုင်သည်, the Pyitsaka Buddhs (Pasé Buddhs) cannot deliver beings from the miseries of successive existences; they can give precepts only;

ထိုင်နင်းခြံသော်ညွတ်သည်, he refines the silver by separating it from the other metals ; မိန်းကလေးတိုက်ကွပ်ညွတ်ခြံပေးသည်, he took off the ring and gave it to the girl.

ညွတ်ယွင်း, *v. intrans.* to be out of place, not right, to be damaged (deteriorated), injured ; less than ဖုတ်စီး ; သည်ထူအပြောအဆို ရှေ့ကကဲ့သို့မထုတ်အတွန်ညွတ်ယွင်းသည်, this man's speech is not as formerly, it is much impaired ; စကားရှေ့နောက်ဗြေအဝါညွတ်ယွင်းသည်။

—ထွေး (ညွတ်ထွေး), *v. same*, 1st def.

—ထွေး (ညွတ်ထွေး), *v.* to free from (some malady), to exorcise an evil spirit ; ဝန်းနတ်တစ္ဆေတိုဝမ်းစားခြံထားသောရောဂါကိုကင်းရှင်းအောင် ထုရိုက်ကညွတ်ထွေးသည်။

ညွန်, *v.* to point, make pointed, sharpen ; to be sharp, keen, talented, အစချွန်သည်, ထက်သည်, *see also* ထေချွန်, to whistle. Der. အချွန် ; ခုတ်ထိချွန်ထိက်ပါ, sharpen the (end of the) stick ; စာထိချွန်သည်, သည်ထူထပ်ထူချွန်သည်, this man is a very talented individual.

ညွန်း, *v.* to be naturally pointed (lanceolate) as a leaf, not round or blunt ; *n.* the continuation of the keel of a boat or vessel, whether ဦးညွန်း or ဝဲညွန်းသည်ထူထိထိုးမေးညွန်းထုခေါ်ကြသည်, they call this man " Nga Pho with the pointed chin ;" မြင်းနား ရွက်ညွန်းသည်, the horse's ears are pointed. [Note.—ညွန် and ညွန်း appear to be interchangeable, for instance, the Burmans say that a thorn is prickly, ထူးညွန်သည်, whereas it would be expected that they would say ထူးညွန်း။]

—ထက်, *n.* same (infrequent).

ညွှံ့ညွှံ့, *adv.* right into, right through (ညွှန်ခြံပေါက်ထွားသည်).

ညွှဲ (ညွှဲ), *v.* to be slimy, ropy, mucilaginous ; *comp.* စေး, to be sticky, adhesive. Der. အညွှဲ, to drawl in speech ; ဇာတ်ဆွေး ခောင်သာပြောသိမြင်းဆိုသောအခါ ညွှဲသံပါသည်ကို ကောင်းသည်ဟု ချီးမွမ်းကြသည် ; ထူညွှဲ, *n.* an oily tongued person.

—ခန်း (ညွှဲခန်း), *n.* phlegm ; သဗိဇ္ဇာ

—နှစ် (ညွှဲနှစ်), —ရှစ် (ညွှဲရှစ်), *v.* to be slimy, &c., to be slow, drawling in speech (very often denotes affectation in speech) ; used adverbially ; စကားညွှဲညွှဲရှစ်ရှစ်ပြောထုတ်သောထူမာထာမျှားသည်။

မြှီ, *v. trans., lit.* to cause to rise, swell up (*see* ကြွ). In modern parlance with မိတ် it means to egg or incite, to make angry (မိတ်ထိမြှီပေးသည်), to flatter ; မိတ်ထိကြွအောင်ပြောသည်။

မြှိုင်း (from ကြွင်း, to remain), *v.* to leave, let remain, set aside ; မြှိုင်းသည်။ ထူငယ်များစားသိုစားစရာထူမြှိုင်းခြံထားပါ, set aside some

of the eatables for the little folks to eat (ထူထပ် includes also servants and people not in the same social scale as one's self); သည်သူဝကားပြောသောအခါဝကားခြင်းကလေးနှင့်ပြောထပ် ထည် (by way of reservation).

ခြွန်း (ချွန်း), *n.* an iron hook used by elephant drivers (a goad). Proverb ခြွန်း (ချွန်း) ကိုပြလိုသန့်ထောင်းသည်, he asks for rice by showing the elephant-goad. [Note.—This means to cause another to do a favour by exhibiting some insignia or proof of power or influence.]

—ထောင်း (ချွန်းထောင်း), *n.* same, a long hook used to gather fruit from trees; *comp.* တံချူ။

ခွတ်ခဲ (ခွတ်ခဲ), *adv.* with a sudden crack, with a fine cracking noise (as of a person treading on dry leaves, or the snapping of a piece of bamboo, or the sound of tinsel when rubbed between the hands); (ခွတ်ခဲ)ဖြင့်, to emit such a sound).

ခွတ်ခွတ် or ထွတ်ခွတ် (ခွတ်ခွတ် or ထွတ်ခွတ်), *adv.* rustlingly.

ခွဲ (ချွေ), 1 (from ခွဲ to fall off), *v.* to cause to fall as leaves, fruit, &c. (break off with a တံချူ or the hands); applied also to the weakening of passion, in the sense of curbing libidinous passion; မင်ပိုင်တည်းဟူသောအားကိုးအောင်ထောင်စေ သမောထဟူသောမီးကိုခွဲ (ချွေ) ခွဲချွတ်ထိုးသည်, in order to possess the fruit (which means the attainment of virtue), he habitually disciplines himself by holding in check the fires, so-called (*i.e.*, the passions), of cupidity, wrath, and ignorance.

—ချ (ချွေချ), *v.* same; သစ်ပင်ပေါ်ကသရက်သီးကိုခွဲ (ချွေ) ခွဲလိုက်ပါ, break off and throw down the mangoes from the tree.

ခွဲ (ချွေ), 2, *v.* to be sparing, economical, frugal.

—တာ (ချွေတာ), —ခွေ (ချွေခွေ), *v.* same; (ချွေခွေထပ် or ချွေတာချွေထပ် ထည်, to pay a debt by instalments); သည်ငွေချွေထပ်ထိုးပေးရ လျှော့မှာလျှော့ရန်ပျက်စီးသောကြောင့်အစားအသောက်ချွေတာရှာရသည်; ခင်ဗျားကြေး ၁၀၀ ကတလျှင် ၂၅ ကျချွေထပ်ထိုးပါရအံ့, allow me to repay your debt of Rs. 100, sir, in instalments at the rate of Rs. 25 a month.

ခွဲရံ, *v.* to surround, attend. Der. အခြွေအရံ။ ကျေးကျွန်သားပင်းတို့ သည်ချွေရံခင်းကြသည်, his subordinates and their associates attended on him and paid their respects.

ခွေး (ချွေး), *n.* sweat, perspiration; any vapour collected in a fluid; ခြွေးရည်။ သူ့ကိုးပုဒ်ကလေးခြွေးလျှော့အောင်ထုပ်ထုပ်ကွေးပါလျက်နှင့် လျှော့ထောင် ပေးကံပြန်ရက်သည်။

ရွေးအောင်း (ရွေးအောင်း), *v.* to keep in a state of perspiration, take a sweat.

—ခံ (ရွေးခံ), *n.* an inner shirt, a garment worn next the skin ; ရွေးခံအင်္ကျီ။

—ရတ် (ရွေးရတ်), *v.* to have the perspiration checked.

—ထိတ် (ရွေးထိတ်), *v.* to cease perspiring.

—ထုတ် (ရွေးထုတ်), *v.* to draw out the perspiration.

—ထွက် (ရွေးထွက်), *v.* to sweat, perspire.

—နွဲ့ (pron. နွဲ့ဝ) (ရွေးနွဲ့ဝ), *n.* what is earned by hard labour (by the sweat of one's brow).

—ပုဒ်, *n.* putrid perspiration which the Burmese (and other Oriental races) believe to accompany fevers.

—ပျံ (ရွေးပျံ), *v.* to perspire freely from heat.

—ရပ် (ရွေးရပ်), *v.* to cease perspiring.

—ဝင် (ရွေးဝင်), *v.* ; see ရွေးရတ်။

—ထံ (ရွေးထံ), *n.* ; see ရွေး။

—ဆိပ် (ရွေးဆိပ်), *v.* to have the moisture of rice absorbed while cooking, indicating that the rice is well done ; ဆိပ်ဆွေးထိပ်ပါထေဝေဦး။

ရွေးမ (ရွေးမ), *n.* a daughter-in-law, a son's wife.

ဂ (ဂဏထံ)။

(The third consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of gutturals.)

ဂဂါ, *n.* the Ganges river, ဂဂါမြစ်, one of the five great rivers which rise in the Himalayas and flows (according to Buddhist teaching) southward in the great south island, ဓမ္မဒိပ္ပိဝါ or ဓမ္မဒိပ္ပိကျွန်း။ ဂဂါယ (pron. ဂဂါယ) ဝါဠုကံ။ ထေဝေဦးနှင့်အမျှပွင့်၍။ ပရိနိဗ္ဗာန်ထွန်းထောင်မှုကုန်သော။ ယေဝေဦး။ အကြင်မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ အတ္တိသန္တိ။ မြို့ထောင်မှုကုန်၍, whatever most excellent Buddhas that have appeared and attained Neibban are as numerous as the grains of sand on the banks of the Ganges.

ဂဏန်း (Pali ဂဏန), *n.* a numeral figure ; comp. ဝေယံ, a numerical figure in arithmetical computation.

—သင်္ချာ, *n.* arithmetic.

ဂဏာ or ဂဏ္ဍာ (Pali), *n.* rice boiled in milk ; နို့ဂဏာ။

—ဆွေး (pron. ဂဏာ, zoon or zwùn), *n.* same offered to a priest.

ဝဏ္ဏာဆွမ်းဗ္ဗ, *v.* to offer such rice to a priest ; ထုဇာထာရှင်ဂေါတမထို့ ထုရာ ဖြစ်မည်ဆဲဆဲတွင် ကောင်းမွန်ထွဋ္ဌာ အရသာနှင့်ပြည့်စုံသောနို့ဂဏ္ဍာဆွမ်း ကိုကပ်သောလ၍, Thuzata (Sujata) made a religious offering of milk-rice of most delicious flavour to Lord Gaudama when he was on the point of becoming a Buddh.

ဝဏ္ဏ, ၁ (Pali), *n.* passage, transition ; a transition to another state of existence ; လားခြင်း။ ဝဏ္ဏိယပါး။ နိရိယဝတိ။ ပေတဂတိ။ ဝဏ္ဏိယနဂတိ။ မနုဿဂတိ။ ဒေဝဂတိ။

ဝဏ္ဏ, ၂ (Pali), *n.* a promise, word pledged.

—ဝံ, *v.* to enter into an engagement, to pledge one's self, to promise ; ခင်သျှားက ဆယ်ရက်အတွင်း ငွေ ၅၀ ပေးမည်ဟုဝတိခံမည်ထား, will you, sir, promise to give me Rs. 50 within ten days ?

—ကဝဏ္ဏ, *n.* a promise (ဝဏ္ဏိဝဏ္ဏိ).

—စောင့်, *v.* to keep one's word ; သစ္စာစောင့်သည်။

—ထည်, *v.* to be faithful, true to one's word, keep to one's word ; ထယ်ဝတိထည်သည်လှယုံပါထော့။

—ထား, *v.* to promise, make a promise.

—ဖျက်, *v.* to break a promise.

—မှန်, *v.* ; *see* ဂတိထည်၊ ဂတိသစ္စာ မှန်သောခါလျှင်။ ဩဇာလေးနက်။ ပေါ်ထိ တက်က။ နှစ်မြှတ်သစ်ပင်သေးဖက်ဝင်။

ဝဏ္ဏန (ဝဏ္ဏသဗ္ဗာ), *adv.* (prefixed to ချေခွယ်, *v.* to mention one thing after another), distinctly, by name, clearly, separately, *i.e.*, to the point ; ရှုရှုထွေးထွေးမပြောနှင့်။ ဝဏ္ဏနနာရှုရှုထွေးထွေးလင်းလင်း ပြောပါ, do not speak confusedly, but in a distinct and lucid manner ; ကွန်တော်က။ ဝဏ္ဏနချေခွယ်စာချင်းနှင့် ပေးအပ်ခဲ့ရပါသည်, I (*lit.* your servant) had to make it over to him with an account going carefully through each detail.

ဝနန်း, *n.* a crab, hence လယ်ဝနန်း (ဝဏန်း), a fresh-water crab ; လယ် ဖုန်း။ ဒီကြောင်းဝနန်း (ဝဏန်း), a salt-water crab.

ဝနိင်, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness ; ခုံမြိုင်, ခရိုင် (*pron.* ခရိုင် ခရိုင်), a dense forest.

ဝန္တဗ္ဗ (*pron.* ဝန်းဒန်ဗ), *n.* a species of large crab.

ဝန္တ (*pron.* ဝန်ဒ), *n.* smell, scent ; အနံ့။

—ဗာ, *n.* the chrysanthemum.

ဝန္တထုတိ, *n.* perfumed chamber. Any private chamber devoted to Buddha's use was called gandhakuti, but especially the room he always occupied at Savatthi (သာဝတ္ထိ).—*Childers' Pali Dic.*

ဂန္ဓပ္ (Pali), *n.* a gandappa, a kind of inferior nat inhabiting the base of the Myinmo mount in concert with rekkaiaks (ရဲကျိတ်), Gonbans (ဂွန်), Galóns (ဂလုံ), and Nagas (နဂါး) [so named, it is said, because of its partiality for scents and perfumes; ဂန္ဓ, scent].

ဂန္ဓရုံ (ဂန္ဓာရုံ) (*pron.* ဂန်းဒရုံ, from ဂန္ဓ and အာရုံ), *n.* odour smelt.

ဂဗ္ဘသေယက (ဂဗ္ဘသေယ, *pron.* ဂဗ္ဘသေးယ) (Pali ဂဗ္ဘ, the belly), born of the womb; *see* ဇေယျဇာတိ, *a.* produced from a viviparous animal, *see under* ဝဋ်သန္ဓေ။

ဂမန်း, *see under* ခမန်း။ ထည်ပင်းတံတောင်ပြည့်ဂမန်း, (အောင်းစေ့သည့်အရာ ဆိုသည့်စကား။)

ဂတိကဝတ် (Pali ဂမိက, a guest) (*pron.* ဂတိကဝတ်), *n.* the duties of hospitality to a priest; one kind of ဧည့်သည်ဝတ်။ဂတိကဝတ်ပြုသည်, to perform such duties.

ဂဗ္ဘရာ (ဂုဗ္ဘရာ) (Pali), *n.* a kind of fabulous lily, ဂဗ္ဘရာကြာ [said to flourish in the ဆွါနီ။နဝဒတ်။လှလှလှ။ and အနောဒတ္တ lakes].

ဂမုန်း, *n.* a species of koempfera, of which there are numberless varieties (about 40 in number).

—ကထိန်း, *n.* one variety distinguished for its fragrance.

ဂရက် (ဂယက်), *n.* a small fish-pond commonly connected with a larger one by some water communication; hence ဂရက်လက်ထက်, the reaction of the bore (မီထိုး) in a river, the breaking of the surf or waves on the sea-shore, or the swell along the banks of a river occasioned by the rapid motion of a vessel through the water (the wash of a steamer).

—ထ, *v.* to rise as such swell.

—ရိုက်, *v.* same. [*N.B.*—Used metaphorically of tidings or news which spreads far and wide; မီးသင်္ဘောလာပြီထွေကထေးများ ထို ကောင်းစွာချည်နှံထား။ ထို့မတတ် ဂရက်ရိုက်၍ မြိုင်လိမ့်မည်။ သည်ထိထင်းစကားသည်မန္တလေးကပင်ဂရက်ရိုက်၍လာသည်, this report has come, having spread even from Mandalay.]

ဂရိတ် (Latin), *n.* Greek, Grecian; ဂရိတ်လူမျိုး။

ဂရိဝံ, *n.* inconvenience, hardship, trouble, burden, anguish.

—ခံပြု, *v.* to bear the troubles, &c., of another.

—ရှိ, *v.* to be troublesome, harassed with annoyance, hardship.

ဂရ (Pali), *a.* heavy, weighty, important; အလေး။

—ရိုက်, *v.* to treat with deference, respect, to regard as weighty, to make much of.

—ပြု, —တမပြု, *v.* to regard as weighty, important, to treat with attention, deference, respect, to make much of, to treat

with consideration ; ဂရုဂါဝုဝမြ၊ ဤစာသည်အတွန်ခက်ဆော်ထည်းဂရုမြ
 ထွင်နားလည်ပါလိန်မည်။ ကျွန်ုပ်ပြောသည့်စကားများကိုခင်ကျားကဂရုဝမြထွင်
 ကျွန်ုပ်မပြောပါဘူးရှိပါစေတော့။

ဂရုထီ (from ထွင်), the more weighty and important utensils of
 a priest, opposed to ထယုထီ။

ဂရီ, *n.* a tally, tally-stick, anything with which count is kept.

—ထိုင်, *n.* one who keeps count with a tally.

—ချီး, *v.* to keep count with a tally. [*N.B.*—In keeping tally,
 the man who keeps it cries out “ချီး” when a certain
 quantity of paddy or merchandise has been counted.

ဂထန် (ကန်လန်), *n.* ; see ကန်ထန်ထွင်, a bolt, bar.

ဂဏ်ကျောက်, *n.* laterite ; sometimes called ကျောက်ဂဏ်။

ဂထေ, *n.* solder, metallic cement.

—ထော်, *v.* to solder, to join by means of metallic cement
 [figuratively it means to create harmony and good-will be-
 tween two rival parties, to act the part of a mediator (ဂထေ
 ထော်မြ or ဂထေမြ) ; ဤထွန်ထော် သင့်ထင့်ထမြင့် ရှိအောင် ခင်ကျားက
 ဂထေထော်မြလိုက်ပါ။]

ဂဇုန် (Pali ဂရုဇု), *n.* a galôn [garunda], a kind of fabulous bird
 of immense size. “The Garundas (galôns) are represent-
 ed as being great enemies to the nagas.”—M.B.

—ထောင်, *n.* a double sail used in Burmese and Chinese ves-
 sels (ဂဇုထောင်ထိုက်). Proverb ဂဇုပြည်မှာဂဇု၊ နဂါးပြည်မှာ နဂါး၊
 in the Galong country, the Galong (is king, or supreme
 understood), in the Naga country the Naga [Anglicè,
 When in Rome do as Rome does] ; ဂဇုနိမင်းမြေးနဂါးမင်းသွေး။
 ရှုကြေးမြင်ညာသို့ ရောက်ထတုံ, a prophecy said to foretell the
advent of the British into Upper Burma.

ဂါဝရာ (Beng.), *n.* a foreign female's gown.

—ဝတ်, ထင်, *v.* to wear such a dress ; ဂါဝန်ဝတ်သည်။

ဂါဝ် (Eng. guard), ထဲ, *n.* a police-station ; ဂါဝ်အရာရှိ, a police
 officer in charge of a police-station ; ဂါဝ်သား, a police con-
 stable.

ဂါမ (Pali), *n.* a village ; ရွာ။

ဂါထာ (Pali), *n.* a stanza of Pali verse consisting of four lines,
 each commonly containing eight syllables ; ဂါထာဖွဲ့ရိုးဖွဲ့စဉ်။
 ရှစ်ထုံးထပါဒ။ ထေးပါဒ ထဂါထာ ; ဂါထာရုက္ခိယ။ အုပ်ပါထွင်ဂါထာ။ အုပ်ပါ
 ထွင်မန္တန်။ မိရုကတ်ကိုထတ်သည်ဆိုသော်လည်း ဂါထာမန္တန်နိုင်သည့်လူထတ်
 ရှားသည်။

ဂါဝုတ် (Pali ဂါဝုတ်), *n.* a gah-woke, measure of distance equal
 to four kanthas (၄ ကောသထဂါဝုတ်)။

ရိမ္မန္တဥယျ (Pali), *n.* the warm season ; နွေကာလ, warm time ; နွေရာသီ, the warm season. Singhalese gimhana.—M.B.

ဂုဏ် (Pali ဂုဏ), *n.* a good or bad quality, attribute ; *comp.* ဖြစ် and သကတိ (*pron.* as spelt) ; (ဂုဏ်သကတိ mostly used in poetry and dramatic compositions ; ဂုဏ်သကတိနှင့်ဖြည့်စုံသည်), a good quality, the good results of a good quality ; ကျေးဇူး, the reputation of a good quality, character [capacity, virtue, worth, that which gives moral merit and value] ; အသေချေ, ကျော်စော။ မထားဂုဏ်ရှုံးလျှင်ထမနက်။ လင်ဂုဏ်ရှုံးလျှင်ထသက်။ သည်ထူအထွန်ဆင်းရဲသောကြောင့် ဖွဲ့(ဖွဲ့) ဂုဏ်ကိုးသည်။ သည်ထူပညာဂုဏ် ကိုသာကိုးသည်။ ငွေဂုဏ်ကိုမကိုးပါ။

—ခံ, —ဆောက်, —ထွတ်, *v.* to affect a good quality, assume consequence, put on airs ; တည်သည်။

—ထက်, —နေမြင့်, *v.* to be proud, မိတ်မြင့်သည့် (*grandiose*).

—ထုဂုဏ်ခံ, —ဂုဏ်တုဂုဏ်မြှင့်, *n.* in the way of rivalry ; if with a benefactor or superior, in the way of *presumptuous* rivalry ; မြို့အုပ်မင်းစောင်မဲတူ မိမိအထက်အရာရှိဝန်ထောက်ထောင်မင်းပြီးသံတိုင်ကို ဂုဏ်ထုဂုဏ်ခံအထွန်မြှင့်လိုသောမိတ်ရှိသည်။

—ဖြစ်, *n.* ; *see* ဂုဏ်, last def., and ဖြစ်, last def.

—ဖြစ်ထွက်, *v.* to be famous, renowned, *distinguished*, eminent, conspicuous, celebrated, illustrious ; သည်ထူစာပေကျမ်းဂန်ထုတ်မြောက်ထိခွာသည်ဂုဏ်ဖြစ်ထွက်သည်။

—မြှင့်, *v.* to vie with as equals, to vie with in a presumptuous way with one's benefactor or superior.

—မာန်, *n.* pride, haughtiness.

—မောက်, —မော်, *v.* to be haughty, stuck-up, supercilious, proud, overbearing, characterized by self-assertiveness (is also used occasionally in a good sense) ; ထောင်ထောင်ပင် ဂုဏ်မောက်ပါ, ဝံ (*pron.* ဝံ) သောက်သည့်ဇေဆိုးစင် (this is said allusively by Burmans when they wish to depreciate a person).

—ရည်တူ, *v.* to be equal in social status to another.

—ရှိ, *v.* to have character or reputation by the performance of a virtuous or worthy action, by the possession of riches or high rank, or in a secondary degree from associating with persons of talent, position, &c. (ငွေဂုဏ်ကိုးသည်, to be purse-proud).

ဂုဏဝန် (Pali ဝန္တ), *n.* one possessed of good qualities (*vide* ထိဝဝန်, one who is proficient in religious duties), a righteous man, ဂုဏဝန်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဂုဏ်တန်, *n.* a spurious precious stone.

ဂုတ် (ကုတ်) (from ကုတ်, a lever), *n.* a stick thrust down under the edges of an open vessel, to press down and secure the contents.

—ထိုး (အုတ်ထိုး), —မှိတ်, —သက်, —ထိတ်, *v.* to press down and secure with the said stick, *e.g.*, ngapi, pickled fish, lime pickle, &c.

ဂုန်ခင်း or ဂုန်ခင်းဆင်, *n.* the *Amomum corynostachyum*, *M.*

ဂုန်ဆိတ်, *n.* a gunny bag.

ဂုတ် (ကုတ်) (*pron.* ကုတ်), *n.* a kind of snare; *comp.* ကြော့ကွင်း and ဣထိ။

ဂုဗ္ဗိထိုင် (*pron.* gôt pheedine), *n.* the middle north post in the main part of a house; *see under* ကွန်း, a part of a royal funeral bier.

ဂုံစက္က, *n.* a thin kind of paper; မိုင်းကိုင်စက္က။ (ရေစက္က)။

ဂုံး ?

—(ကုန်း) ချော, —ချောစားသည့်, —ချောထိုက်, —ပြင် (ပင်), *v.* to excite a quarrel by mischievous representation; အမတ်ကြီး ထေးပါးတို့ကဟောသောအခါအကြောင်းပြု၍ (ကုန်း) ချောစကားမင်းကြီး မိဒဒဟနာမင်းကြီးထံပြောကြလေ၏, the four ministers addressed Mingyi Wedayhayit with mischievous representations concerning Mahawthahta.

—ကား, *n.* language spoken to excite quarrel.

—မ, *n.* a mischief-making woman; သည်ဂုံးမသည် အကြောင်းကို မကောင်းချည်းပြောသည်။

—သည်, *n.* a mischief-maker, a fomentor of quarrels.

ဂေဇက် (Eng. gazette), *n.* the Government Gazette.

ဂေါဓရက် (ဂံ) မြို့, *v.* to frequent a place for the purpose of receiving religious offerings; ထုန်းကြီးများကောင်းသည့်ရွာ ဂေါဓရက် ရွာမည်၏။

ဂေါနုအုညာထ, *n.* the wisdom necessary for the reception of the four paths (မဂ်ငုထန်) and their fruition (မဂ်ငုထန်) ဂေါနုအု။ အနုပိတိတော်မူသော။ ဂေါဓံ။ နှားနှီးအသင်းကဲ့သို့သန်ရှင်းပြုစင်ပြီ။

ဂေါထမ (Pali) (ရှင်ဂေါထမ, *pron.* Gaudama), the fourth Buddha in the present system. "The father of Gaudama Buddhā, "Sudhodana (Bur. ထုဒ္ဒေါန), reigned at Kapilawastu (Bur. ကပ္ပိလဝတ်ပြည်), on the borders of Nipál, and in a garden "near the city the future sage was born, B.C. 624 E.M.; "ဂေါထမိ, aunt of Gaudama; ကိယာဂေါထမိ"; ဂေါဓက္က, *n.* the throne of a Buddha.

ဂေါ့, *n.* common quartz.

ဂေါ့ခူ, *n.* a kind of large boat ; formerly these kind of boats used to go to Calcutta.

ဂေါ့ရေခွက်, *n.* a kind of concretion said to be formed in the stomach of animals and used medicinally ; the Burmese say နွားဝမ်းထဲကဖြစ်သည်။

ဂေါ, *n.* a stain, cloud (in precious stones), flaw ; သည်ဇေယျာန်ဂေါ့
ဇေယျာန်, this (precious) stone is not without a flaw or flaws,
lit. not free from flaws ; သည်မိန်းဂေါ့ဇေယျာန်။

ဂေါ့မုတ် (Pali ဂေါမာရ), *n.* a variety of the garnet resembling pyrope (a mineral regarded as a variety of garnet, occurring in small masses or grains, never in crystals ; its colour is a poppy or blood-red, frequently with a tinge of orange ; ဂေါ့မုတ် is included among the နဝရတ် or nine kinds of precious stones by the Burmese, *see* နဝရတ်).

ဂေါ့ရင်ချို, *n.* a native of Coringa ; ဂေါ့ရင်ချိုကုထား။

—ဆေး, *n.* tobacco imported from Coringa, from which the famous Burman cheroots are made ; ဆေးပြင်းဗိဝံ။

ဂေါ့ရေ, *n.* a British soldier, private ; ဂေါ့ရေတပ်။ a British regiment.

—တန်း, *n.* barracks occupied by British troops.

ဂိုဏ်း, *see under* ဓမ္မဂိုဏ်း, ဗုဒ္ဓဂိုဏ်း, သင်္ဃာဂိုဏ်း။ ဂိုဏ်းရှောင်။

ဂိုဏ်း (Pali ဂထ), *n.* a collection, assemblage, sect (diocese?) - အစုအပေါင်း။

—ဆုတ်, *n.* a bishop, one who has jurisdiction over other priests.

—လွဲ (လွဲ), *v.* to belong to different dioceses, to different sects, as the Culaganthi and Mahagandi, ဓမ္မာဝဏ္ဏီ and ဝိသုဒ္ဓိ, Sulagandi and Mahagandi.

—ချုပ်, *n.* an archbishop.

—ထောက်, *n.* a bishop's assistant, an archdeacon or dean.

ရှက်ကပ်, *n.* the armpit ; ချိုင်းတွင်း ထက်ကပ်။ ထက်ကပ်။

ရှက်ရှက် (ချက်ချက်), *adv.* tickingly, as a watch, or make a noise like a child's rattle.

—မြည်, *v.* to tick.

ရှပ် (*pron.* jin), *n.* a top, play-top.

—ရ (*pron.* jinboo), *n.* a button, ball or knot attached to another body, a ball used in twisting thread.

—ဆိပ်ယွား, *n.* a swindling gambler, very akin to the English expression "Thimble rigger."

ချပ်, ၂, *n.* an ark shell ; ချပ်ဗိဗ်။

ချပ်ခါး, *n.* the Tavoy name for ကြိတ်ဆင်းခါး, the momordica plant.
Tavoyans pronounce it as if spelt ချပ်ခါး။

ချပ်တိုင်, *n.* Malabar nightshade, resembling spinach.

ချပ်း (ကြေး), *n.* ; see အချေး။

——ညောင်, *n.* အချေး, အညောင်။

ချပ် (ကုတ်), *n.* a round flat piece of wood used for a small wheel or for any purpose.

——ဘီး (pron. ဘိန်း), *n.* same.

ချီ (ချေ), *n.* the barking deer, *Cervus Muntjac*.

——သုငယ် (pron. သငယ်), a young barking deer (Mergui ချီထွေငယ်)။

ချပ်, *n.* a kind of carpenter's plane, a levelling wooden scraper ;
comp. ကျင်းထုံး (a kind of black wood said to be used for chisel handles)။

ချပ် (Beng.), *n.* wheat ; ချပ်စပါး။ ကုလားစပါး။

——ရည်, *n.* ale, beer, porter. (This word is never used, and can only be considered a fanciful creation) (မြစ်)။

ချင်း (ကျိုင်း), (ကောင်), ၁, *n.* a locust.

ချင်း (ချိုင်း), ၂, *n.* ; see ချိုင်း, the armpit.

ချင်း (မြစ်), *n.* the Gyaing river flows into the Salween near the Pharaphyu pagoda, (ဘုရားမြို့) a few miles above Maulmain.

ချိုး (ချိုး) (pron. ချိုး, to break), *n.* the broken burnt rice adhering to the bottom of a rice-pot.

——တပ်, *v.* to adhere as such rice ; hence the malediction ခင်း
ငါးရဲအိုးမှာချိုး (ချိုး) တပ်မည်လှည်း။

ငြပ်, *n.* a species of water-serpent whose bite brings on a gradual coma, which ends, in nine cases out of ten, fatally ; the Burmese recognize three kinds, ငြပ်ထုံး၊ ငြပ်ရက်ခေါက်၊ ငြပ်ပြား။

ငြီးထေး (ကြီးထေး), *n.* ; see ငြီးကြီး။

ဂြဟ် (Pali ဂြဟ), *n.* a planet ; ဂြဟ်စာ။

——စီး, *v.* to exercise a baleful influence as a planet (a term used by astrologers)။

——ပြေခွာ, *v.* to be separated, as husband and wife, temporarily from motives of expediency owing to the maleficent influences of the planets ; *sometimes*, however, these influences are made a pretext for final separation ; ဂြဟ်အိပ်, ခင်း, ပြောင်း, ဂြဟ်အပ်သွား။

မြိတ်ရှစ်ထုံး, *n.* the eight planetary or erratic celestial orbs, namely, ထနုင်နွေ or နေ, the sun; ထနင်းလာ or လ, the moon; အင်္ဂါ, Mars; ဗုဒ္ဓဟူး, Mercury; ကြာသပတေး, Jupiter; သောတ ကြာ, Venus; စနေ, Saturn; and ရာဟု, Rahu, the dark planet, which is only visible when passing over the discs of the sun and the moon and causing eclipses; the eight compartments of an astrological house (ဇာတာခွင်) corresponding to the said eight planets.

—ထန်နီထန်မှည့်, *v.* to name a child according to the letters of the alphabet allotted to the day of the week on which he was born; ခေတ်အုတ် or ဒီအင် if on Sunday, ခေတ်ပံ or ဒီဆင့် if on Tuesday, ခေတ်ရင် or ဒီထွဏ် if on Wednesday, and so on. The letters for each day are:—

အ for Sunday.

က, ခ, ဂ, ဃ, င, for Monday.

စ, ဆ, ဇ, ဈ, ည, for Tuesday.

လ, ဖ, ဖ, ဝ, for Wednesday.

ပ, ဖ, ဗ, ထ, ဝ, for Thursday.

ဆ, ထ, for Friday.

ဆ, ထ, ဒ, ဝ, န, for Saturday.

Very often Burmese children are *not* named in this way; but the names of novitiates for the priesthood are *invariably* given according to the letters assigned to the days on which they are born..

ခွင်, *n.* dressed cotton; *comp.* ဝါ, undressed cotton (ဝါ, the cotton plant).

—ခံ, *a.* padded or stuffed with cotton, as ခွင်းခံအင်္ကျီ, a padded jacket; ခွင်းထိုးအင်္ကျီ, a better kind.

—စင်, *n.* a cotton mill.

ခွေ (commonly ခွေခို), *n.* a kind of red earth found in some stones, *see* ကျွေခို, sandstone.

ခွေးစေ့ (ခွေးစေ့), *n.*; *see* ခွေးစေ့, the testicles (human or animal).

စုံ, *adv.* all together, good and bad without distinction, သောင်းပြောင်း; chiefly applied to grain and betel nuts; စုံသောင်းပြောင်းဝယ်သည်, he buys the lot, good and bad; ဆိုးကောင်းစွမ်းထဲ။

စွပ်စွပ် (ကျွတ်ကျွတ်), *adv.* with a cracking noise.

—မြည်, *v.* to make such noise as in eating crisp eatables, *e.g.*, မုန့်ထောပွေ or lettuce leaves; or it can be applied to the noise made by a dog in crunching fowl bones.

မြင်း (ရွှင်း), *n.* the beam of the harness or heddles of a loom, ခက်ကန်း မြင်း (ရွှင်း).

—ဆောင့်, *v.* to throw one's self about as when in great trouble ; used metaphorically as a rule ; မြင်း (ရွှင်း) ဆောင့်နေသည်, he remains distracted, *e.g.*, when a person loses a near relation.

—(ကျွမ်း) ထိုး, *v.* to perform a somersault, pitch heels over head ; မြင်း (ကျွမ်း) ထိုးကြီးကျသွား။ မြင်းထိုးကြီး ကျသွားသည်, to be pitched head foremost as from a horse ; သူ့အထော်ဖြင့် နာလိမ့် မည်။ မြင်းပေါ်က မြင်းထိုးကျသွားခါလို။

—(ကျွမ်း) ထိုးငှက်, *n.* the red-rumped lorikeet, *M.*

—(ကျွမ်း) ဆွား, —ထိုးသွား, *n.* a tumbler, rope-dancer, a class of petty Government servants at Mandalay ; မြင်း (ကျွမ်း) အမှု ထမ်း။

စာ

(The fourth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of gutturals, ကတ္ထုဇ.)

ဗရာဝါသ (Pali ဗာရာ, a house, and အဝါသ, to dwell).

—ဝှံ, *v.* to enter into the conjugal state, အိမ်ထောင်ဖက်ပြုသည် ; but commonly applied to sexual intercourse, သံဝါသပြုသည်, *e.g.*, ကျွန်တော်မရင်အရင်ကွာသွားလို့ ကိုတောအရပ်၌ ငမိနီဆိုသောသူဗရာဝါသ ပြုထုတ်သည်များကို ခံနေရပါသည်။ (From this example it will be observed that it is a term which may be used in rape cases, but it is said to be in more frequent use in Upper than in Lower Burma.)

ဗာန (Pali), *n.* the nose ; နှာခေါင်း။

ဗာနာထာန (Pali ဗာန and အာထာန) (the six senses ; အာထာန ဝေါး), *n.* the sense of smelling ; အနံ့အာရုံကိုခံစားခြင်း။

c

(The fifth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of gutturals, ကတ္ထုဇ.)

င, *i*, *pron.* possessive and objective of ငါ ; in certain constructions my, me (*see* Grammar) ; a title prefixed to proper names of men indicative of superiority in the speaker, ငမြ, ငမဲ, ငနီ, ငဝါ, but not polite. Though there is little objection to its being used from employer to employed, by a superior to a subordinate, or from a senior to one very junior, င is occasionally used with ဖ prefixed to names

of women, *e.g.*, ငမိသို့, indicative of displeasure or annoyance on the part of the speaker, *e.g.*, လက်ထောက်ချသည့်ငမိသို့။

င, ၂, *v.* to be enough for all on an equal distribution. Der. ငှ, *v.* to distribute equally to all ; ငွေလောက်လောက်ငွေရှိကြပါစေ၊ ခင်ဘုရားတို့ညှိပတ်စေရစ်တွင်။ ထင်းထောက်ထောက်ငွေရှိကြပါ၏လား၊ have you, sir, rice enough and sufficient for all in the worship zayat ?

ငက်, *see under* ငေါက်။

ငမြိပ် (ချိပ်), *n.* a black kind of rice ; one kind of ကောင်ညှင်းငမြိပ် (ချိပ်) ကိုချက်သောအခါကောင်ညှင်းထောက်စေးစေးထန်းထန်းမရှိပွယ်တယ်ထယ်ရှိသည်။

ငင်, *v.* to pull, draw, ဆွဲသည်; to draw a line, ဆကြောင်းငင်သည်; to draw out, spin, ဖိုင်းငင်သည်။ဝင့်သည်; in connection with အသက်, to gasp for breath as a dying person, အသက်ငင်သည်; in connection with ကြိဗွာ, it means to be drawn along by the irresistible influence of one's past evil deeds ; ငါငင်၍သူမယိမ်း၊ သူယိမ်းမှငါပါရချေမည်တာား။ထွား၍ခေါ်ငင်ချေ၊ go call and bring him with you (ငင် denotes that there is no choice for the person called but to come) ; ကြံ့ခင်သည်အောင်သယ်သို့ထက်နိုင်မျိုးအံ့ဦးကြက်ပြုသည်အသက်ငင်နေပြီ။ပြောချန်ရှိသမျှထွား၍ပြောချေ။

ငင့်, *v.* ; *see* ငင်။

ငင်း, *v.* to be instant, without delay (obsolete). Der. လက်ငင်း။

ငေ, a term of reproach ; နင်း။ဟယ်၊ကျွန်ဆေခွင့်သက်တူရွယ်မျှမဟုတ်၊ကျွန်တော်ကိုသာလျှင်နင်းဘဲဆေခဲရေးတိုင်းထွာသေခွကြောင့် ကျွန်တော်အတွန်၍က်ပါသည်။

ငတ်, *v.* to thirst, be thirsty ; ခေတ်သည်, to be hungry or thirsty, be in want of food, either ဆာငတ် or ငတ်မွတ်; to be not sufficiently plump, full, as the stern or bow of a vessel ; ဝဲ့ငတ်သည်။ဦးငတ် (*i.e.*, not be in proportion to the rest of the vessel).

—မွတ်, *v.* to be destitute of food, be in a famishing state ; more than မွတ်သိပ်။ အရင်ထွက်ကတောင်ငူနယ်တွင် ကြက်များ စပါးပင်များကိုကိုက်၍ပျက်ဆီးသေခွကြောင့်။ကရင်များရှားပါးငတ်မွတ်ကြသည်။

ငမး (ထဲ), *n.* a species of bamboo.

ငန်, *v.* to be salt ; သမုဒ္ဒရာရေငန်သည်, the water of the ocean is salt ; သည်အရပ်မှာရေငန်သေခွကြောင့် ရွာတည်ရန်မသင့်ပါ။မောင်မင်းရက်သောဟင်းသည်သားငန်သေခွကြောင့်မစားနိုင် (ပါ)။

ငန်း, ၁, *n.* a goose ; hence ဣငန်း, a swan. When H. M. S. *Wild Swan* was stationed at Rangoon, the vernacular newspapers designated the vessel as ထောငန်း။

ငန်း, 2, *n.* a kind of serpent including several varieties, as ငန်း၂
 ထွတ်, the white-banded bungarus; ငန်းစောင်း, the brown
 green rat-snake [the Burmese say that the bite of the ငန်း
 စောင်း is deadly only under certain circumstances (*see* Ma-
 son's *Burma*, edition of 1860, p. 316); ငန်းစောင်း။ လူစောင်း။
 ယောင်စောင်း။ လမ်းစောင်း။ နေစောင်း။ ထိုင်းပါးစုံထွင်သေထာ်ထည်];
 ငန်းထော်ကျား, the yellow-banded bungarus; [the Burmese
 call the ငန်းထော်ကျား။နတ်မြွေ။(နတ်စီးလို့), မြွေမင်း။ and assert that
 it is harmless]; ငန်းသံကွင်းဝှံ, the belted hamadryad; ငန်းပုတ်,
 the dusky hamadryad; ငန်းဝါ, the red-headed bungarus,
 also a certain venomous influence supposed to occasion
 certain diseases, probably a form of malarious or typhoid
 fever.

—ကွတ်, *n.* the spotted fever.

—ဖမ်း (ထမ်း), *v.* to affect with the said venomous influence.

—မန်း, *n.*; *see* ငန်း, 2nd def.

—ရေကမိုး (လိုက်), *n.* a cold sweat occasioned by said influence
 (ငန်းဖမ်း).

—ရှမ်းဖမ်း (ထမ်း), *v.* to affect with violent fever attended with
 delirium.

—ဝါ, *n.* the yellow fever.

—သန္နိပတ်, *n.* somewhat similar to ငန်းရှမ်းဖမ်း, but in which one
 loses one's power of speech.

ငန်းပြား, *n.* a spade or shovel, တူးရွင်းပြား (*pron.* ထရွင်းပြား); *comp.*
 တထပါ။

ငန်းပွဲ (from အငန်း, a portion), *v.* to parcel out a work, or do it by
 parcels (job work); ထယ်လိုချိတ်သောအခါငန်းပွဲခွဲချိတ်သည်.

ငပုတ်, *n.* the nat that is supposed to occasion (lunar) eclipses;
 အဘူမိန့်။

—ဖမ်း (ထမ်း), *v.* to seize upon (the moon) and occasion an
 eclipse. [The sun and moon are at regular intervals seized
 by the asurs (အဘူမိန့်) Rahu (ရာဟု) and Kétu (ကေတု), and
 these periods are called grahanas or seizures (eclipses).—
 M.B.] The Burmese do not appear to use the term ငပုတ်
 ဖမ်း with reference to solar eclipses. They say that the
 monster "vomits" (အန်) the orb when the period of ob-
 scuration is over.

ငြိတ်, *n.* a kind of cucumber, သခွါးငြိတ်, said to thrive only in
 the rainy season.

ငမ်းငမ်း or ထင်ငမ်း, *adv.* with longing desire, longing for, with regard to young people used allusively in a bad sense. In saying that a famished dog regarded food with "wolfish eyes," this would probably be the right word to use; can also be used of a dog eating food (or offal) in a voracious manner.

ငမ်းငေါက်, *see* ငေါက်ငမ်း (never used).

ငယ်, *v.* to be small, little (inferior) [ငယ်ထွင်လည်းချီရမှ။ကြီးထွင်လည်း ခြံရမှ]။

—ထိုးငယ်နာဆို, *v.* to reproach another by exposing the faults of his or her youth; ကွန်ထော်ကို သည်အရွယ်သို့ရောက်ထွင် ငယ်ထိုး ငယ်နာဆိုရန်မသင့်ပါ။

—ကျွမ်း, *n.* a companion from childhood; ငယ်ကျွမ်းမိတ်ဆွေ, a friend and companion from childhood.

—စဉ်ထောင်ကျေး, from earliest childhood.

—ထိပ်, *n.* the triangular opening or the soft spot in the cranium of an infant (fontanel).

—နိုင်, *n.* one who has had the mastery over one since youth; အထက်ကငယ်နိုင်ဖြစ်၍ မောင်ရန်ဝေးထို ကျွန်ုပ်ပက်၍အားမပြိုင်ဝံ့ပါ, as he formerly had the mastery over me from childhood, I dare not engage in rivalry with Maung Yan Way. (This means either in an intellectual or physical struggle.)

—ပေါင်း, *n.*; *see* ငယ်ကျွမ်း။

—ပေါင်းကြီးမေ, *n.* a friend from childhood to the present time.

—မြူ, *n.* a celibate or vestal from childhood (a term applied to pôngyis and nuns in contradistinction to ထောထွက်).

—မွေးငယ်ကျွန်, *n.* one brought up as a servant from childhood.

—မွေးမြူပေါက်, *n.* an animal bred from the pen (from its infancy); ချင်းစားမြူပေါက်။မိသားမြူပေါက်။

—ရှူး, *n.* a natural fool or idiot.

—ရွယ်, *v.* to be young; အရွယ်ငယ်သည်။

—သံပါ, *v.* to cry with an acute tone as a person in a state of violent fear; ငယ်သံပါအံ့သည်။

—သား, *n.* a servant or subject (ငယ်သားထမ်း။)

ဇရန်ပတု, *n.* the nodding clerodendron, an elegant flowering shrub very often found in rice-fields; it is eaten (cooked) by the Burmese with ngapi.

ဓရာတြီး, *n.* the officinal pothos, a kind of creeper (used medicinally).

ဓရုတ်, *n.* a red-pepper plant, chilli (*Piper nigrum*), of which there are many varieties, ဓရုတ်ကထိ။ ဓရုတ်ပရုံ။ ဓရုတ်ပိတ်းမျှော်။ ဓရုတ်ရွှေအပ်။ ဓရုတ်ကထိနှင့် ဓရုတ်ရွှေအပ် များသည် ပါးရင်း နားရင်း ဖူအောင်ဝံသည်, the kalee and shwé at (species of) chillies are so pungent as to cause the back part of the jaws to tingle with their pungency [ဓရုတ်ကျွံဗွေ, a pestle for pounding chillies; ဣတ ကျွံ တေ့ထွေ ခင်သျား။ ထွေနှိုက်များ ယူသွားခါ ဓရုတ်ကျွံဗွေမှတကျွံပါ။ ကျွံဗွေ (*pron.* ကျွေ)], *i.e.*, in the way of “ adding insult to injury ”!

ဓရဲ (ဓရဲ), *n.* a state of punishment, hell, the infernal regions, ဓရဲပြည် the principal narakas (ဓရဲ), places of suffering, are eight in number (ဓရဲရှစ်ထပ်) * * * * “ It was declared by “ Buddha that if any one were to attempt to describe all “ the misery of all the narakas, more than a hundred, or even “ a hundred thousand, years would be required for the recital.”—M.B.

—ထိန်း, *n.* a superintendent or inflicter of punishment in hell (a tormentor).

—မီး, *n.* hell-fire [a percussion cap; ထောင့်ခဲမီးအုပ်လျက်].

—မီးရည်, *n.* sulphuric or nitric acid.

—ရှစ်ထပ်, *n.* the eight stages or stories of hell, namely, ထိတ္ထိန္ဒာလထုတ်, သဟိထ။ ရောရူဝ။ မဟာရောရူဝ။ ထာပန္န။ (*pron.* ထာပန်န), မဟာထာပန္န။ အဓိကိ, each of which is encompassed with sixteen inferior hells called ဥဿဒရက်ဓရဲတြီးရှစ်ထပ်၏ထည်ဟန်ယူသည် ကား။ ထိတ္ထိန္ဒာလထုတ်အထက်တည်း။ ထိုအောက်ကာလထုတ်ဓရဲ။ ထိုအောက်သဟိထဓရဲ။ ထိုအောက်ရောရူဝဓရဲ။ ထိုအောက်မဟာရောရူဝဓရဲ။ ထိုအောက်ထာပန္နဓရဲ။ ထိုအောက်မဟာထာပန္နဓရဲ။ ထိုအောက်အဆုံးကားအဓိကိဓရဲတည်း; regarding the situation of the eight-storied hells, the Theinzo (Sanjiwa) is the upper one, below that Kalathôt (Kálasútra), below that Thingata (Sunghata), below that Rawroowa (Rowrawa), below that Maharawroowa (Maha Rowrawa), below that Tapanā (Tápa), below that Mahatapanā (Pratápa); concerning the lowest, it is the Awizi [Awichi]. [Note.—The names within brackets are the Singhalese equivalents given by Spence Hardy. On the same page he states, “ They are (*i.e.*, the hells) “ each 10,000 yojanas in length, breadth and height. The “ walls are nine yojanas in thickness and of so dazzling “ a brightness that they burst the eyes of those who look at “ them, even from the distance of 100 yojanas. Each hell “ is so enclosed that there is no possibility of escape from

"it. There are in all 136 narakas, and the whole are situated in the interior of the earth ;" *vide* လောကန္တရက်ဇရဲ။

စောင်ကျော် (လှိုင်ကျော်), *n.* sassafras ; မှန်သင်း။

ငလှိုင် (*pron.* ငလှိုင်), *n.* a fabulous monster, four of which are said to sustain the earth on their shoulders, and, whenever they change their position, the earth quakes. These monsters are said to be ဗြိတ္တာ, but this was not taught by Gaudama.

—ထွင်, *v.* to be an earthquake ; မြေကြီးထွင်သည်။

ငံ, *v.* to be enough, sufficient, လောက်သည် ; chiefly used in the derivations ကြွေးငံ and လက်ငံ။

ငံ့, *v.* to wait for, စောင့်နေသည်။

—စား (စောင့်စား), ဆင်း, —လင့်, —မျှော်, same ; ဆုကလ္လရွာတွင် ကျွန်ုပ် ခေတ္တရှိနေရသည်, I had to wait for the tide at Sukala village ; မင်းခေတ်ကိုငံ့ရလိမ့်မည်, you will (likely enough) have to wait for the tide ; ကျွန်ုပ်လိုက်၍လာပါမည်ဟောသောပင်မိမိကတိုင် ဆင်း၍နေပါဦး။ I will follow and come, wait and remain (till I come) under the shade of the banyan ; ယောက်ျားကချစ်ခင်ဟန်ပြောသောကြောင့် မိန်းမကယုံကြည်၍ အခြားသူကိုမရိုမက်ဘဲစောင့်နေသည်, owing to the man speaking to her with a semblance of love, the woman had faith in him and remained in earnest expectancy, without evincing affection towards any one else.

ငါ, *pron.* I, *mas.* or *fem.*, used in speaking to one's self and in addressing inferiors ; also used towards equals when irritated and affronted, *e.g.*, ငါနင့်ကိုလှူမမှတ်ဘူး, I do not consider you any one (*i.e.*, of importance).

ငါး, ၁, *a.* five ; ဤကဲ့သို့ပြုကျင့်လျှင်ငါးပါးမှောက်ထိမ့်မည်, if you act like this, you will be overthrown, [as if you had committed (all) the five unpardonable sins ? ပဉ္စနန္တရိယကံ] ; ငါးပါးသီလ or ပဉ္စသီလငါးပါး, the five duties binding on all creatures.

—ရာတွင်း (from ထာငါးရာတွင်း, within 500 *tas*), *n.* half a taing (တိုင်), *see* အတိုင်။

ငါး, ၂, *n.* fish.

—အိမ်, *n.* the black caboose.

—အုပ်စား (ငါးအုပ်စား), *n.* the long dorsal-finned cat-fish.

—အိုယို, *n.* the carp.

—အိုက်, *n.* the fresh-water cat-fish.

—ကကထင်, *n.* the large perch.

ငါးကထိ, *n.* the Tavoy mountain bar.

—ကသပေါင်း, *n.* the cock-up.

—ကသထိုး, *n.* the goby.

—ကသလူး, *n.* the large mullet.

—ကကူရံ, *n.* the king-fish, which produces isinglass, (Tavoy).

—ကျေး (ငါးကျွဲ) (*pron.* ငါးကျီး), *n.* a small fresh-water cat-fish (produces a stinging sensation if touched).

—ကြင်းကြေး, *n.* a kind of film on the eye. [*Note.*—The Burmans say that when the sky is overspread with cloudlets after the rainy season is over, that it is ငါးကြင်းကြေးထက် ထည်။] ငါးကြင်းဆီနှင့်ငါးကြင်းထစ်။

—ကြင်းစောက်, *n.* the black-banded systemus.

—ကြေး, *n.* the scales of fish.

—ကျောက်စား (ငါးကျောက်စား), *n.* the fishing frog.

—ကြောင်း (pron. ငါးကြောင်း), *n.* the long-headed cat-fish.

—ကံချပ်, *n.* the Indian mackerel.

—ကွဲထင် (ငါးကွဲထင်) (Tavoy), *see* ကကူရံ။

—ချန်စင် (*pron.* ငါး with a slight pause and then ခုန်စင်), *n.* a frame to catch fish in their passage over a dam.

—ချန်းမ, *n.* the latter variety ; ငါးချန်းမ ထကောင်ကြောင့် ထထွေးထွေးပုပ်သည်။

—ချန်းကြိုးရှက် (ငါးချန်းကြိုးရှက်) (ငါးချန်းကြိုး), *n.* the rose-finned systemus. [*Prov.* ငါးချန်းမထကောင်ကြောင့် ထထွေးထွေးပုပ်သည်, in the way of a body of persons being put to discredit or bearing a bad reputation owing to the bad behaviour of one of their number.]

—ချန်းတုတ်စား (ငါးချန်းပုပ်စား), *n.* the black-backed systemus.

—ဂူ, *n.* the torpedo.

—ချင်း, *n.* the large gudgeon.

—ချင်းမျက်ဆန်နီ, *n.* the red-eyed gudgeon (*lit.* the gudgeon with the red pupil).

—ဇွေးယျာ, *n.* the Tenasserim sole, the brachirus turbot, *M.*

—စင်စင်, *n.* the small perch, ငါးချင်းသင် (Tavoy) စင်ထင်ငါး။

—စင်ရိုင်း, *n.* the small sorubium, *M.*

—စင်း, *n.* the large-eyed mullet.

—စည်ဖု, *n.* the narrow-mouthed carp ; the white-fish. Up-country Burmans call the ငါးထူထင်း the ငါးဆီဖု (ငါးစိဖု).

ငါးစာ, *n.* the fish bait.

—စာထွတ်, *n.* a fish resembling mackerel, a species of *leiurus*.

—မိမိ, *n.* wet fish or fresh fish in opposition to ငါးခြောက် ; ငါးမိမိသည်, a seller of wet fish ; ငါးမိမိတန်း, the part of the bazaar set apart for the sale of wet fish.

—ဆင်, *n.* the sword-fish ; ငါးစန်းထားလွယ်။

—ဆင်နား, *n.* the elephant ear.

—ဆူးတောင် (*pron.* with a slight pause after ငါး), the back fin.

—ထိခွန်, *n.* the ribbon fish.

—ထက်ဝဲ (ငါးထက်ဝဲ), *n.* a species of cat-fish, adipose-finned cat-fish.

—ထန် (*pron.* စန်), *n.* the adipose cat-fish.

—တောက် (မ), *n.* a species of fresh-water cat-fish.

—ထန်းရွက် (*pron.* ငါးထန်ရွက်), *n.* the bristle-finned sprat ; ငါးပြား။

—ထမင်း, *n.* any fish that is harmless for food.

—ထိ, *v.* to make a 'take' of fish.

—ထွေ။

—ထီး, *n.* the jelly-fish.

—ထားထွတ်, *n.* a species of cat-fish.

—နက်ဖြံ, *n.* the calabasu carp.

—နတ်ကထေ, *n.* the bola, a species of Indian whiting.

—နီကလေး, *n.* ; see ငါးပြန်နီကလေး။

—နုထန်း, *n.* the cocked-tail cat-fish, silvery cat-fish.

—နောက်ဆွား, *n.* the topsy-turvy fish.

—ပဝတ်, *n.* an estuary species of cat-fish.

—ပရဲသာ, *n.* the loach.

—ပတ်, *n.* the large silure.

—ပထဝီ (*pron.* ပဒတ်), *n.* the amphibious snake-head.

—ပနော်, see ငါးရနံ့ပနော်။

—ပရူး, *n.* the Malay shad ; ထားဝယ်ငါး။

—ပါမောင်း, *n.* the pomfret ; ငါးပုန့်။

—ပလွေ, *n.* silago (*pron.* exactly as written).

—ပတက် (*pron.* ပတက်), *n.* the gills of a fish.

—မိ, *n.* a preparation of fish salted and pressed, fish-paste ;
ဆံ့ငါးမိ, ခမင်းငါးမိ, မျှင်ငါးမိ, ငါးမိပုစိ မျှက်သာ ပေးလျှင် ရှားရသကန်

ပေါ်ထက်သည်။ [*Proverb* ငမိပုလိမျက်နှာသးပေးလျှင်ဤရေးပုကန်ပေါ်ထက်သည်။ *Anglicè*, "Put a beggar on horseback" &c.]

ငါးမိန်းနဲစေ့ (ငါးမိန့်စေ့), *n.* the sardine (found at Tavoy and Mergui).

—ပုတ္တား, *n.* the mango-fish.

—ပုတ်သင်, *n.* the Indian whiting; ငါးပျက်။

—ပုထင်း, *n.* the four-toothed porcupine.

—ပုထင်းသား, *n.* the smooth sea-porcupine.

—ပေါက်ထော, *n.* the perilamp.

—ပျက်, *n.* ငါးပုတ်သင်။

—ပြင်ဝတ် or ခွေးလျှာပြင်ဝတ်, *n.* a species of turbot resembling the common English turbot, psetta, *M.*

—ပြန် (*pron.* မြန်), *n.* the point-tailed goby.

—ပြန်နီ, *n.* the amblyopus sucker.

—ပြား (*pron.* as spelt), *n.* the flat-bellied herring; the brittle-finned sprat, also called (at Rangoon) ငါးပြားသထက်။

—ပြေမ, *n.* the amber, sometimes called the sea-perch.

—ပြေသက်, *n.*; see ငါးစင်စင်။

—ဖဲး, *n.* the band fish.

—ဖန်းမ, *n.* the Tenasserim bream, *M.*

—ဖတ်, *n.* the fresh-water herring. [ငါးထွာငါးဖတ်။ လူထွာထားဝယ်, the Burmese say that the fresh-water herring, on account of its having so many bones, is so difficult to eat, and that a Tavoyan is so difficult to get on with on account of his many tricky ways.]

—ဖရန် (ငါးဖရန်), *n.* a very large eel.

—ဖလူးခါ, *n.* the Tavoy white fish.

—ဖျင်းသထက်, *n.*

—ဖလူးခါ, *n.* the Tavoy white fish, *M.*

—ဖောင်မိုး, *n.* the gar-fish, like a miniature sword-fish in appearance.

—မတုံ, *n.* a species of eel; ငါးမတုံနီး။ ?

—မန်း, *n.* the shark.

—မန်းကျွဲ (ငါးမန်းကျွဲ), *n.* the hammer-headed shark ?

—မန်းစွယ်, *n.* the blade of a screw of a steamer (ငါးမန်းယပ်, the screw of a steamer or steam-launch ?)

—မန်းထားလွယ်, *n.* the sword-fish,

ငါးမူ, *n.* the pomfret ; ငါးပါမောင် ?

— မျက်စိနီ or မျက်ဆန်နီ, *see* ငါးရှင်းမျက်ဆန်နီ ; *when full grown*, called ငါးမြစ်ချင်း။

— မြင်း, the short-headed cat-fish.

— မြင်းဆူဝံး (ငါးမြင်းဆူဝံး), *see* ငါးဆူဝံး။

— မြင်းရင်း, *n.* the barbuleless cat-fish.

— မြစ်ချင်း, *n.* the labeo, belonging to the carp tribe.

— မြီးမည်း (သဲ), *n.* the black-tailed systemus.

— မြွေထိုး, *n.* the ophidian ; ငါးရင်ထု (Tavoy).

— မြွေထိုးဝတ်ထောင့်, *n.* *Mastacembelus zabrinus*, *M.*

— များ, — များချိတ်, *n.* a fish-hook.

— များ, *v.* to fish.

— များဝံ, *n.* bait.

— များထံ, *n.* a fishing rod.

— များထပ်, *n.* the barb of a fish-hook.

— များထုတ်, *n.* a fishing rod.

— များထုတ်, *v.* to twitch up the hook.

— ရင်, *n.* the large snout.

— ရင်ပေါင်ဝံ, *n.* the white-bellied apsarion.

— ရင်မောင်း, *n.* the chela.

— ရတ်နီ, *n.* the Morton barbel.

— ရတ်ဝတ်, *n.* the long-bearded barbel.

— ရန့် (ငါးရံ), *n.* the banded snake-head.

— ငါးရန့်ခေါင်းတို (ငါးရံခေါင်းတို), *n.* the amphibious snake-head ; ငါးပယတ်။

— ရန့်ဒိုင်း (ငရန့်ဒိုင်း), *n.* the spotted snake-head.

— ရန့်ပနောင့် (ငါးရံပနောင့်), *n.* the small snake-head.

— ရာ, *n.* a fish of the mackerel tribe, *Sibium lineolatum*, *M.*

— ရာရင်, *n.* the mailed cat-fish ; the shark-snouted cat-fish.

— ရွေး, *n.* the large cat-fish.

— ရှဉ့်, *n.* an eel ; ငါးရှဉ့်သွေးရောင် [russet brown or sang de bœuf in colour.]

— ထင်ပန်း, *n.* the common eel.

— ထိပ်ကျောတ်, *n.* the skate.

— ထိပ်ကန်း, *n.* a collective term for fish and marine or aquatic animals generally.

ငါးလှံ, the small mullet.

——ထိချိတ်, *n.* the small cat-fish.

——သထောင်, *n.* the Rangoon shad.

——သဘောပေါက်, *n.* the conger eel.

——ဆိုး, *n.* the rohita carp.

——ထပ်, *n.* a heron.

——ထောက်, *n.* the muræna eel.

ငူ, *n.* the *Cassia lignum*.

——ဇတ်, —ရွှ, *n.* varieties of the said tree. [Note.—The fruit of this tree is said to be used as a purgative.]

ငုတ်, *v.* to remain after a part or principal part is destroyed (obsolete). Der. အငုတ်, ဘုရားငုတ်တို့, the ruins of a pagoda ; အမွေအငုတ်။

——ငုတ်, —ထုတ်, —ထပ်, *adv.* in a sitting posture, the allusion being to သပ်ငုတ်, the stump of a tree ; ထုတ်ငုတ်, *adv.* sitting idly, in one continued sitting posture, not necessarily idly ; ထနေထိုးဝင်ကျားသည်အထုပ်ထုပ်ထုပ်ထုပ်၍နေသည် မညောင်းဘဲနေမည်ထား။ ငါ့ထုပ်ထုပ် အိပ်ပေါ်၍ ငုတ်ထုတ် ရှိလျက်သားနှင့်သထုံနတ်ဆဲရေးတိုင်းတွင်နိုင်သထဲ။ အားချင်းမမျှသောကြောင့်သူ့နှိပ်စက်သည်ကိုကျွန်ုပ်ငုတ်ထုတ်ခံနေရပါသည်။ [Note.—Without being able to move hand or foot may be considered a free translation of ငုတ်ထုတ်ခံနေရသည်, but it is believed to convey the true meaning.]

ငုတ်, *v.* to dive, to go beneath, to be swallowed up, be lost, disappear, to be latent as a disease (or to be in the “latent period” as a disease); မြင်သည်ပျောက်သည်။ ကွယ်သည်။ သည်အချစ်နှင့် ရေငုတ်ပုံပါမည်ထား ; would you dare to dive in the water on this declaration (used by the Burmese to test another’s veracity or accuracy in argument, or when an unusual kind of statement is made, &c.); ငုတ်သောငှက်ဖျားကိုပေါ်ထွက်အောင် ဆေးဝားရမည်, you must take medicine in order that the fever which is latent may come out ; ရေငုတ်သည်မှထပါးမည်သည့်ကိစ္စမျိုးမဆိုနောက်ကျဆိုမကောင်းဘူး, there is no concern in which it is good to be behind-hand besides that of diving. [Note.—This maxim is said to have emanated from the former Bamaw Sayardaw, U Pandi].

ငုံ, *v.* to inclose, cover, shut up, as in the mouth or a flower bud, to include, comprise. Der. အငုံ (*see* နှုတ်ငုံ) ; သည်ဝဘဝကြောင်းကိုနှုတ်နှင့်နှိမ့်ရေးနိုင်ဘူးသား, cannot you write this line of writing from memory ? ငုံသောပန်းနံ့သည်ပွင့်ပြီးဖြစ်သောပန်းနံ့ထက်လွန်ကဲစွာမြှင့်တင်သည်။

။, *v.* to hold the head down for the purpose of looking, to stoop, to hang the head in silence or respect; *comp.* ကုန်း and ကုတ်။ အိမ်ကြမ်းနိမ့်သောကြောင့် အိမ်အောက်သို့ဝင်သွားသည်အခါ၌ သွားမှ။ခေါင်းနှင့်မထိတ်မိဘဲရှိလိမ့်မည်, as the floor of the house is low (*i.e.*, near to the ground) when you go under, it will be only by stooping that you will escape striking your head; ကုတ်သို့ဝင်သည်အခါ၌လျှိုးလျှိုးဝင်လာသည်, when entering the cave, he or they went in a stooping manner.

—စုံပြစ် or နှိုယုံပြစ်, *adv.* idly, implying disregard of authority, to show cool disregard for when one should be attending to something (*sangfroid, insouciance*), to be shy (?) သည်ကိစ္စ အထွင်ပြီးစေချင်မှန်းကိုခင်ကျားထိပါလျက်နှင့်။ အနည်းငယ်မျှ ဂရုမရှိက်။နှိုယုံ ပြစ်ပင်နေတော့သည်။ သည်အမှုကိုထင်ခါထင်ခါ မေးလျက်နှင့် ခင်ကျားထင် နှယ်ကြောင့်နှိုယုံပြစ်နေနိုင်သည်။

—လျှိုး, *v.* to stoop and enter (as in entering a cave, &c.)

။, *n.* a quail; မင်းငုံးလိတ်။အမြီးပေါက်နိုင်မည်မထင်ဘူး, you are like the quail. I do not think you will ever grow a tail. [*Note.*— This is said in a disparaging way, and means that in the opinion of the speaker the person addressed will never come to much good. *Anglicè*, “Never set the Thames (temse) on fire.”]

၄, 1, *n.* the Imperial pigeon.

၄, 2, *v.* to project convexly, as a promontory, to jut out as a small headland. *Der.* အပူ။ မြန်မာတလင်းလူမျိုးတို့သည် ဘုရားစေ တီများကိုထည်မည်ကြံသောအခါ မူသောမြေကိုရှာ၍ ထည်ထုတ်သည်, the Burmese and Talaing races, when about to erect a pagoda, generally seek (a spot of) land which juts out.

ငေး, *v.* to have the mind diverted from the proper object of attention and intently fixed on another [thoughtful, absent-mindedness, to be in a serious reverie, or “brown study,” to allow the mind to wander, to be star-gazing]; ခင်ကျား ထာငေးနေသထဲ, what “brown study” are you in? ငေး၍မနေ ပါနှင့်။ကျွန်ုပ်ပြောသည်ကိုသတိထားမိတ်ပါ, do not let your mind be wandering from the subject; please pay attention to what I am saying.

ငဲ့, *v.* to lean, be inclined to one side, as a post or vessel; less than ထိမ်း, and စောင်း, to be inclined in mind, be partial, have partial regard to, to be tipped up as a vessel, to draw off liquor. *Der.* ငဲ့။ မင်းမျက်နှာကိုငဲ့၍သာငါတမကွာရှင်းဘဲနေ သည်, it is only because I have a regard for you that I remain without being divorced from you; ဈေးထဲမှာမောင်ထွန်း မြတ်သူ့ရည်းစား ကိုငဲ့ပြီးကြည့်သည်။ မကောင်းသည့် ဒုစမိုက်တရားကိုမကျင့်

ဘဲ။ကောင်းသောထုဝရိတ်တရားကိုနှစ်ထုံး (၅ထုံး) ထားပြီးတွင်ပဲ့၍ကျင့်သည်။
ထူပရိထာတ်သို့ရှေ့တွင်အပျိုမကြာညိုကို။ ထူပျိုမောင်ရွှေဘူး ကချစ်ပွယ်စကား
ပြောသော်လည်းညူမြွေကိုပဲ့၍မကြားဟန်သောနှစ်နေသည်။

ပဲ့ကွက်, *v.* same, 2nd def.

ငေါ, *v.* to project (*i.e.*, stick up or out); မောင်ခဲဒိပ်သည်အခြားဒိပ်
ထူဒိပ်ထန်းနှင့်မညီ ရှေ့ထိုးထွက်၍ငေါနေသည်။ မောင်မြို့ကိုသူချောင်း၍အမှိုက်
ခံရသောကြောင့်။ထက်မောင်းကျိုးပြီးလျှင်။အမိုးငေါထွက်နေသည်။

ငေါက်, *v.* to project, stick up or out more prominently or ele-
vatedly than ငေါ (obsolete), to use loud, violent language
in order to daunt or terrify; ခင်အားကျွန်ုပ်ကိုငေါက်၍ပြောပါ
နှင့်, do not use loud, violent language in speaking to me,
sir (ငေါက်ငေါ်၍ပြောပါနှင့် would be the same meaning).

—ငေါက်, *v.* same, 1st def., used adverbially, hence ငေါက်ဒီးငေါက်
ငေါက်, *adv.* sticking up or out; မိလားပေါ် (ကို) ပျံသင့်၍။အပြီးနှင့်
ငေါက်ဒီးငေါက်ငေါက်။

—ငင်း, —ငေါ, *v.*; see ငေါက်, 2nd def.; နှုတ်သံငေါက်ငေါက်ငင်းငင်း
ထည်း, the sound was loud and terrifying.

—ထတ်, *v.*; see the parts.

—ထောက်, —လောက်, *adv.* sticking; မင်းပြောသည့်စကားငေါက်ထောက်
ထောက်။ထူပရိသတ်ခံချင်ရိုးလား။

ငေါင်း, *n.* a bird, *said* to have one leg and have its habitat on
the confines of Manipur and Upper Burma (in the မဟာမြိုင်
ထော).

—ဝင်းဝင်း, *adv.* stretched out straight (as when sleeping
in the way of other's passing); to be gawky and lanky in
appearance; ငါ့သားငယ်အိပ်၍ ထထောက်ထည်း ငေါင်းဝင်းဝင်းရှိသည်,
my little son, who is sleeping stretched out by himself
alone; မမေသည်အမျှတဒွာကြည့်၍မကောင်းငေါင်းဝင်းဝင်းရှိသည်။

—တောင်းတောင်း, *adv.* singly, alone (as a person travelling by
himself); မင်း ချည်း ထည်း တထောက်ထည်း သွားနှင့် ငေါင်းတောင်း
တောင်းရှိသည်။

ငေါ့, *v.* to project, as the middle of the body when bending back-
wards; to take advantage of some affection or favour and
be contumacious, refractory; စကားသည်တွင်ရန်စတိုးရန်ရှိသည်ကို
ငေါ့၍ပြောသောကြောင့်။ရန်စတိုးဘဲရှိရသည်။

—ထက်, *v.*; ကမ်းနားလမ်းကို ရှောက်၍လာလျှင်ကျွန်တော်နှင့် တွေ့ရန်ရှိ ပါ၏။
ခင်အားက အခြားထမ်းသို့ငေါ့ထက်၍ မတွေ့ဘဲရှိရသည်။ သရက်သီး အောက်
ထိုင်းတွင် သီးထွက်ရှိသည်ကို အထက်ထိုင်းသို့ ငေါ့ထက်၍ ဆွားသောကြောင့်
အနည်းငယ်မျှရသည်။

ငေါ, *v.* to stick up obliquely ; more than ငေါ, to have an unpleasant taste, အရသာငေါသည်, or be strong as scent ; to be strong as a voice when singing, *i.e.*, to have one louder than any one else.

—ထော်ထော်, *adv.* to be disagreeable to the smell, as the scent of a perfume in a sense of its being overpowering, to be harsh and grating to the ear as the human voice ; မင်းပြောသည့် စကားနားမခံသာအောင် ငေါထော်ထော်ပြောသည် ; ထထိုင်းလူမျိုးတို့ချက်သည့် ယင်းသည်အားမခံနိုင်၍ အရသာငေါ ထော်ထော်ရှိသည်, owing to there being too much salt and ngapi in the curries prepared by the Talaings, the flavour is overpoweringly strong. (ဆေးထိပ်ငေါထော်ကြီးနေသောကြောင့်သောက်ထိုက်ကောင်းပါ).

—ထော်, *adv.* sticking up obliquely ; အရိုးငေါလော်လော်သည်။

မိ, *v.* to cry, to be moist from a slight porous exhalation ; less than မိ, to emit moisture (sweat), as salt (ဆားမိ), jaggery (ထန်းလျှော်မိ), sugar (သကြားမိ), alum (ကျောက်ချစ်မိ), sal-ammoniac (ဖဝါရံသမိ), gunpowder (ထမ်းမိ) ; နို့ထာ၍အကလေးထယ်၍မိသည်, the child cries very much because it is hungry for its milk ; နာထွန်းလို့မိမျှားယူရသည်။

—ကျွေး (ကြွေး), *v.* to cry aloud, ခေါ်ဝေါ်သည်။ ထိုအခါ မင်းသားမင်းသမီးတို့သည်လည်း။ နူးညံ့ ထွဋ္ဌာသော မိမိတို့လက်ဖြင့်။ နှယ်အဖွဲ့ကို ချွတ်၍မိကျွေး (ကြွေး) လျက်ခမည်းတော် ဝေဿန္တရာ မင်းကြီးထံပြေးလာ ကြကုန်၏, then the prince and princess, with their very tender and delicate hands, slipped off the thongs made of creepers, and crying loud the while, ran to the presence of Mingyi Wathandaya.

—မြင်း (ချင်း), a funeral song (မိချင်းမိသည်).

—မြင်းသည် (*pron.* မိမြင်းသတ်), *n.* a professional mourner, a mute. Formerly women were engaged as professional mourners, but now men alone. [Professional mourners are only employed in Upper Burma.]

—ထမ်း, *v.* same as မိကျွေး။

—ထို, *v.* same as မိ။

မိန, *v.* to nod through drowsiness, to hang down the head as an ear of grain or as the top-knot, လျော့မိန ; သည်အကလေး မိနချင်သောကြောင့် မိနသည်, this child is nodding because it wishes to go to bed.

—ဆိုက်, *adv.* hanging down the head ; မိသဒ္ဓသည့်စကားကိုရှုတ်၍ ခေါင်းမိုက်ဆိုက်ချနေသည်။

—မျှည်း, *a.* ; see မိန, 1st def. ; ထိနိဒ္ဓကြီးသောသူတို့သည်မိနမျှည်းတွေဝေစွာနေတတ်သည်။

ငြိမ်း, *v.* to contradict, deny, to refuse to do (one kind of ထွက်); ထုပွားစာရင်ထွင်သင်္ဘောတော်ကို သင်္ဘောသင်္ဘောတော် စကားကိုငြင်းကြသည်။ [to miss fire as a gun or rifle, မီးငြင်း].

—ခုံ, *v.* same, 1st def. ; ထိညည်း တပည့်နှင့် ရှင် ဂေါထမတပည့်တို့မည်သူ တုရားဖြစ်သည်ဟုငြင်းခုံကြသည်, the disciples of Theinzi and Lord Gaudama contended with each other as to who was the Buddh.

—ချက်, *n.* an issue at law ; ငြင်းချက်ထုတ်သည်, to frame an issue.

—ဆန့်, *v.* to refuse to obey ; မိဘဆရာသင်တို့က။ အမှုတစ်ခုတခုကိုစေ ခိုင်းရာ မထင်မတင်တုံ့ပြန်ပြောဆို၍ ငြင်းဆန်နေသည်။

—ပယ်, *v.* to reject (a proposal), to disown, disavow ; ခင်ဗျား ပြောသည့်စကား ကျွန်ုပ်ငြင်းပယ်ပါဦး, I will not reject what you say, sir ; ကောင်းသောအကျင့်ရှိသူသိယရက္ခိတကိုပါပထမကံ , ထောက်ကို က။ အရက် ကိုသောက်ရ မည်ဆိုရာ။ မသောက် လိုဟုငြင်း ပယ်လိုက် သည်. [Note.—ပါပ appears to be an equivalent to the Biblical expression “son of Belial.”]

ငြိမ်း, *n.* a scaffold, gallows.

—ဆင်, *v.* to make a scaffold or scaffolding made of bamboos for the purpose of building or repairing pagodas (ငြိမ်းဆင် ကောင်းသည်။ ငြိမ်းခိုသည်။) တုရားကိုထိုးတင်လိုသောငြိမ်း ဆင်မှတစ်နိုင်မည်, if any one wishes to place an umbrella on a pagoda, it is only by making a scaffolding that one can place it (*lit.* that one will be able to place it) ; အမှုမဖြစ်မီ အောင်ငြိမ်းဆင် ကောင်းသည်. Proverb မီးကြီးလျှင်ငြိမ်းကိုခိုသည်, if the fire is extensive, one takes great refuge on the scaffolding. (This proverb took its origin from the fact that in Upper Burma, when a မီးပွဲ is held, the scaffolding round an incomplete pagoda is the only place of refuge when a fire takes place).

ငြား, 1, *v.* to meet with, find, (ကြုံသည်။တွေ့သည်။) (obsolete in this sense), to be married, to have sexual intercourse ; သင့်နေ သည်။နိမိတ် (*pron.* ဘက်) ပေါင်းစပ်။ သင့်မြတ်။ အကြောင်းပါသည်. [Note.—ငြား is not an elegant term] ; မမေ့နှင့်မောင်ခင်တို့ငြားကြ ပြီလား။ထေ့လွင်းခံ။ကံစွန့်ကံငြား ရောဂါပျောက်လိုပျောက်ငြားသွားရသည်။

ငြား, 2, *v.* affix, euphonic (mostly used before the continuative affix သော်လည်း, and the assertive future affix ဆုံး, when used for လျှင်, *e.g.*, သွားငြားဆုံးဖြငြားဆုံး) ; သွားပါငြား သော်လည်းမ ထွေ, although he went, he did not find him (or it).

ဖြ, *v.* to catch, as by a nail or thorn ; or by passion ; တစ်မက်သည်။ ခရီးသွားခါ နီးသားသွားသို့တကန်တော့ရာ။ မိဘတို့က။ ခထုပ်ထိဆူးမပြီပါစေ နှင့်တုရားပေးလိုက်သည်, when children (*lit.* sons and daughters) start on a journey and they “beg pardon” of their parents,

ငြိမ်းဝေ, —ချမ်း, *v.* same ; ငြိမ်းချမ်းသာယာအများသတ္တဝါ။ ဝေနေထေ။ ဣဝါ ငြိမ်းဝေသာ။ သယ်ဖြာဝေ။ သင်္ဂဟ။ နာဂကုဏ်တရားကိုညှိဖြူစေတဲ့ဗေဒမိလောင်း နှင့်အကြောင်းဆို။

ငြိူရ, *v.* to be envious, malevolent, act an envious, malevolent part ; *comp.* မနာလို။ မောင်မြူမောင်မည်းကိုသူ့ထက်အဆိုးထက်သေ့ ကြောင့်အတွန်ငြိူရသည့် လက္ခဏာရှိသည်။ ခင်ဘျားကိုကျွန်တော် မနာလိုငြိူရ စိတ်မထားပါ။ သူတော်ကောင်းတရားကိုနှစ်လို (နှလို) သွင်းသူသည်ငြိူရ စောင်းမြောင်းခြင်းမရှိပါ။

ငြောင့်, *n.* any sharp thing stuck up or out, a sharp stump or thorn, [a caltrop made of three small pointed bamboo stakes, generally scattered on or fixed in the ground by dacoits to prevent pursuit ; ထားပြုထိုကရန်သူတို့မထိုက်စာနိုင်အောင် ဆူးငြောင့်ဖြင့်လမ်းတွင်ပစ်ချထောင်ထားခဲ့သည်, dacoits, in order that their adversaries may not come after them, throw down and fix caltrops on the road. ငြောင့်ချ, —စိုက်, —ထောင်]။

ငြိ (ညို), *a.* to be dark in colour, between blue and black (*i.e.*, livid), to be of deep blue or green ; to darken as the countenance from hearing something unpleasant, to get dark as the sky ; သည်မိန်းမတယ်အသားဖြူ (ညို) သည်, အသားဖြူ (ညို) ညက်တယ်နန်းတော်ထက်ဖွား။ သူအကြောင်းကိုပရိသတ်တို့ရှေ့ဖုတ်သည် အတိုင်း။ ပြန်၍ပြောရာမျက်နှာဖြူ (ညို) ရှိသွားသည် (or မျက်နှာဖြူသန်းသန်း ဖြစ်နေသည်) ; ဒဏ်ရာပြင်းထန်သောကြောင့် တကိုယ်လုံးအဖြူ (အညို) အ မည်းနှင့်ခံရပါသည်။

ငြိငြိ, *v.* to be distressed, miserable [to dislike, implying that such dislike is owing to ill-treatment or harshness] ; *comp.* ထင်းရဲ။ နှစ်လို (နှလို) ငြိငြိ, ငြိငြိပင်ပန်း။ အမှုထမ်းကောင်းတို့သည် ငြိငြိ ထင်းရဲခံ၍အမှုထော်ကိုတမ်း ရွက်ကြသည်။ သည်မင်းကိုထင်းရဲသားများထတ် ငြိငြိသည်။

ငြိမောင်း (ညိုမောင်း), *v.* to be of a dark purple colour ; ရောင်ခြည်တော် ၆ ပါးတွင် ငြိမောင်း (ညိုမောင်း) သောရောင်ခြည်တော်ပါဝင်သည်, among the six rays of Buddh is included one of a dark purple colour.

ငြိ (ညို), *v.* to be slightly dark, as clouds indicating rain ; မိုင်းမြိ (ညို) သည်, to be dark, gloomy in countenance, from ill-feeling ; မျက်နှာဖြူ (ညို) သည်, to be sullen, cross, not disposed to speak ; စိတ်ဖြူ (ညို) သည်။ ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားစိတ်တော်ဖြူ (ညို) သည်အ ခါ ဖြစ်သောကြောင့် မောင်မင်း အမှုထင်၍ မပေးနိုင်ဘူး။ ကိုယ်က ကျွန်ုပ်ကို အလကားပင်ဖြူ (ညို) ခဲ့နေ သည်။ မိမိတို့ကစကား မပြောသောကြောင့် သား သိုးများတို့ကမျက်နှာဖြူ (ညို) နေကြသည်။

ငြိး, *v.* to feel ill towards, harbour resentment, wish to injure ; အမြီးထားသည်။ ရန်မြီးထားသည်။ ရန်မြီးခဲ့သည်။ မြီးမာန်ဆိုက် ; ကျွန်တော်

ကိုပြီး၍ရန်ဖြစ်အောင်လုပ်သည်; တာမျှမဟုတ်သည့်အမှုနှင့်ကျန်ရှိကိုပြုံးပါနှင့်,
do not bear resentment towards me for nothing at all.

၎င်း, *v.* to be large, great, high, to project prominently above and beyond others; used adverbially; ၎င်း၎င်းမြင့်ဟို၍မှာ၎င်း ၎င်းမြင့်သည့် ထောင်ကြီးကို မြင်၏လား, do you see that mountain towering in its height (*lit.* toweringly high) in front of you? မြင့်၎င်း၎င်းထည့်ရထားနှင့်ရာ၊ ခိုက်မှောင်ကွာသို့၊ ခေယာဝတီ၊ မြူမြင်း မှီမျှ၊ ခြေစေ့၊ ဆောင်တက်ထွသား၊ မိန့်ကြွယပကသနီ။

ငွေ, *n.* silver; ရှိသိုး လက်ဆောင် ငွေ ၄၀၀၀, အရှင်ကျေးဇူးထော် ၂၀၀၀။ [In the Burmese time, when offering a present to the King, a douceur of half the value was given by the donor to the minister who had urged, or was about to urge, his cause.]

—ချေး, *v.* to borrow money.

—ကူ, ထည့်, *v.* to contribute money for some purpose (usually religious).

—ရိုး, *n.* silver moderately alloyed, 25 per cent.

—ထောင်, *n.* money raised by direct taxation (revenue, Government treasure).

—တင်ခွဲ (ငွေတင်ခွဲ), *v.* to levy a direct tax.

—တိုက်, *n.* a Government treasury.

—ထိုးချသား, *v.* to live on the interest of one's money; ငွေထိုး ထက်, to increase as a sum of money by interest.

—ထိန်း, *n.* a treasurer, cash-keeper; ငွေထိုက်မိုး။

—ပွင့်, *n.* a flower that appears on the surface of good silver, thence called flowered silver.

—မွေး, —မွေးငွေထောင်, *n.* the hairy or feathery appearance on the surface of silver moderately alloyed.

—ရင်း, *n.* stock, capital.

—ရည်ပွတ် (ငွေရည်ပွတ်), *v.* to wash with silver (to nickel).

—ရှင်, *v.* to be plentiful as money. (*Anglicè*, to be "flush" of cash; ထယ်ငွေရှင်သည့်လူ).

—လက်ငင်း, *n.* ready-money; ငွေလက်ငင်းပေး၍ဝယ်သည်, to buy, paying cash.

—လက်ထုတ်ထိုးချေး, *v.* to borrow or lend money for a short time without charging interest.

နေ, *v.* to appear in a small quantity, be as a fore-runner or symptom indicative of something more, to be gentle, moderate, to be flickering as the light of a lamp, to be on the point of death (အသက်ငွေငွေကလေးရှိထားသည်) ပွဲမီးလုံးသို့ နေ

ငွေမိတ်ဆွေးပါသည်။ ထီးနန်းငွေ၌ လာသူရှိ အပြောအဆို ယဉ်ကျေး သည်။ သည်ခရေမွှေး အနံ့ငွေငွေ ကလေး ခုသည်, this perfume has only a slight scent (or *lit.* one gets only a slight scent from this perfume).

၄ (from င, to be distributed throughout), *v.* to distribute equally to all; *comp.* ဝေ သားအကြီးကိုဘုရားသာသနာတွင်းသို့ သွင်းမည်ကြံ သောကြောင့်။ ဘုရားတကာပြီးထိုးကြီးရှင်မြို့မခံ၍ ဥရက်လောက်က။ မိတ်သတ်ဟ အပေါင်း တို့အား လက်ဖက် ထုပ် များကို တင်ကူး၍ ငွေလေ သည်။ ဇောတိက ဘုဌေးသည်။ တောင်းရမ်းသာသောသူဆင်းရဲဒုက္ခိတတို့အား။ နေ့စဉ်ပြတ်ရွှေ ငွေသန့်ရေဝါးတို့ဖြင့်ငွေပေးကမ်းခွင့်ကြံလေသည်။

၄၈, ၁, *n.* a bird.

—ကလေး, the term used by the people of the Irrawaddy delta for a Chinese sampan.

—ကုသားအုတ် (၄၈ကုသားအုတ်), *n.* an ostrich.

—ကြီး (ခိုးစပ်), *n.* the adjutant bird.

—ခတ်, *v.* to catch birds; ၄၈ထောင်သည် (၄၈ခတ်သွား, ၄၈ခတ် ဗုဒ္ဓိး).

—ခါး, *n.* the blue or green jay; စီးပွားဖြစ်သည်ဆိုမရှိ။ ၄၈ခါးမျှသလို နေပါပြီမောင်ရွှေ။

—ချေးခံ, *n.* a temporary roof or awning over the coffin of a pōngyi or a member of the royal family during the performance of funeral rites.

—ခြောက်, *n.* a scare-crow.

—ငွေခွေး, *n.* the Imperial pigeon.

—မိန်း, *n.* the *Chloropsis aurifrons*.

—ဆတ်, *n.* the broad bill.

—ဆိုး, *n.* the screech owl. [The barn owl] မိန်း။

—ထလိုင်း, *n.* the spur-winged plover.

—ထောင်, *n.* the long-tailed edolius [the general name for the drongos].

—ထောင်, *n.* the wing of a bird, a quill-pen. [၄၈ထောင်မျှော့, in Lower Burma a figurative way of styling a *lenient* Magistrate or administrator, and ၄၈ထောင်ခေ, a severe one.]

—ဝန်းတိမ် (၄၈ဝန်းတိမ်), *n.* the red-cheeked barbet.

—ပျားမိပ်, *n.* the Fairy Blue-bird.

—မြင်း, *n.* the caprimulgus or goat-sucker.

—မနား, *n.* the triangular vane of a steeple or spire (so called because a bird cannot perch on it), any vane (weather-cock).

ငှက်မင်းသား (ငှက်မင်းသွီး), *n.* general name for scarlet minivets.

—မွေး, *n.* a feather or feathers.

—ဝါ, *n.* the mango-bird, a species of oriole.

—ရထတ်, *n.* the wagtail.

—သမိတ်ထွတ်, *n.* the magpie-robin.

—ဆိုက်, *n.* a bird's nest.

ငှက်, ၂, *n.* the pestilential influence of miasma, malaria.

—ထောခွေးထော, *n.* a place or tract of country which is very malarious.

—ဖျဉ်း, *n.* an enlargement of the abdomen (spleen?) occasioned by such influence; သည်လူငှက်ဖျားမိလို့ငှက်ဖျဉ်းဖွဲ့သည်။

—ဖျား, *n.* a jungle fever, ငှက်ဖျားဖျားသည်; *v.* to have jungle fever, ငှက်ဖျားမိသည်; to catch jungle fever, ငှက်ဖျားဖျား။

—သင့်, *v.* same as ငှက်ဖျားမိ။

ငှက်ပျော, *n.* the plantain, banana.

—ချက်ကြီး, *n.* a kind having the extreme part of the top end large.

—ခိုင် (*pron.* ရိုင်), *n.* a stalk or bunch of plantain fruit containing several combs (ငှက်ပျောမီး)။

—ငဉ္စး (ငှက်ငဉ္စ), *n.* a large kind.

—ဆင်အံ, *n.* a large long kind.

—ဆင်စွတ်, *n.* a long kind, smaller than ဆင်အံ။

—ဆင်ပေါင်, *n.* a large kind of a dark colour.

—ဆိတ်နို့, *n.* a small species of နို့သဿ

—နို့သဿ (*pron.* နဿဗု), *n.* the small plump, yellow, sweet kind.

—နီ (or ငှက်ပျောစွန်နီ), *n.* large, red and yellow.

—မီး, *n.* a single comb of plantains; *comp.* ငှက်ပျောခိုင်။

—မီးကြမ်း, *n.* the most common kind, sub-acid flavour.

—မီးဆိုင်း, *n.* two combs of plantains placed together concavely.

—ပူး, *n.* the large bud whence the fruit is developed, the bulging part of a pagoda below the umbrella; ခရားသီး (*pron.* ခလားသီး)။

—မင်း, *n.* a large, plump, sweet kind (*lit.* the king of plantains).

—မတ်တော်သတ်သည်း, *n.* a long, slender, sweet kind.

၎င်းပျော့ရခိုင်, *n.* a common kind of plantain, thin-skinned, very sweet (sometimes called နှက်ပျော့ရေသိင်္ဃိ).

—သီးမွေး, *n.* long, green, sweet, fragrant.

—သူငယ်ဝါ, *n.* a kind of plantain very harmless (*i.e.*, so harmless that children may eat it with impunity).

ငါ, *n.* *affix*, for, in order to; chiefly used with verbal nouns and verbs used substantively, *e.g.*, အစာအစိုငါ, for food or for the sake of food; or with verbals in ဖြင်း, as ဝမ်းဖြင်းငါ or ဝမ်းဖြင်းအစိုငါ, in order to eating; or with verbs used substantively, as ဝမ်းအုံ့သောငါ။ ဝမ်းလိုသောငါ, in order to eat; see Grammar, p. 16.

ငါး, *v.* to borrow or lend, to hire or let, *the same article, in either case*, to be returned; *comp.* ချေး။ ခင်ဘျားတွေထဲထဲ ဆတ်နှင့်ကျွန်တော်ကိုးဝတ္ထုးငါးပါ။

—ရင်း, *v.* same; ကျွေးမွေးရန်ပုကန်မျှားကို ဆိုင်တွင်ငါးရင်းနှိသာယူခဲ့ပါမ ဝယ်ခဲ့ပါနှင့်။

ဌ (from ဌ, to be inclined), *v.* to incline, set on one side, as a vessel, in order to decant or drain off the contents; less than ဝောင်း (to “tilt” a barrel as when discharging liquor from it, would be ဝ); ယခုမှတစ်ဆင့်ရပါသည်။ တစ်ခါမှတစ်ခါသေးပါ, it is only just now that I have drained off the rice water, the rice is not yet cooked; ရေထဲကောင်းထဲကရေကိုမခွက်ထဲသို့ နှိမ့်ထားပါ။

၉

(The sixth consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of palatals, တာဝေအ).

ဝ, *v.* to begin, make a beginning or commencement, be first, ပြီးသည်, opposed to ဆုံး, frequently euphonic. Der. အဝ. [Note.—ဝသည် is sometimes contracted to သည် after က or ခ in the first of two clauses when corresponding with ဆို။ တိုင်အောင်, &c., in the latter clause, as တောမှသည်မြို့တိုင် အောင်, for တောမှသည်, &c., from the wood to the city; သည် ကနေကစ၍ ခင်ဘျားကို ကျွန်ုပ်တို့ဖွဲ့ပါရစေ, allow me, sir, to make friends with you, beginning from today; ဤဝါကိုယခုနေ့ကစ၍ရေး မှအချိန်ခိုင်းစီမံမည်။ ပူပြင်းသောဥတု ယခုကျရောက်စကပင် ဤသို့ထွက်ရှား ဖြင်းဖြစ်ချေသော်။ ဥတုအစမှစ၍တက်ကာလ များစွာရှိမိမိမရရှိပေလိမ့်မည်, there is such agitation at the very beginning of the hot season; when the season is somewhat advanced, there will be much cause for anxiety.

—ပြီးစွာ, *adv.* ditto; အဝပြီးစွာ၊ အလောင်းမင်းတရားကြီးမောင်အောင်စေတ သည်ကုန်းပေါင်မြို့ကို ဝပြီးစွာတည်ထောင်တော်မူသည်, Alaung Mintara-

gyi Maung Aung Zayya first founded the city of Kôn-baung.

ဝတ်, *v.* to be the first to begin (as an aggressor in a quarrel) ; သည်သူ့နှိုက်ထင်ရှိုက်နှက်သည်, this man first began by beating me ; နှက် is equivalent to hammer.

ဝ, 2 (*pron.* ဝ when preceded by a verb), *verb affix.* interrogative, ကောင်းပါဝ, is it well ? ကြားပါဝ, do you hear or did you hear it ? ရှေ့ပါဝ, did you find it ? မြင်ပါဝ, do you see it or did you see it ? ရှိပါဝ, is it there ?

ဝဆို (from ဝဆို), *n.* the anus ; ဝင်။

ဝတ်, ၁ (*Pali* ဝတ္တ, from Sanscrit ဝတ္တ), *n.* a wheel, anything that is circular and turns on an axis ; the wheel of a carriage, ဘီး။ လှည်းဘီး ; the wheel of a mill or any machine, ခုတ် ; hence ထိုးထိုးဝတ်, a winch, windlass, and မတ်မတ်ဝတ်, a capstan ; a wheel rocket, ဝတ်မီး ; the zodiac, ရာဇီ ; a thunder-bolt, supposed to whiz round, ခုတ်ကြိုးဝတ် ; (မိုးကြိုးဝတ် means also a galvanic battery) ; any celestial or supernatural weapon, particularly the fabulous sekya weapon, နတ်ဝတ်, လက်နက်ဝတ်, ဝတ်ရတနာ ; power, energy, force, အရှိန်တန်ခိုးအစွမ်းအား ; authority, controlling power, အာဏာဝတ် ; a circle which, though not actually circumvolving, has a centre or axis from which it was originally turned, ဇက်ဝန်း, ဝတ်မိုင်း ; a circular mark or sign, indicative of some *excellence*, or privilege, or authority, ဝတ်လက္ခဏာ ; particularly the characteristic marks of a Buddha's foot, ခြေတော်ရာ (၁၀၈ in number) ; ဣဝတ်တော်, ဝတ်လက္ခဏာ ; the foot of a king, ဣဘဝါးတော် ; a kind of charm, made circular and buried in the flesh (in the neck and upper arm as a rule), အသား၌မြှပ်သောဝတ် ; a circular mark set up as the object of a marksman, a target, ဝတ်မိုင်း ; to shoot at a target. ဟစ်ပစ်သည် ; a sekya system or world, ဝတ္တဇ္ဇော။ [also has the same signification as ကြိုးကိုင် ဝန်။ ပယောဂ။ လက်ကိုင်။ လက်ရာ, *e.g.*, သည်အမှုသည်လိုမှောင်သွားသည့် အရာဖြင့်ဝတ်ပါသည်] .

— ကျွတ်, *n.* a hollow tube filled with gunpowder.

— ခန်း, *n.* an engine-room.

— ဝလောဝတ်, *n.* some kind of block or pulley.

— ဝန်, *n.* the wheel of a block or pulley.

— ဝတ္ထံ, *n.* a large reel, like one used as a windlass.

— ဝတ်ရက်ပါ, *v.* to follow as a natural consequence, as the spray of water caused by the revolution of a paddle-wheel of a steamer (ဝတ်ထင်ရက်ပါပါလာသည်).

ဝက် တော်ဖြန့်, *v.* step, walk ; appropriate to the deity and royalty ;
 ရွှေဝက်တော်ဖြန့်သည်။

—ထိုင်း, *n.* a gallows.

—တိုင်ထင်, *v.* to execute by hanging on a gallow.

—နှက်, *v.* to ram down the powder in a hollow tube (ဝက်
 ကျည်း).

—ပေါင်း, *n.* a paddle box of a steamer.

—ပုန်း, *n.* applied to a screw steamer, because the screw is
hidden ; ထေးဝက် (*pron.* ဝေ.ဝက်), a paddle-wheel steamer (*lit.*
a side-wheel).

—မီး, *n.* a wheel rocket.

—ရထနာ, *n.* the fabulous sekya weapon.

—ရဟတ်, *n.* any machine that contains a wheel or that moves
 circularly.

—ကျော့ပေး, *v.* to “slow down” the engines of a steamer ; or
 slow down a locomotive or any engine.

—ဝန်း, —ဝိုင်း, *n.* a circle, a target ; ဝက်ဝံသည်, to fire at a tar-
 get.

—သီး, *n.* a block, pulley ; နားသီး။ နားသီးဝက်။

—ထွား, *n.* the cog of a wheel, the edge of a thunder-bolt ;
 မိုင်းကြိုးဝက်ထွား or မိုင်းကြိုးထွား။

ဝက်, 2, *v.* to drop, fall in drops ; scarcely used as a verb. Der.
 အဝက်။

—ဝက်, *adv.* droppingly ; မျက်ရည်ဝက်ဝက်ကျသည်, down ; သည်သူ
 လက်မောင်းသေ နတ်မှန်သေသွေးကြောင့်သွေးဝက်ဝက်ထွက်သည်။

—လက်, *adv.* droppingly (from the body) ; လင်ဆိုးထိုမျက်ရည်ဝက်
 လက်နှင့်နေရရှာသည်။

—ဝက်လက်လက်, *adv.* same ; ဒိန်ကိုသက်ငယ်နှင့်မိုးသည်မှာမပိတ်သေ
 ကြောင့်မိုင်းရေဝက်ဝက်လက်လက်ယိုသည်။

ဝက်, 3, *v.* to transmit impetus, as from one billiard ball to
 another ; to propagate or be propagated, as sound from
 cliff to cliff, or fire from house to house, or contagion
 from one person to another ; သည်သူသည်လက်ဝက်သကဲ့သို့ဖြန့်
 သည်။ မမေပြောသည်ကား ကျွန်ုပ်တို့တော်ဝန်ဖြစ်လာသည်။ တောမီးကတော်ဝန်
 ရွာထိုးမီးလောင်သည်။ အနောက်ပိုင်းက ရောဂါဝက်ဖြစ်လာသည်မှာ အရှေ့
 ပိုင်းထိုရောက်မှပျောက်သည်, the epidemic originated and spread
 from the western, and disappeared after reaching the
 eastern, division ; အနာဝက်ဝင်အောင်ပျောက်သေးသူး။

ဝက်, 4, *v.* to scratch off by a sudden jerk of the finger nail made by compression against the thumb; လက်ဝက်ကစားသည်, a game played by children to test each other's courage. It is painful, frequently causes blood to ooze from the skin, and produces a small sore.

ဝက်, 5, *v.* to make equal in weight, to counterpoise; ချိန်ဝက်ကျွန် မရွှေပုထိုးထုပ်ပြီးထွင် ရွှေပုရိက်ခေါက်နှင့် နန်းချင်းချိန်ဝက်၍ လည်း (ထဲ) ချ လျှင်လည်း (ထဲ) ပါမည်။ ငွေစက်ဘဲပေးထော့ယူဝံ့သည်။ လူတယောက်မှမယူဝံ့ ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့လည်းလျက်ကိုခင်အားရှားလှူနှင့်ဆတူချိန်ဝက်၍ထပ်ပါမည်။

ဝက်, 6, *v.* to sleep, take repose; appropriate to royalty and divinity; *comp.* ဒိဝ်ကျိန်း။

—ကျိန်း, *see* ကျိန်းဝက်၊ ကိန်းဝက်။

—တော်ခေါ်, equivalent to ဝက်တော်မူ။ ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားညဉ့်သံမှာတ ယံသာဝက်ထော်ခေါ်သည်, His Majesty (*lit.* the lord of great glory) sleeps only one of the three night-watches.

—ပျော်, —မွေ့, *v.*; *see* ဝက်၊ ဝက်မွေ့ရာ, the mattress used by royal personages; ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားဝက်၍ပျော်ထော်မူနေသည်, His Majesty remains in a sound slumber.

ဝကား, *n.* a word, words, languages, a saying, speech; ဝကားအရာ အင်္ဂါလေးတန်ကား။ သုဘသီတ။ ပိတ။ ဓမ္မာ၊ သစ္စာ။

—အပ်, —အောက်, —မြှို, —ထွပ်, —ထော့, —ထွပ်, —ထပ်, —ပြင်, *v.* to draw out, detect, catch in questioning (in colloquial English to “pump” a person); ခင်အားလျှော့ထော်ကိုအပ်အောက် ခြံမေးသော်လည်းမရပါ, although you may try and draw me out by questioning me, you will not succeed, sir.

—အိမ်ဖွဲ့, *v.* to be circuitous in speech in order to gain some end; သွယ်ဝိုက်သည်။

—အိုးဖွဲ့, —ဖောင်ဖွဲ့, *v.* to speak together in company, many speaking at once.

—ကား, *v.* to use exaggerated language; ဝကားကား၍ပြောသည် (to draw the long bow); သည်လူထပ်ဝကားကား၍ပြောလေ့ရှိသည်, this person has a habit of speaking in a very exaggerated way.

—ကြို (ပြောသည်), *n.* an anticipatory statement made whether a person has sufficient grounds for making it or not.

—ကြွယ်ဝ, *v.* to be talkative, garrulous.

—ခေါ်, —တောက်, —ပြင်, *v.* to be indirect, in speech in order to make some discovery, or gain some end.

—ချပ်, *v.* to make a parenthesis, parenthetical remark (from ချပ်, to insert a flat thin thing between two surfaces, to in-

introduce relevant matter into a conversation) ဤစကားစကား
ချပ်ထည်း, "this sentence, or passage, is a parenthesis." This
expression is to be met with very frequently in Burmese
writings; ရောင်းစကားဝတ်စကားပြောသည့်အထဲတွင်သင်အားထိုင်းရေး
ပြည်ရေးစကားကိုချပ်နှစ်ပြောပါနှင့်။ (colloquial).

စကားချီ, *v.* to commence speaking; အစချီသည်။

—ချီ, *v.* to make a preface or exordium, supposed to be re-
commendatory of what is to follow, *n.* a preface or exor-
dium.

—ချွန်း, *n.* an indirect allusion, a double entente, same mean-
ing as စကားညွှန်း။မင်းစကားစကားညွှန်းကသေးနှင့် အများမည်းကလေးနှင့်
ပြောသည်။စကားချွန်းကလေးနှင့်ပြောသည်။

—စမည်, *n.* familiar conversation, talk, chat; ခင်အားထက်သိုအား
သထိုး။ ကျွန်တော်အကျင်းတကာအိုအိမ်အိုစကားစမည်ပြောရအောင်အားပါ
သည်။

—စပ်, *v.* to connect or introduce, as language, topic of con-
versation, &c., စကားစပ်မေးပါရအေ။

—အို, *v.* to be imperfect in utterance (not so much as စကား
ထပ်).

—ထင်စား (*pron.* စကားခင်စား), *n.* language of a specious or
plausible kind.

—အို, *v.* to reply; *n.* an answer, reply; အဖြေ။

—ထပ်, *v.* to stammer, stutter.

—ထာ, *n.* enigma, riddle.

—ထာဖွက်, to make an enigma or riddle; ကျွန်ုပ်စကားထာဖွက်သည်
ကိုဖြေပါ, answer, please, the riddle I made.

—နှုတ်, *n.* an extract from writing; as a verb (to retract
something said).

—ဝုံ, *n.* a comparison, similitude, proverb, folk-lore, an old
saw.

—ဝီ (from ဝီ, to superadd), *n.* an additional word, euphonic
expletive.

—ဝေါ, *n.* light airy talk.

—ဝီ, *v.* to tattle, tell tales, retail scandal.

—ဖျက်, *n.* burlesque.

—ဖြည့် (*pron.* ဝေဖြည့်), *n.* prose, plain language, free from Pali
and poetry.

—ဖြန်, *v.* to translate, interpret; အနက်ဖြန်သည်, *n.* a translator,
interpreter; to return an answer regarding anything; အရေး
ရစကားဖြန်သော်, a Government translator. [စကားဖြန်ခရ။စကား

ခေးခေ, terms applied to language addressed to persons in a dying or unconscious state.]

စကားပြေ, *n.*; *see* စကားမျှတီ, peace-making words.

—ပြော, *v.* to talk, converse, discourse, chat.

—ဂ, *v.* to be garrulous, loquacious; implying the kind of loquacity which results in the divulging of secrets.

—ဗွာ, *v.* to be garrulous [စကားကြွယ်ဝ has a similar meaning, but is not used as စကားဗွာ and စကားဗျာ in a *disparaging* sense.]

—ပါ, *v.* to try and rectify a slip of the tongue; *lit.* to “patch up” (one’s) speech.

—ဗို, *n.* a leading word.

—မ, *n.* a synonymous word or expletive, *e.g.*, in လိင်မဝိသိဒ္ဓိစော။ လိင်မဝ would be the စကားမိ, မိစော the စကားမ (*lit.* the male and female words).

—မိတ်, *n.* a hint (စကားမိတ်ထွက်).

—မိတ်ဖမ်း, *v.* to try to catch a hint (စကားမိတ်ဖမ်း).

—ရှင်, *n.* indefinite language, *e.g.*, သည်ကနေအတတ်ပြောနိုင်သေးပါ would be termed by the Burmese as စကားရှင်ပြောသည်။

—ထက်ဆောင်, *n.* language containing something of agreeable import to the person addressed.

—ထပ်, *v.* to speak unguardedly, *e.g.*, စကားမထပ်စေနှင့်နေ။

—ထိပ်, *n.* a rebus made by transposition of letters.

—ထွပ်, *n.* light airy talk, persiflage.

—ထွင်း, *v.* (*see* စကားကား), to make use of rhodomontade, gasconade, braggadocio.

—မိုင်းစကားထွဋ်, *n.* well-contrived (*lit.* roundabout and circumventing) and indirect speech, made use of to gain some point or advantage.

—ဂုတ်, *n.* rebus.

—ဆာ, *n.* definite, positive language.

—သတ်, *v.* same as စကားခို။

စကောစက (*pron.* စကောစက and very frequently စကောစက), *a.* or *adv.* not fit for either this or that, incomplete, wanting; *comp.* မကောမက, *adv.* not sufficient, not enough; said to be a combination of စက and ကြောမက (အလယ်ထက်ရှိလှသည်။ အကြီးအကဲ ယုတ်, *i.e.*, middling); စာရင်းဌားများစပါးရိပ်သည်မှာ စကောစကဖြစ်နေသည်, the labourers have reaped the paddy in such a way that it remains in an incomplete, unfinished state.

စက္ကဝက်, *n.* the ruddy goose.

စက္က, *n.* paper ; စက္ကလွှာပုံနှင့် စက္ကပါးပါးသည့်သူ, a person of very acute perception.

—အုပ်သည့်စာအုပ်, *n.* a paper-bound book.

—ကြမ်း, *n.* rough or brown paper ; *see* မိုင်းထိုင်းစက္က။

စက္ကဝေလ (Pali စက္ခု and အာယတန), *n.* the faculty of seeing.

စက္ခု (Pali), *n.* the eye ; မျက်စိစက္ခုစား။

—ကွယ်, *v.* to be blind (polite) ; မျက်စိကန်းသည်။ ကျွန်တော်တို့နှင့်မာ၍ အရှယ်ကတည်းကကျောက်ပေါက်ထောင့်ကြောင့် စက္ခုကွယ်ရှာသည်။ စက္ခုအထင်းမရ။

—စား (*pron.* စက္ခုစား), *n.* the power of the visual organ.

စက်စက်, *see under* အသစ်စက်စက်။

စက်ဆုပ်, *v.* to be disgusted with ; ရှိရှာ။

—ရှိရှာ, *v.* same ; သည်အကောင်ပုပ်အမွန်စက်ဆုပ်ရှိရှာစရာကောင်းသည်, ဤခန္ဓာကိုယ်ကို စက်ဆုပ်ရှိရှာတွယ်ရှိသည်ဟု အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးခြင်းကြောင့်, the Athinnyathat (Asanyasat) Byahmas (*i.e.*, the Byahmas who live in abodes in which there is no perception—derived from သညာ, meaning perception, and အ, the privative affix) repeat verses to the effect that the elements of sentient existence are loathsome ; မင်းစကားပြောသည်မှာစက်ဆုပ်ရှိရှာစရာကြီး။

၀ကြ (Sanskrit), *n.* ; *see* စက်, last def., the famous sekya weapon.

—ဝဋ္ဌာ (Pali ဝဋ္ဌာ, a division, bounded part), *n.* a sekya world or system, comprising a central Myinmo Mount, the surrounding seas and islands, the celestial regions containing the circumvolving luminaries, and the infernal regions, the universe being composed of an infinity of sekya worlds, *see under* ခေတ်။

—ဝဋ္ဌာဝန်ထိုင်း (*pron.* ၀ကြဝဋ္ဌာဝန်ထိုင်း), *n.* the boundary wall of a sekya world.

၀ကြဝေလေး (*pron.* ၀ကြဝေး), *n.* Sekyawaday, a universal monarch, a Chakrawartti, one who has obtained possession of the Sekya weapon. “The Chakrawartti is an universal emperor ; “there are never two persons invested with this office at one “time. He is born only in an asunya kalpa (အသုညကပ္ပာ) “(that is in a kalpa in which no Buddha appears) ; he never “appears in any Sakwala but this, nor in any continent but “Jambudwipa (ဇမ္ဗူဒိပ), nor in any country but Magadha. “He must have possessed great merit in a former state “of existence.”—M.B.

- စကြာဝဠာဝေင်, *n.* the encircling mount which bounds a sekya system.
- ဝဠာတိုက်, *see* စကြာဝဠာ။
- စကြာ (from စကြ), *n.* any celestial or supernatural weapon, particularly the fabulous sekya weapon ; နတ်ဝက်၊ လက်နတ်စကြာ။
- ဝင်း, one who has obtained possession of the sekya weapon.
- လက်နတ်, *see* စကြာ and ဝရနိနိ. [*N.B.*—The difference of a စကြာလက်နတ် and a ဝရနိနိလက်နတ် is that the former is able to travel by *itself* to any part of the စကြာဝဠာ by the mere wish or command of the စကြာဝင်း, while the latter has actually to be hurled by the စကြာဝင်း, but it nevertheless travels with unerring aim.]
- စကြော (said to be derived from စင်ချော), *n.* a four-sided roof with no ornamental work of any kind (အပြောင်မှင်ကာမရှိ) (စကြောပေါင်း).
- စင်, *n.* a frame or stage raised for any purpose. Der. ပြစင်၊ ဖြစ်စင်။ မာလိန်စင်၊ မျှော်စင်။ လင့်စင်။ လေးထိုင်စင်။
- စင်, 2, *v.* to be cleared from dirt, alloy, &c., be clear, pure, to be castrated ; used adjectively as ခွားစင်၊ မြင်းစင်, &c., အပျိုစင်, a pure virgin ; လူပျိုစင်, *n.* a chaste young man ; သည်လူထရာ ကောင်းထိုက္ကေ၍ရောဂါစင်ကုန်ပြီ။ [to be free from disease].
- ကြယ်, same ; မြန်မာထူမျိုးဆိုသည် ဟင်းအိုး။ ထမင်းအိုး။ ပုကန်။ ခွက်။ ထောက်မှစွဲသားပုံပြုပုံမျှားချင်းသူမျိုးထက်များစွာစင်ကြယ်သည်။
- ချော (*pron.* ဇင်ချော), *adj.* plain, without ornamentation, as silver bowls.
- ထထင်းခါ, ထသင်းလွှဲ, *adv.* clean, nothing left ; ဆည်အိမ်တွင် အမှိုက်သရိုက်များကို စင်ထထင်းလွှဲ (or စင်ထထင်းကြီး ခါအောင်လွှဲလိုက်ပါ), sweep clean all the rubbish in this house ; သည်မြက်ထောကို စင်ထထင်းလွှဲအောင်ထူးရှင်းနှင်ထိုးလိုက်ပါ။
- မြဲ, *see* မြဲစင်။
- စင်, 3, *adv.* even, slightly emphatic ; ဝင်။
- စင်မြွန်း (*pron.* ဇင်မြွန်း), *n.* the ornamental dillenia tree ; ကြက်စင်မြွန်း, another variety.
- စကြ (pron. ဇင်းကြီ, Pali ဝေတိ), *n.* a walk, place for walking to and fro ; မြတ်စွာဘုရား ဇေတဝန် ကျောင်းထောင်၌ ထာညံ့သားထိုအား။ တရားယောထောင်မူရန် စကြကြသွားတော်မူသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ကနောတနောထုံးထိုင်နေ၍စာရေးရသည့်အတွက် အသွန်ညောင်းလှပါသည်။ စကြသွားမှ တော်မူသည်။ [*N.B.*—စကြဝတ် or သွား does not only apply to walking up and down a house or building, but also to walking up and down a path, a garden.]

ဝကြိဝတ်, —ရှောက်, *v.* to walk to and fro ; ဝကြိဝတ်သွား is only applicable to very short distances, သူထပါးမျက်တောင်ပေါ်မှာဝကြိသွား သည့်လူ, a term applied to persons who try and over-reach others.

ဝင်ဝင် (from ဝင် and ဝင်), *a.* true, real ; *adv.* verily, truly, certainly, really ; အကယ်။ အတင်း။ အမှန်။ မချွတ်။ သည်ဥစ္စာသည် ငွေစွာဝင်ဝင်ဖြစ် သည်, this property is really mine ; ကျွန်တော်ကိုသည်ထိုအမှုရှာထွင် မကြာမှီ ကျွန်တော်နှင့်ခင်ဤသို့ ဝင်ဝင်ရန်အကြီးအကျယ်ဖြစ်ထိခိုက်မည်, ကျွန် တော်ပြောသည့်စကားဝင်ဝင်မှန်ပါသည်ခင်ဤသို့။

ဝင့်, *verb. affix*, interrogative (infrequent), *e.g.*, မင်းနှင့်ငါနှင့်နောက် ခါမှသိဝင့်မည်ကွဟုံ။

ဝင်း, *v.* to be extended in a straight line, ဝန်း ; *comp.* ထင်း. Der. အဝင်း။ ပထောနဒီကောသလဝင်းကြီး ဆီဥထောပတ်များကိုသားပြီးလျှင် ဝင်း အောင်အိပ်နေသည်။

—ချင်း, *n.* one long, straight thing by itself.

—မျောမျော, *adv.* stretched out long ; မင်းထွေဝင်းမျောမျောနှင့်ကြည့်၍ မကောင်းပါဘူးအညာထက်ထိုက်, your boat is not nice to look at with its great length and narrow beam ; it is like up-country handiwork.

—ထင်း, —ထထင်းထင်း, *adv.* stretched out straight (reproach-ful).

—ထိုးကျွတ်နိုင်, *v.* in boat-racing parlance to win by an entire length (of a boat).

ဝင် (ဝင်), *n.* the acacia tree, yielding a hard timber.

ဝင်, 2, *n.* war, a battle.

—အင်္ဂါလေးပါး, *n.* an army composed of four parts, namely, ဆင်စီးသူရဲ, elephanteers ; မြင်းစီးသူရဲ, horsemen or cavalry ; ရထားစီးသူရဲ, charioteers ; ခြေသည်သူရဲ, footmen or infantry.

—အောင်, *v.* to conquer in battle, gain a victory (ဝင်အောင် ထော်မှုဖြ့်).

—လှ, *v.* to afford aid in war, to be an ally.

—လဲ, *n.* a lieutenant-general (ထက်သာဝင်လဲ။ လက်ပဲစင်လဲ) ; a sitké is now a judicial officer of the subordinate judicial service. In the Burmese times a ဝေလဲ in Upper Burma ranked next to a Wun. There were two Sitkes at a Wun's headquarters.

—ခင်း, *v.* to set in battle array, prepare for engagement.

—ခံ, *v.* to receive battle.

—ခေါင်းကြိမ်း, *v.* to be wearied of fighting.

ဝစ်ဆင်းမာ, *v.* to be bold and courageous in battle.

—ချီ, *v.* to march to battle.

—ဆင်, *v.* ; *see* ဝစ်ဆင်း။

—ထထင်း (may be used with ဖြေ or not), *n.* an esplanade, a parade-ground or maidan.

—ထန်ဆာ, *n.* military dress, accoutrements, weapons, instruments of war.

—ထိုက်, —ထိုး, *v.* to fight, engage in battle.

—နိုင်း, *v.* ; *see* ဝစ်ဆောင်, which is more elegant than နိုင်း။

—ပျက်, *v.* to lose a battle ; ဝစ်ပျက်၍နိုးသည်။

—ပြိုင်, *v.* to engage in battle ; ရွှေထီးရွှေနန်းကိုသော်ထည်း ပေးအပ်မည်လော။ ဝစ်ပွဲသော်ထည်းပြိုင်ဆိုင်မည်လော။ အချက်ကျကျဆီရအောင်အမိန့်ရှိတော်မူလိုက်ပါ။ အကြာရှည်နေ၍ကျွန်ထော်မျိုးများသာ ပင်ပန်းကြတော့မည်ထုစာနှင့်ရဲရင့်လှသောသူထိုက်လေလိုက်၏။

—ဗိုလ်, *n.* a military officer ; ဗိုလ်ပါ, *n.* forces, troops.

—ဘုရင်, *n.* a generalissimo, chief commander of the forces in the field ; *comp.* ဝစ်ဘုကြီး. The Burmese would call a famous military commander like Bandula a ဝစ်ဘုရင်. [In the last Burmese war the British General commanding the expeditionary force was styled ဗိုလ်မှူးမင်းကြီး။ဗိုလ်ချုပ်မင်းကြီး].

—မက်, *n.* ; *see* ဝစ် ; —မက်ကရိယာ, warlike implements, munitions of war ; ဝစ်မက်ထ။

—မြီးတို, *n.* a sudden skirmish, a short campaign ; မိုဗ်းထေဝသနီးသည်ဖြစ်၍ မြန်မာမင်းရှင်းပြည်သို့ထက်၍ အလျှင်အမြန်မြီးအောင်ဝစ်မြီးတိုတိုက်မှထော်လိမ့်မည်။

—မြေပြင်, *n.* field of battle.

—ရေးပြ, *v.* to practise on parade.

—ရေးသင်, *v.* to drill.

—ရှဉ်, *n.* a sally, rush out and attack ; ရဲးထွက်ရတ်သည်။

—ရေးနိဉ်, *v.* to be worsted in battle.

—ရှုံး, *v.* to lose a battle, be defeated.

—ဝတ်ဝစ်ဝား, *n.* military accoutrements.

—ထထော, *n.* a man-of-war.

—ထည်, —သူတ်, —သူရဲ, *n.* a soldier ; ရဲမက်သူရဲ။

—သူကြီး, *n.* a general, whether in peace or war ; *comp.* ဝစ်သူရင်။

ဝစ်, 3, *v.* to filter, strain, separate one part from another, to examine, investigate, scrutinize, စိစစ်သည်။ မေးစစ်သည်။မေးမြန်း

သည်; to search, look through, for the purpose of ascertaining something, စူးစမ်းသည်; to be unadulterated, genuine, true, pure, စင်သည်။ ဖွန်သည်။

စစ်ကြော, *v.* to examine judicially; တရားခံသောစံ။ တရားထိုင်ရိုးထုံဖြစ်ပွားကြသည့်အမှုများကို စစ်ကြောမေးမြန်းခံရှိပါသေးသည်။

—ချက်, *n.* the substance taken down in writing; အစစ်ချက်။

—ငုတ်, *v.* to examine by diving into the pettiest details; မင်းထက်ပြီးထုံသည်။ စစ်ငုတ်ထုံမပေါ်နိုင်ဘူး။

—ဆေး, *v.* to examine, investigate (any business); *comp.* စိစစ်။

—ထန်း, *n.*; see စစ်ချက် (စစ်ထန်းစစ်ချက်) (a record).

—ပေါက်, *v.* to pick and search carefully here and there; စစ်စစ်ပေါက်ပေါက်မေးထက်သည်။

—မေး, *v.*; see စစ်ကြော။

—ဝတ်, *n.* the fee to be paid after undergoing an examination.

စစ်ခဲ, — စစ်စစ်, *1, adv.*; see စိုးစိုးစစ်စစ်, by slight pricks or twinges; in a keen, darting or shooting, sharp, sudden manner, as pain; ကျွန်ုပ်သွား ဖိုးစားထုံ စစ်ခဲစစ်ခဲကိုက်ပါသည်; သည်သူထက်ထက်သည်စစ်ခဲအထိမခံဘူး။

စစ်စစ် (မြည်), *2, adv.* chirpingly, twitteringly; သည်ငှက်ကလေးစစ်စစ်နှင့် မြည်မြည်ငြိမ့်မီးရွာတော့မည်။

စစ်စည်, *v.* to be saving, close, parsimonious, sparing; less than စေးနဲသည်။ ကောသိယသူဌေးကြီးအတွန်စစ်စည်ထုံ မိမိစမ်းမှဝအောင်မစားရက်ဘူး။ တယ်သည်မိန်းမစစ်စည်သည်။ ကိုယ်ခါးမှထွေအောင်မဝတ်ရက်ဘူး။

စစ်ထီ, *n.* a kind of brown teal (the whistling teal); စစ်ထီကျ။

စန္ဒေ (တန္ဒေ), *n.* an apparition, spectre, ghost, spirit; တန္ဒေ။

—ဥပတ (pron. exactly as spelt), *n.* one of large size; said to be as large, on some occasions, as a ထန်းပင်။

စစ်တုရင်, *n.* chess (very frequently called စစ်တုရင်); နယ်။ ခုထား။ ဆင်။ စစ်မိုတ်။ မြင်း။ မင်းကြီး။ စစ်တုရင်အကွက်မသွားတယ်ပါ, I do not know the moves at chess.

—ခုံ (pron. khôn), *n.* a chess-board.

—ထိုး, *v.* to play chess.

စစ်ထုံ, *n.* a species of arum, *Colocasia Indica*.

စန္ဒေ, *n.* a small wooden porch in front of a pagoda, commonly containing an image (obsolete); ဖုတ်ဦးစုရင်။

စည်, *1, n.* drum, a cask.

—ကြက်ကြိုး, *n.* the braces of a drum.

ဝဏ်ဆုတ်, *n.* a kind of drum (ဝုတ်).

—ဝတ်, *n.* the hoop of a cask.

—ဝုတ်, *n.* a kind of drum [beaten in the Burmese time when the royal tumblers performed].

—ပိုင်, *n.* a tub.

—မျက်နှာဝတ်, *n.* the head or end of a cask.

—ဝတ်ဆုတ်, *n.* a drumstick.

—ဝဏ်, *v.* to act the part of a bell-man or crier (မောင်းထွေ မောင်းထွေ).

—သွား, *n.* a drummer ; ဝဏ်တီးသွား။

—ထုံးပါး, *n.* the three kinds of drums, namely, those closed at right end, အားတတဝဏ် (*pron.* အာထထ) ; those closed at left end, ပိတတ (*pron.* ပိထထ) ; and those closed at both ends, အာတတ။ ပိထထ ; ယံသာဝတီမြို့ဝဏ်မျက်နှာကဲ့သို့မြေအပြင်ညီညွတ်သည်။

ဝဏ်, 2, to abound, have in abundance, to have a bustling appearance, as a city, town, or village ; be thronged with people, as the streets of a city ; to be crowded as a *pwè*, ပွဲ ; *comp.* ဩယ်ဝ, applied to property, possession of any kind.

—ကား, —ထွန်း, *v.* same ; to have much foliage as a tree, to be in good condition as a horse, buffalo, or a human being ; or to be crowded as an assembly of people.

—ပင်, *v.* same (most common) ; ညွှာကင်အားပွဲထွန်းသည့်အခါဝဏ် ကားရဲကား။ အမယ်ဝဏ်ကားထွန်းလို့ ထိုင်စရာထောင်မရှိပါ, was the *pwè* crowded when you went to it last night ? အမယ်, so crowded that there was not even room to sit ; သည်မန်ကျည်းပင်အကိုင်း အခက်နှင့်ပြည့်စုံသောကြောင့်ထယ်ဝဏ်ပင်သည်, owing to this tamarind tree having an abundance of small and large branches, it has much thick foliage ; frequently used with သာယာ။ ဝဏ်ပင်သာယာ။

ဝဏ်ဖောင်း, *n.* the air-bladder of a fish ; ငါးဝဏ်ဖောင်း, the urinary bladder of a hog ; ဝက်ဝဏ်ဖောင်း။ ထရုတ်ထွန်းပင်ထယ်မင်းဆိပ်များသို့ ဆင်း၍ငါးဝဏ်ဖောင်းများကိုဝယ်ထပ်ကြသည်, the Chinese are in the habit of going to sea-side “*damin*” stations and buying the air-bladder of fishes.

ဝဏ်, 1, *n.* the trigger of a cross-bow (ထက်ထွတ်).

ဝဏ် (*pron.* ဝိ), 2, *n.* a small granary for rice, *ngapi*, or other provisions.

ဝဏ်စုံ (*pron.* ဝိ, from ဝေ), *adv.* minutely, particularly.

စဉ်း, 1, *n.* a boundary line marked by a hedge or slight fence ;
 ခောင်းရန်း, a fence of any kind ; a rule of action (ထုံးဥပဒေစဉ်း);
 စဉ်းကမ်းရှိ, to be systematic, to be methodical and shipshape
 in arrangement, to be well-disciplined ; [in Upper Burma
 a hedge round a house or village ; ဒွပ်ထပ်စဉ်း, a double
 hedge].

—ကမ်း, *n.* a boundary line, mark ; (စဉ်းကမ်းထေ has the same
 meaning as စဉ်းထေသည်, but is more frequently used).

—ကမ်းထား, *v.* to limit, set bounds ; to lay down rules (to
 systemize) ; စဉ်းကမ်းသတ်ထားသည့်စဉ်းကမ်းပျက်ဖို့စဉ်းကမ်းထေ။
 စဉ်းကန်းသတ်ဥပဒေ, the Limitation Act.

—ကြောင်း, *n.* a mark not to be passed.

—စောင့်, *v.* to be circumspect ; applied to women ; ထယ်စဉ်း
 စောင့်သည့်မိန်းမ။

—တန်းမိုး, *n.* ; see စဉ်း (စဉ်းတန်းချသည်).

—ပေါက်, *v.* to deviate, or fall away, from principle or line of
 conduct, a method, &c.

—ပျက်, *v.* to be broken through, as anything that is usually
 done in a methodical, regular manner, or as discipline, or
 to depart from, as principles or line of conduct.

—မျဉ်း, *n.* a line or course of conduct, method, the same as
 စဉ်းကမ်း, or with ထေ the same as စဉ်းထေ or စဉ်းကမ်းထေသည် ;
 သည်သူထေသည် အစစစဉ်း မျဉ်း ထေသည်, သည်မိန်းမက ထေးသူမိဘချွ
 ထားသည်အတိုင်းစဉ်းကမ်း (စဉ်းမျဉ်း) အလွန်ထေပေသည်, as a con-
 sequence of the admonition received from her parents,
 this girl is very circumspect ; မကြောက်ဘဲနေမည်ထားသူစဉ်းသူ
 မျဉ်းနှင့်နေသည်, should not be feared, he lives in an orderly
 and regular way.

စဉ်း, 2, *n.* a bar, sand-bank ; စဉ်းတိမ်ထောင်တိမ်။

—ခေါင်း, *n.* the top or upper surface of a sand-bank.

—စွန်း, —စွယ်, *n.* a spit of sand ; လှိုင်းပျက်ထသည်များစဉ်းခေါင်း
 ချဉ်းထဲ, there are nothing but sand-banks where the ripple
 breaks.

စဉ်း, 3, *v.* to bind, tie together ; မင်း ထာထုပ်နေထဲ။ ဖောင်ထုပ်မည်လို
 ဝါးစဉ်းနေသည်, what are you doing ? I am tying together
 bamboos because I intend to make a raft.

—ကြပ်, *v.* to keep tight, snug ; to arrange in order for action,
 to assess revenue ; အခွန်ထောင်စဉ်းကြပ်, သူကြီး အခွန်ထောင်ငွေစဉ်း
 ကြပ်ပြီးလျှင်။ ရန်ကုန်မြို့သို့တရားတူးရအောင်အခွင့်ပေးမည်, Thugyi, after

you have assessed the revenue, I will give you leave in order that you may go and worship at the pagoda at Rangoon.

ဝဉ်းနှောင်, *v.* ; see ဝဉ်း။

—ဝဲ, *v.* ; see the parts.

—ဝေး, *v.* to assemble, as people for consultation, worship, &c. ; *comp.* ဝေးဝေး။

ဝဉ်းလုံး (ဝဉ်းလုံး), *n.* the leather ring which secures the shaft of a cart to the yoke ; ဝဉ်းလုံးလုံး, ဝဉ်းဦးစွန်း (frequently *pron.* ဝဉ်းဦးစွန်း) ဝဉ်းလုံးလုံးပြတ်သွားလျှင်သေသွားနိုင်သေးပါ။

ဝဉ်းစင်, *n.* the possession of wealth ; the enjoyment of any good ; royal estate, regal splendour, good fortune, as when one suddenly comes into unexpected wealth ; ဝဉ်းစင်ခံ, *v.* to take one's "*otium cum dignitate*" —said often in a somewhat deprecatory sense.

ဝဉ်း, 1, *v.* to place in a continuous row according to some order ; *comp.* စီသည်. Der. အဝဉ်း, ဝဉ်းပြီးထိုင်နေကြ။

—ထိုက် (in conjunction with ဝဉ်း, *pron.* ဝဉ်းထိုက်), *adv.* directly, without intervention, ထိုက်မှိုက် (sometimes has the same meaning as ထုတ်ချောက်) ; ရန်ကုန်မြို့ရှိအလှူအငြန်ဝဉ်းတိုက်ရောက်အောင်သွား။

ဝဉ်း, 2, *v.* to fly off scatteringly as sparks or fine particles, to fly off as the spray of an oar, to glance off an object of aim and strike another object ; မင်းလှေခတ်သည်မှာ ထုတ်ရေ ဝဉ်းသည်, ကောင်းကောင်းခတ်ပါ, you make the water fly off (from your oar) the way you row ; please row properly ; ဝဉ်းထိုင်လျှင် ဝဉ်းသော်အကလေးထိုးသည်, the bottle, after glancing off the post, struck the child.

ဝဉ်းထိုးကျွတ်, *n.* a species of yam.

ဝဉ်းထိုးရိုင်း, *n.* another species.

ဝဉ်း, *n.* the substance used in glazing ware, prepared from the dross of silver.

—အိုး, *n.* a large glazed pot, a jar of various sizes ; some of these jars contain as much as 150 viss, [a 'Pegu' jar].

ဝဉ်း, 1, *n.* a steel yard. It usually consists of a lever with unequal arms, having a weight which may be moved on the longer, while the thing to be weighed is suspended from a shorter, arm ; mostly used by the Chinese, as the Burmese do not appear to believe in its accuracy.

—ချိန်, *n.* same.

ဝံ့, ၂, ၇. the iron point of an arrow, commonly barbed; not used singly.

—शुः, *n.* an arrow with an iron point or barb.

—ᠵᠤᠰ, *n.* the said point or barb.

စဉ်း, 3, *v.* to chop, mince.

—**ἔλδ**, *v.* to consider and mark down.

—**ကော**, *v.* to mince, hash, in order to eating.

—ငယ် (*pron.* ဇဉ်းငယ်), *adv.* a little ; အနည်းငယ်, မင်းပြောသည့်စကား
 သူထပါးများမကြားအောင်ထိုးထိုးစဉ်းငယ်မျှလော့က်ပြောပါ။

—စား, *v.* to consider, deliberate; ဆင်ခြင်သည့်။ခင်ဗျား ပြောသည့်စကားကို ကျွန်တော်နားမမည်စဉ်းစား၍နေသည်။စဉ်းစားခန်း, *n.* the private room of a Commissioner or other official in a Court-house (*lit.* the “deliberation” room).

—တုံး, *n.* a chopping block ; သည်အစည်းသားများကို ဝဉ်းတုံးပေါ်မှာ ခံ၍စည်းပါ, put the flesh on the chopping block and mince it.

—ထဲ၊ *v.* to use artifice (in a bad sense), use tricks in order to cheat, be unfair in dealing ; ဗီရိယသတ္တံ။ ထာဝရဓမ္မသဘောတော်စင်၏။ မှန်စွာလည်းကောင်း၊ အမှားစွာလည်းကောင်း ပြုလုပ် တတ်သည်။ သည်သူမှ ကောင်းဆိုးထပ်ကောက်ကျစ်ညှေးလိမ့်တတ်သည်။

—ဝါး, *v.* ; *see* စည်းစားသည်။

চন্দাল (Beng.), *n.* a Chandala.

—ထေးပို့, *n.* the four infamous classes, namely, သုတရဇာ, grave-diggers; သုထောင်းဝား, beggars; ပြည့်ဘန်ဆာ, prostitutes; and ထွေးမစုင်း, lepers.

ဝေဝ် (*pron.* ဝေ), *i, n.* any ceremony regarded as a charm to remove or avert some evil.

—**ထုတ်**, *v.* to perform such a ceremony, as when a person is bitten by a dog, or cut with a knife, or when a sore breaks out ; or when the hoofs of a horse, or pony, are abnormally long. A circle is said to be made round the wound, sore, or hoof with a piece of charred teakwood ; **ထွန်ထောင်မြင်းခွာရှည်**
နေ့ထိုက်ထုတ်ပေးပါခင်ကျား။

စဝ် (pron. ဝဓ), ၂, *a.* solid, artificially solid, that is, made without hollow; solid throughout as bangles; စဝ်ဖြေချင်း။စဝ်လက်လှေခတ်။

ဝဏ္ဏိ, *n.* a numeral figure in arithmetical computation, a multiplication table called ခဏ္ဍိဝဏ္ဏိ, because it is said to have been first introduced into a former king's palace in

Upper Burma by his inferior queens. It is said to ascend to nine times nine, *see* ကိုးကြောင်း။

စိတ်ထွက်, *v.* to cipher.

စတုရင်္ဂ, *n.* matter produced by the operation of the four causes, အကြောင်းတရားထေးပါး, ကံ, မိတ်, ဥတု။ အဟာရ။

စထုတ် (*see* တံထုတ်, which word it is rapidly supplanting in colloquial), *n.* a strickle, a levelling stick used to level grain in a measure.

—ထွင်း, *v.* to level with a strickle; နှစ်ထုံးနှင့်နှစ်ထုံးတံထုတ်ငင်နည်း။ ထွင်းတည်းထွင်းထံဝံရ။

စတုတ္ထ (Pali စတု, four), *a.* the fourth; လေးခုမြောက်သော။

စတုဒသ, *a.* the fourteenth (*pron.* ရဒ္ဒသ); ဆယ်လေးခုမြောက်သော။

စတုဒိသာ, *n.* the four points of the compass, အရပ်လေးမျက်နှာ, applied to pôngyi kyaungs and zayats. In the former instance, when used with တံပိတ, it implies that a kyaung is the common property of the priesthood. In the latter it means that any one can live in the zayat; ရောက်ထွာမရောက်ထွာသော စတုဒိသာသင်္ဃာအပေါင်းအား ရည်၍ ထူသောကျောင်းတည်း, the kyaung intended to be offered to all the priesthood who may, or may not, arrive from the four points of the compass.

စတုမဂ္ဂ (*pron.* မတမဂ္ဂ) (Pali), *n.* four articles which a priest may eat after noon, namely, ဖိ, oil; ဖျားရည်, honey; တင်ထဲ, molasses; and ထောပတ်, butter.

စတုမဟာရာဇ်, *n.* the first stage of the world of nats, situated around the waist of the Myinmo Mount, *see under* နတ်မြင့် (စတုမဟာရာဇ်; called so because it is ruled over by four နတ်မင်းကြီး). “The déwa-lóka, called Chátumaharajika, extends “from the summit of the Yugandhara rocks to the Sakwalagala at an elevation of 42,000 yojanas (ယူနာ) above “the surface of the earth. * * * Chátumaharajika, in which “one day is equal to 50 years of the year of men.”—M.B.

စတုရန်း (from ရန်, to make a barrier on the side), *a.* square; စတုရန်း လေးထောင့်ဝတ်သည်။ စတုရန်း ၇ တာပိမြေကို မိထုံဝါးမြေ ဝါးမြေ ထုတ်တူထန်းဝေ။ (This is the form in which permission to build a ဘိဝံ in Upper Burma is given.)

စတေး (*pron.* ဝေး), *v.* to perform the ceremony of killing and burying men at the four corners of a newly founded city (မြို့ဝေးထည်). Four large jars of oil are also buried at each corner; မြို့ဝေနှင့် နတ်မင်းမြစ်အောင် မြို့လေးထောင့်တွင် တွင်းထူး၍

လူထေးယောက်စေ့အောင်တင်း၍စတေးလေ, in order that they may become the four living guardian nats of the city, let pits be dug at the four corners of it, and let men to the number of four be seized and buried alive.

စထောင်, *see* စဖူး (infrequent, မထွေစားတောင်း။ မမြင်စထောင်း).

စနက်, *n.* a fuse or train of gunpowder.

—ထွယ်, *v.* to place a fuse or train; in modern parlance to act as a go-between in love affairs; also used in a bad sense when applied to a person fomenting quarrels or making mischief.

—ထွယ်စေ, *v.* to introduce one person to another with a view to some future course of action; to be connected in such manner; ထယ် သူက စနက် ထွယ်ထို သည်ယောက်ျားနှင့် သည် မိန်းမ အကြောင်း ပါကြသလဲ။ ဘိုဘာသာထို့ ကောင်းမွန်စွာ ထွယ်ထိုင် စားပါ ထွက် နှင့် ထယ်သူက စနက်ထွယ်ထို့ အမှုဖြစ်ရသလဲ။ ဘုန်းကြီးပျံများမှာ မြန်မာလူမျိုးတို့ သည်။ ခိုးကိုစနက်သွယ်၍မီးရှို့ရသည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့သည်ကားခြားထိုင်းပြည်က သံတမန်များ ထာရောက်သည့်အခါ သံတမန်အောက်၌ ယင်းအိမ်၌ စနက်သွယ် ထားထိတ်သည်, the Burmese, on the arrival of ambassadors from another country, bury pots of gunpowder underneath the ambassadors' residence and lay on a train of gunpowder!

စနစ်, *n.* an estimate of the plan or proportions of a building, machine, &c. ; *v.* to make such an estimate.

—ပုံ, *n.* the plan drawn out.

—ပုံထုတ်, *v.* to draw out such a plan (စနစ်ပုံရေးသည် may also be used); သည်အိမ်ဆောက်သည်မှာ ထယ်ဆရာ စနစ်ပုံဖြစ်လေထိ ကြည့်၍ မကောင်းဘူး, who could have been the architect of the design in building this house? it is not nice to look at.

စနည်း, *n.* an ominous saying.

—နာ, *v.* to gauge public opinion in troublous times, or when some important step is about to be taken, as a monarch or minister, by causing private inquiries to be made, or by having regard to some ominous, or weighty, saying which may be dropped; အင်းဝမြို့တည်ထောင်မည်ဖြစ်သောကြောင့်ထို အရပ်၌ကောင်းမကောင်းကိုရှင်ဘုရင်ကစနည်းနာစေသည်။

—ဆည်, *n.* the receiver or explainer of such saying.

စနည်း, ၁, *see under* နေရာငါးထွယ်။

စနု (ဆောင်ထောင်), *n.* an apartment in the palace appropriated to certain prayers.

ဝဇန (၇ဇန), *n.* the planet Saturn, the seventh day of the week, Saturday; ၇ နေ။ဝဇနဒိုင်. (In Lower Burma, a cattle market gaung).

စဝ်ပူ, *v.*; *see* စဝ်, ပူစဝ်သည့်၊စဝ်ပူစဝ်ထောင်။

— ဖျဉ်းဖျဉ်း, *adv.* not violently, but disagreeably warm, as the sun, &c. (*i.e.*, to be scorchingly hot); နေစဝ်ဖျဉ်းဖျဉ်းကြီးပူသည်, the sun is scorchingly hot.

စဝ်, 2, *v.* to join, unite, connect; more close than ပူး, to make distantly or indirectly related (to blend colours in painting). Der. အစဝ်, the wash-board or gunwale of a boat, an outer segment of a Burman cart-wheel, ထွင်းစဝ် (မစဝ် ထရဝ်, irrelevantly).

— ကြား, *n.* an intervening space; တောင် ၂လုံးစဝ်ကြား အိမ်ထောက်သည်။

— ကြားပြု, *v.* to mediate, act the part of a go-between; ဝရိသန္ဓာ ချပြသည်။

— ကြားစဝ်ထယ်ပြု, *v.* same.

— ကြောင်း, *n.* a seam; ချုပ်နှိုးစဝ်ကြောင်း။

— စား, *v.* to bring together, as parties to make a bargain, to intervene in love affairs.

— ထရာ, *n.* a joiner, a coffin-maker.

— ဆို, *v.* to compose (writing), စီရုံးသည်; commonly applied to poetry; ထာဝစဝ်ဆို။

— ဆိုင်, *v.* to concern, be connected with, appertain to; အမိုးရ နှင့်စဝ်ဆိုင်သည့် အထက်တွင်ပေါ်လျှော့စွာနေခဲ့သော အရာနှုတ်သိမ်းခြင်း ခံရလိမ့်မည်။

— ထင်, *a.* with raised sides; applied to boats; စင်ထင်ထွေ, a boat with raised sides.

— နှုတ်, *v.* to be distantly related, as by marriage.

— ဖက်, *v.*; *see* ဖက်စဝ်, which is the more elegant form (ထက်).

— ဖြည်းဖြည်း (*pron.* စဝ်ဖြုဖြု), *adv.* with a look or smile of disregard or contempt, or in a silly, affected, simpering manner (ဖျဉ်းဖျဉ်း).

— ရှက်, *v.* to be closely and mutually connected; frequently appropriated to the sexual or conjugal connection; ရှက်တင် ဆည် (ကာမစဝ်ရှက်, *v.* to cohabit).

— ရှိဗ်, *v.* same.

— ထွဉ်း, *v.* same as စဝ်ဆိုင်. (In conversation စဝ်ထွဉ်း is more frequently used than စဝ်ထွဉ်း. It is possibly a corruption of it); *v.* to be connected continuously in a smooth, orderly manner. Der. အစဝ်အထွဉ်း။ ကွန်ထင်အကြောင်းကို စင်ထွဉ်းမိထင် ထွဉ်းမမေးဘူးလား။

စင်သဏ, *n.* a cabinet-maker, joiner.

—ထွတ်, *v.* to bring together, bring into communication, acquaintance, relationship, &c.

—တပ်, *v.* to be closely joined ; စုစုပေါင်းသည့်, to come together, come into connection, to make inquiries in order to gain some information or end ; one kind of မေးမြန်းသည့်အကြောင်း စင်တပ်၍မေးရသေးပါ။ ကောင်းစပ်မေးပါရစေ, allow me to ask something irrelevant (*i.e.*, to the subject of conversation).

စပါး, ၁, *n.* a plant of the grass genus, of which there are said to be one hundred and two species ; စပါးမျိုးတရာနှစ်ပါး, a plant which bears esculent grain, of which there are said to be seven kinds, namely, သလေးစပါး, ကောက်စပါး, မုထောစပါး, ထူး, ထပ်, ပြောင်း and လျှော် ; the rice plant or grain, paddy, ကောက်။

—ကျို, *n.* a granary.

—ခတ်, —လွဲ, *v.* to convey paddy from one place to another (usually applied to conveyance by boat).

—ခွံ, *n.* a husk or hull.

—နှံ, *n.* an ear or spike.

—ဝံး (စပါးဝံး), *n.* the leaves which cover the ear.

—ဖျင်း, *n.* empty, unsubstantial grain.

—မြီး, *n.* the beard of grain.

—ဆင်, *n.* lemon-grass.

—ထွေ, *v.* to winnow paddy.

—ထောင်, *v.* to store paddy.

—သောက်ခွံ, *n.* rice regarded as an article of food (?)

စပါး, ၂, *n.* a boa serpent (not used singly).

—ဆိုး, *n.* a small kind.

—ကြီး, *n.* the boa constrictor, python.

ဓမ္မာ or သဗ္ဗာဏ (သဗ္ဗာဏ), *n.* a species of momordica with small muricated fruit.

ဓမ္မာ, *n.* the grape.

—သား, *n.* tartar (made from the ash of the grape vine).

—ခွံ, *n.* the vine, a grape vine.

—ရည်, *n.* wine (very rarely, if ever, used).

—သီး, *n.* a grape.

—သီးခြောက်, *n.* a raisin.

ဝပူ (from ဘူး), *verb. affix*, in negative sentences, (not) ever, as
 ဝပူဝပူ, he never went ; မမြင်ဝပူမကြားဝပူ, a thing
 ne verseen or heard of.

ဝဘူး, *n.* a species of ginger-wort.

—ခေါင်, —စင်ဘူး, *n.* other varieties.

ဝမုန့်, *n.* a kind of plant of which there are many varieties.

—ဝပါး, *n.* the anise plant.

—ဝပါးဆီ, *n.* the oil of anise seed.

—နတ်, *n.* *Nigella sativa*.

—နီ, *n.* cress.

ဝမုန့်မြေ, *n.* land granted formerly by the Kings of Burma.

ဝမောင်ကောင်ရုံ, *n.* the Court of Small Causes, Rangoon.

ဝမဲ, *n.* sauce, condiment of any kind (ဝမဲ is usually coupled with
 ဟင်းလျာ။ ဝမဲဟင်းလျာ)။

ဝမွတ်, *see* ဝံပတ်။

ဝမွတ်, *n.* the common jasmine (ဆိပ်ဝမွတ်, the garden jasmine ;
 တောဝမွတ်, the wild jasmine ; ဝမွတ်အမျိုးမျိုး, different kinds
 of jasmine) ; ဝမွတ်ပန်ကြစင်း။ ထကယ်မှုကြိတ်ထန်။

ဝဗ္ဗ (Pali), *n.* a eugenia tree.

ဝပြင် (ခန်း), *n.* the part of a roof which projects beyond the main
 part of a house.

ဝမြင်း, *n.* indurated fæces.

—စေတ, *n.* same ; (ဝမြင်းဒေါသသံသေသုကြောင့်ခေါက်သက်) ဝမြင်းလုံးခံ။
 (as in peritonitis).

ဝမြင်းထိုင်, *n.* the upright supporters of a Burmese bier (မြင်း
 ဗောင်) ; not used in Lower Burma ; made of ထနောင်း wood.

ဝမြိတ်, *n.* a species of anethum.

ဝမြောင်, *n.* the followers of an ambassador or envoy [an officer
 of the Lhuttaw whose duty it was to preserve silence].

ဝမှတ်, a corruption of ဝမှတ်, *n.* one who picks up an accurate,
 though somewhat superficial, knowledge of literature, as
 distinguished from one who goes through a regular and
 deep course of study, as a ဝထာထိတ် (*pron.* ဝဒထိတ်) ; hence the
 expression ထာထိတ် ဝမှတ်ဖျက်သည်။

ဝမွတ်, *n.* the caraway plant, dill.

—စေ့, *n.* caraway seed.

—စေ့ဆီ, *n.* oil of caraway (ဝမွတ်ဆီ).

ဝမ်း, ၁, *n.* a spring of water (not used alone).

—စေ့, *n.* spring-water.

ဝင်းရေထွင်း, *n.* a fountain filled from a spring.

——ရေပေါက်, *n.* a spring.

——ရေယဉ်, *n.* a stream or current of spring-water.

ဝမ်း, 2, *v.* to feel, feel of, as with the hand, to use means to know or discover, to try, make trial ; ခံဝမ်းသည်။ မင်းငါ့ကို မဝမ်းနှင့်ထော့အမှုတွေ့လိမ့်မည်။

——တဝါးဝါး (ထွားသည်), *adv.* gropingly.

——တိဝမ်းတမ်း (*pron.* ဝမ်းမိဝမ်းခမ်း), *adv.* gropingly to find the way.

——သပ်, *v.* to feel of, strike (သတ်) သတိသမ္ပဇာတိကင်းသောသူသည်။ ဝမ်းသတ်မေးမြန်းခြင်းကိုမပြုသောကြောင့် အမှားအယွင်းများတတ်သည်။ ပထောဂ်တွေ့ဖြစ်သည်တွေ့ရှိမှဖြစ်သည်ဝမ်းသတ်ကြည့်ပါ, try my pulse to see whether the pulsation is due to an evil spirit or normal causes. [ဝမ်း is often used in conjunction with another verb to express, on the part of the speaker, a wish to have an opportunity or chance of doing, seeing, &c., anything; *e.g.*, ထက်စွမ်းထက်စကြည့်ဝမ်းချင်သည်။ သည်ထုကိုကျွန်ုပ်မေးမြန်းဝမ်းချင်သည်။ သည်ထုကိုကျွန်ုပ်အကဲခပ်ဝမ်းချင်သည်။]

ဝယို (from ဝား and ယို), *n.* the anus (vulgar) ; ဝအိုမင်းဝစ္စမင်း။

ဝရနပ်, *v.* to examine thoroughly, sift to the bottom (rarely used) ; အကုန်အစင်စစ်ဆေးသည်။

ဝရနတ်, *v.* to mix together, assimilate by commixing [to effect a collusion, to collude] ; ဆေးနှင့်ဗျား ဂုဏ်ရာနှောမိအောင်ဝရနတ်ထားလိုက်သည်, he mixes medicine with honey in order to assimilate them ; သူတို့နှစ်ယောက်ဝရနတ်ထား၍ မလွဲမပြားမေးမြန်း လိုရာဘူး, they have effected a collusion, and as their statements are not diverse, nothing can be gained by interrogating them.

ဝရာ, အရာ, *n.* a thing, subject, matter, what is for ; used as a verbal formative ; မေးဝရာ, something which has to be asked for ; ချေ့သင့်ဝရာ, something to be hoped for.

ဝရိတ် (*pron.* ဝရိတ်), 1, *n.* expense, money required for the expenses of a journey.

——ဝက (*pron.* ဝရိတ်က), *n.* same ; these two words are generally used together ; *e.g.*, ဝရိတ်ဝကပြည့်စုံလို့ရှိမသွားနိုင်သေးပါ, not having enough money for the journey, I cannot go yet.

ဝရိတ်, 2, *n.* shot ; hence အမြောက်ဝရိတ်, grape-shot.

——ဇေ, *n.* same.

ဝရိယ (Pali), *n.* a deed (either good or bad) ; အကျင့်။ ဝရိယဝိဂုဏတ်ကျမ်း, one of the Buddhist scriptures.

ဝရံအိမ် (from ဝံးရံ and အိမ်), *n.* a low room attached to the principal building. In modern parlance it is only applicable to monasteries.

ဝမိင်္ဂ (Pali ဝမိဏ), *n.* a deed ; အကျင့်။ (ဝမိင်္ဂ ၆ ပါး). (လူအထိုက်ဝမိင်္ဂည် ထွေကျင့်တတ်စေ။)

—ဆာသာ, *n.* customary way, habit ; ဆည်လူထယ်ဝရိုက်အကျင့်ဆိုး ဆည်, this man's actions are very bad ; မိမိတို့ဝရိုက်ဆာသာအလိုက် ဖျော်ဖြေကြသည်, they enjoy themselves in the way which is customary with them.

ဝရွတ်, *n.* a tsaroot, a measure of capacity equal to two pyees (ပြည်).

ဝရွေး, *n.* a tenon.

—ပေါက်, *n.* a mortise.

ဝလင်, *n.* the periwinkle tree.

—မြူ, —နီ, —ကျား, *n.* varieties of the same.

ဝလတ်, *n.* a salè, a measure of capacity equal to one-fourth part of a pyee (ပြည်) ; ကွန်းဝား။

ဝလုံး, a substitute for အလုံး။

—ဝလ (pron. ဇလုံးဇလ) (for အလုံး and အလ), *n.* small, round things, rough or hard particles, occasioning unevenness in sitting or sleeping, or inconvenience in eating, *e.g.*, as when one finds uncooked grains in eating rice ; အိပ်ရာမညီ မညွတ်ဝလုံးဝလှိုလိုအိပ်နိုင်ပါ။ ဝလုံးမစင်လိုထင်းဝားရာဝလုံးဝလှိုသည်.

ဝလောင်း, *n.* the cover of a cooking-pot ; one kind of အဖုံး, often called ဝလောင်းဖုံး။

—ဖြေထောင်, *n.* the handle of said cover ; ဆိုးထွေဝလောင်းထွေနှင့်မိတ် ခမည် (*Proverb*), to act on the “diamond cut diamond” principle.

—ဝလွတ်, *n.* a thread of distinction worn over the left shoulder and under the right arm, as the Brahminical thread (ပြည်ဝလွတ်) or the insignia of nobility used in Burma (ကွပ်ဝလွတ်။ ငွေဝလွတ်, one of twelve strings, was considered the highest and could only be worn by one of royal blood) ; hence ငွေဝလွတ်, a long purse worn round the waist by Burmans and Shans ; it is sometimes used for carrying uncooked rice.

—ချိတ်, *n.* လွတ်ဖောင်း, different kinds worn at court (ချိတ် ဝလွတ်).

—ထိုင်းထိုင်း, *v.* to wear ဝလွတ် à la mode salwè, *i.e.*, over the left shoulder and under the right arm.

စသဝါး (*pron.* စ၊ သဝါး၊ ဝါး၊) *n.* a species of rice (မြစ်ဝသားမြစ်ထဲမှ၊ grown at Sinbyugyun, Upper Burma).

စသီး, *see* စဖူး (infrequent).

စံ, ၁, *n.* a test, standard, a model, a sample, anything presented as a test of the quality of another, particularly gold of a certain quality used as a test of another gold (စံရွှေ), or a precious stone used to test others by (စံကျောက်) မင်းစံရွှေ ဘဝဖူး။ (စံပျောက်အောင်ထူဝေသည်, this expression is met with in composition).

—ထိုင်, *n.* a judge or appriizer of gold, &c. [Formerly in Upper Burma generally, to apprize merchandise from China and the Shan States.]

—ချ, —ထိုး, *v.* to test the quality of an article by comparing it with some standard ; သည်ဘုရားနှင့်တူအောင်စံထုထုပ်ပြရမည်, you must make and show me a model to resemble this pagoda [also used figuratively, *e.g.*, စံထိုးလောက်သည့်ထုထုပ်ထုထုပ် နတ်ထိုးစံထိုးလောက်သည့်မိန်းမဘဲ].

—ထေရ်, *n.* a royal standard, ရှည်သည့်မျှားစံထေရ် (အောင် understood), ရှည်သည့်ခတ်ရသည်။ မင်းလက်စွပ်နှင့် ငါ့လက်စွပ် တစ်သင်းကောင်း သည်စံချကြည့်ကြစို့, let us test and see which is the better ring, yours or mine.

—ရွှင်သမား, *n.* a sharper who defrauds by counterfeiting. This word is of rare use in Lower Burma.

စံ, ၂, *v.* to enjoy, take delight in, indicating a higher degree of enjoyment than စိစား (which often means, in connection with ဝေဒနာ, to suffer and endure pain).

—ကျောင်း, *n.* a temporary kyaung or monastery erected for some special occasion.

—စား, *v.* same.

—နန်းထေရ်, *n.* a temporary palace, such as was built for the king when royal regattas were held, or for temporary residence.

—ပတ် or စွယ်, *v.* ; *see* စိစား, to bathe ; ရေစိစားထေရ်မူသည်, in both senses, appropriated to royalty and divinity ; *comp.* သစ်ပတ် (စံပျော်ထေရ်မူ, *v.* to live, or abide as royalty).

—ပတ်တင် (ကိုယ်ဝတ်စံပတ်တင်), *v.* to wear a garment under one arm and over the other shoulder ; ထက်ကထော့ထိုးသည်။

—မြန်း, *v.* ; *see* စိစား (is said to be equivalent to ထွက်ထေရ်မူသည်။ စင်တေရ်မူသည်).

စံကား (*pron.* စ၊ ကါး), *n.* the champac, bearing a yellow flower ; တရုတ် စံကား, China champac ; စံကားဝါပန်း။

ဝံကားမိင်း, *n.* one variety of the champac.

ဝံကော (*pron.* ဝကေါ), *n.* a shallow, flat-bottomed basket, used to separate grain of different qualities by shaking and tossing; *comp.* မိုင်း ငြား and ဆင်း။ [The compiler is inclined to be of the opinion that ဝံကော should be spelt ဆန်ခေါ။]

ဝ၊ ၁, *n.* writing; a letter, a paper, a document, literature, as မြန်မာဝ၊ Burmese literature; အင်္ဂလိပ်ဝ၊ English literature.

—အံ, *v.* to read aloud, as a scholar.

—အုပ်, *n.* a book with a cover, an English book; ဗုတ်အုပ်။

—ထိုး, *v.* to write, compose; ဝာစီသည်။

—ကြည့်, *v.* to peruse, read to one's self; in an extended sense it means to study.

—ကြပ်, *n.* an examiner.

—ကျင်း (from ကြင်း, a floor), *n.* a thin narrow board used as a covering to a palm-leaf book.

—ချ, *v.* to teach to read. Proverb မိကျောင်းမင်း ခေခင်းပြု ဘုန်းကြီး ဝာချ, exhibiting the art of swimming to the king of the crocodiles and teaching a pôngyi to read. *Anglice*, Teach your grandmother, &c. (ဘုန်းကြီးကထပည့်များ ကျီဝာချသည်).

—ချီ (*pron.* ခချီ), *n.* a secretary, not used singly. Der. ဝာရေး, ဝာချီ, ထောင်စာချီ။

—ချုပ် (*pron.* sa jyôt), an obligatory writing, a contract, a bond, or agreement in writing; sometimes it means a treaty, as ရန်ကုန်စာချုပ်, the Treaty of Yandabo, 1826.

—ချီး, *v.* to magnify or extol in song, as at a “pwè,” when one of the actors extols the bounty and goodness, &c., of the ပွဲထကာ, or person of distinction present; မနေ့ညကပွဲ ထွင် မောင်သာဝံ ဝန်ထောက်မင်း ပြီးရှေ့ကြည်ကို စာချီးလိုက်သည်မှာ အထွန် ကောင်းပေသည်, last night at the pwè the way that Maung Tha Zan extolled Wundauk U Shwé Kyi in song was indeed excellent.

—ချွန်, *n.* a Government order written on a palm leaf pointed at both ends; အမိန့်ထောင်စာချွန်။ ထကြောင်းစာချွန်, *n.* a royal order with only one line of writing; နှစ်ကြောင်းစာချွန်, *n.* an order from the Lhuttaw with two lines of writing.

—စစ်ခေးပွဲ, *n.* an examination (စာဖြန်ပွဲ).

—စပ်, —စပ်ထပ်, *v.*; see next.

—စီ, —စီထိုး, *v.* to write, compose writing; ဝာပွဲသည်။ ဝာထိုးစီထု, a compositor in a printing office; စီထိုသာထိုးသည် ဝာထိုး သေမ ထွန်မီးမထက်ရေးမောင်ပုညစာမိ (*pron.* စာမိ), ဝာထိုး (*pron.* စာဂုံး), အထွန်ကောင်းသည်ထူပါစင်ဘျား, Maung Pônnya is very proficient in composition, sir.

စာစောင်, *n.* a treatise or book (စာစောင်ပေါင်းစည်းမျှရှိသတည်း).

—စွဲ, *v.* to lodge a complaint in writing ; စာထားသည် (formerly equivalent in Upper Burma to သိပ်ပေးသည်, to get out a summons against any one in Lower Burma).

—ဆို, *n.* a bard ; သီခြင်းစီကုံးသောသူ။

—ဆိုတော်, *n.* a king's bard, poet laureate.

—ဆွဲ, *v.* to affix a notice, usually of a menacing character, to a tree, post, building, &c., as when a band of dacoits threaten to dacoit or burn a village on a certain date, ဝဲဒိုးမြို့ကို။ ထန်ဆောင်မုန်းထပြည့်ကျော် ၁၂ ရက်နေ့ညတွင် တမြို့လုံးကျွင်းအောင် ခြိုမည်။ ထားပြင်နေောင် ငေါင်းခေါင်တို့က ရုံးရှေ့မန့်ကျည်းပင်ကြီး အကိုင်မှစာ ဆွဲသည်ကိုခင်ဘျားတို့သိတင်းမျှားမကြားကြသေးဘူးလား ? have you not yet heard the news, messieurs, that the dacoits Nga Naung and Nga Pho Kaung have attached a paper to a branch of the large tamarind tree in front of the court that they will burn Pegu so as to reduce the whole town to ashes on the night of the 12th of waning moon of Tazaungmôn ?

—ဆွင်း (*pron.* စလွင်း), *n.* fine writing, small running (Italian) hand.

—ထင်ခုံ, *n.* a study table, escritoire.

—ထတ် (*pron.* စာထတ်), *v.* to be versed in literature ; *n.* one versed in literature, a scholar (*pron.* စာပတ် or စာတတ်။).

—တန်း, *n.* an official or formal record, a line of writing or printing.

—တန်းစမှတ်, *n.* same (infrequent).

—တန်းထိုးသည်, *v.* to enter or record (မှတ်ဝင်သည်).

—တိုက် (*pron.* စာတိုက်), *n.* a book-case, a post office ; စာသေတိုက်, a dead-letter office ; စာတိုက်သစ်တာ, a letter box. In many parts a Post Master is styled စာတိုက်မိတ်, but it can scarcely be considered a good equivalent for the English word.

—တည်း (*pron.* စာဇး), *n.* one who collates writings.

—ထိုစာရှည်တမ်းသည်, *v.* to issue invitations to a pwè.

—ထား, *v.* to lodge a complaint ; စာစွဲသည် (an Upper Burma expression).

—ထိုး, *v.* to inscribe, as letters on the forehead or breast of a criminal ; စာတန်းထိုးသည်, more frequent ရာဇဝတ်သင့်သောသူကို စာတန်းထိုးသည်, equivalent to the English expression "to brand."

—ပေ (*pron.* စာပေ), writing books ; စာပေကျမ်းဂန်။ စာပေပရိယတ်။ စာပေပိရုကတ်။

စာပေါ်စာလွင် (*pron.* စပေါ်စာလွင်), *n.* superficial writing, as light poetry, novels (infrequent).

— နှိ, — နှိသ, *v.* to teach literature; applied more extensively than စာချ။ [to convey letters, despatches; စာနိယဇော, a mail steamer].

— ဖြစ်, *v.* to send an anonymous petition (in Lower Burma), *lit.* to “throw” a written communication, because it is usually “thrown” in some place where the person for whom it is intended will probably find it.

— ဖြန်, *v.* to repeat from memory (as before a teacher); စာဖြန်သည် means also to undergo an examination as a Government servant. စာဖြန်ထောင်, the Government translator or a Government translator, စာဖြန်; the Burmese also use this word in the sense of replying to a letter (ဖြန်ဖြန် စာဖြန်ပါ).

— ဖေ, *v.* to spell (as a scholar).

— ဖွဲ့, *v.* to write, compose (စာထောင်) writing, စာဖွဲ့သည်; in some instances စာဖွဲ့ has the same meaning as စာချီး; it also means to extol one another's good qualities in complimentary letters as lovers.

— ဓ, *n.* a combination of the letters ဝ, ဝ, ဝ, and ဝ, used as a charm.

— ထည့်စာချ, *n.*; see စာပေါ်စာလွင်။

— ရင်း (pron. စာရင်း), *n.* a register, account, bill.

— ရင်းငှား, *n.* one hired on a written engagement; but in common use any hired servant; အခါအခါအခါ, in bygone days called အမှုထမ်း။

— ရင်းတိုင်, *n.* one who has hired servants, an employer of labour, as a cultivator who hires labourers during harvest time.

— ရင်းထူ, *v.* to take an account; ထူပေါင်းအရေအတွက်စဉ်းစစ်သည် ထိုစာရင်းထူသည်။

— ရင်းဝင်, *v.* to be entered in a register; ရှေ့ထိုက်စာရင်းဝင်, to have one's name entered in the domesday book of the Burman empire, compiled in the year 1145 B.E. or A.D. 1783 by order of King ဒုစိန္တဝိတု, see under ရှေ့။

— ဇေး, *n.* a writer, scribe, secretary; စာရေးခုံ, a writing-desk.

— ဇေးစာချီ (*pron.* စာရေးစာချီ), *n.* same.

— ဇေးထံချ, — ဇေးထံပြု, *v.* to cast lots; ချေသည်။

ဝေဇိပ်, *n.* a roll of writing, a scroll.

—ထိုး, *n.* a letter of the alphabet ; စာထိုးအက္ခရာ။

—ဝါ, *n.* extensive learning ; စာဝါကြီးသည်, စာဝါအားကြီးသည်။

—ဝှက် (ရေးသည်), *v.* to give a word to be spelt (as a teacher) ;
စာဝှက်ရေးသည် (to write in cipher).

—ဆင်ကျောင်း, *n.* a Government (secular) school.

—ဆင်ကျောင်းဆရာ, *n.* a teacher in such a school.

ဝေ, 2, *n.* a sparrow. [Note.—In driving away sparrows the Burmese say ဖေးဖေး].

—ဥက္ကတ်, *a.* speckled, *e.g.*, မြင်းစာဥက္ကတ်, a flea-bitten or roan horse ; မက္ခရူစာဥက္ကတ်, a variety of thrush (minute ulcers covered with a curd-like exudation found in the mouth, fauces, and oesophagus) ; နွားစာဥက္ကတ်, a speckled bullock ; နွားစာဥက္ကတ်ထရှဦးနှင့်လွှဲယဉ်ဦးမီးသွားသည့်မိန်းမတတ်လှသည်။

—မြောက်, *v.* to frighten away sparrows.

—ခုံ, *n.* a match-lock, in which the match is applied by a spring ; မီးပေါက်ထက်နက် (infrequent).

—နှင်, *v.* to drive or frighten away sparrows, *e.g.*, in a paddy-field, to prevent them eating the crops, *see* စာမြောက်, which is in more frequent use.

—ထူးထောင်း, *n.* the sparrow that constructs a hanging nest.

ဝေ, 3 (from အဝေ), *n.* food (used in composition).

—ကောက်, *n.* the space between the lower lip and the chin.

—မိတ် (from မိပ်, to reap), *n.* a grass-cutter ; မြင်းစာမိတ်။ မြင်းစာ မြက်မိတ်။ မြင်းစာထိုး။

ဝေ, 4, *n.* a thing, ဟာ (used with the *pron. a.* ထပ်).

ဝေ, 5, *v.* to have tender regard, to feel for another as for one's self ; more than ဣဘာ (and more disinterested than သနား, which does not necessarily imply that one feels for another as for one's self) ; ဝေ or စာနာ implies that a certain process of compassionate mental calculation takes place in one's mind ; hence in modern parlance ဝေ (not စာနာ) frequently means to compare one thing with another ; မည်သည့်အရာမဆို သူတပါးကို ကိုယ်ချင်းစာမှထေရ်ထိမည်, in everything it would be advisable to have the same feeling towards another as for one's self ; သည်သူမအေချင်းမစာနာစွာချင်းမစာမြှီတတ်သည့်, this man does not act and have the same delicate feeling towards other people's mothers and sisters as he

has towards his own ; သည်လူဟိုလှနှင့်စာလိုက်လှသည်လူအရပ်မြင့်စရာရှိသည်, if one compared this man with that, this one would probably be of greater stature.

စာနာ, *v.* same (most common).

စာ, 6, *v.* to be shrill ; as a verb obsolete.

—စာ or ထာစာ, *adv.* shrilly, continuously ; မိသည့်ညွန့်အသံတစာစာနှင့်, Mi The Nyun, with her shrill voice ; သည်လူထယ်တစာစာနှင့်ခေါ်နိုင်ရန်မကော။

စာကွ, *n.* a species of ginger-wort.

စာဝ (*pron.* ဇာဝ) (Pali), *n.* conduct, deeds ; အကျင့်, charity, alms-giving ; စွန့် ကြံခြင်း စာဝ စရိတ်။ သည် ကျောင်းထကာ စာဝစရိတ်ထယ်အားကြီးသည်။ ထယ်စာဝအကျင့်တန်သည်လူ။ အကြံကိုဆိုကာဌာနတတ်သည့်စာဝအုပ်စုနိုး။ စွန့်ခြင်းကြီးငါးပါးဟုသည်ကားအထယ်နည်း (မေး), concerning the five great deeds of renunciation: what are they ? ပုတ္တပရိဇာဝ။ သားသို့ထိုက်စွန့်ခြင်း။ ဓနပရိဇာဝ။ ဥစ္စာကိုစွန့်ခြင်း။ ဇိမိတပရိဇာဝ။ အသက်ကိုစွန့်ခြင်း။ ဘရိဟပရိဇာဝ။ မယားကိုစွန့်ခြင်း။ အတ္တပရိဇာဝ။ မိမိကိုယ်ကိုစွန့်ခြင်း, surrendering one's children, surrendering one's property, surrendering one's life, surrendering one's wife, surrendering one's own self. သစ္စာဓမ္မဝရိယနှင့်စာဝဟူသည် ရန်သူအောင်မှုကြောင်း ၄, truth, principle, industry and giving of alms, these four things are the causes of victory over one's enemies ; ထောဘ ခေါ်သ မောဟ and မာန။

—ထန်, *v.* to behave badly ; အကျင့်ယုတ်မာသည်။

စာမရီ (*pron.* ဇာမရီ), *n.* a kind of fabulous beast celebrated for a regard to its tail ; စာမရီမြင်းပျံ, a kind of horse (or သမင်) [some say စာမရီ is a bird ; စာမရီဌာန အခြီး ထပ်မျှ အကျွတ် ခံတူး, the 'Zamayi' bird will not suffer the loss of a single feather of its tail]. The Burmese when they wish to express their admiration for a high-spirited, valorous personage, say သည်လူရဲစွမ်းသတ္တိရှိသည် စာမရီမျိုး လိုဘဲ, this man is a man of strength and courage, even like the race of Zamayi.

စာရိတ် (Pali စာရိတ္တ), *n.* custom, habit, way, အလေ့အကျက် ; စာရိတ် is a word very rarely used. The original word (စာရိတ္တ, *pron.* ဇာရိတ္တ) is preferred ; hence သည်လူအကျင့်စာရိတ္တကောင်းသည် or မကောင်း as the case may be.

စာလှုပ် (*pron.* ဇလှုပ်) (from စာ and လှုပ်) (စာလှတ်), *n.* the crop or craw of a bird, a cavity or basin made by a fall of water, a small vessel or junk ; ဌာနစာလှုပ်။ ဌာနကြီးပိမိအဝဝလို့ စာလှတ်ကို ကျောမှထင်၍ အသိုက်ရှိသည် ဌာနထို့ မြန်လေသည်, the big bird, the pelican, being satisfied with food, puts its craw on its back and flies to the place where its nest is.

စာထုပ်ပေါက်, same, 1st def.

စား, *v.* to eat, to corrode, consume; to wear, wear out or off, to divide (in arithmetic). Der. အစာ and အစား, *n.* one who lives on (something); used in composition, as မြို့စား, one who lives on the revenues of a city; ထယ်ကျင်း မြို့စား။ [စာပြီး ခွတ်မြှောက်, applied figuratively to ungrateful persons.]

—ဦးစား, *n.* the attendant on the king who tasted all dishes before his majesty, to obviate the possibility of poisoning.

—ကျက်, *n.* a wonted feeding-place [a grazing-ground; စား ကျက်ထွန်, to wander from its grazing-ground as a bullock].

—ခွက်, *see* စားကျင်း, also a cup for eating.

—စရိပ်, *n.* expense of food.

—ထောင်စု, *n.* a king's steward.

—ထောင်ခံမွေး, *n.* a tuft of hair between the underlip and the chin, an imperial.

—ထောင်ခေါ်, *v.* (*pron.* စခေါ်ခေါ်), equivalent to စားတော်မူ။

—ထောင်ထွေကထေး, *n.* a small boat waiting upon a larger one; generally in tow of ထောင်စပ်ကြီး။ နှော့၊ ပိန်းကော class of boats [generally called စားတော်ကထေး].

—ထောင်ဝန်, *n.* a king's purveyor.

—နပ်, *n.* provisions for a journey; မိထွာ။စားနပ်မိထွာ။

—နယ်, *n.* the territory from which one derives his support.

—နှစ်စားပေါက်, —နှစ်စားပွဲ, *n.* fragments, bits of food.

—မိနပ်, *v.* to be cloyed, surfeited; *see* မိ and နပ်; applied to men, animals and birds.

—ပြင် (စားပျင်), *n.* a piece of matting used as a plate.

—ပွဲ (စားပွဲ), food prepared and placed for eating, a meal, a dining-table, eating-board of any kind.

—ခင်း, *v.* to lay a table in European fashion.

—ပွဲထင် (စားပွဲထင်), —ပွဲထင်ခုံ (စားပွဲတင်ခုံ), *n.* same, 2nd def.

—ပွဲထိန်း (စားပွဲထိန်း), *n.* a butler, steward, khansaman.

—ပွဲထိုင် (စားပွဲထိုင်), *v.* to sit at table, à la European.

—ပွဲထွင်း (စားပွဲထွင်း), *n.* a table cloth.

—ပွဲထောက်ပွဲ (စားပွဲထောက်ပွဲ), *n.* a feast.

—ဖော်ထောက်ဖော်, *n.* one who ordinarily eats with one, a mess-mate, a boon companion (it is equally correct to say စား ဖော်ထောက်ဖော်).

—မီး, *n.* a cooking-place; *comp.* မီး and မီးမီး

စားမိခိပ်, *n.* a cook-house.

—စိုသည့်, *n.* a cook ; ဆိုးသူကြီး။

—စွတ် (စားဖွယ်), *n.* eatables ; ခဲထွတ်။

—ဖြန့်ထုတ်, *n.* a bundle of food taken on a journey.

—ဖြန့်ဖြေ, *v.* to have the appetite satisfied (rare).

—စာမြှောင်, —မြှောင်, *v.* to chew the cud, to ruminate.

—ရန်, *n.* a pledge, earnest-money (စားရန်ငွေ), money or anything given (as clothes given by a lover to his intended) to ratify a bargain or to ensure possession ; စားရန်ငွေ။

—ရန်ပေး, —ရန်ထုတ်, —ရန်သွင်း, *v.* to pay a part in advance.

—ရာမဲ့သောက်ရာမဲ့, *adv.* to be without food.

—ရေးသောက်ငန်း။

—ဝင် (*pron.* စဝင်), *n.* the gullet ; ရေချိုသည့်ချောင်း။

စားစားထို, more frequently စားစားကလေး, *v.* to want but very little (of being). *Anglicè*, "to run a close shave ;" ကျွန်ုပ်တို့ ထောက်ရှင်ပစ်လိုက်သည်မှာ စားစား ကလေးလိုထောင့်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ မြေ ပေါက်လိုက်သည်မှာ။ ထိန်းခင်လိုသာပေါက်မိသည်စားစားကလေးလိုထောင့်သည်။ [*Note.*—In Upper Burma ထိတ်စာကလေး is used, but is said not to be so elegant as စားစားကလေး or ဆိတ်စိတ်ကလေး].

စိစစ်, *v.* to examine with nice particularity, to scrutinize ; *comp.* စစ်ဆေး ; တရားသူကြီးလိုသည်။ အပြစ်ရှိသောသူတို့၏ပျက်စီးခြင်းကိုရည်၍ မပြတ်တရားကို အကုန်စိစစ်ကြပြီးလျှင်။ တရားသဖြင့်အပြစ်ကြီးငယ်ကို မေး ဖြန်းကြည့်ရှု၍။ ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်ကြရာ၏, judges, after thorough investigation, should ever have a regard to the misfortune of the accused, and it is right that they should properly decide great and small offences by inquiring into and scrutinizing them in a just manner.

88, *adv.* strictly, tightly, firmly ; ကြပ်ကြပ်, gushingly, with some noise ; hence ထိစိစိ, same.

—စက်စက်, *adv.* disgustingly, implying moisture or liquidness ; မိုဗ်းအခါတွင်ထမ်းမျှားကိုရှောက်၍မကောင်းမိစိစက်စက်ရှိသည်။

စိတ်, ၁ (Pali စိတ္တ, *n.* mind, စွဲထိုး ; soul, ဝိညာဉ် ; spirit, နံ ; an emotion or affection of the mind, resentment, ill-temper ; အမျှတ်။ စွဲထိုးထိစိတ်, "two bodies one mind." A term applied to persons who have formed a fast friendship ; စိတ်တူ ထိုက်မျှ has a similar meaning.

—အားကြီး, —အားသန်, *v.* to have strong feelings, to have a strong wish or determination to do.

မိတ်အားနည်း, *v.* to have weak feelings, be wanting in passion, ardour, zeal; ယခုမန္တလေးမြို့သို့သွားမည်အကြံအစည်ပြုသည်မှာ အတ္တနိမိတ်အားနည်းသည်။

—အို, *v.* to be distressed in mind from anxiety or conscious inability to avoid a difficulty; တောင်သွားမှတော်မည်ထို၊ မြောက်သွားမှတော်မည်ထိုမိတ်ထဲမှာအိုနေသည်။

—အိုက်, *v.* to be distressed from conscious inability to accomplish an object; more than မိတ်အို။

—ဥပါတ်, *v.* to conceive an idea (?)

—ကစား, *v.* to ramble in mind from one thing to another, to indulge in fanciful speculations or imaginative vagaries.

—ကုန်, *v.* to lose regard for; မိတ်ကွဲသည်။ မိတ်ပြတ်သည်။ ကျွန်မသည် လူကိုသည်ထပ်မြင်လျှင်မိတ်ကုန်ပါပြီ။

—ကူး, *v.* to devise, contrive (မိတ်ကူးရောင်), the power or faculty of forming an idea in the mind; ပန်းချီဆရာမောင်မွန်းမိတ်ကူးကောင်းသောကြောင့်။ အရုပ်ရေးတယ်ကောင်းသည်။

—ကောက်, *v.* to be put out of temper. [It also means to have a wayward, crochety, uncertain temper]; မိတ်ကောက်လျှင်သည်။

—ကောင်း, *v.* to be of a good disposition, have a good temper, to be sane.

—ကျ, *v.* to give up one's purpose; to evince a change in one's temper and habit consequent on old age.

—ကျေ, *v.* to be appeased, မိတ်ပြေသည်; "there appears to be a strong affinity between ကျေ and ကြေ."

—ကျိုးပဲ့, *v.* to be humbled in spirit. "The Burmese rarely, if ever, use this expression," but use မိတ်ထောင်းကိုယ်ကြေ, *v.* to be broken-down in health through mental affliction.

—ကျိုးပဲ့ကြေမွ, *v.* to be humbled in spirit, broken-hearted.

—ကြမ်း, *v.* to be of a rough, savage disposition.

—ကြီး, *v.* to be precociously manly, to be violently angry, hard to be appeased; မိတ်ကြီးဝင်, *v.* to be conceited.

—ကြေကွဲ (မိတ်ကြေကွဲ), *v.*; see နှစ်ယံး (နှံယံး) ကြေကွဲ။

—ကွက်, —ကွက်ကျား, *v.* to be subject to a temporary change of mind for the worse, implying some suspicion, dissatisfaction, anger.

—ကွန်မြူး, *v.*; see မိတ်ကစား, 2nd def., and ဩသံကွန်မြူး။ မိတ်ကွန်မြူး is probably the nearest Burmese equivalent for the English expression "to build castles in the air;" ဩသံ၏ကွန်မြူးရာ ကျက်စားရာဖြစ်သောအသိဓမ္မာ ၇ ကျမ်း။

မိတ်ကြံ, *v.* to be roused to action by emulative considerations ;
comp. အားထူး, to return to a state of mind temporarily in-
termitted.

— ခု, — ခုခံ, *v.* to cherish ill-feeling in silence, to harbour re-
sentment.

— မိုင်း, — မိုင်းခံ, *v.* to be firm in mind, whether for good or for
evil (stoical, imperturbable) ; သည်ကျောင်းထာဝရစွာပစ္စည်းကျွန်း
အစရှိသည်တို့ဆုံးပါးသော်လည်းမူထအစိုင်းမျက်နှာထားသည်။ ထယ်မိတ်မိုင်း
ခံသည့်သူပါ။ မိတ်ခံ။

— မိုင်းခံ, *v.* to be hardened in mind, stiff, obstinate.

— ချ, *v.* to settle the mind, be settled in purpose, intention,
to feel comfortable and easy in mind.

— ချဉ်, *v.* to be ruffled in mind, vexed, to feel a little angry ;
မိတ်ချဉ်ပေါက်သည်။ မင်းကိုကြည့်၍ ဖြစ်ရသော ထယ်မိတ်ချဉ်ပေါက်သည်။

— ချုပ်ထည်း, *v.* to control or bridle one's anger.

— ချွတ်ထွင်း, *v.* ; *see* သတိချွတ်ထွင်း, to be forgetful, as an old man
in his dotage or a person of broken intellect from sickness
or hard usage.

— ငယ်, *v.* to be dispirited, cast down, dejected ; အမိန့်ခံစေ့ရ
သောအခါမိတ်မျှားငယ်ထို။

— ငုံ့, *v.* to comprehend (intelligible, but not of frequent use) ;
အကြံမိ။

— ငဲ့ကွက်, *v.* to be biased in mind, be partial to.

— မြို (မိတ်မြို), *v.* to be sullen, cross, not disposed to speak.

— စက်, *n.* mind ; in composition frequently used synonym-
ously with မိတ်။

— စွဲ (မိတ်စွဲ), *v.* to attract the mind, to have the mind set on
any object.

— ဆောင်း, *v.* to have a violent temper, over which one has
little or no control.

— ဆိုး, *v.* to be angry ; အမျက်ထွက်သည်။

— ဆွေး, — ဆွေးမြေ့, *v.* to be enervated, weakened in mind by
brooding over bereavements or losses.

— ညပ်, — ညပ်ညူး, *v.* to be uneasy in mind, uncomfortable, un-
happy ; နှစ်လို (နှလို) မိတ်နှလိုညပ်ညူး။

— ထင်းခံ, *v.* to be firm, unyielding, မိတ်ထင်းကိုယ်ခံ။

— ထန်း (မိတ်ထန်း), — ထန်းမှန်း (မိတ်ထန်းမှန်း), *v.* to have the mind
directed towards an object, be intent on ; မိတ်ထန်းမိ။

- မိတ်တို့, —ထိုထောင်း, —ထိုတွာ, *v.* to be irritable, be easily offended ; ထက်မိတ်ထိုတွာသည်လူ။
- ထောင့်, *v.* to be firm and unyielding, to exhibit fortitude and calmness in adversity (မိတ်ထောင့်တောင့်ထားမိတ်ထောင့်ပါ)။
- ထွန်, *v.* to draw back from a purpose ; မြိုထိုက်မည်ဆိုကြဒါထဲ။ နောက်မိတ်ထွန်ဆိုမပြုသင့်။
- ထွေ, *v.* to like, be pleased with ; မိတ်နှင့်ထွေသည်။ နှလုံးနှင့်ထွေသည်။ ကြိုက်သည်။ နှစ်သက်သည်။ မိတ်တူလိုက်။
- ထ, *v.* to be angry, မိတ်ဆိုးသည် ; to have a sudden outburst of anger ; မိတ်ထောင်းခဲထသည်။
- ထက်သန်, *v.* to be high-spirited and resolute.
- ထက်မြက်, *v.* to be high-spirited.
- ထန်, *v.* to be violent tempered.
- ထား, *n.* the position or attitude of the mind.
- ထွက်, *v.* to be angry, မိတ်ဆိုးသည် ; အမြက်ထွက်သည် is more elegant than မိတ်ထွက်။
- နာ, *v.* to have the feelings wounded, to be deeply offended ; မင်းကြီးဝေသာန္တရာ ထိုင်းပြည်က နှင်ထုတ်သောကြောင့်။ မိတ်နာစရာ အထွန် ကောင်းသည်။
- နု (ပေါက် or ရောက်), *v.* to have, in advanced life, a disposition to ape the dressing and manners of youth ; မိတ်နုပေါက်။ မိတ်ဖျို ထိုက်နုပါသည်။ ထယ်သည်အမတ်ကြီး မိတ်နုပေါက်သည်, this old woman apes the manners of youth very much.
- နောက်, *v.* to be disturbed in mind ; မိတ်ကြေညာသော။
- နှစ်ထုံး (မိတ်နှစ်ထုံး), *n.* mind ; in composition frequently used synonymously with မိတ်, as မိတ်ကျိုးပဲ့, or မိတ်နှစ်ထုံးကျိုးပဲ့။ မိတ်ကွဲ။ or မိတ်နှစ်ထုံးကွဲ, မိတ်နှစ်ထုံးကွဲ (rare) ; မိတ်နှစ်ထုံးနောက်။
- နှစ်ထုံးကြေကွဲ, *v.* ; see နှစ်ထုံးကြေကွဲ။
- နှိုး, *v.* to excite the mind or feelings of another ; ငါ့မိတ်ထိုထာ မနှိုးပါနှင့်ကွယ်။
- ပါ, *v.* to become willing, to consent in mind ; ရန်ကုန်မြို့ထို့ကျွန်ုပ် ထင်သောစွာနှင့်စီး၍ လိုက်ချင်သောမိတ်ပါသည်။
- ပါထိုက်ရောက်, *v.* to enter fully into a business, soul and body.
- ပူ, —ပူပန်, *v.* to be distressed in mind ; မိတ်နှစ်ထုံးပူသည်။
- ပူဆွေး, *v.* same from continued grief (to experience *corroding* grief).
- ပေါက်, *v.* to be angry ; မိတ်ဆိုးသည်, see မိတ်ထ။
- ပေါ့, *v.* to be slightly deranged ; ထွင်သည်။ နှစ်ထုံးသည် less than ခူး။

- မိတ် ဝိုင်ထိုက်ထိုး (ပြုစုပုံ), *v.* to act entirely on one's own resources, to be resolutely self-confident.
- ပျက်, *v.* to give out, be discouraged from further effort.
- ဖြတ်, *v.* ; *see* မိတ်ကုန်။
- ဖြေ, *v.* to be appeased.
- ဖျိုထိုက်နုရိ, *v.* to be of an immature mind and youthful appearance, to have boyish or girlish ways though grown up. Usually used in a deprecating sense.
- မွေ, *v.* to be confused in mind.
- ဝင့်, *v.* to be of a procrastinating, dilatory disposition ; မိတ်ဝင့်စား။
- ဖျောက်, —ဖျောက်ထက်ဖျောက်, *adv.* in the way of obliterating painful impressions.
- ဖြေ, —ဖြေလက်ဖြေ, *adv.* same.
- မာန်, *n.* ; *see* မာန်, မိတ်မာန်ဆိုးသည်။မိတ်မာန်ဒေါသအလျောက်။
- မူ, *v.* to be affectedly angry, to affect to hold off when selling anything, as a trader, in order to get a better price for one's articles (ကုန်သွယ်တယ်မိတ်မူနေသည်), to affect to hold off, as a girl to her lover, in order not to allow herself to be depreciated in his eyes.
- မျက်, *v.* to be sullen, privately angry ; more than မိတ်မြို့။
- မြင့်, *v.* to be high-minded, proud ; မှလုံးထားမြင့်သည်။ မိတ်မှလုံးမြင့်သည်။မိတ်နေမြင့်သည်။မိတ်ကြီးဝင်သည်။
- မြန်ဆန် (*pron.* မိတ်မြန်စန်), —မြန်ထက် (*pron.* မိတ်မြန်ဒက်), *v.* to be quick in thought and feeling.
- ရှိ, *v.* to have an inclination for ; sometimes in the same sense as ထင် ၂.
- ရှု, *v.* to be slightly irritated.
- ရှည်, *v.* to be not easily provoked, slow to anger, long suffering, forbearing.
- ရှုပ်, *v.* to be confused, troubled, perplexed in mind.
- ရွှင်လန်း, *v.* to be in a happy, joyous state of mind.
- လက်, *n.* mind ; in composition, frequently used synonymously with မိတ် ; *comp.* မိတ်စက်, မိတ်လက်နေထိုင်၍ မကောင်းသောကြောင့်အထက်မြို့ကျေးရွာသို့မြန်လိုပါသည်။
- လှုပ်, *v.* to pretend to be reluctant, unwilling.
- လုံ, —လုံချုံ (*pron.* မိတ်လုံချုံ), *v.* to feel safe, secure, be free from anxiety.
- လှုပ်, *v.* to be unsteady in mind ; applied to the adolescent of either sex ; (မိတ်လှုပ် has quite as much the meaning of မိတ်

မြင့် as the definition above); မိတ်ဆုထုတ်လူသည် is applied to a young person who gives himself, or herself, airs, and affects to look down on persons in the same station of life as him, or her, self.

မိတ် လေ, —လေလွင့်, *v.* to be scattered, dissipated in thought.

—လျှော့, *v.*; see မိတ်လျှော့။

—ဝင်စား (*pron.* မိတ်ဝင်စား), *v.* to enter warmly into a business.

—မေ, *v.* to be confused in mind, puzzled, not knowing what to do; မိတ်မေသည်။

—သန်, *v.* to be resolute, firm in resolution; မိတ်သန်သန်သည်။

—သထောမိတ်, *v.* to be settled and intent (on something), to give one's attention to a matter.

—သာ, —သာယာ, *v.* to be pleased, feel pleasantly.

—သေဝပ်, —သေသတ်, *v.* to be quietly settled in mind, steady in purpose and conduct.

မိတ်, 2, *v.* to split into four parts, to divide into several parts, pieces. [Der. အမိတ်, *n.* a seit, a measure of capacity equal to the quarter of a tin (အထင်း) or two tsaroots (စရွတ်)]
ဝါးထရံလှည့်ရန် ဝါးများကို မြန်မြန်မိတ်ထားပါ, မထုတ်မမှန်သည် ဝကားကို ပြောမိ ချေသော်။ ကျွန်ုပ် ဦးခေါင်းကိုမိုလုံးကြီး ချစ်မိတ် ခွဲပါ စေသား, if I should happen to speak untrue words, may my head be riven by lightning into eight pieces. (This is an imprecation occasionally used by Burmese by way of clinching some assertion made.)

—ပြာ, *v.* same, 2nd def.; မောဂ္ဂလိပုတ္တထိယာမေရ်ဓမ္မာသောကမင်းကြီး အားနိစ္စ အနိစ္စ ထူးခြားစွာပါး မိတ်ပြာခွဲခြမ်း၍ ဟောတော်မူ၍, Maukkali Pôttateittha, the mahti, divided and subdivided the laws of permanence and impermanence in preaching (the law understood) to Mingyi (King) Dammathauka.

မိတ်မိတ် or ထမိတ်မိတ်, *adv.* gently, moderately, as rain (infrequent); မိုလုံးထမိတ်မိတ်ခွင့်ရှိသည်။

မိတ္တဗ္ဗေ (Pali မိတ္တ, mind, and ဗ္ဗေ, a moment), *n.* a state of mind or thought, either the commencement, the continuance, or the termination; see ဥပါဒဗ္ဗေထ။ မိတ္တဗ္ဗေထ and ထင်ဗ္ဗေထ။ ခင် အားကိုပြစ်မှား ထိုသောဆန္ဒ မိတ္တဗ္ဗေထ ထချက်ခန့်မှ မပြစ်မှားပါအူး, I had no desire to transgress against you, sir, even in one single thought.

မိတ္တေ (Pali မိတ္တ, mind, and ဓ, ခွဲခြင်း), *a.* caused by the mind; မိတ္တေ ခရောဂါ, sickness occasioned by mental worry or sorrow, မိတ္တေခနာ။

စိတ္တပုတ္တ (စိတ္တပုတ္တ) (Pali စိတ္တ, mind, and ပုတ္တပုတ္တ, the state of being), *n.* (*pron.* စိတ်ပုတ်ထုတ်), the exercise of the mind ; *comp.* စေတသိတ်။

မိန့်, ၁, *n.* a diamond, of which there are three kinds, ranged according to their excellence, thus ဇွန်းရိုး, နဂါးကျွတ် and ကေန်
 ငြေ။ (မိန့်ထု *pron.* မိန့်ဒု an imitation diamond.)

—§, *n.* red tourmaline or rubellite.

မိန့်, 2, *n.* arsenic ; မိန့်မိန့်မိန့်မြင်းသွား။ မိန့်မြူမိန့်မြူဦးနှောက်။

၈၄, ၃, *n.* swivel, jingal (၈၄၆၅၁၆ most common).

—ဂျဉ်, *n.* a Gardener, or Nordenfeldt gun.

မိန့်ထောင်, မိန့်ပွင့်, *n.* certain decorations in architecture.

85000, *n.* crystallized quartz.

Ꝣꝥꝣꝥ, *n.* the flower fence or peacock's pride.

မိန့်ဖူး, *adv.* any spherical ornament surmounting the vane (၌ဝါမုန့်) of a steeple or spire of a ငြိမ်းဝါ or ခေတီ; in small ordinary pagodas the မိန့်ဖူး is very often an inverted soda-water bottle. In pagodas much venerated the မိန့်ဖူး is often made of gold; often, however, a ရွှေလုံး or a globe of mica is the မိန့်ဖူး. [*Note.*—Mica, a mineral capable of being cleaved into elastic plates of extreme thinness; it is either colourless or presents some shade of light brown, gray, smoky brown, black, occasionally green or violet.]

မိန့်သခွား, *n.* a species of gourd ; ဖရဲ။

မိန့်သွေးကျောက်, *n. corundum, emery* ; ရွှေသွေးကျောက်။

8§:8§, *adv.* intently, steadily, perseveringly; applied to words of looking.

—ကြည့်, *v.* to look at intently, steadily ; စေ့စေ့ဝပ်ဝပ်မျက်ထောင်
မခတ်ကြည့်သည်။

88, 1, *v.* to be set or placed close together; *comp.* ၈၈, opposed to ၈၉.

၈၈, ၂, *v.* to count beads while performing religious duties ; ဖုထီး
၈၈ဆည်, to tell one's beads.

—**ရတီး**, *n.* a rosary made of **ရိုး** (bone or horn), **ရိုးမြိင်** (the gum of the **ရိုး**), **ဆန်းမှုတ်** (cocoanut shell), **ချက်ကျောက်** (imitation precious stone). [Before the British occupation the village of Tabayin, Yéu, was famous for its bead-making.]

88, *v.* to steep, soak in liquor.

— ∞^2 , *n.* a medicinal infusion.

—ရည်, *n.* fermented liquor.

မိမိပြောပြ, *adv.* slowly, moderately, in the way of taking one's ease, as when resting from labour or when the mind is free from care and responsibility ; မိမိပြောပြနေထိုင်သည်, in a bad sense, in the way of lolling about and wasting one's time.

မိမိပြောပြ, *adv.* same.

မိမိပြောပြ, *v.* to have a curse take effect, to become subject to evil in consequence of a curse ; တရားမိမိပြောပြ, *v.* to have a curse take effect in consequence of having committed perjury ; မိမိပြောပြ, *v.* to have a curse take effect in consequence of having transgressed against one's parents in a flagitious and unworthy manner ; မြာမိမိပြောပြ, to have a curse take effect in consequence of having shown great disrespect or base ingratitude to one's teachers ; လူကြီးမိမိပြောပြ, to have it take effect in consequence of gross disrespect to one's elders.

မိမိ, ၁, *v.* to transude, ooze through, whether out of or into ; less than ထိ, to be thrilled with pleasurable sensations or with cold ; မြင်ဆီမိမိသည်, *n.* a swamp, swampy ground, တစ်ခွက်မိမိကြောက်သည်, equivalent to တွေးကြောက်သည်။ ချမ်းလှိုက်သည်မှာရိုးတွင်းမြင်ဆီထဲသို့မိမိသွားရော, it is so cold that it permeates one's very marrow ; ရေတွင်းထူးသောအခါ ခါးတွင်းရမိမိ၍ထွက်သောကြောင့် အထူး ခက်သည်, in sinking the well, digging becomes very difficult owing to the water oozing through half-way down (the Burmese call the water which oozes through the ground in sinking a well at any of the excavations ခါးရေ) ; ထိုအရသာကားထူးခြား (တွင်) တင်ကာမျှလျှင်အကြာတထောင်မိမိသတည်း, concerning that flavour, it was such that by merely placing it (ambrosia) on the tip of one's tongue, it caused a thrill through a thousand nerves (muscles or tendons) ; [also used adverbially, *e.g.*, တစ်ခွက်မိမိကြောက်သည်။သည်ထေးပြားကိုခေါ်ဘဲငိုထား။ အရည်ကိုသာတစ်ခွက်မိမိမျှလိုက်ပါ] .

—ရေ, *n.* spring-water ; ဝမ်းရေ။

မိမိ, ၂, *verb affix*, compounded of စေ and ဆံ, *which see, e.g.*, တွေ့မိမိသောငှါ, in order that he might meet (some one) ; စားမိမိသောငှါ, in order that he might eat.

မိမိမိ, မိမိမိလေးလေး, *adv.* slowly, moderately, မိမိမိ ပြောပြ (infrequent).

မိမိ, *v.* to be green, to be of a green colour, to be green, unripe, immature ; မပြည့်, မရင့်, to be raw, not cooked ; မကျက်, မနပ်, to be overwrought, as silver fresh from smelting ; to be unacquainted, not familiar, not versed ; ကျွတ်, ကျွမ်း, မထေ့

မဝာ, to be destitute of natural affection, unfeeling in one's treatment of kith and kin or of friends, savage, inhuman.

မင်းကား, *v.* same, last def. ; သည်လူသားသွီးများကိုမကျွေးချင်တူးတယ်မင်းကားသည် often followed by ရက်စက်။မင်းကားရက်စက်။

—ညို, *v.* to be of a dark green colour ; မန္တလေးတောင်ပေါ်က ကြည့်လိုက်လျှင်။ စစ်ကိုင်းတောင်။ ရန်ကင်းတောင်များကို မင်းညိုညိုမြင်ရသည်, if one looks from the summit of Mandalay hill, one sees the hills of Sagaing and Yanking, dark green in colour.

—ဖတ်, —မြ, —လတ်, —ထန်း, *v.* ; *see* the parts ; used adverbially in a reduplicated form ; ပန်းခြံထဲမှာပန်းပင်ကလေးများမင်းမင်းဖတ်ဖတ်ရှိသည်, the little flower trees in the flower-garden are green and fresh in appearance.

—ရက်စက်, *v.* to be unfeeling and cruel.

—ရွှေခရီးသည်, *v.* to emit a stale, fetid, rank smell, not so strong as ညို။မင်းကျက်နီးဝေး။ မရွေးမချယ်, without making any difference between strangers, familiar acquaintances, or those that live near or far away. (This phrase occurred in the proclamation which was issued in Rangoon in January 1877 when Her Majesty Queen Victoria was proclaimed Queen-Empress of India.)

—ထီး (မင်းထီး), *v.* to be of a light green colour.

စီ, ၁, *v.* to place one after another in a row ; *comp.* စည်, to place in a continuous row ; *adv.* each, apiece, ထယောင်စီ, each one ; လိုက်စီ, each person ; တခုစီ, each thing, one apiece ; ဆေနတ်တလက်စီကို၍ထွက်သွားကြသည်, they went away with a gun apiece ; သူတို့မှာပုဆိုးတလိုက်တလည်ကြစီရှိကြသည်, as for them, they have each a puhso apiece.

—ထုံး, *v.* to compose (writing).

—ချယ်, *v.* to variegate, diversify, by setting glass, stone, &c.

—စည်, *v.* to place in order. Der. အစီအစဉ်။ ထိုးစေတံရှင်တရားလက်ထက်။ထိုးရာစာသည်။ မဲစာရွှေထိမြစ်အကြောင်းအထုပ္ပတ္တိကို။စီသည်ထက်ထွင်းမှသာထွင်ထိုင်းပြည်သို့ပြန်၍ရောက်နိုင်သည်။

—စီရိရီ, —စီလင်လင်, *adv.* well arranged ; applied to language.

—မံ, *v.* to arrange in some order ; (sometimes conveys the meaning of directing or superintending arrangements).

—ရင်, *v.* same, to order, direct, to decide (ဆုံးဖြတ်), to pass sentence. Der. အစီရင်။

—ရင်ရ, *n.* what comes within any jurisdiction.

စီရီ, *adv.* one after another, in due order, harmoniously, numerously ; မြို့ဝှံထေစီရီဆိုင်းသောကြောင့် မြိုင်းသောမြို့ကလေးကိုသာမြင်ရကော့သည်, owing to the haze overhanging in layers, one can only just see the dark outline of the little town (free translation).

—လျည်, *v.* to place in a regular, even manner ; to be properly expressed, well connected, smooth. Der. အစီအလျည်။

စီ, 2, *v.* to be noisy (obsolete).

—ကျက်, —ကြွက်, —ညံ့, —ထက်, —လောင်, *v.* same ; used adverbially in a reduplicated form, indicative of sounds, not so loud as အုတ်ကျက်, but disagreeable, as the crying of children, the noise of persons quarrelling, &c. ; ခွေးမျှားစီစီကျက်ကျက်နှင့်။

—လောင်မာလောင်, *adv.* same, but louder ; အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ထက်နှင့်ငြိုးသည်နံနက်တိုင်းရန်ဖြစ်သောကြောင့် စီစီလောင်လောင်ရှိသည်။

စီး, 1, *v.* to be mounted on (any vehicle, animate or inanimate), to ride on ; to travel by steamer, ship, boat or railway ; to be shod, wear as shoes, to possess as a spirit, အစိမ်း စီးသည် (ဆီလူးစီးသည်, to have a nightmare) ; ထရဲစီးသည်, (ခြေမျှင်းဒေါ်းဝိုစီး) ခင်ဘျားမြင်းလိုကောင်းကောင်းစီးထတ်ခဲ့လား, can you ride well, sir ?

—ချင်း, *adv.* in single combat ; စီးချင်းထိုးသည်, mounted ; secondarily, mounted or on foot ; to travel alone as a single vehicle or horse ; စီးချင်းသွားသည်။

—နင်း, *v.* same as စီး ; hence စီးစီးနင်းနင်း, *adv.* drivingly (in business) ; ပန်းတနင်္ဂနွေ စီးသင်္ဘောလိုစီးနင်းလိုက်သွားပါပြီ, he has gone travelling by the steamer called the "Pantanaw."

—ဒီး, *n.* the housing of a saddle, a Burmese saddle-cloth thrown over the က or saddle frame for the rider to sit on ; same as ထင်ရန်း, except that the latter was used only by men of rank.

—ရီး, *v.* in a figurative sense has much the same meaning as the English expression to "ride rough shod" over another, *e.g.*, သည်မိန်းမထင်အပေါ်မှာထပ်စီးဝိုး (prom. စီးစီး) ချင်သည်။

—သားချ, *v.* to try a horse's speed, to give a horse gallops with a view of trying his speed.

စီး, 2, to flow, run in a stream, to be strong and rapid as a current ; တယ်ရေစီးသည်။ စီးသင်္ဘောထောင်မျှဝက်ရပ်လိုမထက်နိုင်ပါ, the current is very rapid, even the steamer cannot steam against it, *lit.* her paddles cannot strike forward.

—ဝ, *v.* to put forth effort ; used adverbially ; စီးစီးဝိုးဝိုး။

- မီး, 3, to advance, increase, be enlarged, augmented; not used singly; ထိုးသည်၊ ပွားသည်၊ ပွားမီးသည်။
- ပွား, *n.* increase, profit, advantage; အမြတ်, အကျိုး။
- ပွားထက်, —ပွားထိုး, *v.* to thrive, make profit.
- ပွားဖြစ်, *v.* to be prosperous, successful in trade, fortunate in speculation; သည်နှစ် ကျောင်းထကာစောင်ရွေးညှိ သစ်ချေးကောင်းသောကြောင့်ထက်မီးပွားဖြစ်သည်, owing to the price of timber being good this year, Kyaungtaga Maung Khwé Nyo is very prosperous.
- ပွားချော့, *v.* to be unsuccessful in trading, unfortunate in speculation; less than ပျက်မီး, as it does not imply that a person is *ruined*, but that he has declined in prosperity.
- မီးဖြန်း, *v.* to repeat certain sentences or prayers, ကမ္မန္တနားမီးဖြန်းသည်; *comp.* သရဏုတ်။ အသညသတ်ထံ၌ဖြစ်ကုန်သောဗြဟ္မာတို့သည်။ ကမ္မန္တနားမီးဖြန်းခြင်းထွေသောကြောင့် နံမပါရုပ်သာလျှင် ဖြစ်ရသည်, owing to their blundering in repeating the Kammahtans, the Athinnyathat Brahmas remain only in a corporeal state, in which no mental faculties are present.
- ၇, *v.* to collect, gather together (*trans.* or *intrans.*). Der. အခု။ သည်အတိုးကြီးအရင်ကနှင့်မတူ။ အလွန်ငွေရသည်။
- စည်း, *v.* to do jointly, by joint effort; ဆည် (*pron.* ဆတ်) ကို ဆင်းရဲသားသာဝရစည်းပြီးပျင်ပါသည်။ စုစည်း is very similar in meaning to ဝိုင်း, but perhaps implies more strenuous exertion. It is not, however, in such frequent use.
- စပ်, *v.* to collect and put together, as two or three persons accumulating capital when entering into partnership, &c.
- ဆောင်း, *v.* to collect together; chiefly applied to things.
- ပုံ, —ပေါင်း, *v.*; see the parts; ထုလူးဆောင်းထုမေခါသည်။ မိထရပုံ၌ ထားသောပစ္စည်းများကိုမနှစ်သက်သောကြောင့် အသဒိသအတ္ထကြီးပေးထော်မှုသည်, Thuméda, the embryo Buddh, not holding in estimation the property collected and amassed by his parent, made an offering of incomparable value.
- ရုံး, *v.* same as ၇ (*trans.* or *intrans.*).
- ရှင်ချ, *v.* to rent land (formerly in Upper Burma) on terms by which the amount payable to the owner depended upon the outturn realized.
- ဝေး, *v.* to collect, assemble (*intrans.*) for an occasional purpose; *comp.* စည်းဝေး။ ထမ်းမှတ်လူများထားဖြစ်ကိုးဝေးနေသကဲ့သို့ နိုင်ပါ, I cannot say why it is that people remain collected on the road.
- ထိမ်း, *v.*; see the parts; ကေဘက်ပင်ကိုထိမ်း၍မရိတ်ထက်သောကြောင့် ထက်ထိုက်မမြဲဖြစ်ရသည်။
- သေချ, *v.* to rent land (Upper Burma) on terms by which

the tenant agreed to give the landlord a certain portion of the crop gathered or make good its value in money.

ရတ်, 1, *n.* a hair pencil, a painting brush, a Chinese pen, a sharp tattooing iron; ရှစ်ခွရတ်နှင့်ခွင်ကြောင်ထိုးရလျှင် လူတစ်ယောက်နေ့ချင်းပြီးနိုင်သည်၊ if a person is tattooed with an eight-pronged tattooing iron, the whole body can be finished in a single day.

—တံ, *n.* same.

—ထိုးကောင်း, *v.* to be skilful in tattooing.

—နိုင်, *v.* same, to be expert with the paint brush (*lit.* to have power over the paint brush, *i.e.*, to be able to wield it deftly).

—ရေး, *v.* to paint; ထိုမင်းသို့သည်။ ဗန်းချီရတ်ရေး။ ဆေးချယ်ဘိသကဲ့သို့။ နှစ်ယောက်သော ရင်ထွင်းထန်ဆာဖြင့်။ ထန်ဆာဆင်လျှတ်ဖွားသော်။ ဥရုဒ္ဒါမင်းသို့တူအညီဖြစ်၏၊ and this princess, who was as if she had been painted and illuminated by the brush of a painter, was named "Uritsada" because she was born with ornaments on her bosom which were pleasing to the eye (နှစ်ယောက် means "pleasureful," if this rare word be permitted, or that which affords gratification to the senses. *Like-able*, if it were a word sanctioned by usage, expresses the exact meaning, it is believed).

—သွား, *n.* the hair of a straight brush or the point of a tattooing-iron.

ရတ်, 2, *v.* to be torn, rent, to be disordered, confused, tangled, frizzled, shaggy. Der. အရတ် and ဆတ်; အင်္ကျီဆူးနှင့်ပြီဆိုကြော့ထရတ်သည်။

—ဝဲ, —ဖြတ်, *v.*; see the parts; [to be rude, vulgar, coarse as language; ဆည်ထူအပြောအဆိုရတ်ဝဲရိုင်းပြသည်, this man's manner of speaking is coarse and unpolished].

—ဖွား (from ဖွား, to be loose, not compact), *a.* or *adv.* shaggy, in a shaggy state, like the shaggy hair of a dog, dishevelled, as the hair of a human being; အမျိုးကြီးဝသာရေး။ လင်ရနိုင်ပါမည်ထား။ ခေါင်းရတ်ဖွားနှင့်ဆီမျှ ဓလိမ်းနိုင်တံ။ ရွေးအမွှေး ရတ်ဖွားကြီးနှင့် ရှမ်းပြည်ကပါသောရွေးကြီးကိုမြင်ရလျှင်။ ကြောက်စရာထင်ထိကောင်းသည်။

—ဖွားထ, *v.* to be shaggy.

ရတ်, 3, *v.* to suck with the mouth; *comp.* ရို့, to suck in, suck as bees do honey, imbibe, to kiss (in the European style), to draw as a pump, to charm, infuse virtue into by repeating a muntra.

—ခေါ်, *v.* to cheer by cheruping; the Burmese cherup to their ponies in riding in order to make them stop, also they

cherup in admiration, anger ; သည်ယူရုတ်ခေါ်ရအောင်။စကားပြောကောင်းသည်။

ရုတ် ထီး, *n.* to cherup with the lips, emitting a sound as in loud kissing or as the sound made by the house lizard ; အိမ်မွှေငှက်။

—ဝတ်, *n.* the refuse of an article that has been sucked.

—သတ်, *v.* to make a noise with the tip of the tongue applied to the roots of the upper teeth, by way of coaxing or indicative of sorrow, regret, pity or admiration ; သည်ဆရာရုတ်သတ်ယူအောင်ထရားယောကောင်းသည်။ သည်ဇာတ်မင်းသွီး သိခြင်းဆို ရုတ်သတ်ယူအောင်ကောင်းသည်။

ရုတ်, 4, an astrological term used with လဝ်။ဧပြီ ၄ ချောင်းရုတ်ကောင်းရရန်ရှိသည်။ဧပြီ ၄ချောင်းရုတ်ကောင်းရရန်ရှိသည်။ ရုတ်ဝင်။

ရုထေ (*pron.* ရုဒေ) (Pali ရုထိ), *v.* to remove (to another state), to die ; ရှေ့သည်။ သေသည်။ နေမိမင်းကြီးသူပြည်ကရုထေ၍ နတ်ပြည်မှာဖြစ်ရလေသည်, King Nemi was removed from the world of men and then had existence in the abode of the nats.

ရုတ်ခဲး (ရုတ်ခဲ) ရုတ်ချင်း, ရုတ်ချည်း, *adv.* suddenly, instantly, ရုတ်ခဲ။ ဖြုတ်ခဲ။ [Note.—ရုတ်ချင်း or ရုတ်ချည်း is rarely used ; ရုတ်ခဲ is used to words of sinking, as sinking in water or sinking down into the ငရဲ။ လှေရုတ်ခဲမြုပ်သွားသည်။ လောဟကုန္တီရေရိုရုတ်ခဲမြုပ်သွားသည်။]

ရုတ်ရုတ်, *adv.* same ; also, an intensive to words of sourness or acidity ; ကြက်ပေါင်ဆီး စားသည်ရှိသော် ရုတ်ရုတ်ချည်းသေ့ကြောင့်သွားအသွန်ကြိန်းသည်, one's teeth are very much set on edge when one eats the fruit of the Tenasserim caoutchouc, owing to its being intensely acid.

ရုတ်ရုတ်ရွေရွေ, *adv.* protrusively, as the lips. [Note.—This word is said to be applied to things which are out of proportion, as a large pagoda with a small ထီး, *e.g.*, သည်စေတီထောင်ထီးရုတ်ရုတ်ရွေရွေကလေးနှင့်ကြည့်လိုသကောင်းကူး]။

ရုဒ္ဒသမ, *see* စတုဒ္ဒသမ, *adj.* the fourteenth ; both words are found in Burmese writings.

ရုန်, *v.* to go down (a river), opposed to ဆန်, to follow lineal descent, *e.g.*, ရန်၍ချစ်သည်, to love as a parent does a child, the Burmese being of opinion that more love is borne by a parent to a child than *vice versa* (လှမည်ဆန်စေ။ ရှုမည်ရန်စေ), let the names of human beings 'ascend,' those of villages 'descend,' a rule observed in naming children and in giving names to towns and villages.

ရန်, *v.* to rise up conically, swell up or out ; ပုံသည့်, to heap up the earth on excavating, as a mole ; ပွေးကျစ်ရာပုံကိုဆို ရန်ရန် ကလေးနေသည်။ အကျွန်ုပ်၏ဝမ်းသည်။ မရင်းမရင်း။ ပုံပုံ မထင်, လေးအတတ်နှိ, ကျွန်းကျင်းဗိမ္ဗာသောလေးသွားသည်, ကောင်းစွာသစ်အပ်သောလေး ဖျင်းကို ထိုညီညွတ်စွာပြုကတော့အထိုင်းရှိစေလို၏။

ရန်း, *n.* a wizard, conjuror ; မျက်သွဉ်ဆရာ is far more generally used than ရန်း to designate a conjuror.

—ရ, *see* ဆင်ကွန်း။

—မ, *n.* a witch.

ရန်းရန်း (ရုံးရုံး), *adv.* intensive, applied to words of sinking and some other words of motion, such as drifting ; ထွေရန်းရန်း မြိုင်သည် or မြိုင်သွားသည်, the boat sank right down, *i.e.*, like a stone, or ရန်းရန်းမြိုင်မျောသည်, sunk while drifting.

ရပ်ရပ်, *adv.* intensive, also applied to words of sinking and some other words of motion ; also applied to persons with blindness or deafness, when it conveys the English meaning of being “ stone-blind ” or “ stone-deaf.”

ရပ်စင်, *n.* the Tavoy name for the orange ; လိမ္မော်။

ရောင်, *n.* small ornamental spires, summits, elevations, &c. on the roof or steeple of royal or sacred buildings, including ဒုရင်, မှန်ကင်း, &c., မွန်းချွန်, မွန်းခေါင်း, *e.g.*, ရတနာမွန်းချွန်တုံဆင့်ရှိ သောပြာသာဒ်။

ရလျား, *n.* a kind of ornamental garment worn over the shoulders ; *comp.* ထပက်။ ရလျားပတ်၍, ထတ်ထပ်ထောင်မှသည်, to marry, a term applied to royalty ; မင်းညီမင်းသား။

ရုံ, 1, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness (infrequent) ; ဝန်း, မြိုင်, ရဟိုင်, ရဟုံ, *e.g.*, ရုံဝန်းရဟုံတွင်းမှာထိုသင်းဝယ်ကြိုင်သည်။

ရုံ, 2, *v.* to be double, form a pair, be even ; to be full, complete, စေ့သည်, ပြည့်သည်. Der. အရုံ။ အထုံးရုံ။ ခပ်အိမ်းရုံ။ ကျွန်ုပ်မှာ နားရှဉ်းရုံ နှင့်လယ်ထပ်သည်, as for me, I work my paddy-field with a pair (*lit.* complete pair) of bullocks.

—င, —စေ, *v.* same ; used only in some adverbial forms ; ကျွန်ုပ် လူကလေးများ အလွန် ထမင်းသာလှပါသည် စုံစုံငွေကျွေးလိုက်ပါ ကျောင်းအမေ ခယ်, my young men are very hungry, please feed them, Kyaung Ama, that each may have enough.

—ညီ, *v.* to be met together ; all parties.

—န (pron. နံန), *n.* a newly married couple, a term used in revenue assessment.

—ဗက် (ရံဗက်), *v.* to unite in marriage (infrequent), ခင်ပွန်းလိမ္မော် မင်းသား ၇ ယောက်တို့သည်မောင်ရင်းနှစ်မရံဗက်ထပ်၍အိမ်နန်းစိုးရင်ကြ သည်, the seven princes of Leithsawi (Lichawi) were united in marriage to their own sisters, and reigned as kings.

ရံ ရာ, *n.* a place of arbitration where the parties are confronted; ကိုင်း။ ခင်ကျား။ ရံရာသူကြီးရွှေမှာ သည်ဝကား ပြောစုံပါမည်ထား, come, now, will you dare to say this before the assembled elders ?

—ရာသက်သေ, *n.* a witness before a court of law or arbitration ; ရံရာသက်သေတို့ရွှေမှာ, before assembled witnesses, or ရံရာ လူကြီးတို့ရွှေမှာ, before assembled elders (as in referring a case to arbitration).

—ရာသမ္မာ, *n.* an arbitrator.

—ထင်, *v.* to be complete, entire, perfect (မျှော်ထိုးစုံသတ်သည်, to wink with both eyes ; စုံချင်ချင်သည်, *v.* to take a standing jump with both feet together) ; ထရံ, a pair (or that which would not be in many instances complete without the other, *e.g.*, ကရားလင်ပန်းထရံ, as သည်အိမ်နှစ်ရံထရံမထုတ်ဘူးထင်ရဲ့, I do not think these slippers are a pair) ; သည်အမှုတွင် သက်သေမရ လင်သေးသေ့ကြောင့်စီရင်ချက်မချဘဲဆိုင်းငံ့နေရသည်။

—သေအမွေပြတ်, a legal term applied to both husband and wife dying without heirs on either side.

ရံစမ်း (*pron.* ရံစမ်း), *v.* to try, make trial of.

—မေးမြန်း, *v.* to scrutinize, probe, and inquire into ; သည်အ ကြောင်းအရာကိုရံစမ်းမေးမြန်းပါချစ်တွေ, scrutinize and inquire into the matter, dear friend.

ရံမက် or ရမ္မက်, *v.* to like ; ကြိုက်သည်, to love ; ချစ်သည်, to be pleased with, esteem ; နှစ်သက်သည်, to value, be unwilling to part with ; နှစ်မြှောသည်။ (ထက်ငွေရံမက်သည်) သူတို့နှစ်ယောက် ထော်ထင်ထော်မထားမှီ အတွန်ရံမက်ကြသည်, they love each other very much because they are young husband and young wife (*i.e.*, married in their youth) ; မိုက်ဆံမျှားစွာရံ မက်သော်လည်းသေသည်အခါပိုက်ဆံအိတ် ကိုခေါင်းဆုံးဆုံးရန်ဆောင်မတွေးနိုင်ပါ, though one may love money (*lit.* price) much, yet at the time one dies, one cannot take it away to make a pillow of it ; ရံမက်ဌာန။

ရူ, *v.* protuberate in a point, to protrude as the breasts of a (human) male or female when reaching puberty, to pout or protrude (active) the lips, နှုတ်ခမ်းထိရူသည်။ (စိတ်ဆိုးဆိုက်ကာ နှုတ်ခမ်းကြီးများရူထို, as when a person is sullen ; to set up on end, ထောင်သည် ; applied to nine-pins and such like ; provincial and very rare).

—ထ, *v.* same, 1st def.

ရူကာ, *n.* the passion-flower creeper ; အာသာဝတီ။အာသာဝတီနွယ်နီနတ် ပန်း။ပန်းရူကာ။

ရူဗာ, *v.* to eke or piece out from various sources (infrequent) ; ဝာ is not often used with ရူ။

စေ, 2 (from စေ, to send, order), *verb. affix*, casual; *see* Grammar, သွားစေသည်။မြှောက်စေသည်။

—ခဏိ, *see* next (infrequent); အောင်စေလို၊မြှောက်စေလို (not used in colloquial).

—ထတည်း, *verb. affix*, precative; ဖြစ်စေထတည်း၊ တည်စေထတည်း၊ အောင်စေထတည်း။

—သော, *verb. affix*, precative; အောင်စေသော၊ ထည့်စေသော၊ဖြစ်စေသော။

စေတနာ (Pali), *n.* a union or accordance of mind with an object, inclination; စေတနာ၊ good will, cordiality, benevolence; ကြည်ညိုခြင်း၊စေတနာ ၃တံ။ပုပ္ဖစေတနာ၊မုတ္တုစေတနာ၊ ပရစေတနာ။ စေတနာ ထက်သန်သည်။ စေတနာသဒ္ဓါတရားအားကြီးသည်။အပရာပရိယစေတနာရှေးရှေးက မြဲခဲ့ဘူးသည့် စေတနာ။ ကြင်စေ (တ) နှာ မောင် ကြီးသည့်မှာ စွဲရပ်လို နှောင်။ထူသောအခါစေတနာနှင့်မထူသွင်ကုသိုလ်မဖြစ်နိုင်ပါ။

—ဖြောင့်နိုး, *v.* to have a fixed intention to carry out a benevolent intention, or to make a religious offering; ဣသည်အခါ စေတနာ ၃ တံဖြောင့်နိုးသွန်သွင် အကျိုးများစွာ ခံစားရသည်, when one makes a religious offering and has a fixed intention of offering with the three kinds of good will, one derives much benefit.

—ရှို, *v.* to be kindly affectioned.

စေတသိတ် (စေတသိက်) (Pali စေတ, mind, and ဣတ္ထ, to be connected), *n.* active, motive principle of mind; *comp.* ဝိတ္တုဗြဟ္မာ

စေတီ (Pali), *n.* a sacred depository, of which there are four kinds, namely, ပရိယောဂစေတီ, a depository for the eight sacred utensils; ဓမ္မစေတီ, a depository for the sacred scriptures; ဥဒိဿစေတီ, a depository of things made after the resemblance of sacred things, as idols, &c.; a pagoda of brick, stone, &c., inclosing and surrounding a sacred depository; *comp.* ဖုထိုး။

—ဖုထိုး, *n.* pagodas collectively; some of the most famous Burmese pagodas are:—

- (၁) ရန်ကုန်မြို့။ဣတိဝံစေတီ။
- (၂) ရင်းဆူးလေစေတီ။
- (၃) ပန်းတောင်း (pron. ပဒေါင်း) မြို့။ထောင်ထောင်ဦးစေတီ။
- (၄) ဣထောင်မြို့။ဣနတ်ထောင်စေတီ။
- (၅) တောင်ငူမြို့။ဣဆံတင်စေတီ။
- (၆) ထုံလေးမြို့။ဣဆံတင်စေတီ။
- (၇) လှိုင်မြို့။အပြောက်စေတီ။
- (၈) ပဲခူးမြို့။ဣဆံထောင်စေတီ။
- (၉) ရင်းမြို့။ကြိုက်ကဆန်စေတီ။

- (၁၀) ပြည်မြို့၌ဆံထောင်စေတိ။
 (၁၁) သံလျှင် (*pron.* ထည့်) မြို့၌ရှင်ပင်ကြိုက်ခေါက်စေတိ။
 (၁၂) ဒေါင်းမြို့မြို့ကြိုက်ကယ့်ပွန်းစေတိ။
 (၁၃) ပုသိမ်မြို့၌အမှုထောင်စေတိ။
 (၁၄) ၎င်းမြို့၌မော်ထင်စေတိ။
 (၁၅) ခုခိုင်းရိုးမတောင်၊ ရွှေထိခွတ်စေတိ။
 (၁၆) မော်ထင်မြို့၌ကြိုက်ရှမ်းလင်းစေတိ။
 (၁၇) ၎င်းနယ်၊ ၎င်းကြိုက်စေတိ။
 (၁၈) ၎င်းနယ်၊ ဇွဲကပင်စေတိ။
 (၁၉) ရွှေကျင်နယ်ကြိုက်ထီးရိုးစေတိ။
 (၂၀) မင်းတူးမြို့နယ်၊ မထူလထောင်စက်ထောင်ရာစေတိ။
 (၂၁) စစ်ကိုင်းမြို့၊ ကောင်းမှုတောင်စေတိ။
 (၂၂) အမရပူရမြို့၌အကျက်ရက်၊ အကျက်ကျစေတိ။
 (၂၃) နေထေးမြို့၊ မြတ်စောညီနောင်စေတိ။

၄၉, *v.* to join by a union of parts; to cement, to be complete, not deficient, to put, to close (a door), ဝေးသားသည်။ *Der.* အာဝဇ္ဇာနွှတ်ခင်းဝေးသည်, to compress the lips; ထပေါင်းလပြည့်အခါ ထအိမ်မကျန်။ ဝေးအောင်လက်ဖက်ထုပ်နှင့်ဖိတ်ကြား၍။ ထုရားစွဲတော်ပြုထုပ်ကြသည်။

—င, —ရ, —နွဲ့, *v.* to be diffused, distributed throughout (ဝေးအောင်ပေးသည်); ထွေထက်အစရှိသည်တို့ကို။ ဝေးဝေးလှန့်ဝင်အောင်အပ်ပေးလိုက်ရမည်, you must hand over, in order that they may be whole and complete, the boat, oars, and other things.

—စပ်, *v.* to join by a union of parts, to be reconciled, brought together, united in mind; to be finished well, accurately, nicely; သေချာသည် (*colloq.*), to be သည်ထုအထုပ်အထိုင် အပြောအဆိုမှစ၍ အထွန်စေစပ်သေချာသည်, this man is very precise and exact in his manner of work and speech.

—စုံ, *v.* to be complete, nothing wanting or remaining.

—ဆော်, *v.* to solder, join by metallic cement; ဆော်သည်, to reconcile, bring together, unite in mind.

—ဆို, *v.* same, last def.

—စွတ် (စွတ်), *v.* to be careful that nothing be lost.

—မြေ, *v.* to be nice, accurate; used adverbially; particularly expressive of research or investigation. conducted with gentleness and exactness; စာကိုကြည့်သောအခါတမျိုးသောအထွေရာမျှမကြွင်းရအောင်စေမြေစွာကြည့်ရှုရမည်။

—ရေ (from ရေ, to count), *a.* all; ရှိသမျှ။

စေး, *v.* to be sticky, adhesive. Der. အစေး။ အဝတ်များနှင်းထိရှိ စေးနေသည်, the clothes are sticky from being wet with dew.

—ကပ်, *v.* to stick, adhere; ဘြောင်နှဲစေးကပ်သကဲ့သို့ထောဘသည်ကပ် ဖြတ်သည်, avarice is apt to adhere to one as the sticky gum of the banyan.

—ထန်းထန်း, —ထိုင်းထိုင်း, *a.* sticky as clothes not quite dry; အင်္ကျီ ကိုခြွေးမိုသောကြောင့် စေးထန်းထန်းကြီးနေသည်, the jacket is very sticky owing to its having been wet with perspiration.

—နဲ, *v.* to be close, stingy, close-fisted, parsimonious; more than စပ်စည်; သည်ကျောင်းထကာအတွန်စေးနဲသောကြောင့် မိတ်ထယ်ကျ် သည်, this Kyaungtaga's friendships are very limited owing to his being close-fisted. [Note.—စေးနဲမြဲခြာ may be used in the same way if it is wished to make use of a stronger expression.]

စေးမြီ (စေးချို), *n.*; see မြီစေးပျစ်; neither of these words are used in colloquial; မြီမိတ်ပေါင်းအတွန်ထုတ်သည်။

စဲ (စဲ), *v.* to cease, stop, intermit, leave off, ဖြတ်; (မိန်းစဲသည်, to leave off raining; နှင်းစဲသည်, disperse as a fog; ပရိသတ်စဲ သည်, to disperse as an assembly; မီးလောင်စဲသည်, to subside as fire; used with ဖြတ်, but after it, ဖြတ်စဲ, to denote irrevocable separation between a man and his wife); to be finally disposed of as a case in court; also used as when a person makes his appearance while being made the subject of conversation (*i.e.*, before the conversation breaks off); စကား ဖွင့်ပြတ်စဲသေးတူး၊ ခင်ကျားရောက်လာသည်, to travel without let or hindrance, as people by any road, or thoroughfare, *e.g.*, သည်တင်းကိုလူဥပယိုမစဲအောင်ထွားသည်တင်း။

စဲယံ (စဲယံ), *n.* a species of dogbane.

စော, 1, *v.* to be early (premature). Der. အစော။ ခင်ကျားအကြံထမိတ် စောထိုထုမိတ်မိသည်, owing to your scheme being premature, he suspected it.

—စော, —စီးစီး, *adv.* early, စောစောစီးစီးထတတ်သည့်လူမျက်နှာကြည် ထင်ရှင်သင်းထတ်သည်, the man who is in the habit of rising early has generally a placid and happy countenance; ကျွန်ုပ် ကိုစောစောနှိုးပါ, wake me early.

—စောကြီး, *adv.* very early.

—စိုရိုး, —စိုရိုးတစေ, *adv.* very early (obsolete).

စော, 2, to have the mind intent on, eager in pursuit of an object. Der. စိတ်စော, စောစော, ထဝင်စော။ ရန်ကုန်မြို့ထို့မရောက်ဘူးသောကြောင့်

ရောက်ချင်သည်မိတ်ထင်စေသည်, as I have never been to Rangoon, my mind is very intent on wishing to arrive there.

စောက်, 1, *n.* the female private parts (vulgar); မိန်းမအင်္ဂါ။ ဣတ္ထိဗိဓ်, ဣတ္ထိဘေ။ ဣတ္ထိဘဝရုပ်။

—အူ, *n.* an enlargement of the *nymphæ clitoris*; စောက်အူထွက်သည်။

—ကမြင်းမ, —ကမြင်းမသာ, *n.* terms of abuse, the first applied to women and the second to men, but both used by women (စောက်ကမြင်းမ), an obscene term, used allusively and denoting a paroxysm of libidinous desire.

—ခေါင်း, *n.* the female urethra.

—ချေး, *n.* the mucus of the vagina, a term of foul abuse.

—ဇေ, *n.* the *nymphæ clitoris*.

—ပတ်, *n.* the *labia pudenda*; စောက်ပတ် applied to animals.

—ဖုတ်, *n.* the *mons veneris* [of female children အဖုတ်ကလေး]။

—မွေး, *n.* the hair covering the female private parts.

စောက်ကြိုးနဲ့, *adv.* a very coarse intensive used in a good or bad sense; စောက်ကြိုးနဲ့လှန်ပြီ, a very coarse equivalent for အကြိုးနဲ့လှန်ပြီ။ စောက်ကြိုးနဲ့ဦးထွန်းစောက်ကြိုးနဲ့မိတ်သည်။

စောက်ဆင်, *n.* a term of foul abuse; ဆင်။ လူစောက်ဆင်နဲ့။ စောက်ဆိုးမလ, an obscene term of contempt; စောက်ရှူး, another term.

စောက်, 2, *v.* to be steep, precipitous, whether deep or high. Der. အစောက်။

—ထီး, စောက်ထိုး (*pron.* စောက်ထိစောက်ထိုး), also, contrary to the proper order, applicable to doing (စောက်ထီး စောက်ထိုးလုပ်သည်) or speaking; စောက်ထီးစောက်ထိုးပြောသည်။

—ထိုး, *adv.* with one end lower than the other (as when the tongue of a balance is uneven), as a vessel tilted; with the head down, upside down; ဘီလူးထန်မိုးစောက်ထိုးတင်းပြန်။

—ထိုးကျ, *v.* to fall headlong.

—ထိုးမိတ်မြင် (စောက်ထိုးမိုးမြင်), ထိုးထင်းပြန်, *adv.* with the head down and feet up.

—ထောက်, *adv.* with the feet higher than the head; applied to a mode of putting in the stocks, *e.g.*, ထိတ်စောက်ထောက်ခတ်သည်။

စောက်, 3, *qual. verb. affix* (with *o* prefixed to the root), not proper or advisable; *see* Grammar, obsolete.

စောကြော (*pron.* စောငြော), *v.* to appeal to the opinion of another on some doubtful point; *comp.* စောဒက and စောဒနာ, ကျောင်းထကာဦးမြတ်တင်ထံ သည်စကားအဓိပ္ပာယ် စောကြောအေးမြန်းကြဖို့, let us appeal to and inquire of Kyaungtaga U Myat Tin the meaning of the word.

စောင်, 2, *n.* a coverlet, mantle, any loose covering wove in a separate piece; သတ္တထတ်စောင်, a flannel blanket; နွားမထိုက်စောင်, a kind of coverlet woven in Upper Burma; စောင်ပြိုသည်, to cover one's self with a mantle or coverlet either in a recumbent posture or when walking; စောင်ခေါင်းဘီးပြို, to put a mantle, coverlet, or blanket round one's head in a hood-like fashion, as when feeling cold or exposed to the heat of the sun, or when wishing to avoid recognition. In the case of a person feeling his olfactory nerves disagreeably affected by the smell of food being fried in oil it is also used, but then it signifies that the person is lying down, and that he entirely covers his face with a blanket; စောင်ခေါင်းဘီးပြို အိပ်နေသည်။

စောင်, 3, *v.* to lay by for future use; *comp.* ခန်း, to wait, be ready to enter into some business or contest, to be on the point of engaging as two cocks, or as two persons watching their opportunity for picking a quarrel; သည်ယှဉ်ယောင်စောင်ပြီး နေကြသည်။ ထချက်ချက်တွေ့ကြ ထိခိုက်, these two men are watching each other; they will quarrel (or fight) about something or other; ကြက်ကောင် ခွပ်ည်ဆိုစောင်၍ နေကြသည်, these two game-cocks are watching each other with the intention of engaging.

—မ, *v.* to protect in the absence of rightful guardians, to take care, to further the interest of another; very like စောင့်မ in meaning; ကျွန်ုပ်မရှိသည်အခါ။ ကျွန်ုပ်သားသမီးများကို ကြည့်ရှုစောင့်မ ခုတ်ပါ, while I am absent, look after and protect my children; ကျွန်ုပ်သားကိုအထုပ်အအောင် စောင့်မပါခင်ကျွန်း, help my son, sir, in order that he may get employment.

စောင်ခန့် (*pron.* ခန်း, to make a barrier), *n.* a temporary fence, စည်း, marking off the property of one person from that of another. This word is not used in Lower Burma; also called ခြားရိုး။ ခရိုး။ စည်းထုလှင်း။

—ထုလှင်း (*pron.* ခင်း), *n.* excrement, fæces; a term used by medical men.

စောင်ကျား (*pron.* စောင်ရား), *n.* the cringe tree.

စောင့်, *v.* to watch, wait for; *comp.* ငံ and ဆိုင်း, to watch, keep watch as a sentry, to watch over, take care of, protect;

ထိန်းသည်, 'to keep, observe ; စောင့်ထိန်းသည်, စောင့်ရှောက်သည်။ ကျင့်စောင့်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ညောင် ပင်နားမှာ စောင့်နေပါ, wait for me near the banyan tree ; လူဆိုးများလာထုမည်မိုးထိုသူကြီးမောင်လှမ်း ထည့်လုံးငွေထုပ်ကိုစောင့်နေရသည်, Thugyi Maung Lu Bein, for fear bad characters would come and take his money bags by force, had to keep watch over them all night.

စောင့်ကြပ်, *v.* to superintend, to watch over and keep safe, secure, &c. ; အမိုးရ အထုပ်ကို။ ထွင်အောင် မထုပ်မည်မိုးသေ့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ထံ တိုင် စောင့် ကြပ်၍ နေရမည်, being apprehensive that Government work would not be done in an expeditious manner, I myself have to remain superintending it.

—စည်း, *v.* to behave with circumspection, to guard against sin, ကြတ္တပ္ပရှိသည်, evil (as parents their daughter), to restrain one's self ; ချုပ်စည်းသည်, to keep (a law) ; စောင့်ထိန်းသည်။ စောင့်ရှောက်သည်။ မိဘတို့က မကောင်းသောလူများနှင့် စကား ပြောမည်မိုးသေ့ကြောင့်စောင့်စည်းသည်, the parents keep strict watch over their daughter, having misgivings that she will speak with bad people.

—စား, *v.* to wait for something (desirable) with expectance.

—ဆိုင်း, *v.* to tarry for another.

—ထိန်း, *v.* to watch over, protect, to keep guard over, as a sentry ; to practise, observe, keep (as a promise, သစ္စာစောင့်ထိန်းသည်။ စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း။

—မ, *v.* to take care of, aid, assist.

—ရှောက်, *v.* ; *see* စောင့်ထိန်း။ အမျိုးအမိုးကိုစောင့်ရှောက်။ စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း။ ထီထကို နေ့စဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက်ချက်ရှိသည်, he always observes his religious duties.

—ထိုး, *v.* same as စောင့်ရှောက်။

စောင်း, *1, n.* a lute or harp.

—ကောက်, *n.* same.

—ဆရာ, *n.* a professional lute or harp-player.

—တီး, *v.* to play on the lute or harp ; ထိကြားမင်းစောင်းကိုတီးသောအခါ။ စောင်းပေါက် ကထွက်၍နတ်သမီးသုယောကကုန်၏။ ကခုန်သည်ရှိသော် မြိုးယိုမီး၍ကျရာကိုအာသာဝတီနတ်ပန်းဖြစ်သည်, when the Thigya (Sekra) ruler was playing the lute, three female fairies came forth from the aperture in it and danced ; when they danced, the passion-flower (?) sprang up in the place where the moisture from their bodies fell.

—ထက်ရုံး, *n.* the handle of a lute or harp.

စောင်း, 2, *v.* to be not level, that is, to be placed so that one side is higher than the other ; more than ခဲ့ ; *comp.* တိမ်း, to set on one side, incline, place obliquely (with မှတ်စေ့, to be squint-eyed) ; စောင်း is a stronger expression than ခဲ့, to lie on one side စောင်းအိပ်သည် ; to lay or place on one side, to use artful or indirect language or management in order to injure another ; to speak allusively in the presence of another ; *comp.* မိမိ and မှိတ် ; hence ထစောင်း and ထကေထစောင်း တိုက်, *v.* to endeavour to prejudice one against another by unfair, under-hand representations ; *comp.* ရိုးတိုက်။ ထွေထွေစောင်းသည်ကောင်းကောင်းထိုင်ကြပါ, the boat is heeling over ; sit properly ; သည်သူမှန်စေ့စောင်းသည်, this man is squint-eyed ; ထောကျားထိုးအိပ်ခြံသောသက်သို့စောင်း၍အိပ်ထက်သည်, men as a rule generally sleep inclining on the right side.

—မျှတ်, *v.* same, last def.

—ဝင်း, *v.* ; see the parts ; to take the part of any one unfairly in a quarrel, disagreement, &c.

—ထိစောင်းပင်း, *adv.* unevenly, leaning to one side, wobblingly, waddlingly ; စောင်းထိစောင်းပါး, in a reeling, staggering manner ; သည်သူအရက် မူးယို စောင်းထိ စောင်းပါး နှင့် ထင်းကျီမှ အောင်ရှောက်ထက်ထူး။

—ထဲရိတ်ချည် (စောင်းထဲရိတ်ခြည်), *adv.* allusively in a bad sense ; စောင်းထဲရိတ်ခြည်ဖြော။စောင်းထဲရိတ်ချည်ကြည့်သည်, *v.* to look at with a rapid glance of the eye.

—မြောင်းမြောသည်, *v.* to decoy, depreciate, detract in an indirect, allusive manner ; စောင်းမြောင်းမြင်း, rancour, malignity ; ဣထာတရား အားကြီးသောသူသည်။ ငြူစူစောင်းမြောင်းမြင်း အမွန်များထက်သည်, a person of malicious principles is apt to have much rancour.

စောင်း, 3, *n.* a species of tannin tree, the *Carallia lucida*.

—ကထေး, *n.* a species of guttifer, the *Ancistrolobus carnea*.

စောင်းပထေး, *n.* the *Lagerstræmia parviflora*.

စောင်းထန်း (pron. စောင်းဒန်း), *n.* brick or stone steps to a pagoda ; one kind of ထွေကား။ ရွှေတိဂုံစောင်းထန်းအထက်အနံ့ခွက်စောင်းရတ်ထလိုဘဲ, even as being struck with a broken fragment of a bowl by a leper in ascending the steps of the Shwé Tigôn (pagoda). *Anglicè*, " Adding insult to injury."

စောင်းမာနီ, *n.* ; see မာနီစောင်း။

စောင်းထွေး (pron. စောင်းထေး), *n.* the cringe tree.

စောဒနာ, *v.* to inquire, question, on subjects of science and religion ; *comp.* စောကြော။ [စောတနာတက်။ တင်။ (Law), to apply for a revision of a Civil case, စောထနာတင်ချက်, the grounds for a revision.]

ဝေးနာထင်, *v.* to refer to the opinion of another, regarding *any* dispute or difference; or for one's *own* information (ဝေးထင်တတ်သည်, to refer to another to ascertain the existence of any fact).

စောဖျာ, *n.* a kind of tree attaining to the height of 60 feet. The leaves, which are heart-shaped, are 6 or 8 inches long. The fruit is said to resemble that of the *Sterculia foetida*.

စော်, *v.* to smell offensively; not used singly; နံစော်သည်. Der. အစော်. When preceded by another noun, it is itself used as a noun, *e.g.*, မြွေစော်နံသည်။ ပုဂံစော်နံသည်။

စော်ကား, *v.* to be haughty, insolent; ရမ်းကားသည်။

—မော်ကား, *v.* same; ထုမ္မိန်းမကို မြူကျူးတွန်စော်ကားထိုရန်ဖြစ်သည်ထိ ထင်းရသည်, I heard he quarreled because Nga Pyu insulted and was insolent to his wife.

စော်ကဲ, *n.* a Karin chief; ဓမ္မယတ်စော်ကဲမင်းဖြစ်သွားသည်။

စော်ဘွား, *n.* an hereditary prince; appropriated to the Shan princes; သိန်းနီစော်ဘွား။ မိုးနဲစော်ဘွား။ နံဝားစော်ဘွား. The Burmese enumerate ninety-nine Sawbwas as having been tributary to the kings of Burma; ရှင်းကိုးဆယ်ကိုးစော်ဘွား။

ရိ, *v.* to be wet; *comp.* စွတ်. [It has the same meaning sometimes, as စည်, *which see*; *e.g.*, မြို့ရိသည်။ ရွာရိသည်။ ပွဲသထင်ရိသည်, in opposition to မြောက်ကပ်သည်။] အဝတ်များမိုလ်းရိသောကြောင့်စေးနေသည်, the clothes are sticky owing to their being wet with rain.

—ရိစိစိစိ, *adv.* irriguously.

—စွတ်, *v.*; *see* the parts.

—ဖြည်, used in a reduplicated form, *e.g.*, ရိရိဖြည်ဖြည်, *v.* to be fresh-complexioned and full in the face (?)

—ဖတ် (ရိဖတ်), *v.*; *see* the parts; used adverbially; applicable to trees, vegetation, and persons. It seems to be equivalent to the English expression to have a fresh or healthy complexion as a person in good health; သည်ယောကျ်ားရော ဂါထင်းစင်သောကြောင့်မျက်နှာရိဖတ်ဖတ်ရှိသည်။

ရိတ်, *v.* to erect, set upright as a post; ထူသည်။ ထောင်သည်, to establish, to set, plant, whether a seed or a plant; to advance to another for the accomplishment of some joint purpose (ရိတ်ပေးသည်); ဝဲရူးမြို့တွင်အရေးပိုင်မင်းရုံးရိတ်သည်မှာမကြာသေးပါ, it is not long since a Deputy Commissioner's Court was established at Pegu; ဝါဆိုခါခေါင်ထမျှားတို့တွင်။ ထထိုင်းမြန်မာတို့သည်။ စပါးတို့ရိတ်ထေ့ရှိသည်။ ခင်ဘူးကဋ္ဌေ ရိ ကိုရိတ်ပေးဝေ

ချင်ထွင်မိက်ပေးပါဦး, if you wish me to advance Rs. 3 on your behalf, sir, I will do so.

မိက်မိက်, *adv.* direct, straight forward (but downwards); applicable to looking or moving; မောင်ဖြူထင်းရှောက်သည်အခါ မိက်မိက်နှင့်သွားတတ်သည်, Maung Phyu is in the habit of looking straight in front of him with his head bent when he walks.

—မျိုး, *v.* to set, plant (မိက်မျိုးခင်း, a nursery for teak trees).

—လိုက်မတ်ထတ်, *adv.* in an upright and steady manner (free from artifices or machinations of any kind); *adj.* simple, unaffected, artless, undeviating; သည်ဒိန်းမ ရိုးရိုးသားသား မိက်လိုက်မတ်ထတ်ရှိသည်, this woman is honest and artless (equivalent to the English expression 'pursues the even tenour of her way').

မိင်, 1, *n.* a species of wild taurus (*Bos Sondaicus*).

—ပေါင်, —ပေါင်ဒီးမောင်း, *n.* the lock or hammer of a gun-lock (so called from its supposed resemblance to the hind quarter of a မိင်).

မိင်, 2, *v.* to cohere (infrequent). Der. အမိင်, —မြေမိင်, —ထင်ထဲမိင်။ မိင်ဈော, *a.* of a bay colour; applied to horses, မိင်ဈောမွေးရှိသော မြင်း။ မိင်ဝါ။

မိင်, 3, *v.* to drive or ride fast; မြင်းမိုင်းသွားသည်။

—နှင်, *v.* to drive fast; မြန်မြန်ရောက်အောင် မိုင်းနှင်ပါ, "drive quickly so as to reach there soon" (as to a driver of a vehicle).

မိုင်းဖြင်း (*pron.* မိုင်းဖြင်း), *v.* to deliberate, consult what to do in view of an expected event (rare).

မိုးအုပ်, —မိုးထူကြီး, *n.* petty officials in the Burmese time, who controlled the working of the ruby mines at Mogók, Kyatpyin and Kathè.

မိုး, 1, *n.* a broken rainbow, part of a rainbow; *comp.* သက်တံ။

—ငုတ်, *n.* same.

—တံခါးမိတ်, *n.* a double one.

မိုး, 2, *n.* a punch or short chisel used in cutting money; ခွေဖြတ်သည်မိုး, a term used by goldsmiths.

မိုး, 3, *v.* to appear, come out a little, as the projecting end of a thing, ပြူသည်, or as perspiration, blood, or water beginning to ooze on the surface; *e.g.*, မြွေးရှိသည်။ သွေးရှိထွက်။ ချေရှိထွက်, almost as much as ချေမိန့်သည်, less than ထွက် or မိန့်။ မြွေးထွက်သည်။ မြွေးရှိ would probably be the proper term to use for to evacuate the insensible perspiration, မြွေးထွက်သည် for to evacuate the sensible discharge called sweat; to draw out

(milk from the breast), to suck as an infant, **နို့စို့သည်**. Der. **အပွဲ**, *n.* a peg or wooden nail, whether left projecting, or driven in completely.

ပွဲ, 4, *verb. affix*, imperative, 1st pers. plur. ; **သွားကြပွဲ**။ **သွားကြပါဦးပွဲ**။ **တွန်းကြပွဲ**, equivalent to **သွားကြပွဲ**, used in dramatic representations ; **မြန်းကြပွဲ** has the same meaning. Neither of these words are used in ordinary conversation, except in a jocular manner.

ပိုး, 1, *v.* to be chief, superior ; **ကြီးသည်**။ **ကဲသည်**။ **မိုးသည်**, to preside over, rule, have dominion ; **အုပ်သည်**။ **ချုပ်သည်**. Der. **အပိုး**။

— **အုပ်**, — **ကဲ**, — **ပွဲ**, *v.* same, 2nd def.

— **စံ**, *v.* to reign, enjoy sovereignty (**ရွှေထီးရွှေနန်းဆင်းမြန်းပိုးစံ**).

— **မိတ်**, — **ဆက်**, *v.* same, with the additional idea of inheriting from ancestors (rare).

— **ဆောင်**, — **မြန်း**, *v.* same with **ပိုးစံ**, but infrequent.

— **ပိုင်**, *v.* to have dominion and jurisdiction over.

ပိုး, 2, *v.* to be concerned, anxious, troubled, to have misgivings ; **ကြောင့်ကြသည်**။

— **ခန့်**, — **နှောင့်**, — **မိပ်** (most common), same ; **ကျားဆင်အစရှိသော သားရဲတေး အန္တရာယ်ကြောင့်မိတ်နှင်ထိုးမပြင် ပိုးမိပ်မထက် မပြတ်သောလုတ္တ ဖြင့်နေရ၏**။ **ကျွန်ုပ်သားကလေးဆီကစာမချသောကြောင့်အလွန်ပိုးမိပ်ပါသည်** **ကျောင်းအခါ**။

ပိုးစဉ်း (*pron. ပိုးစဉ်း*), *a. or adv.* a little ; **အနည်းငယ်**။ **စဉ်းငယ်**။ **ဆိတ်မိ**, hence **ထရီးထရီး**, same, *e.g.*, **ပိုးစဉ်းမတ်တတ် ကျန်ပါသေး၏**, there is still a little left outstanding ; **ရောဂါပိုးစဉ်းမတ်တတ်ခံရပါသေး** **၏**, I still suffer a little from the disease.

ပိုးစီ or **ပိုးပိုးစီစီ**, *adv.* chirpingly as young birds ; **ငှက်ကလေးများပိုးပိုးစီစီမြည်သည်**။

ပိုးပိုးစစ်စစ်, *adv.* by slight pricks or twinges ; **စစ်ခနဲ**။ **မြက်ခနဲ**။ **တူတာ** **ရောဂါစွဲဆိုကြောပိုးထဲကပိုးပိုးစစ်စစ်နှင့်ကုတ်သည်**, owing to my having chronic rheumatism, my back pains me with slight twinges.

ပွဲ, *verb. affix*, slightly intensive or emphatic ; *e.g.*, **ရခဲပွဲ**, very difficult to obtain ; **မြန်ခဲပွဲထထား**, it is indeed very difficult to accomplish.

ပွတ်, *v.* to add to, superadd, in order to supply a deficiency in quantity or quality ; **ထွောက်**, one kind of **ဆောင်း**, to intrude, be meddlesome, officious ; **ဆိုးထွာရေပြည့်ထိုးပြည့်အောင်ပွတ်ထည့်** **ထိုးပါ**, as the jar is not full of water, put some more in to make it full ; **သူများပြောသည့် စကားထဲမှာ ဝင်ထိုးပွတ်ထည့်**, don't intrude yourself in the conversation of other people.

စွတ်ခဲ, —စွတ်, *adv.* dashing, indicative of the sound of falling into water ; ခေတ္တနှင့်ပင် သိုက်သထိုစွတ်ခဲအသံကြားသည်, I heard a slight splashing sound as of a stone being thrown into the water.

—ပတ်, *v.* to contribute what is wanting, to be officious, meddling ; ခင်ဗျားနှင့်အတူပတ်၍ လုပ်ဆောင်ကြမိ, let us sell together by my adding my merchandise to yours.

စွင့်, *v.* to be erected, elevated, stuck up ; to be perched on high ; စွင့်စွင့်မြင့်သည်, (မြေမှစွင့်စွင့်။ ပေါ်မြင့်သည်, in allusion to the ဗေဒ မိပင်) ; နားစွင့်၍ထောင်သည်, to prick up the ears, as when listening to catch a sound, or in listening attentively to what another is saying ; ကျွန်ုပ်မြင်းသစ်ရုတ်သံကြားလျှင်နားရုတ်ထစွင့်စွင့်နှင့် နေထိုင်သည်, if my horse hears the rustling of a leaf, he remains with his ears pricked up (or နားရုတ်ထစွင့်စွင့်ထိုင်သည်).

—ရုစွင့်, *adv.* sitting on high, implying several. Rarely used in conversation, but found in poetical compositions.

စွတ်, *v.* to be wetted, moistened ; *comp.* ရိ, to be wet. Der. ဆွတ်, အင်္ကျီရေစွတ်သည်, &c. ; စွတ်မြောက်သက်ဖက်, tea which has become dry after being moistened with water.

—ရိ, *v.* to be wet ; *adv.* eating or drinking a little at a time and frequently, စွတ်ရိစားသည်. [Note.—Usually used when food is taken at short intervals, but it may be used when a person takes four or five meals to another's two.]

စွန်, ၁, *n.* the house-kite, a kite (of paper) ; ထေထစွန်။

—ထုတ်, *n.* the small projections on the upper edge of the bezel of a ring, securing the inserted stone ; ထထစွန်စွန်ထုတ်။

—ခေါင်းမြူ, *n.* the Brahmani kite.

—ထောင်ချ (pron. စွန်ခေါင်ချ), *v.* to let fall one side or end of a garment lower than the other.

—ထောင်ဆွဲ (pron. စွန်ခေါင်ဆွဲ), *v.* to pull up one side or end of a garment higher than the other.

—ထောင်တိုက် (pron. စွန်ခေါင်တိုက်), *v.* to drag one side or end of a garment on the ground.

—ထောင်ဖြန့် (pron. စွန်ခေါင်ဖြန့်), *v.* to spread out both sides of a garment.

—နက်, *n.* the black hawk (Pali ကာသသထ).

—ပြောင်, *n.* the spotted kite (Pali ပဝိ).

—ပုဂံ, *n.* the common kite (provincial).

—ဖြီး, *n.* a kind of circular chisel used by shoemakers ; ထောတ်

ဝန်။ ခွန်ဖြီးထူးရှင်း (*pron.* ခွန်ဖြီးထူးရှင်း), used by cultivators for clearing away weeds and rank cultivation.

ခွန်ထက်သည်း, *n.* the *Cæsalpinia digyna*, a large, scandent shrub common all over Burma. It bears pods one or two inches long, each containing from one to three oblong black seeds.

—ထွတ်ကစား, *v.* to fly a (paper) kite.

ခွန်, 2, *v.* to be a side, border (obsolete), to be on the side, border. Der. အခွန်, *e.g.*, ထဆိပ်ထည်းခွန်ထွက်နေသည်, this house is standing out by itself.

ခွန်, 3, *v.* to have a pimple, sore, or sty on the eyelid; မျက်စိခွန်သည်။ မြန်မာလူမျိုးမျက်စိခွန်လျှင်။ သူတပါးကို လှည့်စားလို့ ခွန်သည်လုပ်ပြာဆိုထတ်ကြသည်, the Burmese are in the habit of saying that if one gets a sty in the eye, it is owing to having deceived some one.

စုံပတိ, စုံတတိ or စုံမတိ (ပင်), *n.* the date tree, the great palm.

—ထီး, *n.* the fruit of the said tree.

ခွန်မထက်, *n.* a variety of the jack, very rare in Upper Burma.

ခွန်, *v.* to give up, abandon; ခပ်သည်, to part with, give away; ခွန်ကြသည်, *v.* to give away in charity, to give alms; to venture, hazard, risk; ခွန်စားသည်။ ကျင်ကြီးခွန်သည်, to evacuate the intestines (polite); ကျင်ငယ်ခွန်, to pass urine; နေ့တိုင်းနေ့တိုင်းခြောက်သိန်း ခြောက်သိန်းသော ဥစ္စာတို့ကို ထုတ်ခွန်လျက်ကြီးစွာသော အထွက်ဖြစ်စေသည်။ ခွန်သည့်အခါခွန်ပါရုံ ချောင် (*pron.* jyoung) မိသည့်အခါမိပါလိမ့်မည်။

—ကြ, *v.* to give away in charity, to give alms; ကျောင်းထကာထက်ခွန်ကြပေထက်သည်ကို, the [kyaungtaga] is indeed in the habit of giving away much in charity.

—ခွါ, *v.* to sever, exclude, cast off, as anything useless or injurious; ထန်းထောင်ရွာတွင်မပျော်ခြင်းကြောင့် ခွန်ခွါပြီး ထွက်လာသည်, on account of my being unhappy at Tantabin village, I left it and came away.

—စား, *v.* to risk, be adventurous, ready to give up (all), *e.g.*, as in English to risk everything on one throw of the dice; particularly applied to risking life; ခွန်စားထက်သောသူထောက်ကို ထုတ်ခွန်ချင်သော်လည်း ရှိသေရန် အကြောင်းရှိသည်, though every one may not like an adventurous man, yet there is reason to respect him.

—ပြန် (ခွန်ပင်), *v.* to forsake, throwaway; လည်အမည်းသားပုတ်ခွါပြီး ခွန်ပြန်ထိုက်ပါ, this meat is tainted, throw it away.

—ထွန်းထော, *adv.* too adventurously or more adventurously

than others, in an intrepid, venturesome manner ; စွန်းထွန်းထမပြုသည်။ သူ့ကိုယ်တိုင်စွန်းထွန်းထမခိုးနိုင်သည်မဟုတ်။

စွန်းသွား, *v.* to leave, forsake, abandon ; နတ်သိမ်းတို့နှင့်အမျှလှပသည်ကျေးသောမောင်းမမိသောဘိုးအိုနှင့်သက်သေခံကြောင့် နာရမိသောစွန်းသွားတော်မူသည်။

စွန်း, 1, *v.* to be on the end or extremity, come to a point ; to exceed, make profit, ဖြတ်သည် (obsolete in both senses) ; ငွေ ၁၀၀ မှာထွက်စွန်းသည်, there is an excess of one rupee in the hundred (*i.e.*, Rs. 101) ; ခင်ဘျားငွေကျပ်အပေါ်မှာထရကထကျပ်သာစွန်းပါထေ့သည်, the money you have to get from me only exceeds Rs. 100 by 1, *i.e.*, 101.

စွန်း, 2, *v.* to be stained, discoloured, tarnished ; အင်္ကျီကိုကွင်းသွေးစွန်းလိုဝတ်ရာကောင်းတူး, owing to the jacket (or coat) being stained with betel-juice it is not fit to be worn.

—ကွက်, *v.* same ; ထမိတွင်ရာဂစွန်းကွက်သည် အရာများကိုအမွှေးပါသည်။ or စွန်းသောအကွက်များကိုအမွှေးပါသည်, this expression is used in rape cases.

—ဖြီ, *v.* to be actuated by strong passion or anger, *e.g.*, ဒေါထစွန်းဖြီသည်, *e.g.*, အစ်ကိုအပေါ်မှာစွန်းဖြီသည်ဟုတ်ပါ။

စွန်, 1, *v.* to put into, as a finger into a ring or a foot into a shoe or stocking ; *comp.* ထပ် and သွပ်, to thread or thrud (a narrow passage) ; စွန်သွားသည်။ အိမ်ကြိုအိမ်ကြားစွန်ပြီးသွားသည်, to go straight through a passage without deviation, to follow a path or road ; သည်လမ်းကိုစွန်ပြီးသွားလျှင်လမ်းချာသို့ရောက်မည်လဲ, *hence* စွန်မြဲရသည်။

—ခနဲ, *adv.* intensive ; applied to words of entering (in a quiet, stealthy, unexpected manner) and such like ; အိမ်ပေါ်သို့စွန်ခနဲထက်လာသည်။

—စွန်စွန်, *adv.* with rapidity and violence. [Note.—The Burmese would say of a person who was dim-sighted, feeling his way with a stick, ပျက်စွန်စွန်သောသူ၊ ဒုတိယသောကံ၍ အိမ်အပေါက်ကိုစွန်စွန် စွန်စွန်ဝင်လာနိုင်သည် ; the original definition does not convey the full meaning of the word, and it is doubtful whether စွန်စွန်စွန်စွန် *always* implies “with rapidity and violence.”]

စွပ်, 2, *v.* to accuse falsely, or to accuse on suspicion, but unjustly ; *comp.* ဖိုးစွပ်။

—စွပ်, *v.* same (most common). [စွပ်စွပ် does not invariably mean to “accuse unjustly, or to accuse on suspicion, but unjustly ;” it often has merely the same meaning as ဖိုး။ ထနမကင်းသကဲ့မရင်။]

စွပ်, 3, *v.* to drag along the ground (by buffaloes, bullocks or elephants), requiring greater force than ခရုပ်ဆွဲ, *n.* the runner of a sled or such like vehicle.

—ကြောင်း, *n.* the track of anything drawn along the ground.

—ဆွဲ, *v.* to drag a sled.

—ဗား, *n.* same as စွပ်, *n.* ; particularly applied to the runner on which the corpse of a priest is moved.

—ဗားဒိပ်, *n.* a sled, sleigh, or other vehicle placed on runners ; မတ်တရ (မတ္တရာ) မြို့ကထင်ပျဉ်ခွေကျောက်တော်ကြီးကို။ မန္တလေးတောင်သို့ ရောက်အောင်စွပ်ဗားကြီးနှင့်ဆွဲယူရသည်။

စွမ်း, *v.* to have ability, be able to accomplish ; not used singly. Der. အစွမ်း။ ယူမစွမ်းနတ်မသည်, when man is helpless, the nats succour him.

—အား, —ဗကား, *n.* ability and strength, စွမ်းရည်သတ္တိ။

—ဆောင်နိုင်, —နိုင် (most common), *v.* ; see စွမ်း, သည်အမှုကိုစွမ်းဆောင်နိုင်ပါမည်သား, shall you be able to accomplish this business ?

—မာ, —သန်, *v.* to be strong ; သန်စွမ်းသည်။

စွယ် (from အစွယ်, a tusk).

—ရံ, *n.* a double-tusked elephant, a person skilled in science pertaining to this world and the future ; လောကီလောကုတ္တရာ။ ထရားနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံ၍ စွယ်ရံထွက်သောသူ (also to writings treating of religious and secular matters, စွယ်ရံကျော်တင်ကျမ်း) ; a term also applied to calves born of different mothers being alike in colour, height, sex, &c., and age, စွယ်ရံမွေးသည်။

—မျှောင်, *n.* one of the shores forming an inclined plane, up which logs of timber are drawn, until they rest upon the stout frame-work which in Burma serves for a saw-pit.

—ရန်း (from ရန်, *which see*), *n.* the projecting arms of a seat or carriage, cart ; ထွင်းစွယ်ရန်း။

—ခရော်ပြ, *v.* to show off some good quality, as in placing picked troops in the van of an army with a view of striking terror into the enemy, to carry out a preconcerted signal with a view of gaining some end ; စွယ်ခရော်ပြ၍ခေါ်သည်။

စွယ်ပေါင်ထိုင် (*pron.* စွယ်ပောင်ထိုင်), *n.* a torch made of touchwood and wood-oil, ကညင်ထိုင်။

စွံ, 1, *v.* to get rid of expeditiously in selling ; ရောင်း၍စွံသည်။ သည်က နွေထောသူတေးဈေးဝယ်ကျလိုဈေးရောင်းစွံသည်။

စွံ, 2, *v.* to bear an uncommonly high price ; ရှားသေ့သွေကြောင့် အထိုးထက်သည်, or sometimes အထိုးမြက်သည် ; very rare.

—ရှား, *v.* same.

စွာ, *v.* to exceed, go beyond, သာသည်, ထွန်သည် (infrequent), hence to be meddlesome, to be obtrusive by interfering, more than စွက်, [qual. verb. affix, very; *adv.* formative, *see* Grammar, *e.g.*, ချစ်ထွဋ္ဌာသောသမီး, much-loved daughter; မိုက်ထွဋ္ဌာသောသူ, an exceedingly foolish person; အစစာက, from the very commencement; ပြုငြင်ခွာသစ်သီးသစ်ဖြစ်ထိုက်ရှာရ၏].

စွေ, 1, *n.* to rain incessantly; မိုဟ်းစွေသည်။

စွေ, 2, *v.* to shut one eye while looking with the other, စွေ၍ကြည့်သည်; to have one partially closed, မျက်စိစွေသည်, either from natural causes or from having received some blow or injury; အချို့သောသူများ သေနတ်ပစ်သည့်အခါ မျက်စိစွေ၍ပစ်ထိသည်, some persons, when they shoot with a gun, are in the habit of shutting one eye when doing so.

စွေ, 1, *n.* a kind of squirrel, ရှဉ့်စွေကလေး, called so because it has a pointed snout.

စွေ, 2, *v.* to taper at the end; *comp.* ထွယ်, *e.g.*, as a man with a large body and small head, ခေါင်းစွေကလေးနှင့်, or a large pagoda with a small hti; တုရားတီးစွေသနှင့်ကြည့်၍မကောင်းဘူး။

စွေစွေ, *adv.* taperingly; in an erect posture, as a number of small animals.

စွေရစွေ, *adv.* same, last def. .

စွဲ, *v.* to stick in fast, as an arrow or nail; များစွဲသည်။သံစွဲသည်, to cleave, cling, adhere to (to hit as a mark in practising, whether with a spear or with a gun, as စက်သွင်း၍စွဲသည်), to use habitually, ထက်စွဲ. Der. အစွဲ, ပေါလကနတ္ထ မင်းကြီးလည်း အမတ်ကြီးတို့ ငါးသွီးထော်နှင့်မည်သူသည်ထာထိုက်တန်သည်ဟူ၍။ငါးနှစ်လုံးစွဲ ဟောင်းလည်းမရှိ, and said King Pawlazanekka, "Ministers, there is no foregone determination in my mind as to who is the most worthy person for my daughter."

—ကပ်, *v.* same, 2nd def.

—ကိုင်, —ဆောင်, *v.* to use habitually, to carry as a musket, da or spear (*i.e.*, to be armed with); သေနတ်ထားထုံများကို စွဲထိုင်၍အိပ်ပေါ်သို့ထက်ထားသည်။

—ချက်တင်, *v.* to frame a charge as a Magistrate.

—ဆို, *v.* to accuse in law as a plaintiff; ထရားစွဲဆိုသည်, to bring a charge against a person in a criminal offence.

—မြဲ, *v.* to be persevering, to be fixed or decided in opinion; သည်သူအထူဝါဒ အထွန်စွဲမြဲသည်။ သည်သူလယ်ကို စွဲမြဲ၍လုပ်သည် အထွက်စပါးကောင်းကောင်းထွက်သည်။

စွဲလင်း, *v.* to cleave, cling, adhere; chiefly applicable to the sentiments and affections of the mind.

—ထုံး, *v.*; *see* သုံးစွဲသည်။

30

(The seventh consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of palatals.)

ထ (from ထထ, as much again).

—ထပ်, —ထိုး, *v.* to increase in geometrical progression.

—တု, *v.* (*pron.* တု), to be on a par with, to be of equal weight. In connection with ထောင်း, to bet even on a race ; ထတူထောင်း (*pron.* တုဒူးထောင်းသည့်) (လဲထောင်းသည့်, to give odds in betting, ကြောထောင်း).

—ἄύω, *v.* to increase.—*S.*

ဆ, ၂, *v.* to guess on a slight trial, or examination, or consideration; *comp.* မှန်း. and ဖမ်း, to guess the weight of anything by holding it in the hand. Der. ဆဆ, ထောင်းဆ, ဖြိုင်းဆ, ဖမ်းဆ, (ထားနှင့်) ဆခုတ်, to perform a dexterous feat of swordsmanship or cut skilfully with an ordinary *da*, *e.g.*, so as to sever a single plantain of a comb or bunch without cutting any of the others, or a stick of sugarcane without cutting any of the others in a bundle.

ဆမိသဝါး, *adv.* in an obscure, unintelligible bungling manner.

ဆင်, ၁, *n.* a species of large sheep (not known to the majority of Burmans).

ဆက်, ၂, ၇. a descendant of the seventh generation.

ဆက်, 3, *v.* to connect, join, unite by the ends or in continuation, not laterally, as ရှဉ်း, hence အဆက်, a joint ; to offer respectfully, present as to a king or governor ; *comp* ကပ်. Der. အဆက်။ တရား၌ တရားဆက်နေသောကြောင့် ဝမ်းဝမ်းမှန်း အင်ကြီး မသိသာဘူး။ ဝင်ဘူးမနေကပြောသည် အကြောင်း အရာကို သည်ကနေ ဆက်ပြောပါဦး။

—ကပ်, *v.* same, 2nd def. ; တကာများကတုန်းကြီးများသို့ဆက်ကပ်ထူထပ်သည့်။

- ကလိ (*pron.* ဇက်ကလိ), *n.* the armpit; ချိုင်းတွင်း (*pron.* ချိုင်းတွင်း), လက်ကတီး, လက်ကတီးကြား။

—**ခံ**, *v.* to receive (a place of trust or authority) from another, အထက် အရံအရာကိုဆက်ခံကြီးမိုးသည်; applied to hereditary thugyis.

—ထံ, *v.* to be or have in common ; less than ရောမွင်း၊ ဤအပင်
ကုာ။၊ အသီး၊ မသီးသေဥကြောင့်။ မိမ်းမိမ်းထတ်ထတ် ပြုဖတ် သောခက် ချက်ဖြင့်။

နှစ်သက်တွယ်ပြကတော့အထိုင်းရှိ၏။ ဤအပင်ကား အသီးသီးခြင်းကြောင့်ဖျက်
ဆီးထက်သောသူနှင့်ဆက်စပ်သည်ဖြစ်၍ ပြကတော့အထိုင်းမထည်ရ။

ဆက်ထိုက် (*pron.* ဇက်ထိုက်), *adv.* immediately, without intermission.

—နှယ်, *v.* to be connected, as a race or lineage (တွေ့၍ဆက်နှယ်သည်).

—ထက်, *v.* to do in continuance.

—ထ, *v.* ဆက်ကမ်းရောဝတီဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီးထံဆက်သရန်စာ။ [*N.B.*—It is said to be wrong by competent judges to write, or say, ဆက်သထောင်မူရန်, as by doing so the giver of a present or writer of a letter exalts himself.]

ဆက်ဆက်, *adv.* certainly, truly ; အထည်, အထပ်, အမှန် ကေန့်, ဝင်စပ်, ပုံဆေး, ချွတ်, မုကျွ။ နက်ဖန်ကျွန်ဆက်ဆက်ထားပမည်။

ဆက်ရှင်မင်းကြီး, *n.* a Sessions Judge [in Burma the Commissioners of divisions are Sessions Judges, hence their being styled "Mingyis"]; ဆက်ရှင်ရုံး, a Court of Sessions ; ဆက်ရှင်တံခါး, one of the city gates at Mandalay ; ဆက်ရှင်ဈေး, one of the Mandalay bazaars.

ဆင်, ၁, *n.* an elephant, ဆင်စတင်စဉ်းထေ. "It is the first start-off with an elephant or horse," meaning that these animals have to be mastered when first taken in hand, or not at all.

—ဦးစီး (*pron.* ဆင်ဦးစီး), *n.* an elephant-driver, mahout.

—ကထီး, *n.* the *Solanum ferox*.

—ကပ်, *n.* the balustrade of an uncovered verandah, so called because used in mounting and dismounting an elephant.

—ကာလာကန်ဒီ, *n.* a plant of the genus geodorum.

—ဇဲ, *n.* a chief of elephanters.

—ကျုံး, *n.* an inclosure for catching and taming wild elephants ; ဆင်ဈေးကျုံး။

—ကြက်မောက်, *n.* the schleichera tree, *M.*

—ခရင်း, *n.* a large variety of the egg-plant.

—ရုထည်ပြတ်, *n.* a malignant ulcer on the neck.

—မြေ, *n.* the pleading argument, or representation of evidence, generally of a rebutting nature, whether by a plaintiff or a defendant (so called from an old story in the Institutes of Menu) ; ဆင်မြေထက်၊ ဆင်မြေထောင်း၊ ဆင်မြေထဲ။

—မြေဆင်လက်, *n.* same. [in ordinary parlance an excuse, plea, used in a deprecatory sense as ဆင်မြေ ဆင်လက် ထပ်များသည့် ယူ].

- ဆင်မြေပုံ၊ *n.* the soldiers that accompany and surround a fighting elephant ; the suburbs, immediate environs of a town.
- မြေချော၊ *n.* a side-hill, declivity, slope (မြေဆင်မြေခပ်ချောချောနဲ့သည်).
- မိမြိတ်၊ *n.* eleusine grass ; ဆင်မိ မြိတ်ဖုတ်။
- စီးသူရဲ၊ *n.* an elephanteer or soldier who fights on an elephant ; see under ဝစ်ဆင်္ဂါထေးပါး။
- စွယ်၊ *n.* the tusks of an elephant (ivory) ; ဆင်စွယ်ထားမျှောင့်, an ivory-handled dagger. [ထွက်ပြီးသော ဆင်စွယ် ဝင်သည်မရှိ, “the protruded tusks of the elephant do not re-enter” said of an irrevocable resolution.]
- ထာရာ၊ *n.* a constellation.
- တုံ့မ၊ *n.* the *Tinospora nudiflora*, a large scandent shrub, the stems sparingly beset with pustules or warts. It bears a smooth fruit, as large as a cherry, of a bright orange colour.—*K.*
- ထိန်း၊ *n.* an elephant keeper.
- ထူး (*pron.* ထူး not ဖူး), *n.* elephant fetters.
- နင်းသရက်၊ *n.* a kind of mango ; see လမ္ပတ်။
- နှာမောင်း၊ *n.* the burrowing shell or razor shell.
- မိုး၊ *n.* the migratory locust.
- မိန့်ညှင်း၊ *n.* the halcyon (king-fisher).
- ပေါက်၊ *n.* a young male elephant.
- ပြောင်၊ *n.* a full-grown male elephant.
- ဖြူဆောင်၊ *n.* the royal albino elephant formerly belonging to the King of Burma ; ဆင်ဖြူချေသူနဲ့, to carry a person by taking him up by his arms and legs (in a supine position).
- ထိနပ်၊ *n.* a disease in which the sole of the human foot becomes perforated with small holes ; ဆင်ထိနပ်ကျသည်။
- မုန့်, see အမုန့် (ဆင်မုန့်ယိုသည်).
- မျှော့, *n.* the sea-slug, ပင်ထယ်မိုး။
- ရံသွား, *v.* to amble, pace.
- ရုတ်, *n.* the garuga, a tree of the genus *burseraceæ* : [*comp.* မြိင်ရုတ်.—*S.*]
- ရှင် (ဆင်ထွဏ်), *n.* a frame used in mounting an elephant.
- ဝန် (ဝင်း), *n.* the elephant master general.
- ရွှေရန်ရှောင် (စကားပြောသည်), to speak in a careful guarded

manner so as to avert any unpleasant consequences to one's self.

ဆင်ဇလ်, *n.* a kind of plant, *Ochna squarrosa*.

—ဆန်း, *n.* the *Ficus Roxburghii*.

ဆင်ဒီကိတ် (Eng.), *n.* the Educational Syndicate of Burma ; ဆင်ဒီကိတ်စာမေးပွဲ, an Educational Syndicate examination.

ဆင်, 2, *v.* to make, construct (implying some arrangement of parts), *e.g.*, ဒန်းဆင်, to construct a swing ; စက်ဆင်, a machine ; ငြိမ်းဆင်, to erect a scaffolding or a scaffold for execution, to put in order ဖျင်သည်, put in handsome order, adorn, တန်ဆာဆင်သည်. Der. အဆင် ; အမှုဆင် usually used in a bad sense, to fabricate a case.

—ဖျင်, —ရင်, *v.* same (—ငြင်, —ထင်), (ဖျင်ဆင် differs from ဆင် ဖျင် inasmuch as the latter applies more to personal adornment ; ဆင်ဖျင် is, however, also applied to inanimate objects, as for instance getting a boat ready for starting on a journey ; လှေရွက်တန်ဆာပတာခတ်ကွင်းမျှားကျီဆင်ဖျင်သည်).

—ကြက်မောက်, *n.* the schleichera tree.

—ကွန်း, *n.* a mother of seven sons or seven daughters, without mixture, supposed to be possessed of certain supernatural powers (this is a word seldom, if ever, used in colloquial), ဂုန်းနု။

—မြင်, *v.* to consider, reflect on, စဉ်းစားသည် ; (in some instances ဆင်မြင် has a similar meaning to နောင်တရသည်, as in seriously reflecting on one's past misdeeds).

—မြင်စူးစမ်း, *v.* to consider and inquire into ; ဤပေါ်ထကနက္ခယသည်။ မိမိကျေးဇူးငါ့တွင်တစ်စုံတစ်ရာမျှမရှိဘဲလျက် ဤ၏ချစ်ခြင်းဖြင့်။ ငါ့ချစ်၍သူကောင်းပြုတော်မူသည့် ကျေးဇူးကိုမျှ မထိမြဲရမည် ထောဟု။ ရာဇာ မာန်ဖြင့်။ အမျက်ဝင်လေသော်။ မင်းတို့ဆင်မြင်စူးစမ်းရာသည့်အကြောင်းရှိပါလျက်။ မဆင်မြင်မစူးစမ်း။ မေးမြန်း စစ်ဆေးခြင်းကို မပြုဘဲ။ တဖက်စကားကိုသာ ယုံကြည်တော်မူလေ၏။

—ရွေး, *n.* ; see ချင်ရွေး။

—ဆိပ်, *n.* a kind of fish-trap used in inland fisheries.

ဆင့်, 1, *n.* a joist, transverse supporter of a floor resting in the girders (ဂုတ်ခ).

ဆင့်, 2, *v.* to place one upon another ; ထပ်သည်, to repeat or enforce an order ; ဆင့်ဆိုသည်, အမိန့်ဆင့်သည်။ Der. အဆင့်။

—ကဲ, *v.* to exceed the original (ထေထေ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ကြီးမြင့်အောင် ကြံရသည်). ယခုရာထူးထက် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ တိုးတက်ရန်တော့ထားရမည်။

—စာ, *n.* an order.

ဆင့်ထောင်း, *v.* to repeat, do again, add to; not much used in colloquial; (ဆင့်ထောင်း၍ထပ်မှတ်ရန်အကြောင်းမှာ, an expression used in ဗေဒနာစာ).

ဆင်း, 1, *v.* to descend, ဆက်သည်, opposed to ဆက်, to ascend, to succeed, as a generation.

—ဆက်, *v.* same (also means to be transmitted from generation to generation); မိဘကဆင်းသက်၍လတ်မြေထိုက်ကိုင်စားသောက်ပါသည်။

ဆင်း, 2, *v.* to stretch out (the leg); ခြေဆင်းသည်။ ခြေဆင်းဆိပ်သည်, to sleep with the legs stretched out; ခြေဆင်းထိုင်သည်, to sit (on the ground or on the floor) with the legs stretched out.

ဆင်း, 3, *v.* to shake slantingly as flour, rice, paddy in a shallow flat-bottomed basket (ပံကော) (ဆန်ကို စကောနှင့် ဆင်းသည်), to separate the fine from the coarse part; to smooth by gentle strokes as a blacksmith when finishing the blade of a knife; ထားရွက်ထိုးဆင်းသည်။

—တု (from အဆင်း and အတု) (*pron.* ဆင်းဒု), *n.* an image, idol (of a Buddha); ချစ်အုတ်တု (ဆင်းတု), a golden image; ကြေးဆင်းတု (ဆင်းတု), a brass image; ကျောက်ဆင်းတု (ဆင်းတု), *n.* one made of white stone, generally of stone obtained from the Sagyin mountain (စလွင်တောင်) north of Mandalay.

ဆင်းရဲ, *v.* to be poor, to be unhappy, afflicted, miserable; ပြိုင်သည်, *n.* unhappiness, distress, misery; ဒုက္ခအဆင်းရဲ, hardship, discomfort; အဆင်းရဲခံ, to undergo hardship, discomfort; ဆင်းရဲငါးပါး, the five kinds of misery; မီးရင်အခြင်း၊ ဝမ်းရင်ခြင်း၊ သားရင်ခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်အခြင်း၊ ငယ်ရွယ်က ထိမ်းမြန်းခြင်း။ ဆင်းရဲလိုပုဆိုးထည်ထဲရှိ။ ဆင်းရဲတစ်ချင်းသာတည်, a turn of misery and a turn of happiness; ဆင်းရဲအတူ၊ ကောင်းစားအတူ, together for better or for worse [အပူအထူအအေးအမျှ]; ဆင်းရဲဆင်းတောင်း (*pron.* ခေါင်း) ရှိ, to be in poor, wretched circumstances; this is a colloquial expression.

—မြိုင်, *v.*; see ဆင်းရဲ, 2nd def.

—ဆင်းတောင်းရှိ, *v.* same as ဆင်းရဲ။

—သား, *n.* one of the common people, not a nobleman or member of Government; ဆင်းရဲသားကွန်ထင်ချိုး။ ကွန်ထင်ဆင်းရဲသားပြုပြင်ထုပ်စားရသည်။

ဆင်, 1, *v.* to cut in parts; particularly applied to cutting up sugarcane; ကြိတ်ဆင်သည်, to be difficult, dangerous as a road, as if impeded by joints and knots; ဆင်းဆင်သည်။ Der. ဆင်ဆင်။

ဆင်ရ, *v.* same, last def.; to be troublesome, annoying, as in cross-questioning or in putting crabbed, difficult questions; *မှဆင်သည်။* ကျွန်ုပ်ကိုဆင်ရမေးပါနှင့်, do not ask me troublesome questions. [*Note.*—ဆင်ရ is also used in a *good* sense, as when a person, anxious to improve his knowledge, asks difficult, puzzling questions of those who are better informed than himself. This term, applied to a barrister or advocate, would be commendatory.]

ဆင်, 2, *v.* to cheapen, offer a lower price, chaffer; to beat down in price, haggle. Der. အဆင်အဘိုးဆင်။ ဈေးဆင်။ ဆည်မိန်းမက ထေးဈေးထိုးထွားသည့်အခါသူတပါးထက်ထိုထိမိုလိများကိုအဘိုးချိုချိုနှင့် ဆင်၍ဝယ်တတ်သည်။ [*Note.*—အဆင်ထည့်သည်။အဆင်ပေးသည်။ means that the vendor gives the buyer a little over to what he is, strictly speaking, entitled, *e.g.*, အဆင်ထည့်ပါဦး။ အဆင်ပေးထည့်ပါဦး, *comp.* အထိုက်ပေးသည်။]

ဆင်, 3, *v.* to hew (stone), carve in stone; ကျောက်ဆင်သည်။ ကျောက်ဆင်အမှုထမ်း, the stone-carvers in the king's service at Mandalay, who hewed stone from the Sagyin mountain.

ဆည် (*pron.* ဆယ်), *v.* to dam up (water), to make a bank, dam; [an irrigation dam]; *n.* a dam; larger and more prominent than တမန်။ တမက်ဆည် ကန်။ နှစ်တက်ဆည်ကန်။

—ကန်, —ခြား, —တက်, —မိတ် (ဆည်ခံသည်), *v.* to make a bank, dam.

—တက်, *v.* to make a bank, dam (erect).

—မိုး, —ပေါင်မိုး, *n.* a bank, dam; *comp.* ကန်ပေါင်မိုး။ ဆည်ပေါ်ငါးကျော်ပြီသည်, to ignore one's immediate superior in any matter in order to curry favour with, or give information to, one who is superior to both; *lit.* acts like a fish leaping or crossing over a dam.

—ရေသောက် (*lit.* 'drinking the dam water'), *v.* to be irrigated by means of an irrigation dam; ဆည်ရေသောက်သည်ထပ်များ or ဆည်ရေဝင် သည့်ထပ်များ။

ဆည်း, *v.* to collect, accumulate, amass, treasure up, to acquire as knowledge; not used singly; ရသည်, ပေါင်းသည်။ အားဆည်း *v.* to nerve one's self for any undertaking or enterprise, gather strength.

—ရ, *v.* same (infrequent).

—ဖူး, —အူး, *v.* same, most common; ယခုမြန်မာသားသွီးတို့သည်။ အင်္ဂလိပ်စာသားပညာများကိုဆည်းအူးလေ့ရှိကြသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်း။ ပုဂ္ဂိုလ်းမတို့က ဤသို့ဆိုကြ၏။ ငါတို့ဆည်းအူးသောဥစ္စာသည်။ နည်းသော်လည်းကောင်း၊ ပျားသော်လည်းကောင်း။ သားသွီးတို့တို့သာမဟုတ်တုံ့လော။

ဆည်းကပ်, *v.* to adhere to, be under the care and guidance of ; မှီခိုသည်။ ထုရားပုထိုးဆည်းကပ်သည်။ ဆရာသမားထံဆည်းကပ်မှီခိုသည်။ ရထ နာပုဂ္ဂိုလ်ထံဆည်းကပ်သည်။ မင်းရှေ့မှူးထံဆည်းကပ်သည်။ ထာသကိုဆည်းကပ် သည်။ ကိုးကွယ်သည်။

ဆည်းကြိ, *v.* to be soothing, quiet, pleasant, as a wilderness ; *comp.* ဆိတ်ညံ့။

—ဆာ (*pron.* ဆည်းဇာ), *n.* dusk, twilight, whether of morning or evening ; နေဝင်ဆည်းဆာ။ ညခင်းဆည်းဆာ။ တိမ်ဆည်းဆာရောင်ထ သည်။ ဆည်းဆာ is very little used in colloquial, and its use in consequence is scanty ; နေဝင်တိမ်တောက်။ ဆည်းဆာရောင်။ ဆည်း ဆာရောင်တို့ရှည်, to be short or long, as a period of twilight.

ဆည်းညံ့, *v.* to be still, solitary ; *see* ဆိတ်ညံ့။

ဆည်းလည်း (commonly *pron.* ဆွဲလွဲ), *n.* a small bell with a tongue shaped like a ညောင်ချက် ; *comp.* ခေါင်းလောင်း, a large bell *without* a tongue—(1) ရွှေဆည်းလည်း။ ငွေဆည်းလည်း။ မိုးကြိုး ဆည်းလည်း။ (2) ဆင်ဆည်းလည်း။ နွားဆည်းလည်း။ ဆိတ်ဆည်းလည်း။ ခွေး ဆည်းလည်း။ ဆည်းလည်းဆန်, the tongue or clapper of such bell.

ဆဋ္ဌမ (*Pali*), *n.* the sixth ; ခြောက်ခုမြောက်။

ဆတ်, 1, *n.* a large species of deer, the sambur [*Cervus aristote- lis*, ဆတ်မြို့ (*pron.* ဆတ်မြို့), horns of the sambur, ဆတ်မြို့နု, harts- horn (?) used medicinally].

—မြို့ရပ်, *n.* a kind of climbing fern.

ဆတ်, 2, *n.* a descendant of the sixth generation ; scarcely, if ever, used either in colloquial or writing.

ဆတ်, 3, *v.* to be brittle, easily broken ; *comp.* ကြိပ်, to be quick, sudden in movement, to be irritable, snappish, ကြိပ်သည်။ ထ ခါထည်း (*pron.* ထတ္ထဒဲ) မိတ်ဆိုးလိုက်တာဆတ်ဆတ်ခါဗို, to freshen as the wind, *e.g.*, လေဆတ်ဆတ်လာဖြိုဖြင်းထော့မည်လို။ [ဆတ်ဆတ် ထာခဲပါ, come quickly. The English colloquial expres- sion “look lively” and come is the best equivalent for this.] သည်လက်သမားအုပ်ထုပ်သည်မှာဆတ်ဆတ်ရှိသည်။ [*Note.*— As used by the Burmese, the word ဆတ်သည်, when applied to individuals, does *not* always mean “snappish,” “irrita- ble.” It usually means that a person is quick-tempered, and also implies that he is high-spirited as well ; when ap- plied to horses it means high-mettled, fiery—(1) ထရှပ်စိကား ထားတယ်ဆတ်သည်။ (2) သည်ထူတယ်ဆတ်သည်။ မဟုတ်မခံတတ်သူ။ (3) သည်မြင်းထာဆတ်သည်မြင်း။ သတိနှင့်စီးပါ။ (4) မိတ်ဆိုးလိုက်တာဆတ် ဆတ်ခါဗို။]

—ခနဲ (*pron.* ဇတ်ခနဲ), *adv.* suddenly ; အမြောက်ပင်သည်အခါ ဆတ်ခနဲလန်နိုးသည်။

ဆန်ဝတ်, *see under* ဝတ်, to put rice into a cooking-pot at the time when the water begins to boil.

—ခါ (*pron.* and frequently written ခါ), *n.* a sieve; ဆန်ခါကြီး, a village on the Irrawaddy above Danubyu.

—ခွဲ (*pron.* ဆွဲ), *n.* small broken rice.

—စက်, *n.* a rice-mill.

—စေ့, *n.* a grain of rice, ဆန်။

—စေ့စရိတ်, *n.* a very small kind of shot (‘No. 6’?)

—ထမ်း, *n.* a porter who carries rice.

—နပ်, *n.*; *see* ဆန်ခွဲ, ဆန်နပ်ဆန်ခွဲ (*pron.* ဆနပ်ဆွဲ, ဆန်ခွဲထမ်း), small broken cooked rice; ဆန်ခွဲထမ်း, curry cooked with broken rice.

—ပန်း, *n.* rice cooked and held between the hands, instead of flowers, while worshipping before an image.

—ပုဂံ (—ပုဂံမုန်), *n.*; *see under* ပျက်စွာချေ, မိန်းမကထေးပျားဆန်ပုဂံ မုန်ခွဲပျက်စွာချေပေသည်။

—ပျား, *n.* the poorest sort of rice, separated by tossing in a စံကော။

—ဖြန်း (*pron.* ဆန်ဖြန်း), *see* အဖြန်း, the worn part of grain.

—ဖွပ်, *v.* to clean rice by pounding.

—ရင်း, *n.* the best kind of rice, separated by tossing in a စံကော; ဆန်ရင်းနာနာဖွတ်ရမည်, one must pound thoroughly the best (*lit.* original or stalk) rice. This is an expression used in a figurative way. It means that one should be more severe towards one's own personal friends, servants, &c., when they do wrong, than to other people.

—ထတ်, *n.* the middling sort of rice between ဆန်ရင်း and ဆန်ပျား။

—ထိုးထီး (*pron.* ဆန်ထိုးထီး), *n.* rice partially husked, as it comes from the mill (before the ဆန်ဖွပ် operation takes place, ထိုးထီးဆန်; စကားထိုးထီးပြောသည်, to speak in a puzzling, ambiguous manner).

—ထွေ, *n.* parched grain.

—သည် (*pron.* ဆန်သည်), *n.* a dealer in rice.

ဆန်, 2, *v.* to go up (a river), to go against the tide, wind, *e.g.*, ရေဆန်သွားရသည်, ထေဆန်သွားရသည်, to ascend to the နတ်ပြည်။ နတ်ပြည်ထူပြည်ရန်ဆန်ဖြစ်ရသည်, to contravene (authority); အာဏာဆန်သည် (အာဏာကိုမိဆန်သည် is better).

—ကန်, *v.* same, last def., not frequent.

ဆန်ဝုဒ္ဓိ (ဆန်ဝုဒ္ဓိ), *n.* the ninety-six diseases that flesh is heir to ; ဇမ္ဗဝိသောရောဂါ, when written in the present way, *pron.* sanawòddi ; ဇမ္ဗဝိသောရောဂါ ဟူသည်။ ထိုသို့မရှိ ပကတိချင်းသာပါ စေတည်း၊ this is an expression found in friendly letters, epistles.

ဆန္ဒ (Pali), *n.* desire ; အလို, ကာမဆန္ဒ, lust of the flesh ; သူငယ်ချင်း တာဝချစ်ကြည်ရည်ကြသည်။

——ဂတိ, *n.* the following of one's own desire, or the following of another's to an improper and servile limit ; ဆန္ဒဂတိလိုက်သည်, ဆန္ဒလိုအပ်။ မဂ်လင်၍ပင်သလော။

ဆန့်, 1 (from စန့်), *v.* to stretch out straight from a bent or curved position ; *comp.* ဆန်း, to draw out, lengthen, as a bar of metal by beating (infrequent) ; ဆန့်သောခဏ။ ကွေးသောခဏ၌ သေရမည်မထိဘူး။ ပန်းဘဲများသံချောင်းများတူနံ့ရှိက်၍ဆန့်သည်။ ညောင်း ထွဋ်ထင်းများရှောက်မြေလက်ဆန့်ပါဦး, in giving an invitation to a pôngyi or an official of rank, the Burmese sometimes make use of the following expression : ဆဝါးခြေဆန့်ခြင်းကြံဆော်မှုပါမည် အကြောင်း။

ဆန့်, 2, *v.* to be contrary, opposite, adverse, uncongenial, disagreeing, quarrelsome ; not used singly.

——ကျင်, *v.* same ; ဆန့်ကျင်အောင်ပြုလုပ်သည်။

——ကျင်တက် (*pron.* ဆန့်ကျင်တက်), *n.* an opposite ; *adv.* against, opposed to ; ဆန့်ကျင်တက်ပြုသည်, to contravene some authority or act in a contrary manner to some person or rule ; ထရားနှင့်ဆန့်ကျင်တက်, contrary to moral law or justice ; မောင် မင်းငါ့အိမ်နဲ့အပ်သည်မှာထရားမရှိဆန့်ကျင်တက်ချည်းပြုသည်။

——ကျင်တက်ပြု, *v.* to oppose, be contrary.

ဆန်း, 1, *n.* a certain grammatical work ; သဒ္ဒါရေးနှင့်ဆိုင်သောနည်းပါ သောစာကျမ်းကြီးပဌာန်းကျမ်းငယ်ဆန်းကျမ်းလတ်ခါထုကတာ။ ဆန်းကလာပ်။

ဆန်း, 2, *v.* to advance, wax, as the new moon, လဆန်းသည်, opposed to လဆုတ် [နှစ်ဆန်း, *v.* to commence as a new year] ; တံကူးလ ဆန်း ၁ရက်, the first waxing of Tagu ; တံကူးလဆန်းကတည်းက, since the moon of Tagu has begun to wax.

ဆန်း, 3, *v.* to exceed others, be more than common, extraordinary, marvellous ; ထူးဆန်းသည် (to be unique) ; ဖြန့်စာပန်းထိမ်များ ဖယားထိုးထူးပတ်းရင်ထိုးများ ပုံဆန်းအောင်ထုပ်နိုင်သည်။ [As applied to individuals ဆန်း oftener than not conveys the meaning of versatility combined with sharp practice, or general trickiness of disposition, *e.g.*, စင်ကျားတယ်ဆန်းတည့်ထူပေါင်းထို မထေပါ။]

——ကြယ်, *v.* same ; သည်လူစကားပြောပုံ ထယ်ဆန်းကြယ်သည်။ ကုသိုလ်ခွာနေ ဦးစေတိမိုက်သား မောင်မွန်ထေတိအိမ်သည်။ ကိုးဆောင်ရှိ သောသုကြောင့်အထွန် ဆန်းကြယ်သည်။ ပညာဆန်းကြယ်။

ဆန်ဝတ်, *see under* ဝတ်, to put rice into a cooking-pot at the time when the water begins to boil.

—ခါ (*pron.* and frequently written ဆါ), *n.* a sieve; ဆန်ခါကြီး, a village on the Irrawaddy above Danabyu.

—ခွဲ (*pron.* ဆွဲ), *n.* small broken rice.

—ဝက်, *n.* a rice-mill.

—စေ့, *n.* a grain of rice, ဆန်။

—စေ့စပ်, *n.* a very small kind of shot ('No. 6'?)

—ဆမ်း, *n.* a porter who carries rice.

—နှစ်, *n.*; *see* ဆန်ခွဲ, ဆန်နှစ်ဆန်ခွဲ (*pron.* ဆန်နှစ်ဆွဲ, ဆန်ခွဲထမင်း), small broken cooked rice; ဆန်ခွဲဟင်း, curry cooked with broken rice.

—ပန်း, *n.* rice cooked and held between the hands, instead of flowers, while worshipping before an image.

—ပုဂံ (—ပုဂံမုန်), *n.*; *see under* မျက်နှာချေ, မိန်းကလေးများဆန်ပုဂံ မုန်နှင်မျက်နှာချေပေသည်။

—ဖျား, *n.* the poorest sort of rice, separated by tossing in a ဝံကော။

—ဖြုန်း (*pron.* ဆန်ဖြုန်း), *see* အဖြုန်း, the worn part of grain.

—ဖွပ်, *v.* to clean rice by pounding.

—ရင်း, *n.* the best kind of rice, separated by tossing in a ဝံကော; ဆန်ရင်းနာနာဖွတ်ရမည်, one must pound thoroughly the best (*lit.* original or stalk) rice. This is an expression used in a figurative way. It means that one should be more severe towards one's own personal friends, servants, &c., when they do wrong, than to other people.

—ဆတ်, *n.* the middling sort of rice between ဆန်ရင်း and ဆန်ဖျား။

—ထိုးတီး (*pron.* ဆန်ထိုးတီး), *n.* rice partially husked, as it comes from the mill (before the ဆန်ဖွပ် operation takes place, ထိုးတီးဆန်; စကားထိုးတီးပြောသည်, to speak in a puzzling, ambiguous manner).

—ဇွပ်, *n.* parched grain.

—သည် (*pron.* ဆန်သည်), *n.* a dealer in rice.

ဆန်, 2, *v.* to go up (a river), to go against the tide, wind, *e.g.*, ရေဆန်သွားရသည်, ဆာဆန်သွားရသည်, to ascend to the နတ်ပြည်။ နတ်ပြည်ထူပြည်ရန်ဆန်ဖြစ်ရသည်, to contravene (authority); အာဏာကိုဆန်သည် (အာဏာကိုမဆန်သည် is better).

—ကန်, *v.* same, last def., not frequent.

—ကြယ်, *v.* same ; သည်လူကားပြောပုံ ထယ်ဆန်းကြယ်သည်။ ကုသိ၊ ရွာနေ
ဦးစေတီရှိကံထား မောင်မွန်စေတီဆီမိသည်။ ကိုးဆောင်ရှိ မသုကြောင့်ဆာထွန်
ဆန်းကြယ်သည်။ ပညာဆန်းကြယ်။

ဆန်းပြား, *v.* same, but in a bad sense; to use artifice, be deceitful, false; ပထိသည် ဆန်းသည် by itself is frequently used in the same sense as ဆန်းပြား။

ဆန်း, 4, *qual. verb. affix* (with the verb repeated), just that and no more; see Grammar, p. 33; scarcely, if ever, used.

ဆဲ, 1, *v.* to be connected with, to have similarity to, belong to, to be descended from as by race or lineage, to partake of the character or nature of. Der. ဆက်ဆံ။ သည်လူမြို့ဆံသည်။ သည်လူထောဆံသည်။ သည်ခိန်းမ တယ်အသားပြုသည်။ ရှင်းဆံသည်။ သည် အမတ်ကြီး အသံဝတ်တဲနှင့် ထဆိုင်းဆံသည် မှတ်သည်။ သည်ပြေအင်ထိုင်းဆံ သည်။ သည်မြွေလင်းမြွေဆံသည်။ မြွေထောက်။

ဆဲ, 2, *n.* the hair of the head; ဦးဆံ, the foretop; နောက်ဆံ, the hinder or back hair, a Chinaman's pig-tail; ဦးနှင့်ဆံနှင့်ကန်ထော့ ပါ၏။ ဆံဦးထော့ကန်ထော့ပါ၏, expressions of great respect made use of by Burmans towards persons either their superiors in rank, to their parents, elders, to pôngyis, or to persons whose good will they wish to retain, when about to mention anything which, under ordinary circumstances, would not be in good taste. [Amongst the Burmese, in speaking of the length of a person's hair it is usual to describe it as being so many 'fingers' breadth, or so many 'spans,' or 'cubits,' in length, as ဆံပင်လက်ငှာသစ်, ဝထွာခန့်။ or ဝီခန့်ရှည်သည်။]

—ကျင်, *n.* an ornamental pin to keep the hair in order; ဦးချောင် ကျင် (*pron.* ဒုတ်ရှောင်ကျင်).

—ကျစ်, *n.* braided hair.

—ချင်, *n.* a sort of coronet.

—ချပ်, —ချပ်ဆီး, *n.* a hair-comb; ချပ်ဆီး။

—ခြည်, *n.* the hair (of the head), also a single hair of the head. ခြည်ထန်းသည်, *v.* to be slightly cracked as crockery or glass; less than ဆက်။ ဆံခြည်ကြောင်းကလေးထင်သည်။ သည်ဖန်ခွက်ဆံခြည်ထန်း ဖြူတာရှည်မခိုင်ဘူးမှတ်သည်။

—စင် (*pron.* ထစင်), *n.* the line which divides the hair of the head from the forehead, face and neck.

—စု (*pron.* ထစု), *n.* a collection of hair, a false tail, ဆံစုဝှည်း။

—ထုံး (*pron.* ထစိုး), *n.* the knot of hair worn on a woman's head; very often a ဆံစု forms part of this, but sometimes the ဆံထုံး is made up of a person's own hair.

—ထောက် (*pron.* ထခေါက်), *n.* a certain mode of dressing the hair (of men), *i.e.*, like a European and some Karin tribes; ဆံပင်ဆံထောက်ထားသည်။

—ထိုး (*pron.* ထစိုး), see ဆံကျင်။

—ပင် (*pron.* ထပင်), *n.* the hair of the head; ဆံပင်ရောင်ထုံးသည်။ [It is more elegant to say ဆံ than ဆံပင်]

ဆံပင်ဦးထုတ်, *n.* a periwig, peruke ; also applied to one's natural hair when it is nearly long enough to form a ထုံး, *e.g.*, ဆံပင်ဦးထုတ်ရှိလေပြီ။ ဆံပင်ထောင်း, to have thick, long hair.

—ကျွတ်, *v.* to fall or come out as the hair of the head ; ဆံပင်ကျွတ်ထွေး။

ဆံပင်ဦးထုံး, *n.* a whole head of hair ; ဆံပင်ဦးထုံးထွန် or ဆံပင်ဦးထုံးထားသည်။

ဆံ ယဉ်, *n.* short hair on the forehead (of young women).

—ရစ်, *n.* the hair cut in a certain circular form.

—ဗိတ်, *n.* a curl ; နောင်ထော်ထိုက်ရန်ထွန်လုံးထားဖြင့်။ ဖြစ်မှားမိသောအရာမည်သည်။ ဆံတွာခန့်မျှငါ့ဦးမရှိ။

—ဝက်အူကျပ်, *n.* a cue, such as Chinamen wear.

—ကျင်ထာရာ, *n.* a certain constellation, *see under* ထာရာ။

ဆံ့, *v.* to be capable of receiving, containing, &c. (*see under* မျှ) ; သည်သစ်ထာကျွန်ုပ်အဝတ်အစားများကိုအားလုံးကုန်မဆံ့ဘူး။ သည်ထွေဝေးထယ်ထောက်ဆံ့သထံ။ မဆံ့တင်ခဲ, in an overbearing, outrageous manner, *e.g.*, မမျှတင်ခဲခံရသည်, same meaning as မဆံ့တင်ခဲ။

ဆပ်, *v.* to pay ; ထဝက်ကြွေးကိုဆပ်လိုက်ခဲ့ပြီ, I have paid half the debt ; occasionally used in combination with ဆက်, *e.g.*, ကျေးဇူးကိုဆက်ဆပ်၍မကုန်နိုင်ဘူး။

ဆပ် ပြာ, *n.* salt-earth, used in washing, ပေါက်ဆပ်ပြာ ; soap of any kind ; သဘောဆပ်ပြာ။ ပြာရိုးပြာရာနှင့် ဆပ်ပြာသည်ထင်ရှားသလို။ ဆပ်ပြာကောင်းထိုက်ခေါင်းပေါင်းပြုသည်။ [meaning that a person prospers by *extraneous* help, *not* by his *own* merit].

—ပြာမွှေး, *n.* scented soap.

—ပြာရည်, *n.* lye.

ဆင်း, *v.* to scatter or sprinkle a liquid (upon an article of food), as curry upon rice [ထမင်းပေါ်မှာဆင်းရည်ကိုဆင်းသည်].

ဆယ်, *v.* to take up or out of water ; to extricate, deliver, save from drowning ; ထယ်ဆည် (ဆစ်ဆယ်, *v.* to salve timber ; ထင်းဆယ်သည်, to salve fire-wood as at အုန်းထောင် and ထုံးရိ villages near Mingun, Upper Burma) ; ထွေကိုဆယ်သည်, to salve a boat ; ဆယ် can be used to denote the salving of anything ; ကျောင်းတကာ ဦးမောင်ကလေးထွေနှစ်တိုးက မောင်ချစ်ဦးကထွေကထေးနှင့် ထွက်မဆယ်သွင်သေလိမ့်မည်ထင်။ [နာမည်အထန်ဆယ်ယူသည်။] as after being the subject of a scandal].

—ထင်, —ထူ, *v.* ; *see* the parts ; [ထယ်ထူ is sometimes used in the sense of a person recovering his good name as shown below], အသေရေအထက်ဆယ်ထူရသည်။

ဆရာ, *n.* a teacher of any art or science. This appellation is

one which is freely bestowed by the Burmese even upon persons who have the merest smattering of special knowledge of any kind.

ဆရာကထေင်, *n.* the wife of a teacher. [Note.—Nuns are often addressed as ဆရာ and less frequently ဆရာကထေင်; Brahmins are addressed as မင်းဆရာ (*pron.* မင်းဇရာ).]

—ထေင်, *n.* an abbot.

—ဝန်, *n.* Civil Surgeon; —ဝန်ထောက်, Assistant Surgeon; ဆရာဝန်ထောက်, an Hospital Assistant.

ဆဆင်ကျွန်း, *n.* the island of Junkseylon (south of Mergui).

ဆလုံ, *n.* a Salôn, one of the race of Salôns, nomadic fishing tribes living in the islands of the Mergui archipelago, supposed by some to be of Malay descent. "They have "no god, no temple, no priest, no liturgy, no holy day, and "no prayers; in their domestic habits they are free from "all conventional rules. They are very poor, too, having "no house, no gardens, no cultivated fields, nor any domestic animals but dogs."

ဆာ, *v.* to be hungry for rice, ဆမင်းဆာသည်, or have a craving for food; အစာဆာသည်။ ဖွတ်ထိပ်သည်, to feel uneasiness for want of food or any similar uneasiness, to feel a slight uneasiness or lameness in a limb, particularly in the thigh; ပေါင်ဆာသည်။ ပေါင်ဆာဆာဆာထာရှိသည်။ ဆာသည်, when applied to a limb, does not necessarily imply that pain or uneasiness is actually experienced, but means that there is a want of muscular vigour in it, as a person who limps after having received a kick from a horse; not so much as ထောင့်ထောင့်နဲ့ထွားသည်။ မောင်ပွင့်ယောက်မနွှံ့အချိန်ခံရသောကြောင့်။ ပေါင်ထမက်ဆာသည်။

—ငတ်, —မွတ်, *v.* same, 1st def.; သရောခိုင်းသောအခါဆံစပါးရှားသောကြောင့်တိုင်းသူပြည်သားငတ်မွတ်ဆာထောင်ကြသည်။

—ထောင်, *v.* same, 2nd def.

—စါ, *n.* a bandanna, handkerchief, nowadays any cotton or silk (Manchester) gaungbaung or kerchief; ဆာပါခေါင်းပေါင်း။ ဆာပါဆန်း။ ဆာပါမြူ, &c.

—ထာ (Pali), *n.* a shadow; အရိတ်ထာထာ။ သစ်ပင်အရိတ်ထာထာကောင်းသောကြောင့်ခရီးထွားသူများနားနေကြသည်။ မောင်မြူသည်။ မြို့ဝန်ဦးထောင်ရိတ်အရိတ်ထာထာသို့တို့သည့်ထွေထာရှိသည်။

ဆား, *n.* salt, hence သစ်ပင်ဆား (ရုက္ခမူဆား), potash [the name is very often applied, in popular language, to the substance

in impure state as obtained from wood-ashes by *leaching* ;
သင်္ဘောသား, imported salt ; ဆားချက်ထုပ်ကိုင်ချက်ရှိသောသင်္ဘောသား
မည်မျှရှိသည်။

ဆားထွင်း (*pron.* ဆားထွင်း), a large tract of land, like the compart-
ment of a paddy-field, used for manufacturing salt.

—စိပ်, *a.* salted, impregnated with salt ; သရက်ဆီးဆားစိပ်, *v.* to
impregnate with salt ; အမည်းဆားဆားစိပ်သည်။

—တော, *n.* a place where salt is manufactured.

—ပေါ့ (*pron.* ဆပေါ့), *adj.* slightly impregnated, in contradis-
tinction to ဆားလေး (*pron.* ဆားလေး), strongly impregnated
with salt.

—ဖျား, *n.* salt (in certain connections) ဆားဖျားပေါ့သည်။ ဆား
ဖျားမရှိ။ ငါးပိဆားဖျားခပ်စရာမရှိ (ဖျား is merely an expletive).

—ရိ, *n.* a salt kiln.

—ရိထုကြီး, *n.* a salt manufacturer.

—ရည်, *n.* brine. [Note.—In the preparation of ngapi the
Burmese mix the powder of the bark of the ဆုံတုံ tree with
salt in order to prevent it liquefying.]

ဆိတ်, 1, *n.* a goat.

—ထူထား, *n.* a large species of goat imported from abroad.

—မြွဲ (*pron.* ဆိတ်မြွဲ), *n.* the horn of a goat ; (—ချို), the claw or
curved end of a hammer for drawing nails.

—စင်, *n.* a castrated goat ; သင်းမြီး။ ကွပ်မြီးဆိတ်။

—မြန်မာ, *n.* the common Burmese goat.

—ထိုး, *n.* a he-goat, not castrated.

ဆိတ်, 2, *v.* to be still, silent, quiet ; တိတ်ဆည်, *qual. verb. affix*,
quiet, unmoved though the occasion calls for exertion ;
ဆိတ်ဆိတ်နေတယ်။ ဆရာမမြို့။ တာသံမျှကြော့ဘူး။ သည်ဆိတ်ဆိတ်ထိုင်နေရသေးတယ်။

—ကွယ်, *v.* to be retired, apart from public view, out of the
way, private ; စာကိုကြည့်ချင်လျှင် ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ကြည့်ရန်ကောင်း
သည်။

—ငြိမ်, *v.* to be quiet, retired, away from noise ; လျှောင်းတကာ
အသက်အရွယ်ကြီးပြီ။ ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်ထို့ချင်းကပ်ပြီးလျှင်။ ကမ္မဋ္ဌာန်းတာဝ
နာများကိုစီးမြန်း၍သာနေရာကောင်းထေ့သည်။

—ညီ, *v.* to be still, solitary.

ဆိတ်, 3, to pinch, nip with the nails, to peck, as a fowl ; hence
တဆိတ်, တဆိတ်ကလေး, ဆိတ်ကလေး, ဆိတ်စာ, တဆိတ်စာ, ဆိတ်စာက
လေး, တဆိတ်စာကလေး။ ဆိတ်စိ, တဆိတ်စိ, ဆိတ်စိကလေး, တဆိတ်စိက
လေး။ တဆိတ်တပေါက်, *n.* a pinch, a small quantity.

ဆိတ်ဆွ, *v.* to peck and scratch up as a fowl or crow ; စာအုပ်ကိုကျိုး
ဆိတ်ဆွဆိုရတ်ပြတ်ကုန်ပြီ။

ဆိပ်, *n.* a shore, landing-place, a ghaut ; သင်္ဘောဆိပ်, *n.* a quay ;
သစ်တောဆိပ်, *n.* a timber depôt ; ဆိပ်ဆိပ်, a small landing-
place in front of or behind a house.

— ကမ်း, *n.* same (ရေဆိပ်ကမ်းနား), *n.* a port ; သည်နှစ်ခုန့်ကုန်မြို့ဆိပ်
ကမ်းတွင် သင်္ဘောတယ်များသည်။ ညောင်တုံးမြို့၌နေအခါဆိပ်ကမ်းမကောင်း
ပါ။

— ကမ်းဆိုင်ရာလူကြီး, *n.* a Port Commissioner.

ဆိတ်ဗွား (corruption of ဖိဂျီ, life), *int.* may you live long, အသက်
ရှည်ပါစေ! said to children when they sneeze ; amongst a
party of grown-up people, if any one sneezes when at a
meal, one of those present says to him ဘယ်လိုသွားမည်ထဲ, to
which the sneezer replies ထမင်းစားမည်ဆို။

ဆိပ်ချေး, *n.* a species of soap-berry tree, red sapindus.

ဆိပ်မင်, *n.* the poison tree.

ဆိပ်ဆီလူး, *n.* the tree of morning, or night-blooming flower.

ဆိပ်, *v.* to be pleasant to the taste, savory, delicious, luscious,
rich in flavour, အရသာကောင်းသည် ; ကျွန်ုပ်အတွက်ဆိပ်သောကြောင့်နေ
တိုင်းမသောက်နိုင်ပါ။

— ဆိပ်, *v.* same ; စာကလေးကျော်အရသာတယ်ဆိပ်ဆိပ်သည် ; sometimes
used figuratively, *e.g.*, မင်းသို့ဆွဲမောင်ပါလှတေးခြင်းသံများကိုကြား
ရလျှင်။ စာကလေးကျော်ဆိပ်ဆင်းစားရသလိုဆိပ်ဆိပ်သည်။

— ချို, *v.* ; see the parts, to be sweet and rich in flavour.

ဆီ, 1, *n.* presence, nearness, with ခွာ, in the direction or vicinity
of, in the possession of ; *comp.* အထံ. This word is mostly
used in colloquial, though found in songs (superseding
အထံ or ထံ, which is only chiefly used in composition or grave
or elegant discourse) ; မနေ့ကခင်ညားဆီသို့ကျွန်တော်သာမည်ဆိုကြံ
သည်။ ကျုပ်ဆီမှာခင်ညားငွေ ၁၅၀ လောက်ရှိပါသေးသည်။ မောင်မြူရောင်ကို
ရန်ကုန်ဆီမှာရှိသလိုထိုထံတင်းကြားသည်။

ဆီ, 2 (from အဆီ), *n.* oil ; hence လူဆီ (*pron.* လူဖီ), lymph, and
မဟာဆီ (*pron.* မဟာဖီ), lymph taken and used for some
medical purpose.

— ဥ, *n.* grease, sometimes called by ghee manufacturers
ဆီဦး။

— ကျော် (ကြော်), *a.* fried ; *e.g.*, ရန်ဆီကျော်, fried cakes.

— ကြည်, *n.* oil, limpid oil ; when pôngyis go on a journey,
they sometimes take limpid oil with them.

ဆီ ၁, *n.* tallow.

—ချို, *n.* an oil-dipper.

—မီး, *n.* a lamp-fire or light.

—မီးခုံ, *n.* a close lamp.

—မီးခွက်, *n.* an open lamp.

—မီးစက် (*pron.* ဆမီးစက် or ဆမီးသက်), *n.* a kind of poisonous worm, the bite of which is *alleged* to be fatal. Found in parts of Upper Burma.

—မီးထိုင်, *n.* a kind of torch saturated with oil, a kind of lantern placed on a pole; sometimes applied to candles of foreign manufacture.

—မှင် (—ဝင်), *n.* lamp black.

—ရည်, *n.* a gravy.

—ဆီမီး, *v.* to apply oil to the hair of the head; or to a sore, [to oil anything]; ဆီထည့် is applied to feeding machinery with oil, *i.e.*, pouring oil into oil-holes of engines, &c.

—မီးတောက် (*pron.* also ဆမီးဒေါက်), *n.* the *Gloriosa superba* plant.

ဆီ, 3, *v.* to accord, agree, suit, be relevant; seldom used alone; ခင်ဘျားပြောသည့်စကားနှင့်ဆီပါ၏။

—ဆိုင်, —ဆိုင် (most common), *v.* same (ဆီဆိုင် also means to meet, come upon or against, fall in with, converge); မီးသင်္ဘောနှစ်စင်း ညောင်တုံးမြို့တွင် ဆီဆိုင်မိမိရှိသည်။ ခင်ဘျားကြံသည့်အထိမ်းဆီဆိုင်စရာရှိပါ၏။

ဆီး, 1, *n.* frost, hoar-frost; *comp.* နှင်း, dew, mist, fog.

—၁, *n.* same.

—နှင်း, *n.*; *see* နှင်း။ ဗန်းမော်မြို့အထက်ထရပ်ပြည်စပ်တွင်ဆီးနှင်းအတွန်ကြီးသေဥကြောင့်ရေများခဲ့သည်; ဆီးနှင်း, *n.* snow, as ဆောင်းကိုနှင်းဝံ့နေထနှင်းအနံ့။ ဟိမဝံဟူ၍, from စတုဗ္ဗေသာရထကံ။

ဆီး, 2, *n.* urine, used medically with reference to disease; ကျင်ငယ်, အပေါ့ (sometimes called အပေါ့အလေး), သေး။ ရေဟောင်း။

—အောင့်, *v.* to have strangury.

—ကြီး, *v.* to have a protuberant abdomen; somewhat reproachfully applied to young unmarried women.

—ချပ်, *v.* to have a stoppage of urine, ischury.

—ချောင်း, *n.* the urethra; ကျင်ငယ်ချောင်း။

—ဝ, *n.* the pelvis.

—ပူ, *v.* to scald as urine.

—ပေါက်, *v.* to pass urine after a suppression.

ဆီး ရှင်, — ရှင်း, *v.* to have a free discharge of urine.

— ထွား, *v.* to pass urine.

ဆီး, 3, *v.* to put up a barrier; ကာဆည်, to impede, obstruct, prevent, stop, intercept; ထားသည်, to interpose clothes, to cover, clothe, don clothes; ဝတ်သည်။ ပုဆိုးဆီး။ (သင်္ကန်းဆီးသည် used of novitiates when donning the သင်္ကန်း); ဆီး is not so elegant as ဝတ်။ [to intercept, confront]; ကျွန်ုပ်တို့ထမ်းတွင် ဆီးဝကားဆီးပြောသည်။

— ကာ, *v.* to bar, ward off, defend, to screen one's self or another; မောင်ရွှေမှ ကျန်ကြည်အကြောင်း။ ရွာသားတို့ကို မေးမြန်းရာ၊ ရင်းတို့က ဆီးကာပြောကြသည်။

— ကြို, *v.* to go forth to meet; သင်္ကန်းဆရာထော်ကြွလာသည့်အခါ က ရွာထိုးက ဆီးကြိုသည်။

— ဆို, *v.*; see the parts.

— ထား, *v.* to impede, oppose; တပါးသောနိုင်ငံက ရန်သူမဝင်နိုင်အောင် ဆီးတားကြသည်။

ဆီး, or ဖျီး, *n.* the jujube tree (*Rhamnus zizyphus*).

ဆီးဖြူ or ဖျီးဖြူ, the Otaheite gooseberry; ထင်္ကန်းစီး။

ဆု, *n.* a reward, a favour conferred by a superior, *e.g.*, a school prize; ဆုရ, to obtain such a prize; ဆုရအောင် ဆုထားဆု။

— ဆု, — ဆေး, *v.* to confer a favour by way of reward, to distribute as prizes at school, boat races, boxing pwes.

— ငွေ, *n.* a reward in money; generally applied to Government rewards.

— ထောင်း, *v.* to pray; ခင်အားမပါစေချင်ပါစေနေ့တိုင်း ဆုထောင်းပေကြွာ ပို့ပါ၏။

— ထောင်းပြည့်, *v.* to be answered or fulfilled, as a prayer; ဆု ထောင်းမဝ်တာပြီ။ ပဌနာပြုသည်။

— ပန်, *v.* to intreat or beg a blessing.

— ဖြတ်ဆုခံ (တောင်း), *v.* invoke a blessing of unusual excellence; *e.g.*, that one may become a Buddhist or semi-Buddhist, see under ဆုရအောင် ဆုပန်။

— ဆု, *v.* to accept, take a favour or blessing; to lay hold of a favour with earnest desire and assurance of gaining it.

— ထပ်, *n.* applied to blessings of the present and future existence.

— ထပ်ကာ or ပကာရ, *n.* same as ဆု။

ဆုတ်, 1 (from ရုတ်), *v.* to tear, rend, sever.

ဆုတ်ခွါ, —ဖွဲ, —မြိပ်, —ဖြတ်, *v.*; *see* the parts; သည်စာဆုတ်ပစ်လိုက်ပါ။
 ဖြေအိအရေခွံ့ကိုဆုတ်ခွါပြီးလျှင် ချက်စားသည်။ မျက်နှာကို တချီဆုတ်ထားပြီး
 ယခုဆုတ်ပြီးမည်သား, (မျက်နှာဆုတ် *used figuratively of a person*
who has injured another), an expression not infrequently
 used.

ဆုတ်, *2, v.* to draw back, retreat, recede; စစ်တိုက်ရှုံးသောသူကြောင့်ထပ်
 ဆုတ်သည်။

—ကပ်, *n.* that part of a cycle or kalpa in which the age of
 man decreases from an asankya (အသင်္ချေ), an incalculable
 age, to ten years, *see* ထက်ကပ်။

—ခိ, *v.* to retreat, but to offer resistance while doing so (a
 Parthian flight).

—ခွါ, *v.* to retreat, same as ဆုတ်, but implying a greater de-
 gree of severance, *e.g.*, မခံမခပ်နိုင်သောသူကြောင့် ဆုတ်ခွါထွက်ပြေးရှိ
 ပါရသည်။

—ဆိုင်း, *v.* to retreat, draw back; to delay in doing anything.

—ထက်, —တီးဆုတ်ထက်, *adv.* advancing and retreating; ကျွန်တော်
 ခင်ဆွားအိပ်ထိုလာချင်သော်လည်းမိတ်မရဲလို့ဆုတ်တီးဆုတ်ထက်နေပါသည်။

—နပ်, *v.* same as ဆုတ်, မင်းသား အစောက်အပြောအားဖြင့်မရေမတွက်နိုင်
 ကျယ်စွာသော ဤသမုဒ္ဒရာအထက်၌ နပ်ခွန်းသောသင်သည်။ ထူထပ်ပြီးပြီ
 သောမြေမြန်ခြင်းမိတ်ဖြင့်တွန့်လိတ်ဆုတ်နပ်ခြင်းမရှိ။ [၎င်းအမှုတွင်ဆုတ်နပ်ခြင်း
 မရှိစေရ။]

—ယုတ်, *v.* to decrease, become less, inferior, degenerate; လျော့
 ပါးသည်။ ကျွန်တော်မှာဥစ္စာပစ္စည်း ဆုတ်ယုတ်သောသူကြောင့် ထင်းရဲနှင်းပါးဖြစ်
 နေသည်။ အဆုတ်အဝတ် ဆုတ်ယုတ်။ [Note.—ဝက်ကို ဆုတ်ချင် သည်,
 to reverse the paddles of a steamer; ထက်ကိုဆုတ်ခတ်သည်, to
 “back water” or “back” the oars of a boat.]

ဆန်း, *v.* to divide (cloth) in order to make clothes, to cut out
 clothes as a tailor; အင်္ကျီဆန်းသည်။ အဝတ်ဆန်းသွား။ ပေါင်းဘီဆန်း
 သည်, a cutter.

—ဆ, *v.* to calculate definitely, to get the mind settled, come
 to a definite conclusion. Der. အဆန်းအဆ။ ဆန်းဆတ်င်းထွာ
 ခြင်း, deliberation; ၎င်းအမှုကိုဆန်းဆတ်အလွန်ခက်သည်။ သမုဒ္ဒရာကို
 ထက်မြစ်ကူးသည့်လူလိုတ။ ဆန်းဆမရှိသည့်အကြံကိုကြံမိသည်။

ဆပ်, *v.* to clinch (the hand), to clinch in the hand.

—နတ်, *v.* to squeeze in the hand.

ဆွေ, *v.*; *see* ဆိုးမ။

ဆို, *1, n.* a mortar. Der. ကြိတ်ဆို, a mill for grinding paddy;
 ထက်ဆို, *n.* a mortar in which paddy is pounded with the
 hands with a large pestle; မောင်းဆို, a mortar in which the
 implement for pounding is worked by the feet [the lock
 of a gun; ဆိုချော, *v.* to be broken or out of order as the
 lock of a gun].

ဆိုည့်, *n.* the concavity.

—တုတ်မွေ (*pron.* တုတ္တေ), *n.* a mortar and pestle ; ခနဲသီးထောင်းထောင်းပါဏ်းဆိုကြိုးထွာည့် (a saying used in a bantering tone by a person who has taken trouble or undergone hardship, fatigue, &c., for another).

ဆို, 2, *n.* the gullet (obsolete).

—ဆိုနာ, *n.* a kind of disease in the throat (quinsy), “an inflammation of the throat or parts adjacent, especially of the fauces or tonsils, attended by painful and impeded deglutition, accompanied by inflammatory fever. It sometimes creates danger of suffocation.”

ဆို, 3, *v.* to meet, come together ; ကြိမ်။ ကြိုသည်။ ဆီဆိုင်။ ရှေးထဝရဝက်ထောင်းဆိုထိုယခုသဝဗ္ဗာချစ်ခင်ကြသည်။

—စည်း, *v.* same, 2nd def. ; အတူထကွဆိုစည်းခရီးသွားကြသည်။ မင်းကြီး ငှါးဆိုစည်းပြီးလျှင် တိုင်းရေးပြည်ရေးများကိုတိုင်ပင် နှီးနှောကြသည်။ တထိနေရာမှာဆိုစည်းမျိုးရှိ။ ပြောပါအမိရယ်, as a young man making an assignation with his sweetheart.

—မိ, *v.* same, 1st def. [*Note.*—ဆိုမိ means to meet or come together without any preconcerted arrangement ; ညီအစ်ကို ငှယောက်မတွေ့ကြသည်မှာ ၅၈ နှစ်လုံးထိ။ ဆိုမဲ့ဆိုသောအခါ ညောင်ထိုးမြို့တွင်ဆိုမိကြသည်].

ဆို (ဆန်း), 1, *n.* minium, red lead, or rather red oxide of lead ; ခဲပုပ်ပြားနီ။

ဆို, 2, *v.* to come to an end, to die, be finished, terminated ; opposed to ဝ ; *comp.* လန့်. Der. အဆုံး။ ခရီးလမ်းကြောင်းဆုံးလိုသာ ပြန်ခဲ့ရသည်။ အကြံအောင်ခဲ့တူး။ [ငွေလည်းဆုံးလောင်လည်းတုံးစေတော့အကြံထိုနေကံမဆုတ်ဘူး။ This is an expression often used by persons who are determined to carry out their plans in spite of any discouragements].

—ခန်း (*pron.* ဆုံးခန်း), *v.* same, generally applied to matters of business, cases in court ; with reference to speech and in combination with. ပြော has the same meaning as အပြီး ပြော။ ကျွန်ုပ်တို့လည်း အမှုတင်အခါမှ ဆုံးခန်းရောက်မည်မထိနိုင်သေး။ စကားဆုံးခန်းအောင်ပြောပါ။ [ဆုံးငှင် has also a similar meaning, but is usually applied to the tracks of *cattle* that have strayed, or been stolen, *e.g.*, နားမြေဆုံးငှင်ရှာမတွေ့ရှိမီ ပြန်လာပါရကြောင်း].

ပါး, *v.* same, applicable to goods, property ; to be ruined ; ဆောက်ဆုံးပါးသည်, to lose one's life ; ကျန်တော်အိမ်နီးလောင်သောကြောင့်ရှိသမျှစွန့်ဆုံးပါးလုန့်ပြီ။

—ဖြတ် (*pron.* ဆုံးဖြတ်), *v.* to bring to a conclusion, decide, settle, as a doubtful question or a case in law ; မိရင်ချက်ရသည် is often used in Lower Burma in lieu of ဆုံးဖြတ်။

ဆုံးဖြတ်ချက်, *n.* a judicial decision made by an *official*; မင်းတော်
နှင့်တွတ်တော်ဆုံးဖြတ်ချက်၊ တရားရုံးမှီဝန်များမှတော်ဆုံးဖြတ်ချက်။ အရာရှိငယ်
များသတ်မှတ်ချက်။ ဆုံးဖြတ်ချက်။ ဆုံးဖြတ်ချက်။

—ရှုံး, *v.* to be lost, ruined (lost as a battle); applicable to
persons and things; အသက်ဆုံးရှုံး။ စစ်မက် အင်္ဂါဆုံးရှုံးသောကြောင့်
သေကြေပျက်စီးလှခြင်း။ သက်ဆုံးရှုံး။

—မ, *v.* to instruct, discipline, ပဲ့ပျင်သည်; *comp.* သွန်သင်, to cor-
rect, whether by reproof or punishment, to reprove, ad-
monish, to geld, castrate (polite); ကွပ်သည်, သင်းသည်။ ကွေးစေ
ထိုးသည်, ကွေးညှပ်, ကွေးထုသည်။ အဆိုးထုတ်, ပင်လယ်ထုတ်။ သားသွေးများ
ငယ်ရွယ်ရှိသည့်အခါ မဆိုးမထွင် ကြိုးသောအခါ ပညာနည်းပါး၍ မိုက်မည်း
တတ်သည်။ ကျွန်တော်မှားသည့်အခါ ဆုံးမသွန်သင် ပါနော် ကြာကြီး။ သည်
မြင်းမဆိုးမဒိသလွန်ဆိုးသည်။ ဆုံးမနိုင်, *v.* to be incorrigible.

—မကမြင်, —မကွပ်ညှပ် (infrequent), —မသွန်သင်, *v.*; see the parts.

ဆူ, 1, *v.* to boil (*intrans.*), to bubble, ဖွတ် (effervesce, *e.g.*, as a
sedlitz powder, ဆူးဆူး), to be distressed in the bowels;
ငယ်အကြောင်းကိုပြောလိုက်ကြသည်မှာ ထိန်းထိန်းဆူဆူနေပြီ။ ရာဂဆူဖွတ်။ ချေစွေး
ဆူပြီလား။ သည်ဆေးရေနှင့် ထိထွင် ဆူထသည်။ ကွန်ဝမ်းထဲမှာ ထမင်းသော
သေသကြောင့်ဆူနေသည်။

—သောင်, *v.* same, last def.; to be in a state of commotion
as a crowd, or a large number of persons (to be unplea-
sant to the ear as the noise of children to a sick person);
(အကလေးများအသံကိုကြားရလျှင် ဆူဆူလောင်လောင်ရှိသည်)။

—တွယ်, *adv.* by turns, alternately (infrequent). [*N.B.*—In rare
instances said to have the same meaning as ဆူထွက်, *e.g.*,
a passage in the ဓမ္မသုတ် is as follows: စုံရှင်ထဲမှာ မိတ်ဝဲဆူ
ထွက်။ အသွယ်ထွက်နှင့်]။

—ထိုက်, *v.* to be distressed in body or mind; rather intensive,
more than ဖုန် (ထိုက်ဆူသည်, to bubble up as hot water or in
effervescing drink); ခရီးထွား ရသည်မှာ မောထွန်းထွန်းထိုက် ဆူဆူထိုက်
ထိုက်ရှိသည်။

ဆူ, 2, *v.* to be fat, as flesh, obese, corpulent as persons; *comp.*
ဝ, to be corpulent, plump; ဝက်သားထယ်ဆူသည်။

—ဖူး (—ဖိုး), *v.* same; to be plentiful as food; အစာဆန်ရေ
ဆူဖူး။

ဆူး, 1, *n.* a thorn, thorn-plant, innumerable varieties; the sting
of an insect, အမြီးဆူး, *e.g.*, နကြယ်ကောင်အမြီးမှာဆူးရှိသည်။ ဆူးကြား
ထူးသီးနေရသလို, as in the way of being confronted with great
difficulties or on the horns of a dilemma.

—ကောက်, *n.* the *Cæsalpinia paniculata*.

—ကြိုး, *n.* the Mysore thorn.

ဆူးဝဉ်းဆူး (ထိပ်) ထပ်, *n.* a kind of stockade with *cheveux de frise*, first said to have been made by Maingthas, a Shan-Chinese tribe.

—ထောက်ခွံ, *n.* a pitch-fork for thorns,

—ထောင်, *n.* the back fin of a fish ; ငါးဆူးထောင်။

—ပန်း, *n.* the safflower.

—ပုတ်, *n.* the *Acacia concinna*.

—ရပ်, *n.* the *Acacia pennata*.

—လေး, *n.* a kind of bramble found in Upper Burma (Pali သူရိယဝတ္ထိ).

ဆူး, ၁, *v.* to smart, as the eyes, with a sharp darting pain (မျက်စိ ဆူးသည်); more than ကျိန်း, but of shorter duration ; မျက်စိထဲက မြီးမြီး ဖြတ်ဖြတ် ရှိသည်, *e.g.*, as the eyes of a person with scanty eye-lashes.

ဆေး, ၁, *n.* drug (of any kind), medicine, tobacco, paint, pigment ; အရောင်ထင်ဆေး၊ ထဆေး၊ သင့်ထဆေးနှင့် နေညမပြတ်ကြပ်မကသ ငြားသော်လည်းမျှင်းသာမရ။

—ဆိုး, *v.* to plaster over with a medicament.

—ဆိုး, *n.* a pot containing medicine, the bowl of a pipe.

—ကန်ထေဉ်, *v.* to pay a doctor's fee ; ဆေးကျေးဇူးဆပ်။

—ကု, *v.* to administer medicine, to attend or treat as a physician.

—ကုသမား, *n.* a physician, doctor ; ဆေးသမား။ ထမား။ ယိုးဆူး။

—ကျမ်း (pron. ဆေးရှမ်း), *n.* a medical book ; ဘိဇ္ဇောကျမ်း။

—ကြိုး, *v.* to repeat a charm.

—ဝတ်, *v.* to poison as fish in water, introduce poison into human food ; ဆေးကြေး။ ဆေးထည့်ကြေးသည်။

—ဝါးကြီး, *n.* chiretta.

—ချဉ်ထိပ်, *n.* a cheroot made of tobacco and chopped pieces of tobacco stalk or wood, such as that of the ဆုရိပ် (streblus).

—ချွတ်, *v.* to paint, &c. ; see ဆေးရေး။

—ချုပ်, *v.* to fix, make permanent, as paint or dye-stuff.

—ချိုး, *v.* to bathe in medicinal water.

—ခြောက်, *n.* a polite term for ganja (the dried hemp-plant, *Cannabis sativa*, from which the resinous juice has not been removed, smoked for its narcotic effects).

ဆေးဝပ်, *v.* to blend colours in painting; ဆေးဝပ်ကောင်းသည့်, to be well blended as different shades of colour in a silk garment; ဆေးဝပ်ကောင်းသည့်, to be well and proportionately mixed, as the ingredients of a Burmese cheroot; ဆေးပေါက်။

—တံ, *n.* a pipe for smoking; ဆေးတံဆောက်သည့်, to smoke a pipe.

—ထောင့်, *n.* medicine made up in a cylindrical form, a pastil.

—ထိ, —မိ, *v.* to be affected by, or to be under, the influence of a charm.

—ထောင်, *v.* to set up as a manufacturer of cheroots.

—ခန်း, *n.* sulphuret of arsenic, orpiment (the true arsenicum of the ancients); ဆေးခန်းချွတ်, yellow orpiment.

—ခန်းမိ, *n.* red orpiment, realgar, red sulphuret of arsenic; မြင်းခပ်သား။

—ခက်, *n.* a polite term for opium; တိန်း။

—ငုတ်, *n.* gentian, used as an ingredient in stomachic bitters.

—ပေါက်, *n.* a Burmese cheroot made up of chopped tobacco leaves and pieces of the stem of the tobacco plant and chopped pieces of wood. These are sprinkled with jaggery or tamarind syrup. The cover is made of the leaves of the ထန်ဆွေး (at Pegu); လက်, sometimes called ရှမ်းပတ် (at Mandalay). ပြောင်းပူ (in Lower Burma), ကွင်းထီး (at Mandalay), ကွဲထို (north of Mandalay).

—ပြောင်းပူ, *n.* a cheroot made entirely of tobacco leaf, *see* ဆေးချွတ်ပူ။

—ပြား, *n.* a troche, lozenge.

—ပေပ် (—ထောင်), *v.* to make or prepare medicine; ဆေးပေပ်ဝါးပေပ်, ဆေးပေပ်ခံညှိ, a prescription.

—ဘူး, *n.* a hooka.

—မီးညှိ, *v.* to light a cheroot.

—မြီးထို, *n.* a medicine which cures quickly.

—မှု (—မုန်), *n.* medicinal powder.

—ထည့်, *v.* to lose its effect as medicine.

—ချေ, *v.* to paint with a diversity of colours, or to form a figure or likeness in colours; ဆေးချယ်သည့်။

—မိုး, *n.* the stem of tobacco leaf, stemmed tobacco.

—ရှု, *v.* to smoke opium (an euphemism for တိန်းရှု).

- ဆေးလိပ်, *n.* a cigar; ဆေးလိပ်တိုင်, the stump of a cheroot; ဆေးလိပ် အငွေ့ထုတ်ဆောင်လိပ်ပေးပါ။
- လိပ်တိုင်, *n.* the stump end of a cheroot; ဆေးလိပ်တိုင် နှားပြာပြီ (*pron.* နှားပြာပြီ) ထရှုဦးနှင့်ထဲဘူး။ ဆေးလိပ်မီးလိုတိုရပါစေ, an imprecation frequently used by the Burmese when trying to convince another of the truth of an assertion.
- မီးပွား, *n.* a spark from a cheroot; ဆေးလိပ်မီးပွားထွန်းကျွံ, a term constantly met with in police reports of fires.
- ထိပ်သည့်, *n.* a maker and vendor of cigars.
- ထုံး, *n.* a pill.
- ဝါး, *n.* medicine or tobacco.
- ဝါးပရောဂ, ဆေးဝါးပစ္စည်း, *n.* medicines and charms collectively.
- ဆင့်, *v.* to suit, take effect as medicine; (ဆေးလိုက်သည် is applied to doctors when their prescriptions are successful, *e.g.*, ထယ်ဆေးလိုက်သည့်ဆရာ) (ဆေးလိပ်အငွေ့ထုတ်သည် applied to cheroots that draw well).
- ထမား, *n.* a physician, doctor; အကုသမား။
- ထိပုရာ, *n.* a tree of the genus melia.
- ထုတ်, *v.* to paint, smear with colouring matter. [*Note.*—The Burmese have the following expressions—(၁) ကွင်းတယာ ညွှက်ဆေးတဆိုး (or ထထိုး) ကျွမ်း, the time it takes to bring to consistence a quid of betel or for a pipe of tobacco to be consumed by smoking, *i.e.*, from about 10 minutes to a quarter of an hour; and (၂) ဆေးသေ, a word used in the same sense as ကေန်, မုတ္တမ, မချွတ် probably derived its meaning in the first instance from Burmese alchemists; မင်းအကြံဆေးသေပါမည်သား, will your plan assuredly succeed?]
- ဆေး, ၂, *v.* to clean, cleanse by water, to clear up (a matter), to temper a blade; ထားဆေးသားလှန်သည်, to lose the edge as a da or razor; ပုကန်မျှားကိုချော့ဆေးလိုက်ပါ, ပန်းဝဲကထားကိုဆေးသည်; [ဆေး does not, strictly speaking, mean to cleanse by water *unless* preceded by ချ].
- ကြော, *v.* same, 1st and 2nd def.; ဒိပ်ကို ပြောင်စင်အောင် ဆေးကြောသည်; (ပြောင် conveys the sense of being free of rubbish, စင် of being clean, free of dusty particles, stains, ingrained dirt, &c., as decks after being swabbed).
- နှစ်ရာသေပန်း, *n.* the periwinkle; ငွေပန်း, သင်္ဘောမည်းပန်း။
- လေ, *n.* a pepper plant; မလိင်။
- ဆေး, ၃, *v.* to be slow, dilatory, deliberately; not used alone.

သေးစွဲ၊ ငေး၊ *v.* same, but mostly used in an adverbial form ;
ခင်သျှားကောင်းကောင်းကြီးနား လည်အောင်သေးသေးလေးလေးကျွန်တော်
ပြောပါမည်။ မင်းကိုခိုင်းထွေးသေးသေးလေးလေးလှအံ့ကြီးများထွေးသလိုထွေး၊
လျှင်ဆယ်သောအခါရောက်နိုင်မည်ထံ။

ဆဲ၊ 1, *n.* in grammar, present time, as in the tenses ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ၊
ဖြစ်ဆဲထံ ; very often has the same force as လျက်, *see* exam-
ple 2. In common usage denotes the immediate future ;
used only as a verbal formative, often used with လှ, as
ရောက်လှရောက်ဆဲ, on the point of arriving, ကျွန်ုပ်ခါးသွားဆဲသွား
ထဲထံ၊ ခင်သျှားကောင်းပြောနိုင်ပါ။ ကျွန်ုပ်ခါးသွားဆဲသွား ထဲထံရှိပါသေးသည်
ခင်သျှား။

ဆဲ၊ 2, *v.* to revile, abuse in words ; more than ထိုင်းထွား။

—ထို၊ —ရေး၊ *v.* same.

—ရေးထိုင်းထွား၊ *v.* to revile, abuse, by making another the ob-
ject of offensive comparison.

ဆော့၊ *v.* to be quick, မြန်သည်, လျင်သည်, သော့သည် ; used in an ad-
verbial form combined with လျင်, as အဆောတလျင်, လျင်မြန်
သောစွာ။ အလျင်ဆော့။

ဆောက်, 1, *n.* a species of coffee-wort.

ဆောက်, 2, *n.* a chisel.

—ခုံး, *n.* a gouge.

—ပုတ်, *n.* a mallet, short club.

—ပြား, *n.* a flat chisel.

—မင်း, *n.* the hollow head of a chisel, made to receive the
handle.

—ရိုက်, *n.* ; *see* ဆောက်ပုတ်။

—ဝန်း, —ဝိုင်း, *n.* a circular-edged chisel.

ဆောက်, 3, *v.* to build, erect, as a wooden kyaung, zayat, a
puppet stage, or house ; *comp.* ထည်ထိုး. Der. အဆောက်အအုံ
and အဆောက်အဦး။ ၅ပင်ခိပ်ဆောက်ထွင်း ဆယ်ဆောက်ကုန်မည်ဆင်ပါဆ
ထံ။

—ထည်, *v.* to be staid, steady ; to perform habitually, main-
tain, observe ; mostly applied to religious duties ; သီလ
ဆောက်တည်သည်။ ရှုထင်ဆောက်တည်။ ဥပသံသိတင်းဆောက်တည်သည်။ တော
ရဆောက်တည်သည်။ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆောက်တည်သည်။ ရုက္ခပူ ဆောက်တည်သည်။
(one of the 13 ခုဆင်)။

—ခွင်း, *see* the parts ; this expression is obsolete.

ဆောင်, 1, *v.* to bear, carry ; ကြည့်သည်။ သယ်မိုးသည်, to carry on,
conduct or manage business (any business or matter,

generally used in conjunction with ရှက်); သယ်ပိုးသည့်, to take with one, in one's hands, to cause to accompany.
Der. ဆဆောင်။ သည်စာအုပ်ကိုခင်းဆောင်သွားပါ။

ဆောင်ကြဉ်း, *v.* same, 1st def.; ကျွန်တော်သက်ဆောင်များကိုရန်ကုန်မြို့တွင် တော်မိတ်ဆွတ်ရောက်အောင်ဆောင်ကြဉ်းပါခင်ဘူး။

— ခဲ့, *v.* to bring with one, in one's hands, or to take with one (more elegant and denoting that the act is of longer duration than ယူခဲ့); ကျွန်တို့ကိုဆောင်ခဲ့ပါ။

— ခင်း, *v.* to deliver in marriage (royal); sometimes used by ordinary people; ထိန်းမြန်းမဝိလာပြသည်။ လက်ထပ်သည်။

— ထူ, *v.*; *see* လှဆောင်။

— ရှက်, *v.*; *see* ဆောင်, 2nd def., to manage; သည်ကိစ္စကိုဆောင်ရွက် နိုင်ပါမည်လား။

ဆောင်, 2 (from ဆဆောင်, a building).

— ပန်း, *n.* a kind of swinging cradle; the seat in the fore-part of a cart; ထွဉ်းဆောင်ပန်း။

— ဝုံ, *n.* the frame of a roof.

— ဝုံကျိပ်, — ဝုံထုတ်, — ဝုံသုတ်, *v.* to construct the said frame (an expression made use of with reference to houses built in the Burmese fashion); ခင်ဘူးအိမ်ဆောင်ဝုံကျိပ်ပြီ၊ ပြီးသား။

— ဝါး, *n.* the Tavoy name for the carambola or cringe tree; စောင်လှား။

ဆောင့်, *v.* to thrust, push, butt, bump, stamp, &c., by a sudden violent jerk, thump (usually implying anger), as a table or floor; to jolt as a cart or carriage; သည်ဘွင်းခွေကြီးကြမ်း သော့ကြောင့်အထွန်ဆောင့်သည်။

— ဆီးဆောင့်အပ်, — ညှိုးဆောင့်ညှပ်, — ညှပ်ဆောင့်ညှပ်, *adv.* by jerks, up and down; joltingly as a cart or a horse not properly broken in, or as a person walking over rough, uneven ground; ကျွန်တော် မြင်း လေးဘက်မထိတ်သုံး ချောင်း ထောက် စီးရ သော့ ကြောင့်ဆောင့်ဆီ ဆောင့်အပ်ရှိသည်။

— ဆောင့်, *v.* to show signs of stubbornness, resistance, as a child or servant in a contumacious manner; မင်းကိုခရတောင်း ထောအခါ ထာမြင်ထို ရေရှက်ကိုဆောင့်ဆောင့်ပေးသည်။ သည်လူကျွန်အမိန့် ကိုမရှိသောဆောင့်ဆောင့်ပြီးလျှင်ထိတ်သည်။

— ချ, *v.*; *see* the parts. This is probably the best equivalent for "driving," as in the sense of "driving piles;" ထိုင်ထိတ် နှင့်ဆောင့်ချသည်။ ဆွဲထိတ်။ ဆောင့်ထိတ်, expression used by Burmans in heaving up an anchor.

ဆောင့်ခြောင့်, *adv.* in a squatting posture. Burmese men adore a pagoda or a sacred image in this posture, it being considered the most orthodox (အညွတ်ကမ္မရှိခိုးခြင်းငါးပါး).

—ခြောင့်ထိုင်, *v.* to sit in such a posture, or to sit in the usual squatting posture of a Burman when eating rice, &c.

ဆောင်း, 1, *n.* the cold season, *see under* ဥတု။ ဆောင်းသုဇယ်ပြန်ဆိုအချင်းတိုးသည်။

—အခါ, *n.* the cold season.

—ဦးပေါက်, *n.* the beginning of the cold season.

—ကာလ, *n.* same.

—ကျက်, *n.* the end of the cold season ; ဆောင်းကျယ်မှကွန်ထော်လာပါစေ့။

—တွင်း, *n.* during the time of the cold season.

—လရာထိ, *n.* the months of the cold season, the cold season.

—လယ်, *n.* the midst of the cold season.

—ထွင်း, *v.* to be ushered in as the cold season.

ဆောင်း, 2, *v.* to cover with an umbrella (နေထယ်ပူသည်ထီးဆောင်းသွားပါ), a hat, *i.e.*, wear a hat (can also be used of covering the head with clothes) ; အဝတ် နှင့်ခေါင်းဆောင်းသည်, a highly raised cover, &c., to pay something in consideration of the poor quality of money ; မီးဆောင်းသည်။ ငွေက ညံ့သောကြောင့်မီးဆောင်းပေးရသည်, *n.* a high conical open-work cover (of bamboo), with an aperture at top, used to catch fish, and for various other purposes ; ဆောင်း is also used as a verb in the sense of catching fish ; အင်းထဲမှာ ငါး ဆောင်း ချေ ကြိမ့်ရဲ့။ [Note.—Though based on no authority, the use of ချေ in this sense, to the compiler, appears to be the equivalent of the English conjunction “then,” though often ချေ is euphonic in Burmese.]

—ထယ်, *n.* the smaller division of the stomach ; generally used in reference to animals. The ဆောင်းထယ် of pig, deer, and bullocks are eaten by the Burmese as a curry, *e.g.*, as ဝက် ခုရယ်အစဉ်း ငါးတွင်းသားဆောင်း ထယ်များနှင့် ထင်းချက်စားရလျှင် ထယ်ဖြန့်သည်။

—ပါး, —ပါးစာပါး, —မေတ္တာစာ, *n.* a letter or epistle, a love letter.

ဆောင်းပါးလက်ဆောင်, *n.* a present sent to a distance.

ဆော့, *v.* to be restless, meddling, troublesome, (fidgety as a child) ; အကဆေး တယ်ဆော့, wantonly-inclined as a woman ; ထယ်ဆော့သည်နီးမ with ထက်, to have a natural disposition to pilfer ; ခြေထက်ထယ်ဆော့သည် with မိတ်, to be (1) early as the

rains, ရိမ်းဆော့; (2) to rain with frequent showers; with လေ it means to be gusty, လေဆော့; with ငါး it means that fish are numerous and are easily caught, rise readily to the bait, ငါးဆော့။

ဆော်, 1, *v.* to rouse, excite to action, urge on, stimulate, quicken, ဖိုးသည်; to commence operation, as the rain, ရိမ်းဆော်သည်; the wind, လေဆော်သည်; a spike, နှိပ်ဆော်သည်. &c.; to crow frequently as cocks, as if to *expedite* daylight, towards dawn, လင်းချက်ဆော်သည်။ လင်းချက်ဆော်ချိန်, early dawn; to be nearly ripe as cocoa-nuts, mangoes, maize, tan trees, the rice plant, ငှက်စာဆော်သည်, *e.g.*, အုန်းသီး ယခုမှ ငှက်စာဆော် ရုံကလေးရှိသေးသည်။ နိဗ္ဗာန်ဆော်သည်, to notify and call to worship, to "strike up" as to a Burmese orchestra, ဆိုင်းဆော်။

—အော, —ဖိုး, *v.* same; သည်ကိစ္စမှာခင်ဘုဘေးဆော်အောမှထောင်ထိပ်မည်။ ကျွန်တော် အိပ်ကိုထည့်တညာတည်းထားချင်အောင်ဆော်ဖိုးခဲ့ပါ။

—ဖန်, —လှော်, *v.* scarcely if ever used in colloquial. In the Sadudammathaya there is a sentence: ဆော်ဖန်ကြိုက်၍သနပ် ခြင်းမိုက်အိပ်အလိုက်ဖြင့်။

ဆော်, 2, *n.* a wooden implement used by fishermen engaged in (sea) stake fisheries for driving the ကနက်ထိုင် into the ground.

ဆော်, 3, *v.* to solder, join by metallic cement; စေ့ဆော်သည်, ဂဟေဆော်။ ရွှန်ပြားကို တပြားတည်းဖြစ်အောင်ဂဟေဆော်ဘိသကဲ့သို့ကြသည်လူတို့။

ဆို, *v.* to say, speak, tell; ပြောသည်, to speak with some degree of displeasure or disapprobation; equivalent to the English colloquial expression "to give a talking to," "to talk to" by way of reproof; ကျွန်တော်ကိုဆရာကြီးကထက်ဆိုသည်။

—ဓမ္မတ်, *n.* something said which makes an impression or is worthy of being recorded; used in a good or bad sense; ပြောဓမ္မတ်ဆိုဓမ္မတ်ရအောင်ဆိုထားသည်။

—ဆိုခ, *v.* to reprove.

—ဖြည့်, *v.* to find fault with, scold; ဖြည့်ထွန်တောက်တီး။

—ဆို, *v.* to mean, signify, import; ကျွန်ုပ်တို့ဆိုဆိုဆိုသည်အဓိပ္ပာယ် ဖောက်ပါဘူး။

ဆိုက်, *v.* to arrive (at a proper place); more definite than ရောက်; particularly, to bring up to, come alongside, as a boat or cart; to be moored alongside a wharf, to hit, be in point as a remark; ထိသည်။ တိုက်ဆိုက်သည်။ နိပါတ်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်သည်။ ထင်းပါးကိုဆိုက်အောင် အင်မတန်ထိုးပန်းပြီးတွေ့ရသည်။ မီးသင်္ဘောဆိုက်ခဲ့

ပြီလား။ မီးသင်္ဘောတံထားဆိုက်နေပြီ, to stop as a carriage or cart at any particular place, *e.g.*, in front of a house ; ထွင်းဆိပ် ရှေ့ဆိုက်ခဲ့ပြီလား။

ဆိုက်ဆံ, *v.* ; *see* ထက်ဆံ။

—ထိုက်, *v.* to agree with on comparison.

—ရောက်, *v.* same as ဆိုက်။

ဆိုင်း, 1, *n.* shop, stall [ရှင်ဆိုင်း, a European shop].

—ခင်း, *v.* to set up a shop, to expose goods for sale in a shop.

—တည်, *v.* to set up shop.

—ပိတ်, *v.* to shut up shop, either temporarily, or for a considerable period of time, or altogether.

—ဖွင့်, *v.* to open shop.

—ရှင်, *n.* the proprietor or owner of a shop or stall.

ဆိုင်း, 2, to have a right to, have concern in or with ; less than ခိုင်း ; *intrans.* (with နှင့်) to concern, belong to, have some bearing upon, appertain to ; စပ်ဆိုင်းသည်, to be within one's province, to have jurisdiction as a court ; အမိုးရနှင့်ဆိုင်းသည့် ပစ္စည်း။ ဆိုင်ရာသွားဈေးကဝေ။ ကျွန်တော်နှင့်မဆိုင်းပါ။ ဆိုင်ရာရုံးမှာအမှုပြု လုပ်ရသည်။

ဆိုင်း, 3, to meet face to face ; ဆိုင်တွေ့သည်, to meet in rivalry or contest ; ပြိုင်သည်။ အရန်သင်္ဘောနှင့်အဆန်သင်္ဘောရေသယ်မှာဆိုင်တွေ့သည်။

—ပြိုင်, *v.* same, 2nd def. ; အမိုးရမင်းထံခင်းသွားနှင့်ကျွန်တော်ထရားဆိုင် ပြိုင်ကြမိရဲ့။

ဆိုင်း, 1, *n.* a circular frame in which several drums are fixed, ပတ်ထိုးပီဆွဲသည်, and played on by a person sitting in the centre (in funeral processions this person stands) ; ဆိုင်းခိုင်း, called by Yule in his account of the embassy to Upper Burma a “ drum harmonicon.”

—သေ, *v.* to strike up as a Burmese orchestra by way of a hint to the actors to make their appearance, and to the audience that the performance is about to begin.

—တီး, *v.* to strike the small drums inside such circular frame (ဆိုင်းသေ့ထီး), to strike such drums quickly, as when an actor is dancing with energy or when a marionette is made to dance in such a manner, also when a disturbance is created at pwès, in order to drown the noise of quarrelling.

ဆိုင်း, 2, *v.* to delay ; (*intrans.*) tarry, wait ; ထင့်သည်။ ကျွန်တော်ဆိုင်ရောက်သည်ဆိုင်းအောင်ဆိုင်းနေပါ။

ဆိုင်းငံ့, *v.* to wait for ; ကျန်ထိုင်ဆိပ်ဆောက်သည်မှာ။ ဆပ်ပျဉ်ထောက်သော
ကြောင့်ထိုင်ခြင်းနှင့်ဆိုင်းငံ့သည်။

—ထား, *v.* to delay ; (*trans.*) make to wait (not often used).

—တွယ်, *v.* same ; to impede, make slow.

—ထား, *v.* to keep back, cause to wait, though often not necessarily with the idea of obstructing as is the signification of ဆိုင်းထား။ မသွားစေနှင့်ပြီးဆိုင်းထားပါ။

ဆိုင်း, 3, *v.* to connect by a cord or rope in order to support in a suspended or upright position ; a sling suspended at the end of a porter's yoke ; a package of foil, either gold or other metal ; used in connection with the metal designated, as ရွှေဆိုင်း, ငွေဆိုင်း, &c., ပေါင်းဘိဆိုင်းကြိုး, *n.* braces ; ထင်းထင်းဆိုင်း၊ မြက်ထင်းဆိုင်း၊ ရေထင်းဆိုင်း။

—တွ, *v.* same as ဆိုင်း။ အကြောအချင်းဆိုင်းတွ, to have the muscles contracted when fatigued, *see* တွ။

ဆိုင်း, 4, *v.* to be fresh, luxuriant, full of (leaves, or figuratively of other good things) ; မြိုင်သည်။

—ဆိုင်းဖြိုးဖြိုး, *adv.* same.

—မိုးမိုး။

—ရပ်ိုင်း, *adv.* from above, chiefly used in poetry.

—ဆိုင်းဝေးဝေး, *adv.* same ; သပ်ပင်ကြီးအကိုင်အခွက် ဆိုင်းဆိုင်းဝေးဝေးရှိသောကြောင့်နေခိုက်ကြီးသည်။

ဆို, *v.* to stop up, obstruct (an aperture or hole, by thrusting in something) ; *comp.* ဝိတ်, block, *see* အဆို ပထင်းကိုဖေ့ (*pron.* သော) နှင့်ဆိုဆိုက်ပါ။ ပစိတ်သောအာတ်ရတ်ဆိုသည်။

—ဝိတ်, *v.* same ; မိမိနိုင်ငံဆိုအခြားနိုင်ငံကရန်သူများမထာရူးအာင်ထက် နက်အပြည့်အစုံနှင့်ဆိုဝိတ်ကြသည်။

ဆို, 1, *v.* to be bad, not good ; မကောင်း (to be vicious as a horse), to be hurtful, injurious, to be vile, evil, wicked ; ထယ်ဆိုးသည့်မြင်းကွန်ထော်မင်းပုံပါဝင်ကျား။

—ညစ်, *v.* same, last def. ; ထယ်မောင်မင်းဆိုးညစ်သည့်သူ။

—မျိုးခံသည် (*pron.* မိုးမျိုးခံသည်), *v.* to put up with the waywardness, ill-treatment, ill-nature of another ; အဘိထကခံသည်။ မင်းကျွန်ုပ်ပြောတိုင်းဆိုတိုင်းဆိုမျိုးခံသည့်သူတို့။

—ယုတ်, *v.* to be vile, base, abject.

—ဝါး, *v.* to be bad, unpleasant, disagreeable to some of the senses, as noxious smells ; မကောင်းဆိုးဝါး, *e.g.*, သည်ထင်းမကောင်းဆိုးဝါးများထည်။

—ဆွမ်း, *v.* to be morally bad, vile, wicked.

ဆိုး, 2, *v.* to dye ; ဆေးဆိုးသည်။ သင်္ကန်းမိန့်နှင့်ဆိုးသည်။ ကျောက်ချဉ်ချိုက်သည်။
ဘောက်ရင် ညောင်နီ ခေါက်နှင့် လည်းဆိုးသည်။ [Note.—These com-
prise nearly the whole of the orthodox dyes.]

ဆွ, 1, *v.* to scratch up, stir up, agitate, irritate ; ကျွန်ုပ်တို့သာဆွနှင့်
ဆွချင်ထိမည်။ အနာမိမ်းပြည်တွက်အောင်အပ်နှင့်ဆွသည်။

ဆွ, 2, to be white ; used adverbially in conjunction with ဖြူ as a
slight intensive. This is not a colloquial expression, but is
met with in poetry ; ဖြူဆွမွေးမွေးမြတ်လေးသဘောနဲ့။ ပွင့်ဖူးတံနှင့်။

—ဆွခုန်, *v.* ; see ဆွေဆွေခုန်, to stop short and quick, as a
horse ; ထပ်ရူသည့်မြင်း ဇက်ကြိုးကိုင်ထိုက်ထွင်ဆွဆွခုန်နေသည်။

ဆွတ်, 1, *v.* to pluck, gather, as flowers or fruit ; *comp.* ခူးစကား
ဆွတ်ပြောသည့်, to speak by means of an apocopative coales-
cence (if it is allowable to coin such an expression),
a style much affected by Upper Burmans, *e.g.*, ကကဝိုင်း
for ကစားဝိုင်း, မဟောက် for မြွေထောက်, လက်သမာ for လက်ဆွားမ,
ထဲသကျော် for ထဲသားကျော်, &c. ; ဟန်းထပွင့်ဆွတ်ခဲ့ပါ။

ဆွတ်, 2 (from စွတ်, to be wet), *v.* to wet, moisten ; ကွမ်းရွက်များ
မညှိုးအောင်အဝတ်ကိုရေဆွတ်ပြီးအပ်ရပါသည်။ ကျွန်ုပ်လက်ကိုင်ပဝါကိုရေမွေး
နှင့်ဆွတ်လိုက်ပါ။

ဆွတ်, 3, *v.* to be very white ; chiefly used in an adverbial
form as an intensive ; ဆွတ်ဆွတ်ထွတ်ထွတ်ဖြူ is also used, not
so much as မွေးမွေးဖြူ။

—ဆွတ်ထွတ်ထွတ်, *adv.* intensive to words of sorrowful or
pleasant emotions ; သည်မိန်းမကလေးအသား ဆွတ်ထွတ်ထွတ်ထွတ်ဖြူ
သည်။

ဆွန့်, *v.* to be unusually scarce ; အထွန်ရှားသည်။ မိုလ်းဆွန့်သည်။ လေဆွန့်
သည်။ သည်နှစ်မိုလ်းဆွန့်သည်။

—ပါး, *v.* same ; သည်နှစ်သရက်သီးများမိုးကျလိုအထွန်ဆွန့်ပါးသည်။

ဆွမ်း, *n.* cooked rice, food for a priest, စမင်း။ [ဆွမ်း (ကြီးလောင်း),
v. to make extraordinary offerings of rice to priests,
generally about the months of October or November ; ပြား
ဆွမ်းလောင်းသည်။ နှင်းဆွမ်းလောင်းသည်။] ; နံနက်ဆွမ်း eaten about 9
a.m., နေ့ဆွမ်း eaten after နံနက်ဆွမ်း but before noon.

—ခံထွတ်, *v.* to leave a monastery to receive offerings of rice
as a pôngyi.

—ခံပြန် (*pron.* ဆွမ်းခံပြန်), *v.* to return to a monastery after
having received offerings of rice, &c., as a priest (about
8-30 a.m.) ; ခင်ဗျားသားကလေးဘယ်အချိန်ဆုံးပါသည်။ မနေ့ကဆွမ်းခံ
ပြန်ချိန်ဆုံးခွာပါသည်။ ကျောင်းထကော့။

ဆွမ်းဝင် (*pron.* ဆွမ်းဝံင်), *v.* to enter a village or town for the purpose of receiving offerings of rice, &c. (about 7-30 or 8 a.m.).

—ဝဉ်, *v.* to have rice (or any other offering) in order before ပံင်ဂျိ; commonly used continuatively or adverbially, as ဆွမ်းဝဉ်ပံင်သဉ်, to invite to receive rice; ဆွမ်းဝဉ်ကြသဉ်။ ဆွမ်းဝဉ်ကြထေင်မူပါ။

—ထောင်း, *n.* a lacquered basket from which rice is offered to ပံင်ဂျိ.

—ပန်း, *n.* same as ဆွမ်း ကြင်းပန်းကြင်း, the remnants of the rice of a priest; ဆွမ်းကြင်းပန်းကြင်းပေးထေင်မူပါ။

—ဆွမ်းပေးသဉ်, *v.* to eat rice as a ပံင်ဂျိ, equivalent to the ထောင်းဝား of a layman.

ထွတ်, *v.* to attach to, connect with, to tow as a ship, boat, &c., make lean on, particularly applied to buildings; *comp.* ကပ် and ထွတ်, နောက်ထွတ်ဥာဒေ, a subsidiary rule; သဘောကြီး ထံဆန်နှင့်ထွတ်ထိုက်သည်။ ကျွန်ုပ်မှာဆင်းရဲရှိ သူတပါးဆင်းရဲထက်မူဆန်နှင့်ဆင်ညှာသည်။ (to match in boxing; သည်ထွန်နှင့်မက်ပြိုင်နိုင်သောသူထွတ်ဝမ်းပါ)။

—ကပ်, —မျှောင် (—မြောင်), *v.* same (to hang or sponge on another); ဆင်ညှာသူတပါးဥစ္စာထွတ်မျှောင်ပြီးစားသဉ်ထွတ်။

—ဓွ, *n.* coarse silver adroitly merged in good silver while in a state of fusion.

နွံ, *v.* to be weak and tremulous, as the hand or foot; ထက်နွံသဉ်ငြေဆွံသဉ်, to stammer, stutter; စကားနွံ, စကားထင်သည်။

—အ, *v.* same, last def.

ထွေ (from အထွေ), a relative; ချစ်ဆွေ, a dear friend; မှန်သဉ်အထိုင်း ပြောဆိုပါချစ်ဆွေ, speak according to that which is true, dear friend; an expression much used in zat pwès; ငယ်ကချစ်သဉ် ချစ်ဆွေထေင်သဉ်ဒင်သေရထေင်မြင်း။ ထွေမြင်းရှိထိုမျိုးမြင်းထင်မြတ်။

—အားမျိုးအင်, *n.* the strength and power of relations.

—ဝဉ်မျိုးထက်, *n.* lineage.

—မျိုးခုနစ်ထက် (—မျိုး ခုနစ်ထက်), *n.* the seven degrees of affinity, being the three above, namely, အဆ, အသို, အတေး, and the below, namely, ထား, မြေး, မြစ်, including the person's self (မိမိထိုက်), *see under* အမျိုးခုနစ်ထက်။

—မျိုးညာထကာ, *n.* relatives; ဆွေမျိုးညာထကာသင်္ဂဟထရသို, an expression frequently made use of in letters.

—မျိုးရင်းချာ, *n.*; *see next.*

ဆွ ရင်းမျိုးချာ, *n.* an own relation, a blood relation ; ဆွမျိုးအရင်း အချာထော်သည်။အဆွအမျိုးဝမ်း။

——ဝါး, *n.* an own relation ; ဆွဝါး မျိုးအားတယ်အားကြီးသည်။

ဆွဆွရန်, *v.* to stamp short and quick, as an angry, petulant child ; ဆွဆွရန်။လူကလေးမီးခဲနင်းမိလိုဆွဆွရန်နေသည်။ (ဒရယ်သေနတ် ဖန်သော်လည်းဆွဆွရန်ဖြေးနိုင်သေးသည်)။

ဆွေး, *v.* to be decayed (as a carious tooth, သွားဆွေးသည်), crumbling, rotten, as wood or cloth ; hence အတွင်းဆွေးဆွေးသည် (*pron.* အတွင်းစွေးဆွေးသည်), *v.* to be broken-hearted with suppressed grief ; တိုင်မျှားခြံဝားလိုဆွေးကုန်ပြီ။အချစ်မတတ်ဆွေးတတ်သည်။ အရပ်မတတ်ပြေတတ်သည်။

——မြေ, *v.* same.

——ထိ (ရိ), *v.* ; see the parts (also applied to the mind, စိတ်ဆွေးထိသည်) ; ကျွန်တော်အင်္ကျီသစ်ပြာစားသောကြောင့်ဆွေးထိသည်။

——နွေး (commonly *pron.* ဆွေးနွေး), *v.* to enquire into, investigate (a subject of discussion) in company with another, to commune, to confer ; မေးမြန်းသည်။တရားကိုဆွေးနွေးမေးမြန်းသည်။

——နွေးနှီးနှော, *v.* ; see the parts.

ဆွဲ, *v.* to hold with a pulling effort ; to pull, draw, haul ; ထင်သည်။ (ရက်ဆွဲ, to protract, spin out the time), to hang up, suspend ; ဆွဲထားသည်။ မီးအိမ်ဆွဲထားသည်။ ကြိုးထင်းထင်းဆွဲ။ ဆွဲလိုက်ကြမို့။ ထက်ကို ဆွဲ၍ထင်းရှောက်ကြသည်။ မိလားရွာအောင်ထွန်ဆွဲကြသည်။

——အံ, *n.* a drawer, more commonly called အံဆွဲ (*pron.* အံစွဲ)။

——ထိုင်, *v.* same, 1st def.

——ချ, *v.* to hang, a term used in cases of suicide by hanging ; ဆွဲချခွံက်ကြည့်အထောက်အထားသည်မှန်ပါသည်။ဆွဲကြိုးချသေသည်။

——ချိန်ခွင်, *n.* large scales ; *comp.* ရာဇာ, which are smaller.

——မီးအိမ်, *n.* a hanging lamp.

——ထွဲ or ဆွဲထဲ, *n.* ; see ဆည်းလည်း။

ဇ (ဇွဲ)

(The eighth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of palatals.)

ဇက်, 1, *n.* ; see ကုတ်ဆက်။

ဇက်, 2, *n.* the bit of a bridle ; မြင်းဇက်ခွ။ဇက်သွား။ဇက်ထုံး။ကုန်းနှိုး။မြီး ဖျင်း။ကကြိုးထန်ဆာအရံ။

——ကြိုး, *n.* the reins of a bridle.

——ချွတ်, *v.* to draw in the reins.

——နှံ့, *v.* to put the bit into a horse's mouth, to bridle.

ဇကဝတ်, *v.* to draw in the reins so as to stop a horse.

—ထိုးကြိုး, *n.* the small cords which connect the reins with the bit.

ဇင်, *n.* the piece of wood which supports the body of a cart over the axle-tree ; ထွန်းဝင်ထိုး။

ဇင်ဂလတ်, *n.* a small, unimportant thing ; ဇင်ဂလတ်သာရှိသည်, it is only as large as a ဇင်ဂလတ် ; said to be derived from မြင်ထည် (*pron.* မြင်ထည်), *n.* a kind of spinning top, မြင်ထည်ထောက်, meaning that a thing is as insignificant as the small space taken up by the aforesaid top when spinning ; မင်းဆိပ်ကလေးဇင်ဂလတ်ထောက်နှင့် ဇနီးကြီးလှပြောသည်, you give yourself airs in speaking, you, with your little wee house about the size of a မြင် spin.

ဇင်ရေ, *n.* the curlew.

ဇင်းရှောင်ထိပ်, *n.* a species of tortoise ; ဆောက်ထိပ်။

ဇင်းမတ်, *n.* Zinmè (called by the Shans Chengmie), the chief town of the principality north-east of the Tenasserim Division. Its inhabitants are of the race of Shans known as ဦးစွန်းရတ်. The principality is included in the Kingdom of Siam.

ဇင် (Eng.), *n.* gin (ဇင်အရက်).

—မြို့, *n.* same.

ဇင် (Eng.), 2, *n.* jean, drill ; ဇင်အင်ကျီ။

ဇနပုဒ် (Pali ဇနပဒ), *n.* a small village, a hamlet ; *comp.* နိရုဒ်, which is larger than ဇနပုဒ် ; ဇနပုဒ်ရွာငယ်ထားရှိ အပြောအဆိုမှိုင်းသည်, his speech is unpolished because he is the inhabitant of a petty village.

ဇနီး (Pali ဇနိက, a mother).

—ဆိပ်ရှင်, *n.* the mistress of a house, husband and wife ; ထင်ကြိုက်မထားလင်မထား။

—ဝင်ပွန်း (*pron.* ဇနီးဝင်ပွန်း), မောင်နှံ, *n.* husband and wife ; ဆွီးခင်ပွန်း။ ဆွီးမောင်နှံ။ မောင်ထိုးခပ်နီဇနီးမောင်နှံကောင်းရှု။ မိစ္ဆာန်ဆုသာဓုနတ်ထူခေါ်ဝေသော, let nats and man declare “well done” to the merit, the reward of Neibban, of Maung Po and Ma Pein ; ခင်ကျားထို့ ဇနီးမောင်နှံ မာထောင်ပူပါထားခင်ဘျား, are you, husband and wife, well ? [*Note.*—The honorific affix ထောင် is often used by ordinary people to one another in grave and respectful discourse, and not only to officials. (*see* ထောင်, 2).]

ဇမ္ဗုဒိပါ (ဇမ္ဗုဒိပါ) (Singhalese Jambudwīpa) or ဇမ္ဗုဒိတ် (pron. Zambudipa or Zambudeit) [Pali ဇမ္ဗု, the eugenia tree (ဇမ္ဗု), and ဒိဝ, an island], *n.* the great south island, *see under* ကျွန်း။ ဇမ္ဗုဒိတ်ကျွန်း။ ဒိဝဒိတ်ကျွန်း။ ဇမ္ဗုဒိပါ မည်သောသောကျွန်းကားထူဇာထသောင်းရှိ၏။ The island called Zambudipa is ၁၀,၀၀၀ miles in circumference. [Note.—“ The shape of Zambudipa is said to be like a cart-wheel ; ဇမ္ဗုဒိပါကျွန်းသို့ရှိ၏အသက်အပိုင်းအခြားသည်အမြဲရှိ။ ၎်ကာ ၁၀၃၆။ ၎်ကာအသင်္ချာနည်းတည်း။ ထိုကြောင့်အပိုင်းအခြားရေထွက်ခြင်းရှိ, there is no perpetual limit to the lives of the inhabitants of the Zambudipa island ; sometimes they live ten years, sometimes an athinchay, on that account there is no limit or computation.”]

ဇမ္ဗုရာဇ် (ဇမ္ဗုရာဇ်), *n.* the most precious kind of gold (ဇမ္ဗုရာဇ်ရွှေ, pron. zambuyit shway), being that produced from the gold eugenia tree. “ In the same (Himalaya forest) there is a “ damba tree, ၁၀၀ yojanas high, which has four branches, “ and the whole space that tree covers is ၃၀၀ yojanas in “ circumference. From the trunk and the four branches “ large rivers continually flow. During the whole of kalpa “ in which the world is renovated, it bears an immortal “ fruit resembling gold. * * * This fruit falls into the “ rivers, and from its seeds are produced grains of gold that “ are carried to the sea. * * * The gold is of immense “ value as there is no other equal to it in the world ; from “ this damba or jambu tree, Dambadiwa or Jambudwīpa “ derives its name.”—M.B.

ဇမ္ဗုသဠေ, *n.* the gold eugenia tree situated on the northern extremity of Zambudeit.

ဇထ်, *n.* any plaything to be hit by a ball (ဒိုး) or against one another, hence ခွင်ထောင်ဇထ်, *which see* ; cowries and seeds of the tamarind and of the ကထိမ်ပင်။ are used as ဇထ်။

——ဇထ်, *v.* to play with the said things ; ဇထ်ထိုး။ ဇထ်ခင်။ ဇထ်ထောင်။

——ခွန် (Peguan), *v.* same.

——ဆက်သဇထ်, *pron. a.* as in the way of a ဇထ် being struck and causing all the others to be struck in succession ; used to denote continuity, sequence.

ဇထား, *n.* the heading of a column in a table of columns (အင်းဇောက်)။

——ထိုက်, *v.* to compare accounts, calculations.

ဇရက်, *n.* the small mina bird named by some the Indian night-ingle ; *comp.* သထိကာ, the large mina bird. The Bur-

mese append the nickname of ဇရတ် to the names of talkative people; ဘိုးဇရတ်၊ တော်ပြောဇရတ်၊ ခင်ညားရှိအိမ်မှာလူတွေ (ခွေ) စကားပြောသည်မှာကျက်ကျက်ဆူဆူ။ ထက်ပံပင်ဇရတ်ကျသလို၊ in your house, the people, in talking, made such a noise 'like minas settling on a cotton tree.'

ဇရင် (often written ဇရပ်), *n.* a building erected for public accommodation, a rest-house. [Note.—This word is said to have been originally derived from two words, စားရပ်, *i.e.*, the place of stopping to eat; ဥပသ်ဇရင်].

ဇရာ (Pali), *n.* old age; အိုခြင်း။

—အရွယ်, *n.* infirm old age; အားနည်းသောအိုခြင်း။ ဇရာထောင်းသော်။ ပျောင်းပျောင်းညိုညို။ ငါ့သေအံ့ဟု။ မန့်ထုတ္ထ။ ထကြွပြင်းထိုင်း။ ထိုထိုင်းမပါ။ ပညာပေထုံး။ နှစ်ထုံးလည်းပြီး။ နှုတ်ထိုးထွက်သန်း။ စီးဖြန်းတာဝနာ။

ဇယာပုဇ (Pali ဇယာပု, a womb), a viviparous birth, *see under* ဇယာပုဇပုဇ in colloquial frequently *pron.* ဇယာပူဇာ (zulla-pooza).

ဇယား, *n.* a four-cornered vessel, of different sizes, used as a measure (chiefly by paddy brokers); စပါးဆန်ခြင်သည့်ဇယား, a sort of oblong wooden tray used for the rapid counting of money; ငွေဇယား။ [the trays used in Government treasuries and mercantile firms are capable of containing Rs. 1,000 exactly].

ဇထီ, *n.* the narrow board which forms the border of a bamboo wove-work partition; *comp.* ကမ္ဘတ်။

—သတ်, *v.* to nail on the said border.

ဇထုံ, *n.* a large bowl, basin; *comp.* အင်ထုံ။ ရွှေဇထုံ။ ငွေဇထုံ။ စံညိုဇထုံ။ ဖြေဇထုံ; also the name of a village above Prome, which, according to Burmese computation, is half-way between Mandalay and Rangoon; မြို့နှင့်ရန်ကုန်ဇထုံထက်ဝက်။

ဇထိုးဇု, *n.* a small hard particle occasioning unevenness or some inconvenience; also applied to persons whose language lacks concinnity of style (စကားဇထိုးဇုရှိသည်); ထမ်းမှာဇထိုးဇုများရှိသောမီးဘဲလင်းမရှောက်နိုင်ဘူး, owing to there being many rough, uneven things in the road, one cannot walk without shoes (sandals or boots); သည်ထမင်းထမ္ဘီကမနပ်ထိုးဇုရှိသည်, as some of this rice is not properly cooked, there are rough, hard particles in it.

ဇထိုက်သတ်, *adv.* accommodatingly, in the way of yielding to the tastes and wishes of another in a considerate and compliant manner (ထိုက်လျော့) သူ့အလိုက် လျှပ်ကဇထိုက်သတ်ကြည့်ပေါင်းတတ်သောကြောင့်ရန်ကင်းသည်, it is because I am respectful of his wishes and fraternize with him in a considerate manner that we are free from ill-feeling.

ကထိကော, *adv.* laying aside with the intention of using when wanted ; မြင်းကိုကထိကောစီးရပြီ။ နွားကထေးနွားကြီးများမရှိသည်အခါ ကထိကောထိုက်ရထွန်ရရှာပြီ။

ကဝိတာ, *n.* muriate of ammonia, sal-ammoniac.

— ရေမြန်, *n.* volatile spirit of sal-ammoniac, spirits of ammonia (sometimes called hydrochlorate or muriate of ammonia).

ကဝန (ညာဏ်), *n.* quickness (of intellect) ; လျင်မြန်စွာ ဆီထာ်သည့် ညာဏ်။ ကဝနပဋိတနံ။ လျင်မြန်စီရေ။ မှာစာပေးလိုက်သည် (ဦးပုညမေတ္တာစာ), I send you a letter written and composed on the inspiration of the moment. [*Note.*—This is not a literal translation, but conveys, it is believed, the correct meaning.]

ကဝါ, *n.* painting, picture-work in colours of gold or other bright material, inlaid work, marquetry ; ရွှေဝါထိုးသည်။ ရွှေဝါထည်သည်။

— သင့်, *v.* ; see ရေဝါသင့်သည်။

ကဝေကဝိ။ ကဝေကဝါ။ စဝိးဝါး (from ဝေ, to be dark, confused), *adv.* doubtingly, hesitatingly ; ကဝိးကဝါး။ ခင်ဘျားအပေါ်တွင်ကျွန်ုပ်တို့စိတ်ဝါးထင်သည်, I have my doubts about you, sir ; မဆွေသည်မှာ ကြာထို။ ခင်ဘျားကိုမြင်သော်လည်း မိတ်ထဲကကဝိးကဝါးရှိသောကြောင့်နာမည် ရုတ်တရက်မခေါ်နိုင်ပါ, though I saw you, my not having met you for a long time, I was not able to call you at once by name owing to my having a feeling of hesitation in my mind.

ကဝ (Pali ကာဝိ, to be or to produce), *a.* caused or produced ; used as a formative increment with words of Pali origin, as ကမ္မကဝ, caused by the influence of past deeds, and becoming က in composition with a following word as ကမ္မကရုဏ်, a body caused, &c.

ကဝဏာ, *n.* small pincers or pliers, particularly such as are made by goldsmiths, nowadays applied to a small bunch of silver instruments, such as a silver tooth-pick, an ear-pick, a small pair of pincers for extracting hairs from the interior of the nose, a nail-pick (ကဝဏာတံ) made of gold, silver, or alloy.

ကတ် (Pali ကာဝိ), *n.* race, caste, kind ; အမျိုး, an account of one's existence or life, given by one's self ; commonly applied to the accounts of different existences of Buddha, and particularly of Gaudama, the last Buddha, five hundred and fifty of which are contained in the Buddhist scriptures extant, ကတ်ထေင်ငါးဆူငါးထောင် (မိုးပါတ်), ten of which are distinguished from the rest, in regard of interest and celebrity, namely,

ထေမိ, marked (ထေ), နေတ္တ (န), ထုဏ္ဏတ္တိ (ထု), နေမိ (နေ), မထေဝ် or မထေဝ (မ), ဘုရိမထိ (ဘု), စန္ဒာယုတ္တ (စ), နာရဗ (နာ), ဝိရု (ဝိ), ဝေ သန္တရာ (ဝေ), one of the said histories exhibited in a play, any dramatic exhibition.

ဇာတ်ကွမ်းအပ်, *n.* a kind of lacquered betel-box manufactured at Pagan, Nyaungu, Salay, Upper Burma, with figures of belus, birds, &c., on it.

——ဝင်း, *v.* to show by means of pictorial representation ; ဇာတ် ရေး။

——စီး, *v.* to manage or superintend the arrangements of a dramatic company, and in a more extended sense to superintend religious offerings, funerals ; အဝင်းအကျင်းအကျွေးအမွေးကောင်းပါးသည့်အထိအကုန်စီးသည်။

——အိုး, *adv.* without doors or windows, but inclosed by sides (ကံးသား) which swing from the top, so called because sometimes adorned with pictorial representations of zats.

——တူသား, *n.* members of the same caste, family, country ; (ဇာတ်တူသားစားတွင် ယထာ ၆ သောင်းမျှက်သည်), an expression somewhat equivalent to the English one “it is a foul bird, &c.”

——တိုက်, *v.* to rehearse a play before the performance.

——မျှက်, *v.* to lose caste, as a native of India.

——မြ, *v.* to act on the stage.

——မြိတ်, *v.* to disappear as a race.

——စွဲ, *n.* a theatrical exhibition ; ဇာတ်စွဲခံသည်။

——ရည်ထည်, *v.*

——ရုံ, *n.* a play-house, theatre.

——ထိုးကွဲ, *v.* to be revealed as the plot of a play.

——သမ, *n.* an actress.

——သမား, *n.* an actor, stage-player.

——ဆွင်း, *v.* to initiate in a caste ; applied to Brahmins and natives of India ; ထာသာဆွင်းသည်။

ဇာတာ (*pron.* ဝေ, Pali), *n.* the time and circumstances of one's birth ; ဇာတာစဉ်းထက်။ သိုးဇာတာပါသည်, born to be a thief ; မင်း ဇာတာပါသည်, born to be a ruler ; *comp.* နေ့စွဲ။

——ကြည့်, *v.* to study one's own or another's horoscope.

——မိတ်, *v.* to be unfavourable as one's horoscope.

——စွင်, —ဝံ, *n.* a horoscope constructed for astrological purposes.

- ဇာတာတွက်, *v.* to cast a horoscope.
- နှိပ်, *v.* the opposite of ဇာတာပွင့် (ဇာတာညွှတ်).
- ပေထာ (*pron.* ပေဒါ), *n.* ဇာတာ။
- ပွင့်, *n.* to be favourable as one's horoscope, *i. e.*, to be in ordinary parlance in luck's way, ဇာတာကောင်း, opposed to ဇာတာကော။
- ဖွဲ့, *v.* to construct a horoscope.
- မေး, *v.* to make inquiries regarding one's own or another's horoscope.
- ဇာတိ (Pali), *n.* being, existence ; ထာဝ, constitution of being, original nature, essence ; ဖြစ်ရင်းပကတိ၊ နဂိုရ်, genuineness, freedom from anything false or counterfeit ; opposed to ပဝတ္တိ။ ခပ်ထူးမော်လမြိုင်ဇာတိသားထားပဝတ္တိထား ; also applied to inanimate things ; မိန်းမကလေး လက်ကောက်ဇာတိသားပဝတ္တိထား, are this girl's bangles real or imitation gold ?
- ခေတ်, *see* ခေတ်သုံးပါး။
- စင်, *v.* to be pure, unadulterated.
- ဟေတ္တရုတိ, *n.* (from ဇာတိဝရိသန္ဓေ၊ ဟေတ္တရုတိ၊ ရုတိ, attribute), pride of good birth ; သည်လူဇာတိဟေတ္တရုတိရှိပါပေသည်။
- သဓု (Pali), *n.* the knowledge of one's own existence in a past state ; မိမိဖြစ်ခဲ့ဘူးသောထဝကိုပြန်သိနိုင်သည့်ဉာဏ်။
- သား, *n.* a native of a place, in opposition to ပဝတ္တိထား, a domiciled resident ; သည်လူအင်္ဂလိပ်ဇာတိသားဟုတ်မည်မည်ပဲ, I do not think that this man is of pure English race.
- ဇာမိဂ္ဂိလ်, *n.* the nutmeg tree, nutmeg.
- မွှင်, *n.* the mace. [*Note.*—Amongst the Burmese there is a saying when a man of thievish propensities is himself robbed, ဇာမိဂ္ဂိလ်သီးရီးထိုးသည်, in allusion to the common belief that owing to the strong odour of the nutmeg, it is never worm-eaten ; similar in meaning to မြွေပွေးရီးထိုးသည်].
- ဇာပန (Pali ဖုတ်ကြည်းသင်္ဂြဟိတင်း), *n.* cremation, the burning of the dead.
- ထိစ္စ, *n.* funeral rites, matter connected with the burial of the dead ; ဇာပနထိစ္စပြုထုတ်သည်။
- ဇာဝီ, *n.* a nut of a screw or bolt (ဇာဝီရုတ်ဆောတ်သည်, to construct by means of bolts and nuts), not a Burmese word ; ဇာဝီ နဂို (နာဂိုအတွင်းဝန် in the Burmese time) မေတ္တိသွေထေဌာဒေဝလိင်အထိုင်ဟုတ်နိုင်ထိခိုက်, in allusion to the Nayi Atwin Wun in the Burmese time, who was notoriously unfit for his duties.

ဇီးကွက် (*pron.* as if written ဇဉ်ကွက်), *n.* an owl ; ခပ်ပုတ်ငှက်။ (*general name for the small owls*).

ဇိဇေ၊ *n.* the Cape jasmine.

ဇိန (Pali), *n.* a Zina or Buddh (ဇိနထဝဝံ) ; ဓာနဗျာဓိဗျာဓိအောင်ထော်မှု
သောဘုရား။

ဇိဝ (Pali), *n.* life, အသက်, written also ဇိဝ (၁) ပရဘလ္လပဇိဝိယုတပါးအ
ကျိုးကိုခံ၍အသက်မွေးခြင်း (၂) ပုညဘလ္လပဇိဝိယုတပါးအသက်မွေးခြင်း (၃)
ဥဋ္ဌာနဘလ္လပဇိဝိယုတပါးအသက်မွေးခြင်း, the three ways of
earning a livelihood, (1) by relying on the favour of another,
(2) by relying on fortune, (3) by relying on one's own
industry.

ဇိဝက, *n.* Ziawaka (Sinhalese Jiwika), a famous physician in the
time of Gaudama ; figuratively any skilful physician, *e.g.*,
ဩဇာကြီးကိုတွေ့ရသည့် ဘာဇိဝကကဲ့သို့ရှိပါသည်, my meeting you,
great teacher, was as if I had met Ziawaka, (ဇိဝကသော)။

ဇိဝှါ (Pali), *n.* the tongue (ဗျှာ), written also ဇိဝှါ။

—ယထန (Pali အာယထန), *n.* the faculty of tasting ; ဗျှာဖြင့်ခံစား
ခြင်း။ ဗျှာဖြင့်တွေ့ခြင်း။

—ဝင်, *v.* to be on friendly terms ; အပြောချင်းဆည်းသည်။

ဇိယာ (ပင်), *n.* cummin, “a dwarf umbelliferous plant, somewhat
resembling fern (*cuminum, cyminum*), cultivated for its
seeds, which have a bitterish, warm taste, with an aroma-
tic flavour,” used by the Burmese in curries, the leaves (?)
of which are pounded and sprinkled by them in form of a
powder on freshly-killed fish, game, meat, &c., to dimi-
nish rankness of odour.

ဇိဝုဒ္ဓိ, *n.* the *Hirundo esculens*, the edible-nest maker ; ပင်လယ်မျှ
ထွား။

ဇိဒ္ဓိ, *n.* the foetus (of animals) ; ဝမ်းရိုးမျိုး။

—ရှိ, *v.* to be with young, မျိုးရှိသည် ; applied to horses and cat-
tle.

ဇေရုဗုရ (Pali ဇေရ, victor, and ဗုရ, a city), *n.* Sagaing, the city of
victory, *see* ဝင်အိုင်း။

ဇေဝ (Pali ဇေဝတိ), *n.* a sudden active emotion or exercise of
mind ; ဇေဝဇေဝနာကောင်းသောကြောင့် ညောင်စေ့ ထောက်ပင်အားသတ်
သတ်ညောင်ပင်ကြီးလောက်အကျိုးခံစားရသည်။

—ကပ်, *v.* to have the mind intent on ; စိတ်စွဲသည်။

—ရွေး, *n.* the clammy sweat preceding death ; ဇေဝရွေးခြင်း။

—စေ, *v.* to be intent on doing (something) ; စိတ်စေသည်။ အာ
ရုံပြုသည်။ ဇေဝကျသည်။

စောထိုက်, —*ဖြန့်*, *v.* to be in the state of torpor preceding death.

——ထက်, *v.* to be intensely eager to carry out some determination, to be enthusiastic (အားကြီးမန့်တက်ရှိသည်။ မိဘတို့ရပ်၌ နိဗ္ဗာန် ချင်သည်စောထက်သော်လည်း အကြောင်း မညီညွတ်သေးသောကြောင့် ပလော့က်နိုင်သေးပါသည်။)။

——သန်, *v.* to be intently resolute or determined in carrying out one's plans. This word is used interchangeably with စောထက်။

စောက် (*pron.* အစောက်), *n.* steepness, depth.

——ကြီး, *v.* to be of great depth, တစောက်ကမ်းကြီးလှ်ထတ်သည်, equivalent to အချော်ချော် အချွတ်ချွတ်လှ်ထတ်သည်။ တထွဲတချော်ဖြ့်လှ်တတ်သည်။ အထွဲဖြ့်လှ်ထတ်သည်။

——ထိမ်, *v.* to be of shallow depth.

——နက်, *v.* to be very deep, of great depth.

စောင်ခြမ်းကွဲ (*pron.* အစောင်း, an edge). *n.* a fragment of a potsherd ; ဆိုးစောင်ခြမ်းကွဲ။ မောင်မင်းလှ်သည်မှာ ဆိုးစောင်ခြမ်းကွဲထောက်မျှ အထိုးမထန်ဘူး။ စောင်ခြမ်း။

စောင်း, *n.* a stable ; မြင်းစောင်း။ မြင်းထင်းလှ်။ ဆင်ထင်းလှ်။ နွားထင်းလှ်။ နွားခြံ။

စောင်းဂေါ, *n.* the glanders, a contagious and very destructive disease of the mucous membrane in horses, characterized by a constant discharge of sticky matter from the nose, and an enlargement and induration of the glands beneath, and within, the lower jaw (အကြောရှောင်စောင်းဂေါ, 'kumri').

——ထ, *v.* to be attacked with glanders.

——ရောဂါ, *n.* the disease of glanders.

စောင်းမွေး, *n.* the feathers on a cock's head just behind the comb ; also applied to horses and pigs ; မြင်းစောင်းမွေး။ ဝက်စောင်းမွေး။

——ထသည်, *v.* to bristle the same said feathers ; (ကြက်လည်ဆံထသည် is said to be more correct).

စောထ။ စောထရတ်, *n.* a kind of precious stone ; မဏိစောထ။ မဏိစောထရတ်။ မနုဿရတ်။ The Burmese say that a person who incloses one of these stones in his mouth has the power of flying through the air or of diving below water.

စောတိ, *n.* schismatic ; rare ; စောထိတအယူ, an heretical opinion (obsolete).

စော်ဂဗ္ဗိက, *adv.* disorderly, confusedly ; (officially) in conversation or dispute ; တို့ဝကားထဲဝင် စော်ကတိဗ္ဗိကမပြောလာနှင့်, do not come and speak officially in the midst of our conversation.

စော်ဂျီ (Beng.), *n.* a jogi or fakir. [Note.—The Burmese often use an abbreviated form of စော်ဂျီ, namely, စော်, to denote that a person excels or is pre-eminent in anything ; သည်လူစော်ဘဲ။ သည်မိန်းမကလေးစော်ဘဲ။] May also be applied to animals or inanimate things, သည်မြင်းစော်ဘဲ။ သည်ငှက်စော်ဘဲ ; the origin of this term of commendation is said to be derived from the fact that in bygone days a fakir was considered to be without an equal in wisdom among men.

—ဦးထုပ်, *n.* a kind of mushroom or fungus.

—ရောင်, *n.* a kind of reddish yellow colour.

စွတ်, *adv.* obstinately, unyieldingly, stubbornly, contrarily ; စွတ်ကောင်းစွဲမခိုင်း။

—စွဲ, —ထရုတ်, —ထွတ်, —ငြင်း, *adv.* to argue in a perversely contrary manner ; to contradict in a perversely factious manner ; စွတ်မှိတ်ငြင်းသည်။ စွတ်မှိတ်ကြံသည်။

—တိုး, *v.* to persist in doing what is forbidden ; စွတ်တိုးပြုသည်, to act in a contumacious manner ; သည်တင်းကျပ်သွားပါနှင့်ထားသော်လည်းမရစွတ်တိုးလိုသွားသည်။

—နှင်, *v.* to pursue an object under trying obstacles, to endeavour to carry a matter through to the end, to carry a matter through in a *bad* sense, to endeavour to carry out one's wishes in spite of their impropriety, *i.e.*, to act in a stupidly obstinate manner ; ကြိမ်လျှင်စွတ်နှင်ကြံသည့်လူ, should he happen to project anything, he is one who endeavours to carry his plan through to the end.

—ထိန်း, *adv.* ; see the parts ; စွတ်ထိန်းနိုင်သည့်လူ, a pig-headed fellow ; စွတ်မှိတ်ငြင်းသည်။

စွန်ဖြူ, *n.* a small white flower of very delicate scent ; စွန်ဖြူမဂ္ဂဗိကြံချ။ ပန်းမျှားပဝေး။

စွန်, *n.* a spoon.

စွန်းရိုး, see under မိန်း ; ပြောက်သယ်လေးကွက်စွန်းရိုးမိန်းချော့။ မေ့မိနိုင်သည့်စွတ်တိုးသားဘဲ။

စွေး, a species of bird.

၅

(The ninth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of palatals.)

၅၁, *n.* open work in cloth or paper or boards (or silver *repousse* work), of which there are many varieties, embroidery work ;
 ၅၁ထုံးဘူး။ ၅၁ချင်းထောင်, mosquito curtains made of mosquito netting ; ၅၁ကွပ်အင်္ကျီ, a jacket with embroidered sleeves.

၅၁နံ (Pali ၅၁နံ), a certain attainment or state of mind which enables the possessors to traverse different worlds, to fly through the air or go through the earth. It is divided into five constituent parts, namely, ၈တဏှ, thought, design ; ၈ဝါချ, consideration, reflection ; ၈ဝိ, pleasure, joy ; ၇ရ, bliss, happiness ; ၇ကရဝေဿ. [Meditation, contemplation, religious meditation or abstraction of the mind, mystic or abstract meditation, ecstasy, trance ; ၅၁နံ is a religious exercise productive of the highest spiritual advantage, leading after death to rebirth in one of the Brahma heavens and forming the principal means of entrance into the four paths ; ၇ဝါချတန်း, the four Jhánas are four stage mystic meditation, whereby the believer's mind is *thaned* from all earthly emotions and *detached* as it were from the body, which remains in a profound trance. The most desirous of practising Jhána retires to some secluded spot, seats himself cross-legged, and shutting out the world, concentrates his mind upon a single thought. Gradually his soul becomes filled with a supernatural ecstasy and serenity, while his mind still reasons upon and investigates the subject chosen for contemplation. This is the first Jhána (၇ဝါချတန်း) ; still fixing his thoughts upon the same subject, he then frees his mind from reasoning and investigation, while the ecstasy and serenity remain, and this is the second Jhána (၇ဝိတတန်း) ; next, his thoughts still fixed as before, he divests himself of ecstasy, and attains the third Jhána, which is a state of tranquil serenity. Lastly, he passes to the fourth Jhána, in which the mind, exalted and purified, is indifferent to all emotions, alike of pleasure and of pain. Each of the first three Jhánas (၅၁နံ) is subdivided into three, the inferior, the medial, and the perfect contemplation. Those who have exercised Jhána are reborn after death in one of the first eleven Rupabrahma heavens (၇ဝါချတန်း), the particular heaven being determined by the degree of Jhána attained ; those

who have only reached the initial contemplation of the first Jhāna are reborn in the Brahmāparisajja heaven (ဗြဟ္မာပါရိသစ္စာ), while the medial contemplation of the same Jhāna secures admission to the Brahmāpurohita heaven (ဗြဟ္မာပုရောဟိတသို့), while the perfect contemplation is an introduction to the Mahābrahma heaven; thus the lowest Rupābrahma lokas (ရူပဗြဟ္မာလောက) are peopled by those who have attained the first Jhāna, the next three are peopled by those who have attained the first Jhāna, the next three are peopled by those who have attained the second Jhāna, the next three are peopled by those who have attained the third Jhāna, and the tenth and eleventh by those who have attained the fourth Jhāna; the remaining five Rupābrahmālokas are peopled by those who have entered the third path, Anāgāmi-magga (အနာဂါမိမဂ်).—Childers' *Pali Dic.*

ချာန်ချ, *v.* to possess such attainment.

ဈေး, *n.* a species of wild plum, of which there are various kinds ;
ဈေးရွှင်းပေါက်ပြုတ်ပိတောက်။ ရွှေချာန်ချမိလင်းကြွင်း။

—ရွှေချာန်ချ, *rare* garnet, so called from the village where it is founder ; ရွှေ

ဈေး, *n.* a market, နောင်ခါထားနောင်ခါဈေး။ ခင်သွားစပါးကိုထယ်ဈေး
ရောင်းသော (ပြုထယ်), what price are you selling your pad-
dy at, *say* ရောင်း

—ထောင်း, *v.* to fetch a good market price.

—ကြေးပေါက်, *n.* the market price, price current.

—ကြေး, *n.* a fair or resting-place where country people stop and dispose of their goods to the market-place.

—စာင့်, *v.* to watch the market, either with the intention of purchasing or selling a particular kind of goods.

—ဆိုင်, *n.* a shop, a bazaar, stall.

—ထွက်, *v.* to go to market to sell ; *comp.* ဈေးသွား, to go to market to buy.

—ထိုင်း, —ထွက်, *v.* to be dull or brisk as the market value of anything.

—နံရံ, *n.* small silver change of different qualities collected in the market ; ဈေးနံရံရောင်းသည်, *v.* to sell in small retail quantities.

—နှုန်း, —နှုန်းပေါက်, —ပေါက်, *n.* the market price, price current ;
ဈေးကြောင်းပေါက်ဈေးမထင်လျှင် ရွှာအနှုန်း။ ထံထုံးထုံးမထင်လျှင်ရွှာမထွေး,
if you do not understand the market, be guided by the rate

obtaining in the village ; and if you do not understand making a back knot (of hair), follow the village custom. *Anglicè*, "In Rome do as Rome does."

ဈေးပေါင်ကြီး, *n.* means buying goods when purchasers are scarce, and a purchaser takes advantage of circumstances to make his purchases ; ဈေးပေါင်ကြီးဝယ်။

—ဈေး, *v.* to sell bazaar ; ဈေးရောင်းဝေး, to gain a living by selling bazaar.

—ဈေ, *n.* a bazaar boat.

—ဆည်, *n.* a market man or woman (a bazaar-seller).

—ထွား, *v.* to go to market to buy ; *comp.* ဈေးထွက်။

ည

(The tenth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of palatals.)

ည, a contraction of ညဉ့်, night.

—ဦး, *n.* the evening ; ညဦးလံ။ ညဦးခမောင်ဆေးတာပါရဲ့။
ဘူး။ ညဦးသန်းခေါင်လရောင်ချော်တန်းမောင်ကို သွင်းသည်။
ထိုသတည်း။ market (or) (ဦး)

—ဝင်း, *n.* the latter part of the afternoon (later than ညနေဝင်း) from about 5 to about 7 p.m. ; ညနေဝင်းမှသုန်ရဲ့, let us work (or let us do it) in the latter part of the afternoon.

—စာ, *n.* supper.

—ဆင်းဆာ, *n.* the dusk of evening.

—ထွင်းကြီး, in the dead of night ; ညထွင်းကြီးသွားရသည်။

—နေ့, နေ့ဝင်း, *n.* ; see ညဝင်း။ ညနေဝင်းမှသုန်ရဲ့။

—နေချင်း, —နေ, *n.* the cool of the evening, the corner, mostly used in poetry ; နေချိန်မသန်းညနေချင်းအခါ။

—နေဝင်း, *n.* the latter part of the afternoon, about 3 or 4 p.m.

—မှုကောင်း, *v. lit.* to be "clever at the night business," *i.e.*, to be a clever thief or house-breaker.

—ဝါ, *n.* a lesson to be learned or recited by night ; *originally* applied to the recitation (by night) of the ထမိန်ပဋ္ဌာန်း။

ညက်, *v.* to be fine, made fine, reduced to powder ; to be fine, smooth to the touch ; နှုတ်, to be smooth and delicate, as the skin of the face ; to be smooth, of easy motion, glib ; သည်ဆန်မှုန့်ထပ်သွပ်သည်။ သည်ထွင်းသွားပုံထပ်သွပ်သည်။

—ညော, *v.* same ; မိန်းမကလေးအသားအရေထပ်ညောသည်။

ညှပ်ပါ, *v.* to have a settled dread of, *e.g.*, သည်ကုသေးညှပ်ပါရှိသိ
ထက်သည် ; this phrase is very difficult to give an English
equivalent for ; ညှပ်ပါ means in this instance that the boy
in a past existence was in the habit of crying from fright,
and on that account is also subject to the same habit in
the present existence ; [ညှပ်ပါအောင်ကြောက်သည်] usually said
of very young children.

ညှပ်သော, *v.* to be pleasant, soft, quiet, gentle, tranquil, peaceful
(sometimes resembles ညှပ် in meaning)—ဆရာကြီး ဆုံးသည်မှာ
အထွန်ညှပ်သောသည်, the great teacher's manner of dying was
very peaceful ; (2) ဒီးရ ထားနှင့်သွားသည့်အခါ မစောင်း မလှုပ်ထက်ညှပ်
သောသည်, in travelling in a railway carriage, it does not go
on one side or shake, it is very pleasant ; (3) ခင်ဆွမ်းစကား
အထွန်ညှပ် သောသည် အတွက်။ ကျွန်တော်က အလိုလိုမေတ္တာရှိသည်။ သည်
အကလေးဆိပ်သည့်အခါအသက်ရှူညှပ်သောသည်။

ညှပ်, *v.* to be dirty, filthy ; မဝပ်, to be vile, wicked ; ဆိုးသည်. Der.
အညှပ်, to be soiled as clothes, linen ; သင်ထည်းညှပ်, ကျွန်ထည်း
ညှပ်။ အပြစ်ကိုမဆိုသာ, the master is vile and the servant is vile ;
it is not easy to fix the guilt on either ; (2) မကောင်းညှပ်ကျ
အကုသိုလ်ရကို။ နောင်ကာလပြုပုံပါ (လောကုတ္တိဇာတ်), hereafter we
shall not dare to commit evil and vile acts of demerit an-
other time.

—ကျ, —ကျတ်, —ကြေး, *see* ညှပ်ပတ်။

—ရတ်, *v.* ; *see* the parts.

—ညှပ်, *v.* to be vile, wicked ; ဆိုးညှပ်သည်။

—ညှူး, *v.* to be impure, unclean ; applied to the passions ; *see*
also မိတ်ညှပ်ညှူးသည်။

—ထေ, *v.* to be dirty, filthy ; *see* ပေး

—ထပ်, —ထေး, *v.* to be dirty, filthy as clothes or the body.

—နင်း, *v.* (*see* the parts), to be dirty and faded as clothes, to
be shabby in dress ; sometimes applied to the human coun-
tenance, မှတ်နာညှပ် နင်း, *see* ညှိုးငယ်။

—ပတ်, *v.* to be dirty in one's habits or modes of living (ညှပ်ညှပ်
ကျကျနောက်ထိုင်ထက်သည်) ; အပြာအဆိုး ညှပ်ပတ်သည်, to be foul-
mouthed ; သည်သူအပြောအဆိုထက်ညှပ်ပတ်သည်, this person is very
foul-mouthed ; ခင်ဆွမ်းအဝတ်ပုဆိုးများထက်ညှပ်နင်းပါကတော့, ကရင်
လူမျိုးရှေ့ကတော့ အနောက်ထက်ညှပ်ပတ်ကြသူ, the Karins are not
so dirty in their manner of living as formerly.

ညှပ်, ၁ (sometimes *pron.* ညှပ် ; this pronunciation is obsolescent) ;
pron. you, fem. ; used in addressing a wife or female
friend or familiar terms ; used also by one female to an-

other, an equal or inferior ; this expression is beginning to be considered inelegant in Lower Burma, ရှင် being used from one female to another ; *e.g.*, ရှင်ပုထိုးတယ်ထောက်ထားထဲ for ဣဉ်းပုထိုးတယ်ထောက်ထားထဲ။

ဣဉ်း, 2, *v.* to sigh, moan, groan, to grumble or murmur at, or express discontent at any work assigned ; မိတ်သာတယ်ဟိ။မိတ်သာတယ်ဟိ။

— ဣဉ်းထွေ, *adv.* from next, 2nd def. ; ဣဉ်းဣဉ်းထွေမတ်, *v.* to intone when reading ယော and ယူ။

— ဣ, — ထွ, — ထွာ, *v.* same as ဣဉ်း, to make a grumbling noise expressive of dissatisfaction with work assigned ; သု နာဗျားဣဉ်းသောအသံကဲ့သို့, like the sound of sick men's groaning ; (2) သည်အထက်ထိုက်ရသည်မှာမောင်မြိတ် (မျှိတ်) တိုးကတယ်ဣဉ်းသည်, Maung Chyeit To grumbles very much at having to do this work ; (3) မင်းဣဉ်းဣဉ်းညူညူလုပ်သည်, you work in a grumbling manner.

ဣဉ်, *see under* ဣဉ်း။

ဣဉ်, *n.* night, ဣ. [Note.—In saying “the other night,” the Burmese say ‘one day at night time,’ ထနေညဉ်အခါ, ထညက is also used, but not considered so elegant ; ထမြန်နေညဉ်က, ထနေညဉ်အခါသူ့ကိုမြင်ထိုက်သည်ထင်ပါရဲ့, I think I saw him the other night.

— ထွင်းချင်း, *n.* within the period of night ; သည်စာထိုက်ညဉ်ထွင်းခြင်း ရောက်အောင်ပို့ထိုက်ပါ, send this letter so that it may reach within the period of night.

— နက်, *v.* to be very late (at night) ; (နေမြင် would be late in the morning, whereas the Burmese would apply မိုင်းချင် to its being very late in the afternoon.)

— နက်သန်းခေါင် (*pron.* ဣဉ်နက်သရောင်), *v.* to be very late at night, about the time of midnight.

ဣတိ, *n.* the preamble to the ordination service of the Buddhist priesthood (ကမ္ဘဝါစာ) ဣတိကမ္ဘဝါစာမတ် (ထတ်) ဤသမုတ်သည် ; applied to rahans and theins (ထိမ်).

ဣတိဣတိမြည်, indicative of the noise of a chicken when frightened ; ဣဉ်းဣဉ်းမြည်သည်။ မြည်ဣတိ မြည်ဣတိမြည်သည် applied to the noise made by a chicken when separated from its mother, or when being carried off by a bird of prey ; also applied to the noise made by a large concourse of human beings, *e.g.*, ပွဲစဉ်ထွန်းထိုး ထူထိုးထိုးထိုးသည်မှာ။ ဣတိဣတိမြည်နေ ရေဒုဗတ်။

ဣန, *n.* a leguminous plant, a species of *desmodium* ; ဣနဆော, the ဣနွှင် is made into a kind of pickle by the Burmese and the ဣနရွက် is boiled and eaten with ငါးစိကျက်။

ဣဝ်, *v.* to be pinched, squeezed between two, jammed, to be squeezed tightly together or wedged in, as in a crowd ; သစ်တာဝံမှာစာအုပ်ကလေး။ စာအုပ်ကြီးကြားတွင်ဣဝ်နေသောကြောင့်ကျွန်ုပ် ရှုတ်တရက်ရှာမတွေ့ပါ, because the little book was wedged in amongst big ones in the box, I could not find it at once ; (2) ဝွံမှာလူချင်းဣဝ်နေသည်, people are squeezed tightly together in the *pwè*.

ဣ, *v.* to be much and long continued, as a disagreeable noise ; not used assertively ; hence တည့်ည့်တဝာဝာ, *adv.* of similar import. Der. စိဉ် and ညီးဉ်, ကျွတ်ကျွတ်ဉ်နေရင်, ဉ်နေသည်မှာ တာဝံ, ချီးသံအင်သံတင်ပါကလေး, လူသံနှင့်ခွေးသံဉ်နေသောကြောင့်မောင် ဖြူအသံကိုခွဲမခွဲနိုင်ပါ, because there is a continuous noise of men and dogs, I am unable to distinguish Maung Pyu's voice.

ဣ, 1, *v.* to be fine, soft, delicate ; နုသည်။ထိပ်မွေသည်။ နုထိုက်သည်မှာ ဉ်ထို, so soft as to be delicate.

—စိ (usually used adverbially ဉ်စိစိ), some, with the additional meaning perhaps of its being *yielding* to the touch ; ဉ်စိစိ နှင့်နင်းမိသည်မြွေမှန်းသာမှန်းမသိပါ, I have accidentally trodden on something soft, I do not know if it is a snake or what it is.

—ထွေး, *v.* same, generally found in poetry, but also used in colloquial, *see* ထွေး, *adv.* သည်မိန်းမညီညီထွေးထွေးရှိသည်။

—သက်, *v.* same ; ထဲဝါဝွင်းကိုထိရသကဲ့သို့ညီညီသက်သက်ရှိသည်, soft and delicate as in touching (cleaned) cotton.

ဣ, 2, *v.* to be poor, mean, inferior, ignoble ; ယုတ်သည် expresses more than ဣ ; သည်သူပြောရည် (in colloq. *pron.* ရေး) ဆိုထက် ဣသည်, this person's conversational ability is very poor ; သည်ပုဆိုးအသားထက်ညီသည်, the texture of this *puhso* is very inferior ; ကွန်တော်မျိုးမ, မိရက္ခ, ပြိတ္တာသမ္ဘယ် (ဘွယ်) မဝင်ကြွတ်, အနုတ်ညီသည်မဟုတ်ပါ။ (မိမိထပြုတ်), I, your handmaid *Mi Yet-khā* (*lit.* a female *bilu*), am not an unclean *préta*, nor am I of ignoble lineage ; သည်သူကြံရည် (ရေး) ဖန်ရည် (ရေး) တတ်ညီသည်, this person's ability in making plans is very feeble.

ဣ (ဝင်), 1, *n.* a leguminous plant, *Æschynomene*.

ဣ, 2, *n.* the right side, not so elegant as တက်သာ, opposed to တယ်, ဣဝက် (တက်) စောင်းဆိပ်သည်, he sleeps lying on his right ; (2) ဘယ်မှန်းဣမှန်းထိသည့်လူမဟုတ်ဘူး, he is not a man who knows his right from his left (hand understood) ; (3)

တယ်တည်းဗြာဟ္မာန်။ ကောင်းကျိုးဆောင်။ အယ်တောင် ဗြာဟ္မာန် တက်
တက်၊ the left (horn) bent down, the right one upright,
brings good luck ; the left upright, the right bent down,
utter poverty. [Note.—This is a saying the Burmese have
about bullocks.] (4) နှစ်သက်သွယ် (ဘွယ်) ဗြာဟ္မာန်ဟန်ဆောင်, သူ
ရောင်အသီးတည်းဗြာဟ္မာန်လေပြေသွေးသည်။

ဗြာ, 3, *v.* to scream in concert. Der. ကျော် (ကြော်) ဗြာ, to flatter
or instigate with a view of gaining some personal advan-
tage ; ဗြာပြောသည်, ဗြာသွား, ဗြာဆိုက်သည်, to follow a person
(generally to a court of justice) under the pretence of
giving him good advice, but really to derive some personal
benefit.

ဗြာဟ္မ (Pali ဗြာဟ္မ), *n.* intellect, understanding, reason ; *sometimes*
is the equivalent of အကြံ, သဗ္ဗာ and တက်ကျိး, but *when* so
used, is used in a bad sense, and may therefore be con-
sidered as the equivalent of 'artifice,' 'machination,'
'stratagem,' 'wile,' 'dodge.'

—အိ, *n.* a mind which is old and feeble or behind the times ;
ဗြာဟ္မအိ။ဗြာဟ္မမင်းကြီး။ဗြာဟ္မထောင်။

—ကျိုး, *v.* to devise, contrive ; ဗြာဟ္မကျိုးစဉ်းသည်, to form a
mental estimate, to revolve plans in the mind.

—ကောင်း, *v.* to have a good intellect.

—ကျယ်, *v.* to have a comprehensive intellect.

—ကြီး, *v.* to have a powerful intellect.

—ကွန်မြူး, *v.* to form imaginative or fanciful ideas, to indulge
in a play of imagination or fancy, to build castles in the
air, စိတ်ကွန်မြူးသည် ; also applied to a Buddha ; မြတ်စွာဘုရား
ဗြာဟ္မထောင်၏ကွန်မြူးရာမယာပဌာန်းကြီးကျယ်ကြီး။

—စွမ်း, *n.* intellectual ability.

—တိမ်, *v.* to be shallow in intellect.

—ထိုး, 3, *v.* to be dull in intellect implies that the intellect can-
not be further developed.

—ထောင်, *n.* the height of cross-legged or standing image of
Buddh or pagoda ; ဘုရားဗြာဟ္မထောင်။သည်မတ်ရတ်ထောင်ဗြာဟ္မထောင်
တယ်ထောက်ရှိပါသည်, what is the height of this erect figure
of Buddh ? ရွှေတိဂုံတော်ဗြာဟ္မထောင်တယ်ထောက်ရှိပါသည်, what
is the height of the Shwé Tigôn Pagoda ? ရွှေတိဂုံတော်ထောင်
နှစ်ထောင်တော်ဗြာဟ္မထောင်ချင်းတိုင်းနှိုင်းမရဘူးဆိုပြောကြပါသည်,
they say it is not possible to measure the respective
heights of the Shwé Tigôn and Shwé Mhaw Daw Pagodas.

ညာထောဗျည်း, *n.* one kind of hermaphrodite, *see* ဗျည်းညာထော။

ညာ, *v.* to respect (obsolete). *Der.* ခန့်ညား and လေးညား။

ဗြ, *v.* to be caught as by fire, ဖီးဗြသည်။ *Der.* ဗြ။

ဗြိတ်, *v.* to nod the head ; ခေါင်းဗြိတ်သည်, to lean a little from its course ; ဗြိတ် is probably the proper equivalent for the nautical expression of a ship having a "list," *e.g.*, သင်္ဘောထက်ဝဲဖက် (ဘက်) ကျိဦးဗြိတ်နေသည်။ ဗြိတ်, is very often written ဗြိတ်။ သူတို့ ၊ ယောက်ခေါင်းဗြိတ်ကာ။ ထည်ဗြိတ်ကာ။ ထာဝကာ၊ ပြောနေသလိုမဆိုနိုင်။ ထွေဦးကိုအပြင်နဲ့ဗြိတ်ထိတ်ပါ, turn the boat's head a little out ; ခင်ဘျားဒိပ်ထောင်ဖက် (ဘက်) တိုင်နည်းနည်းအနောက်ဖက် (ဘက်) ကျိဗြိတ်နေသည်, the post on the south side of your house is leaning a little to the west ; ဗြိတ် is also used in speaking of an umbrella leaning a little to one side when being placed on a pagoda.

ဗြိတ်ဗြိတ်, ဗြိတ်ဗြိတ်ညောင်းညောင်း, *adv.* indicative of protracted, pleasant sound ; အသံဗြိတ်ဗြိတ်ညောင်းညောင်းထည်း, an expression found in မြူကဗျာ ; very rarely, if ever, used in colloquial.

ဗြီ, 1, *n.* a man's younger brother ; *comp.* အစ်ကို, a man's elder brother.

—အစ်ကိုမောင်နှစ်ယောက်, *n.* the brothers and sisters of a family ; မွေးချင်းပေါက်ဖေ (ဘော်) မွေးပေါက်ဖေ (ထောင်) မွေးပေါက်ဖေ (ထောင်).

—နောင် (from အနောင်), *n.* an elder and younger brother ; a term applied to the royal family. rahans, nats, ရွှေချင်းညီနောင် near တောင်မြီးကြီး (*pron.* တောင်မြီးကြီး), a village near Mandalay ; also to images of Buddha (when one is larger than the other) at Taungnu, မြတ်စောညီနောင်။

—မ, *n.* a woman's younger sister ; *comp.* အစ်မ, a woman's elder sister.

ဗြီ, 2, *v.* to be even, to be equal, consistent (as language or conduct), as much as မှ, to be level, as ground ; မြေဗြီ, to accord, to act in concert, contribute, join in affording aid, assistance ; ဗြီညာသည်, to be united, clannish ; တရုတ်အမျိုးမိမ့်တို့အထဲကထထောက်ထောသူအမှုဖြစ်လျှင်အထွန်ဗြီကြသည်, the Chinese are very united if one of their number gets into trouble ; အစွာကောင်ဘျားပြောသည့်စကားနှင့်မညီ။ နဝကမ္ဘာဖြစ်လာသည်၊ ၎င်းမိန်းမဆံပင်မှာအရင်နှင့်ထည့်တည်းရှိပါသည်, this woman's hair is equal to her height.

—ညာ, *v.* to be level, to accord, to join in offering aid ; ညီညီညာညာဖြင့် လျှင် သည်အကြံ အောင်စရာ အခွင့်ရှိသည်, if we act in a

united manner, there is a chance of this project being successful.

ညီညွတ်ဖူးဖူး, *adv.* altogether and quickly ; သောသောဖူးဖူး။

—ညွတ်, *v.* to be level, to accord ; အကြောင်းညီညွတ်ခဲ့ဖူး ကျုပ် နက်ပန်ထားပါသည်, if circumstances allow, I will come tomorrow. This is an expression mostly made use of by pôngyis, it being unlawful for them to make a *definite* promise that they will do anything ; by violation of this rule they incur guilt ; ပိုထိုထိုအကြောင်းအရာတို့သည်။

—တူ, to be even, equal.

—ညီ, *v.* to be equal.

—လာခံ, *v.* to give audience, hold a levée (as a king) ; ညီလာခံ (*pron.* ညီလာခံ) especially refers to the morning and evening levées formerly held by the king, at which the principal ministers were obliged to attend ; ညီလာခံဝင် refers to the ministers entering the palace to attend the levées ; ညီလာခံထွက်သည် to the king leaving the apartment which he might be temporarily occupying to attend the levée.

—လျော်, *v.* to suit, fit, accord with ; သင့်ကဲ့သို့ပြုလုပ်လျော်လို့မသင့် ထင်သလား, do you think it will answer if I act in this way?

ညှိုး, *v.* to be uneasy, discontented, feel *ennui* ; to be glittering, dazzling, so as to surfeit the eye.

—ညှိုးတောက်, *v.* to dazzle ; မှန်အိမ်မီးလင်းလိုက်သည်မှာညှိုးညှိုးတောက်နေ ချော့လည်, this lamp shines so that it quite dazzles ; ချစ်မညှိုး မူရောက်မညှိုး အင်္ဂါနှင့်။ ထိုဝင်္ကတမီးဖျက်ခါမှ။ ညှိုးညှိုးတောက်လှောင်။ နေ့စင်း ထွက်၍ ထင်းထိုး။ ဝင်းဝင်း ပြောင်။ ဘုန်းရောင် ပြောင်။ ရောင်ချေပြီ။ (ပိဋကတ်)။

—ငွေ, same, 1st def. ; သည်အိမ်မှတစ်ထွက်လည်းနေရသည့်အတွက် ညှိုးငွေစရာကောင်းသည်, it is very dull having to live in a house by one's self. [Note.—*ရှင်း* is generally used in colloquial, *ညှိုး* in books, to express the feeling of being dull from absence of congenial company, dulness of one's surroundings, &c.]

ည (ပြော), *v.* to speak or make use of in direct, sometimes somewhat ironical, language, with a view of ulterior advantage to one's self ; ညသို့ similar to နှဲ and မူ။

ညေယျဝိသုဒ္ဓါဝါဒ (Pali ညေယျ, သိမြင်း, and ဓမ္မတရား), *n.* the five principles or laws, the intuitive knowledge of which is peculiar to a Buddha ; မိမိအလို ကိုယ်ထောင်အိုင် ဆီထောင်မှထွက်သော ဘုရား, namely, သင်္ခါရ (ဖျက်စီးခြင်း), ဝိကာရ (ဖောက်ပြန်ခြင်း), တက္ခ

ဏာ (မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ), နိဗ္ဗာန် (ပရိသန္ဓေနေခြင်းမှ ကင်းသောအရပ်),
and ဝဠတ် (ဝေါ်ဝေါ်ထမုတ်အပ်သောအမည်နာမ်).

ဗြဲး, see ဗြဲး, *pron.* you.

ဗြဲးမင်းငယ်, *n.* a doll ; ယဉ်မင်း (obsolete).

ဗြော, *n.* the *Morinda exserta*.

—ကြီး, the *Morinda citrifolia*, in some parts of Burma နိပါးလေး
ကြီး။

—ဂီ, *n.* a species of the same.

ဧဝာဝ်, ၁, a word indicative of the purring of a cat ; ကြောင်မြည်သ
ထိုဧဝာဝ်ဧဝာဝ်နှင့်, in order to quiet their children, Burmese
mothers say ကြောင်ကြီးဧဝာဝ်ဧဝာဝ်နှင့်သာသဉ်။

ဧဝာဝ် (ပင်), ၂, *n.* the banyan tree, *Ficus Indica* (of the same
genus with the common fig), (အိမ်ရှေ့ကဧဝာဝ်။ ဌာနပြောတောင်
မိတ်ဆောင်မပြုရ။ မိတ်မိမူထား ထိုသူအားစီးပွားထုတ်လေရ။) ဧဝာဝ်ပွင့်ထွင်
ကြိုက်ပါမည်, if the banyan should blossom, I will love you,
i.e., never. *Proverb* ဧဝာဝ် ပင် ဆောက် ထူ ဆော်လည်း ဧဝာဝ်စု
ဆောက်မှအမျိုးမရ။

—အုပ်, *n.* the *Ficus retusa*.

—ကြတ်, *n.* the common kind.

—ချဉ်, *n.* the *Ficus infectoria*.

—မြေထောက်, *n.* the banyan, which multiplies itself by pensile
branches or stems, which take root in the earth.

—ထံ, *n.* a stick smeared with gum from the banyan (ဧဝာဝ်)၊
စေး, used to catch birds, especially the ဌာနခါး), ဧဝာဝ်နတ်။

—မိန်းနီး, *n.* the *Ficus nervosa*.

—မြို့, *n.* *Ficus Rumphii*.

—သပန်း, *n.* a species of ficus resembling both the banyan
and the sycamore.

—သပြေ, *n.* a kind of banyan with leaves somewhat similar in
appearance to those of the eugenia.

—ဗုဒ္ဓလေ, —ဗောဓိ, *n.* the sacred banyan or bo tree, *Ficus
religiosa*.

—ထန်း, —သဗျား (from သားဗျား), *n.* a species of the pensile
stem banyan low and extensively spreading.

—ဓေ, *n.* water consecrated and poured round a banyan tree ;
any holy water.

- ညောင်ရွက်, *n.* a thin plate of metal suspended from the tongue of a small bell, ဆည်းလည်း, or from canopies over figures of Buddh, or canopies under which the king or priest sits.
- ညောင်ရေဆိုး, *n.* a glazed or unglazed (sometimes glass) pot or jar in which water and flowers are placed as a religious offering, ကြာသွတ်ဆိုး; in Burmese houses these are usually met with symbolical of ယုရား, တရား, သင်္ဃာ. When Gaudama returned from Tawutisá (တာဝုတိယ) from visiting Sekra (သိကြား), the people of သာဝတ္ထိ made him offerings of ညောင်ရေဆိုး; hence their origin; ညောင်ရေဆိုးတင်။ ညောင်ရေဆိုးထိုးသည်။ ညောင်ရေဆိုးထည့်။ ညောင်ရေဆိုးနတ်ချသည်။
- ညောင်စောင်း, *n.* an ornamented bedstead used by the king, royal family, and priests; ညောင်စောင်းအင်းပျံ့နှင့်။ သထွန်ညောင်စောင်း။
- ညောင်ရန်းထိန်, *n.* the north-western post in the main part of a house; *see under* ထွန်။
- ညောင်း, *v.* to ache, be tired, stiff, as the body when long confined to one position, or the limbs when putting forth a continued effort; *comp.* မော, to be tired, fatigued, and ပင်ပန်း, to be tired, fatigued, harassed in body or mind; more than မော (ပင်ပန်း).
- ညာ, *v.* same; တနေ့ထိုး ထွေနှင့် ထွားရသောကြောင့်။ အထွန် ညောင်းထွသည် (or ညောင်းညာထွသည်), owing to my having gone in a boat the whole day, I feel very stiff.
- ညောင်း (ရောဂါ), *n.* a polite term for gonorrhoea or gleet; ယိ။ ညောင်းမြစ်သည်။
- ဗြဟ္မထွင်း။ ဗြဟ္မထွင်း (*pron.* ထရည်း), *n.* the shin, မြင်းခေါင်း; *comp.* ထွင်း။
- ဗြီးဗြီး, *v.* to be noisy, implying a concert of sounds, သံသည်, scarcely used but in some adverbial form (though it is quite correct to say or write ဗြီးဗြီးထောအသံ); ဗြီးဗြီးဗြီးဗြီးအသံ ကြားသည်။
- ညွတ်, *v.* to be bent down at the end, to stoop, bow down the head, ဦးညွတ်သည်; *comp.* ကုန်း, ကုင် and နှို, to be inclined in mind, assent to; သထောညွတ်သည်။ သည်ထရက်ပင် အထွန် ယီး သောကြောင့်။ အကိုင်းများ ညွတ်ကြသည်, the branches of this mango tree droop owing to its bearing much fruit; သည်မိန်းမ မြွေကို သာသတောညွတ်သည်။ ငမည်း (မဲ) ကိုညွတ်ပါ, this woman is favourably disposed towards Nga Pyu only, not to Nga Mè.
- ထွား, *v.* to stoop respectfully; less than ဝတ်ထွား။ ညွတ်ထွား ရှိမိမ့်မေ့ထိုးကြောင့်။ ထေးမျိုးပျောက်ကွာ။ ရောက်သောရာမှာ ချမ်းသာထေ့

မူစေကြောင်းနှင့်ဆုတောင်းထော်ပူဇော်ကဲ့သို့သားတော်မောင်, " I pray, my son, that the benefit due to your prostrating yourself, respectfully revering and adoring (me), you may be free from all danger, and that you may find tranquillity in whatever place you may reach ;" ရှေ့ထိပ်စေတီထော်ကြီးကိုမှီသေတ္တန်နူး ရှိမှီးဦးမည်ဆိုသဘောထားပါသည်။ I have resolved that I will first respectfully, having religious complacency towards, worship at the great Shwé Tigôn Pagoda.

ညွတ်နူး, *v.* to be cordial, well disposed towards, be pleased, gratified with ; ကြည်ညိုသည်။ ကြည်နူးသည်။ နှစ်သက်သည်။

— ဖြစ်, *v.* ; see ညွတ်ကွား။

ညွန်, *n.* alluvium, mud deposited on the banks of a river or the sea ; *comp.* အနပ်, အနည်, နန်း and နံ ; အကြင်ညွှသည်စေ့ကြောင့် ဖြစ်တတ်၏။ ထိုစေ့ကြောင့်ဖြစ်သောညွန်ကို ခေ့ဖြင့်လည်း ကောင်းဆေးသည် ရှိသော်စင်သကဲ့သို့ ထိုအတူလည်းကောင်း အကြင်မကောင်းမှုသည်။ မိတ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်၏။ ထိုမိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောမကောင်းမှုကိုမူကား မိတ်ကြောင့်လည်းစင်သည်ဖြစ်ရာ၏။

— ဖျောင်း, *n.* same.

ညွန်, *v.* to be slender and tapering upwards ; *comp.* သွယ်, to be slender and tapering, to be uncommonly fine and nice (applied to silks, &c.). Der. အညွန့်, *n.* sprout, a young twig, a branch ; စကားညွန့်ထက်ပြောသည် or စကားညွန့်ထက်သည်, to prolong a discussion in a perverse manner on any subject when asked to desist.

ညွက်, *v.* to be diminutive, smaller than common, undersized ; ထူပ်သည်။ ဟိုသည်။ ထူညွက်ကလေး, a man of small stature and slight build ; အသံညွက်ကလေးနှင့်ပြောသည်, to speak in a squeaky tone.

ညွင်း, 1, *n.* a kind of trumpet, French-horn ; ခောင်းညွင်းပတ္တိလေး။ ကခြင်းထိခြင်း။ ခောင်းညွင်းပတ်သ။ တီးမှုတ်ကာနှင့် (ကြိုးကြာမျှ)။

ညွင်း, 2, *n.* a cutaneous disease appearing as a white spot on the skin (said to be contagious) ; ဝါးညွင်း, it is alleged, makes its appearance when the rice-plant flowers (?) and disappears after a short time ; the Burmese consider this kind adds to a person's beauty (ဆင်ညွင်း is considered to be very disfiguring) ; စေးခင်ခင်နုဖူးညွင်းသတ်ကလေးသည်။

— ဝေါက်, *v.* to appear as such disease.

— ဖြောက်, *n.* the same disease appearing in speckles of any colour, usually applied to bullocks and elephants. It is considered a mark of beauty in the latter animal ; *comp.* ဝါစေ့ဖြောက်ညွင်းဆိုး, *v.* to have a dirty, unhealthy appearance, as a person who has been long sick ; ညွင်းဆိုးဆိုးမှု, to have a grubby appearance, သည့်သူနာညွင်းဆိုးဆိုးမှုသည်။

ညှဉ်း, 3, *v.* to cut into long slices, as flesh for drying; *comp.* မွှာ။
အမည်းထားညှဉ်းသည်။အမည်းညှဉ်း။အမည်းညှဉ်းကြိတ်တင်ခြောက်။

ညှဉ်း, 4, *v.* to be soft, quiet, pleasant, ဖြည်းထည်။သာသည်; only
used adjectively or adverbially, ဖြည်းညှဉ်းသက်သာ။ညှဉ်း very
often follows another verb or adverb; ခင်ဘျားဒိပ်မှာသူမော့ရှိ
ထည်။ ဖြည်းဖြည်းညှဉ်းညှဉ်းထွားပါ, sir, there is a sick person in
the house, go softly, please; ကျောင်းထကာဦးဝန်းပုံသားသွီးမျှား
ကို ဆုမ္မထည်အခါ အော်ဟစ်၍ဆုမ္မပါ။ ညှဉ်းညှဉ်းသာသာ ဆုမ္မထေ့ရှိသည်,
Kyaungtaga U Pan Bôn, when correcting his children,
does not vociferate, but has a habit of doing so in a gentle
manner.

—ပန်း, *v.* same; သာသာညှဉ်းပန်း။ ရည်းစားခြင်း စကားပြောကြထွင်း။
သာသာညှဉ်းပန်း ပြောဆိုထေ့ရှိသည်, when lovers converse with
one another, they do so in a quiet, pleasant manner.

—ဖျောင်း, *v.* to persuade gently; ဖျောင်းဖျသည်။ဖြားရောင်း။

ညှဉ်, *v.* to squeeze (as if to extract something), to squeeze and
express; *figuratively* to worm a secret out of any one;
စကားကိုညှဉ်ထုတ်သည်, with နို့, to milk, *e.g.*, နွားနို့ညှဉ်, to milk
a cow; with နှာ, to blow the nose (နှာညှဉ်သည်); ကျင်ကြီးညှဉ်။
ကျင်ငယ်ညှဉ် (ညှဉ်ထုတ် is often used), to *strain* when evacuat-
ing the intestines, as when suffering from dysentery or in
passing urine, *e.g.*, အညှဉ်ရသက်သာသည်, the straining is re-
lieved (*lit.* the *having* to strain is relieved).

—ဖျပ်, —လိပ်, *v.*; see the parts.

ညှဉ်, *v.* (absolute), *hence* ထညှဉ်ညှဉ်, to snivel (*e.g.*, ထည်အကလေး
အသံညှဉ်ညှဉ်နှင့် ငိုနေသည်), and ထညှဉ်ညှဉ်ပြောသည်, to speak
with a suppression of nasal sound, to snuffle; သည်ထူစကား
ပြောသည်မှာထညှဉ်ညှဉ်နှင့်ဘိန်းစားစကားပြောထလိုက်။

ညှဉ်း, *v.* to hurt, injure, oppress, distress, treat unjustly and
severely in a cruel manner, to bully, နှိပ်စက်သည်; not used
singly; ဆဲကလူ (*pron.* ကလူ, *not* ဝလူ), *adv.* from same; နှိပ်စက်
ကလူ, in a cruel manner.

—ဆဲ, —ပန်း, *v.* same, to tame as a wild ferocious animal;
ကျွန်ုပ်ကိုညှဉ်းဆဲထေင်ထည်း ထထ်အကျိုးထူး ခင်ဘျားခံစားရလိမ့်မည်ထင်ပါ
သထဲ, though you may oppress me, what extraordinary
benefit, sir, do you think you will enjoy therefrom? ကျွန်ုပ်
နွားသိုး အဖျန်သိုးသေခွကြောင့် အစာမကျွေးဘဲ ညှဉ်းဆဲထားသည်။ လူသိုး
ထားပြီဆိုသည်။ ထိုင်းသူပြည်သားတို့ကို။ညှဉ်းဆဲကလူနှိပ်စက်ကြသေခွကြောင့်
မခံနိုင်ဘဲရှိကြသည်, because evil persons and dacoits oppress
the people of the country in a cruel manner, they are un-
able to endure it.

ညှပ် (from ညှပ်), *v.* to pinch, squeeze, compress between two, to express, press out certain kinds of oil, such as ကြက်ဆီ; နှင်းဆီ။ သစ်ခွေဆီ, also called ဖတ်ဖတ်ဆီ, *n.* a blacksmith's tongs, ဘျက်။ သံညှပ်ထားခေါ်မှသည်။ Der. မီးညှပ်၊ မီးဝါညှပ်၊ မွေးညှပ် and ဝါးညှပ်။ လည်ညှပ်တိုင်, the posts which support and maintain erect a ထံ့နံတိုင်။

ညှပ်ရိုး, *n.* the clavicle, collar bone.

ညွှာ, *v.* to be considerate, have regard to another's feelings or interest; *comp.* ထောက် and ဝနာ။ ကိုယ်ချင်းစာသည်။ သည်အမှုမှာ ဘယ်သူ့မျက်နှာကိုမျှညွှာစရာမရှိပါ, in this case (or matter) there is no occasion to regard any one's feelings (*lit.* there is no occasion to show regard to any one's countenance). [ညွှာ is also used in the sense of putting down or placing anything gently (perhaps "tenderly" is the best English adverb to express it), *e.g.*, ဖော့ကိုညွှာပြီးချပါ, put the boat into the water gently; မြင်းခြေထောက် ညွှာပြီးထောက်သည်, the horse puts its foot down tenderly on the ground.]

—ထာ, —တွယ်, *v.* same.

—ထောက်, *v.* same; သိညွှာသီးမင်းကြီးသားထော် ဝေသန္တရာကို ဆင်ဖြူထော် တူသည့်အတွက် ပြည်သူပြည်သားတို့က မညွှာမထောက်ကြဘဲ။ နိုင်ငံမှနှင်ထုတ် ကြလေ၏, the people of the country banished from the kingdom without showing any consideration King Theinzi's son, Wéthandaya, on account of his making an offering of the royal white elephant.

ဗို, 1 (*pron.* ဗို), *v.* to ignite, kindle, catch fire; မီးဗိုသည်။

ဗို, 2 (*pron.* ဗို), *v.* to make even; to persuade, accompany; အဖေ (သော်) ဗိုသည်, to tune a Burmese harp or lute; ခောင်း ဗို။ ကျွန်ုပ်တို့သိုးသေဖေ (သော်) ထာမညိုပါနှင့်, do not, please, come and persuade me to steal and be your companion in death. [*Note.*—Alluding to the former practice in Upper Burma of putting thieves to death.] [အကြောဗို, *v.* to reduce the muscles to a uniform tension, preparatory to massage, by treading.]

ညွှတ်, *v.* to endeavour to bring (others) to a union of sentiment or action.

—နှိုင်း, *v.* to consult with a view to union of sentiment or action.

—ညှိတ်, *v.*; see ဗြိတ် [to cause to nod, to wag up and down as the head].

ဗို, *v.* to smell rank, as fish, flesh, blood, or water when a crocodile is in the vicinity, or a human being when smelling of

stale perspiration (လတ်ပတ်စေ့နံ); ထည်နေရာမှာတယ်ညှိစေ့နံသည်။
မိကျောင်းရှိသည်နှင့်တူသည်, there is a rank smell in this place as
if there was a crocodile.

ဣဒြောတ်, —ထောက်, in books ထောင် (which is the correct way of
writing this word), *v.* same.

ညောင်, *v.* to smell offensively, as any oily substance when fried
or otherwise subjected to the action of fire. Der. အညောင်
(also applied to the sulphureous fumes of lucifer matches).

—စေ့နံ, *v.* same.

—မိ, —ဝင်, same as ညောင်သင့်။

—ထင့်, *v.*; see အညောင်ထင့်, to have such a smell take effect on
the human system, *e.g.*, as on a person who is ill with
fever or suffering from any other serious ailment, or one
who has a boil or any bad cut or wound. Sick persons
amongst the Burmese are in great terror of such smells
and many deaths are attributed to deceased persons hav-
ing been subjected to them before death (ညောင်သင့်နံနံသည်,
the smell of wood-ashes after a fire has taken place in a
jungle and on which rain has fallen). Burmese mothers
are always anxious to prevent young children, whether in
a sound state of health or not, being subjected to such
smells. The Burmese are of opinion that they have a de-
leterious effect on parrots (ညောင်သင့်သည်); တယ်ညောင်သည်ဟေ့။
ချင်ထောင်ကျီချထားလိုက်ပါ, there is something offensive being
fried in oil; put down the mosquito curtains; (2) ညောင်မိ
ထိုင်သေသည်, he died because he was subjected to the smell
of something being fried in oil.

ဣ, 1, a bow-string; ထေးဣ, the string of a musical instrument
(infrequent); စောင်းဣမချော့မထင်းစောင်းဣနှင့်သကဲ့သို့။

ဣ, 2, *v.* to charm, lure, decoy, fascinate as a serpent. The Bur-
mese have an idea that the python fascinates by means
of his navel string; 'ဝပါးကြီးမြေချက်ကြီးနှင့်ဣသေ့ကြောင့်တရပ်ပတ်
ပတ်ထပ်ထပ်ချာချာနေရ၍တပါးအရပ်သို့ခွါသွားခြင်းငှာမထတ်နိုင်ပါ။

ဣ, *v.* to be dull, faded, wilted, to begin to wither; နှမ်းသည်,
to be of a sad, dejected countenance; မျက်နှာမသာ။တယ်
သည်လူကြီးမျက်နှာဣသည်။ မိန်းမဆုံးထိုမှတ်သည်, this elder's coun-
tenance is very dejected, I think it is because he has lost
his wife.

—ချိုးပူသာ (ခို), *v.* to be utterly broken down by grief or trou-
ble.

—ခွေ, *v.* to sit or lie down in a dejected manner with the
limbs drawn up (ဣးဣးခွေခွေနေသည်).

ညိုး ငယ်, *v.* to be sad in countenance or mind (crest-fallen) ;
ညိုးညိုးငယ်ငယ်နေပါနှင့်။

— နှမ်း, *v.* same as ညိုး and ညိုးငယ် ; *also* to be languid, exhausted, worn out, withered as flowers (မျက်နှာညိုးနှမ်းသည်)။

— မြန်း, *v.* ; *see* ညိုးငယ် (infrequent) (မျက်နှာညိုးမြန်းပင်ပန်းသောအတွင် ထင်ပါသည်နှင့်မရယ်)။

— လျှော်, *v.* to be dry and withered, as the leaves of a tree (or as the skin of a human being, အသားအရည်ညှိုးလျှော်သည်) ; sometimes used figuratively ; ငါ့ကိုယ်ထော်စည်းညှိုးလျှော်နှာကြည်း။ ခွန်အားနည်းလှပြီ (အချွန်ဆင်မင်းဝတ္ထု) ကျွန်ုပ်တို့တို့ပျိုးသတ္တု ပန်းပင် အရွက်များညှိုးလျှော်သည်, the leaves of the flower tree I have planted are withered.

ညွတ်, 1, *n.* a snare, noose fixed on the ground ; one kind of ကွင်းကျော (a slip-knot or noose of any description) ; *comp.* ကျော့ကွင်း, a noose held and drawn tight by the hand.

— ကွင်း, *n.* same ; မနှံ့ဉာဏ်းဥဒေါင်းမင်းညွတ်ကွင်းမှမိရသည်။ ကြိတ်များကို ထယ် သတ္တုအခါ ညွတ်ကွင်းနှင့်ထယ်သည်, in decoying (jungle) fowls, one does so with a noose.

ညွတ်, 2 (*pron.* ညွတ်), *v.* to bend down, commonly to sink in the middle, as a piece of timber or a flaw. (It sometimes, though rarely, means to incline the mind, acquiesce, to persuade. There is a sentence in ကြိုးကြာပျို့ as follows : ဝေတနာမိတ်။ ငရဲထိုမိတ်၍။ မိတ်ထော်ညွတ်ပြောင်း။ ရှိနှင့်ယောင်းကွင်း။ ထပ်လောင်းပျင်သူ။ မေးထော်မူသည်။ သည်ကြမ်းလူတွေ့ထိုင်ဆို ညွတ်သည်, this floor, owing to people sitting on it, is (giving) or sinking in the middle ; အဘိဓမ္မာဆီသို့ကျထိုင်လူထိုင်းဦးညွတ်ရသည်, when it comes to (discussing as to who has) knowledge of the abhidhamma, every one has to pay him obeisance (*lit.* bow the head), *i.e.*, as being their superior.

ညွှန်, *n.* to show, point out ; ပြသည်။

— ပြ, *v.* same ; ကျွန်ုပ်တို့ထိမ်းညွှန်ပြပါ, please show me the road ; ထက်ညိုးညွှန်ရာ (or ညွှန်ပြရာ) လိုက်သွားပါ, follow and go, please, in the direction that I point with my forefinger.

ညွှန်း, *v.* to show, make known, disclose, reveal, indicate ; ဖော် (တော်) ပြသည်။ ခုတ်ညွှန်း။ နေရာကိုညွှန်းပြီးကွားသည်မထုတ်ပါ, he did not disclose the place where he is going to ; မရည်မညွှန်းဘဲရေးသည့်စာ, a letter written without reference to or indicating for whom (intended) ; ထရားဟောမိုး။ ကုသိုလ်ပျိုး၍။ အကျိုးထိတွေ့ပြညွှန်းပေသည်။ (သံဃပျို့)။

— ပြ, *v.* same as ညွှန်း။

န (စုသံထွင်းချိတ်)

(The eleventh consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of cerebrals.)

နိကာ (*pron.* နိဂါ) (Pali), *n.* a commentary on the original Pali text, supplementary to the inspired commentary of the Rahandas, အဋ္ဌကထာ။

—ထရာ, *n.* a commentator on ditto.

ဋ (ဋ္ဌဝင်းထဲ)

(The twelfth consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of cerebrals.)

ဋာန (Pali), *n.* a place, အရပ်။ [မိမိနေရင်းဋ္ဌာနသို့ပြန်သွားပါသည်, he went back to his original place of residence (*i.e.*, house); နေရပ်ဋ္ဌာနထွက်သောကပါထဲ]. The following are the Burmese equivalents for the different departments of Government service in Burma:—

နိုင်ငံရေးဋ္ဌာန, Home Department.

တရားရာဇဝတ်ရေးဋ္ဌာန, Judicial Department.

အခွန်တော်ရေးဋ္ဌာန, Revenue Department.

စစ်ရေးဋ္ဌာန, Military Department.

နိုင်ငံထွက်ထုပ်ထောင်ရေးဋ္ဌာန, Public Works Department.

အရပ်ရပ်ရေးဋ္ဌာန, General Department.

ကြေးတိုင်ဋ္ဌာန, Revenue Settlement Department.

နိုင်ငံခြားရေးဋ္ဌာန, Foreign Department.

လယ်ယာရေးဋ္ဌာန, Cadastral Survey Department.

ဥပဒေပြုဋ္ဌာန, Legislative Department.

သစ်ထောရေးဋ္ဌာန, Forest Department.

တရားမရေးဋ္ဌာန, Civil Department.

အကောက်ရေးဋ္ဌာန, Customs Department.

စာတိုက်ရေးဋ္ဌာန, Postal Department.

ကြေးနန်းရေးဋ္ဌာန, Telegraph Department.

ငွေထိုက်ရေးဋ္ဌာန, Accounts Department.

အကျဉ်းရေးဋ္ဌာန, Jail Department.

ရာဇဝတ်ရေးဋ္ဌာန, Police Department.

ပညာရေးဋ္ဌာန, Education Department.

—ဋ္ဌာနနေကောသတ္တ (*pron.* ဋ္ဌာနဋ္ဌာနနေကောသိလ), *n.* the faculty of appointing the right man in the right place (ဋ္ဌာနဋ္ဌာနနေကောသတ္တဉာဏ်။)

ရွာန်ကရိုင်းကျ (*pron.* as spelt, the ရ being *pron.* as 'r'), *v.* to accord in pronunciation with a correct standard of orthography; [also applied to composition]; လက်ရေးပြင်ထွင်ပေါ်၏ သို့သော်ရွာန်ကရိုင်းကျအောင်မရေးတတ်ပါ။ အပြောအဆိုရွာန်ကရိုင်းကျကျပြောဆိုတတ်သည်တူ၏။ ရွာန်ကရိုင်း သေချာစွာမှတ်ပြီးထွင်ချွတ်ဖတ် (ထတ်) သရဏ္ဍာတ်တော်မူကြပါလှန်လော့။

ရွာပနာ (*Pali*), *v.* to enshrine, to inclose in a pie (ရွာပနာမုန့်), မင်းတုန်းရှင်တုရင် ထည်ထောင်မှုသော ကုသိုလ်တော်စေတီကြီးတွင် ပါဠိ အဋ္ဌကထာများကိုရွာပေတွာ။ ငွေပေတွာ၌ အက္ခရာရေးတင်၍ ရွာပနာတော်မူသည်, King Mindôn inscribed in letters the *Pali* commentary on thin gold and silver leaves and enshrined them in the great pagoda of "Great merit" which he erected.

—တိုက် (*pron.* ရွာပနာဒိုက်), *n.* a shrine.

—ဆွင်း, *v.* to inclose in a shrine.

—ဆွင်းမုန့်, *n.* a pie; မုန့်ရွာပနာ။

ဋ္ဌိ (*Pali* ဋ္ဌိတိ), *n.* continuance; ထည်ခြင်း။ဥပါဒ်။ဋ္ဌိ။

ဋ္ဌိတိတ္ထဏ (*Pali*), *n.* same, the continuance of thought; စိတ်၏ထည်ခြင်း, *see under* ဝိတ္တတ္ထဏ။

ဋ္ဌေး, *v.* to have in abundance; ကြွယ်ဝသည်. Der. သူဋ္ဌေး၊ဗံကောကံ ဋ္ဌိက တခေါက် ဖြန်ထာထွန် ဋ္ဌေးချေပေါ့လေကွယ်, if we come back after a trip to Bangkok, we shall of course have in abundance.

၃ (ဒရင်ကောကံ)

(The thirteenth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of cerebrals; not initial!)

ပ (ဒရေမှုတ်)

(The fourteenth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of cerebrals; not initial.)

က (ကကြီး)

(The fifteenth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of cerebrals; not initial.)

ထ (ထဝင်းပု)

(The sixteenth consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of dentals.)

ထ, ၁, an abbreviation of တစ်, one; an abbreviation of တပါး, other.

"are subject at a certain age; it is called တက်သည်, "a word signifying to 'mount,' and takes its name from its commencing in the feet (ဝါဒရက်ရောဂါ), and ascending up through all the members of the body. It presents the appearance of a stupor or numbness, by which the patient is at last deprived of all feeling and even of speech. The Burmese attribute it to the wind, but its true cause seems to be congealing and torpor of the humours, particularly of the nervous fluid, from the want of exercise, as also from the intemperate use of viscous and acid meats. Its only cure seems to be a violent friction of all parts of the body with the hands to excite circulation."—Forbes' *British Burma*, p. 236] ; [မြင်းတက်စီး, to mount a horse (တက်ထင်နေချိန်, "like the newly-risen sun," this expression is found in the Paramigan)].

တက်ကံ, *n.* the period in a cycle (တက်) in which man's age increases from ten years to an asankya (အသင်္ကေယျ).

—တိုက်, *v.* ; see last def. and တိုက်သည်. The Burmese oftener say တက်သည်။ တိုက်သည် than တက်တိုက်။

—ခါး (pron. တက်ခါး), *adv.* without any personal trouble or expense or responsibility ; this word with ခေါင်းဖြီးဖြီး is commonly made use of in buying a horse, cart, boat, &c., *e.g.*, ခင်ဘွားထွင်းတက်ခါး ခေါင်းဖြီးဖြီး ထယ်ထောက်နှင့် ရောင်းနိုင်ပါမည်ထံ။ *Anglicè*, how much will you be able to sell your cart for as it stands ? *i.e.*, with everything complete.

—ငွေ, *n.* pecuniary proceeds ; applied to the interest on money ; အထိုးငွေ။

—နာ, *n.* a convulsive fit.

—သက်, *v.* ; see the parts ; တက် and သက် sometimes coupled together for the sake of euphony.

တက်, 3, *v.* to make the sound which the word indicates ; used . adverbially only. Der. ကထောက်ကတက်ထောက်ထီးထောက်တက်။

—ခေါက်, *v.* to make a clucking sound with the tongue against the roof of the mouth, indicative of anger or regret (or when driving bullocks or buffaloes in carts. It does not necessarily imply that the person driving bullocks or buffaloes is angry) ; မောင်မြူသူမြင်းကလေး သေသွားလို့ တက်ခေါက်ခေါက်နှင့်နေသည်။ မောင်သာထွန်းသူကိုအများက သူမိုးလုပ်ပတ်လို့ တက်ခေါက်ခေါက် နှင့်နေသည် ; in these instances the meaning may, of course, be figurative [တက်တက်ခေါက်ခေါက်ပြော။ in the way of speaking in an unfeeling, heartless manner.]

တကင်း (ပင်), *n.* a species of palm.

တကန့်, *adv.* on unfriendly terms ; ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်လျက် (*e.g.*) လူချင်း ဆန့်ကျင်ဘက်တကန့်ဖြစ်အောင်ပြောတတ်သည်။ တကန့် is an obsolescent word.

တကယ် (*pron.* တဂယ်), *v.* ; *see* အကယ်, *e.g.*, နှင်တကယ်ထား, are you in earnest ? do you mean it ? This expression is used in anger ; တကယ့်လူ is an expression used in a good and bad sense indicative of admiration or scorn. In a good sense the English (colloquial) expression perhaps would be "An A1 man ;" in a bad sense it perhaps would be equivalent to the English expression "a thorough-bred scoundrel," တကယ့်အတုတ်အဟတ်ဘဲထင်ရသည်, one was obliged to think that such was actually true (or real).

တကယ်၍, *see under* အကယ်၍ (*rare*).

တကာ (*pron.* တဂါ), *n.* ; *see under* ဒါရကာ, a layman ; သုရားတကာ, a layman who has built (or supposed to have built) a pagoda ; ကျောင်းတကာ, a layman who has built a kyaung or monastery ; တန်ဆောင်းတကာ။ ကန်ကြီးတကာ။ ရွှေထီးတကာ။ စရင်တကာ။ ရေချင်းတကာ။ စာတကာ။ စာထိုက်တကာ (*pron.* စရိက်တကာ) (applicable to a နိဗ္ဗာန်တကာ or to one who has built a နိဗ္ဗာန်ကျောင်း။ ရဟန်းတကာ, one who supplies all the requisites to a priest when ordained).

——ဥပါ [*pron.* တဂါဥဗာ (ဥပါသကာ)], *n.* same.

——မ (*pron.* တဂမ), *n.* a lay woman.

တကာ (*pron.* တဂါ), *2, a.* all ; အားလုံး, အထုံးစုံဝင်သိမ်း, *e.g.*, လူတကာလူ, every one ; အသီးတကာအသီး ခူးရည်းသီးအဆိန်ဆုံးပါ, of all fruits the dorian is the most luscious ; ပန်းတကာပန်းစဉာယပ်ပန်းအမွှေးဆုံးပါ, of all flowers, the jasmine is the most fragrant ; သူများတကာသူတကာများ, every one ; သုတကာများသောက်သည့်ရေအိုး, the water-pot that every one drinks from.

တကား, *verb. affix* closing a sentence, indicative of some emotion, *see* Grammar. [In colloquial တဘား is used, which no doubt is a corruption of တကား] ; in some northern parts of Upper Burma, notably in the Wuntho territory, တကား is still used in colloquial, *e.g.*, ရှိတကား, there is indeed ; မဝေအင်သင့်တဲဝေပါသည့်တကား, divided it, alas ! without its being proper to do so. In colloquial ခင်ဘူးတယ်နိဂါကတား, "you, sir, are indeed foolish ;" မင်းတယ်ဖျင်းပါကတား, "you are, indeed, useless ;" မိန်းမကတေး တယ်ထွပါကတား, "the girl is indeed pretty."

တကောင်းမြို့, *n.* a city in Burma between Mandalay and Bhamo, sacred name လက်ထာရံ တကောင်းမြို့, famous as the reputed birth-place of ရှင်သန္တဝ and ဓမ္မာသန္တဝ, တကောင်းကြီးမြို့။

တကောင်း, *n.* a long-necked jug, usually earthen (a goglet), but of any material, ရှေ့တကောင်း; *comp.* ဖွတ်ဒိုး—တကောင်းကိုင်ရေစက်ချ, *lit.* "when the goglet is held and the water is poured upon," a term used in reference to the dedication of religious offerings.

တက္ကတုန်း (Pali တက္ကတ), *n.* a Tirttika, a sect existing in India in the time of Gaudama; a heretic, ဝိဒ္ဓိ (obsolete).

တက္ကသိုလ် (ပြည်), *n.* a well-known town in the Punjab, called by the Greeks Taxila and found in the Buddhist legend as the great university of ancient India, as Nalanda (နန္ဒနီလင်း) was in later times.—(Buddhist Birth Stories by V. Fausboll, translated by Rhys Davids, p. xxii); တက္ကသိုလ်ဆရာ, *n.* a professor of the aforesaid university. [Even nowadays the Burmese style a person of unusual mental attainments as တက္ကသိုလ်ဆရာ.]

တက်တက်, *adv.* clean (gone) as in တက်တက်လျှပ်ပြာ။ တက်တက်စင် ပြေးဆည်ခြင်း, a horse that runs so fast that it gets "clean away" from any other; တက်တက်စင်။ တက်ဆည်ခြင်းဆိုပျံ, a fire balloon that ascends and goes clean away; ဆည်ချတက်တက်ကောင်းကြီး, *Anglicè* (colloquial) this man is an out-and-out good fellow, or တက်တက်မိုးကြီး, an out-and-out honest fellow.

တက်တူ, *n.* a species of lizard or chameleon.

တကျက် (ပင်), *n.* a species of screw-pine; သတေ့, တောတကျက်, ရေတကျက်, varieties of same. The တကျက် is sometimes known as တောခန်းပင်။

တကျည်း (pron. တကျည်း), *n.* the *rectus abdominalis* muscles, including various tendons which unite in forming the *linea alba*. [The Burmese say that if the operation known as တကျည်းခွဲ is performed, it causes a woman to be childless.]

တကြားကြီးမိန့်, *n.* reed fern.

တကွနက် (from တစ်, one, အကွ, with, and အနက်, a collection), *adv.* together with; လင်မထား တကွ နက်လာကြ သည်, *comp.* တပြိုင်နက် [Note.—Though not often used, တကွနက် is an elegant expression.]

တခါတည်း (pron. တကတဲ) (from အခါ, a time), *adv.* all at once; ပြီးအောင်, in colloquial, often used with ခေ, probably a corruption of မှတ်, *e.g.*, ပန်းစေ့ကြွေလိုက်သည်မှာ။ တခါတည်းခေ, the flowers fall off so quickly all at once; sometimes တခါတည်း, or

တခါတည်းမဘဲ is used often alone by way of interjection (usually by women) to express strong disapproval or vexation.

တမိမိ, *adv.* titteringly, တမိမိနှင့်ရယ်သည်, *e.g.*, ထူထိုရည်းစား၂ယောက်အခန်းတည်းကတမိမိရယ်ကြသည်။

တခုထပ် (from တခု, one, and အထပ်, middle), *n.* a woman who has been divorced from (or lost her husband by death, တခုထပ်ထောင်ကွာ); the half of some original, as ထမ်းတခုထပ်, the half of a journey; ငွေတခုထပ်တိုး, 50 per cent. interest; ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ သို့မဟုတ်သုံးဘူး။ ထမ်းတခုထပ်တွင်ပြန်လာရသည်, I did not arrive at Pegu, but was obliged to come back half-way on the journey [the expression တခုထပ်, when applied to a woman, is not considered polite].

တခဲနက် (from တင်, one, ခဲ, to be hard, and အနက်, a collection), *adv.* in a commingled, blended manner, all in one mass, frequently applied to sounds and colours, တခဲနက်သောအသံ, *e.g.*, အတ္တမိန့်သံတို့အောင်။ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်တခဲနက်သောအသံသည်ဖြစ်၏။ ဟိမဝန္တာတထောင့်တခဲနက်ပုံတင်ဆက်ကုန်၏။

တချက်တည်း (often *pron.* တချက်ထဲ), *see under* အချက်, *adv.* at once; မွေကို တချက်တည်း သေအောင် မိုက်လိုက်သည်။ တချက်တည်း ထဲအောင် မိုက်လိုက်သည် (၁) သည်လူ၂ယောက်အကြိမ်တချက်တည်းဘဲ။

တမျှ, *pron. a.* same.; အမျှ။

—ထက်, same as တမျှ။ ကျွန်ုပ်ပစ္စည်းများကိုတောင်းရမ်း၍တဝက်သာ ရပါသေးသည်, I have only received as yet some of my property which I demanded.

တခြား, *pron. a.* other; အခြား။

—တပါး, *adv.* to or from somewhere; တခြားမိ [same meaning as တလိုတပါး။ တခြားသွား or တခြားတပါးသွား]။

တင်, ၁, *n.* a hamper, pannier, hence တတင်, a pair of panniers; တင်တတင်, a single pannier; တတင်တတင်။

—ကျည်း, *n.* the cross piece or yoke on a creature's back, from the ends of which the panniers are suspended.

—ချင်း, *n.* same as တင် (most common); ဝန်တင်ခြင်း။

တင်, ၂, *n.* the breech, posteriors; not used singly; ဝန်ချင်း။

—တထိပ်ချိတ်, *v.* to place one knee over the other; commonly used adverbially with ထိုင်, အိပ် and နေ။

—ပါး, *n.* the side of the posteriors.

—ပါးခွက်, *n.* the acetabulum.

—ပါးဆုံ (*pron.* တင်မဆုံ), *n.* the upper parts of the posteriors.

—ပါးဆွဲ, *n.* the lower parts of the posteriors,

ထပ်ပါးရိုး, *n.* the hip.

— ဖျတ်ခွေ, *v.* to sit in a cross-legged posture, as Burmese when not in the presence of a superior; commonly used adverbially with ထိုင်; *comp.* ထက်ဝတ်ပွဲ; cross-legged images of Buddha are designated တင်ဖျတ်ခွေကိုယ်ထောင် တင်ဖျတ်ခွေတဆူ or တင်ဖျတ်ခွေတော်တဆူ။

— မိထပ်ပါး (*pron.* ထပ်ထိထပ်ပါး), *see* ထပ်ပါး။ ဖြီးထူးထပ်ပါးခေါက်စင်းသည်, a term used by persons who deal in cattle, and metaphorically applied to human beings taking stock of one another (လှကံခတ်), but in the latter sense is not elegant.

— ပါးထွေးစီး, *v.* to ride; ride as a lady in European fashion.

— ပါးထွေထိုင်သည်, *v.* to sit sidewise on a bench, table, boat, &c.

— သား, *n.* the flesh of the posteriors; ထပ်ပါးသား (*pron.* တင်ဗသား) ထပ်ပါးထိုး။ ထပ်ပါးခွတ်ကျောသည်။ ထပ်ပါးခွတ်ကျောကျသည်။

— သီး, *n.* the lower prominences of the posteriors; ထပ်ပါးသီး။

ထပ်, 3, *v.* to put or place upon, to put aground or to be aground, as a boat or ship, to stretch as a bow, that is, place the bow-string on the catch, to remain; အဖတ်ထပ်, to be alive (သားသွီးမထပ်ပါ); ရှင်သည်, to go up a river obliquely, crossing (so as to allow for the force of the current) above the place one wishes to reach on the opposite bank; ခေထင်၍ ကူးသည်။ စားပွဲပေါ်မှာတင်ထား, place it on the table; ထူးနန်းခေါ် မီးသင်္ဘောမြစ်ကွေ့အောက်သောင်တွင်တင်နေသည်, the steamer called "Yunan" is aground on a sandbank below Magwè; မိန့်နု သားသွီးမထင်ဘူး။

— ကူး, *v.* to do beforehand, to anticipate (to forestall, *see* ခေ ကူးညာတင်); ခေညာဆန်ပြီးထင်ကူးကြံ့, let us go up the river and cross so as to reach (allowing for the force of the current) a place below; သည်အမှုမှာစောစောထင်ကူးလုပ်မှအတော်ကျနိုင်သည်, it is only by anticipating and acting belimes in the matter that it can be satisfactorily done.

— စား, *v.* to use a figure of speech in which words are deflected from their common meaning, to take advantage of another in order to gain something, to circumvent; ဥပစာ ထင်စားသည်, *e.g.*, ထမင်းချက် for ဆန်ချက်, or ဆရာဦးရီးဟင်ကျောင်း ကထာစာအံသည် for ဆရာဦးရီးဟင်ကျောင်းက လူကလေးများထက်စာအံသည်။

— စီး, *v.* to get the advantage of, to be dictatorial and dogmatical, patronizing in speech, or in familiar English "to lay down the law;" သည်သူသူထပ်ပါးအပေါ်၌ထင်စားပြီးပြောတာသည်;

this person is in the habit of speaking in a dictatorial tone to other people.

ထင်းဆောင်, *v.* to place on and carry (as on a vehicle).

—မိ, *v.* to be beforehand to the advantage of.

—ရင်, *v.* to do beforehand, to anticipate ; ထင်ကူး။

—ရနံ, *n.* a saddle-cloth ; *see also* ထက်ထင်ရနံကုန်းခံ။

—ဇော့က်, *v.* to address a monarch (or a mingyi, but strictly speaking applicable to monarchs alone), *e.g.*, နတ်မြတ်စံမင်း ထရားကြီးထက်ထက် ရှေ့ထော်မမြတ်ဝင်ထွက်ခစား။ အရပ်ရပ်ကြောင်းရာများ ကိုထောက်တွင်းထင်ဇော့က်သနားထော်မြတ်ခံပါရသည်။

ထင်ကျီး (*pron.* စင်ကျီး), *n.* a cormorant.

ထင်ထဲ, *n.* a syrup, molasses, boiled juice of the palm, cane, &c. ; ထင်ထဲ။

ထင်, *v.* to appear well, be comely, goodly, becoming, proper, as conduct ; ထည်ခိန်းမကထေး အဆင်းရှုပကယ အထွန်ထင်သည်, this girl's personal appearance is very comely ; အရှင်ထည်းမြင့် ကျွန်ထည်းထင်, as the master's position is exalted, so is the servant's decorous.

—အပ်, —တယ် (most common), *v.* same ; သည်မြို့တွင်စာပေကျင်းဂန် ထာသထွအထွပေါများသောကြောင့်၊ အထွန်ပင်ထင်အပ်ကျောက်ပတ်သည့် အရပ်သောဖြစ်ပေသည်, because there are many scholars in this town, it is indeed a very agreeable locality ; သည်ဆိုမြို့တွင် ထေင့်တယ်ပါ, it is not becoming if one acts in this way.

—ထောင့်ထင်ထယ်ရှိ, *v.* same.

ထင်း, 1, *n.* a tin, a measure of capacity equal to 16 pyees (ပြည်) or two khwè (ခွဲ), about one bushel ; before capital numerals အပြည်, as အပြည် ၂ ထယ်, အပြည်ဆုံးထယ်, &c., equals 4,493½ cubic inches, 160 lbs. avoirdupois, or 2 bushels, or 80 lbs. pure water avoirdupois.

—ကျင်း (from ကျင်း, to be made level), *adv.* fully, completely, to be as full as possible without absolutely overflowing, completely full, chock full, to be crammed, as grain measures, water vessels, human habitations, *e.g.*, improvised Burmese theatres, store houses for grain, &c. ; most commonly used with ပြည် ထင်းကျင်းပြည့် (*pron.* ဒင်းကျင်း ပြည့်), chock full ; စာတ်ခုံတွင်ထူထောင်းကျင်းပြည့်ရှိသည်, in the theatre the people are crammed (or the theatre is crammed full of people).

—ချင်းဈေး, *n.* the paddy market at par, *i.e.*, one rupee for each basket,

တင်း ချင်းရောင်း, *v.* to sell at par as paddy (တင်းပျောက်ရောင်း, to be above par) ; ခန့်ကုန်မြို့ထူဌေးများစပါးတင်းချင်းဈေးရောင်းကြသည်။

—တိမ် (from တိမ်, to be shallow), *v.* to be satisfied with food ; ချင်ရဲပြေသည်။ဝသည်, to have sufficient sleep ; အိပ်၍တင်းတိမ်, to be contented ; ချောင့်ရဲသည်, satisfied ; တင်းတိမ် is also used with reference to one's wish to evacuate the intestines when suffering from dysentery, or to pass urine when suffering from strangury, not being satisfied ; ကျွင်ကြီးစွန့်ထွက်တင်းမတိမ်နိုင်ပါ။ ကျွင်ငယ်စွန့်ထွက်တင်းမတိမ်နိုင်ပါ။ ခင်ဗျားအိပ်ထိုတင်းတိမ်ပြီလား, have you had sufficient sleep, sir ? ထာ ၂၀၆ နှင့်တင်းတိမ်ပါ၏။ ထာ ၁၂၈ မစားမောက်ပါ, I am satisfied with Rs. 200 a month ; Rs. 120 a month is not sufficient to live upon. [Note.—In the negative တင်းမတိမ်နိုင်, not မတင်းတိမ်နိုင်].

ထင်း, ၂, *v.* to tighten, become tense or taut as a rope ; မထွေ့, become stiff, hard, (တောင့်) to be pertinacious or harsh in speech ; စကားတင်းတင်းပြောထတ်သည် or with မာ, စကားပြောတင်းမာသည်, to be inflexible in one's opinions ; အထူပါးစာတင်းသည်, rigid, as the surface of a thing, to superadd a weight in order to preserve the balance ; ထကျပ်မတ်တင်း။ ထကျပ်မူးတင်း, *i.e.*, one rupee *minus* four annas and one rupee *minus* two annas ; to make firm, unyielding as the mind ; မိတ်ကိုတင်းသည်။မိတ်ကိုတောင့်သည်။မိတ်ကိုတင်းနေပါ။ Der. အထင်း။

—မာ, *v.* to be or make hard in the two senses above.

—ရင်း, *v.* to be firm as flesh or muscle.

—တင်း, *adv.* tightly, in an unfinished manner, that is, still stretched, ထက်စမသတ်သည့်နှင့် ; *comp.* ထန်းလန်းတင်းတင်း is used when describing that a thief was caught with property in his possession before he was able to get away, or was able to secrete it, *i.e.*, without accomplishing his design in its entirety ; အထုပ်အထည်နှင့်တင်းတင်းမိသည်။ ကြိုးကိုတင်းတင်းဆွဲသည်, pull the rope taut ; ထည်သူစကားအလွန်တင်းမာသည်, this man is very resolute of speech ; ကျွန်ုပ်၏အသားအရေတင်းတင်းရင်းရင်းမရှိပါ, my flesh is not so firm as it was when I was young.

တင်းကုပ် (from ကုပ်, to be bent down, curved), *n.* a shed, low house, shelter for cattle ; a byre ; မီးတင်းကုပ်။ မြင်းတင်းကုပ်။ တင်းတင်းကုပ်။ မောင်းတင်းကုပ်။ နွားတင်းကုပ်။ (တင်းကုပ် is pronounced တင်းဂုတ်).

တင်းတိမ် (*prom.* တင်းမိမ်), *n.* a cutaneous disease appearing in a dark spot on the skin ; တင်းတိမ်နွဲ့သည်။ တင်းတိမ်ထွက်သည်။ တင်းတိမ်ကျသည်။ [The Burmese have an idea that this disease may be cured by rubbing the part affected with horse's sweat.]

ထင်းကိပ် (*pron.* ထင်းဒိပ်), *n.* one kind of coverlet, or large loose covering of cotton or silk woven in a separate piece ; ထင်းထိပ်ဖြစ်သည်။

—ထည့်သီး, *n.* the upper border of the same.

ထင်းပုတ် (*pron.* ထင်းဗုတ်), *n.* a large wooden mallet, a beetle, ဝန်းဝဲထင်းပုတ်, made of iron.

ထင်းဝါး, *n.* a species of bamboo used in making ဝဲ, ဆန်ခေါ်။ ဆန်ခါး၊ နှီး, ဝဲခောက်။ ဝါးကပ်။ ကွင်းအပ်, ရေခွက်, &c.

ထင်ထင်, *n.* a species of bivalve shells, donax, *M.*

ထပ်, ၁, *a.* one ; ၁, ထပ်။

—ခေါ်လောက်, *v.* to be distinguished, pre-eminent ; applied to persons of great talent, beauty, &c. ; ထပ်နှစ်အနံ့ကျ ထပ်ခေါ်လောက်သည့်လူ။ ထပ်ခေါ်လောက်သည့်မိန်းမ။ ထပ်ထိုးလောက် is also used.

ထပ်, ၂, *v.* to cut in pieces. Der. အတပ်, *e.g.*, အခည်းသားတပ်သည်။ ငါးတပ်သည်။

ထပ်, ၃, *v.* to stick fast in a passage, be too large to pass, to utter a short compressed sound, as a tiger, ကျားတပ်, and some other animals (အပ်—ဆင်အပ်သည်) ; ကျွန်ုပ်တို့မြောင်းတည်းမှာသိပ်တပ်နေသောကြောင့်အထိပ်ထွက်ဘူး။ ပထင်းပေါက်မှာ ပေါ့တပ်နေလို့ ဖွင့်မရပါ။ တပ်ဆိုတပ်ဆို ; applied to feelings of obstruction in the nose, ears, and throat, due to mucus, cerumen and phlegm ; ထည်မြောင်းထဲမှာတပ်ဆိုတပ်ဆိုပါသည်။

—ဆိုနု, *n.* quinsy.

ထပ်ထပ်, *adv.* weightily, heavily.

—ထွေထွေ, *adv.* with most liberal feelings, free from all hesitation about giving, ရက်ရက်ရောရော, *e.g.*, သည်သူအနှစ်မြှောက်ထွပ်မရှိတပ်ထပ်ထွေထွေပေးတတ်သည်, rarely used.

ထပ်ထွေ, *n.* the sweet-scented bulbophyllum ; ထပ်ထွေပန်း။ ခိုင်တင်ပန်ထပ်ပန်းကိုင်းလှည့်ပါဦး။

ထပ် (*pron.* တပ်), *n.* or *adv.* a little ; အနည်းငယ်။ ဝဲနည်းငယ်။ မိုးဝဲနည်း။ ဆိတ်မိ, တမိုးတပ်, *e.g.*, အန္တရာယ်တပ်ထေးမရှိသေး, entire immunity from danger ; မြည့်ထပ်မိထွက်သည်, to have a slight discharge of pus ; ထိထွေးထပ်မိထွက်သည်, to have a slight flow of saliva (ပဝပ်က) ; အမြှုပ်ထပ်မိထွက်သည်, to issue in small quantities, as froth from the mouth.

တမိတ်တဒေသ, *a.* or *adv.* singular, different from others, *sui generis*, [unique, quaint ; may be used with သဘော to denote idiosyncrasy of disposition or character ; ထွက်ထပ်ပင်တမိတ်တဒေသဖြစ်သောကြောင့် ထွဲတေးမြေနှံသာ ဖြစ်သည်, owing to

the thuttabat being a peculiar kind of tree, it only flourishes in Tunté soil ; သည်သူသဘောတရားတစ်ခုတည်းကသာ နှင့်မတူပါ၊ this person's disposition is singular and unlike other people's].

တစ်ခွက်ခွက်, *v.* to trickle as water ; တစ်ခွက်ခွက်အောင်းမေ့သည်။ တစ်ခွက်ခွက် ကြောက်သည်, to be gradually overcome with fear ; တွေးကြောက်သည်။

တစေ (*pron.* တစေ), *adv.* only, merely, nothing but, ချည်း။ ကျွန်ုပ်တို့၏ ဆိုင်းတစေဆဲဆိုခဲ့သကဲ့သို့, he does nothing but abuse me every day ; မင်းနဲ့ဆိုင်းတစေဆင်ကြားသော်လည်းမထက်ဘူး။

တစေ့ကျန်, *v.* to be partially castrated ; applied to horses (a rig) and elephants ; တထုံးကျန်။ [when applied to an elephant it is called a တည် (တယ်)] .

တစွဲရိမြူ (*pron.* တစ်ဆရိမြူ), *n.* a small particle equal to ၁၆ အတူမြူ။

တဆွေ or တဆေ (said to be derived from တဆွေသွေခြောက်ခြားခြင်း), *n.* a ghost.

—ခြောက်, *v.* to be haunted with ghosts as a locality ; to terrify as a ghost.

—စာပြန်, *v.* to make a propitiatory offering to a ghost, *see* ခေါ်ခွက်။

—ဖူး, *v.* to possess as a spirit.

တစ်တီတူး (*pron.* တစ်တီခူး), *n.* (the Burmese lapwing), a bird that never alights, but on the ground ; တစ်တီတူးဆိပ်ပေါ်က တစ်ခန်း ထိုးသွားလှင်။ လူမမာရှိလျှင်သေထက်သည်ဟု တစ်ခင်းမြန်မာလူမျိုးအယူရှိကြသည်။ [The Burmese allege that this bird sleeps on the ground, with its feet upwards, for fear the sky will fall on it!]]

တဆေး, *n.* yeast or any fermentative substance ; တဆေးခတ်သည်။

ထည်, ၁ (ထီး), *n.* “ this is the fruit which in English is called “ ‘ Chinese date,’ but is neither a fig nor a date, but the “ fruit of a species of ebony, and a more appropriate name “ would be the Chinese persimon, the persimon tree being “ also a species of ebony and there is a considerable resem- “ blance in the fruit.”—Mason. The Burmese make a dye for fish nets from the ထည်ထီး by pounding the fruit and soaking it in water.

ထည်, ၂ (*pron.* ထယ်), *n.* an elephant with one tusk only (congenital).

ထည်, ၃ (*pron.* ထယ်), *n.* a basket measuring a tin (အတင်း), made of wood ; အတင်း။

ထည်, 4, *n.* a toll-booth or office for receiving certain duties on merchandise, a word not known in Lower Burma.

ထည်, 5 (often *pron.* ထယ်), *v.* to place in a position; *comp.* ထား, to be placed, remain permanently; မြီထည်, to build a pagoda; ဘုရားထည်ထည်, brick house; ထိုက်ထည်ထည်။ ထင်္ဂါထည်ထည်, to lay a ship on the stocks; to found a city; မြီထည်ထည် or ရွာထည်, to establish a court-house; ရုံးထည်ထည်, to build a palace; နန်းထည်ထည်; to set up a shop or a stall; ဈေးဆိုင် or ဆိုင်ထည်ထည်, to erect, set up, establish, constitute, construct; to place before a guest, as a betel-box; ကွမ်းအင်ထည်ထည်, cheroots; ဆေးလိပ်ထည်ထည်, drinking water; သောက်ရေထည်ထည်, pickled tea; ထက်ဖက်ထည်ထည်။ ထက်ဖက်ရည်ထည်။ ထက်သေထည်, or ထက်သေထည်ပြ, to adduce as evidence.

— ကိန်း (from ကိန်း, an arithmetical number), *n.* a number set down as a subject for arithmetical operation as နှုတ်ရန်ထည် ကိန်း, a minuend, *e.g.*, 50—12, 50 would be the နှုတ်ရန်ထည် ကိန်း မြောက်ရန်ထည် ကိန်း, a multiplicand, *e.g.*, 50 × 3, 50 would be မြောက်ရန်ထည် ကိန်း။ စားရန်ထည် ကိန်း, a dividend, as 60 ÷ 6, 60 would be စားရန်ထည် ကိန်း။

— ကြည် (*pron.* ထည်ကြည်), *v.* to be steady in mind [stable in character, သဘောထည်ကြည်, unwavering, always in a good sense, *e.g.*, စကား ထည်ကြည်, to be a man of one's word; ဣန္ဒြေထည်ကြည်, to be sedate and grave in demeanour; ဖုတ်ထည်သော် ထည်းဣန္ဒြေထည်ကြည်သည်။]

— ကြား, *see* ထည်ထုံ (infrequent).

— ကြားသက်သေ (*pron.* ထည်ကြားသက်သေ), *n.* a witness whose testimony is worthy of being admitted in court.

— ကျွေး, *v.* to set a feast before one; rarely, if ever, used.

— ထောက်, *v.*; *see* the parts; ထောက်ထည်။ ထုရားထည်ကျောင်းထောက်။

— ထုံ (*pron.* ထည်ထုံ), *v.* to be firm, constant, enduring (in a good cause); to be a man of one's word; စကားထည်ထုံသည်။

— ထား (often *pron.* ထယ်ထား), *v.* to place, to establish, settle, make firm, to adduce as evidence, bring forward as a witness; ထက်သေထည်ထားထည်, often used with ထည် in the sense of placing a betel-box, cheroots, &c., *see* last definition of ထည်။

— ထောင် (*pron.* ထည်ထောင်), *v.* to build up, edify, establish, [to found, as a city, village, to clear jungle and make the necessary preparations for working a paddy-field, ထယ်ထည် ထောင်ထည်, or garden, ဥထည်ထည်ထောင်ထည်; to set up one's self as an owner of a small or large boat; ဧွေထက်ထည်ထောင်ထည်].

တည်ထွန်း, *v.* same. [အစဉ်အလာတည်ထွန်းအောင်, in order to perpetuate (anything).]

——ဝ (*pron.* တည်ဝ), *v.* to be clear, well arranged, to reside permanently in a locality; တည်တည်ပပနေသည်။ စကားတည်ပ, same as စကားတည်ကြည်။ စကားတည်ပ။ မင်းတည်တည်ပပနေသတား။

——ထပ်, *v.* ; see the parts.

တညှပ်, see ထိန်ညှပ်။

တည်း, *n.* a spool, the reel of a long line ; not used singly.

——ရှပ် (*see* ရှပ်), *n.* the end of a spool or reel ; တည်းရှပ်။

——ထုံး, *n.* ; see တည်း (most common).

တည်း or ထပ်ည်း, *n.* the inga tree.

တည့်, 1 (*pron.* in colloquial တဲ့), *v.* to be straightforward, direct from one point to another ; ဖြောင့်သည်။ မထွေ, to be straight up, not inclined (တည့်တည့်ထန်း) ; ဖြောင့်သည်။ မထွေ။ မတ်သည်။ မထိမ်း။ ခြေတ်, to be even, set level ; မဝေး, to be in the centre ; အလယ်တည့်သည်, to be apposite as language, or as a remark ; ထယ်စကားတည့်သည်, to be on good terms as persons ; ထူးချင်းတည့်သည် (မျက်နှာကြောတည့်သည်) ; in combination with ထက်, to be an accurate marksman with spear, bow, or gun ; ထက်တည့်သည်။ ထက်တည့်စမ်းသည်, to try a rifle or gun to test its accuracy of fire ; or to have a preliminary row, or paddle, over a course in a boat race to test a boat's carrying power and speed through the water ; when reduplicated pronounced တဲ့ဒဲ့။ [to agree as medicine, သည်ဆေးကျုတ်သွီးကလေးနှင့်ထယ်တည့်သည်]။

——မတ်, *v.* to be erect, upright ; to be just, equitable, impartial ; မွန်းတည့်မတ်, to be vertical as the sun at noon ; ထဘောတည့်မတ်သည်။

——ထင်း, *v.* to be plain, open, straightforward in language ; စကားတည့်တည့်ထင်းထင်းပြောပါ။

တည့်, 2, *qualifying affix*, directly, at once, as သွားတည့်သည်, to go directly, at once ; in colloquial pronounced ထဲ့ or ဒဲ့, မင်းနှယ်ကွယ်။ ငါမှမပြောရသေးဘူးသွားတည့်ရော့ဟယ်, and you, without my even saying anything, off you went ; သူမပြောတည့်ပုံဘူး။ ရုတ်တရက်မကြံတည့်ပုံဘူး။ ထန်းဆိုသည်အပင်မျိုးနှစ်နှစ် ထုံးနှစ်နှစ်မပြစ်တည့်ဘူး။

တည့်, 3 (*pron.* ဒဲ့), denoting that the words to which it is affixed are repeated from the mouth of another person ; it is a colloquial affix ; (ထဆင့်ပြောရသည့်စကား) ရှိသည်တည့်, it is, or there is or are, he says, or negatively, ရေမထွန်ဘူးတည့်သား, does he (or do they) say that the tide does not turn (*i.e.*, that there is no reflex tide) ; ထို is the affix, also purely colloquial, used

when repeating to any one any remarks or conversation which *one's self* may have made, or had, with a third party ;
နတ်ဝန်သွားမည်ဆိုပြောလိုက်သည်။

တည်း, 1 (*pron.* တဲ in colloquial), *v.* to remain for a little while, to lodge in the house of a person (ကျွန်တော်အိမ်မှာတည်းချင်သမျှ တည်းပါထော့ခင်ကျွန်း), to detain for a little while, to tuck or tie together slightly, to collate, compare ; တိုက်သည်။ တည်း (*pron.* တဲ), *n.* a hut.

—အပ်, *n.* a pin ; တွယ်အပ်။

—နိ (when written together နိ *pron.* နိ), *v.* to sojourn, to dwell for a short time (၁၅ရက်လောက်တည်းနိပြီးလျှင်စားသောက်နေသည်)။

—ဝင်, *n.* a pointed stick used by tailors to tuck work together ; a clip ; သည်ဝတ္ထုများကိုတည်းဝင်တည်းထားလိုက်ပါ။

—နန်းတော်, *n.* a temporary palace.

တည်း, 2, *a.* only, no more ; used with numerals (in colloquial pronounced တဲ or ဒဲ), တထောက်တည်း, only one ; တထောက်ချင်းတည်း, a single one.

တည်း, 3, *adverbial formative*, adverbs formed from nouns beginning with syllabic အ by dropping the အ, prefixing တဲ one, and affixing တည်း, only, as တညီတည်း, even all together, from အညီ, evenness, uniformity.—*Fudson's Grammar*, 126, 6.

တည်း, 4, *adv.* emphatic distinctive, used to designate an object with some particularity as မိမိသားငယ်ကို တည်းပေသည်, he gives to his youngest son, particularly, or in distinction from the other, &c., see *Grammar*, 126, 8.

တည်း, 5, *verb.* affix closing a sentence, used at the close of a simple sentence equivalent to the substantive verb ရှိသည်, to be, &c.—*Fudson's Grammar*, 119.

တထွာ (*Pali*), *n.* appetite, passion ; *comp.* လောဘ and ရောဂတထွာ ဝေမအစွမ်း (တထွာချစ်ခြင်း), inordinate appetency [uxoriousness, တထွာကြီး]. The three tanhás are kama tanhá (ကာမတထွာ), rúpat (ရူပတထွာ), arúpat (အရူပတထွာ), desire for rebirth in the three forms of existence ; another set of three is rúpat (ရူပတထွာ), arúpat (အရူပတထွာ), nirodhat (နိရောဓတထွာ), desire for rebirth in the rúpa world, desire for rebirth in the arúpa, and desire for annihilation (nirvana) ; သဒ္ဓါလွန်လျှင်တထွာဖြစ်သည်။ တထွာလွန်လျှင်ဘယာဖြစ်သည်။

—ရည်, *n.* semen (ကာမရည် is in more general use).

တဏှာရူး, *n.* violent, lustful longing (in men); *comp.* ထင်တရူး; applied reproachfully to men or women; မထားတရူး; တဏှာသံ
 * ထောဇဉ်။ သဒ္ဓါထွန်ထွင်တဏှာဖြစ်သည်။ တဏှာထွန်ထွင်တဏှာဖြစ်သည်။
 ထတ်, 1, *v.* to know how, be skilled in; တတ်ထိုက်သည်မှာခေါင်ထိုက်, to be
 so skilled as to be the acmé of skill, understood;
 sometimes, when used as a qualifying affix, to be the way,
 custom, usual course, *see* Grammar, sec. 117; to be able to
 manage, သည်လိမ္မာကျင်သွား မတတ်နိုင်သူးထား or carry a mat-
 ter out to completion.

—အား, *n.* ability; sometimes used as a verb, *e.g.*, တတ်အားသ
 ရှေ့။ တတ်အားနိုင်သမျှ။

—စွမ်း, *v.* to have the ability to undertake or accomplish.

—ထိုင်း, *adv.* according to one's skill, according to one's will;
 တတ်နိုင်သရွေ့။ သူတတ်ထိုင်းသူနေသည်။

—မြောက်, *v.* to have acquired perfect skill, be master of, be
au fait, to be accomplished.

—ရောင်ကား (*pron.* တတ်ရောင်ဂါး), *n.* one who boastfully pre-
 tends to knowledge not possessed, an ignorant and pre-
 tentious practitioner in any branch of knowledge, a char-
 latan, a mountebank, a wiseacre; တတ်ရောင်ကားပြုသည်။ သမား
 ရောင်မောင်းတောင်။

—သီး, *v.* to be well skilled in, to be accomplished; တတ်သီး
 လိမ္မာ။ တတ်သီးလိမ္မာရှိသည် (ကျွန်တော်သားတတ်သီးလိမ္မာရှိအောင်သူန်သင်
 ပေးပါ)။

ထတ်, 2, *verb. affix* closing a sentence, *see* Grammar, para. 119,
e.g., ဖြစ်ကုန်သတတ်။ ရှိကုန်သတတ်။ ထာကုန်သတတ်; used only in
 composition.

တတိယ (Pali တိ or တြိ, three), *a.* the third; ထုံးသုမြောက်။

တတောင်ထည်း (*pron.* တခေါင်ဒဲ), *adv.*; *see* ဖျိုး, same meaning as ဖျိုး
 ထည်း, but conveying the idea of muscular solidity.

ထူး (from ထူး, to be diverse), *pron. a.* other; အခြား, တခြား, ထူး, other
 chiefly used in combination with သူ; သူတထူးများ, others,
 other people.

တဒင်္ဂ (Pali), *n.* a little while; တသဏ။

—ပဟန် (*pron.* တဒင်္ဂပဟန်) (Pali ပဟာနံ, putting aside), *adv.* in
 the way of putting aside for a little while; အကုသိုလ်ကိုတဒင်္ဂ
 ပဟန်ပယ်သည်။

တဒါရုံ (Pali တဒါရမ္မဏ), *n.* reflection; ဇောဏှိအာရုံထိုက်ခြင်း။

တန့် (Pali တစ္ဆ), filth (obsolete).

—ဓုမြင် (*pron.* frequently တစုမြင်), *n.* a place of performing
 funeral rites or of disposing of the dead by burning or
 burying; လုပ်ထိုင်း။ ထင်းချိုင်း။ ထုထန်။ ထုထန်ထင်းချိုင်းဝန်။ [It is
 said to be more correct to omit the မြင် in ဓုမြင် in com-
 position.]

ထန်မီးတွင်း (*pron.* ထမ်းခွင်း), *n.* a reservoir or receptacle; ထန်မီးတွင်းထဲခြင်းကျသည့်။

ထန်, ၂, *v.* to accord, be suitable; ရှေ့နေခေါ်ထန်တွင်ခေါ်မည်။ ခေါ်ထန်တွင်မခေါ်ပါ, if it should be proper to employ counsel, I shall do so, and if not, I shall not do so; fit, sufficient, just sufficient, to be worth, worthy of; ထိုက်သည့်, to make suitable, sufficient, just; hence ထန်ထေ့ (imperative), make just sufficient, and no more, that is, stop. Der. အထန်။ ထင်ထေ့နှင့်ထန်ရုံသော ပေါင်းဒိန်း ပေါင်းချောင့်နှင့် ပေါင်းထင်ရမှ မြို့အောင်အကျွန်ုပ် ဖွင့်နိုင်ပါမည်ဟုထောက်ကြံ့စာမေ့ထန်သရွေ့မေ့ပြီး, ထန်တွင်ထေးထွန်တွင်သေး, "if in moderation, physic, if in excess, danger;" သည်အလုပ်ခင်ကျားနှင့်မထန်တူး။ မပျောက်ထန်ရာပျောက်သွားပါသည်။ အသိး ၁၇၂ ထန်ပစ္စည်း, property of the value of Rs. 17.

—ထိုး, *n.* value, worth in price.

ထန်, ၃, *v.* to be bad, vile, သိုးညစ်သည် (obsolescent); ထင်တန်သည်တူ။

ထန် (in colloquial this word is always pronounced သန်), to incur some conventional or ceremonial deterioration or uncleanness; *n.* filth, uncleanness, vileness, wickedness, အညစ်အကြေးညစ်ညမ်းခြင်း, [or to suffer deterioration of power or character through some inappropriate act, voluntarily or involuntarily committed, as an official, or as a person possessing drugs or charms of special virtue, going under a bridge; or as a person visiting a house where a confinement is taking place, or as one wearing the garments of any of the infamous classes or as when covering one's self with a ထန် by one of the male sex].

—ချွေ, *v.* to remove such deterioration or uncleanness.

ထန်န, ၁, *n.* the elements of literature in the phrases ထန်န။သင်ပေးသောဆရာ and ထန်န။မထိသောသူ (သဒ္ဒါကျမ်း ထန်န။န။ကန်န)။

ထန်နီဇွေ (*pron.* ထန်နီးဂဇွေ), Pali, abbreviated to ဘဇ္ဇီ in writing; ဘဇ္ဇီ, *n.* the sun, in the character of a planet, *see under* ဗြဟ္မ, the first day of the week; ထန်နီဇွေသား။ထန်နီဇွေသိုး။

ထန်နီယံ (*pron.* ထန်နီးယံ), Pali, abbreviated to ဂုယံ in writing; *n.* the moon in the character of a planet, *see under* ဗြဟ္မ, the second day of the week.

ထန်မိုး (*pron.* ထန်မီး), *n.* power; အာနုဘော်, ထန်မိုး, အာနုသင်။ထန်မိုးပြ။ ထန်မိုးဗုဒ္ဓဂါထာပြ (applied to Buddhs and rahandas).

—ကြီး, *v.* to be powerful, possessed of great influence.

—ထန်နာ (*pron.* ထန်မီး တနာ), same. [Note.—ထိန်ကြီး is a term applied to greatly venerated Buddhist shrines and images of Buddhs; ရွှေတိဂုံတရား ထင်ထန်မိုးကြီးသည်။အမည်ရထန်မိုးကြီးတရားနတ်ရံသစ်ပင်].

တန့်မိုးပြ, *v.* to make a display of power.

တန့်ဝယ် (*pron.* တန့်ဝယ်), *n.* a field on the margin of a river, cultivated in the dry season and overflowed in the rains (local).

တန့်သာ (*pron.* တန့်သာ), *n.* an ornament or article of embellishment, a tool, implement, utensils, an appendage of any kind ; အဝတ်တန့်သာ။ မင်းမြှောက်တန့်သာ, regalia ; စစ်ဝတ်တန့်သာ, military uniform, accoutrements ; [also applied (though vulgar) to the male or female organs of generation ; ဆောကျ်းတန့်သာ။ မိန်းမတန့်သာ။ မိန်းမတန့်သာဝ]။

——အိမ်, *n.* a case.

——ပတာ (*pron.* တတာပတာ), *n.* ; see တန့်သာ။

တန့်ဆောင်း (*pron.* တနောင်း), see next.

——တိုင်, *n.* a moveable pyramidal chandelier, presented and lighted at a pagoda ; မီးပရေဆေး။

——တူ, *v.* to make an offering of such chandelier.

တန့်ထောင်မုန်း (*pron.* တနောင်းမုန်း), *n.* Tazaungmôn, the eighth month in the year, nearly answering to November ; တန့်ဆောင်မုန်းမိလ်းဣဝင်တဆိန်းတန့်သည့်, the Tazaungmôn rain is worth one hundred thousand ticals of pure gold ; တန့်ဆောင်မုန်းလရာသီ။ ချင်းစတန်ဆောင်မုန်း။ ချင်းတိုးလပြာသို, it begins to be cold in Tazaungmôn, and the cold still continues being so in the month of Pyatho.

တန့်ဆောင်း (*pron.* တနောင်း), *n.* a four-cornered edifice with a graduated roof (*comp.* ပြာဆင်), erected at a corner or over a gate of a royal city ; or as an appendage to a pagoda.

——ပြာဆင် (ပြာဆင်), *n.* same in the latter sense.

တန့်, see under မုန်း။

တန့်ဆောင် (*pron.* တန့်ဆောင်), *v.* to make comparison, to compare with (ပမာတပြ)။

——ပြ, *v.* same.

တန့်ထား (တံထား) (*pron.* တဒါး), *n.* a bridge ; hence မြေတံထား, *n.* a causeway.

——ဦးတို, *n.* a wharf.

——အုတ်မြစ်, *n.* an abutment.

——ခင်း, —တိုး, *v.* to bridge, make a bridge over.

——ဆောက်, *v.* to build or construct a bridge.

——ရှင်, *n.* a draw-bridge ; ခင်းကျင်း။

တန်တိုင်း (*pron.* တဒိုင်း), *n.* a brick or stone wall (often *pron.* ဝဒိုင်း in colloquial); တုရားတန်တိုင်း။ ဓတာရီတန်တိုင်း။ ဇေတီတန်တိုင်း။ ကျောင်းတန်တိုင်း။ ဝန်ကြီးတန်တိုင်းကြီး, a term applied to great ministers of State, [similar in meaning to the English expression 'Pillars of the State' and the Hindústání one Arkán-i-daulat]. The Burmese also designate great ministers as ဖြည်ကြီးဝံ့၊ ဖြည်ကြီးထက်ရုံး၊ *lit.* 'the shoulders and forearms of the State.'

တနယ်မြေ, *n.* black cotton soil.

တန်မြက် (*pron.* တမြက်), *n.* a broom.

—ဝတ်, *see* တန်မြက်ထွင်း။

—ချွေး, *n.* sweeping; also called တမြက်စာ။

—စည်း (commonly *pron.* တမြက်စည်း), *n.* a broom (most common).

—စည်းရိုး, *n.* the handle of a broom.

—ထွင်း (*pron.* ထွဲ), *v.* to sweep with a broom; တမြက်စည်းထွင်းသည်။ တမြက်ထွင်းကလေး (ဒိတ္တာကလေး), *n.* a sweeper.

တန်သား (*pron.* တသား), *n.* a carpenter's rule.

—ထပ်, *v.* to notch timber previous to hewing it; *fig.* စကားထပ်သားထပ်သကဲ့သို့ပြောထပ်သည် (infrequent).

တန့်, *v.* to stop, remain for a little while; ခပ်သည်. Der. အတန့်, to be checked as snake poison; အဆိပ်တန့်နေသည်။

—စား, *v.* to make a stand (in view of an enemy); ခပ်သည်, to dilly-dally on a journey; ခရီးတန့်သည်။

—ရပ်, *v.*; *see* တန့်။ တုရားထောင်းသည် ရထားကိုတန့်ရပ်စေ၏, and the embryo Buddh caused the chariot to stop; နေ့ခြင်းသွားနိုင်သောခရီးလမ်းမှာ တန့်စားသောကြောင့်။ ညဉ့်များစွာဆိပ်၍ သွားရသည်, owing to his dilly-dallying on the way, he had to sleep many nights in travelling a journey which he could have gone in one day.

တန်း, 1, *n.* a place of detention, moderate confinement for debt or a slight offence (a lock-up)? ကျွန်ုပ်တန်းထည်းမကျ။ ထောင်ထည်းမကျ။ အချုပ်ရုံခံမကျေပါ, I have not been (*lit.* not fallen into) in the lock-up or the jail; I have not even suffered confinement. [A very common expression of justification.] တန်းခေါင်း၊ တန်းသား။

တန်း, 2, *n.* the main-yard of a large boat.

တန်း, 3, *v.* to extend in a line from one point to another; *comp.* စင်း, to be extended in a straight line, and ဆန့်, to stretch out straight from a bent or curved position; to have the mind extended to or fixed on; စိတ် တန်းသည် or တန်းမိသည် (တန်းတန်းစွဲ ချုပ်သည်); to take a general or indefinite aim; more than ရှုတ်. Der.

အထန်းထန်းထန်းနေ, *v.* [to be on terms of strained intimacy ;
သုညိအကျိ၌ပထဝီထန်းထန်းနေကြသည်].

ထန်းမိထန်းရာ, *adv.* in a disorderly, mentally deranged manner
(ထန်းမိထန်းရာ).

—မှန်း(ထန်းမှန်း), *see* ထန်း, 2nd and 3rd def.

—ထင်း (ထင်းထင်း), *v.* same.

—ထန်း, *a.* or *adv.* stretched out, one end being secured and the other not ; unfinished, ထက်စသတ်သည်နှင့်, (or as a wild animal which has been wounded with a spear carrying it off when escaping, *e.g.*, ဝက်လိုက်နှင့်ထိုးလိုက်သောကြောင့် ထုံထန်း ထန်းပါသွားသည်).

—ကျား, *n.* a long building or range of buildings with a uniform roof extending through the whole range ; ထန်းကျား ဒိမ်း။

—ကျားဆောင်, *n.* a long wing attached to the palace and occupied by the females of the harem (or the apartment in a monastery where the images are placed or which a pôngyi occupies).

—ကျော (*pron.* shaw), *v.* to be reduced from a higher to a lower grade as an official, or from a higher to a lower appointment.

ထန်း, 4 (from အထန်း, a line, row, class), *a.* beginning to be capable of bearing young ; applied to animals, as နွားမထန်း (*pron.* နွားမခန်း), a heifer.

—တူ (*pron.* ဒန်းရှု), *v.* to be equal, on a par, neither superior nor inferior ; ရညီတူသည်, *a.* or *adv.* alike, equal ; ထင်တူ။ သည်တူ နှစ်ဦးအသရေချင်းတန်းတူရှိသည်။ ဉာဏ်ချင်းတန်းတူရှိကြသည်, their respective intellects are on a par.

ထပ်, 1, *n.* a barrier raised for military defence, whether a stockade or the wall of a fortification, သပ်ထပ်။ အုပ်ထပ်။ ကျောက်ထပ်။ ဝါးထပ် ; a regiment or company of soldiers, စပ်သည်ထပ် ; a camp, encampment, ထပ်မိုင်း ; a squadron of armed vessels, သင်္ဘောထပ်ထပ်။ ဝါးထပ်းသပ်ထပ်။

—ဦး, *n.* the advance troops, the van of an army.

—ချ, *v.* to encamp, go into quarters.

—ချီ, *v.* to march as an army.

—ခြေ, *n.* the footing, standing, posture of troops, in regard to steadiness of posture.

—စာရေး, *n.* a military clerk. (In some districts in Lower Burma the writer in a Police thanna is sometimes still styled ထပ်စာရေး.)

ထပ်စာခန်းချ, *v.* to encamp on a march.

—စီး, *v.* to hold a stockade ; ထပ်စီးထရာထပ်ထာထထောစိ meaning that 100 holding a stockade are able to defend it against 1,000 attacking it.

—စွတ်, *n.* the wing of an army.

—ဆေဝ်, *n.* a camp crier, who calls the attention of the troops to their various duties.

—တခင်း, *v.* to be drawn up as troops under arms.

—ထောင်တာ (*pron.* ထောင်ဒါ), *n.* troops arranged in camp or under arms ; ထပ်ထောင်တာခင်းသည်။

—ထဲ, —တန်း, *n.* military lines.

—နားရွက်, *n.* ; *see* ထပ်စွတ်, a wing of an army.

—ပုန်းဝပ်, *v.* to lie in ambush ; ထပ်ပုန်းဝပ်နေသည်။ [ထပ်ပုန်းထားသည်].

—ပျက်, *v.* to be put to utter rout, utterly discomfited and disorganized as a body of troops.

—ပြေးတစ်ရှောင်, *n.* a deserter.

—ဗျား, *n.* ; *see* ထပ်ဦး။

—ဓ, *n.* the main body of an army.

—ဗျောင်း, *n.* ; *see* ထပ်စွတ်။

—မြှုပ်, *v.* to be completely destroyed, as a body of troops (to be hemmed in on all sides as an army).

—မှူး, *n.* the commander of a company, a captain.

—မြှုပ်, *v.* to lay in ambush ; ထပ်မြှုပ်ထားသည်။

—ခိုင်း, *n.* a camp, encampment.

—သား, *n.* a private ; ထက်နက်လိပ်. (The Burmese name for English soldiers is ဂေါ်ရာ and for sepoys စပ်ခိုင်း).

ထပ်, 2, *v.* to put in, fix in, more permanently than စွပ်။ အင်္ကျီကြိတ် အိးထိထပ်ထိတ်ပါ, put the buttons on the coat ; ထောက်ပိုးထိတ်ထပ် ထိတ်ပါ, fix the handle on to the chisel.

ထပ်, 3, *v.* to have an appetite for, particularly to lust after ; ရာဂ တပ်သည်။ (သူတပါးထောင်းထိတ်ထပ်ထောင်းခြင်းကြောင့်)။

—စွန်း (from စွန်း, to stain), *v.* to feel strong passion for, to be ardently covetous, grasping.

—ဂေ, —ဂေခေ, *v.* to have an appetite or desire for (any object of enjoyment) ; ထပ်ဂေခေခြင်း, *n.* craving appetency ; ရာဂန္တိ ထပ်ဂေခေခြင်း, concupiscence ; ထောထန္တိထပ်ဂေခေခြင်း, acquisitiveness, cupidity ; ထပ်ဂေခေခေ, မိုးသူ၏ သဘောသည် အ

သက်တိုင်း၍ အသက်မွေးသည်။ ထိုသို့အသက်မွေး သောသူဖြစ်သည်။ အဝတ်
တန်ဆာကိုလည်းမတပ်စွန်းပတ်တွတ်လိုက်စေသည်။ ဥစ္စာရွှေငွေကိုလည်းမတပ်
စွန်း။ ပတ်တွတ်လိုက်စေသည်။

အပ်, 4, *v.* to be certain (not used). Der. အတပ်။ မည်သည့် နရာတွင်
ရှိကြောင်းတပ်ရာမသိ။

—အပ်, —တပ်, *adv.* certainly, positively, actually ; အမှန်ကောင်းဖြင့်
ကပ်စေလိုက်နှင့်ရှိက်သည်ကိုတပ်အပ်ခြင်းသတား။

—အိ, *adv.* with certain (more frequently used with အတပ်)
knowledge.

အပ် (pron. အပ်), *n.* a garment worn by women over the
shoulders, a shawl (ရှောပေါ) ; အပ်ပေါ။ တပ်ခါးဝည်း။

အပ်တိုင် (pron. အပ်တိုင်), *a.* unmarried, applied to the king's
daughter that is not given in marriage ; အပ်တိုင်မင်းသို့,
generally given in marriage to the succeeding king.

—အနီး, *n.* the palace occupied by the said daughter.

—အေတား, *n.* a ladder for climbing toddy trees in Upper
Burma made of a *single* bamboo. The rounds (တပ်တပ်)
consist either of the natural shoots (ခါးတပ်) of the bamboo
itself, which are added to if too short, or other pieces of
bamboo, which are secured by strips of အေ from the
stalk of the tan leaf. The ladder superadded to the အပ်
တိုင်အေတား is called ခင်းအေ။

—ခါး, *n.* the *Bambusa villosula*, an almost simple stemmed,
rarely tufted, bamboo, arising usually from a stalk of the
thickness of a man's arm.

အပ်ညွ (pron. အပ်ညွ or အပ်), *n.* a scholar, disciple, an apprentice.

—အပ်နီး, —အပ်တား, —အားဖြင့်, *n.* same as အပ်ညွ။

—အေပ်, *n.* the disciple of an eminent teacher ; *pron.* I, mas.,
used in addressing a pôngyi, a religious teacher (should be
properly preceded by အုရား, *e.g.*, အုရားအေပ်တေပ်)။

—အေပ်မ (n. a female disciple), *pron.* I, fem., used in a similar
manner, အုရားအေပ်တေပ်မ။

—အပ်တား, *n.* same.

အပ်တရပ် (pron. အပ်တရပ်), *a.* second-hand, half-worn, applied to
clothes ; အပ်တရပ်, *adv.* in one turn ; (applied also to timber
recently felled and da-dressed from which the sap has not
been entirely expressed ; အပ်တားအပ်တရပ်ခြောက်ခဲ့ပြီ)။

—အံ့, *v.* to tie up the hair in Burmese fashion (အပ်တေပ်)။

တပါး (pron. တပါး), *num. a.* one, see Grammar, p. 284 ; *pron.*
adj. other ; အခြားတခြား (တယူ။ တပါး သောသူ, another person ;

အရပ်တပါးသို့သွားသည့်အခါ, at the time of going to some other place).

တပါးတဖက်, *adv.*; see တဖက်တပါး။

တပေါင်း (*pron.* တပေါင်း), *n.* Tabaung, the twelfth month in the year, nearly answering to March; နေ့ကိုပူထိုက်ကျမ်းတပေါင်းထသရန်း—

Hot in the day-time, cold at night,
The month Tabaung, wanton and light.

တဖက်တပါး (*pron.* တဖက်တပါး), *adv.* to some other place (for a little while, as when speaking of relieving a natural necessity, တဖက်တပါးသွားသည်). [ငွေငြင်ငြင်ထွက် has the same meaning, but is an Upper Burma term.]

တပို့တွဲ (*pron.* တပို့တွဲ), *n.* Tabodwè, the eleventh month in the year, nearly answering to February; တပို့တွဲနွဲ့ရွာထိုက်ကျန်မိတ်ကျွမ်းမျိုးရှင်းပေါက်ပြီတပို့တွဲ။

တပြက်စည်း, *n.* a corruption of တန်ပြက်စည်း, a broom.

တပြည့်, *n.* တပည့် as the symbol of ၇၆, is inherent in the ပြည့် of တပည့်; it is said to be incorrect to write the word with a ၆ ရရပ်။

တပြီးကား, *verb.* *affix*; see ပူထား (ယင်းသို့တပြီးကား, if such indeed should be the case, or if indeed it should be so); ယေယောကျ်ား ခွေးကိုရောင်းမည်ထောဟုမေး၏။ ဝတ်တပြီးကား။ ငွေအသပြာတရပေးထောဟုဆို၏, "hay! you man, will you sell me the dog? In the event of your purchasing, give me 100 pieces of silver for it, said he."

တမြိုင်နက် (*pron.* တမြိုင်နက်) (from တစ်, one, မြိုင်, to be or do together, and အနက်, a collection), *adv.* at once, simultaneously, all together; တမြိုင်နက်တည်း, *e.g.*, တမြိုင်နက်တည်းကြိုကြသည်။

တပွတ်, *n.* a species of custard apple, *uvaria*, *M.*

တပွတ်ဆူ (*pron.* တပွတ်ဆူ) (from တစ်, one, အပွတ်, a bubble, and ဆူ, to boil), *adv.* at beginning to boil; တပွတ်ဆူတဆတ်။ တပွတ်ဆူတမင်းဆိုးချဉ်သည်။ ငရဲနွဲ့တပွတ်ဆူကျက်သည်။

တဖက် (တဘက်) (from တ, other, and အဖက်, one of a pair).

—ကန်း, *a.* blind of one eye; မျက်စေ့တဖက်ကန်း (not polite); တဖက်ထွ။

—စကား, *n.* a partial or *ex-parte* statement.

—စောင်းခုတင်, *n.* a bench with a back to it.

—စောင်းထိုက်, *v.* to make a partial or *ex-parte* statement (*i.e.*, to the detriment or damage of another).

—စောင်းထမ်း, *v.* to carry on one's shoulder (as a child, a chatty, basket, &c.).

- တဖက်တချက်, *adv.* on one side. In colloquial, in speaking of opposite banks of a river, the Burmese frequently say တယောက် တဖက်, though how they reconcile the use of တယောက် with things inanimate is certainly curious, *e.g.*, ခြံတယောက်တဖက်၊ ဖြည့်မြီနှင့်တယောက်တဖက်။
- နား, *n. lit.* “with one ear only,” an expression used when an *ex-parte* statement is believed.
- ရပ်ထဲ, *n.* a shed with a roof sloping on one side only ; usually on the west side of a house (a pent-roof).
- ထွ, *a.* blind of one eye, တဖက်ကန်း ; also applied to silk fabrics as တဖက်ထွပုဆိုး။ တဖက်ထွပဝါ။
- ထွဉ်, *v.* to make one-sided representations with a view of gaining some advantage over another.
- ထတ်ဆိုင်ပေး, *v.* to give an *ex-parte* decree.
- ထတ်ခိုင်, *v.* to give an *ex-parte* decision.
- သား, *n.* one of another party, another, not one's self ; လူတဖက်သား, other people.
- တဖျံ, *n.* a kind of song ; *see* တဖျံ။ တေးခြင်းသဖျံ။ သဖျံတေးတပ်။ ၊ ချိုးတဖျံ။ တေးချိုးတဖျံ။
- တပြင်တပါး (from အပြင်, outside), *adv.* elsewhere, pertaining elsewhere, or to some other work or way (than was expected or ordered) ; တပြင်တပါးသွားသည်။ တပြင်တပါးလုပ်သည်။ တပြင်တပါးပြောတတ်သည်။
- တဖြတ်ချင်း, *adv.* immediately, at once, in a trice, twinkling, suddenly ; မျက်စိတမှတ်။ မင်းအေးဒရဲမြို့ကတဖြတ်ချင်းရောက်အောင်ပြန်ခဲ့ရမည်။ တဖြတ်ချင်းပြီးအောင်လုပ်ရမည်။
- တမ်း, *n.* way, manner, custom ; *see* အတမ်း and ထုံး။
- တမင် (from တမင်လာ, *which see*), this word is as often used in colloquial as တမင်လာ ; *adv.* in colloquial often corrupted into တမင်တကာ, wittingly, on purpose (ပြမည်ပြုသည်), purposely, wilfully, intentionally, expressly, deliberately, without cause, unjustifiably, wantonly, to make a point of doing ; တမင်လာခိုက်သည်မဟုတ်ပါ။ ကျွန်တော်မျိုးကိုဆဲဆိုသောကြောင့်မှိုက်ပါသည်, I did not strike him wantonly, I struck him because he abused me ; သူအိမ်သို့တမင်လာဝင်သွားသည်, I entered his house on purpose.
- တမတရ (Pali), *adv.* in utter ignorance. This is also a word used in the Burmese သဒ္ဓါ။ တမတရတာလ, *lit.* in a short period of time, a short syllable, in contradistinction to ဝိဟတာလ, a long syllable.
- တမန်, *n.* a messenger sent from some high authority ; *comp.* ထံ, hence သံတမန်, an ambassador, an envoy ; ကောင်းကင်တမန်, a

heavenly messenger or angel ; ထမန်တော်, an apostle ; တမန်
ခေါင်းသည်။ ထမန်ခေတွယ်သည်, to send as an envoy or ambas-
sador (*see* ဆောင်ထမန်) ; စေတော်မူခံ။ တမန် ယောကျ်ား။ ဆိုနတ်သား။
(မင်္ဂလယုတ်)။

ထမန်း, *n.* the soil of a rice-field broken up and softened for
sowing seed ; ထမန်းကောင်းလိုကောက်ပင်ကြီးတွယ်သည်။ ထမန်းပုံများ
ညွတ်ခဲ့သား။

ထမထန်း (ပင်), *n.* a kind of tree in Upper Burma producing a
valuable timber said to resemble mahogany.

ထမထွန်, *n.* the future ; in the phrase ထမထွန်ထဝ, the future state ;
ထမထွန်တဝပြောင်းသွားသည်။

ထမံ, *n.* a dam, small and less substantial than ထည်။ [ထည်တမံ]။

— ခံ, — ခတ်, — ဆည်, — တုင်, *v.* to make such a dam.

ထမာ, ၁, *n.* one kind of parrot, said to be difficult to teach to
speak ; ထွေးထမာ also applied to a certain sect of Brah-
mins ; ကျေးထမာပုဏ္ဏားမျိုး။

ထမာ, ၂, *n.* the tragacanth tree [the ' neem ' tree of India].

— ဝါ, *n.* the Persian lilac, pride of China, pride of India, *M.*

— ဝေး, *n.* tragacanth.

— ရေကံ, *n.* the *Rondeletia tinctoria*, *M.*

— ရွှက်, *n.* a leaf of the said tree, the projecting points in the
form of the said leaf set round a cap of state (ဗောင်းတော်
မှဆင်သည့်စွဲပြား)။

ထမာဓကာ, *n.* a corruption of ထမင်ထာ။

ထမားမား, *adv.* in a laborious or menial manner unsuitable to a
person's character or circumstances, implying that a per-
son has not even time to sit down and rest, but is com-
pelled to work standing up. This word is not often used.

ထမုတ်ကြိုး, *n.* ornamental cords, trappings.

ထမုန်, *n.* the commander of a vessel ; သင်္ဘောသူကြီး (very rare in
colloquial).

ထမုန့် (ထမ့်) ထမူ, *verb. affix*, closing a sentence, *see* Grammar,
sec. 119 ; သွားသည်ထမုန့်။ ဆိုသည်ထမုန့် (obsolete).

ထမူ, *see* မူကား။

ထမ္မ, used adjectively, poor, inferior ; applied to elephants (ထမ္မ
သွားသည်, same in meaning as နှေးနှေးသွားသည်) and to
gold.

ထမုန်နေ့, *n.* the day before yesterday. In colloquial usually
combined with ထ, as ထမုန်နေ့က။ ထနေ့က, the other day.

ထယ့်နှစ်, *n.* the year before last. In colloquial usually combined with ကထယ့်နှစ်က။

ထဖြိတ်, *n.* a species of anethum, *see* ဝဖြိတ်။

ထမှိင်ထွေထွေ, *adv.* in an absent, dejected manner.

ထမ္ပတ်, *n.* a kind of royal umbrella, *see* အထွန်, which it very closely resembles in meaning. In the ရွှေသိန်ခါး (p. 22) there is the following definition of ထမ္ပတ်။ ထမ္ပတ်မှာရှေးစကားဟောင်းဖြစ်သည်။ ကြီးသည်မြတ်သည်ကို ထမ္ပတ်ဆိုသည်။ အခေါင်ထမ္ပတ်ဖြစ်သည်။ တီးကိုဆောင်းရသောမင်းသား။

တမ်း, *v.* to think of with regret; not used singly. Der. မိုတမ်း။ မြည်တမ်း။

တယ်, 1, *v.* to be very (good, bad, &c.) ; used as an intensive prefix merely ; *e.g.*, တယ်ကောင်းသည် for တယ်၍ကောင်းသည်, it is very good.

—မိကရ, *adv.* exceedingly ; အထွန်။ တယ်ဆိုသည်ဖြစ်, a very vicious horse ; မင်ကျားတယ်မိကရ မပြောနှင့်, do not speak too much (*i.e.*, do not go too far in your speech, sir) ; သည်အရပ်မှာ ကျားပေါသည် ညဉ့်အခါ တယ်မိကရ မသွားနှင့်, in this place there are many tigers, do not go about too much at night ; တယ်ကြီးမထေင်ထွေ, it is not very suitable. [*Note.*—တယ်မိကရ implies to *over* do anything.]

တယ်, 2, *v.* to *decoy* (a wild bird) by means of a tame one ; *comp.* ခါတယ်။ မြီးတယ်။ ကြိတ်တယ်။ ဒေါင်းတယ်။ တယ်ကြိတ်, a decoy fowl ; တယ်မြီး, a decoy dove.

—တိန်ညင် (*pron.* ထညင်), *n.* a decoy jungle-fowl, *see* တိန်ညင်။

တယော, 1, *n.* a violin, fiddle ; တယောပွဲ, တယောပွဲခံ။

—ထိုး, *v.* to play on the violin or fiddle.

—ထိုးတံ, *n.* a fiddle-stick.

—ထွား, *n.* a fiddler.

တယော, 2, *n.* blind aloes ; တယော, *M.*

တရက်, *n.* a Tartar, native of Tartary ; တရက်တရက်။

တရပတ်, 1 (*pron.* ဒရပတ်), *adv.* in a slovenly slatternly manner, as a pôngyi wearing his robes, တရန်းကိုတရပတ်ရုံ ; also applied to ordinary wearing apparel, *e.g.*, in a slovenly manner, *e.g.*, ပုဆိုးတရပတ်ကြီးနှင့်, as in wearing a puhso too long.

တရပတ်, 2, *n.* a kind of fan used by priests.

တရရှ, *n.* the Malay tapir, *M.*

ထရုတ် (ပင်), *n.* the changeable lantana, *M.*, sometimes corrupted into ထရုတ်။

ထရား, *n.* law, the laws of the moral world collectively, or any particular principle or law, that which accords with the laws of the moral world, or the established system of just retribution, right, equity, justice; a law-suit (Pali ဝဋ္ဌ), *v.* to accord with moral law, to be right, equitable, just, *e.g.*, ထင်ထရားသည့်မင်း, a very just official; တရားဒိတ်သည့်တိုင်းပြည်, a lawless or irreligious country.

—ဓမ္မ, *v.* to be contrite; a term applied to persons who have forsaken their evil ways.

—မိ, *n.* a defendant in a court or an accused in a criminal case; *comp.* ထရားလို; တရားခံသက်သေ or ထရားခံပြုသက်သေ, a witness for defendant in a civil or for an accused in a criminal case.

—ခွင်, *n.* a place of judicature, particularly the inside of the bar of a court [a Judge's or Magistrate's bench].

—စရိတ်, *n.* the cost of a law-suit.

—ပိရင်, *v.* to administer the law, to decide or pass judgment in a case (as an *inferior* official, properly speaking; ထရားဆုံးဖြတ်, as a superior one).

—စောင့်, *v.* to be conscientious, scrupulous (ထရားမစောင့်, to be unscrupulous).

—စွဲဆို, *v.* to institute a suit, prosecute in law, to sue, arraign; ထရားပြုလုပ်သည်, in Upper Burma စာထားသည်။ စာထားထရားပြုလုပ်သည်။

—ဆုံးဖြတ်, *v.* to decide a case; in a restricted sense to decide or pass judgment in a particular case (usually nowadays in a civil case).

—တင်းကုန် (စာမင်းတင်), *n.* an inferior tribunal (a place where the sacred law is preached).

—ထထောင်, *n.* a law-suit.

—ဧည့်, *v.* to engage, or be a party, in a law-suit.

—ဧည့်သက်, *n.* a party in a law-suit; ထရားပတ်။

—ဧည့်မှု, *n.* a law-suit.

—ခေတင်, *n.* a church clerk.

—နာ, *v.* to hear preaching.

—နိုင်, *v.* to gain a cause in law; ထရားနိုင်သက်သေ, the witnesses of the party which gains a civil case.

—ဝတ္ထင်, *n.* a Magistrate or Judge's bench.

- ထူးပိုင်မင်းကြီး, *n.* in Lower Burma the Judicial Commissioner ; also styled ထူးမင်းကြီး and ထွတ်ထွတ်မင်းကြီး။
- ပြုထုတ်, *v.* ; see ထူးစွဲဆို။
- ဖက် (ထက်), *v.* ; see တူးဖော်ဖက်။
- မမှု, *n.* a civil case.
- မရုံး, *n.* a civil court ; *comp.* ရာဇဝတ်ရုံး။
- မသူကြီး, *n.* a Civil Judge.
- မဲ့, *adv.* lawlessly ; ထူးဆိတ်သည့်တိုင်းပြည်မှတူးမဲ့ပြုထုတ်သည်သာ များသည်။
- မှု, *n.* a law-suit, business pertaining to religion.
- ရှင်ပြုခွင့်, *v.* to “discharge,” as an accused, implying that the case may, on further evidence being procured, be re-opened.
- ရှုံး, *v.* to lose a civil suit.
- ထမ်း (from ထူး, a moral principle, and ထမ်း, a road), *n.* the path of duty, a moral course, morality ; ထူးထမ်းကြောင်းပြ။
- လို, *n.* a plaintiff in a civil or a complainant (or prosecutor) in a criminal case ; ထူးလိုသတ်ထူး, *n.* a witness for the plaintiff in a civil or for the prosecution in a criminal case.
- လိုလား, *v.* to be litigious ; to be possessed with a strong desire, to observe the moral precepts.
- ဝင်, *v.* to be of age in law.
- ထောင်, *n.* an assembly convened for religious or judicial purposes ; တူးသတင်းစည်းဝေးသည်။
- သူကြီး, *n.* an administrator of justice, a Judge ; see ရာဇဝတ်ထူးသူကြီး။
- ထော, *v.* to preach ; ထူးဟောပြောလို့, *n.* a preacher and expounder of the law.
- ထောစာ, *n.* a sermon or homily.
- တရုတ်, *n.* a Chinese, native of China (usually *pron.* တထုတ်).
- အင်္ကျီ, *n.* a jacket made by a Chinese tailor.
- တပ်, *n.* a venetian.
- ကျောင်း, *n.* a (Chinese) joss house ; အမွှေးတိုင်, *n.* a joss stick.
- စက္ကူ, *n.* Chinese paper.
- စကား (*pron.* စဝါး), *n.* the Chinese champak ; ထူးသံကား။
- တ, *n.* the Japanese sparrow.—S.

ထရုတ်ဖိုး (ထရုတ်ဆီး), a kind of (dried) plum (with an acid flavour) introduced from China.

—ထန်း, *n.* China street, the Chinese quarter in any city.

—နတ်ပွဲ, *n.* a Chinese nat festival.

—နှစ်ထူးပွဲ, *n.* a Chinese New Year's festival.

—တုံအိမ်, *n.* the building in which Chinese secret societies hold their meetings.

—မကျည်း (pron. မျည်း), *n.* an arboreous shrub with a fine leaf ; the flower resembles that of the vachellia tree, except that it is white instead of being yellow ; the pod, which is curiously contorted, is edible ; *comp.* သဘောမန်ကျည်း.—S.

—မှင်, *n.* Indian ink.

တရေး, *adv.* for a little while ; applied to words of sleeping ; ထရေး နိုးထသည်, to awaken and get up after a nap ; ကွန်ဝ်တရေးအိမ် ခဦးမည်, I must again take a nap ; အိပ်၍တရေးသာပျော်သည် (or ထရေးတမျှေးသာပျော်သည်), I was sound asleep for a short time only.

—တမျှေး, *adv.* same ; ထရေးတမျှေးအိပ်ဦးမည် (တမြှေး)

တရေးရေး, *adv.* steadily, applied chiefly to words of seeing ; usually applied to mental vision, when it signifies firmly, really, indeed, truly, according to the context ; အလုပ်ကို ခုမည်ထိုတရေးရေးထင်သည်။ မောင်မင်းငါ့စကားကို နားမထောင်လျှင် ထောင် ကျမည်တရေးရေးထင်သည်။

တရောင်, *n.* a species of linden-bloom grewia, *M.*

တရှား, *n.* the Tavoy name for ဗိုးဖြူ

တရှောက်လုံး, *adv.* all along, through entire length, all the way, the whole way, *e.g.*, မြစ်တရှောက်လုံး။ လမ်းတရှောက်လုံး။ ရွာမိုးတ ရှောက်လုံး။ မြို့တရှောက်လုံး။

တရှောင်ရှောင်, *adv.* moderately, appearing and disappearing as a chronic disease ; ဖျောက်ချေပေါ်ချေ ထရှောင်ရှောင်မမာနေသည်။

တထင်း, *n.* a clear, level spot of ground (စင်တထင်း၊ ဖြေတထင်း။ တမံ တထင်း), စပါးတထင်း၊ ကောက်တထင်း၊ နှင်းတထင်း, a threshing-floor.

—ကျ, *v.* to smear over a threshing-floor with a mortar made of dung and other ingredients in order to close the cracks in the ground so as to prevent the paddy falling into them.

—ထွင်းရောင်း, *v.* to sell paddy while it is still on the threshing-floor.

—ဖြင်, *n.* same.

တထင်းဖြောင်, *v.* the same, made quite clear of grass, refuse, &c.
 —ထောင်၊

တထပါ (*pron.* ဒထပါ), *n.* a large shovel; *comp.* ငါးဖြား and ထူးရှင်း
 ဖြား. The use of this word is said to be peculiar to the
 city of မိမိယာ in Upper Burma.

တထဖက်, accented on the second syllable, *n.* a kind of mango
 considered by the inhabitants of Lower Burma to be very
 luscious (*see* နတ်တဲ့, another kind which grows in Upper
 Burma); this word is said by some to be written တထဖက်။

တထကျပ်ကျပ်, *n.* the Tavoy name for camphor; ဖုဗ္ဗထိမ်။

တထလ, *adv.* in a vain, rambling manner; ဗေဒကြေပွလည်လှည်းလှည်း။

—တထကြွေကြွေ, *adv.* same, *e.g.*, အထုပ်အထုပ်မရှိဘဲနှင့်တထလ (or
 တထလ တထကြွေကြွေ) ထင်းရှောက်နေသည်, without having any
 employment, he remains walking about the streets in a
 vain, rambling manner.

တထွဟတ်, *n.* the Hamilton teak.

တထား, *n.* a coffin, or any receptacle in which a corpse is placed
 to receive funeral rites; တထားကြီးတထားငယ်။

—တထင်တထင် (*pron.* ဝင်မိပ်), *n.* a hearse; တထားထင်စွပ်ဖား။

—တထင်းခုံ, *n.* a bier.

တထားဖုတ် (frequently *pron.* တထားဖုတ်), *n.* a cook-house belong-
 ing to a monastery; မီးတင်းကုတ်စားဖိုအိမ်။

တထီထီ (ပင်), *n.* the rourea plant, *M.*

တထုင်, *n.* the Tavoy name for ထင်ပေါင်း, *M.*

တထုံနွေးနွေး, *adv.* (rare), *see* တထုံနွေးနွေး, concernedly as in the
 way of thinking over one's faults with regret; တထုံနွေးနွေး
 အောင်းမေ့သည်။

တထုံထုံ, *adv.* repeatedly; တထုံထုံ, အပန်တထုံထုံ။တထုံထုံထုံ။

တထိုင်း, *n.* a Peguan Talaing; မွန် [Alompra stigmatized them
 with an appellation suggestive at once of their submission
 and disgrace. Talaing means "one who is trodden under
 foot, a slave." The word is made up of the Mún root
 (ထိုင်း) "lain," to tread under foot, and the nominal
 particle တ "ta," တထိုင်း implying persons trodden upon,
 "slaves."].

—တရင်, *n.* Pwo Karin.

—မြန်မာ, *n.* Talaings and Burmans collectively; a term
 frequently used in colloquial, *e.g.*, တထိုင်း မြန်မာ တရင်ပန်းခိုင်း,
 တထိုင်းသေရေပင်ထပ်မြင် ငါးစဉ်မြိုင်းနှင့် ငါးထိုင်းမြင်။ ငါးထိုင်းသေရေ

လှည့်ကရင်မိုင်းနှင့်ထိုင်းမြစ် (မိမိထာဝရ, p. 7). Proverb, ထိုင်းခေါင်းကတ်ကြေးပိုင်သည်, "the scissors have dominion over the head of the Talaing."

တတ္တ (Pali) (*pron.* သန), *n.* filth, uncleanness, vileness, wickedness ; အညစ်အကြေး။ညစ်ညမ်းခြင်း။တတ္တဗွေ, ring-worm produced by uncleanness.

တံကင်း (*pron.* ထင်), *n.* the outrigger of a boat, *see* တွန်းခင်း။ငွေတွန်းခင်း။

တံကူ (*pron.* ထူ), *n.* a knee of a boat or ship, a crook for a knee ; တံကူချသည်။

တံကူး (တံကူး) (ထ) (*pron.* ထူး), *n.* Tagu. The first month in the year, nearly answering to April ; ထမင်းထူး မိုင်းသားကြီး။တံကူးထွေးကုန် လကဆန် (ထည်) ပစ္စုန်ရိတ်မည် မြီးမြီးတည်း။ နှောင်းတံကူး the part of the month of Tagu which is before the Burmese New Year (?)

တံကဲ (*pron.* ထဲ), *n.* a support for the back, anything to lean against ; *comp.* အဒိ, with which it is often coupled ; frequently used figuratively, when it signifies help, support, assistance (generally derived from some one superior to one's self) : သုခားဒ္ဒသံထည်းအဒိတကိရှိဗ္ဗုဒ္ဓံတေဓမ္မနိဿိတံ, even a Buddh can only appear with a support, meaning no Bo tree, no Buddh ; ကွန်တေဓမ္မအဒိတကိရှိယိ သဉ္ဇေတေဝံပနိပနိသဉ္ဇေ, I am in such distressed circumstances because I have no support or stay.

တံကဲပန်း, *n.* ornamental carved work in the throne of a Buddh, or a monarch.

တံကောက် (*pron.* ထကောက်), *n.* the bend under the knee, the ham, ကကောက်။

—ကြော, *n.* the hamstring ; တံကောက်ကြောကိုထားနှင့်ဖြတ်သည်။

—ကွေး, *n.* same ; ခရီးသွားရကွေးလို တံကောက်ကွေးမျှား ထောင်ထင်းနေသည်။

—ဖြတ်, *v.* to hamstring.

တံကိ (*pron.* ထကိ), *n.* the roof of a boat, made with a ridge-pole, like the roof of a house, တံကိပေါင်း (*pron.* ထကိပေါင်း).

တံကျင် (*pron.* ထကျင်), *n.* an impaling stake ; *comp.* တံမိုး။ တံကျင်တင်။

—မျှ (*pron.* sho), *n.* in ordinary intercourse တံကျင်မျှသတ်သည်။ ဝစ္စမဂ်ကထိထိပ်ပေါက်အောင်။

တံကျစ်စည်း (*pron.* ထကျစ်စည်း), *n.* a kind of braided broom.

တံခါး (*pron.* ထခါး), *n.* a door, a postern or gate (*e.g.*, as the gate of the city), (မြောက်တံခါး, ထောင်တံခါး။အရှေ့တံခါး။အနောက်တံခါး)။

- တံခါးလျှင် (usually *pron.* ထဝါချင်), *n.* a bolt or bar ; တံခါးလျှင်လျှင်၊ တံခါးလျှင်လျှင်၊ *v.* to make secure with a bolt, to bolt, *see* ခင်းတံခါး, which is applied to gates of large size.
- ထျည်း, *n.* same. *
- ခုံ, *n.* sill or threshold of a door.
- စောင့် (*pron.* ထဝါးစောင့်), *n.* a door-keeper.
- ထပ်, *n.* a lintel.
- နီ, *n.* the red postern in the palace at Mandalay.
- ပေါင်, *n.* the back part of the leaf of a door which terminates in a point, above and below, on which the door turns (the "cheek" of a door). *See under* အပေါင်။
- ပုတ်, *n.* an arch or frame over a door or gate, a triumphal arch.
- မှူး, *n.* a chief who has charge of a gate.
- ရွတ်, *n.* the leaf or fold of a door.
- ဝ, *n.* a doorway, a gateway ; တံခါးပေါက်။
- တံချူ (*pron.* ထချူ) (from ချူ, to twist off), *n.* a forked pole to twist off fruit and leaves with ; အထီးကိုတံချူနှင့်ဆွတ်ယူသည်, to gather fruit by twisting it off by means of a forked pole ; မိန့်တံချူ, *n.* a jocular term for an instrument used by boat thieves for introducing into boats for the purpose of abstracting property, မိန့်တံချူနှင့်ထွင်းယူသည် (local).
- တံမြိတ်စည်း, *n.* a stiff broom or straight rake used on the ground.
- တံခွန် (*pron.* တွန်), *n.* a streamer offered in worship, the tail of a comet or other heavenly luminary, a pennant ; တံခွန်ပြား။ တံခွန်လုံး။
- ထုပ်ထား (*pron.* as spelt), *n.* a streamer connected to its staff by a curved stick or bamboo ; said to be but little used nowadays, *see* ကြက်ထွာတံခွန်။
- ကြက်ထွာ, *n.* a paper streamer in the shape of a fowl's tongue, *see under* ကြက်ထွာတံခွန်။
- တိုင် (*pron.* ထွန်ဒိုင်), *n.* a sacred flagstaff.
- ထိုင်ထကာ, *n.* one who makes an offering of a sacred flagstaff.
- ထိုင်မိတ်, —ထူ, *v.* to erect a sacred flagstaff.
- မြဲထွတ်, *v.* to be deficient in ear as the rice-plant, or any cereal.
- တိုင်ထူ, *v.* to make an offering of a sacred flagstaff [တံခွန်ထူ, to make an offering of a sacred streamer].

တံခွန်ထွား, *n.* the mark ^၁, *e.g.*, နေဝံ when applied to a final consonant အထတ်, or to the vowel ခြော့ရှေ့ထိုး. Formerly teachers frequently instructed their pupils to say တံခွန်ထွား instead of ရှေ့ထိုး, *e.g.*, အကော။ ထွန်းထွားကော် (သဝေထိုးကကြီးချကော တခွန်ထွားကော်။) စပါး, ပြည်စွာမူကားထွန်းထွား။

တံငါ (ထင်), *n.* a fisherman, မုဆိုးတံငါ။

—ကွန်ထိုင် (*pron.* ထင်ကွန်ထိုင်), the Southern Cross.

—ဇု, *n.* a locality inhabited by fishermen ; ထင်ဇု။ထင်ရွာ။ထင်တန်း။

—ထဲ, *n.* a fisherman's hut.

တံစက် (*pron.* ထစက်), the eaves of a roof ; အမိုးစွန်းထစက်။

—ကြောင်း, *n.* the lines of the eaves ; ထစက်ကြောင်းက ရေကျအောင် မိုဗ်းရွာသည်, it rains so that the water falls from the line of the eaves. The expression is frequently used by the Burmese when describing a heavy shower of rain ; ထစက်ရေထအုပ်သန့်ထောက်မိုဗ်းရွာသည် meaning that it rains sufficiently to fill a ဆွမ်းအုပ်ခဲ, an expression more in use in Upper, than Lower, Burma.

—နား, *n.* the line of the eaves.

—မြတ် (*pron.* ထစက်မြတ်), *n.* the extreme ends of the eaves.

—ထက်ပြန်ရေ, *n.* water thrown back on the roof of a house and caught again for medicinal purposes. This water is mixed with medicine and administered to those supposed to be possessed by an evil spirit or witch. It is also thrown upon mad dogs by their owners under the belief that such animals will not revisit the house.

တံစင်း (*pron.* ထစင်း), *n.* a file ; ကြိမ်ချင်းတံစင်း။ထိုးထောင့်တံစင်း။ခွေးကျွတ်တံစင်း။

—ကြမ်း, *n.* a rasp.

—စာ, *n.* filings.

—မိတ်, *v.* to cut a file.

—(နှင့်) ထိတ်, *v.* to file.

—(နှင့်) ထွေး, *v.* to sharpen with a file, as a saw.

တံစည်း (*pron.* ထစည်း), *n.* an adz.

တံစဉ် (*pron.* ထစဉ်), *n.* a sickle.

—စာ, *n.* the droppings left in reaping.

—(နှင့်) မိတ်, *v.* to reap with a sickle.

တံရုန်း (*pron.* ထရုန်း), *n.* a branch of a sunken tree, a snag ; တံရုန်း
ထပ်ငုတ်။ တံရုန်းသပ်ငုတ်နှင့်တိုက်မိ၍မီးသဘောမြှင့်သွားသည်, the steamer
sank owing to its striking on a snag.

တံရူးဝါး (*pron.* ထရူးဝါး), *n.* a pole, used as a poker at the burn-
ing of a dead body ; အဆောင်းကောင်ကို တံရူးဝါးနှင့်ထိုးသည်, a
kind of cup is made from the joints of these pokers for
the purpose of holding charmed medicine. The medicine
is tattooed into a person's flesh as a preventive against
witches and evil spirits.

တံစောင် (*pron.* ထစောင်), *n.* a long circular or angular chisel.

တံပွို (*pron.* တဖို), *n.* a spit or anything of the kind ; *comp.* ထံကျင်း။

—တန်လန်ကျင်း (*pron.* တန်လန်ကျင်း), *n.* skewer.

—ထိုး, *v.* to spit, thrust a spit through, put on a spit and
broil.

တံမိုး (*pron.* ထမိုး), *n.* a present made in order to pervert jus-
tice, a bribe ; တံမိုး ၃ ပါး။ မညှာမဝဲ။ မဆွဲမစောင်း။ မဖြောင့်မထိမ်း။
မတိမ်းမညွတ်။ မရွတ်မယိုင်။ ကျောက်စာတိုင်ထိုးပိုင်တည်ကြားကြဝေသတည်း။

—စား, *v.* to take a bribe.

—ထက်ဆောင်, *n.* a bribe ; တံမိုးထက်ဆောင်စားသည်။ အကြောင်းမတန်တံ
မိုးထက်ဆောင်စားသည့်မင်း, an official who takes bribes very
largely.

—ထိုး, *v.* to bribe.

တံဆိပ် (*pron.* ထဆိတ်), *n.* a mark or impression made by stamp-
ing ; a stamp or seal ; တံဆိပ်ထောင်စက္ကူ, Government stamped
paper.

—ခတ်, —ရိုက်, *v.* to stamp.

—ဝံ, *n.* a stamp, seal.

တံညွှပ်, *n.* split bamboo stick to roast or toast with ; *see* ထင်ညွှပ်,
said to be derived from ထန်းညွှပ်, a split bamboo used for
expressing the juice of the tan ; အမည်းသားထပ်ညွှပ်နှင့်ကပ်
သည်။ ကောင်ညွှပ်းတံညွှပ်နှင့်ကပ်သည်။ လှမမေ့မျှားကို ဖျိုးသားတံညွှပ်နှင့်ထ
မင်းကပ်ပေးသည်။

တံထင်း, *n.* a kind of basket or box (obsolete).

တံထောင် (ထထောင်) (*pron.* ထဒေါင်), *n.* the elbow, the arm from
the elbow to the middle finger's end.

—ကျွေး, *n.* the inner bend of the elbow.

—ဆပ် (*pron.* ထထောင်ဆပ်), *n.* the elbow (the funny bone).

—ဆပ်ကျွေး, *n.* ; *see* တံထောင်ကျွေး။

ထောင်ရိုးကြီး, *n.* the radius [the exterior bone of the forearm, descending along with the ulna from the elbow to the wrist].

—ရိုးငယ်, *n.* the ulna [the larger of the two bones of the forearm which reaches from the posterior point of the elbow to the side of the wrist on which the little finger is placed].

တံထွေး (တံထွေး) (*pron.* တထွေး), by corruption တထွေး (တထွေး), *n.* saliva, spittle; တံထွေးတစပ်စပ်ထွက်, *v.* to have a copious salivary discharge; တံထွေးထွေးပက်စက်, to be careless, regardless of all conventionality as to where one spits (တံထွေးထွက်ထဲမှာ မျှောထွေးသည်, an expression said of a person who has committed a shameless, or exceedingly foolish act).

—ထွေး, *v.* to spit.

တံဒုတ် (တံတုတ်), *see* တံတုတ်။

တံပု (*pron.* တပူ), *n.* a tooth-pick, a stick used to clear the teeth with; နံနက်စာ။

—စာ, *v.* to use a tooth-stick. Pôngyis incur guilt if they do not use a tooth-stick regularly on rising every day shortly before dawn (before they perform their ablutions).

—ဝင်, *n.* the *Harrisonia Bennettii*, a tree leafless in the hot season, armed with short, straight prickles and bearing rather large reddish white flowers, which give place to depressed drupes.—*K.* It is so called by the Burmese because they make tooth-sticks from its wood. Tooth-sticks are also made of the wood of the စိုးလူးချင်းသစ်ပင်နှင့်။

တံဝိုး, ၁ (*pron.* တဝိုး), *n.* a horn to blow with.

တံဝိုး, ၂ (*pron.* တဝိုး), *n.* a wave, billow; ဝိုင်း။

တံဖျာ (တံဖျာ) (*pron.* တဖြာ), *n.* a rod, stick to whip oxen, buffaloes, or horses with, also called မြင်းကြိပ် or တဖြာကြိပ်ထိုး။

တံပွတ် (*pron.* တပွတ်), *n.* a paint-brush, tooth-brush, map swab.

—တံ, *n.* the same with a long handle.

တံထောင် (*pron.* တထောင်), *n.* a common saying or song (တံထောင် ထေးခြင်း) said to originate among children, but to be fraught with some mystic, prophetic meaning; ဆိုက်တထောင် (တထောင်).

—ထွက်, —ပေါ်, *v.* to originate as such saying or song.

တံမျဉ်း (*pron.* တမျဉ်း), *n.* a ruling line; မျဉ်းတံ, a rule, precept, နည်းဥပဒေ။

—ခတ်, —ချ, *v.* to apply a ruling line.

—ချိုး, —ခတ်, *v.* to cast lots by the broken stick.

ထံမြို့, *n.* a short wind instrument used in the palace at Mandalay when the king went abroad, a kind of drum, ဝဏ်းထံမြို့ခွက်ကွင်းစုံမင်းခရာ။

ထံရှည်, *n.* a long wind instrument used on the same occasion in the palace at Mandalay as the ထံမြို့, a kind of drum.

ထံလှိုင် or ထံလှိုင်, *n.* mirage, the dazzle of the sun's beams reflected from a sandy plain, occasioning an appearance like water; နေပူလှိုင်မျှ။ မခပ်ပူ။ နူးညံ့ထွန်းသောအပူ။ အထုံကာမဂုဏ်။ ဝဏ်းမိန့်ဖြင့်ချင်းမြင်ပတ်လျက်ကြီးရသောဝေသာနရသည်။

ထံလှိုင် (pron. ထံလှိုင် and ထံလှိုင်), *n.* a spy; ထံလှိုင်, ထံလှိုင်နှင့်ထောက်ကြည့်သည်။ In Upper Burma အထောက်ထောက် is in far more frequent use.

—ထွတ်, *v.* to send out, or employ spies.

ထံသင်း (pron. ထံသင်း), *n.* a sharp peg or stick driven into the ground, particularly to impede the approach of enemy; ခြောင့်ထံသင်း, Sometimes these pegs or sticks are poisoned. They are said to be made of the bamboo called ထံနု။

ထံထုတ် (pron. ထံထုတ် and ထံထုတ် and ထံထုတ်), *n.* a strickle, a levelling stick used to level grain in a measure.

—ကျင်း, *v.* to level with a strickle. In describing very level or flat ground, the Burmese use ထံထုတ်ကျင်း figuratively, e.g., ရှင်စောပုမြို့ထဲမှာထံထုတ်ကျင်းသကဲ့သို့ဖြေညီသည်, in the city of Shinsawboo the ground is as level as if it had been levelled with a strickle.

ထာ, 1, *n.* a box; ထာထာ (obsolete).

ထာ, 2, *v.* to measure with a ta, a measure of length equal to seven cubits (some tas are eight cubits). In measuring distances along a road or highway, the seven cubit ta was the standard; in measuring ditches or drains, the eight cubit ta. Der. ထာ, *n.* measure, length, distance, an allotment, portion of work; အထာအရန(ထာ)ထုထေးတာဖြင့်ခိုတာစကြာဝဠာထာ။

—အိုး, *n.* a pot used in the festival of the new year, see under ထင်္ကန်း။

—ကျ, *v.* to fall to one's share of work; အထာကျသည်။

—ကြောင်း, *v.* to take a preliminary canter over the course in a horse race, to take a preliminary paddle or row over the course in a boat race, or take a preliminary run over a course as human beings in a foot race.

—ချ, —ဝေ, *v.* to allot, assign a portion of work.

တာရော, *v.* to "trim" an embankment.

—တူး, *v.* to dig or construct an embankment or bund (တာရပ်).

—တိုင်, *n.* a post set up to mark the distance on a road at intervals of 1,000 *tas* each (or mile-posts on an embankment, or bund).

—တိုင်း, *v.* to measure with a *ta*.

—တဲ, *v.* to calculate the portions of labour previous to distribution.

—ရွတ်ဆို (တာပြုတ်ဆို), *see* တာဆို (obsolete).

—ရင်း, *n.* a starting-post.

—ရိုး, *n.* an embankment or bund.

—လင်း, *n.* an embankment or bund.

—လုပ်, *v.* ; *see* တာတူး။

—ဝန်, *n.* an allotment, portion of work, quota, *see* အတာအဝန်။

—ဝန်ဖြစ်, —ရှိ, *v.* to incur responsibility ; သည်သူကြီးမသိဘဲထွက်ပြေးထွင်ခံကျားတာဝန်ဖြစ်မိမည်, if this man should decamp without paying his debts, you will be held responsible, sir ; to be accountable for.

—ထွား, *v.* to possess great efficacy as medicine ; တယ်တာထွားသည့်ဆေး။

တာ, 3, *v.* to cling to (obsolete). Der. ရွှေတာ။ ဣတာ။ တွယ်တာ။

—တွယ်, *v.* to cling to from a feeling of attachment, *see* တွယ်တာ။

တာ, 4, *v.* to be very red, flaring red, *see* ကျာသည်။ သူပုဆိုးနီနီတာတာ ဝတ်တာသည်, this person comes wearing a very red *puhso* ; နီလိုက်သည့်မှာတာဆို, so red as to be flaring.

တာတာအိုး (တိတိတာတာ), *n.* a flattering, deceiving fellow ; ပတိအိုး The Burmese use this term in a tone of raillery, somewhat as the English say, "you rascal," "you humbug," with good-humoured pleasantry, or in a slightly satirical manner ; ပတိအိုး။ ပတိလိုက်သည့်မှာတာတာအိုးကလေး, "so deceitful, you little rascal."

တာပန္န, *see under* ငရဲ။

တာရာ (Pali), *n.* a constellation.

—ကိုးလုံး, *n.* the nine principal constellations arranged to correspond with the twenty-seven asterisms (နက္ခတ်), namely, ကာကာ, ကျီးတာရာ။ တိတာ, ဟင်းတာတာရာ။ ကတ္တဒု, ပုဂ္ဂန်တာရာ။

ထူတာ, မျိုနီတာရာ။ ရုဋ္ဌာ, ထံချင်တာရာ။ ထေဝန, တံငါတာရာ။ ယက္ကိ, ဆင်တာရာ။ အသ္မာ, မြင်းတာရာ။ ဗကော, ဗျင်းတာရာ။

တာထက (pron. တာထက) (Pali တာထ, the palate, and က), a palatal produced from the palate, applied to consonants of the ဝ class.

တာဝတိထိ (Pali), *n.* the second stage of the world of nats situated on the summit of the Myinmo mountain, *see under* နတ်ပြည်. In the centre of the earth is the mountain called Maha Méru (မြင်းမိုရ်), which from its base to its summit is 168,000 yojanas in height; on its top is the dévaloka called Tawutisa, of which Sekra (အိတြား) is the regent or chief.—M.B.

တာ, *v.* to prevent in any way, whether တာ, ဆီး, မြှပ် or တန့်။ သည် သူကိုတားလိုမရနိုင်ပါ။

——ဆီး, *v.* to impede, *see* ဆီးထား။

——မြှပ်, *v.* to prohibit, *see* မြှပ်ထား။

——ဝါရင်း (Law), *n.* a warrant to stay execution in a civil suit.

တားတား, *adv.* by a very little ; chiefly prefixed to လိုသည်။

——ကလေး, *adv.* same (most common) ; ကျွန်ုပ်ငှက်ဖျားမိသည်မှာမသေ ရှိထားတာကလေးကျန်တော့သည်။ ငှက်ကိုပစ်သည်အခါလူကိုဒုန့်မဟ်လိုတား တားကလေးလိုတော့သည်။

ထိ, *v.* to pare off (the end) in order to make even. Der. အထိ, to cut off a little bit evenly, to be exactly even as a sum of money ; ထက်ထိုင်ရက်အဖျားချွန်နေသောကြောင့်ညီအောင်ထိလိုက်ပါ, as the end of the walking stick is pointed, pare it off to make it even ; ငွေပိတ်နေသည်။ ငွေပိတ်ထိရှိသည်, there are an even Rs. 70.

——တိမိမိ, *adv.* quite smooth on the end (as a piece of nicely-rounded carpentry work) ; ဗန္ဓုလစင်သူကြီးခွန်အားဗလ ကောင်းသောကြောင့်ဝါးတရာထိတိမိမိပြတ်အောင်ထချက်တည်းရတ်နိုင်သည်။

——ထိဝန်းဝန်း, *adv.* perfectly circular ; လမပြည့်ဆေးသောကြောင့်လထိ ထိဝန်းဝန်းမရှိသေးပါ, as the moon is not yet full, it is not yet perfectly circular.

——ပိုင်းပိုင်း, *adv.* same as ထိထိဝန်းဝန်း။

——ရရီ, *adv.* evenly, as several ends cut at the same length.

ထိတရုဏ်, *n.* matter produced by the operation of the three causes, *see under* အကြောင်းတရားလေးပါး။

ထိတ်, 1, *n.* an omen ; *comp.* နိမိတ်။

တိတ်တံဆောင် (*pron.* တဆောင်), *n.* a common saying supposed to be fraught with some mystic, prophetic meaning, *see* တံဆောင်။ တိတ်တံပေါင်ပေါ်, to originate as such saying.

— နိမိတ်, *n.* same.

— နိမိတ်ပေါ်, *v.*; *see* တိတ်တံဆောင်ပေါ်။

တိတ်, 2, *v.* to be still, silent, quiet; ဆိတ်သည်, to die away as a sound; အသံတိတ်သွားပြီ။

— တိတ်မိုးကြံ, *v.* to devise secretly; တိတ်တိတ်မိုးကြံ။ သူမျှားမယိအောင် တိတ်မိုးကြံ။

— ဆိတ်, *adv.* silently, quietly [တိတ်တဆိတ်, *adv.* secretly; nearly, if not always, used in a bad sense; ငြိမ်နုတ်ကတိတ်တဆိတ်လော ခြံမည်း (၁) ကိုရိုက်ပါသည်။ တိတ်ဆိတ် is used always in a good sense; သည်နေရာထဲတိတ်ဆိတ်သည်။ စာကြည့်ရန်အတွက်အောင်းသည်]။

— တိတ်မိုးရောင်း, *v.* to sell contraband goods or merchandise, such as illicit liquor or opium. It also means to secretly misappropriate and sell goods belonging to one's employer.

— တိတ်မိုး (ဒိန်းမ), *n.* a woman who secretly practises prostitution; တိတ်တိတ်နေပါ, keep quiet.

တိန်ညှင် (sometimes *pron.* တိန်းညှင်), a small species of hen (ကြက်တိန်ညှင်) much used in decoying wild ones; any tame creature used to decoy wild ones, *see* တယ်။ ခါးတိန်ညှင်။ မြီးတိန်ညှင်။ မတား တိန်ညှင်ထင်ကားမုဆိုး, a husband and wife acting in collusion: the former encouraging the latter to countenance a paramour with the intention of ruining him or deriving some advantage from the illicit relationship.

တိန်းညှတ်, *n.* the sapan tree; the root of this tree is chopped up and boiled to make a kind of red dye. It is used for dyeing cotton cloths, but is said to fade rapidly in colour.

တိမ်, 1, *n.* a cloud, a light cloud not fraught with rain: *comp.* မိုင်းသား, a film on the eye; တိမ်သဏ္ဌာ, a cataract in the eye; တိမ်သဏ္ဌာ (or ဖျ), *v.* to be afflicted with a film on the eye or with cataract.

— ကြေးစင်, *v.* to be clear, unclouded.

— ကြေးစင်ကြေးစင်, *v.* the same by night. This term is also applied to an unclouded sky in the *daytime*.

— မိုး, *n.* a thin fleecy cloud (a cirrus, a cat's tail).

— ငါးကြွင်းကြေး, *n.* clouds which lie in scales (a mackerel sky).

— ထွန်, *n.* a cloud in the form of a flag.

— ထောင်, *n.* a cloud in the form of a mountain (a cumulus).

— တိုက်, *n.* a thick massive cloud.

စိမ်းစိပ်, *n.* clouds which lie in heaps (stratus).

— ခုတ်, *n.* a dark gloomy cloud.

— ခြေ, *n.* a flying cloud, a scud ; storm-scud.

— လိပ်, *n.* clouds which lie in rolls.

— ထူ, *n.* a thin cloud.

စိပ်, ၂, *v.* to be shallow, of little depth ; မနက်, to be in the decline, tending to destruction by being merged in something foreign (as a race) ; ကုထားစိပ်၊ ရှမ်းစိပ်၊ သည်မှာ ခေတ်စိပ်သည်။ မီးသင်္ဘောသွားနိုင်ပါ၊ here the water is shallow, the steamer cannot go.

— ကေဝ (pron. စိပ်ဂေဝ), *v.* same ; အနှစ်ထရာကြာတွင် မြန်မာလူမျိုးစင်စိပ်ကေဝစိပ်မည်ဆိုတမျှထင်ကြသည်, some think that when there has been an interval of one hundred years, the true Burmese race will disappear ; စိပ်ကေဝပျောက်ပ။

— မြိပ်, *v.* to disappear ; be lost, obliterated, buried in oblivion ; စကားထောင်းထွန်းဆိုအဓိပ္ပါယ်တင်မထင်သွားစိပ်မြိပ်ခဲ့ပြီ ; the word is so antiquated that even the meaning is not evident, it has become obliterated.

စိမ်း, *v.* to lean, be inclined ; comp. စောင်း, to deflect, be deflected, to go aside, out of the way ; comp. ရှောင်၊ မြန်မာမင်းနိုင်ငံတွင် အစိုးရစင်းတာသည့်အခါ ဆင်းရဲသားများ စိမ်းနေရသည်, in the kingdom of Burma, when an official comes, the common people are obliged to remain on one side.

— ငဲ့, *v.* to lean, be inclined (see ငဲ့ကွက်) ; သည့်ခင်းစတုရန်းဘူးငွေရှိသည့်ဆက်ထိုစိမ်းငဲ့ခြံစီရင်တတ်သည်, this official is not just, he is in the habit of leaning to the side which has money in deciding cases.

— စောင်း, *v.* (the same) ; see the parts.

— ဝါး, *v.* to be on the decline, passing away (to wander from the right line, err, blunder, စိမ်းဝါးချွတ်ထွန်း).

— ဘိ, *v.* to reel (rare).

— ဘိစိမ်းဝါး (frequently pron. စိမ်းစိစိမ်းဝါး), *adv.* leaning to one side and the other as a drunken man, in a staggering manner, staggeringly ; ထိုလူကို ကြည့်စမ်းပါအံ့၊ စိမ်းဘိ စိမ်းဝါးသွားလိုက်တာ, do look at that fellow going staggeringly along.

စိမ်း, *v.* to lean, be inclined to go to one side and the other.

— ရှောင်, *v.* to go and keep out of the way ; သည်လူအဆင်းမခံစိမ်းရှောင်နေသည်, this man won't suffer arrest, but remains keeping out of the way.

တိရစ္ဆာန် (Pali တိရစ္ဆာန်, *pron.* တရိစ္ဆာန်), *n.* a brute animal, any animal below man in the scale of being; အောက်ကျက်နာမူ၍ ကိုယ်ကိုသာသွားထတ်သောကြောင့်တိရစ္ဆာန်, this is one explanation of the meaning; another is that animals have only three kinds of instinct (သညာ, Pali) (ကြိ), namely, ဓမ္မေသညာ, the instinct of sexual intercourse; နိပ္ပဇ္ဈာသညာ, the instinct of sleep; ဖုဉ္ဇေသညာ, the instinct of eating.

—တောင်, *n.* a cattle-pound; တရစ္ဆာန်တောင်မှူး, *n.* a cattle-pound keeper.

တိသ (Pali) (*pron.* တိနိသ), *a.* thirty; ထိုးဆယ်။ ၃၀။

တိသမ (Pali), *a.* the thirtieth; ထိုးဆယ်မြဲ၍။

တိ, 1, *n.* a descendant of the fourth generation; ကိုယ်ကလေးသက်၍ ဆေးသက်မြောက်သောသူ။ Der. အတိတွတ်။

တိ, 2, *n.* an earth-worm (usually accompanied by ကောင်); တိကောင် ခေထိတွတ်သည်မိန်းရွာလိမ့်မည်, the worms are coming out of the ground in great numbers, it will rain; မောင်မြူတိကောင်နှင့် ငါးမျှားနေသည်, Maung Pyu is fishing with an earth-worm.

တိ, 3 (ထည်), *v.* to clear up (wild ground) and prepare it for cultivation (infrequent).

—တွက်, *v.* to ascertain and mark down dates, as in a register; တိတွက်မှတ်သားသည်, to jot down petty items of expenditure.

—တွင်, *v.* same as တိ (most common); လတ်တိတွင်၊ ဥယျာဉ်တိတွင်။ ထားမပြီးသုတ်၊ လတ်တိတွင်။

တိတိ, *int.* used in calling fowls (*pron.* တိတိ, not တိဒိ); ဆိုဆို, *int.* used in calling dogs; တချကချ, *int.* used in calling puppies; မိမိ or မိမိမိ, *int.* used in calling cats; ယောယဲ့, *int.* used in calling ponies; ထောထော, *int.* used in calling bullocks; ဇော, *int.* used in calling goats.

တိတိတာတာ, *see* တိတိတွတ်တွတ်။

တိတိတူး (တိတိတွတ် said to be the correct spelling), *n.* a species of plover [the Burmese lapwing].

တိတိတွတ်တွတ်, *adv.* with a continual chattering and to little purpose; generally applied to precocious young children; အကလေးဖြစ်လျက်သားနှင့် လူကြီးများကဲ့သို့တိတိတွတ်တွတ်ပြောတတ်သည်, notwithstanding being a child, he talks in a loquacious manner like a grown-up person (when applied to children, တိတိတွတ်တွတ် has somewhat the same meaning as ခရာ).

တိတွတ်, *v.* to warble, chirp like the တိတိတွတ်; to make much noise to little purpose (obsolete).

တီး, to strike in order to produce sound, as on a drum or a musical instrument, to strike as a clock, to beat the breast;

ရင်တီး, to strike jerkingly upwards as in cleaning rice with a flat basket ; စကောတီး။နာရီတီးသံကိုကြား၍(ကြွက်ကလေးစယောင်းထိုင်ကိုက်နေရာကလွှဲ၍)သွားသည်, when the mouse heard the sound of the clock striking, it got startled and ran away from the place where it had been gnawing the candle ; သည်မိန်းမရင်ပတ်ကတီးတီးနှင့်နေသည့်တာဖြစ်သထဲမဆိုနိုင်ပါ။

တီးမှုတ်, *v.* to produce any musical sound by beating or blowing ; ဂွေးလမ်းသတင်ရှိသည်အခါ မြန်မာလူမျိုးများစွာဆိုင်ပိုင်းများနှင့်တီးမှုတ်လေ့ရှိသည်, at times when there are festivals, the Burmese race have a habit of playing on and blowing musical instruments.

တီးတီးထုံးထုံး, *see* next ; တီးတီးထုံးထုံးပြောသံကြားသည်, whisperingly.

တီးတီးတိုးတိုး, *adv.* softly in speech as when speaking in a whisper ; ထိုးထိုးတိတိ။ ထိုးထိုး။ တီးတိုးစကားပြောကြသည်, they are speaking in a low tone.

တီးတုတ် (*pron.* ဖီးဘတ်), *n.* the large horned owl.

တု, *v.* to try to make alike, to try to be like, to imitate, mimic, to rival, vie with, affect an equality ; ဂုဏ်သုပြိုင်သည်။ပတ်သည်။ Der. အတု။သည်သူသူသံဌာန်သံများကို တယ်တုထုတ်သည်, this person can mimic men's voices and the notes of birds very well ; ယဇ္ဇန်းလူမျိုးတို့သည်သည်ထုတ်မှုပညာကိုဆိုလေ့ရှိကြသည်, the Japanese can imitate any kind of handicraft.

—ပ, *v.* same, 3rd def. ; တုပြိုင်သူကိုတုပိုင်စရာ, (or တုပပြိုင်စရာ), မရှိပါ, there is no rivalling him.

—သတ်, *v.* same in language ; ကျွန်ုပ်နှင့်တုပတော်မပြောပါနှင့်။

တုဏှိသော (Pali) (*pron.* ထုံနီဗော), *adv.* silently (generally in a bad sense) ; တိတ်ဆိတ်။သံသိတ်။တုဏှိသောနေသည် may be employed in a good sense to persons who are habitually silent or indifferent to the doings of others ; ထုကောင်းကြံ တုဏှိသောပါ said to have been originally derived from the reading of the ကမ္မဝါစာတုဏှိသောဝေဒနာရယသမိ။ သာဗျမပြောတုဏှိသောနေ, remains mute.

တုတ်, 1, *n.* ascarides ; bots [small worms found in the intestines of horses ; they are the larvæ of the bot-fly, breese-fly, or gad-fly, of the family astridæ, which deposits its eggs upon the hair, generally of the fore-legs and mane, whence they are taken into the mouth and swallowed (တုတ်နာ)].

တုတ်, 2, *v.* to break slightly, without severing the parts ; တုတ်ပြတ်။

တုတ်, 3, *v.* to swill in a large quantity and with a gurgling noise ; ဆိုးဝောင်းတုတ်သည်။တုတ်ထိုက်တာတဖြူလောက်လှန်သည်။

ထုတ်, 4, *v.* to be chubbied, stout, short and thick, large of compass in comparison with the height or length ; ဆေးထိပ်ထုတ် ထုတ်ထိပ်ထုတ်ပါ, roll or make the cheroots short and thick ; တတ်သည်ကလေးအမိန့်ရည်ကောင်းထုတ်သည်။

—ဝ, *v.* same, commonly used in a reduplicated form, as ထုတ်ထုတ်ဝဝ။ ထည်မြင်းထုတ်ထုတ်ဝဝကလေးစီးစရာကောင်းသည်။

ထုတ်ထုတ် (*pron.* ဒုတ်ဒုတ်), *adv.* indicative of the noise which it imitates ; ထုတ်ထုတ်သံမျှမကြားဘူး, did not hear the slightest sound ; ထုတ်ထုတ်မျှမထွက်ဘူး, “there was not the slightest stir” (properly did not stir in the slightest), or in speaking of a person’s demeanour, “was not moved in the slightest.”

ထုန်, *v.* to tremble, shake, shiver, quake, to be disturbed, agitated as human beings ; less than ထွပ် and commonly applied to animate things ; to have a chill, as in the fever and ague ; ၁၈၈၂ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့၌ပေါ်မူ့ခဏခဏထားပြေများတိုက်သည့်အတွက် မြို့သူ မြို့သားများအတွက်ထုန်ကြသည်, in the year 1882, owing to there being many dacoities committed in the town of Rangoon, the inhabitants were very much agitated (*lit.* trembled or quaked with fear) ; ချိုးရေအတွန်ချောင်းသေ့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ ထောင်မပြောနိုင်ပါထုန်နေသည်, owing to the bathing-water being very cold, I can scarcely speak, I am shivering ; ထုတ်ပါ ချစ်သိမ်းမေးမိတ်မိတ်ထုန်နေသည်ထို ကျုပ်အမြင်သား, just so, I can see quite well that your teeth are chattering (with cold).

—မိတ်, —ရင်, *v.* same, 1st def. ; chiefly used in some adverbial form.

—ဖျား, *n.* fever and ague.

—ထွပ်, *v.* to tremble and shake, *see* the parts.

ထုန်ကင်း, *n.* a cargo-boat ; also a term of jocular reproach applied to obese old maids, *e.g.*, သည်ထုန်ကင်းကြီးထင်မရနိုင်ဘူး။

ထုန်ထုန်, *a.* or *adv.* too thin, containing too much liquid ; ရေထုန်တုန် မင်းဇွတ်သည် တင်းရေထုန်တုန်နှင့် စားထိုမကောင်းဘူး, the curry you have cooked is watery and not nice to eat.

ထုန်းထုန်း (*pron.* ဒုန်းဒုန်း), *adv.* indicative of the noise which it imitates.

—ထင်းထင်း (*pron.* ဒုန်းဒုန်း ဒင်းဒင်း), *adv.* same.

ထုတ်, 1, *n.* a plank placed at the side of a tank or ditch to prevent the earth from caving in ; *comp.* မီးရပ်ပေါင်။

—ခတ်, *v.* to place such a plank.

ထုတ်, 2, *v.* to sting, to jerk, make a short, quick motion, in thrusting, twitching or throwing ; to utter a short sound on a wind

instrument ; ဆိတ်ကိုပေါက်ဖတ်တုတ်တွင်အင်မတန်နာထတ်သည်, if the baukphat (caterpillar) stings a goat, it is apt to feel great pain ; ခရေတုတ်သံကြွား၏လား, do you hear the bugle being sounded ?

တုတ်ခနဲ, *adv.* at once, with a sudden motion ; ကြိုးတုတ်ခနဲပြတ်သွားသည်။လက်တုတ်ခနဲကြိုးသွားသည်။

—တီးတုတ်တက်, *adv.* unevenly, jerkingly, as a child beginning to walk ; တုတ်တီးတုတ်တက်နှင့်သွားသည်။သွားပုံတုတ်တီးတုတ်တက်ရှိသည်။

တုတ်, 3, *v.* to kneel, bend (the knees) ; ပုဆစ်တုတ်သည်။ပုဆစ်ချသည်။

—ကွ, *v.* to bend the knees without kneeling, to stoop respectfully.

—ဝင်, *v.* to kneel with the head down.

တုတ်, 4, *v.* to tie together, as the hands and feet (*i.e.*, one hand with another or hands and feet together) ; နွားကလေးကိုထရက်ပင်အောက်မှာနှောင်ခြေ ၂ ချောင်းကြိုးနှင့်တုတ်ထားသည်။တရုတ်လူမျိုးဝက်မျှားကိုထမ်းသွားသည့်အခါလေးတက်တုတ်၍ဝါးနှင့်လျှိုထမ်းသည်။ထားပြန်အချစ်ထောင်ထဲမှာတုတ်နှောင်ထားလျက်ရှိသည်။

—ကွေးနာ, *n.* the dengue fever, an acute febrile epidemic prevailing in hot climates, characterized by pains in the joints and sometimes by an eruption (also called “break bone” or “dandy” fever) ; the last appearance of this epidemic in Lower Burma was in the year 1871.

—နှောင်, *v.* same as တုတ်။

တုတ်တိုင် (pron. တုတ်တိုင်), *n.* a certain post planted near the door or gate of a palace or royal city, or at the entrance of enclosures round the houses of eminent personages.

တုံ, 1, *n.* a sect of Buddhist priests distinguished by some mode of dress ; *comp.* ရုံထုံရိုင်း။ရုံရိုင်း။ The တုံ sect, in wearing the ထုံရိုင်း, are said to expose the upper right arm and shoulder. The ရုံ sect, on the other hand, cover them. These sects, it is believed, still exist in Arakan ; ထုံရိုင်း။ရုံရိုင်း။

တုံ, 2, *verb.* *affix* euphonic ; ဟောက်ထုံထောင်ထုံ တယ်ပြောင်းညှာပြန်အပ်ထုံ, alternately snoring and talking in your sleep, you will slumber, changing your position to the left and then to the right side ; ဖြစ်ထုံထောင်ထုံ။ရှိထုံထောင်ထုံ။သွားထုံထောင်ထုံ။

တုံ, 1, *v.* to stoop through fear or respect ; ပြင်သည်။ဝင်သည် *sel-* dom used singly (to step backwards in a stooping posture through fear and respect ; တုန်းကြီးကိုပြင်သည့်အခါနောက်သို့တုံပြီးရှိမိုးနေသည်, on seeing the pōngyi, he stepped backwards in a stooping posture and made obeisance).

တံးဝပ်, *v.* same (most common); ထပ်ဝပ်။

တံး 2, *v.* to turn back; one kind of ပြန်, to repeat, do again or in return; *comp.* ပြန်. Der. အတံး။ ခွေးကယုံကောင်ကိုလိုက်သည့်အခါ လိုက်ရှင်ထက်တံ့ပြန်သောကြောင့်ခွေးလွန်သွားသည်, the dog, in chasing the hare, went beyond it owing to the hare turning back suddenly; မင်းငါ့ကိုမကောင်းကြံချင်မိလျှင်မိမကောင်းတံ့ကြံမထားဘဲ, if you contemplate evil against me, I shall in turn do so against you.

——ပယ်, *adv.* back again and away.

——ပယ်တံ့ပယ်, *adv.* backwards and forwards; ခေါက်တံ့ခေါက်ပြန် is more frequently used.

တံး 1, *v.* to be blunt at the point, ချွန်, or dull at the edge; မထက်, to be past the season of blossoming or bearing fruit (or children, သားသွီးတံး) ခွဲသည်. Der. အတံး။ သရ ဘိသီးတံးသည် အခါ ခိုင်းရွာချိန်နီးပြီ, when the mango ceases bearing fruit, the rainy season is close at hand.

——ထာ, —ထေ, *v.* to be dull, stupid, mostly used as an adjective; ထူထုံးတာကထဲ။ ညာဏ်ထုံးထေကထေးဘဲ။

——တိတိ (*pron.* တိတိ), *a.* blunt, smooth at the end. This expression is also applied to a building, such as a pagoda or house, devoid of ornament or finish, in which case it is pronounced တံးတိတိ, *e.g.*, အိမ်တံးတိတိရှိသည်; it can also be used in describing a horse's tail as being short and stumpy; မြင်းအမြီးတံးတိတိနှင့်။

တံး 2 (from အတံး, a log), *n.* ထပ်ထံး။

——အရံး, —ရရံး, *adv.* lying scattered about.

——တံးရံးရံး, *adv.* scattered and large.

——ဘဲကီး, *adv.* in a stupidly indifferent or obstinate manner; တံးဘဲကီးနေကြသည်။

——ထံး, *adv.* lying at length; နာကောင်တံးထံးပြစ်ထားသည် (ကိုခံနေခဲ့ရပါသည်), an expression frequently applied to human beings who are sick or wounded and have been deserted by their friends.

——ထံးဝတ်, *n.* a windlass.

——ထံးရေချိုး, *v.* to bathe stark naked (ရေထဲမဝါဘဲရေချိုးသည်။ ပထာကျင်းရေချိုးသည်).

——ထံးနေ, *v.* to lie at length; ထံးထံးအိပ်သည်။ ထံးထံးလျည်းသည်, လူများအချက်ထေမှုပြီးထေ့ခါလမ်းမခပ်မှာထံးထံးလည်းနေကြသည်။

တံး 3, *verb. affix*, interrogative; နည်းထဲ, colloquial and slightly vulgar; ထာတံး, what is it? ထပ်တံးထံး, how is it? some-

times has the same meaning as the English colloquial expression hullo ! what's up ?

ထူ, 1, *n.* the son of a man's sister (နှမ၏သား, nephew) or of a woman's brother.

— ၁, *n.* the daughter of a man's sister or of a woman's brother or niece ; ထူသားနောင်မယ့် (မြေး) ဖွတ်သားထောက်အောင်ပြုပါ, act so that it may be worthy of being recorded by our nephews, sons and grandsons. This is a very common form of exhortation amongst the Burmese.

ထူ, 2, *n.* a hammer ; သံထူ။

— ခကြီး, *n.* a sledge, sledge-hammer.

ထူ, 3 (Pali ထူထာ, a balance), *n.* Libra, the seventh sign of the zodiac ; ထူရာသီ။ သီတင်းကျွတ်ထ။

ထူ, 4, *v.* to be like, similar : *comp.* ညီ and မှ, to be the same, identical ; အထူထူဖြစ်သည်, to be with, together with ; scarcely used in the sense as a verb. Der. အထူ။ သည်ပုံနှင့်ထူအောင်လုပ်ပါ။ make it so as to be like this pattern.

— ထွ, *v.* same in the last sense (rare in colloquial).

— ခုံထူခုံ (pron. ထူန့်ထူန့်), *adv.* two together, applied to persons ; a word used in colloquial, though found in poetry.

— ညီ, *v.* to be even, to be similar, act in concert, to accord ; ရထားနှစ်စီး အသွားချင်းတူညီသည်, the relative speed of these carriages is the same.

— မှ, *v.* to be even, equal, as much as, to accord in sentiments and mind ; တူမျှမတူဘဲ ဘာဖြစ်ဆိုငြင်းချင်ပါလိမ့်မလဲ, without its being even similar, why should he wish to contradict ? ညာထံ ရည်ချင်းတူမှ, to be equal as one person to another in intellectual capacity.

ထူ, 5, *n.* a Chinese chopstick.

ထူထူပန်းကစား, *v.* to play bo-peep ; ထွတ်ထူပန်းကစား။

ထူရိယ (ထူရိယာမျိုးငါးပါး) (Pali), *n.* a musical instrument of any kind ; တီးမှုတ်သောထန်တာ, strictly only five kinds—ကြေး။ ကြိုး။ သား။ ရေ။ ထေး။ ထက်ခပ် (very often *pron.* ဒူရိယာ။) ထူရိယာအသံများ ထိုကြားရသည့်အခါ နားငြိမ့်သည်, one listens with delight when hearing the sounds of the five kinds of musical instruments.

ထူရှု, *adv.* right opposite ; straight before or behind, *see* မထူတရှု နှစ်ထူရှု။ အနောက်ထူရှု, due east, due west : *see* ရူးရူး။ အရိုးရမင်းနှစ်ထူရှုထည့်ထည့်ကမေ့လျင်ကောင်းဘူး။

ထူထာ (pron. ဒူထာ), *n.* a class of diseases (of men) supposed to have their seat in the waist or centre of the body ;

rheumatic complaints [lumbago ?] ; *comp.* မီးရင်နာ, *see* မြင်းထန်
ရိုက်တူတာ။ ထေတူတာ။ သွေးတူတာ။ ယောကျ်ားတူတာ။ မိန်းမမီးရင်။ တူတာ
is usually followed by ပါဒရက်။

တူတာသည်, *n.* one who is a chronic sufferer from such diseases.

—ထရော, *n.* the same (as တူတာ) in an aggravated state.

တူး, 1, *v.* to dig, delve.

—ကော်, *v.* to dig up.

—သွ, *v.* to dig about.

—ပေါက်, *v.* to dig down, as with a pick-axe.

—မြောင်း, *n.* a canal.

—ရွင်း (pron. ထရွင်း), *n.* a spade or shovel.

—ရွင်းစောက် (pron. ထရွင်းစောက်), *n.* a narrow spade.

—ရွင်းပြား (pron. ထရွင်းပြား), *n.* a broad one, ငန်းပြား ; *comp.* ထထပါ။

တူး, 2, *v.* to be very dark in the phrases တူးအောင်မိုက်သည် and
မိုက်တူးတာ။ မိုက်လိုက်သည်မှာတူးဖို့ (colloquial မိုက်လိုက်တာတူးဖို့),
so foolish as to be dark (ignorant).

တူး, 3, *v.* to be burnt as food in cooking ; less than ချစ်။ ထမင်း
တူးစေတူးစေ။ သည်ထမင်းတူးနေသည် စားမကောင်းပါ, this rice is
slightly burnt, it is not nice to eat ; ထမင်းချိုး တူးလိုက်သည်မှာ
(colloquial တူးလိုက်တာ) ဝါနေရေဒု, the rice-pot is so burnt
as to be yellow. Figuratively the Burmese make use of
an expression when speaking of a clever, smart man, ထည်
ထူနပ်လိုက်သည်မှာ (လိုက်တာ) တူးဖို့, this man is cooked so well
as to be burnt in the cooking, very much like the English
expression to be “so sharp as to cut one’s self.” [*N.B.*—
တူး by itself is generally applied to rice being over cook-
ed, ချစ် by itself to fish or flesh being over-boiled, over-
roasted, &c.]

—ချစ်, *v.* to be burnt, as food in cooking ; more than တူး။

—စေ့နံ့, *v.* to have a slight smell of being burnt as food in
cooking.

တူးထေး (pron. ဒူးထေး), *n.* a cross-bow ; *comp.* ထင်းထေး (a com-
mon bow), (often pron. ဒူးထေး). In Upper Burma the တူး
ထေး is used for shooting partridges, doves, &c. It is also
said to be used in the Pegu district.

ထေ, 1, *v.* to beat, pound, otherwise than in a mortar (*comp.*
ထောင်း), in order to pulverize or reduce to a certain con-
sistence, implying less effect and longer continuance than
ထူးသေးကိုပျားရည်နှင့်ထေသည်။ ငါးဖယ်။ ငါးရန်ပျားကိုထေပြီးချက်သည်။

—အို, —အိုကနား, —ကုပ်, —ပုတ်, same.

ဝဲရှင်, *n.* moveable tent ; ထုထားဝဲ။

—ထင်္ဂ, *n.* a watch-tower for the protection of gardens or vineyards.

—ထျား, *n.* a long shed.

ထဲထဲ, *adv.* ; see ထားထား။

ထော, ၁, *n.* a wood, forest, jungle, wilderness, that is, a collection, multitude of trees, reeds (ကျူထော), elephant grass (ကိုင်းထော) and other grasses (*e.g.*, သက်ငယ်ထော), a collection, multitude of other things, as ဆားထော။ ထယ်ထော။ ထူထော။ ငှက်ထော ; the Burmese often say ကရင်ထော instead of ကရင်ရွာ when speaking of a number of Karin villages. [ထောကြီးမျက်ရှည်။ ထင်နေ။ ထျားအောင်း။ perhaps the nearest Burmese equivalent for the English term a 'primeval forest.']

—အုပ်, ၁ (from အုပ်, to overspread), *n.* a thick forest.

—အုပ်, ၂, *n.* a forester, one who has charge of forests ; *comp.* ထောခေါင်း။

—အုံ (from အအုံ), *n.* a thicket.

—အုံကနား, *n.* a jungle, a jungly tract.

—ကစား, *v.* to go into the woods for pleasure ; ထောကစားထွက်ထေင်မူသည်။

—ကဒ်ငန်း, *n.* the wild sweet-scented uvaria.

—ကဆပ်, *n.* the coral tree, erythrina, *M.*

—ကျွဲ, *n.* a wild buffalo.

—ကြက်, *n.* a jungle fowl.

—ကြက်လည်သီး, *n.* a species of sedge, *M.*

—ကြက်သွန်, *n.* the leek, *M.*

—ကျီး, *n.* high timber forest.

—ကြောင်, *n.* a wild cat.

—ကြိထောကြား, *n.* in jungle nooks and crannies.

—ကွင်း, *n.* the wild betel leaf.

—ခေါင်း, *n.* one who has charge of a forest (a forest guard).

—ခို, *v.* to take refuge in the jungle ; ထောအောင်း has a similar meaning ; both terms are usually applied to dacoits and bad characters who take to the jungle ; သူမိုးထားပြီထောခိုအောင်း။

—မြင်, *n.* a jungle musquito.

—မြောက် (ချောက်), *v.* to beat the jungle for game.

—မြောက်, *n.* a deciduous or dry forest.

—ခွေး, *n.* the wild dog, said to be a distinct species. [It resembles the ordinary Burmese dog, but has a bushy tail. Very common in Upper Burma. These dogs generally travel in couples, and do not appear to be afraid of man.]

ထော၊ —စွန်း, *n.* the end of a wood.

—ငွေထောင်နံ, *n.* the smell, scent, or odour of the jungle; (*fig.* used as follows, ထောငွေထောင်နံမလှန်သောကြောင့်မထင်ကျေမိတူ), applied to persons of boorish manners, country bumpkins, &c.

—ဝပ်, *n.* a tract between two forests or a tract contiguous to a forest.

—စမ္မာထ် (ဝပ်ထ်), *n.* the wild jasmine.

—ဝေဝ် (*pron.* ထောဝေဝ်), *n.* the recurved *tabernæmontana*, *M.*

—ဝေ, *n.* the end of a bamboo, or of the limb of a tree, made tapering by the operation of cutting it down; also applied to cutting off the useless ends of timber; ထောဝေဝါထ်။

—ဝေဝါရထ်, *n.* a variety of the mango, *Mangifera attenuata*, *M.*

—ထိတ် (*pron.* as spelt), *n.* an antelope.

—ထိုဝ်, *v.* to ask permission to take food, timber, &c., on some public ground (or for private use); also applied to craving permission of sylvan deities to work in a forest before commencing to do so (ရုက္ခဗိုးထိုဝ်).

—ထောဝါ, *n.* the *Melia Birmanica*.

—ထွင်းသား, *n.* an inhabitant of the interior, a countryman, rustic.

—ထန်း (ဝပ်), *n.* the wild palmyra.

—ထိ, *v.* to meet wild beasts. The Burmese use this as a polite term when alluding to any one who has been killed by wild beasts, *e.g.*, ခေါင်မြို့ထောထိထိုသေသည်, *see* ဝိုးထိ။

—ထုတ်, *a.* fresh from the jungle, rough, unfinished, သည်မိန်းမ အရိုင်းထောထုတ်ကြီး, *v.* to expel evil spirits from a town on the visitation of any epidemic such as cholera. "Suddenly, about sunset, on a preconcerted signal, the ears of a stranger would be greeted with a most bewildering and deafening din, caused by every one, man, woman and child, in every house beating the house walls, the floors, tin pans, anything to make a horrible noise, which certainly it would take a deaf spirit to withstand."—Forbes' *British Burma*. ထောထုတ် is also applied to driving away evil spirits from persons who have been bitten by snakes or wounded by tigers, das or spears, or who have fallen from trees.

—ထိုဝ်, *v.* to evacuate the intestines (*vulgar*); ထုတ်ကြီးစွန့်သည်။

ထောထွက်, *v.* to retire into the woods as a hermit or recluse, or as anyone who becomes a póngyi, often having spent some period after his noviciateship as a layman, in contradistinction to ထင်္ဂါ, one who has been entirely devoted to religion from his noviciateship without any interruption. The origin of this term is said to be ကာမဂုဏ်ထည့်ဟူထောထောမှထွက်သည်, one who forsakes the multitude of sensual desires.

—နတ်, *n.* a deep or extensive forest.

—နင်း, *v.* to scour a jungle, usually for criminals (ထောနင်းရှာ). [တောဖြင်းခတ်(၅)ရှာ].

—ဝံ့လှ, *n.* the Mygale bear spider, *M.*, (said to be much dreaded by snakes).

—ပန်းထားပြ, *n.* a dacoit who hides in the jungle and attacks travellers, a bushranger, a brigand, ထောပန်းထောင်မိုးရပါသည်။

—ဝဲ (*pron.* as spelt), *n.* the wild dolichos.

—ဗုတ် (ဘုတ်), *n.* a bird.

—မန်ကျည်း, *n.* a species of elæocarpus, *M.*

—မီးထောင်, *v.* to burn as a jungle fire.

—မုန့်ထိ, *n.* a species of cassia.

—ဝဲမိုင်း, *n.* the *Indigofera galegoides*, used by alchemists.

—ဖြင်း, *n.* a kind of horse (the goat-antelope).

—မိုး, *v.* to possess a sylvan spirit such as ဖြိတ္တာဗုတ်; see အပရိ။

—ထင်းမာ (ရင်းမာ), (ပင်), *Chickrassia tabularis*.

—ရကျောင်း, *n.* a monastery built 500 bows (ထထထေးထာ ၅၀၀) from the nearest house. “The priest who keeps this ordinance (အရတ္တဝါထိ) cannot reside near a village, but must remain in the forest. * * * If there be no boundary, he must reckon from the place where the women of the last house are accustomed to throw the water when they have washed their vessels. If there be only a single wagon or a solitary house (during the three months of lent), it must be regarded as a village; whether there be a boundary (အရံ) or not, if there be people, or if people are intending to come (*i.e.*, who have marked out the site of a house or a village), it is the same as a village.”—*M.B.*, 133.

—မိပ်, *n.* the shade or gloom of a forest or jungle (ထောမွေ့ဝပ်).

—ရထောက်ထည်, *v.* to observe lent in a monastery 500 bows from a village as a póngyi or as a ရထော, a rishi or ascetic.

ထောရှောင်, *n.* a tree of the genus *aurantiaceæ*, the *Limonia carnosa*.

—လိပ်, *n.* the great Burmese land tortoise ; ထောင်လိပ်။

—ထိုက်အုံပါ, *adv.* in the manner of living in the woods ; ထောထိုက်အုံပါနေရသည်။ ထောထိုက်အုံပါစားရသောကံရသည်။ ထောထိုက်အုံပါဝတ်ရသည်။ ထောထိုက်သာသာ။

—ဓွန်, *v.* to be absent from home in the jungle (to be afield).

—ထွတ်, *v.* to lay open one's field or ground to the public after harvesting ; ထယ်။ ကျင်းထောင်ယာ။ အသီးအနှံကုန်၍ ထောထွတ်လိုက်သည်။ ထောဖျက် has a similar meaning.

—ဝ, *n.* the entrance to a forest ; ဟိဝေန္တာထောဝနားထိုင်အောင်ထိုက်လျက်။

—ဝက်, *n.* a wild pig.

—ဝမ်းထဲ, *n.* a wild duck, *M.*

—ထကျက် (ထကြွက်) (ပင်), *see* ထကြွက် or ထကျက်။

—သွတ် (သွတ်), *n.* the *Sideroxylon grandifolium*, *K.*

—ထံ, *n.* a loud call or cry, particularly such as made by an elephant. It is also applicable to the loud call made by birds in confinement, ကျက်တူရှေးတောသံပေးသည် ; also applied to the reverberation of echoes in the jungle when human beings cry out ("the woods shall answer and the echoing").

—ထံပေး, *n.* to make such a cry, to reverberate as an echo in the forest.

—သား, *n.* a rustic, boor, a polite term by which grave-diggers (ထုထရာဇာ) are addressed.

—သားထောငါး, *n.* wild animals in general, *e.g.*, ခင်ကျားတို့နေသည့်အရပ်ထောသားထောငါးတယ်ပေါသည်, *see* အမည်းသားငါး။

—ထီတင်း (ပင်), *n.* the *Rottlera tinctoria*, *M.*

—ထူထုတ်, *see* တောထုတ်။

ထော, ၂, *v.* to resent an insinuation, demand satisfaction, to interfere in an officious and partial manner in a dispute or quarrel ; has a stronger meaning than ခွတ်, ခင်ကျားတောဆိုင်ထိုင်ထောထထ, in what way does it concern you that you should officiously interfere ?

ထော, ၃ (from တွေးထော).

—ထမ်း, *see* ယမ်း။ ခင်းပြောသည့်စကားထတ်တင်းမျှသေသေချာချာမရှိတော့ထမ်းမည်ဖွဲ့ချည်းပြောတတ်သည်။

တောယင်းမည်ဖွဲ (frequently *pron.* တောယင်းမေ်ဖွဲ), *adv.* guessingly, conjecturally, as in attempting to describe what one knows not.

တောက်, 1, *v.* to blaze, flame, to shine, be luminous, be brilliant [to glitter as a precious stone, မိန်တောက် ; ထိန်သည်, to be glossy as silk or satin, မိုးရောင်တောက်။ ဖရောင်တောက် ; also applied in a figurative sense to the intelligence of a Buddh being effulgent, ဘုရားညာဏ်တော်တောက်သည်။ သည်ညာဏ်ကြယ်များ တောက်သည်။ မိဇ်းရှာမည်မောင်ပါ။] (ထွန်း is often used with တောက် in this sense), the stars are shining very brightly tonight, I do not think it will rain.

—စား, *v.* to coruscate, as a witch in her nightly excursions ; မနွေညကဒိမ်နောက်ဘေးဌာရန်းမတောက်စားသည်ကိုပြင်သည်, last night I saw a witch coruscating at the back of the house.

—ထွန်း, —ဝ, *see* တောက်။ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါတောက်ပစွာနှင့်ဘာမျိုးပါလဲ, "of what race is this person with exceeding great lustre of body" (said to be a term used in marionette and zat pwes).

တောက်, 2, *v.* to be poisoned, inebriated, sickened, disposed to vomit ; မှီတောက်, to be poisoned with eating mushrooms ; မီးရထားတောက်။ လှည်းတောက်။ ငွေတောက်။ မီးသင်္ဘောတောက်, to be made sick by the motion of a railway carriage, cart, boat, or ship ; တောက် means that the sickness may be owing either to the actual swaying to and fro of the vehicle, or to its speed.

—ဒီးတောက်ဆွဲ, —ဆွဲဆွဲ, *adv.* sickish, disposed to vomit ; ပန်းမလှီးမီးသင်္ဘောကိုစီး၍ မော်ထမြိုင်မြို့သို့ သွားရလျှင်မိလို့ တောက်ဒီးတောက် ဆွဲနေသည်, in travelling by the steamer "Unfading Flower" to Moulmein, the steamer encountered a sea (*lit.* caught by the waves), consequently I felt disposed to vomit. "Unfading Flower," a name given to the steamer "Rangoon" because it made the journey between Rangoon and Moulmein so quickly that a flower even had not time to fade.

တောက်, 3, *v.* to make a short, sharp sound, as by a stroke or blow (obsolete), to fillip or strike away with the thumb and finger, or with a stick in a certain play (လှည်းသားတောက်), to cut by a light single blow ; ထားနှင့်တောက်, to gnaw (cloth or paper) slightly, less than ထိုက်, as a mouse or insect, ကြွက်တောက်။ မိုးတောက်။ မိုးယပ်တောက်, *see* also under စကား —တောက်ခန်း, *adv.* expressive of the sound it imitates, as a stick snapping in two, or as a sound of a person receiving a blow in the face with the fist ; ထက်ထီးနှင့်ထိုးလိုက်သည်မှာ တောက်ခန်းမြည်သည်။ တောက်တောက်နှင့်မည်, an expression applied to the sound made by the ထမင် and ဒရယ်။ တောက်ခန်းတောက်

မေးထင်သည့်, he is in the habit of asking questions in a sudden, abrupt manner ; ကျွန်တော်တို့နှင့်မိုးတင်ထောက်တို့အရပ်ဆိုးကုန်ပြီ။

ထောက်ခါး, —ဆတ်, *v.* to be short, snappish ; very similar to မိန်းကား in meaning, though perhaps ထောက်ခါးသည် is more used with reference to be unfeeling in speech, whereas မိန်းကား refers more to actions ; used chiefly in some adverbial form ; သည်ကျောင့်တကာ အထူအတန်း ရက်ချောသော်လည်း အပြောအဆို ထောက်ခါးသည်အတွက်မိတ်နည်းသည်။

—ခေါက်, *v.* to make a clucking sound with the tongue, indicative of regret. Said to be more elegant than ထက်ခေါက်။ ခင်းတတ်သူကိုတောက်ခေါ်သလဲ, at whom are you making a clucking sound ?

—ထက်, —ထက်ခတ် (sometimes *pron.* ခေါက်ဒက်ခတ်), ထက်ထောက်ထက် (sometimes *pron.* ခေါက်ခက်ခေါက်ခက်), *adv.* backwards and forwards, to and fro, from one side to the other, unevenly, oscillatingly. Der. ကထောက်ကထက် ; ရန်ကုန်မြို့နှင့်ပုသိမ်မြို့တောက်ထက် ခတ်ပြေးနိုင်သောအဖြစ်အစွန်းမပေါ်နိုင်ပါခင်ကျား။

—တီးထောက်ထက်, *adv.* incoherently, disconnectedly, ramblingly (in discourse) ; ကထောက်ကထက်။ သည့်အမယ်ကြီးထောက်တီးထောက်ထက်ပြောတတ်သည်, this old woman is in the habit of talking in a rambling, incoherent manner.

—တီး, *v.* to find fault with, scold (infrequent) ; မြည်ထွန်တောက်တီး။

—တီးမြည်ထွန်, *v.* same (most common), though not so common as မြည်ထွန်ထောက်တီး။

—တောက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates, as the sound made by one chopping meat or by a carpenter in making a mortise, or a goldsmith beating out metal, or by a wood-pecker at work, or as to sound as a bell of wood attached to the neck of a bullock when in motion ; တောက်တောက်နှင့်ခဲတောက်သံကြားသေးသည်။

—မှိုက်ထောက်မှိုက်, *adv.* hither and thither.

ထောက်တာ, *n.* Mergui sago ; သာသု။ပံခထက်။

ထောက်တဲ့, *n.* the large crowing lizard, the tuktoo. [The Burmese are of opinion that the bite of the black ထောက်တဲ့ is fatal ; only cured by putting earth-oil on the tongue or by smearing it with a powder made of the corypha palm, ဝေထီး Burmese children, when hearing the tuktoo crow, often jocularly interrogate it by saying “are you a maiden ?” အပျိုထား။ or “are you married ?” အဘိုထား။ The last interrogation followed by the last crow settles this important fact !]

—မြီးလူ, *n.* a small species of the same (rare) believed by some of the Burmese to be poisonous.

တောက်ထွေဝါး, *n.* a tuktoo's foot, a tree so called from the peculiar appearance of the fibres of the limbs at the point of attachment of the trunk.

တောက်ရတ် (ပင်) (*pron.* ခေါက်ရတ်ပင်), *n.* a kind of tree, the leaves of which are used to give a greenish dye to pôngyi's garments. The bark is used in dyeing cotton. It is unlawful for a pôngyi to wear a garment dyed with the bark of a တောက်ရတ် (but it is lawful for them to wear one dyed with the *leaf* of this tree, or the *leaf* of *any* tree or plant *except* the leaves of the သဲ and the ဒန်း plants. *Note.*—Priests may use any bark for dyeing their garments *except* that of the တောက်ရတ် and ကြိမ် trees).

တောက်ရှာ, *n.* a wood-pecker, *see* ခေါက်ရှာ, which is said to be more correct than တောက်ရှာ။ နေသည်ခေါက်ရှာငှက်ပျံသကဲ့သို့နိမ့်ထုံမြင့်ထုံသွားတတ်သည်။

တောင်, *n.* a hill, mountain; တောင်ကြီးကမ်းကြီး။ တောင်ကြီးခြားပါ (စေ understood) ကမ်းကြီးခြားပါ (စေ understood). 'May great mountains and cliffs intervene.' This is a curious expression made use of by the Burmese when wishing any person immunity from danger—meaning that may great obstacles, like great mountains and cliffs, intervene to prevent some dreadful misfortune from happening.

—အုန်း, *n.* the *Arenga saccharifera*; the black fibre of this tree is used for its cordage, renowned for its power of resisting wet; [in fact the Burmese say that the more it comes in contact with water, the tougher it becomes (ရေထိလေမာလေ)].

—ဦးကျောက်, *n.* red sandstone, *M.*

—ကထိပ်, *n.* a mountain with an overhanging top.

—ခါ, *n.* the hill partridge.

—ခါးပန်း, *n.* the waist or middle of a mountain.

—ခေါင်း, *n.* a natural cave in a mountain; တောင်ခေါင်းထဲမှာဝင်ပုန်းနေသည်။

—ခြေရင်း, *n.* the foot or base of a mountain.

—ရှု, *n.* the projecting, protuberant declivity of a mountain.

—ရုနာ, *n.* a species of leprosy.

—ရုဆာ, *n.* a hummock.

—ရေတ, *v.* to rise as mist on a mountain.

—စာခါး, *n.* the wild nutmeg, ချွဲဆွေ, *M.*

—စောက်, *n.* a cliff, precipice.

—တန်း, *n.* a range, or ridge of hills or mountains; တောင်မိုး။

- ထောင်ထိပ်, *n.* the summit of a hill or mountain.
- မိန်းမိုး (မိန်းမိုး), *n.* the mountain jack.
- ဝုထာ (*pron.* ထောင်မူတော) (most common) ဝုထာ, *n.* a small hill.
- ရွှံ့, *n.* a hillock raised over whiteants' nests.
- ဂျော့, *n.* a kind of land leech.
- ဝတ်ဝန်း, *n.* the pterospermum, producing an extremely valuable timber, *M.*, also the *Macaranga denticulata*.
- ဝေထီ, *n.* the *Cassia Timoriensis*.
- ဝေရိတ်, *n.* the *Indigofera Brunoniana*.
- ထာ, *n.* a cultivated spot of ground (ထောင်ယာဝဲဝဲ); when a ထောင်ယာ is worked in the hills [it is the same as what is known as "jhoom" cultivation in India]; ထောင်ယာဝဲဝဲ။
- ရိုး, *n.* a range of mountains or hills.
- ရိုးပြည့်, *n.* *Tristania Burmanica*.
- ထက်ပက်, *n.* the *Eurya Japonica*.
- ထောင်စောင်း, *n.* the sloping declivity of a mountain; ထောင်ထက်စောင်း။
- ထိပ်, *n.*; see ထောင်ထိပ်, *M.*
- ဌာ (generally *pron.* whan not whoon), *n.* a valley lying between mountains.
- ထန်ကြီး (ပင်), *n.* the Mergui cosmetic wood, *M.*
- သနပ်, *n.* a species of cordia of which two varieties are described, the *Cordia myxa* proper and the *Cordia brunnea*.
- သပြေ (ပင်), *n.* one name for the *Eugenia grandis*, *K.*
- သဲ (ပင်), *n.* the yellow varnish tree.
- သိပ်ပိုင်, *v.* to throw out hints either by way of threat, or to gain some end in view; တောင်သိပ်ပေး။ တောင်သိပ်ပိုင်။
- သူ, ၁, *n.* a Taungthu, one of the race of Taungthus (ရှမ်းတောင်သူ).
- သူ, ၂, *n.* a husbandman, farmer, cultivator, ထောင်ယာလုပ်သောသူ; this word also includes those who work paddy-fields; ထောင်သူထက်လုပ်။
- သောင်ကပ်, *n.* the *Hiptage candicans*.
- ထောင်, ၂, *n.* the south.
- ညာ, *n.* the south palace; not used singly; ထောင်ညာတင်, *v.* to assign the south palace, to make chief queen (ထောင်ညာတင်).
- စံ, *v.* to enjoy the south palace; not used singly; ထောင်ညာစံစေမိမိထိမိမိရားကြီး။

တောင်ညာနန်း, —ညာနန်းမ, *n.* the south palace.

—ညာနန်းမတော်, *see* နန်းမတော်။

—မြောက်, *adv.* hither and thither, to and fro ; တောင်မြေမြောက်
မြေ, running hither and thither in a wild, distracted man-
ner, တောင်မြောက်လေးပါးမြင်ပါသည်။ [also applied to speech,
တောင်မြေမြောက်မြေ]။

ထောင်, 3, *v.* to measure with a cubit. Der. အထောင်။ ကျွန်တော်ပုဆိုး
တယ်ထောက်ရှည်သထဲထောင်ကြည့်စမ်းပါ။

—ထွာ, *v.* same.

ထောင်, 4, *v.* to burn with lust (vulgar) ; အင်္ဂါစာတ်ထောင်သည်။

ထောင်တဲ, *n.* a kind of caterpillar (green in colour), မိုးထောင်တဲ
(*pron.* မိုးထောင်တဲ), generally feeds on the juice of the
flowers of the ဆူးရစ်, the *Acacia concinna*.

ထောင်ပံ, *n.* the bone and flesh of a bird's wing, the limb with-
out feathers ; (ထောင်ပံ) ငှက်ထောင်ပံ။ ကြွက်ထောင်ပံ။ ကျွတ်ထူရွေး
ထောင်ပံ။ ကျွတ်ထူရွေး ရေချိုးပေးသည့်အခါ ထောင်ပံ ဖြန့်သည်, when
bathing the parrot, it spreads out its wings and allows
water to be poured over it. [ထောင်ပံနီ, *n.* a term formerly
applied in some parts of Upper Burma to *petty* dacoits,
also applied to small pieces of *base* coin current in the
reign of King Thebaw ; ထောင်ပံနီထားပြီ။ ထောင်ပံနီဒါး]။

ထောင်တီရူး (*pron.* ခေါင်တီရူး), *n.* the hoopoe bird (*Upupa epops*) ;
တီးထောင်ပိဌက်။ တီးထောင်ပိဌ်။ အမယ်ဝေဌာလိုက်တယ်။ ဆေးမသောက်
နှင့်ကွယ်။

ထောင်မွေး, *n.* a corruption of next ; ထက်ကတုံးထောင်မွေး။

ဘောင်ဝေး, *n.* a staff, walking stick.

—ဘောင်ခွ (*pron.* ဘောင်ဝေးခေါက်ခွ), *n.* a tripodal staff ; pôngyis
sometimes make use of these staves. Formerly ascetics
are said to have made use of them also.

ထောင့်, 1, *n.* a quiver ; မြားကျည်တောက်။

ထောင့်, 2, *v.* to be stiff, firm, not pliant ; *comp.* တန်း, to make
stiff, firm, to make into stiff rolls ; ကျွန်တော်မြင်းစီးရသည်မှာ
ကြာသောကြောင့် ဓားတယ်ထောင့်ပါသည်ခင်ဗျား, my back is very
stiff owing to some time having elapsed without riding ;
မိတ်ကိုထောင့်လိုက်ပါခင်ဗျား, take heart, sir.

—ထင်း (*pron.* ထောင့်ခင်း), *v.* to be stiff, hard, brawny, muscu-
lar, to be resolute, unyielding, stubborn of speech ; ထင်
မြင်းတယ်ထောင့်တင်းသည်။ ကောင်းပြောသည် မှာ ထောင့်တင်းသည်။ ဈေး
ပေးမည်မထင်နှင့်တော့, he is resolute in what he says, do not
imagine he will yield.

ထောင့်ထ, *v.* to hanker after, long for, to express a longing ; သည်
မင်း ကာမဂုဏ်စည်းမိန် ချင်းသာထောင့်တ ပုန်သောကြောင့်။ ထိုင်းရေးနိုင်

ရေးကို အကြည့်အရှုနည်းသည်။ အဖေကိုထောင့်ထထိုက်သည်မှာ ကြာရှည်၊
I have been longing to see my mother for some time ;
see example *under* ထ ; ထောင့်ထ may be used in the same
sense.

ထောင်း, 1, *n.* a basket (of various sizes) ; စပါးတင်းထောင်း။

——ထို, —ထင်းထို, *v.* to be dear, bear a higher price than com-
mon.

——နီ, —နက်, *n.* different varieties of baskets.

——ရက်, *v.* to weave a basket.

တောင်း, 2, *v.* to ask, ask for ; to require, demand (*see under*
စကား) ; ဦးဖြူဆီသွားပြီးတွင်ကျွန်ုပ်တို့သောင်းပုံပါ, go, please, to
U Pyu, ask him for my pony, and bring it here.

——ခံ, *v.* to collect as dues, tax, to beg and receive as a သူတောင်း
စား။ အခွန်တောင်းငွေထောင်းခံသည်။

——စား, *v.* to beg, as a mendicant or as a wayfarer.

——ထုတ်, *v.* to distraint (?) scarcely intelligible to most Bur-
mans.

——ပန်, *v.* to crave, beg, entreat, to beg pardon, to apologize,
to expostulate ; less than ကန်တော့။ တောင်းပန်။ လေသည်။ တောင်းပန်
ထိုး ဖျိုးသည်။ ပန်နီနီ။ တောင်းပန်သောကြောင့်နပန္နာမြစ်နား၌ခြေထော်ရာထ
ဆူချွတ်ထော်မူသည်။ သစ္စာပန်နီနီ။ တောင်းပန်သောကြောင့်ထည်း။ မထုထထောင်
ထိပ်၌ခြေထော်ရာထဆူချွတ်ထော်မူသည်, he left one of his sacred foot-
marks on the banks of the river Namanta because the
naga Pananda entreated him ; and because Thitsabanda
(သစ္စပန်) the hunter entreated him, he left another sacred
foot-mark on the summit of the Makula mountain.

——ရင်း, *v.* to ask for, to ask in marriage, to make proposals of
marriage ; often တောင်း alone is used ; မောင်ပန်းရည်မိန်းမတောင်း
ရင်းပြီးပြီကြားသည်, I hear that Maung Pan Yi has made
proposals of marriage.

ထောင်း, 3, *v.* to be short (in breadth or length), as a garment ;
used adverbially with ထို။ အလျားထောင်း။ ခင်ကျားမြင်းအထုံးအရင်
ကောင်းထောင်ထည်း။ အလျားထောင်းသည်။ ထည်ပုဆိုးအနံ့ထောင်းသည်။ ခါးပုံ
ထိုးစရာခေါ်ပါ။

ထောင်း, 4, *v.* *affix*, closing a sentence ; intensive, *see* Grammar,
sec. 119, ထင်လည်းတင်ပေတောင်း, p. 66, Zanecca ; ထောင်း is
very seldom employed in colloquial, but now and again it
is heard ; သုပြောသည့်စကားကောင်းပေတောင်းထဲ။

တော့, 1, *v.* to toss and catch with an etch, ကျည်းသားတော့သည်, *see*
also under စကား။

ထော့နဲ့, *adv.* counting one, two, &c., in the play of toss and catch ; ထော့။ နဲ့။ ထုံး။ ထေး။ ငါး။ ခြောက်။ ထော့နဲ့ကစားသည်။

ထော့, 2, to tie a particular knot, ထော့၍ချည်သည်, frequently termed ကထော့ (*pron.* ကခေါ့ချည်သည်။ နှစ်ဖက်ကျော့ချည်သည်) ; this word is much used by boatmen (ကထော့ ချည်ထိုက်ပါလေ့ကျွန်)။

ထော့, 3, *v. affix* denoting a slight necessity (*see* Grammar) ; ထော့ has now superseded in colloquial the proper imperative affix ထော့ ; *e.g.*, ထွားထော့, ဂွ, လာထော့, come ; ထော့ and ရော့ often precede the future affix shall or will မည်, when they would seem to be the equivalent of the English word "about to be," "the point" or "verge" of, as ရန်ကုန်မြို့ရှိ ရောက်ထော့မည် or ရောက်ကရော့မည်။ ထမင်းငတ်ထော့မည်လောက်ပြီသည်, he is on the verge of starvation ; in composition ထော့ would also seem to have a similar meaning, as the following extract from the *zat* of Zanecca, will show, ထနေ့ချင်းကူးဝင်၍ လိုရာကိုရောက်ထော့မည်ကဲ့သို့, as if by swimming he was about to arrive at the place he wished in a single day. In certain instances ထော့ has the force of "only" and is equivalent to သာ, *v.*, *e.g.*, ပုခန်းငယ်တတိုင်လောက်ကွပ်ပါထော့သည်။

ထော့အီးထော့အ, *adv.* with imperfect pronunciation ; အကလေးထော့အီးထော့အပြောတတ်သည်။ ထော့အပြီအောင်မပြောတတ်ဘဲနှင့် စော်ကားချင်သည်။

ထော့, 1, *n.* sir or madam, a term of compellation used by females in Upper Burma, rather impolite ; ရှင်, a contraction, perhaps, of မှောက်ထော့။

ထော့, 2, *n.* a thing belonging to a Buddh or sovereign, *e.g.*, ထော့ ဖြစ်အောင်ဆက်သည်။ ထော့ဆက်ရသည့်သရက်သီး။ ထော့ဆက်ရသည့်ဖန်ခါးသီး။ ထော့ဆက်ရသည့်သွက္ကပတ်သီး။ in the language of compliment belonging to any high personage ; ထော့ကြီးသပြီဟ်စေ (or ချစေ), to perform funeral rites with royal honours.

—ဆက်, *v.* to offer to royalty.

—နေ, *n.* ; *see under* နေရာ။

—ဖြစ်, *v.* to become the property of the sovereign as intestate or unclaimed property.

—ရည်, *v.* to be of the same rank (infrequent).

—ဝင်, *v.* to belong to royalty, Government, be a perquisite of royalty or Government ; ထော့ဝင်မီးချစ်, the royal matches ; ထော့ဝင်ရက်ကန်းသည်, "the royal weavers" or "weavers to his majesty," ထော့ is often used as a polite affix in conjunction with မူ amongst even ordinary people, *e.g.*, ထမင်းစားကြံထော့မူပါခင်ကျား။ လက်ဖက်သုံးဆောင်ထော့မူပါဦး။ စားထော့ခါပါခင်ကျား။

ᐅᐅᐅ, *n.* 3, a loud, rumbling, thundering noise, like that accompanying an earthquake.

—ထည်း, *v.* to rumble, roar, &c., as above ; ထော်ထည်း။ ထောင်ထည်း။
လငပုဝမ်းထည်း။

ထောင်, 4, ၇. to be meet, suitable, fit, sufficient, worthy; တန်သည်။
 ထိုက်သည်။ လျှောက်ပတ်သည်။ လျှော်သည်။ သင့်သည်; for တော်တော်, see
 တန်တော့ under တန်။ ခင်ကျားသည်ထိုလုပ်ထိုင်ထောင်ထိမည်ထင်ပါ။

—**ငွေ**, *v.* to hit right, happen opportunely ; when reduplicated and used adverbially, the same as **ငွေငွေ**။

—ထည့်, *v.* to be upright, honest, ဖြောင့်မတ် ; the negative of this is in frequent use, but by no means implies dishonesty of conduct, but simply to things being done in an inappropriate, bungling manner, or to exhibit want of tact, judgment, or consideration in one's speech ; မထောင်မတည့်ထုတ်တတ်သည်။မထောင်မတည့်ပြောတတ်သည်။

—တန်။လျှော်။သဉ်, *v.* ; *see* ထော် (ထော်တန်လျှော်သဉ်ရှိပါ၏).

—**ဆေဝ်**, *a.* pretty good, tolerable, passable, pretty well (in health, **ဆေဝ်ဆေဝ်၌**မြီ, as after an illness); *adv.* tolerably, passably.

—တော်ပင် (commonly *pron.* တော်တော်ပင်), *adv.* hardly, scarcely, as တော်တော်ပင်သွားချင်သည်, he hardly wants to go, *i.e.*, he is disinclined to go ; တော်တော်ပင်ကြိုက်သည်။

—မတ်, *v.* to be upright, honest ; သင်္ကေတသင်္ကေတမတ်သည်။

—လန့်, *v.* to be liberated from slavery, obtain freedom, become a free man ; လေ့လန့်မင်းစင်ဖြစ်ပါဏ်လော့, a question put to a candidate for the priesthood.

—ထွန်, *v.* to treat (a superior) with disrespect or insolence, to be rebellious ; အာဏာကိုဆန်သည်။ ထော်ထွန်ပုန်စား။ အဖိုးရမင်းကိုထော်ထွန်ထွင်အပြစ်ဒဏ်ခံရလိမ့်မည်။

ထေး, ၅, ၇. to be related by birth or marriage ; မောင်အံ့နှင့်မောင်ထိုး
ထာထေးကြသလဲ, in what way are Maung An and Maung Po
related ?

—ဝေ, *v.* to be related collaterally; ထွန်းထွန်းနှင့်အမင်းအချာမဟုတ်ပါ။ မိန်းမနှင့်ဝေထွန်းထွန်းကတော့မိသားစုပါ။ he is not my own relation; I am nearly connected with him collaterally by my wife being related to him. (*Anglice*, related to him through my wife.)

ထော်, ၆, *v.* to guess, presume ; rarely used singly ; အသေအချာထိ
သည်မဟုတ်ဘူး။ ထော်ဆပြောသည်။

ထော်ဆ, *v.* same ; ထမ်းဆသည် (ဆင်သာဝါး), hence မထော်ဆ, *adv.* in a manner not to be expected or calculated ; ထုတ်သည်မဟုတ် ထည်ကိုမထိပါထော်ဆ ချေးလိုက်တာ။

—ရနောင့်ပဲ့, *adv.* in the way of shifting responsibility or avoiding trouble ; chiefly refers to speech.

ထော်ရနောင် (*pron.* ဒေါရနောင်), *n.* some part of the decorations of a roof or steeple.

ထော်ထလင်း (ထ), *n.* Tawthalin, the sixth month in the year, nearly answering to September ; ထော်ထလင်းမြစ်တွင်းထင်ဖြူးခင်း, “in the month of September spread a mat on the river,” alluding to the absence of storms and atmospheric disturbances generally in Tawthalin, the month being so tranquil that a mat spread on a river would not be rumpled ; ထော်ထလင်း နေပုစွန်ဆ, the (fresh-water) crabs die from (the heat of) a Tawthalin sun ; by way of allusion to the heat usually felt in Tawthalin.

ထို, *v.* to be short ; မရှည်။ ဆောင်းအခါနေ့ထာထို၍ညတာရှည်တတ်သည်။

—ထောင်း, *v.* same (to be abrupt, or petulant in speech ; စကား ထိုထောင်း).

—ထိုစေ, —ထိုထွာထွာ, *n.* little bits, fragments.

—ထွာ, *v.* ; see ထို, applied to the mind or speech ; စိတ်ထိုထွာသည်, to be testy, petulant, to have a short rough manner, to be crusty ; စကားထိုထွာသည်, *v.* to be abrupt, curt in speech, see ထိုထောင်း။

—ထိမိုထိ, *n.* odds and ends (a word much affected by Burmese druggists) ; ပရဆေး။ ဈေးသို့သွား၍ထိုထိမိုထိဝယ်ခဲ့ပါ, go to the bazaar and buy odds and ends.

ထိုက်, 1, *n.* a brick or stone house or building, any tight, secure place, a depository, a district under one jurisdiction, several things united under one head as a cluster of monasteries, ကျောင်းထိုက်, *e.g.*, ထရက်ထောကျောင် ထိုက် at Rangoon, a collection of villages, ထိုက်ပွဲ၍ထားသောချာရ in Lower Burma, a revenue circle, an assemblage of countries [a continent] as မဏ္ဍိမာလိုက်။

—ထုဂ်, *n.* a chief of a taik.

—ခေါင်း, *n.* in British Burma a rural police officer, also called ရာဇဝတ်ခေါင်း။

—ခွဲ, *v.* to divide or subdivide a revenue circle.

—စာရေး, *n.* the writer or clerk of a taik, particularly of a custom-house.

တိုက် မိုး, *n.* the chief of a taik, particularly of a custom-house.

—တာ, *n.* same as တိုက်။ တိုက်တာ။

—ပန်း, *n.* the New Zealand creeper; *Antigonon leptopus* (an artificial flower).

—ဖွဲ့, *v.* to unite several parts under one jurisdiction, control.

—ထူး, *n.* in Lower Burma a revenue collector of a circle, *e.g.*, နွဲ့ထူးတိုက်ထူး။

တိုက်, ၁, *v.* to strike against, drive against; more than ခိုက်, to attack as a band of dacoits (ထားပြုတိုက်), engage in combat, စစ်တိုက်; to come to blows, to bring into contact to provoke to quarrel or fight, to lay together, compare, collate, to rub; ပွတ်သည်, to work upon by friction, as တွေ့တိုက်, to saw; ထိမ်းတိုက်, to file, and hence ချွတ်တိုက်, to sail, and ထွင်းတိုက်, to cart; တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးအကြားတွင်မကောင်းစကားတိုက်ပြောတတ်သည် (ဝုံးတိုက်ပြောတတ်သည်)။

—တုန်ချိတ်တုန်, *n.* goods that are sold by weight; ထုံးစံချင်ပြားမရေတွက်ရဘဲ အလေးချိန်ခွင့်ဖြင့် ချိန်အပ်တိုက်အပ်သောတုန်ကို တိုက်တုန်ချိတ်တုန်တုန်ခေါ်သည်။

—ခိုက်, *v.*; see တိုက်, 1st and 2nd def.; မှောင်ခိုက်သည်အခါလင်းရှောက်ထွင်သလုပ်ကန်စင်းကိုတိုက်ခိုက်ဒီလိုဖြေအင်စေန်နာပါသည်။ လူ့အဖြစ်ထားခင်ဗျား။ ထာမြန်လိုတိုက်ခိုက်သွားသထဲ, do not you see a person, why go pushing past?

—ချိတ်, *v.* to weigh (heavy or bulky articles in the large scale, ရာစု)။

—ဆိုက်, —ဆိုင်း, *v.*; see the parts; သည်စာ ၊ စောင်လိုတိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုသူထင်သူပါပဲ, who was the person, please, who collated and examined these papers?

—ထွန်း, *v.* to instigate, stimulate, to urge; ခပ်အားထိုက်ထွန်းထိုးထောင့်ထောင်သည့်အနေရောက်ပါသည်။

—ပွတ်, *v.* to rub, scour.

—စောင်း, *n.* a small military drum.

—တွန်, *v.* (to fight); see the parts; တိုက်တွန်ဖျက်ဆီးပစ်သည်။

—သင်္ဘော, *n.* a ship of war, a man-o'-war.

—သေနတ်, *n.* a musket specially set apart for warfare.

တိုက်, ၃, *v.* to give to drink, administer (a liquid); အရက်တိုက်။ ထန်းရည်တိုက်။ နို့တိုက်။ ဗျစ်တိုက်။ ထက်ဖက်ရည်တိုက်။ ရေတိုက်။

တိုက်တိုက်, *a.* short, stunted, ယုယ; *e.g.*, တုပုံသတ်တိုက်တိုက်။

တိုင်မှိုက် (sometimes *pron.* မိုက်မှိုက်), *adv.* straightforward, direct in speech, တည့်တည့်; သွယ်သွယ်မိုက်မိုက်ပြောတဲ့ တိုင်မှိုက်ပြောတွင် သာ၍ကိစ္စပြီးလွယ်ရန်အခွင့်ရှိပါသည်, if instead of speaking in a roundabout manner, you spoke straight to the point, there would be greater chance of the business being easily settled.

တိုင်, 1, *n.* a post, a column; *see also* အတိုင်။

——ကပ်ခုံ, *n.* a bracket.

——ကပ်တိုင်, *v.* to spread a sail within the mast.

——ခုံ, *n.* a pedestal.

——ငါး, *n.* a temporary post, a jury-mast.

——ဆက်, *n.* a scarf.

——ထိပ်, *n.* a capital, chapter.

တိုင်, 2, *v.* to ask leave (of one in authority), အခွင့်ထောင်းသည်; *comp.* ဝန်ကြားသည်, to call on to notice and bear witness (as when a quarrel is going on), to complain of, inform, accuse to another, to lodge or lay a (criminal) complaint.

——ကြား, *v.* same; အမီးရခင်းထံတိုင်ကြားသထား, did you report this matter to the Government?

——ခံ, *v.* to be security for the payment of money; *comp.* အဝံ and ဝံခံ, to be a person called on to notice and witness.

——တည်, *v.* to appeal to for proof, to take to witness in swearing, to swear by; နတ်များအပေါင်းတို့ တိုင်တည်ဆိုပြပါသည်, I appeal and call as witnesses all the nats.

——တန်း (pron. တိုင်ဒန်း), —ထား, *see* တိုင်, 2nd and 3rd def.; ကျွန်တော်ဂါထံသို့တိုင်းတန်းသော်လည်း စာမင်ကျွန်တော်တိုင်တန်းချက်ရေးသည်ကို မမြင်မိပါ, although I complained to the guard, I did not happen to see the sergeant write my complaint.

——တန်းချက်, *n.* a (criminal) complaint.

——တန်းချက်ပေး, *v.* to lodge such complaint.

——တန်းချက်ရေး, *v.* to record such a complaint.

——တော, *v.*; *see* the parts; ခင်ဗျား အကြားအထိဖြစ်အောင်ကျွန်တော် တိုင်တောပါသည်, I call upon you, sir, as one who has heard and knows, to note and bear witness to the fact.

——တွာ, *n.* a written complaint, or report, made to some one in authority.

တိုင်, 3, *v.* to arrive, reach, attain, ရောက်သည်။ နှိုသည့် ; but chiefly used in the phrase တိုင်အောင်, *see* Grammar, sec. 123 ; sometimes used in a reduplicated form, *e.g.*, ကာထတိုင်တိုင်, during or throughout time ; ကျွန်ုပ်တို့ရောက်သည်တိုင်အောင် စောင့်နေပါလျှော့သောကာလကြီးရထိ, wait till I arrive, kyaungtaga.

—ကျ, *v.* to arrive or reach, as a period of time or date.

—ရောက်, *v.* has the similar meaning or signification ; ဖပြီထ ၃၀ တိုင်ရောက်ကျသည်ကာလထပ်ပါလျှော့, when the 30th of April arrives, I will repay the debt.

တိုင်, 4 (from တိုင်, a post, column), *v.* to use for a warp in weaving, to set the tune, lead in singing, ထံတိုင်. Der. အတိုင်, and ရက်ကန်းတိုင်စရာပြင်မရှိ, there is no thread for setting the warp for weaving.

တိုင်ပင်, *v.* to consult, deliberate together ; ဦးမြူလိုတိုင်ပင်ပြီးမှထောင်မည်။

—နှိုးနှော, *v.* to consult and discuss. ခက်ခဲသည့်အကြောင်းဖြစ်၍တိုင်ပင်နှိုးနှောမှထောင်မည်, as it is a difficult matter, it would be as well to deliberate and discuss it.

တိုင်း, 1, *n.* a country ; more extensive than ပြည်။

—ကား, *n.* same ; တိုင်းကားပြည်ရွာ။

—ကျပ်, *n.* intermediate space between countries ; တိုင်းကြား။

—ကြီး ၁၆ တိုင်း, *n.* the 16 great kingdoms mentioned in Buddhist writings ; သောဠထေပြည်။ အင်္ဂတိုင်း, Magadha ; မဂဓတိုင်း, Kási (ancient) ; ကာသိတိုင်း, name of Benares, Kosala or Maha Kosala ; ကောသလတိုင်း (modern Berar), Vriji ; တိရုတ်တိုင်း (modern Tirhut) ; တိရုတ်တိုင်း။ စေတီတိုင်း။ ဓဗ္ဗတိုင်း။ ပညာထတိုင်း။ ထုရသေနတိုင်း။ သဝန္တတိုင်း။ ကပ္ပောကတိုင်း။ ဝေတီရတိုင်း။ ခေါမတိုင်း။ ရောမတိုင်း။ [ဂန္ဓာထရာဇ်, China ; ကပ္ပောကတိုင်း, Cambodia ; ဗီယက်နမ်တိုင်း, Siam. These three are *modern* names and not connected with the 16 great kingdoms mentioned in Buddhist writings].

—စွန်းပြင်နား, *n.* the outskirts or borders of a country.

—နိုင်ငံ, *n.* a country under one jurisdiction.

—ရေးပြည်ရေး, *n.* the affairs of a country or kingdom.

—သူပြည်သား, *n.* the inhabitants of a country.

တိုင်း, 2, *n.* a wooded tract of country ; used in connection with the names of some kinds of trees, as ကျွန်းတိုင်း။ အင်္ဂတိုင်း။ ပေါက်တိုင်း။ သံပုရာတိုင်း။ သွယ်တိုင်း။ မအူတိုင်း။ ရွာတိုင်း။

တိုင်း, 3, *v.* to compare together, to measure, that is, to estimate the dimensions of a thing by comparing it with a measure of length, [to abuse another by comparing him, or her, to

some base part of one's body *or* of some animal] ; နတ်ဝန်
ထွားမည်ဆိုသကောထိုင်းပါသည်၊ I meditate going tomorrow.

ထိုင်းတာ, *v.* ; *see* the parts.

—ထွာ, *v.* to measure the dimensions of, to scold in rough abusive language, *see* definition *under* ထိုင်း ; less than ဆဲ
ရေး, အယုတ္တအနတ္တကိုယ်တွင်း အင်္ဂါနှင့်ထိုင်းထွာဆဲရေးပါသည်။ to con-
sider ; with သဘော, to purpose, meditate, think, estimate ;
ထင်မြင်။

—ရှဉ်, *v.* ; *see* ထိုင်း, 1st def. ; ထိုင်းရှဉ်မိပြီထား, did you happen to
weigh the matter (over in your mind) ?

ထိုင်း, 4 (from ရှိသမျှအတိုင်း, whence ရှိသည်အတိုင်း), *adv.* without
exception ; equivalent to *adj.* every ; အရာထိုင်းထိုင်းမှာ, in
every respect, in every instance ; လူထိုင်း, every one ; နေ့ထိုင်း,
every day ; သည်လူပြောထိုင်းယုံရဲ့ထား, do you believe every
time this man speaks, *i.e.*, everything this man says.

ထိုင်းကား, *n.* the small, broad-tailed fly-catcher, *M.*

ထို, 1, *n.* a large basket, used in carrying cooked rice (some-
times being capacious enough to contain 4 or 5 baskets of
rice), usually used at religious festivals, more so in Upper,
than in Lower, Burma.

ထို, 2, *v.* to touch lightly, put in contact with ထိ ; *comp.* ထိ, to
give private information against another (generally implies
persons who officiously tell tales) ; မောင်မိန့်ပွင့်ကျင်ကို ခုထင်
ထက်နှင့်လာတို့ပြီးပျောက်သွားသည်။သာအကြံရှိသထဲမဆိုနိုင်ပါ။အစိုးရဆီမှာ
ထယ်ထိုသည်လူ။

—ဝင်း, *v.* same, 2nd def. ; သည်သူအတွန်တို့ထတ်ပင့်ထတ်သည်။ခင်ကျား
ပေါင်းထိုးမတော်ပါ။

—ဝတ် (*pron.* တို့ဝတ်), *n.* a powder-puff, or any cloth saturated
with powder and applied to the face.

ထို, 3 (*pron.* ဒို့), *noun affix* denoting plurality, sometimes used
as an abbreviation of the first person plural, *e.g.*, ထိုဆီမှာ,
“with us,” “among us” ; is often used conjointly with များ,
e.g., ခင်ကျားများ။ခင်ကျားထို့။ခင်ကျားများထို့, or less frequently ထို
များ (ထတ်ထလာကြသထဲ, whence do you come ?).

ထိုး, 1, *n.* a kind of fabulous animal said to inhabit the Hema-
wunta forest, the image formerly 'attached to standard
weights (ထိုးထေး, royal boat flags, coins).

—နယား, *see* နယား။

ထိုး, 2, *v.* to advance, to increase, be enlarged, augmented ; ပွား
ထည်။ Der. အထိုး။ ထိုးရင်းနှင့်တကွဆပ်ပေးပါမည်, I will repay the
original with the principal ; အစား။ ကောင်းစားလို့အဆီအထားထိုး
ထည်. (*Anglicè*, "putting on flesh").

—တက်, *v.* same ; တယ် မောင်ပန်းလှ။ ဆည်နှစ် စီးပွားတိုး တက် ထည်,
Maung Pan Hla has been very prosperous this year.

—ပွား, *v.* to increase ; ဆည်သူကလေး မနှစ်ကထက် ပညာ အထွန်တိုးပွား
ထည်, in knowledge than last year.

ထိုး, 3, *v.* to push, butt, shove against ; တွန်းထည်။ ဘိုးဝေးကြွေးချား။
(ရှင်ဆေးထိုးစကား) ကျွန်ုပ်အနားကိုထိုးခဲ့ပါ, press forward to my
side.

—လျှိုး, *v.* ; see next, 2nd def. ; ဆင်ကိုကြီးထံသွား၍ထိုးလျှိုးထောင်းပန်
လိုက်, go to your elder brother, make submission, and beg
his pardon.

—ဝင်, *v.* to push into, to press respectfully into (the presence
of), make submission, to pay homage ; သူမိုးပြတင်းပေါက်ကထိုး
ဝင်သည် the thief entered by pushing himself through the
window.

—ဝင်ချည်းကပ်, see the parts ; လူမိုက်လုံးရှောင်ခွါ။ ပညာရှိကိုထိုးဝင်ချည်
ကပ်။

ထိုးတိုး, *adv.* softly, not loud ; တိုးတိုးပြောပါ။ သို့မဟုတ် သူ့နိုးထိမည်,
speak softly, please, or the sick person will awaken.

—တီးတီး, —ထုန်းထုန်း, —သာသာ, *adv.* same ; သူတို့၂ယောက်တိုးတိုး
တီးတီးတိုင်ပင်နေကြသည်, they two are consulting quietly toge-
ther ; တွဲးတဲး မြို့ဘုံ ထူထိုးများမီးရှို့ကြ ပါမည်။ တိုးတိုးထုန်းထုန်း ပြောသံ
ကြားသည်, I hear whispers that badmashes will set fire to
the town of Tunté.

ထွက်ထွက်, *adv.* ; see တက်တက်, very, which is in far more general
use ; used as an intensive of hardness ; တက်တက်မာသည်။

—ခေါက်ခေါက်, *adv.* ; တက်တက်ခေါက်ခေါက်မာစာသည်။

ကျင်ကျင်, *adv.* clickingly as a clock, [or tinklingly as the alarm
of a clock when it rings ; နာရီကျင်ကျင်သွားသည်။ နာရီခွီးစက်ကျင်
ကျင်မြည်သည်] .

ကျင်းကျင်း, *adv.* intensive (rare).

ကျာ, *v.* very red ; used only in some continuative or adverbial
forms ; ခေါင်းပေါင်းနီကျာပေါင်း။ ပုဆိုးနီကျာဝတ်တာသည်။

ကြိ (Pali), *a.* three ; ထုံး။

—ကတုတ်, *n.* a mixture of ချက်ဖိတ်ချင်း and ချင်း။ (ကြိကတုတ်ခါး) .

—ဖေ, *n.* a mixture of မိုးဖြူသီး။ သစ်ဆန်သီး and ကြသီး။

တွ, *v.* to have the muscles of the limbs contracted through weakness or fatigue, or to move as if thus contracted ; မရိုးကြပ်ကြပ်သွားသည်အခါထမ်းတွင်မထိုင်ပုံ။ ထိုင်မိသွင်အကြောအချင်းများတွလှန်ရေ, in travelling I dare not sit down on the road, for, should I happen to do so, my muscles all get contracted.

တွက်, 1, *v.* to strike backwards, as with the elbow ; တံထောင်နှင့်တွက်ထိုက်သည်။

တွက်, 2, *v.* to cipher, calculate, reckon, compute, to hold off, refuse to do, because another is delinquent. Der. အတွက်။ သည်စာရင်းထဲမှာ ငွေတယ်ထောက်ရှိသည်တွက်ထိုက်စမ်းပါ, reckon up and see, please, how much money there is in this account ; ထယ်တွက်တတ်သည်သူ မိုင်းစေ့ဖို့မကောင်းပါ, a man who shirks work when others are delinquent, is not good for employing in any business.

—တပ်, same, 2nd def.

—ချက်, *v.* same, 1st and 2nd def. (*n.* a calculation, reckoning, computation).

—စပ်, *v.* to audit an account ; စာရင်းတွက်စပ်။ သည်စာရင်းထိုတွက်စပ်စမ်းပါ, audit this account, please.

တွင်, 1, *n.* (scarcely used by itself) ; *comp.* ပွတ်။

—ခံ, *v.* to scoop, bore by turning in a lathe.

—ခံ (pron. တွင်ခံ), *n.* a lathe for scooping or boring.

—ထွား, *n.* one who scoops.

တွင်, 2, *n.* a cupping horn or glass.

—ခုတ်, —ခုတ်, —ထူ, *v.* to cup ; မြွေမိမ်းပေါက်သည်အခါတွင်ခုတ်လျှင်အသက်စေးမှချွမ်းသာတတ်သည်, if one is cupped when bitten by the (common) green snake, one is likely to be saved from the danger of death.

တွင်, 3, *v.* to call, call by name ; အမည်တွင်သည်။ ခေါ်ဝေါ်သည်။ နာမည်တွင်နေသည်, it is more polite in asking a Burman his name to say ခင်ဘျားအမည်ဘယ်သူဟုခေါ်သည်, “how are you called by name?” than to say ခင်ဘျားနာမည်ဘယ်သူဟု, though not more elegant than ခင်ဘျားနာမည်ဘယ်သူဟုခေါ်သည်။ ယခုတိုင်အောင်ထာဝရစိုးစံသောစိုးနာမည်တွင်နေသည်, he remains called up to the present time “bright moon light, Nga 'Po,” bright moon light, Nga 'Po ; [Nga 'Po was a famous Rangoon thief] ; သည်မြို့နာမည်ဘယ်သူဟုခေါ်သည်, how is this town called by name?

တွင်, 4, *v.* to be performed with despatch, be accomplished, much and expeditiously. Der. အတွင်အရာ။ သည်မြို့အုပ်စိုးစံသည်, this Myoók is a very expeditious man in getting through his work.

တွင်ကျယ်, *v.* to manage, control, direct, so as to secure despatch or expeditious performance ; ပြည်မြို့မှာမည်သူတွင်ကျယ်ပါသလဲ, who controls affairs in Prome? တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်လုပ်ပါ, please work with despatch.

တွင်, 5 (from တွင်), *noun affix* locative, in, at, among ; ခွံ့မှာဝယ်, sometimes possessive of ခွံ့။

တွင်း, *n.* a hole in the ground, a pit. Der. ရေတွင်း။

— ကျထောင် (*pron.* ကျထောင်), *v.* to entrap by a covered pit ; ငါးများကိုတွင်းကျထောင်မင်းသည်။

— ကျပ်, *v.* to burrow.

— ချေးထည် (*pron.* ချေးထည်), *v.* to clear out a well ; သည်ရေတွင်းတွင်းချေးမထည်သေ့ကြောင့်ရေပင်သည်။

— စာကျွေး, *v.* to bury up an offering in the ground, such as clothing, hair of the head, toe nails, finger nails, with the view of averting some calamity, sickness, *see* တဆွပ်ပင်သည်။

— စား (*pron.* တွင်းစား), *n.* the proprietor of an earth-oil well at Yenangyaung.

— တူး, *v.* to dig a well. [The Burmese are of opinion that digging a well is so laborious that they class it amongst the most arduous labours undergone by man, *e.g.*, တွင်းတူးထောကျား။ ထန်းသွားမင်းပါး နေသူကိုယ်ဝန်ယူသည်။ ကိုယ်ယူ၍မျှမဆိုချချေ]။

— ရေ, *n.* water drawn from a well, in contradistinction to water from a river, creek, rain water.

တွင်းချင်းထေး, *a.* gray, applied to cloth ; တွင်းချင်းထေးထမီ (or ပုဆိုး).

— ချင်းထေးထိတ်, *v.* to turn gray as the hair ; မင်းခေါင်းထိပ်ပင်တွင်းချင်းထေးထိတ်လုန့်ပါပြီကော, the hair of your head has turned quite gray (ထေမင်းအထိမိတ်).

တွင်းစောက်ပျောက်, *n.* a kind of yam.

တွင်းနတ် (ပင်), *n.* the *Anodendron paniculatum*.

တွတ်, *v.* to murmur, complain, (nag at) ; used only in an adverbial form, as တတွတ်တွတ်ဖြည့်။ တတွတ်တွတ်ပြောသည်။ တတွတ်တွတ်နားချသည်။ ပါရမီသခင်သစ္စာတွတ်တွတ်မန္တန် ရွတ်၍တေးလွတ်ဝင်းကျမ်းတွင် ဆတ်ဆတ်ယောပါလည်။

တွန်, *v.* to crow, to low, bellow, to sing as a serpent ; ကြက်တွန်။ နွားတွန်။ မြွေတွန်။ ခါတွန်။ ခေါင်းတွန်။

တွန့်, *v.* to be wrinkled, to draw up or contract the skin as a serpent or worm when moving, to be puckered in wrinkles as the skin of the face, to shrink, draw in through, to flinch, to twitch (အတွန့်, a kink, P.W.D.) ; မြွေတွန့်ပြီးထိုးထန်

လိုက်သည်, the snake, after recoiling, darted forward and drew itself out; အရေးရှိလျှင်သည်လူရဲမည်ခင်အားထင်ခဲ့သေး။တိကိုဆားနှင့်တို့သလိုတွန့်နေထိုင်မည်, if an occasion should arise, do you think, sir, this man would be courageous; he would shrivel up like a worm touched with salt.

တွန့်ထက်, *v.* to be drawn up and convulsed.

—တို့, *v.* flinch from a purpose of giving or spending (or from any purpose); ရက်ရက်ဝက်ဝက်ပေးကမ်းခြင်းမရှိတွန့်တိုဆုတ်နှင်ခြင်းရှိသည်, in giving and bestowing he does not do so liberally; there is a hesitating and wavering (in his doing); ဘုရားထောင်းတို့ မည်သည်။ တွန့်နှံခြင်းမရှိ ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသည်, in those designated embryo Buddhs there is no shrinking back; they are replete with courage and might.

—နာ, *n.* a retraction of the genitals.

—ရရွန့်, *adv.* in gathers or puckers as a flounce (rare in colloquial).

—နှုတ်, *v.* to shrink back through fear.

—ထိပ်, *v.* to be wrinkled and curled up; တွန့်ထိပ်ဆုတ်နှင်ခြင်း, *a.* flinching and receding as for some purpose; ထိပ်ခုံးပင်ကိုလက်နှင့်တို့လိုက်လျှင်တွန့်ထိပ်သွားတတ်သည်။

—ထိပ်, *v.* to be wrinkled and twisted up, *see* the parts.

တွန်း, *v.* shove, push, impel; ထိုး, to rub off as dirt from the flesh; ချေး (*pron.* ချည်း) တွန်းသည်။ နောက်တွန်းခတ်, to back water in rowing; ကျွန်ထော့ကျောကိုတွန်းလိုက်သည်, he pushed me in the back.

—ခင်း (*pron.* ထောင်း), *n.* the outrigger of a boat.

—ခုံ, *n.* a large wooden hoe or scraper used for drawing or pushing.

—ချ, *v.* to push down, throw down; အိပ်ပေါ်ကတွန်းချလိုလျှင်ခြေကျိုးနေပါသည်, I have broken my leg owing to his pushing me down from the house.

—ထိုး, *v.*; *see* တွန်း, 1st def.; တွန်းထိုးဆွဲသင်း။

—ထိုး, *see* the parts; တွန်းထိုးရိုက်နှက်ခံရသည်။ ငါ့ကိုသည်ထိုတွန်းထိုးသွားလျှင်ခံရသူ။ တွန်းထိုးဆွဲသင်းပြီးလျှင်သည်။

တွပ်, *v.* to nibble as a fish at a bait; ငါးစာကိုတွပ်သည်, to cut, pare, as precious stones; *see also under* စာား။

—ကွက်, *n.* a facet; သည်မိန့်ကွက်ကွက်ပေါင်း ထယ်ထောက်ရှိပါသထ, what is the aggregate number of facets of this diamond? သည်မိန့်ကွက်ကွက်တယ်ညွှတ်သည့်, the facets of this diamond are very inferior (of inferior workmanship).

- တွပ်တွပ်, *adv.* intensive to words of redness ; ချင်းချင်းနီ။ ထွေးထွေးနီ။
အသားအရေနီလိုက်သည်မှာတွပ်ထွပ်။ ပေါက်ပင်များနီလိုက်တာတွပ်ထွပ်နီရေခူ။
- တွယ်, *v.* to cling to, hang on, hold on at the side, to attach, make cling to ; တွယ်ထားသည်, to tack, attach slightly ; မျှော့များဖြတ်နေအောင်တွယ်သည်။ သူ့ဈေးနှင့်သင်္ဘောတွယ်လိုက်သည်။
- အပ်, *n.* a pin ; တည်းအပ်။
- ကပ်, *v.* to cling to or hang on closely ; မြင်းကလေးအမိကိုကပ်ကပ်လိုက်သည်, the foal followed, clinging close to its mother.
- တပ်, *v.* to cling to from a feeling of attachment ; ထာတွယ်သည်။ သည်မိန်းမသူ့သားသမီးများကိုအလွန်တရားတွယ်တာသည်, this woman is devotedly attached to her children ; ထယ်တွယ်တာသည်အလေး။
- ရီး, *v.* to append (a person), to take along with one's self ; နွားကိုကျားကတွယ်မိုးယူနိုင်သည်, a tiger can take off a bullock.
- တွေး, *v.* to creep, crawl ; လေးဖက်တွေးသွား, to creep and go on hands and knees ; တွေးတတ်သောတိရစ္ဆာန်, “a creeping thing” (see *Judson's Bible*, Gen. 7, 14), ခင်ဘျားအလေးအခါသည်လေးတက်တွေးဆို။
- ထွေ, 1, *v.* to be confused or lost in thought, absent in mind, stupefied ; seldom used singly ; *comp.* မိန်းမော and မှိုင်း။ တယ်ထွေတတ်သည်, (he) is very absent-minded ; ထွေပြီးတာများကြိနေသလို။
- မှိုင်း, see the parts.
- ဝေ (infrequent except in poetry or songs), ဝေ (most common) ; အာရုံထွေဝေသည်, ထွေဝေ, to be in a half conscious state as a sick person ; သည်သူနာ ထွေဝေနေပြီ တာမျှပေးလိုမရပါ, this sick person has lapsed into a state of abstraction, one can get no answers to questions put.
- ထွေ, 2, *v.* to consolidate, make compact, make cohere in a hard solid mass (as metals) ; ပြထားထွေသည်, ဆေးဒန်းထွေသည်, သံထွေသည် ; ခဲထွေသည်, to be firm, stiff with fatness ; အဆီထွေနေသည်, to stand firm, hold fast. Der. အထွေထွေ ; also means to hold out at arm's length, keeping the arm stiff, as in lifting a weight, to estimate the weight of an article by taking it up in one's hand ; ဆင်ထွေနေသည် လိုက်စိန်မည်, the elephant stands his ground, he will give chase ; ဈေးပေးမည် မအောင်းမေ့နှင့် ထည်မိန်းမထွေခံနေဦးမည်, do not fancy she will give in, this woman will still maintain her position and oppose you.
- ထွေ, 3, *v.* to flow moderately and incessantly ; used in an adverbial form and in Der. ဝမ်းထွေ။ ရေထွေထွေကျ။ အဆီထွေထွေကျ။ မျက်ရည်ထွေထွေစီးကျ။

တွေ့, *v.* to feel, apprehend by the sense of feeling, to find, to meet with ; တွေ့ also has the same meaning as the English colloquial expression " to catch it," *e.g.*, if you do so, you will catch it ; မင်းသည်လိုလုပ်လျှင် တွေ့ထိမည်။ ကျွန်တော်ကိုယ်တွေ့ရှိပါသည်, I have myself experienced it.

— တြိပ်, တြီ, *v.* same, last def. ; ထပ်တပါမျှမတွေ့ကြိမ်ပူး, I have never once met with or come across (such a thing).

— ငြား, *v.* to come across and associate with ; တွေ့မှတွေ့ငြားတတ်ပေသည်။

— တား, *v.* to meet in order to quarrel or take satisfaction (rare).

တွေး, *v.* to consider, deliberate on, implying doubt or uncertainty ; တွေးကြောက်, မိန့်ကြောက်။

— ခေါ်, *v.* to consider with reference to something future.

— ဆ, တော, *see* တွေး။ မြန်မာစကားတော်တော်နားလည်သောကြောင့်ရှေးကကဲ့သို့ စကားမပြော၍ တွေးတောရသည်မဟုတ်, because I understand Burmese pretty well, I am not obliged to consider before I speak as formerly ; မင်းအမှုတွေးတောလင်းပါးဖွတ် ရှိသေးသည်, your case requires me to deliberate upon and elucidate it.

— မျှော်, *v.* to take thought beforehand, to contemplate ; အရာရာတိုင်းပင်ကျင်တွေးမျှော်ပြီးပြုလိုပါသည်, in every instance I like to act after I have premeditated the matter.

တွေးတွေး, *adv.* intensive to words of redness ; ချင်းချင်း။ တွပ်တွပ်ရဲရဲ။ တွေးတွေးနီ။ တွပ်တွပ် is perhaps the strongest intensive.

စွဲ, *v.* to hang suspensively as the ear lap charged with a heavy ornament ; နားထောင်းဖို့သည်။ နားထောင်းဖို့ဖို့နေသည်။ ထောင်ခပ်ဖို့ဖို့နေသည်, to pretend to be reluctant, to hold off ; အပ်သည်။ မိန်းမမေတ္တာမရှိလိုမဟုတ်ပါဖို့ဖို့နေပါသေးသည်။

— နွဲ့, *v.* ; *see* the parts ; ထယ်တဲ့စွဲနွဲ့နွဲ့နိုင်သင့်လျှ။

တွဲ, 1, *v.* to put together, connect as a rope ; *comp.* ပူးဖက် and ရှည်။

— ဖက်ရုံး, *n.* formerly the mixed court at Mandalay.

— ရထား, *n.* a railway carriage.

— သင်္ဘော, *n.* a flat attached to a steamer.

တွဲ, 2, *v.* to be pendent, to hang suspensively ; အင်ကြင်းပင်မှစာစေးမျှားတွဲနေသည်။

— ကျ, *v.* to be pendent and descending, as gum or a stalactite ; အရည်ဖြစ်ထန်းကျက်ဖို့ကျသည်။ ဖထောင်းစက်ဖို့ကျသည်။

— ရစွဲ, *adv.* same as next with the additional idea of many (rare in colloquial).

ထွဲထွဲ (sometimes ထွဲထွဲ or ထွဲထွဲ), *adv.* in a pendulous manner, as an article suspended by a cord ; ထွဲထွဲကျ၊ ထွဲထွဲချ, *v.* to dangle ; သည်သူ ထက်မောင်းမှာ ထားရတ် ခံရသောကြောင့် ထွဲထွဲကျနေသည်, owing to this man having been wounded in the upper right arm, it is hanging loosely down ; သည်သူအိမ်ပေါ်ကခြေများထွဲထွဲချနေသည်, this person is dangling his feet from the house.

ထ

(The seventeenth consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of dentals.)

ထ, 1, *v.* to arise, get up, to grow up, to spring or grow up as shrubs, plants, weeds, undergrowth, to be rampant as bands of rebels, dacoits, bad characters, to be overbearing, bumptious—(1) နံက်စောစောအိပ်ရာကထသည်။ (2) သည်နှစ်သည်လူကထေးထက်ထသည်။ (3) ထက်မြက်ပင်ထသည် (4) နှစ်ထိုင်းထက်သူရီးထားပြီထသည်။ (or ထကြွသည်။) (5) ထက်ထသည်လူ။

—ကြွ, (combined with words of quickness or diligence as ထွင်မြန် or လှေ့မြန်), *v.* to be active, quick in action.

—ကြွထွက် (ထကြွထွက်) (*pron.* ထကြွထွက်), *n.* active exertion, energy ; သည်ဗေဒသူကြီးအကြောင်းမတန်ထကြွထွက်ရှိသည်။

—မြောက်, *v.* to accomplish one's purpose ; အကြံထမြောက်။

ထ, 2, *verb. affix* euphonic, *see* Grammar, sec. 118 ; ရှိထော်မှထထော။ ကြွထော်မှထထော။ ရှိထထော, the Burmese style ထပ်ထောသနအနက်။ ထထောထောထမြန်မာပြုမှတ်ရှုဥပမာ။

ထက်, *v.* to be sharp, မထုံး ; figuratively to be high-spirited, high-mettled as a horse ; with ညာထက်, to be acute in intellect—(1) သည် ထင်ထူး ထားအထွန် ထက်သည် သတိနှင့်ထိုင်ပါ။ (2) ထက်ထက်သတ္တိလူရန်မစွန့်။

—မြက်, *v.* same.

—သန်, *v.* [to be keen, vigorous ; used after အထူးပေး။ အာရုံ။ စေတနာ] ; စေတနာထက်ထက်သန်သောသူ။

ထက်ကြပ် (*pron.* ထက်ခြပ် in colloq.), *adv.* close to, together with, in accompanying, following ; မောင်မြို့ကိုမင်းနှင့်ထက်ကြပ်ထားအောင်ခေါ်ခဲ့ပါ။ လူနာကိုဆွမ်းနှင့်ထက်ကြပ်လှသည်။

—မကွာ, *v.* to be together, to be inseparable ; သည်သူနှစ်ယောက်ထက်ကြပ်မကွာ။ ကြိတ်တက်သည်။

ထက်ခြင်း, *adv.* in halves lengthwise, *e.g.*, ထက်ခြင်းခွဲ, to split in halves ; ထက်ခြင်းကွဲ, *v.* to be split in halves ; သည်ဆုန်းထီးကိုထက်ခြင်းခွဲလိုက်ပါ (2) သည်ပုထိုးပြားထက်ခြင်းကွဲသည်။

ထက်ပိုင်း, *adv.* in halves crosswise, *e.g.*, ထက်ပိုင်းဖြတ်, to cut (a long thing, ရှည်လျားသောဝတ္ထု) in halves ; ထက်ပိုင်းဖြတ်, to be cut in halves ; သည်ပုဆိုးကိုထက်ပိုင်းဖြတ်လိုက်ပါမောင်ရယ်။ (၂) မိကျောင်းထားနှင့်ချက်လိုက်တာထက်ပိုင်းဖြတ်သွားသည်။

ထက်ဝက်, *adv.* in halves (equally) either lengthwise or crosswise—(၁) ကျွန်ုပ်ပစ္စည်းများကိုထက်ဝက်ဝေပေးပါမည်။ (၂) ခဲထက်ထက်ဝက်ဖြတ်လိုက်ပါ။

ထက်ဝန်းကျင်, *n.* the environs or circuit (of a thing), more remote than ပတ်ဝန်းကျင် ; frequently used adverbially, radius, circumference—(၁) ရွှေထိဂုံထုရားအရပ်ထက်ဝန်းကျင်ကမြင်ရသည်။ (၂) ကျွန်ုပ်အိမ်ထက်ဝန်းကျင်ဥယျာဉ်ရှိသည်။

ထက်ဝယ်, *adv.* in a cross-legged posture, as an image of Gaṇḍama ; applied to deities, kings, and to Sekra ; ထိကြားမင်းမဂ်ဇာကျောက်ဖျာအပြင်၌ထက်ဝယ်ခွေနေထေ့မှုထေ့။

—စွယ်, —ဖွဲ့, —ဖွဲ့ခွေ, *v.* to sit in a cross-legged posture, as a deity or king ; *comp.* ထင်ပျဉ်ခွေ, to sit in the same posture as ordinary persons.

ထင်, *v.* to be visible, appear, be conspicuous ; to appear to the mind, that is, to think, suppose, be of opinion ; မှတ်သည်။ ခင်ဘူးတယ်နှယ်ထင်ပါသည်။

—စား, *v.* to regard (a desirable event) as probable ; ထင်စားထင်ကိုး။ ပေးထိမည်ထင်စားနေသည်။

—ပေါ်, *v.* see ထင်, 1st def. ; ထူရှိသမျှကျွန်ုပ်မည်မထင်ပေါ်နိုင်ပါ။

—မြင်, *v.* to discern mentally ; reduplicated and used adverbially ; တစုံတရာမထင်မမြင်နိုင်သည့်အရာမပေါ်မရှိကျွန်ုပ်။

—မှတ်, *v.* ; see ထင်, 2nd def.

—ရှား, *v.* to be evident, plain, manifest, clear, conspicuous ; ထင်ရှား is very frequently written ထင်လျား, which is said to be the more correct spelling ; အပြစ်ထင်ရှားသည်။ ထောင်တနှစ်ခံစေ, reduplicated and used adverbially ; ထင်ထင်ရှားရှား။

—ထင်း, same as ထင်ရှား။

ထင်း, I, *n.* fuel, firewood, see examples 1 and 2.

—ထုထား, *n.* fuel or firewood blackened by a jungle fire.

—ခြောင်း, *n.* a billet of firewood ; တံခါးကိုထင်းခြောင်းနှင့်ချက်ခွင့်သည်။

—ခွေ, *v.* to gather.

—စဉ်း (pron. ဇဉ်း), *n.* a bundle of firewood, a fagot.

—ဆွေး, *n.* touchwood.

—ပုံထက်ခေါင်းထင် (ခေါင်းကျ) ပေါင်း, *t* associate with until the head be placed or falls on the funeral pyre, *i.e.*, for ever,

an expression used in arranging proposals of marriage [or as a (male) lover making a vow or protestation of fidelity].

ထင်းပေါက်, *v.* to split wood with an axe ; ထင်းပုဆိန်နှင့်ပေါက်။

—မီး, *n.* ; *see* ထင်း။

—မီးခွေ, *v.* ; *see* ထင်းခွေ။ အရင်းထည်းကအဖျားထင်းဖြစ်သည် (Prov.) ; (2) ထင်းသွားခွေချေ။

ထင်း, 2, *v.* to be permanently stained, as cloth or paper, *see* မိုဟ်းထင်း။ မှိုထင်း။ ကျွန်ုပ်ဆိုးကွမ်းသွေးထင်းသည်။

—ကွက်, *v.* to be stained with spots ; ကျွန်ုပ်ဆေးအင်္ကျီမိုဟ်းရေထင်းကွက်လှန်ပြီးဖြစ်ရချေ။

ထင်းထင်း, *adv.* clearly, evidently.

—ထင်းထင်း, *adv.* same ; အရောင်ထင်းထင်းထင်းထင်းရှိ။

ထင်းရူး (ပင်), *n.* the pine or fir (Pali သထထ) ; ထင်းရူးသစ်ထာ, *n.* a deal box.

—ဝေး, *n.* turpentine, pitch.

—ဆီ, *n.* tar ; ကတ္တရာဆီ။

—သစ်ထာ, *n.* a deal-wood box or case.

ထပ်, *v.* to notch, to break the uniformity of an even line by a notch, or by a knob, protuberance, &c., to interrupt a continuous sound by stops and breaks as in stuttering, စကားထပ်သည်, or in a succession of thunder-claps, မိုဟ်းကြိုးထပ်, &c., to hit slightly (with the fists ; not often used, ထက်သည့်နှင့်ထပ်သည်), to try and catch in conversation ; စကားထပ်သည်။ စကားထပ်မေးသည်။ ထမ်းကိုမှားရအောင်သပ်ပင်များကိုထပ်သွားသည်။ သပ်ပင်သေအောင်ထပ်သည်။

—ရပ်, *v.* ; *see* the parts ; စကားထပ်ရပ်ပြီးမေးတတ်သည်။

ထပ်ထပ်ပါ (*pron.* sometimes ဒပ်ဒပ်ပါ), ထပ်ထပ်သန် (*pron.* sometimes ဒပ်ဒပ်ထန်), *v.* to be vigorous, ထပ်ထပ်ထန်အောင်မာသည် ; applied to children and prefixed in some adverbial form to ဆိုး။ ထပ်ထပ်ပါအောင်ဆိုး (also applied to horses ; ထပ်ထပ်ပါအောင်ဆိုးသည်ဖြစ်ကထေး) and ပြေး။ ထပ်ထပ်ပါအောင်ပြေးသည်အကထေးထဲ။ ဖက်မရှိ can also be applied to horses in this sense.

ထပ်ထီးထပ်ထပ်, *adv.* with impediments and delays ; မင်းစကားပြောသည်မှာ ထပ်ထီးထပ်ထပ်နှင့် နားထောင်စရာမကောင်းတူး။ ခရီးထပ်ထီးထပ်ထပ်နှင့်မတွင်တူး။

ထည်, 1, *v.* to be respectable in appearance, have such an appearance, or bearing or manners as to command respect (*see* နံ) (*pron.* ထထ်), to be assuming, put on airs (*see* မော်) —(1) ရင်ထည်သည်။ (2) ထထ်ပြီးကိုယ်ထုံးကိုယ်ပေါက်ထည်သည့်လူ (a

well-built man); (3) ဝေဠဝါနှင့်ဆင်များ ခါတ်ကိုအထိသား [also applied to inanimate objects, as ထယ်ထည်ဆည်အိမ်]။

ထည် (ထေ), 2 (*pron.* ထယ်), *v.* to exchange, barter; ထပ်သည်, လည်းသည် (infrequent), ထည်ချင်းထပ်သည် (*pron.* ဒယ်ချင်း), ထည်ချင်းထည်း (ထဲ) ကြိမ့်ရုံ။

ထည်, *n.* the 36 animals (Chinese) lottery, a raffle.

—ကစား, *v.* to play at lottery.

—ကောက်, *v.* to raffle.

—စာရေး, *n.* a lottery clerk and money collector.

—ကောင်ဆွဲ, *v.* to hang up the ticket containing the winning animal [the ticket is usually put into a bag and hung up].

—စာထား, *n.* the paper containing the names of the 36 animals written in columns.

—ခိုင်, *n.* a lottery croupier (or manager of a lottery).

—ဖွင့်, *v.* to open a lottery.

—ရုံ, *n.* a shed or building in which a lottery is held.

—ရှုံး, *v.* to lose at a lottery.

—ထိပ်, *n.* a piece of paper (rolled up) containing the winning animal in a 36 animals lottery; a lottery ticket.

ထည့်, 1, *v.* to put or place in; *comp.* ထွင်း, to put or place in some situation, to depute, to depute to accompany another; ထည့်, when it denotes to depute, has exactly the same signification, apparently, as ရှင်း—(1) ငွေကိုခံဝတ်ထဲထည့်လိုက်ပါ။ (2) မင်းထိုထက်သူကအပြောထည့်ပါသည်။ (3) ခင်ဆွားနောက်ကိုကျွန်သားကထေးထင်းပြထည့်လိုက်ပါမည်။

ထည့်, 2, *see* ထည့်, *qual. verb. affix.*

ထန်, *v.* to be strong, violent; ပြင်းထည်သည်းသည်းမိတ်ထန်, *v.* to be violent tempered; ထယ်ထန်သည့်ထူမိုးထန်, to rain heavily; ထေထန်, *v.* to be violent as the wind.

ထန်ထန်, *v.* or *adv.* nearly dry; ထပ်ထပ်၊ဖန်ဖန်—(1) အဝတ်များထန်ထန်ရှိပြီရုတ်ထားလိုက်ပါ။ (2) ခြေထန်ထန်ရှိထိုခြေနင်းခံပြီ။

ထန်း (ပင်), *n.* the tan or sugar-palm (the palmyra palm) [ခြေထပ်ခင်ထန်းပင်အထဲ]။

—ခေါက်ပါ (*pron.* ထခေါက်ပါ), *n.* a basket made of tan leaves and ထန်းထွင်း။

—စင်, *n.* the reticulated part of the tan under the ထန်းပင်ထိ; brooms are sometimes made of ထန်းစင်။

—စေ့မှုတ် (*pron.* ထစေ့မှုတ်), *n.* the shell of the tan fruit; *comp.* အန်းမှုတ် and ချေမှုတ်. This shell is used as an oil ladle,

ဆီမှုတ်. It is also made (in Upper Burma) into a kind of trap for catching the ပုတတ်။ ထန်းစေ့မှတ်အထဲထု နောင်ခါပူ။ နင်ထို ထတ်တိုင်း။ ထန်းထည်ထစ်ကျိုး။ ထွေးပိုးထိုး။ မိန်းမဆိုး။ မြင်းကပ်။

ထန်းညောင်, *n.* the large sprout from the tan seed, containing both the embryo root (ထန်းပင်မြစ်) and the tree (ထန်းပင်ပေါက်).

—ထက်, *v.* ထက်စား, to make a living by climbing toddy trees in order to extract the juice; a toddy-tree climber; ထက်ထွား, *v.* to climb a toddy tree.

—ထော (*pron.* ထော), *n.*

—ခွံ, *n.* the branch of the male palm (ထန်းခွံ) whence the juice exudes.

—ပင်, —ပလင်, *n.* the bark which clusters around the trunk at certain intervals; ကိုယ်ကြိုက်လျှင် ထန်းပလင်ကိုနုတ်ရုတ်ထင်သည်။ (*Prov.*).

—ပိ, *n.* the male palm.

—ချောက်ထု, *n.* the wild palmyra.

—မ (frequently *pron.* ထမ), the female palm.

—မြေ (*pron.* ထမြေ), *n.* a harmless kind of green snake, frequenting tan trees or human habitations having *tan leaf* roofs.

—ရည်, *n.* the juice of the tan or sugar-palm; [ထန်းရည်ခါး, fermented toddy juice].

—ရည်နှင်း, *v.* to break down the stalk of the tan leaf; ထန်းလက်။ ထရှိတွဲ။ ပေါက်ထဲ။ ငိုကင်း။ ထန်းရည်နှင်း။

—ထက်, *n.* the stalk of a tan leaf.

—ထူထင်, *n.* a young tan.

—ထျက် (*pron.* ထညက်), *n.* jaggery, the coarse, sugary substance into which the molasses made of the juice (ထင်ထဲ) of the tan or sugar-palm is ultimately converted; ထန်းထျက်ကြမ်း။ ထန်းထျက်ဖြူ။

—ထွေဝ (*pron.* shaw), *v.* to fall from a tan tree, ထန်းထွေဝလို ထေထည် [ထန်းထွေဝ, *lit.* means to 'slide' down from a tan tree].

—ထမား, *n.* one who is employed in drawing off the juice of the sugar-palm; ထန်းထက်ထမား။

—ထီး (frequently *pron.* ထထီး), *n.* the fruit of the sugar-palm; ထန်းထီး။ ထန်းထီးကြွေခိုက်။ ထီးနှင်းခိုက်. (*Prov.*) "As the tan fruit was falling the crow trod upon, and bit it," *i.e.*, in the way of anything happening opportunely; နွားထန်းထီး (*pron.* ထထီး) ဖုဉ်, a dark brown bullock resembling a *ripe* tan fruit in colour.

—မုန့်, *n.* a kind of cake made of the sugar-palm.

ထင်း, *n.* boiled rice or other grain ; ထင်းဆိုးထက်ငယ်တည်ချိန် (in Upper Burma *pron.* ထက်ငယ်တည်ချိန်) ; ထင်းစာနီ, a meal ; ထင်း

ထမုတ်, a mouthful of rice ; ငါးထမ်း, fish, good for food ;
ထူထမ်း, a useless person.

ထမ်းဆိုး, *n* a pot for cooking rice ; ထမ်းဆိုးထက်ထည်ချိန် (*pron.*
ထမ်းဆိုး ထက်ထည်ချိန်), the time, about 3 p.m., when the
smaller rice-pot is put on the fire.

ထမ်းဆိုးခွဲ, *v.* to ruin another, *e.g.*, ငါ့ထမ်းဆိုးခွဲသည့်လူ။

—ချက်, *v.* to cook rice.

—ခြောက်, *n.* dried cooked rice.

—မြိုး (ချိုး), *n.* rice slightly burnt and adhering to the bottom.

—ဝတ်, *v.* to be starving or famishing, destitute of food.

—စား, *v.* to eat food (*lit.* eat rice) ; ထမ်းစားဝင်, *v.* to have an
appetite for one's food.

—ဆာ, *v.* to be hungry.

—ဆိုင်, *n.* an eating-house, tavern, hotel.

—နုတ် (*pron.* ထမ်းနုတ်), *n.* rice gruel ; ထာဝရထမ်းနုတ်ကျွေး။ ထမ်းနုတ်ကြို။

—ဖတ်, *n.* boiled rice as distinct from the water in which it is
boiled.

—ရည် (*pron.* ထမ်းရေ), *n.* congee, the water in which rice is
boiled ; ဆန်ပါလျှင်ထမ်းရည်သောက်ရသည်လူ။ ခွေးဦးလျှင်ထမ်းရည်,
a reproachful expression applied to persons of weak and
irresolute character.

—ရှင် (*pron.* ထမ်းလင်), *n.* a benefactor.

ထမ်းဆုတ် (*pron.* ထမ်းဆုတ်), *n.* the *Agyneja coccinea* of Symms.
[Bad characters in some localities are said to wear the
leaves of the ထမ်းဆုတ် when about to engage upon any
dangerous enterprise.]

ထမ်းနီ (ထမ်း), *n.* a Burmese petticoat (most common). It is said
to be strictly speaking spelt ထမ်း။ ထမ်းနီရိပ် ; *Anglice*, to be
under petticoat government.

ထမ်း, *v.* to bear or carry on the shoulder, to do work, perform
service, commonly implying government employ ; *comp.*
ထောင်ခိုး။ ရွာသားသည့်ခိုး။

—ဝင် (*pron.* ထမ်းဝင်), *n.* a kind of palanquin, uncovered ve-
hicle, a hand barrow.

—ဝင်ထမ်း, *see* ထင်ကွန်း (infrequent).

—ထောင်, *v.* to perform Government service.

—ထိုး (ထမ်းထိုး) (*pron.* ထမ်းထိုး), *n.* a yoke for the neck of a draught
animal, a porter's yoke ; သည့်နှုန်းထမ်းထိုးထမ်းထောင်ထင်ရန်ထင်
ထမ်း, a sum equal to an original or specified sum, as in-

terest when equal to the principal ; ခင်ညားကိုငွေထောင်တစ်
ထွင်တင်းထိုးထိုးနှင့်ချေးပါမည်, [or a fine for a false demand,
equal to the sum demanded].

တင်းထိုးကျင် (တင်းရိုးကျင်), *n.* the arms of a draught yoke by which
it is secured to the animal's neck.

—ရှက်, *v.* ; *see* တင်း, 2nd def. ; ကျန်ထောင် အစိုးရအမှုထောင်ကိုတင်းရှက်
သည်မှာကြာလှပါပြီ။

—သမား, *n.* a porter or bearer of burdens, *see* အတင်းထွား။

ထယ်, *n.* a plough ; *comp.* ထွန်, *v.* to plough, scarcely used by
the Burmese.

—ကြောင်း, *n.* a furrow.

—တုံး, *n.* the stock of a plough.

—ထွား, *n.* a plough-share.

ထရံ, *n.* the side of a house or high fence made of woven bam-
boos, reeds, &c.

—ကာ, *v.* to erect the (bamboo) mat walls in a house ; [အတွင်း
ထရံအပြင်မှာကာမိသည်, a figurative saying, meaning that one
has not shown confidence in a person worthy of it].

—ထောင်, *n.* ; *see* ကျောက်ထရံ။

ထာဝရ (Pali အဓိ), *a.* permanent, ဖြစ်သော ; *see* နိစ္စ, *adv.* perma-
nently, ဖြစ်စွာ။

—ထာဝစဉ်, *same.*

—ဘုရား, *n.* the Permanent, the Eternal, Jehovah, the Lord,
the Ancient of days ; *comp.* ဘုရားသခင်။

—သား, *n.* a permanent resident of a locality in contradis-
tinction to ခရီးသား, *n.* a temporary resident.

ထား, ၁ (*pron.* ဝား), *n.* a knife, a sword ; ထားလွယ်။ သူတို့လက်အောက်
တွင်ထားရတ်သည်ခံမိုလိုက်ရပါသည်။

—အိမ် (*pron.* အိမ်, as if one word), *n.* the sheath of a sword
or dagger, a scabbard.

—ဦး, *n.* the point of a knife or sword.

—ကလေး, *n.* a small knife, particularly a penknife ; မောင်းချ
ထားကလေး။

—ခုတ်, *v.* to hack or hew with a da.

—ခွန်, *n.* a da tax or taungya tax ; varies from Re. ၁ to
Rs. ၂ for each cultivator.

—တပ် (*pron.* ဒုတပ်), *v.* to be in a situation or circumstances
which will entail loss of life for others (chiefly used adver-

bially), *n.* one placed in said situation, as a hostage, or one in advance of an army.

ထားစူး (*pron.* ဝုး), *n.* a stiletto; ထားချွန်။

—ထေး (*pron.* ဝေးဇေး), *n.* medicine said to produce invulnerability (in men), but at the same time causing loss of procreative powers.

—ထိုး, *v.* to stab; ထားထိုးမှု, *n.* a stabbing case.

—မိဋ်, *v.* to have the power of life and death.

—မြ, *see* ထားမြ။

—မြီး, *v.* to be invulnerable to a da or sword cut [da-proof].

—ဝ (*pron.* ဝေ), *n.* a large knife, the hatchet and axe of the Burmese.

—ဝဏ်, *n.* the *Millettia extensa*, *K.*

—ဝဠီးချ (*pron.* ဒါဝဠီးချ) (ဝေ), a term applied to land which has become the property of the owner by right of his having been the first to clear it of jungle.

—မိဏ်ထွံမိဏ်ရွာ, *v. lit.* "to rain das and spears," *i.e.*, to be a period of much fighting and slaughter.

—မောဏ် (*pron.* ဒမောဏ်), *n.* a knife with a protuberant back, used chiefly in whittling; ကြိဏ် and ထွေဏ်။

—မြ (ထားမြ), *n.* a dacoit, a bandit, brigand, bushranger; ထောပန်းထားမြ, hence ဖင်ထောထားမြ, *n.* a pirate, corsair.

—မျှောင် (*pron.* ဒမျှောင်) (ထားမြောင်), *n.* a short sword worn in the waist, a single-edged dagger.

—မိုး, *n.* a knife-handle, a hilt.

—မိုးထက်တာ, *n.* the guard of a hilt.

—ရွတ်, *n.* the blade of a sword or knife.

—ထင်းထင်း, *n.* a Kachyin da (with a demi-scabbard); ထင်းကင်းထာ။

—ထိုတ်, *n.* formerly a kind of sword-bearer in the palace at Mandalay.

—ထွတ် (*pron.* ထားထွတ်), *adv.* a sword or da without the scabbard, a naked sword; သူမိုးကိုထားထွတ်နှင့်ထိုတ်သည်။

—ထွတ် (*pron.* ဒထွတ်), *n.* a sword suspended from the shoulder or at the side.

—ထွတ်ရတ် (*pron.* ဒထွတ်ရတ်), *adv.* not right opposite, or not at right angles.

—ထွတ်ထား, *v.* to give to the edge of the sword.

ထားသားများ, *n.* a sportsman's knife (English), containing cork-screw, screw-driver, lancet, saw, punch, two or three blades, &c.

—သိမ်း, *v.* to make a cessation of hostilities.

—သွား, *n.* the edge of a knife or sword.

—သွေးကျောက်, *n.* a grindstone or hone; ထားသွေး, *v.* to sharpen a knife or da. [Stones for making grindstones are found in a creek a little west of Katha, Upper Burma.]

ထား, ၂, *v.* to put, place; *comp.* ထည့်, to set aside, except, not to mention, to leave, suffer to remain. [Note.—This verb is probably more used in conjunction with other verbs, except နေ perhaps, than any other in the Burmese language; ဤထောက်၍၊ ငြိတ်ကား ဖုၤဒိပ်ကျွန်းကို ထားထိပြီး။ ကျွန်းငယ်နှစ်ထောင်နှင့်လကွ၊ လေးကျွန်းထုံးကိုပင် သိမ်းလှူ၍။ မင်းပြုမည် ဆိုသော်လည်း။ မင်းပြုထိုက်သောထုန်းလကွဏာရှိ၏။ မြင်ဘူးမှသာထားလိုကြားမှမကြားဘူး။ ထစောင့်မှသာထားထိုက်ပါ။ အခန်းထဲမှထားစေမမရှိ။

—ခွဲ (in Upper Burma frequently *pron.* ထွဲ), *v.* to leave on going away; စင်ဘူးသားကလေးကျွန်းတော်ဆီမှထားခွဲပါ။

ထားငယ် (from ထား and ငယ်? ထက်ငယ်?) (*pron.* ခေငယ်), *n.* a Tavoyan, the town of Tavoy.

—ဆောင်, *n.* a certain wing in the palace occupied by Tavoyans.

—ပေါင်း, *n.* a low roof, a substitute for a deck in an open boat.

—ခိုင်း (ပင်း), *n.* the Rangoon creeper.

ထိ, *v.* to touch, come in contact, hit, less than ခိုက်; *comp.* ထို့ (ထိ ခု ပါ နှင့်ညီညွတ်သည်), in conjunction with ငါး it means to make a "take" of fish; ထယ်ငါးထိသည်, to make a large "take" of fish—(1) ငွေများထွန် ထို့ငွေချင်းထိထုခမ်းဆိုက်ရသည်; (2) အကလေးကိုမထိပါနှင့်, do not please touch the child; (3) ရဲလျှင်ထိစမ်း, if you are brave, try and touch me; (4) သူ့ကိုထိ ခိုက်မပြောပါနှင့်, do not please speak against him.

—ကထောက်, *n.* a match, a combustible substance used for kindling a fire; မီး။

—ထပါးရဲထပါး, *adv.* in the way of frequent petty annoyance, as in throwing out dark hints regarding another's conduct in his presence; ထိထပါးမိထပါးပြောထွင်မခံဘူး, if you speak to me in an annoyingly suggestive manner, I shall not put up with it.

—ကပေါက်, *n.* a buckle.

ထိ ကပေါက်ကြိုး, *n.* a saddle-girth; *v.* to buckle, fasten with a buckle.

——ကပေါက်ထွာ, *n.* the tongue or catch of a buckle.

——ကရုံး (ပင်) (from ရှင်း, *v.* to gather up), *n.* the sensitive plant.

——ခရင်း (*pron.* ထိခရင်း), *n.* a kind of greenish insect, the sting of which is very painful.

——ခိုက်, *v.* to strike against, *see* ခိုက်, more than ထိ (to be wounded; ကခြားထိခိုက်သည့်ဒဏ်ရာခံခဲ့ပါ).

——ပါး, *v.*; *see* ထိ, မသေဘူး, ထိပါးရုံသာရှိသည်, he is not dead, he is merely wounded, [also used with နှောင့်ရှက်, *e.g.*, ထိပါးနှောင့်ရှက်မရှိစေရ].

——ခွ, *v.* (to wound slightly in passing); *see* the parts.

ထိတ်, ၁, *n.* stocks for confinement.

——ထွင်, —ကန့်ထန်ထွင်, *n.* the pin or crossbar of a pair of stocks.

——ဝတ်, *v.* to put in the stocks.

——တုံး, *n.*; *see* ထိတ်။

——ထရက် (ထိတ်ထထက်), *n.* a certain ornament for a child's neck.

ထိတ်, ၂, *v.* to startle, be frightened; လန့်သည်, ထိတ်ခနဲရှိ, ထိတ်ခနဲလန့်။

——ပြေး, *v.* to get a sudden start.

——ရွံ့, *v.* to stand in awe of; ဝန်းမင်းကလည်းအရှင်ဘုရားကိုတတ်ထိပ်ရွံ့ပါသည်။

——လန့်, *v.*; *see* ထိတ်, ကျွန်ုပ်ကြွေးရှင်များကိုပွဲထဲမှာပတ်ပမ်းပါစေ့သည်အခါ ရုတ်တရက်ထိတ်သွားသည်။

ထိန်, ၁, *v.* to shine, be luminous, brilliant; *comp.* ထောက် and ထွန်း; chiefly used in an adverbial form as an intensive to words of light and brightness; *generally* implying that in the light, or brightness, *yellow* rays, or colours, predominate.

——ဝင်း, —ဝါ —(၁) လဆာလိုက်တာထိန်လို, the moonlight is so bright as to be shining; (၂) ရန်ကုန်မြို့မှာခါတိမ်းအိမ်ဒေထွန်းလိုက်တာထိန်လို, at Rangoon the gas lamps are so bright as to be brilliant; (၃) မိုးဗန်းထိန်ထိန်ထွန်းမှအိမ်ရာကထသည်, I rose from my bed when it was broad daylight; (၄) မန္တလေးမြို့မှာညအခါမီးလောင်သောကြောင့်ထိန်ထိန်ထွန်းဝင်းနေရော, owing to there being a fire at Mandalay at night time, it was as if the whole town had been brilliantly illuminated.

ထိန် (ပင်), ၂ (ထိမ်) (Pali ကဓမ္မ), *n.* a species of coffee-wort, the *Nauclea cordifolia*, *M.*

——ထုထား (ထိမ်ထုထား), *n.* the *Nauclea sessilifolia*, *K.*

ထိန်းသေး, *n.* the *Nauclea parvifolia*.

ထိန်း (Pali thina), indifference, want of respect or reverence, စိတ်
 ချမ်းသာခြင်း, according to M.B., 434, "Thina, sleep, that
 which refreshes or calms the mind."

—မိဉ္ဇ (mijja), drowsiness (မိတ်ခြင်းခြင်း), that which prevents the
 body from performing any work. It is sometimes said
 that thina has the same effect upon the body that mijja
 (မိဉ္ဇ) has upon the mind.—*Ibid* ; ထိန်းမိဉ္ဇဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်ပါ။

ထိန်း, *v.* used with a continuative affix, or in an adverbial form
 as an intensive to verbs of noise, tumult, &c. ; ထိုအခါအရာ
 မကသောထီးမှုတ်မျိုးတို့ကို တပြိုင်နက်တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။ မဟာသမုဒ္ဒရာ၌မထ
 ဝါမုတ္တ(သု)ဝေတ္ထု၌ ကျသောအထိကဲ့သို့။ ဥပမာအားဖြင့် ထိန်းထိန်းအသံမျိုးဖြစ်လေ၏၊
 in colloquial this word is not of very frequent occurrence ;
 it, however, occurs when speaking of the sound produced
 by the firing of a cannon ; ရွာထိရဲတုရားပေါ်ကအမြောက်သံထိန်းခဲ
 (*pron.* မိန်းခဲ) ကြားလိုက်သည်, မြိန်ခဲ has a similar meaning.

ထိန်း, ၁, *v.* to take care of, attend on, protect ; စောင့်သည်, to re-
 strain, to fasten with paste or glue (ကော်ထိန်း။ ရွှေထိန်းစက္ကူ)
 ထိန်း၍ထားသည်။ အထိန်း။ မင်းအကလေးကိုကောင်းကောင်းမထိန်းလျှင်
 ထဲကျထိန်မည်။ (၂) ကျုပ်မရှိသည့်အခါ မြင်းများကို ကောင်းကောင်း ထိန်း
 ကြည့်ရှုရမည်, when I am absent, take care of and look after
 my horses, please.

—ကျောင်း, *v.* to tend (as a goat-herd or cowherd) ; can also
 be used figuratively as in speaking of parents taking care
 of and watching their children. ကွင်းထဲမှာကျွဲများကိုထိန်းကျောင်း
 နေသည့်လူမောင်စံမြင်းထင်ပါကလား, the man who is tending the
 buffaloes in the kwin, is he not indeed Maung San
 Nyaing ?

—ကြပ်, *v.* to oversee and direct authoritatively ; ဝံ့ထိုမှိုက်ရန်မပြစ်
 အောင်ထိန်းကြပ်ကြည့်ရှုပါ, look after and keep order in the pwé
 so that there may be no quarrel.

—ချီ, *v.* (to take care of as a nurse or bearer) ; *see* the parts.

—ထ, *v.* ; *see* ထိန်း, 1st def. ; rare in colloquial, but found in
 writing ; ထိန်းထမိုက်ထွေးဝေးထော်ထွေးသည်, from a work called
 the ဇွဲနားထော်ထွေး။

—ထိန်း, *v.* (to see to, put through, dispatch, as a matter of
 business) ; *see* the parts.

ထိန်း, ၂, *v.* to make the sound which the word indicates.
 သေနတ်ထိန်းခဲ (pron. မိန်းခဲ) ကြားသည်။ ပျောက်ပျောက်ပျောက်ပျောက်
 ပြောက်ပြောက်ပြောက်ပြောက်နှင့် သေနတ်ထိန်းကြားသည်, as in troops
 firing a *feu de joie*.

ထိန်းထင်, *v.* to make a reverberating sound like thunder.

ထိန်းထိန်း (*pron.* ဖိန်းဖိန်း), *adv.* loudly, thunderingly ; ခဏခဏထိန်း၊ ထိန်းအသံကြားထိုးထိန်းမပျော်နိုင်တော့။ အိပ်ပေါ်ကိုထိန်းထိန်းနင်းတက်တာသလို။ ဆိုင်းပျားထိန်းထိန်းထိန်းထိန်းနှင့်ကြားသည်။

ထိပ်, *n.* a top, summit ; အခေါင်, အထွဋ်, applied also to the end of the tongue, a finger, or a toe ; *comp.* အဖျား။

—ထိပ်နာ, *n.* a disease in the forepart of the head [causing the person suffering from it to be continually snuffling ; ဖွတ်ဆိန်နာ] .

—ကွတ်, *n.* a round spot shaved on the top of the head.

—စိပ်, *n.* the division between the forehead and the top of the head.

—ခေါင်ထင်, —စုထင်, —ထား, *n.* titles politely given to female members of the blood royal ; ထိပ်ထင် was frequently given to male members also ; ဝေလှထိပ်ခေါင်ထင်။

—ဝေဝင်း, *n.* the side of the head.

—ဆံ, —ဆံ, —ဆံကြိုး, *n.* a mooring rope, a cable attached to the head or stern of a ship or boat.

—ပေါက်ခေါင်းကွဲ, *Anglicè* with a “broken head.”

—ပေါက်, *n.* a species of mango.

—ဖြောင်, *v.* to be bald on the top of the head.

—ဖျား, *n.* ; *see* ထိပ်။

—ထယ်, *n.* the centre of the top of the head.

—ဝ, ၁, *n.* the top or summit of a pagoda before the ထီး is put on ; the end, as of a log, with respect to its surface, as သစ်ထီးထိပ်ဝထယ်မျှထောက်ရှိသနည်း, how large is the log at its end ? sometimes applied to rivers ; ဖြစ်ထိပ်။

—မြင့်, *v.* to be high-crowned.

ထိပ်, *v.* to keep back, conceal, not reveal (what ought to be revealed).

—ချန် (*pron.* ထိန်ချန်), —ဝှက်, *v.* same ; အရှင်မင်းကြီး၏ရာထူးဝတ်ထော် ကိုစောင့်ထိန်းထောက်နေရသူဖြစ်သည်နှင့်အညီကျေးဇူးသစ္စာထောင်ရှိသိုင်း။ အရှင်ရန်သူစင်စစ်မှန်လျှင်အမှုကိုမထိပ်ဝှက်သာ။ အလိုပါအလိုတူ မပြုသင့်ဖြစ်၍သာ ထောက်ထားရခြင်းဖြစ်ပါသည်ဟုချောစားစေ၏။ (၂) အမှုပျားကိုထိပ်ချန်လျှင် မင်းနှင့်ငါနှင့်တွေ့မည်, if you keep back matters, you and I will quarrel (ရန် understood before တွေ့).

ထိမ်းမြန်း, —(ထိမ်းမြား), *v.* to marry, unite in marriage, perform some marriage ceremony ; မင်္ဂလာဆောင်သည် ; *comp.* ပေးစား ; ဆောင်နှင်း, *v.* ; *see* the parts. သားထော်ဝေသန္တရာမင်းသားနှင့်ထိမ်း

မြားမင်္ဂလာဆောင်ပြီးလျှင် * * * ထိသိက်မြောက်သွန်း၏။ ထိမ်းမှန်း, *v.* to betroth, give in marriage while the parties are young; ပြီးမောင်ကလေးသွီးနှင်းပြီးလျှင် မြှောက်ပေးသွင်းနှင့် ထိမ်းမှန်းထားဒယ်သို့ထိတင်ကြားဝါသည်, I hear that U Maung Gale's daughter is betrothed to U Gywet Pyu's son.

ထိမ်းမှတ်, *v.* to designate, make out, set up as a mark, memorial. Der. အထိမ်းအမှတ်—(၁) ခင်ဘျားပုဆိုးဆိုလျှင်တာဝန်ထိမ်းမှတ်သားသထ, if you say it is your puhso, what mark have you put on it? (၂) သည်လူ ၂ ယောက်ထိမ်းမှတ်သည့်အချက်တစ်ခုရှိပြီ, these two men have something pre-arranged between them.

ထိ, *v.* to fear, reverence, stand in awe of; ခန့်ညားသည်။ ရိုသေသည်။ ထေးမားသည်; not used as a single verb; hence မထိတရီ, မထိမဲ့စား။ မထိမဲ့မြင် (most common); မထိထေးစား, *adv.* disrespectfully, irreverentially; မရိုမသေ။

—မထင်, *adv.* undauntedly, fearlessly; also used as a verb, *e.g.*, မငိုလိုလူ ထိမထင်လူး။ ထယ် သည်လူကြီးများကို မထိမဲ့မြင် လှုပ်ထက် သည်, this man behaves very disrespectfully to lugiya.

ထိတမာ, *n.* a thing (used when it would be undesirable to mention the specific name, as stolen property, illicit opium, &c.; an opium-smoker who had left his daily quota of opium behind, after having started on a journey, would say, လျှပ်ထိတမာကလေးများမေ့နေရင်ပါပြီ, which would be understood to mean that he had left the drug and vessels for preparing it, together with his opium-pipe, at home). This word has a similar meaning often to ထိုထိမိထိ; it is, however, oftener used in a bad than a good sense.

ထီး, ၁, *n.* an umbrella.

—အံ့, *n.* the frame of sticks that supports the spread of an umbrella.

—လှင်, *n.* a kind of official umbrella, deeply *curved*, carried over high officials.

—ချိုးစည်ဖောက် (*pron.* ထီးချိုးစည်ဖောက်), *v. lit.* "to break the (white) umbrella (handle) and perforate the drum (the great drum of the palace)," in allusion to the custom, on the demise of a king, of breaking the royal umbrella and perforating the great drum (ဗထိုရ်သည်).

—ခရိုင်, *n.* the ring which holds the spoke of an umbrella and moves on the handle.

—ဝကားနန်းဝကား, ၁, *n. lit.* "courtly language," but it is now often used in a *reproachful* sense to denote the affectation

of polished and refined language by one of low, ignoble antecedents or station in life, *e.g.*, ထီးဝထားနန်းဝထားပြောသည်။

ထီးဆောင်းမင်း. —ဘုရား, *Anglicè* a “crowned head”; ထီးဘုရား ဂဆတ်မြောက်။

—ညွန့်, —နန်းညွှောက်, *n.* a scion of royalty.

—ထင်, *v.* to place an umbrella (on a pagoda); ရွှေတိဂုံဘုရားထီး ထောင်ထင်သည်။

—ထောင်မိုး, *n.* the bearer of a royal or official umbrella.

—နီ, *n.* a red umbrella carried over officials; ထီးနီနားရွက်ရွှေချ [carried over a ထင်မှူး or သွေခံကြီး].

—နားရွက်, *n.* the cap of an umbrella.

—ဖြူ, *n.* the royal white umbrella only carried over the king and his chief queen (ထောင်နန်းမတော်).

—ရိုးနန်းစည်, *n.* a royal dynasty; နန်းရိုးထီးရိုးနန်းစည်။

—ထက်, *n.* an umbrella.

—ရိုးဝါး, *n.* the kind of bamboo from which Burman umbrellas are made.

—ထံနန်းထံ, *n.* courtly pronunciation.

ထီး, 2, to be simple, alone, solitary; chiefly used adjectively; hence ထီးထီး, *adv.* by itself, without company. Der. အထီး ထပ်ပြင်ထဲမှာတစ်တည်းရှိထီးထီးရှိသည် (or ထီးနေသည်), as it is the only one house in the paddy plain, it has a solitary situation.

—တထီးထီး, *adv.* singly, solitarily; သည်အမှုထီးတထီးထီးဖြစ်နေသည်, this matter remains unique of its kind.

ထီးတိုင်းက (ငှက်), *n.* a kind of large bird (fabulous), [said to be able to carry a man on its back.] (Pali ဝါရက).

ထ, 1, *v.* to pound, hammer, beat; နှက်သည်။ရိုက်သည် (in some applications); *comp.* ထေ; also strike moderately hard with the closed fist as in shampooing—(1) ကျွန်တော်နဖူးကိုထက်ထီး နှင့်ထုပါသည်, he rapped my forehead with his fist; (2) ထင်း မပေါ်မှာရှိသည့် ဒီထုံးများကို ထုမှသာထွင်လမ်းကိုခင်းနိုင်မည်, it will be only by breaking up the baked clay balls on the road that you will be able to metal it; (3) ဝန်းပဲထံထုံးကိုပေပေါ်တွင်ထင်၍ထု နှင့်ထုသည်။

—ခြေ (ထုချေ), *v.* to pulverize by pounding, to disprove, refute, ချေပသည်။ထုခြေ (ချေ) ပြောဆိုရှင်းလင်း။—သည်ထားခံအမှုကိုကောင်းမွန် စွာထုခြေ (ချေ) နိုင်ဟန် မပေါ်မရှိ, there is no probability of the accused being able to refute the charge.

ထုခွဲ (ထုခွဲ), *v.* to sell off ; ထုခွဲ၍ရောင်းသည်—(၁) ဥစ္စာပစ္စည်းများထုခွဲပြီးမှကြွေးမြီများပေးဆပ်နိုင်ပါမည်။ (၂) ထက်သမားများသစ်တုံးကိုသစ်ထွါ၍ထင်းပုတ်နှင့်ထုခွဲသည်။

—ရိုက်, *v.* [to pound and smite.—S.] ; *see* the parts.

ထု, ၂, *v.* to carve, engrave, sculpture ; ထုထုပ်သည်—(၁) သစ်ထားကိုထုထုပ်လား, can you carve in wood ? (၂) မန္တလေးသားများရှင်ပွားဆင်းထုများကိုထုထုပ်သည်, the Mandalay men are skilled in sculpturing images of Buddh.

ထုတ်, *v.* to take out, produce, bring to light ; ဖော်သည်, to take extracts from writing ; *comp.* နှုတ်, to put out ; ထွက်စေသည်။ မြင်းစောင်းကထုတ်စဉ်ထပ်မြှိုးထူးသည်။ (၂) ပုံနှိပ်သည်စာအုပ်အတိုးမထုတ်နိုင်လျှင် စာအစောင်စောင်က စကားများကို ထုတ်ရေးသားသည်။ (၃) တရားခံများကိုနစ်နာစေစေထောင်မှထုတ်ယူသည်ကိုဖြင့်လိုက်ပါရ။

—ဖော်, *v.* to bring forth to view, to disclose, to make a display of ; သည်သူမိကျွေးငှားကိုသောကထုတ်ဖော်၍ပြောတတ်သည်, this man is in the habit of frequently making a display, and talking, about the benefits (he has conferred on others, being understood).

ထုတ်ချင်း, *adv.* straight through crosswise.

—ခပ်, *v.* to go straight through with violence (ထုတ်ချင်းပေါက်), to pass through a substance as a bullet, cannon ball—(၁) ငြိမ်ကပ်ကိုတွဲနှင့်ထိုးလိုက်လျှင် ထုတ်ချင်းခပ်ပေါက်သွားသည်။ (၂) ရဟန်းတို့များရွာမှထုတ်ချင်းခပ်၍ထွင်းသောခရီးကို ထီးတိန်တို့ဖြင့်စီးဆောင်း၍ သွားကောင်းသည်။

ထုတ်ချောက်, *adv.* directly, at once, *pref.* to ရောက်။ဝန်ထောက်မင်းဆိပ်အရှေ့ဖက်ကထာသင်းကိုလိုက်သွားလျှင်။ ထုရားကြီးကိုထုတ်ချောက်ရောက်နိုင်သည်။ (၂) ပြည်မြို့ကိုထုတ်ချောက်ရောက်အောင်သွားပါ။

ထုတ်ထုတ်, *adv.* pulsatorily ; [သွေးထုတ်ထုတ် (*pron.* ဒုတ်ဒုတ်) ဒုန်သည်].

ထုတ္တရ, *n.* the trogon, a bird with beautiful plumes.

ထုတ်, ၁, *n.* a cross-beam, on which the plate of a roof (ချောက်) is made to rest (a tie beam).

—စီးချောက်, *n.* ; *see* ချောက်။

—ဆီး, —ဆီးကစား, —ဆီးတင်းကစား, —တီး, —တီးကစား ပုံဆီးကစား, &c. ; *v.* to play gantlet.

—ဖြန်, *n.* a short cross-beam above the main one.

ထုပ်, ၂, *v.* to wrap up as in a bundle, or bind up as in a package. Der. အထုပ်။နက်ဝန်စောစောခရီးသွားရမည်လိုပုဆိုးအင်္ကျီများကို ကောင်းမွန်စွာထုပ်ထားလိုက်ပါ။ (၂) သည်အထုပ်နှင့်အရိုးထုပ်မည်လိုကြံဒါး။ [*i.e.*, to live all one's life in any service or employ].

—ရိုက်, *v.* ; *see* the parts ; သားငယ်ကိုထုပ်ရိုက်၍နှို့တိုက်သည်။

ထုပ်ပိုး, *v.* to pack up for conveyance ; ဝန်ထုပ်များကိုအသင့်ထုပ်ပိုး၍
ထားပါ။

—ရစ်, *v.* to wrap up by several involutions—(၁) ကျွန်တော်ခြေအ
မွန်ပေးပါသည်။ သတ္တဗ္ဗတို့နှင့် ထုပ်ရစ်လိုက်ပါ။ (၂) ထည်ထားကို သံချေးမ
ထက်နိုင်အောင်အဝတ်နှင့်ထုပ်ရစ်ထားလိုက်ပါ, wrap up this with a
cloth so that it cannot rust ; (၃) ထုန်းကြိုးမျှအထောင်းကိုကြိုးဖြင့်
ထုပ်ရစ်၍ခေါင်းသွင်းတတ်သည်။

ထုံ, ၁, *n.* a mixture of metals arranged for certain alchemical
treatment ; ထုံသည်။

ထုံ, ၂, *v.* to perfume, make odorous by infusing or otherwise
applying an odoriferous substance, to imbue with, to be
imbued with naturally ; ဝါသနာရှိသည်။ ဝါသနာထုံသည်။ Der. အ
ထုံ—(၁) သစ်ထာထဲမှာ ပုဆိုးအင်္ကျီများကို အမွှေးနံ့သာဖြင့်ထုံထားသည်, he
perfumes the puhsoes and jackets in the box with sweet
scents ; (၂) ဆေးထိပ်များကိုအရက်ရေမွှေးတို့ဖြင့်ထုံထားသည်, he per-
fumes the cheroots with spirits and scent ; (၃) ခင်ဘျား
ဇာတ်ပွဲရုပ်သေးပွဲများကိုဝါသနာထုံရုံသား, have you a predilection
for zat and marionette pwès ?

—သင်း, *v.* ; see သင်း။

ထုံ, ၃, *v.* to be numb, benumb, torpid, stupefied ; *comp.* ကျွန်
တော်အကြောအချင်ထုံနေသည် ထာမျှမထုပ်နိုင်မထိုင်နိုင်တူး, my sinews
and tendons are deprived of sensation, I cannot do any
work.

—ထိုင်, *v.* to be insensible, unimpressible ; ထုံထိုင်၍နေသည်။ ထုံနာ
ထိုင်နေသည်။

—ကျွန်, *v.* same.

—ဂိ, —ဗျာဉ်, *n.* diseases said to be prevalent at Mogaung,
Upper Burma.

—နာ, *n.* the disease, of which there are two kinds, ထုံနာရိ
(*pron.* ထုံနရိ), when the patient keeps in flesh, and ထုံနာ
ခြောက် (*pron.* ထုံနခြောက်), when he grows thin.

—ဗေ, *v.* to be apathetic ; chiefly used as an adjective, as in
the phrase an apathetic person.

—ဗေဗေ, *adv.* in an indifferent, nonchalant manner ; ထုံထုံ
ဗေသည်ထုံ။ မိုင်းထုံရေကိုပေါ့ပေါ့ပါးပါးလုပ်ပေးရပါ။

—ဗျော့, *n.* a disease of women.

ထုံး, ၁ (probably from ထုံး, to tie), *n.* a precedent, way, manner,
custom ; အထမ်း။ အရိုး။ ဝေလှေ။ နည်း။ ; ရှေ့ထုံးရှေ့နည်းဖြင့်ရှိပါသည်, as
for that matter, there are precedents (*i.e.*, to the matter
in hand).

ထုံးစံ (most common), ဖြော (မြန်မာ), ထုံးစံများထိပ်ရှင်စည်ကိုအလွန်စိုးပါသည်, I am very apprehensive of Burmese customs disappearing.

—ဖွဲ့, *v.* to make a rule, settle, determine ; ဥပဒေထားသည်။ ဖြောန်း—တမ်း, —ရိုး (ထုံးတမ်းစနစ်တင်ထွင်ရပ်သည်)။

—သက်သေ, *n.* an example, a precedent (ထုံးနည်း)။

—ယောင်း, *n.* common law, *i.e.*, which derives its authority from long usage or custom.

ထုံး, 2, lime ; hence ဖောက်ထုံး, slaked lime ; မဖောက်ထုံး, unslaked lime.

—ကျက်ထက်ရေ, *n.* water impregnated with lime.

—ကျောက်, *n.* limestone.

—နီ, —ဖြူ, *n.* red and white lime, chewed with betel.

—ဖုတ်, *v.* to burn limestone to form lime.

—ဖို, *n.* a lime-kiln.

—ထူး, *n.* a chunam box.

ထုံး, 3, *n.* a pond or lake formed by a flow of water from another or from an arm of the sea.

—ဆိုင်, *n.* same.

ထုံး, 4, *v.* to tie in a knot. Der. အထုံး။

—ရိုင်း, *v.* to mark at intervals (infrequent) ; ထုံးရိုင်းထုံးရိုင်း, at intervals, is much more frequently used.

—ဖွဲ့, *v.* to tie in a knot.

—မြတ် (commonly *pron.* မိတ်), *v.* ; see above, 2nd def. ; ရှေးသောအခါ။ ထုရေရှင်ထယ်ကြွယ်သောသူဌေးသားသည်။ ဤထုံး၏ ကစားရာတွင်။ အထုံး၍ အစားအသောက်မမှန်ဖြစ်လေ၏, in days of yore, the son of a merchant who possessed eighty hundred millions of money, when (playing at) turning a somersault, twisted his intestines into a knot and became irregular in his eating and drinking ; (2) မြို့ထို သွားသည်ထင်းမှာရေထုံးရိုင်းထုံးရိုင်းရှိသည်, there is water at intervals on the road going to the city.

ထု, 1, *v.* to raise into an erect posture, to raise one's self into an erect posture (as in getting up from bed)—နတ်ဖန်ထွန်းထောင် ဆိပ်တိုင်များထိုးထိုးထွင်းထွင်းနေခင်အခါ။ (2) ဆိပ်ရေမှထုနိုင်ပါ, I cannot raise myself up in bed.

—ထောင်, *v.* to erect, set up as a building or city, or a business distinct from others—(1) ထွန်းထောင်ယခုမှထွက်တက်များထိုးထွင်းနိုင်ပါသည်, it is only now that I am able to set up a

boat and oars ; (2) မအုပင်မြို့ထူးသောင် သည်မှာ ထယ်ထောက်ကြာပြီထဲ၊
how long ago is it since Ma-ubin was founded ?

ထူး, 2, *v.* to be thick, not thin ; မပါး, to be thick, close together, မပါး, *comp.* 88 ; *fig.* to be dull, stupid, thick-headed [to become hypertrophied (*lit.* to "thicken"), as the skin of the face and extremities of the fingers, ears, &c., in leprosy ; ထွတ် is also used]—(1) သည်ပုဆိုးထယ်မသားထူးသည်, the texture of this puhso is very thick ; (2) ထယ်ထောထူးသည်, the jungle is very dense ; (3) ထယ်ထူးသည်ထူး, a very stupid man ; (4) ခောင်သာထွန်းအသားအရေထူးကုန်ပြီ နှုတ်အဝတ်ခင်း (5) ထယ်ထူးသည်အင်္ကျီ, a very thick jacket.

—ထပ်, *v.* same, 2nd def. ; သည်ပွဲမှာထယ်ထူးထူးသည်ကြည့်စရာမရှိ ထူး, the people are very crowded in this pwe ; there is no place from which to look on.

—ထဲး, *v.* (ထူထဲ), same in both senses ; particularly applied to close-woven cloth—(1) ထယ်ထူးထူးသည်အင်္ကျီ, a very thick jacket ; (2) သည်မြင်းထယ်ထူးထူးသည်မြင်း အစီးအနင်းတယ်ခံသည်, this horse is very stoutly built, it stands a great deal of riding.

—ပြော (*pron.* ထူးပြော), to be numerous (to be prevalent as disease)—ထူးထပ်ပေါများ။ ယခုအခါရန်ကုန်မြို့မှာကျောက်ပေါက် ရောဂါထပ်ထူးပြောသည်။ (2) သူရီးသားပြောထူးပြောသည့်အရပ်, a locality where thieves and dacoits are very numerous.

—ထူးထူးကြီး, —ထူးထူး, *n.* same as ထူးထူးကြီး, stupid, thick-headed.

ထူး, 1, *n.* a natural hole, cavity in the earth ; not used singly.

—ခေါင်း, —ထွင်း, *n.* same ; ထူးထွင်းထဲကမြွေထွက်တာသည်။

—ပေါက်, *n.* a hole, passage, through from side to side ; ပေါက် frequently follows ထူး as a *verb*, *e.g.*, ထူးပေါက်၍တာမိုးပေါက်သွားသည်။

ထူး, 2, *n.* a halter or fetter of iron or rope.

—ခတ်, —ထည့်, *v.* to put on a halter or fetter, *e.g.*, ဆင်ဆိုးထိုး ထူးခတ်ရသည်, as the elephant is vicious, one has to put a fetter on it.

ထူး, 3, *v.* to differ from others, be diverse, whether for the better or the worse, to be singular, uncommon ; *comp.* ဆန်း။ *Der.* အထူးထူး and ထူးထူး ထယ်ထူးသည်ထူး (in a bad or a good sense).

—ခြား, *v.* same—သည်ထူးထူးအပြောအဆိုအနေအထိုင်အသွားအလာအထွန် (ကွဲကွဲ) ထူးခြားသည်။

—ချွန်, *v.* to exceed, surpass in skill or execution ; ဣာထံပညာထူးချွန်သောသူ။

ထူးဆန်း (*pron.* ထူးဖန်း), *v.* to be unusual, exceptional, rare, marvellous, peculiar ; ထူးထူးဆန်းဆန်းသည့်ထိထိ, extraordinary intelligence — ငှက်ကုလားအုတ် အတွန်ထူးဆန်းသော ငှက်ဖြစ်ပါသည်, the ostrich is a most singular bird.

— ငွေ, *v.* to be diverse, various, diversified ; *see* ငွေ, 1, unusual, extraordinary, particular—(1) ဦးကုလားထူးထူး ငွေငွေ မပြောဘူး, U Kula did not mention anything particular ; (2) ကျွန်တော်သည်အမှုတွင်ထူးထူးငွေငွေမပြောလိုပါဘူး, I do not wish to say anything particular in this case.

— ပြား, *v.* to be various. Der. အထူးထူးအပြားပြား—(1) ယခုကာလ ထူးထူးပြားပြားသိထင်းစကားများသည်, in these days there are all sorts of wonderful rumours.

— ထည်, *v.* same with ထူးဆန်း။ it is generally *pron.* ထည် in ordinary conversation, *e.g.*, ထူးထူးထည်ထည်, something out of the way (*see* ထိတ်တဒေသ), (ထူးထူးထည်ထည်ရှိသည်။) ကဲ့ ထည်းထူးခြား။ ကဲ့ထွဲထူးခြား။

ထူး, 4, *v.* to reply to a call ; ခေါ်တွင်ထူးပါလား, when called, answer (can you not ?) ; (2) ခေါ်တွင်ထူးလိုက်ပါလား, when he calls, answer him (can you not ?) [observe the force of လိုက်, implying that some third person is urging the person called to reply] ; ဘုရားထူးသည်။ ခင်ဘုားထူးသည်။ ရှင်ထူးသည်။ တော်ထူးသည်။

ထေယသိဝါသက (ထေယသိဝါသက) or ထေယသိဝါသ (Pali ထေယ, to steal, and သိဝါသ, associate), *n.* one who assumes the appearance of a priest and thereby steals the fellowship of priests (or one who, when a priest, simulates that he has passed a greater number of Lents than he really has ; ထေရ်မိုး။)

ထေရ် (*pron.* ထည်, Pali), *n.* a Buddhist priest of not less than five years' standing ; there are three classes, အနုထရ် or မဏ္ဍိမထည် (*comp.* မထရ်), and မဟာထရ်, composed of those who have been respectively five, ten, and fifteen years in succession in the priesthood ; *see* မထရ်. [Note.—Strictly speaking no priest has a right to the title of မဟာထရ် unless he has passed twenty Lents in the priesthood.]

ထေ့ပြော, *v.* to speak in an allusive, bantering manner (colloquial).

ထေ့သံ, 1, *n.* a light accented sound ; အောက်မြစ်သံ။

ထေး, *v.* to calk with pitch or other similar substance ; ငွေကိုထေး ထတ်ခဲ့လား, can you calk a boat ?

— ကျပ်, 2, *see* ကျပ်။

— ကြောင်းပတ်သေး, *n.* the calked seams in a boat—(1) ခင်ဘုား ငွေထေးကြောင်းပတ်သေးထွတ်ခဲ့လား။ မထွတ်ထိုမှီခင်ဘုား အဘိုး ချိုချိုနှင့် ရောင်းသည်မဟုတ်လား။

ထေးဝာ, *v.*; *see* ဝာ, 2.

- ထောက်, 1, *v.* to prop up (*comp.* ၃), to support, maintain, afford assistance; ကုသည်။ ညီသည်။ ဝေသည်။ Der. အထောက်, *n.* a prop, stay, brace (survey terms; ထက်ထာထောက်, a left off-set); ထောက် (*pron.* ခေါတ်) is used in describing a horse's height, *e.g.*, သည်မြင်းထယ်ထောက်ကောင်းသည့်, this horse is of a very good height; ထောက်သုထောင်ပြည့်သည့်မြင်း, a horse whose height is fully 3 cubits (13 hands 2 inches). Der. အထောက်အရံ။ ထောက် with ထုတ် means to ricochet as a bullet, *e.g.*, မြေကြီးကို ထုတ်ထောက်သွားသည်။ ထောက်, *n.* strut (P.W.D.); ထောက် (ငြော), to put words into another's mouth; to prompt as in acting — (1) သည်နေရာရေထောက်မိသလား။ (as in feeling the bottom in wading a river, &c.); (2) ကျွန်ုပ်တို့မြင်းဆိုသည့်အခါ မှားလှင် ထောက်ပါခင်ကျား။

— ခံ, *v.* (to support with a prop); *see* the parts—မောင်မင်းသက် လေထောက်ခံပြုရန်ရှိ၏လား, have you any rebutting evidence to produce?

— ခွ, *n.* a supporting crotch, a crutch.

— ထို, *n.* a short prop under a floor (*pron.* either as spelt or ခေါက်ထို); သည်အိမ်အောက်ကထောက်ထိုကိုခံထားသည့်, this house has short props supporting it underneath.

— ပင့်, — ပုံ, — ဝ, *see* ထောက်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောသူတို့ကိုငွေရှိသောသူများ ကထောက်ရန် (or ထောက်ပံ့ရန်), အလွန်ကောင်းပါသည်။

ထောက်, 2, *v.* to consider, ဆင်ခြင်သည်; not used singly in this sense; to have regard to, have respect to, to have regard to, feel for, စာသည်။ ညွှာသည်။ Der. အထောက်။ သည်အမှုတွင်ခင် ကျားမျက်နှာကိုမထောက်နိုင်ပါ။

— မြင့် (ထောက်မျှင့်), *v.* to consider, weigh, estimate in the mind; ကျွန်ုပ်အထူးပြောရန်မရှိအမှုကိုထောက်မြင့်လိုသဖြင့်ပါစေ့။

— စာ, — ညွှာ, *v.* to have regard to, feel for; မိမိဆွေမျိုးကိုအလွန် ထောက်ညွှာလှင်မကြာမကြာငွေချေးချင်သည်။

— ထား, *v.* to have regard or respect to.

— မျှော် (ထောက်မြှော်), *v.*; *see* the parts.

— ရှု, *v.* to consider (ထောက်ရှုမျှော်စူး); ကြီးထွယ်သည့်အကြံကိုမကြံ၍ ထောက်ရှုမျှော်စူးမှကောင်းသည်။

— တွင်း, *v.* to inquire into, take measures to know [especially in the way of doing so for some official]; သည်အ ကြောင်းအရာကိုထောက်တွင်းပါဦး, make further inquiry into the circumstances (of the case). [ထောက်တွင်းချက်ပေး to give, ထောက်တွင်းချက်ရ to receive, information. Much used in

Upper Burma, though being gradually supplanted by the Lower Burma terms ထိထင်းဝေး and ထိထင်းချ်.

ထောက်ကျွန် (ထောက်ကြွေ), *n.* a name common to two species of terminalia, the *T. alata* and the *T. crenulata* (Pali အဋ္ဌါန)။

ထောင်ခွာ (ဝင်), *n.* the chaste tree, *M.* The leaves are eaten with curry.

—ဝ (ဝင်), *n.* the *Turpinia pomifera*.

ထောင်, ၁, *n.* a prison, jail for malefactors ; နှောင်ဆိပ်။

—ကျ, *v.* to be imprisoned.

—ကုံး (ထောင်ကုံး), a Jailor (of doubtful usage) ; ထောင်ကောင်း။

—ချ, *v.* to put into a prison, to confine in a prison, or Jail.

—ခါ, *v.* to make delivery. Formerly, in Upper Burma, to release prisoners when a Jail was overcrowded, or with a view of obtaining merit as on the occasion of the King's coronation ; the new year, &c.

—ချုပ်ဝါရင်း, *n.* a Jail commitment warrant.

—စာချို, —စာရေး, *n.* the clerk of a Jail.

—ထသက် (*pron.* ထောင့်ထသက်), *n.* imprisonment for life (ထောင်ထသက်တကျွန်းရှိခတ်), transportation for life ; ထောင်ထသက်မီရင် ဆည်း။

—တံခါး, *n.* a Jail gate.

—ထ, *v.* to rise in mutiny as the inmates of a Jail, ထောင်ပုန်ကန်။

—ဒဏ်, *n.* the punishment of imprisonment.

—ဝါးကွက်, *n.* an executioner (အာဏာသား)။

—ပိုင်စန့်, *n.* a superintendent of a Jail.

—ဖြာထာ, *n.* a Jail warder.

—ဖောက်ပြေး, *v.* to escape from a Jail ; ထောင်ဖောက်, to break Jail.

—မှု, *n.* a Jailor.

—ဝင်စာခံ, *v.* to present a petition to the Jail authorities for the purpose of interviewing a prisoner.

—သား, *n.* an inmate of a Jail.

ထောင်, ၂, *v.* to set a trap, take measures to entrap ; ယုံထောင်ကြက် ထောင်။ ခေါင်းထောင်။ ဆတ်ထောင်။ ငါးထောင်, &c.

—ချောက် (*pron.* ဂျောက်), *n.* a trap.

—မိ, *v.* to entrap, catch in a trap (ထောင်ချောက်မိ)။

ထောင်, 3, *v.* to place in an upright position ; *comp.* ထူ, to be proud, haughty, unhumbléd, unyielding, obstinate, stubborn ; မာနထောင်သည်, to be eaten up with pride ; ထောင်လိုက် (*pron.* ဒေါင်လိုက်), *adv.* in an upright position ; ထောင်လိုက်ထား။

—ထား, *v.* same, 2nd def.

—ပျဉ် (*pron.* ထောင်ပျဉ်), *n.* a board used for closing up or partitioning a house (ပျဉ်ထောင်).

—ထွား, *v.* to be proud, arrogant, *see* မာန။

ထောင့်, *v.* to bend, curve, make a corner or angle ; *comp.* ကွေ, to put into a corner, out of the way (as stolen cattle ကွေထောင်ထားသည်), conceal by subterfuges and circumventions (to prevaricate, equivocate, quibble in speech, ထောင့်ဖြော), to be somewhat ambiguous in meaning ; စောင်းထောင့်, *n.* a bend, corner, angle ; [အိမ်ထောင့်ပုံ, *n.* a sectional drawing of a house ; အပြင်ထောင့်, *n.* an exterior angle ; အတွင်းထောင့်, *n.* interior angle] —(1) ကျွန်တော်အိမ်မှထွက်သွားသည့်ပစ္စည်းအဝေးထိုးရောက်သေးမည်မထင်ပါ။ သည်အနီးအပါးတွင် ထောင်ထားထိခိုက်မည် or ထောင့်မှတ်ထားထိခိုက်မည်။ (2) ငါ့ကိုထောင့်မဖြောနှင့်, do not quibble to me ; (3) ခင်ဆွားစာရေးသည်မှာ အဓိပ္ပါယ်မပြေပြစ် စောင်းထောင့်သည်, regarding the letter you have written, the meaning of it is not coherent, the language is ambiguous.

—ကြား (*pron.* ဒေါင့်ကြား), *n.* a corner, hole, cranny ; ထောင့်ကြို ထောင့်ကြား။

—ကွယ်, *v.* ; *see* ထောင့်, 2nd def.

—ကွေ, *n.* the inside of an angle or bend, hence ပင်ထယ်ထောင့် ကွေ (or ပင်ထယ်ထောင့်ကွေး), a bay or gulf.

—ချွန် (*pron.* ဒေါင့်ချွန်), *n.* an acute angle ; *comp.* ထောင့်ဖြေ။

—စွန်း (*pron.* ဒေါင့်စွန်း), *n.* the outside of an angle or bend.

—ထန်း (*pron.* ဒေါင့်ထန်း), *n.* the diagonal of a square or parallelogram ; *adv.* diagonally, cornerwise.

—ဖြတ် (*pron.* ဒေါင့်ဖြတ်), *n.* a chord subtending the segment of a circle or curve ; *adv.* diagonally, cornerwise.

—ဖြေ, *n.* an obtuse angle.

—ဝှက်, *v.* *see* ထောင့်, 2nd def.

ထောင်း, *v.* to pound, as with a pestle or the elbow ; *comp.* ထူထောင်းထုခိုက်နှက်။

—ထောင်း, *adv.* fine as powder ; ညက်ညက် (ထောင်းထောင်းကြေ), to be reduced to a fine powder, to be ground to dust, to be trodden down as grass, paddy ; figuratively to be ruined, destroyed, annihilated ; မြိုထောင်းထောင်းကြေ။ ထူထောင်းထောင်း

ကြေ။ ထောင်းထောင်းကြေ has also the meaning of နှံဝပ်၊ နှံပြား, *e.g.*, ထော့ကိုထောင်းထောင်းကြေအောင်ရှာသည်။ in a mass or cloud of fine particles, as dust (ပုတ်ထောင်းထောင်းထ or ထထောင်းထောင်းထ) or smoke (မြွေမီးထောင်ထိုင်မီးခိုးထောင်းထောင်းထသည်), or vapour, heat, steam (မြင်းမျှားကိုနံနက်ခင်းစောစောရေချိုးပေးသည့်အခါ၊ ကိုက်ကအငွေ့ထောင်းထောင်းထသည်) ; figuratively applied to strong passion (ချောင်းချောင်း) ကိလေသာမာန်ထောင်းထောင်းထသည်။ ဧဝံထောင်းထောင်းထသည် (also applied to cobras ; မြွေဟောက်ပါးပျဉ်းထောင်းထောင်းထသည်).

ထောပတ်, *n.* ghee, butter ; နန်းစွန်ထောပတ်။ ထောပတ်ထမင်း။

—စည်, *n.* a tin of (preserved) butter.

ထောပနာ (ထောမနာ), *see* next.

ထောမနာ (Pali), *v.* to praise, laud, extol, *see* ချီးမွမ်း။

ထောလထက် (ထောလထတ်), *n.* a shrub, [the leaves are used for washing the head. It is supposed to free the head from dandruff].

ထော့နဲ့, *adv.* lamely, limpingly, ထော့နဲ့ထွားသည် ; less than ထျှန်းနင်းထျှန်းနင်း။ ထော့နဲ့ထော့နဲ့နှံ့ထွားသည်။

ထော့, *v.* to stick out, as the lips, either naturally or as when vexed or angry ; နှုတ်ခမ်းထော့သည်, to be uneven, as the end or side of a thing at its junction with another ; ထမက်ထော့နေသည်။

—ငေါ, *see* the parts.

—မော်, *v.* to be proud, arrogant ; မာနထော်မော်သည်။ ထော်ထော်မော်မော်နိုင်သည်။ စကားပြောထော်မော်သည် (infrequent).

—ထော်, *v.* to stick up unevenly ; used adverbially (infrequent) ; မျက်မွေးထော်ထော်။ မော်ထိုထောင်ကြည့်ထူးပါ။

—ထော်ကန်လန်, *adv.* same (most common) ; ထော်ထော်ကန်လန်ထုတ်ထုတ်သည်။ ထော်ထော်ကန်လန်ပြောထုတ်သည်။ (ထန်ကျင်ထက် ပြောထုတ်သည်).

ထို, *pron. a.* that (colloquial) ထို (*pron.* ထို when immediately preceding အပြစ်။ ကြောင့်။ အထူးနည်းထူ).

—မှဤမှ, *adv.* hither and thither (*lit.* thither and hither), *e.g.*, အမိကိုရှာ၍မထွေ မမြင်သည်ရှိသော်။ ထိုမှဤမှပြေးလျက်, &c., p. 118. Wéthandara, equivalent to the colloquial phrase ထောင်ပြေးမြောက်ပြေး။

—ထို, *pron. a.* such, of that sort (*adv.* thus.—S.) [Note.—ထို is sometimes reduplicated to form a plural, as ထိုထိုဥစ္စာ, those things ; also used with ဤ in a reduplicated form, ထိုထိုဤဤ။

e.g., ထိုထိုဤဤ ရောဂါများသည်။ ထိုထိုဤဤဝကားများသည်။ ထိုထိုဤဤ အစားအသောက်များသည်။

ထိုက်, *v.* to be worth, have a certain value, more or less, to deserve, merit, be worthy of, to be suitable, fit, ထန်သည်။ Der. အထိုးထိုက်။ အထိုက် (ထိုက်သည့်အားထွေရာ, *adv.* in a befitting, suitable manner, as is befitting or proper)—(1) ထန်ချောသည့်ခြင်းမင်းရိုးဆူထာသူဌေးကြီးများနှင့်သာထိုက်သည်, a very handsome horse, it is only suitable for officials or great merchants; (2) ထိုက်နှင့်သူ, according to his deserts.

—ထန်, ထျောက်, သက်, same—(1) ထိညည်းမင်းသားနှင့်ထိုက်ထန်သောမင်းသွီးကိုရွေးချယ်လျှင်။ ဓမ္မရာဇာမင်း၏သွီးပုထိုးထိုက်သည်ထုထွေ၍။ * * * when they chose a befitting princess for Prince Theinzi, they said “the King of Maddarit’s daughter is an appropriate princess for him”; they petitioned; (2) ထရားထိုက်သက်ရာအမှုကိုခိုင်လှိုင်။ ကျွန်တော်ကြောင့်ပါမည်, if the case is decided according to what is proper in law, *i.e.*, on its merits, I shall be satisfied.

ထိုက်ထိုက်, *adv.* thickly; ထုထု pref. to ၁ 2 [*e.g.*, အဝီထေထိုက်ထိုက် (ထုထု) မံပါ] and ၃ 3 [*e.g.*, ပုဆိုးထိုက်သားထိုက်ထိုက် (ထုထု) ၃ပါ].

ထိုင်, *v.* to sit.

—စား, *v.* to live in ease (*i.e.*, without being obliged to work for one’s living); it is also used in a *reproachful* sense when addressing or speaking of indolent persons—(1) မောင်ကြွက်မြို့ဥစ္စာပစ္စည်းပေါ်သောဘုကြောင့်ထာမျှမထိုင်ချသူ။ ထိုင်စားရသည်။ (2) သည်ထူပါမျှမထိုင်ချင်သူ။ ထိုင်စားချင်သည်, this man is not inclined to work, he desires to live in ease.

—မထိမ်းအင်္ကျီ, *a.* short coat.

ထိုင်း, *v.* to be damp, so as to stick together; မသွက်, to be heavy, stupid, sluggish as the ear (နားထိုင်း), or mind (ညာဏ်ထိုင်း)—(1) နေ့စည်မမြတ်မိလ္လာသောဘုကြောင့်အဝတ်အစားများထိုင်းလျန်ပြီ။ (2) ဆူဆေး။ ထိုင်းနေပြီ, the effervescing medicine has become inert.

—မည်း (ထိုင်းမျည်း) (*pron.* as spelt), (*see* မိုက်မြည်း); *see* next (infrequent). This word is occasionally used by elderly persons when admonishing young people.

—နှိုင်း, *v.* to be dull, sluggish, inert; applied to mind or person; သည်ထူနေပုံထိုင်ပုံ (မွေးထုံးကြီးနှင့်) ထိုင်းထိုင်းနှိုင်းနှိုင်းထက်ရှိသည်။

ထိုး, *v.* to thrust at, in, or through; to work, operate on; of various application; [ထားနှင့်ထိုး, *v.* to stab with a knife; ထားမျှောင်နှင့်ထိုး, *v.* to stab with a dagger; ထက်ထီးနှင့်ထိုး, *v.* to strike (from the shoulder) with the fist; တွံနှင့်ထိုး, *v.* to

spear], to make letters, figures, marks, &c. on any substance (ထိပ်ထိုး, *v.* to write the title of a writing on the outside, to write an address), to write, engrave, cut in wood, stone, &c.; ကမ္ဘည်းထိုးသည်။ ကမ္ဘည်းထိပ်စာထိုးသည်။ မှော်ကွန်းထိုးသည်။ ရာဇဝင်ထိုးသည်, to make an historical record (to play at certain games of chance; အနီထောင်ထိုး။ ကြိုးထိုးသည်), (to sting as some reptiles, insects, such as the scorpion, wasp, carpenter bee; ကင်းပြီးကောက်ထိုး။ နကြယ်ထိုး။ မိထန်းထိုးသည်)။

ထိုးကြွင့်, *v.* to shoot as pain; ထိုးကြွင့်ပြီးနာသည်။

—ကြိုး, *n.* tape or bobbin made by hand; *comp.* ကျပ်ကြိုး။

—ကွင်း, *n.* a tattooed spot; ထိုးကွင်းခါးထွဏ်းထိုးကွင်းခူးထွဏ်း ထိုးကွင်းမြေပိုက်။

—ကွင်းဆရာ, *n.* a tattooer (*lit.* professor of tattooing), also styled မှင်ကြောင်ဆရာ (polite).

—ကွင်းထိုး, *v.* to tattoo.

—ကွက်, *v.*; *see* the parts (to pierce and open by lacerating or rending); ကျိုးထင်းထက်အသေကောင်ပုပ်ကိုထိုးခွသည်။

—ထံ, *n.* a fiddle-stick, ramrod, piston and such like.

—ထံကြိုး, *n.* the string of a fiddle-stick.

—ထွင်း, *v.* to penetrate into (a subject), to invent, originate (by strength of genius), to possess powers of perscrutation; ဝန္တီရသထာဝ။

—ပုန့်, *n.* a kind of bread made of glutinous rice, jaggery, &c.

—ခါး, *n.* a bamboo pole used for impelling boats.

ထွန် or ဒွန် (ပင်), *n.* a timber tree belonging to the genus *eriolæna*, *M.*

ထွပင် or ဒွပင် (ပင်), *n.* the *Kydia calycina*.

ထွက်, *v.* to go or come out, to rise, as a celestial luminary, [to project, protrude, to leave the starting-post as in a race; to leave a port; mooring-place, or station, as a ship, boat, a (railway) train. Der. အထွက်—(1) မောင်ဖြူ မနေ့က ထွက် သွားသည်, Maung Phyu left yesterday; (2) လထွက်လျှင်ရေထက်သည်ဟုပင်ထက်သားများအထွက်ကြသည်။ (3) အထွန်းထွက်နေသည်, the head-land projects; (4) တောဝက်ထွက်ထိုးမိသောထွက်နေသည်။ (5) မြင်း ၂ ကောင်ထွက်လာပြီ, the two horses have started; (6) မီးရထားထွက်သွားပြီ, the train has left]; [to leave a service or employ, အထွက်မှထွက်သည်]။

—ထွန်, *n.* exports.

—မျှိန်, *n.* time of departure.

ထွက်စီး, *v.* to issue, flow out.

—နပ်, *v.* to present, offer (obsolete); ထွက်စားနပ်စားပြုသည်, to commit petty acts of extortion; ထွက်ပြတ်စားသည်။

—ပြေး, *v.* to run away, to decamp, abscond.

—ဝ, *n.* an outlet, an exit.

ထွင်, *v.* to clear, clear out or away, as a thorn from the flesh, ဆူးထွင်; or trees and bushes from the ground, ထစ်ပင်ထွင်; ရှိထွင်, one kind of ရှင်းထင်ထုတ်သစ်, to clear, disentangle hair (ထံပင်ထွင်), thread (ခြည်ခင်းထွင်); ဖျင်သည်။သင်သည်, to elucidate or make clear a matter of business, အမှုထွင် (infrequent); အိမ်အနားပတ်ထည်ထော့ထုတ်ထိုက်ထိုက်ပါ, clear the jungle round the house.

ထွင်း, *v.* to make a hole into by excavating some part of the substance, as by a chisel or gouge, to scoop out; ခေါင်းထွင်း။ ဆီဆုံထွင်း။ထိုင်ထွင်း။နတ်ထွင်းသည်။ခံထွင်းထမင်းထိုင်ခိုင်းထား, can the mouth formed by the nats suffer hunger? (This phrase is quoted by persons either by way of self-encouragement or to encourage others when in reduced and straitened circumstances).

ထွတ်, 1, *n.* a fleshy excrescence, whether indolent (*i.e.*, causing little or no pain), မြင်းဖု, or cancerous, နုထွတ်။ထွတ်ဆိုးနာပေါက်။ ထွတ်မြင်းနားပေါက်။—မျက်နှာအထွတ်ထွတ်နှင့်အနာကြီးစွဲပြီ။

ထွတ်, 2, to be very tender, delicate; more than နု; applied to leaves, fruit (သစ်သီးသစ်ရွက်မျှားနုထွတ်ထွတ်ကလေး), the flesh, &c.; used adverbially or combined with နု, *which see*—(1) သည်နှာထွတ်ထွတ်ကလေးရှိသေးသည်, (2) သည်သစ်ပင် အထုံးအရပ်ကြီးသော်လည်းထွတ်ထွတ်ကလေးရှိသေးသည်။နုလိုက်တာထွတ်ထွတ်။

ထွန်, *n.* a kind of harrow used for a plough; *comp.* ထတ်, *v.* to harrow, to drag as an anchor: ထွန် is also used as a verb; ထွန်းထွန်း။ထတ်ထွန်း။ထွန်တိုက်ထွန်။ [The ထွန် is used 'for making furrows for planting peas, millet, sesamum.']

—ကိုင်, *n.* the curved handle of a harrow.

—ကြောင်း, *n.* a furrow made by a harrow, နဲ။

—ချေး, *n.* the dirt, rubbish, &c., collected by the teeth of a harrow.

—ခြပ် (*pron.* ထွန်ပြင်), *n.* a rake.

—ထုံး, *n.* the stock of a harrow in which the teeth are fixed; ထွန်ထုံးချွတ်, *lit.* to unyoke bullocks from a harrow in Upper Burma ထွန်ထုံးချွတ် (*pron.* ထွန်ထုံးချွတ်) is used to express the *time* when bullocks, or buffaloes, are unyoked, *i.e.*, about 9 a.m., hence it denotes a period of time (like ထွင်းခံဝင်။ ထွင်းခံပြန်)။ ထွန်ထုံးချွတ်မျှန်။

- ထွန် တုံးထောင်, *v.* to set the stock of the harrow on one end after finishing work.
- ထုံးမိတ်, —ထုံးပြင် (ထွန်ထုံးပစ်), *v.* to finish the work of harrowing.
- ထောင်လိုက်, *v.* to set the stock of the harrow on one end, in order to make a deep furrow or trench (ထွန်စောင်လိုက်).
- ထက်မိတ်မျိုး, *v.* to harrow and sow seed; ထွန်ဘိုထက်ဘိုကောင်းသည့်နား။
- ရေးကြောင်း, *n.* a mark made by the tooth of a harrow.
- ထင်မြေ, *n.* cultivated ground.
- သန်, *n.* the shaft of a harrow.
- ထွား, *n.* the tooth of a harrow; ထွန်ထုံးစွန်းထွင်ကြီးသောလယ်ထွင်သားအားပြောဆိုလိုက်ပင်မှားချေသောကြောင့်၎င်းအားအမိုက်အရာရောက်ချေပြီ။
- ထွန်, *v.* to twitch (*intrans.*) as by a short, spasmodic contraction of a fibre or muscle; ထွန်ထွန်လူးအောင်နာသည်, to roll from side to side in convulsive agony; မြွေဟောက်ခါးကိုဒုတ်နှံ့ရိုက်ထားလိုထွန်ထွန်လူးနေသည်။
- ထွန်း, *v.* to shine, emit light; အရောင်, to make shine, cause to be light; ထင်းစေသည်, to kindle; ညှိသည်, to appear, be distinguished, conspicuous, resplendent; more than ထင်ပေါ်—(၁) သည်ညဟယ်ယရောင် ထွန်းသည်။ သည်စာတွင်ရှိသည့်စာထုံးကိုတတ်နိုင်သည်။ (၂) မှောင်မိုက်ခဲ့ပြီ။ ဖထောင်းတိုင်ကိုမီးထွန်းလိုက်ပါ။
- ကား, —ထောက်, —ပေါက်, —ထင်း, *v.* same, 1st def.—(၁) သည်မြို့မှာထက်သူကြွေးထွန်းကားနေသကဲ့သို့, whose influence is prominent in this town? (၂) ခင်ဗျားမိမိယမိုက်ကျွင်တနေ့ထက်တနေ့ထွန်းပမီနှင့် ခြေ။ (၃) ထွန်းထွန်းပေါက်ပေါက်ကြံနိုင်သည့်လူမဟုတ်ပါ, he is not a man who can plan anything in a vigorous, pushing manner.
- ထွပ်, *v.* to squeeze (out of a shell or socket); *comp.* ထွပ် and ဖျပ် (rare).
- ထွာ, ၁, *v.* to measure with a span. Der. အထွာ and တိုင်းထွာ, *e.g.*, တစ်ထောက်ရှည်သထ်သိရအောင်ထွာလိုက်စမ်းပါ, span it, please, in order to know how long it is.
- ထွာ, ၂, *v.* to mince with a knife, the point remaining unmoved and the handle rising at each stroke, နှာ, *e.g.*, ဆေးကိုထားစောက်ဖြင့်ထွာသည်။
- ထွား, *v.* to be stout, large (burly), or chubby as a child. (*Note.*—ထွား usually implies that the person (or animal) spoken of is large or stout for his (or its) age; တယ်သောက်ထွားသည့်အကလေးရယ်လို့, what a stout chubby child he is !

ထွေးထွင်း, —*ဖွဲ*, *v.*; *see* the parts ; ထယ်ထွေးထွင်းသည့်မြင်း, *n.* a very stout, big horse (ထွေးဖွဲ can be also used in the same sense).

—ရှား, *v.*, *see* ထွေး ; used adverbially (rare).

ထွေးထွေး, *adv.* fine as powder ; ညက်ညက်။တထောင့်ငါးရာကိစေသာထွေးထွေးညက်ညက်။ ပတ်ဖျက်ချက်တွင် အောင်မြင်တော်မူ သောကြောင့် ထဂဝါယူသောအမည်နာမကိုရသည်, because he cut to pieces, destroyed to fine powder, and overcame the one thousand five hundred evil passions, he received the appellation of Bagawa ; ထွေးထွေး is infrequent in colloquial.

ထို့, *int.* expressive of disgust ; သည်ထူထုပ်ထာထယ်ရှုံ့စရာကောင်းသည်။ ထို့။

ထွေ, 1, *v.* to be diverse, different from itself, various, diversified ; ထူးထွေ။သည့်ထူထပ်ရောဂါထွေသည်, this man has many complications of disease.

—ထာကေထာ, *adv.* evasively, as in eluding a statement, question, or in trying to avoid doing anything ; or in backing out of an engagement ; ထွေထာကေထာနိုင်သည်။

—ထူး, *v.* same.

—ဖြား, *v.* same ; ထွေထွေဖြားဖြားကြံတတ်သောသူ, a person who schemes in many different ways (one who has many irons on the fire).

—ရာ, *v.* same ; used adverbially ; ထွေထွေရာရာ။ ထွေရာထေးပါး။ (ထေးပါး here appears to mean the four cardinal points of the compass) ; ကာလစမျိတ်ထွေရာထေးပါးတယ်များသည်, as is in accordance with the times, there is evil of many different kinds.

ထွေ, 2, *v.* to throw with a motion of the hand parallel with the ground in play, as in pitching quoits ; *comp.* တွဲ (to throw with a swinging motion of the arm).

—ကစား, *v.* to play at pitching quoits .

—ဖြစ် (ထွေပစ်), *v.* ; *see* ထွေ (most common).

—ဖြား, *n.* a quoit.

ထွေး, 1, *v.* to be mixed together ; ငါးမျှားပိုက်နှင့်မိသည့်အခါ။ထွေးနေထိသည်, be confused in a mass, မြှမ်းနှောသည်. Der. အထွေး။ ထူချင်းထွေး, to be confused in utterance ; စကားထွေး။ဆံထွေး, *v.* to be matted together as the hair, to wrap up with a cloth or blanket ; အဝတ်နှင့်ထွေး။မြေကိုသဏ္ဌထိနှင့်ထွေးသည်။

—ရော, —ရောရှုတ်တင် (*pron.* ခွေးယောရှုတ်တင်), —ရှုတ်, —ရှုတ်ရှုတ်တင်, —ထိုး, *see* the parts—(1) သည်သူနှစ်ဦးအရာရာထွေးရောရှုတ်

ထင်နေကြသည်, these two persons are intimately associated with each other in many different ways ; (2) ထရားထိုထရားခံ ထိုသည်။ အချင်းချင်းသတ်ပတ်ထွေးထိုးနေသည်ကိုမြင်ပါသည်။ (3) သူတို့နှစ်ယောက်သတ်ပတ်သည့်နေရာမှာထွေးထိုးရာများကိုမြင်၏။

ထွေးထိုးရပ်ပတ်, *v.* to be intricately involved.

ထွေး, 2, *v.* to spit ; ထံထွေးထွေးသည်, to spit out as water or food ; ခေထွေးပြင်လိုက်။ ထမင်းထုပ်ထွေးပြင်, it is not necessary to use ပြင် to spit water upon bamboo strips (နီး), strips of the *Thalia cannæformis* (သင်) and mats which are not finished in the meaning (နီးကိုရေနှင့်ထွေးသည်).

—အင်, —ခံ, *n.* a spittoon.

ထွေး, 3, *v.* to be the youngest ; not used as a verb. Der. အထွေး.

—ထော် (*pron.* ခွေးဒေါ်), *n.* (see ဒီထွေး), a mother's younger sister, a father's younger brother's wife.

ဒ (ဒထွေး)

(The eighteenth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of dentals.)

ဒင် (နာ), *n.* a disease at the roots of the hair, causing baldness (*Tinea tonsurans*). This disease is accompanied with intense itching, and is said to be more common among children than adults. The Burmese frequently say in a bantering way to children ကျောင်းသား ကလေးများသမိတ်ကို ပြောင်းအောင်မဆေးလျှင်ဒင်ပေါက်ထက်သည်။

ဒလွှဲထ (Pali), *n.* the south, ထောင် ; ဒလွှဲကဌာနမင်းကြီး, *n.* the Commissioner of the Southern Division, Upper Burma.

—ထညီ, *n.* the southern carriage or path of the sun.

—ထညီအစွန်း, *n.* the winter solstice.

—ထညီစွန်းတန်း, *n.* the Tropic of Capricorn.

ဒင်, *n.* the breech, butt-end of an instrument ; သေနတ်ဒင်နှင့်ဆောင်သည် (the head of a tattooing iron), also called ဒင်ဖု ; usually the figure of a belu, mermaid, &c., ဒင်ထင် ; ဒင်နှင့်အင်မမျှ, to be out of proportion, as a small horse harnessed to a large, heavy carriage.

—ဖု, *n.* a knot at the end of a rod.

—ထေးချီ, *v.* to be slow from idleness or reluctance ; ဒင်ထေးချီမနေပါနှင့် (rare).

ဒဂါး, *n.* a circular piece of metal stamped, whether for a coin or a medal ; ဒဂါးချိန်, weight in silver ; ဒဂါးထိပ်ပြုထုပ်, the of-

fence of counterfeiting coin (ခေါင်းထိုက်, a mint), (ခေါင်းစက်, machinery for manufacturing coin), (ခေါင်းသွန်းစက်သည့်ထန်ဆာ, coining tool or instrument), (ခေါင်းထိပ်ပြုလုပ်ရန် ထန်ဆာကိရိယာ, instruments for counterfeiting coin).

ခေါင်းခတ်, *v.* to stamp a coin or medal (ခေါင်းမှိတ်).

—ဖျက်, *v.* to deface coin.

—ထုပ်, *v.* to coin.

ခင်ခင်, *adv.* indicative of the sound which it imitates; ခင်ခင်မြည် intensive to words of hardness; ခင်ခင်ပါအောင်မာသည်, as a horse, bullock, or even a human being; ခင်ခင်ပါအောင်မာသည့်လူ။ ခင်ခင်မြည်အောင်မာသည့်လူ။

ခန္တရာရီ, *n.* a fiction, fable, tale of imagination; ခန္တရာရီစာ။

—ချဲ့, *v.* to write or relate fiction; in a secondary sense to be discursive in speech; ထယ်ခန္တရာရီချဲ့ပြောတတ်သည့်လူ။

ခနဲ, *n.* the toddy-palm tree [the *Nipa fruticans*] [the leaf of the said tree used in thatching; numerous in the delta of the Irrawaddy].

—ကာ, *v.* to cover the sides of a house with the leaves of the toddy-palm.

—ခြံ, *n.* a toddy tree plantation.

—ထော, *n.* an extensive plantation of toddy-palm trees.

—ထိုး, *v.* to double and pin the said leaf on a stick for thatching.

—ဖြစ် (ခနဲဖြစ်) (from ဖြစ်, to weave), *n.* a stick of the said leaf prepared for thatching; ခနဲတဖြစ်သွင်းပါရှိ။

—မိုး, *v.* to roof a house with the said leaves.

—ရည်, *n.* toddy, the juice of the toddy-palm tree; ထန်းရည်ဆိုင်, *n.* a licensed toddy shop [ခနဲရည်ဖူး, to be intoxicated with drinking toddy].

—ရည်ခါး, *n.* fermented toddy.

—ရည်ချို, *n.* fresh toddy just drawn from the tree.

ခနုတ်, *n.* a kind of buffalo with short horns, in Upper Burma called ခင်တို (*pron.* ဝင်မို).

ခနဲ (ခနဲနဲ), *n.* the *Calamus arborescens*, a palm growing to the height of 15 or 20 feet, common in marshy beds of streamlets.

ခန္တရူး (ခန္တရူး), *n.* sandalwood; see ခန္တရူး, which is the correct orthography.

ဒန္တဇာ (usually *pron.* ဒန္တ) (Pali ဒန္တ, *n.* a tooth, and ဇာ), *a.* dental, produced from the teeth; applied to consonants of the ဇာ class (ဇာ, ဇာ, ခ, ဓ, န, ဇာ, ဇာ, ဒန္တဇာအက္ခရာမည်ကုန်၏).

ဒန္တရို (နာ), *n.* a gum-boil.

ဒန္တရုံး (ပင်), (ဒန္တရုံး) (*pron.* ဒန္တ), *n.* the *Cassia fætida* plant. [The beans of this plant are said to be a fair substitute for coffee, and to have soporific properties, and the root is said to be efficacious in cases of scorpion bite. The leaves are eaten boiled, and called မိမိးကျလက်ဖက်].

ဒန္တဒလက်, *n.* the balsam plant; ဒလက်။

ဒန္တရင်ကောက် (*pron.* ဒလင်ဂေါက်), *n.* the climbing fern called by the Tavoyans ဒန္တရင်ကောက်. The Burmese make a pickle of the leaves; ဒန္တရင်ကောက်ချဉ်။

ဒန္တသတ္တန် (usually *pron.* ဒန္တသတ္တန်), *n.* the Indian horse-radish tree (an excellent substitute for horse-radish).

ဒန်, ၁, *n.* the henna tree, the leaves of which are used in staining the nails (yellow).

—ကျားကြီး, *n.* varieties of the said tree.

—ဆိုး, *v.* to stain (the nails) with the leaves of the henna.

ဒန်, ၂, *n.* a swing.

—မီး, *v.* to swing (*intrans.*).

—ဆင်, *v.* to erect a swing; ပုဆောင်မန်။ ဆူလောင်ညို့။ ဆူမောင်နံ။ ဒန်ဆင်ထိုးမီး။ ဆူဝတ်ထောင်သမိုင်းပြဇာတ်။

—မေက်, *v.* to suspend a rope to a cross rope in order to draw it tighter. It also means to be galled by a swing.

—မူး, *v.* to be giddy or dizzy from swinging.

—ထွေး (ဒန်းထွေး), *v.* to swing (*trans.*).

အမင်း, *n.* a kind of bamboo stake to trap fish; used only in the sea. [In a damin trap the side posts are called ကနင်တိုင်, the post planted in the ground and secured by a rattan rope ကနင်တိုင်, the rope itself ကျောက်ကြိုး, the upper transverse bamboo is called ကလန်, the lower one အောက်ကလန်, the rattan fastenings in the upper parts and sides are called ပန်းကြိုး။ မုဆိတ်ကြိုး and ပါးကြိုး, and the lowest fastening, securing the အောက်ကလန်, —မေးကြိုး, The funnel-shaped part of the trap is termed ကွန်ထောင်, and the two-pronged driving implement ဆဆောင်, the bamboo used for fixing the positions of the ကနင်တိုင်, ထိုးဝါး, and the large bamboo float ထော့ဝါး. Damian traps are made of ခုရင် and ထင်း bamboos.]

မင်းကြမ်း, *n.* unsieved ngapi, in contradistinction to ဆန်ခါးမင်း, sieved ngapi.

—ခွန်, *n.* revenue derived from the tax paid on damin traps.

—ငါးမိ, *n.* pressed fish, composed of all sorts, *see* မှိုင်ငါးမိ said to have been originally spelt ငါးပြည့်။

—ဆိပ်, *n.* a temporary fishing village, the residents of which are employed in the damin fishery (in the dry season).

—ဆွဲထုတ်, *v.* to buy (damin) ngapi wholesale (usually implying to load one's own boat) at one of the aforesaid villages in order to dispose of it subsequently, either alone in one of the large towns in Lower Burma where a trade in damin ngapi is carried on, or in Upper Burma.

—ထိ, *v.* to make a catch of fish for manufacturing damin ngapi.

—ထောင်, *v.* to catch fish in the above said trap, also to set up as an employer of labour in the damin fishing industry ; မင်းသူကြီး။

—ပွဲဝား, *n.* a damin ngapi broker.

—ဌေး, *n.* a boat used in damin fishing.

—ထမား, *n.* an employé in the damin fishing industry.

—သူကြီး, *n.* an employer of labour in the damin fishing industry.

ဒယ်အိုး, ဒယ်အိုးကင်း, *n.* a large iron pot or pan ; *comp.* အိုးကင်း ; [a cauldron, ရှားချက်သည့်ဒယ်အိုး, *n.* a cauldron for boiling cutch.]

ဒေကြမ်း (*pron.* ဒေပြင်း), *adv.* roughly, violently ; ဒေကြမ်းဆွားသည်။ ဒေကြမ်းလာသည် sometimes used as an intensive to words denoting plenty ; ဝမ်းဆန်ဒေကြမ်းပေါများသည့်အရပ်။

ဒေရင့် (from ရင့်, *v.* to trail), *adv.* in contact with the ground, touching and trailing. This word is allowable though a garment may not actually be *touching* the ground, but even when worn longer than is customary ; ပုဆိုးဒေရင့်ဝတ်သည့်အခါ မင်းသားပျက်လိုက်။ ထုတ်ဒေရင့်ဝတ်သည့်မန္တလေးသူလိုက်။ ပုဆိုးအောက်ကိုဒေရင့် ထိုက်နေပြီ။ မင်းပုဆိုးဝတ်ထဲဒေရင့်တိုက်နေပြီ။

—ဆွဲ, —တိုက်, *v.* to trail along the ground ; သည်အကလေးအဝတ်များကိုမနိုင်လို့ဒေရင့်ဆွဲလာသည်။

—ထုတ်, *adv.* trailingly, in disorder ; ဝန်းလှန်းဒေရင့်တင်ပန်လာသည့် မိန်းမ။ ဒေရင့်ထုတ်သည့်အကလေး။ အဝတ်ကပိုက်ရုံနှင့်။

—ထိ, *adv.* trailingly, as the train of a gown.

ဒရဝပ် (*pron.* ဒရဝပ်), *adv.* repeatedly and without intermission ; [မထပ်မနား has very often the same meaning] ; ထန်ခါကြီးရွာသို့ ဒရဝပ်ရောက်နေ၏။ ၎င်းရွာအကြောင်းအရာကိုမသိဘဲနေရိုးလာ။ ဒရဝပ်အိပ်သည်။ မြင်းဒရဝပ်စားရမှအားရသည်။

ဒရတွန်း (*pron.* ဒရဒွန်း), *n.* instantly, headlong, without regard to circumstances ; ဒရတွန်းသွားပါ။ သို့မဟုတ်မရှိဘဲနေလိမ့်မည်။ မောင်ဖြူ အုန်းပင်ပေါ်မှာ မြွေကြီးတွေ့လိုက်လို့ဒရတွန်း ထွေချလိုက်အကိတ်ကွတ်သည်။ အိပ်ပေါ်ကဒရတွန်းတွန်းချလိုစောက်ထိုးမှောက်သို့ကျသည်။

ဒရပေ, *adv.* lawlessly ; ဒရပေကျင့်သည်။ ဒရပေနိုင်သည်။ ဒရပေဆိုးသည် ; also used as an intensive to words denoting dirtiness, foulness ; ဒရပေညှပ်ပတ်အောင်စားသည်။ ရေဆိုးများဒရပေညှပ်ပတ်လိုက်တာ။ သောက်ချင်စရာထောင်မကောင်းဘူး။

ဒရယ်, *n.* porcine deer, *Cervus porcinus*.

ဒရေသောပါး (*pron.* ဒရေသောဗား), *adv.* in a hurried, precipitous manner ; ဒရေသောပါးသွားရသည်။ ဒရေ သောပါးစားရသည်။ ဒရေ သောပါးလိုက်ရသည်။ ဒရေသောပါးဖြေးလာသည် ; see ကတိတ်ကမိုက်။

ဒရွတ် (ဒရွတ်) (from ရွတ်, to be violent), *adv.* dragging along the ground, implying some degree of roughness and violence, more than ဒရင့်, but less than စွပ်။ ဒရွတ်ခံ။ ဒရိဒရွတ်ဆွဲ။

—ဆွဲ (ဒရွတ်ဆွဲ), *v.* to drag along with headlong violence by main force ; မလိုက်ဘူးခံလျှင်ဒရွတ်ဆွဲခေါ်ခဲ့ပါ။

—ဆီ (ဒရွတ်ဆီ), *adv.* same.

—ဆီထိုး (ဒရွတ်ဆီထိုး), *adv.* dragging with headlong violence.

ဒလက်, *n.* anything in the form of a cross made to turn round, as a twirling churn-staff, a turnstile, a bar-shot, &c. ; ထောင်ဖြေး ဖြောက်ဖြေးဒလက်သည်ထလိုဘဲ။

ဒလဟာ, *adv.* open, exposed ; *n.* an open plain ; လဟာပြင်။ သည်အိမ် အကာအရံမရှိ ဒလဟာနေသို့ လေထယ်လိုက်သည်။ သစ်ပင်သစ်ရိပ်ရှိရာမရှိ သည့်ဒလဟာပြင်ကြီးထဲမှာအထွန်နေပူသည်။

ဒလိန့် (from လိန့်, to roll), *n.* roller ; ထံဒလိန့်, *n.* an iron roller ; မြင်း ပေါ်မှဒလိန့် ခေါက် ကွေးကျလို ပေါင်ကျိုးသည်, (or မြင်းပေါ်ကကျလို ဒလိန့် ခေါက်ကွေးဖြေးသည်)။

ဒလိမ်း (from လိမ်း, to smear), *n.* a thick coating of tar, pitch, or any gum or tenacious substance.

—ထေး, *v.* to calk with such preparation.

—ထိုး, *v.* to smear with the same ; ဒလိမ်းထိုင်။ ဒလိမ်းကျင်း။

ဒလိမ်းကြမ်းမှောက်သို့, *adv.* over and over, heels over head, topsy-turvy ; ဒလိမ်းကြမ်းမှောက်သို့ချော်လည်း။ အမှုဒလိမ်းကြမ်းမှောက်သို့ဖြစ်ကုန်ပြီ။

ဒဝယ်ဗွင်း (ပင်), *n.* a kind of plant.

ဒဏ (pron. ဒဏ), the ဏ has the sound of thar (Pali), *a.* ten ; ထာဏ်။

ဒဏဝ (pron. ဒ, ဏ, ဝ), *a.* the tenth ; ဆယ်ခုမြောက်။

ဒဏသီလ, by abbreviation ဒဏသီ (Pali ဒဏ, ten, and သီလ, a religious duty), *n.* the ten duties which are to be performed by candidates for the priesthood, သာမဏေစောင့်ထိန်းရသည့်သီလ, and by religious people on days of worship ဥပုသ်နေ့ထုတ်တိုစောင့်ထိန်းသောဒဏသီ။ ဆယ်ပါးသီလ ; the dasa-sil or ten obligations binding upon the priest forbid—(1) The taking of life (ပါဏာတိပါတ်). (2) The taking of that which is not given (အဓိန္နာဒါနံ). (3) Sexual intercourse (အဗြဟ္မစရိယ). (4) The saying of that which is not true (မုသာဝါဒ). (5) The use of intoxicating drinks (သုရာမေဓိယဓမ္မပမာဒဌာနာ). (6) The eating of solid food after mid-day (မိကာလထောဇန). (7) Attendance upon dancing, singing, music, and masks (နန္ဒာရိယဝါဒီထိလူထုဒဏနဌာနာ). (8) The adorning of the body with flowers, and the use of perfumes, unguents (မာယာဝရုဗ္ဗိလေပနံ စါရုနမက္ခန္ဓာနိဗ္ဗာနဌာနာ). (9) The use of seats above the prescribed height, namely, one and a half cubits, (ဥစ္စာသယနမာယာသယနံ). (10) The receiving of gold and silver (ကာလဗ္ဗပရစ္ဆာဒပဋိဂ္ဂဟနံ).—M.B.

ဒဏတ် (ပဋိ), *n.* a kind of tree with a leaf rough to the touch like that of the teak.

ဒံ, *n.* copper regarded as the subject of some chemical or alchemical treatment (electro-plated ware ; Britannia metal ; ဒံစွန်း, an electro-plated spoon).

—ထတ်, *v.* to change copper in imitation of gold or silver ; ဒံထတ်ခက်ရင်း။ ဒံထတ်ပုကန်။ ဒံထတ်ဇေယျံ။ ဒဏ်ထတ်ထုံးဘူး။ ဒဏ်ထတ်ပုကန်။

ဒဏ် (or ဒဏ်) (Pali ဒဏ္ဍော), *n.* a stroke, blow, chastisement, punishment.

—ခတ်, *n.* to visit with punishment.

—ခံ (ဒဏ်ခံ), *v.* to suffer punishment (generally on behalf of another) ; ဒဏ်ထမ်း, *v.* to suffer punishment by carrying sand, water, as a သာမဏေ or ရဟန်း။

—ချ (ဒဏ်ချ), *v.* to free from the internal effects of punishment by a medical treatment, to mete out punishment.

—ချက် (ဒဏ်ချက်), *n.* a mark from a blow inflicted by way of punishment, a mark from any blow ; ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်။

—ငွေ (ဒဏ်ငွေ), *n.* a fine, mulct ; ဒဏ်ငွေဆောင်, to pay a fine.

—ထပ် (ဒဏ်ထပ်), *v.* to impose a fine or any punishment.

ဒဏ်ထား, *v.* to impose a penalty; ဒဏ်တင်။မင်းအထူးကိုကောင်းကောင်း
မထုပ်ထွင်းဒဏ်ထားရမိမည်, if you do not do your work properly,
I shall have to fine you.

—ထိ (ဒဏ်ထိ), *v.* to incur a penalty; ခေင်က ငွေ့ကိုခဲသည့်အတွက်
ဒဏ် ၁၀ ရိသည့်, Nga Khin incurred a penalty of Rs. 10 on
account of his abusing Nga Mhu.

—ထိုက် (ဒဏ်ထိုက်), *v.* to be deserving of punishment.

—ပေး (ဒဏ်ပေး), *v.* to punish, inflict punishment.

—ရာ (ဒဏ်ရာ), *n.*; *see* ဒဏ်ချက်။

ဒဏ် (Pali ဒဏ္ဍာ), *n.* an evil, calamity; တေးအန္တရာယ်။ တေးဒဏ်အန္တ
ရာယ် (colloquial).

ဒါန (Pali), *n.* a giving; ပေးခြင်း, a religious giving; ဘုဒ္ဓခြင်း, a reli-
gious gift; ဒါနဒါသ, giving to others inferior, inferior gifts,
i.e., using or enjoying the best things one's self and giving
inferior ones to others; ဒါနသဿာသ, giving gifts to others of
equal value to which one's self uses or enjoys; ဒါနသာမိ, giv-
ing gifts to others superior to anything one uses or enjoys
one's self; သဒ္ဓါဒါန, giving by faith in the benefits of ကံ (ကံထို
ယုံကြည်၍ဘုဒ္ဓခြင်း); သတ္တဗ္ဗဒါန, an offering made with great respect
to pōngyis; ကာယဒါန, giving flowers, food, fruit to travel-
lers, strangers, sick persons, &c.; အနုဂ္ဂဟိတဒါန, giving with-
out hesitation, freely, without grudging (မတွန့်မထိတ်), op-
posed to နုဂ္ဂဟိတဒါန, သဗ္ဗုဒ္ဓါဒါန, the gift of a righteous man;
အသဗ္ဗုဒ္ဓါဒါန, the gift of a wicked man.

—ဒါသ, *n.* a mean offering, such as might be properly made
to a servant or slave.

—ဝတ္ထု, *n.* a gift, an offering; အဘျ။

—သဿာသ, *n.* such an offering as might be properly made by
one friend to another.

—သာမိ, *n.* a liberal or princely offering; (ဒါနပတိ, *n.* a noble
giver).

ဒါရကာ (ဒါယကာ) (*pron.* ဒါယကာ), (Pali), *n.* one who contributes
to the support of religion and religious characters, a lay-
man, ကထာ; *comp.* ဥပါသကာ, ကျောင်းဒါရကာ။ဇရင်ဒါရကာ။ပစ္စည်း
ငှားဒါရကာ; *see* သာသနာဒါရကာမ (သာသနာဒါယိကာမ), *n.* a fe-
male contributor, &c.; ကထာမ။

ဒါဝီ, *n.* a certain golden ornament worn round about the neck
of women.

—ဆန်း (*pron.* ဒါဝီဆန်း), *n.* one kind of the same, often made
of silver as well as of gold; ဒါဝီဆန်းဆင်သည့် [the best are
made at Akyab].

ဝါယ (Pali), *n.* a male servant or slave ; ကွန်—ဝါယီ, *n.* a female servant or slave.

ဒိ, an abbreviation of ဒိဗ္ဗဝိညာဏ် (Pali), celestial wisdom, the wisdom of nats (*comp.* ဝ and အာ) ; နတ်မျက်စိကဲ့သို့မြင်ခြင်း။

* ဒီဇတြိတ် (Eng.), *n.* a district ; ဟံသာဝတီဒီဇတြိတ်နယ်။

—ရာအဝတ်ထရားသူကြီး, *n.* a District Magistrate, *see* နယ်စီရင်။

ဒိဋ္ဌ (pron. ဒိတ်ထ) (Pali), *n.* the space before one's eyes, presence ; မျက်မှောက်.—S.

—ကြား, *v.* to hear one's self.

—စွဲ, *v.* to identify ; တရားလိုများက ဖြေဆိုဒိဋ္ဌစွဲသလား။

—တွေ့, *v.* to meet or experience one's self.

—ပြော, *v.* to speak with certainty, to make a plain, unmistakable statement.

—မြင်, *v.* to behold with one's own eyes ; မင်းကိုယ်တိုင် ဒိဋ္ဌမြင်သလား။

—ရင်အပ်, *adv.* face to face ; ဒိဋ္ဌရင်အပ် ဈေးကွက်ရထားရလျှင် ကြေနှင်ပါရဲ့ (၏)။

—သက်သေ, *n.* an eye-witness.

—သိ, *v.* to know of one's own knowledge (in opposition to ယထာဓိ) ; သည်အကြောင်းကိုဒိဋ္ဌသိသလား။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယကံ, *n.* the influence of a good or evil deed which causes an immediate result, *i.e.*, in the present state of existence ; မျက်မှောက်တွင်အကျိုးပေးသည်။

ဒိဋ္ဌိ (Pali), *n.* opinion, doctrine ; အယူ, false opinion, heresy ; မှားသောအယူ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, a heretic, မှားသောအယူကိုယူသောသူ။ ဒိဋ္ဌိတက္ကထုန်း။

ဒိဋ္ဌါပါဒါနိ, *n.* an evil passion ; *v.* affection or cleaving ; ဒိဋ္ဌါပါဒါနိတရားစွဲထမ်းသောသူအပါယ်ဘွားစေတတ်သည်။

ဒိဋ္ဌါ (ထိတ်ထုံ), *n.* a writing explanatory of omens ; ဒိဋ္ဌါကျမ်း (ထိတ်ထုံ is said to be the correct orthography).

—ဆရာ, *n.* an oneirocritic.

ဒိဂ္ဂ (ထိတ်ထုံ) (Pali), *n.* a lunar day, one thirtieth part of a lunation.

ဒိနံ, *n.* curd, the curd of milk.

—ကထိုင်, *n.* curd in a soft state.

—ခဲ, *n.* cheese ; ဒိနံခဲထက်။

—ရည်, *n.* whey, buttermilk.

မိန့်ညှင်း (ထိန့်ညှင်း), *n.* a small species of kingfisher ; မိန့်ညှင်းမွေး, a kind of colour applied to oxen.

မိန်းစင်မိန်းနတ်, *n.* a kind of nat, supposed to cause an abused husband to be infatuated with his wife, or an abused wife to be infatuated with her husband, *see* နတ်.

—စွဲ, —ပူး, —ဝမ်း, *v.* to be under the infatuation of an abused husband who cannot give up his wife, [or of an abused wife who cannot give up her husband].

မိန်းမိန်း (ထိန်းထိန်း), *adv.* indicative of the noise which it imitates.

မိ, *n.* the tide ; scarcely used singly ; မိချေ

—ကျ, *v.* to ebb.

—ဆိုင် (*pron.* မိမိုင်), the place where tides meet.

—ထက်, *v.* to flow, as the tide.

—မိုး (*pron.* မိမိုး), the copper worm.

—ချေ, *n.* the tide.

—ထိုး, *n.* the bore (in a river).

မိဂဓိအောင်ချက်, *n.* a court decree ; မိဂဓိအနိုင်ချသူ, a decree holder.

မီလ, ၁ (Pali), *a.* long ; ရှည်သော။ ခုလ (Pali), short ; မီဃသံ။ ခုလသံ။

မီလ, ၂ (Pali), *n.* the first of the five parts into which the Buddhist scriptures are sometimes divided (မီလဒိကာထ်ကျမ်း).

မီဃာဝု, *n.* son of Maha Zanecca.

မိဝဘီ (Eng.), *n.* December.—S.

မိဝ (Pali), *n.* an island ; ကျွန်း also means an oil light ; မိဝထိမီး။

—ရာဇ်, *n.* the sovereign of a continent or great island.

—ဝင်, *n.* a history of continents or great islands.

မိထိုး, *n.* a baked clay ball, which, when broken up, is used for metalling roads ; မိထိုးခင်း။

မီး, *n.* a cry of boys in certain games. [It is said to have originated in the cry made by grown-up people urging bullocks to fight, and then imitated by boys when playing at pretending to be bullocks fighting.]

မီးမီး, *adv.* profusely, freely, or rapidly ; applied to tears ; မျက်ရည် မီးမီးကျအောင်မိသည်, perspiration ; မောလိုက်တာ မြွေးမီးမီးကျသည်, blood, rain, &c. ; သွေးမီးမီးဆင်းသည်။ မိလ်းရွာသောအခါ မီးမီးပါ အောင်ချေမီးကျသည်။

မီးခူး (ဝင်), *n.* a species of bombax resembling the ထက်ပံ။

ခု, ၁ (Pali), *a.* bad ; used in composition as a prefix.

ဒုတိ (Pali), *n.* transition to an unhappy state of existence; ဒုတိယဝေဒဒုတိယံ။

—စရိတ် (Pali စရိယ), *n.* a bad deed, a sin; မကောင်းသောအကျင့်အကုသိုလ်ဒုစရိတ်အကျင့်, opposed to ထုစရိတ်, a good deed; ဒုစရိတ်ဝေပါးပါးတတ်ပါတ။ အဒိန္နဒါန။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ။ မုသာဝါဒ။ ဗိရုဏဝါစာ။ ဗရုဿဝါစာ။ သမ္ပပ္ပလာပ။ အဘိဓမ္မာ။ ဗျာပါဒ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။

ဒု, 2 (ထု), *n.* thickness, numerousness, multitude, *see under* အထု။ ဒုတပေပတ်ထည်, a cubic foot; သည်ပွဲမှာထုအထက်ကောင်းသည်။

—အင် (ထုအင်), *n.* numbers, or strength derived from numbers.

—ဒယ် (ထုဒယ်), *n.* size, largeness of size, greatness—(1) သည်ထုဒယ်သည်ပွဲမှာပစ္စည်း ဒုဒယ်ထက်ကောင်းသည်; (2) သည်ဆင်တယ်ဒုဒယ်ကောင်းသည်။

ဒုကုဋ် (*pron.* ဒူးဂုတ်), *n.* the outside garment of a pōngyi, worn over the shoulder, *see under* သင်္ကန်း, 1, သင်းရိင်, ကောသီ (ကျီဟိဝတ်) ဒုကုဋ်။

ဒုက္ကဋ် (*pron.* ဒုတ်ကတ်) (Pali ဒုက္ကဋ်), *n.* a crime, guilt; (clerical) ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်သည်။

ဒုက္ခ (Pali), *n.* unhappiness, misery, pain, trouble; ဆင်းရဲခြင်း။ အထိဒုက္ခ, great, indescribable misery, opposed to ထုဒု, happiness

—(1) သည်ဒုက္ခခံနိုင်သလောက်ရှိပြီ, this misery is almost unbearable; (2) ထုဒုနှစ်ဒုက္ခဖြစ်အောင်မလုပ်ပါနှင့်, do not act so as to make two troubles of one.

—စရိယကျင့်, *v.* to practise austerities with a view of becoming a Buddha.

—ဝါဒမိ, *n.* the dukha paramita.

—ရှာ, *v. lit.* to seek trouble. In common parlance it means to anticipate trouble unnecessarily.

ဒုက္ခိယ, *n.* one who is unhappy, *e.g.*, one in very indigent circumstances, or suffering from some great trouble, serious malady, or one deprived of the use of his limbs either owing to congenital causes, or accident.

ဒုတ် (ထုတ်), *n.* a stick, staff, club, cudgel.

—ချွန် (ထုတ်ချွန်), *n.* a sharp stick, a goad.

—ထား (ထုတ်ထား), *n.* a swordstick.

—နိုင်ထားနိုင်ထိန်း, *v.* to seize, or collect, all persons capable of bearing arms, *lit.* all persons capable of carrying sticks and das.

ဒုတိကထာ, *n.* a species of connarad, *M.*

ဒုတိယ (from Pali ဒုတိယ), *n.* the second ; ဒုတိယမြောက်, Junior Secretary ; ဒုတိယအတွင်းဝန်ထောက်, Assistant Secretary ; ဒုတိယဝန်ထောက်, Extra Assistant Commissioner (1st, 2nd, 3rd, and 4th grades) ; ဒုတိယသစ်တောဝန်ထောက်, Sub-Assistant Conservator ; ဒုတိယကြေးနန်းဝန်ထောက်, Sub-Assistant Superintendent of Telegraphs ; ဒုတိယမင်းတိုင်ပင်ရှေ့နေ, Assistant Government Advocate ; ဒုတိယစစ်ပုထိုးဝန်, Second in command of Military Police Battalion.

ဒုတ္တိယ, *n.* vitriol.

—စိမ်း, *n.* green vitriol, copperas, sulphate of iron ; ပါလဒုတ္တိယ။

—ထိ *n.* oil of vitriol, vitriolic acid.

—ပြာ, *n.* blue vitriol or copper vitriol.

—ဖြူ, *n.* white vitriol or white sulphate of zinc.

ဒုန္နိက္ခရကာလ (Pali ဒုန္နိက္ခ, famine), *n.* a period of famine, *see under* ကလံ, ဒုန္နိက္ခရကာလဆိုက်။ ဒုန္နိက္ခရကာလတိုက်။

ဒုရင် (ထုထင်) (*pron.* ဒုယင်), *n.* a minaret, a small pointed projection on the roof or steeple of distinguished buildings.

ဒုက္ခထင်္ဂါဝါး (*pron.* ဒုလဗ), *n.* the four things difficult of attainment : (1) of being a Buddh, (2) of hearing the law, (3) of becoming a priest, (4) of becoming a righteous man, (5) of becoming a human being (မနုဿ).

ဒုဿိယ (*pron.* ဒုတ်သီယ), *n.* one destitute of virtue (သီလမရှိသည့်ပုဂ္ဂိုလ်), ဒုဿိယပုဂ္ဂိုလ်ချင်းဒေသနာကြားသလို, as in the way of one unprincipled person moralizing to another.

ဓိုနာ, *n.* a plastering substance of ပွဲလျက်ရေနံ and ထုံး generally used for old boats.

—ကျင်, *v.* to plaster with the said substance ; ကျွေးချိုကြီးဓိုနာတိုင်စီးရသည်။

ဓိုမင်း, *n.* a kind of wind instrument.

ဓိုး, ၁ (ထုံး) (from ဆထုံး, log), *n.* a tube filled with gunpowder and made to run on wheels when fired ; festival in which ဓိုး is fired.

—မြင်း, *n.* a song sung at a ဓိုးပွဲ။

—နှုတ်, *v.* to ram down gunpowder in such a tube.

—ပွဲ, *n.* a festival in which a ဓိုး is fired.

ဓိုးစီး, *v.* to ride a horse at full gallop in racing ; ထယ်ဓိုးကောင်းသည့်မြင်း။ မင်းဓိုးစီးထတ်ခဲ့လား။

—ပြေး, *v.* to go at a full gallop, as a horse when racing ; ဓိုးထွား။ မင်းမြင်းဓိုးပြေးထတ်ခဲ့လား။

ခုံး, ၂, *n.* a large canoe with raised sides ; စင်ထင်ထောင်းကြီးခုံးစင်ကြီး။

ခုံးလူထား, ၁, *n.* a certain race of Hindoos.

ခုံးလူထား, ၂, *n.* a hammer, chisel, screw, &c., in one piece.

ခုံးလူထား, ၃, *n.* the black and white wading bird, *M.*

ခုံးစင်, *n.* the adjutant bird ; ငှက်ကြီးခုံးစင်။

ခုံးမြီးကွက်, *n.* a species of bird smaller than the common adjutant, without a pouch and producing handsome plumes, *M.*

ခူး *n.* a knee.

——ခေါင်း, *n.* the top of the knee.

——ဆစ်, *n.* the knee-joint.

——ညွတ်, *v.* to bend the knee.

——တာဆွဲ ; *see* လူတာဆွဲ။

——ထုပ်, ထောက်, *v.* to kneel.

——ထောင်, *v.* to sit on the feet as in a squatting position, or to sit with one knee in an upright position.

——ထောင်ပေါင်ကား (*pron.* ဝါး), to (ထိုင် understood, *adv.*) sit with the knees raised and thighs spread apart, a most disrespectful position to assume in the presence of a superior. [This expression is generally used when a superior admonishes his inferior for sitting in such a position, *e.g.*, လူကြီးရှေ့မှူးထောင်ပေါင်ကားနှင့်ထိုင်သင့်သလှယ်].

——နေရာ, *see under* နေရာ။

——ပေါ်ပေါင်ပေါ် (*pron.* မူးဗေင်ပေါင်ဗေင်), *adv.* with knees and thighs exposed. [In the Burmese time it was not considered disrespectful to sit in the presence of officials *slightly* exposing the knees and thigh, so that the tattooing might be seen, မှင်ကြောင်ပေါ်ရုံထောက် ; in worshipping at a pagoda or praying before an image of Buddh, or when sitting in the presence of a pôngyi, such exposure is considered improper and disrespectful.]

——ရှည်, *v.* to be long-legged ; မြဲထောက်ရှည်သည်။

ခူးချစ်, *n.* the dorian tree and fruit.

——ဩဇာ, *n.* the soursop.

——ဆစ်, *n.* the fruit baked in a pan.

——ယို, *n.* dorian preserve.

ဒေဝ (*Pali*), *n.* a nat or god ; *see* နတ်. [According to Childers *déva* means “ a god, a celestial being, an angel, a cloud, the sky “ (သေဝေ), the air, death. The *dévas* or angels are super-

“human beings of various classes or orders. But there are
 “also dévas who are tutelar deities to certain towns or
 “families; some are tree nymphs, some reside in rocks or
 “are the genii of a particular locality; others make their
 “home in the air or the cloud.”] “The functions of the
 “dévas are of varied character, and in some instances in-
 “consistent with the powers attributed to the three gems
 “(ရတနာဒုပါး). They endeavour to prevent the acquirement
 “of merit by those whom they fear will supplant them in
 “the possession of the various pleasures and dignities they
 “respectively enjoy (ဝန်ထိမိစ္ဆာဖြစ်သည်). They take cogniz-
 “ance of the actions of men, as we learn from the legend of
 “the guardian deities. They sympathize with those who
 “act aright [except in the case of evil dévas (ဒိန္နာဒေဝ),
 “who do the opposite] as in the case of nobleman Wisàkha,
 “and punish those by whom they themselves are injured,
 “or those who insult and persecute the faithful.”—M.B.
 [Note.—It was in the presence of a déva that Gaudama,
 the Buddh, delivered the 38 beatitudes; နဂါးသေဝဇီဝာ
 တရား].

ဒေဝဒတ်, *n.* the brother-in-law of Gaudama, the Buddh, when
 Prince Siddhartta.

ဒေဝိနိ (Pali ဒေဝ, a god, and ဣန္ဒ, a chief), *n.* a sovereign of gods;
 နတ်မှူး, သိကြားမင်း။

ဒေဝ (Pali), *n.* a place, country; အရပ်။

—စာရိ (*pron.* ဒေဝဇာရိ) (Pali စာရိ, *v.* to go), *adv.* itinerantly,
 from place to place; ဒေဝစာရိကြွထော်မှုသည်။ ဒေဝစာရိတွင်
 ထော်မှုသည်, terms only applied to the Buddha.

ဒေဝနာ (Pali), *n.* the act of making a formal communication on
 a religious subject, the act of preaching; တရားဟောခြင်းဓမ္မ
 ဒေဝနာ။ ဒေဝနာထော်ခြင်းတရားဟောဒေဝနာထော်။

—ကြား, —ခံ, *v.* to confess (clerical) [အာပတ်ဖြေ is the ordinary
 expression]; အဟံသန္တေသဗ္ဗာအာပတ္တိရောအာရောစရေမိ (or အာရော
 စေမိ, or အာပိတရောမိ), &c.

ဒေါက်, *n.* a stick used to hamper a creature, or to secure and
 keep him at a distance; ဒေါက်ဆွဲထားသည်။

—ချာ, *n.* a kind of cap worn by ascetics (ရသေ့); ရသေ့ဒေါက်
 ချာထောင်းသည်။

—ထလောင် (ပင်), *n.* a species of dalbergia. [The Burmese
 sometimes call the wood-pecker (သစ်တောက်) ဒေါက်ထလောင်
 ကောင်] .

- ဒေါက်ဂ် (ပင်), *n.* the *Photinia serratifolia*, *M.*
 —ရေ, *n.* the *Dalechampia pomifera*, *M.*
 —လက်, *n.* a species of ficus.
 —ထောင်, *n.* the *Dalbergia reniformis*, *M.*
 ဒေါင်တိုက် (ထောင်တိုက်) (from ထောင်, to set up), *v.* to bend and string a bow; လေးတင်။
 ဒေါင်း (from ပြဒေါင်း), *n.* a peacock (*Pavo crestatus*); ဦးနှောင်, *n.* the Bengal falcon.
 —ဦးနှောင်, *n.* the Bengal falcon [the Falconet].
 —တုလား, *n.* the peacock pheasant.
 —ခြံ, *n.* a small inclosure (bearing some resemblance to a peacock's cage).
 —စရိတ်, *n.* swan shot.
 —ရတ်, *n.* flower-fence, sometimes called peacock's pride, ဝါးဝတ်သိလော, *M.*; see မိန့်ပန်း။
 —စွန်, *n.* the large kite, *Falco bido* [the Harrier Eagle].
 —ဆင်ပြာ, *n.* the *Calligarpa aborea*.
 —တဖိတ်။
 —ဒင်္ဂါး, *n.* money stamped with the figure of the peacock, the money formerly used in the King of Burma's territory.
 —ပေါင်အုပ်, *n.* a round box with a conical cover on high legs; ဒေါင်းပေါင်ကလပ်။
 —မ, *n.* a peahen.
 —မိအုပ်, *n.* another kind.
 —လန်း, *n.* a round tray or a salver standing on legs, sometimes used as an eating table.
 —လန်းမိ, *n.* a species of innocuous serpent, the *Tropodinos nigrocinctus*, *M.*
 —ထံ, *n.* the peacock flag, the royal standard of the late King of Burma.
 —သန်းနာ, *n.* anthrax fever; ငွေထံနာ, malignant sore-throat; applied to cattle; ထောင်ထန်းနာ, said to be orthographically correct.
 ဒေါန (ပင်), *n.* the wormwood plant (*Artemesia absinthium*).
 —တောင် (ထန်း), *n.* a range of mountains nearly due east of Maulmain.

ဒေါသ (Pali), *n.* anger ; အပျက်, blameworthiness, fault ; အပြွန်, impurities attached to minerals and drugs in their coarse state (also applied to gold, silver, and quicksilver). Dwesa, anger, that which is wrathful, like a serpent struck by a staff (ဒုတ်ထုံကန်ဖြင့်ခတ်မိသော ခြွေတောက်ကဲ့သို့ ဒေါသထူရှူးထသည်). —M. B. "There are three principles to which all are subject who have not attained to the state of a rahat—(1) raga (ရာဂ), evil desire ; (2) dwesa (ဒေါသ), hatred ; (3) moha (မောထ), ignorance."—*Ibid.*

—ကြီး, *v.* to be wrathful, passionate ; အကြောင်းမထန်ဒေါသကြီး သည့်အသို့ကြီး။

—ခံ, —ရခံ, *v.* to feel anger without expressing it ; *see* အပျက် ခံ။ ထည်ကဲ့သို့ကျွန်ထော်ပြုသော်လည်းဒေါသရခံရန်အကြောင်းမရှိ။

—ဖြ, *v.* to be involved in a quarrel.

—စင်, *v.* to be free from impurities as minerals and drugs.

—စမြင်း, *n.* indurated faeces, *see* စမြင်းဒေါသ။

—စွန်း, *v.* to be engaged in an angry quarrel ; ကျွတ်အကောင်းပြော သော်လည်းမင်းတယ်ဒေါသစွန်းသည်။

—ထန်, *v.* to be of violent temper.

—ထား, *v.* to harbour resentment, to be resentful.

—ထုတ်, *v.* to purify (minerals, drugs, &c.), to rack ores.

—ထွက်, *v.* to express anger, *see* အပျက်ထွက်။ ကျွန်ထော်ပြောတိုင်း ခင်ထူးဒေါသထွက်သည်။

—မူ, *n.* ; *see* ဒေါသ, 1st def. ; ဒေါသမူရွေး။

ခေါ်ထင်း or ခေါ်ရင်း, *n.* the humming moth ; နတ်ညှင်း [ခေါ်ရင်း is also said to be a kind of tree (ခေါ်ရင်းနီ၊ ခေါ်ရင်းဖြူ) and to be much prized by alchemists].

ဒိုက်, *n.* a drift or mass of heterogenous matter drifting on the water or stranded ; ဒိုက်ဝံ [ထရော less in quantity than ဒိုက်].

ဒိုင်း, ၁, *n.* petty chief, head of workmen, one who has the control of a gambling-house or the monopoly of the sale of opium, rum ; an opium or liquor licensee, &c. [an umpire, judge, referee ; ကြီးဒိုင်း၊ ဖိဒိုင်း, &c].

—ဆိပ်, *n.* a licensed gambling-house, opium or grog shop.

—ကောက်, *n.* a percentage of the stakes given to a croupier or an umpire.

—ခံ, *v.* to hold the situation of a manager of the said concern [or of a croupier or umpire].

—ခေါင်း, *n.* ; *see* ဒိုင်း။

ဒိုင်း, ၂, *n.* a class of people (in Upper Burma) in Government employ ; ဒိုင်းသူကြီးအမှု။

—ငွေ, *n.* silver of a certain quantity, better than ရွက်နီ။

ဒိုင်း, ၁, *n.* a shield, round and embossed ; *comp.* ကာ (any kind of shield) and ဝှား (a shield oblong and convex) ; ဒိုင်းထော်ထောင့်။ ဒိုင်းအမှု။

—ဝန် (မင်း), *n.* formerly the controller of the shields, a certain minister of state ; နောင် လာမည့် မောင်ပုထဲ ဒိုင်းဝန် ထက်သည့် (pron. ထဲ)။

—ဝန်း, *n.* a small casting net with a handle ; *comp.* ရကွင်း။

ဒိုင်း, ၂, *n.* a transverse stay in the roof of a building, a prop or stay used to support an inclining house, wall, fence, &c. ; ထုတ်ချော့ဘဲဒိုင်းကြား။

—ကန် or ကန်, —ထောက်, *v.* to prop or stay.

—ကြား (ဒိုင်းကျား), *n.* ; see ဒိုင်း။

—ကြားမေ့ (ဒိုင်းကျားမေ့) (pron. ဒိုင်းကြဲမေ့), *n.* ; see ကြား မေ့။

ဒိုင်းခဲး (ဒိုင်းခဲ), *adv.* suddenly and loudly, as the report of a gun ; ထောင့်သံ ဒိုင်းခဲ ကြားထိုက်သည်များ ; also applied as an intensive to words of falling from an upright position ; ဒိုင်းခဲ ချော်ထည်းသည်။

ဒိုး, *n.* a playing ball, anything thrown in play ; ဒိုးထိုး, a quoit ; ထွေပြားဒိုးကစား။ဒိုးထိုး။

ဒိုးရိုး, *adv.* through and through, straight through lengthwise ; ဒိုးရိုးပေါက်သည်, *comp.* ထုတ်ပြင်းဒိုးရိုး, is said to have been derived from describing the size of an aperture in a bag sufficiently large for a ဒိုး to pass through, *e.g.*, ဒိတ်ထောင့်ဒိုးရိုးထွက် ထောက်အောင်ပေါက်သည်။ ထုံထွေးမြို့နှင့်ရန်ကုန်မြို့ စင်ကြားတူးမြောင်းဒိုးရိုး ပေါက်ပါသည်ခင်များ။

မြင် (Pali ခမ္မ), *n.* a matter, substance, ရက်ထည်အရာ ; *comp.* ရက်, substantial property, wisdom, learning, &c. ; ထယ်သည်ထုမြင် ကြီးသည် (မြင်), strictly speaking, applies to one's exterior appearance, as ထထထ is to one's mental capacity.

ခွန်း, (Pali ခန္ဓ), *n.* duality.

—တွဲ (pron. as spelt, not ခွန်းခွဲ), *v.* to be joined in a pair (in syntactical construction) in colloquial ; ခွန်းတွဲကြသည်။ထွေ၂ဝင်း ခွန်းတွဲမျှာသည်။ထင်ထောင့်ခွန်းတွဲသာသည်။

ခွန်းစဉ်း (from စဉ်း), *n.* a person of no character, as a beggar, သူထောင်စား ; a grave-digger, ထုတ်ရေက။ [စဉ်းထထ (pron. စဉ်းထထ) is the ordinary colloquial term].

ရွှိသေ (Pali ရွှိ, two, and သေ, ten) (*pron.* ရွှါ, သေ), *a.* the twelfth ; ဆယ်နှစ်သုဋ္ဌေဟန။

ရွှါရ (*pron.* ရွှါယ) (Pali), *n.* a hole, aperture, politely substituted for ဓမ္မိ, ဓောဏ်, &c. [the Culaganthi (ရုဋ္ဌဂုတ္တိ) sect of Buddhists are also denominated ရွှါရ ; the Mahaganthi (ယောဂုတ္တိ) are denominated ကံ]။

—ကိုးပါး, *n.* the nine apertures of the body, namely, မျက်စိ, နား, နှာခေါင်း, ပုံသွင်း, ဝ, ဝဗ္ဗမဂ်, ဝပဿဝမဂ်, [ရွှါရ ပေါး is another classification, ဝဋ္ဌုရွှါရ, သောထရွှါရ, ဃာနရွှါရ, ဖိဂ္ဂိရွှါရ, ကာထရွှါရ, မမနာရွှါရ] collectively known as the နဝရွှါရ။

ရွှိစရင်, *n.* matter produced by operation of two causes ; *see under* အကြောင်းတရားထေးပါး။

ရွှိလိန်, *n.* neither masculine nor feminine, common gender ; ရွှိရပ်။

ရွှိယ, *n.* a state of dubiety, halting between two ; စိတ်၂၅ဖြစ်ခြင်း [ရွှိယဖြစ်, to be undecided] ; သည်ဒိဋ္ဌိကို ဝယ်ထွင် ထောင်မည် မထောင်မည်ရွှိယဖြစ်နေသည်။

ရွှေ, *n.* the number two.

—ဗေဒ် (ရွှေ့သေဒ်), *n.* a junction of two letters in orthography, a union or co-operation of two persons ; *see under* ဝရရွှေ့ဗေဒ်။

၀

(The nineteenth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of dentals.)

ဝန, *n.* property, goods ; ဝနဥစ္စာ။ ဝနဥစ္စာများသောသူကို အများရှိသေထက်သည်။

—ဝုဏ်ရောက်, *v.* to be purse-proud.

ဝနု (Pali, a bow), *n.* Sagittarius, the ninth sign of the Zodiac, ဝနုရာသီ, “Dhanu, a figure of a golden colour, half man and half horse, with a bow in his hand.”—M.B.

ဝေဆေးကြွင်း (ဝင်), *n.* a wild shrub bearing yellow flowers. The fact of its presence indicates that the soil is rich (ထပဆေးကြွင်း or ထပဆေးဝင်).

ဓမ္မ (Pali), Law, *see* ထရား။ ဓမ္မသာမိထရား၏အရှင် (from ဓမ္မ, law, and သာမိဏိယ) အရှင်။ ဓမ္မိသာသနာတရားအစိုးရ (from ဓမ္မ, law, and ဣဿရ) အစိုးရ။

—ကထိကဝုပ္ပိတံ, *n.* a preacher ; ထရားဟောထရား။

—ကံ, *n.* a deed of law or of righteousness ; ဗုဒ္ဓကံကြောင်း (သက်သက်ပြောသည်), ထောကံကြောင်း (သက်သက်ပြောသည်)။

ပွေခန်, —ပွေခန်, *n.* a pōngyi's water-dipper ; ခေခန်။

—ပွေခန် (Pali, a collection), *n.* a section or verse of the Buddhist scriptures, of which there are eighty-four thousand ; ပွေခန်ခေခန်ထင်။ထုတ္တံ။ပိနည်း။အထိပွေခန်။

—ထာ (from အထာ, a measure) (*pron.* ပွေခါ), *n.* the established nature of ဖြစ်ခြင်းစံ။ဖြစ်ခြင်းပွေခါ—ပွေခါအတိုင်းမထုတ်သောထံဝါသဖြင့်, *n.* unnatural offence.

—ထာထရား, *n.* same ; ထုတိုပွေခါဖြစ်ခြင်း။

—ဒေသနာ (Pali), *n.* the act of preaching ; ထရားထောခြင်း။

—ရထိတ, *n.* observance of the law ; ထရား၏စောင့်စည်းခြင်း။

—ရာဇာ, *n.* the lord of law ; ထရားမင်း (a title of a Buddh) ; ပွေရာဇာ။ထရားမင်းဘုရားကို။အထံ။အထွန်သည်။နမာမိ။ရှိခိုးပါ၏။

—ဝတ်, *n.* a duty of religion, religious duty.

—ထတ် (Pali သတ္တိကျင်း), *n.* a code of law, statute law ; as opposed to ဝါပထဝီ ; *comp.* ပညတ်။ရာဇာထတ်။

—ထန (ပွေသထန, from ပွေ။ထရား and အသန, a place, Pali), *n.* a place from which a preacher addresses his audience, a pulpit ; ထရားထောပတ္ထင်, in an extended sense, a Judge's bench.

—သဝန (Pali သဝန, နာကြားခြင်း), *n.* the act of listening to preaching ; ထရားနာခြင်း။

—သမိ (Pali သမိ။အရှင်), *n.* ; see ပွေရာဇာ။

—သေနာပတိ, *n.* Captain of the Faith (*lit.* the Law), a name of Seriyut (သရိယုတ္တရာ), the right-hand disciple of Gaudama the Buddh.

ပွေခန္တရာတ်ဖြစ်, *v.* to be on unfriendly terms (colloquial) (derived from ပွေ and အန္တရာတ်). The true meaning is that which is opposed or antagonistic to the law, *i.e.*, that which is illegal, unjust. In a secondary sense it means anything opposed to, or antagonistic to, another ; သည်သူနှစ်ယောက်ပွေခန္တရာတ်ပါ။

ပွေခရံ (from ပွေ and အခရံ), *n.* an immaterial object thought on ; ထရားကိုအခရံပြုသည်, see အခရံပေး။ ပွေခရံဖြစ်အောင် ထူထန်းကြံရမည်။

ပွေသန (Pali ပွေ, ထရား and အသန, a place), *n.* a place whence a preacher holds forth, a pulpit (infrequent) ; ထရားထောပတ္ထင်။

ဓမ္မိယထာ, *n.* that which is lawfully come by or obtained ; ဓမ္မိယထာပစ္စည်း, property lawfully obtained ; ဤအခင်း ဓမ္မိယထာ စင်သည်၏အဖြစ်ကိုဆင်ခြင်တော်မူလျက် နတ်ထုခွါ ဘုတ်ကဲ့တို့ဖြန့်ဖြန့်ရှက်ရှက်ရန်။

- * ပေးတော်မူပြီးမှ။ ဓမ္မခရိုင်မှ ရေထိုးထောင်တော်မူပြီးတွင် နှုတ်ခမ်းတော်သမိတ်တော်တို့ထိုးတော်မူ၏။

ဝေလှ (from အလှ), *n.* established manner, way ; ထုံးစံတာသာ။ ဝေလှအထွဋ်။ အရပ်ဝေလှ။

—ဝေ၊ *n.* same.

ဝေလိုက်တာသက် (from အလိုက်), *adv.* in the way of accommodating others ; လိုက်လျောသည်နှင့်။

ဓ, an abbreviation of ဓမ္မ sometimes used in composition.

ဓါတ် (Pali ဓါတု), *n.* an element, constituent part of anything, one of the four grand elements, namely, ပထဝီဓါတ်, earth ; အာပေါ, water ; ဇေဇာ, fire ; and ဝါယောဓါတ်, air, to which some add အာကာသဓါတ်, space ; *comp.* ဗဟာသုတ်, an essential attribute or quality, the constitution, nature of a thing, especially of the mind, temper, disposition ; သဘော, the root or radix of a verb in Pali ; *comp.* ဗုဒ္ဓည်း။ ဓါတ်ဆောင်။ ဓါတ်ဖြူ။ [ဓါတုသောဆရာ, the Chemical Examiner to Government].

—တု, *v.* to prescribe diet without medicine in the cure of diseases.

—တုး, *v.* to be communicated, as some quality, from one to another.

—တုဒ်း, *n.* a book containing directions about diet.

—တျောက်, *n.* a mineral.

—တျိုး, —ဗျတ်, *v.* to have the digestive or other vital functions impaired or destroyed.

—ကြိုက်, *v.* to agree with the constitution ; လေ့နာရှိသောသူအခါး ဓါတ်ကြိုက်သည်။

—ခိုက်, *v.* to be injurious to the constitution.

—ခိုး (ဓါတ်နွေ), *n.* the natural heat or warmth of the body.

—ချုပ်, *v.* (to be constipated, *see* ဝမ်းချုပ်).

—ချောက်ချား, *v.* to have the equability of the constituent parts of the body disturbed, deranged, disorganized (*lit.* to have the elements confounded).

—ငုတ်, *v.* to be absorbed into the system.

—ငွေ, *n.* gas.

—စာ, *n.* diet.

—စား, *v.* to diet (ဝတ်စား, *v.* to prescribe diet).

ခါတ်ဆရာ, *n.* a physician who prescribes diet without medicine [in contradistinction to ထိန္ဒာဆရာ, a physician who prescribes medicine].

—ထေဝ်, *n.* certain relics of a Buddha [or in past stages of existence *previous to becoming a Buddha* ?]

—ဝတ်, *n.* a term used by Burmese astrologers and medical practitioners.

—ထေဝ်ရွှေထေဝ်; *comp.* သရိယခါတ်။

—မီး, *n.* the fire in the stomach that consumes the food ; ခါတ်မီးထို့ထိုအစာပင်ကြေသည် ; [in a secondary sense it is now applied to gas, electric, or any powerful artificial light ; ခါတ်မီးအိမ်၊ ခါတ်မီးထွန်း]။

—ရိုက်, *v.* to photograph [also applied occasionally to electroplated ware, ခါတ်စွန်း] ; ခါတ်ပုံရိုက်။

—လျှော, *v.* to be very loose in the bowels, to have diarrhoea, ခါတ်သက်ဆေး ; an aperient or laxative medicine.

—ဆီ, *v.* to understand the disposition or character of another ; ခါတ်ဆီချင်းလိမ်ပြောပါနှင့်ကွတ်။

မိဋ္ဌာနံ (Pali အမိဋ္ဌာနံ), *v.* to make or attempt to make a future event depend on a certain specified condition by an appeal to some supernatural power, to swear, to take an oath ; ကျိန်သည်။ သစ္စာပြုသည်။

—မြ၊ —သစ္စာမြ, *v.* same, 1st def. ; ခင်သျှားဘိန်းမရှုဝေးပါထုမိဋ္ဌာနံ သစ္စာပြုခဲ့ထွက်ကျွန်ထေဝ်ယိုပါ၏။

ခုပိတာ (ထုပိတာ) (*pron.* ခုပိဂါ), *n.* the bulging part of a graduated steeple (ပြထန်), beneath the umbrella, မိဝပ်ဖူး။ ထင်းရင်ဖူး ; *comp.* ခရားထီး, *n.* [the bulging part of the capital of a pagoda below the umbrella, and နှုတ်ပြောဖူး, an interchangeable term, apparently, with ခရားထီး]။

ခုထင်, *n.* certain austerities, of which there are thirteen classes, practised by priests, ခုထင် ၁၃ ဟီး “ there is, however, one “ division (of rules) called the Telesdhutanga, from *teles*, “ thirteen, *dhuta*, destroyed, and *anga*, ordinance, by which “ the cleaving to existence is destroyed, too important to “ be omitted. These ordinances enjoin the following ob- “ servances on the part of the priest by whom they are kept : “ (1) To reject all garments but those of the meanest de- “ scription (ပံသုကုလထင်). (2) To possess only three gar- “ ments (ထိမ်ဝရိတ်ကုလထင်). (3) To eat no food but that which “ has been received under certain restrictions (မိဋ္ဌာပတိကုလထင်).

"(4) To call at all houses alike when carrying the alms-bowl (သပ္ပဒါနစာရိယူတင်). (5) To remain on one seat when eating, until the meal be finished (ကောသမ္ပိယူတင်). (6) To eat only from one vessel (ပတ္တမ္ပိယူတင်). (7) To cease eating when certain things occur (ဓမ္မပတ္တမ္ပိယူတင်). (8) To reside in the forest (အရဟန္တပုထိုး). (9) To reside at the foot of a tree (ဥပ္ပုပ္ပိယူတင်). (10) To reside in an open space (အာဟိကပုထိုး). (11) To reside in a cemetery (ထုသံ ပုထိုး). (12) To take any seat that may be provided (ထာသန္တပုထိုး). (13) To refrain from lying down under any circumstances whatever (နိသင်္ဂပုထိုး). * * * The entire number may be kept by priests, eight by priestesses, twelve by novices, seven by female novices, and two by the lay devotees called upsakas (ဥပါသကာ), whether male or female."
—E.M.

ဂူဝ (Pali), *n.* permanence ; နိစ္စမြဲခြင်း, *see* နိစ္စဂူဝ

ဂူဝီ, *n.* the north polar star, Alruccabah ; ဂူဝီမပေါ်မမျှော်ပါး။ နေကိုတရှင်။ တယ်ကထောင်ခြောက်။

—ကြေးမုံ, *n.* the constellation of the Little Bear, Cynosure.

စေစေ or တစေစေ (တေတေ or တတေတေ), *adv.* ; *see under* တေ, 4.

စေ့စေ့ or တစေ့စေ့ (စေ့စေ့ or တစေ့စေ့), *adv.* little by little [constantly, repeatedly, *see* စေ့].

စောင်ရွေးဆေး, *n.* a person employed in splitting bamboos for mats ; နှီးလှိုင်းသောသူ။

န (နငယ်)

(The twentieth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of dentals).

နက်, *v.* to be deep, not shallow ; မထိမ်။ သည်ချောင်းတွင်ထယ်ရေနက်သည်။ ရေမထူးတတ်လျှင် ရေထဲသို့မဆင်းပါနှင့်။ (2) ထားထိုးဖက်ရာအလွန်နက်သည်။ အလက်ထိုးမိသည်မှတ်သည်။ (3) သည်သူတယ်အသံနက်သည်။

—နဲ (နဲ), *v.* to be intellectually deep, profound ; *comp.* ခက်ခဲ။ [to be difficult of investigation or attainment] ; သည်သူဉာဏ်ပညာအလွန်နက်နဲသည်။ သည်စကားတယ်အဓိပ္ပာယ်နက်နဲသည်။

—ရှိုင်း, *v.* to be profound in intellect or meaning ; မိပ္ပာယ်နက်ရှိုင်းဉာဏ်အလွန်မြင့်။

နက်, 2, *v.* to be dark, of a black colour ; ခင်းသည်။ သည်သူအဆားနက်သည်။ ရေနံချောင်းသားနှင့်တူသည်နေ့ခင်းသော။

—ကျော, *v.* to be shining black ; chiefly used adverbially as နက်ကျောကျော။ မြွေနက်ကျောကျော။ မြွေယောက်နှင့်တူသည်။ သည်သူအဆားနက်ကျောကျော။ ဂေါ်ရင်ကျောထားမှတ်သည်။

နက္ခတ် (Pali နက္ခတ်), *n.* a lunar asterism, of which there are twenty-seven. The twenty-seven nekatas, or lunar mansions, that appear to have been invented for the purpose of marking the position of the moon and answering the same purpose for the moon that the twelve rásis (ရာသီ) do for the sun are named thus: 1, Assunda (အဆွန်ဒ); 2, Berana (ဘေရန်); 3, Koeti (ကျွတ္တိကာ); 4, Rehena (ရေဟန); 5, Muwasirisa (မွဝါဆိရ); 6, Ada (အဒါ); 7, Punawasa (ပုဏ္ဏဝါဆ); 8, Pusa (ပုဆ); 9, Aslisa (အဆလိဆ); 10, Mánekata (မာဏေကာ); 11, Puwapul (ပုဗ္ဗပုလ); 12, Utrapal (ဥတ္တရပုလ); 13, Hata (ဟတာ); 14, Sita (စိတာ); 15, Sá (သာ); 16, Wisá (ဝိသာ); 17, Anura (အနုရာ); 18, Deta (ဒေတာ); 19, Mula (မူလာ); 20, Puwasala (ပုဗ္ဗဝါဆလာ); 21, Utrasala (ဥတ္တရဝါဆလာ); 22, Suwana (ဆုဝါဆ); 23, Denata (ဒေနတာ); 24, Siyáwasa (သီယာဝါဆ); 25, Puwaputupá (ပုဗ္ဗပုတုပာ); 26, Utraputupá (ဥတ္တရပုတုပာ); 27, Réwati (ရေဝတီ); *e.g.*, ထနဂါးနက္ခတ်သည် ဖြစ်သည်။ မာဏေ နက္ခတ် နှင့်လည်း ရှုဦးပွား မည် ဆိုလျှင်။ ထိုသူသည် အလွန် ကောင်းကျင် တတ် သည်။ [The Singhalese names are from Hardy's M.B.]

နက်ထွေသရက်, *n.* a species of mango considered the best kind of mango in Upper, as ထယမက် is in Lower, Burma.

နက်ဖန် (နက်ဖြန်), *n.* the morrow; in writings this word is very often spelt နက်ဖြန်; in colloquial it is corrupted into နက်ဖြင်, *e.g.*, နက်ဖြင်ကာသွားမည်။ နက်ဖန်ကာသွားမည်။

နက္ခတ် (နက္ခတ်), *n.* a wasp; နက္ခတ်ကောင်; in ဦးပုတ်သတ်ပုံ this word is spelt နက္ခတ်။ နက္ခတ်သတော, a term of reproach applied to persons who are dishonestly acquisitive.

နက္ခတ်, 2 (နက္ခတ်) (*pron.* နက္ခတ်), *n.* the *Pterospermum semisagittatum*, a tree. [Note.—There is also said to be a kind of grass of this name, the stalk of which is used by the Burmese to enlarge perforations in the lobes of the ears.]

နခမ်း (နုတ်ခမ်း) (*pron.* နုတ်ခမ်း), *n.* the brim or upper edge of a vessel.

နပ် (နပ်တံ), a corruption of နပ်တံ; also a kind of rope used in driving a bullock; နပ်ကြိုး။

နဂါး, *n.* a nága, a kind of sea-dragon. “The nágas reside in the lóka under the Trikuta (တြိကုတ) rocks that support Méru (မြင်းမိုရ်) and in the waters of the world of men. They have the shape of the spectacle snake with the extended hood (coluber nága), but many actions are attributed to them that only can be done by one possessing the human form. They are demi-gods, and

“have many enjoyments ; and they are usually represented as being favourable to Buddha and his adherents ; but when their wrath is roused, their opposition is of a formidable character.”—M.B. The Burmese say that nágas can take the form of human beings, but even when they do so are obliged, under certain conditions, to reveal their identity, being powerless to reject it ; နဂါးတို့၌ မိမိကိုယ်အဖြစ်ကို။ မစွန့်သည်ငါးပါးတူမှုကား။ ပရိသဇ္ဇနသောအခါ။ အရေယံသောအခါ။ အိပ်ပျော်သောအခါ။ ဇာတ်တူမေထုနသောနေဖြစ်သောအခါ။ ဤငါးပါးတည်း။

နဂါးကျစ်တွင်း, *n.* a mud volcano, as at Minbu, Upper Burma.

—ခေါင်း, *n.* the murex shell (an ornamental representation of a nága's head placed on the coffins of deceased pôngyis).

—ငွေ (often *pron.* နဂါးငွေ) ; နဂါးငွေသင့်။

—ငွေ, 2, *n.* the galaxy, milky way ; နဂါးငွေတန်းသည်။ နဂါးမို့တန်းသည်။ တိမ်နဂါးငွေ။

—ဇက် (ပင်) (*pron.* နဂါးဇက်), *n.* a kind of plant, sprigs of which are placed in the ညောင်ရေအိုး။

—ထာ (*pron.* နဂါးထာ), *n.* gold, silver, or copper thread inwrought in cloth ; နဂါးထာကြေး။ နဂါးထာဖြင့်။ နဂါးထာရက်ဖြာ။

—ပတ်, 1, *n.* a fabulous kind of noose (နဂါးပတ်ထိုးထိုးသည်, to tie up the hair in a certain way).

—ပတ်ချေး, *n.* a kind of stone.

—ပွက်, *n.* a pit which throws up bituminous mud.

—မောက်, 1, *n.* a dragon's crest.

—မောက်, 2, *n.* the *Leea æquata*, a shrubby perennial, *K.*

—ထွဋ်။

—ထွဋ်လင်္ကာ။ (ထပေါင်းချိန်ကြားထိုး။ တံကူးထွေလရာသီ။ ကဆုန်ဆိုသည်မသားထိုးလပြည့်ပြီ။ မြင်းမိုရ်ဆီ။ ကြောင့်ထွဋ်သွား။ အနောက်ကိုးခါးငါးငါးထိုး။ အမြီးကိုထူစွာညှန်းဝမ်းတောင်ထိုးထား)။

—ဆွဲ, *n.* a species of jasper ; နဂါးဆွဲကျောက်။

နဂါ, *n.* constitution, nature, original character ; ဇာတိဖြစ်ရင်း, ပကတိဝါတ်, in astrology, permanent residence, opposed to ယာသိ။ နဂါရှိမှ နဂါင်းထွက်သည်။ မင်းတို့ နှစ်ယောက် နဂါရှိသိကြသလား။ ယခုမှတ်ကြသလား, did you two originally know each other or only now ? (2) သည်သူ နဂါသောမဟုတ်ဘူး။ ဖောက်ပြန်ပြီး။ (3) သည်သူကား ပြောသည်မှာ နဂါရှိသံနှင့်ပြော။ ဖုက်သံနှင့် ပြောသည်ထင်ပါသည်, this person does not speak in his natural tone of voice, but in an assumed one, I think.

- နင်, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, used to children and inferiors ; နင်ဟယ်နှင့်တော့ပြောသည့်, a term made use of in charging another with disrespectful or insulting language.
- နင်, 2, *v.* to choke, stop in the throat ; ဆိုသည်အခါနင်သည့်ထမ်း နင်သည်။ ချေနင်သည်။
- နင့်, 1, *pron.*, possessive and objective of နင် ; in certain constructions, your, you ; *see* Grammar, sec. 78. "The pronouns ငါ, သင် and သူ in the singular number, not preceded or followed by any adjective or participial adjunct, become င, သင်, and ငှာ before the oblique, unaspirated affixes (except သို့), namely, ထို, အား, ကြောင့်, တွင် and ၏ understood ; other pronouns, ending in a nasal, are similarly inflected."
- နင့်, 2, *v.* to be crammed, stuffed, loaded beyond the capacity of the vessel or person, to be tight, constricted, whether from food or wind or some other cause, more than အင့် ; *comp.* စားပွဲနင့်—(1) စပါးကြိုးအဝန်းလိုလှ် မှာအိပ်နေသည်။ (2) နှားအဝန်းလို လည်ပင်းစင်းနေသည်။ (3) မင်းတော့ပြော တတ်နင့်လီးပါက ထား, your manner of speaking is indeed very impudent.
- ထီး, *v.* to be rude, disrespectful in addressing ; ရင့်ထီးထီးရင့်။
- နင်း, *v.* to tread on (when applied to a boat means the depth it sinks in the water), the draught, *e.g.*, သည်ဓမ္မရေတယ်ထောက် နင်းသထေး ; ဂူ is also used, but as Burmese boats have no keels, it is not considered so technically correct ; ကျွန်များ ဆိပ်ရိပ်သို့မျှမနင်းရပါ။
- ကျပ်, *n.* a draw-bridge.
- ကျိ နင်းကျိ (နင်းကျိုးနင်းကျိ), *adv.* slipping and sinking, as when walking in the mud [said also to be spelt (နင်းကျိုးနင်းကျိ) ဝဲထွန်းကျိုးနင်းကျိုးနင်းကျိ] ; မိုဗ်းရွာပြီးစ။ နှိပ်မှာနင်းကျိုးနင်းကျိသွားရသို့ ခရီးမတွင်နိုင်ပါ။
- ကွက်, *n.* a foot-print ; နင်းကွက်ရ။ လမ်းထော်တော်နင်းကွက်ရပြီ။ ထော်ထော်ဖန်ပါပြီ။
- ကွင်း, *n.* a stirrup.
- မြင်းအပ် (နင်းမြင်းပြအပ်), *v.* to walk (*lit.* "tread") round the boundary ridges of rice fields on making them over to a purchaser (လတ်ကန်စင်းရှောင်ပြီးအပ်). This is an Upper Burma term.
- ခွက်, *n.* a stirrup, a treadle of a loom or other machine ; ခြေနင်းခွက်။
- နယ်, *v.* to tread down, to crush under foot.
- နှိပ်, *v.* to press down hard with the feet, to crush, *see* the parts.

နင်းပေး, *v.* to shampoo by treading on the body and limbs.

နပ်, ၁, *v.* to sink into, to immerse; မြင်သည့်, to pass beyond recall; applied to words or business, to faint away, speechless and breathless; more than ချော. Der. အနပ် and နပ်—(၁) ထွေ နပ်သွားထိုးပစ္စည်းဆုံးပါးကုန်ပြီ, owing to the boat sinking, all the property is lost; (၂) သူနာနပ်သွားပြီ။ စကားမေးမရဘူး, the sick person has fainted away, one cannot get a reply to one's questions.

—နာ, *v.* difficult to bear or endure, not easy to put up with or consent to, hence severe, rigorous, oppressive, unjust; ကျွန်တော်တို့အကြံကလေးထည့်လို။ မိုးမိသည့်အတွက်။ ထောင်ဒဏ် ၂ နှစ်။ စီရင်သည်မှာ။ အတွက် နပ်နာထွေပါဘူး, the sentence of two years that your honour has passed on me for my happening to steal a small jacket is exceedingly rigorous [according to some နပ်နာ is said to be orthographically correct].

—မွန်း, *v.*; see နပ်, 1st def., and မွန်း။ မောင်မြသားကလေးရေခပ်မွန်းထိုးသေသည်, Maung Pyu's son died from being drowned (the မွန်း can be left out if so desired; ရေခပ်ထိုးသေသည် is more often used in colloquial, နပ်မွန်း in composition).

နပ်, ၂, *v.* to go back; combined with ဆုတ် as ဆုတ်နပ်, မဆုတ်နပ်။ (၁) စင်ရှုံးထိုးရှုံးထပ်နပ်ခဲ့ပြီး, having been defeated, the Shan army has beaten a retreat; (၂) အကြံထုတ်မိရှိရှိလျှင်။ နပ်ခွဲမတော်ပါဘဲ, should one have formed a plan, it is not advisable to go back (draw back); (၃) နပ်နပ်နည်းနည်းကြံထုတ်သည်, he is in the habit of arranging his plans in a thorough manner.

—နပ်နောနော, *adv.* backwards and forwards, from beginning to end (နပ်နပ်နောနောနှစ်မြောနေသည်အခါပေးလိုက်ရသည်).

—နပ်, *adv.* intensive to words of whiteness (infrequent).

—နပ်နည်းနည်း (*pron.* နပ်နပ်နုံးနုံး), *adv.* thoroughly; နပ်နပ်နည်းနည်း။

—ထမ်း (စမ်း) စပ်။

နည်း, ၁ (*Pali* နာမ), *n.* a rule, precedent; *comp.* ဥပဒေ, a way, manner, custom, ထုံး, အထမ်း; hence ထပ်နည်းထား, *adv.* again, moreover; ထုံး is strictly speaking the right word for precedent.

—ဥပဒေ, *n.* (a statute, enactment); see the parts.

—မိုး, *v.* to learn, to imitate; ထင်ကြေးသောစကားမြှောက်သူများနည်းကိုမိုးပါ။

—တူ (*pron.* နည်းသူ), *adv.* in the same manner.

—နယ, —နာ, —နာနယ, *n.* same with နည်း။

နည်းမှီထွေသော, *v.* to undergo instruction from another with a view of perfecting one's self in the same branch of learning or business (as a person serving his apprenticeship); နည်းခံ။ မင်းကိုနည်းမှီထွေ မည်သူပေးသတည်း။ ဆရာကြီးနည်းမှီထွေကိုခံရလျှင် တတ်စရာရှိပါသည်။

နည်း, 2 (frequently *pron.* နဲ့), *v.* to be few, not many; များ—(1) သည်အရပ်တွင်တတ်သူနည်းသည်, there are very few people in this locality; (2) တတ်အကြံအစည်နည်းပါးသည့်သူ, a man of very few ideas.

—နည်းနောနော, *adv.* scantily, sparsely; နည်းနည်းနောနောပွေးသည် ထူမထူတ်, he is not a mischief-maker in a small way, *i.e.*, he is a great mischief-maker.

—ပါး, *v.* same as နည်း; also frequently used adverbially as နည်းနည်းပါးပါး, same as နည်းနည်းနောနော။ သည်တောတွင်အမည်းဆားငါး (see အမည်း) နည်းနည်းပါးပါးရှိသေးသည်။ အရှင်လည်ချင်သပ (သည့်ပ) ဆိုလျှင်။ ကျွန်တော်မျိုးလိုက်ပြပါမည်။

နည်း, 3, *verb. affix*, interrogative, ထဲ။ တိုး, see Grammar, sec. 110. [*Note.*—Not a colloquial affix; usually used in writings with the present, but it is perfectly admissible with the future tense, *e.g.*, အထွတ်ထွေးမည်နည်း, whence goest thou?]

နတ်, *n.* said to be derived from the Sanscrit 'nath,' 'master,' 'husband,' 'lord.' "A nat, a kind of god, a being superior to man and inferior to Brahmas (ဗြဟ္မာ), some of whom inhabit the inferior celestial regions (နတ်မြေ), and others have dominion over different parts of the earth and sky (ထိုမြေနတ်). The déwas (*i.e.*, nats) of Buddhism do not inhabit the déwa-lókas *exclusively*; there are also déwas of trees (ရုက္ခမိုး), rocks and elements. They resemble the saints of the Romanists, or the kindred dii minores of a more ancient faith, as they are beings who were once men, but are now reaping the reward of their prowess or virtue."—M.B. "The modern Burmans acknowledge the existence of certain beings, which, for want of a certain term, we will call 'almost spiritual beings.' They apply to them the name 'nats.' Now, according to Burmese notions, there are two distinct bodies or systems of these creatures. The one is a regularly constituted company, if I may say so, of which Thagya Ming is the chief. Most undoubtedly the body of 'nats' was unknown to the Burmans until they became Buddhists. Those are real déwa or dé-

"wata. But the sets of nats are the creatures of an indigenous system existing among all the wild tribes bordering Burma. The acknowledgment of those beings constitutes their only worship; on these grounds I consider that the Burmese acknowledged and worshipped such beings before they were converted to Buddhism."

* * * "The people who *believe* in nats seldom use that word, but some honorific phrase. Some fishermen I knew quarrelled about their shares in a pool of water. In the case they constantly referred to the share of the 'Ashingyi,' who was no other than the presiding nat of the said pool."—(Sir Arthur) Phayre, on the meaning of the word "nat," see Bigandet's Life of Gaudama, လူကြိုက် ဖွဲ့ဆိုလိုသည်။ (2) လူမစွမ်းနတ်မသည်, when mortals are incapable, nats render help (Prov.); (3) လူအလိုကိုနတ်မလိုက်နိုင်, nats cannot comply with the wishes of mortals (meaning that mortals are insatiable).

နတ်ကဆောင်, *n.* a nat-inspired female; နတ်ဝင်မိန်းမ။

—ကနား, *n.* a shed erected for plays in honour of the nats.

—ကနားပေး, *v.* to make a festival in which such plays are acted.

—ကောက်, *n.* a kind of wild rice plant.

—ကွန်း, *n.* a large building erected to a nat; နတ်ကွန်းတော်။

—ကွပ်, *v.* to be born with concealed testes.

—ကြီးငါးပါး, *n.* the five chief nats.

—စင်, *n.* a small building erected to a nat (these small structures are to be seen near villages on the banks of fishery streams).

—စပါး, *n.* wild rice; *comp.* နတ်ကောက် (in times of great scarcity the Burmese eat this in lieu of the cultivated kind).

—စာရေး, *n.* a government officer who superintends the worship of nats (in Upper Burma).

—စား, *n.* food offered to a nat (provincial). The Karins perform a ceremony, generally when a member of a family falls sick, which is termed နတ်စားသည်, to propitiate the nats generally, the ကိုးမြို့နတ်၊ ကျင်ထုံးစံ အတိုင်းမြို့နတ်ထင်ရန်အရက် ချက်ထုတ်ကြောင်း။

—ဆိုး, *n.* an evil spirit, a demon, ဒိဿနတ်, *see* သမ္မာဒေဝနတ်။

—ဆွမ်း, *n.* humming moth; ဒေါ်ရင်း။

—ထင်, *v.* to offer to a nat; နတ်ပဿသည်။

နတ်ထိုက်, *v.* to assail by a nat.

—ထိန်း, *n.* one devoted to the service of a nat.

—နတ်နာ, *v.* to listen to an oracular response ; နတ်အမိန့်တော် ကိုနာခံခြင်း။

—ဝန်း, *n.* a twig of certain trees (မယားကြီးမယားထိပ်).

—ပဿ, *v.* to offer to a nat ; နတ်တင်သည့် (နတ်ထိုး, to make a provisional offering to a nat with the intention of supplementing it with a more substantial one at some future time).

—ပု, *v.* to be possessed by a nat (နတ်တင်).

—မြည်, *n.* an abode of nats, *i.e.*, of the déwas.

—မြည်တော်, *n.* the inferior celestial regions (ဒေဝတောက), consisting of six chambers or stories. "There are in all six déwa-lókas—(1) Chaturmaharajika (စတုရမဟာရာဇ်), in which one day is equal to 50 of the years of men, 30 of these days make a month and 12 of these months a year, and as the déwas live 500 of these years, their age is equal to 9,000,000 of the years of men. (2) Tawutisá (တာဝုတိသီ), the déwa-lóka of Sekra (သိကြား) or Indra (ဣန္ဒ), on the summit of Mount Méru, in which one day is equal to 100 of the years of men, and as they live 1,000 of these years, their age is equal to 36,000,000 of the years of men. [In former ages there were four individuals went to Tawutisá with human bodies, namely, the famous musician Guttala (ဂုတ္တိလ), and the kings Sadhina (သာဓိနမင်းကြီး), Némi (နေမိမင်းကြီး), and Maha Mandhatu (မဟာမန္တထုတ်မင်း)]. (3) Yama (ယာမာ), in which one day is equal to 200 years, and as they live 2,000 of these years, their age is equal to 144,000,000 of the years of men. (4) Tusita (တုသိတာ), in which one day is equal to 400 years, and as they live 4,000 of these years, their age is equal to 576,000,000 of the years of men. [Dutthagámani (သုတ္တဂမ္ဘမင်းကြီး), the monarch, then, on his death-bed, said to a priest, Lord, which is the most delightful déwa-lóka. The priest replied, 'It has been held by the wise that Tusitapura (တုသိတာ) is a delightful déwa-lóka. The all compassionate Buddhist Maitri ဓမ္မဓဇေယျ (အရိဓမ္မဇေယျ, Arimataya) tarries in Tusita awaiting his advent to the Buddhaship.'] (5) Nimmanarati (နိဗ္ဗာနာတိ), in which one day is equal to 800 years, and as they live 8,000 of these years, their age is equal to 2,304,000,000 of the years of men. (6) Paranirmita Wasawartti [(ပရနိရ္မိတဝသဝတိ) (ပရနိရ္မိတဝသဝတိ)], in which one day is equal to 1,600 years; their age is 9,216,000,000 of the years of men."—M.B.

နတ်ဝင်း, — ဝင်းဝင်း, *v.* to be permanently possessed by a nat so as to cause loss of reason or some serious physical defect.

— ဖြည့်ဝံ, *v.* to die as a king. The Burmese in speaking of a monarch immediately preceding a reigning one styled him as နတ်ဖြည့်ဝံမင်းထရားကြီး, *e.g.*, King Mindôn, when King Thibaw was reigning. နတ်ဖြည့်ဝံမင်းတရားကြီး, — နတ်ရွာ, — ကြွ, — ဝံ, — ဖျော်, — နတ်ရွာပြောင်း ; — နတ်ရွာထား, also have the same meaning.

— ဂွတ်, *v.* to be hidden or kept out of the way for a short time by a nat.

— ထုံ, *n.* same as နတ်ထုံထောင်။

— မိစ္ဆာ, *n.* an evil nat.

— ဂတာ, *n.* an offering to a nat (နတ်ဂတာပွဲ).

— ဂေဝင်, *n.* water offered to a nat ; သူနာထိုနတ်ဂေဝင်ဖျန်းသည်။

— ရွာဝံ, *v.* to die as a monarch, နတ်ဖြည့်ဝံ, same as နတ်ဖြည့်ဝံမင်းတရားကြီး။

— ဝင်, *n.* a person possessed by a nat, as a နတ်ထိန်း or နတ်ကထောင်။

— ဝိဇ္ဇာ, *n.* knowledge or skill acquired by commerce with a spirit.

— သူငယ်, *n.* a young nat or one that causes a person to speak with the voice of a child ; သူငယ်ကလေးသေထိုးနတ်ဖြစ်သည်။

နတ်ထောင် (frequently *pron.* နခေါ်), *n.* the ninth month in the year, nearly answering to December ; ထန်ဆောင်မုန်းနတ်ထောင်တာဝတ်ထွေစား။

နန့်, *v.* to shake, as a dog's tail ; one kind of ဟွတ်, to be light, wanton, vain, unsteady in deportment or conduct ; ရွာထည် ဣန္ဒြိယ, less than ထမြင်း. Der. နန့်။

— ထက်, — ထိုး, *v.* same, 2nd def. ; used in some adverbial form as နန့်နန့်ထက်။ နန့်နန့်ထိုး။

နန်း, ၁, *n.* a royal palace, abode of a king ; *in certain connections*, the occupant of a palace.

— ကျ, *v.* to be dethroned.

— ချ, *v.* to dethrone.

— ဝဉ္စိ, *used adjectively*, hereditarily belonging to the crown, as နန်းဝဉ္စိငွေ, crown-money ; နန်းဝဉ္စိဝတ္ထုပြား, crown-jewels ; နန်းဝဉ္စိဈေးထောင်, crown-boats ; နန်းဝဉ္စိဆင်ပြောက်, crown-ordnance.

- နန်းခံ, *v.* to enjoy royalty ; နန်းစံထီးဆောင်းခင်း, a reigning monarch.
- ခိတ်, *v.* to erect a palace ; နန်းခိတ်မြို့, the city in which the king holds his court, the metropolis of a kingdom.
- ဆက်ပြတ်, *v.* to become broken in succession as a regal line.
- ဆန့်, *v.* to ascend a throne.
- တတ်, *v.* to begin to reign ; *lit.* to ascend to the royal abode.
- တင်, *v.* to place upon the throne.
- တော်သား, —တော်သူ, —တွင်းသူ, *n.* persons, male or female, belonging to the palace.
- တွင်းနား, *n.* a kind of border on a petticoat ; အတွင်းဆင်။အတွင်းနား။
- ညွန့်နန်းလျှာ, *n.* ; see နန်းထောင်း။
- ထိုင်, *v.* to occupy a throne (*literally* identical with the English expression to “sit on” a throne).
- မတော်, *n.* the chief queen ; ထောင်ညာနန်းမတော်။ နန်းမတော်မိဖုရားကြီး။ နန်းမတော်မိဖုရားခေါင်ကြီး, *e.g.*, နန်းမတော်ညာတင်ထားမိဖုရားကြီး အရာကိုပေး၏။
- မြင့်, *n.* the lofty tower adjoining the palace.
- မြို့, *n.* the wooden palisade fort surrounding a palace.
- ရိုး, *n.* a royal lineage ; ထီးရိုးနန်းရိုး။
- ရိုးနန်းစဉ်, —ရိုးနန်းဆက်, *n.* same.
- ထောင်း, —လျှာ, *n.* the heir apparent of a crown.
- ထက်, *n.* the time during which a king reigns.
- သက်တို, *v.* to reign for a brief space of time.
- သက်ရှည်, *v.* to reign for a long space of time.
- ထုံးနန်းဝတ်, *n.* palace fashions (in dress, &c.).
- နန်း, 2, *n.* a plate of iron (or wood) perforated with small holes ; hence ကြိုးနန်း, a machine for twisting ropes ; ရွှေနန်းကြိုး။ငွေနန်းကြိုး။ကြေးနန်း။
- ကြိုး, —မြည် (နန်းချည်), *n.* wire.
- ကြိုးခိတ်, *v.* to telegraph [ကြေးနန်းခိတ်].
- ငင်, —ဆွဲ (ဆွဲ), *v.* to draw wire (a term much used by goldsmiths).
- တိုက်ကြိုး, *n.* twisted rope.

နန်းပေါက်, *n.* a hole in a perforated iron-plate, the hole in the wheel of a Burmese cart, in which the box (ပုံထောင်း) is inserted.

—တိုး, *v.* to cut leather into strips (also applied to slicing mango and green ginger in a particular way for pickling, *see* မိုးတိတိုး).

နန်းထရှင် (ပင်), *n.* the tree which produces the balsam of Peru (liquid amber, *M.*).

နန်းထော်ကျား, *see* ငန်းထော်ကျား။

နန်းထော်ရှည်, *see* ငန်းထော်ရှည်။

နန်းထုံးမှိုင်း or နန်းထုံးကြိုင် (နန်းထုံးကြိုင်), *n.* the Vachellia tree (*see* နံထုံးမှိုင်း, *M.*).

နပ်, *v.* to be done enough, as grain or vegetables cooked in water ; particularly applied to rice steamed after boiling, ထောင်းနပ်သည် ; *figuratively* applied to the accomplishment of an end, အကျိုးနပ်သည်. Der. အနပ်, ကြေးနပ်, နူးနပ် and နှပ် (နပ် is also used in the sense of to be well-informed, *knowing*, as ထင်နပ်သည်သူ, a very knowing man. It is sometimes used in a sarcastic sense, *e.g.*, ထင်ထုနပ်ထုပ်ချင်သည်, he wants very much to assume the character of a knowing man ; to be “ up to snuff.”)

နပ်နီး (*pron.* နပ်နီး and နားနပ်နီး), ထက်ပန်းကိုင်း, ထက်ပန်းချ, ထက်ပန်းထိုး ; *e.g.*, နပ်နီးထိုးတတ်ခဲ့လား, can you wrestle ?

—ကိုင်း, —ချ, —ထိုး, —ထိုးချ, *v.* to wrestle ; ထိုးထွေးသည်. —ထိုး without prefixing နပ်နီး, is sometimes used, *e.g.*, ထိုးကြမိုး။

—ဆရာ, *n.* a professor of wrestling.

—ထိုင် (*pron.* နပ်နီးမိုင်), *n.* an umpire in a wrestling match ; ထက်မွေထိုင်။

—ပွဲ (—ပွဲ), *n.* a wrestling match.

နပ်ပွဲ (*pron.* နပ်ပွဲ, from နပ် and ပွဲ), *n.* the neuter gender.

နပ် (*pron.* နပ်) (Pali နပ်သက), *n.* one who is neither male nor female ; နပ်ပန်းရင်း, နပ်ပန်းဝှံ့ထုတ်။

နဝာ, *n.* the eye of a needle ; အင်နဝာ, သင်နဝာ, [timber drag-holes], the hole through the nose of a buffalo or other animal ; ကျွဲနဝာ, any hole through the head or large end of a thing ; နဝါပေါက်။

—ကြိုး, *n.* the cord passed through the nose of a buffalo or bullock, wherewith the animal is led.

—ချွတ်, *v.* to remove the said cord temporarily or permanently as when the animal is old ; sometimes used *figuratively*, *e.g.*, မင်းထင်မျှအထိုးမကျသူ။ နဝာကြိုးချွတ် ထွတ်ထားရမည်။

နားထိုး, —တွင်း, —ဖောက်, *v.* to make the said hole; ကြိုး is used only with ထိုး, နားထိုးကြိုး။

—ပြင်း, *v.* to be hard to lead with a နားကြိုး, as a buffalo or bullock; နားကြင်း is also admissible, but less often used.

—ရှ, —လွယ်, *v.* to be easy to lead with a နားကြိုး, as a buffalo or bullock.

နဖူး, *n.* the forehead.

—စည်း (*pron.* နဖူးစည်း), *n.* an ornament tied on the forehead.

—စာ (*pron.* နဖူးစာ), *n.* marks on the forehead indicative of one's destiny, fate, fortune, ကံ။ [နဖူးစာပါ, *v.* to be one's destiny, fate; a term applied, as a rule, to the intimate consortment of persons in this life by an inevitable convergence of fate, who in past states of existence have been more or less closely associated or brought together. Different from ချေဝတ်ပါ, since the latter generally (though not always) implies that the consortment is the result of having been co-offerers of religious gifts in past existences; နဖူးစာပါ, when applied to a married couple, means that their destinies are bound up together; သူ့ကို ကျွန်ုပ်ချစ်လိုမဟုတ်ပါ။ နဖူးစာပါရှိသလောပေါင်းပေါင်းပါသည်, it is not because I love him, but only because my destiny is bound up with his that I am compelled to live with him.]

—ထံ, *n.* a forelock.

—မြောင် (*pron.* နဖူးမြောင်), *n.* a bald forehead.

—ထိုး, —လှိုင်းကြိုး, *n.* the cord by which a basket (နောက်လှိုင်း) is suspended from the forehead (of a Karin).

နဘူး, *n.* a kind of creeper (the *Combretum apetalum*, K.).

—လိပ်စာ (—ဆွဲ), *n.* a certain ornamental carved work, [နဘူးလိပ်, *n.* the grooving, or *spiral* channels of a rifle].

နမာဏ (Pali), *n.* a book containing forms of worship, a liturgy; နမာဏကျမ်းစာ (နမာဏာရ).

နမသလေး (frequently *pron.* သလေး), *n.* a kind of rice plant; နမသလေးစပါး။

နမူနာ, *adv.* pretending not to hear, stunned, stupefied, as by a blow [the compiler believes that နမူနာ does not imply that a person pretends not to hear, but that it is a term which is applied to persons when absent-minded, unheedingful, &c.; the Burmese say နမူနာလောက်ထိ ထောင်စထောင်သည့်သူ, a person who behaves in an absent-minded, heedless manner; နမူနာလောက်ထိသည့်သူ၊ နမူနာလောက်ထိသည့်သူ။]

နဝေဝတထာ, an abbreviation of the Pali sentence placed at the commencement of every Burmese book, namely, နဝေဝတထာ။ အဂ္ဂဝေဝတထာ။ သဗ္ဗသဗ္ဗဗ္ဗသ, in Burmese ပုဏ္ဏေမြင်းကိုယ် ထော်မှုထိုက်ထသော။ ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ သိထော်မှုပြီးထသော။ ဘုန်းထော် မြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံထော်မှုသော ထုရားကို ကျွန်ုပ်တို့ရှိပါ၏ ; in English I do homage to Bagawa (replete with the six glories), worthy of worship, possessed of unerring knowledge ; နတ် လြီးငါးပါးရှိပါသည်။

[နတ်မင်းကြီး ငါးပါးတို့မပြတ်ကိုးကွယ်သောမြို့သို့မကားမပြစ်၍။ ဝတ်ထိမ်းသော ကျမ်းဂန် တို့၏ အဦးအစ၌ ရှေးဆရာ မြတ်ကို အဝဉ္ဇီထား ထော်မှုသထည်း] :
 "The first sentence in all the old books in Ceylon is as follows: Namó tassa Bhagawató Araható Sammá Sam-buddhassa. Bhagawató, the virtuous, the meritorious; Araható, the perfectly pure, from having overcome all sensuousness; Sammá, in a proper manner; Sam-buddhassa, he who has ascertained the four truths (Burmese သစ္စာထေးပါး။ ဒုက္ခသစ္စာ။ သရဒထသစ္စာ။ မဂ္ဂသစ္စာ။ မှီရောစ သစ္စာ) by intuition; tassá, to him; namó, be praise or worship."—M.B.

နဝေဝနမံ, *adv.* heedlessly, in the manner of one who stares about, forgetful of his own situation ; အမှတ်ထဲမှနေတတ်သည်။ ဂရုမရှိက်။ နဝေဝနမံနေတတ်သည်။

နင်း, *v.* to smell, receive scent [အနံ့။ ရှူ ; အနံ့ရသည်, to smell of (to scent game, as a hound, ခွေးယုန်နံ့ရသည် ; or a deer a tiger, စရတ်ကျားနံ့ရသည်)], to kiss (as the Burmese). [ရေခင်း, to lap at water ; ကင်းနဖူးရေခင်းသည်, the water laps the top of the bank.]

ရှုတ်, *v.* to snuff up the scent audibly (မတ်ကွည်းနင်းရှုတ်ခြင်းဖြင့် ထည့်ကိုရပါသည်, a phrase frequently met with in petitions made by females whose modesty has been outraged) ; အကထေးကိုနင်းထိုက်ရှုတ်ထိုက်ဝမ်းအထရယ်။

ရှူ, *v.* to snuff, draw up into the nose ; (ထောဝဗွယ်အလွန်ခွေးထောကြောင့်။ နင်းရှူထိုက်အားမရနိုင်ပါ)။

နတ်, *n.* the component parts of a territory or jurisdiction collectively taken, whether principal or subordinate.

မြား, *n.* intermediate space between two territories.

မြားဝန်, *n.* Demarcation Officer ; နတ်မြားမင်းကြီး။

ခွဲ, *v. lit.* to divide territory, to form a district ; မအုပင်နတ်ခွဲ ကထည်းက။ ရေဦးနတ်ခွဲကထည်းက။

နိမိတ်, *n.* the outer limit or boundary of a territory ; နတ်ခွဲနတ်မြား။ နတ်နတ်မြား။ နတ်နတ်မြား။ နတ်နတ်မြား။ နတ်နတ်မြား။

နယ် ဝိုင်, *n.* one who has control over a territory ; နယ်ရှင်မိသ။

——ဝိုင်ဝန်ထောက်, *n.* Subdivisional Officer.

——ဝယ်, *see* နယ်, ဝယ်နယ်။

——သတ်, *v.* to delimit, or fix a boundary.

——သတ်ဝန်, *n.* Boundary Officer.

နယ်, ၂, *n.* the curved stick that stretches the cloth in the loom, နယ်ထိင်း (two curved sticks of unequal length).

——ကန်, *v.* to stretch the said cloth with the curved stick.

——ကျင်း, *n.* same as နယ် (most common).

——ဆူး (*pron.* နယ်ဆူး), the iron points of the said stick.

နယ်, ၃, *n.* a pawn in chess.

နယ်, ၄, *v.* to knead with the hand or trample to pieces with the feet ; as ဆင်နှင့်နယ်သည်, to tread out corn as an ox ; ဝေါးနယ်။
Der. ဆင်နယ်, နင်းနယ်, နှိပ်နယ်, and သိပ်နယ်။

နယာဿ (ကြိမ်), *n.* a kind of rattan, with which, under Burmese rule, the punishment of whipping was often inflicted.

နယား (နရား), *n.* a kind of flying animal (fabulous) ; နယားမျှ။

နယံ, *n.* Nayôn, the third month in the year, nearly answering to June ; နယံမိုဃ်းသေးမျှတ်သားမွေး။

နရ, ၁ (Pali), *n.* a nara, a measure of time equal to ten winks of the eyes.

နရ, ၂ (Pali), *n.* man, လူ။

——ထွဋ်ခေါင်, —သနင်း (—ထေဋ်နင်း), *n.* titles of royalty or divinity ; နရသနင်း အခင်းမင်းလို့ပူဇော်ထိုက်သောဘုရား။

နရက (နရက) (Pali နရက), *n.* hell, a naraka, ငရဲ, *see* ငရဲ။

နရကင်း (နာရကင်း), *n.* an ornament worn about the ears (နားကင်း), being an appendage to the crown, သရဖူ။

နရပတေ (*pron.* နရပဒေ), *n.* a kind of mortar, most durable ; one kind of ဆင်တေ။

နရိန္ဒ (Pali နရံ လူ့ဆန္ဒ အမိုးရမြင်း), *n.* a title of royalty, signifying one who has authority over men, (နရိန္ဒဝေဓိ, formerly a title of the chief queen).

နရူး (ပင်) (—နရူး), *n.* a tree producing a small astringent apple like နရူးဗီး, which is edible (the *Flacourtia cataphracta*).

နဝသမ (Pali နဝ, nine, and သမ), *n.* the nineteenth ; ဆယ်ကျိုးရခြောက်

နဝ (Pali နဝ, နဝမော, nine), *n.* the ninth ; ကိုးရခြောက်။ နဝမီးကျိုးရက်
ခြောက်သောနေ့။ နဝမီးဥပုသ်ဝေငံသည်။

နဝရတ် (Pali နဝ, nine, and ရတန, a gem), *n.* the nine kinds of precious stones, namely, ပုထ, pearl ; သန္တာ (*pron.* သဒ္ဓါ), coral ; နီလာ, sapphire ; မိန, diamond ; ကြောင်, cat's eye ; မြ, emerald ; ဥဿဒုရား, topaz ; ပတ္တမြား, ruby ; and ဂေါမိတ်, garnet.

နဝိယံ (Pali နဝံအသစ် and ဝိယံချစ်သည်), *n.* what is lovable, because new (*novitas rei*) ; ပုသိုးကိုနဝိယံမို့ချစ်သည်။ နဝိယံမို့ နှစ် ဖြောသေးသည်။နဝကဉ္စ။

န, ၁ (Pali နာမ), *n.* spirit, opposed to ရူပ, matter. Rūpa (ရူပ) signifies the material form ; nama (န) signifies the whole of mental powers ; the two combined signify the complete being, body and mind.—M.B. (နရင်ချာတ်, to die).

—ဝိညဉ္ဇိ, *n.* same.

န, ၂, *n.* the day of the week on which one is born. [In the Burmese time, when recording revenue proceedings (ဝတ်ထန်း), the day of the week on which a witness was born was usually inserted, *e.g.*, သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅၃။ ထသောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၉ ရက်နေ့တွင်။ အင်ထောက်သာမြို့အဝင် ညောင်ပင်ရိုး ရွာသူကြီး သောထွန်း နံဝနဝိန။ အသက် ၄၃ ရှိသူကိုသူကြီးအသက်အနွယ် နှိမိတ်အပိုင်း အခြားကိုစစ်စေးသော်, &c.]

—မြို့, *n.* the planet that presides at one's birth.

န, ၃, *n.* the side of a body, generally animate, but sometimes inanimate.

—ကာ, *n.* a side raised as a partition or a screen.

—ထိုင်းနံရိုး။

—ကြိနံကြား, *n.* the interstices of the ribs.

—ကျွန်, *n.* in the Burmese time an armed retainer of the King of Burma.

—ငယ်, *a.* narrow, applied to cloth, particularly a waistcloth, နံကြိုး, နံငယ်, နံထယ်။ နံကြိုးလျှားရှည်။ နံထောင်း။ နံပု။

—ဝ (*pron.* နံဝ), *n.* a black spot tattooed on the side, of similar import with the broad arrow on the king's own, နံဝထိုး။

—ဝောင်, *n.* the side of an animal.

—ဝောင်း, *n.* the edge or middle ridge of a side.

—ထို, *n.* a short rib.

—ထပ်, *n.* a large flat-bottomed boat ; *comp.* မိန်းထော။

—ထောင်, *n.* the raised side of a boat or ship ; sometimes applied in writings to human beings. In the *zat* of Zaneikka there occurs the following passage : လင်္ကာနံထောင်ဖြင့် စောင်းကာထိပ်ထား၍, &c., and again, *ibid*, ထက်ဝဲနံထောင်ဖြင့် လျောင်းစက်ပြန်လေ၏။

နံပတ်, *n.* the flesh on the ribs (နံပေးသား, နံပေးထား) ဆယ်ဆီချိုထိုက်မည်ထဲ။ နှုတ်ဆီးထိုက်မည်ဟဲ့။ ဆယ်ထောင့်ကားမည်ထဲ။ နံပတ်မိုးကျိုးစေမည်ဟဲ့။

—ပေး (*pron.* ထေး), *n.* ; see နံ။

—ပေါ်နံကြားထောက်, *n.* a game played by children, by putting one of their forefingers backwards into their mouths, drawing it out with a jerk, and poking at their ribs with the tip of it ; if the finger should strike a rib, the statement insisted on by one of them is regarded as true, if it should strike between, it is considered as not proved ; ထုတ်ထွင်နံပေါ်။မထုတ်ထွင်နံကြား။

—ပေးခြင်းဆိုင် (*very often pron.* as if the word နံပေး had no shayzi (?), *adv.* side by side.

—ပေးစောင်း, *v.* to lie on one side ; နံပေးစောင်း၍မိပ်သည်။

—ပေးထပ်, *v.* to rabbit ; နံပေးထပ်၍စပ်သည်။

—ဝေးနံစောင်း, —ပေးနံပါး, —ပေးနံဖိ, *n.* ; see နံ။

—ရပ်သား, *n.* the flesh on the side of an animal.

—ရံ, *n.* the raised side of a house or wall ! ထန်ထိုင်းနံရံ, နံရံကာ, နံရံထည်။

—ရိုး, *n.* a rib.

နံ, 4, *v.* to smell offensively, to stink. Der. အနံ။

—စော်, *v.* same ; ထယ်သည့်ခွေးသေကောင်ပုပ်နံစော်သည်။

နံနက်, by corruption မနက်, *n.* the morning.

—ခင်း, *n.* the morning, forenoon.

—ခြေ, *n.* the early part of the morning, *e.g.*, နံနက်ခြေစာထွန်းထိုခင်းမထွားနိုင်ပါ။

—စာ, *n.* breakfast, a tooth-brush ; တံပူး။ [သန့်ဝင်ထောင်, *n.* a royal tooth-brush].

နံနံ (ပင်), *n.* the coriander plant ; နံနံခင်း။

—ဓနု, *n.* the seed.

နံနွင်း, *n.* the turmeric plant or root (often in colloquial incorrectly *pron.* ဓနွင်း) ; နံနွင်းနက်, နံနွင်းနီ, နံနွင်းထိပ်ပြာ, နံနွင်းဝါ, different varieties of the same.

နံပတ် (*Eng.*), *n.* number, the figure or figures which specify the number ; နံပတ်ကြီး။နံပတ်ငယ်, —သေး, terms used when speaking of seniors and juniors in Government service, *e.g.*, as to what position they occupy in the Civil List. [These are Anglicized Burmese terms.]

နံသာ (sometimes *pron.* နံသာ, from အနံ, a scent, and သာ, pleasant), *n.* an odoriferous substance, of which there are four

kinds enumerated in ancient writings ; နံ့သာနီ, နံ့သာဖြူ, အကျော်, ဝံပါ, and ကရမက်, နံ့သာမျိုးငါးပါး။

နံ့သာထိ (*pron.* နာသာထိ), *n.* fragrant oil.

—ပေါင်း, *n.* a mixture of fragrant substances used in incense ; နံ့သာပေါင်းပန်းပေါင်းတို့ဖြင့်ထိမ်းကျံ၍ထားသောအမွှေအကြိုင်။

—ပျောင်း, *n.* fragrant ointment.

—ပြောင်, *n.* a beauty spot (generally on the eyelids ; the custom of having these spots is now obsolete except among followers of the histrionic art ; နံ့သာပြောင်ထိုး).

—မှုန့် (—မုန့်), *n.* fragrant powder.

—ရည်, *n.* fragrant essence.

—ရောင်, *n.* a light yellow straw colour ; နံ့သာရောင်စက္ကူ, နံ့သာရောင်ဝါ, နံ့သာရောင်ထိနပ်။

နာ, 1, *v.* to listen, hearken, attend to (နာသာခံခက်, “pleasant to listen to, but hard to put up with,” as on listening to an unpleasant statement in ironical guise ; နာသာခံခက်စကားပြောသည်).

—ခံ, —တူ, *v.* to listen with regard and acceptance ; တူကြီးအမိန့်ကိုနာခံသည့်အထောအတွင်း ထက်မှမသွားပါနှင့်, while awaiting the orders of your superiors, please do not go anywhere ; (၂) ကျွန်ုပ်စကားကိုနာထူထောင်ထော်လိမ့်မည်။

—ထို, *v.* to wish to listen to, to like, be pleased with, have kind feelings towards ; hence မနာထို, to dislike, hate, to be intolerant, be jealous of ; *comp.* ငြိရူး။ လောကထုံးစံတဦးကောင်းစားသည်ကိုတဦးကမနာထိုဘူး။ သည်သူသည်မနာထိုသောမိတ်ကိုမပိတ်မဖုံးနိုင်။ အမေမိတ်သာသနာပြုခြင်းမျှသာထိုက်။ မနွှဲထေးရှင်တရုတ်နိုင်ငံထော်အတွင်း မိမိတို့သာသာထွန်းပရန်အားထုတ်သော်တည်းဖြင့်မအာရုံရှိတို့က။ မည်ကဲ့သို့မျှမဖျက်မဆီးဘဲနာထိုကြပါ၏။

—သည်, *v.* to be willing to, consent to, to be acceptable, agreeable, to receive as a proposal ; မနာသည်းဘူးဆိုလျှင် ကျွန်ုပ်မလျှော့ပါစေ။

နာ, 2, *v.* to be ill, be in pain, feel pain ; to be hurt in feelings ; မိတ်နာသည်, to suffer loss, damage, become impaired, or weakened as the force of an argument, objection, owing to the superior dialectic skill of an adversary ; ကျောင်းတကာဦးမောင်ကထေး အင်မတန်နာနေသည်။ (၂) ခင်ဘုရားပြောစာထက်ကျွန်ုပ်နာပါဒ်ထိ။ (၃) အမိုးရမက်ကသက်သေတို့အပေါ်တွင် ရှေ့နေထုတ်လိုက်သည့် မေးခွန်းများအတွက်နာသည်။ the questions put by the Advocate to the witnesses for the Government were very damaging.

—ထည်း (—ထည်း), *v.* same, 1st and 2nd def. ; ကျွန်ုပ်ထင်ကျွန်ုပ်မထိုနာထည်း, (ထည်း) စွာထင်သွားသည်။

နာကြင် — ကျင်), *v.* same, 1st and 2nd def., but rather applicable to bodily pain ; ထားပြုများကထွေသူကြီးထင်မထားကို နာကြင် (ကျင်) စွာမိုက်ပြီးကျင်ထွက်ပြေးကြသည်, the dacoits, after severely beating the lhay thugyi and his wife, decamped.

— ထာရှုညိ (ရောဂါ), *n.* a lingering or protracted illness.

— ဖျား, *v.* to be in a fever, *see* ဖျား, နာဖျားမကျန်းရှိသည်။

— လွန်ထ (pron. နာန်စ), *v.* to suffer from the effects of old disease, though convalescent (to be convalescent) ; လွန်ထ နာထွန်ထမိုစားထိုအားမရနိုင်ပါ။

နာကြီး (ဝင်), *n.* a kind of tree, the *Byttneriaceæ subacerifolium*, *M.*

နာဗိ (Beng.), *n.* a court bailiff [ထိထင် (Eng.) is now gradually superseding နာဗိ].

နာနတ် (ပင်), ၁, *n.* the pine-apple plant ; နာနတ်ခြည်။

နာနာ (Pali), *a.* or *adv.* sundry, various ; အထူးထူးအပြားပြားအသီးသီး။

— ထာဝ, *adv.* same ; ဝိနာတာဝ။ အညထာတာဝ။ ထက္ခေများ နာနာထာဝ မန်ဆင်းနိုင်သည်, spirits are able to take various shapes and forms.

— ရုပ်, *n.* various forms (assumed by superhuman power).

နာမ် (Pali နာမ), *n.* a noun.

— စား, *n.* a pronoun.

နာမ (Pali), *n.* a name ; အမည်။ အမည်နာမမှတ်ထားလိုက်ပါ။

နာမကောလ (Pali နာမ, mind, spirit, and ကောလ, a collection), *n.* the mind considered collectively.

နာမဝိသေသန, *n.* an adjective, *see* ဝိသေသနာ။

နာမည် (from နာမ, and အမည်), *n.* a name.

— ကောင်း, *v.* to bear a good name or reputation.

— ကြီး, *v.* to have a great name or reputation ; နာမည်, — ကောင်း, — ကြီး, — ဆိုး, — ဖျက်, are Anglicized Burmese terms, and are far more intelligible in Lower than Upper Burma.

— ခေါ်, *v.* to call by name.

— ဆိုး, *v.* to bear an evil reputation.

— ပြောင်း, *v.* to change a name (နာမည်ထွဲပြောင်း).

— ခြည့်, *v.* to name, to style, to call.

— ထွဲပြောင်း, *v.* to change a name, to give a false name ; နာမည်ထွဲပြောင်းပြော။

နာရကတ္တိ, *n.* a diamond of the second quality ; *see under* ဝိနု။

နာရီ, *n.* a kind of gold ; နာရီအိမ်။နာရီကာရွှေ။

နာရီ (Pali), *n.* a naree, a measure of time equal to four pads (ဝါဒိ) or twenty minutes of English time, an hour, a watch, clock, or horologe or time-piece.

—အမြောက်, *n.* a gun fired at a stated hour (in Lower Burma).

—အိမ်, *n.* a watch or clock, referring rather to the case.

—ခွက်, *n.* a watch.

—စက်, *n.* the works of a clock or watch.

—ဆုတ် (မုန့်), *n.* a kind of confectionery (*vide* page 95, We-thandaya).

—တီး, *v.* to strike the hours as a clock ; နာရီထိုး။

—ဇောင်း, *n.* a gong struck at a stated hour.

—ဖြန့်, *n.* after noon, or after midnight.

နား, ၁, *n.* the ear, when combined with nouns *pron.* နားနားထောင်လင်းသင့်။နားထောင်လင်းမသင့်။

—အုံ, *n.* the bulge behind the ear.

—ကင်း (pron. နင်း), *n.* an ornament above the ear of an image of Gaudama.

—ကင်းထူ, *see* နားထူ။

—ကင်းပါး, *see* နားပါး။

—ကင်းမိတ် (pron. နင်းမိတ်), *see* နားပင်းမိတ် ; when applied to a person, stupid, incapable of hearing (infrequent).

—ကန်ကြိုး (pron. နပ်ကြိုး), *n.* a bow line.

—ကပ် (pron. နပ်), *n.* a certain ear ornament ; နိနားကပ်။

—ကျ, *v.* to accord with, acquiesce.

—ခံ, *v.* to receive by the ear, to listen, attend to ; *n.* an officer who receives an order from a higher authority ; နားခံထောင် (စစ်ကဲးနားခံ) ရွှေ့နားခံထောင်။ (a နားခံ ranked next to a Sitkè).

—ခါး, *v.* to find *bitter* in the ear, to be much annoyed by hearing ; မင်းပြောသည့်စကားထက်နားခါးသည်။

—ခေါင်း, *n.* the tube of the ear.

—ချ, *v.* to convince by argument, or by evidence presented in any manner to the mind, in order to gain some benefit for one's self or on behalf of any other person, *e.g.*, as a go-between in love affairs.

—ရှည်, *v.* to find unpleasant in the ears.

—ချို, *v.* to find sweet in the ear, to love to hear.

—ရွှံ, *v.* to be born deaf.

- နားခွက်, *n.* the pan that holds the priming of a musket or gun ; figuratively applied to quick discernment ; ချက်ခဲကြားနား ခွက်ကမ်းတောက်သည်။
- ဖြန့်, *v.* to listen with pleasure and delight.
- မိန့်, *v.* to listen with thrilling pleasure ; နားမိန့်သွားသည်။
- စောင့် (*pron.* နစောင့်), *n.* a linchpin.
- စောင့်ဝေး, *v.* ; *see* နားထူ, a term also applied to timid horses ; နားစောင့် (တွေ) ဝေးလှိုက်နေသည်။
- စွင့်, *v.* to listen attentively, as when endeavouring to catch a distant or uncertain sound ; applicable to animals as well as men ; နားထွင်းစွင့်နှင့်နေသည်။
- စွေ, *v.* to have small ears.
- ဆန့်, *n.* a pulley, the wheel of a block.
- ဆီန့်, *v.* to be extremely pleasant to the ear.
- ငြီး (— ငြီး), *v.* to be tired of hearing.
- ညောင်း, *v.* to listen patiently ; နားညောင်းထောင်ပူပါ။
- ထင်းတီး (*pron.* နဒင်းတီး), *v.* to keep up a continual repetition or din in order to force attention (as in the way of propagating scandal).
- ထောင်း (*pron.* နခေါင်း), *n.* an ear tube.
- ထင် (*pron.* နထင်), *n.* the part before and above the ear, the temple.
- ထောင် (from ထောင်, to erect), *v.* to listen, hearken, attend to, to mind, obey, as in the phrase စကားထိုနားထောင်သည်။
- ထိုင်း, *v.* to be hard of hearing.
- ပက်, *v.* to have large unsightly perforations in the lobe of the ears ; ရှင်းနားပက်ကျယ်။ (နားပက် is also applied to the ornament worn in the perforations of the lobes of the ears ; နားပက်ကျယ်).
- ပင်း, *v.* to be deaf.
- ပင်းမိတ် (*pron.* နာပင်းမိတ်), *a.* solid, not hollow ; applied to articles that are naturally or commonly hollow ; ခေါင်းမိတ် (*comp.* စတိ), artificially solid ; ဆင်စွယ်နားပင်းမိတ်။ ဝက်စွယ်နား ပင်းမိတ်။
- ပန့်, *n.* an amulet worn in the ear ; နားပန့်ထက်မွဲ။
- ပနဲ, *n.* the trunnion of a gun, the ear of a pail, *see also* နပနဲ။
- ပန်းကြိုး (*pron.* နပန်းကြိုး), *n.* the rope used as the handle of a pail or bucket.

နားပန်းကွင်း, *n.* the curved handle of a pail or bucket.

—ပန်းစွန်း (*pron.* နစန်းစွန်း), *n.* the end of an axle-tree. Is often used interchangeably with နားစောင်း။ ထူးခြားစွာ နားပန်းစွန်းကွက်သွား ထိုထူးခြားစွာသာ။

—ပန်းသံ (*pron.* နစန်းသံ), *n.* an ear lock (နားပန်းသံကြိုး) of a sail.

—ပါး, *v.* to be thin-eared, that is, quick in hearing; to be quick of apprehension; ထပ်ပါးသံဉာဏ်။

—ပုသ်ဆွေး (*pron.* နုပုသ်ဆွေး), *int.* imprecative; may my ear perish (if I heard it); သည်စကားနားပုသ်ဆွေးမကြားရဘူးပါဘူး။

—ပူသံကျပ် (*pron.* နပူသံကျပ်), *adv.* in a manner painful to hear, whether teasingly or scoldingly; ထပ်နားပူသံကျပ်နိုင်သည်။ နားပူသံကျပ်ထပ်ထပ်ပြောသည်။

—ပေါက်, *n.* a perforation in the lobe of the ear, the touch-hole of a musket or gun.

—ဖျတ်, *n.* the lobe of the ear, နားဖျတ်ကျသည်; applied to old people.

—မာကော်, *n.* an ear-pick; နားဖာကလေး။

—ပါချူ, *n.* the same.

—မာချေး, *n.* cerumen.

—ဖောက်, *v.* to bore the ears; ထွင်း is more elegant; နားထွင်း
မင်္ဂလာ, *v.* to perform the ceremony of ear-boring.

—မရံကွင်း, *n.* the ring that secures the shrouds.

—မရံဆိပ်, *n.* the shrouds of a boat or ship; ရွက်တိုင်ဆိပ်ကြိုး။

—ရကင်း, —ရကင်း, *n.* an ornament or guard worn about the ears, being an appendage to a crown (ထရုတ်)။

—ရွက်, *n.* the ear, that is, the leaf of the ear; also used as a *verb*, when it has a similar signification to နားထောင်, but is more elegant; ပေးသည်အခါ၌ ကျိုးနွတ်ကြပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ကား ကျိုးနွတ်စမ်းပါ။

—ရွက်, *v.* to be ashamed to hear.

—ထင် (*frequently pron.* ထပ်), *v.* to understand.

—ထေး, *v.* to be rather hard of hearing; *comp.* နာထိုင်း။

—ဝင်, *v.* to enter the ear, gain access to the mind, be persuasive.

—ဝေခားဝါ (*pron.* နဝေခါ), *adv.* doubtingly as to what is heard; နားဝေခားဝါနေသည်။

—ဝေ, *v.* to have one's sense of hearing confused; နားဝေနေပြီ။

—ဝေ့, *v.* to hear indistinctly.

နား သည် (*pron.* နာယိ), *n.* the part behind the ear.

—သနီ, *n.* an ear-ring (obsolete). Der. ကင်းနားသနီ၊ ဝေးနားသနီ and next.

—သနီကွင်း, *n.* an ear-ring.

—သနီသီး, *n.* an ear-drop ; ရွှေနားသနီသီးပန်သည်။

—သဝ, *v.* to be pleased in hearing ; နားညွတ်။ နားညွတ်နှိုးသည်။ နားပြောင်း။

—သီး, *n.* the block of a pulley ; ထက်ချင်သီး။

—သီစက်, *n.* same.

—သွင်း, *v.* to put into the mind, either as a speaker or a hearer ; နားချပ်။

နား, 2, *v.* to cease from motion or action through desire of rest, to light (as an insect), perch as a bird ; to be arrested in its progress as an arrow, bullet, or cannon-ball when fired at an object, *i.e.*, striking an object without forcing its way through ; သစ်ပင်ကိုပစ်လိုက်သောအခါကျည်မနားဘူး may also be used in speaking of a *clean* cut made by a da, sword, &c. ; အုန်းထီး ခုတ်လိုက်သည်မှာထားမနားဘဲဖြတ်သွားသည်။ နံနက်နား၊ နေ့နား၊ ညနား, the three intervals of rest that reapers take (in harvest time) ; နေထယ်ပူဒေဝီသစ်ပင်အောက်မှာနားကြဦးမို့ရဲ့၊ the sun is very hot, let us rest first under the tree ; (2) အညောင်းပြေအညောင်းပြေဝါနားကြမို့, let us rest a little while in order that our stiffness may be relieved.

—နားနေနေ, *adv.* slowly, moderately ; this word is usually applied to words of coming and going and of performing manual labour, when it indicates that a journey or a work is undertaken with frequent rests, hence accomplished slowly ; အကြင်ထောက်ျား၊ မုဆိုးသားထွင်း၊ နားနားနေနေပန်းပြေသက်ထုံ။ ခေသောက်ရုံမျှ၊ မကြာရအို၊ ကိစ္စပြီးအောင်၊ ဆောင်ပစေဦး။

နိကာယိ (Pali နိကာယ, a collection), *n.* the five parts into which the Buddhistic scriptures are divided according to a certain distribution, namely, ဒီဃ, မဇ္ဈိမ, သံယုတ္တ, အင်္ဂုတ္တရ၊ ခုဒ္ဒက (နိကာယ is usually suffixed to each of these, *e.g.*, ဒီဃနိကာယ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ နိကာယိကျမ်း၊ နိကာယိသွယ်။)

နိက္ခမ (Pali), *n.* a departure into a wilderness, implying a renunciation of all the benefits and pleasures of social life ; တာသို့ထွက်ခြင်း. “ In the Chulla Suttasóma and other similar births “ he (Gaudama) abandoned vast treasures of gold and silver “ and numberless slaves, cattle, buffaloes and other sources “ of wealth, and thus fulfilled the naiskrama-páramitá (နိက္ခမ “ ဝါရမီ) with retirement from the world.”—M.B.

နိဂုဏ်း (နိဂုး), *n.* the conclusion of a writing or book, containing sometimes a summary or explication, and sometimes the writer's name, place of residence, &c., together with the date of transcribing and any other circumstances; နိဂုဏ်း ဆုတ်။နိဂုဏ်းချုပ်။နိဂုဏ်းသတ်, to make such a summary.

နိဂုံး (Pali နိဂမ္မ), *n.* a small town, market village, little trading place; *comp.* နိဂုဏ်. [*N.B.*—It is contended by some that this word should be written without the နိဂ္ဂေါက်, namely, နိဂုံ].

နိဂ္ဂဟိတံ (Pali နိဂ္ဂဟိတံ), *n.* the character (°) commonly called ငွေ့ငွေ့ထင် ; when combined with words of Pali origin, with the symbol of the vowel ဣ (°) and in some other cases, နိဂ္ဂဟိတံ ထန္တရုတ်နည်း။မကောရန္တရုတ်နည်း, reciting with lips closed, with lips open.

နိစ္စ (Pali), *n.* permanence, ဖြစ်ခြင်း, *see* ထာဝရ။

—ရူပ, *n.* permanence; used also adverbially; နိစ္စရူပပြုသည်။ နိစ္စရူပနေသည်။

—ဆတ်, *n.* cooked rice regularly offered to pôngyis; (“constant-rice.”—*Childers*).

နိမိဝ (Pali နိ, *priv.*, and မိဝ, life), *n.* a lifeless substance, opposed to ယတမိဝ, *which see*.

နိဒါနိး, *n.* a compendious view, a syllabus, table of contents prefixed to a work, နိဒါနိးရေးသည်; also used figuratively; နိဒါနိး ထိုးထောက်သည့်လူတို့။နိဒါနိးတွင်နေရင် သည်။

နိဝ, *v.* to be kept down; chiefly applied to wind in the stomach. Der. နိဝ။နိဝင်သည့်။

နိပါတိ, 1 (Pali နိပါတိ), *n.* a particle prefixed or affixed, without taking the place or office of an inflection; နိပါတိဆိုက်အောင် ပြောတတ်သည်; *comp.* ဝိဘတ် (ဝိဘတ်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်သည်).

နိပါတိ, 2, *n.* a short zat, one of the 550 exclusive of the ten great zats (နိပါတိတော် ၅၅၀).

နိဗ္ဗာန် (နိဗ္ဗာနံ) (Pali နိဗ္ဗာနံ), *n.* rest from all evil, annihilation; သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ချွေမြို့တို့။ ဝိသုဒ္ဓိတော်တော်တော် မူတတ်သောမြတ်စွာဘုရား, nirwana (အကျွတ်တရား)—(1) sorrow is like a disease; (2) the cleaving to existence is like the cause of that disease; (3) Nirwána is like the curing of the disease; (4) the four paths are like the medicine that causes the cure.—M.H.

—ကျောင်း (pron. နိဗ္ဗာန်ကျောင်း), *n.* a building in which the body of a priest is laid in state.

နိမိတ် (Pali နိမိတ္တံ), *n.* a sign, mark, token; လက္ခဏာ, a mark denoting the limit or boundary of a territory; နတ်နိမိတ်, the mark of gender, that is, the private parts, male or female; ထောင့်ျား
နိမိတ်၊ မိုး၊ မုန်တိုင်း၊ အဝါ၊ အဖြူ၊ စသည်။ a mark or proof of something latent, or cognizable by the senses; a mark, sign of something future, an omen, prognostic, portent; တိတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊
နိမိတ်ကြီးလေးပါး, “the four great signs, the sight of which induced Theidathta (Sidhartta) to renounce the world previous to his becoming Gaudama the Buddh; (၁) an old man (သူအို); (၂) a sick and infirm person according to the Burmese, (but, according to Spence Hardy, a leper) (သူနာ); (၃) a dead person (သူသေ); and (၄) a recluse (ရဟန်း)” :—“Whilst living in the midst of the full enjoyment of every kind of pleasure, Sidhartta one day commanded his principal charioteer (ရထားမှူး) to prepare his festive chariot; and, in obedience to his commands, four lily white horses were yoked; the prince leaped into the chariot and proceeded towards a garden at a little distance from the palace, attended by a great retinue. On his way, he saw a decrepit old man with broken teeth, gray locks, and a form bending towards the ground, his trembling steps supported by a staff, as he slowly proceeded along the road. The prince enquired what strange figure it was that he saw, and he was informed that it was an old man. He then asked if he was born so, and the charioteer answered that he was not, as he was once young like themselves. ‘Are there,’ said the prince, ‘many such beings in the world?’ ‘Your highness,’ said the charioteer, ‘there are many.’ The prince again enquired ‘shall I become thus old and decrepit?’ and he was told that it was a state at which all beings must arrive.”

" Four months after this event, as Sidhartta was one day
 " passing along the same path, he saw a déwa under the
 " appearance of a leper, full of sores, with a body like a
 " water-vessel, and legs like the pestle for pounding rice,
 " and when he learnt from the charioteer what it was he
 " saw, he became agitated, and returned at once to the
 " palace. After the elapse of another period of four
 " months, the prince, on his way to the garden, saw a
 " dead body green with putridity, with worms creeping
 " out of the nine apertures, when a similar conversation
 " took place with the charioteer, followed by the same
 " consequence. At the end of the next four months,
 " the day of the full moon in the month Æsala, Sidhartta
 " saw in the same road a recluse, clad in a becoming man-
 " ner, not looking further before him than the distance
 " of a yoke (ထင်းအိုးထွန်) and presenting an appearance
 " that indicated much inward tranquillity. When inform-
 " ed by the charioteer whom it was that he saw, he learnt
 " with much satisfaction that by this means successive
 " existence might be overcome, and ordered him to drive
 " on towards the garden."—M.B.

မှိတ်ကောင်း, *v.* to be of good omen ; ထယ်မှိတ်ကောင်းသည်။ မင်းထင်
 (ထာတ်) ကောင်းရပါလိမ့်မည်။

—ဆိုး, *v.* to be of evil omen ; ထယ်မှိတ်ဆိုးသည်။ သည်ထမ်းထိုသွားသို့
 မကောင်းပါ။

—ထမျှည်, *n.* same as မှိတ်။

—နဝ, *n.* same as မှိတ်။ ခင်ဗျား ပြောသည့်စကားမှိတ်မရှိ။ နမာမရှိ၊
 sir, the words you speak are very ominous (*lit.* have no
 omen, *i.e.*, no good omen, hence are of bad omen).

—ဖတ်, *v.* to explain omens ; ပုတ္တားထူးမှိတ်ဖတ်ထတ်သည်။ မြန်မာ
 ထူးအယူရှိသည်, the Burmese are of opinion that Brahmins
 are able to explain dreams.

မှိဗ္ဗာနရတိ, *n.* the fifth stage of the world of nats ; see under နတ်
 ဖြည့်။

မှိတ္တ (မှိဋ္ဌိထ) (Pali), *a.* created.

—ဆတ္တဝါ, *n.* created being, creature.

မှိတ္တကဏ္ဍိန, *n.* a book explaining omens.

မှိ, *v.* to be low, ဖြတ်သည် ; *comp.* မှိ, to be short in stature, *comp.*
 ပု. Der. မှိ—(၁) သည်ဆိပ်တဆိတ်မှိသည်ကြည့်မကောင်းပါ။ (၂) ကံ
 မှိသည်အခါ။ ထုတကာထုရိုင်းမှိစက်ချင်သည်။ (၃) သည်မှာမြေထယ်မှိ
 သည်။ ရေဝတ်လိမ့်မည်ဆိုထင်သည်, here the ground is very low ;
 water will lodge, I think,

နရတုံ (နယတုံ), *adv.* in contact, conjunction, as a planet or star.
နိရိယ or နိရယ (Pali), *n.* hell ; ခရဲ, နရတ် or နရတ။

နိထိမ္ဗင် (Pali နိထိဒန္တံ), *n.* a quilt or cushion used by a priest ;
နိထိမ္ဗင်အိပ်ရာခင်းအလို့ငှာ။ အေပ်သောအထည်ပေါ်အပ်သည်ချည်း။

နိဿကာရီ, *adj.* acting with care and attention.

နိဿရည်း (Pali နိဿယ), *n.* a support, guide, something to lean on
or adhere to ; အမှီယဗ်, နည်း။

—ဆရာ, *n.* a superior teacher (inferior to ဥပဏ္ဍာဆရာ), one who
is capable of laying down rules ; ဓမ္မာဓရိယဆရာ။

နိဿယျ (Pali), *n.* the interpretation of an original text (ပါရိ) ; ပါဠိ
အနက်။ နိဿယျနာမ်စောင်။

နီ, *v.* to be red ; ရွှေစွေနီ။ သည်ထက်ပံပင်နီလိုက်တာရဲနေရော့။

—ကျင်ကျင်, —ကြန့်ကြန့်, *a. or adv.* pale red, violet ; နီကျင်ကျင်,
နီကြန့်ကြန့်, less than နီကျင်ကျင်, နီကြန့်ကြန့်။

—စင်စင်, *a. or adv.* disagreeably reddish.

—တာတာ, —တာရဲ, —ဘာဘာ, *a. or adv.* very or excessively red ;
အသားအရေနီတာတာရှိသည်။

—နင်းနင်း, —မွဲမွဲ, *a. or adv.* of a dull faded red colour.

—ဖြာဖြာ, *a. or adv.* of a bluish red colour.

—မောင်း, *v.* to be purple ; နီမောင်းသောရောင်မြည်ထောင်ကိုထွတ်ထောင်မှု
သည်။

—မြန်း, *v.* ; see နီ။

—ရဲရဲ, *a. or adv.* very red.

—ဝါ, *v.* to be tawny.

နိမိ (Pali နှူဒိဒ္ဓိ), *n.* a book of proverbs, of which there are three
kinds—ဓမ္မနိမိ, pertaining to religion ; လောကနိမိ, pertaining
to common life ; ရာဇနိမိ, pertaining to government.

နိပါးဆေး (ပင်) (from နိပဆေး), *n.* the madder plant and root (for-
merly much used for dyeing cotton fabrics).

နီလာ, *n.* a sapphire ; hence သီယိုနီလာ, *n.* an amethyst ; နီလာတွင်း,
n. a sapphire mine ; [နီလာကြိမ်, a term applied to sapphires
which have a reddish tint].

နီး, *v.* to be near, not distant ; မဝေး။ ရန်ကုန်မြို့ထော်ထော်နီးပြီသား။ ယော
ရွာထိရဲဘုရားကို မမြင်ဘူးသား, is (the town of) Rangoon pretty
near ? “ There ; cannot you see the Shwé Tigôn Pagoda ? ”
ကောင်းစွာထော်ဘုရားနားမှာရှိသည့်ကန်ကြီးသည် မြင်သောဘိန်းနီးကြီးသည်။
သည်သူအပြုထောက်နီးနီးမိုးယူဝားသောက်ထားသည်, this man almost
systematically lives by stealing ; သူမီးအိမ်နားနီးသူမီးထုတ်အိမ်
နားနီးထင်။ (ဖြစ်တတ်သည် understood), he who lives near the

house of a thief, is apt to become one; he who lives near the house of a fisherman, is apt to become one. *Anglice* "Birds of a feather," &c.

နီးတမ်း, *v.* same; seldom used assertively.

—ဝပ်, *v.* to be contiguous, to be very near; ခပ်သွားတို့ ၊ ထောက်
သွေးနီးဝပ်ကြသကား။ ထုတ်ချင်းတယ်ထူကြသည်။ သွေမျိုးနီးဝပ်။

—ပါး, *v.* to be near (infrequent). Der. အနီးအပါး။

—ရင်း, *v.* to be nearly related.

နု, *v.* to be young, tender, delicate, မရင့်; မကြမ်း, to be fine in grain or texture; ချောသည်, to be done nicely or curiously (as carving, ပန်းခုသည်). Der. အနု။ [with သဘော, to be inexperienced], to be young as the moon; လနုသည်, to be feeble as the rays of the sun in the morning, to sprout as the tender leaves of certain plants and trees, to be immature in mind; မိတ်နု။ သဘောနု, to be unseasoned as timber; သရက်ရွက်နုသည်။ သရက်ရွက်နုပြေသည်။ မနီကျည်းရွက်နုသည်။ ညောင်ရွက်နုသည်။ သစ်သားနု; also applied to a paramita which has not been fulfilled, ပါရမီနု။ သည်သူအသက်နုနုကလေးရှိပါသေးသည်, this person is still of tender age; သည်ဝားပွဲပန်းထည်မှာ တယ်နုသည်, the carving of this table is very delicate; သည်သူငယ် ခရီးမသွားနိုင်ပါ။ ငယ်ရွယ်နုလှသေးသည်, this child cannot travel, he is still of a young and tender age; သည်သူငယ်နုလှသေးကြီး, this is a strapping young child.

—ငယ်, *v.* to be young and tender.

—ထွတ်, *v.* to be very tender.

—ထွား, *v.* [to be large in size for one's age; applied also to animals].

—နုတ်, *v.*; see နု, 1st def. [ရေတွန်ရှားထီးပင်ထုပ်ငန်း နုနယ်သည့်အခါ သဏ္ဌာဓမ္မဓဋ္ဌတော်ထမ်းဆောင်ခြင်းမှရပ်ဆိုင်း၍ချမ်းသာပေးသနားထော်မှုပါ ခဏ္ဍိအကြောင်း].

—ဖတ်, *v.* to be delicate and fresh-looking as a person's complexion, skin.

—ဖျို, *v.*; see the parts (usually followed by သာယာ and used in describing scenery; အထွန်နုဖျိုသာယာသည်အရပ်).

—မှည့်, *v.* to be ripe and tender as fruit; ထရက်သီးနုမှည့်။

—ဝါ, *n.* tree cotton, *M.*

နုန်, *v.* to be unpleasant to the eye, as something grotesque, unwieldy, clumsy or antiquated, or as a person of awkward movements and appearance, to be outlandish, to be plain and homely in features and dress, fig. despicable, poor-

79

နနာ, *n.* the leprosy (ယုဒ္ဓ).

—ဝး (ဝ), *v.*; *see* နအနာကြီးယုဒ္ဓ။

နး, *v.* to be made soft by some process; *comp.* နျော့. *Der.* နး။
ဆုတ်မြေကုန်းအောင်ချေနှင့်နးလိုက်ပါ, in order to make this brick
clay soft, soften it with water.

—ဗွဲ, *v.* to be fine, nice, delicate, gentle, pleasant; ဆိပ်မွေ။

—ညွတ်, *v.* to be well-disposed towards, affectionate, pleased
with; ကြည်ညိုသည်။ နှစ်သက်သည်။

—နပ်, *v.* to be made soft, especially by cooking; [figuratively
to be sensible, well-informed, experienced, to be *well con-*
sidered and cogent as language; မဒိဒေဝီသည်ထည်း။ ငါသည်
ယနေ့အိမ်မက်မကောင်းမြင်မက်သည်ဖြစ်၍၊ စိတ်မချမ်းသာဖြစ်ခဲ့၏။ စောစောခနဲ
မဝင်မီတွင်။ ဤရသမျှသောသစ်သီးသစ်မြစ်တို့ကိုထွန်ဖြင့်ထောင့်အံ့ဟု။ နူးနပ်ပြောင်း
ဗွဲသောကိုယ်ဖြင့်တုန်လှုပ်လျက်။ သစ်သီးသစ်မြစ်တို့ကိုထွန်မျှော်ကြည့်၏။ သည်
ဆရာကြီး ထယ်သဘောနူးနပ်သည်, this great teacher is of very
experienced mind; အပြောအဆိုနူးနပ်သည်]။

နေ, *i, n.* the sun.

—အိပ်ပွဲ, *v.* to form a halo of the sun.

—အောက်သီး, *n.* a fruit that faces the setting sun.

—ကာ, *n.* a screen from the sun.

—ကျ, *n.* the decline of the sun, after noon; နေကျကျပြီးနေကျ
ပွား။ နေထက်ပွား, to be born when the sun is in the decline
or in the ascent; ကျနေအတွန်ပူသည်, the declining sun is very
hot.

—ကြတ်, *v.* to be eclipsed as the sun; in colloquial frequently
pron. နေကြပ်, “the sun and moon are at regular intervals
seized by the asurs Rahu (ရာဟု) and Kétu (ကိတ်ဂြိုဟ်), and
these periods are called grahanas or seizures (eclipses).”—
S.H. M.B.

—ကျော်, *v.* to pass the meridian.

—ကျော်အိမ်, *v.* a house that fronts east or west; ခင်ကျားအိမ်နေ
ကျော်ဆောက်သလား။

—ကြာ, *n.* the sunflower; နေကြာပန်းကဲ့သို့နေ့တိုင်းမပြတ် ရှင်လန်းပါဝေ
သော။

—ကွယ်, *v.* to disappear from view as the sun; နေကွယ်မှလပြောက်
ပြုကျောက်မှာကြယ်ပေါ်။

—ခို, *v.* to take shelter from the heat of the sun.

—ချို, *v.* to be moderately warm, not hot; နေချိုမှအေးကြမို့။

- နေ ခြည်, *n.* a sunbeam, ray of the sun ; နေရောင်ခြည်။ နေ၏အရောင် ခြည်ထထောင်ဖြင့်။ မိက်မှောင်အဝိဇ္ဇာ။ ပယ်ခွါထွန်းပြီ။ ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက် ထော်မှုသည်။ နေခြည်ရှိပါသေးသည်။
- ဖြို (ညို), *v.* to be dark and cool, as the sun when covered by a cloud ; နေဖြိုမှာရိုးသွားနိုင်မည်။ နေဖြိုမှသည်။
- စာ (from အစ ?), *n.* the morning sun in the following connections.
- စာမျှ, *v.* to be the cool of the morning ; နေစာမျှမှာထိုင်သည်။ နေစာမျှကာရှိသေးသည်။
- စာထုံ, *v.* to bask in the morning sun ; နေပူစာထုံသည်။ နေစာထုံ။ မေထုန်။ မျက်မာန်ပွား။ The Burmese have an idea that persons in a sickly state die if (၁) they bask in the sun ; (၂) indulge in sexual intercourse ; (၃) or if they give way to fits of anger.
- စောင်း, *v.* to be declining, as the sun in the latter part of the day ; နေစောင်းထေပူထေ။ ညနေစောင်း။
- စွယ် (*pron.* နေစွယ်), *n.* the strong rays of the sun ; used as follows.
- စွယ်ထျိုး, *v.* to be broken in strength, be cool as the sun in the latter part of the day ; နေအေးသည်။
- စွယ်ထောက်, *v.* to be emitted as long rays of sunlight from a cloud, which the Burmese regard as presaging a high wind, especially in Upper Burma.
- စွယ်ထိုး, *v.* to strike powerfully, as the rays of the sun.
- ဇာမြက် (from ဇာထီ), *n.* the earliest grass ; coeval with the sun and the earth, မြက် ; horses are very fond of this kind of grass.
- ညာသီး, *n.* fruit that faces the rising sun.
- တက်, *n.* the ascent of the sun, the forenoon.
- ထိုင်း, *n.* a sextant.
- ထီးဆောင်း, *n.* an imperfect halo of the sun ; *comp.* နေဆိပ်ပွဲ။
- ထွက်, *v.* to rise as the sun.
- ထွက်ဘုရင် (*pron.* နေခွက်ဗထင်), *n.* King of the Rising Sun ; formerly a title of the King of Burma.
- ထွက်ထမြူ (*pron.* နေခွက်ထမြူ) (from မြူ, to project), *n.* the appearance of the upper edge of the sun when rising. [နေဝင် ဘုရင် was a title conferred on some Shan Sawbwas by the Kings of Burma.]
- ထွက်နေဝင်, *adv.* from sunrise to sunset.
- ဖုခံသီး, *n.* a fruit that is ripened in the sun ; လောင်းမိဂ်ခံသီး။ ထင်းမိဂ်ခံသီး။

နေ ပူစင်ခါး, *n.* the burning heat of the sun.

—ပူစာထို့, *v.* ; *see* နေစာထို့။

—ပြောက်, *n.* a spot of light made by the sun shining through an aperture ; နေပြောက်ထိုး။

—ပွင့်, *v.* to appear through the clouds as the sun (it is probable that, in rendering the English expression “ a fine day,” နေပွင့်သည် would be the only true Burmese equivalent, *e.g.*, yesterday was a fine day, today it is raining ; မနေ့ကနေပွင့်သည်။ သည်ကနေ့မိုးရွာသည်။ နေပူသည် would also be admissible, perhaps, in lieu of နေပွင့်သည်။

—မိတ်မှန်, *n.* the sun ; *lit.* the mansion of the sun, an expression more used in composition than in conversation. “ The disc of the sun is 50 yojanas in diameter and 150 in circumference ; within, it is composed of coral, and its surface is of gold, so that both its surface and inner material are extremely hot.”—M.B. နေမိတ်မှန်အတွင်းကား။ အမြင့်ပြီး၏။ အပကားဖန်ဖြင့်ပြီး၏။ အတွင်းအပနှစ်ပါးလုံးပင်။ ပူသည်သာတည်း။ ထုမှတ်ထုန်ရာတည်း။ နေမိတ်မှန်အပြောင့်ကား။ ယူဇနာငါးဆယ်ရှိ၏။ နေမိတ်မှန်အဝန်းကား။ ယူဇနာတရာငါးဆယ်ရှိ၏။—*Wade's Dic. of Buddhism.*

—ဝင်း, *n.* a species of narcissus wort, *Eurycles Amboinensis*, *M.*

—မြင့်, *v.* to be high in the heavens as the sun, *i.e.*, to be far advanced as the morning ; အိပ်ရာထနေမြင့်သည်, he is late in rising ; this expression is only used to denote lateness of time in the morning, *before noon* ; နေစောင်း and မိုးလင်းချက် are used to denote lateness of time in the afternoon and evening, and ညဉ့်နက် lateness of time at night.

—ရောင်ကာ, *n.* ; *see* နေကာ, the front piece of a cap ; နေရောင်ထိုး, *v.* to shine through an aperture as the sun, to glare as the sun ; more than နေပြောက်ထိုး။ နေရောင်တောက်။

—ရှိန်, *v.* to be burning as the rays of the sun.

—ဝင်, *v.* to set, as the sun.

—ဝင်ဖြိုးပြ (*pron.* နေဝင်ဖြိုးမြ), —ဝင်ရီထမှောင်, —ဝင်ရီရီ, —ဝင်ရီထရောင်, *n.* the evening twilight, the dusk of the evening.

—ဝန်း, *n.* the disc of the sun.

—သာ, *v.* to be pleasant, as the sun in the cool of the evening.

နေ, 2, *v.* to stay, remain, to dwell, abide, have a residence (နေ often gives a continuative force when it follows other verbs, *e.g.*, ရှိနေသည်။ ဩဉ်နေသည်။ မေ့နေသည်)။

- နေမျိုးနေကြာ (from အမျိုးအကြာ), *adv.* without profit (infrequent);
နေကြိုနေကြား နေကြိုနေကြားသီးသည်။
- ခက်, — ကောင်း, *v.* to feel indisposed, out of sorts. [နေခက် is an Upper Burma expression.]
- ထိုင်, *v.* same as နေ, but conveying a more permanent signification; ခင်သျှားသည် အရပ်တွင် နေထိုင်သည်မှာ ထက်ထောက်ကြံ့ပြီ။
- ခင်းထိုင်ခင်း (*pron.* နေခင်းထိုင်ခင်း), *n.* place of residence, an abode, နေခင်းထိုင်ခင်းသာယာသည်။
- ဖြည့်ထောင်, *n.* an honoric name formerly applied to His Majesty the King of Burma's dominions.
- ရပ်, *v.* to remain behind.
- ရာကျ, *v.* to become settled, to be nicely adjusted, managed, or arranged, to be completed satisfactorily; သည်အမှုနေရာကျ အောင်မြင်စေမည်ရယ်, arrange this matter so that it may be satisfactorily completed, brother.
- ရာချွန်, — ရာတွတ်, *n.* situation more honourable than the following.
- ရာငါးထွယ်, *n.* the five posts of honour or places of sitting in the royal presence; ထောင်နေရာ၊ ခူးနေရာ၊ ဝန်ထမ်းနေရာ၊ အတွင်းသခေါ၊ ဖြစ်ထဝေါ။
- ရာထိုင်, *n.* a cushion; ဗို၊ နေရာထိုင်သင်ဖြူ။
- ရာပုံ, *n.* same.
- ရာဝပ်, *v.*; *see* နေရာကျ၊ နေရာသေဝပ်။
- နေ, *n.* a day, from sunrise to sunset; opposed to ညဉ့်; *comp.* ရက်, a natural day of 24 hours.
- ကောင်းရက်သာရွေး, *v.* to select a propitious day for an undertaking.
- ခင်း, *n.* the middle of the day from about noon till about 3 p.m.
- ဝေးဌား (*pron.* နေ့ဝေးဌားသည်), ဝေးငါး (*pron.* နေ့ဝေးဌား၊ — ဝေးထိုင်), *v.* to work by the day.
- ဓမ္မထေရ်, *v.* to be fulfilled, as the time of a woman who is enceinte.
- ဝေးထိုင်, *v.* to engage one's self and serve for day wages.
- ခွဲ, — ခွဲရက်ချုပ် (ခွဲ), *n.* a record of the time and circumstances of one's birth, taken for astrological purposes.
- နံ, *n.* the day of the week on which one is born; *see* § 2.
- နှစ်, *n.* a bad day, either one spent in vain, or one marked by unlucky indications; ရက်နှစ်ဖြစ်သခါးရက်။
- ထယ်, *n.*; *see* နေ့ခင်း၊ နေ့လယ်ကြောင့်ထောင်, in broad daylight (*lit.* in broad, staring daylight).

နေဝါ, *n.* lessons to be learned or recited (မိနည်းငါးကျမ်း၊ ထုတ်ထုံးကျမ်း, &c.).

—သင့်နံသင့်မှည့်, *v.* to give a name so that one of the letters belonging to the day on which a person is born begins the name.

နဲ, *v.* to be loose, unfirm ; နုန့်သည်. Der. ချဲနဲ။ နုန့်နဲ။ and နဲ။ ကျွန်ုပ်တို့တားချင်းနဲနေထိုက်မင်းအစားရောက်သည်။ သည်ထိုင်နဲထွေပြီထဲထော့မည်။ ပညာသမာဓိနည်းသောသူများ။ သူတပါးလှုပ်ရှားထိုင်းနဲသည်, those who are deficient in wisdom and tranquillity of disposition are agitated whenever others assail them.

နဲး, *v.* ; see နည်း, to be few.

နောက်, ၁, *n.* the space behind (a thing) ; sometimes past time, အရင်, but commonly future time, ၅၅။ Der. အနောက်။

—ကျ, *v.* to fall behind, be late ; ခင်သျားနောက်ကျထိုစားစရာသောက်စရာထုန်ပြီ, as you are late, all the eatables are finished.

—ကျွံ, *v.* to be contracted or small behind.

—ခေါက် (from အခေါက်, a time, turn), *n.* a future time ; နောက်ထခေါက်။

—မိ, *v.* to keep behind from reluctance to come forward ; မင်းနောက်ကဆာပြန်ထိုမိနေသထ။

—မိုင်း, *v.* to turn the back in contempt ; ကြောမိုင်းသည်။ နောက်မိုင်းနေရမည်လား။

—ချေး, *n.* cow-dung, manure ; scarcely, if ever, applied to the dung of other animals ; ထင်ချေး၊ မြင်းချေး။

—ချေးချ, *v.* to manure (vulgar—မြေကြွေအာဇ္ဇေး, polite).

—ချေးမီး, *n.* a kind of beetle.

—ဝ, *n.* the spot where the hair on the back of the head commences.

—စေ့, *n.* the protuberance of the occiput.

—ဆက်တွဲ, *n.* a supplement [as to a Gazette, or any publication].

—ဆံ, *n.* the hair on the back part of the head.

—ဆုတ်, *adv.* retreatingly, retrogradingly ; *v.* to retrograde, fall back, retreat.

—ဆုံး, *a.* last, final.

—ဆုံးပိတ် (from နောက်ဆုံးပိတ်), *n.* the very last ; နောက်ဆုံးပိတ်ပွားသည်။ နောက်ဆုံးပိတ် (၅) ရောက်သည်။

—ဆင်, *n.* the rear of an army or fleet.

- နောက်ထပ်၊ *adv.* again, once more ; နောက်ထပ်တစ်ကြိမ်၊ come again, another time.
- ထင်၊ *adv.* immediately ; နောက်ထပ်လိုက်ခဲ့ပါ။ နောက်ထပ်ချင်းလိုက်ထားသည်။
- ထိုးသေနတ်၊ *n.* a breech-loading musket, rifle, gun ; ထေးတွင်သေနတ်၊ a rifle or gun with Snider action.
- ထောက်ကြောခံ၊ *n. lit.* a back prop or stay ; *fig.* stay, prop, support ; နောက်ထောက်ကြောခံမရှိလိုအားနည်းပါသည်၊ as I have no stay or support, I am diffident.
- နောက်က၊ *n.* past time ; နောက်နောက်ကတွင်ခဲ့သမျှဝန်ချပါ၏။
- နောင်၊ *n.* future time, *see* နောင်။
- ပိတ်ဆံ၊ *n.* a shoe or boot (European style) ; ဗွတ်ဆံ။
- ပိတ်ခွေး၊ *n.* iron ring or band at the end of a da handle ; *fig.* ထားမနောက်ပိတ်ခွေးထောက်မျှအစိုးတန်သည့်သူဟုဟုတ်ဘူး။
- ပိုးကြိုက်၊ *v.* to love in secret with or without knowledge of the person loved ; very frequently —ပိုး is oftener used alone ; ထမ်းလှိုင့်ကြိုက်။
- ပိုးဝေ၊ *n.* a wind directly aft.
- ပြင် (ပင်္ဂ်)၊ *n.* the mark နောက်ပြင်ထောင် ; small strips of bamboo used by the Burmese royal family in the same way as တနုတ် by pōngyis.
- ပြန်၊ *adv.* backwards ; နောက်ပြန်ကောင်း။ ခြေပြောင်း။ နောက် ပြန်ပြောင်း။ နောက်ပြန်လှ။
- ပယ်၊ *n.* the back part of the head just below the protuberance of the occiput.
- ပယ်တွင်း၊ *n.* same ; နောက်ပယ်တွင်းနက်သောသူများပျင်းတတ်သည်။
- ပေး၊ *n.* the back side or back precincts of a house.
- ပေးနောက်ဖို၊ *n.* same.
- ရောင်လိုက်၊ *v.* to follow at a distance for the purpose of watching ; ဟိုလူကိုနောက်ရောင်လိုက်သွား၊ follow and watch that man.
- လိုက်နောက်ပါ၊ *n.* a follower.
- တွယ်၊ *n.* a large basket suspended from the shoulders or the forehead.
- တွယ်အိတ်၊ *n.* a bag suspended from the shoulders.
- တွယ်ပုံး၊ *n.* a large oval basket (with cover) thus suspended.
- သားနောင်ထာ၊ *n.* posterity ; နောက်သားနောင်လာတဲ့ မှတ်သား ခပ်စရာ ရေးသား၍ ထားခဲ့သည်။ နောက်သား နောင်ထာ စားသောက် ခပ်စရာ ဥပဇ္ဈိန် ပိုက်မျိုးခဲ့သည်။

နောက်, ၂, *v.* to be dirty, foul (as water), turbid, not clear, not transparent ; ကြည်, မကြည်သင်။ Der. စိတ်နောက် and နောက်။ ထပ်သည်ရေနောက်ပါကထား။ ကျွန်ုပ်သည် ကနောက် နောက် ကျိကျိရှိသည်, I am in a very perturbed frame of mind today.

—ကျိ, *v.* ; see the parts.

—ကျိ, *v.* ; see နောက်။

နောင်, *n.* future time ; sometimes used as a verb in the participial form, *e.g.*, နောင်သော ကာလ။ နောင်သော အခါ (နောင်ခါလာ နောင်ကာလေးပေါ့) နောင်အရေးကိုမျှော်မြင်နိုင်မှကောင်းသည်။

နောင်ဝ (from နောင် and တ), *n.* regret, repentance.

—ရ, *v.* to regret, be sorry for, repent of ; အမှုဖြင့်နောက်မှ နောင် ထရသည်။

နောင်ထေဝီ (from အနောင်), *n.* elder brother, royal or divine ; နောင်ထေဝီဘုရင်မင်းခေါင်း။ နောင်တော်မင်းမြတ်။ နောင်ထေဝီအရိပ်မင်း။ အကျွန်ုပ်သည်။ နောင်ထေဝီထံအိပ်စွဲစဉ်အိပ်နေသည်ကာလ။ နောင်ထေဝီအားထိုးပါးသောထံဖြင့်။ ရန်သူ နှစ်ထိုးထားဖြစ်မှားမိသောအရာမရှိဘူး, (Elder) brother King Areihta when I dwelt in your presence in the enjoyment of an heir apparent's estate, never was there an instance of my transgressing against you in the attitude of an enemy in deed, word or thought. [The four Buddhas preceding Gaudama are styled နောင်ထေဝီ, *e.g.*, နောင်ထေဝီကဿပ, whereas အရိမထေဝီ is styled ညီထေဝီ].

နောင်နှင့်, *adv.* backwards and forwards, to and fro (obsolete).

နောင့်နောင့် or နောင်နောင်, *adv.* ringingly ; ခေါင်း သောင်းသံ နောင် နောင် ကြားသည်။

နောင်နှင့်, *adv.* applied to the tinkling of smaller bells ; ဆည်းတည်း (ဆွဲတွဲ) သံနောင်နှင့်နောင်နှင့်ကြားသည်။

နော့, *v.* to be immodest, indecent (infrequent) ; ကနော့သည်။ ကမြင်းထည်။ ကလက်သည်။ ထယ်နော့သည်လူ။

နော့နော့, နော့နော့, *adv.* in a weak, infirm manner ; သည်လူတမ်းရှောက်သည်မှာနော့နော့ထယ်နိုင်သည်။

နော်, *verbal affix* soliciting acquiescence ; နာ်နာ်တာပါနော်, come tomorrow, won't you? sometimes used by itself following something previously said ; ထက်ထက်တာပါနော်ဆရာကလေး, be sure to see, won't you, little teacher? In parts of Upper Burma, at Bhamo, Wuntho and Katha, နော် is pronounced နော။

နွှ်, *v.* to prevail, conquer, overcome ; အောင်သည်, to be competent to (perform), to abound, be prevalent ; များသည်။ အားကြီးထည်, to be overmuch, excessive, as salt, ngapi, or oil in a

dish, to conduct one's self, to behave ; သည်လူကိုမိန်းမတတ်နိုင်သည်။တတ်သည်လူဆိုနိုင်ခက်သည်။တတ်သည်မိန်းမတပေါ်သရေနိုင်သည်။

နိုဝ် ချင်း (*pron.* နန်းချင်း), *adv.* by equal weight [in equal proportions or quantities ; to be on a par, *e.g.*, မြင်းကိုစပါးနှင့်ကုသဝးဝဲနိုင်ချင်း စပ်ကြွေးပါ။ ကျွန်တော် ထုံးဟူးထင်သည်မှာ လက်ခနိုင်းချင်းပေးရသည်.]

— ထက်စီးနင်း, *adv.* in a domineering, overbearing manner ; နိုင်ထက်စီးနင်းပြသည်။

— နင်း, *v.* to be master of ; အမိန့်တော်မြတ်ကိုတိဆန်ထွင် နိုင်နင်းအောင် ဆုမ္မရမည်။

နိုဝ်, *n.* a kingdom, a country under one jurisdiction or government ; ထိုင်းနိုဝ်, authority, power (also used figuratively, *e.g.*, တဏှာနိုဝ်, the domains of lust ; လောဘနိုဝ်, the domains of cupidity).

— ခြားမင်းကြီး, *n.* formerly the Minister of Foreign Affairs at Mandalay.

— ခြားဝန်ထောက်, *n.* assistant to the above, နိုင်ငံခြားဝန်ထောက် ဦးချိန်။

နိုဝင်တာ (*Eng.*), *n.* November ; နိုဝင်တာလ။

နို့, ၁, *n.* the breast of a female, နို့ဆုံးရင်သား။သားမြတ် ; milk, နို့ရည် ; the spout (of a pot, &c.), နို့ထိဆီး. Der. အနို့. Foreigners, but especially Europeans, frequently when asking for cow's milk use the word နို့ by itself. This is incorrect, as နို့ means a breast ; နားနို့ is the correct term. နားနို့ is frequently *pron.* နနို့။

— အပ်ခဲ, *n.* (curdled milk ejected from the stomach of an infant).

— အပ်စေ့နို့, *v.*

— အုံ, *n.* the breast of a female, an udder.

— ကြိတ်တက်ရည်, *n.* the serum or thin watery part of milk from the curd ; *comp.* မိန့်ရည်။

— ကွာ, *v.* to be weaned.

— ခဲ (ခဲ), *n.* curdled milk, curd ; နို့ရိုင်း။

— ခွါ, *v.* to wean.

— ခွဲ (ခွဲ), *v.* to wean.

— ဝဏာ, *n.* rice boiled in milk.

— ဝဏ်, *n.* milk preserved in hermetically sealed tins.

— ဝားနားဝ (*pron.* နို့ဖားနဝ), *n.* a milch cow, *see* နို့ညှစ်နားဝ။

နိး ရိင်, *see* နိးသး (နိးသ).

—ရိ, *v.* to suck milk; *n.* a suckling, နိးရိထူငယ်; နိးရိဖက်, a friend of childhood of one's own age, a foster brother.

—ဆာ, *v.* to be hungry for milk (as an infant);

—ထ, *n.* breast; မလှပ။

—ဗြပ်, *v.* to milk.

—ဗြပ်နှားဝ, *n.* a milch cow.

—ဗြာ, *n.* a child who is about to be weaned in favour of a younger child.

—ထိုက်, *v.* to nurse, give milk.

—ထိုင်, *n.* a dug, the teat of a breast (နိးထိုင်ကြီးသည်။နိးတိုင်ငယ်။)။

—ထိန်း, *n.* a wet-nurse.

—ထွက်, *v.* to yield milk.

—မြက် (from မြက်, to stick in the throat), *v.* to be deprived of the mother's milk.

—ရည်, *n.* milk; နိးရည်ကောင်းသည်။ နိးရည်ကောင်းထွက်။ သားထွားကျင်းသည်။ အမိနိးရည်ဝင်သည်။ အမိနိးရည်မဝင်သေး။

—ရည်ထည်, *v.* to secrete a milky fluid, as cereal plants; စပါးနိးရည်ထည်။ ပြောင်းဖူးနိးရည်ထည်။

—သည်, *n.* a milk-woman, a wet-nurse (any vendor of milk); အမိမမာထိုနိးရည်ဌားထိုက်သည်။

—ထီး, *n.* a nipple, pap, the teat of a woman.

နိးထပ်ဝ, *n.* a legal notice.

နိး, 2, corruption of ထို, thus နိးမှကြောက်စည်။

နိး, 1, *v.* to awake (*intrans.*). Der. နိး။

—ကြား, *v.* to awake easily; အဆိပ်ထက်သည်, to be on the alert, to be vigilant, watchful; နိးနိးကြားကြားအိပ်ကြနော်။

—ချပ်, *v.* same (infrequent); ထခါထည်းအိပ်ပျော်သွားသည်။ နိးချပ်ခြင်းမရှိ။ ညကထထိထား၍အိပ်ရသောကြောင့်ထခါထခါအိပ်ချပ်ခြင်းရှိသည်။

—နာ, *v.* to listen with attention and deference; မင်းငါ့စကားမနိုးမနာထထပြုထက်သည်။ မင်းထိုကျွန်ုပ်စကားကိုမနိုးမနာထထပြုထက်သည်, you are in the habit of paying no deference to what I say.

နိး, 2, *verbal formative*; နိးနိး same as စနိး, *see* Grammar, sec. 125, 4th. [*N.B.*—Denotes what is likely to be or to take place, sometimes admitting an affix of tense between itself and the root, as သထောထောက်နိးနိးထင်သည်, he thinks that the ship

will arrive ; သင်္ဘောရောက်မှီးမှီး စောင့်နေသည်, he is waiting, expecting that the ship will arrive ; ခင်အားခေါ်မှီးမှီး စောင့်နေသည်, I was waiting, expecting you would call me, sir ; မှီးမှီးလိုက်သွားသည်, I followed, expecting to overtake (him).]

မှီးမှီးနေသင်နေသင်, *see* နေသင်နေသင်။

နှင်းနက်, *n.* a kind of plant (Pali ယရေဏက).

နှယ်စက္က, *n.* a currency note ; ချက်ထက်မှတ်, *n.* a cheque.

နှင်း, *v.* to be dull, faded, wilted ; မထန်းညှိုးသည်, to be worn out, exhausted from any cause ; *comp.* နှမ်း ခင်အားသည်ထိုပြောပေဒတံ ထိုရက်အထာရနှင်းခြင်းမရှိ, though you should speak thus, sir, my character is not blighted.

—ချို, *v.* to be weak and infirm.

—နယ်, *v.* same.

—ပါး, *v.* to be in distressed or needy circumstances ; usually preceded by ထင်းရဲ ; ထင်းရဲ နှင်းပါးသောကြောင့် သူထပါးပရိယာတ်တံ နှိုမဝင်နိုင်ပါ။မထိုနှင်းပါး။မရှိနှင်းပါး။

—ရိ, *v.* same, 2nd def.

—ထောင်း, *v.* to be faded and old (as clothes).

နှယ်, *v.* to stretch along, as a creeper ; တနှယ်ငင်ထပ်ပါ။

—ကွန်းအဖြူ, *n.* the moon-flower, *Calonyction Roxburghii*, *M.*

—ချို, *n.* a sweet creeper (wild, *M.*), liquorice.

—စင်, *n.* the *Symphorema involucratum*, a leaf-shedding large woody climber, bearing little clusters of white flowers.—*K.*

—ညှိ, *n.* a kind of creeper, an undescribed species of thunbergia, much used in making fish-traps (ယင်း), *M.*

—နီ, *n.* the hairy letsomia, *M.* ; နှယ်နီဖြေရှောက်။ [very destructive to gourds].

—ပင်, *n.* any creeping plant.

—ပေါက်မှတ်, *n.* a kind of bird (Pali ဥက္က).

—ဖတ်, *n.* the creeping bauhinia, *M.*

—ထိမ်း, *n.* the spiral winding of a creeper.

နှယ်ထာ, *n.* the twelfth month ; တပေါင်း (obsolete) ; နှယ်ထာတပေါင်း ရက်ကောင်းရာကုသရာထည်း။

နီ, 1, *n.* the sediment of muddy water, whether deposited as alluvium on the bank of a river (ညှိ), or as settlings in a vessel ; *comp.* အနပ်, အနည် and နှမ်း။

နွံ့ကျ, *v.* to become deposited as the aforesaid, or collect as settlements in a vessel; ဖန်ခွက်ထဲမှာရေနေောက်သည့် မနေောက်သည့်ဓပြောနှင့် ထော့နွံ့တောင်တင်သေးသည်။

— နပ်, *n.* same.

နွံ့, 2, *v.* to sink, become low, as a spot of ground, or a post in the ground, to be submissive, compliant; not used singly. Der. ဘျိုးနွံ့ and next နွံ့ကျသည်။နွံ့ဆင်းသည်။

— နွံ့နာ, *v.* to listen with respect; *comp.* နွံ့နာ။ သည်မြေကြီးနွံ့ကျထွားလိုစိတ်ရှိသည်, owing to the earth sinking, the house is low; သည်လူကိုထခါတည်းနွံ့နာအောင်ဆွေ့လိုက်မည်, I will admonish this man so as to make him instantly submissive.

နွား, *n.* a taurus, one of the species which includes the bull, ox, and cow; a block on a cross beam to receive the foot of a short post. [The following are some of the flexures (ဆွေ့) of bullocks, namely, ဆိပ်မျှောင်ဝပ်။မည်ကြီးပိတ်။ ထောက်တွဲနီထို။ဆွေ့ချက်ဟေတ်။ဆွေ့ချက်ကြား။ထွက်တပြက်မွေး။ဝါစေ့ထထိုး or ထဝါးစေ့ပျောက်။ the paces of a bullock are အပိုင်သွား။ ခါးဆုံပြေး or သမင်ပြေး။ မြေဆင်သွား] [နွားအိုမြတ်နုကြိုက်, *lit.* 'the aged bullock loves the tender grass'; when applied figuratively it means that old men are partial to young wives.] နွားတဘက်ကောင်းထိုချောင်းမလူးနိုင်။ meaning that *united* action is necessary in carrying out an undertaking with others.

— ထန်ကြိုး (*pron.* နဂန်ကြိုး), *n.* reins to guide oxen.

— ကျောက်, *n.* the cow-pox.

— ကျောက်ထိုး, *v.* to vaccinate.

— ကျောင်း, — ထိန်း, *n.* a cow-herd.

— ထီး, *n.* a bull or ox.

— နောက် (*pron.* နနောက်), *n.* an animal a cross between a bullock and a buffalo, with horns and fore-quarters like a buffalo and body and hump like a bullock.

— နို့ (frequently *pron.* နနို့), *n.* cow's milk.

— ပေါက်, — ပိုက်, *n.* a bullock, steer.

— ပြီး, *n.* an ox, နွားသင်း။နွားသင်းပြီး။

— ဓ, *n.* a cow (frequently *pron.* နဓ).

— ဓထန် (pron. နဓနန်), *n.* a heifer.

— ဓနိသံလျက်, *n.* the *Capparis horrida*.

— ဓလိုက်စောင် (*pron.* နာလိုက်စောင်), *n.* a kind of coverlet woven in Upper Burma.

— မိုင်းသွင်းချိန်, *n.* the time wild cattle are driven into the pen, about 6 p.m. The Burmese have a dislike to sleep at this time as they believe that the power of Prétas (ပိတ္တာ) and other monsters is in the ascendant.

နားထိန်း (*pron.* နာထိန်း), *n.* a bullock that breathes stertorously, owing to some disease.

—ထည်ရှိ (*pron.* နားထည်), *n.* the hump between an ox's shoulders (the "Ox hump"), a mountain east of Tavoy, about 6,000 feet in height ; နားထည်ရှိတောင်။

—ဇားဥထထ (နားဇားဥထထ), *n.* the chief bull of the herd ; *see* ဥထထ။

—ဝန်ထင်, *n.* a bullock pannier.

—ထိုး (*pron.* နာထိုး), *n.* a bull (နားထိုးကြီးပြတ်, a term of reproach applied to men of strong, ungovernable, sensual appetites ; very similar to ထောင်သင်းခွေး in meaning).

—ထွေးသောက်, *n.* a kind of bird whose note is said to resemble the lowing or bellowing of a cow (Pali အင်္ဂုလေတုက).

နွေကာလ, *n.* the hot season ; *comp.* ဥထ။ နွေရာသီ၊ နွေဥထ။ နွေခေါင်ခေါင်။ [ဤပုတ်ပေါင်းသံထောင်းနွေထ။ မီးဖွားကျ။ ပုတ်ပေါင်း, an obsolete word signifying the same as ခြုံ။ သံထောင်း is still used in colloquial, *e.g.*, နွေထသံထောင်းပေါက်ပြီ။ မီးထင်း ကိစ္စ။ မိုးရိပ်ရပါသည်]။

နွေး, *v.* to be warm, less than ပူ ; ရေနွေးမျိုးသည်။ သည်အင်္ဂါ ထယ် နွေးသည်။ ဆောင်းအခါဝတ်အိုကောင်းပါရုံ။

နွဲ့, *v.* to bend flexibly, pliantly ; *comp.* ဝွဲ့, to wheedle as a child.

—ဆိုးဆိုး (*pron.* နွဲ့မိုးဆိုး), *v.* to wheedle as a spoilt child, အနွဲ့ထွန်း။

—နောင်း, *v.* same ; နွဲ့နောင်း။ မေဝင်ရှင်လောင်းလေး။ အကြောင်းသင့်ထွပေရုံ။

—ပါး, —လျှ, *v.* to be slender and supple as the limbs ; ဖြေထက် နွဲ့ပါးသည်။ အားနွဲ့ပါးသည်။

—ထိမ်း, —ထိုင်, *v.* same ; နွဲ့။

နှက်, *v.* to beat (obsolescent) ; ရိုက်သည်, to beat or drive in or ram down.

နှင်, *v.* to drive, drive along, to drive away ; ဝတ်သရာကမီးရထားကို နှင်၍သာရန်ထုန်မြို့သို့အချိန်၌အောင်ရောက်သည်, it was only because the engine-driver "drove" the engine that we arrived punctually at Rangoon ; မြင်းကိုကြပ်ထိုးထွင်းပြီးနှင်ထားသည်။

—ချ, *v.* (to cast out, turn out of house and home) ; *see* the parts ; နှင်ဖြစ်။ ကျွန်ုပ်တို့အနီးကတထန်နှင်ချလိုက်ပါသည်။

—တံ, *n.* a stick to drive with, a horsewhip.

—ထုတ်, *v.* to drive out, expel, banish.

နှင်နှင် (in colloquial usually *pron.* နှင်နတ်), *a.* common, middling, not distinguished ; သူ့ကိုနှင်နှင်လှူတံသား, do you con-

sider him an ordinary kind of man? နှင်နှင် and သာမည are frequently used together. In the above example သာမည might have been added, *e.g.*, သူလိုသာမညနှင်နှင်လူမှတ်သထား။

နှင့်, 1, *noun affix, connective*, with, together with; မောင်အွယ်လင်း မောင်ဆိုးမောင်နှင့်သွားသည် or မောင်အွယ်လင်းနှင့် မောင်ဆိုးမောင်အလှူသွားကြသည်; *sometimes instrumentive*, by means of, ဆတ်နှင့်ရိုက်သည်။ ထွေနှင့်သွားသည်; *sometimes causative*, on account of; ခင်အသားမထားသည်နှင့် ကျွန်တော်အိပ်ပျော်သွားသည်။ ဂိုက်ဆန်ကြေးငွေမရှိသည်နှင့်အိပ်ငြိန်သွားသည်။

နှင့်, 2, *verbal affix, imperative in a negative sentence*, ထင့်; မရတ်နှင့်။ မလှင်နှင့်။ မသွားနှင့်, prior, future; ခင်အသားသွားနှင့်တော့။ ကျွန်ုပ်အရင်ရောက်နှင့်သည်။ နားကြံနှင့်မို့ရဲ့။ ထိုမှီးကလည်းအိပ်၍နေနှင့်လေ၏။

နှင်း, 1, *n.* dew, fog, mist; ဆီးနှင်း။ နှင်းခါး။ နှင်းခါးရိုက်။

—ကွဲ, *v.* to clear, or lift, as a fog.

—ခဲ, (ခဲ), *n.* frost, hoar frost.

—စင်, *n.* a temporary shed roofed with tan leaves, or straw, used in Upper Burma for keeping cattle in. Members of a family often assemble in it (after lighting a fire) to warm themselves.

—ထိပ်, *n.* a dew cloud.

—ဝိတ်, *v.* to be dense as a mist or fog; နှင်းလည်။

—ပတ်, *v.* to beat in as dew.

—ပေါက်, *n.* a dew-drop.

—ရိုက်, *v.* to be sprinkled with dew; နှင်းခါးရိုက်သည်။

—မေ, *v.* to be misty, foggy; နှင်းလည် used in Upper Burma.

—သီး, *n.* a dew-drop suspended on a leaf (a term applied by cock-fighters to game-cocks which have not had the blood washed off them, causing them to have white spots over their bodies; မင်းကြက်သွေးပြောင်အောင်မဆေးထိုးနှင်းသီးကုန်ပြီ)။

—ထုတ်, *n.* Scotch lawn; နှင်းထုတ်ပိတ်။

နှင်း, 2, *n.* the tuberose, any land lily.

နှင်း, 3, *v.* to give, deliver over, transfer the owning of for a time or for ever; *comp.* အပ်နှံ and ပေး။ ခမည်းတော်ထိပ်ရာဇ် မင်းကြီးသည်သားတော်ထိပ်ညွှတ်မင်းအသားထီးနန်းကျိနှင်း၏။

နှင်းအိပ်, *n.* the double-flowered clerodendron.

နှင်းရု, *n.* a kind of whitlow; နှင်းရုပေါက်သည်။

နှင်းဆီ (ပင်), *n.* a rose tree, the oil of roses; နှင်းဆီပန်းပင်။ နှင်းဆီပုအိုး။

နှစ်ခြင်းဝတ်ထာ, *n.* the ordinance of baptism.

—ခြင်းဝတ်ထာပေး, *v.* to baptize.

နှစ်ဝ (*pron.* နှစ်), *n.* a man's sister, younger than himself; *comp.* အစ်ဝ [a polite substitute for မိန်းမ, မထားနှစ်မခင်ပွန်း Burmese husbands usually address their wives as နှစ်ဝ when writing to them, *e.g.*, ကြားရောက်လိုက်ပါသည်နှစ်မဖြစ်သူမမင်းသွယ်].

—စုံ, *n.* corruption of နှစ်ပါးစုံ, husband and wife collectively [နှစ်ပါး (*pron.* နှစ်စုံ) ရသည့်သား, the joint offspring of a man and woman in contradistinction to children by a former husband or wife]; နှစ်ပါးစုံ (*pron.* နှစ်စုံ) ပစ္စည်း, property conjointly belonging to husband and wife.

နှစ်ထိုး (*pron.* and frequently written နှစ်ထိုး) (from အနှစ်, the substantive part of a thing, and အထိုး, round), *n.* the heart; မိတ်မိတ်နှစ်ထိုးနှစ်ထိုးအထိုး, the desire of the heart.

—ကောင်း, *v.* to be of an amiable disposition, တယ်မိတ်နှစ်ထိုးကောင်းသည်လူ။

—ကျွန်းမြောင်း, *v.* to be uneasy in mind, to have a feeling of constraint; နှစ်ထိုးအိုက်နှစ်ထိုးကျိတ်အိုက်နှစ်ထိုးမြိုင်မြိုင်။

—ကြေကွဲ (နှစ်ထိုးကြေကွဲ) (*pron.* နှစ်ထိုးကြေကွဲ), *v.* to be melted with sympathy, broken down with grief for others; မိတ်နှစ်ထိုးကြေကွဲသည်ဦးတရပ်ဖြူသုံးသည်မှာအလွန်နှစ်ထိုးကြေကွဲစရာကောင်းပါသည်။

—ခုန်, *v.* to palpitate from weakness or disease (or fear).

—စွဲ, *v.* to be fixed on the mind; used as a noun; it would seem to mean inclination, desire, cleaving; ငါ့သွေးထော်နှစ်ထိုးထူသည်သာထိုက်တန်သည်ဟူ၍ငါ့နှစ်ထိုးစွဲဟောင်းလည်းမရှိ။

—ထုန်(နှစ်ထိုး), to palpitate from fear; ကျွန်တော်နှစ်ထိုးပန်းနားထုန်ထိုး, my heart went pit-a-pat.

—ထား (*pron.* နှစ်ထိုးဒါး), *n.* the attitude of the mind; as a verb has the same meaning as သထောထားသည်, *e.g.*, ကျွန်တော်က အသင့်အထင့်ဖြစ်အောင်နှစ်ထိုးထားသည်။ သူကသာအနီးမှီးဖွဲ့ပါသည်။ အကျွန်ုပ်သည်နောင်တော်တံအိမ်ရှေ့စည်းမိပ်နှစ်ထိုးနေသည်ကား။ နောင်တော်အား ထိုးပါးထောက်ဖြင့် (ကာထကံ။ ဝစိကံ။ မနောကံ, *i.e.*, by deed, word, or thought); ခုန်သုနှစ်ထိုးထားဖြစ်မှားမိသောအရာမရှိစေ။

—ထားမြင့်, —နေမြင့် (နှစ်ထိုး), *v.* to be high-minded, proud; မိတ်မြင့်။

—နာ (နှစ်ထိုး), *v.* to loathe in the stomach, be sick at the stomach; [figuratively abhor, detest, to be wounded in feeling (မိတ်နာ); သည်အစာကိုစားလျှင်ထက်နှစ်ထိုးနာသည်။ သည်သူကိုကျွန်ုပ်မြင်ချော့နှစ်ထိုးနာသည်, I feel a loathing when I see this man].

—နောက်, *v.* to be disturbed in mind; မိတ်နောက်သည်။

—ပူ, *v.* to be distressed in mind; နှစ်ထိုးမြိုင်မြိုင်နှစ်ထိုးပူပူ။

နှစ်ထိုးရှို (နှစ်ထိုး), *v.* to retch, heave, make an effort to vomit ; ရှိုသည်၊
နှစ်ထိုးတမျှရှိခြင်းသည်။

—မူ, *v.* to be attentive, heedful ; ထိထားသည်။

—မွှေးလျှော်, *v.* to be pleasing, delectable to the senses.

—ရည်, *n.* mental faculty (နှစ်ထိုး) ရည်ကောင်းသည်၊ နှစ်ထိုးရည်လိမ္မော်ရည်
ရှိသည်။ နှစ်ထိုးရည်ဖြင့်, to be proud-spirited ; ထည်ဆရာကြီးနှစ်ထိုး
ရည်ထက်ရှိသည်, this great teacher has much mental abili-
ty.

—ရည်ထက်ရုံးရည်, *n.* mental and physical faculties.

—ရှု, *v.* to be slightly irritated, nettled.

—ထွေထွေ *v.* to use persuasion in a contest ; *comp.* ထက်ရုံးထွေ
ထောင်သည်။

—သေ, *v.* to be easy in mind.

—သင်းပွတ်, *n.* heart and liver collectively.

—သန့်, *v.* to have a clean, that is, strong stomach, not squeam-
ish or easily disgusted or made sick at the stomach. [သင့်
အစာသည်အာဟာရကျပ်စားသို့နှစ်ထိုးမသန့်ပါ] .

—ထွင်း, *v.* to bear in mind, lay to heart.

—ထွေးပျက်, *v.* to have the nervous system deranged, so as to
induce wakefulness or insanity.

နှုတ်, *v.* to apply a medicinal, odoriferous substance to the nose
(of another) (or to clothes, &c.), အဝတ်ပုဆိုးများကိုရေမွှေးနှင့်နှုတ်
ထားသည်။ ဆေးပျင်းလိပ်များကိုထက်ဖက်ခြောက်နှင့်နှုတ်ထားသည်။

နှုတ် (from နှုတ်), *v.* to shake (*trans.*) as a dog shakes his tail.

နှုတ် (နှုတ်), *v.* to be silly, foolish, slightly deranged, မိတ်ပေသည်။ သွပ်
သည် ; less than ရှု။

နှုတ် (နှုတ်), 1, *n.* the mucus of the nose, snout ; နှစ်ထွပ်ထွပ်, *adv.*
snivellingly.

—ထွပ်, —ထွပ် (rare in colloquial), *v.* to blow the nose.

—ထွပ်, *v.* to run or escape, as mucus from the nose.

နှုတ်, 2, *n.* the harness or heddles of a loom ; ရက်ကန်းမထုတ် (သင့်
မိန်းမ) နှစ်ထိုသူသည်, the woman who cannot weave, blames the
heddles of her loom. *Anglice*, A bad workman finds fault
with his tools.

နှုတ်, 3 (from နှုတ်, *which see*), *v.* to bring to a proper consistence,
as boiled rice, pulse, yams, &c., by pouring off the water and
placing the article by the fire ; ထမင်းဆိုးနှုတ်၊ အမည်းသားနှုတ်၊ ဝက်
သားနှုတ်သည်။ ထမင်းဆိုးနှုတ်သည့်အခါ ဦးပေါင်းကဲ့သို့ ဖြေသည်ထာတတ်
သည်။ ဆေးလိပ်ကိုသောက်ကောင်းအောင်းနှုတ်ထိုက်ပါ။

နှင်း, 1, *n.* the sesamum plant ; နှင်းကြီး၊ နှင်းနက်၊ နှင်းပုံမွေး၊ နှင်းရင်း၊ မာနအစွင့်နှင်းကဲ့သို့ကျင့်ရမည် (“one should train one’s proud feelings like the flowers of the sesamum,” *i.e.*, be lowly-minded, the flower of the sesamum having a *drooping* head).

—စေ့, *n.* the seed of the said plant. The Burmese very frequently in figurative language adduce the sesamum seed as a term of insignificant comparison, *e.g.*, ခင်ဗျားကိုနှင်းစေ့ထောက်မျှပြစ်မှားခြင်းမရှိပါဘူး။ မင်းလိုလူနှင်းစေ့ထောက်မျှပမာထင်မြဲပါဘူး။ ခင်ဗျားကိုနှင်းလုံးမြုံလုံးထံပြည်ခြင်းမျှမပြစ်မှားပါဘူး။ ကျွန်တော်အပေါ်တွင်အလကားထင်မိထင်ရာထင်နေပါဘူး။ နှင်းစေ့တစေ့ကိုအမိတ်တသိန်းခန့်မိတ်၍တမိတ်မျှမဆိုင်ပါ။

—ဆီ, *n.* oil expressed from the said seed.

—ဖျပ်, *n.* a kind of cake made of the said seed and jaggery.

—ဖတ် (freq. *pron.* နှုတ်), *n.* the refuse which remains after the oil is expressed ; နှင်းဖတ်ခဲ (*pron.* နှုတ်ခဲ) နှင့်ထန်းလျက်စားထိုဝသည့်။

—ဖတ်ချဉ်, *n.* the said refuse pickled for eating.

—လျှင် (*pron.* နှင်းယင်), *n.* the first sesamum crop ; နှင်းကြီး ; the second.

နှင်း, 2, *v.* to be speckled on a dark ground, as an animal ; chiefly used adjectively, *e.g.*, နွားနှင်း (*pron.* နှုနှင်း), (a horse of the same colour is termed ဖောင်းဝတ်မိန်း).

နှုတ်, *see* နှင်း, *n.* a kind, sort, manner ; chiefly combined with pronominal adjectives, as ဘွဲ့နှုတ်၊ သည့်နှုတ်၊ သည့်နှုတ်အချိန်၊ သည့်နှုတ်လူ (တာကြောက်ရမည်ထဲ) သည့်နှုတ်သည်ကဲ့သို့အကြောင်း။

နှံ, 1, *n.* a grasshopper ; နံကောင်။

—ဗောင်း, *n.* the soothsayer insect or praying mantis, *M.* [The Burmese believe that if this insect is eaten by cattle, it is very noxious to their health.]

—မ, a large kind of grasshopper.

နှံ, 2 (from အနှံ, an ear or spike of grain), ထွေဝက်တံစား, a term used by cultivators who let out their fields for cultivation and divide the produce with their tenants.

—ရုတ်, —ရည်ရုတ်, *n.* a kind of bird, *phylloscopus*, of which there are many varieties.

—ဖြည်ရုတ်, *n.* the tailor bird, *M.* [General term applied to warblers] ; နံဖြည်ရုတ်တလုပ်စား။ ငရဲတားတောင်မွှား။

—မဆေ, *v.* to commence earing (ဝပါးထွက်စထံတလေပေါ်သည်ကိုခေါ်သည့်)။

နှာတ်, *n.* the ridge of the nose, a pipe in a Burmese bellows, မိနှာတ်ထီး။

—ထွန်, *v.*

—နှတ် (from နှတ်, *which see*), *n.* any medicinal odoriferous powder or drug, နှာထောင်း; also used as a verb, *e.g.*, မာထကာ ရွက်နှင့်သပြေရွက်နှာနှတ်ရအောင်ထူခဲ့။

—နှတ်ရည်, *n.* any medicinal odoriferous liquid.

—မောင်း (from မောင်း, an arm), *n.* the proboscis or trunk of an elephant; ထမောင်း, the tendril of a creeper, နှယ်ထမောင်း။

—ဝေ, *v.* to be keen-scented as an animal; နှခောင်းဝေ။

—နှုတ်, *v.* to snort.

—ရည်, *n.* water from the nose; နှာရည်ဖိုရည်ထွက်။

—ရှံ, *v.* to be diffident or nervous of speech.

—ရောင် (နှာထောင်), the upper part of the ridge of the nose.

—ရှုတ်ချည်, —ရှုတ်ထည်, *v.* to constrict, tie up the nose, နှာရှုတ်; *v.* to make a heavy breathing noise apprehensive of danger as a buffalo or bullock; ကျွဲနှာရှုတ်ပြီးထန်သည်။

—ဝေ, *v.* to have a defluxion from the nose.

—ထီး, *n.* the end of the nose; နှာခေါင်းဖျား။ နှာဘိကဋ္ဌာန်, a nasal sound.

နှိပ်, *v.* to press on or down, to crush; more actively and less permanently than ဖိ (to massage); ခင်ဘျားလူတတ်ထသည် နှိပ်မှထော်မည်။ ကျွန်ထော်သားကလေး တယ်ကိုယ်ထက်ကိုက်သည်။ ခင်ဘျားကောင်းကောင်းနှိပ်ပေးစမ်းပါ။ [နှိပ်ထား is also used in the same sense as the familiar English one to “have a down” on any one.]

—ထွပ်, *v.* to discipline, punish severely; ထွပ်ထွပ်သည်။

—စက်, *v.* to crush, put down, vanquish, keep in subjection, oppress (bully, torment); ထည်းဆဲသည်။ ထည်မင်းဆင်းရဲသား ကျွန်ထော်မျိုးဆိုကိုအထွန်နှိပ်စက်သည်။

—စက်ကလူ, *adv.* from same; ထည်းဆဲကလူ။ နှိပ်နင်းကလူ။

—နှင်း, *v.* to tread down, keep in subjection.

—နယ်, *see* နှိပ်, 1st def.

နှိပ် (from နှိပ်), *v.* to bring down, keep down, to oppress, keep in subjection; *comp.* နှိပ်သရက်ကိုင်းကိုနှိပ်ထားလိုက်ပါ။ အသီးကိုရူးရအောင်ထူထိုးဖျားကိုကရုဏာသောက်ဘဲနှိပ်ထားမှထော်မည်။

—ထား, *v.* same.

နှိမ့်လှ, *v.* [to deduct], conveying the impression that such deduction is made on account of money advanced at some previous time; မင်းလာဝဲကလျှင်နှိမ့်လှပါမည်။ The Burmese also often say ခုနှိမ့် instead of နှိမ့်လှ။

နှိမ့် (from နှိမ့်), *v.* to make low; *comp.* သူထပါးများကိုနှိမ့်မပြောနှင့်။ *Anglicè*, do not run down other people; မီးစာကိုနှိမ့်ထားလိုက်ပါ။

— ချ, *v.* to humble, abase; မိမိကိုယ်ကိုနှိမ့်ချချွင်းမဝံ့ထုတ်တရားနှင့်ညီညွတ်သည်။

နှိမ့်, 1, *n.* a strip of bamboo, made by splitting and dividing flatwise, used in weaving [in tying down thatch, in fastening bamboo staging, and light frame-work of every description.]

— ကြော (ကျော) (from ကြော, the back), *n.* the outer rind or bark of bamboo peeled off for weaving mats.

— ကြောဖျာ။ ခေါက်ဖျာ (နှိုးကျောဖျာ), *n.* a mat made of the said material; နှိုးသားဖျာ, made of the inner part of the bamboo.

— ထိုး, *v.* to push bamboo strips against the blade of a knife in order to split them, နှိုးနွှာ more elegant, but less frequently used.

— ဓါ, *n.* a four-cornered basket, square or oblong, made of woven bamboo strips.

— ခက်, *v.* to weave with bamboo strips.

— ထတ်, *v.* to whittle bamboo.

နှိုး, 2, *v.* to spread out for the purpose of receiving and supporting, uniting the ideas of ခင်း and ခု, to place, put in order, to receive an accumulation as a capital or stock in trade; not used singly; ခင်းသည်။ ကျွန်တော်မှာဘာ။ နှိုးခင်းစရာတွေရှိလို့။ ကုန်မကူးနိုင်ပါ, as for me, sir, I have no capital and cannot therefore trade.

— ခင်း, *see* ခင်းနှိုး။

နှိုး, 3, *v.* (obsolete).

— နှော, *v.* to discuss in conversation; *comp.* ဆွေးနွေး, *v.* to be intimately connected, as persons of different sexes; ထည့်ပါး။ ကိုယ်ထက်နှိုးနှောခြင်းသို့မရောက်ဘူးသေးပါ။

— နှောဆက်ဆံ, *v.* to be intimately acquainted and connected as persons of the same or opposite sexes; သူတို့ညီအစ်ကိုငါ့ငါ့အရာရာပင်နှိုးနှောဆက်ဆံရှိတတ်ကြသည်။

— နှောထိုင်ပင်, *v.* (to discuss and consult); *see* the parts; မြို့ပေါ်တွင်ခေါက်မီးအိမ်များကိုထား၍ ထောင်မှည့်မထောင်မည်ကော်မတီလူကြီးများ

နှီးနှောတိုင်ပင်ကြသည်, the committee elders discussed and consulted as to whether it be advisable or not to have gas lamps in the town (ခါတ်မီးအိမ် would be equally applicable to electric lamps).

နှုတ်, 1, *n.* the opening of the mouth, the lips; accordingly, the mouth regarded as the organ of speech; *comp.* ခံတွင်း and ပဝံ; figuratively, the womb; နှုတ်ကြောင့်သေ။လက်ကြောင့်လျှော်။

—ကပတ် (from က, and Pali ပတ, to fall), *n.* a divine speech or utterance, the word မုက္ခပတ်, ထုဆုံးနှုတ်ကပတ်ထော်။

—ကပတ်ကျမ်း, *n.* the written word of a Buddh.

—ကျက်, *adv.* by heart.

—ကျက်ဆောင်, —ကျက်ရ, *v.* to retain in memory, have by heart; အရကျက်သည်။ အရဆောင်သည်။ အာရုံဆောင်သည်; *comp.* ဝါရတ္တနဆောင်။

—ကျူးနှုတ်လွန်မှု, *n.* an offence of speech.

—ကျိုး, *v.* to be habituated to in speech (*lit.* to be “mouth broken”).

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech as အကြမ်းသည်။ (နှုတ်ရှိုင်း, to be vulgar of speech, to be in bad taste as language).

—ကြွေးတင်, *v.* to incur the guilt of breaking a promise.

—ခမ်း, *n.* a lip, the brim or upper edge of a vessel; hence အထက်နှုတ်ခမ်း, the upper lip, and အောက်နှုတ်ခမ်း, the lower lip.

—ခမ်းစု, *v.* to purse the lips (to pout).

—ခမ်းထောင်, *v.* to have protruding lips.

—ခမ်းမွေး (*pron.* နှမ်းမွေး), *n.* mustaches.

—ခမ်းပဲ့, *v.* to be hare-lipped.

—ချို, *v.* to use sweet language; ဝကားချိုသည်။

—ခွန်းဆက်, *see* နှုတ်ဆက်။

—ခွန်းတိုက်, *see* နှုတ်တိုက်။ နှုတ်ခွန်းတိုက်ဆဲ။ နှုတ်ခွန်းတိုက်ပြောသည်။ နှုတ်ခွန်းတိုက်သင်ကြားသည်။

—ဝတိ, *n.* a verbal promise, or oath.

—ငုံ, *n.* an amulet or charm inclosed in the mouth (as a young man, when courting, to ensure love being reciprocated); နှုတ်ငုံဆောင်ရသည်ထက်ပွဲ။

—ငုံသန္ဓေ, *n.* pregnancy; နှုတ်ငုံသန္ဓေအရင့်အမာရှိသည်။

—စောင့်သည်, *v.* to be careful and guarded in speech.

- နှုတ်ဆက်, *v.* to salute, make mutual inquiries of civility ; နှုတ်ခွန်း
ထက်သည်။
- ဆော့, *v.* to be talkative (conveying the impression of irre-
pressible loquacity).
- ဆွံ့, *v.* to have an impediment in the speech, to stammer,
stutter.
- တိုက်, *adv.* orally, by word of mouth.
- တိုက်ချ, *v.* to teach by verbal instruction.
- တိုက်ပြော, *v.* to dictate, as to an amanuensis.
- တိုက်ရေး, *v.* to write from dictation.
- တိုက်သင်, *v.* ; *see* နှုတ်တိုက်ချ။
- တွက်, *n.* computation without the use of figures ; နှုတ်တွက်
ကောင်းသည်။ နှုတ်တွက်ခြင်းသည် (မိန်းမသွက်သွက်သည်)။
- တွက်တွက်, *v.* to compute without using figures (တွက်တွက်)။
- တွက်, *n.* speech, spoken words ; နှုတ်တွက်စကား။
- နည်း, *v.* to be of few words, taciturn ; သောတကြာသားစကားများ
ထွင်ဖျင်းသည်။ နှုတ်နည်းထွင်ပညာကြီးသည်။
- ပိတ်တံဖိုး (*pron.* နှုတ်ပိတ်ထမ်း), *n.* a bribe to suppress evidence.
- ပူလက်ကြမ်း, *adv.* violently and severely, both in language ;
အင်မတန်ညာဏ်ထိုင်းသည်သူလက်ကလေး။ နှုတ်ပူလက်ကြမ်းသင်ကြားနိုင်လို
သာတော်ကောင်းသည်။ နှောင်းငယ်မသားထိုပေးကမ်းပြီးထွင်။ ကျွန်ုပ်၏နှုတ်ပူ
လက်ကြမ်းထွင်းပန်းနှိပ်စက်ပါသည် ; [as a woman complaining of
the unfaithfulness and cruelty of her husband].
- ပိုက်, *n.* pregnancy ; နှုတ်ပိုက်သန္ဓေ။ ပရိသန္ဓေ။
- ပိုက်ကြီး, *v.* to be large in consequence of pregnancy, that
is, conspicuously large.
- ပိုက်ရင့်, *v.* to be near delivery ; ပရိသန္ဓေရင့်သည်။ နှုတ်ပိုက်အရင့်အဝ
ရှိသည်။
- ပေးသွန်သင်, *v.* to instruct privately, inculcate (always in a
bad sense) [နှုတ်ပေးသွန်သင်ပြသည်]။
- ပိုက်ရှိ, *v.* to be pregnant ; ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်။ ပရိသန္ဓေစွဲသည်။
- ပေါ့, *v.* to be glib of speech [to indulge in vain, inconsiderate
language, as when aspersing the characters of others in
a thoughtless inconsiderate manner.]
- ပြစ်, *n.* an offence of speech.
- ပြါ, *v.* to be wide-mouthed (ပစင်ပြါသည်), *i.e.*, talkative.
- ပြါး, *v.* to be loud and noisy in speech.
- ဖျားချ, *v.* to be able to speak to the point ; နှုတ်ဖျားချိုချိုထူး

နှုတ်ဖြိုဆေး, *n.* medicine to promote appetite; ထမင်းဖြိုဆေး။

——မြတ်, *v.* to speak, utter words.

——မြတ်သံ, *n.* voice, uttered sound; ခင်အသံ၊ ခင်အသံ၊ အကြောင်းနှုတ်
မြတ်သံကိုသံသရာကြားအသံ။

——မှုပညာအထက်, *n.* a liberal art or science, in distinction from
a manual art; ထက်မှုပညာအထက်။

——နှိုး, *v.* to be nervous or diffident in speaking.

——ထွတ်, *v.*; *see* နှိုးထိပေ။

——လွန်မှု, *n.* an offence of speech; *comp.* ထက်ရောက်မှု။

——ထွန်ထိုး, *v.* to contradict (a superior) impudently and pro-
vokingly; နင်ငါ့ကိုနှုတ်ထိုးထိုးပြောပြထား။

——ဈေးတင်ဈေးတက်, *v.* to petition a superior verbally.

——ထက်, *v.* to increase in fluency.

——သားထက်, *v.* to increase in fluency; စာတတ်စေ့၍ ထွန်ထိုးသားထက်။
နှုတ်သားရွယ်သည်။

——သီး, *n.* a bird's bill, a beak, the nozzle of a bellows; မိုနှုတ်
သီး။ မိုနှုတ်, the spout of a vessel or pot, နို့; *see* ကျေးနှုတ်သီး။ ဝင်း
ထဲနှုတ်သီး။

——သီးကောင်း, *v.* to be a scold; [အကြောင်းမတန်နှုတ်သီးကောင်းသည်
မိန်းမ; နှုတ်ကောင်းပြည်မိုး]။

နှုတ်, 2, *v.* to take out, pull out, extract; *comp.* ထုတ်, to take
away (one's office), to subtract (in arithmetic), to repeal
(an order) (နှုတ်)။

——ကိန်း (နှုတ်ကိန်း), *n.* a subtrahend.

——ကြွင်း (နှုတ် ကြွင်း), *n.* a remainder (in subtraction); နှုတ်ကိန်းထ
ချကြွင်း။

——ထုတ် (နှုတ်ထုတ်), *v.*; *see* the parts; to make an extract from
a writing; ခက်ဆာခက်ဆာ စကားများကို ထွန်းခံမှုနှုတ်ထုတ် ခေးသားထု
ပေးပါ။

——ဆင်း (နှုတ်ဆင်း), *v.* to degrade from office and deprive of all
insignia, to repeal (an order); အမိန့်ထောင်နှုတ်ဆင်းသည်နေ့ကစ၍
အထည်အမြဲမပြုဝေချ။ (အမိန့်ထောင်ရှင်ဆင်းသည်)။

နှိုး, *v.* *trans.* of နှို, *which see* (obsolete).

နှိုး, *v.* to compare, နှိုင်းသည်; *comp.* ဖြစ်။ Der. အနှိုး။ နှိုးပတ်ထွတ်
ကွာ။ မြတ်သမ္ဘာကြောင့်။ ဖေးယာအောင်စည်။ ဆော်ရှင်းမည်က။ ဝန်းထည်ပတ်
ပိုက်။ ထသောင်းထိုက်ဝယ်။ မင်္ဂလာခြင်း။ သည်ထူးနှိုးထက်စေ့ပါ, this
man has no rival.

——နှိုး, *v.* same.

နီ, *v. trans.* of နီ, to make soft by some process ; figuratively to mollify ; နီပြောရသည်။

နွေး, *v.* to be slow, not quick ; မလျင်မမြန်သောနွေးသည်။ ခင်ညွှားအသွားအလာ ထပ်နွေးသည်။ လာဗက်ကောင်းထိုချင်လျှင် ပထောင်နွေးစေ, "if you wish for good pickled tea, allow the Palaung to be deliberate in his movements ;" somewhat similar to "Hurry no man's scattle."

—ကွေး, *v.* same ; ထပ်ပုံထပ်ပုံ နွေးနွေး ကွေးကွေး ရှိသည်။ ထပ်နွေးကွေးသည်လူ။

—ဖြည်း, *v.* ; see the parts [နွေး and ဖြည်း are rarely used together in composition and never in colloquial].

နွဲ, *v. trans.* of နွဲ, to loosen ; သာမနွဲပါနှင့်ငါ့ကိုနွဲလို့မနွဲဘူး [နွဲ appears to have very much the same meaning as the English colloquial expression "to try it on."]

နီ, 1, *n.* a wind instrument, with holes on the side and a spreading mouth, used at festivals, funerals, and theatrical exhibitions ; *comp.* ခရာ။

—ခရာ, *n.* ; see the parts ; frequently used together.

—နှုတ်, *v.* to play on such instrument.

နီ, 2 (နီ), *v.* to rub (the hair) with lime-juice, &c., in order to prepare it for washing, or to make it loose and pliant ; ခေါင်းနီသည်။ ဆံပင်စေးထိုသထရွက်ကိုကြိတ်ပြီးလျှင်ဆီနှင့်ဖျော်နီသည်။

နီကော (နီကော) (from ခေါ, a basket), *n.* a kind of basket smeared with lime and used as a trap for birds ; ငှက်မျှားကိုနီကောနှင့်ထောင်သည်။ ထူသရာသျှင်စေးဖက်ထိ။ ငှက်သရေလျှင်နီကော။ (Proverb.)

နီထံ (နီထံ), *n.* ; see ညောင်ထံ။

နော, 1, *v.* to mix, mingle ; နောသည်။ မြှမ်းသည်, to add (in arithmetic) ; ပေါင်းသည်။ အထက်သားများ ထာနောသည်အတွက်။ တို့ရွာသောင်းကျန်းနေပြီ။

—ကိန်း, *n.* a number to be added to another.

—နောက်, *v.* ; see the parts.

နော, 2, *n.* a large kind of boat made of heavy planking clamped together, without having a hollow log for a basis to build upon နော။

နော, 3, *n.* a species of coffee-wort, *M.*

နောက် (from နောက်, to be turbid), *v.* to stir up, so as to make turbid ; နောက်အောင်မွှေသည်, to agitate, throw together, put into confusion, mingle, molest, distress (the mind) ; မိတ်ကို နောက်သည်။—ခင်ညွှား သည်စကားမျိုးကို ပြောလျှင် လျှင်ထော် မိတ်ထောင်

(abbrev. of ထမင်ထာ); လာနှောက်သလိုထဲ။ ထင်းသီးဟင်းပတ်ရေမိ အောင်နှောက်လိုက်ပါ။

နှောင်, *v.* to tie, bind, make fast by binding, ချည်သည်။ မွဲသည်; sel-dom used singly. Der. ချည်နှောင်။ ထုတ်နှောင်။

—အိမ်, *n.* a prison (ထောင်), a lock-up.

—ကြိုး, *n.* a rope used for securing anything as a boat, an animal; ကြောင်နှောင်သံကြိုး။

—မွဲ, *v.* same with နှောင် (most common); ကျွန်တော်ကြီးကြိမ်ထိုးဖြင့် တကြိမ်တခါမျှ နှောင်မွဲခံရဘူးသည်မရှိပါ။

နှောင့်, *v.* to annoy, molest, thwart; ကျွန်ုပ်အလုပ်ဖျက်အောင် လာမနှောင့်ပါနဲ့။

—ရှက်, *v.* same (most common); frequently written nowadays နှောင့်ယှက်, to intrude (နှောင့်ရှက်ထားဆီး, to annoy by thwarting); ကျွန်တော်ကြီးထိုင်းစည်ဘိုင်း ခင်ဗျားက နှောင့်ရှက်ဖျက်ဆီးချင်သည့် ဝါသနာရှိသည်ထင်သည်။ နှောင့်ရှက်ဖျက်ဆီး, to thwart and render abortive.

နှောင့်နှေး (from နှောင့် and နှေး ? or နှောင့်နှေး ?), *v.* to be in suspense, doubt, in regard to purpose or action, to hesitate (to loiter, dilly-dally); သည် စကားကိုမနှောင့်နှေးဘဲ ခိုလိုက်ပါ။ သွားလိုထောင်မည် မှတော်မည်မိတ်နှောင့်နှေးလိုဆိုင်းနေပါသေးသည်။

နှောင်း (from နှောင်), *v.* to be after in time, posterior, later; နောက်ကျသည်။ Der. အနှောင်း။ သည်နှံသစ်ရက်များအတွင်း နှောင်းသည်မိုဟ်းနောက် ကျယ်မည်, this year mango trees are very backward in blossoming; the rains will be late; ခင်ဗျားထာသည်မှာ နှောင်းသည်, you are behind time in coming, sir [အပြောကောင်းပါရဲ့ အသာနှောင်းသည်, in the way of a woman rejecting a suitor after she has accepted some one else].

—တံလူး (*pron.* နှောင်းထံလူး), *n.* the part of the month of Tagu before the သင်္ကြံ, or new year (တံလူး also written တံလူး).

နှိုက်, ၁, *v.* to penetrate, dive into (with the hand or an instrument, ဝှံ့ထည့်), figuratively to possess the power of penetration into a subject, or into human character or motives, *see* လှူကဲခတ်။ မြန်မာလူမျိုးသူတပါးများသဘောကိုထက် နှိုက်ထက်သည်။ သည် ဆောင်းပါးစာအမိပ္ပာယ်ကို နှိုက်၍မရနိုင်ပါ။

—နှဲ (နှဲ), *v.* to search into; commonly applied to mental researches; sometimes written without ထိုး, *e.g.*, နှိုက်နှိုက် နှဲ။ ၁ ပါထိတိုင်း။ သနားမွမ်းကံငြိမ်းချမ်းသံဝေ။ ရာဇဝင် စသည်။

—နှိုက်ကျွတ်ကျွတ်, *adv.* pryingly into every crevice and corner—
(၁) ခင်ဗျားဥစ္စာပစ္စည်းများကို မရုဒအောင် နှိုက်နှိုက် ကျွတ်ကျွတ် ရှာဖွေပါမည်။ (၂) သည်စာစာနှိုက်နှိုက်ကျွတ်ကျွတ်ကြံထိသည်။

နှိပ်, 2, commonly written နှိပ်, *noun affix*, locative, in, at, among, တွင်။ မှာ။ ဝယ် ; sometimes possessive of ဤ။ မိမိ။ နှိပ်ပါသည်။

နိုင် (နိုင်) (from နိုင်, to prevail), *qual. verb. affix*, potential, can, able to. [The ဝယ် in this word is now being gradually discarded in speech and composition. There can be little doubt that this innovation seems to accord with the true orthography, and that နိုင် is probably etymologically correct, နိုင် being a corruption ; မသွာနိုင်ပါ။ ပေးနိုင်ပါသည်။] .

နှိုင်း, *v.* to compare ; နှိုင်းသည်။ ပြိုင်သည်။ အရှင်မွေးက နှိုင်းသွေးမသိ။ နေ့ချင်းကြီးမီးနှယ်ထောင်ဖျက်။ အရှင်ဖျက်က။ ဖျက်ဖျက်မီးမီးနေ့ချင်းပြီး။ ကျွန်တော်ကို ခွေးနှင့် နှိုင်းခြင်းသည်။ ကိုယ်နှင့် နှိုင်းချွင်းရောင်းဘူး, if one compares others with one's self it is not in bad taste. (*Prov.*)

— ခိုင်း, *v.* to liken, compare, *see* ခိုင်း, 2 ; သည်မြင်းတခြာ မြင်းနှင့် နှိုင်းခိုင်းရန်မရှိ။

— ချိန်, *v.* — မြင့် (ချင့်), — ဆ, *v.* to weigh in the mind, estimate on comparing ; ပရိသတ်ထဲမှာ စကားပြောလျှင် ကောင်းမွန်စွာ နှိုင်းဆပြီးပြောပါ။

— နှိုင်း, — မြင်, — ရှည်, *v.* to compare (နှိုင်းရှည် also written နှိုင်းရှည်) .

နှိုး (from နိုး, to awake), *v. (intrans.) v.* to awake ; (*trans.*) to rouse, excite, urge to action ; ဆော်သည်။ ကျွန်ုပ်ကို စောစောကြီးလာ နှိုးပါ။

— ဝက်, *n.* the alarm of a clock.

— ဆော်, *v.* same, 2nd def. ; *comp.* တိုက်ထွန်း။ နှိုးဆော်ချီးပင့်။ — ကုထိုက်ကောင်းမှုကို နှိုးဆော်သည်။ ငွေသားများကို ပိရိယရိုက်ဆောင် နှိုးဆော်ထိုက်ပါ, urge the boatmen, please, to exert themselves.

နှစ်, *v.* to skin, peel off ; နှစ်သည်, နှေးသည် (infrequent, a new expression used by ထန်းသွား) သင်သည်, *see* အခွံ။

နှမ်း, *v. trans.* of နှမ်း, to cause to be dull, faded, wilted (never used in colloquial) .

နှယ် (from နှယ်), *v.* to stretch along in connection, as a race, lineage, ဆက်နှယ်သည်။ Der. အနှယ်, to be descended from, connected by race ; သည်သူရှင်းနှယ်သည်ထင်ပါကလား။ (မင်းစကား ကျွန်ုပ်နှယ်နိုင်သည် has the same meaning as နားထင်သည်) .

နှံ (from နှံ, to be submissive), *v.* to humble, make submissive, (rare, if not obsolete in colloquial) ; *comp.* နှိပ်ချ။

နှာ, *v.* to skin, peel off ; နှာသည်။ နှေးသည်။ သင်သည်။ ငှက်ဖျောသီးနှာသလို လွယ်သည်ထင်သလား, do you think that it is as easy as peeling the skin off a plantain? said of an under-rated difficulty.

နွေး, 1 (from နွေး, to be warm), *v.* to warm, make warm, as water, food, &c.; *comp.* နွှံ; figuratively to resuscitate; ခေ့နွေးကို နွေးပါဦး။ ကျွန်တော်အမှုကို မနေ့ပါနှင့်နွေးပါဦး။

နွေး, 2, *v.*; see နှင် and နှာ (infrequent), a word used by persons engaged in drawing off the juice of the sugar-palm; ထန်းပူးနွေး။ ထားနှင့်ထန်းနွေးသည်။

နှဲ, *v. trans.* of နှဲ, to bend flexibly; သည်မိန်းမတင်းရှောက်သည့်အခါ ကိုယ်ကိုနှဲပြီးသွားတတ်သည်။

နှဲ (နှဲ), 1, *v.* to procrastinate, delay, be dilatory, long in doing; used singly; ဖင့်သည်။ Der. ဖင့်နှဲ and next; မျှန်ထုပ်နှဲ, to swing as the pendulum of a clock.

—ဖင့်, *v.* same; အရေးကိစ္စကြီးသည့်အခါ နှဲဖင့်ဆိုမနေသာဘူး။

နှဲ, 2, *v.* to lean sidewise, incline the body, as in some work and in oriental dancing (more than နှဲ); ထောပောက်ကိုသည်သစ် ကိုင်းချင်းနှဲ၍ ထမင်၍ထပ်ထိုး ကူးဖြေးကြသည်။ နာရီမျှန်ထုပ်နှဲကိုင်း ခက်ခက် ခက်ခက် ဖြည်သည်, every time the pendulum swings to and fro, the clock ticks; ကပြေသည်များကိုယ်ကိုနှဲကကြသည်။ ထင်းပေါက် သည့်အခါ ကိုယ်ကိုနှဲပြီးပေါက်ရသည်။

ပ (ပစောက်)

(The twenty-first consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of labials.)

ပ, 1, *v.* to shine; used in combination with အရောင်, *e.g.*, ထရောင် ပသည်, the moon shines. Der. ကျင်းပ, ထည်ပ, ထောက်ပ, ထွန်းပ, ပြောပ။

—ထွန်း, *v.*; see ထွန်းပ။

—ထွား, *v.* to flaunt, flourish; to be ostentatious, vain; ပကြား။ ဝါကြားသည်။ ဝင့်ဝါသည်; အထွန်ပထွားခြင်း များသည့်လူ, a person of very great ostentation.

—ဝင်း, *v.* to shine brightly (strictly speaking with a yellow light or yellow rays); ထပြောင်ပြောင်ပဝင်းရွှေလမ်းကဲ့သို့ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သောမျက်နှာတော်သည်းရှိ၍, his countenance was pure and clear, like the golden moon shining luminously bright.

ပ, 2, see next.

—ဝ, *v.* to offer (in order to propitiate a demon or evil spirit); နတ်ပသသည်; နတ်ဖန် ယ်လတ်သို့ ထွားမည်။ မင်းတို့ထွေးသားများ ဦးရှင်ကြီးကိုပသကြပြီး, tomorrow we shall go to sea; you boatmen first offer to U Shin Gyi; သည်ထွေပွဲမှာတို့ကနတ်ကိုမပသတို့ ရှုံးခါဘဲ, we have been beaten in this regatta because we did not offer to the nafs. [Note.—In Lower Burma the ဦးရှင်

တြီးနတ် appears to be the nat who is most feared, and in Upper Burma (near Alón) ဗန့်နတ်တြီး မောင်မင်းကျော် and ရွှေဖျင်းဦးနောင်, at Taungbyōngyi near Mandalay.]

၀, 3, *v.* be outside, without (obsolete), to be disused, abrogated. Der. အပ။ ခင်ကျားအမှုကို မင်းကြီးက ပယ်လိုက်သည်ဆို, they say that the Commissioner dismissed your case ?

—ပျောက်, *v.* same, 2nd def., to disappear, be lost ; စကားဟောင်းပပျောက်လို့ စကား သစ်ပေါ်သည်, the old language disappears and the new makes its appearance.

—ဆုတ်, *v.* to be done away, come to nothing, become null and void ; to be acquitted of a criminal charge ; စွဲချက်ပဆုတ်စေ။

—ထိုက်, *v.* to quash, as an indictment, to dismiss as a motion or petition (or indictment) in court, [to acquit of a criminal charge].

၀, 4, a corruption of အဆတ် or ဆတ်, as ပသို့ for ဆတ်သို့ (not used in colloquial).

၀, 5, *verb. affix*, used in closing a sentence, ပေါ့ (colloquial) ; ပ has the same meaning precisely as ပေါ့ and means “*of course*” ; ရှိခါပ။ သွားခါပ။ သင်္ဘောနှင့်စီးထိုက်တာပ။

ပဆိုးရည်, *n.* vinegar (of any kind) ; ဖုံးရည်။

—ခေါင်း, *n.* mother in vinegar ; ပဆိုးခေါင်းရည်။ [Note.—Mother, a thick shiny substance concentered in liquors, particularly in vinegar, but different from scum or common lees.]

ဝတ်, 1, *v.* to throw or toss by a scooping motion, as water with the hand or a dipper, to bale water (ရေပတ်), to throw up, as a hog, to come in contact with suddenly, to beat in, as rain or dew ; မိုဗ်းပတ်သည်။ နှင်းပတ်သည်။ ကြက်ဝမ်းတဲများကိုပေါးပတ်ထိုက်ပါ။ ထွေကိုရေပတ်ထိုက်ပါ, bale the boat ; မဆိုးမောင်ထွန်းဝတ်ပတ်ထိုက်သေသည်။

—ဒိပ်, *n.* the space in the centre of a Burman boat reserved for baling out water ; ရေပတ်ကန် (a well-room).

—ကော် (from ကော်, to lift out of place), *n.* a large wooden shovel for removing dirt.

—ခနဲ (*pron.* ဗက်ခနဲ), *adv.* ပက်ခနဲဆိုထိုက်သည်။

—ခွံ (from အခွံ), *n.* a scoop for baling a boat (made of woven bamboo strips).

—ဝတ်, *v.* to be inconsiderate, heedless, careless, wanting in good behaviour and regard to others ; somewhat akin to ရိုင်းငြ။ ခင်ကျားအနေအထိုင်ပက်ကပက်ဝတ်ကန့်။

ပတ်ပင်းပါ, *adv.* face to face, suddenly and unexpectedly, very akin to တွားခနဲပတ်ပင်းပါတွေ့သည်။ ကျွန်တော် ဈေးထွ်သွားသည်အခါ။ ကြွေးရှင်ပြီးကျော်ကွန်းနဲ့ပတ်ပင်းပါတွေ့ထိုကြောက်ထိုက်တာ၊ at the time I went to the bazaar I suddenly met U Kyaw Dun, my creditor, face to face ; I was so frightened !

—ရက်, *v.* to do in a hurried, careless manner, and regardlessly of the feelings of others ; mostly used in an adverbial form as ပတ်ပတ်ရက်ရက်။ တယ်သူပတ်ပတ်ရက်ရက်ပြောရက်ဆိုရက်သည်, this person is capable of talking in a manner regardless of the feelings of others.

ပတ်, ၂, *v.* to be shallow, as a dish ; မစောက်။ ပုကနီပတ်ထိုဟင်းမိတ်ကုန်သည်။ စောက်လျှင်မမိတ်ဘူး, as the dish is shallow, the curry is all spilt ; if it were deep, it would not be so.

—ထက်, *adv.* presenting a shallow surface, placed on the bottom or back, supine ; opposed to မှောက်ခုံ။ (ပတ်ထက်ထူထားထိုင်, a long-armed chair)—(၁) ပတ်ထက်အိပ်လျှင်အိပ်မက်မက်တတ်သည်, if one sleeps in a supine position, *i.e.*, on one's back, one is apt to dream ; (၂) အထောင်းပတ်သက်မျှောလာသည်, the corpse came floating down on its back.

—ထီးပတ်ထန်, *adv.* backwards, thrown backwards ; အိပ်ပေါ်က ပတ်ထီးပတ်ထန်ထိန်ကျလာသည်။

ပတ်ဝတ် (Pali), *n.* nature, natural state without modification ; *comp.* နှိရ် and သဘော ; ပင်ထိုက် used adjectively, common, natural, common—(၁) ဆွေမျိုးတရုတ်ကိသသောမေတ္တာကြောင့်ပတ်ဝတ်ကျန်းမာစွာရှိပါ၏, on account of the good will conveyed to me by all my relations, I am in sound health ; (၂) သည်အိပ်ပတ်ဝတ်ဆောက်သည့်အနောက်မပျက်ဘူး, this house has not deteriorated from the state in which it was originally built ; (၃) စကားနည်းသော်လည်း မိတ်ကြီးဝင်ထိုက်မတုတ်ဘူး။ ပတ်ဝတ်သဘောတူ, although he is a person of few words, it is not because he is conceited ; it is his natural disposition.

ပတ်ထူး (*pron.* ပတ်ထူး) (from ပတ်ဝတ် and ပြီး), *n.* the beginning or origin (of a thing), မူလ ; အရင်းမဆွေကျမ်းပြီးအပတ်ထူးကပတ်ထူးမခံရေးသည်။ မင်းပတ်ထူးပြောသည်စကားမေ့ပြီးထား, have you forgotten the original words you spoke ?

ပတ် (*pron.* ပတ်) (from ပါ, a check, and ကာ, to interpose, *see under* ပါးပတ်), *n.* outside slab of timber.

—စောင်း, same.

ပတ်ဝတ် (Pali ထင်လျှားခြင်း), *n.* conspicuousness. [Childers defines ပတ်ဝတ်, pakasanam, as illumination, illustrating, explaining, making known, exposition, publication.]—*Childers's Pali Dic.*

ပကာသနထင်, —ပြု, —ပြု, *v.* to exalt, to vaunt one's own praises.

The second definition is the one understood, and most used in colloquial ; မိမိပကာသနအထွန်ထင်ထင်သည့်လူ, a person who is in the habit of vaunting his own praises very much.

ပရီး (ပြီ), *n.* Pegu, the former capital of the kingdom of Pegu ; ပရီးတံသာဝတီ။ ပရီးဆားလိုဝတ်တိုင်းဝံသည့်လူ, like Pegu salt, he is salt into whatever he is put, *i.e.*, is able to turn his hand to anything.

ပဏ္ဍ (Pali), *n.* a wing, a side (of the moon) that is waxing (လဆန်းပဏ္ဍ) or the wane (လဆုတ်ပဏ္ဍ) [ပဏ္ဍပဏ္ဍာတ်, a man subject to seminal debility during either the waxing or waning of the moon] ; လဆန်းပဏ္ဍမွေးသည့်သား။ လဆုတ်ပဏ္ဍမွေးသည့်သား။

ပဏ္ဍိကထတ်, *n.* rice given in worship on the first day of the waxing or the waning of the moon ; လဆန်းထရက်နေ့တူသောဆွမ်း။ လဆုတ်ထရက်နေ့ တူသောဆွမ်း။ အထွက်ထရက်နေ့ တူသောဆွမ်း။ [ပဏ္ဍိကထတ် is a word only used by rahans].

ပခုံး, *n.* the shoulder.

—ခွန်, *n.* money paid for the hire of draught animals (obsolete).

—ထည့်, *v.* to have square shoulders.

—ထမ်းခေါင်းရွက်, *n.* a collective term applied to pedlars, bazaar-sellers generally ; ပရီးဝန်ထမ်းထွန်ပန်းရှမ်းတို့သာ။

—ထမ်းမြေ (*prom.* ပရီးခင်းမြေ), *n.* land assigned for cultivation by local authority without conferring any right or title thereby. Such land was considered to be the property of the State, and was transferable, and could not be held by a female. [This expression was only in vogue in those parts of northern Upper Burma controlled by a ရွှေဝန် or ရွှေရှမ်း].

—ထော့, *v.* to have sloping shoulders.

ပချွပ် (ပချွပ်) (from ခါ, ၁), *n.* a small covered basket used by snake charmers for confining snakes in ; မြွေပချွပ်။ ရွှေပချွပ်။ ငွေပချွပ်, small covered baskets overlaid with gold or silver leaf, formerly used as insignia of rank at the funerals of the great in Upper Burma.

ပရေါ (ပရဲ), *n.* a species of gingerwort, alpinia, *M.*

—ကြီးထိပ်, *n.* varieties of the same, *M.*

ပင်, ၁ (from အပင်, a plant or tree).

—ထိုက်, *n.* a natural state, without alteration or improvement ; ပင်ထိုက်ချော။ ပင်ထိုက်နွဲ့သည်။ ပင်ထိုက်ယဉ်သည်။ ပင်ထိုက်ထိပ်,

one's natural voice (*see* နဂို); ဖျတ်သံ, a feigned voice ;
သည့်ခိုးကလေးထဲမှပျော်စရာပင်။ပင်ကိုယ်အနေအလှသား။

ပင်ချီပင်ချီ, *adv.* taking one and leaving one (in weaving mats);
ထပ်ပင်ချီထပ်ပင်ချီရက်။

—စည် (စည်း), *n.* the stalk of a tree; ပင်စည်ခတ်ခန့် ပြည့်စုံသော
မတာမောမိပင်။

—စောက်, *n.* an uncommonly tall tree.

—ထရေဒ် (ထရေဒ်ပင်), the *Grewia elastica*.

—ထံ, *n.* the stem of a plant; ကျွန်ထော်ကျွန်းပင်။ ပင်ထံကလေးရှိ
ပါသေးသည်။ ပင်ထံကြီးကြီးရှာရဦးမည်။

—ထိုင် (from ထိုင်, a post), *adj.* masted; used with numerals,
as ထပ်ထိုင်, with one mast; နှစ်ထိုင်, with two masts, &c. ;
adv. without change or rotation, constantly; ကျွန်ထော်ချည်း
ပင်ထိုင်ခံထိုင်ရသည်။

—ထောင်, *a.* upright, as ပင်ထောင်သစ်, standing timber not yet
felled.

—ပေါက်, *a.* sprouted; ပဲပင်ပေါက်။ ဝါစေ့ပင်ပေါက်။

—ပွား, *n.* a kind of large sago.

—ခ, *n.* the stock of a tree; ပင်စည်, the main branch in the
centre of the other branches, the principal plant in a cluster
or clump (အရံ) (the "bole" of a tree).

—ခွာ (ပင်ခွာ), *n.* two or more plants springing from the same
seed or root; အောက်ကပင်ခွာကလေးထပ်ပေါက်သည်။

—ရည်, *n.* sap (ထန်း); ပင်ရည်သာထိုမှူးသည်။ ပင်ရည်သာထိုမျှသည်။

—ရည်ထက်, *v.* to ascend as sap in trees.

—သည့်, *n.* a seller of fruit from the tree, one who keeps a regular
supply of goods for sale; opposed to ပေါက်သည့်။

ပင်, 2, *v.* to be tired, fatigued, harassed in body or mind; more
than ခေ; not used singly.

—ပန်း, *v.* same (common), hence ထပ်ထပ်ပန်း, *adv.* (laboriously,
fatiguingly; implying rather unnecessary labour), to be in
great distress or pain as a sick person—(1) ဝေးထံခွာခရီး
ကအဆာထထောင်ပြေးတာရသောကြောင့်အဆွန်ပင်ပန်းသည်။ (2) ကျွန်ထော်
မကောင်းသည် ထိတင်း ထိုကြား ရသည့် အတွက် စိတ်အဆွန် ပင်ပန်း သည် ခင်
ထွား, on account of my having heard bad news, I am very
harassed in mind, sir; (3) သူနာထပ်ပင်ပန်းသည်ရှင်မည်ထိုမှထင်ပါ။

ပင်, 3, *adv.* even; slightly emphatic; ကွေ့ပင်ကွေ့ ပြားသော်လည်း။
ကျွန်ထော်ပင်ပြောသည်။ သူ့ကိုပင်ပေးသည်။

ပင်ဝင် (Eng.), *n.* a pension; ပင်ဝင်စား, to enjoy a pension.

ပင်မင်း (ပင်) (*pron.* ပင်မင်း), *n.* a species of mint plant ; ပင်မင်းကြီး၊ ပင်မင်းငယ်၊ ပင်မင်းရိုး၊ ကသလုံးပင်မင်း၊ ထောပင်မင်း, different varieties of the same. [Brahmins are said to regard this plant (*i.e.*, the ပင်မင်းကြီး၊ ပင်မင်းနက်) as sacred.]

ပင်လယ်, *n.* the sea, ocean ; သမုဒ္ဒရာ။

—အုန်း, *n.* the sea coconut, *M.*

—အူနာ, *n.* a severe kind of diarrhoea.

—ကစွန်း, *n.* the goat-footed ipomœa, *M.*

—ကမ်းခြေ, *n.* the sea-side.

—ကမ်းနား, *n.* the sea-coast.

—ကသပ်, *n.* a kind of celestial tree (the sea-coral tree, a species of erythrina, *M.*).

—ကူး, *v.* to castrate (a horse) ; ဆုံးခံကွပ်သင်း။

—ကျက်တူရွှေ (ပင်လယ်ကြက်တူရွှေ), *n.* a gull ; ဖြစ်တွေ, *M.*

—ကြက်ထက်, *n.* a kind of plant (Pali ထောဝါ).

—ဧပြာ, ခေါင်, *n.* the surface or back of the sea.

—ဂနန်း (ပင်လယ်ဂဏန်း), *n.* the king crab ; *comp.* ထင်း, 3, *M.*

—ငါးခြေမ, *n.* the umber, sometimes called the sea-perch, *M.*

—ရုန်း, *n.* a meteor.

—ချိုး (ပင်လယ်ဆီး), *n.* a species of ximenia, *M.*

—ထန်း, *n.* the *Scævora toccada*, *M.*

—ဇံ, *n.* a chart.

—ပေါင်တံ, *n.* the scissors-bill, *M.*

—ရိုး, *n.* the sea-slug.

—ပျံထွား, *n.* the edible-nest maker ; *comp.* ဂိဝရီး။

—မုတ်, *n.* the Tavoy name for ebony ; ထောမုတ်။

—မေ့, *n.* the midst of the sea ; ပင်လယ်အထယ်ချက်။

—ချေမြုပ်, *n.* a kind of shell-fish (a sponge ?)

—လေဗွေ, *n.* a cyclone (?) ပင်လယ်လေပိုင်း (?)

—မေ, *v.* to rise unusually high as spring-tide, causing an influxion of salt water into low-lying tracts of country, usually the result of cyclonic action [a term used in the delta of the Irrawaddy and at Tavoy].

—ထစ်ထောတ်, *n.* the *Gyrocarpus Jacquini*.

—ထား, *n.* an inhabitant of a sea-side locality.

—ထိန်း, *v.* to rumble as distant thunder (an expression used in the delta of the Irrawaddy), *lit.* "the sea roars."

ပင်စန်း, *n.* a fresh-water mussel, *M.*

ပင့်, ၁, *v.* to raise, lift up; ကြွသည့်ချီးမြှောက်, to exalt, promote; ချီးသည့်မြင့်သည့်, to take in (breath), inspire; ပင့်သက်ရှူသည်, ထူထားကာလိုပင့်သည်, he lifts up the kulaga; (၂) သည်ဝန်ထုပ်ကိုတစ်ဆင့်ပေးပါ, give me a lift with this bale. To turn up the legs of trousers; ပေါင်းသိပင့်။

ပင့်, ၂, *v.* to invite; more respectfully than မိတ်။

—ဆောင်, *v.* to convey an image of Buddha from one place to another.

—မိတ် (ပင့်သိတ်), *v.*; see မိတ် — (၁) ထိုရွာကလေးမှာပုန်းကြီးမရှိ။ ဝါပဝင်၌ တပါးပါးကိုပင့်မှတော်မည့်, there is no póngyi in our little village, it would be advisable to invite one before lent commences; (၂) ဆရာထွေကြံများကို ပင့်မိတ်၍ပေးပါ, please invite the village elders on my behalf.

ပင့်ရ (pron. ပင့်ထူ), *n.* a spider. [The Burmese have an idea that if a person has been bitten, or his blood sucked by a spider, he should not eat anything containing oily matter, as it is likely to cause inflammation.]

—အိမ်, —ချေး (မြေး), *n.* a spider's web, a cobweb (ပင့်ထူချေး, the membrane covering the closed cavities of the body, the serous membrane?)

ပင်း, ၁, *v.* to join, or combine with, take part with; generally implying partiality or unfairness (see ထင်းရင်းလိုက်). Der. အသင်းအပင်း (frequently incorrectly pron. ပင်း); သည်သူတစ်ဆင့်ပင်းစကားပြောထတ်သည်, this person is in the habit of being one-sided and partial when he speaks.

ပင်းမိတ်, see နားပင်းမိတ်။

ပင်းထကား, *n.* a kind of poke formerly put on men in disgrace (in Upper Burma); ပင်းထကားထည်ကွတ်သည်။ ပင်းထကားထည်ထောက်ထတ်သည်။

ပင်းကြီး, *n.* the Tavoy name for မိန့်ညင်းကြီး, the large kingfisher, *M.*

ပဝီ (from ဝါးဝင်?), *n.* the mouth, မံတွင်း; comp. နှုတ်။

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech (inelegant).

—ပွာ, *v.* (to be loquacious, garrulous); see နှုတ်ပွာထည့်ထူထိစေနှင့်။ သည်ထူထိမှမြင့်စွာထိုးနှံချေ့ထတ်ပဝီပွာသည့်, do not let this man know; should he, the matter will be circulated throughout the village; he is very garrulous.

ပရ, *n.* the Tavoy name for ကျရ, *M.*

ပစ္စုပ္ပန် (Pali), *n.* the present ; မျက်မှောက်။ ပစ္စုပ္ပန်။ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးပေးသည်။
ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးပေးသည်။ မိစ္ဆာဓမ္မဝေဒနိယကံ။

ပစ္စင် (from ပြစ်, to shoot, and ဝင်, a frame), *n.* a scaffold or terrace on the inside of a fortification whence missive weapons are discharged, a barbican (ပြစ်ဝင်), ပစ္စင်ရင်ထား။

ပစ္စည်း (Pali ပစ္စယော), *n.* a cause ; အကြောင်း, a thing ; အရာ, property, goods, ဝတ္ထု, in Pali Grammar, the inflected termination of a verb, a verbal affix (ပစ္စည်းပါရှိစေ့ ၂၄ ပစ္စည်း)။

—ပစ်ထံ, *n.* same, 3rd def.

—မြိ, *v.* to be connected together ; မှီ၍တည်, to secure an equilibrium or maintain mutual support ; အညမညပစ္စည်းမြိသည်။

—လေးပါးဒါရကာ, *n.* a layman who provides a kyaung, rahan's robes, food and medicine ; ပစ္စည်းငှာရိယကာ။ ပစ္စည်းလေးပါးထကာ။ ထုရားထပည့်တော်ပစ္စည်းငှာ ပါးဒါရကာမှတ်တော်မူ၍။ အထိုရှိသည့် ပစ္စည်းများကိုထောင်းတော်မူပါ, regard me as the furnisher of the four kinds of property, ask of me anything you may wish, my lord (as in addressing a pôngyi)။

—ဖြန့်, *v.* to squander, waste one's substance.

ပစ္စယာ (Pali), *n.* an encircling gradation or story of a pagoda, ပစ္စယာထန် ; *comp.* အာဇိန်။ ပဋ္ဌမပစ္စယာ။ ဒုတိယပစ္စယာ။ တတိယပစ္စယာ။ ကျန်တော်တည်သည့်ဘုရားပဋ္ဌမပစ္စယာရှိပါသေးသည်။

ပစ္စန္ဒရပ် (*pron.* ပြစ်ဝန်ဒရပ်), *n.* petty villages on the outskirts of a country. [ပစ္စန္ဒရပ်တိုင်း is a term applied to all countries outlying the မဏ္ဍိပဒေသ.] It is said that the Buddhs never visited these countries ; မြတ်စွာဘုရားတို့မပြည်သည်။ ပစ္စန္ဒရပ်တိုင်းသို့ ဒေသဇာရိကြွတော်မူဘူး။ ပစ္စန္ဒရပ်ရွာသူရွာသားတို့သည်။ အိမ်ရှေ့မင်းမှန်း ကိုယ်ထွင်းစားကျိုးနှံကြလေ၏, “and the inhabitants of outlying villages, when aware of the fact that he was the heir apparent, paid him respect and were submissive.”

ပစ္စယုပ္ပါန် (ပစ္စယုပ္ပန်) (Pali ပစ္စယော, a cause, and ဥပ္ပန္န, to be, proceed), *n.* a consequence, result ; အကျိုးပစ္စယုပ္ပါန်။ အကျိုးထရးသန်ရှင်းသည့်ပစ္စည်းကို ထူထွင် သန်ရှင်းသည်။ ပစ္စယုပ္ပါန်အကျိုးကို ခံစားရသည်။

ပစ္စုပ္ပန် (ပစ္စုပ္ပန်) (Pali), *n.* rain. [ထပေါင်းတံကူးဒိဃိသားကြီး။ တံကူးလည်း ကုန်းထကဆန်သည်။ ပစ္စုပ္ပန်ရိုက်မည်ခြိန်းခြိန်းတည်း]။

—နတ် (ပစ္စုပ္ပန်နတ်), *n.* the god of rain ; မုဗ္ဗိနတ်။

ပစ္စုပ္ပန် (ပစ္စုပ္ပန်) (Pali), *n.* the present time ; *comp.* အတိတ် and အနာဂတ်။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ။ ပစ္စုပ္ပန်သဝ။ ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ၌ပြာသောအကျိုးစီး

၎င်းတို့ထောင့်တစ်ခုတည်းပေးခြင်းကိုကြိုသည်၊ people longing after the two kinds of benefits of this world and eternity make offerings.

ပစ္ဆေကဗုဒ္ဓ (Pali ပစ္ဆေက, distinct, and ဗုဒ္ဓ, a Buddh), *n.* semi-Buddh, one who occasionally appears in the interval between real Buddhs. "The Pasé Buddhas are sages of wondrous power, who never appear at the same time as a supreme Buddha, yet in the kalpa in which there is no supreme Buddha, there is no Pasé Buddha. They attain to their high state of privilege by their own unaided powers. Their knowledge is limited, but they never fall in to any error that would involve the transgression of the precepts. In the five gradations of beings enumerated by Nágaséna (နာဂဓေန), the Pasé Buddhas are placed *between* the Rahat (ရဟန္တာ) and the supreme Buddha. Their relative dignity may be learnt from the announcement that when alms are given to them, it produces greater merit by a hundred times than when given to the Rahats (ရဟန္တာ), and that when given to the supreme Buddhas, it produces greater merit by sixteen times sixteen than when given to them. The supreme Buddhas reveal the paths leading to nirwána to all beings; but the Pasé Buddhas can only obtain nirwána for *themselves*. They *cannot release any other being* from the miseries of successive existence. They cannot preach the bana; even as the dumb man, though he may have seen a remarkable dream, cannot explain it to others. * * * They can give precepts so as to lessen the power of the sensuous principle, but they cannot entirely destroy it."—M.B.

ပစ္ဆိမ (Pali), *a.* the last; နောက်ဆုံးသော, the last time or era; ပစ္ဆိမဝေဝ, the final state of existence preceding *Neibban*; အဆုံးစွန်သောဝေဝ (very often *pron.* as if spelt ပြစ်ဆိမ); ခင်ဗျားတို့ကျွန်တော်တို့ပစ္ဆိမအခွယ်ကို ခောက်ကြပြီ။ သုရားတရားကိုသာအာရုံပြု နေရာသာကောင်းတော့သည်၊ we have arrived at the last stage of our existence; it is now only right to let our thoughts dwell solely upon the Buddh and the moral principles.

ပသစ်, *n.* a kind of backgammon.

—ပြစ် (ပထဝီပဒေ), *v.* to play the said game; ပထဝီဆိပ်။ပထဝီကွက်။ပထဝီသွားတတ်။

ပဆုတ်, *n.* a malignant ulcer on the back; *see* အနာပဆုတ်။

ပဆုတ်ပုနီ, *n.* a small kind of bee, also called ပထဝီပုနီ။သွယ်ပုနီ။

ပတ္တ (Pali five), *n.* the five parts of a thing, as the root, bark, leaves, blossoms and fruit of a tree ; ပတ္တငါးပါး, a word much used by Burmese doctors, *e.g.*, ရွှေ အောင်းထွင်ထိခံသရွှေ ပတ္တငါးပါးကြံအောင်းထည်ခြောင်းနာထွင်နီပါးဆေးပတ္တငါးပါးကြံသောက်။

ပတ္တကယျာဏ, *n.* the five good (bodily) qualities, a goodness of flesh, bones, skin, hair and age ; ငါးဖြာထွေက—(၁) မိသ—အသား၏ ကောင်းခြင်း၊ (၂) အဋ္ဌိ—အရိုး၏ကောင်းခြင်း။ (၃) ဆဝိ—အရေ၏ ကောင်းခြင်း။ (၄) ကေသ—ဆံ၏ကောင်းခြင်း။ (၅) ဝဿ—အရူယ်၏ကောင်းခြင်း။ “There was in Sewet a merchant called Migára, who “had a son, Púrnná-wardhana, a young man of excellent “appearance. One day his parents said to him that he had “arrived at a proper age to marry ; but he said that he would “never marry unless he could meet with a female possessed “of the ‘five beauties’ (pancha kalyána ပတ္တကယျာဏ). His “parents asked him what they were, and he said (1) Késa-kalyána (ကေသကယျာဏ။ ဆံပင်ကောင်းခြင်း), hair that when “spread out will be splendid as the feathers of the peacock’s “tail ; (2) Mánasakalyána (မိသကယျာဏ။ အသားကောင်းခြင်း), lips “that, whether betel has been eaten or not, will always be “red as the Kem fruit ; (3) Ashtikalyána (အဋ္ဌိကယျာဏ။ အရိုး ကောင်းခြင်း), teeth white, uniform, near each other, and of “the same height ; (4) Chawikalyána (ဆာဝိကယျာဏ။ အရေထူ “အရေပါး၏ကောင်းခြင်း), the body of a uniform colour, without “a single spot ; (5) Wayakalyána (ဝဿကယျာဏ။ အရူယ်ကောင်း “ခြင်း), though she should have twenty children, never to “appear old, and though she should live to be a hundred “years old, not to have a single gray hair.”—M.B.

ပတ္တကာနိသီ, *n.* nut-gall.

ပတ္တု, *n.* a kind of medicinal root.

ပတ္တင်း (*pron.* ပခင်း) (Pali ပတ္တ, five, and အပီ, a part), *n.* a Buddhist priest proficient in the five requisite qualifications, မထရ်ရဟန်း။ ထိမသမ္ပတ္တိ။ သိင်္ဃိ၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဗြဟ္မိသမ္ပတ္တိ။ ဗြဟ္မိ၏ပြည့်စုံခြင်း။ ကမ္မဝါစသမ္ပတ္တိ။ ကမ္မဝါစ၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ။ ဝတ္ထုပြည့်စုံခြင်း။ ပရိသမ္ပတ္တိ။ ပရိသတ်၏ပြည့်စုံခြင်း။

—နိ, *v.* to undergo ordination as a priest proficient in the five requisite qualifications ; ပတ္တင်းမြ်။

—ထက်, *v.* to rise from being a novice to be a priest proficient in the five qualifications ; ခင်ဆူးပတ္တင်းထက်ဦးမည်ထား (as novitiates asking each other) ; မောင်ရှင် (ကလေး) ပတ္တင်းထက်ဦးမည်ထား, as a layman asking a novice.

—ထကာ, *n.* a layman who provides the eight requisites, namely, the robes, alms-bowl, &c., for such priest ; သင်းပိုင်၊ ထိုထံဝတ်စုံရသူ။ ခါးပန်း။ အတွင်းထေးပါး။ ပဲကွပ်။ အပ်။ ရေခပ်။ ထမိတ်။ အပြင်ထေးပါး။

ပဉ္စမ (Pali ပဉ္စ, five), *a.* the fifth ; ငါးခုမြောက်။

—ဘုတ်, space ; အာကာသခေါက် ; *see* ဝေသာဘုတ်။

—ထဟံထနာထင်, *n.* convener of the 5th Buddhist synod, a title assumed by King Mindón (and much prized by him) ; ပဉ္စမထဟံထနာထင်စမ်းတရားကြီးသူရား။

ပဉ္စမိထ, by abbreviation ပဉ္စ'ထိ (Pali ပဉ္စ, five, and ထိထ, a religious precept), *n.* the five duties binding on all creatures, according to the five great commands, namely, ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိ။ သုအသက်ကိုမသတ်နှင့်, kill not ; အဒိန္နာဒါနာဝေရမဏိ။ ထုဥစ္စာကိုမမိုးနှင့်, steal not ; တာမေယုဒိန္နာဝာရာဝေရမဏိ။ ထုယောဒါနာကိုမမှားနှင့်, commit not adultery ; ယုတ္တံဝါဒါဝေရမဏိ။ ယုတ္တံဝါဒါနာကိုမပြောနှင့်, lie not ; သုရမေရယမဉ္စပမာဒဋ္ဌာနာဝေရမဏိ။ သေရဉ်သေရဉ်ကိုမသောက်နှင့်, drink nothing that intoxicates. [The first five of these obligations are called the pancha sil. They are repeated by some persons every day at the pansal (*i.e.*, kyaung), especially by women.—M.B.]

ပဉ္စာနန္တရိယကံ (Pali ပဉ္စ and အနန္တရိယကံ), *n.* the five greatest sins that bring immediate retribution, အပါယ်လေးပါး လတ်ထသောရောက်သည့်, (1) killing a father, အဘကိုသတ်သောသူမိတုဃာတကကံ ; (2) killing a mother, အမိကိုသတ်သောသူမိတုဃာတကကံ ; (3) killing a rahandah, ရဟန္တာကိုသတ်သောသူအရဟန္တာတကကံ ; (4) raising a blister on a Buddh (the *life of a Buddh* cannot possibly be taken), ဘုရားသင်အားသွေးမိမ်းတည်အောင်ပြုသောသူသောလိယုဒကကံ ; and (5) making a schism among the disciples of a Buddh, ထဟံသင်းကွဲအောင်ပြုသောသူသံဃာတေကကံ။

ပဉ္စတံ (Pali ပဉ္စတ္ထိ) (*pron.* မြင်းညတံ), *v.* to prohibit or command, distinguish by name ; မှည့်သည်။ သမုတ်သည်, *n.* a prohibition or command, a name ; အမည်နာမ။—(1) သည်ရေကန်နှိမည်သူမျှရေချိုးခြင်း မပြုခြင်းမရှိစေရဟု အမိန့်ရမင်းကပညတ်ထားသည်။ (2) ဂူဇ္ဇသန္တဝမဟာသန္တဝဉ္စီနောင်တို့သည်။ စစ်ကိုင်းကိုဖောင်မြို့သည်အဖွဲ့ဖြူ စစ်ကိုင်းမြို့ဟု ပညတ်ခဲ့သည်, Sula Thambawa, Maha Thambawa, the royal brothers, taking the derivation of the name from the fact that their raft was caught by an acacia bough, named the city “acacia branch city,” *i.e.*, Sagaing. Sagaing is now usually written without the ဝ, namely, စကိုင်း။

ပဉ္စာ (Pali), *n.* wisdom ; ပဉ္စာဝန်ကြီး, Director of Public Instruction ; ပဉ္စာဝန်, Inspector of Schools ; ပဉ္စာအုပ်, Deputy Inspector of Schools ; ပဉ္စာထိုထွင်းမပျင်းရခွာထိုထွင်းမပြင်းရ။ (ပဉ္စာ is often combined with ဉာဏ်, *e.g.*, ဉာဏ်ပဉ္စာကြီး)။ [ပဉ္စာကြီးငယ်မချီ။ a saying said to have originated with Jiwika, the famous physician (in the time of Gaudama the Buddh), whose services to cure her were at first rejected by the wife of a prominent citizen of Sákétu on account of his (Jiwika's) youthfulness] ; ပဉ္စာကြီး, နည်း, *v.* to be possessed of great or little wisdom.

ပညာရှာ, *v.* to search for wisdom (knowledge).

—ရှာမှီး, *v.* to search, store up wisdom (knowledge).

—ရှိ (frequently *pron.* ရိ), *n.* a wise man ; ထာမိနီ။ ကမိ။

—ဆင်, *v.* to receive instruction (ပညာဆောင်ဆင်, a term applied to young men who were sent to foreign countries by order of King Mindôn to learn foreign arts and sciences) ; “ Pragnyawa (ပညာ), wisdom, that which dispels ignorance, “ revealing what is good and what is not good, like the “ burning lamp that brings to view the figures that would “ otherwise be hid by the darkness ; its opposite is Awidya “ (အမိဒ္ဓာ), ignorance.”—M.B.

ပညောင် (*sometimes written* ပည်ညောင်), *n.* a species of banyan [the *Ficus Bengalensis*, K.].

ပရိဗတ် (Pali ပရိဗတ္တိ), *n.* enmity. [It is said that this word should be pronounced as if written ပရိကတ်.]

—မြိ, *v.* to make a quarrel ; ရန်ရှာသည်။ ကျွန်တော်ကကောင်းအောင်သဘောထားသော်လည်း၊ သူကပရိဗတ်မြိထွသည်။

—ဖြစ်သည်, *v.* to have a quarrel ; ရန်တွေ့သည်။ ရန်မြီးမဲ့သည်။ လူချင်း ပရိဗတ်ဖြစ်သည်မှာကြာလှပြီ။

ပရိညဉ် (ပရိညာည) (*pron.* ပတိနိညဉ်) (Pali ပရိညာဏံ), *n.* assent, engagement ; ဝန်ခံခြင်း (vow).

—ခံဥပဒေ, *n.* the Contract Act.

—ခံဝန်ချက်, *n.* a bond, promise.

—ခံဝန်ထောက်, *n.* a Covenanted Assistant Commissioner.

—ခံ, —ထား, —မြိ, —မဲ့, *v.* to make a covenant, a mutual engagement.

—စာချုပ်, *n.* a written covenant or agreement.

ပရိပက္ခ (Pali), *n.* variance ; မသင့်မတင့်ဖြစ်ခြင်း။ ဆန့်ကျင်ပတ်မြဲခြင်း is also used by the Burmese to denote animals which are naturally antagonistic to each other ; ကြောင်နှင့်ကြွက်ပရိပက္ခ။ ကျားနှင့်ဆင်ပရိပက္ခ။ တောက်တဲ့နှင့်ဆေးကြီးပရိပက္ခ။ သီပေါရှင်ဘုရင်နှင့် ရှမ်းစော်ဘွားများနှင့်ပရိပက္ခကြီးဖြစ်နေကြသည်, King Thibaw and the Shan Sawbwas were at great variance.

ပရိပတ် (*pron.* ပရိဗတ်) (Pali ပရိပတ္တိ), *n.* a duty ; ကျင့်စဉ်ကျင့်စဉ်။ တယ်ပရိပတ် ကောင်းသည့်ဘုန်းကြီး။

ပရိပါရိ (Pali), *n.* drift, course, order, စဉ်း ; in colloquial the Burmese say ရှေ့နောက်စကားပရိပါရိစဉ်းစဉ်းအောင်ပြောသည်။

ပရိထာန (Pali ပရိထာနံ), *n.* wisdom, knowledge, ပညာ [understanding, intelligence, wisdom, readiness or confidence of

speech, promptitude, wit.—*Childers' Pali Dic.*]—(1) ၈၀
နပရိတာနံ။ ဟူ၍ မြန်မာစကား။ ဗြာဟ္မဗေဒီတိပါသည်။ (2) ဆည်သူပရိတာနံ။ အလွန်
နည်းသည်, this person has very little intelligence, ပရိတာဏံ။

ပရိစ္စပ (Pali), *n.* comeliness, suitableness, agreeableness ; ထင့်တတ်
ချော့ကပ်တတ်ခြင်း။ ပရိစ္စပအရပ်။

ပရိဇ္ဇ, *see* next.

ပရိလောဓ (Pali), *adv.* in reversed order, as when repeating back-
wards, ပရိလောဓပြန်ချက်သည် ; *comp.* အနုလောဓ။

ပရိသန္ဓာရ (Pali), *n.* connection or interchange of conversation ;
စကားစေ့စပ်ခြင်း။ နှုတ်ဆက်ခြင်း။ ဇေတုမုဆိုးစကားကိုကြားထွင်း၊ ဇုကော
ပုတ္တဿာသည်။ အလွန်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြင့် ပရိသန္ဓာရစကားပြောဟော
၍။ အဆွေမုဆိုးအိမ်ကမိတ္တဝေဌာ။ ဆောင်ခွဲသေဝ ဤနာမိဆုတ်။ မုန့်ဆန်း မုန့်
ဩဝါတိကိုစားလော, when he heard the words of Zéta the
hunter, Zusaga (Jújaka) the Brahmin, with much approval
and joy, spoke in reciprocal language (as follows) ; “ Friend
hunter, partake of these cakes, (made of) jaggery and
rice, milk and rice, and of these wafer cakes, which I
have brought as provisions for my journey.”

ပရိသန္ဓေ (frequently *pron.* ပရိသန္ဓေ) [Pali ပရိ, again, and သန္ဓေ,
to connect (entering the womb in a new existence, con-
ception, re-birth, transmigration).—C.], *n.* the connection
between a former and subsequent state of existence, that
is, the transit of mind from one body into another, of
which there are four kinds, namely, အတ္တကော။ ဇယာပုကော။ သိ
သေဒကော and ဥပပတိ, conception, pregnancy, နှုတ်မိက် ; [when
birth is ruled by karma (ကမ္မ, ကံ), and there is the pos-
session of much merit, it causes the being to be born as a
kshastriya-mahasála, brahmana-mahasála, or grahapati-
mahasála, or as a déwa in one of the déwa-lókas, some-
times by the oviparous (andaja) (အတ္တကော) birth, as Kuntra-
putra ; at other times by the viviparous (jalábuja) (ဇယာပုကော)
birth, as men in general ; or from the petal of a lotus, as
Pokkharasatiya ; also the sedaja (ထံသေဒကော) birth, as when
insects are produced from perspiration or putridity ; or by
the apparitional opapátika (ဥပပတိ) birth (in which existence
is received in an instant in its full maturity), as Ambapáli.
—M.B.

—စွဲဆောင်, —ရှိ, *v.* to conceive, be pregnant ; နှုတ်မိက်ရှိသည်။ ကိုယ်
ဝန်ဆောင်သည်။

—တည်, —နေ, —ယူ, *v.* to be conceived ; but these terms and
the above are sometimes interchanged and applied either
to the mother or the child ; ထိုဆေးခြံကား။ ထိုအမိဒုစနက္ခင်းရှိ

မိဂုရားကြီးဝမ်းတွင်း၊ ဆုရားထောင်း ပဋိပန္နေယျံ လိုက်စန့် အရင့်အခါရှိသတည်း။—Zanekka, p. 19.

ပဋိသန္ဓေရင့်, *v.* to be near delivery ; နှုတ်ပိုက်ရင့်သည်။ ပဋိသန္ဓေအရင့်အခါ။

ပဋိသန္တိဒါ (Pali), *n.* intuitive knowledge ; ညာဏ်ဖြင့်သိခြင်း။ တိဿအမည်ရှိသောသူနာသည်မြတ်စွာဘုရားထူးတော်ကြီးနာရကျွမ်းပဋိသန္တိဒါထေးပါးနှင့်တကွရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည့်, the sick man, whose name was Teittha, when he heard and listened to the law of the excellent Buddh, arrived at the state of rahanda possessed of the four kinds of intuitive knowledge.

ပဋိထိတ် (Pali ပဋိသေခေါ) (ပဋိသေခေါ), *n.* interruption, prevention, prohibition, ဖြစ်ထား ; ပဋိသိတ် is rarely if ever used in colloquial ; ပဋိသေခရတ္တင်္ဂအာပတ်သင့်, the sin of making promises, a term applied to pōngyis.

ပဋ္ဌနာ (Pali), *n.* the act of praying or asking favour of a divine or celestial being ; one kind of ဆုထောင်းခြင်း, a prayer ; ဆုထောင်းသောစကား။

—မြ, *v.* to pray ; ဆုထောင်း သည်။ ဆုထောင်း ပဋ္ဌနာပြုသည်။ ကျွန်တော်မတော်သဘာဝသို့ညာဏ်ပညာကြီးသောသူဖြစ်ပါလို၏နေ့တိုင်းဆုထောင်းပဋ္ဌနာပြုသော်လည်းတတ်မြတ်သည်ခင်ဗျား, although I pray every day that I may become a person of great intellect like Mahawthahta, it is very difficult of attainment, sir.

ပဋ္ဌမ (Pali), *a.* the first.

—ကျော် (*pron.* ပဋ္ဌမကျော် as if one word), *v.* to be distinguished for having excelled in Buddhist literature at a competitive examination held by royal order at the Burmese capital ; *n.* a man thus distinguished. The following includes the greater part of the books of Buddhist literature : သဒ္ဓါဂဝေဏ်၊ သင်္ကြိတ်၊ မာတိကာ၊ ဓာထုကထာ၊ ယဒိကာဝကျမ်း၊ ပဋ္ဌာနန်း၊ သန်း၊ အယကော၊ အထိစာနီ။

—မြန် (*pron.* မြန်), *v.* to rehearse at such an examination what one has been studying ; *n.* a man who has passed such an examination. [*Ex-King Thibaw* is said to have been a ပဋ္ဌမမြန်].

ပဋ္ဌာန (Pali), *n.* an original cause ; အကြောင်းရင်း။ ကြီးသည်ထက်မထုတ်ပါ။ ထက်သည်သာလျှင်ပဋ္ဌာန၊ မင်းမြောက်တန်ဆွာ ဓါးပါးတို့တွင်ထီးမြူသောပဋ္ဌာန။

ပဏာမ (Pali), *n.* an act of homage or worship ; ရှိမိုးခြင်း။ ပဏာမဂါထာ။ ပဏာမချီ။ ပဏာမပြုသည်။

ပဏ္ဍိတ (Pali) (*pron.* ပဏ္ဍိတ), *n.* a wise man, a pundit ; ကမိပညာရှိထုခမ်။ ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်ပဏ္ဍိတအင်္ဂါနှင့် ညီညွတ်သည်။ ပဏ္ဍိတထက္ကဏာသို့ရောက်သည်။

ပတ္တကမ္မထာ (*pron.* ပတ္တကန်မထာ), *n.* the throne of Sekra [သိကြားမင်း]; when anything requiring Sekra's (သိကြား) assistance takes place in the world of men, or when his exalted office is in danger, this throne, according to the Singhalese, becomes warm, and according to the Burmese, hard and uncomfortable.

ပတ္တုတ် (Pali ပတ္တကော), *n.* a man subject to seminal debility ; ဝန်းရတ်။နပုံးပတ္တုတ်။

ပတ္တဝ (Pali), *n.* a gift, present ; လက်ဆောင်။

—ကာရ, *n.* same.

—တံပိုး, *n.* a bribe, illegal gratification ; ပတ္တာလက်ဆောင်များကို လက်သလာသည်။

ပတ်, 1, *n.* ၃ small cylindrical drum fixed in a circular frame.

—စာ, *n.* any glutinous substance attached to the centre of the drum to improve its sound ; ပတ်စာထည့်သည်။

—ဆင်း, *n.* a circular frame in which several drums are fixed and played on by a person standing (or sitting) in the centre, ဆင်းပိုင်း ; *comp.* ကြေးပိုင်း။

—တီး, *v.* to play on such drums.

—မျိုး, *v.* to try the sound of the drums preparatory to playing ; a kind of song ; ပတ်မျိုးတေးခြင်း။

—ဆုံ (ပတ်ပုံ), *n.* same as ပတ်။

—ဝ, *n.* a large one.

—ပိုင်း, *n.* ; *see* ပတ်ဆင်း။

—ထာ, *n.* ; *see* ပတ်ခွက်ကွင်းပတ်ထာ။

ပတ်, 2, to wind round, encircle ; ရင်သည်, to encompass, go round ; လည်သည်။ထည့်သည်။ဝန်းသည်။ *Der.* အပတ်, *n.* an upper wash-board of a boat made of matting and placed above the board one, ပတ်။ ၇ ရက်တပတ်, once a week ; အနားပတ်လည်။
—(1) အထလေးကိုအဝတ်နှင့်ပတ်ထား။ (2) သစ်ပင်ကိုနွယ်ပတ်သည်, the creeper twines round the tree.

—စည်း, *v.* (to bind about) ; *see* the parts ; တောအရပ်တွင်လူထုထောက်ကိုပင်းရွဲလှဆိုးသည့်ကြိမ်ဖြင့်ပတ်စည်းထားသည်။

—ရင်, *v.* to wind round ; ဖြစ်နားဆိုင်နားကိုအမြဲဖြုတ်နေကုန်သောပေါးကြီးဖြေ့ထိုင်ကာအဆိပ်မရှိသောစည်းကြီးသောခွန်အားရှိသောခွေကြောင့်။ မိမိအနီးသို့ရောက်လာသောသူ။ သမင်းပိုင်သတ်သတ္တဝါကိုအခွေဖြင့်ပတ်ရင်၌ အထိုက်ထိုက်မှိုဝတ် ထတ်လှန်၍, as for the boa-constrictor serpents, which have their resort in the vicinity of rivers and lakes (or pools), though not poisonous, yet, on account of their mighty strength, they entwine their folds round those crea-

tures which come near them—the brow-antlered rusa, the wild ox, the sambur—and torture them at their pleasure (*lit.* in any way they may wish).

ပတ်ဝန်းကျင်, —ဝန်းကျင်, *n.* the environs or circuit of a thing, ဝန်းကျင် ; *comp.* ထက်ဝန်းကျင်, frequently used adverbially ; ပတ်ပတ်လည်။
—(၁) ယိုအကြွေပတ်လည်ရှိသောမြောင်းရှင်းစရာလိုသည်, the ditch round that curve requires clearing ; (၂) ရိုးပတ်လည်မှာရှိသည့် ပေါင်းမျှားကို ခုတ်ထွင်လိုက်ပါ, please cut and clear the weeds (undergrowth) round the court-house.

—ထုံး, *n.* whole circuit or duration ; commonly applied to words of time ; ပန်ထုံး (ထသက်ပန်။ထသက်ပန်ထုံး) ထသက်ပတ်ထုံး။ထထပတ်ထုံး။ ထနှစ်ပတ်ထုံး။ရှိသမျှကာလပတ်ထုံး။နေသမျှကာလပတ်ထုံး။

—ဝိုက်, *v.* to encircle in a circuitous manner.

—သက်, *v.* to be connected with or bear relation to, to be implicated in an offence, crime.

ပထဝီ, ၁ (*pron.* ပဒတ်), *adv.* on the hind legs, rampant.

—ရပ်, *v.* to stand upright on its hind legs as an animal, to rear ; မြင်းပထဝီရပ်၍ခုန်။ခွေးပထဝီရပ်၍ထိုက်သည်။

ပထဝီ, ၂, *n.* a species of palm (?), *M.*

ပတူ (ပျားတူ) (*pron.* ပဒူ), *n.*; see ပျားတူ, a hornet.

—အုံ (ပျားတူအုံ), *n.* a hornet's nest.

—အုံထိုက် (ပျားတူအုံထိုက်), *v.* to suppurate in several places as a boil or when afflicted with အနာပေသု။

—ထုတ် (ပျားတူထုတ်), *v.* to sting as a hornet ; ပထုတ်ထိုက်သည်။

ပထောက်ပယ် (pron. ပထောက်ပယ်) (from ထောက် and ပယ်), *adv.* confusedly, irrationally, as if intoxicated ; applied to language ; စိတ်ပစ္စုပ္ပန်ပထောက်ပယ်ပြောသည်။ ခင်ကျားပထောက်ပယ်ပြောသည်။တာကိုစားမိသည် in this sense conveys an inference that the person addressed has eaten *Datura fastuosa* seeds (ပရင်းနီ), and hence is unaccountable for his action.

ပထောင့်ပထေ (*pron.* ပထောင့်ပေ), *adv.* or *int.* strange, extraordinary.

ပထုတ်, see ထုတ်. Der. အပတ်ထုတ်။ပတ်ထုတ်အားထုတ်သည်။

ပစ္ဆိမ္မာ (*pron.* ပစ္ဆိမ္မာ), *n.* a ruby or carbuncle ; ပစ္ဆိမ္မာကျောက်တွင်း, a ruby mine.

—နီ, *n.* same.

—နှုတ်ပုံရှိ, *v.* to be enceinte as a female member of the royal family ; ပစ္ဆိမ္မာနှုတ်ပုံဆင်းအာရှိသည်။ [also applied to the mothers of Buddhs].

ပတ္တမြားပြောက်, *n.* a spotted ruby, a spinelle.

ပတ္တရသင်္ချေ, *n.* a certain tubercle or excrescence growing on the leaves of trees ; ကတ္တရသင်္ချေ။ ဖိသော။ ကရဝေး။ ဆောင်းမေးခါး။ ပတ္တရသင်္ချေ။

ပတ္တထာ, *n.* a kind of musical instrument composed of twelve pieces of iron, or bamboo, suspended in the form of an inverted arc inside a wooden case. These pieces are all connected with one another ; the two end pieces are attached to the handles at each end of the case ; very often *pron.* ပတ္တထာ by the Burmese in Lower Burma ; ဆောင်းညှင်းပတ္တထာ။

—တီး, *v.* to play on such an instrument.

ပတ္တာ, 1, *n.* a brass or iron hinge ; ပတ္တာထည့်သည်, to put a hinge as on a box ; ပတ္တာချိတ်သည်, a cartridge box ; ဖမ်းထောင်ထည့်သောပတ္တာ။

ပတ္တာ, 2 (Beng. potta), *n.* a permit obtained from Government to build, cultivate, carry firearms, &c.—S. ; ဥပသိပ္ပတ္တာ။ ထပ်ပတ္တာ။ သေနတ်ပတ္တာ။

—ခံ, *v.* to make an application for a potta (or license to carry arms, သေနတ်ပတ္တာခံသည်) .

—ထိုင်း, *v.* to survey a potta.

—မြေ, *n.* a potta.

ပတ္တု, *n.* a kind of shaggy cloth (Puttoo).

ပန်းတေင် (*pron.* ပဒေင်) မြှင်, —နီ, မြူ, two kinds of grass which furnish excellent fodder for horses.

ပထဝီ (Pali), *n.* the earth, မြေကြီး ; ပထဝီဝေတိ, a term applied to the parts of the body that are formed of this element. [" They are twenty in number, namely, the hair of the head, the hair of the body, the nails, the teeth, the skin, the flesh, the veins, the bones, the marrow, the kidneys, the heart, the liver, the abdomen, the spleen, the lungs, the intestines, the lower intestines, the stomach, the fæces, and the brain."—M.B.] ; နှစ်ထိန်းလေးသောင်း အထွဋ်သောမဟာပထဝီမြေကြီး. "Immediately above the world of water is Maha polawa, or the great earth, 240,000 yojanas in thickness."—*Ibid.*

ပထဝီဝေတိပျက်, *v.* to suffer disorder as such element.

ပဒယုလင် (Pali ပဒ, a poetic line, ယုလင်, completion), *n.* the completion of a line in poetry, its being complete, full.

ပဒါး, *see* ပြထား, *n.* quicksilver.

ပဒုံမာ (Pali), *n.* a kind of lily (*comp.* ကြာ), considered to be the most excellent kind of lily; ပဒုံမာဝိတ်, a kind of cotton cloth; ပွင့်သင်သော ပဒုံမာကြာကဲ့သို့ ရွှင်ထန်းသော ဣန္ဒြေရှိထောင် မူသည်, his (*i.e.*, the Buddha's) joyous tranquillity was like unto a newly-opened padungma lily.

ပဒေသရာဇ် (Pali ဒေသ, a country, and ရာဇာ, a king), *n.* the sovereign of a division of one of the four grand islands; ထဝန်းထကျားအစိုးရသောမင်း။ ပဒေသရာဇ်မင်း။ ဧကရာဇ်, a sovereign of one of the four grand islands; ဝကြဝဒေမင်း, a universal monarch.

ပဒေသာ (ပင်), *n.* a tree peculiar to the north island (ဥတ္တရဇယ), said to produce whatever an applicant may desire; an artificial tree laden with offerings; hence မှန်ပဒေသာ။ ဉာဏ်ပဒေသာ, a person of versatile intellect; ပဒေသာ ဆုတ်ထူရသလိုရှိသည်, an expression applied to a person who is fortunate.

—ထွ, *v.* to make an offering of such a tree.

ပဲခူးကျောက် (ပဲကျောက်), *n.* common garnet, *M.*; ပဲခူးကျောက်။

ပန်, ၁, *v.* to adorn, decorate by sticking on flowers and similar decorations; ပန်းပန်သည်။ နားကပ်ပန်သည်။ နားထောင်းပန်သည်။

—ထင်, *v.* same; to be in charge of a royal order in favour of one's self; အမိန့်ထောင်ကိုနာခံပန်ထင်ရသည်အတိုင်း။ ဦးထိပ်ရွက်ပန်ထင်ပါလှရား။

ပန်, ၂, *v.* to ask leave respectfully, to beg, petition; အခွင့်တောင်းသည်။ အခွင့်ပန်သည်; *comp.* တိုင်။ မင်းတုန်းကြီးထံ အခွင့်ပန်ပြီးထားခဲ့ပါ, come, please, after having asked permission of the pōngyi.

—ကြား, *v.* same (most common); အစိုးရမင်းထံအခွင့်ပန်ကြားပြီးပြီလား, have you asked permission of the authorities?

—ထွာ, *v.* to petition, pray, *see also* သစ္စာပန်နတ်။ ပဌနာသုကောင်းပန်ထွာတောင်းသည်။ အထောင်းထကာဖြစ်ကုန်ရာသား, they prayed (the Buddha) for a suitable blessing, and all became embryos (*i.e.*, embryo Pasé Buddhas, Rahandas).

ပဒိုင်း (ပင်), *n.* the crinum, *M.* [The root of this plant, ground into a powder and mixed with salt, is said to be an excellent remedy for boils]; *see* ပထောက်ပထက်။ မှန်ပဒိုင်း or မှန်ပဒိုင်းပွင့်, *n.* a glass candle shade.

—ကြက်သွန်, *n.* the Indian squill, *Scilla Indica*, *M.*

—ကြီး, ခေပဒိုင်း, *n.* varieties of crinum, *M.*

—ခတ္တာ, *n.* a kind of shrub of medicinal properties (?), *see* ပဒိုင်းမြူ

—နီ, *n.* the purple-flowered thorn-apple, *Datura fastuosa*, *M.*

ပဒိုင်းဖြူ, *n.* the white thorn-apple, *Datura alba*, *M.*

ပနက်, *n.* a short stake driven in the (ground) to mark the site of a building, a peg used to secure anything stretched out or apart.

—တိုင်, —ထဲ, *n.* same ; ထုရားပနက်ထဲချသည်။ ကျောင်းပနက်ထဲချသည်။
ဇရပ်ပနက်ထဲချသည်။ သိမ်ပနက်ထဲချသည်။ အိမ်ပနက်ထဲချသည်။

—ထဲရိုက်, *v.* to plant such pegs ; ပနက်ထဲရိုက်သည်, to drive in such pegs. [Note.—ပနက်ထဲ is often used to denote stability, permanence, *e.g.*, ခင်ဆွားပြောသည်စကားပနက်ထဲ ရိုက်ထားသလိုထဲရှိသည်။ သည်မိန်းမထိုပနက်ထဲထဲအောင်းနေပါသည် ; also applied to persons of substance and influence ; ထူးပနက်ထဲကြီးထဲ. The Burmese have an idea that the possession of a stake driven into the ground which is about to be built upon, wards off danger from the possessor ; when such ground has been consecrated, there is a perfect scramble for these stakes. If suspended from the roof of a dwelling-house, the Burmese believe that doing so keeps away *bugs*, an immunity so rare that the stakes would obviously get the credit for it ! They are also supposed to avert even more formidable dangers, such as fire, &c. Burmese doctors use the scrapings of (or powders made from) these stakes to mix with their medicines as a preservative against evil spirits.

ပနံဝား, *v.* to be on friendly terms ; သင့်သည်။ သင့်ထင့်သည်,—(၁) ထူချင်းပနံဝားကြထွင် အကြံပြုညှိရန်ရှိသည်, if they are on friendly terms with one another, there is a chance of the scheme being consummated ; (၂) အိမ်နီးချင်းပေးထံထိုလူချင်း ပနံ ဝေးကြထူး, though neighbours, the individuals themselves do not agree with each other.

ပနာရသမ (ပနာရသမ) (Pali), *a.* the fifteenth ; ဆယ့်ငါးခုမြောက်။

ပန်ထိုး, *see* ပတ်ထိုး။ တထက်ပန်ထိုး။

ပန်း, ၁, *n.* a flower, blossom ; အပွင့်။ ပန်းပွင့်, a leaf or twig used as a decoration ; sometimes used expletively in composition with other words ; ထွင်းပန်း။ ဆွင်းပန်း, &c., an abbreviation of ဆူးပန်း, the safflower, *e.g.*, ပန်းဝတ်ဆိုး, a red waist-cloth (also used politely for the male genitals). [The difference of အပွင့် and ပန်း is alleged to be that the former is applied to the flowers and blossom of those trees or plants whose fruit and leaves are edible, and the latter to those whose fruit and leaves are not.]

—အိ, *n.* the *Lagerstræmia Indica*.—S.

—ဥဖြူ, *n.* the white-flowered *kœmpferia*, *M.*

ပန်းဦး, *n.* the state of maidenhood, virginity.

—ဦးပန်း, —ဦးသွယ်, ဦးပန်း, *v.* to deflower, deprive of virginity;
ပန်းဦးပန်းသွယ်လေက။

—ဦးရပ်, *n.* an honorary chaplet, bays.

—အိုး, *n.* a flower-pot.

—ကလပ် (*pron.* ပန်းကလပ်), *see* ကလပ်။

—ထုံး (*pron.* ပန်းထုံး), *n.* a garland, wreath of flowers.

—အုံ, (ထု), —ကြွ (ထု), —ခွ (ထု), *v.* to carve embossed figures in wood.

—ကွင်း, *n.* the hoop of a ring?

—ခက် (*pron.* ပန်းခက်), *n.* a branch of leaves and flowers.

—ခတ်, *v.* to suck juice from flowers as bees (ပျားပန်းခတ်).

—ခံ (*pron.* ပန်းခံ).

—ခူး, *v.* to pluck a flower.

—ခိုင် (*pron.* ပန်းခိုင်); *n.* a branch of leaves and flowers, a bouquet, nosegay, posy, &c.; *v.* to make a bouquet, &c.;
ထည်ပန်းမျှားထိုးခိုင်လိုက်ပါ။

—ချီ (*pron.* ပချီ), *n.* a painter, limner; ပန်းချီဆရာ။

—ချီရေး, *v.* to paint, limn.

—ဇွဲ (*pron.* ပန်းဇွဲ), *n.* a flower garden.

—ပုံ, *n.* a flower bud.

—ဝတ္ထု, *n.* red paper.

—ဝတ်းကြိုး, *n.* a red string with which a girl's hair is tied.

—ပုံ, *a.* variegated with flowers, *e.g.*, ပန်းပုံပန်း။

—ပုံဆီ, *n.* perfumed oil, the essence of various flowers.

—ဆင်း, *n.* a suspended bunch of flowers.

—ဆိုး, *v.* to dye red.

—ဆိုးသမား, *n.* one that dyes red.

—ဆွတ်ရေကျ (*pron.* ပန်းစွတ်ရေကျဆွတ်), a boat-racing term meaning that should the man in the extreme bow of the boat, while seizing the ပန်း (really a rattan), fall into the water, his boat loses the race.

—ဆွဲ (*pron.* ပန်းဆွဲ), *n.* artificial flowers suspended for ornament; [an ornamental eaves boarding to a roof; ပန်းဆွဲဆွဲသည် ပန်းဆွတ်သည်။ ပန်းဆွဲသည်သည်]။

ပန်းထင်း (*pron.* ပခင်း), *n.* a brazier or coppersmith.

—ဝိဒ် (ပန်းဝိဒ်) (*pron.* ဝိဒ်), *n.* a gold or silver smith.

—ဝိဒ်ရီ (ပန်းဝိဒ်ရီ) (*pron.* ဝိဒ်ရီ), *n.* the orange-flowered globba, *M.* The Burmese say that owing to its being so exquisitely formed, goldsmiths “weep” in despair, because they find that it is hopeless to imitate it.

—တံ, *n.* ပန်းတံ, a rattan passed through a hollow bamboo with a piece of it projecting out somewhat beyond each end of it. The bamboo is horizontally placed on supports in a small boat; whichever boat's crew succeeds in drawing out the rattan wins the race. This constitutes the winning-post in a boat race. It is said that formerly a flower was attached to each end of the rattan (ပန်းတံဆွတ်သည့် ပန်းတံဆွတ်သည်), hence the name ပန်း being given; also called ပန်းတိုင်။

—ထာ, *n.* a starting-post, *see* ခုန်းထာ။

—တုံး, —တုံးတိုင်, —တုံးမှတ်တိုင်, *n.* a pole surmounted with a bunch of grass or leaves set up by authority; ပန်းတုံး, the pole in front of a broker's residence.

—တိုင် (*pron.* ပန်းတိုင်), *n.* the winning-post or goal.

—ထောင်းထည် (*pron.* ပန်းခေါင်းထယ်), *n.* ornamental hangings, fringes; ပန်းထောင်းထည်ကြာယာ။

—ထည်, *n.* red cloth; ဂှာပန်းထည်။

—ထု, *v.*; *see* ပန်းပြောက်ထု။

—ထိုး, *v.*; *see* ပန်းပြောက်ထိုး။

—ထိုးဆရာ, *n.* an embroiderer.

—နွဲ့ထာ, *n.* the laurus, *M.*

—နု, *n.* a pale red colour.

—နဲနက် (ပန်းနဲနက်), *n.* a kind of arum, *M.*

—ပင်, *n.* a flower plant or tree; နှင်းဆီပန်းပင်။

—ပင်နွဲ့ထီ, *n.* a scandent, evergreen shrub, *Ancistrocladus Griffithii*, *K.*

—ခု (*pron.* ဗု), *n.* a carver in wood or stone.

—ခုတ်ထား, *v.* to declare a race void. [ထားခုတ်ထား, to declare a heat void].

- ပန်းပဲ (ပန်းပဲ) (*pron.* ပဲ), *n.* a blacksmith ; ပန်းပဲဆရာ, *n.* a master blacksmith.
- ပေး, *v.* to give the victory to an antagonist ; to yield, to “give up” guessing a riddle. This expression is frequently used in connection with boat races, horse races, &c. *Probably* an abbreviation of ဆောင်ပန်းပေးသည်။
- ပေါင်း, *n.* a kind of paste made of fragrant flowers [offered to powerful nats and to pagodas which are much venerated].
- ပျော့, *v.* to be enfeebled in the male genital organs, ပန်းမသန် (to be of a pale shade of colour, ပန်းနီပျော့ပန်းမိန်းပျော့).
- ပြား, *n.* the flag, a water plant. The Burmese often compare weak, irresolute, ductile characters to this plant, *e.g.*, မင်းပန်းပြားပင်ဆိုသော်လည်းကောင်းထင်သည်။
- ပြေးပွဲ (ပန်းပြေးပွဲ), *n.* a foot race in which the competitors are backed to run for money.
- ပြောင်, *n.* ornamental flower work.
- ပြောင်ထု, *v.* to carve in wood.
- ပြောင်ထိုး, *v.* to embroider.
- ပွင့်, *n.* a flower (which has expanded).
- ပွင့်, *v.* to menstruate ; မိန်းမပွင့်သည်။ ဆာသိန်းပွင့်။
- ပွင့်ရတ်, *see* ပန်းရည်။
- ပွတ် (*pron.* ပွတ်), *n.* a turner.
- ပွါး (*pron.* ပွါး), *n.* tuft, tassel ; hence ပန်းပွါးပန်းပွါး, an epaulet.
- ပူး, *n.* Burman borage, *Plectranthus aromaticus*, *M.*
- ပွန် (ပန်းမန်), *an expletive* used in certain connections, *e.g.*, ဥယျာဉ်ပန်းပွန်။ သနပ်ခါးပန်းပွန်။
- ပွန်ကျိုး, *n.* a pagoda-slave, one who gathers up flowers and the refuse of offerings ; ကျွန်သီးတော်အရာကျိုး။
- ပွန်စွန် or ပန်းစွန်, *n.* same.
- ထွန်း, *n.* one that works in lacquer ; စာထွန်း, figures in lacquer work ; ပန်းထွန်း, lacquer work without figures ; ထွန်းပြောင်ထုပန်းပြောင်ထိုး။
- ရက်, *n.* the essence or juice of flowers ; ပန်းရက်ရက်။
- ရက်မြက်, *n.* a kind of grass.—S.
- ရင့်, *n.* a deep red colour.
- ရင်း, *n.* khuskhus grass (?)

ပန်းရည်, *n.* the juice of flowers, liquor in which the safflower (ဆူးပန်း) has been steeped, producing a deep red colour (ပန်းရင့်) or a pale red violet (ပန်းနု).

—ရည်ကျောက်, *n.* a balass ruby (a variety of spinel ruby of a pale rose red or inclining to orange).

—ရည်ရတ် (*pron.* ပန်းရည်ရတ်), *n.* the humming bird and other sun-birds ; ပန်းရည်ရတ်ငှက်။

—ရန် (*pron.* ပရန်), *n.* a mason ; ပရန်သမား။ ပရန်ဆရာ, *n.* a master mason.

—ရန်နဝါ (*pron.* ပရန်နဝါ), *n.* a kind of weed. The ပုတ်သင် (မြ) is sometimes in Upper Burma called in jest ပန်းရန်နဝါကောင်။

—ရနံ့, *n.* the perfume of flowers ; ထိုထောအထိုးသည်မွှေးကြိုင်သော ရနံ့ဖြင့်သမျှမျှထိုင်ကုန်၏။

—ရောင်, *n.* a red colour.

—ရှစ်, *n.* the common balsam ; *see* ဒန်ဒလတ်, *M.*

—ရှု, *v.* to smell a flower.

—ရွှင်, *v.* to be possessed of active virility.

—ဝတ်ရက်, *see* ပန်းရက်။

—သစ်သား (ပန်းသစ်သား), *n.* a timber-tree, vateria, *M.*

—သည်, *n.* a florist.

—သေ, *v.* to lose the principle of active virility (သည်သူရောဂါမျှားလိုပန်းထေရှာသည်)။

—သေး, *n.* a Panthay ; ထရပ်ပန်းသေး။

ပန်း, 2, *v.* to be tired, fatigued, harassed in body or mind ; ပင်ပန်း။ စရိတ်ပန်းထိတ်ကြွေးကျွန်ထော်အတွန်ခရီးပန်းသည်။ သည်နေရာတွင်စားပန်းချဉ်စို့, I am exceedingly fatigued with travel, let us encamp in this place.

—နာ, *n.* the asthma ; ပန်းနာသည်။ ကျွန်ုပ်ပန်းနာတတ်သည်။ ထည့်ထိုးမအိပ်ရ။

—မော, *v.* same as ပန်း။

—ထိုက်, *v.* to pant ; *see* ထိုက်, gasp ; ဆင်းရဲသည်အဖြစ်ကိုဖြန်အောင်းမေ့ထွင်ပန်းထိုက်ပင်။ စိတ်မရွှင်နိုင်အောင်ဖြစ်ပါသည်ခင်ဤား။

ပန်း, 3, *v.* to spurt, gush out—(1), သည်သူထားရတ်ခံရထိုးသွေးငေါက်ငေါက်ပန်းထွက်သည်။ (2) ရန်ကုန်ကမ်းနားဈေးနားမှာ ရေဝက်ကရေဖြာဖြာပန်းထွက်သည်။

ပန်း, 4 (from ပတ်, to encircle), *v.* to go round the end (of a thing) as the end of a mountain or a shoal [to outflank as troops].

ပန်းရန်း, *v.* same—(1) မြင်းငြေးဖြူ။ တေ့နောက်ကမထိုက်နှင့်ရှေ့ကပန်းဆီး။
(2) ကသည်းမြင်းရှေ့ကပန်းဆီးထိုက်ထည့်ကုန်ဖြူ။

ပန်း, 5, *n.* the Tavoy name of the arnotto tree (ထိထင်း), *M.*

ပန်းရတ်, *see* ပတ္တရတ်။

ပန်းစွတ်, *n.* the hermit-crab ; ဝင်ကစွတ်။

ပတ်, *v.* to be a crevice, to chap, crack open ; less than အက်ပုကန်
အပူထည့်ထိုက်ကုန်ဖြူ။ (to be chapped as the face, lips, or face).

— ကြား, *n.* a crack, crevice, cleft (usually used of cracks in
the ground) ; မြေကြီးပတ်ကြားကွဲမည်ထိုက်ပင်နုဖြူ။

— ထေး, *n.* a slight crack [usually used with reference to slight
cracks in timber, ထေးကြောင်းပင်ထေး]။

ပမာ, an abbreviation of ဥပမာ။ ပမာအားဖြင့်ပြောပါရစေခင်ဗျား, let me
say, sir, by way of example.

— ပမျည်း (ပမာပမည်း), an abbreviation of ဥပမာ, ဥပမျည်း ; အကြံမျှ
လောက်ကြားထွောက်ခဲ့ဖြူ။ ခက်ခဲရာရာပမာပမျည်းဟောသည့်နည်းဖြင့်, what-
ever difficult thing was propounded, was explained and
declared by means of analogies.

ပမာဏ (Pali), *n.* measurement, size ; အတိုင်းအတွာ။ အတိုင်းအရှည်။ ထို
အိပ်ပမာဏအားဖြင့်အတိုင်းအတွာအထံလောက်ရှိပါသလဲ, what are the
dimensions of that house by measurement ? (2) ထမြန်နှစ်က
ပေါ်သည့် ကြယ်တစ်ခု မျက်စိနှင့်ကြည့်ကာလ ထန်းပင်ခန့်ပမာဏရှိသည်, the
comet which appeared the year before last, when looked
at with the (human) eye, was about the size of a tan tree.

— ပြီ *v.* to make account of, record, အမှုထားသည် ; သည့်အမှုပမာဏ
ပြုလောက်သည်ထေ့တိပါ, this business is not important enough
to make account of.

ပတ်, 1, *n.* a square measure of ground containing 1,200 square
cubits, equivalent to 1.75 English acres ; *see* အပတ်။ [In
some parts of Upper Burma the area covered by “five
baskets of seed-paddy scattered” (ငါးထင်းကြွ) is con-
sidered equivalent to a ပဲ (ပတ်).]

— နတ်, *see* နတ်။

— မွဲ, *v.* to make such a square measure ; မိပွဲရှင်း (a Kadu
word) *pron.* တမထင်း မြို့ပတ်မွဲ လိုက်သည်ရှိသော်။ ပမာကိုးသန်းရခြင်း
ကြောင့်။ မိပွဲထင်းကိုးသန်းခေါ်သည်။

ပတ်, 2, *v.* to put aside or away, to reject, to except ; *comp.* ပတ်,
n. tare or tret, ပိုတွက်ခြင်းတွက်ပတ်သည်။ [“tare,” the abatement
of a certain weight or quantity from the weight or quantity
of a commodity sold in a bag or basket or the like, which
the seller makes to the buyer on account of the weight of
such bag or basket ; မွဲခြင်းတွက်ပတ်သည် ; “tret,” due allow-

ance to purchasers for waste or refuse matter, *e.g.*, in selling ngapi ; ထားတွက်ပယ်သည်။ ခုန့်တွက်ပယ်သည်။

ပယ် ပြစ်, *v.* to reject and cast aside ; *see* the parts.

—ဖျက်, *v.* to reject and destroy ; *see* the parts.

—ရှင်း, *v.* to clear away ; ထုတ်သင်သည်။

—ရှား, *v.* same as ပယ်။

—ထွန်။

ပယင်း, *n.* amber (မကာမိန့်မကာ, imitation amber). “Burmite,”

ပယင်းတွင်း, an amber (or “Burmite”) mine.

ပယတ္တ or ပရတ္တ (ပယတ္တ) (Pali), *n.* indefatigable diligence, one of the six glories of Buddh ; *see under* ဘုန်းတော်မြောက်ပါး။

ပယင်းပတာ (ပရင်းပတာ) (*pron.* ဗယင်းဗဒါ, from ယင်းတာ, *obsolete*), *adv.* in a confused, disorderly manner ; ကစဉ် ကလျာပရိပရိ။ အကွပ်

မရှိ သည့်ကြမ်းကဲ့သို့ လူချင်း အစေးမကပ်သောကြောင့် ပယင်းပတာနေသည်။

(၂) ကိုယ်တွင်ဝတ်သော မုဆိုးအဝတ်ကိုမျှ ကျွတ်မှန်းရတ်ပြတ်မှန်း မထိမျက်မိရိက်မိရာသို့ သာဦးစွင်ပယင်းပတာပြေးကြလေကုန်၏။

ပယင်း တီးတာ (ပရင်းတီးတာ) (*pron.* ဗယင်းဒီးဒါ), *adv.* same ; applicable to language.

—ပြော (ပရင်းတီးတာပြော), *v.* to babble ; သည့်သူမဟုတ်ကဟုတ်ကပယင်းတီးတာ တတ် ပြောထတ်သည့်, this person is in the habit of making babbling statements, whether they be true or whether they be false.

ပယောဂ (Pali), *n.* possession by some kind of evil spirit ;

ပယောဂကပ်သည်။ ပယောဂရှိသည်။ ပယောဂရှိသည် ; *see under* ဆေးဝါး။ In common parlance ပယောဂ means encouragement

in a good sense (as to deeds of merit, &c.), or instigation to evil in a contrary one [according to Childers ‘payogo’ (ပယောဂ) means ‘practice,’ ‘use,’ ‘usage,’ ‘means,’ ‘instrumentality,’ ‘motive,’ ‘occasion,’ ‘object’]—(၁) ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိုမျှားစွာအားထုတ်စေခြင်းငှာ ပယောဂကူကလေးတောသည်။ (၂) သည့်အမှုသူပယောဂနှင့်မကင်း, this affair is not exempt from his (evil) influence.

ပရတ်ပရယ် (ပြတ်ပယ်) (from ပြတ် and ရယ်), *adv.* in the way of joking with too much freedom and familiarity ; seldom used, *see* ပျက်ရယ်။

ပရစ်, *n.* a cricket, a bolt to fasten a door at the top or the bottom ; ပရစ်တံတွန့်။ ပရစ်ပြီးတွန့်သည်။ The Burmese liken the bud of the flower of the sal tree (*Pentacme Siamensis*) to a cricket in appearance, *e.g.*, အင်ကြင်းပရစ်ဖူးတွက်ခဲ့ပြီမှင့်တော့မည် (or မိုင်းရွာထော့မည်).

ပရဆေး, *n.* mineral and vegetable drugs.

ပရဆေးဆိုင်, *n.* a druggist's store or shop.

—ထည်, *n.* a druggist.

ပရဆေးပေါ် (ပရဆေးထောင်); *see* ဆေးပေါ်။

ပရနိဋ္ဌိတဝထာဝတိ (ပရနိဋ္ဌိတဝထာဝတိ), *n.* the sixth stage of the world of nats, *see under* နတ်ပြည်။

ပရပတ်, *n.* calking stuff.

—သမာဒ, *n.* a calker.

ပရပိုက်, ၁ (ပရပိုက်), *n.* a kind of heretical priest, ပရပိုက်ပုထိုး [false teachers in the time of Gaudama, who taught that there is no future world and that the whole man at death is resolved into four elements (ခါတ်လေးပါး), the aqueous particles returning to water, the fiery particles to fire, and so forth.]

ပရပိုက်, ၂, *n.*; *see* ပရပိုက်။

ပရဘုတ်, *v.* to eat (clerical, obsolete); ဖုန်းပေးသည်။ ဖြတ်စွာဘုရား ငှေ့ထုပ်ပရဘုတ်ထောင်မှုသည်။

ပရမတ် (Pali ပရမတ္ထ, excellent), *n.* an excellent system of belief or worship; ပရမတ်ဖြစ်သည်။

—တရားလေးပါး, *n.* the four principles, namely, စိတ်၊ ဝေထာသိတ်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်။ ပရမတ္ထတရားလေးပါး။

—သင်းပြုတ် (ပရမတ်သင်္ဂြိုဟ်), *n.* a system of metaphysics explaining the said principles, the substance of the အဘိဓမ္မာချစ်ချစ်ကျမ်း။

ပရမာဏု (Pali ပရမာဏု, an invisible particle, and မြူ, a grain of dust), *n.* the finest conceivable particle, invisible to sight [*see* အဓမ္မမြူ, which is 36 times larger]; ပရမာဏုမြူခန့်မျှထောင့်က ဖြစ်မှားခြင်းမရှိ။ ပရမာဏုမြူမျှထောက်အမှုမထား။

ပရဝန် (ပရဝတ်) (Pali ပရဝေထံ, to appropriate), *n.* a fence forming the inclosure of a sacred place, ကျောင်း ပရဝန်၊ ခေတ် ပရဝန် (a boundary or border).

ပရဝါ, *n.* a timber tree, the largest species of the genus *garcinia*, *M.*

ပရဟိတ (Pali), *n.* the profit of others; *comp.* အတ္တဟိတ။ အတ္တဟိတ။ ပရဟိတတရားပါး။

ပရိတ်, *see next* (ထပ်ထောင်ရန်ဝေရာဝေရာပရိတ်တယ်များသေးသည်)။

ပရိတ္တရာ (Pali), *n.* an implement, utensil, article of furniture, appendage, &c.; ပရိထောဂ။ အထုံးအထောင်; *hence* အိမ်ထောင်ပရိတ္တရာ, articles used in families, household furniture; ပရိတ္တရာ

ရှစ်ပါး, the eight utensils of a priest (ဒုက္ခဉ္စ၊ ဣယံဝိတံ၊ သင်းပိုင်၊ သမိတံ၊ ခါးပန်း၊ ဝိက္ခန္ဓ၊ အဝိ၊ ခေတဝိ) .

ပရိတ္တရာရောင်း, *v.* to sell such utensils or others of a similar kind for the use of priests.

ပရိစ္ဆေဓ (Pali), *n.* distinction ; ပိုင်းခြားခြင်း။ နှစ်ပရိစ္ဆေဓကန်သတ်၌ခွေချေးသည့်၊ စကားပရိစ္ဆေဓပိုင်းခြားပြောသည်။

ပရိဝေဒိ, *n.* "the fire of grief and woe."—*Childers.*

ပရိတ် (Pali ပရိတ္တိ, ကွယ်ကာစောင့်ရှောက်ခြင်း), *n.* a kind of prayer used as a preservation from evil, being extracts from the ယုတ္တိပိရုကထိ။

—ခြည် (ပရိတ်), *n.* charmed thread.

—နာ, *v.* to listen to the above prayers being repeated.

—ပန်း, *n.* charmed flowers placed in the ပရိတ်ဆိုး။

—မွန်း, *v.* to pronounce a benediction after reciting the said prayers.

—ဓေ, *n.* charmed or holy water. (This water is sometimes sprinkled on persons, sometimes drunk, and sometimes thrown on the ground round houses. It is also thrown against the four corner-posts of a house, often from the inside.)

—ရွတ်, *v.* to repeat the said prayers. (These prayers are usually repeated in times of sickness, also when first taking up one's abode in a newly built house.)

ပရိနိဗ္ဗာန် (ပရိနိဗ္ဗာန်), *n.* annihilation, *see* နိဗ္ဗာန်။ [ပရိနိဗ္ဗာန်, —ဝိ—ယူ, *v.* to attain annihilation, *e.g.*, ရှင်ဂေါထမပရိနိဗ္ဗာန်ယူသည့်နှစ်။]

ပရိဘောဂ, *n.* ; *see* ပရိက္ခရာ, an implement, utensil, article of furniture ; ပရိတ္တရာ is a clerical term ; ပရိဘောဂ can be applied to articles either of a priest or a layman ; ယုတ္တိပစ္စည်းပရိဘောဂအထွန်များသည်၊ စုံလင်သည်ထိုမှပိုမိုနိုင်သူ။

ပရိယတ် (Pali ပရိယတ္တိ), *n.* learning, study, application to books, ထင်ခြင်း။ ဇာပေပရိယတ် ; when good actions are the result of ပရိယတ်, that is by application to religious books, such actions are termed ပရိယတ်. The Burmese say, for instance, of a priest သည်ဘုန်းကြီးပရိယတ်သာရှိသည်။ ပရိယတ်မရှိပါ, this pōngyi possesses application for books, but he does not observe the precepts ; ပရိယတ် is not necessarily inseparable from ပရိယတ်, as instances frequently occur in which a person who becomes a priest late in life, and who has no application for books, can nevertheless possess ပရိယတ်။

ပရိယာယ် (Pali ပရိယာယော), *n.* a means, expedient, device ; ဥပါယ်ဓေတဝိ, an artifice ; မာယာ။ သည်ဘုပရိယာယ်တတ်များသည်, this person's artifices are many.

ပရိယာယ်ဆင်, *ထုတ်, v.* to plan, concoct, employ expedients, artifices ; အမှန်မထုတ်ဘဲထုတ်ပရိယာယ်ဆင်လုပ်သည့်အမှု, it is a case without truth in it ; it has been concocted.

ပရိထာဝ (ပရိသတ်) (Pali ပရိသတ်), *n.* an assembly convened for religious instruction and worship, a religious audience [any assembly of hearers].

ပရုတ်, *n.* [crude] camphor.

ဓိ, *n.* camphorated oil.

ပရုတ်ပရုတ် (*pron.* ရုတ်ရုတ်), *adv.* in a flurry.

ပရုန်းပရုန်း (*pron.* ဗလုန်းဗလင်း), *adv.* in a tumultuous manner, *see* ရုန်းရင်း ; *adj.* unruly, tumultuous, disorderly ; ကာလပရုန်းပရုန်း ဖြစ်သည်, the times have become disorderly ; မင်းပြောင်းမင်းထဲ နိုင်ငံပရုန်းပရုန်းဖြစ်သည်, on the exchange of rulers, the kingdom got into a tumultuous state.

—ပြု, *v.* to be tumultuous, *see* ရုန်းရင်းခတ်ပြု။ ပရုန်းပရုန်းနိုင်သည်။

ပရောဟိတ် (ပုရောဟိတ်) (Pali ပရောဟိတ), *n.* a Brahmin invested with certain sacerdotal functions, ပရောဟိတ်ပုတ္တား ; the *próhita* was in ancient times a king's domestic chaplain.

ပရောက်ပရုတ် (*pron.* ဗယောက်ဗယတ်), *adv.* in a bustling, hurried manner ; ပရောက်ပရုတ်ခတ်သည်။ ပရောက်ပရုတ်နိုင်သည်။ ပရောက်ပရုတ် ထွက်ရှားသည်။

ပရောပရည် (derived from ပါးရောပါးရတ်), *adv.* in the way of joking with too much freedom and familiarity, *see* ပရုတ်ပရုတ် ; (ပရောပရည် is in more general use than ပရုတ်ပရုတ်) ; ထူးချွန်းပရောပရည်တယ်မထင်နှင့်။ အမိုသေပျက်တတ်သည်, do not be too familiar with each other, it is apt to destroy respect.

ပရုတ်, *n.* an ant.

—အုံ, *n.* the nest of earth made by ants on the side of a tree or post ; ထိုင်ဖွာပရုတ်အုံထုပ်သည်။ သစ်ပင်ဖွာပရုတ်အုံထွပ်သည်။

—ကြောင်း, *n.* the diagonal ribs in twilled cloth, *see* ဆေးထုံးပြောင်ဖျာပရုတ်ကြောင်းရတ်သည်။

—ဆိတ်, *n.* an ant (most common).

—ပျံ, *n.* a winged species.

ပထင်း, *n.* a bottle ; ပထင်းပြင်မှု။

ပထာ (*pron.* ဗထာ) (Pali ပထာသော), *a.* or *adv.* open, naked, bare ; ထင်းထင်း, vacant, empty, blank [ပထာစက္ခုထချပ်, a blank sheet of paper] ; ပထာကျင်းပြု, *v.* to exhibit a marionette show after removing the stage curtain ; ပထာအိပ် or ပထာကျင်းအိပ်, to sleep divested of clothes ; ပထာချိုး or ပထာကျင်းချိုး, to bathe divested of bathing garments.

ဝထာဝံရေး, *n.* a writer or clerk who receives no remuneration or salary.

— ဝစ်ထိုး, *v.* to engage in battle in the open field.

— ဝီး, *v.* to ride *bare-backed* (on a horse).

— ထိပ်, *n.* a blank ticket in a lottery or raffle.

ပထာချာ, *a.* or *adv.* appears to have a similar meaning to ပထာ; ပထာချာရုတ်သည်, to be torn to tatters; ဒိပ်မိုးပထာချာပေါက်သည်, the roof of the house is entirely perforated with holes; သည်သူပထာချာရှူးသည်, this individual is stark mad.

ပထီ, *v.* to be false, deceitful [sometimes as ဆန်းပြားသည်, in a child to put on the airs of wisdom beyond its years (to be winningly precocious)]; ချက်ချာထိမ္မာသည်။ ထယ်မင်းပထီသည်လူ, you are a very deceitful man.

— ဆိုး, *n.* a flattering, deceitful fellow; တာတာဆိုးပထီဆိုးမကလေး; [somewhat the same as the English "sly little puss," ပထီဆိုးကလေး။ တာတာဆိုးကလေးပြောထုတ်ပေရဲ့။

— ပထာ, — ဝိပထီဝါ (*pron.* ပထိမိပထီဝါ), — ဝိပထာဝါ, *adv.* from above; ပထိမိပထာဝါပြောသည်။

ပထုတ်, *n.* the teredo borer, *M.* [a kind of small basket].

ပထုတ်ထုတ်, *n.* a kind of small drum beaten with two sticks at ရှင်ပြု and other religious festivals before the ချော is struck; ပထုတ်ထုတ်ခေါက်သည်။ ပထုတ်ထုတ်တီးသည်, the sound of this drum is said to resemble the fruit of the ဓမ္မသပြေ falling into the water; ဓမ္မသပြေဘီးကျောသံကဲ့သို့ပထုတ်ထုတ်ထိုးခေါက်သည်။

ပထိုး, *n.* a kind of small basket, with a handle, used in catching fish; one kind of ပိုးပထိုးထင်းသည်။ ပထိုးထွတ်သည်။

ပထူ, *n.* a white-ant in the winged state; ပထူကောင်။

— ထံ, *n.*; see ပထုထံ။

ပထေကတ်, *n.* a kind of handkerchief, silk or cotton, marked with large checks.

ပထေးပထိ or ပထွေပထိ (ပထွေပထိ) (*pron.* ပထွေပထိ), *adv.* backwards and forwards, interchangeably, turn and turn about; အပြန်အလှန်ပြောင်းပထေပထိထထားမိနိုင်ကြသည်။ တစ်ခွန်းမိပထွေပထိဆဲကြည့်ကြပြီ။

ပထိုင်း, *n.* a large basket used in catching fish and carrying burdens; ပထိုင်းမိုးသည်။ ပထိုင်းထွတ်သည်။ ထူပထိုင်းကို, a person used as an instrument by others, a term of reproach [in Lower Burma].

ပဏ္ဍိ (*pron.* ပထင်) (Pali ပဏ္ဍိတော), *n.* an elevated seat, hence ရာဇပဏ္ဍိ, a throne; ထရားယောပဏ္ဍိ, a pulpit; အပရာမိတပဏ္ဍိ,

the throne of a Buddh ; ဒိဌပတ္ထင်, the throne of a nat; ထင်ပုထ် ပတ္ထင်, a pedestal on which offerings are presented before a pagoda, the short piece of writing on the two first and the two last pages of a palm-leaf book ; ပတ္ထင်တို့။

ပတ္ထင်ခံ, —တို့ခံ, *v.* to construct the page in the said way [ထေား ပတ္ထင်ခံ ပြောသည့်, to preface a subject in conversation with introductory remarks].

ပဝတ္ထိ (Pali), *n.* being ; ဖြစ်ခြင်း, the state of coming after or being substituted for another, not real and permanent, only temporary, not genuine, spurious, counterfeit ; opposed to ဓာတိ—(၁) မအုပင်သားဇာတိသား။ ပဝတ္ထိသား, are you a permanent or temporary resident of Ma-ubin ? (၂) အမာရွတ်ဇာတိသား။ ပဝတ္ထိသား, is it a permanent or a temporary scar ? (၃) ကာမာဝဇကုလိုက်အား နည်း၍ ဇာတိ အကျိုးမပေးနိုင်သော်လည်း။ ပဝတ္ထိ အကျိုးများစွာပေးနိုင်သည့်, the merit of the Kámawachara karma, though feeble and incapable of conferring benefits of an initiatory kind, is nevertheless capable of conferring much subsequent temporary benefit.

ပဝထ် (*pron.* ဗဝထ်), *n.* the cuttle-fish.

ပဝါ, *n.* a handkerchief, towel ; ပဝါချသည့်။ ပဝါပေါင်းသည့်။

ပဝါရဏာ (Pali), *n.* confession of priests to one another ; ရဟန်းတို့၏ထောင်းပန်ခြင်း. “ The practice of confession has been established among the Talapoins, and is up to this day observed, though very imperfectly, by every fervent religious person. Some zealous patzins will resort to the practice once and sometimes twice a day. Here is what is prescribed on this subject in Wini (ဝိနည်း) or book of scriptures, containing all that relates to the pôngyis, the Patimauk being but a compendium of it : when a Rahan has been guilty of a violation of his rule, he ought immediately to go to his superior, and, kneeling before him, confess his sin to him. Sometimes he will do this in the thein, the place where the brothers assemble occasionally to speak on religious subjects, or listen to the reading of the Patimauk in the presence of the assembly. He must confess all his sins, such as they are, without attempting to conceal those of a more revolting nature, or lessening aggravating circumstances ; a penance is then imposed, consisting of certain pious formulas to be repeated a certain number of times during the night ; a promise must be made by the penitent to refrain in future from such trespass. This extraordinary practice is observed now, one would say, *pro*

"*formd.* The penitent approaches his superior, kneels
 "down before him, and having his hands raised to his fore-
 "head says, ' Venerable superior, I do *accuse* (sic.) here
 "all the sins that I may be guilty of, beg pardon for the
 "same.' သိဟံ။ တန္တေ။ ပဝါရေဝါပိဋ္ဌေနဝါ။ ထုထေနဝါ။ ပရိသကံတံဗေါ။
 "ဝေန္တုပံ။ အာယ ဘမန္တော။ အရူကမ္ပံဥပါဒါယ။ ပထမန္တော။ ပရိကမိယာမိ။
 "He enters upon no detailed enumeration of his trespasses,
 "nor does he specify anything respecting their nature
 "and the circumstances attending them. The superior
 "remains satisfied with telling him, ' Well, take care lest
 "you break the regulations of your profession, and hence-
 "forward endeavour to observe them with fidelity.' He dis-
 "misses him without inflicting penance on him."—*Bigan-*
det's Life of Gaudama. [ဥပုသ်ပဝါရတာဖြူ]

ပဝေသနီ (according to some authorities ပဝေထီ is more correct), *n.*
 ancient time, ရှေးပဝေသနီအစဉ်အဆက်ကြီးမိုးခဲ့သည့် (as in speak-
 ing of hereditary office-holders) ပဝေသနီကဝောသယဓနန်းတင်ထို
 (or ဝဲ့ထင်ထို) မပြောကြနှင့်။ ရှေး ပဝေသနီ အနန္တပရပရဝတက, from
 ancient times, through "successive existences."

ပသာဒ (Pali), *n.* the making visible, sensible ; ထင်ရှားစေခြင်း။ ပသာဒ
 ကောင်းသည်။ ပသာဒအထွေထွေသည်။ မျှက်ပသာဒရှိသည်။ မဟုတ်တူးဆိုသော်လည်း
 ပသာဒတတ်ထင်ရှားသည်။

—ရုပ်, *n.* matter which perceives, that is, an organ of sense ;
comp. ဝိသယရုပ် [ပသာဒရုပ်ဖျက်သည်]။

ပသီ, *n.* a Mahometan, Mussulman, Moorman ; ပသီလူလား။ ပသီတာ
 သာ။

—ထရာ, *n.* a moolah.

—သာသာ, *n.* the Mahomedan religion.

ပသာဝမဂ် (*pran.* ပသာဝမဂ်) (Pali ပသာဝ, urine, and မဂ္ဂေ, an aper-
 ture), *n.* the external aperture of the uréthra ; ပသာဝမဂ်။
 ပသာဝမဂ်ရူပသာဝပေါက်။

ပထာသ (Pali), *n.* breath inspired, ဝင်သက် ; *comp.* အထာသ။

ပဗ္ဗူး (*pron.* ဗုဗ္ဗူး), *n.* a Malay ; ပဗ္ဗူးထား။ ပဗ္ဗူးကတ်ကြေး။ အင်္ကျီပဗ္ဗူး။
 ချုဇ်, the Burmese style Malays "အဗန်" when addressing
 them.

ပဟန (*pron.* ဗဟန) (Pali ပဟနော), *n.* a putting away ; ပယ်ခြင်း။

—ထုံးပါး, *n.* the three kinds of putting away sin ; *v.* ထဒဝပဟန
 (ပယ်သည်), putting it away for a moment ; ဝိဇ္ဇန္တန ပဟန (ပယ်
 သည်), putting it away for a considerable period ; သမုစ္ဆဒ
 ပဟန (ပယ်သည်), putting it away entirely and for ever [to
 which some add two more kinds, ပရိပဿန္တနပဟန။ မိတ္တရက
 ပဟန။—*Wade's Dic. of Buddhism.*

ပံဆုတ်, *n.* sago ; သာဂူထောက်တာ, *M.*

ပံဆုတ် (*pron.* often as if spelt ပံဆုတ် or ပံဆုတ်) (Pali ပံဆုတ်, dirt, and ဆုတ်, a kind), *n.* food or clothing thrown away for any person to take ; the flesh of dead animals, *particularly* fowls ; ဆကြင်ဆကြင်လို့လုပ်ခြင်း။ ခွေးခြင်း။ စွန့်အပ်လေပြီးသည်ဖြစ်အံ့။ ဆိုဝတ္ထုသည် ပံဆုတ်မည်၏, should anything be abandoned by man or dog. such thing is termed "refuse" ; ထိုအခါဆုတ်လောင်းသည်ခွေးစွန့်ပစ်လေပြီးသောထိုအမည်းကပ်ကြွင်းမျှ။ ထိုခွေးကား ငှက်ကပ်ခြင်းပုံ၏။ ဤအမည်းကပ်ကိုချွန်ပြေးလေပြီ။ ထပါးအနှင်လည်းမရှိဖြစ်သောကြောင့်ဤအမည်းကားပံဆုတ်အဖြစ်ပင်ဖြစ်၏။

ပံ, *v.* to help, aid, assist ; not used singly. Der. အပံ့လုပ်ထောက်ပံ့။

—ပံ့, *v.* to make presents in order to bribe the affections, generally one of the other sex [to assist another in worse circumstances than one's self ; အဝတ် ဖုဆိုးများကို ပံ့ပိုးနေရသည်, to assist in any way ; ကျွန်တော် အိမ်ထိုင်သူများမှာ ခင်ဆွမ်း အိမ်ကလူများနှင့်ပံ့ပိုးကြသည်။]

ပါ, 1, *v.* to be with, come or go with, accompany (အပါခေါ်ခဲ့ပါ) ; ဆေးလိပ်ပါခဲ့ထားကွတ်, have you a cheroot with you ? သည်ဆေးကိုထွေးရသော်လည်း။ ကိုယ်သာပါသည်။ မိတ်မပါဘူး။ မင်းမျက်စိမပါဘူးတား။ ကျွန်ုပ်တို့ကပ်ပါရတားပေါ့မှာပါ သွားပြီ။ [ရင်းစာသည် ၁၂၄၇။ ထမီတွဲသဆန်း ၈ ရက်နေ့ဥပဇာတ်ပါ။]

—ကျ, *v.* to lose property, influence, power, &c. ; ဦးထရုပ်မြို့၏ ကထောက်ချင်းသာပါ။ ပါကျနေပြီ, *v.* U Tayôt Phyu is not so comfortably off as formerly ; he has gone down in the world (free translation).

—ရှိ, *v.* ; *see* (the next and) the parts ; ထောက်မပိတွင် ပါရှိသည်။ အဓိပ္ပာယ်များကိုအကုန်မှတ်မိပါ၏, I remember perfectly the meaning (of the maxims) contained in the Lawka Nidhi.

—ထာ, *v.* to be comprised in a writing, *see* the parts [to be carried or brought with ; ပါသွား, *v.* to be carried or taken away with ; *fig.* to be led away by another] ; ကျွန်တော်နောက်ပါထားသည်။ ခွေးကလေးကိုတမင်လူ့သတ်မဟုတ်သတ်မေ့လိုပါသည်။

—ဝင်, *v.* to be contained in or involved in ; ငြိမ့်သည့်မိုးမှထွက်မက။ ထားပြန်တောင်ပါဝင်သည်။

ပါ, 2, *v.* *affix*, euphonic, conciliatory, polite, respectful ; ကျွန်တော်ဆက်ပါ။ ကျွန်တော်ဆက်ပါ။ နာမည်ထက်သူပါ။ ကျွန်မနာမည်မတ်ထင်ပါ။ မထွေးရပါ။ အခွင့်အခါပါရှိသည့်အခါ။ နာမည်ထက်သူထံမှလျှောက်လွှာထုတ်ပြောလိုက်သည် (ပါ) (often *pron.* ပ as ပြင်ပါ။ ရှိပါ။ ဆိုပါ), but more in Upper, than in Lower, Burma ; sometimes ပါ is placed between two verbs in a sentence, *e.g.*, ကွက်ပြေးပါရသည်။ မေးပါရသည် ; considered more polite and deferential than ကွက်ပြေးရပါသည်။ မေးရပါသည် ; sometimes it is redupli-

cated and placed between the verb and *အု*, the past indefinite affix, *e.g.*, *မထင်ပါအု*; *ပါ* ခြင်္သေ့ပါ။

ပါရမီသော (ကျမ်း) ("supreme beatitude"), *n.* the Manual of Buddhist Priests, being an abridgment of the *ဝိနည်း* (*ဝိနည်းကျမ်း* အဓိဋ္ဌာယ်အကျဉ်းချုပ်ပြီးရေးသား); of the five sections in the *Winaya-pitaka* (*ဝိနည်း*), the first and second, *Parajika* (*ပါရဂူ*) and *Pachiti* (*ပါစိတိ*) contain a code of ordinances relative to priestly crimes and misdemeanours. The precepts and prohibitions contained in the *Parajika* and *Pachiti*, 227 in number, are collected together apart from the details and explanations by which they are accompanied in a work called *Patimokkhan*.—*E.M.*, *ရတနာပေဋသတ်*။

ပါဌ (Pali *ပါဌော*), *n.* an original text or reading.

—တန်း, *n.* a line of an original text; ဝင်အားစကားပြောမည်ကြံတွင် ပါဌတန်းထက်ခွင့်ရှိတတ်သည်။

—ပါဌ, *n.* the whole collectively; ပါဌပါဌအာရုံဆောင်သည်။

ပါဒ် (Pali *ပါဒ*), *n.* a pad, a measure of time equal to 16 beezanas (*ဝိနည်း*); ထိုင်ဦးနံတွင် ၁၂ ထိုးတပါဒ်။

ပါဒ (Pali), *n.* a foot; ပြေ, a poetical foot; ပုဒ်။ရှင်ထုံးတပါဒ်။ထေးပါဒ်တဝါထာ။

ပါဒရက် (Pali *ပါဒ*, the foot), *n.* the cause of a certain class of diseases, so called because supposed to ascend from the feet; ပါဒရက်မျှတ်ခင်း (or မျှတ်ခင်းဝင်)။

—တတ်, *v.* to ascend from the feet, that is, to be subject to the said diseases; တူလာပါဒရက်။မြေတတ်။

—အရာဝါ, *n.* the aforesaid disease.

ပါပ (Pali), *n.* demerit; မကောင်းမှု။ မကောင်းမှုပါပသို့ကြံ့ခိုင်ခြင်း။ ပါပ

ကုသိုလ် (Pali), *n.* one who habitually commits evil; သင့်သူပါပတတ်သောထင်အားကြီးသည်။

ပါရမီ, *n.* an accomplishment or virtue; ပြည့်စုံခြင်း (*páramitá*). There are 10 primary virtues called *páramitás* (*ပါရမီ*), that are continually exercised by the Bodhisats; and as each virtue is divided into three degrees, ordinary, 'upa' superior, and *páramártha*, pre-eminent [Bur. အသုတ်၊ အထက်၊ အမြတ်။] there are in all *thirty* *páramitás* (*e.g.*, *ခါနပါရမီ*၊ *ခါနဥပါရမီ* and *ခါနဝဓုပ္ပပါရမီ* *ပါရမီ*)။

—သတ် (pron. ပါထဒိဝန်း), *n.* a poetical work in 10 parts written by Shin-Thilá-wun-thá (ရှင်သီလဝံသ) of Taungdwingyi, Upper Burma, in which is extolled the exertions made by Gaudama, the Buddha, in attaining the fulfilment of the ten cardinal virtues when a Bhodisat. "For the space of twenty

“asankya-kaplakshas, that is to say, from the time that
 “the manópranidhāna (မာနဝဏ္ဏီသန) or resolution to be-
 “come a Buddha was first exercised, the thirty pár-
 “amítas were practised by Gótama Bódhisat (ဂေါတမီသတ္ထ)
 “—(1) he gave in alms or as charity his eyes, head,
 “flesh, blood, children, wife, and substance, whether
 “personal or otherwise, as in the Khadirangara birth.
 “In this way he fulfilled the three kinds of dána-
 “páramítá (ဒါနပါရမီ), dána-upa-páramítá (ဒါနဥပပါရမီ), and
 “dána-páramártha-páramítá (ဒါနပရမတ္ထပါရမီ); (2) in the
 “Bhusidatta birth, and in others of a similar descrip-
 “tion, he practised the sila-páramítá (သီလပါရမီ), or obser-
 “vance of the precepts in the three degrees; (3) in the
 “Chulla Suttasóma, and other similar births, he abandoned
 “vast treasures of gold and silver, and numberless slaves,
 “cattle, buffaloes and other sources of wealth, and thus
 “fulfilled the naiskrama-páramítá (နိက္ခမပါရမီ), which re-
 “quires retirement from the world; (4) in the Sattubhatta,
 “and other births, he revealed to others that which he saw
 “with his divine eyes, and thus fulfilled the pragnyá-pá-
 “ramítá (ပညာပါရမီ), or the virtue proceeding from wisdom;
 “(5) in the Maha-janaka (မဟာဇနက္ခ), and other births, he
 “performed things exceedingly difficult to be done, thus
 “fulfilling the wírya-páramítá (ဝီရိယပါရမီ), or the virtue
 “proceeding from determined courage; (6) in the Kshán-
 “tiwáda, and other births, he endured with equal mind the
 “opposition of unjust men, regarding it as if it were the
 “prattle of a beloved child, thus observing the Kshánti-
 “páramítá (ခန္တိပါရမီ), or the virtue proceeding from for-
 “bearance; (7) in the Mahasuttasóma, and other births, he
 “spoke the words of truth, thus exercising the satta-pára-
 “mítá, or virtue proceeding from truth (သစ္စာပါရမီ); (8) in
 “the Temé (တေမံ), and other births, he set his mind to
 “that which is excellent, in the most resolute manner,
 “never giving way to evil in the least degree, thus
 “fulfilling the adhístána-páramítá (အဓိဋ္ဌာနပါရမီ), or the vir-
 “tue proceeding from unalterable resolution; (9) in the
 “Nigrodhaniga, and other births, he gave away that which
 “he enjoyed to aid the necessities of others, and took upon
 “himself the sorrows of others, thus observing the mairí-
 “páramítá (မေတ္တာပါရမီ), or the virtue proceeding from kind-
 “ness and affection; (10) in the Sara, and other births, he
 “regarded with an equal mind those who exercised upon
 “him the most severe cruelties, and those who assisted

ပါးချ, *v.* to strike the ear, or side of the head, with the open hand.

—ချပ် (*pron.* ဝချပ်), *n.* a kind of bridle used in tethering an animal; မြင်းထိပါးချပ်ထပ်၍ ထိစားသည်။ မြင်းပချပ်, head-stall; (ပါးချပ်ထိုး, *v.* to make a head-stall).

—ချိတ် (*pron.* ဝချိတ်), *n.* the end of the lower jaws; ပါးချိတ်ရောင်။

—ချိတ်ရိုး, *n.* the lower jaw.

—ဝနားဝ, *n.* the contour of the side of a horse's head.

—ဝုန်, *n.* the protuberance of a fat cheek; ပါးဆိုး။ ဝုန်ထွက်။ အကစားဝထိုက်သည်မှာ ပါးဝုန်ကြီးများ ထွက်နေသည်။ ပါးဝုန်ထွက်အောင်ဝသည်။

—ဝေ (*pron.* ဝမိ), *n.* the parotid gland [the salivary gland nearest the ear, which pours its secretion into the mouth during mastication].

—ဝေရောင်, *v.* to have the mumps.

—ဝောင်, *n.* the inside of the cheek.

—တွေနားတွေ (*pron.* ဝတွေနားတွေ), *adv.* in close proximity to, closely [ပါးတွေနားတွေထိက်, to pursue or follow closely].

—ထင်နားထင် (*pron.* ဝထင်နားထင်), *adv.* same meaning as ပါးတွေနားတွေ။

—ခုတ်, *v.* to hew the sides of a piece of timber.

—ပေါက်, *n.* a dimple; ပါးပေါက်နာ။

—ပျဉ်း (*pron.* ဝပျဉ်း), *n.* the loose flesh of a cheek hanging down, the gills of a fish, the hood of a cobra di capello, the ridges of the stock of a tree descending into the roots (ပါးပျဉ်းထောင်), [to extend its hood as a cobra; ပါးပျဉ်းထ, or ထောင်, to be extended, or to extend as such hood].

—ပြနားပြ, *adv.* conspicuously, as in full view of another.

—ထိုးနားထိုး, *n.* the fine paid by a woman convicted of cohabiting with another woman's husband (ထိုက်ထိုးချေခံသည်); [ပါးထိုးနားထိုးချေခံသည်], a fine formerly paid (in Upper Burma) when convicted of assault.

—မုန်း (မွေး), *n.* the hair of the cheek, the whiskers.

—မျှင်း (မွေး), *n.* the same.

—ဆွဲ, *v.* to be drawn to one side, to be distorted as the mouth; ပါးရဲထိုး, *v.* to tattoo the face in the manner of the Chyin women (ချင်းမ)။

—ရင်းနားရင်းစပ် (*pron.* ဝရင်းနားရင်း), *v.* to "burn to the roots of the cheeks and ears," as after having eaten something hot

and pungent, as chillies, &c., ငရုတ်ရွှေအင်္ဂါးလျှော်ပါးရင်းနားရင်း စပ်သည်။

ဝါးရေတွန့်, *v.* to be wrinkled as the skin of the cheeks.

— ရှိတ်, *v.* ; *see* ဝါးချ။

— ရိုး, *n.* the cheek bone, the upper jaw.

— လိမ်း, *v.* to pinch the cheek.

— လိမ်းပကျံ (*pron.* ဗလိမ်းဗကျံ), *adv.* subtilly, craftily [in a tricky manner ; မင်းတို့ ၊ ယောက်ပလိမ်းပကျံထင်ထင်ထင်ထင်သည်]။

— ထုပ် (from ထုပ်, to feed one's self), *n.* the cheek stuffed with food ; *e.g.*, ပါးထုပ်ပြည့်အောင်စားသည်။ ပါးထုပ်ပါးပြည့်စားသည်။ ပါးထုပ်ရေမှုတ်, *v.* to eject water from the mouth on the axletrees of a cart, as when the wheel has become heated, or on a basket or mat when weaving it. In Upper Burma ထွင်းရေထွေး is used with reference to carts.

— ထုပ်ပါးထောင်း, *adv.* with the mouth stuffed with food (infrequent).

— ထုပ်သံ, *n.* the tone of voice with the mouth stuffed with food ; စကားပါးထုပ်သံနှင့်ပြောသည်။

— ထူး, *v.* to caress, fondle ; ပါးလိမ်းသည်။ ပါးထူးပါးထဲနိုင် ; usually used in a bad sense, ပါးထူးပါးထဲလုပ်သည်။

— ထူးနားထူး (*pron.* ပထူး နထူး), ထူးပါးထဲ။ ပထူးပထဲ, *adv.* from above ; ပါးထူးနားထူးလုပ်သည်။ ပါးထူးပါးထဲလုပ်သည်။

— ထွက်နားထွက် (*pron.* ပထက်နထက်), *adv.* (slobberingly as a child ?)

— ထက်ပေါက်, *n.* to have the corners of the mouth split open in consequence ; ထင်းဆီထည့်ထွင်ပျောက်ထက်သည်။

— ထွတ် (*pron.* ပထွတ်), *n.* the lower part of the cheek.

— ထွတ်ရိုး, *n.* ; *see* ဝါးချိတ်ရိုး။

— ဖက် (*pron.* ဗဖက်), *n.* the gills of fish.

ဝါး, 2, *v.* to send (by the hand of some person) ; ထုကြိပါး၍ပေးထိုက်ပါမည်။

— ထိုက်, *v.* same ; *comp.* ရန်ကုန်မြို့သို့သွားသွင် ကျွန်တော်မိတ်ဆွေမောင် ပြီးချို့ထိုက်ဆောင်ပါးထိုက်ပါရစေ။

ဝါး, 3, *v.* to be thin, not thick ; မထူ, to be acute of perception, to be wide apart, set thinly ; ထူသည်။ မိမိ။ မထူ, to be not crowded, [to be "thin" in attendance as persons met together], not close, as an assembly of persons at a *pwé*, &c., to be sparse, seldom used singly ; ပါးထူးသည်။ ခေါင်းပါးသည်။ အမတ်ထက်ပါးသည့်သူ ထွင်းစားထိုးရေပါ။ ဆည့်ပွဲမှာထူထပ်ပါးထည်, this *pwé* is very thinly attended.

ပါးချပ်, *v.* to be thin and flat ; used adverbially, ပါးပါး ချပ်ချပ် or ပါးချပ်ချပ်။ သည်ထူထပ်မိန့်သည်။ ပါးချပ်ချပ်ကလေး။ ဣထောင်ဝတ္ထု (ဝေဝတ္ထု) ပါးချပ်ချပ်ကလေး။ စာချပ်ပါးပါး ချပ်ချပ်ကလေးရှာလိုက်စမ်းပါ။

—ရား, *see* ပါးလျား။

—လျှ, *v.* to be flimsy, to be slender, delicately formed ; used adverbially ; လျှပါးသည်။ ပုဆိုးအသားပါးပါးလျှလျှကလေး အဝတ်ခံမိုက်, the puhso (ပုဆိုး) is of very thin texture, it will not stand wear.

—လျှား, *v.* ; *see* ပါး, 2nd and 3rd def.

—ဣား, *v.* ; *see* the parts.

ပါး, 4, *v.* to go to leeward, to go aside, out of the direct way, more in an oblique direction ; ပါးသွားသည်။ Der. တိမ်းပါး and တိမ်းပါး။

ပိ, *v.* to be pressed, flattened, crushed. Der. ပိ။ ထပ်မော်သည်လူထပ်ထည်းပိသွားစေရမည်။

—ချပ်, —ပြား, *v.* ; *see* the parts ; mostly used adverbially ; စေ နတ်မမှန်ရအောင် မြေကြီးပေါ်တွင် ပိပြားပြား ဝပ်နေကြ, that you may not be shot, lie flat down on the ground ; ထိုင်းမြည်ပိပြားမြည်ဝပ်။သာသာရှိသည်, a term in frequent use in Upper Burma to express the tranquil and peaceful state of a country, *usually* implying that such state has succeeded one of anarchy and disorder.

—ပိရိရိ, *adv.* from above, snugly, in small compass ; ပိရိရိခေါက်ထားလျှင်မျှားစွာဆန့်မိုက်သည်။

ပိဝပ် (*pron.* ပိဝပ်) (ပပ်), *n.* a kind of tree [a plant of two varieties, လှန်းပိဝပ် and ပပ်ထပ်ပိဝပ်, both of which are sometimes eaten by the natives].

—ပူး, *n.* an elliptical ပုခိကော ; *comp.* ထင်းရန့်ပူး။ဌာတ်ပျောပူး။ခရားပူး။

ဝိရကထ (Pali ဝရိကော, a basket), *n.* the Buddhistic scriptures.

—ထိုက်, *n.* a repository for the scriptures ; ဝိရကထထိုက်ချပ်, *n.* Curator of the Government Book Depot.

—ထုံးပုံ, *n.* the three grand divisions of the Buddhistic scriptures, ထုတ္တန်။ ပိနည်း and အဘိဓမ္မာ. “ The incidents of his (Gaudama’s) life are to be found in the sacred books of the “ Buddhists, which are called in Pali—the language in “ which they are written—pitakattayan, from *pitakan*, a “ basket or chest, and *tayo*, three, the text being divided “ into three great classes. “ The instructions contained in “ the first class, called Winaya (ပိနည်း), were addressed to “ priests ; those in the second class Sūtra (ထုတ်), ‘to the

"laity; and those in the third class Abhidharmma (အဘိဓမ္မာ), to the déwas (သေဝါ) and brahmas (ဗြဟ္မာ) of the celestial worlds.' There is a commentary called the Atthakatha (အဋ္ဌကထာ), which until recently was regarded as of equal authority with the text."—E.M.

မိစ္ဆာကတ် (မိစ္ဆာပုဒ် is said to be the more correct orthography), *n.* food received daily in the alms-bowl of a Buddhist monk; မိစ္ဆာကတ်ဆွမ်း၊ မိစ္ဆာပုတ်ဆွမ်း။

မိတ်, ၁, *n.* cotton cloth.

—အုပ်, *n.* a bale of cotton.

—ကျက်, *n.* bleached cotton.

—မိမ်း, *n.* unbleached cotton.

—ရာဇာ, *n.* jaconet.—S.

မိတ်, ၂, *n.* mucus from the intestines; မိတ်နီမိတ်ဖြူ။

—ကိုက်, *v.* to have a dysenteric affection of the bowels; မိတ်ကျသည်။ မိတ်ဖြစ်သည်။

မိတ်, ၃, *v.* to shut, shut up, to close, stop up, ဆို့သည်; (*intrans.*) to be shut, closed, &c.; မိုဟ်းချပ်မြဲ တံခါးများကို မိတ်ထားလိုက်ပါ။ ပသင်း အပေါက်ဝမိတ်နေလိုခြင်းမသွက်နိုင်ပါ။ သူမိုးထားပြုထူထွန်းလိုသင်းကို မိတ်နေသည်။

—တုံး (pron. မိတ်တုံး), *n.* a grossly ignorant man, a man who knows nothing; သူမိတ်တုံးလူမိုက်ကြီး။

—ဝင်, *v.* to hinder, obstruct, prevent; ဆီးထားသည်။ ကွန်ကသုတပါးများကိုပေးမည်ကြံချွင်း၊ ခင်အားတယ်မိတ်ပင်တတ်သည်။

—ထားထိုး, *v.* to darn; ပုဆိုးမီးလောင်ပေါက်ကိုမိတ်ထားထိုးသည်။

မိတာ (Pali), *n.* a father; အဖ။

မိတာနံ (pron. ဝခါနံ, sometimes written ပြိတာနံ) (Pali မိတာနံ), *n.* a canopy, anything stretched overhead; မျက်နှာကြက်။ မိတာနံ မျက်နှာကြက်ကြက်တူသည်။

မိတိ (usually pron. in colloquial မိဒိ, Pali), *n.* joy; ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ရုက္ခကမိတိ။ ခဏိကမိတိ။ ဗရဏကမိတိ။ ဥပ္ပေကာမိတိ။ မိတိသောမနဿ၊ joyous delight.

—မိန့်, *v.* to be thrilled with joy, gladness, "as when a man travelling through the desert in the hot season, and over-come by thirst, sees a pond in which the five kinds of water-lilies are growing."—M.B.] [when မိတိ precedes ဝေ, it may be said to anticipate the latter].

မိထုန်း (pron. ဝရုန်း), *n.* a species of humble bee [the carpenter bee, *M.*].

မိတုန်းချေးထိုက်, *v.* to be 'soft and inadhesive as tainted meat ; အမည်းသားနာထိုက်မိသောကြောင့်မိတုန်းချေးထိုက်ကုန်ပြီး။

—မိတ်, *n.* a bamboo band around a bamboo (or timber) house (*comp.* မီးပန်း) or the eaves of a roof ; မိတုန်းမိတ်ဝင်း ခတ်သည်။

—ပျံ့, *adv.* hither and thither, as the bee flies ; a term applied to the manner in which the rocket called the မိတုန်း goes round and round.

မိထောက် (ပင်) (*pron.* ပခေါက်), *n.* a species of pterocarpus, the gum kino tree, *M.* (Pali အသန) [မိထောက်ထုံးခါးပွင့်သွင်းမိတ်ခါးထွက်သည်, when the pedauk has blossomed three times, it usually rains].

မိတ်ချင်း, *n.* the cubeb, *Piper cubeba*.

မိတ်စွယ် (ပင်), *n.* a kind of grass which grows to the height of 7 or 8 feet ; မိတ်စွယ်တော။

မိတ်တော, *v.* to die, come to an end, be destroyed, colloquial among children and theatrical. It has sometimes a derisive, sometimes a jocular, meaning ; တခါတည်းမိတ်တောမိတ်ရော။ တခါတည်းမိတ်တောအောင်သတ်ပစ်လိုက်သည်။

မိတ်ပေါင်း, *n.* a close thick wood ; မြိုပိတ်ပေါင်း။ နွယ်ပိတ်ပေါင်း။

မိမ့်, *n.* ; see မိတ်ပွန်။

မိန့်, *v.* to be lean, thin ; occasionally it is used to denote scarcity of food, *e.g.*, သည်နှစ်ပေါင်းသန်ရေမိန့်သည်။ မိန့်ပါသည်။ မိန့်တာတာကလေး။

—ကပ်, *v.* to be very lean, so that the skin sticks to the bones ; သည်ထူထပ်ကလေးမိန့်ကပ်ကပ်ရှိသည်။ မိန့်ချင်ချင်။

—ကြို, *v.* ; see မိန့်။

—ချိုး, *v.* ; see မြိုး, to waste away from illness or mental distress.

—ချဲ့, *v.* to be wasted and infirm.

—ခြောက်, *v.* [to become withered.—S.] ; see the parts.

—စောက်, *v.* to be thin and lanky [as a human being] ; လှုပ်မိန့်စောက်စောက်။

—ညှော် (*pron.* ညှော်လိပ်), *v.* ; see မိန့်။

—ထိုး, *v.* ; see the parts.

—ထွေး, *v.* to grow thin, to collapse.

မိန့်ညှော် (*pron.* မိန့်ညှော်), *n.* the kingfisher.

မိန့်, ၁, *n.* a kind of potato plant [the arum, *M.*].

မိန်း ထည့်, *n.* the most common, a valuable kind, the root esculent.

—ဥ, —ခေါင်း, *n.* the bulbous root of the above [the မိန်းဥ makes a very fair impromptu float for fishing (with a rod).]

—အံ, —ကြန့်ကြောင်းဈေး။ ပေါထွန်းထွေး။ ကောင်းကင်မိန်း။ ဝက်ထွေးကင် မိန်း, *n.* varieties of the arum, *M.*

—ကြက်ဥကြွေး။ ချိပ်။ စဉ်းအိုး။ ပေါင်းထောင်။ ထက်ရှည်, *n.* different kinds of arum, the bulbous roots of which are esculent.

—ချဉ်။ ပတ္တင်ဆင်း။ ဝိထော။ မိုင်း and အမိန်းစားမိန်း, *n.* varieties of the above, the root [of most] not esculent.

—မထေင်ရာ, *n.* the fragrant arum, *M.*

မိန်း, 2, *v.* to be compacted in one mass, to be close, continuous, without an opening or interstice; တမိန်းတည်းဖြစ်သည်။ တမိန်း ထည့်နေသည်။ သည်ထွေးရတပေါက်မှမထွေးတမိန်းတည်းတ။

မိန်းကော (*pron.* မိန်းဂေါ, frequently written ဖြည်းကော, and often called မိန်းကောမ), *n.* a flat-bottomed boat, with sides constructed of timbers placed lengthwise; *comp.* နီထင်မိန်းကော ထွေးထွေး။

မိန်းတန်းထိနပ်, *n.* a sandal (covered with flannel or cloth) which derives its name from a locality near Amarapura called မိန်းတန်းရပ်။ [မိန်းထိနပ် (*pron.* မိန်းထိနပ်) is in more frequent use].

မိန်းနဲ (မိန္န) (very often *pron.* မိန်းနဲ), *n.* the jack fruit, *Artocarpus integrifolia*.

—ထိုင် (*pron.* မိန်းနဲထိုင်), *n.* the central figure of a pagoda.

မိန့်, 1, *v.* to be indented, slightly concave. Der. အမိန့်။ ပထာ။ ကိုရတ် ဖြင့်ရိုက်မိန့်သွားသည်။ နုပူးခဲမှန်ထိုမိန့်နေသည်။

မိန့်, 2, *v.* *affix*, compounded of ပေ and အံ, *which see*; nowadays chiefly used in poetry; မှတ်မိန့်ထွေးလာ။ ဖြစ်မိန့်နာလေ့။

မိထောမိန့်ပုစွန်မြောက်, *n.* dried Penang prawns.

မိထောမိန့်မျောက်, *n.* the tapioca plant, *M.*

မိထုထဝါစာ (*pron.* မိန်းထုထဝါစာ, Pali), *n.* language calculated to provoke a quarrel; ချော့ဖြစ်သောစကား။ ဂုံးချောသောစကား။ သူနှစ် ထောက်ထိုက်အချစ်မှုန့်နှစ်ညက်ညက်ဖျက်စီးတတ်သောစကား။

မိထာ, *n.* a peittha or viss, a weight, a weight equal to one hundred kyats or ticals (အထွင်), or 3 $\frac{1}{2}$ pounds Avoirdupois, 140 British Indian tolas exactly; မိထာထေး။ မိထာစင်အိုး။ မင်းပြောသည်စကားမိထာထေးနှင့်နီးစပ်စွာသိရှိသည်။

မိသုကာ (*pron.* မိတ္တကာ, Pali), *n.* a master workman, chief artist, architect; မိသုကာထုလုပ်။ မိသုကာထက်သွား (master carpenter).

ဝီလာသ, *adv.* (not) at all ; အလျှင်းဝီဝီ (obsolete).

ဝီလား (*pron.* ဝီလား), *n.* a kind of tortoise [ပင်လယ်ဝီလား—S.], a covering for the head and back made of woven work and used to shed the rain ; ဝီလားရိပ်ကော, a ship's log.

—ချိန်, *n.* the rule of a carpenter's plummet.

—ခ, *n.* a kind of cicada over three inches in length which inhabits muddy places.

—သားနု (*pron.* ဝီလားသနု), *n.* the elastic horny substance growing in the middle of the sole of a horse's foot, at some distance from the toe, dividing in two branches and running towards the heel in the form of a fork (the "frog").

ဝီလော, *n.* a kind of plant the leaves of which have a ropy taste when cooked.—S. [ဝီလောပင် ပတ်ကျိတက်သလို, "like a petkyi (a kind of slimy slug) ascending the pilaw plant," an expression applied to close-fisted persons ; or to those who are oily tongued and expressively smooth of speech.]

ဝီထိုး (*pron.* ဝီထိုး), *n.* (ဝီထိုးငှက်ငယ်) ; according to Oates, the skylark ; this bird is caught with a small net by children, who, when doing so, generally call out မဝီထိုးခြေတော်ရှေ့ လင်းမြွေလော. လှ ညှော့ညှော့ညှော့ညှော့။

ဝီဝီ, *adv.* (not at all, အလျှင်း), colloquial သည်အကလေးမိဘစကားကို ဝီဝီနားမထောင်းသည်။ ဝီဝီသားမတတ်ပါ။

ပု, 1, *n.* an abbreviation of ပုဌေနိဝါသညာထ (Pali), wisdom which is able to discern the past ; *comp.* အာ [the acquirement of this wisdom by a Buddh precedes that of the ဒိဋ္ဌစက္ခု and အာသဝက္ခယညာထ်].

ပု, 2, *v.* to be dwarfish, disproportionately short in stature in comparison with persons or things of the same species ; ထူပူဆင်ပူ။ ဖြင်းပူ။ သရက်ပင်ပူ။

—ဆိုင့်, *v.* to be fat and short. *Anglicè* (colloq.) "podgy."

—ကွ, —တက်, —တို, *v.* ; see the parts (ထူကလေးပုထက်တက်ကလေး ထယ်ချစ်စရာကောင်းသည်)။

—ထူကွေးကွေး, *adv.* with many little children or creatures ; အကလေး မွေးထားလိုက်သည်မှာ ပုထူကွေးကွေးနှင့် တယ်သင်းအကြီး။ ဘယ်သင်းအငယ်မှန်းမသိနိုင်အောင်ရှိတော့သည်။

ပုကန် (*pron.* ပဝန်), *n.* a glazed earthen dish, bowl, &c.

—ခွက်ထောက်, *n.* eating and cooking utensils generally ; ပုကန်ခွက်ထောက်အပြည့်အစုံနှင့်လာခဲ့ပါ။ ပုကန်ခွက်ထောက်မျှားကိုဆေးလိုက်ပါ။ ဆင်းရဲလိုက်တာပုကန်ခွက်ထောက်မှထည်စား စရာထောင်မရှိပါ။

—ပြား, *n.* a glazed dish, plate, saucer.

ပုလဲယံ, *n.* a glazed bowl, cup, &c. ; [ထက်ဝက်ရည်ပုလဲယံ, a tea cup].

—ထွာ, *n.* a long or oval dish.

ပုခက် (*pron.* ပခက်), *n.* a swinging cradle, hence ထွင်ပုခက်, an English cradle ; ပုခက်စီးပုခက်ထွဲသည် [ပုခက်ထင်မင်သာပြုသည်, the ceremony of placing a child in the cradle, a term formerly applied to the royal family and high personages in Upper Burma, ဖြဲပုခက်ထင်မင်သာ].

ပုဂ္ဂထိက (ပုဂ္ဂည်း), *n.* property offered, or belonging, to an individual Buddhist monk.

ပုဂ္ဂိလ် (*pron.* ပုဂ်ဂိ) (Pali ပုဂ္ဂလ), *n.* a rational being ; သတ္တဝါ, a Buddhist priest who has the control of a kyaung or monastery, an abbot ; ကျောင်းနေပုဂ္ဂိလ်၊ ကျောင်းထိုင်ပုဂ္ဂိလ် (an individual or person as opposed to a multitude or class) [very often used in contradistinction to ဦးပုဗ္ဗင်း], an unmarried man devoted to the instruction of others ; လူပုဂ္ဂိလ်၊ ပုဂ္ဂိလ်ကြီးထင်ပြီးသော်အကလေးစကားကိုပြောသည်။

ပုစဉ်း (*pron.* ပစဉ်း), *n.* a kind of locust, devil's needle.

—ထိုး (*pron.* ပစဉ်းထိုး), *n.* a kind of bird, the green bee-eater, *M.*, said to make its nest in the ground.

—ရင်ကွဲ, *n.* “ the cicada,” “ the male has the power of making “ a shrill grating sound (the making of which the Burmese “ say ultimately kills it by causing it to be riven asunder, “ ရင်ကွဲ) produced by the friction of peculiar organs situated “ on the under side of the abdomen and consisting of a “ pair of stretched membranes, acted upon by powerful “ muscles.”—*Webster's Dic.*

ပုဆွာ (*pron.* ပုတ်ဆာ) (Pali), *n.* a question ; အမေး။

—တင်, *v.* to put a question.

ပုစွန် (*pron.* ပုစွန်), *n.* all fish of the cancer genus, including crabs, lobsters, shrimps, &c., hence လယ်ပုစွန်, a fresh-water crab, လယ်ကန်စွန်, and hence ရွှေပုစွန်ဆီ and ငွေပုစွန်ဆီ, kinds of gold and silver lace ; ရွှေပုစွန်ဆီထိုး၊ ငွေပုစွန်ဆီထိုး [ပုစွန်ဝေးထိုး လက်ကိုအရံတပ်ပါဦး။] ပုစွန်နှိုက်သည့်ဆရာတုန်းကြီးသည်။ ငါးများသည့်ကိုယ် ခွင်တပည့်ကိုဆုံးမသကဲ့သို့။

—ထင်, *n.* boiled prawns.

—ထွင်စာ, *n.* the small, conically-shaped mounds of earth thrown up by fresh-water crabs.

—ကျော့, *n.* a large-kind of shrimp.

—ချဉ် (*pron.* ပုစွန်ချဉ်), *n.* pickled shrimp.

ပုစွန်ခြောက်, *n.* dried prawns or shrimps.

—ဆိတ် (*pron.* ဝုစွန်ဖိတ်), *n.* a shrimp, the smallest kind, most common; လူနာသွေးပုစွန်ဆိတ်ခုံသလို, the sickman's pulse is like a shrimp jumping, *i.e.*, is “caprizant.”

—ဆီ, *n.* prawn or shrimp oil (?)

—ထုတ်, *n.* a prawn or lobster; [ပုစွန်တုတ်သား, to be cross-grained as timber, a term used in reference to the timber *boats* are built of; very often in contradistinction to အသားစင်း, to be straight-grained; ထွေပုစွန်တုတ်သားကောင်းပါသည်။ အသားစင်းမကောင်းပါ။]

—ထောင်, *v.* to catch prawns, &c., with a trap, ပုစွန်သဲ့ with a ထက်သဲ့။

—ရေသွေ, *n.* a small fresh-water shrimp common in mountain streams.

—ထိုး, *n.* a crab; ဝန်း။

ပုထည်, *n.* a knee, ဒူးဆစ်, but used in the next only; ဒူးပုထည်တုတ်။

—ချ, —တုတ်, *v.* to kneel flat, sitting on the legs; *comp.* ဒူးထောက်။

ပုဆိန် (*pron.* ပေါက်ဆိန်), *n.* an axe; ပုဆိန်ရေမိဒ်သို့မ္ဗိတ္တဌာနင်းထိုကြိုက်ပါမည်, if the axe should swell by being steeped in water, I will love you, *i.e.*, never; equivalent to ညောင်မွှ်ထွေကြိုက်ပါမည်။

ပုဆိုး (*pron.* ဝဆိုး), *n.* waist-cloth, the garment worn by Burmans around the waist; [ပုဆိုးထည်ထဲမှ။ *Anglicè* “without a change of clothes.”]

—တြင်း, *n.* the inner coat of the stomach or maw; *comp.* ဆောင်းထည်။

—ခြင်း (*pron.* ခြင်း, to divide), *n.* a part of a waist-cloth, an old piece of cloth.

—ဆီး, *v.* to put on a puhso.

—တန်းတင်, *n.* a line for placing clothes on [ပုဆိုးတန်းတင်ပေးစားသောမဟာ။ ပုဆိုးတန်းတင်ထူသည့်မိန်းမ, *i.e.*, a lawfully married wife].

—ထက်နား, *n.* a waist-cloth regarded as an article of wearing apparel.

ပုစွန်စွာ, *n.* a plant of the genus *thea*, *M.*

ပုည (*pron.* ပုံည), (*Pali*), *n.* merit, လုသိုက်ကောင်းမှု; also written ပုညံ။ ပုညံရှေးပုညလုသိုက်အတုန်ကြောင့်။

ပုစ္ဆရိတ် (ပုစ္ဆရိတ်) (*pron.* ပုစ္ဆရိတ်) (*Pali* ပုစ္ဆရိကော), *n.* a kind of water-lily; ကြာပုစ္ဆရိတ်။

ပုဏ္ဏား (Pali), *n.* a Brahmin ; ကြေးပုဏ္ဏား၊ ပုဏ္ဏားမြို့၊ ပုဏ္ဏားမြို့။

—ထောင်းထောင်း, *v.* to ask for anything without any compunction, or sense of delicacy.

—ဝ, ပုဏ္ဏေး၊ ပုဏ္ဏေး, *n.* a Brahminess.

ပုတ်, ၁, *n.* a large wicker basket, four cornered at the bottom and round at the top ; *comp.* ပို, which is smaller ; ဆေးပုတ်၊ ဝါးပုတ်။

—ဝင်, *n.* the framework upon which such a basket is placed for the storing of paddy.—S.

ပုတ်, ၂, *v.* to slap, rap, to strike, beat, generally implying with the hand, (to cuff) ; *comp.* မိုက်။

—ဝတ်, *v.* [to oppose bitterly.—S.] ; *see* the parts ; [ပုတ်ခတ် ပြော, to vilify, calumniate, traduce] ; အကောင်းများကိုပုတ်ထိုက်ခတ် ထိုက်မထုပ်ပဲ့နှင့်, do not slap and strike the children (in familiar parlance, do not knock the children about) ; ထည့်သူ၊ သူတပါးများကိုတတ်ပုတ်ခတ်ပြောနေ့ရှိသည်, this individual has a habit of calumniating others.

ပုတ်, ၃, *n.* a bulbul, *M.*, *see* ဇွတ်။

ပုတ် (pron. ပုတ်), *n.* a kind of lizard or chameleon which burrows in the ground [when horses age and gray hairs appear on their coats the Burmese term such appearance ပုတ်ပြောက်ထိုက်သည်, also termed ထောက်တဲ့ပြောက်ထိုးသည်, *e.g.*, မြင်းအသက်ကြီးထိုက်ပုတ်ပြောက်ထိုက်သည်].

—ဝ, *n.* a bulbous herb [a species of ginger-wort, *M.*] ; [the flower is, after being boiled, eaten with curry ; the bulb (ပုတ်ဝ) is given to children with jaggery as an anthelmintic.]

ပုတ် (pron. ပုတ်), *n.* a bead or a string of beads [a necklace].

—မိတ်, *v.* to tell beads.

—ဆွဲ, *v.* to wear a necklace.

—ဝင်, *n.* the Indian-shot (Pali ပုတ်ဝင်).

ပုတ်ပြတ်, *adv.* all together, by the job, in the lump, without counting or specifying ; *comp.* သောင်းပြောင်း ပုတ်ပြတ်ရောင်းသည်။ ပုတ်ပြတ်ဝယ်သည်။ ကံတမိုက် (Eng.), contractor.

—ခံသောသူ, *n.* a contractor (P.W.D.).

ပုတ်ဆင်, *n.* a kind of chameleon ; ပုတ်ဆင်မြို့။

—ခြောက်, *n.* a diminutive species.

—မျှ, *n.* the flying species, *Draco lineatus*.

ပုထုဇဉ် (Pali ပုထုဇ္ဇနော), *n.* one who has not attained the state of an areeya (အရိယာပုထုဇဉ်) ပုဂ္ဂိုလ်။ ပုထုဇဉ်သား။ ပုထုဇဉ်သား အဌာနမရှိဘဲနေရိုးထား။

ပုထိုး (*pron.* ပထိုး), *n.* a hollow pagoda ; *comp.* ဝေတီ, pagodas are sometimes styled ပုထိုး in lieu of ဝေတီ။ ပုထိုးထောင်ကြီး။ ပုထိုးထောင်ကထေး။ ဘုရား ပုထိုး ရှိရိုးအိပ်သည်။ ဘုရား ပုထိုး ရှိရိုးဝတ်ထက်ခြင်းပြုသည်။ မုတ်ထွင့် [မုတ်ထွင့်မုတ်ကတ်မရှိသွင်ဝေတီ။ ရှိသွင်ပုထိုး]။

ပုဒ်, *see* အပုဒ်။

—ကြီး, —ဝ, *n.* a paragraph (ပုဒ်မ), a section of a code, criminal or civil, (*e.g.*, ပုဒ်မ ၃၂၃ အရ, under section 323, the mark။ at the end of a sentence) ; ပုဒ်သေး, the mark ပိုက်သေးပိုက်မ is considered more elegant than ပုဒ်သေးပုဒ်မ။

—ပုံ, *n.* a couplet.

ပုန်, *n.* (obsolete) ; Der. သုပုန် and next.

—ကန် (from ကန်, to kick) (*pron.* ပုန်ကန်), *v.* to rebel (to mutiny) ; ပုန်ကန်မှု, an act of rebellion, treason ; ထော်ထွန်ပုန်စား [ခြားနား, *v.* an euphemistic (Upper Burma) term having a similar meaning to ပုန်ကန်] ; အိမ်ရှေ့ခင်းခည်းထော်ကိုပုန်ကန်သည်, the heir apparent rebels against his (royal) father ; ထင်္ဂတေသားများကပ္ပိတန်ကိုပုန်ကန်သည်, the sailors mutinied against the captain.

—စား, *v.* same ; ပုန်စားပုန်ကန်။ The following is a true copy of a proclamation issued by two rebel princes shortly after the British annexation of Upper Burma :—အရှင်၂ပါးအမိန့်ထော်။ ဘုန်းတော်အလွန် ကြီးမြတ်ထော်သူထွေသော။ ခေမ္မေအသျှင်။ ဆဋ္ဌါနိဆင်မင်းသခင်။ ဆင်ဖြူများရှင်။ ထက်နက်ကြာသခင်။ ပညာသင်္ဂဟနာထ။ တဝှင်မင်းတရားကြီး ဘုရားသားတော် မဏ္ဍလာမြို့ဝင်းမင်းသား။ သားတော်ထိတ်တော်စောရန်နိုင်မင်း။ ညီတော်ထိတ်တော် စောရန်တိုင်မင်းအရှင်နှစ်ပါး အမိန့်ထော်ရှိသည်။ ထိပ်ကုန်းသူကြီး ငဝ်မင်း။ ထော်ရွာသူကြီးကော်။ ထောင်ပထူးသူကြီး ကျော်။ ဦးတည်ကုန်းသူကြီးငယ်ထို့။ မိစ္ဆာထွေးသူကြီးမြား။ ထရားမထိဒဋ္ဌိယိုသည်။ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီး။ မြို့ကျေးရွာများကို။ ဆိမ်းယုယု နှိပ်ခြား။ ပြည်သူဆင်းရဲသား။ မဟာဆွေထော်မျိုးထော်။ သာသနာတော်များကိုညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်။ ညှဉ်းနှိပ်မချင်းသာရှိကြရသောကြောင့်။ ပြည်သူဆင်းရဲသား။ မဟာဆွေထော်မျိုးထော်သာသနာတော်များ။ ညှဉ်းနှိပ်မရှုံ့စေချ။ စည်ပင်ပြန့်ပွားအရှည်ကောင်းမှုနဲ့နေထိုင်နိုင်အောင်။ အထွန်ချင်းသာစေချင်သည်။ မနောချင်းရည်သန်ထော်မှု၍။ မဆုတ်မနစ်။ အားသစ်စိတ်မိုက်။ ထူထက်နက်ညှဉ်းစဉ်းရာ။ အဝ (formerly written အင်းဝ) မြို့နယ်။ အပြည်ရန်အောင်နယ်။ ထရပ်မြို့နယ်။ ဒေရိုင်နယ်မြေများက။ ဗုဒ္ဓသာသနာ။ သာသနာတော်ကို ကြည်ညိုကိုးကွယ်ရင်း ရှိကြသည့်အတိုင်း။ စိတ်ပါကိုယ်ရောက်။ ဝင်းမြောက်ဝင်းသာ။ ဗိုလ်ပေါင်း ၂၀၀ကျော်။ သစ္စာထော်မြတ်သောကံလိုက်ပါထပ် ရွေးကံ။ ထူထက်နက် ၁၀၀၀ကျော်ရမည်နှင့်။ ကောင်းမြတ်သော မင်္ဂလာအခါ။ နေ့ရက်များကို။ မန္တလေးရွာမြို့တော်ရောက်၍ ထက်ထော်မှုမည်။ အသီးအသီးမိုက်အရာရှိ ထို့ကိုဌာနဝေပုံ။ ခွဲဝေပေးအပ်။ ယင်းထားရှိနေသည့်အတွင်း။ ဝေထွန်သံတော်ဦးတင်ချက်အရ။ အထက်ခန့်အပ်သူ

ကောင်းပြီတော်မူသည့်ရာထူးထက်မောင်မင်းထို့ကို။ အထူးသုကောင်းပြီ တော်မူမည်ဖြစ်၍။ ဗွဲ့စည်းရရှိသည်။ လူထက်နက်မျှားနှင့်တပ်မတော်ရှိရာ။ ရွှေစက်အောက်။ အလှူအမြန်သာရောက်ကြစေ။

ပုန်း, *v.* to conceal one's self, hide (*intrans.*).

—အောင်း, *v.* ; *see* the parts.

—ကြံ, for ပုန်း၍ကြံ, *v.* to devise in secret ; လှစွမ်းကောင်းထွင်ထင်ထင်ရှားရှားကြံပါ။ ထိတ်ထိတ်ပုန်းကြံ၍မလုပ်ပါနှင့်, if you are a man of great skill (strictly speaking, capability), form your plans openly, do not devise in secret. ပုန်းမိုးကွယ်မိုးလုပ်သည်။

—ကွယ်, *v.* to be completely concealed ; ပုန်းအောင်းသိတ်ကွယ်ရာအရပ်။

—ရှောင်, *v.* (to avoid by keeping out of sight) ; *see* the parts ; ထိမ်းရှောင်။ သူသည်အပြစ်ရှိလျှင်ရှောင်သည့်လက္ခဏာရှိပါသည်။ ဝါရမ်းပြေးနှင့်တူသည်, there are indications that because he is guilty, this man is keeping out of the way, he is like an outlaw.

—တမ်းကစား (*pron.* ပုန်းဒမ်းကစား), *v.* to play at hide and seek or to play bo-peep.

—ထလုပ်ကစား (sometimes *pron.* ပုန်းထလုပ်ကစား).

—ဦး, *v.* to hide by stooping.

ပုန်းဘာဝ။ ပုန်းအော (Pali ပုရိသော, a male, and ဘာဝ, the private parts), *n.* the male private parts ; ပုလ္လိန်။ ယောကျ်ားအင်္ဂါဇာတ်။ ယောကျ်ားကို။ ပုန်းဘာဝရုပ်။ ပုန်းဘာဝရုပ်ထင်ရှားသည်။ အင်္ဂါ။ ကြာ။ အော။ ယောကျ်ားကိုထ်။

ပုဂံ, 1, *v.* to be putrid, rotten, to be spoilt in making, to be dis-creditable in report ; သိတင်းပုပ်သည်။ သည့်အမည်းသားကိုသာချက်ထိုရမည်ထ။ ပုပ်ထုန်ပါပြီ။ သည်သူသိတင်းပုပ်ထွန်းထို သည်အရပ်တွင် မနေပုံထူး။ သည်အသားကိုပန်းပုပ်သားကြမို့, let us declare this heat void (racing phrase) ; ထိုးလငှားသည့်အနက်ကတသအထုပ်ပျက်သည့်အတွက် အာမပေးထဲပုပ်သားသည်။ မင်းပါသည့်အနက်သပ်ပုပ်သည်။ ထို) ယောက်ချည်းတည်းထွားထိုးကအမည်းကိုနေ့တိုင်းရသည်, it was because you accompanied us that we were unlucky ; when we went entirely by ourselves, we got game every day ; အပွင့်ပုပ်ယောင်စော်နံ့သည်။

—ဝပ်, *v.* same, 1st def.

—စော်နံ့, *v.* to have an offensive, putrid smell.

—ဦ, *v.* to have a putrid rank smell ; *see* the parts.

—ယောင်, *v.* to have a stale, putrid smell ; အနံ့ပုပ်ယောင်စော်နံ့သည်။

ပုဂံ, 2, *v.* to be dark, gloomy in appearance, *e.g.*, မုတ်နှာပုပ်သည်။ ထိမ်ပုပ်။

ပုပ္ဖ (Pali), *n.* the past ; ရှေးအထိတ်။

—ကမ္မ, *n.* past deeds.

—နိမိတ်, *n.* by figure, a sign of something future, an omen, prognostic, portent ; ပုပ္ဖနိမိတ်ဟင်သဉ်။ ပုပ္ဖနိမိတ်ပြသဉ်။

ပုပ္ဖေဝါဝ (ညာဉ်), *n.* a kind of wisdom peculiar to a Buddh, by which he is enabled to take a retrospective view of deeds, actions, &c., which have occurred during past ages of existence ; ရှေး၌နေဘူးသောခန္ဓာအစဉ်ကိုအသင်းမေ့နိုင်သဉ်။—*M.*

ပုဗ္ဗိညာဉ်, *n.* the fragrant calophyllum.

ပုရပိုတ် (*pron.* ပုရပိုတ်), *n.* a flat, thin substance, whether of paper, cloth or metal, folded backwards and forwards and used to write on ; ထောက်ပိုးပုရပိုတ်။ ရှမ်းပုရပိုတ်။ သရက်ချင်ပုရပိုတ်။ သံးထောင်ပုရပိုတ်။

—ခေါက်ရွှေ, *n.* (a roll of) beaten gold.

—ထွာ, *n.* a sheet of such substance (ပုရပိုတ်) ပုရပိုတ်ထွာ။ ကန်ကူဆန်။

—သားကျ, *v.* to be jet black, a term applied to elephants ; ပုရပိုတ်သားကျအောင်နက်သဉ်ဆင် ; it is also applied to thickly woven textile fabrics ; ပုသိုးအင်္ကျီအသားကောင်းထိုးပုရပိုတ်သားကျသဉ်။

ပုလိတ် (Eng.), Police ; ပုလိတ် အမှုထမ်း, a member of the Police force ; ခြေကျင်ပုလိတ်, a foot ဖြင်းစီးပုလိတ်, a mounted Police constable ; ပုလိတ်အရာရှိ, a Police officer.

ပုရိသလိန်, *see* ပုရိန်။ ပုရိသအင်္ကျီ။ ပုရိသနိမိတ်။ ပုရိသတော။ ပုရိသထွေထွာ။

ပုလဲ, *n.* a pearl ; 8ပုလဲ (imitation pearl).

—စေ့, *n.* same.

—နားကပ်, *n.* an ornament studded with pearls worn in the ear ; 8နားကပ်, one studded with diamonds.

—ပုလိ, *n.* a pearl necklace.

—စေ့, *n.* the pearl oyster, *M.*

—ထိုး, *n.* a pearl ; ပုလဲထိုးရွှေထိုး။

ပုလွေ, *n.* a pipe, flute ; ပြွေပုလွေကျော့, a pipe or flute without a mouth-piece ; with ခပ်ပုလွေ, flute ; [ထယောထူထေး။ ပုလွေကျော့သင်း။ စောင်းစင်းရာ]။

—မှုတ်, *v.* to play on the flute.

ပုဂ္ဂိုလ် (*pron.* ပုန်းလိန်) (Pali ပုရိသော, a male, and လိင်, the private parts), *n.* the male private parts, the masculine gender ; ဂုဏ်လိင်။ ပုဂ္ဂိုလ်။

- ပုံ, *n.* shape, form ; သဏ္ဌာန်, a mould, model, a printer's type, a pattern ; ပုံသင်္ကေတ, a rule ; နန္ဒိယဗေဒ, a figure, similitude, comparison, [a plan, a design, ဒီဇိုင်းပုံ, ပုံစံ] .
- ကပ်, *v.* to use a figure of speech ; စကားအရာ၌ ပုံကပ်အောင်ပြောသည်။
- ကိုင်, *v.* to make preparation to do [something] ; ထုတ်ပြန်စီမံ၍ ထုတ်ပြန်လိုပုံ ရှိသောကြောင့် သွားမည်ဆိုပုံ ကိုင်နေသည်။ ကြာသဖြင့် ပုံကိုင်ကာ တွဲသွားသည်။
- မိုင်း, *v.* to liken, compare ; အယုတ္တကနတ္ထပိုင်းတော်သည် ပုံစံပုံပြင် ထင်ရှားအောင်ထင်၍ပြောတတ်သည်, he is in the habit, in order to make matters clear, of adducing examples in his speech.
- စကား, *n.* a proverb, sentiment conveyed in figurative language [a story, unwritten tale ; *comp.* စကားရီ] .
- စကားပြော, *v.* to tell stories.
- ဝိသေသ, *n.* a pattern, precedent, way, manner (model) ; ပုံသင်္ကေတ ထုံးနည်း။
- ဆောင်, — ထင်, *v.* ; see ပုံကပ်။
- ထုတ်ပြန်, *n.* plotting (P.W.D.).
- နှိပ်, *v.* to print.
- ပုံစံ, *n.* form, appearance, a model ; ပုံစံမဏ္ဍ။ ပုံစံကောင်းပုံ ကောင်းပုံနှင့်ဆိုင်သည်။
- ပြ, *v.* to show by figure.
- ပြင်, *n.* ; see ပုံ, 1st, 4th, and 5th def. ; ပုံစံပုံပြင်။
- ပြု, *v.* to follow as an example ; ပြု၍ကျင့်သည်, to make an (architectural) plan of ; ဘုရားကိုမတည်မှီ ခေါ်ဦးစွာပုံပြုရမည် one must first make a design of it before erecting the pagoda.
- ဖမ်း, — ထူ, *v.* to take the form, shape of, &c., from observation ; see also ပုံပြုသည်။ လူချင်းကွဲနေကြသည်မှာကြာလှီရပ်ကပ်ခံရပြီး နှစ်လစဉ်ပါ, owing to the persons having been separated from one another for a long time, they were unable to identify each other immediately.
- ရေးဆွဲသော, *n.* drawing instruments.
- ထုတ်, *v.* to form, fashion.
- သင်္ကေတ, *n.* a pattern, example, precedent.
- သဏ္ဌာန် (*pron.* ပုံသဏ္ဌာန်) .
- သေ, *v.* to be definite ; settled, သေချာသည် ; *a.* definite, settled, သေချာသော, ပုံသေကားကျ ; certain, မူကျ။
- ထွင်, *n.* form, appearance, figurative speech in conversational matters.

ပုံ, 2, *v.* to heap up, collect in a heap, a mass [to stack]. Der. အပုံ၊ သည့်အနည်းငယ်ကြီးကိုပုံထားလိုက်ပါ၊ please ၇. heap up the earth in this place ; ကျွန်တော်တွေ့သောဆောက်ပင်ပုံစံသော်လည်းကျွန်တော်သားကစားသည့်အမှုနှင့် ခဏခဏကုန်သွားသည့်၊ however much money I may amass, it is frequently expended by my son's gambling transactions.

—၇, see the parts.

—ပေါလအော (*pron.* ပိုးဇောလအော), said to be a corruption of two Pali words ဗလသဘော။ ဗလ (အများ) many, much ; လာသော, gain ; *adv.* in the way of being lavish, unsparing ; စားမကုန်သောကမကုန်ပုံတောလအောပေါသည့်အတူ။

ပုံတောင်း (*pron.* ဗဒေါင်း), *n.* the box of a wheel in which the axle-tree turns ; ပုံတောင်းခြင်း။ ပုံတောင်းခွေ။ ပုံတောင်းသစ်။ ပုံတောင်းခတ်သည်။

—ဒေါ်, *n.* the nave of a European wheel.

ပုံပါသက (from အပုံ and ဗိုလ်ပါ, *pron.* ပုံဇာသက), *n.* or *adv.* given or done by the joint efforts of many, belonging to the public, open to the common use of all ; *comp.* သမ္မိက [ပုံပါသကဆက်ဆံသည့်မိန်းမ, a common prostitute] ; ပုံပါသကသွားသည့်လာသည့်လမ်း။ ပုံပါသကသည်းခိုရန်ဆောက်သည့်စရပ်။ ပုံပါသက စားသောက်ရန်စရပ်သာကျွေးသည်။

ပုံ, *v.* to plump up, swell up into a heap ; ရနံ့သည်။ သည့်ခိုးမမျှက်နှာပုံပုံကလေးကွသည်, this woman's face is pretty in its diminutive plumpness ; ကိုယ်ဝန်ဆောင်သော်လည်းအကျွန်ုပ်၏စင်သည်းရမ်းမရနံ့ပုံပုံမထင် လေးအတတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသောလေးသွားသည်ကောင်းစွာလတ်အပ်သောလေးမျှင်ကဲ့သို့ညွတ်စွာပြကတွေ့အတိုင်းရှိစေလို၏။

—ကြွ, *v.* (same) ; ထိုအခါသိကြားမင်း၏အာနုဘော်ကြောင့် ရထားသို့မိဖုရားကြီးထက်ရာမြစ်သောမြေအနပ်သည်။ လေးဖြင့်ဖြည့်သော သရေနယ်ဒိတ်ကဲ့သို့ပုံပုံကြွ၍ရထားနောက်ခြိတ်ကိုထိလျက်ထည်လေ၏။

—ထုံ, see the parts ; used adverbially.

ပုံ, 1, *n.* a kind of basket, cylindrical in shape, and smeared with some gum. Der. နောက်လွယ်ပုံ။ မီးပုံ။ ရေပုံ။ သံဖြူပုံ။ ထင်းပုံ။ ဆွမ်းပုံ။

ပုံ, 2, *n.* the Brazil gooseberry, *M.*

ပိုးရည်, *n.* vinegar ; see ဗအုံးရည်, which is said to have been the original word ; ပေါက်ပိုးရည်။ ပဲပိုးရည်။ သန်ပိုးရည်။ တိထတ်ပိုးရည်။

ပူ, 1, *n.* a round basket with a cover.

ပူ, 2, *v.* to bulge in the middle ; အလယ်မောက်၍ ထမတ်တချက်ပူသေးလည်။

—ကယ်ကယ်, *adv.* with a swollen belly as a diseased child.

၃, *v.* to be hot ; more than နွေး, to be troubled in body or mind, distressed or harassed [in a figurative sense means to be troubled or distressed] ; same as ပုပန်။ ကျွန်တော့်ကလေးမနွေးက ထည့်ကပျောက်သွားတော့မိသလိုပဲ၊ I am exceedingly distressed in mind because my young son has disappeared since yesterday ; တို့ရွာမှာ ဆုရိုး ထပ်ပူသည် ခင်ဗျား, in our village thieves are very troublesome, sir.

— ဆိုက်, *v.* to be oppressively warm ; ပူဆိုက်သောသူတို့အားကြည့်စွာ သောရေချင်းဆိုးတထောင်ဖြင့် ထိတ်ထက်သွန်း ထောင်း ဆီသကဲ့သို့ နှစ်ထိနှစ် ထန်းခြင်းသည်ငါ၏ တကိုယ်ထုံးနှံ့ခြံထည်၏အဆီ၏, complacency and delight pervade and establish themselves throughout my body, as pouring a thousand jars of cold limpid water on the heads of those who are oppressed with the heat.

— စင်ပူထောင်, *adv.* scorchingly, in a scorching manner ; ပူစင်ပူ ထောင်ထပ်ဆိုသည်။

— စာ, (*pron.* ပူစာ), *v.* to tease, importune, annoy by importunity, as “ the child teased me so, I was obliged to buy and give him a cake ” ; ကလေးပူစာထွန်းတို့ထိတ်မနပ်ပေးရသည်။

— ဆာ, *v.* to feel hot, uncomfortable in the stomach or bowels ; also used figuratively, *e.g.*, အကလေးပူဆာဆာရှိသည်။

— ဆွေး, *v.* to be in distress from continued grief ; ပူဆွေးရလွှာရောက် နေပါသည်။

— နွေး, same as applied to food ; ထမင်းပူနွေးနွေးထင်းထင်းပူနွေး နွေး။

— ပင်, — ပန်, *v.* (most common), to be troubled, distressed.

— လောလော, *adv.* hastily while the food is hot ; also used figuratively, *e.g.*, လင်ကြီးသေတို့ပူလောလောရှိသေးသည်။ ထင်ထင်ယူဖြန့်ဖြဲ အမှုဖြစ်တို့ပူလောလောရှိသေးသည်ဆင်ခြင်ဦးမှတော်မည်။

— ပြင်း, *v.* to be very hot as the sun or fire. Der. အပူအပြင်း ; in a figurative sense it means grievous to be borne ; သည်က နွေးနွေးထပ်ပူပြင်းသည်။ မိုးယံ့ရွာရင်သည်မှတ်သည်, today the sun is very hot, it is likely to rain, I think (*lit.* the sky wishes or is inclined to rain).

— ထောင်, *v.* (to be inflamed as one's passions.—S. ; ရာပူ ထောင်) ; see the parts ; to be scalding hot, ထမင်းရည်ပူထောင် ထည် ; to be scorchingly hot as the sun, နေပူထောင်သည်။

ပုဏ္ဏ (Pali ပုဏ္ဏ), *v.* to make an offering in token of homage or worship, to buy a (sacred thing) ; တုရားထပ်ညှိထေ့မှာထွင်ဆီဦး ထက်ပုဏ္ဏပါမည်, when I am well I will make an offering at the pagoda of oil lamps equal in number to the years of

my life ; မန္တလေးမြို့ကဆင်ဖုတ္တိရွှေကိုယ်တော်တဆူကိုပူဇော်ခဲ့ပါ, buy me a cross-legged image of the lord Buddh from Mandalay.
 ပူဇော်သကာ—သက္ကရာဇ်, *n.* a religious offering followed by ပြုသည်။ဆရာ
 သွားကိုပူဇော်သက္ကရာဇ်ပြုသည်, one has to make offerings of respect
 to teachers.

ပူပူ, *adv.* tootingly.

—ပူတ်, *v.* to toot ; [ပူပူပူတ်ကြွေပို့, an expression made use of by children.]

ပူး, 1, *n.* a Guinea-pig ; သောက်ကြာနံ့ပူးမြိတ်။ ပူးနံ့သောက်ကြာမြိတ်။ ပူးမင်း
 သောက်ကြာမြောက်ရပ်မှာနေခြင်း၊ ဟန်စပ်မြောက်။

ပူး, 2, *v.* to join, unite, put together ; less than စပ်, to possess as
 a spirit or witch ; အပဋိသည်။ အစိမ်းပူးသည်။ ရန်းပူးသည်။ တဆွေပူး
 သည်။ နတ်ပူးသည်။ သားရဲပူးသည်။

—ကပ်, *v.* to join by putting together flatwise ; also used figu-
 ratively, *e.g.*, သည်သူ၂ ထောက်ပူးပူးကပ်ကပ်ပေါင်းသည်။

—စပ်, *v.* to join by putting together edgewise ; also used figu-
 ratively, *e.g.*, ပူးစပ်ထုန်ရောင်းသည်။

—ထွဲ, *v.* to connect by lashing alongside or by coupling to-
 gether ; to file as papers ; သည်စာများကိုပူးတွဲထားလိုက်ပါ, file
 these papers together ; မင်းတို့၂ ထောက်ညဉ့်အချိန်အခါပူးတွဲပူး
 တွဲနှင့်ထာကိုအကြံပြုနေကြသလဲ, what scheme are you two con-
 jointly concocting at an unseasonable time of the night ?

—ပေါင်း, *v.* to unite as by tying up together (to associate
 as persons) ; သူဆိုးများနှင့်ပူးပေါင်းသည်ထိသင်းရသည်။

—ရှုတ်, *v.* (to join by intersecting, to have sexual intercourse) ;
see the parts.

ပေ, 1, *n.* the palmyra tree or leaf (the corypha palm, *M.*), hence
 စာပေ (*pron.* စာပေ), writings, books ; ရွှေပေ။ ရွှေပေထွာ။ ငွေပေထွာ,
 a thin gold or silver plate for inscription [ပေတပ်ရှင် စာပါး],
 this saying means that a person who plants a palmyra palm
 has as much merit, owing to the use its leaves are put to, as
 one who prepares a novitiate to enter the priesthood, ပေစ
 ဆီးကျိုးတသား ; the Burmese say when the palmyra once
 bears fruit it dies, and when a female crow has progeny,
 it separates from its mate ; ပေထုန်စာမကျ။ စန္ဒကုမ္ဘာနာရမ။

—စာ, *n.* writing on palm leaf.

ပေ, 2, *n.* a foot.

—ကြိုး, *n.* a measuring tape.

—ထရာထင်း, *n.* a 100-feet road, a term applied to roads made
 according to the European method.

ပေတိ, *n.* a foot measure, a staff.

ပေ, 3, *n.* an anvil ; ဤခုနစ်ပါးသော ဓါတ်တော်တို့ကား ပေမထက်ထင်၍ထူနှင့် ပင်ထူသော်လည်း မကွဲရကားအသံဘိနှင့် ဓါတ်တော်မည်၏။ “regarding “the seven relics (of Buddh), though they should be placed “and hammered on an anvil, even then they would not be “cloven asunder, they are termed indestructible.”

ပေ, 4, *v.* to have the edge or point turned ; ထိပ်သည်, to turn back (one's ears) as a horse ; မြင်းနားရွက်ထိပေသည်, to be dull, blunted in feelings ; ပေနေသည်။ သည်ထားအသွားထက်ပေသည်။ ခုတ်ထိုးမြှောက်ဘူး။ ထုံးထိုက်ထားပေနေရေ။ ဆင်မုန်ကျသည်အခါ နှင်း ရွက်ထိပေနေထက်သည်, the elephant, at the time of its being must, is in the habit of remaining with its ears turned back ; ထက်သည်သူညက်ပေသည်။ စာထုတ်မျှ ရအောင်မကျက်နိုင်ဘူး။ this person is very dull of intellect, he is unable to learn so as to get even a single paragraph (or verse) of the writing by heart.

—မွေး, *v.* to be dull as the eyes [to have blinking eyes (ထည် သူပေမွေးသည့်မျက်စိရှိသည်)] .

ပေ, 5, *v.* to be dirty, filthy ; ထေသည်, to be vile ; ဆိုးညစ်သည်, to be vicious ; ထည်မျက်နှာထက်ပဝါ ညစ်ထိုက်ထားပေလို။ ထက်ပေသည်လူ ပြောလိုဆိုလိုမရပါ။

ပေ, 6, *v.* *affix*, euphonic ; ကြည့်ပါပေသည်။ ပြပါပေသည်။ ပြောပါပေသည်။ ဖွန်ပါပေသည်။ ဆိုထည်းဆိုသင့်ပါပေသော် ; also used in the negative, မဆိုပေဘူး။ မပြောပေဘူး။ နှင်းပဲချူးရွာကသားပြန်ထံပြောပြီးအစိုးရမင်းထံဝင် ပေထူးထင်သည် ; also used in the negative imperative, မဆိုပေ နှင့်။ မပြောပေနှင့်။ မလုပ်ပေနှင့်။ မသွားပေနှင့် ; except in the negative imperative, ပေ appears to have the same meaning as the English words “indeed,” “forsooth.”

ပေထာထ, *adv.* entirely ; chiefly used in connection with words of rejection, renunciation, &c., *e.g.*, ပေထာထကန်သည် or ပေ ထာထပတ်သည်။ (Pali ပေထာထ) မင်းအကြောင်းကို သတ်သောအခါမျှမ ပြောဘူး။ ပေထာထကန်ထားပြီ။ ပေထာထကန်။ ဝက္ကဋ်၍ချန်ခဲ့မည်။

ပေး, *v.* to give ; ကမ်းသည်, to present for acceptance, to offer.

—ကမ်း, *v.* same.

—ဝေး, *v.* to give in marriage (inelegant) ; *comp.* ထိမ်းမြား။

—ထိုက်, *v.* to send (a thing) ; *comp.* ပါးထိုက်။ [Note.—When a person wishes another to do something on his behalf, ပေး is frequently used as an auxiliary verb, *e.g.*, ပြောပေးပါ, speak, please, on my behalf ; သွားပေးပါ, go, please, on my behalf ; ကျွန်ုပ်ထိုက်ပေးသည်, he purchased on my behalf.]

ပဲ, 1, *n.* the stern of a boat or ship ; *v.* to steer ; ပဲထိသွား၊ can you steer ? သည်သူမပဲတတ်သူ၊ this person is not skilled in steering, လူပုရန်လိုထွေတိုပဲခက်။

— ကိုင်, *v.* to steer ; မင်းပဲကိုင်ထိသွား။

— ချိတ်, *n.* the oarsman that sits next the steersman [the man who sits on the rump of an elephant in an elephant fight is styled ဦးစီး အထက်ထိုင်ပဲချိတ်]။

— စင် (*pron.* ပဲစင်), *n.* frame for the steersman ; ခင်ပုဂ္ဂိုလ်။

— ထက်, *n.* an oar used to steer with.

— ထင်ထိုး, *v.* to propel a boat by pushing against the ground with a long oar from the stern ; ပဲထက်စက်သည့်။

— တုံး, *n.* the block of timber which forms the stern of a Burmese boat.

— ထောင့်, *n.* the seat occupied by a ပဲချိတ်။

— နင်း, *n.* the steersman of a Government boat [any steersman, very polite] ; *comp.* ထက်ထိုင်။

ပဲပျင် (*pron.* ပဲပျင်), *v.* to direct, guide, instruct ; သွန်သင်သည်, to discipline, correct ; ဆန္ဒသည်။ သည်အကလေး ကျိန်းတိုင်းပဲပျင်သော် လည်းမထိတ်ပါ။ ဆရာသွားများကတပည့်များကိုဆန္ဒပဲပျင်သွန်သင်၍ဆရာ ပေသည်, teachers do, forsooth, incessantly admonish, guide, and impart instruction to their pupils.

ပဲ, 2, *v.* to be broken off as a small piece from a larger, to be chipped, to be broken by the hand as bread, to crumble (*intrans.*) ; with နှစ်သင်း, to be hare-lipped, to be worn off or abraded as the skin ; အရေပဲ။ သည်ပုဂ္ဂိုလ်သည်သူကြောင့် ပဲထိ။ ကျွန်တော်ကျောက်ခွံတိုက်မိသို့မြေအသားပဲလှန်ပြီ။

— ထွေ, *v.* same.

ပဲထင် (*pron.* ပဲဒင်), *n.* an echo ; not used singly.

— ခတ်, — ထင်, *v.* to echo ; ဤဓာတာပထမမြေကြီးသည်။ ပဲထင်ထင်လျက်ပြင်းစွာတုန်လှုပ်၍, this great earth, reverberating the while, violently quaked ; တထောထိုးသေနတ်သံပဲထင်ခတ်သွားသည်, the whole forest echoed with the report of the gun.

— တီး, — ထိုး (အောင်ကျော်သည်), မိုက်တိန်း, *v.* same, less frequent.

— သံ, *n.* an echo.

ပဲ, 1, *n.* a pè, a weight equal to six or eight seeds of the *Abrus precatorius* (ချင်ရွေး) ; ထပဲထိုးထိုး။ ထပူး ထိုးထိုး။ ငြိုးကျွန်ဖြစ်သည်။

ပဲ, 2, *n.* a leguminous plant, one that bears seeds in a pod, of which there are many varieties, as ထူထေးပဲ, gram, — ကြီး။

—ခွေးသီး —မြေဥက်, —စည်းကုန်, dhal, —စာဥ, စားထောင်ပ။
—စောင်းလှား —ထထက် (*pron.* ဖဲထထက်), —တိ, ဖဲဒိ, —ထောင်မြား
(*pron.* ဒေါင့်မြား)။

ပထောင်ရှည် (*pron.* ဒေါင့်ရှေ), —နံသာ, —နောက်, —နွေပ, usually
called နွေပ not ဖဲနွေ။ ဖဲဒိဝံ (*pron.* ဒိဒိဝံ), ဖုဂ်, ဖုဂ်, မင်းသား, ထောင်
—ရင်း, —ထက်ညှိ, —ထိပ်ပြာ, —လွန်း [*also* ဖဲကျား (*pron.* ဖဲကျား)
ဖဲသေးလုံး။ နတ်ထောင်။ ဖဲသိထာ။ ဖဲနီပဲရှောင်]။

—ခွေး, *n.* a bitch that litters in the bean season ; ဖဲကြီးခွေး။ လူ
ပုံပဲကြီးခွေးလိုမျိုးတင်းတင်း။

—ဓု, —သနီ, *n.* the seed of pulse, peas, beans.

—ရန်းကြီး or ရန်းမြီး, sometimes called ဖဲရန်းလူး, *n.* [boiled beans,
peas, &c., which remain hard and uncooked after the
rest is done]။

—ထောင့်, *n.* the pod ; ဖဲသီးထောင့်။

—နောင်နီ, *n.* the sword bean, *M.*

—မြှင်, —ဆောင်ဝါ, the Goa bean, *M.*

—ထင်းမြေ, *n.* the snake gourd.

—ထံထာ, *n.* the wild French bean, *M.*

—သိထာ, *n.* a cutaneous pustular eruption to which children
are subject, called so from a fancied resemblance to the
seed of the ဖဲသိထာ။ ဖဲသိထာအနာမို့လား။ ရေချိုးထိုးလား။

—သီး, *n.* the pod and contents.

ပဲကွင်းချပ်, *n.* a scallop shell, *M.*

ပဲကွပ် (*pron.* ဖဲကွပ်), *n.* a short-handled adz, *see* ပရိက္ခရာဝါး။

ပဲထွေး, *n.* a kind of bird, a kind of plant ; မြေပဲထွေး။ ရေပဲထွေး။

ပဲထဝါ, *n.* a mask ; မျက်နှာဖုံး။ အရှင်မျက်နှာလိုပဲထဝါနှင့်ဖုံးထားသည်။

ပေါ, *v.* to be plentiful, not scarce, to be numerous, to abound,
to have in abundance, as many ဝါးဆန်ရေပေါသောအခါ။ ထင်းရဲ
ထားများထိုက်။ ဝင်းမြောက်ဝင်းထာရှိကြသည်။ ထည်အရပ်မှာအစည်း (အပဲ)
ထား (corruption of သဝေး) ငါးပေါများရဲထား။

—များ, *v.* to be much, many, abundant ; ထည်သူထောင် ငွေကြေး
ဥစ္စာပေါသောသူထည်တမြို့ထိုးတွင်ရှိပါ, there is no one in the
whole of this city who has money and property in such
abundance as this person.

—ရင်း —ရယ် (obsolete).

ပေါရာနကထာ, *n.* ancient or obsolete language ; ပေါရာနကထာဝကား။
ရှေ့လူဟောင်းထိုးသည့်စကား။

ပေါက်, *v.* to pierce or be pierced, penetrated, perforated, have
a hole made into or through, to go off accidentally, as a

gun, to come out, appear as from a hole ; ထွက်သည်, to sprout, come up as a plant ; [to be hatched as an egg, ဥပေါက်သည်။ကြိတ်ဥပေါက်သည်], to blister as the hands or feet ; ခြေပေါက်ထိုးခါးခွေးခိုင်းအား, to arrive ; ရောက်သည်, to ferment (*intrans.*) Der. အပေါက် and ပေါက်သည်။အဆေးပေါက်ထွားပြီ ရှင်ခင်ထင်ပါ, this person has had his abdominal cavity ruptured (*lit.* pierced or perforated), I do not think he will live ; မောင်စံမြင်းထပ်မံပေါက်သည့်လူ, Maung San Nyaing is a man who gains frequent admittance to the officials ; (ပေါက် ခု, *n.* a punch).

ပေါက်ကွဲ, *v.* to burst (*intrans.*) [ပေါက် by itself is considered more elegant than ပေါက်ကွဲ when speaking of a gun bursting, သေနတ်ပေါက်သွိုလူသေသည်].

—ကောင်း, *n.* the winning animal in a 36 animal lottery.

—ခု, *n.* a punch.

—ဆပ်ပြာ, *see under* ဆပ်ပြာ။ ချက်ဆပ်ပြာ။ သင်္ဘောဆပ်ပြာ, imported soap.

—ပေါက်ပွင့်, —ပေါက်ထွေ, *n.* parched rice [ပေါက်ပေါက်ပန်း, *n.* artificial coloured flowers made of parched rice and offered to pagodas, &c.]

—ပြောင်, *n.* (poetical) ; *see* ဆင်ပြောင်။ ပြုံးပြက်အရောင်း။ ကိုယ်ထုံးလောင်သား။ မုန်ပြောင်ပေါက်ကြီး။ ဇာနီးလျက်။

—ဖော်, *n.* a consanguineous relative, any relative ; အဆွေအမျိုး။ ပေါက်ပေါ်ဆွေမျိုး။

—ဖွား, *v.* to be born, brought forth ; *comp.* ဖွား, frequently written ပေါက်ဖွား။ ထမိတ်ထထည်းပေါက်ဖွားသောမောင်နှမ။

—ရောက်, *v.* to arrive, to reach.

—လား, —လားလျှံ, *adv.* (speaking) without any consideration or regard to the truth or the feelings of others (or speaking in an idle, profitless manner) ; သည်လူပေါက်လား (or with လျှံ) ခြောက်တည်တေားအခြေအမြင်မရှိအား။

—လွတ်, —လွတ်စား, *adv.* of one's own will, without any check or restraint, independently.

—လွတ်, —လွတ်စား, *adv.* ပေါက်လွတ်စွဲစား, corrupted into ပေါက်လွတ်စွဲစား, *adv.* setting free from restraint, giving liberty to follow one's own inclination ; ပေါက်လွတ်လွှေကလေး, a small boat or canoe which has no rudder attached, but has to be steered with a paddle ; ခင်ကျားသားသွီးများလေသည်အခါ။ ပေါက်လွတ်စွဲစားလျှင်ကြီးလျှင်ဆင်းရဲလိမ့်မည်, if you, sir, allow your children when young to follow their own inclinations, they will be poor when they grow up.

ပေါင်, ၁, *v.* to strike forward and downward, to make sudden and vigorous strokes with a paddle from the stern of a boat as in making a spurt in racing, *e.g.*, ပဲ့ကယူပေါက်ပေးလို ဝန်းချသည်, to make a motion similar to that exhibited in hoeing, or chopping wood; less than ထက်, to strike with the forefeet as a horse, to paw (ခင်ဆွားသည် မြင်းနားထွေးပါနှင့် ထယ်ပေါက်ထက်သည်), to strike as a serpent in biting [မြေ ပေါက်စည်လိုပါးဖျတ်ထောင်သည်။ ကံကောင်းလိုသာမပေါက်မိသည်]။

—ကြိုး, *see* ထက်ပေါက်ကြိုး။

—ထက်ပေါက်ဆတ် (*pron.* either as spelt or ဗောက်ထတ် ဗောက်ထတ်),

—ထွပေါက်ထွ, *adv.* limpingly, as when one foot is brought down with force and noise.

—တူး, *n.* a hoe.

—တူးပြား (*pron.* ပေါက်တူးပြား).

—တူးထိုး or ထိုး, *n.* a pickaxe.

ပေါင် (ပင်), ၃, *n.* the butea tree, *M.*; ပေါက်နက်။

—နွယ်, *n.* the creeping butea.

ပေါက်ထရီ, *n.* a hod, ပေါက်ထရီစယို (*pron.* စော့) ဝတ်နှင့်ထာထိပ်မြေသင် ရပန်းပါလှသည်။

ပေါက်ချိုက် (*pron.* ဗောက်ချိုက်), *n.* a kind of official cap; *comp.* ဗေါင်း။

ပေါက်ဆိန်, *n.*; *see* ပုဆိန်။

ပေါက်ပန်း (ပင်), *n.* agati tree; —မြူ, —နီ, varieties of the same, *M.* [The expression လှပေါက်ပန်း, an idle coxcomb, derives its origin from the blossom of the agati tree, which, though of brilliant colour, is scentless and is scattered about by the wind in great profusion amongst fruits; the Burmese consider the လှပေါက်ပန်း a figurative analogue to the ပေါက်ပန်း။

ပေါက်ဖတ် (*pron.* ဗောက်ဖတ် in colloquial), *n.* a kind of caterpillar said to be much dreaded by goats; ပေါက်ဖတ်တုတ်ထွင်ဆိတ်ထေ ထက်သည်, the Burmese say its sting is mortal to goats; this is probably not quite correct.

ပေါင် (*pron.* အပေါင်), *n.* a thigh; မိုင်းထင်းတောင်က။ မွေးထင်းပေါင်က။

—ကာ, *v.*; *see* ခူး။

—ချန် (*pron.* ပေါင်ချန်), *n.* the groin.

—ခွင် (*pron.* ပေါင်ခွင်), (provincial), *n.* the lap; *comp.* ခင်ခွင်ထဲမှာ (or ပေါင်ခွင်ပေါ်မှာ) ထင်ထိသည်။

—တံ, *n.* the thigh with reference to its length, *e.g.*, ပေါင် တံရှည်သည်။ ပေါင်တံရှည်သည်, တိုသည်။

ပေါင်တွင်း, *n.* the inside of the thigh ; ပေါင်တွင်းသား။ ပေါင်တွင်းကြော
မကြီး, *n.* the femoral artery.

— ဝိုး (*pron.* ဝိုး), — ဝိုးဝေ (*pron.* ပေါင်ဝိုးဝေ), *n.* an induration in
the groin ; ပေါင်းဝိုးဝေသည်။

— ဖြူ, *n.* an untattooed thigh.

— ခင်း, *n.* the upper part of the thigh which joins to the
main body.

— မိုး, *n.* the femur, thigh bone.

— ထယ်, *n.* the middle part of the thigh.

ပေါင်, 2, *v.* to superadd lengthwise, attach to the side of, for
the purpose of strengthening or improving ; ဆံရပေါင်သည်။
မျှောင်သည်, to adhere to the side of ; မျှောင်သည်။ ထွင်းဝင်မိုးမထိုး
ရအောင် ဆံချောင်းကို ပေါင်ထိပ်ပါ။ သည်မိန်းမ ဆံရပေါင်ထိပ်ဘူး, this
woman is not able to fasten on a false tail of hair ; ကျွန်ုပ်
ဆံပင်နည်းလိုဆံရပေါင်ထိပ်သည်, as I have little hair, I am in the
habit of appending a false tail ; ကျွန်ုပ်တော်ငွေပါနည်းလိုခင်ညှားကို
နှံပေါင်ထိပ်ပါရစေ။ ကျွန်ုပ်တော်ငွေထိပ်ထည်း ထွေးငုံ့လိုခင်ညှား ကိုနှံ
ပေါင်ထိပ်ပါရစေ။

— မျှောင်, *v.* same ; ထည့်ထူထပ်ပါးထမ်းကိုသာပေါင်မျှောင်စားထိပ်သည်။
ထူထမ်းကိုဖြင့်ထပ်မျှောင်ကျွေးဘူး, this individual sponges on others
for his food ; he never once furnishes food for others.

ပေါင်, 3, *v.* to pawn, mortgage. Der. အပေါင်။ ကျွန်ုပ်တော်ငွေထွေးထွေး
ထိပ်ညှားမျှောင်ကို ပေါင်ထားရပါသည်, as my debts were numer-
ous, I was compelled to mortgage my paddy-fields and
gardens [ပေါင်နံ့ could be used in the above sentence].
(အနံ့ပေါင်, *v.* to effect a simple mortgage).

— နံ့, *v.* same.

— ရှင်, *n.* a mortgage where mortgager retains the right of
redemption, or a sale with the right of redemption.

— သေ, *n.* absolute sale or transfer.

— သွပ်, *v.* mortgage in which the land is returnable within a
limited time and the debt is extinguished ; အိမ်ကိုပေါင်တွင်း
ဖြင့်ငွေ ၅၀၀၀ ချေးဝန်ပါ။

ပေါင်မုန့် (from ပေါင်း, to bake), *n.* baked bread. Europeans almost
invariably say မုန့် alone for baker's bread. The true Bur-
mese idiom is ပေါင်မုန့်။

ပေါင်း, 1, *n.* an arched covering or roof over a boat, carriage, or a
palanquin ; ပေါင်းမိုး။

— ကား, *n.* a howda (infrequent) ; မြင်းပေါင်းကား။ ဆင်ပေါင်းကား။

ပေါင်းကုတ်, *n.* a low arched roof such as is used on common boats
 တွေပေါင်းကုတ်, or carts တွင်းပေါင်းကုတ်; any arched covering of
 bamboos or wood.

—ကူး (from ကူး, to cross over) (*pron.* ပေါင်း ဂူး), *n.* an arch of
 brick or stone, ဖတ်ပေါင်းကူး; *comp.* ဖတ်.

—ချပ် (*pron.* ပေါင်းချပ်), *n.* an arched covering of any kind of
 any material, higher than ပေါင်းကုတ်, and implying some rais-
 ed work below it.

ပေါင်း, 2, *n.* useless grass, weeds, shrubs, bushes, &c., springing
 up in an enclosed or cultivated spot.

—ထ, —ပေါက်, *v.* to spring up as such weeds, &c.

—ဖတ်, *n.* the rubbish accumulated in cutting up the said
 weeds, bushes, &c.

—ထိုး, —သင်, *v.* to clear away the said weeds or bushes, &c.

ပေါင်းထရဖူ (*pron.* ပေါင်းထရဖူ), *n.* a crown (worn by kings); ပေါင်း
 ထော်ထရဖူထောင်းထော်မူသည်။

ပေါင်း, 3, *v.* to collect and unite in one, or to be collected and
 united in one, to put on (a turban); ခေါင်းပေါင်းပေါင်းသည်,
 to add; နှော, to keep company, associate; ဖက်သည်။ ပေါ်သည်,
n. a sum total. Der. အပေါင်း။ ကျွန်တော်သားတို့နီးစားအရက်သွားထိုး
 နှင့်ပေါင်းထိုးဖက်စီးသည်, it was because my son associated with
 opium-eaters and drunkards that he was ruined; တသက်ပဲ
 ကံနှင့်အမျှပေါင်းပါသည်, throughout life, for the duration of my
 destiny, will I be united to you.

—ချပ် (*pron.* ပေါင်းချပ်), *n.* a total, a grand total; ပေါင်းချပ်စာ
 ရင်း။

—ထပ်, *n.* a large turban consisting of many folds or involu-
 tions; ခေါင်းပေါင်း ဦးထုပ်။

—ပေါ်, *v.* to keep company, associate [to cohabit]; ပေါင်း
 ပေါ်ရှက်ထင်။ ဦးမိုးနှင့်ဦးလှိုင်နှစ်ပါးဥစ္စာထိုးပေါင်းဖက်ရှာကြံကြံသည်, U Mo
 and U Lu Bein have formed a partnership and are seeking
 to make their fortune.

—သင်း, *v.* [to join in a company, to unite in forming a socie-
 ty]; *see* the parts (infrequent). Der. အပေါင်းအသင်း။

ပေါင်း, 4, *v.* to bake in an oven or by steam, to extract vapour
 by heat in the process of distilling.

—အိုး, —ချောင်, *n.* a pot or vessel of any kind with a perforated
 bottom, used in baking by steam; ပေါင်းအိုး။ ပေါင်းချောင်မှန်အိပ်,
n. a globe and lamp.

—အိုးဖုံး, —ချောင်ဖုံး, *n.* the head or cover of a still,

မောင်းခံ, *v.* to receive vapour in the head of a still, to steam (clothes) in order to whiten them ; အဝတ်ကိုပေါင်းခံ၍ထွေသည့်။

—ခံခိုး, *n.* the lower pot used in baking by steam.

—တင်းကျဉ် (from တင်းဝါး and ကျဉ်, *which see*), *n.* the hollow bamboo in which some kinds of rice are baked.

—ရိ, *n.* an oven.

ပေါင်းကွတ်, *n.* a round summer, or longitudinal timber, sustaining a floor ; *comp.* ရက်မသစ်မရှိသစ်ကြားဝါးပေါင်းကွတ်။ တထိုင်းပေါင်းကွတ်။ မြန်မာပေါင်းကွတ်။

ပေါင်းတီ (*pron.* မောင်းဖီ), *n.* pantaloons [trousers], small clothes.

—သိုင်းကြိုး, *n.* braces, suspenders [ပေါင်းတီသိုင်းကြိုး is equally correct].

ပေါလော, *adv.* buoyantly, floatingly.

—နေ, *v.* to float ; ပေါလောနေသည်။ ပယင်းစစ်ချွင်ရေပေါလောနေသည်, if amber is real, it remains floating on the water ; သူငယ်က လေး ထွေပေါ်က ကျသည့်အခါ ပေါလောနေသည်, when the child fell from the boat, he floated on the water ; ငွေမှောက်သော်လည်း ကျန်းသားထွေမှန်ချွင်ပေါလောနေလိမ့်မည်, though the boat should capsize, yet it will float if it is a real teak one ; ရုံးကျချွင် သင်ဘျားအမှုပေါလောနေပါစေမည်, when we reach the court, I will cause an exposure of your case.

—ပေါ်, *v.* to rise to the surface of the water [expose].

—မျော, *v.* to float down (with a tide or current) ; မွေပေါလောမျော၍သွားပြီ။

ပေါ့, *l.* *v.* to be light, not heavy ; မလေး။ ရေငံကူးချွင် ကိုယ်လက်တတ်ပေါ့သည်, one's body is very light when swimming in salt water ; သည်သူကားပြော တတ်ပေါ့သည်။ မင်းထုပ်ပုံကိုပုံ ထယ်ပေါ့သည်, to be insipid ; အရသာမရှိ, to be light, quick in motion ; လျင်သည်, to be light, worthless ; သည်သူကားပြောတတ်ပေါ့သည် in-efficient [careless] ; ပေါ့တန်သည်, to be slightly deranged ; စိတ်ပေါ့သည့်။ ထွတ်သည်။ Der. အပေါ့, to be feeble [in an extended sense to be flippant in language, referring more to a want of vigour of ideas and sentiments than mere poverty of expression] (ပေါ့ also means to experience a sensation of relief after paroxysms of pain) ; နှာကောင်းရှုလိုချောင်းကိုက်တမိတ်ပေါ့သွားပြီ [ပေါ့ also means to be wanting in dignity, to hold one's self cheap ; အစိုးရကြီးဖြစ်သော်လည်း အပြောအဆိုအနေအထိုင် ထယ်ပေါ့သည်.]

—စပ်စပ်, *see* ပေါ့တိပေါ့တော့။

—ဝေး, —တန် (*pron.* ပေါ့ခန်), *v.* to be light, worthless, inefficient.

ပေါ့ ထိပေါ့ဆော့, —ပေါ့လီးပေါ့လော့, *adv.* in a heedless, unsteady, careless, inefficient manner.

—ပါး, *v.* to be light, quick in motion [active, nimble]; ထတ်ပေါ့ ပါးသည်ထက်မွှေသတ်, a very nimble boxer.

—ချော့ (*pron.* ပေါ့ချော့ or ပေါ့ဆော့), *v.* to be remiss, slack; ငယ်စဉ်အခါ ပညာသင် ပေါ့ချော့သောကြောင့် ကြီးသောအခါ အသက်မွေးကြပ်သည်။

—ထွင်, *v.* to be foolishly jovial, merry.

—ဖျင်း, *v.* to be inefficient and worthless.

ပေါ့, 2, *v.* *affix* (of course), used in closing a sentence (colloquial); ရှိခါပေါ့။ ထွားမပေါ့, often coupled with သား။ အထိ သားပေါ့။ အမြင်သားပေါ့။

ပေါ်, *v.* to appear, come to light [to rise to view], to become divulged as a secret, [to recur to one's memory as something temporarily forgotten].

—ထင်, *v.* to become conspicuous; ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်, openly; ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်ဘိန်းရောင်းသည်။

—ထွက်, *v.* to make an appearance, to be presented to the mind as a plan, scheme; အကြံအစည်ပေါ်ထွက်သည်, to appear as the sun above the horizon.

—ပေါက်, *v.* to come to light (usually said of a crime), to become known; သည်ထားပြုမှုမှာအစအဆုလျှင်ကေ့ပေါ်ပေါက်လိမ့်မည်, if one should get a clue in this dacoity case, it will assuredly come to light.

—လာ, *n.* same.

—ထွင်, *v.* to be bright and showy in colour as a puhso or htamein; အရောင်အဝါပေါ်ထွင်သည် (sometimes ပေါ်ထွင် has the same meaning as ပေါ်ထင်, *e.g.*, in such a phrase as the following ရှေ့ကတို့ဆိုပေါ်ပေါ်ထွင်ထွင်မနေနဲ့ဘူး).

ရိ, 1, *n.* a basket made of woven work, smaller and less substantial than ဖုတ်။ ကြိတ်ထွန်ရိ။ ဂွင်းရိ။ ထန်းလျက်ရိ။

ရိ, 2, *n.* a small piece of wood used in a certain game (ပဆံ); *comp.* ကျား။ မိချင်။ မိသေ။ မိထိုက်။ မိသွား။

ရိ, 3, *n.* the cross pieces that support the deck of a large boat.

—ဝင်း, —ဖြင့်, *v.* to lay the said pieces. [Note.—ရိ does not necessarily imply that the cross-pieces are confined to large boats; ရိ is also applied to the cross bamboos or pieces of timber which hold together rafts. The word is also applicable to the cross-pieces placed on the gun-wales of two boats or canoes lashed together, so as to

make a temporary raft; *e.g.*, မြင်းတူးချဆောင်သော ယင်းစီးခြင်းတို့
ချည်၍ ရင်းအပေါ်ကမြင်းနှင့်ကြမ်းကောင်းစွာခင်းထွင်းလှမ်းနိုင်ရမည်။

ဝိ, 4, *v.* to exceed, be superabundant, whether for better or for worse; *comp.* သာ. Der. အပို။

—ဝေဝေ, *v.*; see the parts.

—မိ, *v.* same as မိ။ မိထိုလည်းမယူချင်တူး။ သေ့သို့လည်းမထူချင်တူး။ သည်
သူ၏သနာ ပိုမောက်ပြောတတ်သည်။ ဧည့်သည်များလာမည်ရှိ မိမိချက်မြတ်
ထမ်းပါဆွီးရယ်, as guests will come, cook an extra quantity
of food, my daughter.

မိတ်, 1 (*pron.* မိတ်), *n.* an abbreviation of မှတ်မိတ်။

—မူ, *v.* to have a protuberant stomach; မိတ်ကြီး, see မီးကြီး။

—မိ, *v.* to be enceinte (vulgar, but in common use).

မိတ်, 2, *n.* a sweep-net, seine; *comp.* ကွန်။ ငါးသထောက်မိတ်။

—ကွတ်, *n.* mesh.

—ချ, *v.* to cast (or set ?) a net.

—ခွန်, *n.* a tax on fish-nets.

—မိတ်ထိုက်, *v.* to catch fish with a closely-meshed net.

—ဆွဲ, *v.* to drag a net.

—ထိုး, *v.* to net, to make a net.

မိတ်, 3, *v.* to hold in the arms, to hug, implying that the person
or thing is taken up in the arms; *comp.* ဖက် and ဖွဲ့, to put
into a fold of the waist-cloth; ခါးမိတ်မှာမိတ်သည်။ အကလေးကို
မိတ်ထားလိုက်ပါ။

—ထုတ်, *v.* to take particular care of, combined with မွေးမြူ or
reduplicated and used adverbially, ကျွန်ုပ်တို့မွေးမြူထုတ်ထောင်ထား
လိုက်ပါ။ ငယ်ကတည်းကမိတ်ထုတ်မွေးမြူထားသည့်သားကြီးမှ အမိကိုကုန်ကုန်
သည်, he, the son whom I have taken care of and nurtured
since infancy, rebels against his mother when he is grown
up; ထုန်းကြီးပြီးညာထမောင်ထွဋ်းကိုမိတ်မိတ်ထုတ်ထောင်ပြန်သည်။

မိတ်, 4, *v.* to punctuate, make stops in writing, to mark off sen-
tences or lines. Der. အပိုက်။ မိတ်မ။ မိတ်သေး။ မိတ်ခတ်သည်။ မိတ်မ
ခံသည့်, to မိတ်သေးထားသည်, to punctuate; သေးထိုးမိတ်ထင်္ကာ။
ငါးထိုးမိတ်ထင်္ကာ။

မိတ်ဝံ, *n.* a species of verse; မိတ်ဝံချတူးမိတ်ဝံထင်္ကာ။

မိတ်ဆ (ဖင်), *n.* the flax-plant.

—ကြိုး, *n.* a flax-rope.

—မြည်, *n.* (flaxen thread).

—ဆွေ, *n.* the skin or fibrous part of the flax-plant.

ပိုက်ဆံ (Beng.), *n.* a pie, pies [three pies = one quarter anna]; (ပိုက်ဆံ) is frequently used with ကြေးငွေ။ ကျွန်ုပ်တို့ပိုက်ဆံကြေးငွေ မရှိ၊ I have no money; (ပိုက်ဆံခတ်, to change silver for copper coin).

ပိုင်, *v.* to own, possess, have a right to; more than ဆိုင်, to have authority over; အမှီးရသည်။ သည်မြင်းကိုတယ်သူပိုင်ပါသည်, who owns this horse? ခင်ဗျားပိုင်မှန်းကျွန်တော်သိရသည့်, I was only just now aware of the fact of your owning it; သည်နယ်ကို တယ်သူပိုင်သည်, who has authority over this territory? ပိုင်ကား မိုးစံ။

— မိုးပိုင်နင်း (*pron.* ပိုင်မိုးပိုင်နင်း), *adv.* assuming the right of using, controlling; ပိုင်မိုးပိုင်နင်းပြုသည်။ ပိုင်မိုးပိုင်နင်းထုပ်သည်။ ကျွန်တော်တို့အသိပိုင်မိုးပိုင်နင်းသာမပြုနှင့်။

— ဆိုင်, *v.* to have collective authority (as two or three being joint partners of property, &c.); ပိုင်ဆိုင် does not necessarily mean to have *collective* authority.

— နတ် (from အနတ်, a collection), *n.* property, what belongs to me; territory, what belongs to a jurisdiction; စီရင်ရ, in colloquial, premises; ပိုင်နတ်ကျူးဖွန်သည်, to trespass upon the premises of another.

— နိုင်, *v.* to have authority over.

— ဝ, *v.* same as ပိုင် (poetical); မိုးပိုင်ဝ [also used in solemn discourse in speaking of the Creator]; ရေမြေပိုင်သတဝသဝင် အရှင်ကေတုမင်းမြတ်, he who rules over land and water, excellent sovereign, lord of the universe.

ပိုင်, 2, *v.* to be soft and very cohesive; *comp.* ဝေး and ဖွယ်။ ဝေးထိုက်သည့်ခရံသီးပိုင်ထိုနေရော့, so sticky a pumpkin as to be soft and very cohesive?

ပိုင်, 3, *n.* a pie, one-twelfth of an anna.

ပိုင်း, *v.* to divide, sever. Der. အပိုင်း။ တပိုင်းထဝ။ ထပိုင်းပြစ်။

— ခြား, *v.* to make a separation between, to draw a dividing line, distinguish, make distinct; *comp.* သားနား။ သည့်ဥစ္စာများ ထိုထိုခွဲရာရှက်ရအောင်ပိုင်းခြားထား, separate these things so that they may not get mixed; စကားကိုပိုင်းခြားပြောပါ။ မြို့အုပ်မင်း ၂ ဦး ထို့နယ်ကို ပိုင်းခြားထုတ်မှတ်ပြီးပြီ, the jurisdictions of the two myoóks have been demarcated.

— ကွက်စာရေး, *n.* a holding recorder in a settlement office.

— ခြေ, *n.* a denominator.

— ဖြတ်, *v.* [to divide by cutting crosswise into two or more pieces]; see the parts; သစ်သီးပိုင်းဖြတ်စားအပ်။ [The Burmese have a curious idea that it is not proper to eat fruit which has been cut crosswise.]

ပိုင်းစေ, *n.* a numerator.

—သတ်မှတ်, *v.* to demarcate.

—ထီးသန့်, *v.* ; see ပိုင်းခြား။

ပိုင်းတန်သည်, *n.* a species of green bulbul, *Phyllornis Hardwickii*, *M.*

ပိုးလုံးပက်လက် (*pron.* ပိုးလုံးပက်လက်), *adv.* open and exposed ; စားစရာများကိုပိုးလုံးပက်လက်ထားသည်။ ပိုးလုံးပက်လက်စပ်သည်။

ပို့, *v.* to convey or conduct (to a person or place), to teach books ; စာပို့သည်, to offer as a good wish or a blessing ; မေတ္တာပို့သည်။ ပို့ထယ်။ ပို့တင်။ သည်သူငယ်ကိုယိုက်ကမ်းသို့ထွေး၍ပို့လိုက်ပါ, take this child by boat to the other bank ; ဦးထုံးကြီးအကလေးများကိုစာပို့နေသည်, U Tõngyi is engaged in teaching children.

—ချ, *v.* same, 2nd def.

—ဆောင်, *v.* same, 1st def. ; not much used in colloquial ; တရားလောင်းသည် နတ်သို့ငါ့ကိုမိမိသာပြည်သို့ ပို့ဆောင်လေ့ဟုဆို၍, and the embryo Buddh said, " daughter of a nat, do thou convey me to the country of Meithtila."

—ဆ, *v.* to carry and present, same as ပို့, 2nd and 3rd def.

ပို့, 2, *v.* to be thrown into or upon, to have earth or any substance thrown into (as a pit), so as to be shallow or nearly filled up [to be silted as a channel (နန်းပို့သံပို့)]. Der. ပို့တွင်း, ချေးပို့, to be choked with earth or rubbish as a well.

ပိုး, *n.* an insect, any small animal without distinguishable bones, the silkworm ; ပိုးကောင်, silk ; [ပိုးမျိုး ၈၀, the eighty different species of worms, which, according to the Burmese, inhabit the body of man.] [The Singhalese affirm there are ၅၀.]

—ကတ္တီပါ, *n.* silk velvet.

—(from ကာ, to ward off), *n.* a sheathing board, so called because used to protect the hull of a vessel from worms, a thin narrow board, but used for any purpose ; ပိုးကာပုဒ်။

—ကောင်, *n.* an insect, the silkworm.

—ကျ, *v.* to be infested with insects, eaten by worms.

—ချ, *v.* to wind off silk or cotton thread from a ချား။

—မြည်, *n.* silk thread.

—စင် (*pron.* ပိုးစင်), *n.* a small flying insect that infests the eyes (the green bug).

—စာ, *n.* a silkworm's food ; ပိုးစာစင်, the mulberry tree.

—စိ, *n.* found in the dung of cattle ; see ပိုးထိ။

မိုးရန်းကြီး (from မြူးရန်းမြူး, *pron.* မြူး); မိုးရန်းကြီး is the written
မိုးရန်းမြူး the colloquial form.

—စောက်ထိုး, *n.* the larva of the mosquito, *M.*

—ဆွန်, *n.* fine silk.

—တိ, *n.* a species of worm very extensile and contractile.

—တီတီး, *v.* to slice in a particular way preparatory to pickling, as mangoes, marian fruit, onions, &c.

—ထိုးထိုး, *n.* a chrysalis, a grub, an insect without any feet, a worm.

—ထောက်, *v.* to perforate (cloth or paper) as an insect [particularly as the cockroach].

—ထ, *v.* arise, exert itself. Der. မှင်းမိုးထူးမိုးထူး

—ထည်, *n.* silk, silk cloth, မိုးထည်; ထိုင်, *v.* to weave in silk; မြည်ထည်ထိုင်

—ထိ, *v.* an euphemism for မြှေ့ထိတ်

—ထိုး, *v.* to be eaten by worms, worm-eaten, bore as an insect.

—ထွေး, *v.* to be worm or weevil eaten as rice, causing the rice to conglomerate, *e.g.*, ဆံမိုးထွေး။ နှမ်းထွေးသည်။ ဆန်သစ်တာထဲတာရှည်ထွောင်ထားလျှင်မိုးထွေးထက်သည်။

—နားသန် (*pron.* မိုးနားသန်), *n.* the coiling centipede; မိုးနားသန်ကောင်။

—ပရန်, *n.* a kind of flying insect (often *pron.* မိုးပထန်).

—ပေါက်, *n.* a hole or perforation made by an insect.

—ပေါက်ပေါက်, *n.* a kind of insect living in water (ငရဲ?)

—မင်းထောင်တာ။ မဲထောင်တာ, *n.* the green and golden beetle [a species of buprestis]. This beetle feeds on the juice of the ဆူးရစ် tree, *Acacia pennata*, common in Upper Burma.

—မြည်မြူး, —ရည်မြူး, *n.*; see မိုးရန်းကြီး။

—မွှား, —ရွှ, *n.* insects in general; မိုးမွှားထိရသန်။

—ရှည်, *v.* to web silk (?)

—ထိုးကောင်, *n.* a milleped, sowbug.

—ထောက်ထင်း, *n.* the larva of the mosquito; ထောက်ထင်းသဖွယ်မိညှဉ်ထွယ်။

—ထောင်း, *n.* an insect like the sand-fly (မြွတ်), but smaller; the bite of this insect causes intense itching and the skin to rise in lumps.

မိုး၊ *v.* to be dead. Der. မျက်နှာမိုးသေ။

—ထပ်, *n.* a cockroach.

မိုး, 2, *v.* to fix or fasten one another for the purpose of strengthening, to bear on the back, နောက်ထပ်သည့်; *comp.* ထမ်း and ရွက်. Der. ချိမိုးထမ်းမိုး and ထပ်မိုး။ ရက်မမခိုင်လို သစ်သားမိုးမိုက်သည့်, as the girder was not strong, he strengthened it by nailing on a piece of wood; ရန်ကုန်မြို့ထာဝတ်ပွဲမှာ ကျွန်တော်ကိုယ် ပေါ်သေ့ခွေကြောင့် မြင်းကို ခဲထပ်မိုးစီးရသည်, in the Rangoon races, being light, I was obliged to ride carrying (*lit.* carrying on my back) leaden weights; သူငယ်ကလေးကိုကြောမိုးလိုက်ပါ, carry this child on your back, please. Formerly, it is said, the Burmese, when speaking of a man girding up his loins, used the term အောက်မိုးကျိတ် instead of ခါးထောင်းကျိတ်။

မိုးမိုးပက်စက် (*pron.* မိုးမိုးပက်စက်), *adv.* recklessly, without consideration and regard to propriety or decency, indecorously; ထထ်ခင်ချွားမိုးမိုးပက်စက်ပြောတတ်သည်, you are in the habit of talking in a very reckless fashion; ပုန်တန်ပြားများထိုမိုးမိုးပက်စက်ထားလို့ ကွဲကုန်ပြီ, owing to your having put the plates down carelessly they are all broken.

ပျ (ကောင်), *n.* a kind of insect destructive to plants, especially to the ပဲလွန်. [In Upper Burma, women who are enceinte are not supposed to gather vegetables of any kind, as it is believed that their doing so attracts this insect to plants.]

ပျက်, *v.* to be ruined, destroyed [to fail, so as to be lost to a cause or party from counteracting causes]; to fall through as a plan or scheme, to be interrupted in doing one's work; (ကျွန်တော်အကြံအစည် အကောင်းသားနှင့် ခင်ဘွားဝင်မွေသည်အတွက် ပျက်သွားသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုမောင်ထင်ဆိုသူက မဟုတ်မမှန်အမိုးရယ်တျှောက်ထားခြင်းကြောင့် အလုပ်အကိုင်ပျက်သည်)။

—ကွက်, *v.* to be disarranged, disturbed, suffer detriment, deterioration, impairment (generally implying that such impairment is due to carelessness or neglect); မျက်ကွက်ထပ်လပ်။

—စီး, —ပြား, *v.* same, 1st def.; မျက်စီးယိုလွင်း [frequently used with reference to women who have been seduced]; မတူနုနုမင်းသားကား မိမိပင်ယောဘာအားနှင့် ပြည့်စုံသူစင်စစ်မှန်လျှင်။ အသက်မရှိသော ကျွန်းထင်းကဲ့သို့ လူလွယ်မြတ် နေထေခြင်းကြောင့် မဟာသမုဒ္ဒရာမှာ မျက်စီးလေသည်။

—ပြွန်း, *v.*; see the parts; မောင်ရွှေပွင့်ဥစ္စာပစ္စည်းမျက်ပြွန်းရုံမကအသက်ဆုံးရလေသည်။

—ပြီ, *v.*; see the parts.

ပျက်ယိုယွင်း, 1st def.

ပျက်, 2, *v.* to be witty, droll, comical, funny, to jest, play the buffoon, to trifle with, play the fool with; ထက်စွဲစောင့်ထွေပျက်လိုက်လှည့်တယ်လို့သည်။

—ချော်, *v.* same; to deride, treat with derision; ပျက်ချော်ချော်နိုင်သည်။ ငါ့ကိုပျက်တီးပျက်ချော်နှင့်လာမပြောပါနှင့်။

—တီးပျက်ချော်, *adv.* in a droll, comical, deriding manner.

—ပြည်, —ပြယ်, —ရယ်, *v.* same, but generally used in some adverbial form; ပျက်ရယ်ပြည်။

ပျက်သိကာ (*pron.* ပျက်သိဂါ), *adv.* a very little; အနည်းငယ် ထင်းပေါ့သည်ဆားပျက်သိကာ ထည့်လိုက်ပါဦး။ [This word is used more in Upper, than in Lower, Burma, and generally with reference to ngapi and salt.]

ပျက်သိသိ, *adv.* deficient in relish, လိုသောအရသာပေါ့သည်နှင့်; example: ထိထင်ရေအမျှပေါ့လိုပျက်သိသိရှိသည်။

ပျင် (so written by the Arakanese); *comp.* ပြင်, *v.* to prepare, put in order, to amend, correct, repair; ပြုပြင်သည်, -- မင်းရေးသည့်စာထဲမှာထက်အမှားများသည့် ပျင်ရေးလိုက်ပါဦး။ ခင်ဘျား လာမည့်သိထင်းကြားထောင့်ကြောင့်။ စားစရာ အသင့်တဲ ပျင်ထား ပါသည်။ မဟာမင်း ကြီးကြံထာမည်ဖြစ်သောကြောင့်။ အောက်အရာရှိများ။ ရာဇဗွတ်ဇရင်များ ဖွဲ့စည်းအသင့်တဲပျင်ထားကြသည်။

—ဆင်, *v.* same, 1st def.; *comp.* ပြုပြင်။

—လျှာ, *v.* same, infrequent (never used in colloquial).

ပျင်ခန်းထင်, *n.* sida hemp.

ပျင်ထောင်ဥ, *see* ဖယ်ထောင်စေး။ [Said to be an article of food in Upper Burma during times of scarcity.]

ပျင်း, *v.* to be lazy, idle, indolent, to be loth, reluctant (to do), averse to; in the latter sense used as a *qual. verb. affix*, *e.g.*, မြင်ပျင်းသည်, to hate to see; ကြားပျင်းသည်, to hate to hear. Der. အပျင်း—(1) ထက်ခင်ဘျားပျင်းသည်လူ့ထာလူဖြစ်နိုင်မည်ထဲ။ (2) မြည်မြို့ထို့ကျွန်ုပ်ထက်သွားပျင်းသည်။ (3) ခင်ဘျားမပြောပါနှင့်။ ခင်ဘျားပြောသည့်စကားကို အတွန်ကြားပျင်းသည်။ (4) ရှေ့နေမောင်ကြွက်မြိုဆင်းရဲသားအပေါ်မှာ အတိုးများစွာထူစားသည်မှာ။ အတွန်ခံပျင်းစရာကောင်းသည်။ [ပျင်း also means to be *ennuyé*, to be dull and uninteresting as one's surroundings; ထည့်မြို့အတွန်ပျင်းစရာကောင်းသည်။]

—မိုးထ (*pron.* ပျင်းမိုးထ) (*see* မိုးထ), *v.* to be very lazy; ထယ်ထည့်လှပျင်းမိုးထသည်မြန်မြန်ထက်ထက်မထင်ဘူး။

—ရီ, *v.* same as ပျင်း, 1st sense; ဤသို့ထော့ ဆင်းရဲကျိပ်ရသောအားချင်းသာကို။ အထက်မှာရနိုင်ပါသောအံ့နည်းဟု။ ဆင်းရဲထခါးချမ်းသာတကွည့်။

ထောက်၌ဖြစ်မြဲပေတာကို။ မထူဝေးမိဘ။ ပျင်းမိခြင်းကို။ အစွဲမြဲ၍ထူညှာထွေ့ပေ၏။

ပျင်းကတိုး, *n.* ironwood, the *Inga xylocarpa*, *M.* The wood of this tree is much used for house-posts.

ပျင်းတေဝိသိ, *n.* a small tree with white flowers and bright red berries, the *Clausena heptaphylla*. [There are two kinds, termed by the Burmese အထည် and အပိုင်း; the leaves of the cultivated kind are eaten with curry; if eaten in large quantities it acts as a gentle purgative.]

ပျင်းမ, *n.* the queen lagerstræmia, *M.*

—ဖြူ, *n.* the white jarool, a timber much used in house-building.

ပျပ်, *v.* to be thick, dense, not rare; မကြည်။—(၁) ယင်းရည်ပျပ်လို သောက်မကောင်း။ (၂) ချေပျပ်လိုထွေ့ဝတ်မအွေးဘူး။ (၃) သစ်ပင်ကလေးများထူထိပ်သည်မှာပျပ်နေရော။

—ခွဲ, *v.*; see the parts; used adverbially; သည်ယူခွဲခွဲပျပ်ပျပ်ပြောထုတ်သည်, as a mealy-mouthed person.

—နပ်, *v.* same; used adverbially (chiefly used with reference to words of abuse; ပျပ်ပျပ်နပ်နပ်ဆဲသည်).

ပျဉ် (ပင်), *n.* a kind of tree (Pali ပင်ကုလ).

ပျဉ်, *v.* to be reduced to a level (ထူညှိထည်း, on the same level) by some modification of the surface, or by being so close and thick as to fill up all interstices; *comp.* ပြား, *n.* a board, plank; ပျဉ်ပြား, a flat surface; used in composition with other words as ကျောက်ပျဉ်။ ပါးပျဉ်။ လက်ဝါးပျဉ်။

—ခင်း, *v.* to lay with boards, as a floor.

—ထရံ, *n.* plank-wallings, tongued and grooved.

—ထောင်, *v.* to cover the side of 'a house, make a partition with boards.

—ပြား, *n.* a board, plank; ခင်ကျားအိမ် ပျဉ်ထောင်ပျဉ်ခင်း အိမ်ထား; [*lit.* one walled and floored with planks].

ပျဉ်း, *v.* to be tough, so as to yield to force without breaking; မဆတ်။ Der. အပျဉ်း; ထားဝယ်ကြိမ်ထယ်ပျဉ်းသည်ရှင်တရက်ရှိက်နှက်လို မကျိုးတည့်ဘူး။ (၂) သည်နှုံးသားထယ်ပျဉ်းသည်။ ထယ်အဝါးရခက်သည်။

—တွဲ, *v.* same, 2nd def. (very rare in colloquial).

ပျံ, *v.* to fly as a bird, as sparks of fire, as rays of light; သည် ရွာကြိတ်ဖျံကျစည်ကားသည့် ဒေသ (ဝတ္ထု) ကြိတ်ပျံကျစည်လတ္တံ့။

—ကပ်ကပ်, *adv.* in a flying, circling manner as a bird.

ပျံ့ထွား (*pron.* ပျံ့ထွား), *n.* a species of swallow, *Hirundo daurica* ;
comp. မိုဏ်းစွေငှက်, the *Hirundo rustica*.

ပျံ့, *v.* to be scattered, spread, diffused, as odour, as rays of light,
 as news, &c. ; ရန်ကုန်မြို့ပေါ်တွင်ဦးအုန်းမိုင်တယ်ဂုဏ်ထိထင်ပျံ့သည်။

— နှံ့, *v.* to be diffused throughout ; မျှနှံ့ကျော်ကြား။ လူချင်းထထောက်
 ထခြားကွဲပြားမျှနှံ့နေကြသည်။

— ပျူး, *v.* to be pleasant in mind, enjoy one's thoughts ; *comp.*
 မျှပျူး။

— ပွား, *v.* [to spread and increase in the sense of prospering ;
 also can be applied to the diffusion of knowledge and to
 exciting the passions, *e.g.*, ကိလေသာပျံ့ပွားစေသည်။] ဝါးဈေး
 ကောင်းကတည်းက ကျွန်တော်ဥစ္စာပစ္စည်းများပွားမျှပွားသည်။

— ရွှင်, *v.* ; see the parts [မျက်နှာမျှရွှင်သည့် usually applied to
 young people].

— လွင့်, *v.* to be scattered, dissipated.

— သင်း, *v.* to be diffused and odoriferous.

ပျာ, *v.* to be in a hurry, bustle (to flurry one's self) ; ဆည့်ထိစွှာ
 မောင်းနှင်ထွန်းမိုင်းရန် မထော်ပါ တတ်ပျာတတ်သည်, it is not advisable
 to depute Maung Shwé Dun, as he is in the habit of flurry-
 ing himself.

— ထီးပျာသာ, *adv.* from above ; ပျာသာပျာသာနှင့်တတ်ကပြေးလာသတည်း။

ပျား, *I*, *n.* a honey bee.

— အုံ (from အုံ, a bulge), *n.* a nest of bees, including the
 honey-comb.

— ချေးခါ (*pron.* ပချေးခါ).

— ခွဲ, *v.* to swarm as bees.

— တံ, *n.* a limb or any other thing to which a swarm adheres
 and attaches the honey-comb ; ပျားခွဲသည့်အတံ။

— ထူ (*pron.* ပထူ), *n.* a hornet [အနာပျားထူအုံလိုက်သည့်, to form as
 a carbuncle].

— ထူငှက်, *n.* the large bee-eater, *M.*

— ပန်းခတ်, *v.* to suck juice from flowers as a bee [also ap-
 plied figuratively to active, or fidgety, persons ; ပျားပန်းခတ်
 ဆလိုနားမနေဘူး].

— ဖွပ်, *v.* to take honey from bees.

— ခွဲ (—ခွဲ) (often *pron.* ပျဲခွဲ), *n.* ထင်ပျား။

— ခွက် (*pron.* ပျဲခွက်), *n.* a drone.

— ရည် (often *pron.* ပျားရေ), *n.* honey.

— ထရှိ (from နွားထရှိ), *n.* a honey-comb.

— သလိ, *n.* young bees.

ပျား သန်, *n.* a small kind of honey-bee (a kind of hornet).

—သထက် (sometimes *pron.* ပျသထက်), *n.* the cells occupied by young bees [eaten in curries by the Burmese after the wax has been extracted].

—သွန် (from သွန်, to be ineffectual), *n.* a deserted, empty honey-comb.

ပျားသက် (နာ) (*pron.* ဝသက်နာ), *n.* a small ulcer formed at each corner of the mouth ; ပျားသက်နာပေါက်သည်။

ပျူငှာ (usually *pron.* ပျူငါ), *n.* courteous behaviour, kind attentions, politeness ; လောကဝတ်။—သူဌေးမောင်ထော်အာ။ လောကဝတ် ပျူငါတတ်ရှိသည့်, Maung Hta A, the merchant, has much winning politeness.

ပျူပျူငှာငှာ (usually *pron.* ပျူပျူငါငါ), *adv.* courteously, engagingly, politely.

ပျောက်, *v.* to disappear ; ကွယ်သည်, to be lost. Der. ပျောက်ကျွန်နာ ရှိကလေးတယ်နှယ်ပျောက်ပါလိမ့်မည်ထဲ။

—ကင်း, *v.* to be free from, as a disease ; ရောဂါပျောက်ကင်းရှိကပြန်ချင်ပါသည်။

—ကော, *v.* to be obliterated, to die out as a race, to be obsolete ; ရှေးစကားထောင်းပျောက်ကောသည်။ ယခုအခါစကားသစ်ထိုးကြသည်။

—ပျက်, —ရှု, *v.* same, 2nd def. ; ထိုးရေစာသေသည့်နောက်။ အရိုးပျောက်ပျက်သည်ထိုင်အောင်။ ရေစာစင်ထွင်နေရစ်သည်, Pho Raza has left a name in history which will remain even until his bones have been destroyed.

—ထွင့်, *v.* to disappear and be blown away, *i.e.*, to vanish from sight, *see* the parts ; သည်ဆေးကိုစားသည့်နေ့ကစ၍ရောဂါအန္တရာယ်ကို ဆည်ပျောက်ထွင့်လှန်ပြီ။

ပျောင်း, *v.* to be limber, pliant, flexible, not stiff, မထောင့် ; *comp.* ပျော့. Der. ပျောင်း။ ဘုံပြားကျောက်စောင်းကြိုဆော်ပျောင်း။ သည်ကမြေသည်ပျော့လိုက်တာပျောင်းထိုးနေချေ။

ပျော့မင်း, *see* ငှက်ပျော့မင်း။

ပျော့ (ပြော့), *v.* to be soft, tender, yielding, lax, မော ; *comp.* ဆီ and နု, to be limber, pliant, flexible, not stiff ; မထောင့်။ ပျောင်းသည် [to be effeminate, to be physically weak, delicate ; “limp” in character] ; ထမင်းစားမဝင်ထိုးခွန်မထပျော့သည်။ (2) တယ်ပျော့တည့်ထူရီးထွားနိုင်မည်မထင်ပါ။

—8 (ပြော့8), *v.* soft and yielding to the touch ; most commonly used adverbially ; ပျော့88။

—မှီပျော့နဲ့ (ပြော့မှီပြော့နဲ့), *adv.* တယ်ပျော့မှီပျော့နဲ့နိုင်သည့်ထူ။ သင်တာကလေးထဲထိုးချာထင်းနိုင်မည်မထင်ပါ။

ပျော့ပျောင်း, *v.* same in both senses (to be supple as the limbs ; မြေလက်ပျော့ပျောင်းသည်); သည်စရာကြီးစာထိုပျော့ပျောင်းအောင်ရေးထင်သည်။

ပျော့ကြောင်း (ပြော့ကြောင်း), *n.* a flute, fluted channel in ornamental work [moulding] ; ဆောင်ထားအသုံး၌တန်။ ပျော့ကြောင်းထိုးထွက်ရှိ။

—ထိုး (ပြော့ထိုး), *v.* to flute.

ပျော်, ၁, *v.* to sleep, be sound asleep ; အိပ်ပျော်သည်။ မွေ့သည် ; *comp.* အိပ်။

—မွေ့, *v.* same.

—မိန်း, *v.* ; see the parts ; ပျော်မိန်းကာကလေးရှိသေးသည်လန်မိန်းသည်, I was only just dozing off when I started and awoke.

ပျော်, ၂, *v.* to enjoy one's self, be pleased, happy ; မွေ့လျော်သည်။ Der. ပျော်၊ ပျော်မှုပျော်ဖွယ်။ မပျော်သည်။ ရှာ။ မသာအုံး (*Prov.*) ; ပျော်ပျော်နေသေး။ 'Those that live happily die hard.'

—ပါး, —ဝိတ်, —မြို့ (applied as a rule to animals), မွေ့ဝှင်, *v.* same (ပျော်ပါး, in the modern acceptation, usually signifies to indulge in sensual pleasures).

—ပွဲ, *n.* an impromptu meal, usually in the open air, a picnic, ပျော်ပွဲစား။ In Upper Burma ပျော်ပွဲခံ, to hold an impromptu theatrical entertainment, is the equivalent of ကြည့်ချင်ပွဲ in Lower Burma. The *pwè* is held in order to test public opinion as to the merits of a dramatic company with a view of future engagement, or otherwise. The company *as a rule* are not remunerated on such an occasion.

မျိုး, *v.* to be young, in the prime of life, neither very young nor old ; applicable to whatever has life. Der. အမျိုး and လူမျိုး ; also applied to trees, *e.g.*, အင်ကြင်းပင်မျိုး၊ နုနယ်မျိုးဖြစ် ၁၅ နှစ်။

—နု, —ထွတ်, *v.* ; see the parts ; အရွယ်အဆင်းမျိုး၊ နုသည်အခါဖြစ်၍။ ရှင်လန်းသောစိတ်ဖြစ်သည်, when youthful, and one's appearance is fresh and tender, one is of cheerful mind.

—ဖြစ် (မျိုးပွင်) [infrequent], ရှင်, *v.* same as မျိုး။ သည်မိန်းမမျိုးထားအိလား, is this woman unmarried or married ? [when the *tauktè* (*tuktoo*) crows, Burmese children are in the habit of calling out မျိုးထားအိလား], they also call out မိန်းထားလေထား။

မျိုး, ၁, *n.* sacred verse, in lines of four syllables, မျိုးကဗျာ (usually setting forth the merits and exertions of a အုရားလောင်း, an embryo Buddh).

—ဝတ်ဝာ (သတ်ဝာ), *n.* same.

မျိုး, ၂, *v.* to retch, heave, make an effort to vomit ; နှစ်ထုံးမျိုးသည်။

မျှအန်, *v.* [to retch and vomit.—S.] ; see the parts.

—တို့တို့, *a.* disposed to vomit ; သည်အဝကိုမြင်ထွင်မျှတို့တို့ဖြစ်နေပြီ။

မျိုး, *v.* to plant, either as seeds or plants, with the intention of transplanting ; *n.* a plant ; မျိုးပင်။

—ခင်း, *n.* a bed of plants [a nursery, a plantation].

—ထောင် (*pron.* as spelt), *v.* same as မျိုး။ စပါးမျိုးထောင်။ ပန်းပင်မျိုးထောင်။ သေးမျိုးထောင်။

ပြ, 1, *n.* (obsolete). Der. မြို့ပြ and next (မြို့ပြပြည်ရွာ).

—အိုး, *n.* a small turret on the wall of a fortification (ထန်ဆောင်းပြအိုး။ မြို့ရိုးမြို့တာ), see ပွင့်။

—ထင်း, *n.* a road which leads to a turret, any road which terminates at a particular spot [a cross-street.—S.].

ပြ, 2, *v.* to show (in various ways) ; ညွှန်သည်။ ညွှန်းသည်—(1) ကျွန်တော်ကို ထင်းတဆိတ် ပြလိုက်ပါ။ (2) ခင်ဘုရား ထာရုကိုဆို ဒုစရိုက်ထွင့်ထွင် ဆုရားပြပါလိမ့်မည်, equivalent to the English expression of a person receiving a judgment from Heaven.

—ညွှန်, *v.* to point out.—S.

—ညွှန်း, *v.* ; see the parts.

—ဆ, *v.* to show in the way of instruction ; ဦးမောင်, ကျွန်တော်ကို ငယ်စဉ်ကပြသသွန်သင်သည့်ဆရာပါ။

ပြန်, 1, *v.* to glance, as a ray of light (infrequent). Der. ဖျှင်ပြန် and မြိုးပြန်။ ဖျှင်ပြန်။

ပြန်, 2 (ပျက်), *v.* to add to, put into, as a very little into a larger mass ; less than စွက် ; one kind of ထောင်း။ ပြက်ထောင်းခြင်းပင်။ ကိုးလိုက်ဦးအံ့။ သည်ဝါးမိအံ့တုံနည်းသေးသည်။ ထပ်ပြက်လိုက်ပါဦး။

ပြကတေ (Sans.), *n.* nature ; ပကတိ, သဘော, used in colloquial (ordinarily by men of education) ; less frequent than ပကတိ။ မထာဓနက္ခမင်းသည်။ မှူးမတ်ပရိယတ်တို့နှင့်စကားပြောဟောခြင်းငှါ နေထောင်မှုသောအခါမှ။ အထိုတော်အလျောက်။ ပြကတေသောသွားခြင်းဖြင့်။ ရွှေဂူဝယ်ဝင်လာသော ချင်သွေးကဲ့သို့။ တည်ကြည်ချစ်ခြင်းနှင့်။ စုံညီစွာ လျှောင်းထောင်ဦးမှ။ မင်းသိမ်းရှိရာ။ နန်းမသောင်သို့။ တက်ကြွထောင်မှုလေ၏, " Prince Mahazanekka having spoken with the nobles and " the audience of his own accord, feeling wearied, ascend- " ed from the porch to the principal room of the palace, " where the princess was, with a natural gait of resolution " and boldness like the king of the lions entering the " golden cave."

ပြက္ခဒိန် (မြေဒိန်), *n.* an astrological scheme which forms the basis of subsequent calculations, an almanac ; ပြက္ခဒိန်အုပ်၊ ပြက္ခဒိန်ကြည့်၊ မြေဒိန်ထုတ်၊ ပြက္ခဒိန်ထွဋ်။

မြက်မြက်, *adv.* clearly, conspicuously ; မြက်မြက်ကွက်ကွက်။မြက်မြက်ထင်ထင်—(၁) ခရီးသမ်းမဝတ်။ခပ်သိမ်းလှန်သောခြေရာအပေါင်းတို့တွင်။ ဆင်၏ခြေရာသည်သာလျှင်ထင်ထင်မြက်မြက်ထင်သကဲ့သို့, like as amongst all the foot-marks on the high road, those of the elephant are conspicuous ; (၂) ခင်းထပ်သည့်နေရာမြက်မြက်ထင်ထင်တကွက်မရှိ။

မြင်, *n.* ; *see* အပြင်, the outside, what is beside.

—ထရံ, *n.* walling, tongued and grooved (P.W.D.)

—ပသူ (*pron.* ပြင်ဗသူ), *n.* an outside person, one not included (အတွင်းသူ).

—မိုး, *n.* the outside, that part which lies without or ပြင်မိုးထိုင်နေသည့်လူထပ်သူပါ။

—ဆဝေါ, *n.* the last of the five places of sitting in the royal presence ; *see* နေရာ။ ငါးသွယ်အတွင်းဆဝေါ။

ပြင်း, *v.* to be violent ; ထန်သည်, in conjunction with other verbs, appears to have the meaning of very, exceedingly [to be ardent or strong as an alcoholic liquor, scent, tobacco [to be virulent as a poison, အဆိပ်ပြင်း], &c. ; to be loud in sound ; အသံပြင်းသည်—(၁) သည့်သူ ဒေါသ အင်မတန်ပြင်းသည်။ (၂) သည်အရက်တယ်မြင်းသည်များများသောက်လျှင်မူးလိမ့်မည်။ (၃) ခပ်ပြင်းပြင်း၍သည့်ထန်နုရည်တယ်မူးသည်။

—ထန်, —ပြ, *v.* same ; လေပြင်းထန်စွာ လာသော ကြောင့်။ ထွေသင်္ဘောတို့သည်များစွာပျက်စီးကုန်သည်။

ပြစ် (ပစ်), *v.* to throw, cast, throw away, reject ; စွန့်သည်, to throw at, shoot ; ယိုခွေးကိုခွံနှင့်ပစ်လိုက်ပါ။

—ခတ်, *v.* last def. ; မောင်ထိုးသေနတ်နှင့်ပြစ်ခတ်လိုသေးသည်။

—စင်, *n.* commonly written ပစ္စင်, *which see.*

—စလက်ခတ်, *adv.* neglectfully, carelessly, without regard ; စာအုပ်ထေပြစ်စလက်ခတ်မှထားပါနှင့်။ရက်ပြတ်ကုန်လိမ့်မည်။

—ထား, *v.* to throw aside (for a time), to forsake, abandon ; မောင်တွန်းမိန်းမပြစ်ထားသည်မှာကြာလှပြီ။

—မှား, *v.* to sin against, to transgress ; ထွန်ကျူးသည် ; ကျေးဇူးရှင်ကိုပြစ်မှားလျှင်မိမိထက်ပြစ်မှားသလောက်နီးနီးအပြစ်ကြီးသည်။

—ထိုက်, *v.* same as ပြစ်, 1st and 2nd def.

ပြင်, *2, v.* to weave grass (for roofing), make it into a flat piece by doubling and tying on a stick ; သက်ကယ်မြစ်သည်။ *Der.* ကပ်ပြင်, စားပြင်, ဆီးပြင်, သက်ကယ်ပြင် [သက်ကယ်ထပြင်သွင်းလိုက်ပါဦး]။

ပြည်, *1, n.* a country [ထဆက်ပတ်ထုံးပြည်နှင့်အပ်, transportation for life].

—မိုး, *n.* an hereditary chief.

—လူးပြည်ပြောင်, *n.* thieves, dacoits, robbers.

ဖြည့်တန်ဆာ (*pron.* ဖြည့်တဏှာ), *n.* a courtesan, harlot ; မိန်းမပေါ့။
မိန်းမရွှင်ပါသည်။

—တန်ဆာမ, *n.* the same.—S.

—ထဲရေး, *n.* the internal affairs ; ဖြည့်ရေး။ထိုင်းရေး။

—ထောင်, *n.* same as ဖြည့် ; used in phrases of enumeration only, as တဖြည့်ထောင်, နှစ်ဖြည့်ထောင်, ထယ်နှစ်ဖြည့်ထောင်, ဖြည့်ထောင်မင်း။

—ဖိုးချကွယ်သထိုကွယ်, *v.* to make an unqualified denial ; this expression is said to owe its origin to the Burmese marionette stage, *i.e.*, to the time the curtain falls and screens everything from view.

—ရေးထိုင်းရေး, *n.* the affairs of a country or kingdom.

—ရှင်မင်းကြီး (*pron.* ဖြည့်ရှင်မင်းကြီး), *n.* the sovereign of a country.

—ကျွေးမြည်ဖွား, *n.* minor criminals such as petty thieves, &c.

ဖြည့်, 2, *n.* a measure of capacity equal to four tsalès (ဝလယ်) or one-sixteenth part of a tin (တင်း) ; before capital numerals, အဖြည့်, as အဖြည့်နှစ်ဆယ်၊အဖြည့်သုံးဆယ်, &c.

4 ဝလယ် make 1 ဖြည့်, marked (°) as င်။

2 ဖြည့် „ 1 ဝရွယ်။

2 ဝရွယ် „ 1 မိတ်, marked (°) as င်။

2 မိတ် „ 1 ခွဲ။

4 မိတ်, 2 ခွဲ, or 16 ဖြည့် make 1 tin, marked (င) as င်။

ဖြည့်, 3, *n.* pus.

—အောင်း, *v.* to be pent up as pus in a sluggish or slowly developing abscess (အိုင်းနာ) or boil (အနာမိင်း)။

—ရုတ်ဖးယောင်း, *n.* drawing ointment.

—ထည့်, *v.* to suppurate as a boil or sore [ဖြည့်ထည့် is also used in colloquial].

—ပေါက်, *v.* to burst as a boil or abscess.

—ဖို့, *v.* to re-gather as a boil.

—မှည့်, *v.* to come to a head as a boil.

ဖြည့်, 4, *v.* ; see ဖြတ်, to jest with ; ခင်ဗျား ကျွန်တော်ကို မဖြည့်ပါနှင့်, please do not jest with me, sir.

ဖြည့်, *v.* to be full. Der. ဖြည့်။

—ရုံ, *v.* to be possessed of, replete with, to be complete, accomplished, fulfilled ; ဦးညွန့် ဥစ္စာအင်ခွင်နှင့် ဖြည့်စုံသောသူဖြစ်ပေသည်။ (၁) သည်သစ်မင်အောက်အလက်နှင့်တယ်ပြည့်စုံသည်။

—မွင်း (*pron.* ဖြည့်, mwūn), *v.* same (infrequent).

ပြည့်ဝ, *v.* to be full of, have an abundance of ; less applicable ;
ကျွန်တော်မဝယ်နိုင်ပါ။ ဥစ္စာပြည့်ဝသော သူမဟုတ်ပါ။ သဘော ပြည့်ဝသူ, a
man of ripe and wise understanding and experience.

ပြဋ္ဌာန်းကော, *n.* ; see ပိန်းကော။

ပြဋ္ဌာန်း (Pali ပဋ္ဌာနံ), *v.* to decide, settle, establish ; ထုံးဖြတ်သည်။

—ချွတ်, *n.* an official resolution.

ဖြတ်, *v.* to be cut in two, to be cut, to be cut off, ended, to
cease, stop [to snap in two], break off [to be broken as
the skin, စဲသည်], to be decided. Der. ဖြတ်။ The word ဖြတ် is
much used in boat and horse racing when speaking of a
horse getting clean away from another ; မြင်းထမ်း [an ab-
brev. of ထိုထမ်းထရ] ထောက်ဖြတ်ကျန်ရစ်သည် [ကျွတ် is used in
boat-racing] ; ကျောက်ကြီး ဖြတ်သွားပြီ။ လှေမျှောသွားလိမ့်မည်, the
hawser has snapped, the boat will drift.

—ကင်း, *v.* to be severed in connection, to be divorced as
husband and wife, to be broken off as friendship ; ဦးဖြူနှင့်
ဦးခောင်က ထေးရှေးကကဲ့သို့မဟုတ်။ မေတ္တာပြတ်ကင်းနေကြသည်။

—စဲ, *v.* to cease, stop, to be divorced as husband and wife.

—ထောင်းဖြတ်ထောင်း, *adv.* by intervals of action and repose,
by fits and starts ; မိုမ်းဖြတ်တောင်းဖြတ်တောင်း ရှာသည်။

—ဖြတ်စား, *v.* to smack the lips in eating ; ခပ်ချွေးဖြတ်ဖြတ်မစား
နှင့်ထယ်ရိုင်းပါသည်။

—ခွဲစား, *n.* an appraiser of uncoined money ; *comp.* အထံကိုင်။

—ထပ်, *v.* to be discontinued for want of further supply ; ကျွန်
တော်မိမိတစ်ဦးကြေးဖြတ်သင်သောကြောင့်။ ထိထပ်မြို့သို့ဝယ်ရန်မထွက်နိုင်ကြ
ရှာပါ။

—ထုတ်ခပ်, *adv.* on the point of being severed.

—သတ်, *v.* to be cut or rent to pieces, spoilt.

—သား, *v.* to be distinct, clear (in speech).

ပြတင်း (*pron.* ပဒင်း), *n.* a window-shutter ; ပြတင်းရွက်။ ပြတင်းမြို့။ ရွှေ
ရည်အရာရှိ။

—ပေါက်, *n.* the opening or aperture of a window.

—မှန်အိမ်ကွက်, *n.* a window-sash.

—ရောင် (—ယောင်), *n.* a false window.

—ရွက်, *n.* a window-shutter ; ပြတင်းပိတ်။

ပြတန်း, see ပိတန်း, *n.* a canopy.

ပြထား (*pron.* and frequently written ပဒါး), *n.* quicksilver ; ထုထား
ပြထားသောဆေးဝါး။ ထံသေတပြည်ဝသည်။

—ဆား, *n.* oxymuriate of mercury, corrosive sublimate.

ပြထားသော၊ *n.* calomel.

—ထိန်း၊ *v.* to overlay glass with quicksilver ; မှန်ကိုပြထားထိန်းသည်။

ပြတို၊ *n.* a spittoon, ထွေးအင်၊ ထွေးခံ (obsolete) [a term said to be extant in the reign of ခုတ္တပေါင်မင်းကြီး၊ first king of Prome].

ပြန်၊ ၁၊ *n.* a pran, a measure of time equal to ten karas (ခရာ) [a term used in astrological calculations].

ပြန်၊ ၂၊ *v.* to return, to repeat, do again, ထပ်သည်။ [as an abbrev. form of ပြန်ကြား၊ to reply to a letter, ဝပြန်သည်။ ဝပြန်]၊ to do in return, တုံ့သည်။ ထွန်သည် ; to repeat, rehearse (a lesson), to interpret, translate, ကောင်းပြန် သည်။ အ နတ်ပြန်သည် ; to die (clerical) ; ထွန်းကြိုးပြန်ထောင်သည်၊ to recover (*intrans.*) from fainting, to refine, purify, rectify by redistillation or sublimation, ဝါးထပြန်။ ကျောက်ထပြန် ; ထေ့ ပြန်ထောက်နိုင်သည်၊ *qual. verb. affix*, again ; *adv.* back, backwards ; used in composition, *e.g.*, နောက်ပြန်။ ပြောင်းပြန်။ ထက်ပြန်။ မင်းအမေအင်မတန်နာနေသည်။ ဆိပ်ထိပြန် မြန်ပြန်ပါ ; အစိုးရမင်းတို့မြန်မာစာပြန်ရသည် ; နာရီထဝက်ထောက်မျှောပြီးမှ ပြန်သတိရသည်။

—ကြား၊ *v.* to communicate information, to relate, report (respectfully) ; ၎င်းအကြောင်းပြန်ကြားရန်အခွင့်မရှိ။ ခင်ဗျားထံပြီးသား ဖြစ်ပါသည်။

—ဝ၊ *n.* a written reply.

—စောင်း (pron. ပြန်စောင်း)၊ *adv.* sidewise, as in looking back ; တို့ကဝေါပေဒယ်တို့ကပြန်စောင်းမှမကြည့်ဘူး။ မင်းထိုကပြန်စောင်းမှမကြည့်ချင်ဘူး။

—ဆို၊ *v.* to interpret, translate.

—တန်း (pron. ပြန်တန်း)၊ *n.* a royal edict made public for universal observance ; အမိန့်ထောင်ပြန်တန်း၊ an official gazette.

—ပြော၊ *v.* to relate, narrate, repeat (an account).

—ထာ၊ *v.* to come.

—ထွန်၊ *v.* to do in return, do back again [retaliate] ; *comp.* ထွန်ပြန်။ ငါ့ထိုပြန်ထွန်မပြောနှင့်။ ပြောလျှင်ကောင်းသည်။

—ထွာ၊ *v.* to go back.

ပြန့်၊ *v.* to be expanded as the open hand or as a mat when unrolled, to be spread out as grain, sand, &c., to be level, have an even surface ; ညီညာသည်။ ညီညွတ်သည် ; *comp.* ပြား။

—ကျယ်၊ မြန့်ကျယ်၊ *v.* (to be widely extended) ; see the parts ; often *pron.* မြေပြင်ပြန့်ကျယ်သည်။ ရေပြင်ပြန့်ကျယ်သည်။

—ပျူ၊ *v.* to be a level, agreeable surface ; ထည်အရပ်ပြေ နေရာထိုင်ရာထယ်ကောင်းသည်။ ပြန့်ပြန့်ပျူ၊ ပျူ၊ ရှိသည်။ [also applied to the mind being in a happy, contented state, *e.g.*, စိတ်ပြန့်ပြန့်ပျူ၊ ပျူ၊ ရှိ။]

ပြန့်ပြော (*pron.* ပြန့်ပြော), *v.* to be uniformly and plentifully supplied ; ပြန့်ပြောပြောသာယာသည်။

ပြင်, *v.* to be low, squat, flat and broad in comparison with the height ; *comp.* နိမ့်, to be in a low, stooping, crouching posture ; ဝပ်သည်။ သည်ထူပြင်ပြင်ကလေး။

—ဝပ်, —ဝပ်, *v.* same, 2nd def.

—ဝပ်, *v.* to be habitually fixed in a humble posture ; used only as an adverb in a reduplicated form.

—ဝပ်ကြီး, *adv.* indisposed to move ; ပြင်ဝပ်ကြီးထိုင်မနေနှင့်မြန်မြန်ထပါ။

ပြန့်, *v.* to spread out, distribute throughout, according to some rule ; သည်ပုကန်ထဲမှာ ဟင်းရထည့်ထားနှင့် (ပုကန်) နှစ်လုံးမှာ ပြန့်ထည့်ထားထိုင်ပါ။

—မျှ, *v.* same ; ၁၀၀မှာ ၃၀ပြန့်မျှထွက်တိုက်ထွက်ထောင်စီကလေး။

—မျှလူ, *v.* to take an average.

ပြတ်, 1, *v.* to waste (*intrans.*), become weak, less vivid or pungent, as odour, flavour, colour, heat, affection ; အားလျော့သည်, figuratively (to become feeble as a plan or scheme ; အကြံပြတ်သည်) အချစ်ပြတ်သည်။ မေတ္တာပြတ်သည်။ အနံ့ပြတ်သည်။ မြင်းပန်များလေသည်။ နှင်းပန်များပြတ်သည်။ ခင်ဗျားမိန်းမ အရင်ကထက်မေတ္တာမပြတ်ပါ။ အရင်ကနှင့်အတူတူပါ။

ပြတ်, 2 (from ပြ and ရယ်, to show and laugh), *v.* to jest with, put to the blush, as young persons of different sexes, to make indelicate allusions ; ကလေးသားနှင့်ဝပ်ဝပ်ကြည့်စားသည် ; *comp.* ပျက်ချော် and ပျက်ရယ်။

ပြယုတ်, *n.* in Pali *grammar* an illustration, exemplification.

ပြယိုးထား, *adv.* glitteringly, dazzlingly, with a variety of colours (infrequent) ; နီလာ၊ ဂေါ်မတ်၊ ဥဏ္ဍပရား၊ ပြယိုးထားထလေ။

ပြထန် (Pali ပါသာဒေ, ပါသာဒ), *n.* a graduated turret surmounting the roof of palaces, distinguished kyaungs, royal boats, &c. (ကရိတ်ဘေဘင်ထေင်)။

—ဦးဖြည်း (*commonly written* ဦးဖြည်း, *pron.* ဦးဖြည်း), *n.* the same shaven-headed, i.e., not rising to a point [ပြထန်ဦးဖြည်းနှင့် သင်္ကြယ်စေ, in contradistinction to ပြထန်ရှည်စိတ်နှင့်သင်္ကြယ်စေ]။

ပြထန်နာ, *n.* a question that forms a subject for discussion ; *comp.* ပုစ္ဆာ။ ပြထန်နာဖြေ—ပြထန်နာမေး။

ပြထန်ခါး, *n.* a term applied to two unlucky days in the month ?

—ထွတ်, *v.* to be obscured as the moon on one of these days ?

—ထန်း, *v.* to begin to wax as the moon on one of these days ?

—ခေ, *n.* one of the two unlucky days in the month ?

ပြာသီးရက်, *n.* one of the two unlucky days in the month. [According to some ပြာသီးဆန်း means when the unlucky days are in the ascendant, and ပြာသီးကွက် the reverse.]

ပြာ, 1, *n.* ashes.

—အိုး, *n.* a kind of crucible (ဒိုက်) made of ashes.

—ထား, *n.* potash, pearl-ash, saleratus.

—ဆားနီ, *n.* soda.

ပြာ, 2, *v.* to be blue. Der: ဆပြာ။

—အောင်, *adv.* intensive to ဆင်းရဲ။

—နောက်နောင်, *adj.* being of a dull blue colour; နှင်းနှင်း။

ပြာ, 3, *v.* to be dim as the eyes from weakness or old age; more than မှန်, but less than မှဲ and ဆိ။

ပြာ, 4, *v.* to toss up, as rice when cleaning it with a shallow, flat-bottomed basket (ပိကော) ဆန်ပြာ။

ပြာတာ, *n.* a peon, မင်းထောင် (a term sometimes applied to a police constable), a Court peon.

ပြာသာကွက် (*pron.* ပြာသာကွက်), *n.* an ornamental excavation in architecture, as if designed to be the bed of a looking-glass; ပျဉ်ထောင်ပြာသာကွက်ပွတ်ထေးပွတ်ခြင်းတည်း။

ပြာထို, *n.* Pyatho, the tenth month in the year, nearly answering to January [said to be derived from an ancient superstition that it was unlucky to throw away the ashes of fires (ပြာ) during this month. Hence they were “stored up”; (ထို, *v.* to “store up”); ခြေထိုထက်ထိုလပြာထို]။

ပြား, 1, *v.* to be flat, level, not spherical, မထိုး; *comp.* ပြန့်. Der. ဆပြား။

—ချပ်, *v.* to be flat and thin; usually used in the adverbial form.

—တားတား, *adv.* somewhat flat, flattish.

—ထိုက် (*pron.* ပြားထိုက်), *adv.* flatwise.

ဗြိစ္ဆာ (ဗြိစ္ဆာ, Pali), *n.* a scorpion, the eighth sign of the zodiac; ဗြိစ္ဆာခွင်၊ ဗြိစ္ဆာစန်း။ ဗြိစ္ဆာရာသီ။ ဗြိစ္ဆာရာသီနှင့်နှိုယှဉ်သော ထန်သောင်မုန်းလ။ ဗြိစ္ဆာရာသီတသောင်မုန်းလကြက္ကိကာနက္ခတ်မုန်းလတည်း။

ဗြိစ္ဆာ (Pali ပေထော), *n.* a pyeit-ta, a kind of being inferior to man, inhabiting one of the four states of suffering (ဆပါတ်), including many varieties; *comp.* ထန္တေ and ဖတ်, applied colloquially to the lower orders of the brute creation, as insects, worms, &c. “The pré-tas (ဗြိစ္ဆာ) inhabit the Lókán-tarika naraka, လောကန္တရက်နရက; in appearance they are “extremely attenuated, like a dry-leaf. There are some

"prétas that haunt the places near which they had formerly lived as men; they are also found in the suburbs of cities, and in places where four ways meet" (လင်းလင်းဆိုင်). "The inhabitants of the Lókántarika naraka are préatas. Their bodies are 12 miles long, and they have very large nails. On the top of the head there is a mouth about the size of a needle's eye (အင်္ဂုလိမာန်ဝှက်). In the world there is a préta birth called Nijhámatanhá. The bodies of these préatas always burn. They continually wander about, never remaining in any one place a longer period than the snapping of a finger (လက်ဖြတ်ကွက်). They live thus an entire kalpa (ကမ္ဘာ); they never receive food or water, and weep without intermission. All beings, except the Bódhisats (ဗောဓိသတ်), receive this birth at some period or other of their existence. The préatas may receive food and drink from their relatives, who can further benefit them by performing acts of merit in their name, such as the giving of food, alms-bowls, &c. to the priests, but there are many préatas who have so much demerit (အကုသိုလ်) that they cannot in this way be assisted; still, though the act be of no benefit to the préatas, it is to the person who performs it. The préatas derive no benefit from the weeping and lamentation of their relatives, and it is no advantage to them when their merits are proclaimed." —M.B.

ဖြိုးမြက် (*pron.* ဖြိုးမြက်), *n.* a kind of grass.

ဖြိုး, *v.* to be idle, vain, unsubstantial; chiefly applied to persons and language; သည်သူ့ဖြိုးကား။ တယ်အရာ၌ဖြိုးမြောက်အောင်ကြံ့ခိုင်မည်မထင်။

—ဖြိုး, *v.* same.

—သောင်း, *v.* very rare in colloquial, but sometimes found in poetical compositions.

ပြီ (Pali, a bull), *n.* Taurus, the second sign of the zodiac; ပြီသွင်, ပြီသစန်း, ပြီသရာသီ, ပြီသ, ပြီသရာသီနှင့် ဂြိုဟ်သော ကဆုန် ၆သားခန့်ကွက်မွန်းတည့်သည်။

ပြီ, ၁, *v.* to be accurate, exact; chiefly applied to speaking and writing [this word is also applied to paintings and drawings which are true to life]; စကားပြီသည်။ သည်ဆရာကားရေးတယ်ပြီသည်။

—ပျင် (—မြင်) (*pron.* ပြီမြင်), —ပျင်, *v.* same; ပြီပျင် is used by the better educated; ပြီပျင်ကွက်ကွက်မနွှပ်ချက်သည်။ ပြီပျင်ပျင်ယောင်နှုတ်လက်ဆောင်နှင့်, —သူမြန်မာစကားပြောလျှင်။ တယ်အပ်ပြီသည်။

ဖြ, 2, *verb. affix* denoting the past, sometimes the future (ဝေးဖြ သူး။ ဝေးဖြသူး), changed into ဖြး when followed by another assertive *affix* (see Grammar), e.g., သွားဖြထမ်းဝေးဖြဖြထား။ သွားဖြးသည့်နောက်။

ဖြဖြ (*pron.* ဝိဝိ in colloquial), *adv.* at all (in a negative sentence), အထွင်း, as ဖြဖြမရှိ, *there is none at all*; ဖြဖြမတတ်ပါ, he is not at all skilful. Frequently followed by သား, e.g., ဖြဖြသားမတတ်ပါ။ သိထင်းဖြဖြသားကြော။

ဖြး, 1, *v.* to be done, finished, completed, accomplished, to be proof against (a weapon or a blow), ထားဖြး, ဒုတ်ဖြး, ထုံဖြး, ဝေ့နတ်ဖြး။ —ဆရာမောင်သိရှိ ထားဖြးသည့်အကြောင်းအင်္ဂါစိတ်များကအယူမရှိကြပါ။ အဖြးဆေး, *n.* medicine to cause invulnerability.

—ချော, *v.* to be settled and smoothed over as a difficulty (အမှုအထွန်ထရာဖြးချောသွားစေချင်ပါသည်)။

—ငြိမ်း, *v.* to be settled as a difficulty, litigation, a quarrel; ဦးမောင်ကထေးအမှုထောင်ထောင်နှင့်ငြိမ်းငြိမ်းမည်လက္ခဏာမရှိ။

—ဝိး, *v.* same as ဖြး။

—ဖြတ် (*pron.* ဖြးဖြတ်), *v.* to be finished as any kind of labour or business [ဖြးဖြတ်ထွက်ရန်အကြောင်းရှိသည်။]

—ဖြေ, *v.* similar meaning to ဖြးငြိမ်း။

ဖြး, 2, *verb. affix*; see under ဖြး။

ပြ, 1, *v.* to do, perform; ကျင့်သည်။ မူသည်, to act like, assume the character of; မူသည်ပြပုံမူပုံထင်သည်။ Der. အပြ။ဘာပြဆို, interrogative, why? ကွန်ထေင်မှကုန်ထောင် ပြမှနုပါမည်။ [ပြ in the sense of “to do,” “to perform,” is being gradually supplanted by ထင်]။

—ကျင့်, *v.* same, 1st def. [to commit as a good or bad action; usually, however, used with reference to the latter]; ကွန်ထေင်မျိုး ၎င်းအမှု ပြကျင့်ဖြစ်ပွားသည့် အရပ်သွားရောက်ကြည့်ရှု စုံထောက်ပါသည်။

—ဝေး, *v.* to bewitch, inflict mischief upon by witchcraft; *comp.* ဝေးဝေး။ [The difference between ပြဝေး and ဝေးဝေး seems to be that the former means to be bewitched by human beings (such as witches), and the latter by superhuman agency (such as ghosts, nats, and the spirits of persons who have met with violent or unnatural deaths).]

—ဂု (*pron.* ပြဂု), *v.* to take care of, minister to the benefit of (to cherish)။

—မျှင် (*pron.* ပြမြင်) (—မြင်) (from မှင်, to amend), *v.* to amend, correct, repair, put in order; *comp.* မျှင်ဆင်။

—မူ, *v.* same as ပြ, 1st def.

မြေထုတ်, *v.* to operate, act upon ; ကျွန်တော်အပေါ်တွင်သည်သူအကြောင်းမဲ့အမှုပြုထုတ်သည်။

မြ, 2, *n.* a species of mangrove producing tannic acid, *M.*

မြတ်, 1 (*pron.* မြတ်), *n.* roughness, unevenness of surface, as of a rough skin, or a rough rock, (or coarsely woven paper), or silken garments.

—ထ, *v.* to be rough, grating ; more than ကြမ်း။

—ရှင်ထ, *v.* same ; မင်းကြောမှာမြတ်ချည်းကဲ့။

မြတ်, 2, *v.* to boil (*trans.*), hence ထမြတ်စာ (*pron.* ထမြတ်စာ), a small quantity, enough for one meal ; ကြက်ဥ ၂ လုံးကိုမြတ်ထိုက်ပါ, boil two eggs, please.

—ဆေး, *n.* an apozem, medicinal decoction ; ချက်ဆေး။

—ဖြော, *v.* to parboil, *e.g.*, as the leaves of the ရွေးတောက် and ဘူး creepers.

မြတ်, 3, *v.* to be unloosed by the severing or detaching of some connected part ; applied to things joined lengthwise, *e.g.*, အဆစ်မြတ်သည်။ [to be put out of its socket as a bone] ; applied also to the discontinuance of a race ; အမျိုးမြတ်သည်။ [သီပေါမင်းထပ်တင်မင်းသား အမျိုးကိုဖြတ်ဖြတ်ဖြန်း ကွပ်ညှတ်ထောင်မှုသည်]။ မီးရထားတွဲဖြတ်ကျန် ရစ်သည့် နောက်။ အရှိုနှံ့လိုက် မြေးလာ ဆေးသည်။ အထုတ်မြတ်သည်, *v.* to be thrown out of employment ; မြတ်ဖြန်း, to be extinct as a race.

—မြတ်စင်, *v.* to be all dead.

မြတ္တိ *n.* a vice ; some pronounce this word မြတ္တိ။ ရွှေကိုမြတ္တိနှင့်ထိုက်ထသည်။

မြတ်မြတ်မြတ်မြတ် (*pron.* မြတ်မြတ်မြတ်မြတ်), an abbreviation of ပရုဏ်ပရုဏ် reduplicated, but less frequently used than the latter. မြတ်မြတ် (*pron.* မြတ်မြတ်), *adv.* with a light dashing sound, as of things falling in water.

—မြည်, *v.* to make such a sound ; သစ်သီးများရေထဲကြွေကျသည့်အခါ မြတ်မြတ်မြည်သွားသည်။

မြန်း, *v.* to be worn away, exhausted, spent (as property) ; ပေါ်ထမနေတော့မင်းကို ပြုသော ဒဏ်သည်။ မိမိတို့ပြန်လာသဖြင့်စည်းစိမ်ထည်းမြန်း။ အထက်ထည်းဆုံးရှိချေသည်။

—တီး (*pron.* မြန်းတီး), *v.* same.

မြန်းမြင်း (*pron.* မြန်းမြင်း), an abbreviation of ပရန်းပရင်း, but less frequently used than the latter ; အိမ်ပေါ်တို့လူများမြန်းမြင်းမြန်းမြင်းထက်သာတို့အိပ်မပျော်နိုင်။

မြန်းမြန်း (*pron.* မြန်းမြန်း), *adv.* expressive of the sound which it imitates.

—မြင်းမြင်း, *adv.* same, see မြင်းမြင်း (*pron.* မြင်းမြင်း), နှင့်သကွသည်။

မြီ, *v.* to assemble, crowd together.

—ထိုက်, *v.* to follow in a crowd ; ထွေးကားမှာထူထောင်(ဒေ)မြီ နေထိုင်ဆင်းဝရာမရှိ။ (2) မြီမြီမထိုက်ကြပါနှင့်။

မြီမြီ, *adv.* smilingly ; ခပ်မြီမြီခပ်မြီမြီရယ်သည်။

မြီး, *v.* to smile.

—ချိုချို, *adv.* in a sweet smiling manner ; မျက်နှာမြီးချိုချိုနှင့်။

—စေ့စေ့, *adv.* in a smiling manner, with lips nearly closed, and only slightly exposing the teeth.

—ဖြဲဖြဲ, *adv.* grinningly.

မြ, 1, *v.* to project a little (from an aperture, as from a window), to peep from an aperture, to project as the tusks of an elephant or wild boar, or as the tusk of a horse ; ခပ်ထူးထူးရှောက်သွားသည့်အခါ။ ကျွန်တော်သွီးထော်ပြတင်းပေါက်ကမြကြည့်သည်ကိုမမြင်ထား။ (2) ထိုင်းမျှားကြီး၍လေပြင်းသည့်အခါပင်လယ်ဝဲရှိမြတောင်မြေပုံပါ။ (3) သည်ဆင်ကလေးအစွယ် (အမြင်ဖက်သို့) မြူကာကလေးရှိပါသေးသည်။

မြ, 2, *n.* a species of reed, *M.*

မြီး, 1, *v.* to protuberate as the eyes ; မျက်စိမြီးသည်။ မျက်ဆံမြီးသည်။ မျက်ထုံးမြီးသည်။

—ထူးပြောင်တောင် (*pron.* မြီးထူးပြောင်ဒေါင်), *adv.* staringly without discerning, as from illness or fright ; မြီးထူးပြောင်ထောင်နှင့်ထယ်စွဲနေသည့်သူ။

မြီး, 2, *v.* to be a couplet, နှစ်ထုံးမြီး [to be double-barrelled, as a gun], a triplet (ထုံးထုံးမြီး) or more ; *comp.* အခွာ—ထရားခံ ၂ ယောက်ထမြီး၊ ၃ယောက်ထမြီး ချင်ထားသည်။ သစ်သီး ၂ထုံးမြီး၊ ၃ထုံးမြီး သီးသည်။ သားသွီး ၂ယောက်မြီးမွေးသည် (vulgar).

မြေ, 1, *v.* to be unloosed, untied (as a knot), to be smoothed or removed (as a protuberance or knob, အသစ်ပြေးအမျက်ပြေသည် ; to be appeased as the mind (စိတ်ပြေ), or settled as an annoying business (အမှုပြေ), to be liquidated as a debt (ကြေးပြေ), to be smooth, agreeable, pleasant, to be of a soft, pleasing colour. Der. ဖြေ [also used in an adverbial form with verbs denoting sweetness and acidity of flavour, *e.g.*, ခပ်ပြေပြေချိုသည်၊ မြင်းကြီးပြေထိုက် ထွက်သွားသည်။ (2) သည်ဝါးထုံးအသစ်ပြေအောင်ထားနှင့် ပြေထိုက်ပါ (3) ခပ်ထူးမွေးထပ်ခင် မကြာမှီစိတ်ပြေမည် ထကွကာရှိသည်။ (4) အမှု ပြေအောင်ကြပါ။ ထို့မတတ် ကျွန်တော်များစွာ ငွေထုန်ရလိမ့်မည်။ (5) သည်တောင်အခြေပြေထိုက် အတက်ရထွယ်သည် (6) သည်တောင်ပြေပြေရုံးထက်သည်။

- ဖြေချော, —ဖြပ်, *v.* to be smooth, agreeable, pleasant ; ချောမောသည်, to be polished as language ; ဦးရှိနွှစ်ကားဖြော့ထွင်တယ်ဖြေပြန်သည်။
ဝေနာထက်ရစကား။ဖြေပြန်သောစကား။
- စာ, *n.* a certificate of settlement, discharge, acquittal, &c. [a receipt], ပြေစာထက်မှတ်။
- ဖြင်း, —ဝ, —ပျောက်, —ရှိ, —ရှင်း, —လည်, *v.* to be done away, removed, put to rest ; (ဖြေလည်, to be liquidated, as a debt) ; သူ့ကြေးကိုဆပ်၍ဖြေသည်ပါပြီ။
- ဖြေး, *v.* to move faster than the natural pace, to run, flee (မိုးရာထိုက်ဖြေးသည်, to elope).
- ရန်, *v.* to run, leap.
- ထွား, *v.* to run with a leaping motion.
- ဖြီး (ဖြီ), *v.* to gape, expand, flare, be bell-mouthed ; နှုတ်ခမ်းဖြီးဝပ်ဖြီး။
- ထန် (ဖြီထန်), *see* the parts ; အသားအရေဖြီထန်လှန်ဖြီ။ ပုကန်များဖြီရုံမကထန်ထောင်နေသေးသည်။
- ဖြော, 1, *v.* to say, speak, tell ; ဆိုသည်။
- စဆိုစ, *n.* ability of speech.
- ဆို, —ဝ, *v.* same.
- ရည်ဆိုစ (*pron.* ရေး), *see* ပြောစဆိုစ။ (*pron.* ပြောစဆိုစ).
- ထော, *v.* to make known by means of formal discourse ; *see* the parts ; တရားဓမ္မပြောထောဆိုမသည်။ —မပြောလိုထွင်မဆီ။မဝေးထိုထွင်မရှိ။
- ဖြော, 2, *v.* to be much, abundant ; seldom used alone ; ကျွင်ဖြော [ကျွတ်ဖြော] ထူဖြော။ပြန့်ဖြော။ဝင်းဖြော။
- ပြောက်, *v.* to be speckled, spotted with spots ; smaller than အကွက် as a beast ; [နွားပြောက် (*pron.* နွားပြောက်, but as frequently *pron.* နပြောက်။နွားထိုးပြောက်), as a bullock speckled from birth ; နွားဝါစေ့ပြောက်, speckled when full grown] ; *comp.* ညှင်းပြောက် and ဝါးစေ့ပြောက်။
- ကျား, *v.* to be speckled and marked with different colours ; ပြောက်တိပြောက်ကျား။ပုဆိုးပြောက်ကျား။မြင်းပြောက်ကျား။
- ပြောင်, *n.* a kind of buffalo, a bison (a gaur, *M.*).
- ပြောင်, 2, *v.* to be bright, shining, as polished metal (polished leather) ; *comp.* ထောက်, ထိန်, ထူန်း, ကြေးထင်ပန်းကိုပြောင်အောင်မွတ်ထိုက်ပါ။ (2) ခါးပတ်ဝတ္ထာများပြောင်ပြောင်ထက်ထက်ရှိ။ အမွန်အရောင်မိန့်၍ညစ်မေးသည်။
- ထက်, same.

ဖြောင်, 3, *v.* to be unfeeling (to be shameless, to be brazen-faced, မျက်နှာဖြောင်ထိုက်), have no regard to the feelings of another; one kind of မိန်းကား, to speak and act without regard to the feelings of another as a stage player or buffoon. Der. လှဲဖြောင် (to joke, to be droll, comical in behaviour); သည်သူ ထက်မျက်နှာဖြောင်သည်။ အရှက်အကြောက် အလွန်နည်းသည်။ (2) ထယ်ဖြောင်သံညွှတ်လူ။

—ချော်, *v.* same, 2nd def.; ပြောင်ချော်ချော် ပြောတတ်သည်။ ပြောင်စို ပြောင်ချော်နိုင်သည်။

—မိမိ, —ထက်ထက်, —ထောင်ထောင်, *adv.* from same, 1st def.; also unfeelingly under insults and injuries (comically, jokingly).

—ဖြတ်ဖြတ်, *adv.* in the way of bold, reckless jesting.

ဖြောင်း, 1, *n.* a kind of grain (a species of millet of the genus *holcus*, *M.*); နှံစားဖြောင်း။ ပြောင်းခြေမ်။ (jowar).

—ခင်း, *n.* a millet-field; ပြောင်းခင်းကျွတ်, the time when the millet harvest is gathered, *i.e.*, November or December; ပြောင်းခင်းကျွတ်, ထွန်းဦးကိုသင်းပေးပါမည်။

—စာ, *n.* a kind of grass, *M.*

—ဆန်, *n.* jowari.

—ဖူး, *n.* Indian-corn.

—ဖူးဖက်, *n.* the leaves of the Indian-corn plant used for enveloping the tobacco and chips of tobacco stalk of Burmese cheroots (ဆေးပေါ့ဖိမ်); the best kind is known as ထောပတ်; cheroots of this kind are not smoked at Mandalay, being considered outlandish.

—ထည်ကောက် (*usually pron.* ပြောင်းထက်ကောက်), *n.* broom-corn (the stalk of this plant is said to be nearly as succulent and sweet as sugarcane).

ဖြောင်း, 2, *n.* a tube used for blowing or projecting; *comp.* ပြွန်; ထေနတ်ဖြောင်း, *n.* a gun barrel; ပြောင်းကောက်, a blow-pipe made of brass or iron used by goldsmiths; ပြောင်းမှုတ်, to blow with a blow-pipe or with a tube as when shooting birds; မီးဖြောင်း, *n.* a (bamboo) blow-pipe.

ပြောင်း, 3, *v.* to change place, remove; နေရာပြောင်း, to change one thing for another; when *combined with* အကျင့်၊ မိတ်၊ သဘော, and such like, to change conduct, disposition, &c.; provincial,—modern, but gaining ground; မိတ်ပြောင်းသည်။ (ကောပြောင်းသည်) ဘဝတပါးသို့ပြောင်းသွားထေပြီးသော်၊ ဥပုသေခရပ်ကထာဝရ ဟောင်းကိုကောင်းမွန်သဖြူလှစေ။

ပြောင်းပြန် (*pron.* ပြောင်းပြန်), — ပြီးပြောင်းပြန် (*pron.* ပြောင်းပြီးပြောင်းပြန်), *adv.* one end for the other or upside down (*fig.* contrariwise); ကျွန်ုပ်ကပြောရမည်ကိုမင်းကပြောင်းပြန်မပြောပါနှင့်။

— ရွှေ, *v.* (to move, to change one's residence; *see* the parts.

— ထဲ (—ထဲ), *v.* same as ပြောင်း (especially 3rd def., to be converted); ကျွန်ုပ်တို့မှာ နေရင်းရွာတွင် အကြံအစည် မထည့်သေ့သေ့ကြောင့် ခြားရွာသို့ပြောင်းထဲနေရသည်။

— ထွဲ (—ထွဲ), *v.* to transfer one's self; *see* the parts.

ပြေ (ပျော်), *v.* to be quite ripe, very soft; more than ပြေ့။ ငါးထီးကုန်းပေါ်တင်ထားလျှင်ပြေကျသွားသည်။ (2) ငှက်ပျောသီးအမှည့်ကုန်ထိုပြေနေသည်။ (3) ဘုရားမှာမီးလောင်ရာ။ နောက်တစ်ချက်သည့်ရှုပြေကျသည်။

ပြို, *v.* to break down, (*intrans.*) fall to pieces, come to ruin (to give way as a building, bank, or wall); သတိထားနော်။ ကမ်းပါးပြိုကျလျှင် မြင်ထဲကျသွားလိမ့်မည်။ (2) စွယ်တော်မြတ်အစုံသည် နိဗ္ဗာန်ရောင်မှ ရွှေထောင်ကြီးပြိုသကဲ့သို့ ပြတ်ထိုက်နန်း၍ ဖုန်းဖုန်းပြေသို့ကျလေ၏။

• — ထဲ (—ထဲ), *v.* same.

မြှိုက်မြှိုက် or တမြှိုက်မြှိုက် (*pron.* မြှိုက်မြှိုက် or တမြှိုက်မြှိုက်), *adv.* profusely as perspiration or tears; မြွေးတမြှိုက်မြှိုက်ကျသည်။ မျက်ရည်တမြှိုက်မြှိုက်ကျအောင်မိသည်။

မြှင်, *v.* to put together side by side by way of comparison; ရှုမြှို, to compare; နှိုင်းနှိုင်း, to engage together in rivalry; နှင်ဆောင်မြှင်ဆင်, a house with two parallel roofs, or an M roof; ခပ်ထူးခြင်းသံခွာနှင့် ကျွန်ုပ်တို့မြင်းပိန်မကလေးမြင်းကြီး။ (2) ရှုထီးရှုနန်းကို သော်တည်းပေးအပ်မည်လော။ စင်ပွဲသော်တည်းမြှင်ဆင်မည်လော။

— ဆိုင်, *v.* to meet face to face, to meet in rivalry or contest, to race; တရားမြှင်ဆိုင်သည်။ မီးမြှင်ဆိုင်သည်။

— ဖက် (—ထက်), *v.* to match, to set one person or thing against another; မြှင်ဖက် တဖက် မတူကြကူး။ မြှင်ဖက် မရှိ, to be peerless, a nonpareil (*der einziger*), အတူမရှိ။

— ထွဲ (—ထွဲ), *v.*; *see* the parts; ရထားမှာမြင်း ၂ မီးမြှင်ထွဲကသည်။ (2) သံမြှင်ထွဲ၍သံမြင်းဆိုကြသည်။

— နှိုင်း, *v.* same as မြှင်, 1st and 2nd def.

မြှိုင်း, *v.* to be uniformly full, abundant, well furnished, whether in regard to size or number; အနီးပင်တေထိက်သည်မှာ မြှိုင်းနေချော့ထည်အထိုးကြီးအထက်ကြီးသေ့သေ့ကြောင့်အကြောအမှီးမြှိုင်းမြှိုင်းတသည်။

— မြိုင်း, *v.* same as မြှိုင်း; used adverbially. [In writings frequently written မြိုင်းရမြိုင်း]; ဥပမာပန်းမှန်မြိုင်းရမြိုင်းထွသည်။

မြိုး, *v.* to shine (obsolete).

—မြက်, *v.* to glitter, ရှိရက် ; commonly reduplicated ; မြိုးမြိုးမြက် (*pron.* မြိုးမြိုး) မြက်။ သည်ပိန်တောက်ထိုက်သည်မှာမြိုးမြက်ဆိုနေချေ။

—မြောင်, *v.* to glare ; used adverbially ; အရောင်မှိုးမြိုးမြောင်မြောင်, to be brilliant in colour, glossy ; အရောင်ထွက်သည်။ မြတ်စွာဘုရားမြိုးမြိုးမြက်ရိုးရိုးရက် တစ်နက်သော ရောင်ဖြည့် ထော်ထိုက်သည်အရပ် ခွပ်မျက်နှာထို့ထွတ်တော်မူကုန်၏။

ပွ, *v.* to rise up soft, be puffy, swell (as rice in water) ; အသား။

—ထောင်းထောင်း (*pron.* ပွအောင်းအောင်း)။

—တတ, *adv.* swellingly, puffingly.

—ဖေါင်းဖေါင်း, *adv.* in an inflated, bloated manner ; အသားအရေ ပွဖောင်းဖောင်းရှိသည်။

—ရောင်းရောင်း, same as ပွဖေါင်းဖေါင်း။

ပွက် (as a noun, *pron.* ပွက်), *v.* to boil up and break, as boiling liquid (ဆူ), or as water in a river over rocks or shoals ; (ငါးပွက်သည်, to rise in the water as fish) ; to boil up and break as water, ပွက်ပွက်ထွပ် ; [ပွက်ခဲသွေးအန်ဆိုသေချပါစေရဲ့, an imprecation used when trying to convince another. Also used figuratively, e.g., သည်နေရာကန္တော့ပွက်ထထိပ်မင်း]။

ပွင့်, *v.* to expand, open, be opened, to blossom. Der. ပွင့် and အပွင့် (to become manifest as a Buddha) ; ဘုရားပွင့်တော်မူသည်။ ပွင့်ပွင့်ကြီးပြောသည်။ မျက်နှာပွင့်သည်, to be a favourite with people in general (popular), but especially with the fair sex ; often used in a bad sense ; သည်နှင်းဆီပန်းမျှားပွင့်ဘို့နည်းနည်းလိုသည် (၂) ယိုးတိုးထားထားမပြောပါနှင့်။ ပွင့်ပွင့်ကြီး (*pron.* ပွင့်ပွင့်မြိုး) ပြောပါ။

—လင်း, *v.* to be open, clear, conspicuous ; တံခါးကိုပွင့်လင်းအောင် ပွင့်ထားလိုက်ပါ။ သည်အမှုပွင့်လင်းအောင်ဖြေလိုပါ။

—လန်း, *v.* same (မျက်နှာပွင့်လန်းသည်, to be of a happy, blithesome countenance).

ပွတ်, ၁, *n.* a turner's lathe.

—ကြိုး, *n.* the band of a lathe.

—ဝဲ, *v.* to turn in a lathe.

—ခံပွတ်ကျော (sometimes written and *pron.* ပွတ်ခံပွတ်ကျော) ?

—ချမ်း (—ခြမ်း), *n.* the half of a baluster divided lengthwise, see ပြဿာက္ခက။

—ချေး, —ဝ, *n.* the chips made in turning.

—ဖူး, *n.* a bore used for a gimlet ; လက်ပွတ်ဖူး။

ပွတ်ဆောင်, —တွင်းရူး, *n.* [one of the supports of a turning lathe],
see ပွတ်ရူး။

—တံ, *n.* a churn stick.

—တိုင်, *n.* one of the supports of a turning lathe ; *see* the parts.

—တုံး, *n.* a baluster.

—တုံးလက်ရင်း, *n.* a balustrade.

—သမား, *n.* a turner ; ဆင်စွယ်ပွတ်ခံကောင်းသည်။

ပွတ်, *v.* to rub ; ထိုက်, *v.* to grind in a mill ; ကြိတ်, to churn by turning a churn stick (ပွတ်ခံ) ; *hence* ရွှေပွတ်ရူး၊ ငွေပွတ်ရူး, gold and silver collected by hard earning ; ပွတ်ဖျက်, to delete, သေနတ်ပြောင်းသံချေးစေ(ခေ)ထိုပြောင်အောင်ပွတ်ထိုက်ပါ။

—ထိုက်, *v.* to rub against (in passing) [to polish, burnish] ; မင်းငါ့ထိုက်ထိုက်ပုခုံးပွတ်ထိုက်ထွေးသထဲ။ (2) ဆည်ငွေလင်ပန်းကျိပ်ထိုက်ရမည်။

ပွန်း, *v.* to be rubbed off, worn away by friction, abraded.

—တီး, *v.* same (ပွန်းတီးပေါင်းပေါ်)။

—တီးတီး, *adv.* intimately ; ခြေကိုဆန့်ပွန်းထိုက် စပ်တပ်တင်ရှိသည်။ (2) ဆည်သူပွန်းတီးလိမ္မော်ရှိသည်။

ပွာ, *v.* to have a wide mouth, a large aperture (အခေါင်းပွာ) ; ထက်စကားပွာသတ္တိလူ။

ပွား, *v.* to grow, increase in number or size ; ထိုး။—။သားသွီးပွားထေထမင်းအိုးကြီးလေ။ (2) မကောင်းမှုပြုလျှင်အထူးထိုက်ပွားသည်။

—စီး, —ထိုး, —မျှား, *v.* same ; မထွေမတူနှင့်အကြောင်းပါကတည်းကပွားစီးသည့်ဥစ္စာတထောင်ခန့်ရှိပြီ။

ပွေ, *v.* to be confused ; ရှုပ်လူပွေ, *n.* a mischievous person : တယ်ခင်ထူးပွေသည်လူ။ (2) အမှုမျှားပွေနေရော။ [to make mischief, to intrigue].

—ရှုပ်, *v.* to be intermixed and confused, to be intricate, as a matter by intrigue or evil purpose.

—ထီ, *v.* to contrive something new or curious [or to be something new and curious], to deceive in a greater or less degree ; used in either a good or bad sense ; ဆည်သူဌေးအထူးအဆောင်ပွေပွေထီထီများသည်။

ပွေ, *v.* to support on one or both arms ; ကောက်ထိုင်းတပွေ, an armful of paddy sheaves ; ထင်းတပွေ, an armful of fagots ; ထင်းရွက်တပွေ, an armful of vegetables.

—ချီ, *v.* (to embrace by taking up in the arms), *see* the parts ; ထိုက်ထော်မြတ်အဆောင်းကို၊ နှာမောင်းနှင့်ပွေချီထိုက်ချင်းရှိ၍၊ ထို၍ ဆွဲ၍ မပွေတတ်ပြီ ခပြီသမိုင်း၊ အသည်းဆိုင်ကို၊ ဖြတ်ချိုင်ရွှမ်းလွန်း၊ ရန်ပုံရွှမ်းပွန်းသ

ကုသိုလ်။ အထွန်ဆွေးပူကြကွဲထောင်မှုထွန်ကျူကျူသံဒိုင်း။ ထောင်စိုင်းကို။ ထပြိုင်
နက်ထည်း။ ပဲ့ထင်ကျည်းစေထွက်။ ထည်း။ ခြံထောင်မှုသတည်း။

ပွေ့ပိုင်, *v.* to support with one arm and clasp with the other ;
အကထေးထိုးပွေ့ထားလိုက်ပါ။

ပွေ့, 1, *n.* the bamboo rat, a species of mole.

—ရန့်, *n.* the heap of earth scratched out of the said animal's
hole ; [ရံ is also used as a verb, *e.g.*, မြေကြီးထဲပွေ့ရန့်နေသည်။]

ပွေ့, 2, *n.* ring-worm ; မိုဗ်းထောင်က, ပွေ့ပေါင်က။

—ဝရပတ်, —နတ်, —ဖြူ, *n.* varieties of the same ; မိုဗ်း။

—ပွဲ, —ပေါက်, *v.* to have ring-worm.

—ထင်, *v.* to remove or cause ring-worm to disappear with
some medicinal preparation.

ပွေ့လိင်း, *n.* senna.

ပွဲထွက် (*pron.* ပွဲထွတ်), *n.* the product of a certain winged insect
[the dammer bee, *M.*] deposited in the hollow of trees.

ပွဲ (ပွဲ), 1, *n.* food prepared and placed for eating ; စားပွဲ, a place
of eating, a table, eating-board ; စားပွဲ, a feast, a festival or
entertainment of any kind [originally probably a religious
festival, as the Singhalese poya], a public entertainment ;
ထောင်, a place of melting silver or making money, a
custom-house for receiving transit duties, a broker's pre-
mises.

—အုပ်, *n.* an overseer or manager of a festival, a government
inspector of silver ; ပွဲချုပ်။

—ကထောင်, *n.* the wife of a broker.

—ကျ, *v.* to meet with the approval (as actors) of the audi-
ence at a dramatic performance, as when pleased with the
sallies of wit, &c., of the ထူဖက်။ (ထင်ပွဲကျ, to “bring down
the house”).

—ခ, *n.* a broker's commission.

—ခံ, *v.* to take part in a festival, keep a festival.

—ချင်းပြီး, *adv.* instantaneously, immediately ; ပွဲချင်းပြီးသေသည်။

—ငတ်, *v.* to have a craving to see a dramatic performance
owing to long abstention ; (ပွဲညောင်း, to be *ennuyé* with
having frequently seen such performances).

—ငှား, *v.* to engage a dramatic troupe (either a ရုပ်သေး or a
ဇာတ်ပွဲ).

—စားရန် (*pron.* ပွဲစရန်), *n.* a sum of money paid in advance to
a dramatic troupe to secure their future services.

- ပွဲဝား, *n.* a dealer in uncoined money, a petty factor, a broker, sirkar ; ပွဲကတေဒ်, the wife of a broker.
- ဆိပ်, *n.* a broker's landing-place or ghaut.
- တေဒ်ကဲ, *n.* a king's cook ; ဝားတေဒ်ကဲ။
- တေဒ်တည်, *v.* to partake of food as a king ; ပွဲသေင်ထိုင်။ ပွဲတေဒ်ထိုး။
- ဇွေ, *v.* to be ascertained and approved in an assembly, and hence to be ascertained and approved in any way. [In ordinary parlance it would seem to mean to have been tried and proved in any trial of skill, in time of danger, &c. ; ပွဲဇွေတူးသည့်သူ, a man who has been tried and found equal to the emergency.] May also be used in a bad sense, as when speaking of a person hardened in wickedness.
- ထိန်း, *v.* to keep order at a pwè.
- ပြတ်, *v.* to appraise as a broker.
- ရိ, *n.* a place of melting silver ; ငွေမှုတ်ရိ။
- ပွဲ, *v.* to indulge in sociable, festive conversation.
- မိန့်, an abbrev. of ပွဲစာမိန့်, *n.* a written permit to hold a pwè.
- ရုံ, *n.* a booth in which a dramatic performance is held, a broker's shed ; ပွဲတဲ။
- ထန်, *v.* to be alarmed by some extraneous disturbance, as an audience when witnessing a dramatic performance.
- ထုပ်, *v.* to make a festival.
- ဝင်, *v.* to commence holding a festival ; ထပ်နေပွဲဝင်သတဲ။ [ပွဲမဝင်တူးသည့်မြင်း, a horse which has never been raced ; also said of human beings, when it has a similar meaning to ပွဲဇွေ, in the sense of having been tried and approved in any trial of skill, &c.]
- ဆိပ်, *v.* to close a dramatic performance.
- ပွဲ (ပွဲ), ၁, *v.* to be past the season, as of blossoming or bearing fruit ; ထိုးထိုး။ နှင်းပွဲသည်။ ခုတ်ပွဲသည်။ သစ်သီးပွဲသည်။
- မြတ်, ၁, *v.* to utter ; never used in colloquial ; မြတ်။
- မြတ်, ၂, *see* ပွတ်။ ခေမြတ်မြတ်ထွက်သည်။
- မြတ်, ၁, *n.* a squirt, syringe, pump, any instrument which throws out water with force ; (*frequently pron.* ပွတ် and sometimes မြတ်)။
- ထံ, *n.* a piston ; မြတ်ထိုးထံ။

မြွတ်မြွတ်, *adv.* squirtingly, as water ejected from a syringe ; *applied to speech*, rapidly, fluently (in a chattering manner) ; ဝေဝေမြွတ်မြွတ်မြောသည်။

မြွတ်, 2, *v.* to grow in clusters ; not used assertively, as မြွတ်၍နေ, to cluster, be collected in a cluster [to throng together as persons]—(1) သည်သရက်ပင်သီးလိုက်သည်မှာ မြွတ်နေရော။ (2) ကျွန်တော်မြွတ်မြွတ်ထေသီးနေအောင်ထွက်သည်။ (3) အိမ်တံခါးဝမှာလူတွေ မြွတ်နေသည်။

မြွန်, 1, *n.* a tube for conveying anything that flows ; *comp.* မြောင်း, a conduit, aqueduct, pipe, tap, spout, &c. ; မြွန်ထိုင်, *n.* a hydrant, *hence* ရေမြွန်။ ရေထိုင်မြွန်နှင့်ထုတ်ယူသည်။ ရန်ကုန်မြို့ သားများ အားလုံးကုန်။ ကုန်ထိုင်ကန်ကြီးကရေကုန်မြွန်နှင့်ထွက်၍သောက်သည်။

—ကောက်, *n.* a syphon ; ရေခိုးမြွန်။

—ထံ, *n.* same as မြွန်။

မြွန်, 2 (မွန်), *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ကြေ, ကျင် ထည်။ ကျွမ်း, လေ့လာ, scarcely used but in ကြေမြွန်။

မြွန်းတီး (မွန်းတီး) (*pron.* မွန်းတီး), *a.* to be familiar with, intimately acquainted ; used adverbially ; *see* မွန်းတီး။ မြွန်း is orthographically correct.

မြွင်း, *v.* to mix together, commingle ; နှောရော, to be lost, commonly at sea in a ship or boat.

—နှော, *v.* same, 1st def. (most common).

—ရှက်, *v.* same, 1st def. ; ကြာမြို့, ကြာမြို့လယ်ကရွန်းတို့သည်ထည်း။ မြွင်း ရှက်၍ထချက်ထည်းပိုးထွင်းကုန်၏။

—ထိပ် (*pron.* မြွင်းထိပ်), *v.* to mix up together (မြွင်းထိပ်ထား။ ထောင်း ထဲမှာမြွင်းထိပ်ထားသည်)။

မြေ, *n.* a pipe, fife, flute ; now called ခုထွေ။ မြေ is to be found in writings ; မြေထပ်သောသူ။

—စုံ, *n.* an organ.

၁ (ပဉ္စိးထုတ်)

(The twenty-second consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of labials.)

ပအောင်ပင်, *n.* a kind of tree, the fruit of which is edible and the wood used in building, *M.*

ပတ်, 1 (ဘတ်), *n.* a leaf, considered as an article of use ; *comp.* အရွက်။

—ကထော့, *n.* a funnel made of leaves ; ပတ်ပိင်းကထော့ ဆိုသည်။ ကထော့ထိုးသည်။ (used as a flower-holder or improvised as a drinking-cup).

—ကြော, *n.* the main or middle rib of a leaf, midrib.

ဖက်ကြောကဆေး, *n.* the small ribs of a leaf.

—ခွက်, *n.* a dish made of leaves. (In use before plates of European manufacture were introduced into the country); ဖက်ခွက်ထိုးသည်။

—ခွက်နာ, *n.* a species of ulcer.

—ဆံ (from ဆံ, the hair of the head), *n.* the part of thatching leaf which is doubled and pinned over the ဖက်ဆံ။

—ဆံထိုး, —ဆံရှည်, ဆံထူ, —ဆံပါး, *see* the parts; *comp.* ဖက်ဆံထိုး, ဖက်ဆံရှည်။

—ဗွာ, *n.* the foot-stalk of a leaf, a petiole.

—ဆံ, *n.* the stick over which the leaves (ဖက်ဆံ) are doubled and pinned for thatching; ဒနိတ်။

—ဆံထိုး, —ဖက်ဆံရှည်; *see* the parts.

—ထိုး, *v.* to prepare leaves for thatching by doubling and pinning them over a stick, to dry leaves for making cheroots by thrusting them between two hot substances.

—ခွက်, *n.* same as ဖက်။

—ရှည်, *v.* to engage in rivalry.

ဖက်, 2 (written ဘက် by the best scholars), *v.* to embrace, hug, without taking up in the arms; *comp.* ခိုက် and ပွေ့, to form corresponding parts in union, to match, to unite, associate; not used singly; ပေါင်းပေါင်းဖက်, hence အဖက်။ ဖက်မရှိ, matchless, incomparable, *see* ဖြိုင်ဖက်မရှိ။ ဖက်မပြောနှင့်—(၁) ကျွန်ုပ် သားငယ်။ ကျွန်ုပ်၏မြင်သည့်အခါဖက်မရှိပါသည်, my little son, when he saw me, hugged me and cried; (၂) အခုကတည်းကတော့ ဖက်မသောက်တော့ဘူးလို့ သစ္စာထားသည်, I have made a vow that I will not drink intoxicating liquor even though I should have to take it with medicine (ဆန္ဒမက်)။

—ရူးချေထောင်း, *adv.* conjointly, in partnership, in fellowship.

—ဝတ်, *v.* to act in concert or partnership by associating in any business; ပေါင်းဖက် [to abet an offence]; ပြီးဆွဲနှင့် ပြီးဆွဲပြီးကုန်ဖက်စစ်ဆေးဝတ်ကြသည်, U Nyun and U Po U have entered into partnership and are trading.

—ထည့်, *v.* to associate with in some business or mission, *e.g.*, နေ့ရက်ကြန့်ကြာတိမ်းရှောင်ထွက်ထွားမရှိစေရ။ မိအောင်ငယ်တို့ကို တင်းတင်း ဖြီးထွင်း။ တင်းခရီးထုံ၍ အောင်လူထက် (ဖက်) ထည့်မိအပ်ထိုက်မည်အကြောင်း။

—ပဲ့, *v.* to be spoilt, as a set of crockery, ornaments, &c., by loss or breakage of one of the set.

—ခိုက်, —ဖြိုင်, *v.*; *see* the parts.

ဖက်ယမ်း, *v.* to embrace, hug ; ဖက်ယမ်း၍ နမ်းသည်။ ဖက်ယမ်း ထည်းသည်။

—ထဲတဝင်, *adv.* embracingly [in writings often written ဖက်ထဲတကင် as in the following extract from Zanecca ; နန်းထွိုမြန်မည့်အကြောင်းကိုအသွယ်သွယ်အပြားပြားများစွာအောပရိယာယ်ဖြင့်ချန်ချန်မင်မင်ဖက်ထဲတကင်။ ဖျားယောင်းတောင်းပန်လျက်]။

ဖတ်ခဲ (pron. ဖတ်ခဲ), *adv.* indicative of the sound which it imitates, hence ထဖက်ဖက်ပုတ်သည်။ အေပင်မြို့မှာရှင်ကိုက်ထွန်းထွိုထဖက်ဖက်ပုတ်နေရသည်။ တဖက်ဖက်ရှိက်သည်။ မြင်းကိုကြိမ်နှင့်ထဖက်ဖက်ရှိက်သည်။

ဖက်သွတ်, *n.* [probably a corruption of ဖက်သွတ်, *lit.* (water) "wetted leaf"]။

—ရေ, *n.* water which flows down the Irrawaddy, Chyindwin, &c. (usually about the end of March), tinged red with the leaves of trees. "The drinking of this water is believed to cause jungle-fever."

ဖက်ညွန့်, *n.* a kind of cloth.

ဖက်ယား, *n.* a species of spurge-wort, the leaves of which produce an itching sensation (tragia).

ဖက်ဝန်း, *n.* a name for two species of grewia.

ဖက်သကင်, *n.* a kind of disease [ပါရက်။ ဖက်သကင်ရောဂါ]။

ဖက်သချာ, *n.* a kind of disease [allied to paralysis]။

ဖက်သန်း, *n.* a kind of tree [*Bignonia stipulata*] ; ဖက်သန်းထိ, a kind of oil is obtained from this tree which is said to be useful in cases of itch.

ဖင်, 1, the anus (vulgar) ; ခေ့ချီ။ ဝွေဝင်။ ဖင်ပေ, to be agile, active ; (low) ; ဖင်ထွန်ပြ, to expose the posteriors by way of insult.

—ဝ, *n.* same.

ဖင်, 2, *v.* to be in a strait between two, hesitating which to choose, ဖိတ်ဖင့် ; hence တဖင်ရာသာ, *adv.* in an unsettled state of mind, with wandering distracted thoughts.

ဖင့်, *v.* to procrastinate, delay, be dilatory, long in doing, နှဲ။

—ဝား, *v.* same.

—နှဲ, *v.* same ; အထင်ကိုဖင့်မနေနှင့်, do not dilly-dally over your work ; (2) ဖင့်ဝားနေလျှင်ပြီးနိုင်စရာမရှိပါ, if you remain procrastinating, the matter cannot be terminated.

ဖတ်, 1 (ဘတ်), *v.* to read audibly.

ဖတ်ဝာ, *n.* verse, poetry (လင်္ကာ), as distinguished from prose (စကားစုဦး).

—ရွတ်, *v.* same as ဖတ်။

ဖတ်, ၂ (ဆတ်), *v.* to interpret, explain [a dream, omen, &c.] ; အိမ်နက်နိမိတ်ဖတ်သည်။ လက္ခဏာဖတ်သည်။ လက္ခဏာဖတ်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဖတ်, ၃, *v.* to dress (cotton) with a bow-string ; ဝှမ်းဖတ်။

ဖတ်, ၄, *v.* to be fresh, glossy (implying delicacy of skin, texture, grain, &c.) ; used in composition with words expressive of appearance or colour ; also in a reduplicated form as an intensive ; of various applications, as နုနုဖတ်ဖတ်။ ထင်းရွက်ဖတ်ဖတ်နုနုရှိသည်။ သည်လူအသက်ငယ်လို့ ဖတ်ဖတ်ကလေးရှိသေးသည်။ တူးသီးနုလျက်ထာဖတ်ဖတ်ကလေး။ [also applied to words denoting physical fatigue and exhaustion, *e.g.*, မောလို့ဖတ်ဖတ်ကျလို့၊ ဖတ်ဖတ်မောလို့။]

ဖတ်, ၅, *v.* to be dry, free from liquid (obsolete), hence အဖတ်။

—သလတ်လတ်, *a.* dry as fruit ; အရည်မရွှမ်းသည့် ကြံစပ်တွင်ဖတ်သလတ်လတ်နှင့်။ အရည်မရှိ (some incorrectly pronounce this word ဖတ်သနေ့နေ့)။

ဖပိုင်, *n.* a bedstead used formerly by pôngyis ; ခုထင်။

ဖတ်ထတ်, *adv.* loosely and flappingly ; usually used in a reduplicated form, *e.g.*, ထားနှင့်ဖတ်ထိုက်သည်မှာ။ အသားဖတ်ထတ်ထတ်ကျနေသည်။ or အထံလေတိုက်လို့ဖတ်ထတ်ဖတ်သတ်နေသည်။

ဖန်, ၁, *n.* glass.

—ကထိ (obsolete), ကထုံ (*comp.* ကထုံး) ; ဖန်ကထုံး, a wineglass (ပိုင်ကထတ် is more frequently used).

—ကတ်, *n.* a kind of glass ornament (obsolete).

—ကျောက်, *n.* crystallized quartz, *M.* (a counterfeit precious stone (ချက်ကျောက်)။

—ကြာပွင့် (*pron.* as spelt), *n.* a glass candle shade [also called ဖန်ပခိုင်းပွင့် ; less frequently မှန်ပခိုင်းပွင့်]။

—ချက်, *v.* to manufacture glass.

—ချက်ဝန် (*pron.* Pan-gyet Woon), *v.* the Chief of glass-makers, a title conferred by the Kings of Burma.

—ချက်ဖို, *n.* a glass furnace.

—ခွက် (*pron.* ဖန်ခွက်), *n.* a glass furnace, ဖန်ထူထောင်း (ဖန်ခွက်သန်းထည်, to be blurred as glass).

—ပေါင်းချောင်, *n.* a globe lamp (ပေါင်းချောင်ခိုးအိမ်)။

—ပွတ်ထုံး, *n.* balusters made of glass [as at the စံကျောင်း, the kyaung built by Mindôn Min for his teacher, U Sandima, at Mandalay]။

—ဖလား (*pron.* ဖန်ဖလား), *n.* a glass bowl, finger-glass.

ဖန်, 2, *v.* to make, create, to give a form or appearance ; not used singly.

—ဆင်း (*pron.* ဖန်စင်း), *n.* same (most common).

—တီး (*pron.* ဖန်ဒီး), *v.* to plan, calculate in the mind, to contrive, invent, fabricate, ထိစာ—(၁) ပါရမီထောင်ကြောင့်နတ်သား ထေးယောက်တို့သည်။ မိုင်းထေးစီးဆင်းသွင်းပန်ဆင်း၍။ ရထားထင်းပိုးခွင်ထိုးဝင်ပြီး ထွင်း။ ရှမ်းဆောင်ကြံလေကုန်၏။ (၂) ခြည်ထမ်းကို။ အမျိုးမျိုးဖြစ်အောင်ဖန် တီးနိုင်သည်။ (၃) စကားနားမေည်ထွင်သည်အောင်ဖန်တီးပြောတတ်သည်။ (in this sense one kind of ထက်တန်းပြော, which see).

ဖန်, 3, *v.* to clean (cotton) by pulling and picking previously to dressing it with the gin (ဝါးကြိတ်။ ဝါးကြိတ်စိမ်) (*pron.* ဝ မြိတ်။ ဝမြိတ်စိမ်) and with the bow (ဝါမတ်ထေး *pron.* ဝမထေး), ဝါမန်သည်။

ဖန်, 4, *v.* to be astringent (in taste), to be dazzled (in the eyes, အာဆင်မျက်လို့မျက်လိမ့်နေသည်).

—ခါး, *n.* kind of tree (a species of terminalia bearing an astringent and bitter fruit) [common above Prome ; မြစ်ကွေ့ဖန် ခါးထောင်ဆက်ရသည်].

—ခေါက်, *n.* any astringent bark.

—ရည်, *n.* astringent liquor, commonly applied to decoctions of barks, roots, &c., ဖန်ရည်စွန်းသောအဝတ်။

ဖန်, 5, *v.* to shuffle cards, ဖန်ဖန် (ကုသားဖန်ထိုးသည်, to shuffle cards in one of the ways Europeans do, namely, by holding the cards nearly upright and dropping them one on to another).

ဖန်ခွံ (*pron.* ဖန်ခွံ), (from ဖဝါး and နှံခွံ, *n.* the heel, မြေ နှံခွံ ; *comp.* ထက်ဖန်ခွံ).

—ဖျေ့ညည် (*pron.* ဖန်ခွံဖျေ့ညည်), *n.* same.

ဖန်ဖန်, 1, *a.* nearly dry ; ထန်ထန်ထပ်ထပ် [အဝတ်မျှားဖန်ဖန်ရှိသည်။ မြေကြီး ခပ်ဖန်ဖန်ရှိသည်].

ဖန်ဖန်, 2 (from ဖန်, *v.* to be astringent), *a.* slightly astringent.

ဖပ်ဖပ်, *a.* or *adv.* moist, wet ; less than ရွှံ့ရွှံ့, ထမင်းကိုဟင်းရည်ဖပ်ဖပ် ဆမ်းစားသည်။ မုန့်ထာရွက်ဆီဖပ်ဖပ်ထည့် ချက်ထွင်ထယ်ကောင်းသည်။

ဖမ်း, *n.* the back of the hand (ထက်ဖမ်း) or the upper part of the foot (မြေဖမ်း).

ဖျောက်, *n.* an ankle ; မြေဖျောက်။ မြေဖျက်စေ့။

ဖမ်း (frequently nowadays written သမ်း), *v.* to try to catch [to arrest a criminal ; ထူးဖမ်း။ ထားပြမ်း, to seize, to catch as a ball, ဗထီထိုးဆီးဖမ်းသည်။]—(၁) အဆင်မတတ်ထွင်း။ ထန်းလျက်နှာငှက်။ အဆင်မတတ်ထွင်းဘဲလျက်နှာငှက်။ (၂) အင်စပက်တော်မင်းမောင်မြို့။ ပဲခူးမြို့ ထိုးထားပြုမျှားထင်းရအောင်သွားသည်, Inspector Maung Myr went to Pegu in order to arrest dacoits ; (၃) ကျွန်ထော်မျိုးထူးဖမ်းမှတ် ထောက်ဖမ်းမိပါပြီ, I have succeeded in arresting four thieves.

- ဖမ်း ဝား, *v.* to seize on, possess as a spirit ; *comp.* ဖြဲဝား။
- ထီး (*pron.* ဖမ်းမီး), *v.* to apprehend, arrest.
- ထွဲ, *v.* to catch at, grasp at.
- ထား, *v.* to detain in custody (either temporarily or for the purpose of accused being ultimately tried).
- မိ, *v.* to catch, seize hold of [to succeed in arresting a criminal].
- ယူ, *v.* (to take by catching) ; *see* the parts.
- ဖယ်, 1, *v.* to go aside ; ထွဲထွေ, to put aside, remove out of the way ; *comp.* ဖယ် and ရှား, hence ဖြဲဖယ်, *v.* to be splay-footed.
- ရမ်း, *adv.* sidelingly, with an uneven gait.
- ရှား, *v.* same as ဖယ် in 2nd sense.
- ထွတ်, *see* ဖယ်ထ်။
- ထွဲ, *see* the parts ; အမီးရမင်းထားသည့်အခါ ထမ်းဖယ်နေကြ။ (2) ထည့်စာအုပ်များ ခုံပေါ်မှာ မထားနှင့်ဖယ်ထားလိုက်ပါ, do not place these books on the table, remove them out of the way ; (3) ထည့်ထုတ်ထွေထွေထည့် ဖယ်ရှားဖွဲ့စည်းမည်။ (4) အမှုရင်ဆိုင်တွေ့မှဖယ်ထွဲဆိုမရဘူး။ မတွေ့စင်ဖယ်ထွဲရမည်။
- ဖယ်, 2, *n.* a saw-set, saw-wrest.
- ဖယောင်း (ထယောင်း), *n.* wax ; မရတ်ဖယောင်း, wax made of honeycomb which the bees have abandoned without sucking out the honey.
- ချက် (*pron.* ဖယောင်း, jyet), *n.* ointment, salve.
- ချေး (*pron.* ဖယောင်းချည်း) [ဖယောင်းချက်၍ထွက်သည့်အချေး].
- ထိ, *n.* same as ချက်။
- ထိုင် (*pron.* ဖယောင်းဒိုင်), *n.* a candle.
- ထိုင်ကျပ်, *v.* to make candles by twisting [ဖယောင်းထိပ်သည့်].
- ထိုင်ခုံ, *n.* a candle-stick, one kind of မီးခုံ။
- ထွန်း, *v.* to mould candles.
- ပန်း, *n.* a climbing shrub, *Allamanda cathartica*.
- ပုဆိုး, *n.* tarpaulin.
- ပုံ, *n.* a wax model of an image of Buddh, or of a gold silver, or brass bowl.
- ဖရင်ချီ (*pron.* ဖရင်ချီ, corruption of Feringhi), *n.* the name given to all Christians by the inhabitants of Western Asia. From them, those of Central Asia and India have received it. There is no doubt that it is the name "Franki," slightly corrupted, which from the days of the Crusades has

been used all over Asia by the Mussulmans to indicate Christians in general. During the campaigns in Afghanistan the English were called Feringhis by the natives of the country—[Bigandet]. The Roman Catholic Bishop of Ramatha (*in partibus infidelium*), resident at Rangoon, is styled ဖရင်ဂျီဆရာထောင်ကြီး, *irrespective of his nationality*, the present Bishop for instance (Bishop Bigandet) being a native of Besançon, France.

ဖရင်ဂျီဘာသာ, *n.* the Roman Catholic religion.

ဖရူထာဝါစာ, *n.* rough, violent, abusive language ; မိမိလိုက်လိုသောစကား။ ထူထပ်းကိုက်ကိုက်သောစကား။ ကြမ်းတမ်းစွာပြောဆိုသောစကား။

ဖရုံ, *n.* pumpkin, many varieties, as ရွှေဖရုံ, the yellow pumpkin ; ချောတ်ဖရုံ, the white pumpkin ; ဖရုံခါး (*pron.* ဖရုံဂါး), much sought after by alchemists.

—မိတ် (from မိတ်, to divide), *n.* a three-sided stick of timber ; [ဖရုံမိတ်။ ဖရုံထိုးသည်။ အောက်ခံသည့်ဖရုံထိုး]။

—ခွဲ, *n.* the long white species of pumpkin ; ချောတ်ဖရုံ။

ဖရုံဆွဲ (*pron.* ဖရုံခွဲ), *n.* ; see တပ်ပါးဆွဲ [*sometimes* designated ခွဲဆွဲ။ မအေအသည်းဖရုံဆွဲ]။

ဖရဲ (ဆီး), *n.* the water-melon.

ဖရိုဖရဲ, *adv.* broken, scattered, in disorder ; ပယင်းပတာ။ ကျွန်ုပ်အင်္ကျီများ ကိုကောင်းကောင်းခေါက်ထားပါ။ ဖရိုဖရဲပထားပါနှင့်။

ဖထွာနံ (Pali ဖထ, profit, and ဌာန, a place or receptacle), *n.* one who has attained any of the four grand rewards or blessings ; *comp.* ဖိုထ—(1) ဖထဌာနံ။ (2) (ပုဂ္ဂိုလ်စားထောက်) သောတာပတ္တိဖထဌာနံ။ (3) အနာဂါမိဖထဌာနံ။ (4) အရဟတ္တဖထဌာနံ။

ဖထထ် (a corruption of ဖထ်ထွတ်), *v.* to exchange ; ထဲထွတ်, to borrow for a short time ; ကျွန်ုပ်တို့များကို ငွေနှင့် ရောင်းချွန်လိုက်ချင်း ဖထထ်ခဲ့ရသည်။ (2) ခင်ဆွေးစာအုပ်ကိုကျွန်ုပ်တို့အကုသလထ်နှင့်ပါ။

ဖဝံ (ဝပ်), *n.* the *Bauhinia diphylla* of Symms. (Ropes are made of the bark ; these are said to be more serviceable in the rains than in the dry weather, wet improving them ; cattle eat the leaves of the ဖဝံမြူ ; the flowers are made into a kind of chutney and eaten ; လူပဝံ, *n.* a little *spare-built* man ; this term is said to be derived from the fruit of the ဖဝံ, which is dry and attenuated in appearance). [ဖဝံလုံ, a village 4 miles north-west of Yé-u, Upper Burma, famous as the birth-place of နန်းမထောင်မတ်နု, the notorious consort of Bagyidaw Phara. From this village, therefore, the fall of the Burmese Empire may be said to have

originated. The chief queen of King Thibaw was the grand-daughter of Nanmadaw Mè Nū.]

ဖလံ, ၂, *n.* a winged moth.

—မြ, *n.* same.

ဖလံထောင်ဝေး, *n.* a kind of plant [a species of spirical costus, ပျံထောင်ဥ, *M.*].

ဖလား, *n.* a kind of metal cup or bowl, a glass tumbler ; ဖနီဖလား။ ဖနီတံတိုး။

—စုံ (*pron.* ဖလန်), [probably thus called because the correct number is (a *complete* set of) four], *n.* the four silver bowls (with a chunam box) always kept in the betel-box ; ဖလားစုံ ကွင်းအပ်နှင့်ညှော်သည်။ ဖလားစုံကွင်းအပ်နှင့်တည်လိုက်ပါ။ ဖလားလှိုင်သည် မှာမြို့ထိုးလား။ ဒဂုံလားလှိုင်လား။

ဖဝါး (ထဝါး), *n.* the palm of the hand or sole of the foot, a foot, 12 inches (a foot length ; *comp.* ဖီထာ).

—ကျွန် (*pron.* ဖဝါးကျွန်), *n.* a faithful attendant (လက်ဖဝါးကျွန်။ ခြေဖဝါးကျွန်).

—ခြေထပ် (*pron.* ဖဝါးခြေထပ်), *adv.* following, treading in another's footsteps.

—စတွန်း (*pron.* ဖဝါးစတွန်း), *v.* to place one foot before the other in measuring distance by the sole of the foot (the distance being the shadow cast by a person standing up ကညဝါး အဆုံး၌။ (ဖဝါးစတွန်းခြင်းဖြင့် applicable to pòngyis, ထယ်နှစ်ဖဝါးအချိန်ကိုဌားမြင်သည့်သားထဲ။ နံနက်ငါးဖဝါး အချိန်ဌားမြင်သည့်သားပါ ? applicable to ordinary people) ; ရှေ့လက်နှစ်ဖဝါး။ ဖဝါးထောင်အောက်။ ကြာပင်ပေါက်ထိုးလက်မြှောက်ဦးတင်။ မြေထွေချင်။ ထောင်မျက်နှာ။ မြင်ရပါထ။ သာယာမှု။ နှိုင်း ထုမချေ။ ကျွန်ုပ်ပျော်နားထောင်ချောက်ထေ့ထိုင်ဆည်း။

ဖထ (Pali), *n.* perception ; အာရုံကိုတွေ့ခြင်း။ ဖထဖြစ်သည့်, Phassa * * * includes those things that have no rūpa (ရူပ), but are apprehended by the mind ; it produces the three sensations (ဝေဒနာ) pleasure (ထုခဝေဒနာ), pain (ဒုက္ခဝေဒနာ), and that which is indifferent, neither the one nor the other (ဥပေက္ခာဝေဒနာ), and from it, as from the first, comes sorrow, as it is connected with the body ; sorrow is produced by means of thought [aramunu (အာရုံ), the thought that arises from contact with sensible objects], and thought and sorrow united produce fear.—M.B.

ဖါ, ၁, *n.* a four-cornered basket with a cover [ဒိုးဝါ။ ထန်းဝေါက် ဝါးထန်းရွက်ဝါ].

—ချွပ်, *n.* a square or round basket in which young women in Upper Burma keep rolls of cotton ; snake-charmers also confine snakes in this kind of basket (also written ဖျပ်).

ဝါး, *n.* an oblong one ; ဝါးရှည်။

—ဝါး, *n.* a circular one.

ဝါ, 2, *v.* to mend a breach, close a hole by patching or otherwise (to try and rectify, *lit.* to “ patch up ” a *lapsus linguae* ; ဝါးဝါး)။

—ဝါး, *v.* (to mend by calking) ; *see* the parts. Examples—
ကျွန်ုပ်တို့ထံသို့ဝါးပေးပါ, my basket is very —, please patch it for me.

ဝါးတန်း (*pron.* ဝါဒန်း), *n.* prostitutes' quarters in a town.

—ဝါးတင်, *v.* to set up as a brothel-keeper ; ဝါးတန်း, *n.* a woman who *secretly* practises prostitution ; (ထိတ်ထိတ်တန်း) ဝါးတင် (*pron.* ဝါတင်), *n.* a prostitute.

ဝါး, *n.* the cardamom plant.

—ဝါးတိ (*pron.* ဝါးတိတိ), —ဝါး (*pron.* ဝါးတိ), *n.* a species of the same.

ဝါးတင် (တင်တင်), *adv.* of one's own accord, သေချာသော—(၁) ငါ့တင်တင် နားမထောင်ချင်။ မင်းဝါးတင်တင်နေတော့။ (၂) တင်တင်တင်တင်တင်တင်။ တင်တင်တင်တင်တင်တင်။

ဝါးတင် (တင်တင်တင်တင်), *adv.* (in an indefinite, unsettled manner, မသေချာ ; unrestrained, according to one's own will, အလွတ်တင်တင်, ထင်သင်းမျှစေလိုပါ။) ဝါးတင် (တင်တင်) (there appears to be little, or no difference, in meaning between ဝါးတင် and ဝါးတင်တင်)။

ဝါး, 1 (တင်), *n.* a frog ; many varieties ; a small piece of wood nailed on a post or side of a house for any purpose, a cheat.

—ဝါး, *v.* to croak as a frog.

—ဝါး (*pron.* ဝါးတင်), *n.* a species of frog (eaten by the Burmese).

—ဝါး, *n.* frog's spawn. The Burmese have a deeply-rooted belief that horses die if they eat grass on which frog's spawn has been deposited—some alleging that it produces နှေး (glanders), some သွတ်နာ (' surra ').

—ဝါး, *v.* to be mildewed.

—ဝါးတင် (*pron.* ဝါးတင်), *n.* (one species of frog, resembling the seed of the ဝါးတင် creeper).

—ဝါးတင် (*pron.* ဝါးတင်), *n.* (another small species, very noisy).

—ဝါး (*pron.* ဝါး), *n.* another species.

—ဝါးတင် (*pron.* ဝါးတင်), *n.* a long kind (eatable).

—ဝါးတင် (*pron.* ဝါးတင်), *adv.* in the way of sticks piled up in a square ; ဝါးတင်တင်တင်တင်တင်

မီးပျံ (*pron.* ဖျံ), *n.* a small species that lives on trees, *lit.* the flying frog.

—မြိပ် (*pron.* ဖမြိပ်), *n.* a toad (the Burmese are of opinion that should a dog eat the spawn of the toad it will go mad).

—မြိပ်ဆုတ်ဆိုင်, *n.* a kind of medicinal plant ; ဝရန်းဥပါယ်.

—ထည်ထို (*pron.* မီးထယ်ထို), *n.* the short-necked frog.

—ထောင်း (*pron.* ဖထောင်း), *n.* a tadpole or young frog. [The Arakanese denominate a European ဖထောင်း].

—ဝပ်, *n.* ; see မီး, 2nd def. (*a.* squat, like a toad.)

—ဝပ်ထည်, *n.* a door-button.

မီး, 2 (*pron.* ထား), *v.* to hang loosely about, be flowing, full, luxuriant ; ဝေထားရွတ်မီးသည်။ ထွေဝပ်မီးသည်။

—ရား, —ထား (*pron.* မီးထွား), *adv.* hanging loosely about ; ပိုးထံမီးရား။ ထံပင်မီးရားချသည်။ ထူအဝတ်ကိုမီးမီးရှည်ရှည်ဝတ်ထပ်သည်။ (2) ထည်သပ်ပင် ၊ ပင်အကိုင်းအခက်ထပ်မီးသည်။

မီး, 3, *v.* to be fatigued and blown as a horse (in a race), *e.g.*, ထည်မြင်းထက်ပိုးထားနောက်ထားမီးသည်။

၆ (ထိ), *v.* to press downwards or sideways, crush, flatten, more passively than နှိပ်, to oppress ; to hug the shore as a boat ; ထင်းနားကို ထွေဖိထွေးသည်။ [ထရပ်ကထိ။ ရှမ်းကဏ္ဍ။ မရှိသည့်မြန်မာ အနောက်မှာ။ [a prophecy foretelling that the Burmese race will eventually be driven by foreigners to the west of Burma.]

—မီး, —နင်း, *v.* same ; သည်သတ္တထပ်စောင်ထေရ်ဓမ္မရအောင်ကျောက်ခံ နှင့်မီးထားပါ။ (2) ရန်သူကိုအောင်တိုင်းအောင်တိုင်းမီးရန်မထောင်မြို့။ (3) မြေကိုကြွေခနင်းနှင့်ကြပ်ကြပ်မီးနင်း။

မိတ်, 1 (written also ထိတ်), *v.* to invite ; မင်းရွာထဲသွားပြီးလျှင်နတ်ပန်ထရားနာကြွပါထိုမိတ်ထိုပါ။ more respectful than ခေါ်, and less than ဝင့်, to offer, to give, invite, to take ; hence အမိတ်နေ (the day before worship-day ; ထောမိတ်။ မြို့မိတ်).

—ကြား, *v.* to send an invitation ; ထင်းစားထိတ်ကြားသည်။ မည်သည့်နေ့ရက်တရားထောင်နာကြွထော်မူပါမည့်အကြောင်း။ ထိတ်ကြားအမိတ်ရင်ခံလိုက်ပါသည်။ ထင်းစားမိတ် (ထိတ်) ကြားပါ။

—ဝင့်, *v.* to invite ; more respectful than simply မိတ်, see ပင့်မိတ်။

—ခန့်, *v.* same as မိတ် (infrequent).

—ခန့်ထက်မြို့, *v.* to give an invitation (polite).

မိတ်, 2, *v.* to spill over.

—စိတ္တိ, *v.* same (including the idea of spattering) ; *figuratively* to be lost, as the life of a human being, a term in great vogue at the time of epidemics, *e.g.*, ထည်နှစ်အတွင်းကျောက်ပေါက်သည့်သူများထပ်မိတ်စိတ္တိကြသည်။ ထူ ၂၀ ကျော်သေဆုံးမိတ်စိတ္တိထည်။

မိတ်မိတ်, *adv.* glitteringly (brilliantly), usually followed by ထောက်၊
ကွင်းတို့ ပခါအရောင်မိတ်မိတ်ထောက်သည်။ မိန်အရောင်ထောက် ထိုက်သည်
ဌာ။ မိတ်မိတ်မိတ်မိတ်နှင့်နေသည်။

—မိတ်ဝဉ်းဝဉ်း, *adv.* scatteringly, wastefully, as water (ရေမိတ်
မိတ်ဝဉ်းဝဉ်းသည်), rice, money, [သည်နှင့်ရောင်းဝယ်သည့် ကုန်များ
မိတ်မိတ်ဝဉ်းဝဉ်းထပ်ရှိသည်။ အမြတ်အစွန်းမရှိ]။

မိတုံး (from မိ and ထုံး), *n.* three logs of wood overlaid with gold,
or silver, leaf (ရွှေမိတုံး၊ ငွေမိတုံးထပ်သည်), used to keep down
the corpse of some person of distinction when burning in
a funeral.

မိန့်မိန့် (မိန့်မိန့်), *adv.* an intensive to တုန်, implying a general
tremor ; မိန့်မိန့်တုန်အောင်ကြောက်သည်။

မိန်း, ၁, *v.* to feel dull, heavy, indisposed to move.

—ထိန်းထိန်း, *adv.* of similar import ; မိုလ်းအုံ့သည့်အခါထပ်မိန်းတတ်
သည်။ နေ့စကောင်းပါ။

မိန်း, ၂, *v.* to crow, as a pheasant ; ချစ်မိန်းသည်။

မိန်းကာ (*pron.* မိန်းဂါ။ ပဂါ), *n.* the fourth day from the present.

မိန်းနွဲ့ (sometimes *pron.* ဝနွဲ့), *n.* the third day from the present ;
နဂါပန်။ သနီပက်။ မိန်းနွဲ့။ မိန်းကာ။

မိ, ၁, *v.* to prevent, hinder, တိ။ ထား ; scarcely used, hence မာန်မိ။

—ဆန့်, *v.* to contradict, oppose, be contrary (with အမိန့် or
အာဏာ), *v.* to contravene an order ; အမိန့်အာဏာမိဆန့်သည်။ အမိုး
ရောင်းအာဏာကိုခင်ဘျားမိဆန့်လိုဖြစ်မည်ထား။

—ထာ, *adv.* right across ; ကန့်ထန်, *n.* half a foot, 6 inches ;
(a foot-breadth ; *comp.* ပဝါး) (မိထာဆီးသည်။ ထိတာမြစ်ကြီး။ မိထာ
ဆီးသည်။ ခရီးမခန့်ပါဘူး)။

—ထာပြတ် (*pron.* မိထပြတ်), *adv.* athwart, right across ; ကန့်ထန်
(ထင်းမှာသပ်ပင်ကြီးမိထာခံနေထိုင်ထွေမထွေးနိုင်ပါ)။

မိ, ၂, *int.* expressive of dislike, disgust.

မီး, ၁, *v.* comb, to brush (cloth), to card (cotton or wool) ; [combs
are made of ကျွန်းခေါက် နွတ်။ နှောသား။ and ဆနင်ခါးသား ; a comb
is pronounced မီး]။

—ထိမ်း, *v.* (to brush and anoint, as the hair of the head) ; see
the parts—(၁) သည်သတ္တဝါအင်္ဂါများကိုကောင်းကောင်း မီးထိုက်ပါ။
(၂) မြည်ကိုမီးတတ်ခဲ့ထား။ (၃) မခင်းသာထနေထုံးတနေထုံးခေါင်းနားပန်း
မီးထိမ်းထက်သည်။

မီး, ၂, *v.* to be in flesh [to be in good condition as human beings
and domestic animals] ; သည်ထွေထွေကြီးဝထိုက်သည်မှာမီးထိုး။ သည်
မြင်းအဝအထင်မျှမီးထိုး။

မီးကြမ်း, see ဌာကံပျော့မီးကြမ်း။

- ၇, *v.* to protuberate, bunch, to be knotty, knobby, *hence* အဝ
 —ဆစ်, *v.* same ; to proceed step by step in an investigation ;
 ဖုယဆစ်ဆစ်ခေးသည်။ သည်သူငြေသလုံးမှာသွေးကြောများဖုနေသည်, the
 veins on this person's leg are varicose.
- ၇ဝ်, 1, *n.* a kind of evil spirit which lives in forests, mountains,
 ruined buildings, trees, &c. ; ဖုတ်ထန္တဖုတ်ပြိတ္တ။
- ၇ဝ်, 2, *n.* dust lying on the ground ; coarser than ဖု်
 —လူး, *v.* to roll in the dust as some kinds of birds and
 snakes (*e.g.*, *Viper Russellii*).
- လူး၌ (from လူး, to roll from side to side), *n.* a kind of
 bird.
- ၇ဝ်, 3, *n.* a kind of insect ; [the ant-lion, the larva of an insect
 which in its perfect state resembles the dragon-fly].
- ထွိုက်ဖုတ်ထွိုက်, *adv.* out of breadth from fatigue or disease ;
 စောလိုက်သည်မှာဖုတ်ထွိုက်ဖုတ်ထွိုက်နှင့်။ ပင်ပန်းဖုတ်ထွိုက်။ မုဆိုးလည်းဟိုက်ထွ
 သည်။
- ၇ဝ်, 4, *v.* to roast or burn, by putting on or into the fire ; *comp.*
 ကင် and ဆုံး။ အရိုးမြေကျဖုတ်ကြည်းသဖြိတ်။
- ကြည်း (pron. by some ဖုတ်ကြည် and others ဖုတ်ကြည်း), *v.* to
 burn in a funeral ; ဖုတ်ကြည်းသဖြိတ်သည်။
- ကျွေး, *v.* same (infrequent in colloquial).
- စား, *v.* to roast in the fire and eat ; ဖုတ်ပျောင်းဖုတ်စားသည်။
- ၇ဝ်ဝု (from အဖုတ်, a small clump), *n.* a small island forming in
 the sea (or elsewhere) ; ကျွန်းဖုတ်ဝု, a kind of play. [In the
 Tavoy and Mergui districts, islands in the sea are termed
 ဖုတ် (pron. ဖုတ်), *e.g.*, မောင်းမင်ဖုတ်၊ ဖုတ်ဝု] ; ဖုတ် means a clump
 of trees, bushes, a cluster of hills, &c. ; သပ်ပင်ဖုတ်ဝု၊ ခြုံဖုတ်ဝု၊
 ထောင်ဖုတ်ဝု။
- ၇ဝ်ခဲ, *adv.* indicative of a light sound such as the word imi-
 tates ; ခဲဖုတ်ခဲကျသည်။
- ၇ဝ်ဖုတ်, *adv.* expressive of the sound which it imitates ; ဖုတ်ဖုတ်
 ဖုတ်ဖုတ်နှင့်ပြေးလာသည်။ မြေသံဖုတ်ဖုတ်ကြားသည်။
- ၇၆း,
 —စား, *n.* a mendicant ; ယာဝကသ၊ သူဖုန်းစား, ပညာရှာပမာသူဖုန်းစား။
 [he who seeks learning is like a mendicant in similitude].
- ထောင်းယာဝက, *n.* same.
- ပေး (လုန်းပေး), *v.* to eat (clerical) ; ကိုယ်စောင့်ဖုန်းပေးပြီးပြီထား။
 နေ့လွယ်ထာမြင်နား၌လူစာထာကပ်ထူအပ်သောဂဏ္ဌာန်ဆွမ်းကို ၄၉ လုပ်မယုတ်
 မလွန်း။ ဖုန်းပေးစောင့်မူသည်။

ဖုန်းကြီး, *see* ထုန်းကြီး။

ဖုန်းထိုး, *n.* thick jungles [a deserted taungya] ; ထုန်းထိုး။ ရွာထိုး။ ရွာ
ဖုတ်ဖုန်းထိုး။

ဖုမ္မထိန် (*pron.* ဖုံးမထိန်), *n.* the camphor tree, *Laurus camphora*,
the Indian laurel, purified camphor.

ဖုဆွ (*pron.* ဖုတ်ရှု), *n.* the stars in the head of the hydra.

——သင်းကြွန်ထောင်ခေါ် (ဖုဆွသကြွန်ထောင်ခေါ်), *v.* to perform the cere-
mony of washing the king's head when the head of the
hydra is on the meridian ; *comp.* သင်းကြွခေါ်။

ဖုံ, 1, *n.* a cushion ; နေရာထိုင်။

ဖုံ, 2, *v.* to be fine, dusty, powdery ; မှုန်, to be well trodden as a
street (or road), to be well powdered as the face.—*S.* ; မျက်
နှာချယ်ထိမ်းထားလို့ဖုံနေပြီ (သနပ်ခါးတဖုံဖုံထိမ်းတတ်သည်), to be ac-
quainted with, familiar, versed in [သည်ထောထိုရောက်ထူးခဲ့
ထား။ ရောက်ရှိမကဖုံနေပြီ] ; *comp.* ကြေး ; [ဖုံ is more used with
reference to intimate knowledge of locality, ကြေး to inti-
mate general knowledge, but the latter may with perfect
propriety be used in lieu of ဖုံ] ; *n.* dust risen and floating,
or settled.

——ထ, —ထွင်, *v.* to rise as dust, to be blown about as dust ;
ဖုံထထောင်းထောင်းနှင့်ထသည်။ ဖုံကျသည်။

——ထူ, *v.* to be very dusty, as a road ; မနွှလေးလင်းများနွှအခါဖုံဖူး
နှစ်ထူမထတ်ထူသည်။

——မှုန့် (*pron.* ဖုံမုန့်), *n.* same as ဖုံ ; *comp.* ဖုတ်ဖုံမှုန့်ကပ်သည်။ ဖုံမှုန့်ထူး
သည်။

ဖုံး, *v.* to cover, cover up ; အုပ်။

——အုပ်, *v.* same.

——ကွယ်, *v.* to conceal one's self or another.

——မိ, *v.* to suppress or hush up a matter, to carry out a plan
with secrecy ; သည်ထူသတ်မှုတယ်နှယ်ပေါ်နိုင်မည်လဲ။ ရွာထူကြီးများကဖုန်း
မိထားသည်, how can this murder come to light ? the elders
of the village are hushing it up.

——ထွင်း, *v.* to overspread (to cover up) ; ဖုန်းထွင်းသဖြယ်သည်။

——ထွင်းပေးကမ်း, *v.* same as ပေးကမ်း, especially to give in
charity ; သောက်ရေဆိုးထိုအုပ်ဆောင်းနှင့်ဖုန်းထားထိုက်ပါ, cover the
pot of drinking-water with an *ót-saung*.

ဖူး, (also written ထူး), 1, *v.* to behold reverentially.

——မြင်, *v.* same.

ဖူးမျှော် (*pron.* ဖူးမြော်), *v.* to look up to with reverence ; ထပြည့်နေ့ ရွှေတိဂုံဘုရားကိုဖူးရအောင်သွားကြရုံ မိန်းမရယ်။ (၂) မြတ်စွာဘုရားဖူးမျှော် တန်ထောင့်၍။

ဖူး, ၂, *v.* to bud, swell into a little pointed protuberance, as trees, the skin, &c. ; အဖူးထွက် (*commonly pron.* ဖူ) မြင်း၂မီး ပြိုင်ရာ လက်ဖက်ခြင်း ထည်ထဲမှာ ဖူးလာသည်, sometimes has the same signification as မိုး။ သည်မြင်းခိုဖူးသေးသည်။

—စောင် (*pron.* ဖူးစောင်), *n.* a kind of (white) coverlet [woven at Sinbyugyun and Salé, Upper Burma].

—ရရူး, *adv.* in pimples.

—ရောင်, *v.* to swell, to swell as a wound, sore, &c. ; ဖူးရောင်သော ဒဏ်ရာရှိသည်။ ကျွန်တော်သမီးငယ်မီးထောင်ထိုအနာထေ (ဒေ) ဖူးနေသည်, owing to my little daughter having been burnt, the burnt parts remain swelled.

ဖူးကောင် (*pron.* ဖူးဂေါင်), *n.* a Guinea pig.

ဖေဖွာရီ (*Eng.*), *n.* February ; ဖေဖွာရီလ။

ဖေး, ၁, *v.* to scab over, hence အဖေးအနာဖေးသည်။

ဖေးထိုးရင်ကြပ် (*pron.* ဖေးဒိုးရင်ပြည်), *n.* a kind of disease arising from flatulency.

ဖေး, ၂, *v.* to ward off evil (from another), to turn a boat or ship from shore in order to gain an offing ; ထက်မဖေး, ထက်မဖေးထား။

—ဝ, *v.* to ward off evil and assist another ; ဖေးဖေးမမပြပါ။

ဖေး, ၃, *v.* to be broken down in bodily strength or ability by hard labour or severe punishment ; ဖေးနေအောင်ရိုက်သည်။ ရိုက်သည်မှာ ဖေးနေပြီဟော။

ဖဲ့, *v.* to break off as a small piece from a larger ; ချိုးဖဲ့, to break with the hands, as bread ; to crumble, to break off from others, take a different course ; usually in a bad sense ; *intrans.* ဖဲ့။

—ထွဲ, *v.* same ; ဆူးထေ(ဒေ) နှင့်အပင်ကတရွက်ထဲက ဖဲ့ပြီးယူခဲ့ပါ, break off and bring me a branch or a part of the tree with thorns on it ; (၁) သည်မှန်ထက်မာသည်။ ချိုးဖဲ့ထိုမရနိုင်ပါ။ (၂) သည်သူထူထဲပါးများထိုမပြုမလုပ်ဖဲ့ထွဲနေသည်။

ဖဲ, ၁, *n.* satin.

—အင်္ကျီ, *n.* a satin jacket, or coatee.

—ခန့်, *n.* a strong kind.

—ခေါင်းပေါင်း, *n.* a satin turban.

ပဲထီး, *n.* a parasol or umbrella, whether made of satin or silk. This term is frequently applied to umbrellas of European style of manufacture, even when the material with which they are covered is cotton or alpaca.

—စောင့်, *n.* a satin shawl.

—ပေါ, *n.* a satin handkerchief.

—ပုဆိုး, *n.* a satin puhso or waistcloth.

ပဲ, 2, *n.* a playing card. [ထောင့်, a diamond ; ညှင်း, a club ; ၈၆, a heart ; ပူး, a spade.] [The following are a few gambling games played with cards, namely, (1) အပေါက် ၂၀။ (2) ထိုးမီး။ (3) ကျင်တွဲ။ (4) ဆင့်ငါး]။

—ကစား, —မိုက်, *v.* to play cards.

—ချိုး, *v.* to cut cards.

—စားပဲချေ, *adv.* gaining and losing by turns.

—ထေး, *v.* to mark cards with a view of cheating.

—မိုက်, *n.* a croupier at cards.

—မိုက်, *v.* to win at cards.

—ခွယ်, *v.* to have a run of luck at cards (?)

—ဖန်, *v.* to shuffle the cards ; ကလေးဖန်ထိုး, to shuffle cards in the European style.

—ရှုံး, *v.* to lose at cards.

—ဝေ, *v.* to deal the cards.

—မိုင်း, *v.* a party playing at cards.

—ထွင်း, *v.* to introduce a card surreptitiously into a pack ; ပဲထွင်းပဲထွင်းထက်ကောင်းသည့်လူ။

ပဲ, 3, *v.* to go aside or away, to get out of the way [သည်ရှောင်မှပဲ၍ သွားသည်] ရှောင်ရှား (see ဖယ်).

—ကြဉ်, *v.* avoid, shun [to eschew evil].

—ရှောင်, *v.* to avoid, shun.

—သွား, *v.* to go away [either for business or from dissatisfaction] ; ရန်ကုန်မြို့မှပြည်မြို့သို့ပဲသွားသည်။ ခင်ဘူးမကောင်းသောသူများ ကို မပဲမကြဉ်အောင်ရှောင်ကြဉ်ရမည်, if you do not shun bad people, you will have to suffer much misery in the future.

ပေါ, 1, *n.* the boom of a boat sail (rare).

ပေါ, 2, *v.* to be swelled ; လှောင်, to be bloated, သွယ် ; to buoy up the body as in swimming, ရေပေါ၍ကူးသည်။ [ရေထဲပေါ၍သွားသည်], to make one's self conspicuous, attract

notice [as a soldier defiantly offering himself as a mark to the enemy] ; ပမာမထားဘဲတပါးသောဝစ်သားတို့ကသေနတ်ဖြင့်ပစ်ဝေအောင်ကိုယ်ကိုမေပြသည်။ မျက်နှာမေပြသည်။ မေပြ၍သွားသည်။

မေရောင်, *v.* to be bloated and swelled ; ရွက်ဖြူပေမေ။ ရွှေသင်္ဘောနှင့်မြင်ကြောအညာထိုးဆန်လှံ, they shall ascend the channel of the river in (golden) vessels with swelling sails, [said to be a prophecy foretelling the arrival of the British in the upper waters of the Irrawaddy].

မေမေထီထီ, *adv.* in abundance, plentifully ; ခင်အားထိုးဆိပ်မှာအစားအသောက်မေမေထီထီထက်ရှိပါပေသည်။

ဖေါက် (frequently spelt ဘောက်, from ဖေါက်, *which see*), *v.* to make a hole in or through, perforate, to fire as with blank cartridge (though not necessarily so, သေနတ်ဖေါက် may mean that a musket or gun loaded with ball or shot is fired off to get rid of the charge), to fly off to another subject (in conversation), [to join intrusively in conversation, ဖေါက်၍ပြောသည်], to change, ferment ; (အရက်ဖေါက်။ ကစေခဲရည်ဖေါက်သည်) (*trans.*), slake as lime, (to cause to sprout), to castrate, applied to horses and some other animals (ငွေးငွေ့ဖေါက်), to change (*intrans.*) from good to bad, [to break one's faith ; သစ္စာမျက်, not abide by, as a decision, ဖြတ်စာကိုဖေါက် ; ထက်ဖက်စား ဖြတ်စာဖေါက်], to fall away, apostatize, သွေလွန်။ [to make a new road, ထင်းဖေါက်] ; to punch court stamps, တံဆိပ်ခေါင်း ဖေါက်သည် ; to break into a house or building, ဒိပ်ကိုဖေါက်။ ထိုက်ကိုဖေါက် ; သည်အုန်းသီးကိုဖေါက်ထိုက်ပါ, make a hole in this cocoanut ; (2) အကျဉ်းသွားများထောင်ကိုဖေါက်ဖြောင့်သည်, the prisoners broke jail and fled ; (3) သည်သူသစ္စာဖေါက်ထက်ထွန်းထိုးမည်သူမျှမရှိသေးဘူး, as this person is so very much in the habit of breaking his word, not one person, even, respects him.

—ကျား, ဖြန်, —ထဲ (ဖေါက်ထဲဖေါက်ဖြန်။ ဖေါက်ဖြန်), *v.* when used with reference to a married woman, means that she has been guilty of adulterous intercourse ; သင်ကြီးရှိချက်နှင့် ဖေါက်ဖြန်သည့်မိန်းမ။ ရောဂါဖေါက်ဖြန်။ ထေဖေါက်ဖြန်။ —ထွန်, —ထွဲ, *v.* same, last but two definitions.

—ဖြည်, *n.* the threads that cross the warp in weaving the web.

—ခွဲ, *v.* to break as an earthen vessel ; ဆီးကိုဖေါက်ခွဲသည်, to break open a box ; သစ်ထာကိုဖေါက်ခွဲသည်။

—ထွင်း, *v.* same as ဖေါက်, 1st def. ; to take the lead holdly and independently (commonly for the worse) ; ထိုင်များကို ဆောက်ထက်ရိုက်ထိုးဖြင့် ဖေါက်ထွင်းသည်, one makes holes in posts

with chisel and mallet ; ညီအစ်ကိုငါးယောက်ထဲမှာအငယ်ဆုံးမေက်
ထွင်းသည်, amongst the five brothers, the youngest takes the
lead ; သည်ရွာမှာသည်သူထယောက်မေက်ထွင်း၍ ဆိုးသည်, in this vil-
lage this man takes the lead in being vicious.

မေက်ကား (ဆောက်ကား), *v.* to exchange goods, trade ; ကူးသန်း၊ ကုန်
သွယ်။ ရောင်းဝယ်မေက်ကားခြင်း, *n.* traffic ; ရောင်းဝယ်မေက်ကား။ ခင်
ဈေးတို့ခေါင်းဖြူမြှာတာများ မေက်ကားရောင်းဝယ်စားသောက်ကြသည်။

မေက်သည် (ဆောက်သည်), *n.* a constant customer, whether for con-
sumption or export ; *comp.* ဝင်သည်။ ပင်တိုင်း။

—ခံ, *v.* to buy as a regular wholesale purchaser.

—ချ၍ရောင်း (*pron.* ဆောက်သည်ချ၍ရောင်း), *v.* to sell by wholesale.

—တူ, *v.* same as မေက်သည်ခံ။

မေင် (*pron.* မေင်), *n.* a raft or float, a handsome boat for travel-
ling, a royal barge [ကုရိတ်မေင်ထော်။ ဒသရူပမေင်ထော်။ ခွါဒသရူပ
မေင်ထော်။ ပတ္တနူပမေင်ထော်], an accommodation boat, a yacht ;
မေင်, *v.* to construct a raft, *e.g.*, မျှောမေင်သည်။ သစ်မေင်သည်။
ဝါးမေင်သည်။

—ထော်ဦးထိုး, —ထုတ်, *v.* to make a temporary mosquito cur-
tain with a ထောင် or sail-cloth ; derives its origin from a
fancied resemblance to the prow of a royal barge.

—မျှ (*pron.* မေင်မျှ), *n.* a flying roofed ditto.

—ပျံဆံထိုး (*pron.* မေင်ပျံဆံထိုး), *n.* a woman's hair done up in a
certain way.

—ဖွဲ့, *v.* to construct a raft, to collect and float down a river
as drift ; ခိုင်မေင်ဖွဲ့မျှောသည်။

မေင်မေင် (မြည်), *adv.* expressive of the sound which it imitates ;
စကားပြောလိုက်တာ မေင်နေနေ။ ခိုဗားထား အတွင်းဝန် ဦးတုတ်ကေးထ
မေင်မေင်ပြောနိုင်သည်။

မေင်း, ၁, *v.* to rise as a blister (အရေမေင်း), a bubble, or as fer-
mented bread, to be bloated, inflated, blown up, as a
bladder.

—ဆိုး, —ခံ, —ခံဆိုး, *n.* a kind of large pot, called also နန်းနီဆိုး
because made at [the village of] နန်းနီ ; [also made at
ထက်သစ်ရပ် (ရွာ) close to Ava].

—ကြ, *v.* same.

—ပွပွ, —မေင်းပွပွ, *adv.* in a light, puffy state, as bread [swell-
ing out as clothes which are too largely made ; ဆင်္ကျီမေင်း
ပွပွကြည့်လိုကောင်းတူး].

—သွတ်, *v.* to be bloated ; examples : သည်သူထက်မီးထောင်ထိုအရေ
ဒေမေင်းနေသည်, owing to this person having burnt his head,

the skin has risen in blisters ; (2) မီးထုံမျှ၍ နှိုင်းဝလို့ပေါင်းသည်၊
as the fire-balloon is full of hot air, it becomes inflated ;
(3) သည်ဝတ်စည်ပေါင်းကို။ မေါင်းအောင် မှုတ်လိုက်ပါ၊ blow out this
pig's bladder so that it may swell out.

မေါင်း, 2, *n.* a cornice or facing [applied to the ornamental
work on the spires of pagodas above the သမိတ်မှောက်], a
hollow piece of brass, horn, or other substance used about
the headstall of an ox ; နွားမှာမေါင်းဆိုသည် or မေါင်းကြိုးဆို,
n. the string for fastening the same (*sometimes* the မေါင်း
is made of the dried fruit of the palmyra palm ; this ap-
pliance is far more used in Upper, than in Lower, Burma).

—ရပ်, —ထုံး, *n.* varieties of cornice ; *comp.* ထက်ရပ်။

မေါင်းပင်, 3, *n.* a species of reed.

မေါင်းကား, *n.* same, one kind of parrot ; ကျက်တူရွေးမေါင်းကား။ ကြက်
မေါင်းကား။

မေါင်းဝတ်, *a.* gray, applied to horses ; မေါင်းဝတ်ခြောက်။ မေါင်းဝတ်
မိန်း။ မေါင်းဝတ်ဖြူ။ မေါင်းဝတ်ဝှံ။

မေတ္တု (*pron.* မွတ်ထပ္ပ) (Pali), *n.* tangibility, အထွေ။ [“ For the
“ nourishing of the body, or the production of the feeling
“ that arises from the touch or contact, there must be a
“ communication between the body and some substance
“ or sensible object ; *pottabban* being the power of feeling or
“ sensibility ; as when a garment is put on, the body is
“ conscious of a sensation, either comfortable or unplea-
“ sant, according to the material of which it is made.”—
M.B.]

မေတ္တုပာရုံ (မေတ္တုဗ္ဗာရုံ) (*see* မေတ္တု and အာရုံ), *n.* tangibility felt.

မေ့, (*trans.*) *v.* to lighten, to make light, to minimise the magni-
tude of a criminal offence by suppressing evidence, or by
chicanery of some kind or another, *e.g.*, အမှုကိုမေ့စိရင်သည်။
အမှုကိုမေ့အစိရံသည်။ [to state or represent less strongly
than the truth will bear, to *understate*, မေ့ခွာ]။

မေ့, *v.* to float by an effort ; *n.* a kind of cork-tree, the wood
of the same, a buoy (*pron.* မေ့ခွာမေ့ when used as a noun) ;
ထွေကိုမေ့နှင့်မေ့ထွတ်လိုက်ပါ (အုမေ့, pith ; အကာ, sapwood ; and
အနှစ်, the heartwood of a tree).

—အု, *n.* cork, the wood ; မေ့အုနှင့်မီးထွန်းသည်။

—တပ်, *v.* to attach corks to, as to a net, *e.g.*, ငါးသထောက်ပိုက်
ကိုမေ့ထပ်သည်။

—ပန်း, *n.* an artificial flower, made of cork, offered at pago-
das ; worn by women.

မိုင်းခဲ (pron. မိုင်းခဲ), —မိုင်းမိုင်း (pron. မိုင်းမိုင်း); မိုင်းခဲထည်းသည်။မိုင်း
မိုင်းမိုင်းမိုင်းနှင့်ထည်းသည်။

ရိတ် (Pali ဝေ), *n.* fruit, grain, profit, attainment, reward ; အကျိုး, there are four paths, margga, an entrance into any of which secures either immediately, or more remotely, the attainment of nirwana. They are—(1) Sowán (သောတာပန်) ; (2) Sakrádágami (သကဒါဂါမိ) ; (3) Anágámi (အနာဂါမိ) ; (4) Arya (အရဟတ္တ) ; each path is divided into two grades—(1) the perception of the path, margga (မဂ္ဂေမဂ်) ; (2) its fruition or enjoyment, phala (ဖလဖိုလ်).

—လေးထန်, *see* above.

ရို (from ရို, to be thrown into), *v.* to throw into or upon, to fill up partially or entirely, as a pit.

—မံ, *v.* ; *see* မံ။ အင်္ဂုလေသိမံသည်။ ထယ်ကန်စင်းကိုနှံ့နှင့်ဖို့မံသည်—(1) ရေတွင်းထောင်းကိုဖြေကြိုးနှင့်ဖို့မံသည်, he fills up the old well with earth ; (2) ကျောက်ပေါက်မာထူသည့်မိန်းမများ။ သနပ်ခါးဖို့နိုင်ထိုသာထောင်ထောင်ရှိသည်။

ရိုးခေါင်, *n.* the green barbet ; ရွှေရိုးခေါင်တောင်ထိုက်။

ရိုးရိုးပါးရား (ရိုးရိုးပါးလျား), *adv.* dishevelledly, loosely, disorderly ; စိတ်ပူလွန်းထိုက်ပင်ရိုးရိုးပါးရားနှင့်နေသတ်သည်။

ရိုးရိုးဖွားရား (ရိုးရိုးဖွားလျား), *adv.* same.

ဖျက်, *v.* to destroy [to oppose, seek to turn another from a contemplated course, to counteract], to take down as a scaffolding or house, to take to pieces as a travelling table or bed, to cut up as an ox, sheep, &c.

—ဆီး, *v.* same, 1st def. ; ဦးပြောင်းကသွီးမင်းသွယ်ကို။ ဦးရွှေထွန်းသားမောင်စံငြိမ်းထိမ်းမြန်းမည်ပြုမံ။ ဦးစဉ်းထဲကဝင်ဖျက်ထိုအကြောင်းမပါဖြစ်ပါ။

ဖျင်, 1, *n.* cotton cloth made by the Burmese (ရုလျာထသတ်။ ဖျင်ထဝက် in allusion to the niggardly way in which Chulias clothe themselves).

ဖျင်, 2, *v.* to be much, abundant (obsolete) ; hence ထဖျင်ဖျင်, *adv.* hard, applied to rain ; မိုဗ်းထဖျင်ဖျင်ကျသည်။

ဖျင်, 3, *v.* to clear, disencumber, disentangle [as a snarl of thread, ခြည်ခင်ဖျင်သည်], to separate parties in a quarrel ; ရန်ငြိမ်းအောင်ဖျင်သည်။ သည်သူ ၂ ယောက်ရန်ဖြစ်နေကြသည်။ ဖျင်ထိုက်ပါ, these two men are quarrelling, please separate them.

ဖျင်လူးကဝား, *v.* to raffle ; *see* ထည်ကဝား။

ဖျင်း, 1, *v.* to be unsubstantial, empty, void, useless, good for nothing, အနှစ်သက် ; *comp.* သွန်မင်းအစေဖျင်းသည့်လူထဲ။

—ဌေဉ်, *v.* same.

—သောင်း, *v.* to be unproductive, barren, impotent, as a tree, plant ; most frequently applied to the rice plant ; စပါးဖျင်း

သေသင်းသည့်။ သားသွီးပျင်းသေသင်းသည့်။ (*i.e.*, never live to maturity).

ပျင်း, ၂, *v.* to hew off (useless parts); အကြမ်းရှေ့။

—ရှေ့, *v.* same; ကျွန်တော်အိမ်တိုင်များကို အချောအပြီးမရှေ့ရပါသေး။ အကြမ်းပျင်းထားရပါသေးသည်။

ပျစ်, *v.* to rub between the thumb and fingers [to squeeze between the thumb and fingers]; သံပုရာသီးအရည်ပျစ်သည်, to compress the throat, *i.e.* (with the fingers and thumb) (throttle); ထည်ငင်းကျိပျစ် (သတ်) သည်။

ပျဉ်းဆိုး, ၁, *n.* a large open-mouthed pot used for cooking (ပေါင်းခံပျဉ်း)။

ပျဉ်း, ၂, *n.* an enlargement of the abdomen from dropsy or other cause; ဝေဖျဉ်း (နာ), tympanitis (flatulent distention of the belly); ရေပျဉ်း (နာ), *n.* the dropsy; သွေးပျဉ်း, a kind of dropsy (arising from amenorrhœa—absence or stoppage of the menstrual discharge).

—စွဲ, *v.* to suffer from any of such enlargements of the abdomen.

ပျဉ်းပျဉ်း, *adv.* with irregular, violent starts of heat; အကြောက်ကြိမ်နှင့် ရိက်ထို ပျဉ်းပျဉ်း ပျဉ်းပျဉ်း ရှိသည်။ ထက်ထိုအပူထောင်ထို ပျဉ်းပျဉ်းပျဉ်းပျဉ်းရှိသည်; *see* စင်ပျဉ်းပျဉ်း။

ပျန်, ၁, *v.* to part (enemies).

—ဖြေ (*pron.* ဖြန်ဖြေ), *v.* to reconcile (enemies)—(၁) မောင်ထွန်းနှင့် မောင်ဂေါ်ရာ ရန်ဖြစ်နေကြသည်။ ပျန်လိုက်ပါ, Maung Tùn and Maung Gawya are quarreling, please part them; (၂) သည်သူ ၂ ယောက် တရားမဖြစ်အောင် ပျန်ဖြေလိုက်ပါ, reconcile these two persons in order that they may not go to law.

ပျန် (ငဏ်), ၂, *n.* a kind of plant; * * * it has a bulbous root sometimes cooked for food.

ပျဗ (ဖြဲဖြဲ), *adv.* quickly; ထျင်ထျင်။ [ဦးညာပျဗ။ ထူလာကြသည်, came to the assistance all together and quickly] [slightly, as in ပျဗချိုသည်, a little sweet], less sweet than အချို; ပျက်အိအိ ရှိသည် usually only used as a prefix to verbs of sweetness.

ပျံ, *n.* an otter.

—ကတီး, *n.* a beaver.

—ဝါးသလို, *adv.* greedily, voraciously, like an otter; ပျံဝါးသည် ထိုဝါးသည်။ ပျံဝါးသည်ထိုဝါးပြောသည်။

ပျံ့ပျံ့, *adv.* an intensive to words of chewing [also applied to speech; ထပျံ့ပျံ့စကားပြော not in such general use as ထခေါင်ခေါင်စကားပြော]။

ဖျာ, *n.* a mat.

——ဝင်း, —ဖြန့်, *v.* to spread out a mat.

——ရက်, *v.* to weave a mat.

——ထိပ်, *v.* to roll up a mat [a rolled-up mat, or roll of mats].

ဖျား, *v.* to be in a fever.

——နာ, *v.* same; [*n.* a fever]. ဖျာနာရောဂါ။

——နာစွဲ, —နာမိ, *v.* to catch a fever, as the jungle fever.

ဖျူး (ဖြူး), 1, *v.* to sprinkle, scatter in fine particles; ဆရာဝန်မရောက်မချင်း လည်အလောင်းကို ကျောက်မီးသွေး မှန့်နှင့်ဖျူး (ဖြူး) ထားလိုက်ပါ, sprinkle this body with charcoal-powder till the Civil Surgeon arrives; ထေထဖျူးဖျူးလာသည်, to come in puffs as the wind; ငင်းပိုင်မည်သည့်နှစ်။ ထ။ ရာသီဥတုမဆိုးပဲဖြစ်; အိုက်ရင်းမရှိ။ ထေထဖျူးဖျူးနှင့်ကြည်နူး နှစ်ထန်းပွယ်ပင်ထက်ကမ်းနားတည်သောမြို့ဖြစ်ပါသည်။

ဖျူး (ဖြူး), 2, *v.* to be high and slender; သည်ကွန်းပင်ရှောလိုက်သည် မှာဖျူးနေရော့။

——ထွန်း, *v.* same (rare).

ဖျောက် (from ဖျောက်, to disappear), *v.* to make lost, to obliterate, destroy (to cause to disappear as evidence, to burke a case, သက်သေဖျောက်ဖျက်သည်); ပူဗိတ်ကိုဖျောက်လိုက်ပါအမိရယ်။ မောင်ချစ်ထွေးဖြန့်လာမည်ပေါ့။

——ဖျက်, —ဖြင်, —ဖျည်း (rare).

——ဖြေ, *v.* same; ထရားခံမြတ် မိမိမိန်းမကိုထားနှင့် ခုတ်ပြီးသည့်နောက်။ အထောင်းကိုဖျောက်ပြစ်သည်။ ဝင်ကျားခေါ်သဖျောက်ဖြေပါ။ ကျွန်တော်ထွန်သည့် အချက်ထချက်မျှမရှိပါ, pacify yourself, sir; there is not a single instance in which I have transgressed.

ဖျောင်း, 1 (from ဖျောင်း, to be limber), *v.* to make limber, yielding. Der. ဣင်းဖျောင်း။

——ဖျ, *v.* to persuade, be persuasive; ဖြားထောင်း။ ချော့မော့။ အထေကိုဖျောင်းဖျစ်ငြော့ပါ, coax father in speaking to him; ကျွန်တော်ဆာကထေးကို ရိုက်ထိုးမတော်ပါ။ ဖျောင်းဖျဆုပ္ပပါ ဆရာကြီးသင်ကျား, it is not advisable to beat my young son, correct him by being persuasive, great teacher.

ဖျော့, *v.* to be pale, faded, deficient in colour; to look sickly, anæmic [the English colloquial expression to have a “washed out” appearance exactly gives, perhaps, the meaning of ဖျော့]; သည်ပုဆိုးဝတ်သည်မှာ၁၅ရက်တည်းထဲရှိပါသေးသည်အရောင်ဖျော့လန်ပြီ။

——တော့တော့, *adv.* in a faded manner, sickly; ဦးထောင်အာ မှိုင်းထုံးကြီးမြို့ကဖြန့်ရောက်ကတည်းကဆင်းဖျော့တော့တော့ရှိသည်, ever since U Htaw A has arrived from the city of Mhainglóngyi, his appearance has been sickly.

ဖြင့်, a corruption of ဖြစ်သွင်း, much used in colloquial, *e.g.*, သူ့ဆီ
 ရွှေ့၍ဖြင့်နာနာကြီးဆိုလျှင် ဂရုစိုက်ရမည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကလေးများသာဖြစ်သည်ဆိုသော
 နှုတ်ချပေး။

မြင့်, *n. affix*, instrumentive, by, by means of ; အား မြင့်ထားမြင့်ရတ်
သည်။ ထို့ပြင် ထိုးသည်။ အထွတ်မြင့်။ ပုဆိန်ထားစဝသမြင့်ဆောင်ထားလေ၏။

မြင့်, *1, v.* to be, exist, have existence, to be, indicative of some
quality, to become ; to take effect, be practicable, and in
this sense frequently used as a qualifying verbal affix,
e.g., ထည်ကနုစာမရေးဖြစ်ဘူး, it is not practicable to write
letters today ; to possess capacity for doing anything
(ထက်ထွားအတတ်မှာထက်မြက်သည့်လူ) ; ထက်မြက်သည့်လူ, a very capa-
ble man, a man who is "up to the mark" ; မြင့် is often
omitted in conversation, *e.g.*, ထက်ထူထာမိမ့်မည်ထံ for ထက်ထူ
မြတ်ပါလိမ့်မည်ထံ။ ထက်ထူပါပါလိမ့်မည်ထံ။ ထက်ထူပါမြတ်ပါလိမ့်မည်ထံ။ မြင့်မှ
မြတ်ရသေးချင်း။ မြင့်မှမြတ်ရပေလေနော်။ ကျွန်ုပ်တို့မိမိအားမြတ်သထံမပြောတတ်ပါ
ဘူး။ ။ ခင်ကျားထူမေတ္တာမရှိသော်လည်း။ ဘာမြတ်သထံ။ မြတ်လိုရာမြတ်ပေလေ
သည်နေရာကငါမရွှေ့ဘူး, "let happen what may, I do not stir
from this place."

—ကတတ်ဆန်း, *adv.* not well done ; မြင့်ကတတ်ဆန်းကြံသည်။ မြင့်က
တတ်ဆန်းပြောသည်။ မြင့်ကတတ်ဆန်းလုပ်သည်။

—ထွန်း, *v.* (to result, become prominent) ; *see* အထွန်းကျေးဇူးမြင့်
ထွန်းလိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။

—ပုံမြင့်, *n.* the manner or way of any one or anything being,
behaving, happening, or occurring.

—ပွား, *v.* (to be enlarged, augmented, မီးပွားမြင့်ပွား), to spread
(ရန်မြင့် ပွားသည်), to happen, occur, *e.g.*, မည်သည့် နေ့ရက် မြင့်
ပွားသည်။ ။ မည်သည့်အရပ်ဒေသတွင် အမှုမြင့်ပွားပါသည်။ ။ မြင့်ပွားသည့်
အမှုဟန်ထူထာရှိသည်, there is a likelihood (*lit.* an appearance)
of this case occurring.

—ဖွားစေ, *v.* to beget ; သနွေစေ not much used.

—မြောက်, *v.* to be attained, accomplished (မြစ်မြောက်အောင်ကြံ,
to be consummated, as a scheme, business, &c.) ; ကြံစဉ်မြီဆို
ထွင်မြစ်မြောက်အောင်ကြံထုတ်သည်, should he have commenced,
so to speak, to form a scheme, he is in the habit of carry-
ing it through.

—ရတတ်ဆန်း, *see* မြင့် ကတတ်ဆန်း။

—ရလေချင်း, —ထေချင်း, *int.* ah, alas !

မြင့်, 2 (ဖျင်), *v.* to sputter, crackle, snap, crepitate.

—မြင့် (ဖျင်ဖျင်), *adv.* expressive of the noise of crepitation (hence
သစ်ပင်ထဲမြစ်မြစ်ပြဲ၍ထွန်းသည်) ; hence ထမြစ်ထောက်ထောက်, sput-
teringly (in speech) ; အမေမှသည်။ ထည်ဝရထားကိုထမြစ် ထောက်
ထောက်မပြောပါနှင့်ရှင်။

မြင့်, *v.* ; *see* မြေ, 1st def.

ဖြည်း (frequently *pron.* ဖြေး), *v.* to be slow, gradual, moderate, gentle, easy, pleasant, *hence* ထဖြည်းဖြည်း, *adv.* in a slow, gradual manner, [by-and-by]; ဖြည်းဖြည်းထွားပါ, go slowly.

—ထွင်း, *v.* same; ဖြည်းထွင်းသက်သာ။ ဖြည်းထွင်းသာသာ (infrequent); ဖြည်းထွင်းသက်သာကြံ့ခနဲမထေပ်ပါ။ ခပ်မြန်မြန်ကြံ့မထေပ်မည်။

—ဖြည်းနှေးနှေး, *adv.* gently, moderately.

—ဖြိုး, *v.* same; ဖြည်းဖြိုးသံဖြင့်။ မဆန်အာဏာ။ ထင်တကာထိုး (very infrequent).

ဖြည်းဝပ်ဝပ် (*pron.* ဖြိဝပ်ဝပ်), *adv.* with a look or smile of disregard [ဖြည်းဝပ်ဝပ်ရယ်, (smirkingly) သည်သူမျက်နှာဖြည်းဝပ်ဝပ်နှင့်].

ဖြည်းထည်းထည်း (*pron.* ဖြိထဲထဲ), *adv.* same [သည်သူဖြည်းထည်းထည်းနှင့် ထယ်မုန်းစရာကောင်းသည်].

ဖြည့်, *v.* to fill, make full, complete; ဖြည့်စေ, to replenish, recruit; (to recover one's strength, အားဖြည့်သည်), to consign (as a criminal to some department of labour); မိမိအားဥပဒေဌာနသို့ဖြည့်သည်။ သာသနာအမှုန့် ဆိုးထွင်းသောသူများကိုဘုရားသို့ဖြည့်သည်။ ။ သူပုန်များကိုထုခိုင်းသို့ဖြည့်သည်။ ကျီတော်သို့ဖြည့်သည်။

—စွက်, *v.* to supply a deficiency; သည်ကုသိုက်ကိုအထခြောက်အောင် ကြံပါ။ မသောက်သမျှညှန်ထေက်ကူညီ ဖြည့်စွက်ပါ။ မည်။

—စွမ်း, *v.* to discharge, fulfil, to gratify [as a passion]; သူအလို ကိုဖြည့်စွမ်းနိုင်မှသူမေတ္တာရှိသည်။ သည်ဆေးကိုသောက်လျှင်အားအပ်ဖြည့်စွမ်း နိုင်သည်။

—ထင်း, *v.* to be full and firm as the flesh; အားအပ်ဖြည့်ထင်း သည်။ ဖြည့်ထင်းမှီခို။

ဖြတ်, *i, v.* to cut in two (to sever), to break off, put a stop to, decide, *intrans.*; ဖြတ်—သည်အမှုကိုဖြတ်ပါဝင်ချား။ စကားရှေ့နှင့် သေဖြတ်ပါ။ သည်အိမ်မသွားပါနှင့်လေဖြတ်နေပါ။

—ဝာ, *n.* a decision in writing, *see* ထွတ်ဝာ။ ဖြတ်ဝာဖောက်, to break one's faith after eating ထက်ဖက်။

—ဆောက်, *n.* a broad, flat chisel.

—ထန်းဖြတ်ဝာ, *n.* a written decision in law.

—ထုံး, *n.* a precedent in law (ထုဥစ္စာဒါနမင်းသွီးဖြတ်ထုံး, the decisions of Princess Thudammasari), a selection of precedents from common and statute law; *comp.* ထုံးထောင်း (common law?) and ခွေသတ် (statute law).

—ထင်း, *n.* a short-cut, a road which crosses another.

—ထတ်, *v.* same as ဖြတ်, implying censure, (to cut away as a thicket, to get through, ခုတ်ထွင်).

ခြံ, ၁ (ဖမ်း), *v.* to cross a path, river, to intersect.

ခြံ, ၂ (ဖျတ်), *v.* to be quick (in speech), fluent; ပကား ပြောပြတ်
သည် (to be incisive in style of conversation).

—ခြံ, *adv.* quickly, rapidly; ထိုသူထာဝံမြတ်မြတ်ထာသည်။ ထာအ
ကြောင်းရှိထိမှန်း။

—မြတ်သူး (from သူး, to roll from side to side), *v.* to toss from
side to side from pain or heat; to be impatient to obtain an
object of love or desire (သူထိုချင်မိသွင် ဖြတ်ဖြတ်သူးထို) မြတ်ဖြတ်သူး
ဆောင်ကြိုက်သည်။ မြတ်ဖြတ်သူးဆောင်ကမ်းသွင်းသည်။

—ဆင်, *v.* to be fluent in speech, also implying knowledge and
good sense; သားဆင်ကံအကြီးထက်ကံအမြတ်သတ်သို့ဒေသများသာမို့
ချစ်သည်။ ဘွဲ့နိုင်ထင်သည်, as the younger son is more fluent than
the elder, I think his parents are fonder of him.

ခြံ, *v.* to spread out, expand (to spread its wings as a bird,
ငှက်ခါးထောင် ဖြန့်ထွက်သို့ မိန်းမန်းအသွယ်) ဖြံ, *neut.* ဖြံ, to step,
extend the foot (highly honorific); ခြေတင်ဖြံ။ ရှေ့စက်ထောင်ဖြံ
သည် (applied to monarchs).

—ကြံ, *v.* to extend and raise the foot (in ordinary parlance
to walk), ပဝါးခြေသန် ဖြံကြံဘာသာမည်အကြောင်း ထွေကပ်ပါသည် (as
a layman inviting a pōngyi to come to his house), ဒေသစာ
ရဲဖြံကြံတင်မူသည်။

—ကြံ, *v.* to scatter, spread abroad; ပန်းမွှေရဲဖြံကြံသည်။ ခုထွီထ
သတ္တဝါများထိုဖြံကြံပေးကမ်းသည်။

—ခင်း, *v.* to spread out, expand as a mat or cloth; ဖျာဖြံခင်း။
ဆင်ထဲဖြံခင်း, to lay down straw for horses and cattle; မြင်း
ဆိပ်ရဲအောက်ကကောက်ရိုးထိုဖြံခင်းသည်။

—ချီ, *v.*; see ဖြံ, 2nd def., and ချီ။

—မြိ (ဖြံချီ), *v.*; see the parts, ထည်မြေထိုးပုံခြံခန့်စေ့နှင့်ဖြံမြိ ထား
ထိုက်ပါ။

—မြီး, *v.*; see the parts; ကျွန်ထောင်မွေးများထို ထခြားထုများထဲဖြံမြီးထား
သည်။ ထိမ်းဆည်းခြံမရသေးပါ; also used in the same sense as
ဖြံကြံ။

—ဖြန်း, *v.* same as ဖြံ, last sense; ရှင်ဆုရင်များမြို့ရွာများထိုဖြန်းဖြန်းမို့
ကြည့်သော်မူသည်, also applied to Buddhs; မြတ်စွာဆုရားကမ္ဘီထ
ဝတ်ပုံသည်။ ရာဇဂြိုဟ်မြို့ထိုဒေသစာရဲဖြန်းဖြန်းသော်မူသည်။

ဖြန်း, ၁ (ဖန်း), *v.* to sprinkle, scatter (a liquid); နံ့သာရေဖြန်းသည်။
ရေမွှေးဖြန်းသည်။ သနပ်ခါးရည်ဖြန်းသည်။ ရန်ထုန်မြို့မှသင်းမြောက်မို့ထံသွင်
ရဲဖြန်းထွင်းနှင့်ရေဖြန်းသည်။

ဖြန်း, ၂ (ဖန်း), *v.* to flush through the body, as blood, air, or
horripilation; ကြိုက်သီးဖြန်း၊ မွေ့ယောက်နှင့်ပွားကံ့ဆွေသို့ကြိုက်သီးဖြန်း

ထိုခေါင်းများကြီးသည်။ ထေမြန်းသည်။ ထေမြန်းထိုရောင်နေသည်။ ထွေးမြန်းသည်။ ထွေးမြန်းထိုအသားများဝါနေသည်။ မြန်းခဲ၊ *adv.* မြန်းခဲထေမြန်းခဲကဲ့သို့သားသည်။

မြန်း, 1, *v.* to cast (a shadow) ; အရိပ်မြန်း။ ထပ်ပင်ကြီးအရိပ်မြန်းထိုပန်းပင်ထံထေသည်, owing to the large trees overshadowing them, the flower plants die (to be diffused as rays of light) ; ဓရပ်မှာမီးမှိုထိုထေထိုအား။ အိပ်ကမ်းမြန်း၍ မြင်သည်။

မြန်း, 2 (ဖျင်း), *v.* to be rapid and accompanied with noise.

မြှာ, *v.* to divide into several parts, be many, numerous, as the roots of a tree ; ထောကီထောကုတ္တရာနှစ်မြှာသောအကျိုး။ အကျိးအခက်ဝေဝေသာသာ မြှာကျသည်။ ရေပန်းများမြှာကျသည်။ ဖျာရက်ရအောင် နှီးမြှာသည်, he divides the bamboo strips in order to weave a mat ; ထိုကဲ့သို့မြှာလျှင်။ ၂မြှာသောအကျိုးခံစားရလိမ့်မည်။

မြှားယောင်း, *v.* to persuade, use persuasive arts, be persuasive, conciliatory, to entice, seduce ; ဖျောင်းဖျ။ ဥစ္စာမြှင့်မြှားယောင်း၍ ထပြည်တနိုင်ငံထိုထက်နက်မြို့ထွက်။ အထုံးအရင်း ကြီးစွာနှင့်တိုက်ထုမှ။ ခမည်းထော်ဥစ္စာမြှင်သော။ ဤမြှင်ကိုထိမ်းမြန်းနိုင်အံ့သည်ဟု၍ငါအကြံရှိသည်။ မြင်းများကိုပမ်းချင်ထိုရှိလျှင်။ အစာမြှင့်မြှားယောင်း၍ပမ်းရသည်။ ထရပ်မြို့ဝန်မောင်ကျော်ခေါင်မြှားယောင်းထိုအမှုမြို့မင်းသားအောက်ကရောက်လာပြီ။

မြှတ်, 1, *n.* the sand-fly ; ပင်ထထံနားမှာမြှတ်များ ထိုက်ထွင်အမိန့်ကထေးထထံသည်။

မြှတ်, 2, *v.* to unloose, dislocate, derange, *intrans.* ; မြှတ် မြင်းကိုရထားထဲမြှတ်ထိုက်ပါ, unharness (*lit.* unloose) the horse from the carriage ; (2) ထထထောက်ထိုကျွန်ုပ်အထင်မြှတ်ထိုက်မည်, I shall 'knock off' work for about a month ; (3) ထဆုန်နယုန်ရပ်သေးခေါင်းမြှတ်ထွင်ထာထထံပါမည်, I will come and repay you (the money) in the month of Kasôn or Nayôn, when I unfasten the heads of the marionettes ; [ရပ်သေးခေါင်းမြှတ် is an expression much used by marionette players, *e.g.*, as in engaging any one for the marionette stage, the manager of it will often, in making an agreement, say ရပ်သေးခေါင်းမြှတ် (ငွေ) ၆၈ ပေးပါမည်, or whatever sum he may fix] ; (4) ထထထားကာထိုမြှတ်ထိုက်ပါ။

မြှတ်ခဲ, *adv.* instantly, suddenly ; စုတ်ခဲ။ ရပ်ခဲ။ မြှတ်ခဲ, ထထထားသည်။

မြှတ်ချင်း or မြှတ်ချည်း, *adv.* same ; ကြားထွင်မြှတ်ချင်းထထာသည်။

မြှတ်မြှတ်, *adv.* same ; also expressive of the sound which it imitates ; မြှတ်မြှတ်မြှတ်မြှတ်မြည်သည်, sometimes မြှတ်မြှတ်။

မြှန်း (from မြန်း, *which see*), *v.* to wear away, exhaust, to spend in vain, *i.e.*, throw away as money.

—ထီး, *v.* same ; ထထထေထည်ထထထန်ထန်ထထွေမြန်းထီးမြှင်သည်။

ဖြန်းခဲ (freq. p1 on. ဖြန်းခဲ), adv. expressive of the noise which it imitates made suddenly ; ထု၊ ထောက်စကားပြောမတည့်စွဲဖြန်းခဲ ထသတ်သည်။ ဖြန်းခဲလည်းတည်း။ အခန်းထဲကဖြန်းခဲကြားသည်။ အထိထ ကြည့်လိုက်စမ်း။

ဖြန်းဖြန်း (*pron.* ဖြန်းဖြန်း), *adv.* expressive of the noise which it imitates; ဖြန်းဖြန်းဖြန်းဖြန်းကြားသည်။ ရေချိုးလိုက်သည်မှာထဖြန်းဖြန်းနှင့်။ မီးသတိဝက်ကိုအဝေးကဖြန်းဖြန်းဖြန်းဖြန်းကြားသည်။

ဖြန်းဖြန်းချဉ်း, — ရှိ, *v.* to be moderately sour, subacid [ဆည်ဖြန်းဖြန်း is more commonly used] ; ကနဦးသီးမင်းကွက်သီး။ ဖြန်းဖြန်းချဉ်းသည်, or ဖြန်းဖြန်းရှိသည်။

၆၊ ၇. to be affected, moved, shaken, changed, ruffled, discom-
posed ; used in the negative only with reference to disregard
of another's animosity, dislike ; ခင်ဆွေးသင့်လိုပြောပါသော်လည်း
ငါမမြဲတပါးတူး, though you address me thus, I am not discon-
certed ; (2) သင့်လောက်ရန်ဆုမြဲလောက်သင့်စေသေး။

၆, 1, *n.* a porcupine (*Hystrix cristata*) [ရှေးမြူထောထိုးပုံသလိုပဲ,
said of persons who fear to encounter danger].

—ဆး (pron. ဇေ), *n.* a porcupine quill.

၆, ၁, *v.* to be white, (with words of mind) to be pleased with, kindly disposed ; opposed to ၉။

—ဝင်း, *v.* to be white, clean, pure, ဝင်းကြည်သန့်ရှင်း; (၂) ထင်
သဘောဖြူဝင်းသတ္တိလူ, a person of very guileless disposition.

—ဆွတ်, *v.* to be very white, snow white; used adverbially in colloquial; ဖြူဆွတ်ဆွတ်။ ဖြူငွေ့ငွေ့။ ဖြူလွလွ။ ဖြူဆွတ်သောအခွေ့ဖြင့်။ ပြည်ပေး၍မျှမရထိုက်သောဆင်ဖြူရတနာ။

— ဖတ်ပြုရေင်, *v.* to be sallow in countenance; ဆည်ထူများပြီးကာ
ကလေးရှိမုက်, နာပြုဖတ်ပြုရေင်ရှိသည်။

—*အ*, *v.* to be tall, slender, and fair ; usually used adverbially ;
 (only applied to human beings, *အလှူ*).

မြစ်မြက်, *n.* a kind of grass.

ဖြေ (from ဖြေ, to be unloosed), v. to untie, loose, unroll, unfold, to answer (a question), to guess (a riddle, စကားစာဖြေ), opposed to ခေး, to enquire ; [to appease as the mind, စိတ်ကိုဖြေသည် ; to drive away ennui, အပျင်းကိုဖြေသည် ; to settle (a difficulty or dispute) ; အမှုဖြေအောင်ဖြေသည်။ သင့်ပုစ္ဆာကို ဖြေပါ, answer this question, please ; ကွန်စော်စိတ်အထွန်ပူပါသည်။ ဖြေဆိုသာ နေရပါသည်။မခေါ်။

—ဆည့်, *v.* to refute (infrequent) ; [အထွန်ထရာ လွှမ်းထွတ်သည်။ ငြိ
ဆည်ထိုးမရနိုင်ဘူး] ; (to quiet as the mind).

ဖြေဖျက်, *see* the parts ; chiefly used with reference to soldiers or rebels laying waste towns, villages, and levelling them to the ground ; ဖြိုဖျက် is a stronger expression.

—ဖျန်, *v.* to settle (a quarrel).

—ဖျောက်, —ဖျေ့, *v.* ; *see* the parts.

—ရှင်း, *v.* (to cleanse away, pardon).

—ထွတ်, *v.* (to forgive freely), [to loose horses and domestic cattle, generally after being confined and tied up ; မြင်းကို ဖြေထွတ်သည်].

ဖြဲ (from ဖြဲ, to gape), *v.* to open, pull open, make gape, သွားဖြဲ။

ဖြော, *v.* to parboil ; ချော့နွေးပြောသည်။ ကြက်များကိုချော့နွေးပြော၍အမွေးနုတ်သည်။

ဖြောဖြော, *adv.* freely, plentifully ; ချော့ပြောပြောသည်။ စမ်းဖြောဖြောသွားသည်။

ဖြောက် (ဖျောက်), *v.* to scratch to prevent itching ; ကျောက်ကိုဆိတ်ဖြောက်လိုက်ပါ။

ဖြောက်ဆိတ် (ဖျောက်ဆိတ်), *n.* the Pleiades or seven stars ; ကြွတ္တိကာ, a kind of tree [*see* ဖျောက်ဆိတ်.—S.] ; ထမိုင်းလုံးဖြောက်ဆိတ်ချည်းဘဲ, “The whole firmament is nothing else but the Pleiades,” an expression made use of when there is not much to pick and choose, with a view to censure, or punishment, between one person and a number of others.

ဖြောက်ဖြောက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates ; ကျည်စေ့သစ်ပင်ပေါ်မှာဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ပြောက်ကျသည်။ မိုင်းဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ရွာသည်။

ဖြောင့်, *v.* to be straight, to make straight ; *when applied to the mind*, to be upright, to be true in aim ; လက်ဖြောင့်။ သည်လမ်းမဖြောင့်ဘူး။ ကောက်ကောက်ကွေးကွေးရှိသည်, this road is not straight, it is circuitous ; (2) ထယ်သည်မဆိုး လက်ဖြောင့်သည်။ ပစ်ဆိုးမရှိပါ။

—စင်း, *v.* to be upright, to be straight (as a road), to lie straight across a road as a serpent, မြွေကြီးလမ်းမှာကန်လန်ဖြောင့်စင်းနေသည်။

—ထန်း, *v.* to be straight (applied also to the mind) ; ထုံထေးဘူးမြောင်း ထယ်ဖြောင့်ထန်းသည်။ မိတ်နှစ်ထုံး ဖြောင့်ထန်းသည်။ အထိမ်အကောက်မရှိပါ။

—မတ်, *v.* to be upright, honest, ရှိ ; အမှီးအထုပ်ကိုဖြောင့်မတ်စွာထုပ်သည့်အထွက် မိမိအထက်ထူကြီးများ အထွန်ထုံကြည်သည်။ အင်္ဂလိပ်စပ်သည်များလမ်းရှောက်သည့်အခါ ထိုထံကယဖြောင့်မတ်စွာရပ်၍ လမ်းရှောက်သည် or ဖြောင့်မတ်စွာထား၍။

ဖြောင့်သား, *v.* same as ဖြောင့်။

ဖြော်ဖြော် (ဖျော်ဖျော်), *adv.* intensive; ဆေးကိုများရည်နှင့်ဖြော်ဖြော်ကြီး ထည့်သောက်ပါ။ အဝါထေကိုချွှဲကော်ရည် ဖြော်ဖြော်ကြီး ထည့်လိုသောက်ပါ၊

ဖြို (from ဖြို, to fall to pieces), *v.* to break down (*trans.*), demolish, to correct chronology or calendar (ထိန်းဖြို။ ကောဇာဖြို, ဖြေဒွိန်ဖြို။ သက္ကရာဇ်ဖြို။ သာသနာဖြို), to aim at (a hole), as in throwing for the first chance at play, ထွင်းဖြို။

—ဖျက်, *v.* to overthrow, to demolish, annihilate, to raze to the ground; သည်ရေထွင်းကိုထင်းနှင့်နီးထွသည်ဖြိုလိုက်ပါ, this well is very close to the road, demolish it; ရှင်မဟောသတာ ခဝ ခေါထဏီရှိသော ဝဏ်သုဉ်တို့ကို ထခါထည်း ထွက်ပြေးအောင်ဖြိုဖျက်နိုင်သည်, the lord Mahawthata was able to overthrow an army of soldiers 18 kawbanis strong, so as to make them instantly flee away; ပန်းတိမ်းမင်းသား ပုန်ကန်သည်အတွက်။ မင်းထုံးရှင်ထုရင်က ရထနာထိပ်မြို့ကို ဖြိုဖျက်သည်, owing to the Fading Prince rebelling, King Mindôn razed to the ground the city of Yatanatheinga (Shwebo).

ဖြိုးဖြိုးဖြူဖြူ (often *pron.* ဖြိုးဖြိုးဖြူဖြူ), *adv.* with a crushing or rumbling noise; ဗိုလ်ကြီးများ ကြိုးတစ်သည့်အခါ ဖြိုးဖြိုးဖြူဖြူညံ့ညို သာနေရော့ဒေ။ ရန်ကုန်မြို့ကြီးမှာလူသေတိုင်းထီးသိပ္ပတ်သံဖြိုးဖြိုးဖြူဖြူနေ ကိုင်းမစ်ထူး။

ဖွတ်, *v.* to hide, secret, conceal, *see* ဖွတ်။ [ကြောင်ထက်သည်းဖွတ်ကြံ တတ်သည်]; in writings ဖွတ် is used; ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင်သိထားပါ ထိခိုက်သည်။ ခင်ဘုရားရှာမှာသူမိုးဖွတ်ထားသည်ကြားသည်။ ဖော်ပေးရမည်, I hear, sir, that you are secreting a thief in your village; you must give him up (*lit.* you must produce him).

ဖွင့် (from ဖွင့်, to be open), *v.* to open; တံခါးဖွင့်။ ဖျက်မိဖွင့်။ လူပုံခပ်ဖွင့်ဖွင့်။

—ထွတ်, *v.* to open and expose to view, with ပြော to speak out (loud); ဖွင့်ထွတ်ပြော။ စကားထိုးထိုးမပြောနှင့်ကျယ်ကျယ်ဖွင့်ထွတ်ပြောပါ။ အဝတ်အစားကိုဖွင့်ထွတ်ပြသည်။ မယ်ထော်ဝင်းမှ။ မျှေးသန်းမရှိ။ မမြဲမတင် ဝင်ကြယ် သန်ရှင်းစွာ ဖျက်မိတော်ကိုဖွင့်လျက် ဖွားထောင်မှု၏, and he was born from his mother's womb with his eyes open, pure and undefiled, without there being any impurity (*lit.* secundines) adhering to him.

ဖွတ်, *n.* a species of guana (the water lizard). The Burmese consider it very unlucky if this reptile comes up into a house, and that its arrival is a sure omen of poverty and misery, hence the saying ဖွတ်တက် သည်ထက် ခွဲသေးသည် (*i.e.*, ဖွတ်တက်ခံရသည်ထက် ခွဲသေးသည်) in describing a very poor person; in describing an absent-minded person the Burmese say ဖွတ်မေ့ထိပ်မေ့နေထည်ထည်လူ [ဖွတ်ကျွေးထိပ်ကျွေး, in the

way of a water lizard, or turtle, falling precipitously into the water ; applied to persons doing anything in a headlong, heedless manner].

ပွတ် ပြီးကျွန်ုပ်, —ကြား, —ညှင်း, —ခွဲ။

—မိကျောင်း, *n.* the monitor crocodile, *M.* [ပွတ်မိကျောင်းဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်းသာ, *see* မိကျောင်း].

—မိနီ, *n.* a species of aquatic varan or monitor lizard said to have a red head, *M.*

ပွတ်စေ့ဆီနာ, *n.* a disease affecting the nose.

—ခွဲ, *v.* to be affected with such disease ; ပွတ်စေ့ဆီနာလိုက်သည်။ ပွတ်စေ့ဆီနာ။ ပွတ်စေ့ဆီနာ။ ပွတ်စေ့ဆီနာ။

ပွတ်, *v.* to cleanse, make clean, စင်စေ။ သန့်ရှင်းစေ, to clean rice by pounding (သန့်ပွတ်) or cloths by beating (အဝတ်ပွတ်), to cleanse honey from bees (ပျားပွတ်) or ants from the *débris* of their nests ; ခါချဉ်ပွတ်။ ထမင်းအိုး ထင်းအိုးဝေတာသည့်အခါ ထောင်းမန့်ပွတ်သည်။

—ဆောင့်, *v.* to wash clothes by beating.

—လျှော်, *v.* (to wash clothes by scrubbing) ; *see* the parts.

ပွတ်, 1, *n.* Shan silver money ; ပွတ်ငွေ။

ပွတ်, 2 (ပွတ်), *v.* to be meet, suitable, fit, proper, comely, desirable, *hence* အပွတ် (frequently written စားကောင်းသောပွတ်ပင်)။

—ရာ (ပွတ်ရာ), *v.* same ; ချစ်ဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ။ ယုံဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ (most common) ; တော်လျော် လျှောက်ပတ်။ ပွတ်ရာသိုက်မြိုက် [applied to the nice arrangement of a house and its appurtenances, to the comeliness of appearance, richness of apparel of women (*or* men), and to well-arranged language] ; ပေါ်ထွန်းစွာမင်းသည်လည်း။ အထုံးစံပြဖွယ်ကိစ္စလိုလိုရှိ။ မြို့ကိုဆိမ်းယူပြီးလျှင်။ မိမိထားပြည်၌ ထီးနန်းမိုးစံထေဇ်, and King Pawlazanekka, having performed all the duties necessary to be done, and having taken possession of the kingdom of Mihtila, enjoyed the sovereignty of it ; ခင်ဘုရားအကြံထုတ်ပြီးဆိုလျှင်။ ဖွယ်မဖွယ်ရာမရာ ကိုမစဉ်းစားတတ်ဘူး။ အရပ်ဒေသနေစေ့ချင့်ဖွယ်တယ်ရှိသည်။ အနေထိုင်အဝတ်အစားဆိမ်းမှစ၍။ အသွန်ဖွယ်ရာသိုက်မြိုက်သည်, this person's way of living, his wearing apparel, and everything, beginning from his house, are appropriate and well-appointed.

ပွတ်, 3, *v.* to be inadhesive (to be devoid of natural richness) ; အင်္ဂုဏ်ထူးလျက် ကျွဲကောင်နည်းလို ဖွယ်နေသည်။ မစေး။ အရသာပွယ်သည်။ အနီးထီးသန်စားလိုဆိမ်းဖွယ်နေသည်။ သည်မုန်ဖွယ်တယ်ကြီးနေသည်။

ပွတ်, 4, *int.* expressive of dislike, disgust (pish!) ; သည်ထူးမြင် ချဉ်ထယ်ရှုံ့စရာကောင်းသည်ပွတ်။ the Burmese usually spit when

making use of this and the other interjection (expressive of disgust), ထို၊ ဝီ၊ ဖွယ်၊ ဝနီ၊ ရွံ့ဝေ၊ ဝနီရွံ့ဝေကောင်းသည့်အကောင်တစ်ကောင်။

မှီ, *v.* to be fat, plump ; applied to the young of animals ; ထိုထို
ထိုးမှီသည်။

—**မျိုး** (*pron.* မွမျိုး), *v.* same; to be very plentiful, abundant, (in combination with **အမျိုး**, and in an extended sense, to be beneficial, advantageous): သည်လူအသုံးသာယာသည့်အရာကြီးတို့။ သည်မြင်းကိုယ်ထုံး ထယ်မွဲသည်။ ရှေးကုသိုလ်ကံမမွဲမျိုးမွန်းကုန်သောသူတို့သည်။ မိမိတို့နှင့် ထိုက်တန်ရာ ထယ်ထုပ်ခြင်း။ ကုန်ထွယ်ခြင်းအဝရှိသောအမှုတို့ကို။ဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ၊မဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ။ ကိုယ်အလိုသ် စွဲပြည့်စေလိုစင်စင်မှန်လျှင်။မျှင်းမိသည်တူ၍ မနေအပ်, those whose karma of merit is not superabundant, whether they wish to carry on the work to which they are adapted, such as the cultivation of fields, trading, and other kinds of business, it is not seemly that they should remain slothful if it be really certain that their wish will be fulfilled.

၅၊ ၁, *v.* to spread out into many minute parts, as the roots of a tree or as a spray of water (ရေပန်းခွံထွက်သည်) ; not so divergent and extended as ဖြာ။ မြင်းကြိမ်၊ နှင့် ရိုက်ထိုက်အများစွာထွက်ပြီး၊ ညောင်ထားများပင်အဖြစ်ထွက်ထွက်သည်။ ၅၊ to be profuse, lavish, prodigal ; *comp.* လက်ကြီး။ ခင်ဈေး။ ထက်အထိုးပျံ့သည်။ စီးပွားဖြစ်နိုင်ရိုးထား။ ခင်ဈေးထိုအစားအဆောက်ပျံ့မဟာဖြင့် (ပျံ့မည်ဖြစ်လျှင်) သူဌေးတောင်မခံနိုင်ပါ။

—ဆန့်ကြဲ (*pron.* ဖွါန့်ကြဲ), *v.* to be talkative ; used in a continuative form [to be divided, or spread out into many minute parts (from violent contact) ; ရွက်ထိုးထိုး၍ခွဲဆန့်ကြဲစုတ်သွားသည်။ ဗုံးဆန့်မှန်၍ထပ်ပင်ခွဲဆန့်ကြဲဖြစ်သွားသည်] .

—ဆန့်ထိကြ (pron. ဇန့်ထိကြ) (not common), *v.* same ; စကားထွေကရာ
မှါဆန့်ထိကြပြောနေသည်။

၅၊ ၁, ၇. to puff (out of the mouth) ; မှုတ်ဆေးထိပ်တွေ၊ a whiff of a cheroot ; ဆေးထိပ်တွေ သောက်ပါရစေ၊ let me, please, smoke a whiff of your cheroot, သူ့ဒိုးထိပ်ဆေးထိပ်နီနှင့်ဖွါခွံကြည့်သည်၊ he puffed at his cheroot, and with the light of it looked at the thief.

၄၅, ၁ (သွေး), *v.* to bear, bring forth ; see ၄၆, which is not so elegant (scarcely ever applied to animals in colloquial).

—ဇာတ် (သွားဇာတ်), *n.* one born at the same time (ဗုဒ္ဓဇာတ်ထောင်, a person born on the same day as a Buddha, *e.g.*, ဗုဒ္ဓဇာတ်ထောင် ကာလုဒါယိ, Kaludayi, a nobleman born on the same day as Gaṇḍama the Buddha).

—မြင် (ဆွားမြင်), *v.* same as မှား။ မှတ်၊ မှာမြင်။

၎င်းသို့၊ *v.* same as ဖွါး (applied to royalty and high officials, မိဖုရားကြီးသား ထော်ဖွါးသန့်စင်ထော်မှုသည်), but occasionally to the wives of ordinary people, *e.g.*, မာတာမိခင်၊ ဖွါးသန့်စင်သည်။ ဧည့်ပင်သာယာ၊ ခေါ်ဝေရသားခင်ကျားတယ်နေ့ဖွါးသလဲ, on what day were you born, (sir)? မင်းကြီးထည်းထိုခရီးလမ်းမအထယ်နှိပ်။ သားဖွါးစီလာထဲနန်းဆောက်ထင်ပီရင်စေ၏။ မိဖုရားသည်၊ ထိုတနန်းထော်နွှီးသားထော်ထိုဖွါးမြင်စေ၏, and the king caused a temporary palace to be erected and put in order even in the centre of the thoroughfare, and in that temporary palace the chief queen gave birth to a royal son. [In the Burmese time inferior queens were not permitted to remain in the palace during the time of their accouchement. They were provided with apartments which were known as အိမ်မှိုင့်; their removal to these was termed အိမ်မှိုင့်သင်းထော်မှုသည်, and the royal order conferring these apartments အိမ်မှိုင့်သနားထော်မှုသည်။ သားတော်ဖွားသန့်စင်တော်မှုသည် was only applicable to the chief queens.]

ဖွါး, 2, *v.* to be loose, not compact, မကျပ်မထပ်; to have shaggy hair as a dog, pig, or other animals; အမွေးဖွါးသည်။

—ရား (ဖွါးလျား), *v.* same; ခင်ကျားထယ်အဝတ်အစားဖွါးသည်။

ဖွါး, 3 (ဘွား), *v.* to be all at once, as in suddenly and repeatedly rising under water, *e.g.*, ဖွါးခဲ; *see* ဘွားခဲ and တဖွါးဖွါး။ ဖွါးဖွါးရေထဲက ပေါ်လာသည်။ နှစ်ခါလောက်သားပေါ်သည်သေရေခု။ ထံထွေးတဖွါးဖွါးနှင့်စကားပြောသည် (when a bullock is bitten by a snake, the Burmese repeat the following muntra: နှင့်အမြှတ်မိမိနှင့်အထိဖွါးဖွါး။ ငါ့နွားရွာကြာသက်ဆရာသက်ဆင်းဆရာဆင်း)။

ဖွါးအေ (ဘွားအေ), *n.* a grandmother, အဘွား (more elegant).

ဖွါးဘက် (ပင်), *n.* a kind of tree. (The bark of this tree is used medicinally with the bark of the သတ်ရင်းကြီး, and is said to be efficacious in cases of ယူလာ).

ဖွိထိုမ, *n.* a species of calamus.

ဖွိ, *int.* expressive of dislike, disgust—pish! (*see* ဖွိ and ဖွတ်).

မွေ, *v.* to seek, search for, ရှာ၊ မွေရှာ; not so common as ရှာဖွေ; [sometimes occurs by itself in writing, *e.g.*, မွေကြည့်များသော်၊ နွား၏ခြေရာမြင်သောအခါ၌။ (Satu dammathaya)].

မွေး, *v.* to be very white; chiefly used in an adverbial form as an *intensive*; မြူထိုက်သည်မှာမွေးလို့။ ထိုအခတ်ကြီး ၄ ယောက်ထိုထိုဦးခေါင်းမှစ၍ထဲဝှမ်းဖြင့် မွေးမွေးမြူအောင် ကြံထွင့် ကပ်ပြီစေသည်။ —Maha-hawthata.

မွှဲ, *v.* to bind together; ချည်နှောင်စည်း, connect by some bond of union, to unite, connect, weave together; ပေါင်းရှက်, to

- string together, connect one after another ; ဆက်, ၆, to connect in verse or song, or in continuous discourse ; မွဲဆို [to compose poetry, တေးထပ်ကဗျာထင်္ကားတို့မွဲသည်] .
- မွဲ ကြီး (*pron.* မွဲရှီး), *n.* harness (for a bullock cart).
- ချီး, *v.* to extol in song (usually improvised at a *pwè*).
- စဉ်း, *v.* to bind together.
- ထုပ်, *v.* to tie together as the hands and feet.
- နွဲ, *v.* same as မွဲ, last sense ; စိကုံးမွဲနွဲသည်။ သီပေါရှင်ထုရင်မွဲနွဲ၍ တေးဝင်သည်။
- နှောင်, *v.* same as မွဲ, 2nd sense (နှောင်မွဲ more common).
- ဖက် (မွဲထက်), *v.* to associate (in numbers) မွဲဖက်၍ထင်သည် ; *n.* one of a number, given in dowry, on the marriage of a prince, a member of the royal family ; မွဲဖက်ကျွန်။ (ထက်မွဲထောင်ကျွန်, *see* ထက်မွဲ။)
- ရှက်, *v.* ; *see* the parts (မွဲရှက်၍ ရောင်း, to sell in partnership with others ; ထက်ချင်းမွဲရှက်, to cross the arms). It is considered very disrespectful to sit in this way before an official ; ထက်အာရောက်မတ်မွဲသည် (a term found in writings only).
- မွဲဖြူ (ပုဆိုး) (*pron.* မွဲဖြူ) (ပုဆိုး), *n.* the white waistcloth worn by the king as a badge of royalty ; မွဲဖြူထက်နက်ဖြင့်နိုင်သည်။ [A Burmese euphemism for *buying off* an enemy.]
- မွဲ, ၁, *n.* the husks or chaff of grain ; စက်ပွဲ။ နေဆွဲပွဲ။ ထွေပ်ပွဲ။
- ကြမ်း (*pron.* မွဲဂြမ်း), *n.* the coarser part of the husks, which is rubbed off in the mill.
- နု, *n.* the finer part, which is separated from the grain by pounding, shaking, &c. (bran).
- မွဲ, ၂, *v.* to be small, fine, implying many particles. (Der. အမွဲ, *see* အသေးအမွဲ) ; နှိပ်, *comp.* သေး, scarcely used assertively ; မိုတ်းပွဲမွဲရွာသည်, to drizzle ; less than ဖြောက်ဖြောက်ရွာသည်။
- မွဲပေါင်း, *n.* the Tavoy name for ဝွေ, hog-plum.

ဗ—(ဗထက်ချိုက်)

(The twenty-third consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of labials.)

- ဗဗိဗထွန်, *adv.* incorrectly (?) roughly [ဗရဗိဗထွန်, in a slatternly manner ; ကရောက်မည်] .
- ဗတောဗမိုက် (*pron.* ဗဒေါဗထိုက်), *adv.* ; *see* ကတိုက်ကရိုက်။ ဗတောဗမိုက်နှင့် ထွက်မြွေထာရသည်။

ဗန်, *n.* a plant, the stems of which produce a substance analogous to hemp, the *Crotalaria juncea*.

ဗန်မြည်(ချည်) (ကြိုး), *n.* the string slightly twisted; ဗန်မြည်(ချည်)ကြိုး
ဗန္ဓတ် (ကျွန်း), *n.* the Bandat cocoanut Island.

—အုန်းသီး, *n.* the Bandat cocoanut, smaller than the common kind.

—မွေး, *n.* a small mongrel breed of dogs; from this is derived the figurative expression of ဗန္ဓတ်, which is the equivalent of the word ကပြား, and is applied to persons of mixed races; ဗန္ဓတ် is more used in Upper than in Lower Burma.

ဗန္ဓတ်သလို (*pron.* ဗန်ထတ်သလို), *adv.* luckily, in the way of a lucky hit [opportunately]; အခန့်သင့်။ အခိုသင့်။ ခင်ဘူးနှင့်ကျွန်ထော်နှင့်ရန် ကုန်မြို့မှာဗန္ဓတ်သလိုဘဲ ရွှေကြသည် [said to be derived from a kind of carpenter's tool].

ဗန္ဓုလ (မယာ), *n.* the famous Burmese Commander-in-Chief in the first Anglo-Burmese war, killed at Danubyu by the bursting of a shell, original name Maung Yit, native of Ngapayin, Lower Chyindwin, Upper Burma.

ဗန္ဓုဗိဗန္ဓုဇာ, *see* ဗထိဝိဗထိဇာ, *n.* not used in colloquial; occasionally met with in songs, *e.g.*, တမာကျက်ဇာ (ကြက်ဇာ) ဗန္ဓုဗိဗန္ဓုဇာ ဇာဇောကြတာသာ။

ဗန်းမော်မြို့, *n.* a city north of Mandalay, derived from two Shan words—ဗန်, signifying a “village,” and မော်, a “chatty;” ဗန်းမော်, ကောင်းတို။

ဗန်းမော် (ပင်), *n.* a kind of tree, the wood of which is used for making da scabbards, cooking ladles, and boat paddles, in colour it is whitish.

ဗရမိတ်ဗရမ္မာ (*pron.* by some ဗရမိတ်ဗယမ္မာ), *adv.* in atoms, *e.g.*, ဗရမိတ်ဗရမ္မာကွေး (ကွေ) သွားသည်။

ဗရမိန်း (*pron.* ဗရမိန်း) (*see* မိန်း, 2), *adv.* throughout, all over; ဗရမိန်းထူသည်။ မျက် (မြက်) ထောဗရမိန်း ထူသည်။ ပုဆိုးအသား ဗရမိန်းထူသည်။ ဩဏ် (ညဏ်) ဗရမိန်း, a blockhead; သနင်ခါးဗရမိန်းထိန်းသည်။

ဗရပြစ် (*pron.* ဗရဗျစ်) (*see* ပြစ်), *adv.* crowdedly; မအူပင်မြို့မှာ ကြိပ်ထေ (ကျွတ်) ဗရပြစ်ခတ်နေချေဒယ်။ ခြေချစရာမရှိပါ။ ရွှံ့မှာလည်း ဗရပြစ်ထူထို သွားစရာမရှိဘူး။ ငြေငုံ့ထေ (ဒေ) ထောင်လိုက်ထားသည်မှာဗရပြစ်။

ဗရမ္မာစောင်ရင်း, *adv.* in a violent, noisy manner; ဗရမ္မာစောင်ရင်း ဆဲး (ဆဲ) ဆိုကြသိုနားမသောင်ဝံ့အောင်ဖြစ်သည်။

ဗရမ္မ, same as above.

ဗရပွေ (*pron.* ဗရပွေ), *adv.* confusedly ; ခင်ကျားတို့အမှုဗရပွေရှင်ထွေးသည်။ ခြည် (ချည်) ခင်အထိုအထားမထတ်ထိုဗရပွေရှင်ထွေးသည်။ သည်ပွဲမှာ ထူထေ (ဒေ) ဗရပွေရှင်ထွေးသည်။ သထိထားကြပါ။

ဗရရှုတ်, *adv.* in a silly, inane manner ; သည်ထူဗရရှုတ်စကားပြောသည်။ (or ဗရရှုတ်ထွေစကားပြောသည်)။

ဗရုန်းဗရင်း, *adv.* in disorder ; မြို့ရွာဗရုန်းဗရင်းဖြစ်နေသည်။

ဗရုန်းထိုးကား (*pron.* ဗရုန်းထိုးဂါး), same as ဗရုန်းဗရင်း။

ဗရောက် ဗရက် (ဗယောက်ဗယက်), *adv.* from ရောက်ရက် (ယောက်ယက်), *which see*, in a restless, meddlesome, disorderly manner, as children ; သည်အကလေးများဗရောက်ဗရက် (ဗယောက်ဗယက်) ခတ်ထွန်းလိုစာကြည့်လိုမဖြစ်နိုင်ဘူး။

ဗထ (Pali), *n.* strength ; ခွန်အား။ ဗထခွန်အား။ ကာယဗထ, strength of body ; ဉာဏဗထ, strength of intellect ; ဗထခွန်အားကြီး—ဗထခွန်အားအတွန်သေးငယ်။

ဗထက္ကာရ, *adv.* in the way of open, lawless, violence and robbery [usually preceded by အထင်း] ; အထင်းဗထက္ကာရပြုကျင့်သည်။ ကျွန်ထော်မကို (ငပြုသည်) အထင်းဗထက္ကာရပြုကျင့်သည်များကိုခံနေရပါသည်။ (The term အထင်းဗထက္ကာရ is one mostly used in rape cases.)

ဗထဝါမုက္ခ (ဗထဝါမုခ) (Pali), *n.* a violent whirlpool, gulf in the ocean ; ဗထဝါမုက္ခဝကြွယ် (ဗထဝါမုခဝကြွယ်), အားကြီးသောဝဲး (ဝဲ), "When a storm arises, the waves are thrown to an immense height, after which they roll with a fearful noise towards Maha Méru (မဟာမြင်းမိုရ်) on the one side, or the Sak-wala-gala (စကြဝဂ္ဂ) on the other, leaving a pool or hollow in the trough of the sea called Walabhámukha."—M.B. ; ထိုအခါအရာမကသောတီးမှုတ်မျိုးတို့ကို။ ထပြင်နက်တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။ မဟာသမုဒ္ဒရာဗထဝါမုက္ခ (မုခ) ဝဲကျွံ၍ကျသောအသံကဲ့သို့။ ဥယဉ် (ဥယျာဉ်) အထိုးထိန်ထိန်အုန်းမျှ။ ရှိရလေ၏, at that time, by means of playing all at once on more than a hundred kinds of musical instruments, the whole garden resounded with the thundering din like unto the Balawámukha whirlpool, overflowing and subsiding.

ဗထိဗောဓ (Pali), *n.* business, difficulty ; combined with များ, equivalent to အမှုများထုပ်ထောင်ရန်ကိစ္စ ; chiefly used by pôngyis ; ဗထိဗောဓထပ်များသည်။ စာကောင်းကောင်းမချရဘူး။

ဗထိမ်းဗကျံ (from ထိမ်းကျံ), *adv.* confusedly, in a manner tending to puzzle and confound [always used in a bad sense] ; သူမိုးနှင့်မင်းဗထိမ်းဗကျံပြုနေသည်။

ဗထိ, corruption of ball, *n.* [a ball to play with].

ဗလိကစား, *v.* to play at ball [to play cricket, lawn tennis, or any game in which a ball is struck; ဗလိမိုက်ကစား၊ မြင်းဗလိကစား, to play polo, မြင်းဗလိမိုက်].

—ထံ (*pron.* ဗလိံ), *n.* a stick to strike a ball with, a bat.

—ထောင်, *n.* a shuttlecock.

—မိုက်ခွက်, *n.* [a battledoor].

—ထုံး, *n.* [same as ဗလိ].

ဗလီ, 2, *n.* a mosque, a Mussulman place of worship; ဗလီဘိုက်၊ ဗလီခုံ။

ဗလိသရာ, *n.* a Moolah or Mussulman priest.

ဗလုံ, *n.* a bubble while rising in water; *comp.* ခေပေါင်း။

—စီထ, —ထ, —ထိုး, *v.* to rise in hubbles; ဧကန်ဝဲ (ဝဲ) အိုးဗလုံ ထိုးထွက်မိလ်းသံလေသံကြား (ကျား) အော်သံနှင့်။

—စီစီထ, *v.* same; ခေပလုံစီစီထသည်။

—ဆွထ, *v.* to be disturbed in mind, be in mental commotion; သည်စကားကြားချလျှင်၊ စိတ်ထဲကဗလုံဆွထသည်။

ဗလုံးဗလွေး (from လုံးလွေး), *adv.* confusedly, mixed together (usually applied to language; မင်းစကားပြောသည်မှာဗလုံးဗလွေး နှင့်ပြောသည်)။

ဗလေဗစာ (*pron.* ဗလေဗစာ, ဗလေဗလွင့်), *adv.* idly, of no use, applied to language; applied to conduct, vagrantly; ဗလေဗစာ အကျိုးမရှိသည့်စကားမပြောပါနှင့်။ အလကားဗလေဗစာသွားနေသည်သာမှ အကျိုးမရှိကလေကလွင့်စကား။

—စကား, *n.* idle gossip;

ဗလောင်။

—လေ, —လေ့, *v.* to be in a confused, tumultuous state (veeringly as the wind); လျှင်လျှင် ဆိပ်လေပြောပြော လာလွှဲအလွတ် လောက်သားဘဲ။ လေဗလောင်လေ့လာလို မီးထဲပါသွားသည်။ တက်လေ့သတိ ထားလိုင်လေလောင်လေ့မီးနေသည်။

ဗလောင်ဆန်, *v.* same attended with noise; not used assertively; တီးသံမှတ်သံဗလောင်ဆန်ထိုးသွားချေသည်။ ငါ့အိုသာမည်ဖြစ်လျှင် (colloquial စကားဖြင့်) ဗလောင်ဆန်သွားချေမည်။

ဗလောင်းဗလဲး (လဲ) [from လောင်း, to pour, and လဲး (လဲ), to change], *adv.* changingly, unsteadily, putting one thing for another; [ဗလောင်းဗလဲးနိုင်သည်။ ဗလောင်းဗလဲး (လဲ) များသည်]။

ဗဝင် [from ဗလိန် (ဟို) and ဝက်], *n.* a half, one half; (အထက်ဗဝင် အောက်အစိးရှိရှိ ဘမျှ ထည့်အပေါင်းတို့အား အမျှပေါ်၏) ဗဝင်ခွဲး (ခွဲ) သည်, to divide in half; ငွေ ၁၀၀၀ ဗဝင်ခွဲလျှင်၊ တစ်ထောင်ငါးရာရှိသည်။ မန္တလေးနှင့်ရန်ကုန်တို့ဗဝင်ဘဲ။

မဝါနက် (ပင်), *n.* a species of gendarussa, sometimes planted for borders.

မဟန်း, *n.* pyrite [a locality close to the Shwé Tigôn pagoda; ထွေးဆေးကန်မြစ်မဟန်းကို ထွင်းချင်တော့သည်].

—ကျောက် (*pron.* မဟန်းကျောက်), *n.* sulphuret of iron.

—ကြက်ချေး, *n.* small iron pyrites.

—ရွှေဝါ, *n.* yellow pyrites; မဟန်းနီ [magnetic pyrites, pyrrhotines?]

မဟု (Pali), *a.* many; အမျှား။ မဟုကိစ္စမျှားသည်။ မဟုသစ္စ။ အကြားအမြင်မျှားသည်။

—မိုက်, a corruption of ဂရုမိုက်။

—ဝင် (Pali ဝဝနံ, word), *n.* the plural number [uncertain, indefinite, indeterminate; *e.g.*, မဟုဝင် စကားမပြောပါနှင့်။ ကေဝင် ပြောပါ].

—ထုထ, *n.* much knowledge, experience; တယ်သည်ဆရာကြီးမဟုထုထမျှားသည်။ အကြားအမြင်။ ပညာမဟုထုထမျှား—နည်း။ အရပ်ရပ်ရောက်အားသည်ဆိုသည်မှာမဟုထုထတပါးတိုးခြင်း။

မဟိုရ် (မဟို), *n.* centre; ချက်မ။ အထယ်ချက်မ။ မေရူမဟိုရ်လေးရောင်ရှိသည် ဖြင်းရှိရ် (မိုရ်) တောင်မှ။ ဒက္ခိဏဒီသာမြေဦလက်ယာ ဓမ္မုဒ္ဓိဝါကျန်းတောင်အစွန်းထိ။

—ကျ, *v.* to be in the centre, to be central.

—ဝင် (မဟိုရ်ဝင်), *n.* the frame on which the မဟိုရ် (မဟိုရ်) ဝင် is placed.

—ဝင် (မဟိုရ်ဝင်), *n.* the great drum of the palace (at Mandalay) formerly beaten every third hour; [မဟိုရ် (မဟိုရ်) ခေါင်းထောင်း, *n.* the great bell of the palace struck simultaneously with the great drum].

မာထနီ (ပင်) or မာတံ (*pron.* မာဒနီ), *n.* almond, မာထနီထီး [This name is also applied to the “country almond,” the *Terminalia catappa*.]

မာထ (Pali မာထနံ), *n.* a fool, လူမိုက်။ လူ့မာထ။ လူ့အန္တ။ တောဒေဝပုတ္တ။ ဒိုနက်သား။ မာထနံ။ လူမိုက်တို့ကို။ ယာအသေဝနာပ။ အကြင်မရှိပဲဆည်းကပ်ရ ဖြင်းသည်ထည်းကောင်း။ [မင်္ဂလာသုတ်မာထနံပုဒ်, Mingala Sutra, the verse regarding foolish persons].

မာထည်ကျွေ (*pron.* မာထည်ရွှေ), *n.* a kind of military accoutrement worn round the shoulders.

မာဏိရ (Pali အပြင်), *a.* outer, on the outside, foreign, irrelevant; မာဏိရစကား, irrelevant language; အပြင်စကား။ မာဏိရဝိမ္ဗ, the outer path of the sun.

—မြို့, *n.* the planet Herschel or Uranus.

ဗာဟိရဝကော, *n.* language irrelevant to the subject under discussion.

ဗာဟိရာယတန, *n.* an object of one of the six senses ; *see under* အာယတန။

ဗီဇ (Pali), *n.* the private parts, male or female, အင်္ဂါတော် ; the testicles in a male, ဗုရိသ (ယောကျ်ား) ဗီဇ ; the ovary in a female, ဣတ္ထိ (မိန်းမ) ဗီဇ။

ဗိတိ, *adv.* at all, ဖြိုဖြိုအထွင်း ; used in negative sentences as ဗိတိမေထိ, he knows nothing at all (of it).

—ကွယ် (corruption of ဗိတိကွယ်), *v.* to deny (a charge) *in toto* ; အထိသားနှင့်ဗိတိကွယ်သည်။

ဗိတိဗွန် (ဗိဓာန်) (*pron.* ဗိတိဗွန်) (Pali ဗိဓာနံ၊ ဗိဓာနော), *n.* a house, mansion, a temple, a building devoted to worship, [the abode of a Brahma (ဗြဟ္မာ), a nat (နတ်), a sylvan deity or dryad (ရုက္ခမိုး), the chamber of the sun and moon ; နေဗိတိဗွန်။ လဗိတိဗွန်။ ဘုန်းကြီးနေသည့်ဗိတိဗွန်။ ဗိယာချလှနေသည့်ဗိတိဗွန်။ အိမ်။

ဗိဇ္ဇ (ဗိဇ္ဇိ), *n.* the small circle, သေးသေးထင် (°) မိုက်ကတ်, a dot, said to be derived from the legend of the ဗိဇ္ဇ (ဗိဇ္ဇိ) သာဓုရင်းဗိဇ္ဇ (ဗိဇ္ဇိ) အှိ, *n.* a kind of leaf made of brass and used for overlaying graduated steeples and coffins.

ဗိန်း (from ဗိန်း, to be continuous), *a.* continuous ; *adv.* wholly.

—ကွပ်, *v.* to plate, overlay with plate.

—ကွယ်, *v.* to deny (a charge) constantly.

—ပြီး (ပြီ) ကိုယ်ရောင် (*pron.* ဗိန်းဖြိုကိုယ်ရောင်), *a.* swelling of the whole body ; ဗိန်းဖြိုကိုယ်ရောင်လိုက်သည်။

ဗီဇကံ (ဗီဇကံ), *n.* (Pali ဗီဇ, a seed), *a.* produced from seed sown ; *comp.* ဘူတကံ။ မျိုးစေ့ဗီဇနိယမမျိုးစေ့ဖြေဆိုကျသော အလိုအလျောက်ပေါက်သည်။

ဗီဇနာ, *n.* a measure of time equal to six prans (ပြန်) ; ကာသာကြာခန့်။

ဗုကြီး (ပင်), *n.* the fragrant clerodendron, *M.*

—နီ, *n.* the scarlet variety, *M.*

ဗုတ် (ဘုတ်), *n.* the crow pheasant [the coucal].

—မွေးရောင်, *n.* the colour of the said bird, between brown and red [*see under* ဆုတ်ဆုတ်ဗုတ် (ဘုတ်) မွေးနှင်းဗုတ် (ဘုတ်) မွေး].

—မွှေး (မွှေ) ဗာ, *n.* the *Kydia calycina*.

ဗုဒ္ဓ (Pali), *n.* a Buddha, a being in the form of man, who for wisdom and virtue is unrivalled throughout the sekya system and is the supreme object of veneration, both during his existence and after his annihilation, until the

appearance of another ; ထွာလေးပါးလိုသိထင်ရှားသာသူ. [N.B. —“ In the present grand period of time (မဟာကလ်) Maha-
“ kalpa, four Buddhs have already appeared (မွေ့), namely,
“ ကောတ္တဿန (Kakusanda), ကေတဂံ (Konagamana), ကဿပ
“ (Kasyapa), ကေါတမ (Gotama), the fifth, အရိမထေးယျ (အရိ
“ မေတ္တယျ), *pron.* အရိမဒေးယ, Arimatáya (Maitrí) is yet to
“ come ; အဗ္ဘတနန္တာ. The Buddhas appear after intervals
“ regularly recurring in a series that knows neither begin-
“ ning nor end. It is supposed by the Singhalese that all
“ traces of the Buddhas previous to Gotama have been
“ lost.”—M.B. [The Burmese say that 27 known Buddhs
preceded Gaudama ; ထူးဆန်းစွာသိရှိရန်].

ဓမ္မဂေါထာ, *n.* Buddha Gaya, a locality in Magadha (Behar, India)
famous for its *Ficus religiosa*, under which Gaudama the
Buddh was perfected.

—မိလိန္ဒ, *v.* to be guilty of irreverence to a Buddh.

—ရက္ခိတ, *n.* one who observes and maintains the teaching
and doctrines of Buddh.

—ဝဇ, *n.* a history of the Buddhs.

—ဝေဒန, *n.* words uttered by a Buddh (ထူးဆန်းစွာသိရန်).

—ဇောသ (ရှင်), *n.* a celebrated Brahmin who transcribed the
Buddhist scriptures into Talaing, from which they were
ultimately transcribed into Burmese. “ As he was as pro-
“ found in his eloquence as Buddha (sic) himself, they
“ conferred on him the appellation of Buddha-ghóso (the
“ voice of Buddha), and throughout the world he became as
“ renowned as Buddha.”—M.B. “ It is perhaps as well to
“ mention here an epoch which has been at all times famous
“ in the history of Buddhism in Burma. I allude to the
“ voyage which a religious Brahmin of Thatôn named Bud-
“ dhaghósa made to Ceylon in the year of religion 943 =
“ 400 A.C. The object of this voyage was to procure a
“ copy of the scriptures. He succeeded in his undertaking.
“ * * * It is to Buddhaghósa that the people living on the
“ shores of the gulf of Martaban owe the possession of the
“ Buddhist scriptures. From Thatôn the collection made
“ by Buddhaghósa was transferred to Pagan 650 years after
“ it had been imported from Ceylon.” “ The celebrated
“ jurist Buddhaghósa lived at the close of the 15th century
“ A.D. His career was similar to that of his still more re-
“ nowned namesake Buddhaghósa, the commentator, who
“ lived in the 4th century after Christ. Both went to
“ Ceylon to study the scriptures, and both returned thence
“ to Ramannadesa (ရမ္မာဏဒေသ) (Burma). But at present the

"jurist has ceased to exist in the memory of the Burmans as a separate individual ; he has been merged with the theologian into one personality ; and hence we find in native records that 'the great teacher Buddhaghósa went to Ceylon to study the scriptures and to write commentaries thereon ; he brought not only the sacred books to Rāmannadesa, but also the law book known as the Manu Dhammasattham ; he was learned in both the divine and secular law.' The jurist Buddhaghósa only translated the Talaing Manu into Burmese, but it has much gained in sanctity and importance by having become connected with the greatest divine of the Buddhist church, who, however, antedates the said translation by eleven centuries."—(Forchhammer.)

ဗုဒ္ဓါ, *int.* made use of by Burmans when surprised, or startled.
ဗုဒ္ဓါဝေင် (ဘုရား), *n.* the name of a much-venerated pagoda near Akyab.

ဗုဒ္ဓသုဇာ (ပင်), *n.* a kind of plant, the *Canna Indica* ; (rosary beads are made of the seeds of this plant).

ဗုဒ္ဓဟူး (frequently *pron.* Buddahoo), *n.* the planet Mercury, the fourth day of the week (ဗုဒ္ဓဟူးနေ့), Wednesday, ဗုဒ္ဓဟူးနေ့, ငှက်ဟူး၊ ဗုဒ္ဓဟူးသား၊ ဗုဒ္ဓဟူးသမီး, a male or female child born on a Wednesday.

—ဆန်း, *v.* to begin as a month on Wednesday [ထန်သိန္နဆန်း, to begin as a month on a Sunday ; ထန်လီဆန်း, on a Monday, and so on].

ဗုံပိုင်, 1, *n.* a pump.

ဗုံပိုင်, 2, *n.* a coarse woollen cloth.

ဗုံပိုင် (မြို့), *n.* the city of Bombay.

—ကွင်းသီး, *n.* betel-nut imported from Bombay.

—ပုဆိုး, *n.* a kind of puhso made at Surat, Bombay Presidency.

—သားဇေ, *n.* a kind of leather.

ဗုံထုံ, 1 (ပင်), *n.* a kind of tree ; the fruit is cooked with curries.

ဗုံထုံ, 2, *n.* a kind of fish-trap.

ဗုံထုံ, 3 (ပင်), *n.* a kind of creeper ; ဗုံထုံချို၊ ဗုံထုံခါး (with a very pretty little white flower).

ဗုံး (Eng.), *n.* a mortar.

—ဆန်, *n.* a bomb-shell [an infernal machine].

ဗုံးခဲး (ခဲး), *adv.* with a dull, heavy sound ; ဒိပ်ဗုံးခဲးပြီဟူသည်။ ထန်းပင်ကြီးဗုံးခဲးထဲသည်။

ဗေ, *n.* an induration in the viscera in consequence of fever, ဗေထုံ (ague-cake) ; the leaf of the ဝိစာပင် (mulberry tree),

eaten with curry, is said to be beneficial in reducing such indurations.

ဗေကဝ်, ဝဲး (ဝဲ) — ဝ, *v.* to have such induration.

— ကျ, *v.* to be reduced in size or subside as such induration.

— ဒင် (Pali ဝေဒါ), *n.* the Vedas, in three books, namely, သာဓ (Saman), ဝရ (Rig), and ဣဗျ (Yajust), (the fourth အာထပ္ပန being lost, အာထပ္ပနဗေဒင်ကွယ်သည့်), mathematics, particularly astronomy. "The original *Veda* is believed by the "Hindus to have been revealed by Brahma (the Buddhists "say that the three Vedas were propounded originally by "Maha Brahma, at which time they were perfect truth; but "they have since been corrupted by the Brahmans, and now "contain many errors), and to have been preserved by tradi- "tion, until it was arranged in its present order by a sage, "who thence obtained the surname of Vyása or Vada- "vyása, that is, compiler of the vedas. The sacred books "were divided into four parts, which are severally entitled "Rich, from the verb rich, to laud; Yajush, from the verb "yaj, to worship or adore; Sáman, from the root shó, to "destroy; and Atharvana. The Atharvana is regarded "as of less authority than the other three."—M.B.

— ကျင်း, *n.* the books of the Vedas.

— ကြည့်, *v.* to observe an horoscope as an astrologer.

— ဆရာ, *n.* an astrologer, a fortune-teller.

— ကွက်, *v.* to make astrological observations (cast an horoscope).

— မေး, *v.* to ask one's horoscope.

— တော, *v.* to declare an horoscope.

ဗေကဝ်, ၁ (ဝင်), *n.* a kind of plant [generally found on cultivated lands after the paddy has been cut and when the ground is dry. Said to derive its name from the fact that its seed makes a cracking sound (ဗေကဝ်ဗေကဝ်နှင့်မြည်သည်) when pressed between the fingers; children eat the fruit of this plant].

ဗေကဝ်, ၂, *n.* dandruff; ဗေကဝ်ကျသည်။ ခေါင်းမှာဗေကဝ်ကျသို့ဆံပင်ကျွတ် ကုန်ပြီ။ ဗေကဝ်မဝ် is also admissible.

— ခွေး (ဝင်), *n.* a kind of tree, also called (by Burmese doctors) ငြေကြီးပင် and မရိုးပင်။

— ခန်း (ခံ) (from ဗေကဝ်, to come through or out), *adv.* of a sudden, with a jerk; မီးဆိုးဗေကဝ်ခန်း (ခံ) ကွေး (ကွဲ) သည်။

ဗောက်ချိုက် (မြိုက်), *n.* a kind of official cap ; ဗောက်ချိုက် (မြိုက်) ထောင်းသည်။

—ဆီးဗောက်ဆတ်, *adv.* up and down ; applied to the gait in walking ; ထူဗောက်ဆီးဗောက် ဆတ်သွားသည်။ မြင်းဗောက်ဆီးဗောက် ဆတ်သွားသည်။ ထည်းဗောက်ဆီးဗောက်ဆတ်သွားသည်။

—ဗက် (ခတ်), *a. or adv.* dashing from side to side as water, [or as a woman's breast swaying from side to side, ရင်သားမျှား ဗောက်ဗက်ခတ်သည်] ; rolling about, unsteady, reckless, inconsiderate ; ရေမပြည့်သော ဆီးဗောက်ဗက်ခတ်သည်။ သဘောမပြည့်သောသူမြောက်ထွင်သည် ; မြောက်တတ်။ မြောက်ထွင်သည် ; ကြောက်တတ်။ မိတ်ဗောက်ဗက်ခတ်တတ်သည်။ ဆီးဗောင်ဗက်ခတ်ဖို့မိတ်သည်။

—မီးဗောက်ဗက်, *adv.* same.

—ထောက် (ပင်), *n.* a kind of tree ; ဗောက်ထောက်ပင် ပညွငါးပါးကို ကြို (ကျို) သောက်ထွင်အနာမန်းနိုင်သည်။

—ဝါး, *n.* a kind of bamboo, *M.*

—ခနဲ, *adv.* indicative of the noise which it imitates ; လက်ပန်းပေါင်းသံဗောင်ခနဲ (နဲ) ကြားသည်။

ဗောင်ထုပ် (*pron.* ဗောင်ခုတ်), *n.* a kind of bird [the water cock]. The ဗောင်ထုပ် (sometimes *pron.* ခုံခုတ်) frequents paddy-fields before the paddy is reaped.

—ဗောင်, *adv.* indicative of the noise which it imitates ; လူဆိုများသူရီးပူသည့်အခါတိုးလိုဗောင်ဗောင်ဗောင်ဗောင်ခေါက်တတ်သည်။

ဗောင်း, *n.* a kind of cap, a badge of rank [မင်းသားမှူးမတ် (မှူးမတ်) များထောင်းသည်ဗောင်း] ; ဗောင်းဆင်, to wear such cap.

—စောက်, *n.* same ; *a.* oblong, applied to fruit which, though naturally round, is sometimes oblong ; သည်ခူးရဦးသီးအပိုင်းမတူတ်ပါ။ ဗောင်းစောက်ထဲ။ usually applied to the fruit of the ဖိုး (ဆီး)။ ထန်း။ ခူးရဦး။ မိန့်, but more particularly to the fruit of the သီး (as there are two kinds, one which bears a round fruit and the other an oblong ; သီးဗောင်းစောက်).

—ထန်, *n.* to be more than full, heaping, ready to run over ; မိုဟ်းကြီး စွာရွာ သေ့ဥဏ္ဍောင့် ကဝင်း (ကန်သင်း) မှန်း ကျဦးမှန်း မထိရေ ဗောင်းထန်နေသည်, applicable to dry measures ; ကျိုထွာစပါး ဗောင်းထန်နေသည်။ ကျွေးထိုက်မွေးထိုက်ထေ့။ ဂုကန်ထွာဟင်း ဗောင်းထန်နေသည်။

ဗောမိ (ပင်), the species of tree under which a Buddh is perfected ; in the case of Gaudama the Buddh, the *Ficus religiosa*, ညောင်ဗုဒ္ဓထေ. Each Buddh is perfected under a different tree, though more than one Buddh is alleged to have been perfected under the same tree, *e.g.*, the

Buddhs Mingala (မင်္ဂလာ), Thūmana (ထူမာ), Yéwata (ယေဝတ), and Thawbita (ထောဘိတ), and the coming Buddh Arimataya (အရိမထေးယ) were, and will be perfected under the *Mesua pedunculata* (မုတေ); Kaukkathan, Gaunagôn and Katthaba, the three immediate predecessors of Gaudama, were perfected under a kind of wild acacia, ကုက္ကဏ (ကုတ်ကုတ်), a *Ficus glomerata* (ဂေသမန်းပင်), and a *Ficus Indica* (ညောင်ပင်), respectively. ["Buddha sitting under this tree reached perfect wisdom, and therefore it is called the 'Tree of Knowledge.'"]—Cunningham's *Mahā Bodhi*. "The Buddhists look upon the Bo tree as most Christians look upon the Cross."—Rhys Davids' *Life of Gaudama*.

ဗောဓိဗျူဟ, *n.* the circle in the centre of the continent of Zambudipa (Jambudwipa), ဗုဒ္ဓ (ဗုဒ္ဓ) ဝိပ, "which is, as it were, its navel; and this circle is so called because it contains the Bodha or bo tree under which Gotama became a Buddha."—M.B. The Paramigan commences with the following: ဗောဓိဗျူဟ၌ ဝိပ၌ ဝိပင်က၌ ချက်ပိုင်ပြည့်စုံ၍ နဝရတိထည်။

—သတ်, *n.* a Bódhisat, a being who will in due course become a Buddh (ဘုရားလောင်း). "These beings are numberless, but the name in common usage is almost exclusively confined to those who become *avowed* candidates for office. When many ages have elapsed without the appearance of a Buddh, there are no beings to supply the continued diminution in the brahma lókas. This excites the attention of some compassionate brahma, who, when he has discovered the Bódhisat in question, inspires him with the resolution that enables him to form the wish (ဘုရားဆုပန်း) to become the teacher of the three worlds (လူ ၃ပါးတို့၏ဆရာ) that he may release (ခွာ) sentient beings (သတ္တဝါ) from the evils of existence."—M.B.

ဗေဏ္ဍေ (pron. as spelt) (from ခေဏ and န္ဍေ), *adv.* in a vain, idle, affectedly polite manner; *comp.* ထာထာလင်းလင်းရှောက်ဗေဏ္ဍေ ကျေနပ်ချင်သည့်၊ ထာမှထာထင်သည့်။

ဗေဏ္ဍီရာ (Eng.), *n.* a buoy; ချေဗေဏ္ဍီရာအရှေ့ဘက်သို့ရပ်ပါ။ အနောက်ဘက်သို့ ရပ်သွားသောအခါ ချေဏ္ဍီရာ (Steam to the east of the buoy; if you should steam to the west of it you will run on the sandbank. ရပ် is *literally* merely to move the paddles of a steamer forward, or to cause the screw to revolve, but it is the only Burmese equivalent for the English words "to steam" in the sense above quoted).

မိုး, *n.* cotton made up in rolls for spinning.

မိုင်း ငင်, *v.* to spin cotton ; မိုင်းရက်ကန်း မိုင်းသည့် မိုင်းမလူကြိုက်များသည့်, a saying greatly in vogue in Upper Burma in days gone by ; လသာမိုက်မိုင်းငင်သည့် (Prov.), "to spin cotton while the moon shines." *Anglicè*, To make hay while the sun shines.

—ထောင့်, *n.* same.

—လိပ်ထန်, *n.* [the stick on which said rolls are made.]

—ဝင့်, *v.* same as မိုင်းငင်။

မိုင်းတာ, ၁ (*pron.* မိုင်းခါ), *n.* a kind of bird (considered an unlucky bird).

မိုင်းတာ, ၂ (*pron.* မိုင်းခါ), *n.* a light, wanton woman.

—မ, *n.* same ; ပြည့်ထန်သောမပါသည်မ၊ မိန်းမပေါ့မိန်းမရှင် (မ) မိုင်းတာမသား, a term of reproach.

မိုတ်, ၁ (Pali မထ), *n.* force, military force, soldiers, troops ; စစ်သူရဲ (ရဲ), the commander of a regiment, a colonel, a military officer ; မိုတ်ခြင်။

—ကြီး, —ချုပ်, —မှူး, *n.* a General, Commander-in-Chief.

—ခြေ or ပါ, *n.* force, troops.

—ထု (*pron.* မိုတ်ထု) ; ထုမိုတ်အင်း။

—ထုမိုတ်ထ (မိုတ်ထုမိုတ်ထ), *n.* same.

—ရှုခံ, *v. lit.* to "receive the gaze of the (military) officers." "In the afternoon there is another informal audience termed Bo Shu (မိုတ်ရှုခံ) because military officers are then admitted with the Atwin Wuns to see the King."—(Pilcher).

မိုတ်, ၂, *n.* a certain rule in astrology, of which there are six ; မိုတ်ထွက်။ မိုတ်ပြေး။ မိုတ်လကော။

ဗျေဠိဝိသုတ္တံ (ဗျေဠိဝိသုတ္တံ) or ဗျေဠိဝိသုတ္တံ (ဝါ) ပြု, (Pali ဗျေဠိ, a tiger, and ဝိသု, a deed, practice), *v.* to retrograde, as the heavenly bodies ; *comp.* သိဟကော (ဝါ) ပြု။

ဗျပ် (ပြပ်) ထူကြီး, *n.* stupid, thick-headed (very thick and coarse as cloth) ; အဝတ်ဗျပ် (ပြပ်) ထူကြီး။ ထူမြပ်ထူကြီး။ ထာမျှအထုပ်အကိုင်မထတ်ဘူး။

ဗျဉ်စင် (ပြဉ်စင်), *n.* a low tree, bearing a red sour fruit resembling the barberry, the *Antidesma paniculata*, M. [usually found near water] .

ဗျည်း (Pali ဗျည်း), *n.* a consonant ; ဗျည်း၃၃ထိုး။

ဗျည်းညာထော (ဗျည်းညာထော), *n.* a kind of hermaphrodite.

ဗျပ်, *n.* a flat wooden dish, platter, tray, trencher.

ဗျဉ်ခွက်, *n.* a wooden bowl ; ထောင်သူ ထယ်ထုတ်များ ပုကန်နှင့် မစားဗျဉ်ခွက်နှင့်ထည့်စားသည်။

—ထိုးရောင်း, *v.* to expose edibles (chiefly fish and vegetables) for sale on a tray.

ဗျဉ်, 2, *n.* a flat piece of bamboo used to throw small stones with ; ဗျဉ်နှင့်ပစ်သည်။

ဗျာဒိတ် (Pali ပါဒိတာ), *n.* a divine communication of any kind ; frequently a prophetic intimation ; by courtesy applied to kings (as in replying to a king it is customary to say ဗျာဒိတ်ထော်မြိတ်အတိုင်းပါဘုရား).

—ဝိ, *v.* to crave a divine communication of a Buddha as to the time when the suppliant himself (a Bódhisat) shall become a Buddh.

—ထား, *v.* to utter a divine communication.

—ပေး, *v.* to give utterance to a divine (prophetic) intimation ; ရှုရပ်ထော်ကြီးပန္နထေးမြို့ထည်ရာကိုဗျာဒိတ်ပေးထော်မှုသည်။

—ပြ, *v.* to make a display of any divine attribute ; သာဓကီဝင်မင်းတို့ဥက္ကောင်း (ဦးခေါင်း) ပေါ်၌။ ရှုစက်ထော်ပဝါးအစုံမှ။ မြို့မြေနှင့် (မုန့်) ပြင်ထွင်းထော်မှု၍။ မအံ့ကြနိုင်သောထမိုက်ဗျာဒိတ်ထာကိုပြထော်မှုထေ၏။

—ရ, *v.* to receive a divine communication from a Buddha, as a Bódhisat, intimating the time that the latter shall become a Buddh.

ဗျာပါ (Pali ဗျာပါရ), *n.* anxiety, trouble ; မိုးရိမ်ခြင်း။ မိတ်ပူပန်ခြင်း။ ဗျာပါရများသည်။ မိုးရိမ်သောကဗျာပါရ။ ကြောင့်ကြဗျာပါရ။ ကျွန်ထော်မိတ်ထဲမှ။ ဗျာပါအတွန်ကြီးသည်။ ဗျာပါမကင်းကိုယ်တွင်းမသက်သာ။

—ဆံ (pron. ဗျာပါစံ), *n.* forelocks worn by young women ; sometimes called ထင်ခေါ်ဆံ။

—ဆံချ, *v.* to wear forelocks or curls ; ဗျာပါဆံပါးမိုက် (pron. ဗရိုက်), ချ။

—ဆံဝေ, *v.* same [to distribute such curls over the back of the head].

—သောက, *n.* [worry and anxiety] ; see the parts.

—မီး, *n.* same as ဗျာပါသောကမီး။ ဗျာပါမီးထောင်သည်။ ပရိဇ္ဇေဝမီးထောင်သည်။

ဗျာထောင်, *adv.* in hurry, confusion [anxiously, in a sad, distressed, perplexed manner] ; ဗျာထောင်အောင်ပူပန်သည်။ ပူဝေထွေးသည်။ နှစ်(၁) ထုံးသည်။ အဗျာထောင်ထူအောင်။ အတွန်ပူပန်ထွေးချွေး။ မောင်ကြီးရယ်။

ဗျာဟိန်, *adv.* same ; ထောကဗျာဟိန်အောင်ပူပန်သည်။ သောကဗျာဟိန်တရှင်ရှင်နှင့်ဖြေဒယ် (တယ်) ထိုးနိုင်သူ။

ဗျူဟာ, *n.* a book on military tactics ; သေနတ်ဗျူဟာသျှင်း၊ ပဒုဗျူဟာ၊
သထဏဗျူဟာ၊ စက္ကဗျူဟာ။

ဗျူး (ပင်), *n.* a kind of tree growing to the height of 40 feet,
bearing yellow flowers.

ဗျော (ဪ), *n.* a kind of drum used at ရှင်ပြု and funerals.

—ထီး, *v.* to play on such drum.

—တောင်ဗည်, *n.* one kind of drum.

—သမား, *n.* one who plays on the ဗျော, ဗျောသရာ။

ဗျောက် (ဪ) ဒိုး, *n.* a cracker, squib ; မီးဒိုး။

ဗျောက် (ဪ), ခဲး (ခဲ) မြည်သည်, *v.* to crack, *i.e.*, utter a sharp,
sudden sound ; လက်ထိုးဒိုးလိုက်သည်အခါ ဗျောက် (ဪ) ခဲမြည်
သည်။

ဗျောက် (ဪ) ဆဲ, *adv.* with confused sounds, in confusion.

ဗျောက် (ဪ) ထန်း, *n.* a squib so prepared as to make a suc-
cession of reports.

—ရှို့, *v.* to fire such squibs [ဗျောက် (ဪ) ထန်းဆွဲ (ဆွဲ) သည်]။

ဗျောက်ဗျောက် (ဪဪဪ), *adv.* cracklingly.

ဗျောင်းဗျောင်း, *adv.* indicative of the sound which it imitates ;
ဗျောင်းဗျောင်းမိုဟ်းရွာသည်။

ဗျိုင်း, *see* ဥဗျိုင်း, *n.* a heron. [The Pond-heron.]

—အောက်, *n.* the brown paddy-bird of Anglo-Indians. [The
Burmese are of opinion that no male brown paddy-birds
exist ; ဗကဗဂေါနာဗပူမိသောနတ္ထိ]။

—တောင်, *n.* a kind of drum chiefly used at the funerals of
persons of rank ; ဗျိုင်းတောင်တီး။

—နှင်း, *n.* a kind of (speckled) heron, ဗျိုင်းနက်ဗျိုင်းနီ။

—ဖြူ, *n.* the white ditto (the white paddy-bird).

ဗြက် (ဗြက်), *n.* breadth, width ; applied to hard surfaces ; *comp.*
အနံ့, ထက်ဝါးဗြက် (ဗြက်)။

—ကြီး, *v.* to be wide.

—ငယ်, *v.* to be narrow.

ဗြက်ဗြက်, *adv.* indicative of the sounds which it imitates ; ထိနပ်သံ
ဗြက်ဗြက်ဗြက်ဗြက်နှင့်မြည်သည်။

ဗြနီ (Eng.), *n.* brandy, ဗြနီအရက်။

ဗြဟ္မစရိယ, ဗြဟ္မစရိယတရား (Pali ဗြဟ္မ, excellent, and စရ, to perform), *n.*
a cardinal virtue, of which there are four kinds : ခန္တာ, kindly affection ; ကရုဏာ, kindly regard ; ဗုဒ္ဓိဿ, benevo-
lence ; ဥပေက္ခာ, freedom from all kinds of desire. In the

သဒ္ဓါ။ဗြဟ္မစရိယ is styled ဗြဟ္မစိယာရ။ “Buddha replied by saying ‘come, priests (ဘေဏိန္ဒြိယနိကာယဉ္ဇေ), in order to be released entirely from sorrow, embrace the brahma-chariya (ဗြဟ္မစရိယ) ordinance, and I will declare unto you the excellent dhamma’” (ဓမ္မ).—M.B.

ဗြဟ္မဇာ, *n.* a Brahmin, ပုတ္တဗ္ဗဗျာဒိဗ္ဗာနံ။

ဗြဟ္မစိယာရ, *n.* same as ဗြဟ္မစရိယ။

ဗြဟ္မာ (Pali), a Brahma, a being superior to men and nats (နတ်), inhabiting the higher celestial regions (ဗြဟ္မာလောက). “The inhabitants of the brahmalōkas have attained to a more exalted state than the dévas. In the worlds in which they have sensuous enjoyment, they are brighter and larger than the dévas, have a larger retinue, more extensive riches, and live to a greater age. The rūpa (ရူပ) (the aggregate elements which constitute the body) of the Brahmas differs from that of men, and is one peculiar to themselves. They are insensible to heat and cold, and are entirely free from sexual passion. They have attained their present state of exaltation by the exercise of the rite called dhyana; and when the age allotted to them has passed away, they may be born as men, as animals, or in any other world. In some of the worlds they are self-resplendent, traverse the atmosphere and have purely intellectual pleasure. In the arupa (အရူပ) worlds, four in number, they have no bodily form. In all the worlds except one they have a conscious state of being; in one they are unconscious (အသညာသတ်ဗြဟ္မာ), and in another they are in a state not fully conscious, nor yet altogether unconscious;” [နေဝသညာနာသညာယတနာတံ]။

—ဗြဟ္မာ or ဘုံ, *n.* an abode of Brahmas, the superior celestial regions, of which there are twenty stages or stories (*comp.* နတ်ဗြဟ္မာ), sixteen material (ရူပဘုံ), and four immaterial or invisible (အရူပဘုံ), and are named as follows: ဗြဟ္မာဝါဒိသစ္စာ။ ဗြဟ္မဗရေဏိယာ, ဗဟာဗြဟ္မာ, ပရိက္ခိတာဘာ, အပ္ပမာဏာဘာ, အာတထာရာ, ပရိက္ခိတာယုဘာ, အပ္ပမာဏာယုဘာ, ယုဘာဏိနိ, ဝေဟဂ္ဂိယံ, အသညာသတ်, အဝိယာ, အတပ္ပာ or (အာတပ္ပာ), ယုဒထာ, ယုဒသိ, အကုဒ္ဓိန္ဒာ, အာကာသာနက္ခယယတန, ဝိညာနက္ခယယတန, အာကိတ္တညာယတန, and နေဝသညာနာသညာယတန, ဗဟာဗြဟ္မာ။ The archangel Brahma, also called Brahma Sampati (ဗြဟ္မာသမ္ပတ္တိ), Mahá Brahmá, is the ruler of the Brahma heavens (ဗြဟ္မာဘုံ), and therefore the greatest of all the dévas (ဒေဝ) or angels. He holds the same place among the Brahma angels that Sakka (သိကြာ) and

Mara (မာရ်နတ်) hold among the angels of the Kamadévalokas. *It is of the greatest importance not to confound the Buddhist Brahma with the Brahma of the Hindu triad.* Mahá Brahmá is merely a powerful angel and vastly inferior in power to Buddha. Every Cakkavála (စကြဝဠာ) has its Mahá Brahmá, so that in reality Mahá Brahmá is not one, but many, for the universe contains almost an infinite number of Cakkaválas, and consequently of Mahá Brahmás."—*Childers' Pali Dictionary.*

ဖြား (from ဖြား, to be flat), *adv.* flatwise ; ဖြားလိုက်၊ ဖြား (or ဖြားလိုက်), ခင်းဖြား (or ဖြားလိုက်), မီး, to pave with bricks flatwise.

—ခတ်, *v.* [see the parts] ; ဤဖြားခတ်, to beat out gold leaf.

—မီး (from ဖြား, *v.* to be flat, and မီး, to flow), *adv.* spreadingly, overwhelmingly (irregularly, here a little and there a little, like a crazy person ; စကားဖြားမီးမပြောပါနှင့်).

—မင်းညီနောင်, *adv.* same.

—ရိုက်, *v.* (see the parts).

—ဖြားရိုက်ထွားသည်, *v.* to strike indiscriminately.

—ထိုက်ထား, *v.* to place flatwise.

ဖြုန်းမွေး, *n.* a kind of plant (grass, ဖြုန်းမွေးမြက်).

ဖြဲ, *n.* a Peguan title.

—ကျိ, *n.* another ditto.

ဖြိုး (ဖြဲ), အနန္တ (*pron.* ဖြဲအနန္တ), *adv.* an intensive in various connections ; used colloquially, မြင်ကြီး (or ကွင်းပြင်ကြီး), ဖြိုး (ဖြဲ), အနန္တကျယ်ထိုက်မရောက်နိုင်။ အနာဖြဲအနန္တဖြစ်နေသည်။

ဖြိုး (ဖြဲ) စင်, *adv.* entirely, as in the phrase ဖြိုးစင်လှသည်, [ဖြဲဖြိုးစင် more often used, *e.g.*, သည်တော့ဖြဲဖြိုးစင် ကုန်အောင် ရောက်ထူးသည်].

ဖြဲလိုက် (*pron.* ဖြဲလိုက်), *n.* an outer building attached to the palace occupied by the Atwin-wuns and their writers (north of the palace). "The word *Byèdaik* is, it is believed, of Talaing "or *Mún* (မွန်) origin, and means 'bachelor,' and thus the "whole word means bachelors' chamber. Formerly, it is "said, the king's young men used the place as a waiting-room ; and the king himself occasionally came there to "see his elephants exercised. Latterly, however, it was "used exclusively as a public office."—(Pilcher.)

ဖြောင်းဆန် (sometimes *pron.* with an 'r' sound), *adv.* flounderingly [tumultuously] ; ထက်သန်သည့်သဘော ဖြောင်းဆန်ထွား, ရေခုသည်။ ထက်ဆိုးတီးကောင်းသည်ဆရာပြောင်းဆန်ထွားအောင်တိုးနိုင်သည်။

မြောင်းထောင်, *adv.* same (very rarely, if ever, used in colloquial).

ဗွတ် (ပွတ်) (from ပွတ်, to swell up), *n.* a swell of water which rises and breaks, a mud puddle; နွတ် (ဗွတ်) ပွတ်ကြီးသွင်းရေကန်သည်။ ပွတ်သေးလျှင်ရေထိပ်သည်။

—ကြမ်း, *n.* a violent swell of water, which rises and bursts; *adv.* in an uproar, as in a violent quarrel; လူချင်းပွတ် (ဗွတ်) ကြမ်းသွားကြရေခဲသည်။

—ထ, *v.* to rise and burst as such swell.

—ပြီး (ပြီ), *n.* same as ဗွတ် (ပွတ်), 1st def.

ဗွတ်ဆိုး (ပင်), *n.* a kind of medicinal plant (the root is said to be beneficial in cases of snake-bite, မြစ်ခြင်းပြီးပြေသာသည်); ဆေးဗွတ်ဆိုး။

ဗွတ် (ပွတ်), ခဲး (နဲ), *adv.* indicative of the sound which it imitates; ဗွတ်ခဲး။ (ပွတ်ခဲး) ဆန်သည်။ ဗွတ် (ပွတ်) ခဲး (နဲ) ဆန်လှသည်။ ဆေးဗွတ် (ပွတ်) ခဲးဆန်လာသည်။

ဗွတ်, *n.* a species of bulbul.

—ကထိပ်, —ခဲးနီ, —မင်းသား, —ခွဲ, —ဝါ, *n.* varieties of the bulbul.

မြွတ်ဆိုး, *n.* a wide-mouthed water jug.

ထ (တကုန်း)

(The twenty-fourth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of labials.)

ထ, an abbreviation of အထ, a father; အမေမှန်ကတသား။

—အ (pron. ဖအ), *n.* a father.

—ကြီး, *n.* a father's elder brother, a mother's elder sister's husband. In Upper Burma very frequently *pron.* ဖကြီး; elderly men are often respectfully addressed as ထကြီး။ ထကြီးဘယ်သွားပါမည်။

—ခင် (pron. ဖခင်), *n.* same as တအ။

—ထွေး, *n.* a father's younger brother, a mother's younger sister's husband, a step-father (in the last instance *usually* *pron.* ဖထွေး)။

—မိ, *n.* parents.

—သက်ဆိုး (pron. ဖသက်ဆိုး), *n.* an orphan bereaved of its father.

ထက်, 1 (see under အထက်), *n.* a side, corresponding part, side-party.

ထက်, 2, *adv.* even, slightly emphatic (colloquial) [equivalent to ဖင် and ထံ၊ ပေါက်သက်သက်ပါက်သက် not frequent].

—ထိုက်, *v.* to pass to Government as unclaimed (or forfeited) property ; နဝကယုဏ္ဏား၏ အဆွေးအမျိုးတော်စပ်သူမရှိချေ။ အရှင်မရှိသော ဥစ္စာထည်း မင်းသမ္ဘာထိုက်သည် ဖြစ်သေခဲ့ကြောင်း။ မင်းကြီးဆီးသူတော်မူပြန်၍, when there was no one connected by relationship with Jujaka, the king, the property being without an owner in turn, took possession of it.

ဆွေကံ (Pali) (from ဆွေ, excellent, and ကံ, a period), *n.* a grand revolution or period of time which is distinguished by five Buddhs in succession, *see under* ဗုဒ္ဓ။

—ကမ္ဘာ, same. "The kalpa (ကမ္ဘာ) in which we now live is "called Maha Bhadra. In the ages that were concluded, "20 asankya-kaplakshas previous to this kalpa, there was "not, for the space of a kap-asankya, any supreme Buddh." This long period of remediless ignorance was succeeded by the Maha Bhadra kalpa, in which five Buddhas are to appear—Kaukkathan (ကုတ္တထန်), Gaunagōn (ဂေါဏဂုံ), Katthaba (ကထာပ), Gaudama (ဂေါထမ), and Maitri (Arimateya) (အရိမေတ္တေယ) (*see* ဗုဒ္ဓ, M.B.).

ဆတ် (Pali ဆတ္တိ), *n.* cooked rice, ထမင်း (not colloquial).

ဆန်ဆွေး, *n.* *Careya arborea*. The leaves of this tree are used for making the outer covering of a Burmese cheroot, ဆေးမေ့ဝီဇ် (ဆေးထိပ်ဝက်), chiefly in the Prome district; in Upper Burma the leaf is used for wrapping up ထက်မက်ထုပ်။

ဆန့်န့်, *see* ဆိန်န့်။

ဆန်း, 1, *n.* a shallow, flat-bottomed basket, made of slender materials, of woven bamboo strips, နီ, used to spread things on and for other purposes; *comp.* စံကော။ ဆန်းကြီး။ ဆန်ကထေး။ ဆန်ကုံး။

ဆန်း, 2, *n.* a sample, specimen, muster; မျက်နှာဆန်းထွသည်။

—ထင်, ပြ, *v.* to exhibit as a specimen or sample.

—ရှုံး, *v.* to fail in the exhibition of a specimen or sample.

ဆန်း, 3, *n.* blind, puzzling language; ဆန်းစကား (slang, *e.g.*, ငက စုသည် for ဝိက်ဆန်မျှားသောသူ, မဂ္ဂ for သူမိုး, မဒိ for အပျို။ ရှင်တွေ့အရက်သောက်။ နွဲ့သမား for တိန်းစား။

ဘယ်, 1, *n.* the left side, ထက်ဝဲ; opposed to ညာ။ ယောက်ျားဘယ် ထိုင်မေးနိုင် (pron. မေနိုင်) မိန်းမဘယ်ထုံးအိမ်ထောင်ဖြုန်းသည်။

—ဖြန်ညာဖြန်, *adv.* on the right and left; ဘယ်ဖြန်ညာဖြန်မှိုက်သည်။ ကျားဆစ်နက်၊ ကောင်ဘယ်ဖြန်ညာဖြန်သေနတ်နှင့်ပစ်ထိုးသေပြီ။

—ပြောင်းညာဖြန်, *adv.* from side to side; ဘယ်ထုံးဘယ်ပြောင်းညာဖြန်နှင့် အိပ်ထိုး မပျော်နိုင်ဘူး။ ဘယ်ပြောင်းညာဖြန် ဝန်ထမ်းသည် or ဝန်ကိုယ်ထယ် ပြောင်းညာဖြန်ထဲရသည်။

—ထံ, *v.* to be left-handed.

ဆယ်, 2, *pron. a.* an abbreviation of အဆယ် (in conjunction with ကြောင့် *pron.* ထဲ)။

—စာ, same, provincial.

—နှစ်, *pron. a.* how many?

ထယ်ထင်း (from အဘယ် and ထင်း), *pron. a.* which (thing)?

— သို့ဘယ်ညာ, *pron. a.*; see အဘယ်သို့။

ထယ (Pali). *n.* fear; ကြောက်ခြင်း။ ထယဝပဗ္ဗန္တိ။ ထေးကိုးကြောက်ခြင်း။ ကြာင့်
ရဟန်းပြုသည်။ သဒ္ဓါပဗ္ဗန္တိ။ သဒ္ဓါ၍ရဟန်းပြုသည်။

— ထေး, *n.* a drug, an ingredient used in compounding medicine.

ထရင် (ဗလင်), *n.* ornaments for the neck, flat and round, strung as beads; ထရင်ခွက်။

— ဆွဲ, *v.* to suspend such an ornament from the neck. (Formerly worn in the palace at Mandalay by the queens and princesses, in Lower Burma by children.)

ထဝ (Pali), *n.* a state of existence of which there are three divisions, ကာမဘဝ, ရူပဘဝ, and အရူပဘဝ see under သို့, appropriately, a past, present, or future state of existence. Tunbhawa or Tunloka, the three worlds. The regions in each sakwala are divided into three sections—(1) Kāma (ကာမ), the region in which there is form and sensuous gratification; (2) Rupa (ရူပ), the region in which there is form without sensuous gratification; (3) Arupa (အရူပ), the region in which there is neither form nor sensuous gratification, but a state of unconsciousness, ပရိ-ရဘဝအထက်ဘက်, during (past) successive existences; အထိတ်ဘာ, same as ပရိ-ရဘဝ။ ငွေ့ပြန်ဘဝ (ပစ္စုပ္ပန်), the present existence; ငွေ့ထွာဘဝ, same as ငွေ့ပြန်ဘဝ။ အနာဂတ်ဘဝ, future existence, futurity; ထမလွန်ဘာ, same as အနာဂတ်ဘဝ။

— ထဏှာ, *n.* cleaving after existence; signifies the pertina-
cious love of existence induced by the supposition that transmigratory existence is not only eternal, but felicitous and desirable; Wibhawatanhá is the love of the present life under the notion that existence will cease therewith and that there is to be no future state.—M.B.

— ပြောင်း, *v.* to change one's state of existence, to die; ထာ
လွန်ဘဝပြောင်းသွားသည်။ ကာထရှည်လျားစွာ မင်းပြု၍တဝေဝါးပြောင်းဝေ
၏။

— ရှင်, *n.* a king, monarch; ခေမေရိကိုးဆိုးရတော်မူသောထဝရှင်မင်းထ
ရားကြီး, he who hath dominion over land and water, Lord
of the Universe, Great Chief of Righteousness, a title of
the Kings of Burma.

ထဝင် (Pali ထဝဂ္ဂ) (ထဝင်), *n.* the summit of a sekva system or
of the universe; အထက်ဆုံးဘက်, အောက်ဆုံးဘက်နှစ်ကြားဟောတော်
မူသောဒေသနာတော်ဖြတ်။

ဆဝ် (Pali ဆဝ and ဆဝါ), *n.* the stamina or substratum of the mind, the mind divested of thought or existing under a suspension of the train of thought, having come to a conclusion.

—ကျ, *v.* to be settled in opinion ; ဆဆေကျ။

—ဆာ, *see* မိတ်ဆာ။

—ဖြတ်, *v.* to cease as a trance (?)

—ဖြစ်, *v.* to be in a trance.

—ခြား, *adv.* instantly ; ဆဝ်ခြား။

—ထွင်, *v.* to be agitated as the mind.

ဆဆာ (more frequently *pron.* ဆာ), *a.* a contraction of ဆယ်ဟာ, what thing? what? (ဆဆာ is almost obsolete in ordinary colloquial, though sometimes made use of in British Burma) ; ဆဆာပြောရမည်ထံဆဟာကတံ။ ဆာပြုလို့။ ဆာဖြစ်လို့။ ဆာထင်လို့, the interrogatives why? wherefore?

ဆာဝ (Pali), *n.* being ; used chiefly in composition, and of various applications (*see* ဣတ္ထိဆာဝ။ ပုန်းဆာဝ။ ပုန်းဆော), ကုန်သွယ်ဆာဝထင်လိုင်စားသည်။ ဆင်းရဲသားဆာဝ အသက်မွေးသည်။ သူငယ်ချင်းဆာဝ ကစားကြသည်။ ဆင်းရဲသားဆာဝကျောက်, to file a petition *in forma pauperis*, *see* လူမွဲအဖြစ်နှင့်ကျောက်သည်, which has the same meaning.

ဆာဝနာ (Pali), *n.* short sentences for repetition, of which there are forty (ပုဂံ၄၀) shorter than ကမ္မဋ္ဌာန်း, “Bhawana, the meditative rite ;” ဆာဝနာစီးပွားသည်။ ဆာဝနာစီးဖြန်းသည်။ (ပိပထဆာဝနာ။ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆာဝနာစီးဖြန်းခြင်း)။

ဆာသာ (Pali), *n.* language ; ဝကား, mode of practice, custom ; အထမ်း, ထုံး, နည်း, a particular system of faith and worship.

—အလိုက်, *adv.* of one's own will and way, according to one's practice, custom.

—ကိုးကွယ်, *v.* to adhere to a particular creed ; မောင်မင်းဆယ်ဆာသာကိုးကွယ်ထဲ။ ဗုဒ္ဓဆာသာပါအုရား။ (as a Judge or Magistrate asking a witness his religion).

—ထုံးစံ, *n.* a mode of practice, custom, way.

—ဖြား, *v.* to be diverse in custom or creed.

—ထဝါ, *adv.* of one's own will and way ; အလိုလို။ ထုမရှုတ်ထွေးတတ်သူ။ ဆာသာထဝါနေတတ်သည်။

—ထွင်း, *v.* to initiate or introduce into, any particular religious creed ; ခရစ်ယာန်ဆာသာထွင်းသည်။ ပထိဆာသာထွင်းသည်။

ဆိ, 1, *see under* ဘိ။

ထိ၊ *n.* the mother of a great grandfather ; *see* အထိ။

ထိ၊ 2, *v.* *affix* euphonic, mostly used before the assertive affix သည်, abbreviated to ထ in connection with the noun affix လှဲ့, as သွားသိသလှဲ့, “ like as he went ; ” also before the closing affix ချင်း, in which case it is rather intensive, *see* Grammar, sec. 188, ထိ. [The following are a few examples showing how ထိ is used : မရံမတ်ထွင် နေပြီတိုင်းနေပါထိ။ မပြောပါထိနှင့် နေတိထော့။ ပြောလိုက်သိ။ ဆိုလိုက်သိ။ ခက်ပါထိထော့သည်။ ထွက်ထွပ်ပါထိသည်နှင့် formerly used in lieu of ထော့, *e.g.*, ပြောပါထိ for ပြောပါထော့။ ဆိုပါထိ for ဆိုပါထော့။ appears to have in some instances the force of an imperative, in others of an intensive].

ထိ၊ 3 (from ဖိ, to crush), *n.* a trap, consisting of a plank, which falls and crushes the animal.

—ထောင်, *v.* to set a trap ; ကျက်ကိုးထောင်သည်။ ဖွတ်ပုထုတ်များကို ထိထောင်သည်။

ထိကျ (Pali), *n.* a priest of Buddh, ဂုဏ်း, Bhikkhus, or in Pali Bhikkhu, from Bhiksha, to beg, *lit.* a mendicant. The Bhikshu is said to be so called “ because of the fear he “ manifests of the repetition of existence ; because he goes “ to seek his food as a mendicant ; because he is arrayed in “ shreds and rags ; and because he avoids the practice of “ whatever is evil. When Buddha addressed the priests, it “ was usually by this appellation.” (ဇေတိထိကျ။ ဂုဏ်းလာလှည့်). —E.M.

—နိ, *n.* a priestess of Buddh ; ဂုဏ်းမ။

ထိချပ် (ထိကျပ်), *a.* flattened, short and flat ; *n.* a kind of low roof attached to a larger one ; တဲထိချပ်ပြားကလေး။ ထိချပ်ထည့်။ ထိချပ်ထိုး။

ထိနန်း (ထနန်း), *v.* *formative* ; the terminations ခမန်း (according to another acceptation ထိနန်း or ထနန်း) and မထတ် form verbals denoting nearness of accomplishment, occasionally taking ခ before them, as ထောင်ခမန်း or ထောင်ထုခမန်း, which is near burning ; မြိုင်ထုမထတ်, which is near sinking ; ထုခမထတ်, nearly the whole.—*Fudson's Grammar*, sec. 125, 4- [N.B.—ထိနန်း or ထနန်း is not very often used in ordinary colloquial, but is occasionally, *e.g.*, ထတ်သည်မိန်းမကလေးရှုချင် ထနန်းရှိထည်ကရှိ].

ထိနပ်, *n.* a sandal, (the plinth of a pagoda, ထုရားထိနပ်ထေန်), a pedestal, the sole of an elephant's foot, ထင်ထိနပ် ; hence ခံထိနပ် (a thick wooden sandal, a kind of clog ; မိန်း ထိနပ်, one completely covered with cloth ; *see* မိန်း။) ထိနပ်စားထိနပ်စား, *lik*.

“ food for the sandal ;” terms of abuse, employed mostly by women.

တိန်ချို၊ *v.* to make (*i.e.*, sew the parts together) a sandal.

— ချွတ်၊ *v.* to unloose or take off a sandal, or slipper.

— စီး၊ *v.* to wear a sandal.

— ဣ၊ *n.* the instrument with which the sandal-maker clasps the sandal in order to sew it.

— ထိုးထွား၊ *n.* a sandal-maker.

— ဝုံ၊ *n.* the piece of wood or other substance used in shaping the sandal.

— ဖေါက်၊ *v.* to have the feet galled by wearing sandals owing either to their newness, to one's having tender feet, or having travelled a long distance.

— ထည်း (*pron.* ထဲ), *n.* the straps of a sandal ; မြေကြားညှပ်သည့် ကြိုး။

တိန္နာ (*n.* medicine, ဆေးဝါးအမျိုးမျိုး).

— ကျမ်း၊ *n.* a medical book, ဆေးကျမ်း။

— ဆရာ၊ *n.* a physician (who prescribes medicine, in contradistinction to ဓါတ်ဆရာ, a doctor who prescribes diet).

တိန်း, ၁, *n.* opium ; ဆေးနက် (*elegant*).

— အကပ်အသပ်၊ *n.* opium sticking to the side of the pipe ; တိန်း, ထင်း, ကစေပ်, ထွေဇာ, အရက်။

— ချေး, *n.* opium refuse.

— ဝေး, *n.* same as တိန်းအကပ်အသပ် (opium pipe grime).

— စား, *v.* to eat opium ; *n.* opium-eater.

— ထိ, *n.* opium juice or oil.

— ဆိုင်, *n.* an opium shop.

— ပင်, *n.* the poppy.

— ပြောင်း, *n.* an opium-pipe.

— ဖြတ်, *v.* to discontinue eating or smoking opium (implying breaking one's self of the habit of doing so).

— ရှူ, *v.* to smoke opium ဆေးရှူ။

— ဝမ်းလိုက်, *v.* to suffer from diarrhoea due to sudden discontinuance of opium eating, or smoking.

တိန်း, ၂, *n.* ; *see* တီး, a wheel.

တိန်းနွယ် (ပင်), *n.* a kind of tree ; the wood of this tree is used as firewood when Burmese women undergo roasting after

child-birth. The wood of the ဝေံ and မန့်ကျည်း is also used.

အိသတ် (ဒွိတ်), *n.* England, Great Britain, အင်္ဂလိပ် ဖြစ်။

အိလတ်မြေ, *n.* cement.

အိသတ်ဓရ (အခါး), *n.* sodawater.

——အချို, *n.* lemonade (လင်မနပ်).

အိသိတ် (အိသိတ်), *n.* a blessing pronounced by Brahmins, accompanied with the pouring of water ; *see* အသိသိတ်.—S.

——ဆတ်, *v.* to pronounce such a blessing on a king or a person of rank.

——ဓေ, *v.* to pronounce such a blessing on an ordinary person (as when Brahmins beg for alms).

——မြှောင်, *v.* to pronounce such a blessing in the ceremony of inauguration.

——ထွန်း, *v.* to pour out water on the king's head, at the ceremony of inauguration (from a water-vessel).

အိ, ၁, *n.* the father of a great grandfather ; *see* အဘိ။

——မ, *n.* the mother of a great grandfather.

အိတို (*pron.* အိတို), *n.* an almira, cupboard.

အိရို, *n.* a two-wheeled bullock cart with an oblong wooden superstructure for carrying passengers. Much in vogue at Mandalay prior to the annexation, but now generally being superseded by pony gharries (အိရိုချောင်း).

အိသုံး, *n.* a kind of birth.

အိလူ (*pron.* ဗလူ), *n.* a beloo, a kind of monster which eats human flesh and possesses certain superhuman power (said to be red-eyed and have prominent long eye-teeth). The Yakshas (ရက္ခ, —ရက္ခိ) products of witchcraft and cannibalism, are beings of magical power who feed on human flesh. The male Yaksha occupies in Buddhist stories a position similar to that of the wicked genius in the Arabian Nights; the female Yakshini, who occurs more frequently, usually plays the part of "Siren." * * * And he said "Verily this is a Yakshini (အိလူမ) who took the child to eat it." And they asked, "O, S.re ! how did you know it ?" And he replied "Because her eyes were red, and she knows no fear and had no pity, I knew it."—Fausboll's Játaka Tales.

——ကြီး, —ငယ်, *n.* the two divisions of Taru Karins.

- ထိလူးမီး, *v.* to have nightmare [*comp.* Greek Ephialtes, "one who leaps, or springs upon."]
- ထံထွေး, *n.* a frothy excrescence on plants.
- ထောင်ဝေး, *n.* a kind of plant ; ခဲစာရေသောက်မိလှောင်ပိတ်ပူကပ်ကြီး ဖြစ်၍။ ထံပင်ဘီလူးမွေးဘီလူးထောင်ဖြစ်နေသဖြင့်။
- ခရက်ကန်းကြီး (ပင်), *n.* a creeper with long roots dangling from the trees which support it.
- ထက်ဝါး (ပင်), *n.* the musk plant.
- တီး (*pron.* ဘိန်း), *n.* the wheel of a carriage, cart, a comb, a brush ; ဝက်မွင်တီး။ ထဘီး (*pron.* ထဘိန်းထိန်ကြိတ်), *v.* to love without one's love being reciprocated (colloquial) ; အပ်မြည်တီးထုံး။
- ကြဲ (တီးချွဲ), *n.* a coarse comb.
- ချပ်, *n.* a flat comb (*v.* to keep the hair in position with a comb).
- မိတ် (*pron.* မီးမိတ်), *n.* a fine comb.
- ထောချပ်, —ထောင်မို, *n.* a kind of bird with a comb-like crest, the hoopoe bird, ထောင်တီးရူး။
- ဖနောင့်, *n.* the felly or fellow of a wheel (the exterior rim, or part of the rim, of a wheel supported by the spokes ; လှည်းတီးဖနောင့်)။
- ထွားကျ, *v.* to fall loosely about as a garment (?)
- ထုတ်, 1 (Pali ဣထ, visible), *n.* matter ; *see under* မဟာထုတ်။ မဟာထုတ်လေးပါး။
- ထုတ်, 2 (Eng. book), *n.* a book, particularly a record ; စာအုပ်။ ထုတ်အုပ်။
- ထန်း (*pron.* ဖုန်း), *n.* "glory" ; ဘုန်းတော်မိုတို့၍ခြေထောင်ရင်းရောက်ပါသည် ထုရား။ ရှင်ထုရင်ထန်း။ မိုဟ်းလိုမြန်း။ ထူပုန်းတော့မှာမနေသာ။
- ကြီး (*pron.* ဖုန်းကြီး), (*lit.* "great glory"), *n.* a priest of Buddh, ခထန်း။ [An elder pôngyi addresses a younger one as အာရသော (ငါ့ရှင်), and a younger one addresses an elder one as ဘဏ္ဍေ (*pron.* ထန်းတေ) ; the ordinary titles of the Burmese Kings were ဘုန်းတော်ကြီးထုရား] ; ဘုန်းတော်အထွန် (ထွန်) ကြီးမြတ်တော်မူထူသောရေမြေအရှင်။ ထရွှါ န်ဆင်မင်းသခင်။ ထင်မြူများရှင်။ ထက်နက်စကြသခင်။ ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး။
- ကြီး, *v.* to be possessed of great power and authority.
- ကြီးမြန် (*pron.* ဖုန်းကြီးမြန်), *n.* a pôngyi cremation festival. "Whilst residing at Tavoy, I wished, on a certain day, to go and witness all the particulars observed on such occasions. A most favorable opportunity favoured the prose-

" cution of my wishes. A Talapoin of my acquaintance
 " had died a fortnight before, after thirty years of profes-
 " sion. His body laid in the coffin, was to be, for ever, con-
 " cealed from human sight. I went into the monastery,
 " where I met a large party of the brethren of the deceased,
 " who had assembled for the ceremony. Most of them were
 " known to me ; my reception was at once kind and cordial.
 " Great was my surprise at seeing, instead of grief and
 " mourning, which the circumstance seemed to command,
 " laughing, talking and amusement going on at a rate which
 " is to be called scandalous. No one appeared to take the
 " least notice of the deceased whose corpse was lying at
 " our feet. A momentary stop was put to the indecorous
 " behaviour of the assistants by the appearance of two
 " stout carpenters bringing a board 4 or 5 inches thick,
 " designed for the cover. They vainly tried to fit it in its
 " place ; the hollow of the coffin was neither broad nor deep
 " enough for holding the corpse, though reduced to the
 " smallest proportions. The operation was not a very easy
 " one to bring the board in contact with the sides of the
 " coffin despite the resistance that was to be offered by
 " the corpse. The carpenters were determined not to be
 " disappointed. At the two ends and in the middle of the
 " coffin, ropes were passed several times round the coffin
 " with the utmost tension, in such a manner as to have six
 " or seven coils in the same place. Enormous wooden
 " wedges were inserted right and left, in three places, be-
 " tween the sides and the coils. On these wedges the work-
 " men hammered with their whole strength, during about
 " 20 minutes, to the great amusement of all the bystanders.
 " Each blow of the hammer lessened the distance between
 " the cover and the brim of the coffin. Every perceptible
 " success, gained over the latent resisting power, elicited a
 " burst of applause, and a cheer to the persevering work-
 " men. At last all resistance being overcome, the cover
 " rested fixedly in its place. It is needless to add that the
 " corpse inside was but a hideous mass of mangled flesh
 " and broken bones.

" According to the custom observed on such occasions,
 " a rude building was erected for the purpose of placing
 " therein the mortal remains of the deceased, until prepa-
 " rations, on a grand scale, should have been made for do-
 " ing honour to the illustrious departed individual. That
 " building as well as those made for similar purposes, are

“but temporary edifices raised for the occasion, and made
 “of bamboos with an attap roof. In the centre of that
 “large bungalow was erected a kind of estrade, about 12
 “feet high, well decorated. The upper part is often gilt,
 “but always plated with thin metal leaves and tinsels of
 “various colours. From the sides hang rough drawings
 “representing animals, monsters of various kinds, reli-
 “gious subjects, and others, but rarely, of great indecen-
 “cy. Around this estrade are disposed posts, from the
 “top of which are suspended small flags and streamers
 “of different forms and shapes. On the summit is ar-
 “ranged a place for the coffin, but the four sides at that
 “place are about 2 or 3 feet higher than the level where-
 “upon rests the coffin, so that it is concealed entirely
 “from the sight of the visitors.

“Things remained in that state during four months, that
 “is to say, until all the arrangements had been made for
 “the grand ceremony, the expense of which is commonly
 “defrayed by voluntary contributions. The arrangements
 “being all complete, a day was appointed at the sound of
 “gongs for burning the corpse of the pious recluse. At
 “noon of that day, the whole population of the town flock-
 “ed to a vast and extensive plain beyond the old wall and
 “ditch, in the north. Men and women, dressed in their
 “finest attire, swarmed in every direction, selecting the
 “most suitable and convenient situations for enjoying a
 “commanding view of the *fete*. The funeral pile occupied
 “nearly the centre of the plain: it was about 15 feet high,
 “of a square shape, encased with planks, which gave to it
 “a neat appearance. It was large at the base and went on
 “diminishing in size, in the upper part terminating in a
 “square platform where the coffin was to be deposited. A
 “small roof, supported on four bamboo posts elegantly
 “adorned, overshadowed, the platform. A huge four-wheeled
 “cart, decorated in the most fantastic manner, was descri-
 “ed at a distance: it was drawn by a great number of men
 “and brought to the foot of the pile. Upon it was the cof-
 “fin. Immense cheers, shouts of thousands, had an-
 “nounced the progress of the cart with its precious relics
 “as it passed through the crowd. The coffin was forth-
 “with hoisted on the platform. Mats were then spread
 “round the pile, whereupon sat numbers of Talapoins, re-
 “citing aloud long formulas in Pali. The devotions be-
 “ing performed, they rose up and prepared to depart, at-

"tended with a retinue of their disciples, who loaded themselves with the offerings made on the occasion. These offerings consisted of plantains, cocoanuts, sugar-canes, rice, pillows, mats, mattresses, &c., Masters and disciples returned to their monasteries with their valuable collections.

"The place being cleared, the eyes were all riveted on two large rockets, placed horizontally, each between two ropes, to which they were connected by two side rings. One of the ends of the ropes was strongly fixed at posts behind the rockets, and the other was made as tight as possible at the foot of the pile. At a given signal, the rockets, emitting smoke, rushed forward with a loud, hissing and irregular noise, tremulously gliding along the ropes, and in an instant penetrating into the interior of the pile, and setting fire to a heap of inflammable materials amassed beforehand for that purpose. In a short while the whole pile was in a blaze, and soon entirely consumed with the coffin and the corpse. The bones, or half-burnt bits of bones that remained, were carefully collected to be subsequently interred in a becoming place."—[Bigandet's Life of Gaudama.]

တုန်းတန်း (pron. တုန်းဒန်း) (from တန်းဒီး), *n.* same ; တုန်းတန်းဒီးအာနုဘေဝါ။တုန်းတန်းဒီးအာနိသင်္ဃာတဝစ္စဒီးအင်။

—တော်ပေါး, *n.* six glories of a Buddh, namely, ဣတ္ထရိယ၊ဓမ္မ၊ယသ။ (pron. ထ, ထ,) ထိရိ, ကာမ, and ပထမ္မ.

တုခွေ (pron. ဗုဒ္ဓမရီး) (Pali တုခွေ, the earth, and ရီး, to rule), *n.* a god who has dominion over some part of the earth ; တုခွေနတ်။ဤကဲ့သို့ဆိုရာတွင်သဘောတူဝမ်းမြောက်၍။လူအိုကျွေးကြော်လေ၏။တောစောင့်နတ်။ရေစောင့်နတ်မှစ၍။ ရုက္ခရီး။တုခွေရီးနတ်တို့သည်။ ကောင်းကြီးကြော်ငြာကုန်၏။

တုခွေတီး (pron. တုခွေဒီး), *n.* a kind of bird, the fruit pigeon, *M.*

တုခွေရာဇာ, *n.* a kind of plant (a dwarf species of *Wrightia*, *M.*).

တုခွေနတ်သန်, *n.* a fortunate piece of ground ; မောင်းတောင်ရွာမြေသည် တုခွေနတ်သန်မှန်သောကြောင့်ဝညာရှိတုခွေနတ်ကားသည်။

တုခွေရတ် (Pali တုခွေ, the earth, and ဘျတ္တရ, a shaster), *n.* the business of searching the ground for hid treasures.

—လိုက်, *v.* to search the ground for hid treasures.

တုခွေ (usually pron. ဗုဒ္ဓါဝေဇာ), *n.* an evergreen tree. The *Albizia stipulata*, *K.* [ထုံ, a kind of drum and "hsaings" (ဆိုင်း) are made of this wood.]

ထုရင်, *n.* a chief, sovereign; hence ဝဏ္ဏဘုရင် and ရှင်ဘုရင် (နေတွက်ဘုရင်, a title of His Majesty the King of Burma; နေဝဏ္ဏဘုရင်, a title given to the Shan Sawbwas by the King).

—ခံစားကြီး, *n.* His Excellency the Viceroy of India.

ထုရား (*pron.* ဖုရား by the Arakanese, ဖထား by the Burmese), *n.* a God, object of worship, a lord, master, ဆရာ, သခင်; a pagoda, ဝေထီတောင် (ရှေ့ထိရုံထုရား), the Shwé Tigôn pagoda, တခေါက်ကယ်ပြန်၍တခါခံလိုက်တော်မူသောတောင် (a famous pagoda at Madéya (မတ္တရာ), which it is said can only be visited once owing to the feverishness of the locality; an image of Buddh, a title of honour, Your Majesty. In Lower Burma the term is about equivalent to 'sir.' As a general rule the Burmese reply ထုရား to officials and pôn-gyis [a Buddh].

—အသည့်, *n.* a pagoda slave, ကျွန်သီးတော်; (rebels were compelled to become pagoda slaves in Upper Burma).

—ကျွန် (*pron.* ဖထားကျွန် as if one word), *n.* a slave to a pagoda, one who has the care of a pagoda, and lives on the offerings; ကျွန်သီးတော်ခွါသား [In Upper Burma a pagoda slave is regarded with almost as great repugnance as the four infamous classes (ဝတ္ထာသထေးမျိုး)ထိုးစောင်းပဲထူးထုရားထူးမြင်းမှုတ္တတံခွဲ။ ညောင်ရင်းထည့်]။

—ကျွန်တော်, *pron.* I in addressing officials.

—ညာထိတော်, *n.* the height of an image, or pagoda.

—ရူး, *see* ကျိန်။

—ဆုပန်း, *v.* to pray to become a Buddh; ဝတ္ထာမိကဘုရားဆုပန်း။ သဒ္ဓါမိကဘုရားဆုပန်း။ မနေဝဏ္ဏဘုရား။

—ထည့်, *v.* to erect a pagoda; ထုရားမျှတည့်, to superadd a pagoda upon another (smaller) one, absorbing the materials of the latter.

—တပည့်တော်, *pron.* I ("your disciple," "pupil,") used in addressing a priest.

—ထူး, *v.* to answer or reply, ထုရား, when called or addressed.

—ဝေါ, *v.*

—မြ, *v.* to be visited with the displeasure of a Buddh.

—ပွင့်, *v.* to become manifest, to appear as a Buddh; ထုရားမြင်သည်။

—ပွဲတော်, *n.* a pagoda festival.

—ဖူး, *v.* to behold a pagoda reverentially, to worship at a pagoda.

ထုရားရှင်, *n.*; *see* သခင်ထုရားရှင်ထုရားရှင်တန်ခိုးတော် (*pron.* ဝယားထင် တဂိုးခေါ်), *lit.* "the might of the Lord Buddha," an exclamation frequently made use of by the Burmese when startled or suddenly surprised.

—ရှိခိုး, *v.* to pray, to worship at a pagoda.

—ထောင်း (*see* အထောင်း and ဗောဓိသတ်), *n.* one who is destined to attain the Buddhahship.

—သခင်, *n.* the supreme object of worship, God, မြတ်စွာထုရား။

—သစ္စာပြု, *v.* to make a vow before an image or pagoda (also applied to a vow made mentally).

အို, ၁, *n.* a mansion, abode; ဗိမ္မာန် (ဗိမာန်), a division of the universe, of which there are ၃၀ (namely, အပါယ်အံ့၄၈ကာမထုဂတိ၇။ ရူပ ၁၅။ အရူပ ၄), *see under* ဗြဟ္မာ့ပြည်။

အို (ပုံ), ၂, *n.* a kind of drum; အိုထက်ရကွင်းမသာ။

—ထောင် (ပုံထောင်) (*pron.* အိုခေါင်).

—အို (*pron.* အိုခို), —ရှည်, —အိုကြီး။ အိုရှည်, —ထာ, *n.* varieties of drum, the drum within a ဆိုင်း။

အို, ၃, *n.* a superadded roof, a gradation of a graduated roof; ပြဿနီ။ အိုပြဿနီ။

အို, ၄, *n.* a company of merchants or traders. Der. from ပုံ။

—အိမ် (*pron.* ဇုံအိမ်), *n.* a secret society, such as exists among the Chinese; တရုတ်အိုအိမ်။

အူတင် (*pron.* အူထင်) (Pali အူတ, a sprout or twig, အညွန့်), *a.* produced from a root (ပင်စည်မျိုးရောက်သမျှအူတင်)။

အူထရပ် (ပင်), *n.* a large kind of shrub, *Egiceras fragrans*, *M.*

အူဒီနာ, *n.* a species of mintwort, *Mentha sylvestris*, *M.*

အူး, ၁, *n.* the gourd creeper, of which there are many varieties, a gourd, a calabash, ခေအူး; a jug, bottle, vial; သေးအူး; a gunpowder flask, ထမ်းအူး; a box of matches, ဒီးခြင်အူး။

—ခါး (*pron.* အူးခါး), *n.* a species of gourd, *M.*

—ဆင်စွယ်, *n.* the bottle-gourd or white pumpkin, *M.*

—ထင်းရောင်း (*sometimes pron.* အူးခင်းရောင်), *n.* a calabash.

—ထား (*pron.* အူးခါး), *n.* the guard of a spindle; မြည်ဝင်ရှေ့ကပ်ထည်။

—ထောင်း, *n.* a gourd bowl, the southern polar constellation; ကြယ်အူးတောင်း။ ထောင်ရုပ်။ အူးတောင်းရုပ်ဒီးထွန်းသည်။

—ရစ်, *n.* a species of shell, *Dolium galea*, *M.*

ဘူးထိုးနားမထွင်း, *adv. phrase*; ထာပုဒ်နားမထွင်းဘူး။ ဘူးထိုးနားမထွင်းက
အဲ။

ဘူး, 2, *verb. affix*, assertive in negative sentences, as an affix of time, past indefinite. In its negative assertive sense ဘူး is not considered very polite, *e.g.*, မထိဘူး, not so polite as မထိပါ and မထိဘူးထာ, less than မထိထာ; as an affix of time, past indefinite, သည်မြို့ထိုရောက်ဘူးထာ or ရောက်ဘူးပါလိမ့်မည်။ တဖြင့်တပါးမရောက်ဘူးပါ။ (more elegant than မရောက်ဘူးဘူး); ဘူး is in *very* polite conversation between a superior and inferior both preceded and followed by ပါ, *e.g.*, မတွေ့ပါဘူး ပါ။ မမြင်ပါဘူးပါ; very frequently in polite conversation ဘူး is not used, *e.g.*, သတိမေ့လျော့စေအောင်မပေးလိုက်ပါသည်။

ဘေး (Pali ဘထ, fear), *n.* an evil, calamity; အန္တရာယ်ဥပါယ်။

— ကာ (*pron.* ဘေးဂါ), *n.* anything which preserves from harm, as an amulet, a charm; ခုနိကာ။

— ဆီးခုန်ကာ, *adv.* in the way of being a preservative from danger, (this term is much in vogue when applying for licenses to carry arms).

— တွေ့, *v.* to meet with trouble, fall into a calamity; ဘေးတွေ့မှ နောင်တရသည်။

— ထိ, same.

— ခဏ်, — ထွန်း (သားရဲဘေးထွန်းတို့ဖြင့်။ အထွန်ပြင်းသောလင်းခရီး)။

— ဖွဲ့ပေး, — ဖွဲ့ထွတ်, *v.* to throw open for the use of the public as a fishery, lake, tank, implying however that the fish are *not to be taken out of it*, the original meaning being that they are “given” or “released” “with immunity from danger.”

— ခုနိ, *n.* same as ဘေး။

ဘေး, 2, *n.*; see အဘေး, a great grandfather.

— မ, *n.*; see အဘေး, a great grandmother.

ဘွဲ့နယ် (from အဘယ် and နယ်), *adv.* in what manner? how? ဘွဲ့နယ် ခင်ကျားပြောပါလိမ့်မည်။ ဘွဲ့နယ်ထင်ပါသည်။ ဘွဲ့နယ်တိုး။ ဘွဲ့နယ်ထဲ။ ရွှေမျိုး ဘွဲ့နယ်မှတော်ပါ။

ဘွဲ့နက်, *n.* a kind of edible grain, rather glutinous; စသာစပါး။

ဘွဲ့ဖြား (ယံ), *n.* a kind of tree (the *Cratoxylon nereifolium*), a tree, the timber of which is used for building purposes, ploughs, handles of chisels, &c.—K.

ဆဲ, 1, a contraction of ဝမ်းဆဲ, *n.* a duck.

— ဆဲ, *n.* the widgeon.

တိကျာ, 1, *n.* the pintail duck.

—ကျာ, 2, *adv.* like a striped or spotted duck in the phrase တိကျာလိမ်းသည်။ သည်ပိန်းမ သနပ်ခါးလိမ်းသည်မှာ။ တိကျာရိုက်ထား လေသည်။

—ကြီး, *n.* a kind of wild goose resembling the barnacle [“a species of goose found in the northern seas”].

—မြေ, *n.* the mallard (“the common duck, *Anas boschas* in its wild state.”)

တဲ, 2, *v.* *affix* (with *တဲ* prefixed to the root and a continuative affix expressed or understood) before, (without) (မထဲ ပြောသည်။ မချစ်တဲလျက်။ ချစ်တဲဆိုသည်၊ frequently followed by လျက် and နှင့်, in the above sentences လျက် might have been appropriately added. In general use, လျက် being more used in composition, but in colloquial နှင့် is more; တဲ followed by လျက် and နှင့် is perhaps more emphatic than without them.)

တဲ, 3, *adv.* even, *see* တက်, 2.

တဲကိ, *adv.* waywardly, intractably, roughly, abusively (in language); this word is not now in frequent use; အကြမ်းတဲကိ ဆိုသည်။

တဲထောင် (*pron.* တဲခေါင်), *n.* the side of a creature differing in colour from the rest of the body; တဲထောင်ကျား။ နွားတဲထောင်ကျား။ မြင်း တဲထောင်ကျား။

တဲရန်, *n.* the gilt fringe or border of a garment; တဲရန်ခင်းလိုက် သည်။ တဲရန်တင် ခင်းသည်, to march on either side of a king in a procession, as a body guard.

တော, 1 (*Pali* တာဝ), *n.* private parts, whether male or female; ဣတ္ထိတော။ ပုန်းတော။ တောသေ, *see* ပန်းသေ။ အင်္ဂါတော်။ နိမိတ်။ ထိင်။

တော, 2, an abbreviation of သတော (သရဲတော, courage, valour, သရဲ တောကြီး။ သရဲတောနည်းသည်)။

တောကပ်ခဲ, *adv.* suddenly, ရုတ်ခဲ (*see* ဖောက်ခဲ)။—S.

တောင်, *n.* a company, congregation, society; ဂဟန်းတောင်မှာနေရ သည်မှာ။ အထွန်မွေ့လျော်သည်။ လူတောင်မှာနေချင်ပါဘူး။

တောကပ် (Pali တောဇန), *n.* food, eatables, such as rice, or cakes made of rice, curry, in contradistinction to ခဲဘွယ်, fruit; တောကပ်ခဲဘွယ်။

တေဝ် (ငွေ), *n.* pure silver, silver, တေဝ်စပ်ရွှေ; gold alloyed with silver, တေဝ်ဝါလှိုင်။

—နင်းကြွပ်, *n.* a kind of metal [bismuth, *M.*].

တိုင်, *n.* a mass of metals of different kinds and qualities; တိုင်ခွက်။

တိုင်နှင်း, *v.* to separate a mass of metals into sorts.

ဘို (from ဖို့, to throw into or upon), *n.* thick flesh or protuberance on the shoulders of a porter; ဘိုထည်, the hump on an ox's neck; တထ်ဘိုထင်ကြီးသည်။ နွားဘိုထည်, a term applied to the chief male buffalo of a herd; အုပ်စီးသည့်ဘိုထင်ကြီး။

ဘိုး, *n.* a grandfather, *see* အဘိုး။ ဘိုးဘေး၊ ဘီဘင်, the princes of the Burmese royal family often familiarly addressed great ministers of state as ဘိုးဘိုး or တထ။

— ဓမ္မိဘောင်ဆက်, *a.* inherited from one's ancestors; ဘိုးဓမ္မိဘောင်ဆက်အမှုတော်ကိုဆက်ခံ၍တမ်းခံရသည်။ ဘိုးဓမ္မိဘောင်ဆက်ကကြားအူးပါ။

— တပိုင် (*pron.* မိုးဗိုင်), (ပစ္စည်း), *n.* ancestral property.

— မင်းဒို, *n.* a familiar term of compellation used by young men to elderly men (infrequent); အင်းမင်းဒိုဘယ်ကကြွလာသထ။
 ဘိုးသူထေဌ်, *n.* a religious layman; ဘျာ (from ဘုရား), *n.* sir, a familiar term of compellation used by men; ဖြို or ဖြိုး is another term of compellation used by men to one another, or by men to women.

ဘွယ်, *n.* what is suitable, *see* အဘွယ်။

ဘွား, *n.* a grandmother.

ဘွားခဲ, *adv.* abruptly, all at once; ဘွားခဲ ဧတ္တသည်။ ဘွားခဲနိုးသည်။
 အိပ်ရာကခေါင်းမြီးချုပ်ဘွားခဲပွင့်ကြည့်။ ဘွားခဲပေါ်သည်။ သည်အမှုဘွားခဲ
 ပေါ်လျှင်ခင်ဘျာအခက်, should this matter suddenly come to light, you will be in a position of difficulty, sir.

ဘွားရ, *n.* the tract of country under the sway of a Sawbwa.

ဘွေ, *n.* a circular flexure in the hair of animals, *particularly* in horses, (hence လေဘွေ, a whirlwind). The following are some of the flexures in horses considered to be lucky and unlucky by the Burmese:—(ဘွေ) အာမခံ, (ဘွေ) အောက်, (ဘွေ) အတွင်းထက်ရွေ, (ဘွေ) ကဗွီး, (ဘွေ) ကညောင်း, (ဘွေ) ကျားထုတ်, (*pron.* ကျဆုတ်), (ဘွေ) ခြေရေခံ, (ဘွေ) ခွါပနက်, (ဘွေ) ခွေးဆွဲ, (ဘွေ) ခိုသံကြား, (ဘွေ) ခိုသံနာ, (ဘွေ) စားခွက်ထောက် (*pron.* စခွက်ထောက်), (ဘွေ) စားခွက်နှိပ်, (ဘွေ) စွန်စွန်ထိုက်, (ဘွေ) ဆောင်းဘွေရပ်, (ဘွေ) ညွန်, (ဘွေ) ထီးရိုးရိုက်, (ဘွေ) ထိပ်ကျွန်းနက်, (ဘွေ) နင်းတက်, (ဘွေ) နင်းသက်, (ဘွေ) နှစ်ထိုးနှံ, (ဘွေ) ပင်ထည်ရေသောက်, (ဘွေ) ပန်းချပ်, (ဘွေ) ပြင်ထက်ရွေ, (ဘွေ) တဆောင်း, (ဘွေ) မောင်တိုရိုက်, (ဘွေ) မြီးဖျင်းချွတ်, (ဘွေ) မျက်ရည်ခံ, (ဘွေ) မျက်ရည်ထုတ်, (ဘွေ) မှန်, (ဘွေ) ရှုထောင်း, (ဘွေ) ရည်ရှည်, (ဘွေ) ရွှေမျှ ၃ ထင်။ (ဘွေ) လက်ရွေ့ဆိုင်။ (ဘွေ) လိပ်စေ့၊ (ဘွေ) သံလျက်ခံ (ဘွေ) သံလျက်ထမ်း, (ဘွေ) သစ်ရောင်းစူး။

ဘွေးကြိတ်လက္ခဏာ, *n.* a mark or sign, lucky or unlucky as determined by the number and character of the circular flexures.

—ကြိတ်, *v.* to have a bad flexure, causing the owner to be unlucky, ever falling into trouble; (*fig.*, to be one who brings ill-luck on every one with whom he is connected in any transaction; very similar to the English sailor's expression "a Jonah," မင်းတပ်ဘွေကြိတ်သည်လှ။

—ချာနောက်, —ချာလည်, *v.* to be involved in troubles; used adverbially; ရှာလိုက်သည်မှာ ဘွေချာနောက်၍နေရော့။ အမှုများ ဘွေချာနောက်နေရော့သည်။

—ဆိုး, *v.* to have an unlucky flexure, to be unlucky; may also be used figuratively in the same sense, as ဘွေကြိတ်။

—ပု, *v.* same, but less than ဘွေကြိတ်။ ဘွေဆိုးသည်၊ ခပ်တယ်ဘွေပုသည်။ ကောင်းကောင်းနေရသည်မရှိသေးဘူး။

—လှ, *v.* to regard, take notice of, to take *au sérieux*; ကျိစားထိုပြောပါသည်။ ဘွေယူထိုထားပါနှင့်။

—ထိပ်, *v.* to curl spirally, as ascending smoke, မီးခိုးဘွေထိပ်လာသည်; also applied to running water, *e.g.*, ရေဘွေထိပ်ခိုးလာသည်။ လှေကားထိပ်တက်နိုင်ဘူး; also used figuratively, အမှုများဘွေထိပ်လာချေပြီ။ ဘယ်နှယ်များလှချေရပါမည်လဲ။

—လှုပ်, *v.* trouble impends, to have the appearance of coming trouble; တယ်ဘွေလှုပ်သည်။ အမှုဖြစ်တော့မည်ထိုချည်းတည်းကြံလာသည်။

အွဲ့, 1, *n.* a honorary title, the badge or insignia of said title, the name of a pagoda or an image of Buddh, *e.g.*, ရွှေထိပ်၊ ရွှေဆီးတော်, of an image; မိနွေထောင်ကြီး (on the Mandalay hill) or of a person; အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာဘုရား ခေမာ ဓမ္မရာဇာမိ ရာဇာဂ္ဂ, the title conferred on the Thingaza abbot. In addressing a póngyi with whose title he is unacquainted, a Burman will ask ကိုယ်တော်အွဲ့တော် ဘယ်လိုတွင်ပါသည်။ [Under Burmese rule it was regarded as a grave breach of etiquette to address an official, of even low rank, by his *name*. He was always addressed by his *official title*. A အွဲ့ was a *personal* title given by the King and was not *necessarily* an adjunct of office. Many thugyis, for instance, had no အွဲ့. The အွဲ့ was generally preceded by designation of the official's title, *e.g.*, ဝန်ထောက်တော် ဝတ်မုတ်မြို့စားမင်းကြီး, and then came the အွဲ့။ မင်းထင်မဟာဝည်သူ။ † From this it will, be observed that the Wundauk's *name* is not even mentioned.]

—ဝံ, *n.* a gold-leaf on which the title is inscribed.

အွဲ့, 2, *n.* a kind of song; အွဲ့သိခြင်း (rare) ကြီးကြီးအွဲ့ကြီး။

အွဲ့ချစ် (ပင်), *v.* the *Bauhinia variegata*.

(The twenty-fifth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of labials.)

- မ, ၁ (အမ်မ, an elder sister), *n.* sister ; prefixed to proper names of women, indicative of equality. (Even very young girls are politely addressed with this prefix to their names.)
- မ, ၂ (from အမ, a female or mother), *a.* the first, oldest among many, original, chief among many, main, principal, as ထမ်း, a road, the main road, or the mother road ; မြို့မ, the metropolis of a country, or the principal town in a district or subdivision of a district ; မနုဇ္ဈမြို့မ။
- ထွ, *v.* to sink in the water, as some kinds of boats (ထောင်းထိုက်။ထောင်းစင် and canoes), to the part where the wash-board and hull unite ; ထွေထွေသည်။
- မ, ၃, *an abbreviation* of မဲမ မထိုး, to alloy silver with tin.
- မ, ၄, *v.* to support, bear up, to assist, help, relieve ; လူ, ညီ, ထောက်, to “back” oxen, buffaloes. This word is also used in a distorted sense by thieves [နွားအုပ်ကိုသူမီးမသွားပြီ], which means to carry off cattle. Perhaps the nearest equivalent in English would be to “lift” cattle, “cattle-lifting,” လျှန်ထောင်ကိုငွေ ၂၀၀၀ ထောက်မပါဦး, assist me again, please, with about Rs. 2000 ; နေရာထဲကြည့်ရှုမပါဦး, again look after and help me with a situation.
- မ (pron. မေ), *v.* to assist ; သည်မင်းအောက်ထူမျှားကိုတယ်ကြည့်ရှုမပါသည်, this official assists and looks after his subordinates very much.
- မ, ၅, *adv.* not, prefixed to verbs ; မထိ။
- မ, ၆, *a.* odd, not even.
- မအူ (မင်), *n.* a kind of tree (*Nauclea cadamba*).
- လက်ထံရှည်, *n.* the *Sarcocephalus cordatus* (Pali နိလ).
- မဦးမချွတ်, *adv.* abruptly, prematurely ; လျှန်တော်အိမ်မက်ကိုဆင်သွားမဦးမချွတ်မှိတ်မတ်သည်, the Burmese are of opinion that the first interpretation of a dream is the true one ; consequently, if a person unsolicited gratuitously gives a dream an unfavourable interpretation, such conduct is much resented ; (၂) အထုပ်ကိုမမေးမမြန်းမဦးမချွတ်ထုပ်သည်။
- မအေ, *n.* a mother (used more in colloquial than in writings) ; အမေ, အမိ, အမေ, မိခင်။ အကလေးဖြစ်လျှင် (pron. ဖြင့်) မာပါ၏မအေ ငြီးမမောပါ။

မဆိုးမဆီ၊ *a.* slightly sick at the stomach ; less than မှို ; less frequent than မဆူမသာ၊ and not so elegant ; မဆိုးမဆီရှိသည်။

မက်, 1, *v.* to covet, wish to enjoy, have an appetite for (a present object), hence စုံမက် ; *comp.* ထပ်။ ဥစ္စာကို မက်သည်။ အပေါင်းအပေါ်ကိုမက်သည်။ တဏှာ ကိုမက်သည်။ အစာကိုမက်သည် (applied both to men and animals) ; မိန်းမလိုမှတ်သန်းရေးပေးလိုက်သည်။ မှာ။ မက်ကပ်အောင် (abbreviation of ရမက်ကပ်အောင်) ရေးလိုက်သည်။

—မော, *v.* to be inordinately attached to ; အိမ်ခြင်း၌မက်မောသည်။ ဝားခြင်း၌မက်မောသည်, *see under* ထို ; ထပ် frequently precedes မက်မော။

မက်, 2, *v.* to dream ; not used singly ; hence အိမ်မက်, ဖြစ်မက်။

မက်, 3, *v.* to put the helm to port ; *comp.* မိုင်း။ ဝဲကိုမက်လိုက်တွင်း ထက်ျာမက်ထိုထွေးသည်။

မက်ကွန်, *n.* a large casting net.

မက်တီး, *n.* a kind of *rouge et noir* played with dice in Upper Burma ; မက်တီးကစား။

မက, *v.* to be not even, *i.e.*, to exceed, မွန်, သာ ; used only in the negative form and most commonly adverbially without an affix, as ထကျပ်ထက်မက, or briefly တကျပ်မက။ သည်သာမကနှိပ်စက်လိမ့်ဦးမည်။ စိတ်မူလိုဘွဲ့နယ်ကမည်, *i.e.*, စိတ်မူသည်မက ; also used without မ, *e.g.*, ငွေတရာထောင်ပေးရသည်ဆို။ ခင်ဗျားကမကဘဲ ၁၅၆ ခိုက်ကရော့ချာ ; frequently the မ is omitted, *e.g.*, as အသက် ၅၀ ကမိုးလာ။ ကမည်မထင်ပါ။

မကန်း (Pali မကာရ), *n.* a certain sea animal ; ငါးလိပ်မကန်းတို့၏အစာဖြစ်လေကုန်၏။ သင်္ဘောထက်ဝန်းကျင်တဥထထစာနံ့ထောမယာသမုဒ္ဒရာရသည်။ သွေးအထိထွင်း၍ရှက်သဖြင့်ချင်းချင်းနီမြှုပ်လေ၏။

—ကွက် (*pron.* မဝန်းဂွက်), *n.* the figure of a number of rhombs in a square ; *comp.* မှန်ကွက်။ မကန်းကွက်ကာသည်။ မကန်းကွက်ရေးသည် ; also applied to *clouds* ; တိမ်မကန်းကွက်ထသည်။

မကာရ (Pali), *n.* Capricorn, the tenth sign of the Zodiac ; ထပြာထိုမကာရမှာ။ ကြယ်ဖုသျှာရည်သာ။

မကောင်းကျိုး, *n.* the punishment of demerit ; သူတပါး ထိုမကောင်းကြံတွင်း။ ထိုမကောင်းကျိုးပေးတတ်သည်။

မကောင်းတရောင်း (from ကောင်း), *adv.* not well.

မကောင်းမှု, *n.* demerit ; အကုသိုလ်။

မကောမက, *adv.* not sufficiently, not enough ; မကောမကရှိသည်။ အထက်မရောက်အောက်မရောက်။ မကောမကဖြစ်နေသည်။

မကို, *n.* a Mogul ; မကိုယူမျိုး။ မကိုကြက်။

မကိုဋ်, *n.* a royal crest (worn by *queens*).

မထိုင့်ဆောင်း, *v.* to wear such.

—သရဖူ, *n.* a royal crown; *comp.* ပေါင်း။

မက္ခရ, *n.* thrush or apthæ [a kind of parasitic disease affecting children].

မကျိုးမကျည်, *adv.* disrespectfully (infrequent); မကျိုးမကျည်နှင့်အဆုတ်
ကြိုးစားအားထုတ်မသွပ်ဘူး။

မက္ခတ်, *n.* a species of commelyna, *M.*

မမိတရီ, *adv.* in a nonchalant, callous manner; မမိတရီနေတတ်သည်။

မမိုင်းတမည်, *adv.* disrespectfully (infrequent); မမိုင်းတမိုင်း။

မချည်, *verb.* affix, continuative, though, notwithstanding; သေပ်
လည်းသေပ်မချည် သွေးမချည် ။

မချွတ် (from ချွတ်, to be out of place), *adv.* certainly, truly, ဘောန်,
အမှန်; နက်မန်မချွတ်သွားလိမ့်မည်။ ယခု ဖတ်သော မိဒိတ်မချွတ် ဖြစ်လိမ့်မည်,
the omen now interpreted will assuredly be fulfilled.

—မလွင်း, —မလွဲ, *adv.* same; မချွတ်မသွေမမြဲတော့။ အနှံ့အရောက်ပေါ်ထို
သေး။ ကျွန်ုပ်တို့၏ အသစ်ပန်းခြံမချွတ်မလွင်းမို့လိုက်ပါ, please be sure
and send my travelling things.

မဂဓ, *n.* Magadha (Behar, India); မဂဏထာသာ, *n.* the language of
“Magadha. “Magadha, south of the Ganges, had for its
“capital, at first Radzagio (ရာဇဂြိုဟ်), until Kalathoka, a
“hundred years after the death of Gaudama, transferred
“the seat of his empire to Pataliputra (ပါတလိပုထ်). The
“celebrated Wáḥāḥāḥā (ဝေဠာရ်) monastery was situated
“in the neighbourhood of Radzagio, and was offered to
“Buddha by King Pimpathara (ပိဗ္ဗသာရမင်းကြီး) Bimsara],
“the ruler of that country.”—Bigandet's Life of Gaudama.

မဂ္ဂ (Pali မာဂ္ဂ), *n.* a passage, way, a course of duty. The paths.
There are four paths, margga, an entrance into any of
which, either immediately or remotely, is the attainment
of nirwána. They are (1) Sowán (သောတာပန်), (2) Sakradá-
gámi (ဆန္ဒတိုက်မိ), (3) Anágámi (အနာဂါမိ), (4) Arya (အရိယာ,
အရဟတ္တ). Each path is divided into two grades: (1) the
perception of the path (မဂ္ဂ); (2) its fruition or enjoyment,
ရိတ်, margga-phála, မဂ္ဂ-ရိတ်, the wisdom necessary for the
reception of the paths is called gótrabhu-gnyána.—M.B.

—မြေ (မဂ္ဂိဗျေ), *v.* to defile by sexual intercourse (local),

—လေးတန်း, *n.* the four grand ways or courses of duty (*see*
under အရိယာ) which lead to nirwána.

—ရိတ်, *n.* the fruition of the path leading to nirwána; ရိဗ္ဗာန်မဂ္ဂ
ရိတ်အမျိုးမျိုးရပ်ဝယ်သားကျိသားသားထွင်းထိုသွတ်ထွင်းချိုးဖြင့်ထိုပါကြောင်း။

မဝိဝ, *n.* an aperture of the body, of which there are nine (infrequent in colloquial) ; ခွါရကိုးပါး (more common).

မဂ္ဂင်္ဂရှစ်ပါး (Pali မဂ္ဂေ, a way, and အဝိ, a part or division), *n.* the eight (good) ways, namely, သမ္မာဒိဋ္ဌိ, right opinion ; သမ္မာထက်ဇ္ဈေ, right intention ; သမ္မာဝါစာ, right words ; သမ္မာကမ္မန္တ, right action ; သမ္မာအာဇီဝေ, right way of supporting life ; သမ္မာဝါယာမော, rightly directed diligence ; သမ္မာသတိ, good heed, caution ; သမ္မာသမာဓိ, composure, serenity.

မဂ္ဂဒ္ဓာနံ (Pali မဂ္ဂေ, a way, and ဒ္ဓာနံ, a place or receptacle), *n.* a person who is perfect in one or more of the four grand courses of duty ; မဂ္ဂဒ္ဓာနံလေးယောက်၊ ဗလဒ္ဓာနံလေးယောက် (မဝိလေးထန်).

မင်, *v.* to like or love, be attached to, either ကြိုက် or ချစ်, hence ခုံမင် ; ဆွေမျိုးမင်သည်။ သားသွီးမင်သည်။ ခင်ဘွားမြင်းအပေါ်ကိုတတ်မင်သည်, your horse is very attached to its companion, မြင်းမြင်းချင်းတတ်အပေါ်မင်သည်။

မဝိဿာ (Pali မဝိထံ), *n.* whatever is propitious, whatever gives happiness or removes evil, a blessing, a religious rite or ceremony, a sacrament ; လယ်ထွန်မဝိဿာ။

—အိမ်ထောင်, *n.* the house occupied by a king before ascending the throne ; မဝိဿာအိမ်ထောင်မှာပင်။ မဝိဿာအိမ်ထောင်ပါကျွန်။ (နန်းတက်လျှင်အထူးသဖြင့်သူကောင်းပြုတတ်သည်).

—ဦး, *n.* a ceremony which has not been performed by the person before ; [မဝိဿာဦးဥစ္စာ။ မဝိဿာဦးပစ္စည်း, the property contributed by the bridegroom when married].

—ကြွေးထောင်း, *v.* to ask for largesse from the bridegroom during the ceremony of marriage, as is the custom of young Burmese bachelors. If *not* given, the youths usually revenge themselves by throwing brick-bats and stones at the house where the ceremony is being conducted.

—စီးထောင်ဆင်, *n.* a royal elephant.

—စီးထောင်မြင်း, *n.* a horse belonging to the royal stud ; မဝိဿာစီးထောင်မြင်းဝန်, *n.* master of the horse.

—ဆောင်, *v.* to perform a religious ceremony, *particularly* to perform the ceremony of marriage ; မိန်းမြားမဝိဿာဆောင်သလိုသမီး။

—ထွင်း (from မဝိဿာစွန်း), *n.* rice offered on the occasion of a marriage, also rice offered to guests. (It includes curry.)

—ဆောင်သလိုသား, *n.* a bridegroom.

မင်္ဂလာဆောင် သတ္တိသား၏အဖော် (မင်္ဂလာဆောင် သတ္တိသား၏အထော်), *n.* a bridesman; လှူဖျီရုံ။ အဖျီရုံနှင့်မင်္ဂလာဆောင်သည်။

——ဆောင်သတ္တိသွီး, *n.* a bride.

——ဆောင်သတ္တိသွီး၏အဖော် (မင်္ဂလာဆောင်သတ္တိသွီး၏အထော်), *n.* a bridesmaid; အဖျီရုံ။

——ထိုင်း, *n.* duties to Government, whether services or taxes.

——မြ, *v.*; *see* မင်္ဂလာဆောင်။ ခေါင်းဆေးမင်္ဂလာပြုသည်။ နားထွင်းမင်္ဂလာပြုသည်။ လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုသည်။

——မှ, *n.*

——ထုတ်, *n.* rules of happiness, a summary of beatitudes; မင်္ဂလာထုတ်။ မင်္ဂလာတရားထော် [the Burmese say ထုတ်တရားထော်ကရှေ့ဦးစွာထွက်သောတရား]။

မင့်, a modification of the *pron.* မင်း, *see* Grammar, sec. 77; မင့်, the colloquial possessive form of မင်း၏ by elision of the ၏, မင့်စာအုပ် for မင်း၏စာအုပ်။

မင်း, 1, *n.* a ruler, governor, a controller (an official); မင်း (မင်းနား နေမင်းရည်ဝ။ မင်းသိက္ခိယံ။ မြေငှချောင်းလည်းမကကံနှင့်။ မင်းလှေလည်း မသည့်နှင့် used to designate certain trees as သိမင်း, လေမင်း, also applied to the great luminaries as နေမင်း, လမင်း). [In Burmese writings a term frequently applied to Bódhisats (ဘုရားလောင်း), who in former stages of existence were born as animals; ချင်သေ့မင်း။ မျှောက်မင်း။ ယုန်မင်း။ ရွှေဥဒေါင်းမင်း။ ဆရွှံ့နီဆင်မင်း။] [မင်း, prefixed to names of women, *e.g.*, ရှင်မင်းကျော့]။

——ကိုပြည် (မင်းကိုချည်), *n.* a cord worn round the neck of a candidate for the priesthood (မောင်ရှင်လောင်း) previous to assuming the cloth of a novitiate.

——ကျင့်ထရား၁၀ပါး, *n.* the ten laws incumbent on kings to practise, (၁) အကောဓံ။ အမျက်မထွက်ခြင်း (၂) အဇ္ဈင်္ဂ။ ဖြောင့်မတ်သောအယူရှိခြင်း (၃) အဝိယံ။ သညာမလွှဲည်းမဲခြင်း (၄) ခန္တိစ။ သည်းခံခြင်း။ (၅) စါနံ။ အတ္တပေးခြင်း။ (၆) ပရိစာဂံ။ စွန့်ကြဲခြင်း။ (၇) မဗ္ဗံ။ သိမ်မွေ့ခြင်း။ (၈) တာပံ။ မြို့ခြံကျင့်ခြင်း။ (၉) အဝိဇေဓနံ။ ဖြည့်သူတို့နှင့်မဆန့်ကျင်ခြင်း။ (၁၀) သီလံ။ သီလရှိခြင်း။

——ကြီး, *n.* a king, monarch; *in modern use* a great minister of state, a Commissioner of a Division; ဖြစ်ဝန်။ နိုင်ငံခြားမင်းကြီး, a Minister for Foreign Affairs, Conservator of Forests; ဆင်တောဝန်ကြီး။

——ဦးနှောင်, *n.* two nat brothers supposed to reside at the town of တောင်မြန်း, ရွှေမြင်းဦးနှောင် [အဘဏ္ဍာရားရယ်နှင့်။ ဗုဒ္ဓါးတောင်မြေရင်းက။ ဆင်းတုမြှော်ထည့်]။

——ဦးမင်းသား, *n.* a collective term applied to the princes of a royal family.

မင်းတရား, *n.* a monarch ; ရှင်ဘုရင်။ ထဝရှင်။ ထဝရှင်မင်းတရားကြီး။

—တိုင်းမင်းရှု။

—ပေါင်း, *n.* a medicine compounded of several medicinal vegetable productions ; ကုန်းမင်း။ နှုတ်မင်း။ သင်မင်း, &c. [compounded with a view of making a person invulnerable or of gaining the affection of others (*particularly women*) ; ကာယသိဒ္ဓိ။ ဝိယသိဒ္ဓိပြီးစေတတ်သည်]။

—ဖြစ်မင်းဒဏ် (သင့်), *v.* to incur a penalty imposable by government authority ; မင်းဖြစ်။ မင်းဖျတ်သင့်သည်။

—ပြု, *v.* to rule, to govern (မင်းထင် used in a somewhat reproachful sense and applied to officials who make an *ostentatious* display of power, or position, ထင်မင်းထင်သည်)။

—ထုန်းပေါက် (*pron.* မင်းဗုန်းဗောက်), *n.* a hole in the roof of a palace (a little west of north).

—ဘုရား (*pron.* မင်းဗရား), *n.* a title of honour, your honour, your worship ; the Burmese frequently address pensioned officials, such as myoòks, by this title.

—မြှောက်စံနီထာ (ငါးပါး), *n.* regalia [of these five are reckoned, namely, ထီးဖြူ, the white umbrella ; မင်္ဂလာ, the crown ; သံထွတ်, the sceptre ; မြေနှင်း, the sandal ; and သားဖြိုးထပ်, the fly-flap]။

—လုထင် (*pron.* မင်းသထင် or မင်းဒထင်), *n.* one who executes the orders of a governor [a peon, an orderly]။

—သို့, *n.* a princess, the daughter of a king. [The person, male or female, who acts the part of the princess in a dramatic representation, ဇာတ်မင်းသို့။ မင်းသို့ထင် (in a *zat pwè*), မင်းသို့ဆွဲ (*pron.* မင်းသို့စွဲ) in a puppet play.]

—သံ, *n.* an ambassador, သံထမန်။

—သား, *n.* a prince, the son of a king. [The person, male or female, who acts the part of the prince in a dramatic representation, ဇာတ်သားသား, မင်းသားထင်သည် (in a *zat pwè*), မင်းသားဆွဲ (*pron.* မင်းသဆွဲ) in a puppet (ရုပ်သေး) play.]

မင်း, 2, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, addressed to an equal or an inferior.

—ကြီး, *pron.* same, but addressed to one older than the speaker ; [မင်းကြီး is usually used in a reproachful sense, though not always so, *e.g.*, (1) မင်းကြီးနှိပ်စက်သည်။ မင်းကြီးတတ်စေတော့သည် (2) မင်းကြီးများသည်ကိုကြုံကြပါ။ သည်မှာထိုင်ကြပါ]။

—မာ, *pron.* same, addressed to an inferior, expressive of disapprobation ; မာဖိမင်းမာ (to men), မတ်မင်းမာ (to women)

are also used—(1) မောင်မင်းမာသည့်ထိုမြင်မည်မထိဘူးလား။ (2) မယ်
မင်းမာကျွန်ကားနားမထောင်ဘူး။

မင်းဦးမင်းထွင်, *a. or adv.* out of lawful wedlock; မင်းဦးမင်းထွင်သား,
n. a natural child (son), ကစားမြူးထူးလျှော့ပါး၍မွေးသည့်သား။

မင်းထိုးကာ (*pron.* မင်းထိုးဂါ), *n.* a kind of wild creeper, the bulbous
root of which is used as an aperient (မင်းထိုးကာကသည့်ဆေး)

မင်းကွတ် (ပင်) (*pron.* မင်းကွတ်), *n.* the mangosteen.

မင်းထုပ် (*pron.* မင်းထုပ်), *n.* a bolt; မင်းထုပ်ထိုး၊ မင်းထုပ်လျှို, to fasten
or secure with a bolt; sometimes called မင်းထိုး။

မင်းခေါင်း, *n.* the argus pheasant or Malay peacock, *M.*

မင်းပေါ (*pron.* မင်းပေါ), *n.* a kind of plant.

မင်းရိုသေ (ပင်), *n.* a kind of plant.

မင်းထွင်, *n.* dust raised by a gentle wind; of a particular ap-
pearance as exhibited in the hot season.

—မြိုး, *v.* to exhibit such an appearance; မင်းထွင်ထ။ မင်းထွင်မြိုး။
တပေါင်းတံခွားမင်းထွင်မြိုး။ လေရှူးကဆော်သည့်နှင့်။ မင်းထွင်မျှားမြိုးထွင်မြိုး
ကျထော့မည်။ These terms are probably far more frequently
used in Upper, than in Lower, Burma.

မဝင်, *n.* faeces, ordure; ကျင်ကြီး, ချေးဝင်း။

—တီးပြင်, *n.* same; မဝင်တီးပြင်အရပ်။ မဝင်တီးပြင်ချည်း တည်း။

မဂ္ဂ (Pali), *n.* death; သေခြင်း။ မဂ္ဂမာရ်, *see* မာရ်ငါးပါး။

မဇ္ဈ or မဇ္ဈိမ (Pali), *n.* covetousness. “Mātsaryya, selfishness,
“that which leads me to wish that the prosperity which has
“come to me may not come to another. If any one under
“the influence of this principle sees even in a dream that
“the advantages he enjoys are imparted to others, he is
“unable to bear it; his mind thereby becomes debased, and
“the features of his countenance are changed, so that it
“becomes painful to look at him; he wishes not the pros-
“perity of another and loves only his own.”—M.B.

မဏိပ (Pali), *n.* the second of the five parts into which the first
of the three grand divisions of the Buddhist scriptures
(ထုတ်) is sometimes divided; မဏိပဗျာဓိ။

—အရွယ်, *n.* middle age; ပရိမအရွယ်, from infancy to middle
age; မဏိပအရွယ်, from the age of 33 and 4 months to 66
and 8 months.

—ဒေသ, *n.* the 16 countries of India famous in Buddhist his-
tory, သောဋ္ဌာသ ၁၆ ပြည်။

—၈၈, *n.* the middle path of the sun; *see* ၈၈။

မဏိပထိက, မဏိပဒေသ (Pali မဏိပ, middle, and ဒေသ, place), *n.* the
middle part of the world, including the sixteen great

မြတ်ကြီး ခမ္မ မြတ်, the scene of the sacred histories of Gaudama.

မည်, 1, v. to be named, have a name, be called (be termed); hence ဆာမည် and မှည့်။—(1) အကျွေးမှူးရှင်ကို အကျွေးမှူးဆင်မည်သူရှိသောမို့ ခုခံသောထိစောထ မတ္တမြားထက်ရှင်ကို ခံတွင်းနှင့်ရှိသွားပြီးလျှင်။ ဤထင်ရှား ကားထက်ရှင်မည်ကာမည်တံခါ၊ ခင်ဆိမ်းသောအလိုကိုပေးတတ်၏၊ and declaring that he would repay the benefit of his benefactor, he enclosed the ruby of brilliant lustre which he obtained in the forest in his mouth (and said) “regarding this ring, it is not merely termed a ring, it consummates every wish;” (2) မိန်းမဆိုမည်သည်မှာများစွာလွန်ကဲတတ်သောမာယာတည်းရှိ၏၊ and as for those who are designated women, “they are in the habit of befriling by many artifices [မည် is not much used in colloquial, but is met with now and again; e.g., သည်သူရှိ တချစ်တည်းမည်နိုင်။ ရှင်းသည်မည်နိုင်, this race (of man) cannot be called Chinese or Shan].

—ထား, v.

မည်, 2, *pron. a.* what? (interrogative), whatever; မည်သည့်အကြောင်းကိုစွဲရှိလျှင်။ အရှင်သိသောအပြုထံသို့။

—သည်, same.

—ရွာ, —ဝါ, same, variously reduplicated and constructed.

—သို့, *pron. a.* of what sort? (interrogative); အဘယ်သို့။ မည်သို့မည်ညာမဆိုဘဲဖြန်သွားသည်။ အရိဒ္ဓဇနက္ခာင်းကြီးတည်း။ မည်သို့မဆိုငြိငြိတို့ မကောင်းကြံသူမဟုတ်ဟုနှစ်ထုံးမှုကာ နေလိုက်၏၊ and King Arethta, without saying anything, thus made a mental reservation “my younger brother is not one who will plot evil against me.”

—သို့မည်ညာ, same; မိုးထုပ်မိုးထည်နှင့်မိပြီးသည့်နောက်မည်သို့မည်ညာအစစ်ခံသော်လည်းအကျိုးမရှိ, after having been apprehended with stolen property, nothing will benefit you, however you may undergo examination.

မည်, 3, *verb. affix*, shall, will—(1) ဦးပြုသေမည်ညာ, the night that U Pyu was going to die; (2) ထည်အလှင်လှင်မည်သူမရှိဘူးသား, is there no one who will do this work? [In colloquial မည် is often corrupted into မတ် and မဲ့; it appears to convey the sense of the person spoken of being wayward in doing a thing or pursuing a course of conduct from sheer wilfulness, e.g., (1) သူကောင်းမှန်ပါလျက်ထားနှင့် တမင်ဆိုးမဲ့ဆိုးသည်။ (2) ထည်အမှုကိုမပြောဘဲ ခင်အားအနေ နိုင်ထားနှင့် (တမင်) ပြောမဲ့ပြောမည်။

မည် အကြောင်း, *verb. affix*, expressive of the infinitive or potential mood; as (အမှုကို) ဆုံးဖြတ်မည့်အကြောင်းတာထည်, he came to decide, or that he might decide (the case), ရအောင်.

မည (မည) (*pron. မြည်ရာ*), *n.* a kind of plant [the four o'clock]; မညပန်းပင်, a kind of tree.

—သက (မညသက), *n.* a kind of plant; မညသကပန်းကဲ့သို့လှပစွာ တင်းနံ့ထွက်ပွားပေသည်။ မညသကနတ်ပန်းကို လသာသည့်အခါ အားရစွာ နင်းရသာကဲ့သို့ချင်းသာစွာရှိကြောင်း။

မည်သရီ, *n.* red velvet (?)

မညိပန်း, *n.* a species of amaranth.

မည်း, *v.* to be dark, black; နက်။ စကားပြောသည်မှာ အဖျားမည်းလှသည်။ စိတ်ဆိုးထိုမျှန်အများမည်းနေရော။ ကြောက်ဖွန်းထိုမျှန်အများမည်းနေပြီ။ မည်းခြည်။ မည်းထပ်ကပ်။ မည်းပုဆိုး။

—နက်, *v.* same; မည်းနက်သောသတ္တဝါရှိသည်။

မည်း, *an abbrev. of* မောင်းမည်း, to daunt and terrify indirectly; ကွန်ထော်ကိုမည်းပြီးထုပ်သည်။ မယားကိုမည်းထိုးကြောင်မိုက်သည်။ [မည်း conveys the meaning that one is violent in one's speech or acts to any one, with a view of influencing, or annoying, a *third party*].

မဏိ (Pali), *n.* a precious stone; ကျောက်မြတ်, မဏိရတနာပုံ “the heap of precious stones” [the head of a priest, မဏိတော်မြောင်သည်။ မဏိတော်မြည်းသည် or idol]; မဏိတော်ရောက်အောင်အရပ်ထော် ဝ ထောင်ရှိသည်။ မဏိတော်ကိုရှုချသည်။ (မဏိရတနာ is said to be only strictly applicable to *rubies*).

—ဩဃ, *n.* the *Carallia lucida* [the bark and root have medicinal properties and are included in the Burmese pharmacopæia, ဝိဇ္ဇာ]; “a heavy close-grained wood used for rice-pounders.”

—မေဃာ, *n.* the (female) guardian nat of the sea, ပင်လယ်စောင့် [the female nat who saved Maha Zanecca from a watery grave]; သန္တာရင့်ညောင်း။ လောင်းဗုဒ္ဓဂါ။ ထုလိမ္မာကို ချင်းသာ ရွယ်ရည်။ ကတ်ဆတ်မည်ဟု။ ထွဉ်ထည်ရပ်ပတ်။ ကောင်းကင်ရပ်က။ မဏိမေဓဏာ။ စောင့်ရှောက်လာသည်။

မဏ္ဍပ် (*pron. မန်းဝပ်*, Pali မဏ္ဍပံ), *n.* a large shed or booth, a building erected for a temporary occasion (larger than ကနားခြင်း), such as for the performance of a zat or yothé pwè or when a person gives a feast to his relations and friends; ဝွဲတကာမှန်းထိအောင်။ မဏ္ဍပ်တိုင်တက်သည်, “in order that every one may know that he is the giver of the feast, he ascends the post of the mandat,” said allusively of persons who are ostentatiously liberal.

မဏ္ဍပ်ဆောက်, —ထိုး, *v.* to erect such a booth.

—မင်း (မဒ္ဒာတ်မင်း), *see* မဒ္ဒာတ်မင်း၊ စကြဝတေးမင်း, Chakrawarrti.

မဏ္ဍိုင် (Pali မဏ္ဍဝံ, a circle, and ထိုင်, a post), *n.* an upright pivot, the centre of a circle, *figuratively* the tree under which a Buddha is perfected (*see* ဗောဓိဝင်္ဇ), which is in the centre of the great southern island, ၈၈၂၆၀ ; နာရီမဏ္ဍိုင်, the pivot of a watch, သစ္စာနုတ်သီး၊ မဏ္ဍိုင်ကြီး။ (Prov.)

မတ်, 1, *n.* a husband's younger brother, a woman's younger sister's husband ; *comp.* ဒီရီ။

မတ်, 2, *n.* a mat, a weight equal to four great pais (၁ or five small ones, မတ်လေး) ; [၁, four annas].

—မေ့, *n.* a 4 anna bit.

—မြား, *n.* a ditto.

မတ်, 3, *n.* ; *see* အမတ်, a person of rank.

မတ်, 4, *v.* to be erect, upright, perpendicularly straight, to make erect, upright, &c. (also used figuratively) [to be plumb ; တံခါးပေါင်များမတ်ခဲ့လား, are the cheeks of the door plumb ?] ; ယုံတော့ခင်ကျားထယ်မတ်သည့်လူ, trust him, sir, he is a very upright man ; (2) သည်ထိုင်ကို မတ်မတ်ထားပါမေ့နှင့်, please place the post straight, do not let it lean to 'one side ; (3) မီးဘုံးမျှတက်ထိုက်သည့်မှာမတ်ထိုးနေချေ။

—မောက်, *v.* to be perpendicularly straight ; မတ်မောက်မောက်။

—မတ်, —မတ်, *adv.* in an upright posture ; မတ်ထက်ကြာ meaning for a period so short that the person invited will not be under the necessity of seating himself ; ကျွန်တော်အိမ်ကိုကတတ်ထက်ကြပါ။ မတ်ထက်ပုံ, *n.* an elevation, P.W.D. ; မတ်ထက်သစ်တော, an almira ; ကျွန်တော်သားကလေးမတ်ထက်ပြေးနိုင်ပြီ။

—မတ်ထောင်, —ရပ်ထောင်, *n.* an erect image of Buddha ; ထမတ်ရပ်ထောင်, a mountain of towering eminence.

—မတ်နာ, *n.* a disease which does not confine the patient to bed.

မထတ်, *verb. formative* ; the terminations * * * and မထတ် form verbals denoting nearness of accomplishment, occasionally taking ချ before them, as * * * မြင်ချမထတ်, *what is near sinking* ; ထိုရွာသို့ရောက်ချမထတ်ပြီ, we are near arriving at the village ; ငွေဖြောင့်သည်မှာကျပ်သေမထတ် ပင်ပန်းသည်, I was nearly dead tired with having to paddle the canoe.

မတန် (*pron.* မာန်) (from တန်), *a.* produced out of season, whether early or late, as မတန်သီး, *adv.* unseasonably, မတန်သီးသည့်မတန်သီးမတန်သီး။ မန်ကျည်းမတန်သီး။

မတူတူ, *adv.* in an unusual, suspicious, odd, queer manner ; also used as a *noun*, *e.g.*, မတူတူလူ, a suspicious character.

မထော့, *n.* the *Xanthochymus pictorius*.

မထော်တဆ, *adv.* happening unluckily (a rising from inadvertence) ; ကျန်တော်မထော်တဆပြောမိသမျှ။ ဖြစ်သမျှသည်းခံပါခင်အား။ (2) မင်းလှေစီးသည်အခါသတိနှင့်စီး။ မထော်တဆကျသွားလျှင်သေတတ်သည်။

မတ္တ, *adv.* slightly, a very little, not in earnest ; combined generally with ကာ, as ဆေးစားကာမတ္တအနာမပျောက်, by merely taking now and then you will not recover [သွားသည်မှာတတ်လောက်ကြာ ဖြစ်။ သွားကာမတ္တကလေးရှိပါသေးသည်။ ထမင်းစာကာမတ္တကလေး။ ဖြိုလိုကာမတ္တသာလ ကွယ်သွားသောဆန္ဒစေတယ်။] သူ့ကိုမြင်ဘူးကာမတ္တ။

မထီထီ (the *မိ* is often *pron. ree*), —မထီမဲ့ဝား, —မထီမဲ့မြင်, —မထီလေးဝား (from *ထီ*, to reverence), *adv.* disrespectfully, irreverently, saucily ; မရှိသေး [of the above four adverbs မထီမဲ့ဝား is the least used], မထိုတက်သေး။ မထိုတက်သေးနိုင်သည်, ပြောပေဆိုပေတတ် ထိုမထီထီနှင့်နေဘိသည်, though spoken to and admonished, he is in the habit of remaining in a disrespectful attitude ; (2) သည်သူအစိုးရမင်းကိုမထီမဲ့မြင်ပြုတတ်သည်, this person is in the habit of acting disrespectfully towards the authorities.

မထေရ် (Pali မဟာ, great, and ထေရော, a priest), *n.* a Buddhist priest of ten years' standing ; ထရ်ပတ္တဝါပတ္တိအထိစား, as in inviting Buddhist priests to be seated ; နဝက။ သင်္ဃာနေဝ။ အနုထရ်။ မဇ္ဈိမထရ်။ မဟာထရ်။

—မ, *n.* a priestess of similar standing (obsolete in colloquial).

မထောင်းတာ (*pron.* ထောင်းခါ) (etymology uncertain), *v.* to be pretty well in health or other circumstances ; used only in negative sentences ; ကျန်တော်ကိုယ်၌စွဲကပ်သည်ဝေဒနာသည်။ ဤဆေးကိုစားကတည်းကမထောင်းတာရှိပါသည်။ (2) သည်နှစ်လုပ်သည့်ဆောင်တာများစွာမဖြစ်သော်လည်း မထောင်းတာရှိပါ၏။ (3) ဆေးသွားမထောင်း ထာဘူးလှနာမှာမမြဲ, "it is pretty well for the doctor, but as for the sick person, he is in agony" (Proverb).

—ရှိ, *v.* same.

မေမ (မေ), *n.* a tree. * * * Two species or varieties are named, the *Dalbergia glauca* and the *Dalbergia ovata* ; the bark produces a mordant for indigo [sails used by the Burmese are frequently dyed with the bark of this tree. The dyeing of sail-cloth, &c., with the bark of the tree is termed မုံဆိုး].

မန (Pali), *n.* mind, မိတ်။

မနက်, *a.* corruption of မနက်, the morning.

မနသိကာရ (Pali), *n.* meditation ; နှစ်ထုံးသွင်းခြင်း [ယောနိယောဓနသိကာရ။အသင့်အထင့်နှစ်ထုံးသွင်းခြင်း] .

မနာယတန (Pali မန and အာယတန), *n.* the faculty of thinking.

မနီးမကင်း (from မနီး and ကင်း), *adv.* rather distant ; အိမ်ချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။ရွာချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။သဘောချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။မနီးမကင်းလိုက်ပါသည်။

မနုဿ (Pali), *n.* man, လူ။မနုဿဘုံ။

မနုဿိယ (Pali), *n.* a fabulous monster, a compound of man and a lion, a sphinx.

မနေ့, *n.* yesterday.

မနော (Pali), *n.* the mind, စိတ်။

——တံ, *n.* the action of the mind, thought ; *comp.* ကာယတံ and ဝစိတံ။

——ထိုး, *v.* to be evil-minded, malicious, malignant.

——သန့်, *v.* နှစ်ထုံးသန့်။

မနောမဏိဓါန, *n.* a gift made in order to attain the Buddhahip.

မနောထင်ပန်း (*pron.* မနောထင်ဖန်း), *n.* a kind of salver set with precious stones.

မနိုင်မကန်, *adv.* familiarly, on such terms as admit any liberties being taken without giving offence.

မနိုင်ယဉ်ကန် (*pron.* မနိုင်ယဉ်ဂန်), *adv.* same (but by far more frequently used) ; ဦးမိုဟ်းသီးနှင့်။မောင်ဝက်ကလေး။ အရှုဟ်ချင်းမမြှသော်လည်း။ဝါသနာချင်းတူခြင်းကြောင့်မနိုင်ယဉ်ကန်နေကြသည်။

မန်ကျည်း (*pron.* မဂျည်း), *n.* the tamarind, မန်ကျည်းပင် နှစ်ပြုလည်း။ [မန်ကျည်းပင်တောင်ကျင်း။မြင်းနားသည့်မြတ်ထိုက်။မောင်မလာအားလှငှားထိုက်ထိုက်, a tabaung (တပေါင်) prevalent in the time of the Singu Prince.]

——ကြတ်ဆူ, *n.* the tamarind fruit not quite ripe (ရွှင်းပျဉ်း) .

——စေ့ (မွေး) (ရောင်), *n.* red or reddish, inclining to a dark bay colour ; applied to horses.

——ပေါက်, *n.* a species of soapwort, *M.*

မန္တဝင်း (မန္တဝင်း), *n.* a sovereign of the four grand islands ; မကြာမင်း။ ကျွန်းကြီးငှကျွန်းကိုအပိုးရသည့်မကြာဝဒေမင်း။

မန္တန်, *n.* a muntra, a charm or spell ; ဦးပေါက်ဝါထာ။ ဦးပေါက်မန္တန်။ ဝါထာမန္တန်ထိုမြင့်မန်းမှုတ်သည်။

မန္တရား, *n.* same ; စိမိကဆရာသည်။ဆေးမန္တရားအရာ၌အလွန်လိမ္မာသည်။

မန္တလီ, *n.* a counterfeit precious stone, မန္တလီကျောက်။

မန်း, 1, *n.* a kind of humour producing a swelling or sore.

မန်းရည်, *n.* the thin matter from such a sore (*e.g.*, from a boil); အနာကမန်းရည်ကျသည်။

—ထိုက်, *v.* to secrete such matter.

မန်း, *n.* a contraction of မန္တလေး၊ စကားတော်ထော်မန်းဆန်သည်။

မန်း, ၂, *v.* to charm, infuse virtue into by repeating a muntra.

—မှတ်, *v.* (to blow upon while repeating a muntra); *see* the parts.

မနှစ်, *n.* last year, မနှစ်က။

မမ, *n.* a mistress, madam. The Burmese often address their mother or elder sister as မမ။

မယ် (from အမယ်, mother), *n.* mother; prefixed to names of women, indicative of seniority or expressive of respect; (elderly women and young women have မယ် prefixed to their names).

—ထော်, *n.* the mother of a Buddh, a monarch, a pôngyi or high official; မယ်ထော်မာယာ, the mother of Gaudama; တုန်းကြီးမယ်ထော်။ ရှင်ဘုရင်မယ်ထော်။

—မင်း, *pron.* you, *fem.*, addressed to a woman, indicative of disrespect or anger; women are usually addressed as မယ်မင်း in court (by the Judge).

—ရှင်, *n.* a madam, respectable woman (rare).

—လှ, *pron.* you, *fem.*, addressed to a young woman, indicative of polite consideration.

—ထိထရှင်, the ultimate pronounced ယင်, *n.* a vestal, nun, unmarried deaconess or priestess. In speaking to nuns it is usual to address them as ဆရာ or ဖွားသီလ။

—ထိထရှင်ကျောင်း, *n.* a nunnery, a convent.

—သူတော်, *n.* same; သူတော်မ; *comp.* သူတော်။

မယား, *n.* a wife (when speaking of the wife of another, it is not considered polite to use မယား။ မိန်းမ is preferable); မယားမညီညွတ်မထူး။ သွားကြားရိုးညှပ်။ မျက်စိပိုဝင်း။ ဆံတပင်ထင်း။ ချစ်ချင်းမယား။ မယားမည်းဆိုကြောင်ကိုရိုက်သည်။

—ကြီး, ၁, *n.* (the principal wife, *i.e.*, the first taken of two or more).

—ကြီး, ၂, *n.* a kind of tree.

—မိုး, *v.* to commit adultery (as a man) မယားမိုးမှု; an adultery case, ပရဒါယိကကံပြစ်မှားသည်။

—မြဲသားမြဲ, *n.* the married state,

မယားငယ်, *n.* an inferior wife (မထားသိပ်မထားဝယ်).

——ဝံရွေး, *v.* to be fastidious in the choice of a wife ; မထားဝံရွေး မထားရွေးနှင့်ငြားတတ်သည်။

——နင်း (ပင်), *n.* the *Zanthoxylon budrunga*.

——နေ, *v.* to have a wife (inelegant) ; မထားချမ်းမိုးမချ။

——ဝါသား, *n.* a wife's son by a former husband.

——ဝတ်ငါးပါး, *n.* the five duties incumbent on a wife.

——ထိပ် (ပင်), *n.* a kind of plant, *see* ဗဝါနတ်.—S. ; မထားကြီးပင်။

မယ်ကတ်, *n.* a kind of tree [Murraya, *M.*], abounds in the Tavoy district.

မယ်န, *n.* a large iron nail ; သင်္ဘောထည်မည်ကြီးထွင် မယ်နကြောက်ထိုခြင်းမိုး ထား, when about to build a ship, would it do, indeed, to be daunted by (the price of) large iron nails ? meaning that having made up one's mind to do anything, there should be no flinching.

မရောင်မလည် (ထိုက်) (*pron.* မယောင်မလယ်), *v.* to follow or “shadow” another in an *apparently* unconcerned manner with a view of watching his movements.

မရက, မရကော (Pali), *n.* death ; သေခင်း။ မရကရုပ်ဘဝိဿတိ။

——သန့် (Pali သာသန္န, near), *n.* the near approach of death (မရကသာသန္နစောစောသည်)။

မရန်း, *n.* the marian tree [the *Mangifera oppositifolia*, *M.*]

——ရောင်, *n.* yellow colour, like that of the မရန်း fruit [or perhaps more like its seed] ; မရန်းရောင်။ မရန်းထွေး applied to certain kinds of piece-goods.

မရိုး, *n.* a wife's elder sister, a man's elder brother's wife ; *comp.* ဘယ်မ။

မရိုး, *see* မရိုး။

——စည်, *see* မရိုးစည်။

မရှင်, *n.* a mistress, madam, younger than မယ်ရှင် (very rare in Lower Burma).

မထဲ, *n.* heart-seed, *M.*

မတ္တ, *n.* a kind of plant or tree (Pali မထိက.—S.).

မထိပ် (ပင်), *n.* a kind of tree, မထိပ်ပင်။

မထီ, *n.* ; *see* ဝဋ္ဋာတ်, *M.*

မထေးဌား (*pron.* မထေးဋ္ဌား), *n.* paper ornaments, streamers, &c. attached to flags ; တံခွန်။ ထုတ်ကား။ မထေးပွား [these streamers are often to be seen attached to the roofs of boats in

which dramatic troupes travel ; မသေးဝေးနှင့်လေ့လာလေ့ပါလိမ့်မည်။

မေ့၊ *n.* cream ; မှို, မေ့အင်, မေ့ခင်, မေ့အင်, *v.* to form as cream. မေ့ထမ (pron. မေ့ထမ), *adv.* with ill-will ; မနာလိုသည်နှင့် မေ့ထမမြဲတတ်သည်။

မေ့ကာ (pron. မေ့ကာ), *n.* a certain costly ornamented dress worn by queens, မေ့ကာထန်တာ။

မေ့ထ, *n.* a postern, a small entrance or side-door, used occasionally when the larger gate is closed, a small backdoor, sally-port.

—မေ့ထ, *n.* same ; မေ့ထတံခါး။

မေ့ထမ (from မေ့), *adv.* frightfully, as from wounds, or the near approach of death ; မေ့ထမ မေ့ထမကျန်သည်။ သေခံရန်မှန်သောမေ့ထမကျန်သည်။

မေ့ထ (မေ့), *n.* a large creeper from which the Burmese manufacture umbrellas and parabikes (ပုဂံပိတ်). [The *Morus laevigata*, the *Broussonetia papyrifera*, *M.*] (မေ့ထမေ့ထ)။

မေ့ထ (မေ့), *n.* [a species of bignonia or trumpet-flower]. (The Burmese make a curry of the flowers and also eat it with အမေ့ထမေ့ထ)။

မေ့ထ, *n.* fresh butter ; အမေ့ထမေ့ထ။

မေ့ထ (pron. မေ့ထ), a corruption, perhaps, of မေ့ထသည့် ကာလ or မေ့ထသည့်အခါ, *adv.* lest perchance, peradventure ; မေ့ထသေသွားလျှင်ကျပ်သားသွေးများကိုမည်သူမျှေးရန်မည်။ မေ့ထသေသွေးများနှင့်လေ့လာလေ့ပါလိမ့်မည်။

မေ့ထ (from မေ့, negative, and သာ, to be pleasant), *n.* a funeral (သေသေထက်မေ့ထသေထက်သေထက်သည်)။

—မေ့ထ, *n.* the house in which a corpse is laid out before a funeral.

—မေ့ထ, *n.* same ; preparations, ceremonies, or appendages of a funeral ; သေမေ့ထသေသေ။ သေသေထက်အမေ့ထအသေထက်သေထက်သည်။

—မေ့ထ, *v.* to convey a corpse to the place of interment or burning.

—မေ့ထ, *v.* same as မေ့ထ။ သေသေထက်သေထက်သည်။

—မေ့ထ, *n.* the corpse.

မေ့ထရတန် (pron. မေ့ထရတန်), *n.* a kind of precious stone ; မေ့ထရတန်ကျောက်။

မေ့ထေဝ် (see မေ့ထေဝ်), *n.* a bad man ; လူမေ့ထေဝ်။ မေ့ထေဝ်နှင့်ပေါင်းလျှင်, မေ့ထေဝ်ဖြစ်လိမ့်မည်။

မဆိုးသင်္ကန်း, *n.* a priest's garment made all at once. This garment has to be woven on the night of the full moon of Tazaungmôn (within the period of night), မဆိုးသင်္ကန်းညှာသည့်။

မဟဂ္ဂုတိ (Pali မဟဂ္ဂထော), *n.* excellent mental attainment (မဟဂ္ဂုတိ ၆၀၂၇၃) ဖြတ်သောအဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။

မဟတ္တတာ (*pron.* မဟနီလာတာ), *n.* a certain ornamental dress worn by females of rank, မဟတ္တတ္တာ ; also a kind of creeper, မဟတ္တတာနွယ်။

မဟာ (Pali), *a.* great, အကြီး ; excellent, အမြတ် ; မဟာ ကုသိုလ်စိတ်။ မဟာ ကရုဏာ မေတ္တာ စေတိ။ ဟန် မဟာ။ ညာဏ်ပဟာ (*pron.* မဟာ) ; applied to vain, pretentious persons.

မဟာကာလ (Pali မဟာ, great, and ကာလ, a period, a kalpa), *n.* the period of time in which an entire revolution of nature is accomplished, subdivided into four cardinal periods (အသင်္ကေတကာလ။ သိဝန္တကာလ။ သိဝန္တဋ္ဌာယိကာလ။ ဝိဝန္တကာလ and ဝိဝန္တဋ္ဌာယိကာလ), each of which is subdivided into 64 intermediate periods ; အနန္တ ခုကာလ [the present or Maha Bhadra kalpa].

မဟာကာ (*pron.* မဟာဂါ), *n.* a kind of plant which has medicinal properties.

မဟာဆတ်, *n.* yellow jasper, *M.*

မဟာဆီ (*pron.* မဟာနီလူဆီ), lymph [a colourless fluid in animal bodies, contained in certain vessels called lymphatics].

—အကြော, *n.* a lymphatic, မဟာတာပန္န, *see under* ငရဲ။

မဟာဒဏ် (မဟာဒါဏ်), *n.* formerly an inspector-general of priests, မဟာဒဏ်ဝန်။ မဟာဒဏ်စာရေး။

မဟာပထမိ, *n.* the earth.

မဟာမိတ် (စာ), *n.* a letter written by a high official of one country to a high official of another country ; မဟာမိတ်ပေး။ ရာဇာမိတ်။

မဟာဘူတ (Pali မဟာ, great, and ဘူတ, matter), *n.* one of the four material elements, earth, water, fire, and air, to which some add space (ပဉ္စမဘူတ) ; *see* ဘူတ and ဓါတ်။

မဟာရံ, *n.* a brick-wall under a pagoda ; တန်တိုင်း (မဟာရံ တန်တိုင်း ကာ, —ဝတ်, —ရံ)။

မဟာရေရော, *see under* ငရဲ။

မဟာလတာ, *n.* a certain fabulous creeper.

—ထန်ဆာ, *see* မာဏိကာထန်ဆာ။

မဟာထွေကာ (*pron.* မဟာထွေဂါး), *n.* the bauhinia, *M.*, *see* ထွေကာ, ၂.

မောဠေကားနီ, *n.* the purple variety, *M.*

—ဖြူ, *n.* the white variety.

—ဝါ, *n.* the yellow variety.

မဟာဝင်, *n.* universal history (the history of the Buddhas and Rahandas, *see* ဗိဝင်).

မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး, *n.* the Chief Commissioner of Burma. The Chief Commissioner is usually styled in conversation မဟာမင်းကြီး and occasionally မင်းကြီး, in which latter sense it means *the* Mingyi.

မဟာသာဝက (Pali မဟာ, great, and သာဝက, disciple, ထပဉ္စိ), *n.* select cardinals of a Buddh, either အနုသာဝက (less honourable than မဟာသာဝက) or အသီတိသာဝက (more honourable than မဟာသာဝက), *which see.*

မဟုတ် (Pali မေယျော), *n.* an instant, ခဏ ; commonly used with ထ, as ထမဟုတ်, same.

မဟုတ်ကဟုတ်က, *adv.* rightly or wrongly, *e.g.*, မဟုတ်ကဟုတ်ကပြောတတ်သည်။

မဟုတ်ကရင် (from ထုတ်), *adv.* right ; မဟုတ်ကရင်ပြောသည်။ မဟုတ်ကရင်လှ်ထားသည်။

မဟုတ်ဇရာ, မဟုတ်မဟတ်, *adv.* same.

မဟုတ်ဆန်းထလင်း, *adv.* at random, မဟုတ်ဆန်းထလင်း။

မယုရာ, *n.* agate, chalcedony, cornelian, onyx, opal, (မယုရာဖလား).

—ကြောင်ဝင်, *n.* onyx, *M.*

—နီ, *n.* cornelian, ကြက်သွေး။

—ဖြူ, *n.* milk-white chalcedony.

—ဝါ, *n.* yellow chalcedony.

မယော်ရာ (ပင်), *n.* a species of potato plant, *see* ဗန်း။

—ကြက်တက် (ပင်), *n.* a kind of medicine [used by အိဂိုတ်ဆရာ].

—ကျွဲသည်းပင်, *n.* a kind of medicine [frequently called ဗန်းမယော်ရာကြက်တက်။ ဗန်းမယော်ရာကျွဲသည်း]။

မံ, 1, *n.* a species of insect (this name is unknown to many Burmans ; it is said to be like a large ant ?).

မံ, 2, *v.* to plaster, cover with some soft substance ; ဆင်ထေမံ။ သေးမံ။ ရွှံ့မံ။ သရွှံ့မံ။

—တုရား (*prom.* ပံတုရား), *n.* an image of cloth or paper, made on a clay model, sometimes made of သားရီး။

မာ, *v.* to be hard ; *comp.* သံ, to be well and healthy ; ဒိသာ, ထူးနီး။ [The term မာ is politely used to denote the state of pregnancy in a woman].

မာကျော, *v.* to be very hard [to be muscular] ; chiefly used adverbially, as မာကျောကျောထယ်မာကျောသည်, a very muscular man ; ထယ်မာကျောသည့်နွား, a very strong-built bullock.

—ချာ, *v.* to be well, healthy ; ခင်သျှားသားမထား မာချာ (*pron.* မာချာ) ဝါဇိသား, are your wife and children well and hearty ?

—ဆာ (*pron.* မာဆာ), *v.* to be hardy, vigorous ; ကျန်းမာ [also in the negative sense applied to pregnant women, သူမိန်းမမမာဆာကြီးနှင့်].

—ထောက်, used adverbially (မာမာထောက်ထောက်), used with reference to speech, in a naturally short, snappish manner ; မာမာထောက်ထောက်ပြောတတ်သည်။

—ထောင့်, *v.* to be still, rigid, strong-set ; applied to the body of a man or animal, *e.g.*, သည်သူ အင်မတန် မာမာ ထောင့်ထောင့်ရှိသည်။ သည်နွား ထယ်မာထောင့်သည်, to be inflexible, unyielding in speech ; စကားမာထောင့်တောင့်ကြီးပြောတတ်သည်, or action ; စိတ်ကို မာထောင့်ထားသည်, to be stiff as new garments or recently starched linen ; ယိုးဒယား မာထောင့်ထောင့်ကလေးဝတ်ကောင်းသည်။ မာသာတောင့်တင်း။

—မြင်း or မြိန်း, *v.* ; see မာ, 1st sense ; မာမြင်းသောအရွယ်ကဥစ္စာစီးပွားကြီးစားရှာမှ။ အိမ်မင်းမစွမ်းရှိသည့်အခါချင်းသာမှိုင်သည်။

မာကျီ (*pron.* မာကျီ), *n.* a preparation of အင်ထွ or ပွဲထွတ်, used to calk vessels, ရေမာကျီ ; the Burmese oftener use the word ရေမာကျီ elliptically by pronouncing it ရမာကျီ။ ရေမာကျီကြီး ရေမာကျီချက်။ ရေမာကျီထိုးသည်။

မာဂရီ (နတ်), *n.* a household nat worshipped by both Burmese and Talangs, အိမ်ဦးနတ်။ မာဂရီနတ်မင်း။ (The Burmese believe that a person seized by this nat is attacked with itching and pustular eruptions.)

မာဃ, *n.* the stars which form the constellation of the Lion ; [ထရှိတွဲသ။ ကိုရာသီ။ မာဃနက္ခတ်နှင့်ရှိသည်။ တစ်နွေသား, မာဃနက္ခတ်နှင့်ရှိသောနွေ။ စိတ်ကောက်တတ်သည်].

မာတာ (Pali), *n.* a mother ; အမိ။ (မာတာဟိန္ဒူ။ အမိထုတ်သောသား)။

မာထိကာစဉ် (*pron.* မာထိကာစဉ်), *n.* an index, ခေါင်းစဉ်။

မာတုဂါမ (Pali), *n.* a woman, ရွာသူ။

မာဒရမတ်, *n.* muslin, obsolete ; မဒ္ဒရမိတ်။

မာဒရာ, *n.* a species of evil spirit. [Burmese mothers, when unable to soothe a child who persistently cries, sometimes say မာဒရာနတ်များမင်းစားလေရော့သတား].

မာန် (Pali မာန), *n.* pride [the display of angry and proud defiance by a wild animal or reptile, such as a tiger, wild

hog, or cobra] ; ခါးချွတ်ကောင်မာန်ကြီးထိုက်ထောင်ကြီးကိုဖြိုမည်ကြံ။ ခါးက
မာန်, (the creature) "the red ant, being very proud, was
intending to demolish the mighty mountain, but (failed to
do so because) its back was weak !"

မာန်စောင် or စောင်း, *n.* same as မာန်။

—ထ, *v.* to be proudly defiant, to bristle up, as an animal.

—ထား, *v.* to bear a proud, resentful feeling towards another.

—ပြ, *v.* to pretend to be angry, as a child [not confined to
children, *e.g.*, ခင်ဆွေးကကျွန်တော်တို့ကိုမာန်ပြသော်လည်း။ ကျွန်တော်က
အမှုမထားဘူး]။

—ဖိ, *v.* to pretend to be angry, in order to deter some other
interference ; မာန်မည်း—မာန်နတ်မင်းစေရအောင်ပုဂ္ဂိုလ်အားမာန်ဖိထား
၍ဝါထွင်း ဂုဏ်ပတ်လုံးမေ့လျော့နေသောသူကြောင့်။ မြတ်စွာဘုရားကိုဆွမ်းတင်
၍မသွား။

—မူ, *v.* to be sullen.

—ဇဲ, *v.* to make a display of wrathful defiance (?)

—ရှိ, *v.* to be proud and haughty.

မာန (Pali), *n.* pride, self-deceit. "Manya, self-conceit, that
"which indulges the thought that 'I am above all other per-
sons.' " —M.B.

—ကြီး, *v.* to be very proud.

—ထောင်ထွား, *v.* to be proud, haughty (conveying the idea
that a person is aggressively proud and haughty) ; သည်လူအ
ကြောင်းမတန် မာနထောင်ထွားသည်လူ။ သာမညလူကိုအမက်မထင်ထက်ဘူး,
this man is most aggressively haughty, he does not con-
sider an ordinary person his equal.

—ရောက်, *v.* to be or become proud and haughty (more pas-
sive than မာနထောင်ထွား) ; မောင်ဘိုးထွန်းအရာတိုးကတည်းကအထွန်းမာန
ရောက်သည်, Maung Pho Htún has become very proud since
he was promoted.

မာယာ (Pali), *n.* the mother of Gaudama the Buddha ; မယ်တော်မာ
ယာ။ Maha Maya (or မယ်တော်မာယာ), according to the
Burmese, gave birth to Gaudama in a garden of sal trees
known as 'Lumbini' (အင်ကြီးပင်ဥယျာဉ်) while in an upright
position, and without any pain whatever. Seven days
after giving birth to Gaudama she died. The sal tree is
associated both with the birth and death of Gaudama (*see*
မြောက်).

မာယာ (Pali), *n.* artifice ; ထွန်းပတ်ခြင်း [blandishment] ; မိန်းမတို့၏
မာယာပေါင်းတထောင်။

မာယာဆင်, —ထုဂ်, *n.* to employ artifices (as a woman); မိန်းမတို့မည်သည့်မှူးမျှားစွာလှည့်ပတ်သော မာယာထည်းရှိ၏, and as for those designated “women,” they are in the habit of beguiling much by artifices; သူမချစ်သော်လည်းချစ်စရာကောင်း၍မာယာဆင်ပြောသည်, though she does not love one, she employs artifices and puts on an appearance of doing so when she speaks.

မာရ် (*pron.* မန်) (Pali မာရော).

—ငါးပါး, *n.* the five masters or tyrants; *see* ခန္ဓမာရ် (*pron.* ခန္ဓမာန်), animal constitution; အသိသင်္ခါရမာရ်, subjection to the repairs and operations of the four causes (အကြောင်းတရားထေးပါးလုံးလုံးစိတ်ဥတုအဟာရ်); ကိလေသာမာရ်, passion; ဓမ္မမာရ်, death; and ဒေဝပုတ္တမာရ်, the most powerful evil spirit (မာရ်နတ်).

—နတ်, *n.* a powerful evil spirit who resides in the highest inferior heaven, and has dominion over all the lower parts of the universe. “The name of the déwa (nat) who contested with Gaudama for the possession of the Baudi tree (ဇောမိဝဇ်), Wasawartri mara, is the ruler of the sixth déwa-loka (ပရနိဗ္ဗိတသို); no reason is assigned for his position to Buddha, but the fear that by his discourses many beings would obtain the blessedness of the brahma lokas and the privilege of nirwana, which would prevent the re-peopling of the inferior world in which he reigned when the déwas then inhabiting it had fulfilled their period of residence. There can be no doubt that the whole history of this battle was at first an allegorical description of an enlightened mind struggling with the power of evil.”—M.B.

—နတ်သား, *n.* same.

မာရစ (Eng.), *n.* March, မတ်လ။

မာရဝဇ်, *n.* a partition reaching from the floor to the roof [in a palace or ဖြာသင်]; မာရဝဇ်ကန့်။

မာလကာ (ပင်), *n.* the guava tree.

မာလာ (ပင်), *n.* a species of Zingiberaceæ, *M.*

—မင်း, *n.* a species of the same, *M.*

မာလိကာ (ထန်ဆာ), *n.* a certain court dress worn by the queen and other female members of the royal family, *see* ဓမ္မိကာ။

မာဏိန် (Beng.), *n.* a ship's officer; on board (British) river steamers the mate.

—တပ်, *n.* a top or platform on a lower mast or a flagstaff.

—တိုင်, *n.* a flagstaff furnished with a top or platform,

မား, *v.* to be high, towering ; *comp.* မြင့်စွင့် ; scarcely used alone ; hence ကြီးမား and ထမားမား ; တောင်အရပ်ရှိ ထွားထွင် သစ်ပင်ကြီး မားမား မြင်လိမ့်မည်။ လူထယောက်မားမားမားမားနှင့် ထွားသည်ကိုမြင်လိုက်သည်။ နာမည်ကိုဖြင့်ဖြင့်မထိလိုက်ပါ။ လူပုံမားမား။

မိ (from အမိ, a mother), ထမိသားချင်း, children by the same mother, မင်းသည်မိန်းမကလေးနှင့်ထမိသားချင်းလား။

— ကောင်းထောင်, *n.* respectable parentage (မိကောင်းထောင်သား ချီး)။

— ကြီး, *n.* a mother's elder sister, a father's elder brother's wife, ကြီးထောင် ; *comp.* အရီး။

— ထွေး (*pron.* မိရွေး), *n.* a mother's younger sister, a father's younger brother's wife ; ထွေးထောင်, a step-mother.

— ဘ (from အဘ, a father), *n.* parents, father and mother ; သားချီးမကောင်းမိဘခေါင်း။

— မွေးတိုင်းထမွေးတိုင်း (ထ), *v.* to cure a patient, as a physician, so as to restore him to his pristine state of vigour, *lit.* to the state in which he was born.

— မိုးထလာ (*pron.* မိမိုးထလာ) (from အမိုး, custom ; မိထ, parents ; and ထ, to come), *n.* custom handed down from generations ; used also adjectively, as မိမိုးထလာထိုးစံးမိမိုးထလာတရား [e.g., မိမိုးထလာ ထိုးကွယ်သည့် ထရားကို သားချီးမျှ ဘေးထက်ခံ၍ ထိုးကွယ်သည်။ မိမိုးထလာထိုးကွယ်သည့်နတ်] မိမိမိထလိုက်။

— မှိတ်ပရာ (— မှိတ်ဘရာ) (*pron.* မိမှိတ်ပရာ), *a.* hereditary ; *adv.* by hereditary succession, မိုးရာ။

— သတ်ချီး (*pron.* မိသတ်ချီး), *n.* an orphan bereaved of its mother.

မိ, ၂ (from အမိ, a daughter), *n.* daughter ; prefixed to names of girls and young women, and indicative of superiority in the speaker (it is considered impolite to address any woman as မိ). In courts of justice all women should, properly speaking (whether plaintiff or defendant, complainant or accused), have မိ indiscriminately prefixed to their names. Parents frequently, in addressing even their grown-up daughters, use this prefix, and their doing so is not regarded as impolite. When very angry with her daughter a Burmese mother will prefix င to the မိ, e.g., ငမိချီး။

မိ, ၃, *v.* [to get hold of, catch after pursuing], to obtain ; ခု much used as a qualifying affix of similar import ; ကျွန်မိ၊ ငမိ၊ ထမိ၊ မိ၊ မိမိ၊ မိမိမိ၊ မိမိမိမိ [မိ also means to come upon suddenly or by surprise to find, as to catch one in the act of stealing ; မိုးသည့်အခိုက်မိသည်။ သူမိုးထက်ကြပ်လိုက်ထိုမိသည့်အခိုက်သည်။

8, 4, *qual. affix* implying carelessness or fault ; တောင့်တိုမြီမိသည်။ ကျွန်တော့်လိုနားထောင်လိမ့်မည်ထင်ဆိုသောပြောမိပါသည်။ နားမထောင်မှန်း ထိထွင်ပြောပါ။ [The qualifying affix 8 does not *always* appear to imply carelessness or fault ; it frequently signifies the same as the English "unfortunate enough," unfortunately "happened to," as will be seen from the last example, namely, "it was only because I thought that he would listen to my words that I happened to speak to him ; had I been aware that he would not do so, I should not have spoken." ထင်းမှာမြင်မိသည်, I happened to see him in the street.]

မိရာ, *v. formative*, see Grammar, sec. 125, 5th. "Denotes inadvertence or inconsideration ;" ငေးမိငေးရာငေးနေသည်။ စိုက်မိ စိုက်ရာစိုက်ကြည့်သည် ; it may also be used *without* detaching the formatives from one another, *e.g.*, နေမိရာနေသည်။ ပြောမိ ရာပြောသည်။ မင်းမိရာထင်းသည်။

မိကျောင်း (*pron.* မိကျောင်း), *n.* a crocodile (Pali သံသု), a kind of harp with three strings ; မိကျောင်းစောင်း၊ ဖွတ်မိကျောင်းဖြစ်လျှင် ချွမ်းသာ, "should the water lizard become a crocodile, the river becomes disturbed," meaning that when a person of ignoble birth fills a high position, he is apt to abuse his authority.

—မောင်း, *a.* resembling a crocodile's head ; of superior quality, applied to dories ; မိကျောင်းမောင်းဒူးရည်းသီး၊ ဒူးရည်းသီးမိကျောင်း မောင်းမှကောင်းသည်။

—မြီ, *n.* a bamboo enclosure (in the water close to the bank) on the banks of rivers made with a view to secure bathers immunity from crocodiles.

—တုံး, *n.* a pair of timbers laid parallel for any purpose, as the ways on which a ship is launched, the beams of a floor resting on the ground [the wall-plate of a brick building ; မိကျောင်းတုံးခံ] .

—ထွားထွား, *v.* to crawl along flat on one's stomach in order to prevent one's self sinking in deep mud.

မိကျောင်း (ပင်), 2, *n.* a kind of creeper (the *Derris scandens*) with a white flower (the Burmese say that if this creeper has many blossoms, it presages a heavy rainfall ; မိကျောင်းငွေ့ ငွေ့၊ ချေးငွေ့) .

မိဒါဝန် (မိဒါဝန်) [Pali မိဝ, deer or any game, and ဝန် (ဝန် ?), a forest], *n.* a game forest (သစ်တော) .

ဒိဝီ, *n.* the stars in the head of Orion (နတ်ထော်ထင်နုရာသီဒိဝီ နတ်နုရာသီ) .

မိစ္ဆာ (Pali), *n.* falsehood, error ; opposed to သမ္မာ, truth ; *comp.* မှ
သာ။မိစ္ဆာတိစ္ဆာ။

—မိဋ္ဌိ (see မိဋ္ဌိ), *n.* same, also a heretic, person of heterodox
sentiments ; “ Mityá-drishti, scepticism, that which teaches
“ there is no present world, no future world ; it is the prin-
“ cipal root of all akusala or demerit (အလှူဝိတိ) ”—M.B.

—နတ်, *n.* an evil nat ; opposed to သမ္မာဒေဝနတ်, a good nat.

မိတ် (from မေတ္တာ), *n.* affection, friendship.

—ကလျာဏ, see မိတ်ဆွေ။

—ကျွမ်းဝင်, *v.* to be familiar, intimate with.

—ဆွေ, *n.* a friend ; အဆွေခင်ပွန်း။

—ဆွေဖွဲ့, —ဖွဲ့, *v.* to become friends.

—ထွန်ထွန်, *n.* ; see မိတ်သင်္ကေတ, a counterpart, a duplicate, a
counterfoil.

—နည်း, *v.* to have few friends ; မိတ်ကျုံ့။

—မျှား, *v.* to have many friends,

—ထင်ရုံ (from မိတ်, love ; figuratively a wife ; ထင်, a husband,
and အရုံ, a pair), *n.* a married couple, an original text
accompanied with a translation ; ဝါဂ္ဂနှင့်နိဿယ။

—ထိတ်, *v.* to seek copulation as animals.

—ဆင့်နိသင့်, *n.* friendship resulting from congeniality ; မိတ်လူ။

—ဆဟာယ or မိတ္တဟာယ (Pali သဟာယ, associating), *n.* a union
of friendship.

—ဆဟာဖွဲ့, same as မိတ်ဖွဲ့။

မိတ်, ၃, *n.* an efflorescence of humours on the skin, the prickly-
heat, မိတ်ထွက်။မိတ်ပေါက်။

မိတ္တေယျ (မထေးယျ), Maitri, see အဓိမထေယျ, the fifth or coming
Buddh.

မိတ္တဒုက္ခိ (Pali), *n.* a traitor to friendship ; see ခင်ပွန်းဖြစ်။သည်သူမိတ္တဒုက္ခိ
မကောင်းသောအဆွေခင်ပွန်းကတိ။

မိဋ္ဌ (Pali), *n.* want of reverence ; ဝေတထိတိဏ္ဍိမခန့်မြင်း, *comp.* ထိန,
mijja ; drowsiness, that which prevents the body from per-
forming any work. “ Mijja, that which prevents the body
from performing any work.”—M.B. According to Childers
“ middham ” is “ sleepiness,” “ drowsiness,” “ somno-
lence,” “ torpor,” “ stupor.”

မိန, ၁ (Pali မိနော, a fish), *n.* Pisces, the twelfth sign of the
zodiac ; ထမေင်းလမိန့်လူတိ။

မိန့်, ၁, *n.* a screech-owl ; ငှက်ထိုး။ လင်ကောင်မိုး။ (ငှက်ရုန်း။ မိန့်ကောင်။
Like other races, the Burmese consider the screech-owl a
bird of ill-omen).

မိန့်ထိ, *n.* a toy (obsolete).

မိန့်ညို, *n.* a military coat with sleeves, worn over the coat of
mail ; *comp.* ချပ်ကာ, the parts of military dress which cover
the shoulders and breast.

မိန့်, *v.* to speak authoritatively, to command ; မိန့်ခွန်းထောင်ထုတ်ပြန်,
—ဟ, —မိန့်ထိုက်သည်။ မိန့်ဆော်သည်။

မိန်း, *v.* to be faint, to be stupefied, amazed, astounded, to be
stunned, unconscious.

—မော, *v.* same (most common) ; *comp.* မော့ဝေ။ [ထည့်ညှပ်ဝတ်ထိုး။ ထည့်
ထည့်၍။ ရှာပါထုံသော်လည်းသားသွီးထိုးထိုးမြင် မတွေ့မြင်ခဲ့၏။ အကျွန်ုပ်သား
သွီးမျှားသည်။ မချွတ်ချွတ်သောသပြေထင်၏ထု။ ထိပ်ထက်ထက်ရံချီလျက်။ ရွှေငှက်
ပျော့ပင်ကို။ အရင်းကဖြတ်သကဲ့သို့။ မတ်တတ်ပင်လျှင်။ မိန်းမမော့မူးခွေခွေသုရားအ
ထောင်းဖြေရင်း၌လည်းခဲ့ဝေ၏, though she wandered about and
searched the livelong night, she did not happen to behold
or meet her children ; and she soliloquised thus : “ I sup-
pose that my children have assuredly died,” and, raising
her two hands to the crown of her head, she, like a golden
plantain tree severed from its root, while even she was in
an erect posture, fell, became dizzy, and swooned, with
her limbs contracted and drawn up, at the feet of the
embryo Buddh] ; မိန်းမမော့နေပြီ သေသေခွေမည်, he has swooned,
he is about to die ; မိန်းမမော့နေသည့်အခါ ထွက်သက်ဝင်သက်ကင်းသကဲ့
သို့ရှိသည်, when in a swoon, one is as if deprived of inspira-
tion and expiration of breath.

မိန်းမ (commonly written မိမ္မ), *n.* a woman. (It is more polite to
speak of the wife of any one as his မိန်းမ than his မယား)
[မိန်းမဟုတ်သည်လင်မရှိက။ တံခွန်မတွား။ ရထားမတွင်း။ မတွင်းမိမ္မ။ မီးမျိုးမ
မည်] .

—ထေး, by contraction မိန်းကေး, *n.* a girl.

—ထူးသန်းသောသူ, *n.* a pander, pimp, bawd ; မိန်းမပွဲစား (လုပ်သည်).

—မိုး (*pron.* မိန်းမမိုး), *n.* a eunuch, one who has the charge of
women. (The term မိန်းမမိုး in Burma was only applied to
eunuchs in the palace at Mandalay.)

—ထန်း, *n.* prostitutes' quarters, a collection of brothels.

—ထောင်း, *v.* to ask to wife.

—ထိန်း, *n.* a bawd, a brothel-house keeper.

—လေ, *n.* a light, wanton woman ; ပြည့်ထန်သော။ မိန်းမဆိုး။

မိန်းမပြီ, *v.* to be womanly, feminine.

—မောင်, *v.* to be of an age to associate (as a girl) with women ; also applied to young women when they first experience menstrual discharge.

—ယူ, *v.* to take to wife.

—ရ, *v.* to have a wife.

—ရွှင်, *n.* a harlot, ပြည့်စုံသော။

—ထက်သဉ်း, *n.* the curlew, *M.*

—ထိမိန်းမရာ (ပြော), *v.* (as a man) in a womanish, effeminate manner ; applied to men ; reproachful.

—ယှာ (*pron.* မိန်းမရှာ), *n.* a hermaphrodite [said to have the parts of a man, but the passions of a woman ; *comp.* ယောကျ်ားယှာ], a womanish, effeminate man.

—သနာ, *see* မိန်းမ။

—သား, *n.* the female sex, womankind.

—လူ, *n.* same as မိန်းမသား။

မိဖုရား or မိထုရား (*pron.* မိဖုရား), *n.* a queen (*i.e.*, the wife of a king).

မိမိ, *pron.* one's self, *i.e.*, yourself, himself, or herself, according to the connection ; မိမိကိုယ်တိုင်မြင်သည်, I myself saw it ; မိမိကိုယ်တိုင်မြင်၏သား, did you yourself see it ? မိမိတို့ကိုယ်တိုင် မြင်ကြသည်, we ourselves saw it.

မိလက္ခ (Pali), *n.* a wild person, savage ; အသိပညာမရှိသောသူမိလက္ခ လူမျိုး။ ထောင်သူမိလက္ခလူမျိုး။

မိတ္တ (Pali, မိနီလာ), *n.* enamel (niello work) ; also applied to the enamelling on iron sauce-pans, frying-pans, &c. ; မိတ္တထုံး သုံးမိတ္တာသား။ ထားရှိ။ မိတ္တာကွပ်, &c., niello work.

—အုပ်သောင်း, *n.* a cover to lanterns, used by hunters in the night.

—လူသား, *n.* a native of India sweeper, a mehter. (It is very rarely indeed that a Burman will perform this menial office, hence the word လူသား following မိတ္တ).

—ခွန်, *n.* a night conservancy tax.

—ထွင်း, *n.* a night conservancy cart.

မိဏ္ဍ (Pali, a goat), *n.* Aries, the first sign of the Zodiac ; မိဏ္ဍ ရာသီထံလူးထ။ မိတ္တနက္ခတ်နှင့်တူသည်။

မိတ္တဟာရ (မိတ်သဟာယ), *n.* a union of friendship.

- မိထာဆင် (မင်း), *n.* a kind of plant [a species of zingiber] (said when pounded and mixed with salt, to cause cows to give an abundant yield of milk).
- မီး, *n.* fire; *see also* under မီးစာ (2nd def.), (a light); မိမိထာဆင် မီးထားပြန်။
- အာမခံလွယ်စီ, *n.* a fire insurance company (modern).
- အိမ်, *n.* a lantern (a lamp).
- အိမ်စင်္ကြာ, *n.* a magic lantern.
- အိမ်ပျံ, *see* မီးပုံးပျံ။ မီးအုံပျံ, *n.* a fire balloon; မီးအုံထွက်။
- အိုး, *n.* a cracker; ဂျောက်အိုး။
- ကပ်, *v.* to broil, roast, toast, cook by the heat of fire, but without contact.
- ကပ် (pron. မီးကပ်), *n.* a bamboo flapper with a handle to strike out fire (မီးကပ်); မီးကပ်မီးချိတ်။
- ကူး, *v.* to take fire, to ignite, to be communicated to as fire; ထမ်းထိုင်းလိုသောနတ်မီးမကူးဘူး။
- ကျည်, *n.* a rocket; မီးပျံ။
- ကျွေး (pron. မီးချေး), *n.* live coals; *comp.* မီးခဲ။ မီးကျွေးကောင်း, to have a good burn as coals.
- ကျောက်, *n.* the flint of a musket, မီးပါကျောက်။
- ကျော်, *v.* to pass through as fire in wood, to render unfit for the intended use through the death of the owner, မီးကျော်သွားသည်ဝတ္ထု (or of any member of his family); မီးကျော်ထွားပြီ။ သည်ရာဂါနှင့်မသေနိုင်ပါ။ မီးကျော်သည့်သေး။
- ကျွမ်း, *v.* to be burnt up, consumed by fire; မီးကျွမ်းထောင်။
- ကြာ (pron. မီးပြာ), *n.* a lamp reflector.
- ခတ်, *v.* to strike fire.
- ခတ်ဆင်, *n.* a tinder-box made of lacquered ware (မီးခတ်အိတ်)။
- ခတ်ကျောက်, *n.* a flint to strike fire.
- ခတ်ဝါ, *n.* tinder-box of woven work.
- ခုံ, *n.* a candlestick, ဗထောင်းထိုင်ခုံ; a lamp, ထိမီးခုံ။
- စ, *n.* a live coal; *comp.* မီးတစ်ယူခုံပါ။ မီးခဲပြာဖုန်းသလိုကံစာထာလွှဲသည်။
- စေါင်း, *n.* tithing man, chief of ten houses.
- မိုး, *n.* smoke; *v.* to smoke annoyingly (to some person), not simply to emit smoke (မီးမိုးထွက်) nor transitively to smoke (မီးမိုးထိုက်) (နှားများကြွေးမြှင့်မထိုက်အောင်မီးမိုးထိုက်သည်);

မီးခိုးဝေသံသြာ၊ to have a smoky smell ; မီးခိုးထ၊ to rise as smoke, to emit excessive smoke as a smoky fire ; မီးခိုးတိတ်, *v. lit.* to be smokeless, as a village or town, *i.e.*, that a village or town is silent, (*lit.* owing to no fires being lit) consequent on its having been pillaged by the soldiers of a victorious army or by freebooters, or owing to the inhabitants having staked and lost heavily on a boat, bullock, or horse race ; သုခိးထားပြုဖျက်ဆီးလိုက်မိလှည်းမီးခိုးတိတ်နေပြီ။ မောင်မြို့ မြို့သားများတွေရှုံးလိုက်မိလှည်းမီးခိုးတိတ်သည်။

မီးချိတ် (*pron.* mejyait), *n.* a fire-hook.

— မြင်, (*pron.* mejyit), *n.* a lucifer match.

— ခွက်, *n.* a cup to burn oil in, one kind of lamp ; ခီပီးခွက်။

— ခွန်, *n.* a lighting rate.

— ငြိမ်း, *v.* to extinguish a light, candle, or lamp, &c. (more polite than မီးသတ်).

— ငြိမ်းရေစက်, *n.* a fire-engine, မီးသတ်ခုံခိုင်း။

— ဝ, *n.* a stick kindled at one end, a firestick.

— ခက်, *n.* ; see ထန္တရားစက်။

— စည်း (pron. မီးစည်း), *n.* a torch made of a bundle of sticks or of a single stick ; မီးစည်းစည်းသည်။

— စာ (pron. မီးစာ), *n.* a wick ; the allowance made on alloyed silver to raise its value to a certain standard ; မီးစာရေမှုတ် ထိုင်ရသကဲ့သို့ရှိသည်။

— စာကျင်း (pron. မီးစာကျင်း), *n.* the snuff of a wick.

— စာညှပ် (pron. မီးစာညှပ်), *n.* snuffers.

— ဆောင်း, *v.* to pay the allowance on alloyed silver.

— ဆော်, *v.* to give warning against fire.

— ဆို (pron. မီးဆို), *v.* to set fire to 'jungle, rubbish, &c., to meet an advancing fire with a view of counter-checking it ; usually used as a noun ; ရွာကွင်းသို့မီးဆောင်စေခြင်းငှာ မီးဆိုပေးသည်။

— ဣပ်, *n.* fire tongs.

— ဣ, *v.* to ignite, light, set fire to ; မီးဖူး။

— ထက်, *v.* to pay more on account of alloy.

— တင်းကုတ်, *n.* a fire shed.

— ထား (pron. မီးခါး), *n.* an enclosure round a building to serve as a screen from fire.

— ထားထန်ထိုင်း (မီးထားထန်ထိုင်း), same.

- မီးတောက်, *n.* a blaze, flame ; *comp.* မီးတောက်ထောင်သည့် ; also used as a verb ; မီးထောက်သည်။
- တောင် (*pron.* မီးခေါင်), *n.* a volcano, မီးထွက်သောတောင်။
- ထိတ်, *v.* to set fire to ; ထောက်မီးထိတ်။ အိမ်ထိမီးထိတ်မီးရှို့ (more elegant).
- ထိုင် [*pron.* မီးခိုင်], *n.* a candle, မီးရှူးထိုင်။ မီးရှူးမီးထိုင်။
- ထွေး (*pron.* မီးခွေး), *n.* the seven days of roasting after child-birth.
- ထင်း (*pron.* မီးခင်း), *n.* (ထင်းမီး, fuel) ; မီးထင်းကိစ္စ။ နွေထသထင်း ပေါက်လျှင်မီးထင်းကိစ္စမီးခိုင်းရသည်။
- ထင်းခေ, *see* မီးခေ။
- ထဲ (*pron.* ဒဲ), ပါထွေး, *v.* to be destroyed in a fire as property ; ဥစ္စာပစ္စည်းမီးထဲပါလျက်။
- ထုပ်, *n.* fire wrapped up to throw on a building ; မီးထုပ်တင် (with a view to incendiarism, မီးထုပ်ထင်)။
- ထည့်, —ထိုး, *v.* to stoke the furnaces of a steamer or steam engine.
- ထွက်, *v.* to leave the lying-in room after child-birth.
- ထွန်း, *v.* to light a candle, lamp ; မီးထောင်ပြည့် (*pron.* မြည့် or ဖြေ) ထွန်းသည်။ မီးသက်စေ့ထွန်းသည်။
- နာ, *v.* to be too hot ; applied to the fire of furnaces as မီးနာ ခြံအုတ်ပျက်သည်။
- နေ, *v.* to be in child-bed.
- နှက်, *v.* to ram down powder in a wooden tube ; ခုံးနှက်။
- ပန်း (*pron.* မီးဗန်း), *n.* pyrotechnical exhibitions ; မီးပန်းရှိ။
- ပါသေနတ်, *n.* a firelock.
- ပိတုန်း (*pron.* မီးပခန်း), *n.* a kind of rocket, မီးပိတုန်းရှိ။
- ပုစိန် (*pron.* မီးပစင်း), *n.* another kind of rocket.
- ပုစိန်ဆိတ် (*pron.* မီးပစွန်ဆိတ်), *n.* a kind of squib.
- ပုံး, *n.* a lantern made of paper and suspended from a flag-staff ; မီးပုံးထင်။ မီးပုံးတိုင်ထူးမီးပုံးတိုင်ထွန်း။
- ပုံးပျံ, *n.* a flying lantern, မီးအိမ်ပျံ။
- ပူ (*pron.* မီးပူ), *n.* a flat iron (မီးအိုး, a box-iron).
- ပူထိတ်, *v.* to iron clothes.
- ပေါက် (*pron.* မီးဗောက်), *n.* a drop of fire, a spark (also used as a verb, *e.g.*, အကျိမီးပေါက်သည်။ ပုဆိုးမီးပေါက်သည်)။

မီးပေါက်ထက်နက်, *n.* a match-lock ; ဓာနွဲ့, any kind of fire-arms.

—ဗျံ (*pron.* မီးဗျံ), *n.* flying fire, a rocket, မီးကျည်။

—ဌာထိင်, *n.* a light-house (*pron.* မီးဌာထိင်).

—ဌာသံဆံ (မီးဌာသံဆံ) (*pron.* မီးဌာသံဆံ), *n.* a light-ship.

—ဌောင်း (*pron.* မီးဌောင်း), *n.* a pipe to blow fire with ; မီးဌောင်း နှင့်မှတ်သည်။

—မွင်း, *n.* a small flame ; မျက်မိဝတ်မိသိုမီးမွင်းသွားသည်။ *Anglicè* "to see stars."

—ပွား (*pron.* မီးပွား), *n.* a spark ; မီးပေါက်, မီးပွားကျသည်, ဆေးထိပ် မီးပွားကျထိုအခါမီးထောင်သည်။

—ပွားထွက်, *v.* to scintillate (to emit sparks or fine igneous particles).

—မြှိတ် (*pron.* မီးမြှိတ်), *n.* an instrument with which to strike fire.

—ဖောင် (မီးဖောင်), *n.* a fire-ship (a raft made of trunks of plantain trees lashed together, into which lighted oil torches are stuck and then floated down a river, usually in the month of Thadingyut. This is considered a religious ceremony, sometimes as a propitiatory offering to ရှင်ဦးဓဂုတ်, the Burmese Neptune ; မီးပေါင်မျှော).

—မိ, *n.* a fire-place, hearth, မီးမိ ; to make a fire, မီးထင်္ဂြိုဟ်။

—မိနား, *n.* a fireside.

—မွေး (မီးမွေး), *v.* to bring forth (a child), မျက်နှာမြင်။

—မောင်ဆေး (*pron.* မီးမောင်ဆေး).

—မတ်မြူ, *n.* a kind of chafing-dish, a brazier, pan to hold fire in (မီးမတ်ဗျူ).

—မောင်းသတ်, *v.* to give warning against fire with beat of gong through the streets.

—မွေး, *v.* to make or kindle a fire ; မီးညှိ, မီးမျှိုး။

—မြေ, *n.* a fiery serpent, မီးထင်းမြေ။

—မွန်, *n.* a burning-glass, ဆူရကန်။

—မှုန့်, *n.* embers.

—ယန္တရားဝက်, *n.* a steam-engine.

—ရထား, *n.* a steam-car (a locomotive).

—ရထားထွဲ, *n.* a rail car, a railway carriage or van.

—ရထားခုံ, *n.* a railway station ; မီးရထားခုံရှင်, *n.* a railway station master ; မီးရထားလမ်း, *n.* a railroad, railway street.

—တက်ခွက်, *n.* a railway ticket ; အပြန်ထက်ခွက်, a return ticket.

- မီးရင်ပေါင် (မီးယင်ပေါင်), *n.* a wooden fire-place, a wooden frame placed in a well to support the side ; *comp.* တုင်
- ရှားဖြင်ထောင်မှုသည်, *v.* to bring forth (a child) as a queen or princess, ရှားသင်ပန်းချင်းထန်းသန့်စင်ထောင်မှုသည်။
- ရှား (မီးရှား), *see* မီးစည်း။
- ရှက်, *v.* to pay less on account of pure silver.
- ရှိ, *v.* to set fire to ; မီးထိုက်။ မီးရှို့မှု, arson.
- ထင်းဖြေ, *n.* a kind of rocket which hisses in falling ; ရှည်းရှည်းရှည်းဖြည်သည်။
- ထင်းဖို, *see* မီးမတ်ချူ or ဖြူ, than which it is in more frequent use.
- ထန်, *v.* to be frightened on account of fire.
- ထောင်ကြွက်, a term applied to property which has been destroyed by fire or rendered useless by neglect, *lit.* " fire-burnt and rat-bitten. "
- ထောင်ချိုက်, *n.* a cage in which prisoners were burnt ; မီးထောင်ထိုက်ထင်။ မီးထောင်ချိုက်သွင်း။
- လောင်မာ, *n.* the scar of a burn ; မီးလောင်ရာ, a fire trace.
- ထောင်, *v.* to burn, မီးသင့် ထောင်သည်။
- ထွတ်ဝား or ထွတ်ဝား, *adv.* (*see* ပေါက်ထွတ်, infrequent).
- ထွံ့, *v.* to warm one's self by a fire.
- ထွံ့, *n.* the flashing of flame ; မီးဘောက်၏အညွန့်။
- ထင်္ဘာ, *n.* a steam vessel ; မီးသင်္ဘောကလေး, a steam launch.
- ထင်္ဘာခေါင်းတိုင်, *n.* a steamer's funnel.
- သင်း, *v.* to burn a tree at its foot.
- သတ်, *v.* to extinguish a light or fire, မီးငြိမ်း။ မီးင
- သတ်မိုပိုင်, *n.* a fire-engine.
- သား, *v.* to clear a path in order to check the advance of fire ; မီးထား။ မီးမထောင်ခင်မီးသားချမည်။ (also used figuratively).
- သေ, *v.* to die, or go out, as a fire, or the light of a candle, or lamp.
- သွေး (from သွေ, to be dry), *n.* a dead coal, or charcoal.
- ဖြူ (*pron.* မီးဖြူ), *n.* pure silver, most excellent ; ထေး
- မီးရင် (မီးထင်), *n.* the menses, menstrual discharge, female courses ; ဥတုရာသီပန်း။ မီးရင်သည်။ ဝါထာသည်။
- ခြောက်, *n.* a stoppage of the courses ; မီးရင်(ထင်)ပူ။ မီးရင်မိန့်။
- ရိ, *n.* excessive discharge of the menses.

မီးရင်နာ, *n.* a disease occasioned by irregularity of the menses ;
comp. တူလာ။

—ဖြန်, *v.* to have a return of the menses.

—မှန်, *v.* to be regular in the menses.

မုတ္တပတ် (မုခါဋ္ဌိ) (Pali မုတ္တ, a mouth, and ပတ်, to fall from); *n.* a divine speech or utterance ; နှုတ်ကပတ်။ ထုရားနှုတ်မုခါဋ္ဌိပါဠိထော်ခြင်း။

မုတ္တု (Pali မုချ) (*pron.* မုတ်ချ), *adv.* certainly, verily ; ကေနိအမှန်။ မုတ္တုအမှန်ထွားမည်။ ကြားခဲ့သည့်သီတင်းမုတ္တုကေနိပါတ်။ မုတ္တုသတ်သတ်မြဲမည်။

မုဆိတ် (မုတ်ဆိတ်), (*pron.* မုတ်ဆိတ်), *n.* the beard of the chin, မုဆိတ်မွေး။

—ကြိုး, *n.* a guy rope. [A rope attached to anything to steady it and bear it one way or another in hoisting or lowering.]

မုဆိုး (*pron.* မုတ်ဆိုး), *n.* a huntsman ; ထောလည်မုဆိုး။ တောထိုက်မုဆိုး, မုဆိုးတံငါ, huntsmen and fishermen collectively ; (မုတ်ဆိုး *said* to be derived from မူ and ဆိုး အမှု, a deed or action, and ဆိုး, to be evil).

—ထုံခ, *n.* the *Desmodium triquetum*.

မုဆိုးမိ (မုတ်ဆိုးထို) (*pron.* မုတ်ဆိုးမိ), *n.* a widow ; မုတ်ဆိုးမ, a widow ; (မုတ်ဆိုးမသားနှိဖုန်းဝား) မုတ်ဆိုးမသားထူသောစကားကိုကြားထွင်မင်းသားသည်။ ဤသူငယ်တို့ကား ငါ့ကိုမုတ်ဆိုးမသားတုန့်ဝှက်ဆိုသိ၏, when he heard the words "the widow's son," the prince said thus: "regarding these children they designate me 'the widow's son' to annoy me." [Note.—Even to this day the term "widow's son" is considered somewhat reproachful].

မုဋ္ဌော (Pali), *n.* a pagoda with a recess in each side. [There are several pagodas in Burma called Shwé Mòhtaw. "These pagodas are said by the Burman annalists to have "been ordered to be completed all at a certain time, "when the moon would be emerging from an eclipse, and "from this circumstance they are all called Mòhtaw, from "a Pali word signifying the release of the moon from "eclipse."—Colonel Horace Browne.]

မုတ္တုဗိနာ (နုဝါး), *v.* a famous Nāga who during a storm protected Gaudama the Buddha with his hood ; မုတ္တုဗိနာနုဝါးထုရား၏ဦးခေါင်းတော်ကိုပါးဖုဉ်းနှင့်ဆုတ်ထားသည်။

မုတ်, 1, *n.* aloes, the inspissated juice of the aloes, ရှားစောင်းထက်ပင်စေး, used as a medicine, principally as a carminative.

မုတ်, 2, *n.* an arch, arched passage into a pagoda.

—ပေါင်း လူး, *n.* same ; *v.* to turn such an arch (မုတ်ထဲ).

မုတ်, ၃, *n.* urine (medical), အဝေါ့။ ကျင်ငယ်။ ခရုထောင်း။ သေး။ ရှေးတုန်းရှေးထဲနည်းသောရဟန်းတို့သည် နွားမုတ်ဖြင့်ပေါ်သောဆေးကို ထိုးဆောင်ခြင်းငှာ အပ်၏။ (The Burmese are of opinion that the urine of a black bullock is efficacious in cases of persons who have weak circulation.)

—ရည်, *n.* same.

မုတ်, ၄, *v.* to measure with the breadth of the fist, the thumb being shut down by the side of the finger, hence အမုတ်။

မုတ်ကထူး (*pron.* မုတ်ကုဒ်), *n.* the short thick board placed at the bow and stern of a Burmese boat (ခံး), in which the gun-wales (ထက်မိုး) are inserted.

မုတ်ဆိတ်, *see* မုဆိတ်။

မုတ်ဆိုး, *see* မုဆိုး။

မုတ္တ, *n.* a rupture, hernia.

မုတ္တကျီ, ၁, *n.* the mastic tree.

မုတ္တဓနာ, *n.* a disease (species of leprosy, said by the Burmese to supervene after virulent syphilis, ထောင်ငူနာ)။

မုတ်နား, *n.* the beard ; used in composition with မုဆိတ်။

မုတ်ပုတီး, *n.* a kind of necklace, မုတ်ပမီး။

မုတ်ထုံပြန် —ဝ, *n.* a woman kept by a foreigner ; term of reproach ; [rare, if not quite unknown in modern colloquial].

မုဒရတ် (ပင်), *n.* the *Bassia latifolia* ; သပြေ၊ သရက်။ မုဒရတ်ပတ်သက်သစ်ပည့်ဝည့် (pôngyis are permitted to make sweet decoctions of the fruit of any of these trees after noon).

မုဒိတာ (Pali), *n.* joy in the happiness of others, ဝမ်းမြောက်ခြင်း ; “mudita, benevolence, that which rejoices in the happiness of the prosperous.”—M.B.

မုဒိန်း, *n.* a kind of drum.

မုဒိမ်း, *n.* a ravisher, one who commits a rape ; *comp.* ထန္တ။

—ကျင့်, *v.* to ravish, commit a rape.

—ထန္တ (*pron.* မုဒိမ်းသန္တ), *n.* a robber, ravisher, &c.

မုဒုတာ (Pali), *n.* softness ; နူးညံ့သိမ်မွေ့ခြင်း။ ကာယမုဒုတာ။ ဗိက္ခမုဒုတာ။

မုဒ္ဒဇာ (Pali မုဒ္ဒ, the head, and ဇာ)။

မုန်, *see* အမုန်, the temporal juice which exudes at certain seasons from the male elephant. During this time the animal becomes dangerous and is what is termed in Anglo-Indian parlance “must.” In colloquial မုန် and not အမုန် is used, ထင်မုန်ကျသည်။ မုန်ဆိုသည့်သင်္ကေတို့ ထိုထုန်ထုန်ထုန်မုန်မုန်ထင်သည့် said of sulky or melancholic persons.

- မုန့်ညင်း, *n.* the mustard plant, mustard.
- စေ့, *n.* the mustard seed, mustard.—S.
- ဆီ, *n.* oil of mustard.
- မှုန့် (မုန့်ညင်းမှုန့်), *n.* the pulverized seed of the mustard.—S.
- မုန့်တိုင်, *n.* a kind of tree (the cycas, *M.*); မုန့်ပင်။
- မုန့်တိုင်း, *n.* a violent wind, gale, hurricane, tornado, a storm, tempest ; လေမုန့်တိုင်းကျသည်။ လေမုန့်တိုင်းဆင်သည်။
- မုန့်လာ, *n.* the radish plant ; သင်္ဘောမုန့်လာ, the cabbage plant.
- ဥ, *n.* a radish.
- ဥချို, *n.* the turnip.
- ဥနီ, *n.* the beet.
- ဥမြို့, *see* မုန့်လာ။
- ဥဝါ, *n.* the carrot.
- ဥပိုင်, *n.* the turnip.
- မုန့်, *n.* bread ; ဆင်္ချိုအချဉ်မုန့်ပဲငါးသား။
- ဦးနှောတ် (*pron.* မုန့်အုန်းနှောတ်).
- ကပ် (*pron.* မုန့်ကပ်), *n.* rusk [toast] ; မုန့်ကပ် (*pron.* as spelt). *v.* to toast bread.
- ကျော် (မုန့်ကျော်), *n.* fried cake.
- ကြတ်ချ, *n.* a kind of cake made of rice and soaked in jaggery.
- ကြာဆံ, *n.* vermicelli of Chinese manufacture.
- ကြွပ်, *n.* a wafer, thin cake.
- ကျွဲသည်း (မုန့်ကျွဲသည်း), *n.* ; *see* မုန့်နပ်။
- မိန်း, *n.* dough.
- မိန်းပေါင်း [*n.* bread made of coarse rice flour and jaggery (ထန်းချက်) and baked by steam.]
- ဆန်, *n.* a certain preparation of rice.
- ဆီကျော်, *n.* fried cake, မုန့်ကျော် (ဆီကျော်).
- ညက်, *n.* flour.
- ဌာပနာ, *n.* a pie.
- ထီ, *n.* vermicelli (မုန့်ထင်းခါး).
- ထွန်စ (မုန့်ထွန်စ), *n.* a kind of vermicelli.
- နပ်, *n.* soft bread, pudding, porridge.
- ပင်, *n.* the bread-fruit, *M.*
- ပါလူ, *n.* a kind of cake.

မှန်ဖူးသူ (*pron.* မှန်ပု), *n.* a kind of cake, also called မှန်ဖူးသူနံ့ from its fancied resemblance to a hornet's nest.

— ဖြစ်စေ့, *n.* a pan-cake.

— ဖြား, *n.* a cake.

— ဖြူ, *n.* *blanc mange*.

— လေးစွေ (*n.* a thin cake, very light and brittle, မုန့်ကြွပ်—S.)

— သည်, *n.* a seller of bread, a baker.

— တင်းခါး, *n.* vermicelli of Burmese manufacture.

မှန်း, *v.* to dislike, hate, detest ; မြင်ပျမ်း။ မုန်းချစ်သနား။ ကရုဏာခေါ်သော။

— အားကြီး, *v.* to be inveterately enraged ; စင်ဘူးကျွန်တော်ကိုထင်အကြောင်း ကြောင့်မုန်းအားကြီးပါလိမ့်မည် (မုန်းအားကြီး is not a frequent expression in colloquial).

— ထား, *v.* to hate intensely ; သည်သူကိုအတွန်မုန်းထားသည်။

— ဝန်, *n.* wrath ; also used as a verb.

— ဝန်ဖိ, *v.* to show wrath ; အပိုးရမင်းမုန်းဝန်ဖိထားလို့။ ဇာတူးမကြီးဖြင့် နိုင်သည်။

မှယော (*pron.* မယော), *n.* barley ; မယောပေါး။ မယောဆန်။

မှရင်း, *n.* a kind of rice plant (grown on the bank of a stream or the shore of a lake in the cold season.—S.) ; မရင်းပေါး။ မရင်းဆန်။

မှမိုး, *n.* a kind of tree, ငမူကြီး (the mudar, *M.*).

— ထိမ်, *n.* perhaps a variety of the same (Pali သေထကေရ).—S.

မမိုးစည်, *n.* a kind of drum (now obsolete).

မမိုးခွယ်, *n.* a kind of creeper.

မှထေး, *n.* a kind of creeper, မြိတ်လေး။

မှယော (commonly *pron.* မှယား), *n.* falsehood ; opposed to truth, မမှန်သောစကား ; *comp.* မိစ္ဆာ။ မှယားမပါထက်ဝံ့မချော။

— ဖြော, *v.* to speak falsehood or falsely.

— ဆက်ဆော, *n.* a false or suborned witness, a perjurer.

— ထုံး, *v.* to lie frequently, habitually.

မုံ, 1, *n.* any dyeing substance ; used for indigo of inferior strength and colour ; မုံခေါက်ထိုးသည်။

— ဆိုး, *v.* to dye with such a substance.

မုံ, 2, *v.* to begin to form as a bud, hence အမုံ။ ကြာမုံဖူးတဲ့ထိုက်မုံဖူးသည်။

မူး, ၁ (from မူလ), *n.* an original writing from which a transcript is made.

——ရင်း, *n.* an autograph, မူထောင်း။

——ထွေ, *n.* a copy of an original writing.

မူး, ၂, *v.* to do, perform, ကျင့်သော်ဖြင့်; frequently euphonic, to act like, assume the character of; ဖြိုထုပ် (to be affected); ရင်းအမှုကို ကျွန်တော်ညီကလေး ဝိတ်မှုမည့်လက္ခဏာမရှိ။ ခင်ဘုရားမိန်းမကိုလည်းမှာ ထွေမထွေသည်ကို ကျွန်တော်သတိမမူလိုက်မိပါ။ [မင်းနှယ်မင်းမျိုးဖြစ်လျက်။ မင်းကျင့်ထရားနှင့်မညီကျင့်မှုကား ဆုမမြင်တားရာ၏။ ဆုမမြင်မိတ်ဝိုင်လိုက်တို့ အဆိုးအထွင်းကျင့်သော်မူကား။ တိုင်းကား ပြည်မှမူထည်းနှင့်ထုတ်လိုက်၏။ ထီးနန်းစဉ်းစိန်မှမူထည်းရှုတ်ချလိုက်၏၊ if, notwithstanding his being of royal lineage and race, he should not practise in conformance to the law which (it is incumbent) princes should practise, it is proper that he should be admonished and restrained, and if he should prove incorrigible, self-willed, and be habituated to vice, he deserves to be banished from the kingdom and country, and to be degraded from the enjoyment of his princely splendour]; ချစ်မညီးမူရာ၊ ရှုမညီးအင်္ဂါ။

——ကား, sometimes မူး, *n.* *affix* nominative, frequently with an adversative signification; verb. *affix* continuative, ထွင်ရကား။ ထပြီးကား။ မူထည်း။

မူလ (Pali), *n.* an origin, bottom, foundation; အရင်းအမြစ်မူလအကြောင်းအရာကိုခင်ဘုရားပြောစမ်းပါဦး, try and relate to me the original circumstances of the case, sir; ခင်ဘုရားရန်ကုန်သားမူလထဲလား, were you, sir, originally a native of Rangoon?

——ပတ္တ, *n.* (ဘူတ) same; သည်ထူပြောသည့်ဝကား မူလပတ္တမမှန်ဘူး, this person's language is not genuine (*i.e.*, artful).

——စင်, —မှတ်, ထုတ်, *v.* to be simple, uncompounded (genuine).

မူး, ၁, *n.* a mu, a weight of which there are two kinds, the great and the small, the great being equal to two great pails (ဝ) or one-eighth of a kyat, and the small equal to two small pails or one-tenth of a kyat.

မူး, ၂, *see* အမူး (မူး), *n.* a person of rank; frequently written မူး။ မူးထားမတ်သား။

——ကြီးမတ်ရာ, *see* မူးမတ်။

——မတ် or မူးထောင်မတ်တော်, *n.* the nobility, မူးရိုးမတ်နွယ်။

မူး, ၃, *n.* a small river, a rivulet; မြစ်ခွေငြိမ်းမူးကိုမြစ်ထင်သည်။ မူး (ချောင်း), *n.* the Mu river debouching into the Irrawaddy at Myinmu and probably having its source in the Wuntho mountains.

မူးလောင်, *n.* rice grown on alluvial islands in the Mu river.

မူး, 4, *v.* to be giddy, dizzy [to be sea-sick] (ထိုင်းမူး), to be intoxicated, ထပ်မူး (အရပ်မူး). In certain instances မူးယစ် may be applied figuratively, when it means to be intoxicated with delight, to be in ecstasies, &c., *e.g.*, ထို ဖုထာထီဒိဖုရားသည် ထယ်ပါးသောဆုကိုထူ၍ နတ်ပြည်မှစုတေခဲ့လတ်လျှင်၊ ထူး မြတ်သောအသွေးအသားဖြင့်ယောက်ျားတကာမှူးယစ်ချစ်သွယ်သောမိန်းမရတနာပေါ်ထွန်းရာ။ မဒ္ဒရာဇ်ပြည်။ မဒ္ဒရာဇ်မင်း၏။ ဒိဖုရားကြီးဝမ်း၌ဖြစ်လေ၏။

—ထူး (*pron.* မူးဒူးမေတ်) (မူးမေတ်ရှင်တွေ), —ဝေ, —မူးရပ်, *v.* same [ရပ်ဝဝ (*pron.* မူးရပ်ဝဝ), *adv.* in a drunken manner ; မူးရပ်ဝဝဝနှင့် ငါ့အနားကိုမထားနှင့်။ မူးရပ်ဝဝဝဖြစ်သည်]။

မေ (Eng.), *n.* May, မေလ။

မေတ္တာ (Pali), *n.* benevolence, affection, love, ချစ်ခြင်း ; an expression of good will or benevolence, a blessing, a prayer for the good of another ; ထဦးကျေးဇူးထဦးရှိက။ ထဦးမေတ္တာထဦးစွာ။

—ဝာ (*pron.* ဖြစ်ထာ), *n.* a friendly letter, epistle.

—ရူး, *v.* to feel a *deep* affection, or love for.

—ရှိ, *v.* to wish well to, to bless, pray for ; ငါးရာနှစ်သယ်ရှင်ထွတ်သောမေတ္တာဖြင့်သွန်းလောင်းလိုသမျှကိုပြုနေပါသည်။

—ပြု, *v.* to do a kindness ; ကျေးဇူးပြု။ သည်စာအိတ်ကျွန်တော်အိပ်ဆိုရောက်အောင်မေတ္တာပြုပါ (ကျေးဇူးပြုပါ)။

—ထာဝနာ, *n.* the meditation of kindness and affection as regards priests. “ In the exercise of this mode of Bháwaná, “ the thoughts must not at first be fixed upon one whom “ the priest dislikes, nor on any particular friend, nor any “ one that is indifferent to him, neither liked nor disliked ; “ nor on any enemy (as by thinking of any person who is “ known, the mind will be more or less disturbed). The “ thoughts must not at this time be fixed upon any individual in particular, nor any one that is dead.”—M.B. (It is said that laymen must do the same in the exercise of this meditation, Bháwaná, as priests.)

—ရပ်ခံ, *v.* to petition (clerical).

—ရှိ, *v.* to have affection for, to love.

—ထက်ထား, —ထက်ဝင်, *v.* to have affection for, to love.

မေတ္တန်။ မေရန် (မေထန်) (Pali မေထန်၊ ပေါင်းပေပ်ခြင်း), *n.* sexual intercourse ; သံဝါသ (မေထန်သံဝါသပြုသည်) Gemini, the third sign of the Zodiac ; နယုန်ထမေထန်ရာဘီ ဇေဋ္ဌနက္ခတ်နှင့်ရှု ညီသည်။ မေထန်ကျင့်။ မေထန်ပြု။ မေထန်ခြံဝ။ မေထန်နီး။ မေထန်ဝေး။ (ဓမ္မတာအတိုင်းမဟုတ်။ မေထန်ခြံဝခြင်း, unnatural offence),

မေရယ or မေရိယ, *n.* an intoxicating liquor or drug ; combined with သူရာ, *see* ပတ္တယိယ။

မေ့, *v.* to forget, be inadvertent, to be stunned [to swoon] ; ကျွန်ုပ်တို့သတ်အရပ်သို့တရောက်ရောက်မမေ့နိုင်ပါ ချစ်နှမရယ်။ whatever locality I may reach, I cannot forget you, beloved sister (*i.e.*, wife) ; မြင်းပေါ်ကကျသွားနေသည်။ ရပ်ကပ်ပါဦး။ he is in a swoon, having fallen from his horse ; throw water on him ; ကျန်ထောင်အင်္ကျီမေ့ကျန်ရစ်ခဲ့ပြီ, I have forgotten (and left behind) my jacket ; ငယ်ငယ်ကတစ်ခါသတိမထားမိဘဲမှားကြီးထွက်ခဲ့ဖူးပြီ။

— ကျန်, *v.* same ; မေ့ကျန်ရစ် more common in colloquial, (to forget and leave something) behind.

— ဆေး (*pron.* မေ့ဆေး), *lit.* forgetful medicine, *n.* chloroform, laughing gas (nitrous oxide or protoxide of nitrogen), မေ့ဆေးပေး။

— လျော့ (frequently written မေ့လျော့), *v.* same as မေ့ကျန် (most common), to be forgetful, and hence to be heedless, careless ; ထယ်မေ့လျော့တတ်သည့်သူ။ ကြာလျှင်ထမင်းထပ်မိမည်, he is a very forgetful man and will in course of time starve.

မေး, ၁, *n.* the lower jaw.

— ခိုက်ခိုက်တုန်, *v.* to chatter with the teeth as when feeling cold or when in great fear.

— ခိုင်, *n.* to be stiff or firmly closed, as the jaws, as in lock-jaw, or when feeling very cold ; or on the near approach of death.

— ငေ့, *n.* the chin.

— ထွကြီး (*pron.* မေးထွကြီး), *n.* a martingale.

— ထိုး, *v.* to protrude the chin as when in convulsions, or on the near approach of death ; or in derision.

— ထောက်, *v.* to rest the chin on the hand.

— ဖျား, *n.* same as မေးငေ့ (မေးဖျား။ မေးအောက်ဝက်ပြီပေါ့ ကံ၊ စမ်းမြောက်စမ်းသာမရှိရာ)။

— မော့, *v.* to protrude the chin in an upward direction in contempt or derision, ထယ်မေးမော့ချစ်သည့်အရပ်မနေချင်ပါ။

— ရိုး, *n.* the lower jaw-bone.

— ဆိုင်းကြီး, *n.* a curb.

မေး, ၂, *v.* to ask, inquire ; ခရီးထယ်ထောက်ဝေးထဲသေးစမ်းပါ, sound him, please, as to how far the distance is ; မနွေကဦးပန်းမုဆိုးထိုးခါခါကွေးကွေးမေးသည့်, yesterday, at the time U Pan Bôn came, he inquired after you, sir.

မေးခွန်းထုတ်, *v.* to interrogate or put questions to a witness as an advocate.

—ခွန်းနာ, *v.* to be damaging to the opposite party as questions put in cross-examination.

—စစ်, *v.* to interrogate.

—ထူးခေါ်ကြား, *v.* to be on speaking terms; မေးထူးခေါ်ကြားရှိကြသည်။ ထယ်မဝေးလှပါဘူး။ မေးထူးခေါ်ကြားလောက်ရှိပါသည် or ကျွမ်းသည်, to be within speaking distance, as the occupants of two houses.

—မြန်း, *v.*; see မေး, 2; ၎င်းအကြောင်းအရာကိုမေးမြန်းသေးမည်မထင်ပါ။

—မြူ, *v.* same (infrequent).

ပဲ့, 1, *v.* to be disfigured, as when crying; မိမိလိုမျက်နှာပဲ့နေသည်။

—ဝွက်ဝွက်, *adv.*; သည်မိန်းမမျက်နှာပဲ့ဝွက်ဝွက်နှင့်ထယ်အရှင်ဆိုးသည်။

—ဖွဲ့, see the parts; မျက်နှာပဲ့ဖွဲ့နေသည်။

ပဲ့, 2, *v.* to be wanting, not full, မပြည့်; not to be မရှိ; commonly used without a modal affix, as ထွာပဲ့, truth wanting, or without truth (very similar to the English terminating syllable, less); ကွန်တော်မိတ်ဆွေ ဦးလောစံဆိုးကတည်းက အမိပဲ့ထားလို့ ထိုဖြစ်နေပြီ, since my friend U Law San died, I have become like a motherless child; အရာထက်ရှိ။အရာထက်ပဲ့။မျက်နှာချင်းမလှပါ, the respective influence of one who has an office, and one who has not, is not the same; တယ်သစ္စာပဲ့သည့်လူမပေါင်းနှင့်, a very faithless man, do not associate with him; ကွန်တော်မကို အကြောင်းပဲ့ရိုက်ပါသည်, he wantonly struck me.

ပဲ (ပင်), *n.* anil, the indigo plant, indigo, ပဲထိုး။

—ကြီး, *n.* the *Ruellia indigofera*.

—ခင်း, *n.* an indigo plantation.

—နယ်, *n.* indigo.

—နွယ်, *n.* a species of indigo plant [a creeper, producing the asclepias blue dye, *M.*].

—ရိုင်း, *n.* wild indigo.

ပဲ, 2, *n.* a lot; စာရေးထံ (*pron.* စရေးခံ။ ပဲထိပ်), *n.* a raffle-ticket.

—ကောက်, —ချ, *v.* to cast lots; ပဲကောက်ထုကြရို့, let us take it by casting lots.

ပဲ, 3, *n.* an extra weight put into one side of a balance in order to make an equilibrium or for any other purpose; ပဲတင်း။ လှေစောင်းနေပြီပဲတင်းစီးကြပါ။ ထင်းထိုးအထယ်မကျလိုပဲထင်းထင်းရသည်။

ပဲ, 4, see မည်း, *v.* to be dark, black, to be dark in mind, ignorant, foolish; မိုက်။

မတူတာ (*pron.* မတူခါ), —နတ်, *v.* same; အသား မတူတာနှင့် မိန်းမ။
လူမတူတာကြီး။

—မဲမဲမဲ, *adv.* darkly, very dark; ဓမ္မမဲမဲမဲထသည်။ထပ်ပင်များမဲ
မဲမဲမဲကြီးလာသည်။နာထွန်ထ။မဲမဲမဲမဲလာသည်။

မဲ, *n.* an ass (*Equus asinus*), မဲကောင်။

မဲဝေါ (*pron.* မဲဝေါ), *n.* a kind of tree (the *Cassia florida*); very
often, especially in Upper Burma, pronounced မဲဝေါ။

—ကြီး, *n.*; see သင်္ဘောမဲဝေါ။

မဲကော့ဝေါ, *n.* two rivers in Upper Burma, near the confluence of
which rivers was a penal settlement which was regarded
formerly as the Siberia of Upper Burma. The locality
was (and is) highly malarious, so much so that when an
offender was ordered to be deported thence, such sentence
was popularly regarded as equivalent to death, မဲကော့ဝေါရှိ။
In after times Mogaung (မိုးကောင်း) became the penal set-
tlement.

မဲဖြောင်, *n.* a kind of tree (the *Cassia florida*).

မော့, *v.* to be tired, fatigued, (to be in an exhausted condition
as a sick person); သင့်ထောင်ထက်ရသင့်မှာတယ်မော့သည်, it is
very tiring having to climb this mountain; ထူနာတယ်မော့
သည်။တာရှည်ခံနိုင်စွမ်းမရှိတော့ပါ, the sick person is in a very
exhausted condition, I do not think that he will hold out
very long.

—မန်း, same [မော့မန်းတကြီး (*pron.* မော့မန်းတကြီး), *adv.* in a tired,
worn-out manner]; ခင်ညှား မော့မန်းတကြီး ဆယ်ခရီးက ထာသမဲ,
what journey have you been on that you are so distressed,
sir?

မောက်, *v.* to be rounded, prominent, elevated in the centre, မိ,
hence အမောက်, to be very high, elevated, towering, see မြင့်
မား။ပုကန့်ထွာထမင်းဖြည့်ရုံမကမောက်နေသည်, the dish is not merely
full to the top, the rice is piled above the top of it.

—မောက်, *v.* to be arrogant; ထောင်ထွားသည်, to be imperious,
dictatorial as language; ခင်ညှားစကားတယ်မောက်မောက်သည်။မဆံ့
ထင်မမြင်နေပြီ, your language is most imperious, sir, and has
become intolerable; သစ်ပင်တခြားသစ်ပင်ထက် မောက်မောက်သည်,
the tree is more lofty than any other tree.

—မျိုး (မြီး), see the parts.

မောက်ထိ, *n.* a kind of bonnet or cap; စစ်သည်တို့ဆောင်းသည့်မောက်ထိ။

မောက်မာ, *v.* to be strong, firm, hard (in language); စကားတယ်
မောက်မာသည် [to be of strong, athletic build; ထူထဲထူထဲ
မောက်မာသည်].

မောင်ရှု, *n.* a kind of official-cap with crest.

မောင်, *n.* the brother of a woman; brother; prefixed to names of men and indicative of equality; sir, as an appellative to a young man, and rather respectful; မောင်မောင်ဆိုလေတီး မိုးရှည်လေ။ မောင်မောင်တာ။ မောင်မောင်, a term of compellation used in addressing the sons of wealthy men in Lower Burma. In Upper Burma it was customary to address the sons of officials as မောင်မောင်။

—ကြီး, *n.* the elder brother of a woman [မောင်ကြီးနှစ်ထပ်။ အစ်မကြီး အမျှ, as in dividing an inheritance].

—နှံ, *n.* a husband; ထင်မောင်နှံ ဖိုမ, male and female (of birds); ဤကြာမျိုး ငါးပါးတို့ဖြင့်လည်းကောင်း ဖုန်းထွင်းလျက်။ ဝင်းထဲ။ ထင်းသာ။ စက္ကဝက် စသော ရေထွေး ရေငှက်။ လည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံ ဖိုမတို့ရှင်ချေ၍ ကစားသည်ဖြစ်၍။ အတွန်ရှုချင်ကွယ်ရှိ၏။

—တကာ, *n.* Mr.; addressed to one whose name is not known; not respectful; not very frequent; မောင်တကာတယ်ကသာသထဲ။ [တကာ is said to be a corruption of the Pali ဗကာ, a husband]; *comp.* မွန်းရှင်။

—မင်း, *pron.* you, *mas.*, used to an inferior.

—မင်း, same; rather imperious or disrespectful; strictly speaking, မောင်မင်း was only used by the Kings of Burma. [မောင်မင်းကြီး, same; usually used in a deprecatory sense; မလှင်ပါနှင့်မောင်မင်းကြီးရယ်။ သွားပါစေမောင်မင်းကြီးရယ်].

—ရှင် (commonly *pron.* မောင်ရှင်), *n.* a probationer for the priesthood, ရှင်သာမဏေ [မောင်ရှင်လောင်း, one about to become a probationer]; brother, a term of compellation addressed to men younger than one's self; *comp.* ထိုရှင်. Burmese parents frequently address their sons as မောင်ရှင် after they have been probationers and become laics again. It is sometimes, however, a style of address used indiscriminately by both men and women towards young men whom they do not know; Burmese sisters usually address their younger brothers as မောင်ရှင်။

—ထည့်နှစ်မထည့် (*pron.* မောင်သထံနှစ်မထေယ်), *n.* mutual brothers and sisters in law (*e.g.*, Nga Phyu marries Nga Mè's sister, and Nga Mè, Nga Phyu's); မောင်ထည့်နှစ်မထည့်ထေင်ကြထည့်။

—ယဝါ, *see* မောင်တကာ။

—ထိုတင်း, *see* မောင်တကာ။

မောင်ခေါ် (ပင်), *n.* the *Combretum extensum*. [In localities in Upper Burma where timber and bamboo are scarce, it is used for making the mat walls and floorings of temporary

structures and of the houses of persons in indigent circumstances.]

မောင်း, 1, *n.* the arm; ထက်မောင်း, the upper arm; ထက်ခုံ, the lower arm; မောင်းရင်း, *n.* the upper arm close to the shoulders; a lever, turning on a pivot, မောင်းတုံး; *comp.* ထုတ်, a well-pole or pump handle, မောင်းထုတ်; the spring of a gun, ထောင့်မောင်း။

—ဆို, *n.* the socket of the shoulder.

—ကန်ထန် (*pron.* မောင်းကထန်).

—ကန်ထန်ထုတ် (*pron.* မောင်းကထန်ထုတ်).

—ကေပ်, *v.* to prize up with a lever.

—ကျောက် (*pron.* မောင်းကျောက်), *n.* a kind of pestle used in cleaning paddy.

—ချထား (*pron.* မောင်းချမ်း), *n.* a clasp-knife.

—ခွက် (*pron.* မောင်းခွက်), *n.* the cup of a rice mortar.

—ခွေး (*pron.* မောင်းခွေး), *n.* the iron ring of the pestle of a rice mortar, a plain finger-ring (gold or silver).

—ရွပ်, *n.* a sleeve, or any ornament worn on the arm.

—တုံ, *see* မောင်းရွပ်။

—တင်, *v.* to set a spring; ထားထိုးမောင်းတင်, *v.* to raise and open the blade of a knife; ထောင့်မောင်းတင်, to cock a gun; တမောင်းတင်, to put a gun on half cock; နှစ်မောင်းတင်, full cock.

—တုံး, *n.* the lever which raises the pestle of a rice mortar, any lever used for raising by pressing on a fulcrum; *comp.* ထုတ်, မောင်းတုံးထုတ်, မောင်းတုံးထိုး။

—ထုတ်ဆန်, *n.* pestle-pounded rice (ready for use).

—ပျော့, *v.* to be weak as a spring, namely, as the spring of a gun; ထောင့်မောင်းပျော့။

—ရင်း, *n.* the upper part of the arm close to the shoulder.

—ထုတ်, *n.* a pump handle, a handle suspended on a pivot for raising water (as in irrigating betel-leaf plantations) or for any other purpose.

—သန်, *v.* to be strong as a spring; ထောင့်မောင်းသန်ထည်, [to be strong of arm; strictly speaking, of only the *upper* arm].

မောင်း, 2, *n.* a Burmese gong, a plate of metal with a convexity in the centre, which is beaten to produce sound; formerly a measure of time equal to three English hours. [There are five kinds of Burmese gongs, namely, ချောင်း, နှောင်း, ထပ်မောင်း, ခု (ခု ?) and ခုံ].

မောင်းကြော်, *v.* to expose (a malefactor) by beat of drum and declaration of his crime.

—ဝတ်, *v.* to proclaim by beat of gong (by way of giving information or warning to the public).

—တီး, *v.* to strike a gong, မောင်းထူ။ [မောင်းထူနှင့်, probably a corruption of မောင်းတထူနှင့်။ ထိုက်မောင်းတထောင်ထောင်နှင့်။]

—ထက်, *n.* a gong stick, ထက်ဝတ်။

—ထွဋ်, *v.* to go about with a drum as a crier or bell-man, မောင်းဝတ်။

မောင်း, 3, *v.* to threaten ; not used singly ; to drive ; less considerate than နှင် ; (နှားမောင်း, မြှင်းမောင်း is more common in colloquial than နှင်, the latter being mostly used in composition), to drive away (an animal) ; ခွေးထိုမောင်းထိုက်ပါ။ ကျီးထိုမောင်းထိုက်ပါ။ ကြက်ထိုမောင်းထိုက်ပါ။

—မဲ, *v.* same, 1st def. ; မြင်းမောင်းသည်။ မြင်းမြောက်မောင်းမဲ။ ကွန်တော်ထိုမောင်းမဲပြီး လှည့်သွားသည်, he threatened me and went away ; မြင်တင်။ မောင်းမဲမြင်းမြောက်။

—ထားချ, *v.* to exercise a horse.

မောင်း, 4, *v.* to be of a dark red or purple colour ; သည်ပုဆိုးအရောင်မောင်းလွန်းသည်လူငယ်နှင့်မတော်ပါ, the colour of this puhso is too dark red, it is not suitable for a young man ; မြတ်စွာထုရားသည်။ မောင်းသောအရပ်မှ။ မောင်းသောရောင်ခြည်တော်ကိုထွတ်တော်မူသည်, the most excellent Buddh sent forth a dark red ray of light from a dark red part [of his body]. [*N.B.*—The Buddhists believe that a Buddh has the power to send forth different coloured rays from different parts of his body, namely, a white ray from his teeth, a blue ray from his eyes, &c.]

မောင်းထောင်အပ် (*pron.* မောင်းဒေါင်အပ်), *n.* a kind of အပ် manufactured at the village of Maung-htoung not very far from Alôn. [*N.B.*—This village is said also to be famous for its being the birth-place of Buddhist archbishops (သာသနာပိုင်) and eminent actors.]

—ခွက်, *n.* a lacquered bamboo bowl manufactured at the same village, a wooden bowl.

မောင်းမ, *n.* a female attendant or concubine of a king, ထိုက်ထိုက်တော်။

—မိတ်ဝံ or မိသံ ; မောင်းမမိသံ။ အခြေအရံ။ ပရိသတ်။ (ပုထိုးတိမင်းသွီးအားလည်း။ တထောင်းမြောက်ထောင်သော ထိုက်ထိုက်မောင်းမအပေါင်း ဖြိုရံလျက်။ နန်းမထောင်ညှာတင်ထား၍။ မိပုရားကြီးအရာကိုပေး၍)။

မောနေယျ (*pron.* မောနေယ), *n.* a series of the extremest austerities, so severe that during the time of a Buddha only one person is found capable of practising them; even the most enthusiastically religious person can practise them for only twelve years, those moderately so for seven years, and those of the least enthusiastic for seven days. It is incumbent on those who perform these austerities wholly to eschew sleep (မောနေယျသုမောနေယျရဟန္တာ).

မောရိဝါကျောက်, *n.* a kind of stone used in alchemy.

မောရိဝါကြေးနီစားကျောက်, *n.* copper ore; မောရိဝါငွေစားကျောက်, *n.* silver ore.

မောဟ, *n.* darkness, ignorance, folly; မိုက်ခဲခြင်း, "Móha is so-called because it cleaves to that which is evil and does not cleave to that which is good; it does not understand the union of the five khandas (ခန္ဓာ) nor of the nature of the sight and other senses proceeding from the six ayanas (အာယတန) or sentient organs; it does not perceive the nothingness of the eighteen dhatus or elements; it does not regard the superiority of the shad-indrayas, and it is subject to repeated births in different worlds and various modes of existence. By means of Móha the twenty-nine descriptions of chitta (စိတ်) or modes of thought possessing merit or demerit are produced."—M.B.

—ကန်းကန်း, *adv.* nonplussedly; တယ်မောဟကန်းကန်းနိုင်သည့်လူ။

—မိုးထွင်း, *v.* to be enveloped in ignorance.

—မူ (*pron.* as if one word မောဟမူ), *n.* same as မောဟ။ မောဟမူ စိတ်၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၃။ ထောတမူစိတ် ၈၃။ ဒေါသမူစိတ် ၂၃။ မောဟမူစိတ် ၂၃။

မေ့, *v.* to turn up the face, look up; မျက်နှာတဆိပ်မေ့စမ်းပါ။ သေနတ်ကိုမေ့ထား, to elevate a rifle or gun (*see* မေး).

—ကြည့်, *n.* same.—S.; သစ်ပင်ပေါ်မှာ၌ကိုမေ့ကြည့်စမ်း။

မေဋ်, *v.* to be ascending, high in a slanting direction, as a path up a hill; သမ်းမေဋ်တက်သည့်, or a rapid in a river; ခေမေဋ်ကျသည့်။ ခေမေဋ်တွေ့မြီသတိထားမတ်ကြ, to look forward in an upward direction (sometimes it has a similar though stronger meaning than မေ့), to be haughty, insolent, ထောင်ထွား [to swagger, တယ်မေဋ်သည့်လူ၊ လူမေဋ်]။

—ကြည့်, *v.* same, 2nd def.; မျက်နှာကို မေဋ်မကြည့်ပုံ အောင်ကြောက်သည့်။

—ကြွား, *v.* to be overbearingly arrogant.

မော်တီးမော်ကန်း (*pron.* မော်တီးမော်ကန်း), *adv.* in an insolent, swaggering manner.

မော်ထေဝ်, *n.* a kind of silk.

မော်ထွမ်မြို့တရားရုံးဝတ်ဝန်, *n.* Judge, Moulmein Town.

မို, *v.* to be elevated, raised in the centre; မော်

—မော်, *v.* same; သည်မြေကြီးမိမိနသည်။ ဤအောင်ညှိလိုက်ပါ, this ground rises in the centre, level it that it may be even; တောင်ပူထာကလေးမို, a little rising hummock.

မိုက်, 1, *n.* a crucible, or cupel; မိုက်ရွှေ

—အပ်, —ခွက်, *n.* a flat cupel, မိုက်အပ်နှင့်ထိုး

—မော်, *n.* a deep cupel.

—ထရာ, *n.*; see မိုက်ထူကြီး

—ထုတ်, *v.* to extract gold or silver from old crucibles.

—ထုံ (*pron.* မိုက်ထုံ), see မိုက်မော်

—ထူကြီး, *n.* one skilled in extracting gold or silver from old crucibles.

မိုက်, 2, *v.* to be dark; ထေး။ မှောင် (မိုက်လိုက်သည်မှာမေးရော။ ထုရားပွင့် ထောင်မူသောအခါ ရေပြည်က အထွန်ခိုက်ထွသော ရေဒိုးသည် အလင်းကိုရ သည်, to be ignorant, foolish, wicked; မဲ).

—ကန်း, *v.* to be blindly foolish; တတ်မိုက်ကန်းသည့်ထူ

—မဲ, —မိုင်း, *v.* (to be foolish and impolite, တတ်မိုက်မိုင်းသည့်ထူ); မိုက်မှားထိုက်ပါမိသည်။

မိုက်, 3, *v.* to measure with the breadth of the fist and the thumb erected, hence အခိုက်မြင်ဘယ်ထောက်ရှိသထံမိုက်ဝမ်းပါ။

မိုင်း (Pali မေယော), *n.* the sky, the visible heavens, the clouds, rain; သူများ မိုင်းခါးရေထောက်ထို သောက်ရသည် or သောက်ရခါး; *comp.* ထိမ်မိုင်းလေဝသ။

—အုံ, *v.* to be covered with clouds, as the heavens.

—အုံ, *v.* to be overcast, slightly overspread with clouds

—ဦး, *n.* the beginning of the rains; မိုင်းဦးက မိုင်းဦးစော, *v.* to be early as the rains; မိုင်းဦးနှောင်း, *v.* to be late as the rains.

—ကာ, *n.* a screen from the rain, an awning (မိုင်းကာအင်္ကျီ, *n.* a waterproof cape or coat).

—ကာထ, *n.* the rainy season; *comp.* ခူထုမိုင်းဥထု

—ကုတ် (*pron.* မိုင်းကုတ်), *n.* the place of the apparent junction of the sky and the earth, the horizon; ပဲခူးကွင်းထယ်ထောက် ကျယ်သည်မပြောနှင့်တော့မိုင်းကုတ်ကျခါး (or ကျနေသည်).

မိုးကောင်း, *v.* to rain abundantly (throughout the season).

—ကောင်းကင်, *n.* the sky.

—ကောင်းငှက်, *n.* the broad-billed roller.

—ကြီး, 1 (*pron.* မိုင်းမြီး), *n.* a thunder-bolt, မိုင်းကြီးဝက်။

—ကြီး, 2, *n.* an alloy of copper and gold used in making finger-rings, ear tubes, မိုင်းကြီးထက်စွပ်။ မိုင်းကြီးနားထောင်း။

—ကြီးကွင်း, *v.* to cause a stroke of lightning to deviate; မိုင်းကြီးကွင်းတိုင်, *n.* a lightning conductor?

—ကြီးဝက် [သေသူနောက်ကအနီးပါသူ သက်သေခံနိုင်သူ မိုင်းကြီးဝက်ကွင်းစိုက်ခြင်း] (*pron.* မိုင်းမြီးဝက်), *n.* same as မိုင်းကြီး, 1 (a galvanic battery).

—ကြီးထပ်, *v.* to thunder in short claps.

—ကြီးပြင် (ပင်), *v.* to strike (as lightning); မိုးမကြီးပြင်ဆိုသော်လည်း, to be struck dead by lightning; မိုင်းကြီးပြင် ထန်းလက်ကာ။ (*usually pron.* မိုင်းကြီးပြင်ထက်ထက်ကာ), "to screen one's self from being struck by lightning with a fan leaf," *i.e.*, in the way of meeting a difficulty, or danger, with insufficient means of resistance; မှန်သည့်စကားပြောမိလျှင် မိုင်းကြီးပြင်စေရဲ့, if I should speak untrue words, may I be struck by lightning (မိုင်းကြီး, strictly speaking, is a thunder-bolt).

—ကြီးရောင်, *a.* bluish red.

—ကြီးထံ, *n.* thunder.

—ကြီးသွား, *n.* a thunder-bolt.

—ခေါင် (from ခေါင်, to be out of the way), *v.* to be dry as the clouds, not to rain in season [မိုင်းခေါင် (*pron.* မိုင်းခေါင်) ရေရှား].

—ခေါ်, *v. lit.* to 'invite the rain'; to long for rain as men and animals, and reptiles such as frogs.

—ခို, *v.* to stay through the rainy season (to take shelter from the rain).

—ချပ်, *v.* to shut in, (close) as evening.

—မြင်း, *v.*; see next; မိုင်းမြင်း is more commonly used in Upper and မိုင်းမြင်း in Lower Burma.

—မြင်း (ချင်း), *v.* to thunder.

—ဝ (pron. မိုင်းဝ).

—ဝေ, *v.* to rain incessantly.

—ဝေငှက်, *n.* the English swallow, *Hirundo rustica*; comp. ပျံသွား။

—ဆင်, *v.* to have the appearance of coming rain as the sky; more than မိုင်းနာ။

—ဆွ (*pron.* မိုင်းဆွ), (ပင်) (*pron.* မိုင်းဆွ), *n.* a kind of tree; ဝဏ္ဏဝန်အရက်။ မိလ္လာပျံ။ အဆင်းရှိသော။ အနံ့မရှိသော။ မိုင်းဆွပန်း။

—သဝဏ္ဏေ, *n.* wind precursing a storm.

မိုးဆင်းသား, *n.* a dark rain-cloud.—S. (မိုးဆင်းသားတတ်).

—ဆီး, *n.* hail (sago.—S.).

—ဆီးထွ, *v.* to hail.

—သောက်, *v.* to be early in the morning before sunrise [မိုးထိုးသောက်လေ (*pron.* လေ) သောက်လည်။ မိုးဆင်းသောက်လေအခါ ထွားပါမည်။ *see* ပပျောက်။]

—သောက်ထ, *v.* same.

—သောက်ထံ, *n.* the season preceding morning.

မိုးထိုးထိုင်စွဲ, *n.* a paper made of maing-kaing ; ဂုံစွဲ။ [မိုးထိုးထိုင်စွဲ is the name of a city (?) in the Shan States, and it is probable that the paper derives its name from having first been made there.]

မိုးခ, *v.* to help, aid, assist ; ညီညာ။ ကျွန်တော်ကိစ္စကို မိုးခကူညီလုပ်ထော်မှုကြပါ။ မိုးခမကြည့်ရှုပါ။

မိုး, 1, *see* မိုး

မိုး, 2, *v.* to be very slightly raised or swelled, as the appearance of a mountain at a distance ; ဟိုကတော့မိုးခိုကြီးမြင်ပါရဲ့ထား။

မိုး, 3, *n.* *affix*, causative, because of, on account of (colloquial) ; frequently preceded by ထို။ သူ့မိုး ထတ်နိုင်သည်။ ထရထည်းမိုးသာပေးသည်။ ခင်ဘုရားတယောက်ထည်းမိုးသာ ငြိမ်သည်။ နှစ်ယောက်ထိုးယောက် ငြိမ်မခံနိုင်ပါ။ မိတ်ဆိုးထိုးမိုး ပြောသည်မဟုတ်ပါ။ မေတ္တာရှိထိုးသာပြောပါသည်, (sometimes preceded by ထို, *e.g.*, ထိုမိုးပြောသည်။ ထိုမိုးကြောင့်ပြောသည်)။

မိုးထိုး, 1, a contraction of မဟုတ်ထိုး (ခင်ဘုရားဖျက်ဆီးပေးမည်ရှိကျွန်တော်အကြံပျက်စီးသည်မိုးထိုး equivalent to မဟုတ်ပါကကား။ မဟုတ်ပါဘူး) ဆင့်ကဲဆွဲယူသည့်မိုးထိုး။

မိုးထား, a contraction of မဟုတ်ထား, same ; ကြံတိုင်းအောင်။ သောဓိတိုင်းမြောက်မိုးထား။ မင်းလိမ္မာထိုးမိုးထား။

မိုး, *v.* to cover without touching, spread overhead as an umbrella ; ထိုးမိုး, to hold a da in a threatening manner (*over* a person) ; ထားနှင့်မိုးသည်။ ထားနှင့်မိုး၍ ပစ္စည်းကိုထောင်းသည်, to be chief, superior ; အုပ်ကဲ ; hence အမိုး (to excel, surpass) ; ခင်ဘုရားအကြံကျွန်တော်အကြံထက်မိုးလာသေးသည်။ သည်မိုးပေါ်မှာအကြီးပြုလုပ်ထိုးမိုးနေသည်။ သူကြံစာမိုးနေသည်။ ထခြားသူကြံစာမရှိနိုင်ဘူး။

—မိုး, *n.* thin strips of bamboo used for tying the thatch down upon the bamboo frame-work of the roof of a house.

မိုးထိုးမတ်တတ် (*pron.* မိုးထိုးမတ်တတ်), *adv.* standing for a little while, as one while walking stopping for a moment ; *comp.* မထွ and ခဏမထွ။ ခဏမိုးထိုးမတ်တတ်ကြပါ။ မိုးထိုးမတ်တတ်မနေနှင့်။ မိုးထိုးမတ်တတ်လမ်းရှောက်သည်။ ယခုတစ် မိုးထိုးမတ်တတ်မြင်ထိုက်သေးသည်။ အက

ဆေးမိုးတိုးမတ်တတ်ရပ်နိုင်ကာရှိသေးသည်။ လူနာနာထွန်ထထိုမိုးတိုးမတ်တတ်ရပ်နိုင်ပြီ။

မျက်, 1, *n.* a gem, precious stone, ကျောက်မြတ်။

—အိမ်, —အိုး, *n.* an ouch, the socket in which a stone is set, including both the collet and the bezel ; ကျောက်မျက်အိုး။

—ဝါး, *n.* gold or silver leaf ; ရွှေမျက်ဝါး၊ ငွေမျက်ဝါး။ (used also in respect to other metals, as ကြေးနီမျက်ဝါး၊ ကြေးဝါမျက်ဝါး။—S.) [The gold leaf is made at မျက်ဝါးရပ် near the Maha Myat Muni image of Buddha in the city of Mandalay ; persons engaged in the manufacture of the leaf are said to be prohibited from eating rice while *hot*, for fear that from doing so the hands will become coarse] ; မျက်ဝါးဝတ်။

—မွန် (ပတ္တမြားမျက်မွန်), —ရွှင်, *n.* same as မျက်။

—ရွှံ, *n.* same ; also a particular kind of precious stone ; ကျောက်မျက်ရွှံ။ [ရွှံ၊ ငွေ၊ ပုထိုး၊ ကျောက်မျက်ရွှံ]။

မျက်, 2, *n.* the eye ; seldom used but in composition ; မျက်မိ (မျက်မမြင်), to be blind (polite).

—ကန်း, *a.* blind, မျက်မိကန်း (impolite).

—ကထဲဆန်ပြာ (*pron.* မျက်ကထဲဆန်ပြာ), *adv.* or *v.* looking about wildly from fright (sometimes *pron.* မျက်ပုထဲဆန်ပြာ) ; ကြောက်လှန့်လှန့်မျက်ကထဲ ဆန်ပြာနေသည်။ ထည်လှမျက်လုံးမျက်ကထဲဆန်ပြာ ဖြစ်နေသည် not in very frequent use, မျက်လုံးပိုင်း being more so.

—ကွက်, *n.* grated work, open work made in squares ; ဆင်မျက်ကွက်ထိုး၊ ဆင်မျက်ကွက်ရတ်သည်။

—ကွင်း, *n.* the cavity in which the eye is situated ; မျက်ကွင်းမြိုသည်, to be dark under the eyes.

—ကွယ်, *adv.* out of sight ; မျက်ကွယ်ခွာအတင်း ပြောတတ်သည်။

—ခင်း, *n.* the edge of an eyelid ; မျက်ခင်းဝပ် (to have sore, red edges to the eyelids without eyelashes ; to be blear-eyed).

—ခုံး (ခန်း), *n.* the arch over the eye, the brow of the eye.

—ခုံးမွေး (ခန်းမွေး), *n.* the eyebrow.

—ခုံးရိုး (ခန်းရိုး), *n.* the bone of the eyebrow.

—ချပ် (ဆေး), *n.* a medicine or charm to excite love—(1) အနုဆေး။ (2) (မျက်နှာချပ်ဆေး) ; (3) မျက်နှာပွင့် ; (4) ပီထားဆေး။ အားဆေး, *n.* an aphrodisiac ; အင်္ဂုလိမြင်လျှင် လူတိုင်းချပ်သည်။ မျက်ချပ်ဆေးရှိရော့ထင့်။

—ချေး, *n.* the dirt of the eye (vulgar), မျက်ဝတ် (elegant).

—မျှ, *adv.* with a sweet smiling face.

—မျှဆွေး *v.* to allure.

မျက်မြေပြတ်, *v.* to lose sight of ; ရှေ့ထူထို နောက်ထူထူမျက် မြေပြတ်ထိုး
လိုက်နိုင်။

—ခွက်, *n.* the face (rather low) ; မျက်နှာ။ မျက်ရည်နှင့် မျက်ခွက်မိသည်။

—ခွံ, *n.* an eyelid, မျက်အုံ။

—စဉ်း, *n.* medicine for the eyes (မျက်စဉ်းဆေး). This kind of medicine is usually given to horses and cattle. The medicine is injected into the eye and given when an animal is in bad condition or been out much in the sun ; one recipe is ထွင်းရှက်။ ထေးညှင်း။ ဆေးရွက်။ ဆား ; these ingredients are ground up together to a consistency and mixed with water ; frequently, when time is an object, the medicine is spit into the eyes of the animal ; more often than not it seems to recover its energy (မျက်စဉ်းခတ်) မျက်စဉ်းပေ, *v.* to compound such medicine.

—စပြစ် (ပစ်), *v.* to give a hint with the eyes ; မျက်မိပ်ပေး။

—မိ, *n.* the eye ; မျက်မိမျက်နှာမှတ်ထားပါ။ မျက်မိအထွဋ်။ ဝမ်းအခြင့်။ မျက်မိတမိတ်။ (in the twinkling of an eye) ; မိဖုရားမျက်မိဆုံးထောက် ရုံထိုင်အောင်သွားတန်ပူ၍။ တာဝတိတိတို့တက်လေ၏။ မျက်မိအောက်တွင်ကြီးသည့်။ မျက်မိထည် (*prom.* ထယ်) (မျက်မိမှောက်။ မျက်မိထည်, to be confused or bewildered as a person losing his way, or forgetting the cardinal points as regards the situation of a locality).

—မိစောင်း, *v.* to be squint-eyed, မျက်မိစွေ။

—မိစွန်, *v.* to have a sty in the eye.

—မိရှင်, *v.* to be quick-sighted, မျက်မိဝိစောင်းသည်။

—မိသူငယ်အိပ်, *n.* same as next.

—စေ့, *n.* the pupil of the eye, မျက်ဆန်။

—စောင်းထိုး, *v.* to cast a side glance ; *see* ပြန်စောင်း။ မျက်စောင်းထိုးနေသည်။ (မင်းတို့မျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး)။

—ဆန်, *n.* the pupil, မျက်စေ့မျက်ဆန်ကြာင်။

—ဆောင်, *n.* the eyelashes ; တညှာထိုး မျက်တောင်တခတ်မျှအိပ်ရ။ မျက်တောင်မှေး၍မှိုင်းထွေဝေသည်ကိုမြင်ရသည်။

—ဆောင်ခတ်, *v.* to wink.

—တွင်း, *n.* the socket of the eye, *see* မျက်တွင်း။

—တွင်းချောင်, *v.* to have the eyes sunk in from illness or want of sleep ; မျက်တွင်းထူ။

—ထောင့်, *n.* the corner of the eye.

—နက်, *n.* the black of the eye ; တိမ်ထူထိုမျက်နက်ရိုးနေသည်။

—မြည်, *n.* ; *see* မျက်ရည်။

မျက်ဖြူ, *n.* the *Melastoma malabathricum*.

—ဖြူ, *n.* the white of the eye.

—ဖြူဆိုက်, *v.* to turn up the whites of the eyes as in sudden fright.

—မည်း, *n.* (see မျက်နက်).

—မုန်းကြီး, *v.* to resent, feel ill-will (မျက်မုန်း ထားကြီး) ; ကျွန်တော်ကို အစိုးရမင်း မျက်မုန်းကြီးနေသည်။ မကြာမီအရေကျထိန်သည်။

—မုန်းထို, *v.* same (rare).

—မှန်, *n.* (သည်မျက်မှန်ကြည်၏သား, are these spectacles strong ? *lit.* transparent, clear ; သည်မျက်မှန်ထယ်မျက်မိသော်, these spectacles are very cool to the eyes ; မျက်မိပူ, to be hot to the eyes.)

—မှန်း, *adv.* with a view to (မျက်မှန်းကောင်းသော်, to be skilled in taking an ocular estimate, *i.e.*, of the height, weight of anything ; လက်ယမ်းထက်ထ).

—မှန်းထား (ထား), *v.* to have the view fixed on, to aim at, to intend ; သည်ဥစ္စာ ဝယ်မည်ဆိုမျက်မှန်းထားသည်။ မျက်မှန်းတန်းဝယ်သည်။ သည်အိမ်မျက်မှန်းတန်းထက်ညှိုးထိုး။ အထိုးထယ်ထောက်ကုန် မည်ထင်ပါသည်။

—မှန်းတန်းမိ (တင်းမိ), *v.* to have an indistinct recollection of, to guess at, မှန်းမိ (မျက်မှန်းတန်းမိ does not always mean apparently to have an *indistinct* recollection of, *e.g.*, ခင်သျှားရိတ ခါမျက်မှန်းတန်းမိသော်မမုန့်နိုင်ပါ ; here it would seem to mean, once I got your face imprinted on my memory, I could not forget you ; ဆင်ခြိုင်းကိုမျက်မှန်းထားမိသည်။ ဆင်မနောက် က မပြတ် လိုက်မှကျုံးသွင်းပင်းနိုင်မည်).

—မှောက်, *n.* the space before one's eyes ; သည်မှန်ကိုကျွန်တော်နေထိုင်မျက်မှောက်ပြတ်ကြည့်သော်, သည်မှန်ဖြစ်ပါသည်။

—မှောက်ပြု, *v.* to regard an absent thing as present ; ကျွန်တော် ထိုထခြား ထိုသွားသော် ထည်း။ မျက်မှောက်ပြုခြင်းမဟောနိုင်ပါ။

—မှောင်, *n.* the arch over the eye, the brow of the eye, မျက်ခုံး ; not used singly ; မျက်ခုံးမျက်မှောင်—မျက်မှောင်မှောင်းဆက်သည်, to meet as the eyebrows.

—မှောင်တန်း (pron. မျက်မှောင်ခန်း).

—မှောင်ကုပ်, *see* next (to have naturally a scowling countenance ; မျက်မှောင်ကုပ်ကြီးထယ်ကြောက်စရာကောင်းသည်).

—မှောင်ကျွတ် (ကြွတ်), *v.* to scowl, look stern, dark, angry, threatening (to glower).

—မှောင်ကြား, *n.* the space between the eyebrows.

မျက်စင်း၊ မျက်စာ။

—ရစ်၊ *n.* the iris (the iris is the coloured ring which surrounds the pupil. The colour of the *iris* gives that of the *eye*.—*Webster's Dic.*).

—ရည်၊ *n.* a tear.

—ရည်ခွ၊ *v.* to form as a tear in the eye.

—ရည်မျှ၊ —ရည်ယို၊ *v.* to weep ; မျက်ရည်စီးမျှ၊ *v.* to stream with tears as the eyes.

—ရည်ခံ၊ *n.* a certain spot under the inner corner of the eye.

—ရည်စက်၊ *n.* a tear-drop ; သည်မိန်းမထားထားမကောင်း။ယောက်ျားထေထိုမျက်ရည်စက်မျှမခန်းသေးဘဲ။ယောက်ျားဟယောက်ကျိယူပြန်ပြီ—မျက်ရည်စက်စက်နှင့်ပြောင်းပါစေနှင့်ပြောသည့်သူချည်းဘဲ။

—ရယ်ထွတ်၊ *v.* to be easily moved to tears.

—ရည်ဝ၊ *v.* to have the eyes filled with tears ; [ဝမ်းနည်းထွန်းထိုမျက်ရည်ထေ(ဆ)ဝဲထွဋ်နေသည်].

—ရိပ်၊ *n.* a hint given by the eye.

—ရိပ်ကောင်း၊ *v.* to be quick-sighted ; မျက်စိရှင်း

—ရိပ်ပေး၊ *v.* to give a hint by winking ; မျက်ရိပ်ခါ

—ရိပ်မျက်ခြေကောင်း၊ *see* မျက်ရိပ် ကောင်း။

—ယုံး၊ *n.* the socket.

—ယုံးဆိပ်၊ *n.* the socket of the eye ; မျက်ကွင်းမျက်တွင်း။

—ထွဋ်ပြ၊ *v.* to practise legerdemain, (မျက်ထွဋ်ပွဲ။မျက်ထွဋ်ကြီး၊ a circus).

—ယုံးဝိုင်း၊ *v.* to roll about the eyes from fear ; more in common use than မျက်ကလဲသန်ပြာ။

—ထွဋ်ဆွား၊ *n.* a juggler, conjuror ; မျက်ထွဋ်ဆရာ။

—ထွာ၊ *n.* the eyelid, regarded as covering the eye ; ဖုံးအုပ်သော မျက်ထွာ၊ the cornea ("the strong, horny, transparent membrane which forms the front of the eye").

—ဝတ်၊ *n.* the dirt of the eye ; more elegant than မျက်ချေး။

မျက်၊ ၃၊ *v.* to be angry, မိတ်ဆိုး ; hence အမျက်။ခေါသမျက်။ထူချင်းမျက်စုကြသည်။ ခင်ကျားပြောထိုက်သည့် စကား နာသာခံခက် မိတ်ထဲက မျက်စခဲရှိသွားသည်။

မျက်၊ ၄၊ *n.* a species of prominent-ligament shell.

မျက်နှာ၊ *n.* the face, the countenance, မျက်ခွက် ; surface' the disc of an orb, a quarter of the heavens, အရပ်ရှစ်မျက်နှာ၊ or a cardinal point (အရပ်ထေးမျက်နှာ) မျက်နှာရှိရာယင်းဖတ်ပါသည်။

မျက်နှာ။

- အနီး, *v.* to be swollen as the face.
- အနေ, *n.* the natural aspect ; မျက်နှာလက္ခဏာ။ မျက်နှာအနေကောင်းသည်။ မျက်နှာအနေပျက်သည်။
- ကောင်းချ, *v.* to find favour.
- ကြက် (*pron.* မျက်နှာချက်), *n.* a canopy, ဝိထာနိ [a ceiling].
- ကြည်သာ, *v.* to be pleasant of countenance.
- ကြည့်, *v.* to regard the person, *i.e.*, to esteem a person for wealth, position, &c. (reproachful).
- ကြီး, —များ, *v.* to be distinguished, to have many friends [မျက်နှာများ, when applied to *women*, is a term of reproach] ; မျက်နှာရှိ။
- ခေါက်ထူ, *v.* to be thick-skinned, fat and gross in the face (abusive) ; ထူဝံ့ကထည်း မျက်နှာခေါက်ထူကြီးနှင့်။
- ချင်းဆိုင် (*pron.* မျက်နှာချင်းဆိုင်), *adv.* face to face ; မျက်နှာချင်းဆိုင်အိမ်ဆောက်သည်။ မျက်နှာချင်းဆိုင် စကား ပြောသည်။ သည် အမှုရှင်းလင်းအောင် မျက်နှာချင်းဆိုင်ထုချေပါရစေ။
- ချယ်, —ချေ, *n.* a preparation of flour used in smearing the face ; မျက်နှာချယ်ထိမ်း။ မျက်နှာချယ်ဖော်။ ထန်ပုဏ်းနှင့် ထွင်းမှုန့်။ ကသယ်မှုန့်။
- ချို, *v.* to have a sweet, pleasant countenance.
- ငယ်, *v.* to be of an humble and obscure station in life ; to have few friends.
- မြို (ညို), *v.* to be dark in countenance ; ဆန်းတော်ကြီးထူးများ မျက်နှာမြိုတော်မူသည်။ ထယ်ထောအခါအရာကို နှုတ်မည်လဲ။
- ညှိုး, *v.* to be dejected in countenance, whether from illness or from uneasiness of mind.
- စာ (*pron.* မျက်နှာစာ), the space before ရှေ့ဥပမာ, presence, ရင်ပြင်ရှေ့မျက်နှာစာ။ နောက်မျက်နှာစာထည့်ထည့် မပိုင်နှင့်။ ရှေ့မျက်နှာစာကမထားနှင့်။
- မိမိ, *v.* to be unacquainted, unfamiliar with ; မျက်နှာမိမိ, *n.* a stranger ; မျက်နှာမိမိကျက်စေ့ မချယ်မှန်ရာကို သာမိရင်သည်။
- တံခိုးထိတ် (မျက်နှာတံခိုး, *lit.* the “bribe of countenance”), *v.* to be influenced in deciding a lawsuit, or any dispute, by the official or social status of one of the parties.
- ထား, *v.* to look stern, set the face (against), assumed aspect, a stern aspect ; ရှေ့ကအရေထောင်နေကြသည်။ ယခုထက် မျက်နှာထားသည်။
- ထားကောင်း, *v.* to be sober, grave, composed in countenance ; မျက်နှာ ကြက်သရေရှိသည်။

- မျက်နှာထားကြီး၊ *v.* to look over-stern and severe ; မျက်နှာထားကြီးနှင့်
 ကြွေထိုမှနှုတ်ဆက်ပုံစရာမရှိဘူး။
- ထူ၊ *v.* to be gruff in countenance ; အောက်သိုးသိုး။ မျက်နှာအောက်
 သည်။ အိမ်ရာကထဝဝိတ်။
- ထောက်၊ *v.* same as မျက်နှာကြည့်။
- နာ၊ *v.* to have a feeling of constraint towards another ;
 မျက်နှာနာသည့်သူချင်း။
- ပန်း၊ *n.* Tenasserim lancewood.
- ပိုးသတ် (*pron.* မျက်နှာပိုး), *v.* to compose the countenance ;
 ဆင်မထန်ရယ်ချင်ပေမည်မျက်နှာပိုးသတ်ထားရသည်။
- ပိုးသေ၊ *v.* to be composed in countenance, grave, severe.
- ပျက်၊ *v.* to blush, to have a change of countenance, as
 from illness, to lose countenance or favour (of another) ;
 ထူးချင်းမျက်နှာပျက်စေချင်သောအောင် ပေါင်းရသည်။ ပေါင်းချင်သွေ့မထုတ်ပါ။
- ပြ၊ *v.* to show the face ; to appear before some authority.
- ပြင် (*pron.* မြက်နှာပြင်), *n.* surface, superficialities.
- ပြ၊ *v.* to look toward, to stand with the face or front to-
 ward, to front as a house ; ခင်ဗျားထက်မျက်နှာပြုစိုအိမ်ဆောက်
 ထဲ။ ၎င်းအခါကျွန်တော်ပြင်းထက်မျက်နှာပြုနေပါသည်။
- ပွင့် (*pron.* မျက်နှာပွင့်), *n.* a medicine or charm to excite love ;
 အနုမျက်ချစ်။
- ပြောင်ထိုက် (*pron.* မျက်နှာပြောင်ထိုက်), *v.* to be impudent, shame-
 less, to behave with effrontery ; မရှက်မကြောက်မျက်နှာပြောင်
 ထိုက်ပြီးထုတ်သည် (to brazen).
- ဝဲ၊ *n.* a veil, covering for the face, a mask ; ဝဲထဝါ။
- မည်း၊ *v.* to be dark of complexion. [The Burmese occa-
 sionally, when apprehensive that Europeans will decide
 against them in a dispute in which a European and Bur-
 man are concerned, are apt to remark မျက်နှာမည်းနှင့်မျက်
 နှာဖြူစကား]။
- မျှ၊ *v.* to look towards.
- မဲ့၊ *v.* to be without friends.
- မြင်၊ *v.* to bring forth (a child), ဖွား၊ မီးဝင်၊ မွေး၊ ဖွားမွေး၊ as an
 ordinary person, or မီးရှူးမြင်ထောင်မူသည်။ အဘိုးသန့်စင်ထောင်မူသည်၊ as
 members of a royal family.
- ရ၊ *v.* to gain countenance, obtain favour ; အပိုးရယ်မျက်နှာရ
 အောင်သွားပြီးထက်ဆောင် တက်သည်။ မျက်နှာရိမျက်နှာရ သွားပြောသည်။

မျက်နှာရည်, *n.* the character, expression of the countenance; မျက်နှာရည်မျက်နှာထားတတ်သိပ်မွေ့သည်။ ထိုသူကိုမျက်နှာရည်ဝအောင် ငြင်ထူးထိုမှတ်မိသည်။

—ရိပ်, *n.* the cast of countenance.

—ရွေး, *v.* to be particular in choice of friends; တတ်မျက်နှာရွေးသည်သူငယ်ကထေး။ ထတ်မျက်နှာရွေးသည့်ငြင်း။

—ရွှင်, *v.* to be bright and happy in countenance.

—ထုံး, *v.* to be sharp-faced.

—တွဲ, *v.* to turn away the face, whether from dissatisfaction or from desire to leave the business without interfering; သည်အမှုကို မကြည့်ချင်ဘူးမျက်နှာတွဲနေသည်။ ဝဲရူးမင်းကြီးမျက်နှာတွဲတွင်မြို့အုပ်မောင်ဘာထေး ချက်ချင်းရုက္ခခရက်သည်။ ကျွန်တော်သား အထုပ်ကိုမျက်နှာတွဲချပြီး။

—သစ်ထောင်ရေကျ, *v.* to wash the face on rising in the morning, as a king.

—သားပေး, *v.* to countenance (in doing wrong); ဝါးပိရပ်မျက်နှာသားပေးတွင်ဣဇရေပုကန်တက်သည်။

—သိ, *n.* an acquaintance; မျက်နှာသိချင်းမှောက်ထောင်းသထိုလေဝါနှင့်။

—ထုတ်ပဝါ, *n.* a towel for the face.

မျက်ပါးဝတ်, *v.* to beat out gold-leaf (ဣဆိမ်း).

မျည်း, ၁, *v.* to be sleepy or to sleep; not used singly; hence မိုက်မျည်း, မျောက်မျည်း။

မျည်း, ၂, *v.* to be weak, exhausted, cast down, dejected; not used singly.

—ခွေ, —ရုန်း, —မျော့, *v.* same (very rare in colloquial).

မျည်းထို, မျည်းရှည်, *n.* a kind of military coat, short or long; မျည်းထို, မျည်းရှည်ဝတ်ဆင်ရသည်။

မျဉ်း, *n.* a ruler, ruling line, or a ruled line; ဝဋ်မျဉ်းမိန်း, to be entirely gilded, as the edges of a book or palm-leaf writing; ဣမျဉ်းကြိဆပ်, to be two-thirds gilded, the remaining (central) part being coloured with vermilion, as the edges of a palm-leaf writing; မျဉ်းနီ, to be entirely coloured with vermilion, as the edges of a palm-leaf writing; မျဉ်းဖြူ, to be without any colouring matter, as the edges of a book or palm-leaf writing; ဣမျဉ်းမိန်းနှင့်ထွင်းထုခဲ့မျည်း, a rule of action; ဝဉ်းမျည်းဆေ, to be systematic, methodical, well regulated; ခွေမျည်းပွဲထတ်, *n.* a Burmese legal work treating of the law of inheritance, &c.

မျဉ်းကြောင်း (*pron.* မျဉ်းကြောင်း), *n.* a ruled line.

—ကြိုး (*pron.* မျဉ်းကြိုး), *n.* a ruling line ; တံမျဉ်း၊ ထမျဉ်းမြည်။ ထမျဉ်းမြည်တံဝန်းထိ။

—ချ၊ *v.* to rule with a ruler.

—တံ (*pron.* မျဉ်းတံ), *n.* a ruler, တံမျဉ်း။

—ဝှေး၊ *n.* parallel ruler.

—ထိုး၊ *n.* a round ruler.

—သား၊ *see* မျဉ်းချ။

မျှ (မြှ) [*pron.* မျှ or မျှာထိုင် (မြှာထိုင်)], *n.* a stud, short post supporting some post or other timber (a king post, P. W. D.).

များ၊ *v.* to be many ; မနည်း။

—ပြား၊ *v.* to be abundant ; ရန်ကုန်မြို့မှာသာသာထထများပြားသည်။ များပြားသည်အတွက်အယူဝါဒထည်းများပြားသည်။

—လျား၊ *adv.* in a hanging, suspensive manner ; *comp.* တွဲတွဲ။ (This word appears to combine the meaning of တွဲတွဲ and ရှည်လျား, *e.g.*, အင်္ကျီများလျားကြီးဝတ်သည်။ ပုဆိုးများလျားကြီးခါးပုံထိုးသည်။)

မျှ၊ *n.* a liquid measure of various capacities.

—ဆိုး၊ *n.* a vessel used to receive the sugar of the palm when tapped, ခံဆိုး။

မျော, 1, *n.* a pole, slender post ; မျောခင်း။ မျောထိုး။

မျော, 2, *v.* to float down (to drift) ; သစ်ပေါင်ကြီးထရမျောလာသည်။ လူထည်းမပါဘူး။ လူမခိုင့်လို ထွေမျောထွေးသည်။ အညာရေထိုးလို ဒိုက်သရေမျောလာသည်။

မျော, 3 (မြော), to faint (away), သေထင်သေ, သွေးမွန်, less than နှစ် ; ထနာရီခန့်လောက် မျောပြီးသွားသည်။ ရတ်လိုက်တာ မြောထိုး။ မသေရုံမျောမျောကတေးကျန်ထော့သည်။

မျော, 4, *v.* to be long, stretched out long ; ရှည်။ ကာလမျောသည်။ ကာလမျောထို မှု့လျော့ကုန်ပြီ။ ထွင်းပုံတောင်းမျောသည်။ မြေရှည်မျောကြီး တတ်ကြီးသင့်မြေ။ တတ်ခင်းစကားရှည်မျောသည်။ တတ်ကိုမှတ်ရမှန်းမသိ။

မျောက်, 1, *n.* a monkey, many varieties, as —ဝတ်, —ထဟေး, —ထေ့ ; *see* the parts, မျောက်သစ်ထိုင်းတွတ်သကဲ့သို့ထိုးစားစရာမရှိပါ။ ပေါ့ပေါ့ချိုချိုမျောက်ရုပ်ထိုးဆေးအတွက်လေးသည်။

—ဆင်ရှစ် (ဝတ်), *n.* the *Siphonodon celastrinus*, * * bearing a fruit the size of a small citron.

—ထူး၊ *n.* the monkey-tiger.

—ကြိမ်, *n.* an inferior species of rattan, the *Flagellaria Indica*

မျောက်ခါးပတ်, *n.* a species of *bauhinia*.

— ခုန်ညှင်း (*pron.* မျောက်ခုန်ညှင်း), *n.* a kind of creeper (the *Deris sinuata*).

— ချော။ မျောက်ပိ, *n.* the *Lythrum fruticosum* [the *Homalium tomentosum*, *M.*]

— ပြို (ညှိ), *n.* [the Tavoy and Arakanese name for the white-eyelid monkey, မျောက်မျက်ကွင်းဖြူ, *M.*]

— ရိုး (ဆီး), *n.* the *Zizyphus rugosa*.

— တံငါ, *n.* the fisher-monkey.

— တိုင်ခုံ, *n.* a steersman's seat (rare and impolite, ပဲ့ဝင်).

— နီ, *n.* the red-tipped pig-tailed monkey, the *Inuus leoninus*.

— ဂုဏ်း, *n.* the long-haired pig-tailed monkey.

— ပဲ့, *n.* a species of wild sword-bean, the *Canavalia obtusifolia*.

— ဓင်းအုတ်တီး, *v.* to play a low, soft kind of dirge at Burmese funerals.

— မောင်းခ, *n.* the slow loris or sloth of Bengal.

— မျက်ကွင်းဖြူ (*pron.* မျောက်မျက်ကွင်းဖြူ), *n.* the white-eyelid monkey.

— မျည်း, *v.* to be half asleep and half awake, as a monkey ; ခင်ကျားမျောက်မျည်းသလိုဘဲအိပ်သည်။

— မြွေးမြတ်, *n.* a kind of grass.

— ထက်, *n.* a hasp or long hinge, one kind of ပတ္တ, an iron or wooden clamp ; မျောက်ထက်တပ်သည်။ မျောက်ထက်ချိတ်သည်။

— ထက်ဝါး (ပင်), *n.* a creeper.

— ထင် (ထုတ်), *n.* a kind of tree, the mock-monkey, the la-coocha bread-fruit. The bark of this tree is eaten in times of scarcity as a substitute for betel-nut, which in taste it somewhat resembles, in some parts of Upper Burma. (The bark of the ထင် tree is also eaten in the same way.)

— ထင်ကြီး, *n.* the hairy bread-fruit, *M.*

— ထင်ထင်, *n.* a small species of bread-fruit, resembling in appearance a fig, *M.*

— ထွေးကား, *n.* a kind of creeper (the *Bauhinia scandens*).

— ထွေး, *n.* ; see မျောက်ချော။

မျောက်ထွဲကြောင် (*n.* the light-coloured variety of the white-handed gibbon or long-armed ape, the Hoolock monkey).

— ထန်ထွက်, *n.* the *Parkia insignis*.

— ထချိတ်, *n.* a chief monkey, a theatrical appellative frequently met with in the ရာမဇာတ် (pron. ထ, jyeit), ဗာဏိ

မျောက်, ၁, *n.* the potato or yam plant or creeper (အာလူး).

— ပွ or သဘောမျောက်ပွ, *n.* a potato.

— ဥကြီး (pron. မျောက်ဥကြီး), — ခေါင်း, *n.* a yam.

— ထူး, *n.* a kind of yam, *Dioscorea crispata*.

— နီ, *n.* a yam with a dark purple root, one of the best, *Dioscorea atropurpurea*.

— ဖွတ်, *n.* another kind of yam.

— ဖြူ, *n.* a large white yam, *Dioscorea versicolor*.

— ရှင်, *n.* another kind of yam, *Dioscorea globosa*.

မျောက်ဆိတ် (ပင်), *n.* a kind of tree, [the elm; comp. မြောက်ဆိတ်].

In Upper Burma a decoction made from the leaves of this tree is boiled with salt and drunk. It is said to have cathartic properties, and to be efficacious in cases of dyspepsia and kindred maladies. The bark ground up with salt is said to make an excellent plaster for boils.

မျောက်နွဲ့ (ပင်), *n.* a kind of tree.

မျောက်မထား, *v.* to commit adultery (as a woman); ထင်စောင်ထား။ သရောင်ထား။ ထင်စောင်မျောက်မထား။ Der. မျောက်မျှည်ထား။

မျောက်သားထော်, *n.* a correlate in marriage, whether husband or wife; ဆင်ထောင်ဖက်၊ ခင်ပွန်း၊ ငါ၏မျောက်သားမင်းထားကြီးသည်၊ နှင့်အထူးနန်းစံထော်မှုသည်မှ ယခုတိုင်မည်သည့်ကာလမျှ ဥစ္စာပစ္စည်းကိုယ်စားသည်းထူးထည့်မရှိ။ ထိုသားထောင်သည်။ ထိုမိတ်ထေးစီးတို့၏နတ်သားအဖြစ်ကိုယ်စားပြု၍ မျောက်သားထော်မိဖုရားအား အဘယ်မဒိသင်္ကန်းပါစေ။ အံ့သွယ်သရဲသောထံ၌ ကျက်စားသော ဤမိတ်ထိုအား။ သွန်သင်ဆုပြီး၍။ ယဉ်ကျေးသောမြင်းကဲ့သို့။ ခုတားထင်းပိုးခွင်တို့ရုန်း၍ ဟုပြောလျက်။ သွားကြံလေ၏။

မျှ, *v.* to swallow, to restrain one's feelings; သူမမာအလွန်နာနေသည်။ ဆေးကျိမှ ကောင်းကောင်းမမျှနိုင်ဘူး၊ the invalid is very sick, he cannot even swallow medicine; (2) မပြောပါနှင့်ဆိုလိုမျိုးထားရသည်။ ပြောချင်သဖြင့်, it was only because he said do not mention the matter that I restrained my feelings. I am very anxious to do so; (3) ခင်ဘူး၊ ထင်ချိတ်ထိုင်နိုင်ပေမည် သူတပါးမကောင်းပြောလျှင် မပြောဘူး၊ you, sir, can indeed restrain your feelings; even when another speaks evil of you, you make no reply.

— ထိပ်, *v.* same; and def.

မျက် (မြက်), *v.* to be singed, scorched. Der. မျက်တောင်များကို ထောင်းချက်သွားသို့အရွက်ပြောက်ရန်သည်။

မျိုး (from ဆမျိုး, a race, kind), *n.* seed, seed-grain (မျိုးစပါး) [the generative fluid of the male of animals and some birds, semen, sperm].

—တပ်, *v.* to be in foal, *e.g.*, သည်မြင်းမမျိုးကပ်ခဲ့ပြီးစည်၊ လေးပွင့်ထို။

—စပါး, *n.* seed-paddy.

—စေ့, *n.* same.

—ပဲ, *n.* seed-pulse.

—ရှိ, *v.* to be with young, as some animals and birds (more elegant than မီးရှိ).

မြ, ၁, *n.* an emerald; ကျောက်မင်း၊ ကျောက်မင်းမြ။

—မင်း, *n.* a kind of tree; မြမင်းပုဆိုး၊ မြမင်းပက်။

မြ, ၂, *v.* to be cool, ချမ်း; scarcely used but in composition with ငါးထိုက်သည်မှာမြနေရော။

မြ, ၃, *v.* to be very sharp, keen, ဆွန်ထက်; not used assertively; ဆည်ထားထက်ထိုက်ထားမြနေရော။ အတွန်ထက်မြထွတ်ထောထား။

မြက်, ၁, *n.* grass.

—ခင်း, *n.* green sward, the grassy surface of land, a meadow. [ခရာမိမိပါထိုထို။ မြိမိမိမိ။ ကပ်ကြက်သရေမြက်ခင်းထိုထိုခင်းတွဲတွဲမှာသင်းခွဲထိုနေကြထယ်။] မျက်ခင်းမျက်မြိ။

—ခုတ်ထား, *n.* a da for cutting down weeds, &c. (used by cultivators).

—ထုံး, *n.* a bundle or tuft of grass.

—မိုး, *n.* a kind of grass.

—ပင်, *n.* any plant of the grass genus.

—ပေါင်း, *n.* a collection of weeds.

—ပုတ်, *n.* a clump of grass.

—ရန်ညင်း, *n.* a kind of grass.

—ယင်း, *n.* a kind of grass; *comp.* မြားမြက် [မျှောက်မြီးမြက်].

—မြေရင်း, *n.* a kind of grass.

—ရွက်, *n.* a blade of grass.

—ကျောမြေ, *n.* the black-striped tropidonotus (harmless).

—ထောက်, *n.* a kind of grass.

မြတ်, ၁, *v.* to stick (in the throat); အရိုးမြတ်သည်၊ အရိုးမြတ်ထွက်ကုန်ထိုထိုခင်းကုန်ထိုထိုသည်။

မြတ်, ၂, *v.* to cut sharp, as a knife; တယ်ထက်သည့်သင်ထုန်းထားမြတ်နေရောသည်၊ to be pungent, as flavour; တွင်းထားရောမြတ်

ထည်, to be rather high priced ; အဘိုးမြက်သည်အဘိုးထမိတ်
မြက်သည်ကွတ်ထော့ပါဦး။

မြက် ခဲး, *adv.* with a sharp, sudden twinge ; ခဲးခဲးထားရှုလိုက်သည့်
မှာမြက်ခဲးရှိသည်။ အမိုးနင်းမိရှိ ခြေထောက်မြက်ခဲးရှိသွားသည်။ ထက်ဆိပ်
အင်ထိုးမိရှိမြက်ခဲးရှိသည်။

—ဝက်, *v.* to feel a lively, pungent pain, particularly a pun-
gent local pain from some permeating or irritating appli-
cation ; used adverbially only, *e.g.*, ထေးနီထိုးထည်အခါမြက်မြက်
ဝက်ဝက်နာသည်။

—သက်, *v.* used adverbially only.

မြင်, *v.* to see [sometimes မြင် is used figuratively to mean to
foresee, to possess foresight, *e.g.*, ထယ်မြင်သည့်လူ, a very far-
seeing man, a contraction, doubtless, of မျှော်မြင်။

—ပျင်း (*pron.* မြင်ပျင်း), *v.* to hate to see, to dislike, to hate ;
မုန်း—သည်သူကိုကျွန်တော် ထယ်မြင်ပျင်းသည်။ ထနာချီထောက်မျှ အတူတူမ
နေချင်ပါ။

—မက်, *v.* to dream, *see* မက် ; အရှင်မင်းကြီး * * * အကျွန်ုပ်ငွယ်ထိတ်
ထန်ကွတ် ယုတ်မာသောဆိပ်မက်ကိုမြင်မက်သေခွကြောင့် အကြောင်းကြားတာ
ပါသည်။

—ထာ, *v.* to see with ease ; မှန်ပြောင်းနှင့်ကြည့်ထွင်စင်းကျိုက်ထောင်ပေါ်
တွင်စေတီထော်ပျားလိုထင်ရှားစွာမြင်သာပါရဲ့။

—ထင်းသား, *n.* a bastard child.

မြင်ဝါး, *n.* a species of bamboo much used in building bamboo
houses ; said to be more plentiful in Upper, than in Lower,
Burma.

မြင့်, *v.* to be high ; *comp.* စွင့်, ဓား, to be exalted, excellent ; မြတ်,
to be distant in time ; ကြာကြာမြင့်ကြာထမြင့်စွာထာရှည်သဖြင့်ထည်
ရပ်သည်။

—စွင့်, *see* စွင့်။

—မြတ်, *v.* [to be surpassingly eminent] ; *see* the parts ; ဆိပ်
ရွှေခင်းအဖြစ်ကမြင့်မြတ်သောရှင်ဘုရင်အဖြစ်မျိုးရာက်သည်။

မြင်း, 1, *n.* a horse ; ထင်ထေ, မြင်းထေ။ The following are the
different colours of horses :—မြင်းအုံးခွန်။ မြင်းအုံးခွန်ကျား။ မြင်း
ထေပြုံးမြင်းမိုင်းမွေးမြင်းနီမြင်းနီကျား။ မြင်းနက်မြင်းနက်ကျား။ မြင်းပေါင်း
ဝတ်မြောက်။ မြင်းပေါင်းဝတ်မြောက်ကျား။ မြင်းပေါင်းဝတ်မင်း။ မြင်းပေါင်း
ဝတ်မင်းကျား။ မန်ကျည်းစေ့စောင်းမြင်းရွှေမြင်းဝါ။ မြင်းသရွှေ။ မြင်းသထက်။
မြင်းသထုံရွှေကြည်။ The following are the Burmese names for
some of the diseases incident to horses ;—ကြိပ်နား။ ချောင်း
ဆိုး။ ဆီးအောင်း။ ကောင်းဂေါ။ အကြောရှောက် စေစင်းဂေါ။ မျက်အောက်နား။
ထေးထက်နား။ ဝမ်းချုပ်။ ဝမ်းပူ။ ထွတ်နား။

—ကျန်ထွတ် (or ထည်), *n.* a horse-dealer.

မြင်းကံ့ကျွေး, *n.* one who has charge of furnishing food for a horse.

—ကြောင်းမျိုး, *n.* a zebra, ကြားမြင်း။

—ခင်း, —ခင်းသထင်, *n.* an annual festival formerly held by the king for equestrian exercise.

—ခံ, *n.* a horse-breaker.

—ခိုး (*pron.* မြင်းဝိုး), *n.* a horse-stealer.

—စင် (*pron.* မြင်းစင်), *n.* a gelding.

—စာ (*pron.* မြင်းစာ), *n.* food for horses.

—စာကျင်းမြင်းစာထောင်း, *n.* a horse trough.

—စီး (*pron.* မြင်းစီး), *n.* the rider of a horse (a jockey) ; မြင်းစီးကောင်း, a good horseman.

—စီးသူရဲ, *n.* a trooper.

—ခု, *n.* mounted militia.

—ဆွဲအမြောက်တပ်, *n.* horse artillery.

—တောင်း, *n.* a stable.

—တပ် (*pron.* မြင်းတပ်), *n.* cavalry.

—ထား, *n.* a fence of cross bars, a rail-fence ; ခက်မလျှံမြင်းထား, မြင်းဘေးခတ်မြင်းထားထိုး။

—ထေင်္ဂီ, *n.* one who held the king's horse when he went out to ride.

—ထိန်း (*pron.* မြင်းမိန်း), *n.* a horse-keeper, groom.

—ထီး (*pron.* မြင်းမီး), *n.* a male horse.

—နှင်ဘဲ (*pron.* မြင်းနှင်ဘဲ), *n.* a horse-whip, မြင်းကြိမ်။

—ပါးချပ်, *n.* a headstall ; ပါးချပ်ထိုး, *v.* to make a headstall.

—ပျံ, *n.* hippogriff.

—ပြိုင်, *v.* to race with horses.

—ပြီ, *n.* a gelding.

—ပြေး, *n.* a race-horse.

—ပွဲ, —မြိုင်ပွဲ, *n.* a horse race, a race-meeting. The Rangoon race-meeting is usually designated the တာဝတိပွဲ။

—ပေတင်, *n.* a Burmese bier.

—မ, *n.* a mare.

—မွှင်, *n.* horse hair.

—မူး, *v.* to be (horse) racing mad,

—ရွှေ, *n.* a light bay horse with a white mane ; *comp.* ဝတ်ဝန်း။

—ထား, *n.* a stallion, *see* ထားထား။

မြင်းဆက်, *n.* a dealer in horses (မြင်းကုန်ထွင်သင်္ကြံ).

—သင်္ကြံ, *n.* a courier, express (on horseback).

—ဆေးနတ်, *n.* a horse-pistol.

—သုတန်းလှေကုန်း, *n.* a racing term meaning that though a horse be ahead of another in a race, if it crosses the course, the race is considered lost; မြင်းသာသင်လည်းကောင်းလှေကုန်းလည်းကောင်း။

—ထိုး, *see* မြင်းလား။

—သွား, *n.* a race-horse (any fleet horse).

—ထွားအင်း, —အင်းကွက်, *n.* a kind of table for entering figures; မြင်းသွား၊ ခုထားသွား။

မြင်း, *z*, *n.* a wen [a circumscribed, indolent tumour, without inflammation or change of colour of the skin]; ဆီးမြင်း, *n.* a fatty tumour, လေမြင်း၊ မွေးမြင်း။

—ဖု, *n.* same.

မြင်းက (ပင်), *n.* a kind of shrub (the *Cynometra ramiflora*).

မြင်းချေးထည်က, *n.* a species of memecylon.

မြင်းခေါင်း, *n.* the shin, ခြံကြည်း။

—ခွေရေ, *n.* a kind of creeper, မြင်းခေါင်းခွေရေခွေလ်; children wear the berries of this creeper in play as imitation necklaces.

မြင်းခွေ, *n.* a kind of creeper.

မြင်းနား, *n.* a kind of tree, ရှားစောင်းမြင်းနား; grows to the height of about 12 or 14 cubits.

မြင်းမိရ် (*pron.* မြင်းမိရ်), *n.* the Myinmo Mount, the centre of a sekya system (ဝဏ္ဏ), also called မဟာမြင်းမိရ် (Pali မေရု, Méru).

In the centre of the earth is the mountain called Maha Méru, which from its base to its summit is 168,000 yojanas in height [လေးကွန်းထိုးမြောက်မြင်းမိရ်ထောက်သည်]; on its top is the déwa-lóka called Tawutisa, ထာဝတိထာ, of which Sekra is the regent or chief. * * Its base rests upon a rock with three peaks called the Trikuta parwata.—M.B., pages 3, 11; [commonly called by the Burmese မြင်းဆောင် ၃ ထိုး]; the bridge of a musical instrument; [the rope connecting the upper extremities of the two upright bamboo poles which serve to stretch the sail of a Burman boat, မြင်းမိရ်မြင်းထားသည်].

—မိတ်, *n.* the gable end of a house; ထိုးထောင်။

မြင်းမိရ် (usually *pron.* မြင်းမိရ်), *n.* the piles.

မြင်းထိထာ, *n.* red sulphuret of arsenic, realgar, သေးကံ၊ မြင်း

မြင်းဆွတ်, *n.* a kind of grass.

မြင်းဟိထာ, *n.* a kind of stone (said to be carried by horse-stealers).

မြစ်, *n.* river.

—ကောဝ်, *n.* rice grown on alluvial islands in Upper Burma.

—ကြာသွန်, *n.* a kind of sledge.

—ကြော, —ကြောင်း, *n.* the channel, deepest part of a river.

—ချင်း, *n.* one designation for the Pwo-Karin.

—ငဝ်, *n.* the Myitgne river, having its source probably in South-Eastern China, and debouching above Ava into the Irrawaddy; classic name ဒုတ္တဝတိမြစ်။

—စဉ်, *n.* the course of a river; မြစ်ရိုးမြစ်စဉ်၊ မြစ်စဉ်ဝန်, formerly a governor of the riparian towns and villages (on the Irrawaddy) in Upper Burma (အထက်ချင်းတွင်း မြစ်စဉ်ဝန်ရာအရေးရိပ်)။

—ဆုံ, *n.* a confluence of rivers.

—မြစ်, *n.* a term applied to the river Irrawaddy.

—မြီး, —(မြိ), *n.* a common weed, the *Melastoma malabathricum*.

—ဖူး, *n.* the head or source of a river, မြစ်ဖူးချောင်းဖူး။

—ဝ, *n.* a main river. [*N.B.*—There are five main rivers (မြစ်ကြီးငါးထွယ်) which run southward in the great south island, ဝေဗ္ဗူဒိပ်, namely, ဝဂီ (Ganga), အစိရဝတီ (Achirawati), ထမုနာ (Yamuna), သရဘူ (Sarabhu), မဟိ (Mahi). "The river that runs to the south * * * flows ၆၀ yojanas further through a cave * * * and is lastly divided into five streams, like five fingers, that are the great rivers (Ganga, Yamuna, Achirawati, Sarabhu, and Mahi) which, after watering Jambudwipa, fall into the sea."—*M.B.*; မြစ်ဝင်ငါးရာ, five hundred lesser rivers.

—ရိုး, *see* မြစ်စဉ်, မြစ်ရိုးထရှောက်။

—ထွယ်, *n.* the middle of a river.

—ထွယ်ကြော (*pron.* မြစ်ထွယ်ကြော), *n.* the channel of a river, မြစ်ထွယ်ကြောရှောက်မျှောသည်။

—ထွယ်ခေါင်, *n.* the channel of a river, irrespective of the depth.

—ဝ, *n.* the mouth of a river.

မြိတ်, ၁, *n.* a great grandchild.

မြစ်, ၃, *v.* to impede, prohibit, obstruct, prevent; ဘီးတား၊ ဘီးတားထောင့်တိုင်၊ မြစ်တား။

မြတ်ထား, *v.* same ; မသွားပါနှင့်မြတ်ထားထောင်းနားမထောင်ထဲသွားသင့်။
မကောင်းမြတ်ထား။ ကောင်းရာထိုက်တွန်း။ ကျော့ကပ်မိအေး။

မြတ်ရင်း (ပင်), *n.* a kind of tree.

မြတ်ချင်းပြီး (*pron.* မြတ်ချင်းစီး), *adv.* immediately ; *usually* followed by the verb ဖျောက်။ [It is only when speaking of a person recovering from sickness or indisposition, &c., that this word is used. It is doubtless derived from ဆမြတ်ချင်း, *n.* a single root, and ပြီး, to be finished, completed, and to have arrived at its present meaning from instances having arisen of sick persons having been cured by medicine prepared from a *single* root, instead of from several.] *Anglicè*, "a single dose" ; မြေကိုလ်ထွင်မြတ်ချင်းပြီးပျောက်သည့်အသီးမြတ်။

မြတ်ထွေး, *n.* a kind of bird [the gull, ပင်သတ်ကြက်တူရွေး]။

မြတ်, ၁, *v.* to sound, produce sound ; အသံဖြူတတ်မြတ်သည့်အမြောက်။
တတ်မြတ်သည့် (မီးသတိ) ဥဩဝ။ တတ်မြတ်သည့် မောင်း။ မောင်သာပြော
အသံတတ်မြတ်သည့် အသံထဲ။ နှုတ်ပတ်သံပေါ်တွန်းထားသည်။

— ကြီး, *v.* same ; applied to a loud, startling sound.

— တွန်, *v.* same ; applied to birds ; *see* the parts ; ကြီးကြာက
ရမိတ်ငှက်မင်းတို့သည်။ မြတ်တွန်ကျူးရင့်သောအသံအတွန်သာထားသည်။

မြတ်, ၂, *v.* to find fault with, scold, grumble ; ထောက်တီး။ ကျွန်တော်
အရီးမြတ်တတ်တွန်းထို အိမ်ဌာနအခါမနေပဲ။ my aunt is so much
given to grumbling that I dare not stay in the house in the
day time.

— တင်း, *v.* to lament, bewail, express grief ; ဆုတ်အိမ်မိဖုရားသည်
ထိုးဖိဝါတူသောအမည်ဖြင့်ခေါ်မြတ်တင်းလျက်အခါခါမိကျွေးလေသည်။

— တွန်, *v.* same as မြတ်။ မြတ်တွန်ထောက်တီး။ အောက်လူငယ်များကို ဝေ
ဝေမြတ်တွန်ထောက်တီးသောဥဩဝင်တစ်ပြည့်အောင်နေပုံမည်လှပေ။

မြတ်, ၁, *n.* an ass, မြီး ; *see* ၁။

မြတ်, ၂, *v.* to taste of, try by tasting ; မြတ်စမ်း။ သည်မှန်ကောင်း
ကောင်းမြတ် (ကြည့်) စမ်းပါ။ taste this cake and see whether it
is nice or not.

မြတ်, *v.* to be excellent, to exceed, be an overplus, surplussage,
gain, profit, ရှမ်း, *hence* အမြတ်။ ရှင်ဂေါတမဘုရားဟူ၍မအောင်မူကြ
သော်လည်းအတွန်မြတ်သောသူဟူ၍။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးအဟူ၍ကြပါသည်။

— တွန်, *v.* same as last meaning ; ခပ်အားရစမ်းထိုဝယ်မျှတော်ထော်
မြတ်တွန်းပါရဲ့ထား။

— တွန်, *v.* same, ၁st def.

မြတ်နိုး, *v.* to love, like (honorific) ; မိထက်မြတ်နိုး၊ ရထာနာထိုးပါးမြတ်နိုး၊
မြတ်စွာဘုရားအား မိထေမြတ်နိုး ရှိသိပူဇော်ပေးပျော်ကန်ထော့ပါ၏။ မြတ်နိုး
ရာသဒ္ဒါ။

—ထနာ, *adv.* affectionately ; prefixed to ဂြ။ မိထက်မြတ်နိုးထနာဂြ
သည်။ [*Note.*—In colloquial မြတ်နိုး and မြတ်နိုးထနာဂြ are both
used to signify love and esteem from a worldly point of
view ; but they are, *properly* speaking, religious terms,
it is believed, though, when used as regards parents and
teachers and royalty, they are not out of place.

မြတ်လေး (၀၆), ၁, *n.* a kind of creeper, မုလေး (Spanish jasmine).

—နီ, *n.* the red jasmine, မြတ်လေးဂြ။

မြတ်လေး, ၂, *v.* to respect, မိသလေးမြတ် ; seldom used singly.
Generally preceded by ရှိသ။ ရှိသမြတ်လေးထိုက်သောသူကိုမူလေး
မြတ်လေးရခြင်းသည်။ မဂ်သာထဂါးဖြစ်သည်။

မြန်, *v.* to be quick, swift ; ထော့, ထွင်, သော့။

—ဆန် (*pron.* မြန်စန်), *v.* same, to be sprightly, active ; ထတ်မြန်
ဆန်သည်လူ။

—ထက် (*pron.* မြန်ခက်), *v.* same ; မြန်မြန်ထက်ထက်ထုပ်ပါ။ မြန်မြန်ထက်
ထက်မြန်ခဲ့ပါ။

မြန်း, ၁, *v.* to ask, inquire ; မေး used in combination with မေး။

မြန်း, ၂, *v.* to have possession of, enjoy ; စံ used only in com-
bination ; hence စံမြန်း၊ မြန်မြန်း၊ ဆင်းမြန်း။

မြွေ or မြန်မာ (*pron.* မမာ), *n.* a Burmese, မြွေလူမျိုး (often *pron.*
မြန်မာလူမျိုး)။

—ကရင်, *n.* a Sgau-Karin.

မြရာ, *n.* a kind of tree (*Grewia floribunda*).

မြသု, *n.* a swivel.

မြတ်ဆာ (from ဆမြတ်ဆဆာ), *n.* thrum, the threads by which the
warp of a new piece to be woven is connected in the loom
(sometimes *pron.* မိတ်ဆာ).

မြိန် (*pron.* မိန် in colloquial), *v.* to relish, be pleased with, enjoy.

—မျှ, *v.* ; see the parts (မျှမြိန် far more common).

—စက်, *v.* same as မြိန် ; used adverbially only.

—ဆိန်, —မြတ် ; see the parts.

—ရှက်, *v.* same as မြိန် ; ရှိအခါ၏ခဏ်းသာလျှင်သည်၏အဖြစ်ကိုဆင်ခြင်
ထော်မှုထွက်နတ်ထွေး၊ အုတ်ကုသိုလ်၊ မြန်မြန်ရှက်ရှက် ဖုန်းပေးသော်မူပြီးမှ။ ခွာ
မိုင်မှအရကုထိုးဆောင်တော်မူပြီးလျှင်။ နှုတ်ခင်းထောင်။ သမိတ်ထောင်။ ဆက်ထောင်
တို့ကိုဆေးထော်မှု၏။ (၂) စေတနာရှိလျှင် ကောင်းမွန်စွာချက်ကျွေးပါသည်မြိန်
မြိန်ရှက်ရှက်စားထော်ခေါ်ပါ၊ I have cooked and made a nice
dinner for you because I esteem you, please eat with relish

မြန်မာန်, see မြန်မာန်.

မြ, ၁, *n.* a debt, ကြေး။

—ချ, *v.* to lend or let money, ကြေးချ; obsolescent; (ငွေထိုးချ are used in modern parlance).

—ချေ, *v.* to borrow money (obsolescent), ငွေချေ။

—စား, *n.* a debtor, ငွေထိုးသူ။

—ဆပ်, *v.* to pay a debt; [ကြေးဆပ် is preferable].

—ဆက်, *v.* to increase by interest; ငွေထိုးဆက်။

—တိုင်, *n.* a security for debt (obsolescent); ကြေးတိုင်၊ ငွေတိုင်၊ ငွေရှင်။

—ထိုးပွား, *n.* the interest of a debt (obsolescent); ငွေထိုးထက်ငွေထိုးပွား။

—ယူ, *v.* to borrow money without repaying it; ထပ်ထပ်ပါးဖြါယူဆွေးထည်။—ထပ်ထပ်ပါးဖြါယူသွားဖြါ။

—ရင်း, *n.* the principal of a debt; ငွေရင်းတိုးရင်းနှင့်ဆက်ဆံကြပ်ကပ်ရကြည့်ပြေမြန်းဆောင်ဆပ်ပေးပါမည်။

—ရှင်, ၁, *n.* a creditor.

မြီး, ၁ (from အမြီး), *n.* a tail.

—ငေါက်, *n.* a bird of the wagtail family, the *Budytes viridis*.

—ထံ (pron. မီးထံ), *n.* the hair of the tail.

—ညောင်, *n.* the lower extremity of the backbone.

—ညောင်းရိုး, *n.* same, 1st def.

—ညောက် (from အညောက်), *n.* same.

—ထံ, *n.* the stem of the tail (နားဖြီးထံ), the stick attached to a rocket; မီးကျည်ဖြီးထံ, the bamboo attached to a နား for the same purpose; နားမီးဖြီးထံ။

—ထူး (pron. မီးထူး), *n.* the root of a tail, the rump.

—ဖျင်း (—ဖျင်း), ဖျင်း ကြီး (ဖျင်း ကြီး), *n.* certain appendages of a crupper.

—ထိုင်း, *n.* a crupper, မြီးထိုင်းကြီး။ [မြီးထုတ် applied to elephants].

မြင်, *v.* to be submerged, overwhelmed, swallowed; more than နှစ်, to be buried, covered up in the ground, to disappear, be lost [to be abstruse, profound, as a writing, book, a phrase, &c.; ဆန့်ပြာထံမြင်သည်]; ကျန်ထပ်စွဲတွင်ထွေထွေသေးမြင်သည်။ မြန်မာနှင့်တရုတ်နှစ်ထပ်ထပ်ကြရာ တရုတ်ထပ်မြင်သွားသည်။ မြားမြင်ကြီးထပ်မြင်ထပ်မြင်အရပ်ရပ်။

၆, 1, *n.* a basket to keep fish in (ငါးဇွန်), a basket for a hen to brood in ; ကြက်ဥသည့်ဇွန်, a brood of chickens ; ကြက်စေ့စပ်ထိုက် ဇွန်ခါသည်, as ကြက်တဇွန်, one brood.

၆, 2, *v.* to be barren, not bearing young ; applied to females (and animals to go farrow as a cow), သည်မိန်းမဇွန်သည် ; *comp.* ဒို, to be impotent, incapable of generating ; applied to males ; (ဇွန် means to cease bearing children after the birth of one child, အဇွန်မ).

၆, 3, *v.* to conceal one's self, hide, keep still, to suppress one's feeling of displeasure ; သည်သူငယ်မဝေးသို့လည်းမချခေါ်သို့ လည်းမထူးဘာဖြစ်နေပါလိမ့်မည်, to appear to be cured as a sore, but ready to break out again ; အနာဇွန်သည် [အနာဇွန်ပြီး ထပြန်သည်].

—စေ့စေ့, *adv.* mumblingly in speech ; စကားကို ဇွန်စေ့စေ့မပြောပါနှင့် ဖွင့်ဖွင့်လင်းလင်းပြောပါ။

—ထုံထုံ, *adv.* same ; ဇွန်ထုံထုံထုပ်ပါနှင့်ထင်ထင်ရှားရှားပြောပါ။

၆, 4, *n.* the raised padded (front) part of a Burmese saddle.

၆, *v.* to chew with the gums, work about in the mouth as a person without teeth (သွားမရှိသို့ဖြစ်ရသည်), to mumble ; *comp.* ဝါး, to chew ; hence အဇွန် (ဇွန်ချ, *v.* to swallow down food as a person without teeth or when suffering from toothache or neuralgia, ဇွန်ဝါး).

၆, 1, *n.* minute particles of floating dust ; smaller than အမှုန့်, particles of vapour making the atmosphere hazy ; မြူထွာ။

—ဒိုး, *n.* same, last def.

—စင်, *v.* to be free from haze, clear as the sky ; မြူစင်သည့်အခါ ချွန်းတောင်မြတ်ထိန်းတန်ဘုရားကို ထီးတျိုင်းမြတ်ထိန်းတန် တောင်ပေါ်ကမြင်နိုင်သည်။

—ဆို, *v.* to be thick with haze, hazy with vapour (as in the hot weather) ; ရွှေကမြူဆိုနေသို့သာမှမြင်နိုင်ဘူး။

—ဆိုင်း, *v.* to float in the air, as such minute particles ; ရွှေကမြူဆိုင်းသို့ရှိခိုင်းခိုင်းမြူရှိသည်။

—ထ, *v.* to rise as such minute particles.

—မှုန့် (—မုန့်), *n.* same as မြူ, 1st def. ; မြူမှုန့်ခိုင်းဒီရီးယိုထောမြူထို ထောင်ဆိုသည်။ ထွင်းထိုထေလျဦ။

—မှိုင်း, *v.* to be hazy ; မြူထ (ဒေ) မှိုင်းထိုဘောမှန်းထောင်မှန်းမထိ။

မြူ (ပင်), 2, *n.* a kind of plant eaten with parched and pounded sesamum seed.

မြှိာ (pron. မြါ), —အိုး, *n.* a pot with a long neck and open mouth, used for placing flowers in [ဪဝ်ဇေအိုး, the name which generally obtains].

မြီး, *v.* to feel pleasurable sensations, to give indication of approaching wind or rain ; လေမြီး။ မိုးမြီး (ပစ္စုနုနတ်များမြီးထူးပျော်ပါးခြင်းကြောင့်။ မိုးစီးခွာခြင်းထည်းထပါး), to caper with excitement, as a horse when brought out of the stable after long confinement, or as in galloping (by itself) over a large open space of ground, or before a shower of rain or when a strong fresh breeze springs up ; မြင်းကောင်းထကထွတ်စရှိရှိမြီးထည်, or မြီးစားခတ်ထည်, or မြီးထူးထည်။

—ဝား, ဝားခတ်, —ထူး, —ရွှင်, *v.* same, 1st def. ; ထိုထောအုံနှိုးခင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကြား၌ ဥဒေါင်းတို့၏ရင့်ညောင်းလွှေး။ မြီးထူးသောကျွေးငှက်သံမြင့်နိုင်ငံထိုးသင်းအရှင်ပျော်မြေစရာပေါ်ထိမ့်။

မြေ, *n.* earth, ground (soil), (အပင်ကောင်းလျှင်အမြစ်မြေက) ; မြေဝယ်မကျချစ်ထည်, to love passionately. [မြေနင်းခွာမိုက်, *n.* a term employed when enumerating the number of head of cattle in a herd, *e.g.*, မြေနင်းခွာမိုက်နှားထီးမကောင်မြေမည်မျှရှိသထဲ].

—ဥ, *n.* a kind of edible tuberous root (said to be more common in Upper, than in Lower, Burma).

—ဩဇာ, *n.* richness of soil, support, food of the earth, what moulders and turns to dust; ထည်အရပ်၌မြေဩဇာကောင်း၍။ သစ်ထီးသစ်ရွက်စားကောင်းထည်။ မြေဩဇာကောင်းသည့်တော, a forest stacking on rich soil ; မြေဩဇာကျွေး, to manure land (polite), နေ့ခဏချေးရ (vulgar).

—ကတုတ် (—ကတုတ်), *n.* a rampart or mound of earth thrown up for defence ; မြေကတုတ်ထည်။ မြေကတုတ်တူးထည်။ မြေကတုတ်စပ်ထည်။ (မြေကတုတ်ထည် is also used *figuratively*, see ကတုတ်).

—ကောင်း, *v.* to be fertile.

—ကိုင်, *v.* to be under the influence of a nat of the earth, see *under* ထူးစိုး။ မြင်းပေါ်က ထူးထို မြေထောက် မြေကိုင်နေပြီ။ မြေစာကျွေးမှ ပျောက်မည်။ (မြေစာထောင်း၇ထည်။ ပန်းမြို့။ ပန်းနီ။ ပန်းဝါ။ ဆန်ပန်းပေါက်ပေါက်ထူးနာဆံပင်အနည်းငယ်။ မြေသည်းထက်သည်း။ ထိုသူဝတ်သည့်အဝတ်ရုတ်အနည်းငယ်ထည်ပြီးကာလထိုကျသောနေရာ၌ပင်စိမ်းခင်း၍ကန် ထေ့ခုရသည်).

—ထုဦး, *n.* a mixture of earth, dung, and other substances, used as a plaster.

—ကျံနင်း, *v.* to use a mixture of earth, dung, and other substances to plaster threshing-floors, paddy bins, စပါးကျီး, &c.

—ကြမ်း, *v.* to be rough, barren, to be enchanted, dangerous to be occupied (or traversed) ; ထိတ်ထွင်းတောကြီး။ မြေကြမ်းထည်တုမြေကြာထည်။

- မြေကြိ (—ကျံ), *v.* to smear with a composition of clay (dung, &c.) in order to make tight, as a granary ; *n.* earth made smooth by smearing, to serve as a floor.
- ကြိတ်ဝက်, *n.* a pug-mill (a kind of mill for grinding and mixing clay for brick-making).
- ကြီး, *n.* the earth ; ထိနပ်ကိုမြေကြီးစားသည်, to be worn away as a boot by constant walking.
- ကြော, *n.* an earth-worm.
- ကြောရှည် (*pron.* မြေရှောရှည်), *v.* to shorten distance (by land) ; *comp.* ချောကြောရှည်ပထဝီသိဒ္ဓိပြီး။
- ကွက်ထပ်, *n.* a vacant plot of ground.
- ကျွေး, *v.* to make an offering to the guardian nat of the earth at the spot where one has received a fall, *see* မြေကိုင်း (to manure, နှော့ကံချေးချ).
- ခံကောင်း (*pron.* မြေခံကောင်း), *v.* an astrological term used in determining the best time, situation for building ; မြေခံရွေး။ မြေကြွန်ထွေတာ။ မြေကျင်း။
- ချန်, *n.* a species of blue ant-thrush.
- ခွက်, *n.* an earthen cup.
- ခွန်, *n.* land revenue.
- ခွေး (*pron.* မြေဝွေး), *n.* a fox, a kind of cricket.
- ငုံ, *n.* a species of blue ant-thrush.
- ငါး, *n.* an upper superficial layer of soil.
- စာ (*pron.* မြေစာ), *n.* the earth taken out of a hole (or pit) in digging.
- ရန်း (*pron.* မြေရန်း), *Ignis fatuus* (Jack-o'-lantern).
- စေး (*pron.* မြေစေး), *n.* clay ; ထနယ်မြေကြီး။
- စိုင် (*pron.* မြေစိုင်), *n.* a clod.
- ဆီမြေခွန်, *n.* revenue paid on the produce of the ground ; နှစ်သတ်မြေဆီမြေခွန်ကြေးပေးရသည်။ သာသနာဓဇ။
- စာမြက်, *n.* grass in general, one kind of grass, နှော့စာမြက်, much liked by horses.
- ဗွီ, *v.* to be poor as soil.
- ဗွီလှည်း, *n.* a roller, (also called ထိသို).
- တူး, *v.* to dig ; မြေတူးမြို့မြေတူးလူထား, the descendants of natives of India living at Myédu, Shwébo district, Upper Burma.
- ထောင်, *n.* an artificial mound.

မြေထောင်မြှောက်, *v.* to raise such a mound ; ထပ်ပင်သံနိစ္စမ်းအောင်
မြေထောင်မြှောက်။

—ထိုက် (*pron.* မြေခိုက်), *n.* a cellar, vault.

—ထိုင်း (*pron.* မြေခိုင်း), *n.* a certain country officer who received
commission on the sales and purchases of land in villages.
An Upper Burma term.

—ထိုင်း, *n.* a measurer and distributor of land.

—ထိုင်းစာရေး, *n.* a revenue writer or surveyor.

—ထိုင်းဗိုလ်, *n.* a supervisor, P.W.D.

—နိဉ်, *n.* low-lying land, lowland.

—နီ, *n.* red ochre.

—နုကျွန်း, *n.* alluvial soil, as an island recently formed.

—နုကျွန်းပေါ် (*pron.* မြေနုကျွန်းပေါ်), *n.* same.

—နှံ, *v.* to bury as treasure ; ဣဋ္ဌေမျှားထိုမြေ (နှံ) နှံထားသည်။

—ပန်းထောက်, *n.* fragrant kœmpfera.

—ပုံခရင်းပင် (—ပုံခါးခရင်းပင်), *n.* a species of wild tomato.

—ပုံစာအုပ်, *n.* a field book.

—ပဲး (*pron.* မြေပဲ), *n.* Manilla-root, earth-bean, ground-nut.

—ပဲထွေး, *n.* a kind of medicinal plant.

—ပျား (*pron.* မြေပြား), *n.* ground bee.

—ပြင်, *n.* the surface of the earth.

—ပြစ်, *n.* fallow land.

—ပထောင်း (—ထထောင်း), *n.* wax made by the ground bee.

—ပုတီးသီး (*pron.* မြေပုတီးသီး), *n.* a kind of evil spirit.

—ဖြူ (*pron.* မြေဖြူ), *n.* chalk ; ထုတ်ရန်ဖြေဖြူ, *n.* whitewash.

—မြို့, *n.* a fortification of earth ; ခံမြို့။ စစ်ကိုင်းမင်းထွ။

—ရာ, *n.* a field ; မိုင်းမြေထယ်ထာကိုင်းကျွန်း ကောင်းမွန်စွာရှိကြပါစ။

—ရိုင်း, *n.* wild land that has never been cultivated.

—ရိုး, *n.* a ridge of earth ; ကန်ရိုးကန်ပေါင်သယ်သလို။

—ရှင်, *n.* imperfect rights in land, *see* Manukye Dammathat,
Vol. VIII, paragraph 1.

—လှ, *v.* to roll on the ground as an animal.

—လှေ့ငှက်, *n.* a thrush (the *Turdus rufulus*).

—လှေ့, *v.* to destroy utterly, to desolate as a revolted pro-
vince with fire and sword ; စစ်ရှုံးထိုးတပြည်ထိုးမြေလှေ့ခံရသည်။

—လျှော, *n.* sloping ground, a slope.

မြေဝင်, *n.* a kind of bird (the night jar, *M.*).

—သင်းသဲ (*pron.* မြေသင်းသဲ), *n.* a preparation of ကြိတ်မြေ။

—သင်္ကြယ်, *v.* to perform funeral rites by *burying* in contradistinction to performing such rites by *burning*, မီးသင်္ကြယ်။

—သရွတ်, *n.* mortar made of mud ; *comp.* အဝိထေ။

—ယာ, *n.* light, friable soil.

မြေဖြူ (ပင်), *n.* the purslain plant.

မြေ, *v.* to be decayed, crumbling, rotten, as wood or cloth ; seldom used singly in colloquial ; သွေး (အမည်းသား ယင်းမြေနေ အောင်ချက်မှစားကောင်းသည်)။

မြေး (*pron.* မြည်း), *n.* a grand-child.

မြီ, 1, *see* မြည်း (*pron.* သဲ), *n.* an ass.

မြီ, 2, *v.* to continue the same, remain unchanged, be stable, firm, permanent, eternal.

—မိမိ, *v.* ; *see* the parts.

—ခွဲ, —မြီ, *v.* same as မြီ, စိတ်မြဲမြဲခြင်း, constancy, steadfastness of character ; ခင်ဘူးသည်မြဲမြဲတွင် ထတ်အနေအထိုင်မြဲသည်။ (2) သူတို့ ထင်မထားနှစ်ထောက် များစွာမြဲမြဲမည်လက္ခဏာမရှိ။ (3) အိုးဆံကျောက်ကြိုး များအတွန်မြဲမြဲသည်။ (4) အကြံအစည်စွဲမြဲလျက် အင်စတန့်မြဲမြဲသည့်သူ။

မြောက်, 1, *n.* the north ; Buddhists regard the north as the most excellent quarter of the heavens, because, when Gaudama died, he did so with his head towards the north ; “ Ananda “ (အာနန္ဒာ), I am weary, I wish to lie down ; quickly place a “ couch between two sal trees with the head towards the “ north.”—*M.B.* The Burmese version given in the သမ္မာစက္ခုဒိပဝဏီကျမ်း is almost identically the same : “ ချစ်သားအာနန္ဒာ။ ငါတို့ကံတွန်း၏။ ထင်သည်အင်ကြင်းပင်စုံတို့၏အကြား၌။ မြောက်သို့ ဥဏ္ဏောင်းရှိသောညောင်စောင်းကိုခင်းထောဟုမိန့်ထော်မူ၏။ ”

—ညိုကျောက်, *n.* bog iron ore.

မြောက်, 2, *v.* to be raised, lifted up, placed on high, elevated, to be raised above (a difficulty), to gain, accomplish ; မြောက်။

မြောက်, 3, *ordinal, numeral auxiliary* ; ordinals are also made by affixing မြောက်, to raise, to cardinal numerals, modified as above, as နှစ်ထောက် မြောက်သောသား, the second son ; နှစ်ရက် မြောက်သောနေ့, the second day.—*Grammar*, sec. 101.

မြောက်မျည်း (မျောက်မျည်), *n.* death (poetical).

မြောင်, *n.* a long, narrow, winding valley.

—ကြား, *n.* same ; မရှောင်သာသည့်လမ်းမြောင်ကြား။ ထည်းနှံသင်္ကေတလှလှ။ မြောင်ကြိုမြောင်ကြား။

မြောင်းရိုး, *n.* a ravine, gully.

မြောင်း, ၁, *n.* an artificial watercourse, a ditch, channel, trench ; တူးမြောင်း, a canal.

—ပေါင်းရိုး, —ရိုး, *n.* the mound raised in digging a trench ; ကန်ပေါင်းရိုး။ ထယ်ရိုး။

မြောင်း, ၂, *v.* to be narrow ; seldom used but as an appendage to တည်း။

မြိတ်ခဲ, *adv.* (immediately, instantly ; applied to consumption by fire ; အိမ်ထီးထောင်သည်မှာမြိတ်ခဲဘဲရှိသည်).

မြိတ်မြိတ်, *adv.* quickly, rapidly (rare in colloquial).

မြိုင်, *v.* to be full, crowded ; *comp.* ဝေဆာ, to be picturesque, pleasant to the eye ; used most frequently in describing sweet sounds, scenic effects ; ထယ်အသံမြိုင်သည့်ဆိုင်း။ အပြောက်မှင်ကာနှင့်မြိုင်ထဲဝဲမြို့။ မြေရည်ရောသည်။ ထောင်ထောင့်မှိန်နှင့် (ဝေသန္တရာမျှော်), *n.* a pleasant grove, wood, wilderness ; ရေရှိမှမြိုင်ခေါ်သည်။ စုံ။ ဝန်း, ရေထိုင်, ရပ်။

—စိန်, *n.* crystallized quartz.

—မြိုင်ရှိ, *v.* same as မြိုင်, but in a less degree.

—သံ, *n.* an echo from overhanging trees or an arched roof ; လှိုင်သံ။

—ထိုက်, *v.* to have periodical returns of concupiscence ; applied to buffaloes, bullocks, cats ; မိတ်ထိုက်မြိုင်ခို applied to elephants, tigers, &c.

မြို့, ၁, *n.* a fortified place, a city, chief town, the seat of a court, a country town, the capital of a district. Upper Burmans as a rule designate Mandalay as *the city par excellence* ; though those living near Rangoon do the same as regards the latter town, in nine cases out of ten, perhaps, မြို့, without any qualifying prefix, used to mean Mandalay. [*N.B.*—A မြို့ proper should possess a bazaar (ဈေး), a moat (ကျွန်း), and a fortress wall (မြို့ရိုး).]

—အုပ်, *n.* the chief of a city, higher than a မြို့သူကြီး ; in Lower Burma a myoók is an official of the lowest grade in the Judicial service possessing magisterial powers.

—ထိုင်, *n.* a subordinate ruler, or governor of a small town, subject to the jurisdiction of a မြို့ဝန်။

—ကျေးထက်, *n.* suburb.

—ကြား, *n.* the space between two cities.

—ထွပ်, *n.* the governor of a city (obsolete).

မြို့ ချပ်, *n.* ; see မြို့အုပ်.

—ဝထေး, *v.* ; see ဝထေး။

—ဝာရေး, *n.* a bailiff, the head writer of the judicial officer of a township.

—ဝား (*pron.* မြို့ဝား), *n.* a person who formerly received the revenue of a city by a grant from the king, *e.g.*, ကျောက်ရဲမြို့ဝား။

—ထင်ခြေပုံး (*pron.* မြို့ထင်ခြေပုံး), *n.* the environs of a city.

—ထည်, —ထောင်, *v.* to build a (new) city.

—ထွင်း, *n.* the space within a city.

—ပြ, *n.* a fortification.

—ပြရွာပြည်, *n.* the whole country ; နိုင်ငံလုံး။

—ခ, *n.* a metropolis (the chief town in a district or township ; မြို့မသူကြီး, the thugyi of the circle which comprises its limits, the chief town of a district or township).

—မှုဆောင်, *n.* the representative of a city, appointed by the governor and residing at the seat of a government of a province.

—ရိုး, *n.* the wall of a fortress ; *comp.* ထပ်။

—ရိုးမြို့တာ (*pron.* မြို့ရိုးမြို့ခါ), *n.* same.

—ဝန်, *n.* the governor of a city, viceroy [a town or city Magistrate].

—၅န်းခွဲပုံ (၅န်းခွဲပုံ) (*pron.* မြို့၅န်းခွဲပုံ), *n.* a tax levied on the whole city and province, without exception of the classes ordinarily exempt ; မြို့၅န်းခွဲပုံထင်, —ယူ။

—သား, *n.* a male resident of a city, being a native of such city ; ရန်ကုန်မြို့သား။

—သူ, *n.* a female resident of a city, being a native of such city ; ရန်ကုန်မြို့သူ။

—သူကြီး, *n.* a Myo-thugyi, inferior in rank to a Myoók.

မြို့, 2, *v.* to be pleased with ; used in combination with နှစ်, which see.

မြီးမြီးမြက်မြက်, *adv.* sharply, pungently, deliciously (ထမင်းစားခဲသည်မှာ မြီးမြီးမြက်မြက်ရှိသည်။ မြီးမြီးမြက်မြက်ကလေးများ ထယ်ဝေးချပ်သည် ; this last phrase is often used by sick persons).

ဖု, *v.* to be friable, easily crumbled or pulverized, ကြေထွယ် ; *comp.* ရွာ, hence အမှု။ ဦးမောင်ကလေးသားသစ်ထိုင်းနှင့်ရိုက်မိထိုက်ထိုက်ထုံးမှုမှုကြေနေသည်။ သေးမှုန့်ကျိမှုမှုကြေအောင်ထောင်းပါ။ ထင်းရှူးသားမှုထွန်းထိုက်ခပ်ဆောက်နိုင်ပါ။ ကျွန်တော်မြင်းအာမွေရှိတက်ထင်းမခပ်ပါ။

မွတ်, *v.* to be hungry or thirsty; scarcely, if ever, used singly; usually preceded by ငတ် or ဆာ; တနေ့ခွတ်၊ တထွေခွတ်။

—ထိပ်, *v.* same (most common); ဆာငတ်, ဆာမွတ်, (မွတ်ထိပ်ဆာထောင်ခြင်း), less than ငတ်မွတ်ထိပ်။ သည်တနေ့ တမင်းမွတ်ထိပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရေမွတ်ထိပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

မွန်, 1, *see* တထိုင်။

မွန်, 2, a *term of compellation* formerly much used by women, but now confined to the inhabitants of rural districts in Upper Burma, *e.g.*, Alôn, Shwébo, and one or two others. Not so elegant as ရှင် or ထေဝ် (*pron.* 'mwun').

မွန်, 3, *v.* to be good, excellent, ကောင်း, ဖြတ်; scarcely used alone, hence ကောင်းမွန်, ကြေမွန်, မွန်မြတ်သောခဲတွတ်တော့နည်။ မွန်မြတ်သောပုဆိုးကောင်း။ အဝတ်ကောင်း။ မွန်မြတ်သောအိပ်ရာနေရာ။ မွန်မြတ်သောနေရာဆိုရောက်ပါစေသတည်းဆုတောင်းမေတ္တာရှိလျက်ရှိပါသည်။

—ရည်, *v.* same, to be elegant; applicable to persons; ထပ်မွန်ရည်သည်လူ။ ထပ်မွန်ရည်သည်မိန်းမကလေး။ ထပ်သထောမွန်ရည်သည်။ ထပ်မွန်မွန်ရည်ရည်ရှိပေသည်။ [*Note.*—မွန်ရည် implies behaviour characterized by courteousness and refined affability; to be *debonair*.]

မွန်, *v.* to be overwhelmed, suffocated (with water), to faint away, be speechless and breathless; သည်သူရေခပ်ထို မွန်းနေသည်။ ကံကောင်းလို့မသေ။ ရေမွန်းအောင်ချိုး။ ရေမွန်းမွန်းချိုး။

—တည့် (*pron.* မွန်းတွဲ) [*n.* noon; a half day, from morning to 12 o'clock, as မွန်းတည့်]; when used as a *noun* pronounced မွန်ဒဲ။ တမွန်းတည့်ခရီး။ မွန်းတည့်ထောက် ရောက်မည်။ မွန်းတည့်နားနား, *v.* to take a noon-day rest, as reapers or cultivators when sowing or reaping; မွန်းတည့်နားအချိန်ရောက်ခဲ့ပြီးနားကြမို့။

—ထိပ်း (*pron.* မွန်းမိပ်း), —ထိပ်း, —ထွဲ, *v.* to be after noon.

—ထပ် (—ထပ်), *n.* at the time between 9 o'clock and noon, မေ့မွန်းထပ်အချိန်. (The time from dawn till 9 a.m. is termed နံနက်.)

မွန်းရှင်, *n.* sir; addressed respectfully to one whose name is not known; *comp.* ဝေင်ထဝါ. (The term မွန်းရှင်, if not absolutely obsolete, is rapidly becoming so.)

မွင်း, *v.* to plaster, overlay, to be overlaid, decorated.

—ခေါင်း, —ခွန်, *see* ဂုဏ်။

—မံ, *v.* same as မွင်း။ မွင်းမံပျင်ထင်။ ဟောင်ခွင်းသောအိမ်ကိုအသံပွင်းမံထောက်သည်။ ပြုပျက်သောသူရားအသံပွင်းမံပျင်သည်။

မွေ (ထေဝ်), *n.*; *see* ခေတ်တော်။ မွေခွင်ထေဝ်။ မွေထေဝ်ခေတ်တော်တို့၏ ဂုဏ်းရာတည်ရာဖြစ်သောရွာအိပ်ဝေတီတော်ကြီး။

မွေ့ ၁, *v.* to sleep, enjoy sleep, ဆိပ်ပျော် [အရက်ကိုသောက်ပြီးခါးမွေ့နေသည်။ ဆိပ်းရှုပြီးခါးမွေ့နေသည်။ Both these are slang expressions affected by young men ; ကာသသား။ မွေ့ is seldom used singly in colloquial.]

—ရာ (sometimes incorrectly *pron.* မွေ့ရာ), *n.* a mattress.

—ရာထောက်, *n.* a mattress stuffed in partitions. (In modern colloquial usually called ထောက်မွေ့ရာ).

မွေ့ ၂, *v.* to enjoy, be pleased, take delight in, ဖျော် ; seldom used singly.

—မြူး, *v.* same (obsolescent).

—လျော်, *v.* same ; most common. In asking a pôngyi or an official of some standing whether he is happy in his place of residence, it is more polite to inquire of such personage သည်အရပ်မှာမှာ ထိုက်ထော်အရှင် မွေ့လျော်ထော်မူပါ၏လား than ဖျော်ထော်မူပါ၏လား။

မွေ့ ၃, *see* သိပ်မွေ့ ; not used singly.

—မွေ့, *adv.* gently, moderately ; seldom, if ever, occurring in colloquial ; သိပ်သိပ်မွေ့မွေ့။

—သိပ်, *see* သိပ်မွေ့။

မွေး ၁, *see* အမွေး, *n.* the hair of the body.

—ဆိုးထောင်ညှပ် (*pron.* မွေးမိုးတောင်ညှပ်), *n.* the dingy, filthy appearance which sometimes distinguishes one who has been long ill (ခင်ကျားအသားအရေ မွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့်ထက်ထို ခဏသေးထူး) or reduced to poverty (ထင်းရဲလိုက်သည်မှာမွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့်ထူးချင်းထူးနိုင်ပါ), မွေးဆိုးတောင်ဖြင့် applied to sick persons ; also applied to animals, *e.g.*, သည်မြင်းမွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့် အမူမကင်းသေးပါ။

—ညှင်းထ, *v.* to experience horripilation (produced by cold or fear) ; used in combination with ကြက်သီးထ (to have goose-skin), *which see* ; ကြက်သီးမွေးညှင်းထမနီးသောကြောက်စက်ဖွယ်, ကြောက်ဖွန်းလို ကြက်သီး မွေးညှင်းထနေရသူ။ ကြက်သီးမွေးညှင်းထအောင်ချင်းသည်။

—ညှပ်, *n.* tweezers (for extracting the hairs of the face).

—ထွင်း (*pron.* မွေးဒွင်း), *n.* the depressions in the skin in which the hairs of the body grow (a pore of the skin) ; မွေးထွင်းကြီးသောသူညာဏ်ထိုင်းသည်။ မွေးထိုးကြီးဆည့်နွား ထမြားနွားထိုးကြွပ်ထူးထမ်းဆိုးထေးတတ်သည်။

—ရှင်ထော်, *see* ဥဏ္ဏထုံ။

—သီးမွေးထိုးထ, *see* ကြက်သီးထ။

မွေး, ၂, *v.* to bear, bring forth ; မွေးသောသားတို့သည် (or မွေးချင်းတို့သည်)။

—သခင် (—သထင်), *n.* a father, a term of compellation ; မွေးသခင်လေးဦးရှိ။

—သမိခင်, *n.* a mother, a term of compellation ; မွေးသမိခင်လေးဦးရှိ။

မွေး, ၃, *v.* to feed, nourish, cherish, bring up, ကျွေး ; (to feed, as with fuel, မီးမွေး)။

—ဝေး, *v.* same ; commonly applied to adopted children ; မွေးဝေးလုပ်ပါ။

—ဝေးသား, *v.* same ; ကွန်ထင်မွေးဝေးသားလုပ်ပါ။

—ဝေးသား, *n.* an adopted son (not colloquial)။

—ထုံမွေးလုပ်, *v.* to support in return for having been supported (in a previous state) ; မွေးထုံမွေးလုပ်မှုရှိသည်။

—မြူ, *v.* to tend carefully, tenderly, affectionately ; ကောင်းမြတ်မြူသော နို့နှင့်မြူရုံလျက်။ ညီသက်သာယာစွာမွေးမြူထိန်းချုပ်သောအမျိုးသမီးတို့လေးကျိပ်တို့ကို။ ရွေးချယ်ကောက်ယူထိန်းထား၏။

ခွဲ, *v.* to be gray, to be of a dull, faded colour, to be dull, faded, အရောင်မထွက် ; to be spent, exhausted, ထွက်, ပြုန်း ; to be poor, ဆင်းရဲ။ သူခွဲ ; ယူခွဲ အပြစ်နှင့်ယှဉ်တွဲ, to petition *in formá pauperis* ; ယူခွဲအပြစ်နှင့်ယှဉ်တွဲ, to sue *in formá pauperis* ; ခွဲစာခွဲ ; more than to be dim, as the eye, ပြာမှုန် ; *comp.* ထိ, ပုဆိုးအရောင်ခွဲသည်။ နေပူထိုက်အရောင်ခွဲသည်။ ထက်ခွဲသည်။ ပုဆိုးနှင့်မျှတစွာထည့်စားနိုင်သည်။ ခွဲထိုက်လုပ်ထုထေနေရေခွဲထက်။ ဆိုလိုမျှ ကပ်စွာသည်။

မြွက်, *v.* to utter, speak, ပြောဆို။ *Der.* အမြွက်။ ခင်ဘုရားအကြောင်းမကောင်းသည့်မြွက်ရုံမျှမြွက်မိပါဘူး, I have never even uttered an evil word about your affairs, sir.

မြွေ, *n.* a serpent, snake.

—ကောင်း (pron. မြွေဝေါင်း), *n.* a harmless snake.

—ငန်း, *n.* one kind of serpent.

—မိန်း (pron. မြွေမိန်း), *n.* the common green serpent ; မြွေမိန်းမြွေခြောက် (သောမြွေခြောက်) မြွေမိန်းမြွေနီ။

—မိန်းမြွေရှည်, *n.* the ribbon snake.

—ဆင်ပျက်, *n.* the blind worm.

—ဆရာ, *n.* one who treats for snake-bites [not a snake-charmer]။

—ဆိပ် (pron. မြွေဆိပ်), *n.* the poison of a snake ; မြွေဆိပ်လျှော်မြွေဆိပ်ထက်။

—ဆေး (pron. မြွေဆေး), *n.* medicine or antidote for snake-bite ; see အခြေ။

- မြေဆိုး (*pron.* မြေဆိုး), *n.* a poisonous serpent ; မြေဆိုးကိုက်ခဲ, a term of abuse used in Upper Burma by women to one another, မြေထောက်ကိုက်ခဲ။
- ပတီ (*pron.* မြေပတီ), *n.* a kind of (water) serpent.
- ပန်းနာ, *n.* a kind of asthmatic affection ; ကြောင်ပန်းနာ။
- ပါ (*pron.* မြေပါ), *n.* a species of ichneumon or mungoose.
- ပွေး, *n.* a viper, *Viper Russelli*. Up-country Burmans often pronounce these two words as one ; မပွေး၊ မြေပွေးခါးပိုက်ပိုက်။ မြေပွေးပိုးထိ, “the viper bitten by a snake,” figuratively applied to a person who has over-reached himself. *Anglice*, “The biter bitten.”
- မန်းဂါထာ, *n.* verses repeated as a charm against snake-bite.
- ရိုး, *n.* the thick central part of the blade of a spear (a similar ornament in wood work). [*N.B.*—Sometimes the (human) spinal column is termed မြေရိုး, *e.g.*, ထယ်ပိန်သည့်လူ။ မြေရိုးပေါ်နေသည်။ သည်မြေရိုးပေါ်ထယ်ကန်စမ်းမြေရိုးပေါ်။]
- ရိုးပေါ်, *v.* to make such an ornament.
- ထက်ပတ်, *n.* one kind of serpent (the whipsnake).
- ဝမ်းပိုက်ရာ (*pron.* မြေဝမ်းပိုက်ရာ), *n.* the trail of a serpent.
- သမား, *n.* one that catches and trains serpents ; အလမ္ဘာထ်။
- သားမျှားအထ, *n.* the fire-serpent.
- ထောက်, *n.* the cobra (often *pron.* မဟောက် by up-country Burmans).
- ၅, 1, *n.* affix, ablative, from, out of, ထ, besides ; ရန်ကုန်မြို့မှထွက်သည့်နေ့။ အိမ်ရှေ့မင်း စည်းပိန်မှနှုတ်၍ ခြေချင်း အနောင်အဖွဲ့နှင့် အစောင့်အရှောက်လိုချုပ်စွာအိမ်ဆိုးထရုဗာထားထုမင်းပိန်ထုတ်ပြန်လိုက်၏။
- ၅, 2, *verb.* affix, continuative ; see Grammar, sec. 109 ; ထပ်ပြီးမှထွားသည်။ သူနှင့်တွေ့ပြီး သည့်နောက်မှစည်းစားမိသည်။ ယခုညဉ့် အမျှန်မထော်မှရောက်လာသည်။ ပြောခါမှ။ မေးခါမှ။ မြင်ခါမှ။ ရောက်ခါမှ။
- ၅, 3, a corruption of မှ, 2, which see ; သည်ထုဖြန်မာမင်းနှင့်မှထော်သည်။ ထမင်းစားထောက်ရန်မှမရှိ။ မည်သည့်အကြောင်းနှင့်မှထုရန်မရှိပါ။ သူနှုတ်ပွတ်သံမှကြားစဖူး။ မင်သျှားသည်ထိုအထိရှိမှန်းထိမှမထိ။ သည်ထိုမှန်းမှမထိ။
- ၅, 4, *adv.* only ; used after a locative affix expressed or understood, as နောင်ကာလမှာမှ, at some time, future time only ; မင်သျှားပြောပါမှထိရသည်။ မျက်နှာချအောင်လောကဝတ်နှင့်ထွေ့ကတားခြင်းမထုတ်ပါ။ ရှေးနှိုတောထွက်ထော်မှုထူးကြောင်းထို အထွယ်ထောထော်မှုပါမှထည့်သားထော်အပေါင်းထိမှထိရပါမည်။
- ၅၀, *n.* a gad-fly ; မှတ်ခြင်အမွန်ထုပြောသောအရပ်ဒေသ။

မှင်, ၁, *n.* a preparation of lamp-black (မင်) (ဆီကြမ်းရောင်ကြမ်းရိုး).
(ink, မှင်ရည်).

—ဆိုး, *n.* an inkstand ; မှင်ဆိုးမှင်ခွက်ရေးစရာသို့။

—ကြောင်ဆရာ, *n.* a tattooer (more elegant than ထိုးထွင်းဆရာ).

—ကြောင်းထိုး, *v.* to tattoo figures of cats (in black).

—ခဲ (*pron.* မှင်ခဲ), *n.* ink in a dry state, India ink.

—စက်, *n.* a drop of ink, a blot ; မှင်စက်ကျ, to fall as a drop of ink, to be blotted.

—စေ့ထိုး, *v.* to tattoo in fine specks.

—တံ, *n.* a pen, ကလောင်တံ။

—ထိုး, *n.* a printer's devil.

—ထောင့် (*pron.* မှင်ခေါင့်), *n.* Indian ink, ထရပ်မှင်။

—ထင်, *v.* to be distinct (as tattooing).

—နှိပ်စက္ကူ, *n.* blotting-paper.

—ပေါက်, *v.* to have a sore caused by the use of bad ink in tattooing.

—ပေန်နည်း, *n.* a recipe for preparing ink.

—ရည်, *n.* ink.

—ထပ်, *v.* to prepare ink with lamp-black, gall, &c.

—သွား, *n.* a nib ; မှင်သွားထိုးမှင်သွားထက်မှင်တံ၏အသွား။

မှင်, ၂ (not used singly.—S.).

—စာ (*pron.* မှင်စာ), —ထက်, *n.* a species of spirit (said to be a cat or dog).

—စာသင့်, *v.* to walk in sleep ; အိပ်ရာကထောင်ထသည့်။

—ထက်မိ, *v.* to be possessed ; especially applied to fruit that will not ripen (particularly plantains), မှင်ထက်မိသည်, and to somnambulism ; မှင်ထက်မိလျက်လှည့်လည်နေသည်။

မှည့်, ၁ (မှ) (*pron.* မှ), *n.* a mole, dark spot on the body ; ကျွန်တော်မှည့်ထချက်မှမစွန်းဘူးပါဘူးခြောက်ပြန်ကင်းပါ၏။

—ရှင်, *n.* one that increases (and sometimes disappears).

—သေ, *n.* a permanent mole.

မှည့်, ၂ (from မည်, to be named), *v.* to name, give a name ; ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ထိုသို့ထားအားအမည်မှည့်သံသောနေ၍မိဖုရားသည်ထပါးသောအမည်ကိုမှည့်မှည့်ထိုးထောင်မင်းကြီး၏အမည်ပင်လျှင်။မေတ္တာစနက္ခသဘောထားတူသောအမည်ကိုမှည့်သေ၏။

မှည့်, ၃ (*pron.* မှ), *v.* to be ripe (to be ripe as a boil, ပြည်မှည့်သည်) ; သရက်မှည့်ပြီထားသည်ထုရားမှာချထားသည့်အမှည့်နေရေသံဗည့်။

မှည့်ပြေ (—မျှေ), *v.* [to be over-ripe]; မှည့်ပြေသီးမှည့်ပြေနေသည်။
မှည့်ပြေသီးမှည့်ပြေပြေစားချင်သည်, *see* the parts.

မှတ်, ၁, *n.* a touchstone to try metals by rubbing; မှတ်ကျောက်။ ရွှေ
ကောင်းမကောင်းသည်ကိုမှတ်ကျောက်နှင့်သွေးကြည့်ရသည်။

—ခံ, *v.* to burnish (iron or precious stones); မှတ်ခံသည်။မှတ်စား
သည်။ကျောက်ကောင်းလျှင်မှတ်ခံသည်။မကောင်းမှတ်စားသည်။

—ချ, *v.* to rub (gold or silver, or a precious stone, on a
touchstone); ခင်ကျားကျောက်ကောင်းသည် မကောင်းသည်မှတ်ချကြည့်
လျှင်ဆီရေဝ။

—ထင်, *v.* same as မှတ်ခံ and မှတ်ချ။

မှတ်, ၂, *v.* to make a mark, to mark, note down; မှတ်ထား, to
observe; မှတ်သား, to think, be of opinion; ထင်. Der. ဆမှတ်
ထက်မှတ် (to consider, to regard); ကျွန်ုပ်ကိုမောင်အရင်းကဲ့သို့မှတ်
ပါ, regard me as your own brother (in addressing a wo-
man); ငါ့ကိုထည့်နှယ်လှမှတ်သလဲ။နှယ်နှယ်လှမှတ်သလား။

—ကျုံး, *v.* to lay up in mind (used in composition); ဆီလွယ်မှတ်
ကျုံးအကျဉ်းချုံးခြံရံထားသည်။

—ချတ်, *n.* a written official notice or legal precept (a memo-
randum, a minute).

—ရ, —စာ, *n.* a journal of events, a chronicle.

—ထင်း, *n.*; *see* မှတ်ပုံမှတ်ထင်းမှတ်ချက်။မှတ်ထင်းမှတ်စာ။

—ထိုင်, *n.* a post set up for a mark; မှတ်ထိုင်မိုက်။မှတ်ထိုင်ထား။ (a
mile-post).

—ထား, *v.* to observe; မျက်စိမျက်နှာမှတ်ထားပါ။သည်ထင်းကိုနောက်မစေ့
ရအောင်မှတ်ထားပါ။

—ပုံ, *n.* a record, register.

—ပုံထင်, *v.* to enter among official records (to file, မိုင်တွဲ); အရရ
အရပ်ရပ်စာရင်းများကိုမှတ်ပုံထင်ထားရမည်။

—မိ, *v.* to remember, retain in memory; ရဟန်းအသွင်ဖြင့်။ ထမုတင်
ဆင်းသွားထောင်မှူသော သခင်ကိုငါ့တို့သည် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဟုမှတ်မှားသိ၏။
ခင်ကျားမျက်နှာမှတ်မိရုံကလေးရှိသည်။

—သား, *v.* to make a mark, to mark, note down [to take
down in writing, to make a mental note of, to bear in
mind; ပရိဝုဒ္ဓိနှင့်ထက္က မှတ်သားခြံထားသည်။သည်စကားကိုသေသေချာ
ချာမှတ်သားထိုထားပါ]။

မှန်, ၁, *n.* the wood-apple [also called မှန်နီ to distinguish it from
the following.]

—မြ (pron. မှန်မြ), *n.* the *Randia uliginosa*.

မှန်, 2, *n.* window-glass, a looking-glass, mirror. Der. မျက်မှန်းအကျဉ်းတန်မှန်ကြိုက်အဆင်းတန်စကားတန်ထွက်သည်။

—အိမ်, *n.* a lantern, မီးအိမ်။

—ကမြင်း, *n.* a magical glass which shows a person divested of clothes.

—ကု, *v.* to be reflected as a person's image in a looking-glass or in the water, သပ်ပင်ရေထဲမှာမှန်ကုသည်။

—ကြည့်, *v.* to look into a mirror.

—စာ (*pron.* မှန်စာ), *n.* a writing written with inverted letters or which has to be deciphered with a looking-glass.

—စာ, *n.* ornamental work in window-panes, &c.

—စီ, *v.* to overlay with glass; ပြတင်းမြို့မှန်စီချွန်အိမ်ဆောက်သည်။ မှန်စီအိမ်။ မှန်စီရတင်း။ မှန်စီခေါင်း။ မှန်စီပြတင်း။ မှန်စီရုပ်။ Burmans when angry with one another sometimes exclaim ငါသူများလိုဆေးရေးခေါင်းထုတ်တူး။ မှန်စီခေါင်းကထဲ။

—တင်ခုံ (*pron.* မှန်တင်ခုံ), *n.* a stand for a looking-glass.

—နန်းတော်, *n.* the "Crystal Palace," a large apartment within the palace at Mandalay, "so called from decorations of its walls, being resplendent with bits of looking-glass and zinc;" မှန်နန်းအမျှတော်, the maids of honour who occupied this apartment; မှန်နန်းတော် [sometimes allusively termed မှန်းနန်းတော်]။

—ပုံတင်, —ပုံထုတ်, —ပုံရိုက်, *v.* to dress one's self by a glass; ခေါင်းပေါင်းမှန်ပုံတင်ပေါင်းသည်။ သည်မိန်းမတနေ့လုံးမှန်ပုံထုတ်နေသည်။

—ပြတင်း (*pron.* မှန်ပခင်း), *n.* a glass window; မှန်ပြတင်းပေါက်။

—ပြောင်း (*pron.* မှန်ပြောင်း), *n.* a telescope; ကပ္ပိတ်များမှန်ပြောင်းနှင့် ကြည့်လေ့ရှိသည်။

—မြတ်စီနံ (*pron.* မှန်မြတ်စီနံ), *n.* a glazier's diamond.

—ရောင်သကြား, *n.* crystallized sugar.

—စိလူး (*pron.* မှန်တလူး), *n.* a magnifying or multiplying glass [a microscope]။

မှန်, 3, *v.* to hit (a mark), ထိ; to be right, to be certain, true, ထုတ်; [the sight of a musket or rifle, သေနတ်မှန်]; ဝင်းကြီးမဟာဗန္ဓုတ ဝိုးဆန်မှန်ထိုခေါင်းမြို့မြို့ကြက်ထိုက်လှန်းရပ်မှာဆုံးရှာသည်။

—ကန်, *v.* to be right; မှန်မှန်ကန်ကန်ပြောပါ။ ထည့်စားပြောထိုကာအကျိုးရှိပါသည်။

မှန်ကင်း (*pron.* မှန်ဂင်း), *n.* a certain appendage to a ဒုရင်, see ဒုရင်, 1.

မှန်ကု, ၁ (*pron.* မှန်ဂ), *n.* a rhomb, or rhomb or any other figure impressed on the forehead ; မှန်ကုထပ်, *v.* to impress a mark on the forehead.

—ကွတ်, *n.* a rhomb.

မန်ကု, ၂ (*pron.* မဂ), *n.* a kind of large creeper (the oleaster plum).

မှန်ထပ်, *n.* a plumb, carpenter's plummet ; ထိုင်မတ်သည်မမတ်သည်ကို မှန်ထပ်ချစမ်းပါ။ ချိန်ထပ်။

မှန်သင်း, *n.* sassafras.

မှန်း, ၁, *v.* to aim, intend ; *comp.* ခုတ်မှန်း, to have the mind set on an object ; မိတ်တန်း, စွဲတန်း, သည်ကနေ့ခရီးသွားလျှင် တယ်ရွာရောက်လိမ့်မည်မိတ်မှန်းသတိ။ အထုပ်ကိုထည့်ပြီးလိမ့်မည်။ မှန်းတားသည့်အထိုင်းဘဲ ဖြီးသည်။ အမှန်းအားဖြင့်လူထယ်လောက်ရှိသည်ထင်သတိ။

—ထင်မ (*pron.* မှန်းစင်မ), *n.* the decoy tame (female) elephant which is followed by a wild one.

—ထိမ်း, *see* ထိမ်းမှန်း။

—မိ, *v.* to have an indistinct recollection of, come to probable recollection or knowledge of (to make an estimate of, to calculate) ; ခင်သွားကိုမြင်မြင်ချင်းမထိပါ။ နောက်မှ ထမြည်းဖြည်းမှန်းမိသည်။ ထရရောင်းသည့်ကုန်အမြတ်ပေါ်လိမ့်မည်မှန်းမိပါသလား။

—ရွတ်, *v.* same as မှန်း, ၁st def.

မှန်း, ၂, *v.* *formative* ; *see* Grammar, sec. 125, the verbal formative မှန်း, from မှန်, to be right, true, is used chiefly in negative sentences, as ရောက်မှန်းလိမ့်မည်။ (he) knows not the fact of the arrival. It is sometimes used without a verbal root, as ဘုရားမှန်းမသိ။ ထရားမှန်းမသိ, or more commonly, he knows nothing about God or religion ; ဘုရားမှန်းထရားမှန်းမသိ။ ထမှန်းမထိတချက်ထိတချက် မူး၍ထနေပါသည်။ သည်လိုမှန်းမှမသိ။ ညဋ္ဌိရောက်မှန်းမထိရောက်သွားသည်။ ထယ်လောက်ခရီးဘဲကို။

မှာ, *v.* to instruct, give instructions, hence အမှာ ; မိထထိုထံအကြောင်း တခုမှပါရစေ။

—ခဲ, *v.* to leave instructions ; နောက်နှစ်ထောက်ကြာလျှင်ပြန်လာမည် ထိုမှာခဲသည်။

—စာ (*pron.* မှာစာ), *n.* a letter of advice or instructions ; မှာစာ ပေး၍ခေါ်သည်, in Upper Burma a courier, မြေမြန်ထေဝီ, bearing a royal mandate, carried it round his head (ထန်းပူးရွှေနှံ ခေါင်းမှာစွပ်ရသည်) ; a မှာစာ from the *Lhuttaw* was put into the waist-cloth.

—ထား, *v.* to give instruction to be acted on hereafter ; ကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့ထိုသွားမည်ထိုလိုချင်သည့်ဥစ္စာရှိလျှင်မှာထားလိုက်ပါ။

မှာထိုက်, *v.* to instruct, give instructions; ထိုက်တိုင်မထွားနိုင်သောကြောင့်လူကြံတွင်မှာထိုက်ပါသည်။

မှာ, 2, *n.* *affix, locative*, in, at, among; မှီ, တွင်, ဝယ်, in presence of, as to, concerning, in regard of. In colloquial, in certain instances becomes corrupted into ဒါ or ထာ, *e.g.*, ခင်ဘျားငွေပေးဒါ (ပေးသည်မှာ) ဘယ်ထောက်ကြာပြီ။ ခင်ဘျားရောက်ထာ (ရောက်သည်မှာ) ထယ်နှစ်ရက်ရှိပြီ။ ဒိမ်းမှာရှိသည်။ စာမျက်နှာဂဏန်းမှာထယ်ထောက်ထဲ။ စာအုပ်ဘယ်သူမှာရှိသည်။ ကျုပ်တို့ဆီမှာသရက်သီးတယ်ပေါသည်။ သည်စကားအဓိပ္ပာယ်မှာ။ ထရုပ်လူမျိုးမှာ ပင်ပန်းသည့်လူအပုံကြီးမရှိ။ [*Note.*—In many parts of Upper Burma မှာ is *very* frequently pronounced ခယ်, *e.g.*, ခယ်င်းမှာ။ ခယ်င်းမြို့မယ်။ ခန်လန်မြို့မှာ။ ခန်လန်မြို့မယ်။ မြစ်ဝဲမှာ။ မြစ်ဝဲမယ်။]

မှား, 1, *v.* to miss (a mark), တွဲချော်; to err, be wrong, တွဲချော်လွင်း; to die, သေ; applied to elephants, in court language (ဆင်ထော်မှား); အထားမှားသည်။ ခွေးလူကုမ္ပဏီမှားရှိထိုက်သွားသည်။

—ထားထားရှိ, *v.* to have an indistinct recollection of, (to be somewhat mistaken, to have erred somewhat).

—ထွင်း, *v.* to sin, be guilty of illicit sexual intercourse; ထကြိမ်တခါမှားထွင်းသည့်အဖြစ်ကိုသည်းခံပါ။ ကာမဂုဏ်အရာရှိမှားထွင်းသည်။

မှား, 2, *see* ယဝေး။

မှိတ်, *v.* to shut (the eyes), (to wink with the eye as in conveying a sign or secret instructions; ခင်ဘျားမျက်မှိတ်သည်ကိုမြင်ပါ၏)။

—ကြည့်, *v.* to blink.

—တုတ်မှိတ်တုတ်, *adv.* winkingly (as a person with sore-eyes), twinklingly; မျက်စေ့မှိတ်တုတ်မှိတ်တုတ်နှင့်ကြည့်သည်။

—ဇန, *v.* to twinkle (to remain shut as the eyes).

—ထိုက်, *v.* same as မှိတ်။

မှိန်, *v.* to be faded, as colour or brightness (to have a serious dejected countenance; သည်သူ ထယ်မျက်နှာမှိန်သည်။)။ မထွင်ထောက်။ အရောင်မှိန်။ ဆေးအရောင်မှိန်။ ပေါအရောင်မှိန်။ ပုဆိုးအရောင်မှိန်။ [to be tarnished as a bright metal substance; အရောင်မှိန်, to burn dimly as the light of a lamp or candle, မီးခပ်မှိန်မှိန်ရှိထိုက်ကြည့်မမြင်ပါ]။

မှိန်း, 1, *n.* a harpoon, a medicine used to inoculate a wild elephant; မှိန်းဆေး။

—ထက်ခါး, *n.* a harpoon with several prongs.

—သေ, *v.* to become quiet through the effects of inoculation with မှိန်းဆေး။

မှိန်း, 2, *v.* to have the eyes shut from languor or stupidity, excessive opium-smoking or from close and anxious thought; ဇနမကောင်းထိုမှိန်းဇနသည်။ ထိန်းရှုလွန်းထိုမှိန်းဇနသည်။

—တက်, *v.* same; not used in ordinary colloquial, though met with in songs.

ရှိ, 1, *v.* to reach, attain, come up with, catch, overtake; [to equal in ability, skill.] ခေနက်ရှိထိုးဝါးမရှိ။ ကွန်ပရိုမတ်ထက်သစ် ထာအပေါ်ဆင့်မှာရှိသည့်စာအုပ်ကိုတွင်းယူ၍မရှိပါ။ သေအောင်ပညာရှိပါလေ ဝေ။ သူ့အထေကိုမရှိဘူး။ ခြံအောင်လိုက်ပါ။ ခရောင်းရှိပါသေးသည်။ [ရှိ also has the meaning of the English word "last," *e.g.*, သည်ကန် ဇံမှာခရေမီးရှိပါသည်။]

ရှိ, 2, *v.* lean upon, to adhere to, take refuge in; ခိုတွဲ။ Der. အမှီ။ တတ်လေးသည်ကွယ်ကျပြန်မရှိပါ။

—အုံး, *n.* a large cushion to lean on.

—ကပ်, —ခို, —ထင်း, *v.* to adhere to, take refuge in; ဆည်းကပ်ခို တွဲ။ အထွန်ဆင်းရဲယိုသူထပါးဆိပ်မှာခိုတွဲနေရသည်။

—ထွတ်, *v.* same as ရှိပဲ။

—ထွဲ, *v.* to adhere to, hang upon as a dependant on a patron; နှုံးကလေး။

—ဝဲ, *v.* to cleave to, adhere to; ကပ်ရပ်။ ထမင်းရှိပဲ။ သေးရှိပဲ။ (မေထုန် ရှိပဲ, to have sexual intercourse).

ရှိ, 3, *verb. affix* (with ခ prefixed to the root and a continuative affix expressed or understood), before, ခင်; (combined with ထိုင်အောင်), until; မထွေ့မှီ။ မရောက်မှီ။ မသေမှီ။

ရှိ, *v.* to store up; ထို not used singly. Der. အခြီး။ ရှာခြီး။ သင်ခြီးထိုး။ ထိုခြီး။ ထိမ်းဆည်းခြင်းတည်း။

ရှု, *v.* to regard as weighty or important, to treat with attention, deference, respect; *see* ဂရုပြုသည်။ သူ့ရှုထောက်သည့်သူ မဟုတ်ပါ။ ဆည်ထိုသူကိုသာရှုမည်ထံ။

ရှုတ်, *v.* to blow as with the mouth or nose, to play on a wind instrument (ပုထွေရှုတ်), to blow on silver when melted in a crucible, and hence to smelt silver, ငွေရှုတ်; to explode, as gunpowder, ထမ်းရှုတ်သည်; to hiss as a snake, မြွေတံထွေးနှံရှုတ်သည်; to blow out as a light or candle, မီးကိုငြိမ်းအောင်ရှုတ်ထိုက်ပါ or ရှုတ်ငြိမ်းထိုက်ပါ; not so elegant as မီးကိုငြိမ်းထိုက်ပါ။

ရှုန်, *v.* to be dim as the eyes, ပြာမွဲ; *comp.* သိ, to be dusky as the atmosphere before rain (မိုးမင်းရှုန်) (မိုးမင်းရှုန်ပြီး ထက်သာသည်), before wind (လေရှုန်), ရီဝေ, to be blurred as glass (မှန်ရှုန်, မကြည်မထင်) or writing (စာထုံးရှုန်); *particularly* as palm-leaf writings from not having been properly earth-oiled, to be sullen in countenance, မျက်နှာရှုန်, more apparent than ဝတ်ပြု။

—ဆန်, *v.* to be dissatisfied, angry in appearance or in mind; seldom used but in some adverbial form.

—ထုန်ထုန်, *adv.* dimly, obscurely, darkly, sullenly; မျက်နှာရှုန်ထုန်ထုန်နေသည်။

မှောက်မှီးမှောက်ခံ၊ *adv.* over and over, in a disordered manner ; မင်ဆူးရေသဏ္ဌိစာမှောက်မှီးမှောက်ခံအတွဲချည်းထည်းထဲ၊ ပြောင်းပြီးပြောင်း ဖြန်။

—ခံ၊ *adv.* pronely (lying with the face downwards) ; မှောက်ခံအိပ်၊ မှောက်ခံမျော။

—မှား၊ *v.* to err, entertain erroneous sentiments ; အယူဝါဒမှောက် မှား၊ လိုရဲလားသည်။ မကြံအပ်သည့်သူကြံမိသည့်အတွက်မှောက်မှား၊ လိုရန် သည်။ အကြံအစဉ်းမှောက်မှား၊ လိုစီးပွားဥစ္စာဆုံးပါးလုန်ပြီ။

—ထွန်၊ *v.* to overthrow, turn upside down (to lie in a prone position, သည်သူငယ်ကလေး မှောက်ထွန်နိုင်ပြီလား) သည်အမှုကို ထွန် တော်မှောက်ထွန်နိုင်ပါသည်။

မှောက်ထောင်၊ *n.* sir, madam ; a term of compellation used by females (nearly obsolete), ထောင်၊ ရှင် ; the modern term of compellation (ထောင်) used by women is probably an abbreviated form of this word ; ထာထံထောင်။ (ထောင် is not polite).

မှောင်၊ *v.* to be very dark, more than မိုက် and မဲ, darkness ; မှောင် မိုက်။

—ကျ၊ *v.* to grow dark as from a squall, မိုင်းထက်ထိုမှောင်ကျသည့် ; to become thick as the atmosphere from heavy fog, နှင်း ဝေထိုမှောင်ကျလာသည်။

—ချ၊ *v.* to darken as a room, &c., *e.g.*, နေ့အခါမှောင်ချပြီးရပ်သေး ပြသည်။

—ခို၊ *v.* to take up one's position in the dark with the view of escaping observation ; almost always used in a bad sense ; သူခိုးမှောင်ခိုပြီးအိပ်လိုက်သည်။

—မိုက်၊ *v.* and *n.* same as မှောင်။ မှောင်မိုက်ထသာမရွေးရှိရမည်။ မှောင် မိုက်ထသာမရွေးပွဲခံသည်။

မှောင့်၊ *v.* to disturb, trouble, annoy, နှောင့်ရှက် ; particularly applied to the annoyance of witchcraft, *hence* အမှောင့်။ အကလေး မှောင့်ထို့ ထမင်းကောင်းကောင်း မစားရဘူး။ မင်းလာမှောင့်သည့် အတွက် အထုပ် ကောင်းကောင်းမထုပ်ရဘူး။ စုန်းမှောင့် (or ရွာမှောင့်) ထို့လူမမာ။ မိုင်းမှောင့်ထိုခရီးသွားပျက်သည် ; in modern parlance နှောင့် and နှောင့်ရှက် are in more general use, though မှောင့် is perfectly intelligible ; မြွေပူကောင်းမှောင့်။ in the way of one trouble succeeding another.

မှော်၊ *1, n.* certain magical influence or power, by which various orders of beings are controlled ; ထေး။ ရန်းမှော်။ နတ်မှော်။ မိရကတ် မှော်။ သားရဲမှော်။

—ဝင်၊ *n.* a magician possessed of such powers, a necromancer, မှော်ပျက်။

မှေၤ, 2, *n.* a kind of water-plant (duckweed, very abundant in fisheries).

—မွက်, *n.* the flower of said plant.

မှေၤကွန်း (မေၤကွန်း) (*pron.* မှေၤကွန်း), *n.* a permanent inscription, a register, record, of dates, boundaries, &c., commonly in verse ; မှေၤကွန်းမိုက်, —ထင်, —ထိုး, —ရေး။ မှေၤကွန်းထိုးထောက်သည့် လူပါ။

မှေၤလျေၤ, *n.* one kind of velvet.

မှို, *n.* a fungus, mushroom, of many varieties, mould, mildew, a nail with a large flat head, as သံမှို, ကြေးမှို, &c., မစားကောင်းသည့်မှိုခြေချင်းမပါ။

—ထက်, *v.* to be mouldy ; အဝတ်ကိုမှိုထက်သည်။ စာအုပ်ကိုမှိုထက်သည်။ ကြက်သားဝက်သားမှိုထက်သည်။

—ထောက်, *v.* to be poisoned by eating mushrooms (to bear indelible mouldy marks).

မှိုက်အ, *n.* a species of linden-bloom, the *Grewia zilefolia*.

မှိုချဉ် (ပင်) (*pron.* မှို, jyin), *n.* a kind of creeper.

မှိုချန် (ပင်) (*pron.* မှို, jyùn), *n.* a kind of creeper.

မှိုင်း, 1, *v.* to be lost or absorbed in thought, to be dull, downcast, stupid from absence of thought, or from grief ; *comp.* ကျွန်းထော်အမေ။ ကျွန်ထော်နှစ်မဆိုးကတည်းကကဏခဏမှိုင်းနေထင်သည်။

—ထိုင်ထိုင် (*pron.* as spelt), *adv.* a little lost in thought, rather downcast ; ကျွန်ထော်မှိုင်းထိုင်ထိုင်နှင့်စားထိုသောက်ထိုမကောင်းပါ။

—ထွေ, —ထိုင်း, *v.* ; see the parts ; အကြံအစည်မပြည့်စုံသောကြောင့်မှိုင်းထွေထွေနေသည်။

မှိုင်း, 2, *n.* a name common to two trees in the mangrove swamps.

မှိုင်း, 1, *n.* fume ; commonly applied to medicinal fume, vapour.

—ခံ, *v.* to receive fumigation as a remedy for disease, [to fill with hot air as a fire-balloon, မီးပုံးပျံမှိုင်းခံ] ; လူဒဏ်အောင်မှိုင်းခံ။ (မှိုင်းအနံ့မှိုင်းထိုးသည်။ မှိုင်းထည်သည်)။

—ဆေး, *n.* fumigating medicine, မှိုင်းဆေး။

—တောင့်, *n.* a roll of medicinal substances to be lighted for fumigation.

—ထိုက်, *v.* to fumigate, medicate by vapour ; ဆုခိုးလူကိုမှိုင်းထိုက်ပြီးလျှင်ဥစ္စာပစ္စည်းကိုထုသည်။

မှိုင်း, 2, *v.* to be a very dark colour, nearly black, to be dark as at early twilight or as the sky before a storm ; အရောင်မှိုင်း။ မိုဟ်းမှိုင်းပြီးတက်လာသည်။

မှိုင်းမြို့, *v.* to be dark in appearance, as a distant forest or mountain ; ထောထောင်မှိုင်းမြို့ရှိသည်။

—မ, *see* မိုင်းမ။

—မဲ, —ရီ, —ဝေ, *v.* same as မိုင်း။ ထောမှိုင်း။ မိုင်းမဲ။ နေရောင်ပျောက်
ထိုမှိုင်းရိလာသည်။

မှိုင်းထုံး, *n.* a kind of velvet (a kind of chintz, မှိုင်းထုံးသရက်ထည်။
မှိုင်းထုံးထုထားကာ)။

မှိုတ္တန်, *n.* a kind of creeper.

မှိုနားတို (*pron.* မှိုနဒို), *n.* a kind of creeper (a kind of water-plant).

မှို, *n.* the product of the ထင်ပုံ tree, a substance resembling cotton, ထဲ (The term မှို is applied also to the product of the ထင်ပုံ tree.) -

မျှ, 1, *v.* to divide and distribute equally ; *comp.* ပြင်းမျှ။ *Der*
အမျှ။ သည်ဝန်ထိုက်ထောက်တည်းထေးထွင်နှစ်ထောက်မျှတမ်း။ ထွင်းသမား
မျှားကိုငွေမျှပေးလိုက်ပါ။

—ထ (—ဝေ), *v.* same ; မျှမျှတတဝေသည်။

—ထိုက်, *v.* to give away, ပေးလိုက် (polite) ; ပရိသတ်စေ့အောင်ဆေး
ထိပ်မျှထိုက်ပါ။ ကျွန်တော်ကိုဦးစွာကြည်က ငွေ ၅၀၀ မျှထိုက်သောကြောင့်ရင်း
နှိုးနိုင်ပြီ။

မျှ, 2, *v.* to be even, equal, be as much as, ညီ [to be alike, ထု, as
သထောမျှသည်, to be of one mind] ; *adv.* even ; used as
an intensive in negative sentences ; [ဆိုမျှမဆိုဘဲ။ ပြုမျှမပြုဘဲ။
ထွားမျှမထွားဘဲ။ သည်သူထိုက်အထက် အောက်မမျှသောကြောင့် ကြည့်မ
ကောင်းပါ။ အသက်ချင်းမျှဘဲနှင့် မောင်မင်းငါ့ကိုမရိုမသေပြသည်။ သည်သူ
ညာထံနှင့်အထုပ်နှင့်မမျှထူး]။

—တ, *v.* to be proportionate.

မြှင်, *v.* to draw out long, make slender, stringy.

မြှင်ငါးမိ, *n.* a kind of paste manufactured from a small kind of
shrimp.

—ထဲ (*pron.* မြှင်ဒဲ), *n.* a hut in which a person engaged in
catching such shrimps temporarily takes up his residence.

—ထိုး, *v.* to catch such shrimps with a kind of net called
ရင်ထွန်း။

မြှင်း, *v.* to be moderate, gentle in treatment, ညှင်း ; to make
pliant by the application of heat ; သံချောင်းကိုမီးကင်၍မြှင်းမြှင်း
ထုရသည်။ ကျွန်ုပ်တို့မြှင်းမြှင်းနန်းဆွဲပါသည်။ သို့မဟုတ်ပြတ်ထက်သည်။

—မျှောင်း, *v.* to persuade gently (rare in colloquial), သွေး
ဆောင်း ; *see* ညှင်းမျှောင်း။

မြှင်, *n.* a bamboo sprout ; မြှင်ချိုးချိုးကသည်။ (to dance and caper
about in a wild excited manner).

မျှော်ချဉ်, *n.* (the same pickled).

မျှည့်, *see* မှည့်, *v.* to be ripe.

မျှား, *v.* to catch with a bait (to lure), to proceed moderately and persuasively (in accomplishing an end); ငါးမျှားသည်။ ရိုင်းထောကြက်ကို ယဉ်ထောကြက်နှင့် မျှားမင်းသည်။ အင်္ဂလိပ်မင်း အထက် သားမျှားကိုအလှန်မျှားခေါ်သည်။ ပိုက်ဆံနှင့်မျှားပြီးခေါ်တွင်ပါရော့ပေ။ ကျွန် ထော်ကိုမျှမည်ဆိုမျှားမည်ဆိုသာသည်မှတ်သည်။

မျှေး (မြှေး) (*frequently pron.* မှေး), *v.* to overspread or be overspread; ထုရားထောင်းသည် ဖယ်ထော်ဝင်းမှ မှေးသန်းမရှိ မပြီမထင်။ စင် ကြယ်သန်းရှင်းစွာ မျက်စိထော်ကိုပွင့်လျက် ရွားထော်ပူ၏, to be nearly shut as the eyes from weakness.

—ရှက်, *v.* to be overspread, &c., to be closed as the eyes from being sleepy; ထရေးမျှေးရှက်ကြပြီးမရှိ။ (မျှေးရှက် is a term found in poetical works).

မျှော (from မျှော, to float down), *v.* to set afloat, to float down, (to cause to float down, to lend money without taking interest); ထွေကိုမျှောထားသည်။ ခင်ဗျားတို့အပေါ်မှာငွေမျှောထားရသည်မှာ ကြာကွပြီး ခင်ဗျားတို့တရည်မျှောပါဦး။ လောကဓမ္မလွန်းလို့လေးထွေပါယ် ထိုမှာအစုံမြန်မြန်မျှောသည်ဆိုပြောကြကုန်။

မျှောင် (မြှောင်), *v.* to fasten on lengthwise, ပေါင်; to keep close to the side of, adhere to; one kind of ကပ် [မျှောင်စား, to hang on to another for sustenance, to sponge on], [to lay by one's side; အိပ်ရာနားမှာ သေနတ်ထားကိုမျှောင်ထားလိုက်ပါ]; also applied to women carrying on an adulterous intrigue; ထည် မိန်းမလူစောင်။ လူမျှောင်။ ထား၍ကြာဆန်သည့်မိန်းမမြင်ကြောင်းကိုဆိုသည်။

မျှော့, *i.* *n.* a leech, blood-sucker; an iron cramp, မျှော့ကုတ်။

—ကုတ် (from ကုတ်, to stick the nails in), *v.* to secure with a cramp; *n.* an iron cramp (a staple).

—ထိုက်, *v.* to apply a leech.

မျှော်, *v.* to look forward to, expect, anticipate; ခင်ဗျားတို့ထာမည် ဆိုလိုမျှော်နေသည်မှာကြာကွပြီး အဆယ်မဒီဒေဝီ။ အတွဲဖုန်းထောင်းယာစကာ တို့ကိုသင်ကြည့်၍မြင်လျှင် အားကြားလောဟုဆို၏။ မဒီဒေဝီသည် ထည်းဖုန်း ထောင်းယာစကာတို့ကို မျှော်လျက်သာထွင်လိုက်လေ၏။

—ကြည့်, *v.* same.

—ခင်း, *n.* a prospect.

—ခေါ် (မြော်ခေါ်), *v.* to look forward, have foresight.

—ငုံ (မြော်ငုံ), *v.* to look for, wait in expectation; ရှေ့ရှာသို့ရောက် သည်ကာလကျန်ထော်ကိုမျှော်ငုံဆိုနေနှင့်ကြပါဒီအောင်လိုက်ပါမည်။

—စင် (မြော်စင်) (*pron.* မျှော်စင်), *n.* a look-out [a race-stand].

မြီးသားတွင်း (*pron.* သတ္တု), the side entrance to such a trap.
မြူ, *v.* to please, delight, to allure, decoy; အကလေးကိုမြူစမ်းပါ။ သူ
ထပါး ဥစ္စာကိုထပ်မြူထုတ်သည်။ သည်မိန်းမကိုသတ်ယူမြူနေသည်မှာကြာ
ကြာပြီ။

—ထူထူ (*pron.* မြူထူထူ), *adv.* a diminutive of similar import; မြူထူ
ထူထာလေ့ရှိပါသည်။

မြှောင် (from မြှောင်, to be raised), *v.* to toss, toss up, to raise,
elevate, exalt; ချီ, ချီး, ပင့်, မြှင့်, to elevate the mind of another,
to flatter; မြှောင်မြှောင်မြှောင်, to multiply arithmetically; မြှင်း
ထိုးမြှောင်သည်။ ကျွဲထူကိုသတ်ချီမြှင့် မြှောင်သွားသည်။ ရေဆိုးကိုထမိတ်
မြှောင်စမ်းပါ။ သူထပါးမျှားကိုထပ်မြှောင်မြှောင်တတ်သည်။

—ထိန်း, —မြေ, *n.* a multiplier (in arithmetic).

—ဓည, *n.* a kind of drum.

—စား, *v.* to promote, especially to invest with discretionary
power; အင်မတန်အစိုးရခင်းမြှောက်စားထားသည်။

—ရက်န်း, *n.* a product (in arithmetic).

မြှောင်, *see* မြှောင်။

မြှောင်, *v.* to slice or shave lengthwise so as to make an an-
gular segment of a sphere or cylinder,—not used; *hence*
အမြှောင်။ (ရှစ်မြှောင်, octagonal); နာနတ်သီးမြှောင်သည်။ ရှောက်သီးကို
မြှောင်သည်။ သံပုရာသီးကိုမြှောင်လိုက်ပါ။ ခူးရဦးသီးတမြှောင်စားလိုက်လျှင်
ဝလေး။

မွှ (from မွှ, to be friable), *v.* to pulverize.

မွှင်း (မြှင်း), *v.* to gash obliquely, or in any way, as fish or flesh
preparatory to cooking (*see* မွှင်း, which is in far more
general use).

မွတ်, *v.* to be fine; ဣတ်, to be very smooth, to be rapid as a
wheel in motion, so that the parts are scarcely to be dis-
tinguished (as when each separate spoke is undistinguish-
able), to be friable, easily crumbled; applied to some
kinds of insipid fruit; အထားအရည်ဣတ်လိုက်သည်မှာ မွတ်နေရော့။
ထပ်ချောသည့်သတ္တုဣတ်မွတ်နေရော့သည်။ ရထားသီးလည်လိုက်တာမွတ်
နေရော့သည်။ ထောက်ကိုမှမမြင်ရပါ။ တယ်ချင်သည့်သဘော။ စက်ကိုမွတ်နေရော့
သည်။ သခွားသီးထပ်မွတ်သည်စားမကောင်း။

မွန်, *v.* to be stifled, suffocated, as with smoke, dust, &c., to be
stupefied, astonished, [to experience a pungent sensation
in the nose as when inhaling the odour of mustard, sal-
volatile, smelling salts, chillies, onions, &c. ; မွန်သွားထင်းမီး
မိုးမွန်သည်။ မွန်နေအောင်ကြောက်သည်။ ငရုတ်သီးမွန်သည်။ ကြက်ထွန်နံ့ထိုးမွန်
ထက်သည်]။

မွင်း, ၁ (from မွင်း, to be decorated), *v.* to put on by way of ornament, to decorate, adorn; မွင်းထင်သည်။အထောင်းကို ထထား ပြထားထိုပြင် ကောင်းမွန်စွာမွင်း၍သဖြယ်သည်။

မွင်း, ၂, *v.* to gash obliquely, or in any way, as fish or flesh preparatory to cooking; ငါးကိုထားနှင့်မွင်းသည်။ငါးကိုထားနှင့်မွင်း၍ထားသိပ်သည်။အမည်းသားကိုထားနှင့်မွင်းသည်။ ရာဇပြစ်သင့်သောသူများကိုထားနှင့်မွင်းသည်။

မွာ (မြာ), *v.* to gash obliquely, as fish for cooking or drying. Der. အမွာ။မွားသားထားနှင့်မွာသည်။

မွား, *v.* to be very diminutive; not used singly; ထွေး, အထွေး, *n.* a tick, ပြည်ထွေး ပြည်မွား, an insect which infests bullocks, horses, goats, &c.; မွားမွားပိုးကောင်မွားကောင်။ပိုးမွားထိရန္တန်။

မွှေ, *v.* to stir up, agitate, to disturb [to rummage], annoy, vex; more than နှောင့်ရှက်။ ထမင်းဆိုးမွှေလိုက်ပါ။ ထင်းဆိုးမွှေသည်။ထတ်မွှေသည့်လူ။ (to stir up medicine in water, such as Sedlitz powder, &c., before drinking it).

—နှောက်, *v.* same; သတ္တဝါတို့နှစ်ထိုးကိုရုံးရင်းခတ်မွှေနှောက် ထတ်သောတကွာ။လူဆေးကိုမွှေနှောက်ပြီးသောက်သည်။

မွှေ, *v.* to twirl, whirl about, make whirl round itself; *comp.* ဝင့်; နားရွက်ကိုဆွဲမွှေသည်။ယောင်ကိုဆွဲမွှေသည်။

—နှောက်, *v.* to whirl round by the hair of the head.

—ထမ်း, *v.* to whirl around (*trans.*), to pull about here and there; မြက်ကိုမြင်း မွှေထမ်းလို ပထမ်းပတာဖြစ်ကုန်ပြီ။ ဆံပင်ကိုဆွဲကိုင်မွှေထမ်းသည်။

မွှေး, *v.* to smell sweet, be fragrant; ဆီနံ့မွှေးသည်။ ပန်းနံ့မွှေးသည်။ ထိထင်းမွှေးသည်။

—မြွေ, —မြိုင် [ထုံ], မျှံ, *v.*; see the parts.

—(ထင်း) ထိပ်, *v.* same as မွှေး (infrequent); နန်းထိုးမင်းထိုက်။ထိုက်မြိုက်မျှိုင်းမွှေးသင်းကွစွာသောပန်းထိုးနံ့သာမျိုးအမိုးအထုံ။

မြင်း, see မွင်း။

မြာ (မြာ), see မွာ။

ယ။ (ယပက်လက်)

(The twenty-sixth consonant in the Burmese alphabet.)

ယက်, *v.* to strike or impel with a stroke toward one's self; သောင်ပေါ်မှာလူ။ရေတွင်းကိုယက်နှင့်ယက်၍ယက်သည်, to scratch or paw the earth, as a fowl or dog; ခွေးမြေကြီးကိုယက်သည်။

ယက်မန်း (*pron.* ထမန်း), *n.* rice porridge, one kind of ယမကာ။

—ရည်, *n.* same.

ထက်သို, *n.* a sort of woven (bamboo) scoop for catching small fish and prawns.

ယခင်, *n.* past time. [Note.—ထခင် is used in colloquial, and met with in phrases like the following : ထခင်ပြောသည့်စကားနှင့်ထခင်ပြောသည့်စကားမညီပါ။ရှေးယခင်။ယခင်ကာလ။]

ထခု, *n.* the present time.

—ထခု, *adv.* like as at the present.

—နေ့, *n.* to-day, the present day ; ထနေ့၊ ခုနေ့။

—မှ, *adv.* only just now ; frequently used for next.

—မှာ, *adv.* now, as it is.

ယခေါင် (from ခေါင်), *n.* time pertaining to the remotest antiquity (obsolete, except in writings) ; ထခေါင်ရှည်ကာလများကပင်ထင်မယားဖြစ်လျက်ရှိကြပါသည်။

ထင်, *n.* the common fly, any flying insect.

—အုံ, *v.* to collect together as flies.

—မိုး (pron. ထင်မိုး), *n.* the jumping spider that springs on its prey.

—ချေး (pron. ထင်ချေး), *n.* a freckle ; ထိုးကန်းဥ။

—ချေးဥ, *v.* to blow, deposit eggs, as flies.

—မြောက် (ထင်ချောက်) (pron. ထင်မြောက်), *n.* a fly-flap, a chowry, ထင်မြောက်ထပ်။

—နား, *v.* to light on, to settle as a fly.

—ဖျား (pron. ထင်ဖျား), —ထင်ဖျားခွဲ။

—မဝမိုင်း, —မဝမိုင်း (ယင်းမမိုင်း), *n.* the blue-bottle fly (sometimes called ထင်မဝမိုင်း) (pron. ထင်မဝမိုင်း)။

—ရဲ, *n.* a small red fly.

ထင်ကင်း, *n.* a kind of tree [the edible Zalacca].

—ချဉ်, —ချို, *n.* varieties of the same.

ထင်ထောင်, *n.* a kind of bird [Pali ဓန္ဒာထောင်]။

—စာ (pron. ထင်ထောင်စာ), *n.* a kind of bird.

—စား, *n.* a kind of fish.

—တန်း (pron. ထင်တောင်ခန်း), *n.* a row of people walking abreast (troops marching in line ; စစ်သည်များထင်ထောင်တန်းချီတက်ကျသည့်), *adv.* abreast.

ထင်း, ၁, *pron. a.* that ; ထင်းအကြောင်းဆိုကြောင့်။ ထင်းဆိုခဲ့ပြီးသောအကြောင်းကြောင့်။

—ထို, *pron. a.* ထင်းထိုထပြီးကား။ ထင်းထိုဖြစ်သော်လည်း (ဤထိုဖြစ်သော်လည်း) ထင်းထိုအမိပြုတ်တာရကား။ [Note.—ထင်း and ထင်းထို are

very seldom, if ever, met with in colloquial, but in old writings frequently.]

ထင်း, 2, *n.* a bamboo texture set up (ထင်းထောင်) in a rivulet (or in a fishery) to intercept fish [a texture made of finely split bamboos used for window-shades and veranda curtains; a chick, ထင်းထာထင်းခွေး]. "Towards the close of the rainy season, about August and September, when the surrounding country is nearly all under water, in very many places several feet deep, the English Thooogyee, or proprietor of the fishery, proceeds to place a strong barrier across the main stream of his fishery, near its lower end. This consists of a screenwork of strips of bamboo (very much resembling the screens known as chick-blinds, but stronger), well secured to stout posts, firmly planted in the bed of the creek; these posts have strong longitudinal pieces lashed to them, and that these *yins* (ထင်း) or weirs may the better stand the pressure of the current, long forked pieces of timber are placed and secured as props against the front of the post. These '*yins*' are in many cases very formidable barriers, and indeed, without seeing them, one can form no idea of their size and strength. The lower part of the screen rests on the bottom, and the upper portion projects some three or four feet above the surface of the water to prevent the fish jumping over and escaping.

"In some of the larger '*yins*' a long projecting trap with a sloping bamboo floor is placed in horizontal section. There are two kinds of these traps, called respectively '*mee-woons*' and '*konzins*' which, though varying in shape, are worked on the same principle.

"These weirs or screens, known generally as '*yins*' (ထင်း) or '*hsais*' (ဆည်) among the fishermen, are kept down till all, or nearly all, the water has drained off, leaving a number of shallow pools generally alive with fish. These, if large, are divided by small low bunds into smaller sections, the water baled out, and the fish taken by nets, baskets, or by hand."—Seaton's "Report on Fisheries in Burma," (1883).

—ထင်, *n.* the same spread on the thwarts of a boat.

—ထာ, *v.* to screen with chicks.

ထင်းတိုက် (*pron.* ထင်းဒိုက်), *n.* [Maulmain ebony, blackwood].

ထင်းခွေး, *n.* the *Vitis Linnæi* or creeper.

ယင်းနှောင်းထိပ်, *n.* a large, woody, tendril, the *Vitis auriculata*.

ယင်းမ (ယင်းမာ), *n.* a kind of tree [a species of chickrassia producing the Chittagong wood].

ယင်းရည်း (ပင်) (*pron.* ယင်းရဲ), *n.* a kind of tree [a species of myrobalan, the *Lumnitzera racemosa*].

—မျောင်ဖြီး, *n.* a plant of the genus borago, the ehretia.

—ထိုက်, *v.* to be partial in deciding [to be biased] ; သည်အမှုကို ယင်းရည်းထိုက်ထိုး ဖြောပါနှင့်မှန်ရာကိုသာဖြောပါ, do not be biased in stating the case, but state only what is true.

ယပ်, *v.* to be drunk, intoxicated ; ထယ်မူးထွေးယပ်ထပ်ထပ်ရှိ။

—ထုပ်, —ထုပ်ကြီး (from ထုပ်, to wrap up), *n.* a sot ; သည်သူယပ်ထုပ်ကြီးကတ။

—မူး, *v.* same as ယပ်။ အယက်ယပ်မူးလို့ထူမှန်းမထိ။ အယက်ယပ်မူးလို့ယင်းမှာထဲနေသည်။

—မျိုးဥပဒေ [Excise Act], ယပ်မျိုး, *n.* any intoxicating drug or liquor ; ထူရာသေ။ ယပ်မျိုးငါးပါး။ ဘိန်း။ တင်း။ ကစေင်။ ထွေင်က။ အရက်။ အသီး။ အဖွင့်။ အရွက်။ အခေါက်။ အမြစ်။

ယပ် (Pali ယာဓ), *n.* a sacrifice, an animal offered ; ယပ်ထွင်းထူးသည်။ ယပ်နတ်ထင်း။

—ဓာ, *n.* sacrificial food.

—ထရာ, *see* next.

—ပရောဟိတ် (ယပ်ပရောဟိတ်), *n.* a priest.

—ပတ္တင်, *n.* an altar.

—ပူဇော်, *v.* to offer a sacrifice.

ယခု (Pali), *n.* one division of the Vedas (the Yajust Veda).

ယဉ်မင်း (*pron.* ယမင်း), *n.* a doll, ယဉ်မင်းရုပ်။

ယဉ်, ၁ (Pali ယာနံ), *n.* a carriage, vehicle of any kind ; particularly applied to certain government palanquins, ယဉ်ဆောင်။ ယဉ်စီး။ ယဉ်ထင်း။ ယဉ်အမှုထမ်း။ ယဉ်ပေါင်း ; applicable also to elephants and horses, ဆင်ယဉ်။ မြင်းယဉ် ; [light-built ornamented bullock carts with a hood are termed ယဉ်ထင်းယဉ်].

—ပေါင်း (*pron.* ယဉ်ဇောင်း), *n.* the hood or top of a palanquin or ornamented carriage or cart.

ယဉ်, ၂, *v.* to be tame, to be civilized [to be graceful, ဖွယ်ဖျက်နာ။ ယဉ်ထင်ထိုက်ထိုက်], to be delicate in scent as a flower, ပန်းအနံ့ယဉ်သည် ; (also to lose strength or efficacy as a drug or medicine, ဆေးယဉ် ?).

—ကျေး, *v.* to be well-bred, genteel, polite, complaisant, (to be elegant in speech, စကားယဉ်ကျေးသည်, *see* ထိမ်မွေ့) ; *applied*

to things, to be handsome and fashionably made; ပုဆိုးဝတ် အဆင်ယဉ်ကျေးသည်။ ဒိဋ္ဌိဆောက်ပုံတယ်ယဉ်ကျေးသည်။ သည်ဒိန်းမက လေးအလှဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) မထူး။ သို့သော်ယဉ်ဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) ယဉ်၏။

ယဉ်, *v.* to be polite in speech (infrequent).

—ဝါး, *v.* to be tame, familiar (when applied to animals), to have sexual intercourse (private) before marriage; less than မှားလွင်း, though often politely substituted for it— (၁) သူတို့ ၂ ယောက် ယဉ်ပါးနေသည်မှာကြာလှပြီ။ (၂) ကျွန်ုပ်၏ငယ်ကလေး ကျွန်ုပ်တို့ထံသို့ရောက်သည်မှာထာမြဲကြာသေးဘူး။ အလွန်ယဉ်ပါးလှပြီ, scarcely any time has elapsed since my little deer came into my possession, it has become very tame indeed.

ယဉ္ဇာ (*pron.* ယာရာ) (Pali), *n.* certain magical contrivances; ယဉ္ဇာကောင်းလျှင်မင်းလောင်းပျောက်သည်။

—ဆင်, —ဖြ, *v.* to practise such contrivances [in ordinary parlance, in order to avert some danger foretold by an astrologer or fortune-teller].

ယနေ, an *abbreviation* of ယခုနေ့ (occasionally made use of in colloquial); ၎င်းအမှုကိစ္စများကို ယနေ့ပြီးအောင်လုပ်ရမည်, in colloquial corrupted into ကနေ့ (*pron.* ဝနေ့).

ယန္တရား, *n.* any engine or machinery; ယန္တရားစက်။

—စက်, *n.* same; ယန္တရားစက်ကြော, a mechanical engineer.

ယပ်, *n.* a fan, ယပ်ထောင်; a punka, ယမားယပ်; *v.* to fan, ယပ်ခတ်, ယပ်ခတ်စင်းပါ (as with a fan), ယပ်လေခံသည်; to beckon with the hand, ယက်ယပ်။ ယက်ယပ်ခေါ်။

—ခတ်, *v.* to fan.

—ဆွဲ, *v.* to pull (or hang) a punka.

—ထောင်, *n.* a fan.

—ပေါင်, *n.* a punka pole.

—မိုး, *n.* the handle of a fan.

—ရွက်, *n.* the leaf of a fan.

ယပ်ဒီး, *n.* a Yabein, one of the race of Yabein. This race gain their livelihood by rearing silk-worms, and are to be met with in the Prome and Taungnu districts.

ယမတော (*pron.* ယမဒေါ) ယမက။ ယမလွ; ယမာမင်း (ဇရဲမင်း), *n.* executioners in hell (ဇရဲသူဇရဲသားများကိုစောင့်ထိန်းအုပ်ချုပ်ရသောဇရဲမင်း); applied figuratively to overwhelming misery; ယမတောယမက လက်သို့ရောက်သလိုဘဲဒုက္ခခံရသည်။

ယမကာ, *n.* a certain preparation, sweet liquor made of jaggery, tamarind, &c. There are several recipes for making this sweet liquor; အပျော်။ ယမကာ။ အပျော်ယမကာထိုးထောင်ကြပါဦး။

ထမင်း (ပင်), *n.* a kind of tree, the *Aporosa villosa*.

ထမန်, *n.* the time recently passed (sometimes incorrectly *pron.* အမန်); ယမန်ကာလ။ ထမန်ဆိုသည်အထိင်း။

—နေ့ or ယမနေ့, *n.* a day lately passed, the other day.

—နှစ် or ယမနှစ်, *n.* a year lately passed.

—လ, *n.* a month lately passed.

ထမန်ကာ, *adv.* in an unfinished, unworkmanlike manner. In modern colloquial this word has become corrupted into သမန်ကာ (*pron.* သမန်ဂါ); သမန်ကာထွက်ကာလုပ်သည်။

ထမန်း, *n.* a kind of rice porridge; *see* ယက်မန်း, which is the obsolete form.

—ရည်, *n.* same; ထမန်းရည်ကြိုခွံသူနာကိုတိုက်သည်။

ထမနေ, *n.* a kind of tree (clogwood; perhaps a species of *gmelina*) [used for building purposes and for making cart-wheels in Upper Burma. It is not a durable wood.]

ယမား, ၁, *n.* a punka, suspended fan.

ထမား, ၂, *n.* one kind of royal umbrella; ယမားထီးထောင်။

ထမိုက်, ၁, *n.* a miracle, by which a Buddha exhibits his body half fire and half water; ထမိုက်ဗျာဒိတ်။ သာကီဝင်မင်းတို့ဦးခေါင်းမော်၍ ရွှေစက်တဝါးအစုံမှ။ မြူမြေမှန်ဖြင့်ကြဲထွင့်ထောင်မှု၍အံ့ကြ၍မကုန်နိုင်သောထမိုက်ဗျာဒိတ်ယဘဂိုပြုထောင်မှု၍။

ထမိုက်, ၂, *n.* the sixth book of the third grand division of the Buddhist scriptures; *see under* အဘိဓမ္မာထမိုက် ၁၀ ကျမ်း။ ဓမ္မာ။ အာဟထန။ ဓါတ်။ သစ္စာ။

ယင်း, ၁, *n.* gunpowder.

—ချွေးခါ, *v.* to discharge the contents of a gun, to clean it or for safety's sake.

—မြ် (*pron.* ယင်း, *jyin*), *n.* the quantity of gunpowder sufficient for one charge; ယင်းထလက်စာ။

—မင်း (*pron.* ယင်းမင်း), *n.* saltpetre, nitre.

—ထောင့် (*pron.* ယင်းခေါင့်), *n.* a crystal of saltpetre [a cartridge].

—ထောင့်ဆိတ်, *n.* a cartridge-box.

—ထိုက် (*pron.* ယင်းဒိုက်), *n.* gunpowder magazine; ယင်းခုံ, a gunpowder manufactory.

—ထိုး, *v.* to load a cannon or gun.

—ထိန်း, *v.* to be damp as gunpowder.

—ဖန်, *v.* to make gunpowder.

ယင်းဘူး, *n.* a powder flask.

ယင်း, ၂, *v.* to strike right and left ; ခြေနှင့်ယင်းသွားသည်။ ကာနှင့်ယင်းသွားသည်။ ငြိမ်နှင့်ယင်းသည်, to waddle as a duck ; ဝမ်းဘဲသွားသွားသည်, to do at random ; ယင်းလှုပ်။ ယောင်။

—ဆ, *v.* to guess, conjecture ; *comp.* ဆ။ ယင်းဆယ့်သိသမျှချသည်။ ထယ်ကလာမည်ဆိုမခဏ်ဘူး။ ယင်းဆယ့်သိသလှသည်။ ယင်းဆရေးသည်။

—တင်း, —တား, *v.* to make a conjectural calculation ; ယင်းတီးယင်းတားစမ်းလှသည်။

—တမ်းယင်းတမ်း, *adv.* guessingly, at random ; ယင်းတမ်းယင်းတမ်းနှင့်သွားသည်, to go from side to side in walking (to walk in a straddling manner) ; ယင်းတမ်းသန်းတမ်းလှသည်။

—ပြော, *v.* to speak at random.

—ယော်, *v.* to guess at random ; not common in ordinary colloquial, but met with in songs ; ယင်းယော်ကာမျှင်တမ်းချ။ မထိပ်နီးပါလှသည်။ ယင်းယော်ဆိုသာတံသည်။ [ယင်းယော်ဆိုသာခေါ်သည်, to call out to a person, not being certain of his exact whereabouts].

ယဗ္ဗား, *n.* a long strip of cloth attached to the front of a bier and carried by several in procession ; ထယားပြဿာစဏ္ဍားထများဆွဲ. [This strip of cloth is not attached to the biers of ordinary persons.]

ယတ်, *n.* *affix*, and ; used in enumerating a succession of things, the initial letter adapting itself to the preceding word for the sake of euphony ; as ဆွမ်းယတ်, သပိတ်ယတ်, &c. (colloquial).

ယသ (*pron.* ya 'tha,' the 'tha' being pronounced like the 'ar' in mart, ya thar) (Pali), *n.* splendour of attendants, equipage, &c. ; အခြံအရံအကျော်အစော။ အခြံအရံနှင့် ပြည့်စုံသောထာ။ အကျော်အစောနှင့်ပြည့်စုံသော။ ယသ။ ဣသရိယဓမ္မယသသီရိကာမဝယတ္တ။ (ဘုန်းထော်ဝေါး)။

ယဟူဒီ, *see* ယုဒ။

ယသောဝိယော, Yasódhará, wife of Prince Siddharttha (သိဒ္ဓတ္ထ), who renounced the world and became Gaudama the Buddh. "The princess Yasódrá-déwi, daughter of Supra-Buddha (ထုဗ္ဗဒ္ဓ), who had been the wife of the Bódhisat in many generations and assisted him in the fulfilling of the paramitas (ပါရမီ), was born on the same day as the Prince "Siddharttha" (သိဒ္ဓတ္ထ).—M.B.

ယံ (*Pali* ထာဝေ, a portion, division, အပိုင်းအခြား), *n.* an indefinite period of night, of which there are three (ဗြဟ္မိယံ), namely, ဗြဟ္မိယံ (ပရိယံ), the early part of the evening ; သန်းခေါင်ယံ (မဏ္ဍိယံ), the precincts of midnight ; မိလိယံ (ပရိယံ), the

precincts of morning : the place of or about a thing, as ထိထိ
ထိ, the place of or about the clouds ; အပေါ်ထိ, the outside,
surface.

ယာ, ၁, *n.* a cultivated spot of ground ; ယာခင်းထောင်ထာ။တောင်သူ
ယာရတ်။ ကြိတ် ၂ ကောင်လည်းပန်းစေပြီးတော့။ ယာရတ်ကိစ္စလည်းပြီးစေပြီး
တော့။

ယာ, ၂, *v.* to make a quid of betel ; ကွင်းယာ, ကွင်းယာပေးပါ။

ယာထွတ်ထိ, *n.* a kind of medicinal drug.

ယာဂ, *n.* a certain preparation of boiled rice mixed with sundry
ingredients ; one kind of ထမင်းနယ် (*pron.* ထမနဲ), ထမ္ဘိထွေထပြည့်
ယာဂထိုးပွဲ။

ယာဇကော, *n.* a mendicant, beggar, ဖုန်းစား, သူဖုန်းစား, သူထောင်းစား ;
see မျှော်။

—ခ, *n.* a term of reproach addressed to a woman ; မိန်းမရှင်ခ။
ယားပေါက်ခ။

ယာမာ, *n.* the third stage of the world of nats, *see under* နတ်ပြည်
ခြောက်ထပ်။

ယာထိ, *a.* temporary, used for a short time only ; ယာထိပန်းကလေးထဲ
ရွာနိပန်းမထွတ်။

—အိပ်, —တဲ (တဲ) (*pron.* ယာထိခဲ), *n.* a building for temporary
residence, commonly with a view to recovering health.

—နန်း, *n.* a temporary ယာထိနန်းထောင်။

—ချင် (ယာထိပြင်), *v.* to prepare such residence (to lay out a
corpse ready for burial ?)

—ပြောင်း, *v.* to remove to such residence ; ယာထိ။ ယာထိရွှေ့, (to
move to a temporary residence in consequence of some
illness or misfortune having happened in one's own house).

ယား, *v.* to itch.

—(ကျိကျိ), —ကျိထားကျိ, *adv.* with slight itching ; ကိုယ်နှိယားကျိကျိ
ရှိသည့်။

—ထားထား, ထားယံယံ, *adv.* same ; ကြောထဲက ယားထားထားရှိသည်။
ထဆိတ်ပွတ်လိုက်ပါ။

—နာ, *n.* the itch in an advanced stage ; *comp.* ဝဲ။

—ယံ, *v.* to itch ; more intense than ယား ; ထားယံသောရောဂါ။

ထိ, ၁ (ရိ), *v.* to be rotten as cloth ; ဖုဆိုးယောင်းထွန်းထိုက်နေပြီ။ မင်းထိ
ထိုက်ထိ။

—ထွဲ (ရိထွဲ), *v.* same ; ဖုဆိုးထိထွန်းထိုက်ထွဲကလေးရှိတော့သည်။ (or ထွဲ
နေ)

ထိ, ၃ (ရိ), *v.* to gleet, run as matter from a sore ; applied to any slimy, filthy discharge ; ထိနီးယိဋ္ဌိယိဝါ။

—နာ (ရိနာ), *n.* gleet, gonorrhœa, or anything of the kind (အထွင်းနာ။ ညောင်း ဖြစ်သည်)။ The Burmese usually term syphilis အဖြင်နာ and gonorrhœa အထွင်းနာ or ညောင်း။

—ဆွဲ (ရိဆွဲ), *v.* same as ထိ။

ထိဆွဲဆွဲ (ရိဆွဲဆွဲ), *adv.* vaguely, indefinitely (insinuatingly) ; ဝကား ထိဆွဲဆွဲမပြောပါနှင့်။

ထိမ်း, *v.* to lean, be inclined, တိမ်း ; less than ယိုင် ; [ထိမ်းချိထိမ်းပါ ထော့ထား။ ပျောင်းပွေ့လိုထိမ်းထိုး။ အိမ်ဖျက်လိုထိမ်းသည်။ သစ်ပင်ထိမ်းသည်။ ဝကားထိမ်းပြောတတ်သည်။ လိုထိမ်းသည်ထိမ်းနှင့်တမ်းရှောက်သည်။]

—က, *v.* to dance by placing the body into postures, to dance at a ထိမ်းပွဲ။

—တိမ်း, *v.* same ; ခင်ဘျားပိုက်သည့် ထိုင်ထပ်မမတ်ဘူး။ ထိမ်းတိမ်းတိမ်းရှိသည်။

—ပွဲ, *n.* a posture-dance pwè.

—တီးထိမ်းပါး, *adv.* leaning to one side and the other as a drunken man ; ထိမ်းတီးထိမ်းပါး ထဲလုလဲချင် ထွားသည်။ သည်သစ်ပင် ထေထိုက်ထွင်ထိမ်းတီးထိမ်းပါးနေပြီ ထဲထော့မဟာထဲ။

—ယိုင် (*v.* to lean, be considerably out of the perpendicular), *see* the parts ; ပကတိကြိုခိုင်သော ကျောက်စာတိုင် ထေထိုက်၍ထိမ်းယိုင်ခြင်းမရှိသကဲ့သို့မိမိ၏သမာဓိဇ္ဈာန်ကိုတည်ကြည်ခိုင်ခံ့စေရမည်။

ထိရှားပန်းလျှ (ရိရှားပန်းလျှ), *adv.* in most poor and wretched plight ; not used in colloquial ; အမိုးရအထုပ်ကိုမထုတ်မလျော့စေရအောင်ထိရှားပန်းလျှ ဥဏ္ဍာယဖြင့်ကြိုးပန်းအားထုတ်တမ်းရှက်ပဲ့ပါသည်။ ထိရှားပင်ပန်း has a similar meaning.

ထီးကာယောင်ကာ (rare in colloquial) ထီးတီးထားထား (most common) ထီးတီးယောင်ထောင်, *adv.* indefinitely, ambiguously, evasively, wavering, hesitatingly between two (ထီးတီးယားထားထိုင်သည်, to act in a shilly-shallying manner) ; ထီးတီးထားထားလူ, a man of doubtful or undecided character ; ထမ္ဘိတရွာရောက်ကာထ။ အထိအကျွမ်းမရှိ သောကြောင့် ထီးတီးယောင်ထောင်နှင့်။ ထယောင်ထည်းအနေရအထိုင်ရဝက်သည်။

ယုဇန, *n.* suspicion, doubt.

—ကင်း, *v.* to be free from suspicion ; ထိုသူအပေါ်၌ယုဇနကင်းထောင်အောင်ထပ်မံ၍မေးပါဦး, re-examine that person in a manner sufficient to free him from suspicion.

—ရှိ, *v.* to be suspicious ; မိမိမိတ်ကိုပင်မိမိယုဇနရှိသည်, he is doubtful even of the state of his own mind.

ယုဇန (ပင်), *n.* a kind of flower.

ယုတ်, *v.* to be inferior, mean ; ဖြဲ, to fall short ; (in the continuative mode) to decrease, become less, inferior, degenerate, ဆုတ်ယုတ်လျော့ ; to be abject, base. Der. ရှုတ် ၂၀ ထက်မယုတ်ဘူး။ ခြောက်ကျွန်းသူလိုမျိုး အသက်ကားတထောင်နေသတည်း။ အသက်အာယုတပ် ယုတ်ထက်မရှိ။ အခြံနေရသည်ကို ဆိုသတည်း။ မိမိထုံး ဆောင် လည်ထက် ယုတ် သောအာယုတရကို ပေးတူခြင်းသည့် ခါနုခါသဖြစ်သည်, the offering of food inferior in quality to that partaken of by one's self is termed the offering of a slave ; မယုတ်မလွန်စေရ အမှုတော်ကိုတင်း ရမည်။ သည်နှစ်မကွားမေးပွားချင်းသာအလွန်လှတ်သည်။

— ဖြဲ, *v.* same in 1st and last senses ; ဆိုးကောင်းယုတ်ဖြဲဖြစ်ပျက် တူ၍ရေးမှတ်ပါသည်။

— ဓာ, *v.* to be vile, depraved, wicked, unprincipled, base, degraded ; ဆိုးညစ်။ အလွန်သဘောယုတ်မာထည့်သူ။

— လျော့, *v.* same as ယုတ်, 2nd sense.

ယုတ္တိ (Pali), *n.* credibility ; ယုတ္တိဆင်။ ယုတ္တိတင်။ ခင်ဗျားပြောသည့်စကား ယုတ္တိရှိပါ၏, there is credibility in the words you speak.

— ဆင်, *v.* to invest with an air of credibility ; to render plausible [almost always used in a bad sense].

— တွက်, *n.* a term used in Pali grammar (to parse) ; ရုတ်တွက်။

— ယုတ္တဝ, *n.* same as ယုတ္တိ ; သူစကားယုတ္တိယုတ္တဝမပြီ, his language is not in accordance with what is credible.

ယုတ်ပတ်, *v.* to suspect, think ill of, whether justly or not, အရင် ကယုတ်ပတ်ကြသည် ; generally used when a married woman is suspected of an illicit intrigue, သည်မိန်းမရုန်းတတ်သည်မျှအရင်က ယုတ်ပတ်ကြသည်။

ယုဒ, 3, *n.* a Jew, ထံတူဒီ, ထေဝဒီ။

ယုန်, *n.* a hare, သထောယုန် ; “the Easterns speak of the hare in the moon as we do of the man.”—M.B. The Burmese believe that the figure of a hare is in the moon in the same way that they do that the figure of the peacock is in the sun. Hence the saying ဣလယုန်ပျောက်လျှင် မုန်းပါမည်, which is equivalent to telling a person that one's affection for him is undying. [ရှေ့လမှ။ ယုန်မြို့ဝင်ထို ဆန်ပွစ်သည် အသိုးဆို ထောကြည့်ကြချီ။ ဆိုသာဆို။ မိမိသည့်စကား။ အရိပ်ကိုအရောင်ဖြဲ ဘိုးလနတ် သား။ said by children] ; ယုန်ဝင်လျှင်းစ as rising after having had the limbs in a cramped position.

ယုထ, *v.* to take tender care ; သားသမီးကိုထပ်ယုထနိုင်သည့်မိဘ။ သူမထား ကိုသူယောကျ်ားထပ်ယုထသည်။ မြင်းကိုသူသခင်ကထပ်ယုထကျွေးမွေးသည်။

ယုံ, *v.* to believe, have confidence in, (to trust) ; ထူယုံ။ အတွင်းထူယုံ, a confidante ; ထူယုံတည်းမှတည်းသည်။ မယုံမနာရှိ။ မထိုသကဲ့ရှိ။ ထခါမ ယုံဆယ်ခါ။ မယုံခြင်းအကြောင်း၄ပါး။ The four things that cannot be trusted—(1) a thief, သူရိုး။ (2) the bough of a tree, သစ် ကျိုး။ (3) a ruler, မင်း။ (4) a woman, မိန်းမ။

ယုံကြည်, *v.* to regard as wholly trustworthy, have great confidence (rare in colloquial).

—ကြည်, *v.* to believe cordially, (to trust implicitly); ကျွန်တော် လူမောင်ထောင်ကိုအဖွင့်ယုံကြည်ပါသည်, I implicitly trust my man, Maung Ba Khin.

—တေး, *v.* same as ယုံကြည်။

—တမ်း (*pron.* ယုံဒမ်း), *a.* or *adv.* plausible, having the semblance of truth; ယုံတမ်းစကားပြောသည်။

—ထောက်ထန် (*pron.* ယုံခေါက်တန်), ထောက်သင့်, *v.* to be presumptive evidence, to be probably true; သူပြောသည့်စကားယုံထောက် ထင်ပါ၏။

—ဖွယ် (သွယ်) (*pron.* ယုံဖွယ်), *a.* credible; ခင်ဘုရားပြောသည့်စကားယုံ ဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ။

—မှား, *v.* to doubt; မိမိထိန္တော့။ သတိရှိ။ ယုံမှားခြင်း, doubt, misconception.

ယုံ့, *v.* to be contracted, drawn into a small compass, (to shrink as flannel, cloth, &c.); not often used singly; ကျားနှင့်တွေ့လို နောက်ကိုအသာယုံ့ပြီးပြန်ခဲ့ရသည်။ သတ္တထိတ်ရေချိုလိုက်လိုယုံ့သွားသည်။

—ယွဲ့, *see* the parts; ထွက်ချာပါဒလေပမ်းလိုပစ်ယုံ့ယွဲ့နေသည်။

ယူ, *v.* to take, to be of opinion. Der. အယူ။ ထူကျုံးမရ, to be irrevocable, past recall; ထူကျုံးမရဖြစ်ရထေခြင်း။ အသက်နှစ်ယိုးထူကျုံးမရ။ မိတ်ကမဆည်နိုင်အောင်မျက်ရည်အသွယ်သွယ်ယိုစီးလျက်။

—ခဲ့, *v.* to bring.

—ငင်, *v.*; *see* the parts, ထည့်ဥစ္စာလိုထူငင်ခဲ့ပါ။ ဥစ္စာပစ္စည်းမထူမငင်နိုင် ထက်ထွတ်ထွက်ပြေးပါရသည်။

—တေး, *v.* to take in an opinion, to believe (infrequent).

—ဆ, *v.* to be considerate, to restrain (the feelings); ချစ်ထည်း (something between တွေးဆ and နှစ်ယိုးမိတ်မိ, to take into the mind).

—ဆောင် (to take, carry, bring), *see* the parts.

—ဆ, *v.* to complain, utter expressions of regard for the absence or loss of some one beloved; ဆ, ဆယု, ဆဆ (not used in colloquial).

—ဆ, *v.* same as ဆယု။

—သွား, *v.* to take away.

ယူဇနာ, *n.* a yoozana, a measure of length equal to 6,400 tas (ဆတာ) or 4 ga-wokes (ဂါဝတ်), or 13 $\frac{1}{2}$ English miles (according to Latter, 12 miles, 5 furlongs).

ထေဘုဗျ (ယေဘုဗျ) (Pali), *adv.* for the most part, generally, (in the main); အများအားဖြင့်။ သည်သူသထောယေဘုဗျအားဖြင့်အကောင်း

များသည်။ သည်မြို့သားထေတူယူအားဖြင့်ဆင်းရဲသည့်သူများသည်။ ထေတူယူ
နည်းအပ္ပကနည်း။

ထေတူယူအပ္ပက, *adv.* the many with the few ; ထေတူယူအပ္ပကအနည်း
နှင့်အများ။

ယွဲ, *v.* to be loose, flimsy, as badly woven cloth ; (chiefly redup-
licated and used adverbially).

—ယွဲ, *a.* worn out, exhausted ; အားကုန်ထိုယွဲကလေးရှိထေတူသည်။
affixed to ချို and ငန် ; သကြားကိုသားမှတ်ထိုယွဲခင်းခတ်မိသည့်အတွက်
ချိုယွဲနှင့်ငန်ခင်း၍မကောင်း။

ယော, ၁, *n.* one of the race of Yaus living west of the Irrawaddy
(ဇေဝတီ) and east of the Arakan Yoma range.

ယော, ၂, *int.* there, now ! expressive of disapprobation (surprise
and fear) ; ယောကြည့်စမ်းပါ။ ယောထာခါဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) ကျားနှင့်ဆွေမြီ
ထယ့်နှယ်ထုပ်ရပါမည်။ ယောထာခါဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) ကြည့်စမ်းနာနာကြီး နှိပ်စက်
လိုက်မည်။

ယောက်, ၁, *n.* a ladle ; not used singly.

—ချို, *n.* a cup-like ladle, တင်းချို။

—ခ, *n.* a pudding-stick, flat wooden spoon used to stir rice
when cooking ; used *figuratively* to denote a *mischievous*
person, *e.g.*, သည်သူယောက်မကြီးတစင်းအဲ။

ယောက်, ၂, *v.* to wind round, as thread on a spool (ထည့်လှမ်းထိုး,
ယောက်ထိုး။ ထည့်လှမ်းထိုးနှင့်ဖြည့်လိုယောက်သည်။) or on the quill of a
shuttle [ရက်ဖောက် (နှင့်ဖြည့်လို) ယောက်သည်], or a garment
thrown round the neck (ပုဆိုးထည့်ပင်းယောက်ထိုးကျေး ထောသားလို
ဘဲထယ်ပိုင်းသည်။ ပေါ်ထည့်ပင်းယောက်သည်)။

—ရိုး, ရိုးထံ, *n.* the handle of a spool used when winding on the
thread.

—ထည့်ထံ (*pron.* ယောက်ထံခံ), *n.* the spindle of a spool.

ယောက်, ၃, *num. aux.* applied to mankind or superior beings ; in
the latter case not respectful ; ထူထယောက်။ သုန်းကြီးတပါးစင်း
တပါး။ သုရားထသူ။

ယောထွမ, *n.* a father-in-law or mother-in-law.

—မိမ္မသူ (ယောထွမမိန်းမသူ), *n.* a mother-in-law.

—ယောကျ်ားသူ, *n.* a father-in-law.

ထောက်မ, *n.* a wife's brother, a man's sister's husband. [ထောက်မ
ခွေဝေါ် *lit.* 'brother-in-law call the dog' ; a bird that
usually lives in dense forests whose note has a striking
resemblance to the utterance of these words.]

ယောက်မ (ထောင်မ), *n.* a husband's sister, a woman's brother's
wife.

ထောက်ထား or ထောက်၊ *n.* a male of the human race, a man as distinguished from a woman (မိမိ) (မိမိ) used as a polite substitute for ထင်။ ထွန်ထောက်သည် *pron.* ထောက်ထင်, as Eng. 'there.'

— ကောင်း, *n.* a man of strength, whether bodily or mental ; ထောက်ကောင်း စစ်စစ်ဖြစ်ရပါသည်။ (a prayer frequently offered up by women).

— ဖြ (ထောက်ဖွံဖြ) (*pron.* ထောက်ဖွံ), *v.* to be bold, fearless, as a man should be ; used in commendation.

— ဝဲ (ထောက်ဝဲ), *n.* any manly sport, or which is exclusively engaged in or witnessed by men.

— ထဝ (ထောက်ထဝ), *n.* a state of existence as a man as distinguished from a woman, &c., ထောက်ထဝမရထိရှိရပါစေရ။ not an infrequent imprecation when asserting one's innocence, &c. [made by men].

— ဖြတ် (ထောက်ဖြတ်), *n.* a man of superior virtue (a term usually applied to Bódhisats ; ထူးလောင်း၊ ထောက် ဖြတ်ထို လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသောထူးလောင်း).

— ဖု (ထောက်ဖု), *v.* to take a husband ; similar in meaning to သင်နေ, but more elegant ; ထောက်ဖု, to have a husband.

— ထွာ (ထောက်ထွာ) (*pron.* ထောက်ထွာ), *n.* a hermaphrodite, said to have the parts of a woman, but the passions of a man.

— ဝတ်, *n.* an article of male attire.

— သနာ, *see* ထောက်သနာ။ ထောက်သနာဟူသည်။ ထောက်သနာရှာသည်။ merely used as an expletive to ထောက် ; also used with မိမိမိမိသနာ။

ထောက်ထွား, *n.* a bi-valvular shell-fish, as an oyster, clam, mussel ; *comp.* ခရု။

— ခုံး, *n.* a convex shell-fish.

ထောင်လေးပါး, *see* ဩဃာလေးပါး။ ကာမထောင်။ ထဝထောင်။ မိမိထောင်။ အမိမိထောင်။

ယောင်, ၁ (ယောင်) (from ဦးယောင်), *n.* the knot of hair worn by men, ယောင်ထိုး ; (the nimbus on the head of a Buddh ; ထူးလောင်းတော်။ မတ်ယောင်ထိုးသည့်ကော ယောင်။ အနော်မာလူးသည့်ဌေ သောင်). The following are the different kinds of knots of hair worn by Burmans ;—ယောင်ကလင်။ ယောင်ကွက်။ နှစ်ပုံခွဲယောင်။ မန်းယောင်။ သုံးပုံခွဲယောင်။ (ယောင်စေတီရှင်း)။

— ထိုင် (ယောင်ထိုင်) (*pron.* ယောင်ထိုင်), *v.* to attach cords to the end of the warp when it is nearly woven up to keep it stretched ; ယောင်ဆွဲ။

ထောင်ဆွဲ (ထွောင်ဆွဲ), *n.* a piece of timber placed in the opposite direction of a prop, to draw a post, and preserve it in an upright position [to drag a male person by the top-knot; to drag a female by the back-knot (*chignon*) would be ဆံထိုးဆွဲ။ *e.g.*, ငြေ့ကိုထွောင်ဆွဲပြီးခေါ်သွားသည်။ မိန့်သာထိုးဆွဲပြီး ပါးချသည်။]

—ထုံး (သွောင်ထုံး) (*pron.* သောင်ခုံး), same as သောင် ; သောင်ထုံး, *v.* to make into a top-knot.

—ဝန်း (သွေ့ဝပ်ဝန်း), *n.* a charm against evil, bound up in the hair; ဝန်းဝန်းသောင်း ဝန်းဝန်းဝပ်, (formerly worn in the hair by Burmese soldiers).

—မြိတ် (သွောင် မြိတ်), *n.* the end of the hair which is left after the knot is tied ; ယောင်မြိတ်ဆံညှောက်။ ယောင်မြိတ်ချ။ ယောင်မြိတ်ထွဲထွဲ။

—ရစ် (ထောင်ရစ်), *v.* to wind up the ယောင်မြိတ်။—ယောင်ရစ်ထား။
ယောင်မြိတ်ရစ်ထား။

ယောင်, ၁, ၇. to make a mistake from absence or confusion of mind, or a sudden emotion, or want of consideration, (to be hysterically nervous, ယောင်ထတ်သည်; to talk in one's sleep, အိပ်ပျော်ရာကရောင်စကားပြောသည်) မယောင်မလည်။ ယောင်ထတ်နှင့်။ မှောင်မှောင်ကြောင်ကောင်။

—ကန်းကန်း (pron. ယောင်ကန်းဂန်း) ယောင်ကန်းကန်းနှင့်စွပ်စွဲသည်။ ယောင်ကန်းကန်းနှင့်ထုပ်သည်။ ယောင်ကန်းကန်းနှင့်ပြောသည်။

—ထာထာ (*pron.* ယောင်ထာဒါ), ထောင်ထောင်, ယောင်တီးယောင်တ (*pron.* ယောင်ဒီးယောင်ဒါ), ယောင်တီး ယောင်ထောင် (*pron.* ယောင်ဒီး ယောင်ဒေါင်)—ဝေဝေ (*infrequent*) ; ယောင်ထာတာနှင့်ထောင်စမ်းမြောက်စမ်းထည်။—ယောင်ထာတာနှင့် တယောက်ထည်း စကား ပြော စရာ ထူထည်းမရှိ ထူး။ယောင်တီးယောင်တထယ်နိုင်သည့်ထူ။

—ပေါင်, *v.* to imitate without consideration, to do because others do; အထူးအပ်ပြီ။ သူတပါးများ သွားလိုသာ ယောင်ပေါင်၍ လိုက်သည်။ ဘာမှန်းလည်း မသိလိုက်ဘူး။ သူတပါးထင်လိုသာ ရောင်ပေါင်၍ လုပ်ရသည်။ နားမမထင်ဘူး။

—မှား, *v.* same as လှောင်; used chiefly as a verbal formative; ထင်ထောင်ထင်မှားရှိသည်။အသိအမှားရှိသည်။

—ဟင်း, *v.* same as ထောင်။ ဗုဒ္ဓသမုဏ်ထောင်ဟင်းကာမျှ။ အထူးရသည်။
ထောင်ဟင်းသီးခွင်းဆိုသည်။ ဆိပ်ရာကထ၍ ထောင်ဟင်းငိုမိသည်။

ငဝ်းငဝ်း, *n.* the large horn-bill, *Buceros Homrai*.

—**နဝ်**, *n.* the black horn-bill.

ထောင်ထောင်, *adv.* very little ; ထောင်ထောင်သံနေ့ဂ်ကျသည်။ ထောင်ထောင်သာရှိသည်။

ကလေး, *adv.* same; ခင်ဆွားနှင့် ယောင်ယောင်ကလေးသာ ထို့သည့်။
 ခဏဆိုင်းထိုင်ကွေ့သေး၏။ ဆုခိုးမှတ်ထိုးအိမ်သားကိုသေနှုတ်နှင့်ပစ်မိကော့မည်။
 ယောင်ယောင်ကလေးသာထိုက်ည့်။ သူ့ထက်ယောင်ယောင် ကလေးကြီး ထည့်။
 အသံလှောင်လှောင်ကလေးအင်္ဂလိပ်လိုပေါ်သည်။

ယိုင်တီးယိုင်တိုင် (*pron.* ယိုင်ဒီးယိုင်ဒိုင်), *adv.* staggeringly; နာထွန်ထစဉ်
သင်းကောင်းအောင် မရှောက်နိုင်ဘူး။ ယိုင်တီးယိုင်တိုင် နေသည်။ နှစ်မြတ်ထို
ရဉ်ထွားထွီးထွင်ရက်ကန်းသားယိုင်တီးယိုင်တိုင်နေထတ်သည်။

—ယိုင်တိုင်, *adv.* leaningly; ထူးတီးယိုင်တိုင်ယိုင်ရှိသည်။ အိမ်ယိုင်တိုင်
ယိုင်နေသည်။ လေထာထွင်ထဲတော့မည်။

ယိုဝင်, *n.* a look-out, မျှော်စင်။

ယို, 1, *v.* to keep the limbs in a snug, contracted posture, to
move gently for fear of alarming, disturbing or offending;
comp. ထိုး (figuratively it means to submit, defer to the
wishes or opinion of another; သည်သူသူတပါးအောက်ကထိုးပြော
ထတ်သည်); ထူးမြင်အောင်နောက်ကအသာယိုယိုင်သည်။ အစိုးရခင်းရှေ့မှာ
ယိုထွားသည်။ ဆင်ထိုးမည်ကြံထွင်နောက်မြေကိုထိုးထိုးသည်။

—ထိုးထိုး, *adv.* in the manner above indicated, but in a less de-
gree; ခင်ဗျားအဖြစ်မှမရှိဘဲကြောက်ရွံ့ထိုးထိုးထိုးထိုးသည်။

ယို, 2, *int.* right! that's it! ထေဝ်ထွဉ်။ (obsolete).

ယိုး, *v.* to suspect of a crime; ကျွန်တော်ခိုးသံနှင့်သူခိုးယိုးခံရသည်။ ကျား
ရဲရာကြမ္မာမယိုးသာ။

—စွပ် (from စွပ်, 2), *v.* to accuse on suspicion; ရက်ကန်းမထတ်
ထွင်စွပ်ထိုးသည်။

ယိုးခရား (ယိုးဒယား), *n.* a Siamese, ယိုးခရားရှင်းယိုးခရားထက်မက်။

—ဝင် (ယိုးဒယားဝင်), *n.* the *Ochna Wallichii*.

—ပန်းခတ် (ယိုးဒယားပန်းခတ်), *n.* imitation leaves and flowers
carved on water-stands, ရေခိုးဝင်, boats, pyatthats, &c.

ယိုးမတ်မြို့ (*pron.* ယမတ်မြို့), —ဖွဲ့ (more common), *v.* to make an ex-
cuse on insufficient grounds [one kind of ဆင်ခြေတက်]။

—ရှာ, *v.* to search for a pretext; အနည်းငယ်မသာသည်။ ယိုးမတ်ဖွဲ့ထိုး
ထူမောထင်နေသည်; အကြောင်းမဲ့ယိုးမတ်ရှာဖွယ်ခက်သည်။

ယွင်း, *v.* to settle out of place; one kind of ချွတ်ယွင်း, to deteri-
orate, become worse, ယိုယွင်း။ Der. မှားယွင်း (rarely used
singly in colloquial).

—ချွတ်, *v.* same, 1st def.; ဤကာထုမရှိကား။ ထာသည့်အမှုကိုမမျှော်။ အ
ထွတ်ကိုမဝ။ အခါကိုမမှတ်။ ပရိထုတ်ကိုမချင့်။ ထမြင့်ထပါ။ တိမ်းမှားယွင်း
ချွတ်သောစကားကိုပြောသည်မဟုတ်။ ရှေးဘိသရာပြောထူးပြီဟု။ အမိန့်ထေဝ်
ရှိထေဝ်မူ၏။ အထုတ်ကိုယွင်းချွတ်သည့်အချက်ထင်ထရာမရှိထူးပါ။

—ယို, *v.* same, 2nd def.; ကံကြမ္မာယွင်းယိုသည့်အခါ။ ထူးကိုဆတ်ထား
ရမည်။

ထွန်း, 1, *n.* a mark or figure delineated or painted on lacquered
work; ထထပ်ထွန်း။ နှစ်ထပ်ထွန်း။ ထိုးထပ်ထွန်း။

—ထပ်, *n.* a certain ornamental graduation in a double roof

ယွန်းထိုး, *v.* to delineate on painted or lacquered work ; အပ်မျှား
ကိုယွန်းထိုးသည်။

—ထိုးထမား, —ထမား, *n.* a delineator in such work. The inhabitants of Pagan, Salay, Nyaung U, Myinmagan, Upper Burma, are great adepts at such work.

ယွန်း, 2, *v.* to move, change position, go or come (spoken of royalty) ; ဣစကံထောင်ယွန်း။ ဒေသစာရိ ယွန်းယွန်းချီထောင်မှုသည်။ (applied to a Buddha) ; hence, when reduplicated, aside, removed to a little distance, as အရှေ့ထောင်ယွန်းယွန်း။

ယွဲ, *v.* to be drawn aside, be distorted, awry, be one-sided, slanting off ; အိုးယွဲထွင်စသောင်းယွဲနှင့် မိတ်ရမည်။ ခေါင်းယွဲသည်။ ဟင်ယွဲသည်။ (in familiar English to be askew).

—စောင်းစောင်း, —တုံတုံထက်ရေးဖြင့် (မြင်ထွင်) သေပါ၏။ စာထိုးယွဲစောင်းစောင်းရှိသည်။ သည်မှန်ကြည့်ထွင်မျက်နှာယွဲတုံတုံနေသည်။ သည်လူဝါသနာ။ ယောင်ကိုယွဲတုံတုံထိုးထက်သည်။

၇ (ရကောက်)

(The twenty-seventh consonant in the Burmese alphabet.)

ရ, 1, *v.* to get, obtain ; မိဂ္ဂာထိုရ။ မေးထိုရ။ ရမိအောင်စမ်းဆီးနိုင်။ မရမက။
adv. by extraordinary effort ; မရမကထောင်း။ မရမကပြော။

—တတ်, *v.* to know how to get, to be rich. [In colloquial this word has been corrupted into ရည်တတ် when speaking of a person being rich, ဥစ္စာပစ္စည်းရည်တတ်သည်] ; ရတတ်သမျှရထောင်းထားရမည်။

—မိ, *v.* to obtain, to capture as a criminal or rebel, ရမိမိအင်လာသည်ကာလ။ စစ်ဆေးမေးမြန်း၍။ ပေးအပ်သင့်ပေးအပ်။ မိရင်သင့်လျှင်မိရင်မည့်အကြောင်းမျှားကိုမှီလိုက်သည်။

ရ, 2, *v.* *affix*, must ; frequently euphonic ; [may, as သည်လမ်းသွားပါရစေ, may I go by this road ? can, as သည်လမ်းသွားရသလား။ သွားရပါမည်လား, equivalent to သွားနိုင်သလား, can I go by this road ? *i.e.*, သွားရန်အခွင့်ရှိသလား။ ရ in conversation is frequently preceded by a noun and followed by a verb, in which sense it appears to be equivalent to the English "having to," *e.g.*, အထွေ့ရခက်။ အပြောရခက်။ အမြင်ရခက်။ တောင်အထက်ရထွတ်, mostly used with the verbs ခက် and ထွတ်။

—အောင်, *verb. affix*, sign of the infinitive mood, as ရေသောက်ရအောင်သွားသည်, he went to drink water (equivalent to ရေသောက်မည်သွားသည်) မြင်းငှာ။

—မည့်အကြောင်း, *verb. affix* equivalent to ရအောင်, but more elegant ; properly a sign of the potential mood, as ကျွမ်းဝင်လိုသင်ရမည့်အကြောင်းသွားပြီ, he is gone, that he might study

the scriptures ; [followed by *ထည်* or *ပြီ* means to be under a necessity or obligation, *e.g.*, နံနက်စောစောသွားသည်, I had (or I was obliged) to go early in the morning ; ငွေထောင်လျှော့ရသည်, I was obliged to forfeit Rs. 1,000 ; ကြိမ်းကပ်ကြိမ်ခံရပြီ, he once had to suffer the punishment of whipping.]

ရက်, ၁ (from အရက်), *n.* a natural day of 24 hours, a day of the month ; *comp.* နေ့။

—ကောင်း (ရွေး), —မာကောင်း (ရှောင်), *n.* a lucky or unlucky day.

—ကျပ်, *n.* an intermediate day, a day intercalated at the end of the year ; ရက်ကျပ်သွင်း။

—ကြာ, *v.* to be long in respect to the number of days ; နေ့ရက်ကြာခဏ်းသွားသည်ရက်ကြာထွပြီ။ ရက်ကြာလကြာမလုပ်ပါနှင့်။

—ကြို, *n.* the day before worship-day ; အပိတ်နေ့။ အကြိုနေ့။

—ချန်, *n.* every other day ; ရက်ချန်များသည်။

—ချုပ်, *n.* the date of a person's birth, a written engagement (to pay money).

—ခြာ or ခြား (ချာ or ချား), *n.* same ; ထရက်ခြားနှစ်ရက်ခြားလာပါ၏။

—ငင်, *v.* to intercalate a day ; ဝါထပ်ရက်ငင်။

—ရံ, —မရံ (ထ), *n.* a month which has an even number of days (30) or an uneven number of days (29) [ထ, ထ, ဝါ, ထပ်, ထန်, ပြာ (ရက်ရံ) ထူး, ထုံ, ခေါင်, ကျွတ်, နတ်, တွဲ (ရက်မရံ) ရက်ရံထွင်တနင်္ဂနွေဆန်းတနင်းလာကွယ်။ ရက်မရံထွင်တနင်္ဂနွေဆန်းတနင်္ဂနွေကွယ်]။

—ရဲ (ရဲ), *n.* the date of an event, နေ့ရဲ ; မွေးဖွားသည့်နေ့ကို မှတ်သားမိအောင်ရက်စွဲ ရက်ချုပ်ထားသည်။

—ထက်, *adv.* daily ; နေ့တိုင်းဥပုသ်ရက်ဆက်စောင့်သည်။ ရက်ဆက်များသည်။ ရက်ဆက်ထပ်သည်။

—ထွဲ, *v.* to put off from day to day (as in performing business or work).

—ပင်, *see* နေ့ပင်။ သည်ကနေ့သဘောထပ်မံ ရက်ပင်ဖြစ်သွားပြီ။

—ပို, *n.* the day after worship-day ; အပိုနေ့။

—ရာဇာ, *n.* the most lucky day of the month [ထူးထူးထူးထူး ထွန်းပကဆုံးနယံညွန့်စ။ အောင်ထွတ်ဆို။ သာထိုဝါခေါင်။ မြတောင်ထောင်သလင်း။ သထင်းကျွတ်ဆီ။ သောဒီထဆောင်မုန်း။ ချမ်းထိုးနတ်ထောင်။ မိနော်ပြာထိုး။ မိညိုထပိုထွဲ။ ထပ်ထပေါင်း။ ရက်ပေါင်းသည်။ ရက်ကောင်းရာဇာရာဇာထည်း]။

—လည်, *n.* a week ; scarcely used.

—လည်သွင်း (*pron.* ရက်လည်သွင်း), *n.* a feast given to guests attending a funeral ceremony seven days after the burial of

the deceased, and occasionally, it is said, for seven days following the burial ; ရက်ထည့်တွင်းကျွေး။

ရက် လွန်, *n.* the days in excess of the regular number of days in a year, on-account of which an intercalary month is inserted.

—ရှည်သွေး, *v.* same as ရက်ဆွဲ။ အပျက်ကိုထပ်ရက်ရှည် သွေးထပ်သည်။ နတ်ဖန်မိလင်းသောက်လျှင်။ ထိုသူတို့အမျက်ပြေလတ္တံ့။ ထိုသူတို့အလိုလို လိုက်လျက်ရက်ရှည်သွေးအံ့ဟုကြံ့ခါ၏။ မူးမတ်ပြည်သားပြည်သူတို့၏ ဤသားတော်ကိုဖြည့်မှန်ထုတ်ခြင်းငှါ သင်တို့အကယ်၍အလိုရှိကြအံ့။ ငါပေလ်ပြီ။

ရက်, 2 (ယက်), *n.* water flying off when dashed against some substance ; ရက်ကြီး။ ရက်ခိုလိုက်။

—ရကြောင်း, *n.* the wake of a vessel ; သင်္ဘောနောက်ရှိရက်ကြောင်းစီးထိုက်သည်။

—ထ, *v.* the water flies off or dashes ; ထပ်ရက်ထသည့်ဓလေ့။

—ပန်းစား (ထက်), *v.* to rush through the water as a boat, so as to raise a spray under the bow ; ထပ်ရက်ပန်းစားသည့်ဓလေ့။

ရက်, 3, *v.* to weave, whether cloth, or a mat, or a basket.

—ပေါက်, *n.* the quill of a shuttle, a hole in the post of a bamboo fence to receive the end of a bar.

—ပေါက်တန်း, *n.* a rail to be inserted in the holes of the posts of a fence.

—ပေါက်တန်းမျှ, *v.* to construct a rail-fence in the manner just indicated.

—ပေါက်တံ, *n.* the spindle of the quill of a shuttle, a bar in a wove bamboo fence.

ရက်, 4, *v.* to be quick, violent ; not used singly.

—ဝက်, *v.* to be unfeeling, severe, cruel ; more than ကြမ်းကြုတ် (to be liberal, lavish, အပေးအကင်း ရက်ဝက်သည်။ အထူးအထန်း ရက်ဝက်သည်။ သည့်သူအခြားသောသူနှင့်မတူ။ မိမိသားစုထား။ မြင်းနွားအတွန်ရက်ဝက်သည်, this person is unlike anybody else, he is exceedingly cruel to his wife, children, horses and bullocks [also applied to beauty in women as ရက်ရက်ဝက်ဝက်တွသည့်မိန်းမ]။

—ထင်, *adv.* instantly (infrequent) ; ရှင်ထရက် far more common.

—ရက်, *adv.* quickly, violently (freely).

—ရက်ဝက်ဝက်, *adv.* cruelly, unfeelingly, liberally, lavishly ; ရက်ရက်ဝက်ဝက်ပြောတတ်သည်။ ရက်ရက်ဝက်ဝက်ပေးတတ်သည်။

ရက်ရော, *v.* same as ရက်ဝက် [though oftener used in a good, than a bad, sense], to be careless, unconcerned about one's property, so as to give away liberally; ဝဲရူးရှင်ထုရင်ရာဇာဝိရင်သမီးတော်ရှင်ဝေပု အထွအထန်းအပေးအကမ်း အထွန်ရက်ရောသည်၊ ပြီးလူမိန့်ကဲ့သို့ အထွအထန်း ရက်ရောသည်လူ အထွန်ထရာရှင်သည်၊ there are few who are so liberal in their religious offerings as U Lu Bein.

ရက်, 5, *verb. affix*, to be capable of (in regard to feeling); ဤသို့စသောရက်တို့ဖြင့်။ မခွဲရက်နိုင်အောင် ဖြစ်သော။ ဤနန်းတော်စည်းစိမ်ကို။ အထက်အခါမှ။ ခွဲခြားနိုင်၍ ရဟန်းပြုနိုင်ပါအံ့နည်း။ ။ သည်နားကျွန်တော်ထက် ထိအနုကြာသို့ မရှိရက်ဘူး။ ငွေတရာတောင်ပေးရက်သည့် လူမထုတ်ဘူး။ [as an auxiliary to the verbs ကြံ, ပြု and ထု, ရက် conveys the same sense to them as the English expression to 'have the heart' to plan or do anything, *e.g.*, ဝင်သွားထယ်ကြံရက်သည်နည်း။]

ရက် (ရကန်) (*pron.* ရဂံ), *n.* epic poetry; ဂုဏ်ရက်အိအနိတေးခြင်း။

ရကာ (*pron.* ရဂါ), *n.* an offering to a nat; နတ်ရကာပွဲ။ နတ်ရကာထင်။ နတ်ရကာမြောက်။ ငွေပြင်မည်အခါ နတ်ရကာပွဲများကို မြောက်ထင်ပသရမည်။

ရကား (*pron.* ရဂါး), *verbal affix*, continuative; မူကား, sometimes equivalent to ထကား, *see* Grammar, sec. 109; ဤသို့မိန့်တော်မူရကား။ ဤသို့ဟောတော်မူရကား။

ရကိုင်, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness, ဝန်းဝန်း (used in poetry and songs).

ရက်ကန်း (from ရက်, to weave), [*n.* weaving.] [ရက်ကန်းသားမည်။ ရက်ကန်းသားမသေ။], (or &c., ထေရက်ကန်းခတ်, *v.* to strike as a head-wind); ရက်ကန်းရက်, to weave (either cotton or silk).

—ကြိုးမြေ, *n.* the variegated tree-snake (not poisonous).

—ခုံဝင်, *n.* a movable loom.

—ခုံထိုင်, *n.* the posts of such a loom (ရက်ကန်းခုံ).

—ရ, *n.* [the lower grooved timber of the lath of a loom in which the sley is inserted; *comp.* ထက်ခတ် and အောင်မေး].

—မြင်း (ရွမ်း), *n.* the beam of the harness or heddles of a loom.

—ဝင် (*pron.* ရက်ကန်းဝင်), *n.* a loom.

—ဝင်ထိုင်, *n.* the posts of a loom (ရက်ကန်းထိုင်).

—ဆက်, *v.* to join the warp to be woven to the thrums (a thrum, "one of the ends of weavers' threads") [ဖြတ်ဆာဟောင်း] of the old one remaining in the heddles.

—ထက်, *v.* the weaving is uneven, one side of the cloth being higher than the other (ရက်ကန်းသားထက်).

—ထက်, *v.* to be skilled in weaving.

—ထိုင်, *see* ရည်ထိုင်.

—ထွေး (*pron.* ရက်ထွေး), *n.* the abb, yarn of the warp (ရက်ကန်းထွေးခြည်).

ရက်ကန်းနင်း, *v.* to work the treadle of a loom ; *n.* the treadle of a loom.

— နှင် (နှတ်), *n.* the harness or heddles of a loom ; ရက်ကန်းဝတ် နှင်ကိုချသည်။ (or ယိုးသည်) (Prov.) *Anglice*, "a bad workman, &c."

— ဝင်, *n.* the warp (အထိုး).

— မီး, *v.* to pass the sizing brush (ရက်ကန်းဘီး) over the warp (ဖြိုး).

— ဖေါက်, *n.* the woof, အဖေါက် (ဖေါက်ခြည်).

— ဖေါက်တံ, *n.* a round bar in a fence ; *comp.* ရက်ဝံ။

— ဘီး, *n.* a sizing brush.

— ရုံ, *n.* a factory where many looms are in operation.

— ရှယ် (*pron.* ရှည်), *v.* to extend the thread lengthwise preparatory to weaving ; ခရီးသွားသည်မှာရက်ကန်းရှယ်သလို။ [also applied figuratively, *e.g.*, ခင်ဘုရားကောင်းပြောရာ ရက်ကန်းရှယ်သလို။]

— ဇေး, *n.* ; *see* ကြောတံ [the two sticks used to separate the threads of the warp, and placed next to the yarn beam].

— ထိုးသား, *n.* the knife used for cutting off the ends of threads.

— သင်, *v.* to learn weaving (also to teach weaving).

— သည် (*pron.* ရက်ကန်းသတ်), *n.* a weaver.

— သား, *n.* a web, cloth in a loom.

ရက္ခိက, *n.* a rekkaik, a certain monster of the belu (ဘီလူး) genus. [“The Rákshas resemble the Yakas, but they have not, like them, the power to assume any shape that they choose. When appearing to men they must assume their own proper form. They live principally in the forest of Himála (ဟိမဝန္တာတောင်) and feed on the flesh of the dead, whether of beasts or men.”—M.H.].

ရက်ဝံ, *n.* a girder [or longitudinal timber sustaining the joists of a house] (ဆင့်) ; *comp.* ဖေါင်းကွတ်, a bar in a rail-fence, ရက်ဝတ်။

— ဖေါက်, *n.* the hole in a house-post through which the summer is inserted.

— ရွှံ့, *n.* made rail-fashion ; also used as a verb ; ရက်ရွှံ့သည်။ ရက်ရွှံ့ခါးပန်းသတ်။

ရခိုင်, *n.* Arakan ; ရခိုင်ပြည်။ ရခိုင်လူမျိုး, *n.* the Arakanese race, one of the Arakanese race. The ancient names of Arakan were ရဗ္ဗုရ (ဘိုင်း), ဗညဝတီ (ပြည်), [ရဗ္ဗုရ from ရဗ္ဗ, a “bilu” (ဘီလူး) and ဗုရ, “country,” “city,” “kingdom.”]

ရင်, *see* ရင် (not used in colloquial).

ရင်, *n.* the breast ; ရင်ဝယ်သားကဲ့သို့, like the child of one's bosom.

— အင့်, *v.* to be uneasy in the stomach from fulness, whether occasioned by food or wind ; ရင်ထဲကအင့်ထင့်ထင့်ရှိသည်။

၇၆ အပ်တန်တာ, *n.* an ornament worn on the breast ; ခင်အွင်းထန်တာ။

—အပ်, *n.* the breast (of a brute animal, *e.g.*, နွားခင်အပ်ထားသူသည်) [ခင်အပ်ကွေးမွေးဖွားသည့်သား (or သမီး) the “ inseparable child of one’s bosom.”]

—အပ်တန်တာ, *n.* a breast-plate.

—အုံ, *n.* the protuberance of the breasts in man or woman ; ခင်အုံထူ၍မိသည် (applied to women).

—အောင့်, *v.* to have a constriction of the chest.

—တာ (*pron.* ခင်ဂါ), *n.* a large shield of boards carried in the hand and occasionally planted.

—တား, *v.* to be broad in the chest, ခင်ကျယ် ; the latter is preferable.

—ကျဉ်း, —ကျုံ့, *v.* to be narrow in the chest.

—ကျပ် (*pron.* ခင်ကျပ်), *v.* to have the sensation of tightness in the chest so as to breathe with some difficulty ; less than ချိုပေးထိုးခင်ကျပ်ပေးအောင့်ခင်ကျပ်သည်။

—ကျပ်အင်္ကျီ, *n.* a close jacket worn by girls ; ဗေဒိယိ။

—ကြား (*pron.* ခင်ငြား), *n.* the depression at the breast-bone.

—ကြားစေ့, *v.* to agree, be on good terms, ယူချင်းခင်ကြားစေ့အောင် ပေါင်းသည် ; to agree in respect to a bargain, ခင်ကြားစေ့အောင် ရောင်းပါ။ ခင်ကြားစေ့အောင်ငြောပေးပါ။

—ထွေခင်, *n.* two zayats built parallel to each other with a pathway running between them.

—ကွဲပက်ထက်, *adv.* in a broken-hearted manner (prostrated with grief) ; ထင်သေသို့ထားမှာခင်ကွဲပက်ထက်နှင့်နေခင်သည်။ ခင်တီးထက်သတ်ပူဆွေးဒုက္ခရောက်ရှာသည်။

—ခုန်, *v.* to palpitate, beat as the heart ; နှံထိုးခုန်။ စသေသေးပါ တူးခင်ခုန်ပါသေးသည်။

—ခေါင်း (*pron.* ခင်ခေါင်း), *n.* the chest.

—ချင်းအပ်, *v.* to place breast to breast ; ဝတ္ထုများကိုခင်ချင်းအပ်ထားသည်။

—ချိုင့်, *v.* to have an unusual depression at the breast-bone.

—ချောင်, *v.* to feel free and natural in the chest ; opposed to ခင်ကျပ် and ခင်အောင့်။

—ခွင် (*see* ခွင်), *n.* the bosom, *i.e.*, the breast and parts adjacent ; သား ငယ်ကိုခင်ခွင်ထဲမှထိသည်။

—ခွင်မိတ်, *n.* a guardian, regent ; [ခင်ခွင်မိတ်ကြီးမိုး, in Upper Burma the mother (or near relation) of an hereditary thugyi

conducting the duties of her son during his minority)—
ရင်ခွင်ပိုက်ချီ].

ရင်ခွင်, *n.* the natural warmth of the body (*lit.* breast); အလွန်
ပင်ပန်းထောင်မှုလှသည်ဖြစ်၍ ရင်းနှီးသောအထွေ။ ထိပ်ခွေ နူးညံ့သောရင်ခွင်
ကိုယုံရသည်ဖြစ်၍ ရင်းနှီးသောပျော်ခြင်းသို့ရောက်ထေ၏။ အရှင်တရား၏ရင်ခွင်ကို
ယုံလိုသောကြောင့်မြေထောင်ရင်းသို့ရောက်ပါသည်။ ကြိတ်သုဇာတ်အမိရင်ခွင်ကို
ယုံ၍ကြီးရသည်။

—စည်း, *n.* something bound on the breast; ရင်စည်းတန်ဆာ။

—ဆာ, *v.* to be uneasy from an unnatural appetite.

—ဆိုင် (*pron.* ရင်မှိုင်), *adv.* breast to breast; ရင်ဆိုင်တွေ့ထိုခွေးနှင့်
ရင်ဆိုင်တွေ့ကြလေသော်။ ခွေးသည်ကြောက်သောအားဖြင့်အမည်းတင်ကိုပစ်ချ
၍ထွတ်ရာပြေးထေ၏။

—ဆိုင်ရှက်, *v.* to close with (an enemy) (infrequent).

—ဆို့, *v.* to breathe with difficulty from an obstruction in the
chest; more than ထွပ်; also used figuratively, *e.g.*, သည့်စ
ကားကိုကြားထွင်ဘဲ ရင်ဆို့သသည်။ (as in hearing disagreeable
news).

—ညွန့်, *n.* the pit of the stomach.

—တား (*pron.* ရင်ခါး), *n.* a fence or palisade outside of a for-
tification.

—တီး, *v.* to beat the breast; ရင်တီးတီး။ ရင်ပတ်တီးတီး။ ရင်တီး
လက်ခတ်ပူဆွေးသကဲ့ရောက်ရှာသည်။

—ထောင်, *n.* the gore in each side of a Burmese jacket (a
kind of ornament worn by the prince in a dramatic per-
formance).

—တွန်း (ပိုက်), *n.* a kind of net used in catching shrimps,
see မျှင်။

—ထု, *v.* same as ရင်တီး။ ရင်ထုမနာဖြစ်သည်။ ရင်ထုမနာဖြစ်ရလေခြင်း။

—နာ, *v.* to be sore in the breast; *comp.* ရင်ပတ်နာ။

—ပတ်, *n.* the breast (of man).

—ပတ်နာ, *v.* to have severe pain in the stomach (frequently
arising from dyspepsia).

—ပြင် (*pron.* ရင်ပြင်), *n.* the space before the breast, presence;
အထံ။ ထိုက်တော်ရင်ပြင်ရောက်ပါပြီ။ ရင်ပြင်ထည့်တည့်။ မျက်မှောက်ရင်ပြင်။
ရင်ပြင်မှာထားသည်။

—ပြည့်, *v.* to have the sensation of fulness in the chest.

—ပုံး (*pron.* ရင်ပုံး), *n.* a covering for the breast; အင်္ကျီရင်ပုံး။

—ပွဲ, *n.* a badge of office worn on the breast.

—ပွဲ, *n.* the breast.

ရင့်ရှားဝတ်, *v.* to wear the Burmese petticoat, so as to cover the breasts ; *comp.* ခါးချစ်ဝတ် (to wear the same with the breasts uncovered), ထဘီရင့်ရှားဝတ်။ထဘီခါးချစ်ဝတ်။

—ထင်း, *v.* same as ရင့်ချောင်း။

—ထုံး, *v.* to be round-bodied.

—လေး, *v.* to have a feeling of oppression in the breast ; also used figuratively, *e.g.*, ထည်ထူဝကားပြောသည်မှာ။ထယ်ရင့်လေးစရာကောင်းသည်။

—လျှောက်, *n.* a large timber suspended horizontally against the wall of a fortress to crush an assailing party.

—ဝ, *n.* the breadth of the breast ; ရင်ဝကျယ်။ထုံးပတ်, girth.

—ထား, *n.* the breast of a female ; နို့အုံ။သားမြိတ်။ရင်သားမီး။ရင်သားမောက်, to be full in the bust.

—ထိုင်း, *n.* a shoulder belt.

—သွေး, *n.* one's own child ; ရင်သွေးထူထူ။ချစ်မဝ။ရင်ခွင်ပိုက်ချိုချိုမွေးသောရင်သွေးရတနာကို။ ငါ၏အသက်နှင့်အမျှချစ်ကြင်နာ၏။ရင်သွေးရင်နှစ်။ ငါ၏ရင်သွေးရင်နှစ်။ချစ်ထားချစ်သွီးတို့။ထင်တိုအထယ်မှာနေကြကုန်သနည်း။

—ဟာ, *v.* to feel uncomfortable from an empty stomach [ထမင်းသာထိုရင်ဟာသည် sometimes has the same meaning as ရင်ထင်းရင်ချောင်သည့်ဆေးထိုစားမှရင်ယာသည်]။

ရင်ချင်, *n.* Karin cabbage palm (not intelligible to the majority of Burmans).

ရင်ခေါင်, *n.* Indian grape.

ရင်ခတ် (*pron.* ရင်ဝတ်), *n.* the *Gardenia coronaria* ; ရင်ခတ်တိ။ရင်ခတ်မြို့။

ရင့်, 1, *v.* to be mature, firm, opposed to နု, young, tender ; အရွယ်ရင့်။ ပါရမီရင့်။သစ်သီးရင့်။ သန္တာရင့်သည်။ သန္တာရင့်ညောင်း။ဗေဒမိထောင်းထေး။သားကောင်းမင်းဝေသိထည့်။

—မာ, *v.* same ; ပတ္တမြားနှုတ်ငုံရင့်မာ။ ပါရမီရင့်မာ။သစ်သီးသစ် ရွက်ထို့ရင့်မာသောအချိန်ကာလသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။သဒ္ဒါ ရင့်သန်။

ရင့်, 2, *v.* to repeat melodiously, chant ; ထူး။ရင့်လေးနာပျော်။

—ညောင်း, *v.* same ; ရင့်ညောင်းကြွေး။မြူးထူးသောငှက်သံ။

—ထူကျွေး (ထူကြွေး), *v.* same ; ငှက်အပေါင်းတို့ပျော်ကြောင်းသောယာ။ရင့်ထူကျွေးတို့။ခေါ်မေးတာနေကြသည်။

ရင့်, 3, *v.* to trail ; not used singly. Der. ဒရင့်။

—ရင့်သိထိ, *adv.* trailingly ; မနွှဲထေးသူများထဘီရင့်ရင့်သိထိဝတ်ထက်ကြသည်။ ပန်းထုံးထိုရင့်ရင့်သိထိပန်သည်။ ရန်ကုန်သားပုဆိုးရင့်ရင့်သိထိဝတ်ကြထက်သည်။

—ထိ, *v.* same as ရင့်။

- ရင့် သီး, *v.* to be rude, disrespectful in addressing others ; ဦးစံ
ထွန်းအ ဖြောအဆို အလွန်ရင့်သီးသည်, U San Dun's manner of
speaking is very rude.
- ရင့်သီးသီး, *adv.* rudely, disrespectfully ; မိမိ အထက် လူကြီးများ
ကိုရင့်ရင့်သီးသီးဖြောရန်အခွင့်မရှိ, one has no right to address one's
superiors in a disrespectful manner.
- ရင်း, *v.* to be at the bottom, be deep-seated, as a wound, or
sore, that has apparently healed ; အနာပျောက် ခါနီးမှအစားမှားလို
ရင်းလာသည်, [to retreat and return to the combat as a fight-
ing cock], to place or put for the sake of accumulating ;
ရင်းငွေ, capital.
- နှီး, *v.* same, 2nd def. ; ငွေကိုအထော်အထန် ရင်းနှီးထားမှ ကုန်သွယ်
ထင်နိုင်မည်, it will be only by your being able to accumulate a
sufficient amount of capital that you will be able to do
business as a trader.
- ရင်းဆွဲ (ဆွဲ), *n.* a short ladder suspended from the top of a tan
tree.
- ထောင်, *n.* a light ladder used in ascending a tan tree.
- ရင်းဖျား (ပင်) (ရင်းပြား), *n.* a kind of medicinal plant, the *Ancis-
trolobus mollis*, *M.*
- ရပ်, 1, *n.* a pheasant ; ရပ်ကောင်။
- ရပ်, 2, *n.* a spinning-wheel, frame ; မိုင်းဝင့် သဏ္ဌိရပ်။ [an irrigation
water-wheel used in Upper Burma ; ရပ်ထွဏ်, to revolve as
such wheel.]
- ကြိုး, *n.* the band of the wheel.
- ကြိုးဝေး (*pron.* ရပ်ကြိုးဝင်း), *n.* the composition with which
the band is rubbed.
- နားပန်း, —နားပန်းကွင်း, *n.* the places in which the spindle
rests and turns ; အညာမှာလူမျိုးများ။ အပျိုများဆိုရင်နားပန်းကွင်း။ထက်
ထောင်ပေးတွေရှိသည်။
- ပေါင်း, *n.* the wheel of the spinning-wheel, any wheel in a
machine ; စက်။
- ရထတ်, *n.* a kind of spinning-wheel.
- ရပ်, 3, *v.* to wind round, encircle ; ပတ်။ထည်ပင်းကိုထားနှင့်ရပ်သည်။ကိုအ
ဝါသုတ်တွင်းရထားသည်။ နန်းတော်ကိုလက်ျာရပ်ထွဏ်ပြီးမှ။မင်းတမ်းဆိုထက်
၍။မြို့ကိုလက်ျာရပ်ထည်ထေရ်, at this time the miraculous cha-
riot, wheeling round to the right of the palace, went down
the king's highway and turned to the right of the city ;
မြင်းကိုဆွဲမနိုင်ရှိကြိုးနှင့်ရပ်ဆွဲရသည်, being unable to hold the
horse, he was obliged to do so by winding the rope
(round his hand).

ရပ်, 4, *verb. affix*, remaining behind ; သင်သည်ထနေမှစ၍ ငါပြန်၍မရောက်မှီကာလပတ်သုံး၊ အခါမဟုတ်သည့် အိမ်တွင်းမှ ပြင်သို့ မထွက်ရန်နှင့်၊ နတ်သွီးကမ်းသို့မရောက်၍၊ သေရသော်ထည်း၊ အပြစ်ထင်ထွက်ရစ်အောင်သေမည်။ ခင်ဗျားကျွန်တော်မရှိမိက်၊ ကျွန်တော်နှားခြင်းများ ကို၊ ကောင်းမွန်စွာ ကြည့်ရှုရစ်ပါနှင့်။ ကျွန်တော်မျိုးညီ သေနှုတ်မှန်၍သေသုံး နေရစ်ပါသည်။— ထုဆိုသည်မှာအပြစ်ထင်ထွက်ရစ်အောင်ကြံရမည်။

ရည်, *v.* to aim at, have reference to ; used singly, *e.g.*, သည်ဥစ္စာကို ထတ်သူကိုပေးမည်ဆိုရည်ထားသထံ။

— ဂူး, *v.* same ; ရှုထိ, သည်စေရ်ကို ကျွန်တော်ဆရာ သေသည် ကိုရည် ဂူး၍ ထောက်သည်။

— စောင် (ဆောင်), *v.* (from စောင်, 1, *which see*) [same, most common] ; ထုရားကိစ္စမှာသုံးရန်ရည်စောင်ထားသည့်ငွေထိုက်, the treasure-house intended for use in religious matters.

— ညွှန်း, *v.* same ; ဆယ်သုန်းကြီးကိုထူမည်ဆိုမရည်ညွှန်းရပါ။ [ရည်ညွှန်းချက်, a “ subject ” as in official correspondence].

— မှတ်, *v.* same.

— ရေ, *v.* to allude to at a venture, not on certain grounds.

— ရှုထိ, *v.* same as ရည်ဂူး။

— သန်, *v.* same ; ထုထောက်ထွင်းစုံစမ်းတော်မူသည်မှာရာဇဝတ်မှုတော်တမ်းတို့ကိုထိုးထုတ်ရှက်ရခြင်းစေရန် ရည်သန်ထော်မူခြင်းမရှိ, “ the matter is not investigated with the intention of casting a slur on the Police.”

ရည်တူ (from အရည်, 3) (*pron.* ရည်ခူ) [also frequently *pron.* ရေခူ in colloquial], *v.* to be equal, on a par, neither superior nor inferior ; ရယ်ရည်တူ။ ထုရည်တူ။ ရည်တူချင်းထန်းတူထန်းတူရည်တူချင်းထံ။

ရင်္ဂီထိုင် (*pron.* ရခိုင်) (from အရည်), *n.* the pegs, or short stakes driven in the ground to wind a warp on, ရက်ကန်းထိုင်။

ရင်္ဂီသွား (*pron.* ထသွား), *n.* a weaver's reed or sley.

ရည်ငံ, *v.* to be on terms of familiar and intimate acquaintance. Has a similar meaning to ခြင်, *e.g.*, အပြောအဆို တယ်ရည်ငံသည့်ထူကလေး။ ချစ်ကြည် ရည်ငံ။ သူတို့နှစ်ဦး ချစ်ကြည် ရည်ငံ ကြသည်။ စုံမက်ရည်ငံ။

ရင်းစား (*pron.* ရင်းစား), *n.* a lover of either sex when the love is reciprocated [*see* ထီးစီးဗိဇ္ဇာကြိုက်], a sweetheart. [ထထင်ထရင်းစား, a term denoting that a person has married his or her first love.]

— ထား, *v.* to indulge in mutual love, မောင်မြှင့်မငြိမ်းမယ်ရင်းစားထားကြသည်။

ရည်းစားဖျက်, *v.* to be broken off as an engagement between lovers ; *n.* a party in a broken engagement, usually the sufferer ; သူတို့ ထောက်ရည်းစားဖျက်ကြပြီ။

—ဖျက်, *v.* to break an engagement ; ရည်းစားမထားချင်ဆိုဖျက်ပြန်သည်။

—များ, *v.* to have many lovers ; မျှော်နှံများ။

ရဦး (ယဉ်း), *see* အနာရင်း and ကြက်ရင်း။

ရထက်, *n.* busifless, trouble, ဆူ ; [not colloquial, but occurs in songs] ; ရထက်ပိမှုရှည်ဆွေးပါလို့နားရှက်လို့ရှုထိန်းမထားဖြစ်လျှင် (ဝေးမည်ဖြစ်လျှင်) ရသေဆေးထိုက်တဲ့ (လှည့်) နေ့။

ရတနာ (*pron.* ရဒနာ) (*Pali*), *n.* anything precious ; သားသွီးရတနာ။ ဣဋ္ဌေရတနာ။ ဆင်ရတနာ။ မြင်းရတနာ။

—ထုံးပွါး, *n.* the three objects of worship, namely, the deity, the law, and the priesthood—တရား၊ တရား၊ သာသနာ။ “ The Bud-dhas, the sacred books, and the priesthood, are regarded “ as the three most precious gems. They are all associated “ in the threefold formulary repeated by the Buddhist when “ he names, as an act of worship, the triad to which he “ looks as the object of his confidence and his refuge ; ရတနာ ၃ ပါးကိုကိုးကွယ်သည် ”—S.H.E.M.

—ဆယ်ပါး, *n.* ten precious things, including gold, silver, and several kinds of precious stones (which priests are not to handle).

ရတု, 1 (*pron.* ရဒ), *n.* a season of two months, one of the six seasons into which the year is divided ; *comp.* ဥတုရတုပေါး။

ရတု, 2, *n.* a kind of verse ; ရတုရတံ။

ရထား, *n.* a carriage with four wheels, any wheel-carriage superior to a cart. (The larger carriage, with a ပြင်ဆင်, used at a pôngyi's cremation festival.)

—ခင်ထိတ် (*pron.* ရထားခင်မိတ်), *n.* the smaller carriage on which the body of a priest is conveyed to its cremation.

—စီးသူရဲ, *n.* a chariot soldier.

—ထန်ထာ, *n.* ornaments or appendages of a carriage.

—ထိန်း (*pron.* ရထားမိန်း), *n.* a charioteer [a carriage driver].

—နောက်ခြံ, *n.* the seat behind a carriage for the syce (groom) to sit upon ?

—ပေါင်း, *n.* the top of a carriage.

—ပေါင်းချုပ်, *n.* a top which may be shut down like that of a buggy.

- ရထားပိုင်း, *n.* a private carriage.
- ဘီး (pron. ရထားမိန်း), — ဘီးဝက်, *n.* the wheel of a carriage.
- မှူး, *n.* a carriage driver.
- ခေလမြူ, *n.* a small particle equal to 16 တဆူရိမြူ (ရထားမြူ, the dust raised by a carriage in motion, ရထားမောင်းသွားသည့် အခါ နောက်ကထသောမြူ).
- ထမ်း, *n.* a carriage road.
- ထု, *adv.* hither and thither in a state of vacillation; ထောင်မြေးမြောက်မြေး ရထားလှုပ်နေပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့တောင်သွားချင်သလို၊ မြောက်သွားချင်သလို ရထားလှုပ်နေပြီ။ သူတို့နှစ်ယောက် ရထားထု စကားပြောကြသည်။
- ဝင်ရိုး, *n.* the axle-tree of a carriage.
- ထန် (usually pron. ရထားသန်), *n.* the pole or beam of a carriage, a thill or shaft.
- ရန်, *1, n.* a quarrel, enmity; [danger, cause of danger, an enemy, ခေး].
- ကင်း, *v.* to be clear of enemies or dangers; ရန်ကင်းတောင်, a hill east of Mandalay.
- ကြွေ, *v.* to diminish in violence as a quarrel.
- ကြွေးထင်, *v.* to incur enmity.
- ကြွေးဆပ်, *v.* to retaliate, to avenge one's self, to pay off old scores, ခင်းထိုရန်ကြွေးဆပ်ဦးမည်။
- ခံ, *v.* to resist (an assault).
- ခုခံ, *n.* a victorious king (poetical); ရန်ခုခံထောင်တွင်ခေါင်ရာစာ။
- ငြိမ်း, *v.* to be settled, quieted, done away; more than ရန်ငြေ, to be quiet, undisturbed by enemies.
- ငြောင်, *n.* a robber, rebel [an enemy, ရန်ဆူးရန်ငြောင်].
- မြီးထား၊ မြီးဖွဲ့. — မြီးထို, *v.* to harbour resentment, bear malice; မြီး, အမြီးဖွဲ့၊ မြီးသူရန်ထက်။ ရန်မြီးဒေါသထား။
- ဝ (pron. ရန်ဝ), *n.* the beginning of a quarrel (also used as a verb, to begin a quarrel, to be the aggressor).
- စင်, *v.*; see ရန်ကင်း။
- စင်, *n.* war (see ခိုက်ရန်ပွားစင်); မင်း၂ပါးထိုးရန်စင်ဖြစ်ပွားနေသည့်အခါ ခိုင်မပြင်ဝင်ကြသေး။
- စပြု, — ဝမျိုး, *v.* to aggress 'ရန်ဝမျိုး, *lit.* to "sow enmity." to be the beginning of a quarrel; သည်သူ၂ယောက်ရန်ဝပြုနေကြပြီ။ ရန်ခံ။
- စဲ, *v.* to cease as enmity; ယခုရန်စဲကာရှိသေးသည်။ စကားနည်း ရန်စဲ။

ရန်သူ, *see* ရန်ငြောင့်။

—တုံ့ပြ or —တုံ့ရ, *v.* to retaliate evil for evil ; *comp.* ရန်ကြွေးထပ် and အစားချေ (ကထွေးချေ)။

—တိုက်, *v.* to provoke a quarrel between others ; ထင်မယား၊ ထောက်အကြားအခြားထူဝင်ရန် တိုက်ယှက်ကျက်ကျက်ထူရန်ဖြစ်နေကြသည်။

—ထွေ, *v.* to quarrel ; သည်သူနှစ်ယောက်နှစ်ယောက်တိုင်းတိုင်းရန်ထွေကြသည် (usually refers to a warm contention in words)။

—ထောင်, *v.* to show an inclination to quarrel, to take occasion to quarrel ; ရန်မထောင်မှရန်အောင်သည်။ ရန်ထောင်ထွင်ရန်ထွောင်မိတတ်သည်။

—နည်း, *v.* to have few enemies.

—မိ, *v.* to come to a quarrel ; ရန်မထိုရန်မိ။ ရန်ထိုရန်မိ။ “ *sivis pacem parabellum.* ”

—ဖြ, *v.* to continue a quarrel (has also a similar meaning to ရန်စ) ; ကျွန်တော်ကိုအကြောင်းမဲ့ရန်ဖြနေသည်။

—ဖြေ, *v.* to be settled as a quarrel ; ရန်ဖြေငြိမ်းအောင်ဖျင့်ဆိုသည်။

—ဖြီ, *v.* to come to an end ; ရန်အောင်သည်။

—ပွါး, *v.* to increase, become great from a small beginning ; မဖြစ်ထောက်သည့်အမှုရန်ပွားအောင်မပြုချင်ပါနှင့်။

—ဖက် (ထက်) (*pron.* ရန်ဖက်), *n.* a party in a quarrel, an opponent ; ပြီးထုရန်ဖက်။ မင်းထိုထုရန်ဖက်ပြုထောက်သည်မထင်ပါဘူး။

—ဖြစ်, *v.* to quarrel (usually used with reference to a physical combat) ; သူငယ်ကလေးနှစ်ယောက်ရန်ဖြစ်နေကြသည်ဖျင်ထိုက်ပါ။

—ထက်, *adv.* at enmity ; ရန်ထက်ထက် “ the rhyme of hostile pairs.”

—မာန်, *n.* [an evil, calamity, ဆေးဒဏ်အန္တရာယ်] ; မိမိကိုယ်တွင်း၌ရှိသောရန်မာန်အပေါင်းကိုပျောက်စေခြင်းငှာဖြတ်စွာထုတ်ပေးသွင်းတော်သက်စေထင်၍ဆုတောင်းသည်။

—မူ, *v.* to resolve on making resistance ; သူအဆိုရှိသည့်ဥစ္စာမပေးထိုရန်မူနေသည်။

—ရှင်း, *v.* ; *see* ရန်ကင်း။ မည်သူတယောက်ယောက်နှင့်မျှပြီးထားခြင်းမရှိ။ ရန်ရှင်းသည်ထူပါသည်။

—ရှာ, *v.* to pick a quarrel ; ကျွန်တော်ကို ခဏခဏရန်ရှာသည့်အထွက်သည်ရွာမှာမနေနိုင်သထောက်ဖြစ်နေပြီ။

—ရှား, —ရှောင်, *v.* to keep aloof, as an enemy, through fear or other cause ; အဝေးကရန်ရှားနေသည်။

—ရှိ, *v.* to be dangerous, as ရန်ရှိရာအရပ်။

—ထို, *v.* to be quarrelsome ; တဖန်ရန်ထိုတတ်သည်မိန်းမ။

ရန်ထွင့်, *v.* to be dissipated as a cause of fear (infrequent in colloquial).

—ထွတ်, *v.* to escape danger ; ရန်ထွတ်ရာရှောင်နေသည်။

—ဝေး, *v.* to be safe, as ရန်ဝေးသောအရပ်, a place of safety ; ထည်နေရာတွင်ရန်သူနီးသောကြောင့်ရန်ဝေးရာကိုခေါ်သည်။

—သူ, *n.* an enemy ; ရန်သူမျိုးငါးပါး။ ခေ။ မီး။ မင်း။ မိုး။ သူ။ သူ့မိမိလိုသောသူ။ ရန်သူမျိုးငါးပါးဖြတ်ဆီးလို့ ပျက်စီးလှန်ပြီ, the Burmese use this collective phrase even when they speak of having suffered damage from one only of the five kinds of enemies. Thus a cultivator would say that he had been ruined by the “ five kinds of enemies ” when his crops *alone* had been destroyed.

ရန်, 2, *v.* to appropriate, set apart for some purpose, design for, ရန်၍ထား။ ထွာ ; *comp.* စောင့်, 2, စစ်ထိုက် သည်အခါ အလွယ် တကုရ အောင်ခံယမ်းမီးကျောက်ကုန်ထွင် လွယ်ထင်တကုရနိုင်ရန်အသင့်ရန်ထားသည်။ မြို့များတွင်ထိုက်, အိမ်, ဆောက်လုပ်ရန် နေရာများကို ထွဲအပ် ချထားရန်။ ရန် ထားသည့်နည်းဥပဒေများကိုကြော်ငြာလိုက်သည်, the following rules, which it is proposed for the purpose of transferring building-sites in towns, are published for general information.

ရန်, 3, *v. formative* ; see အရန်, see Grammar, sec. 125, 3rd (the verbal in ရန်, from ရန် သည်, to appropriate, denotes what is for some purpose, * * * as ပြုရန်, what is to be done) ; သည် ကဲ့သို့ခင်ဆွားစေကာသည့်အတွက် အများကများစွာအပြစ် ထင်ရန်ရှိသည်။

ရနယ်, *n.* a rafter of wood ; *comp.* အခြင်။

—ခံ, *n.* a transverse timber, which occurs at intervals between the plate and the ridge of a roof to support the rafters.

ရနံ့, *n.* vegetable fragrance.

—ကြွ, ကြိုင်, (ပန်းရနံ့ကြိုင်သည်), —ထုံ, —မျှ, မွှေး (most common) ; ထိုင်, —သင်, —သင်း, *v.* to be fragrant, as the air filled with sweet odours ; ငါးထွေကြာပန်း။ ဖုံးထွင်းပွင့်တံ။ စက်ဆံရနံ့။ မွှေးမျှမဆံ။ နှစ်ထုံ။ မွှေးထွေကွယ်ရှိသောညောင်ဗုဒ္ဓထေပင်။ ပညောင်ပင်။ သရက်ပင်။ အင်ကြင်းပင်။ အစရှိသောထစ်ပင်ကြီးနှင့်လည်းတူထင်မှု၍ အလွန်တရာမွှေးလှသောကြွဒိဿဓာတာ။ ပန်းရနံ့မထွေဖြင့်။ အခါခါမွှေးစေလျက်။ စေလမြို့နေမောင်ပေလိပ်။ ဆွေမိတ်ပေါက်ခေါ်စင်ထော်သောအား။ စက်တရားဖြင့်ဖိတ်ကြားလိုက်ပါသည်။

ရန်း, *v.* to make a barrier on the side ; ကာသည် (obsolete). Der. ကာရန်း။ စတုရန်း။ စောင်းရန်း။ တင်ရန်း။ လက်ရန်း။ အရန်းအတာ။

ရပ်, *v.* to stand, to stop, halt, remain, ထန့် ; hence အရပ်။ ဓာရပ်ပါဠိ။ စကားထွန်းနှစ်ခွန်းပြောပါရစေဦး။

—ခံ, *v.* to hold out ; ခံရပ်, to withstand (an enemy) ; ရပ်ထည်။ ပေတ္တရပ်ခံ, to petition (clerical).

- ရပ် ဆိုင်း, *see* the parts ; ထရုရောက်သည့်နေရာတွင်ရပ်ဆိုင်းစေဦးသည်စာကို ခရပ်ခဆိုင်းရှိကြရမည်။ရပ်ဆိုင်းခရှိစေရမည်သာရွာသို့ပေးရှိရမည်။
- ဆွေရပ်မျိုး, *n.* a fellow-countryman, (a fellow-townsmen, a fellow-villager).
- ထန်, *v.* same as ရပ်, 2nd def. ; ကျွန်တော်အမှုကိုရှေ့ကရပ်ထန်ထိုပြော ပါဦး။ကျိတ်တော်အရှင်သည်မြို့ကိုရပ်တန့်သည့်နေ့ကစ၍။သူမိုးထားပြုပြင်ဝင်စွာ ရှိပါသည်။
- နား, *v.* ; *see* the parts ; စာကိုခရပ်ခနားရှိကြရမည်။စာရင်းဆက်သွင်းရပ် နားရအောင်။အခွင့်ကယ်မသနားတော်မူပါမည့်အကြောင်း။
- ထိမ်း, *v.* စင်ရေးပြသည်ကိုရပ်ထိမ်းထိုက်ခဲ့ပြီလား။ ထရုရပ်သည့်အနေထက် တိုး၍မထုပ်စေနှင့်။ရပ်ထိမ်း၍ထားထိုက်ပါဦး။
- ရပ်ထပ်, *n.* small timber suitable for posts ; ခပ်သွားမိပ် ရပ်ထပ်ထယ် နှစ်ထုံးပိုက်ပါသည်။
- ရဗ, *n.* a kind of flat basket.
- ရမက်, *n.* desire, longing for ; ရမက်ကပ်သည်။ ရမက်ကြီးသည်။ ကာမရဏ် အရာမှာအလွန်ရမက်ကြီးသည့်သူဥစ္စာအရာ၌အလိုရမက်ကြီးသည်။
- ရမတ်, *n.* a kind of fine cloth (not in ordinary use).
- ရမ္ဘက် (Pali ရမ္ဘက်), *n.* appetite, lust ; အလိုရမ္ဘက်။ထဏှာရမ္ဘက်, similar in meaning to ရမက်။
- ရမ္ဘထာ, *n.* a species of large rattan used as ropes (not in ordinary use) ; ရမ္ဘထာကြိပ် (*pron.* ရမ္ဘထာမြိပ်).
- ရမ်း, ၁, *v.* to be slightly swelled ; less than အန်း ; မျက်နှာရမ်းတင်း တင်းရှိသည်။
- ရမ်း, ၂, *v.* to be abundant (obsolete).
- ရမ်းလွေ, *v.* to be sufficiently abundant ; used adverbially (rare in colloquial).
- ရမ်းကာ, *v.* to be haughty, insolent (*pron.* ရမ်းခါး) ဝေင်္ဂီကာ ; ထတ် ရမ်းကာသည့်သူ။ဝေင်္ဂီကာရမ်းကာထတ်ပြုတ်သည်။
- ရယ် (frequently *pron.* ရည်), *v.* to laugh ; ငါရယ်ချင်လှသည်။ ရယ်ချင် လွန်းထိုအမျှားထုတ်နေရသည် ; ရယ်ပြီး။ ရယ်ခါပြီးခါ။ ကိုယ်မထွက်ကိုယ်မမြင်။ သူမထွက်ကိုယ်ရယ်ချင်။ (In some parts of Upper Burma still *pron.* in conversation as *spelt*.)
- မော, *v.* to laugh aloud ; ထုထင်ချင်ဆိုတာဝယ်မောနေကြသည်။
- ရွှင် or —ရွှန်း, *v.* to laugh and be merry ; ရယ်ရွှင်စရာထပ်ပြော တတ်သည်။
- ရွှန်းဖတ်ရွှန်း, *adv.* of similar import ; ရယ်ရွှန်းဖတ်ရွှန်းစကားပြော သည်။
- ထွင်းသွေး, *v.* to laugh derisively ; ကာသထားရပြီး ရယ်သွင်းသွေး နေကြသည်။

ရယ်ထက်, *v.* to laugh hard (not in general use).

ရမေ့ဝိုင် (*pron.* ရမေ့ဝိုင်), *n.* the middle south post in the main part of a house; *see under* ကွန်း။

ရသ (*pron.* ရ, သ) (Pali), *n.* flavour, taste; အရသာ။ ရသထင်္ဂာဝံစားသည်။

ရသာရုံ (*pron.* ရ, သာ, ရုံ) (from အာရုံ), *v.* flavour tasted.

ရသ (Pali), *a.* short, အတို; *see* ဒီသ။ တိုသောကာထန္တိရုတ်အပ်သောသရကို။ ရသခေါ်သည်, *e.g.*, အာဇ္ဈဉ္ဇ။

ရသေ့, ၁ (ရသေ့), *n.* a devotee, ascetic; ကာထံ ဒေဝီလ ရှင်ရသေ့။
 “Raci or Rathce means an hermit, a personage living by
 “himself in some lonely and solitary recess, far from the
 “contagious atmosphere of impure society, devoting his
 “time to meditation and contemplation. His diet is of the
 “coarsest kind, supplied to him by the forest he lives in; the
 “skins of some wild animals afford him a sufficient dress.
 “Most of these Rathees having reached an uncommon de-
 “gree of extraordinary attainments, their bodies become
 “spiritualized to an extent which enables them to travel
 “from place to place by following an ærial course.”—Bi-
 gandet’s Life of Gaudama; ရသေ့ဝိတ်ဖြေ ပြောသည်။ ရသေ့ဝိတ်
 ဖြေသာပြောသည်။ သည်အမှုငြင်းနိုင်မည်မထင်ပါ။

—ရူး (ရသေ့ရူး), *n.* an instrument with two points one larger than the other, used in perforating and turning beads and buttons.

ရသေ့, ၂, *n.* a kind of fine rice.

ရထာ, *n.* a reel on which thread is wound from the spindle;
 ရထာချား, a wheel, anything that turns on an axis; စက်ရ
 ထာ။ စပါးကိုရထာနှင့်ကြိတ်သည်။ ချားရထာကဲ့သို့ တမူနဲ့ ဖွားဖွားဆိုသည်
 နှားပမာ။

ရတနာ (*pron.* ရတန်းဒါ), *n.* an areeya (အရိယာ) of the highest order; အရတတ္ထပထဌာန, *see* အရိယာ. “The fourth of the paths
 “leading to nirwána is called အရိယာအရတတ်. The ascetic
 “who has attained this is called Rahat (ရတနာ). There are
 “five great powers that the Rahat possesses—Irdhí (ဣဒ္ဓိ)
 “or the power of working miracles, he can rise into the
 “air, overturn the earth (မြေကြီးကိုထွန်နိုင်သည်), or arrest the
 “course of the sun. (၂) The power to hear all sounds,
 “from whatever being proceeding (ဒိဋ္ဌသောထညာထံ). (၃)
 “The power to know the thoughts of other beings (ဗုရ
 “ဗိက္ခမိဇာနနညာထံ). (၄) The power of knowing what births
 “were received in former ages (ပုဗ္ဗေဒိဝါဆသထိ). (၅)

"The power of knowing what births will be received by any being in future ages. But all Rahats do not possess these powers in an equal degree of perfection. The Rahat is subject to bodily pain; nevertheless his mind is free from the usual accompaniments of pain, such as agitation, sorrow, or unsubmitiveness. The high state of privilege was sometimes received in an instant, as when the ascetic Nigrodha (နိဂြိုဓ) became a Rahat whilst his hair was being cut (သင်္ဃန်းဆင်းခိုရတနာဖြစ်သည်) off to prepare him for the reception of the priesthood. * * * (In the earlier ages of Buddhism the rahatship was attained by females.) At his death, the Rahat invariably enters nirwána, or ceases to exist. * * * To make a false profession of the attainment of rahatship is one of the four crimes that involve permanent exclusion from the priesthood."—S.H. M.B.

ရဟန်း, *n.* a priest of Buddh; ထေရ်ပုတ္တ, "Rahan" means "perfect."

—ထီး (pron. ရဟန်းထီး), *n.* a priest guilty of immorality; ရဟန်းထီးထက်ရှင်ထီးခက်သည်။

—ခံ, *v.* to receive ordination as a priest of Buddh.

—ထက်, *v.* to advance from being a novitiate to a rahan; ပုတ္တထက် has the same meaning.

—ထကာ, *n.* a layman who provides everything necessary for the ordination of a ရဟန်း။

—မြ, *v.* same as ရဟန်းခံ။

—ခ, *n.* a priestess, ထေရီရဟန်းမိန်းမ။

—မင်းကြီး, *n.* His Holiness the Pope of Rome.

—လူထွတ် (pron. ရဟန်းလူထွတ်), *n.* one who has left the priesthood, (as a *verb*, to leave the priesthood), ထွန်းကြီးလူထွတ်။ The difference between a pongyi and a rahan is that although both are rahans, the former is the abbot or head of a monastery.

ရံ, *v.* to surround, encircle, inclose, compass; ဝန်းရံစဉ်းရံ၊ ထောင်ရံ၊ ဝင်းရံ။ [ရံထား, to propose, or have in view, as a course of action or plan, *e.g.* "မြို့များတွင်တိုက်အိမ်၊ ဆောက်လုပ်ရန်နေရာများကိုတွင်ရံထားသည်။" ရံထားသည် နည်းဥပဒေကိုကြံငြာထိုက်သည်။ The following rules which it is proposed to make for the purpose of building-sites in towns are published for general information.—*Burma Gazette*."]

—ထပ်, *n.* an outpost; hence ထိပ်ထပ်, a body guard.

—ထိုင်, *n.* an outpost; *n.* a small pillar or post forming the side of a cart; ထွန်းရံထိုင်။

ရခိုင်ခံ (from ခံရံ), *adv.* sometimes; less frequent than သခိုင်ခံ။ အခြံထာ ထူး။ ရခိုင်ခံထာမရှိ။

ရာ, ၁, *v.* to be fit, proper, right ; အပ်, ထန်, ထော် chiefly used as a qualifying affix, frequently euphonic ; ရာမရာထော်မထော်ထောက် ခြံ့ဆိုကြည့်ပါဦး။ မိမိနှင့်မထော်သည့်စကားမပြောရာဘူး။ မင်းနွယ် မင်းမျိုးဖြစ်လျက်။ မင်းကျင့်ထာရားနှင့် မညီကျင့်မှုကား ဆုမပြစ်ထားရာ၏။ ထိုက်နှင့်မရာသည့်အရာသွားကြည့်သည်။

ရာ, ၂ (from အရာ), *verb. formative* denoting the object of an action, or the place of being or action ; sometimes reduplicated ; ဖြစ်ပွားရာအရပ်။ မိမိနှစ်သက်ရာကျိးချွေးချယ်သည်။ ရောက်ထတ်ရာ ရာနားရှက်ပွတ်သောစကားမျှား ကျိးပြောလေ့ဆိုလေ့ရှိကြသည်။ ပြောချင်ရာပြောဆိုချင်ရာဆိုသောစကားလှိုင်းလှိုင်းနှင့်။

— ခြေ, *n.* land producing millet, sesamum, cotton, indigo.

ရာဂ (Pali), *n.* strong passion, particularly ထော့ရာဂ။ ရာဂထိုးကြိမ်။ ရာဂနှိပ်စက်။ (ရာဂပိဿန)။ ရာဂပူပန်။

ရာဇ, *see* ရာဇာ။

— ဂုဏ်, *n.* the pride of a king, ruler, &c.

— ဂုဏ်ထက်, *v.* to feel the pride of royal blood ; ရာဇဂုဏ်မောက်။ ရာဇဂုဏ်အောက် (one of the royal virtues, of which there are eight).

— ဂိုဏ်း (from ဂုဏ်), what is unsuitable to be done or spoken ; *n.* what is improper to be done to a king (or government), disloyalty (sedition).

— ဂိုဏ်းထွတ်မလွတ်, *v.* to be not chargeable or chargeable with disloyalty, whether in speech or act.

— ဂိုဏ်းထင်, *v.* to be guilty of disloyalty (sedition).

— တိုင်, *n.* the stern-post of a boat or ship.

— ခဏ်, *n.* a beating, scourging, or pecuniary penalty inflicted by government authority.

— ခံ, *n.* a rule for royal observance, of which there are ten ; မင်းကျင့်ထာရား ၁၀ ပါး။

— နိမိ, *n.* a book of proverbs pertaining to government.

— ပတ္တင်, *n.* a royal throne.

— ပရိယာယ်, — ဓာယာ, *n.* artifice used by kings or others in authority.

— မတ် (ရာဇမက္ကထိ) (*pron.* ရာဇမတ်).

— ဓာနံ, *n.* the anger of a king ; ရာဇဓာနံပွား။

— ဖွတ် (မတ်), *n.* a lattice fence (usually of bamboo) constructed with rhombic interstices, and erected by the side of a road passed by great personages ; ရာဇဖွတ်ကာ။

— ထွံ့တ် (*pron.* ရာဇထွံ့တ်), *n.* a sceptre.

- ရာဇဝင်, ၁, *n.* a history of kings, civil history ; ရာဇဝင်ထိုး, *v.* to place on historical record ; ရာဇဝင်မှိုင်း, to be discreditable in history.
- ဝင်, ၂, *n.* a kind of tree.
- ဝတ်, *n.* heavy penalty inflicted by government ; more than ရာဇဝတ်။ ထွန်းတပျိုးတူးသည်ထွက်ဆိုကျင်။ ရာဇဝတ်ထောင်ခံပါမည်။ ရာဇဝတ်ဒီးသေးမီးပျိုး, criminal offences of a minor kind (သူ့ရာဇဝတ်သူထမ်းရွက်ခဲ့ရသည်)။
- ဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ, *n.* the Code of Criminal Procedure.
- ဝတ်ခေါင်း (*pron.* ရာဇဝတ်ခေါင်း), *n.* rural police gaung in Burma ; ရွာခေါင်း။
- ဝတ်ထိန်း, *n.* a petty constable, cutwal.
- ဝတ်မင်းကြီး, *n.* the Inspector-General of Police, Burma.
- ဝတ်မှု, *n.* conduct exposing one to a heavy penalty from government (a criminal case).
- ဝတ်ရုံး, *n.* a criminal court, [a Police office] ; *comp.* ထရားရုံး။
- ဝတ်ဝန်, *n.* District Superintendent of Police, Burma ; နယ်ပိုင် ရာဇဝတ် ဝန်ထောက်။ ရာဇဝတ် ဝန်ထောက်, an Assistant District Superintendent of Police.
- ဝတ်သင့်, *v.* to become subject to heavy penalty inflicted by government.
- သင်္ကြန် (သင်္ကြံ), *n.* a title of nobility.
- သတ် (from သတ်, to settle), *n.* a fresh enactment of government in addition to the standing ဓမ္မသတ်။ ဣန္ဒြိယရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ, *n.* the Indian Penal Code.
- ဝတ်သား, *n.* a policeman ; ရာဇဝတ်အမှုထမ်း။ ပုထိတ်သား။ ချဲသား။
- ရာဇာ (Pali), *n.* a king ; မင်းကြီး။ ရာဇာပဌာနန်း။
- ရာဇု, *n.* large scales ; ဆွဲမျိန်ခွင်။
- ရာထူး (*pron.* ရာဒူး), *n.* an office under government ; ရာထူးခန့်, *v.* to appoint to an office ; ရာထူးချီးမြှင့်, *v.* to promote, exalt ; ရာထူးဌာနံ နှစ်။
- ရာပြတ်, *n.* an apprizer appointed by government (or who has become one by public approval ; သမုတိရာပြတ်, usually an appraiser of precious stones).
- ရာရာသသ, *adv.* having no claim to, or concern with, to be သည်ကောမင်းနှင့်ရာရာသသပြောထိုက်သည့်ကောမဟုတ်ဘူး။ သည်ပုဆိုးမင်းနှင့်ရာရာသသ။
- ရာထီ (Pali), *n.* a sign of the Zodiac, of which there are twelve rasis or collections, namely, (၁) မိဃ (Mésa, a red ram)

[Aries], (2) ဖြူ (Wrashaba, a white bull) [Taurus], (3) မေဇုန် (Mithuna, a woman and man of a blue colour, holding an iron rod and a lute) [Gemini], (4) ကရကတ် (Karkataka, a red crab) [Cancer], (5) သိန် (Singha, a lion of a red colour) [Leo], (6) ကန် (Kanyá, a virgin of a dark colour, in a ship, holding a handful of ears of rice and a lamp) [Virgo], (7) တူ (Tula, a white man, with a pair of scales in his hand) [Libra], (8) ဖြူ (Scorpio, a scorpion), (9) ဓနု (Dhanu, a figure of a golden colour, half-man and half horse, with a bow in his hand) [Sagittarius], (10) မကာ (Makara, a marine monster) [Capricorn], (11) ကွမ်ဘ (Kumbha, a white man holding a water-jar) [Aquarius], (12) ခန့် (Two fishes, looking opposite ways) [Pisces], the menses, menstrual discharge, female courses, ဥယျ, မီးရစ်။ [၁၂]ရာသီဥဋ္ဌ, *n.* a tree or plant which blossoms throughout the year (a perennial); [၁၂]ရာသီသီးသည်, a tree which bears fruit throughout the year, as the plantain; ၁၂ ရာသီပင်, the name of a plant, also called ရာသီပင်; ၁၂ရာသီပင်, *n.* a silver bowl or cup with the twelve signs of the Zodiac chased on it].

ရာသီစက်, *n.* the Zodiac.

—ရစ်, —သိန်, *v.* to have a suppression of the menses.

—ပန်းပွင့်, *v.* to have a return of the menses; ရာသီပေါ်။ ရာသီပြန်။ ရာသီလာ။ ဥယျဋ္ဌ။ ထခြားတာဖြစ်သည်။ (used by women alone); ထထိပေါက် (used by women alone).

—သွေးဖြစ်သည် (vulgar), same as ရာသီဥဋ္ဌ။

—မှန်, *v.* to be regular in the menstrual discharge.

—ထင့်, *v.* to be after the proper time as the menses.

ရာထု, *n.* a dark planet (ရာထုဂြိုဟ်။ ရာထုသံထောင်းဂြိုဟ်) visible only when coming over the disc of the sun or moon, and causing an eclipse; the regent of the said dark planet; called also အသုရိန် and ငရစ်။ The sun and moon are at regular intervals seized by the asurs (အသုရာ) Ráhu (ရာထု) and Kétu (ကေထု), and these periods are called grahanas or seizures (eclipses).—M.B.; ရာထုဂြိုဟ်။ ရာထုထောင့်။ ရာထုနံ။ မိုဟ်းနေ။ ငေရာထု။ The ရာထုထောင့် is between ကြာသပတေး and သောကြာ။

—ထင်း, *lit.* “Ráhu seizes,” but in an extended sense, to become eclipsed as the moon, *see* ငရစ်ထင်း။

ရာထုလာ, *n.* Rahula, son of Prince Siddhárhta (afterwards Gaudama the Buddha) and Yasódhará (daughter of Suprabuddha).

ရိ, *v.* to be gentle, moderate ; chiefly used adverbially, as (ဝင်းထဲ) ထိရိရိနာသည်။

—ပွတ် (ပွတ်), *v.* to cling to, hang on, as a child to a parent, or a dependant to a man of power ; အမိနှင့်ပွတ်၍နေထိုင်သောသားငယ်။ ကျွဲထိုင်သောအမျိုးအမိနှင့်တတ်လောက်ပင်ကြာကြာ နေသော်လည်း။ အမိကိုမြင်သည်အခါပွတ်တတ်သည်။

ရိက္ခာ, *n.* provisions, commonly provisions for a journey.

—ထံကျွေး (ဝားနပ်), —ဆန်, —ဆန်ရေ, *n.* same.

—ထုပ်, *n.* a bundle of provisions.

—ထောက်ကျိ, *n.* a commissariat granary.

ရိတ်, *v.* to reap (ဝါးရိတ်), mow (မြက်ရိတ်), shave (ဆံရိတ်) ; ဝါးကိုရိတ်ဖြတ်။

ရိတ်ရိတ်, *adv.* intensive to တွီး, ချင်းကိုထားနှင့်ရိတ်ရိတ်တွီး။ ထင်းရှက်ကိုထားနှင့်ရိတ်ရိတ်တွီး။

ရိပ်, *v.* to throw a shadow (obsolete in this sense), to hint at, intimate ; hence အရိပ် ; ရိပ်ပြောသည်။ ကျွန်တော်ကိုရိပ်ပြောမှန်းထိပါရဲ့။

—ခဲ, *adv.* in the way of catching a glimpse of ; ရိပ်ခဲမြင်လိုက်ရသည်။

—ခါ, —ခါကလေး, —ထိတ်ထိတ်, *adv.* hintingly ; ရိပ်ခါပြောလျှင်နားလည်သည်။

—တိုးရိပ်ထိတ်, *adv.* hintingly ; မိုးတိုးရိပ်ထိတ်စောင်းပြောသည်။ မိုးတိုးရိပ်ထိတ်ထိသည်။

—ဖမ်းသံဖမ်း (ထမ်းသံထမ်း), *adv.* catching at the meaning of another ; ထုကိုမမြင်သော်လည်းရိပ်ဖမ်းသံဖမ်းထိလိုက်ပါရဲ့။ အကုန်နားမထည်သော်လည်းရိပ်ဖမ်းသံဖမ်းနားလည်ပါရဲ့။

—မိ, *v.* to get a hint of, discover, recognize ; ခင်ဘူးတို့အကြံကိုကျွန်တော်ရိပ်မိသည်။ ကျွန်တော်ရေးသည့်စာအမိပ္ပာယ်ကိုရိပ်မိပါရဲ့ထား။

—ရိပ်သိသိ, *adv.* by a very little ; မြန်ကျယ်ထွန်းလို့ဟိုကမ်းနှင့်သည်ဟိုကမ်းထူကိုရိပ်ရိပ်သိသိသာမြင်ရသည်။

—ခွဲ, —သံ, *v.* same as ရိပ် in certain combinations.

ရိပ်ရိပ်, *adv.* intensive to ပြေး။ ရိပ်ရိပ်ပြေးအောင်သွားသည့်သင်္ဘော။ ထု ၃ ထောက်လှော်လျှင်ရိပ်ရိပ်ပြေးသည့်ဌေး။

ရိ, *v.* to be darkish, dusky ; မိုဗန်းရိသည်။ မျက်စိရိသည်။

—မှုန်ဝေ, ၁, *v.* to be giddy, dizzy ; မူးဝေ။

—တရော (frequently *pron.* ရိသရော), *adv.* darkly, duskily, as in evening twilight ; နေဝင်ရိတရော။ နေဝင်ရိတရော။

—ရိ, *adv.* indistinctly, obscurely, dimly ; နေဝင်ရိရိအမျိုးမျိုးရိရိကလေးသာမြင်ရသည်။

ရီကော့ဒါ (မင်းကြီး), *n.* the Recorder of Rangoon.

ရီဂစ္စတြာဝန်ထောက်, *n.* a Registrar.

ရုတ္တ (Pali), *n.* a tree ; သစ်ပင်။

—ရိုး (*pron.* ရှင်ရိုး), *n.* a sylvan deity, a dryad.

—ရှု, *n.* an ascetic who lives under a tree, one of the thirteen austerities (ရုထင်) ; ရုတ္တရုထင်ဆောက်တည်သည်။

ရုတ်ခဲ, *see* ရှင်ခဲ။

ရုန်, *v.* to be coarse, as thread.

—ကြမ်း (from ရုန်ပြင်း), *v.* same ; to be of coarse grain, to be coarse, violent, as language, *e.g.*, အပြောအဆိုရုန်ကြမ်း။ အထည်အတွန်ရုန်ကြမ်းသည်, to be rough, harsh, violent ; ကြမ်းတမ်း။ အပြောအဆိုအတွန်ရုန်ကြမ်းသည်။ အပြုအမူရုန်ကြမ်းသည်။ အသွား အသာရုန်ကြမ်းသည်။

—ရင်း, *v.* same, last def. ; ရုန်ရင်းကြမ်းတမ်း also applied to personal appearance, *e.g.*, သူပိုင်းလက္ခဏာရုန်ရင်းကြမ်းတမ်းပါရဲ့။

ရုန်း, 1, *v.* to pull, draw with a strain on the shoulder or breast, as a beast of burden, ရထားရုန်း။ တွင်းရုန်း။ သစ်ရုန်း ; to pull contrarily in order to extricate one's self (to struggle to get free), ရုန်းထွက်ပြေးသည် ; to react as an elastic body, ကော်ပတ်ကြိုးရုန်းထိုးထိုးသည် [to warp as wood, သစ်သားရုန်းသည်], ရုန်းဆောင်။

ရုန်း, 2, *v.* to be tumultuous, in a hurry, crowding before one another ; used only in an adverbial form ; ထူများရုန်းရင်းရုန်းရင်းနှင့်ရုန်ဖြစ်ကြသလား။

—ရင်းခတ် (*pron.* ရုန်းရင်းဂတ်) [ရင်းခတ်မျှ], *adv.* in a tumultuous manner ; ရုန်းရင်းခတ်မှု, *n.* an affray.

—ရင်းခတ်ပြု [—ရင်းခတ်မျှပြု —ရင်းခတ်မျှဖြစ်], *v.* same as ရုန်းရင်း။ အစိုးရတင်းပေါ်မှာ ရုန်းရင်းခတ်ပြုသည်အတွက်ဒဏ်ထပ်ခံရသည်။ ရင်းခွဲမှာရုန်းရင်းခတ်မျှမပြုနိုင်စွာရှိသည်။

ရှုင်, 1 (from ရှုဝ, visibility), *n.* that which appears, namely, matter considered as an object of sense, opposed to နိ, mind ; a corporeal frame, animal body ; ထိုက်, appearance, symptom (the aggregate of the elements that constitute the body, outward form), ပုံပန်းလက္ခဏာ။ ရှင်အဋ္ဌဝိသ [သည့်သူတယ်ရှင်ကောင်းသည်။ (ရှုပုံလက္ခဏာတယ်ကောင်းသည်၊ ချမ်းသာထိန်မည်) သည့်သူရှင်ညီသည်။ ဘင်းရဲထိန်မည်]။

—ကသာဝ် (*see* ကသာဝ်), *n.* a corporeal collection or compound, of which eight are enumerated, namely, ဝဏ္ဏ, ဝဇ္ဇ, ရသ, ကြိဇာ။ ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော။ (ထဝထပါးထို့ပြောင်းသွားလွယ်ကူန်ရှိရာကျန်ရစ်သည့် ရှင်ကသာဝ်များကိုကောင်းမွန်စွာသဖြယ်ရအောင်ထားပြုတော်မူခြင်းလုပ်ဆောင်ကြရမည်)။

ရှင်ဆောင်, *v.* to assume an appearance ; အရောင်ဆောင်သောထုတ်ထွက် နှင့်သူများ မထုတ်ထွက်ထင်ဆောင် ရှင်ဆောင်သည်။ ထည်သူရှင်ဆောင်ဆို သာထု ထင်ထင်သည်။ အသက်ကြီးလှပြီ။ (ရှင်ဆောင် is also a term used to express the temporary return to consciousness and animation which some persons present on the point of death, သေခါနီးရှိရှင်ဆောင်သည်).

—ထု (usually *pron.* ရှင်ထု), *n.* image, idol (of a Buddh or Raha-
handa) ; အုရားရှင်ထုထောင်၊ ရဟန္တာရှင်ထုထောင်၊ ဆင်းထုထောင်။

—ထွက်, *v.* to compute by algebraic signs, *see under* အထွေရာ။
(ရှင်ထွက်), a grammatical term ; ရှင်ထွက်ထက်ပဲထား။

—ပုံ, *n.* a painted or sculptured representation (a photo-
graph) ; ထုသောရှင်ပုံ၊ ရေးသောရှင်ပုံ၊ ရှင်ပုံရိုက်သည်။

—ပွား, *n.* a multiplication of the body of deity (အုရား) ; ရှင်ပွား
ထောင်။

—ပွားဆင်းထု (*pron.* ရှင်ပွားဆင်းထု), *n.* images, idols.

—ပျောက်, *adv.* privately ; မထင်မရှား။ ကျွန်တော်အမှုရောက်သို့မန္တလေးမြို့
က ရှင်ပျောက် ထွက်ပြေး ပဲ့ခဲ့သည်။ ထူမထိအောင် ရှင်ပျောက် ကလေး ထွားရ
သည်။

—လက္ခဏာ, *n.* appearance, symptom ; မရှားကင်းသို့မတူ ရှင်လက္ခဏာ
ပျက်၍ ညှိုးနွမ်းပြီးလျှင်၊ အိပ်မပျော်စားမဝင် တမိန့်မိန့်ထခြောက်ခြောက်ဖြစ်နေ
သည်။

—သေး, *n.* a puppet or marionette ; ရင်းငွေများထိုကဆုန်နထုန်ရှင်
သေးခေါင်းဖြတ်တာဆပ်ပါမည်, [ရှင်သေးဆရာ, the manager of a
puppet dramatic company ; ရှင်သေးထွား, *n.* one who pulls
the strings of puppets].

—သေးစင် (*pron.* ရှင်သေးစင်), *n.* a puppet or marionette stage.

—ဆွဲ, *v.* to pull the strings of a puppet.

—သေးပွဲ (*pron.* ရှင်သေးပွဲ), *n.* a puppet show.

—သေးရှင်စုံ, *n.* a collection of puppets of many kinds [ရှင်သေးရှင်
စုံပြသည်။ ရှင်စုံဆရာ, the manager of a puppet dramatic com-
pany is usually termed ရှင်စုံဆရာ by his troupe, ရှင်သေးဆရာ
by the public].

ရှင်, 2, *n.* a certain alchemical composition ; ဓါတ်ပဲ ။ ရှင်သေဌာနသေ
သည်။

ရှင်, 3, *v.* to take in, withdraw, hence အဝတ်ကိုရှင်သည်။ စပါးကိုရှင်
ထားလိုက်ပါ။

—ထိမ်း, *v.* same [to repeal a statute or order ; ဥပဒေကိုရှင်ထိမ်း။
အမိန့်ကိုရှင်ထိမ်းသည်].

ရှင် (ရှင်), [not used singly].

ရုတ်စုံ, *adv.* instantly; ချက်ချင်း၊ တွင်တည်း။ ရုတ်စုံတည်း။

—ချင်း (မြင်း), ထရက်, *adv.* same; ရုတ်စုံတည်း။ ရုတ်စုံတည်း။
[ရုတ်ချင်းထ (pron. ရုတ်ချင်းထ), instantly, with a sudden rush or spring].

—ရက်, —ရက်ဝတ် (ဝတ်), *adv.* in a bustle, flurry; ထောင်ပြေးမြောက်
ပြေးရုတ်ရက်ဝတ်ကြသည်။

—ရက်ဝတ်ပြု (ရက်ဝတ်ပြု), *v.* to make a bustle; သည်ပြုရုတ်ရက်ဝတ်
ပြုနေကြသည်။

—ရိုးရုတ်ရက် (ရုတ်ရိုးရုတ်ရက်), *adv.* same as ရုတ်ရက်။ ရုတ်ရိုးရုတ်ရက်ထက်
ပိုသော။

—ရုတ် (ရုတ်ရုတ်), *adv.* quickly, rapidly, ထုတ်ထုတ် (rare in collo-
quial).

—ရုတ်သံသံ (ရုတ်သံသံ), *adv.* noisily, clamorously (rare in collo-
quial).

ရုံ, 1, *v.* to spring up in a cluster, as several sprouts from one
root; ဖြတ်လေးပင်ဆီ၌ခေါင်ရိုးကိုတက်သည်။ ထူးပင်စင်ကိုရုံနွဲ့သည်, to
overspread, as a vine; သခွါးပင်ကိုပင်ကတွင်းပြီးရုံနွဲ့သည်, to
put on, as a priest's garment when going out; သတ်နိုးရုံ။

—ထွေး (မြတ်), *n.* spear grass.

ရုံ, 2, *n.* a booth, shed, building for work or business, or storing
goods in; ငါးမိရုံ။ စားပွဲရုံ (a dining club); ဆားရုံ။ ဇာတ်ရုံ။ ထင်း
ချက်ရုံ။ ထွေးရုံ။ ထင်းထုတ်, ရုံရိုး, a sect of Buddhist priests un-
known in Burma; *comp.* ထုံ. Der အရုံ။

ရုင်း, *n.* a kind of plant, *Phrynium*.

ရုံထိ, *n.* a kind of wild pigeon.

ရုံထောင့်, *n.* a tumour in the armpit, sometimes called ထိနွဲ့ရုံ။

ရုံး, *n.* a court-house, place where justice is administered; *v.* to
collect, assemble, gather together, ရ; seldom used singly;
ရုံးထိုင်းထားတောင်း, independent authority.

—အရာရှိ, *n.* a member of a court.

—ထွေ, *v.* to disperse as the Magistrate and people attending
a court.

—စာရေး (pron. ရုံးစာရေး), *n.* a clerk of a court.

—ရ, *v.* same as ရုံး။ ရုံးရုံးထွေးရုံးရုံးကြသည်။

—စေ, *n.* a constable, bumbailiff; ရုံးပြာထားရုံးထွေး။

—ရိတ်, *v.* to establish or build a court-house; with reference
more to the authority of a Magistrate being established in a

certain locality than the actual construction of a court-house, မအူပင်ရုံးစိုက်ကတည်းကအခွန်ထောင်ရွှေအတွန်းထိုးသည်။

ရုံးသင်း, *v.* to leave a court as a Magistrate or Judge.

—ထက်, *v.* to attend court as a Magistrate or Judge.

—ထိုင်, *v.* to hold court as a Magistrate or Judge.

—ပိတ်, *v.* to close a court either at the end of each day or on the occasion of a government holiday.

—မြင်ကနား (*pron.* as spelt), *n.* the precincts of a court ; ရုံးရပ်မြင်။

—ခွင့်, *v.* to open a court either each day or after a government holiday.

—မင်း, *n.* the presiding Judge or Magistrate of a court, ရုံးထက်မှတ်ခံသည်။

ရုံးပတိ (*pron.* ရုံးပမိ), *n.* a kind of esculent plant (okra) (lady's finger).

ရူပ (Pali), *n.* visibility, appearance, အဆင်း. Der ရုပ် and အရုပ်။ အဆင်းရူပကောင်းသည်။

—ကာယ, *n.* the body collectively ; ရုပ်ရူပကာယ။ ရုပ်ရူပကာယဗျူဟထိုင်ကျေးသည်, *see* နာမကာယ။

ရူပဗျူဟ, *n.* materiality, *see under* ခန္ဓာ, "The Rupakkhandō are 28 in number, namely, Pathawidhatu (ပထဝီဓါတု), earth ; (2) Apódhātu (အာပေါဓါတု), water ; (3) Téjodhātu (တေဇောဓါတု), fire ; (4) Wáyodhātu (ဝါယောဓါတု), wind ; (5) Chakkhun (စက္ခု), the eye ; (6) Sútān (သောတံ), the ear ; (7) Ghánan (ဃာနံ), the nose ; (8) Jihwá (ဇိဟ္ဗံ), the tongue ; (9) Ká-yan (ကာယ), the body ; (10) Rúpan (ရူပ), the outward form ; (11) Saddan (သဒ္ဓံ), the sound ; (12) Gandhan (ဂန္ဓံ), the smell ; (13) Rasan (ရသံ), the flavour ; (14) Pottabban (ပေါဋ္ဌဗ္ဗံ), the substance, or whatever is sensible to the touch ; (15) Itthattan (ဣတ္တတ္တံ), the womanhood ; (16) Purisattan (ပုရိသတ္တံ), the manhood ; (17) Hadayawatthun (ဟဒယဝတ္ထု), the heart ; (18) Jíwitindriyan (ဇိဝိတိဋ္ဌိယံ), vitality ; (19) Akásadhātu (အာကာသဓါတု), space ; (20) Káyawinnyati (ကာယဝိဏ္ဏိယံ), the power of giving, or receiving information, by gestures or signs ; (21) Wachíwinnyati (ဝစိဏ္ဏိယံ), the faculty of speech ; (22) Lahutá (လဟူတာ), the property of lightness or buoyancy ; (23) Mudutá (မုသုတာ), softness or elasticity ; (24) Kammannyatá (ကမ္မဏ္ဍာတာ), adaptation ; (25) Upachayan (ဥပဇာယံ), aggregation ; (26) Santati (သန္တတိ), duration ; (27) Jaratá (ဇရာတာ), decay ; (28) Anichatá (အနိစ္စတာ), impermanency."—M.B.

ရူပါရုံ. (from ရူပ and အာရုံ), *n.* appearance seen (မြင်နိုင်သောစက္ခု), ထို၏သဘောသည်ဗုဒ္ဓသောရူပါရုံကိုအထွန်းခံမက်တတ်သည်။

ရူး, *v.* to be mad, insane. Der. အရူး (မိတ်မကောင်း).

—တူးတူး, —တီးရူးတူး, *a.* partially deranged ; သည်သူသဘောကူးတူးတူးရှိသည်။ ရူးတီးရူးတူးနှင့်ပြောဆိုသည့်စကားနားမထောင်။ ထုပ်ချင်ရာကိုသာထုပ်တတ်သည်။

—နှန်း (နှင်း), —သွပ်, *v.* to be partially deranged ; အပိုင်းထဲကနှန်းထောသူသည်သူသွေးထေစောက်ပြန်တိုရှုံးသွပ်သွပ်ဖြစ်နေသည်။

ရေ, *1, n.* water.

—အိမ်, *n.* a water-closet, a privy, necessary ; ရေသွန်အိမ်သာ။

—အိ, *v.* to be slack water.

—အုတ်, *n.* a kind of tree.

—အိုင်, *n.* [a natural pool, pond, or lake.—S.] ; see အိုင်, *v.* to be stagnant, not flowing [ရေအိုင်ဝတ္ထု, an obsolete term having the same meaning as ရေအိုင်].

—အိုး, *n.* a water-pot (a chatty).

—အိုးဝင် (*pron.* ရေအိုးဝင်), *n.* the spot above the knee where the water-pot is rested when about to be raised to the head or shoulder ; ရေအိုးတင်မှအနာပေါက်သည်။

—ဥ, *n.* a kind of water plant.

—ဥပေါင်း (*pron.* ရေဥပေါင်း), *n.* a bubble.

—ဦးပေါက် (*pron.* ရေဦးပေါက်), *n.* the first shower in the season [also applied to water in ponds and fisheries reflowing into a river when the water in the latter begins to fall at the end of the rains ; ရေဦးပေါက်ငါးရသည်] ; ရေဦးလည်, *v.* to begin to turn as the tide.

—င, *n.* cold water.

—ကင်း (*pron.* ရေကင်း), *n.* a guard stationed on the water ; ရေကင်းထွဋ်းရေကင်းသိ (ထေးမြင်း).

—ကစား, *v.* to sport with, or in, water ; ရေသထင်ကစားထေ့မူသည်။

—ကန် (*pron.* ရေကန်), *n.* an artificial pond, a pool, tank.

—ကမိုး (*pron.* ရေကမိုး), *n.* water set apart for drinkable water (infrequent in colloquial) ; ရေကမိုး, *n.* a kind of creeper.

—ကရိုးတင်, *n.* the triangle formed by the two protuberances on the head of an elephant on the one hand, and the boss on the nape of the neck just back of where it joins on to the skull. The presence of this boss is said to constitute one of the points by which the Burmese distinguish a white elephant, even if its skin be perfectly black.

ဇေကသစ် (ယံ), *n.* a tree, the *Erythrina lithosperma*.

—ကာ (*pron.* ဇေဂါ), *n.* a water fender.

—ကူး, *v.* to swim, move through the water by the use of the limbs ; ဇေကူးထက်ခဲ့ထား။

—ကူးညာထင်, *v.* ; *see* ထင်ကူး, 1st sense ; to take a similar course in order to gain a point ; ဇေကူးညာထင်ပြော။

—ကိုင်, *v.* to wash the private parts.

—ကျ (*pron.* ဇေဂျ), *n.* the ebb-tide ; မိဇေကျ။ ဇေကျ, *v.* to ebb as a tide ; ဇေကျမိ, *v.* to be overtaken by the ebb-tide.

—ကျက်ဇေ, *n.* cold water which has been previously boiled.

—ကျင်း, *n.* a trough, watering trough ; ဇေထိုက်ရာကျင်း။ ဇေကျသည့် ကျင်း။ ဇေစားသည့်ကျင်း။

—ကျေးဇေငှက်, *n.* a collective term for aquatic birds ; ဝမ်းဆဲ ထင်းသာ။ ဝတ္ထဝဂ်။ ဝသောဇေကျေးဇေငှက်။ ထည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံဖိုဖိုရှင် ကစားသည်ဖြစ်၍။ အသွန်ရှင်အသွန်ရှိ၏။

—ကျောက်, *n.* the chicken-pox ; ကျောက်မြူ။

—ကျော်, *n.* a natural communication subtending the bend of a river, or connecting one river or sea with another ; ဇေကျော် ဖြတ်သွားသည်။ ဇေကျော်ပေါက်ကသွားသည်။

—ကြက်, 1 (*pron.* ဇေဂြက်), *n.* a kind of water-fowl [a rail or coot].

—ကြက်, 2, *n.* a small cuttle-fish with eight limbs.

—ကြက်မ, *n.* a water-hen.

—ကြည် (*pron.* ဇေဂြည်), *n.* [clear water, ကြည်သည့်ဇေ], an embryo in the stage of conception ; ကထသ။ ကထထဇေကြည်ထည်။ နေမင်း ထေးပူထောင် ပူထောင်။ မယိအာခေါင်ခြောက်ပါယို။ ထယ်ဇေကြည် ထပေါက် ကထိမျှသောက်ရထည်ရှိပေါင်မထိုမောင်။

—ကြည်ထော်, *n.* drinking water for the use of the king.

—ကြည်စန့်, *n.* the officer of the palace who was charged with providing water for the royal household ; ဇေကြည်ထော်အမှုထမ်း။

—ကြော (*pron.* ဇေဂြော), ကြောင်း, *n.* a water-course, the channel of a brook or river, ဇေကြောင်း (*pron.* ဇေဂြောင်း).

—ကြောရှင်, *v.* to shorten distance (by water) ; *comp.* ဖြေကြော ရှင်။

—ကြောင်း, *adv.* by-water ; သောက်ကြာ ဇေကြောင်း မသွား ကောင်း ; *comp.* ကုန်းကြောင်း။

—ကြောင်းမာထိန်, *n.* a pilot, ဇေကြောင်းဖြူ (*pron.* ဇေဂြောင်းဖြူ).

—ကြွက်, *n.* the water-rat.

ဇောဆင်း, *n.* the *Ficus cunia*, of which two varieties are described, the *Ficus cunia* proper and the *Ficus conglomerata*, *K.*

—ဝထင်, *n.* the *Cratæva hygrophila*, *K.*

—ဝင်, *v.* to draw.

—ခဲ, *n.* ice ; ခဲခဲရုံ, *n.* an ice manufactory.

—ချ, *v.* to water a horse, bullock, buffalo.

—ချင်, *v.* to stand washing as clothes ; ချချင်။

—ချင်းယား, *n.* the *Drepanocarpus spinosus*, a large shrub with a tendency to climb. The flowers, which are small and white, have 10 stamens in a single slit sheath. The pods, which are reniform, contain but one seed. The roots powdered have the property of absorbing alcohol.—*K.*

—ချင်းဆိုးဝင်, *n.* a water-stand ; ဆင်းရဲယားချင်းဆိုး။

—ချင်းထကာ, *n.* a layman who erects a water-stand for the public as a religious offering.

—ချို, *n.* fresh water as opposed to salt.

—ချိုး, *v.* to bathe ; ချေမိတ်ချိုး။ ချေချိုးခင်း (*pron.* ချေချိုးခင်း), *n.* a bath-room ; ချေချိုးဖေး, *v.* to bathe another (or an animal).

—ခွန် (*pron.* ချေခွန်), *n.* a water-rate.

—ငတ်, *v.* to be thirsty, ချေငတ်ဝင်းထူ။

—ငံ, *n.* salt water.

—ငိုး, *n.* a species of snipe.

—ဝ, —ဝင်, *n.* the edge of the water ; ချေဝင်နား။

—ဝှက်, *n.* a kind of bird.

—ဝက်, *n.* a drop of water ; ချေဝက်။

—ဝက်ချ, *v.* to pour out water, as in the ceremony of dedicating a religious offering ; ရှေးဘဝကအထူထွေ ချေဝက်ချထူထန်းခဲ့ဘူးသေခွဲကြောင်း။ ယခုဘဝခွဲပေါင်းဆုံမိကြသည်။ [ချေဝက်ပါ, to have one's interests, &c., bound up with those of another by reason of having made conjoint religious offerings in a past stage of existence, *e.g.*, Prince Siddharttha and Yasódhará.]

—စက္က, *see* ဝံစက္က။

—ဝင် (*pron.* as a noun ချေဝင်), *n.* pure water ; ချေဝင်ဖြန်း, ချေဝင် (*pron.* as spelt), to be pure as water.

—ဝင်, ၂, *n.* the lowest of the ebb-tide [*v.* to be at the lowest of the ebb-tide] [to be “dead low water.”]

—ဝည်, *n.* a water cask.

- ခေဝင်း, *v.* to sound water [a leadsman].
- ဓာ, *n.* food, including eatables and drinkables ; ခေဝင်းဓာ။
ခေဝင်းဓာအပြည့်အစုံရှိစေရမည်။
- ဝားဒီ, *v.* an expression applied, by the Burmese living in the delta of the Irrawaddy, to tides which occur *after* the spring-tides, but yet attain (to a certain extent) to the rate of velocity of the latter.
- မိပ်, *v.* to put into water to soak, or for a bath ; ခေခွေးမိပ်, to put into a warm bath, soak in warm water.
- မိန့်, *v.* to be saturated with water so that the water oozes through ; မြေရေမိန့်ထွက်သည်။
- မိန်း, *n.* fresh water.
- မီး, *n.* a current ; ခေမီး, *v.* to flow as a current ; ခေမီးပျော့ပျော့မီးသန့်။
- မီးကင်းမြဲ (*pron.* ခေမီးကင်းမြဲ), *n.* a disease of the gums, in which they are broken down as the bank of a river undermined by the water ; [cancer].
- ခုံ (ဇန်) (*pron.* ခေဇန်), *n.* the downward current of a stream.
- ဝောင်း (*pron.* ခေဝောင်း), *n.* ; see ခေဝောင်းကျောင်းဝောင်းထက်ခေဝောင်းထက်သည်။
- စွတ်, *v.* to be wet with water.
- စွတ် (*pron.* ခေစွတ်), *n.* the tooth of running water. “ The tooth of running water is very sharp, see how the Hudson has gnawed its way through the highlands, and the Niagara cuts its way through layer after layer of the solid rock.”—Maury’s Physical Geography.
- ထင်နှာမောင်း, *n.* a waterspout.
- ဆန် (*pron.* ခေဆန်), *n.* the opposing current, whether the natural current of a stream or a head tide.
- ဆိပ်, *n.* a landing-place ; ခေဆိပ်ကင်းနား။
- ဆိပ်ကင်းဝန်, *n.* a Port Commissioner.
- ဆေး, *v.* to wash with water.
- ဆိုင်, *n.* the place of meeting of different streams or currents.
- ဆွတ်, *v.* to wet with water.
- နှော့သင့်, *v.* to be weak-sighted, or partially blind from the effects of over-exposure to the rays of the sun falling directly or reflected from water.
- ညှိ, *n.* the slimy, green substance that rises on water, damp ground, or wet timber ; moss.
- တက် (*pron.* ခေတက်), *n.* the flood-tide ; မိခေတက်။ ခေတက်ဦး (the first of the flood-tide) ; ခေတက်, *v.* to flow or rise as the flood-tide.
- ထကျည်း (ဝင်), *n.* a kind of tree.

ဇေတင်, *v.* to lodge as water (ဇေတင်).

—ထဇေကပ် (တံထွေကပ်) (*pron.* ဇေဇေကပ်), *n.* a trough (usually of bamboo).

—ထံခါး, *n.* a lock or sluice-gate.

—ထိပ်, *n.* shallow water ; ဇေထိပ်ထွင်နပ်သည်။

—ထိပ်, *v.* to be shallow as water.

—တံခွန် (*pron.* ဇေထွန်), *n.* a cascade, waterfall, cataract.

—တိုတို, *a.* thin, watery, washy ; ခပ်ထူးထူးရှက်ရှက်ထူးထူးဇေထိုထိုနှင့်တာရှားထိုအသေခံရတူး။

—ထိက်, *v.* to strike against as running water.

—တိုင်း, *n.* a ship's log, line and reel collectively.

—တိုင်းကြိုး, *n.* the log line.

—တိုင်းခါး, *n.* a ship's log (unintelligible to the majority of Burmans).

—ထွင်း (*pron.* ဇေခွင်း), *n.* a well.

—ထိုး, *v.* to rise as the water of a river. [ဇေကြွ has a similar meaning, *e.g.*, မြစ်ဇေနည်းနည်းကြွသည်ထင့်].

—ထ (*pron.* ဇေ), *n.* the spring-tide.

—ထင်းဆိုင်း, *n.* a yoke for carrying water-pots.

—နထွတ်, *n.* the Hyades ; ဇေဝတီနထွတ်။

—နပ်, *v.* to sink into the water (to drown) ; ဇေနပ်၍သေသည်။
ဇေနပ်စုဝါးကျွန်သည်, to superadd to a person's misfortunes.

—နာ, *v.* to have a dirty, greenish colour as river water, which the Burmese in the delta of the Irrawaddy aver takes place at the time of great epidemics.

—နီ, *n.* earth-oil, petroleum.

—နီကြည်သစ် (နီကျယ်သစ်), *n.* clean, pure earth-oil.

—နီစည်, *n.* kerosine oil tin ; ဇေနီဗီ, kerosine oil.

—နီထွင်း, *n.* a petroleum well.

—နီလူး, —နီထုတ်, *v.* to rub with earth-oil.

—နီထု (*pron.* ဇေနီထု), *n.* the first of the spring-tide.

—ဇနီး, *n.* warm water.

—နှစ်ခပ်ထာ, *n.* the ordinance of baptism ; နှစ်ခြင်းခပ်ထာ။

—နှာ, *n.* an odoriferous liquid.

—ခွဲထုန်းခွဲ (*pron.* ဇေခွဲထုန်းခွဲ), *n.* a regatta combined with sports on shore ; *usually* implying that permission has been given for gambling to be carried on with the latter.

—ပက်, *v.* to dash water on or against, to bale a boat ; မေ့မေ့သည်ဇေပက်ပါဦး။ထွေထွေဇေပက်လိုက်ပါ။

ရေဝက်ကန်, *n.* the space in the centre of a Burman boat reserved for baling out water.

—ဝန်း (from ဝန်း, a flower), *n.* a spray, a *jet d'eau*; ထုတ်သွားသည့် ရေပန်းထနေပါသည်။ ရေပန်းထ။

—ပူ (*pron.* ရေပူ), *n.* hot-water; ရေပူရေချင်းကင်းတွင်းပြီးလျှင် ခြေဆုတ်ထုတ်နုတ်ပြု၍ နောက်ထပ်သို့ ထိုက်ရပါမည် အကြောင်း။

—ပူဆိုင်, —ပူကန်, *n.* a hot spring.

—ပုံး, *n.* a water bucket; သံပြုပုံး, a galvanized iron bucket.

—ပေါက်, *n.* a drop of water; to spring a leak as a boat or ship.

—ပိုးရေမွှား, a collective term for water reptiles, insects, (including fish).

—ပြင်း, *n.* a strong current (to be strong as a current).

—ပြန်, *n.* distilled water, urine; လျှင်ထေးအပေါ့။

—ပြည့် as a *noun* (*pron.* ရေပြည့်), *n.* the highest of the flood-tide; ရေပြည့်, *v.* to be high-water.

—ပြွန် (*pron.* ရေပြွန်), *n.* a water-pipe.

—ဖောင်း (*pron.* ရေဖောင်း), *n.* a drinking-cup.

—ပေါင်း (*pron.* ရေပေါင်း) (from ပေါင်း, to puff up), *n.* a bubble; see ဥပေါင်း။

—ဖျဉ်းနာ (*pron.* ရေဖျဉ်းနာ), *n.* the dropsy; ရေဖျဉ်းနာရုံ။

—ဖြန်း (ဖျန်း), *a.* sprinkling; *n.* a sprinkler, applied to such as substitute sprinkling for immersion in the rite of Christian baptism (also used as a verb, ရေဖြန်းသည်။ ရေမွှေးဖြန်းသည်)။

—ဖြန်းတွင်း (*pron.* ရေဖြန်းတွင်း), *n.* a water-cart.

—ထဲ, *n.* a species of wild goose.

—ထွေ (from ထွေ), *n.* a water-spout; ရေထွေနှာမောင်း။

—မာကျီ, *n.* a composition of မြေဆီ, earth-oil, lime, cotton, &c., used for making vessels water-tight; ရေမာကျီထိုး။

—မုန့်, *n.* a simple kind of wafer made of rice-flour.

—မော်, *n.* a rapid in a river, a rush of water in a river occasioned by a projection from the land; ရေစွတ်ရေမော်။

—မျှ, *n.* the swallow, upper part of the gullet.

—မြိတ်, *v.* to be submerged in water; ရေမြိတ်ထင်း။ ရေမြိတ်မြှုပ်။

—မြေရှင်, *n.* a title of His Majesty the King of Burma; ရေမြေရှင်ဆရာရှင်မင်းထရားကြီး။

—မွန်း, *v.* to be suffocated with water.

- ခေ့ရှုတ် (from ဆန်းရှုတ်), *n.* a water-dipper.
 —ရှု, *n.* sponge.
 —မျောထင်း, *n.* drift-wood.
 —မျောကင်းထင်သပ်, *n.* drift-timber stranded.
 —ခွာ (မြွာ), *n.* the water enclosed in the membrane that envelopes the foetus (the show).
 —ခွာခွား (မြွာသွား), *v.* to be discharged (of the same).
 —မြှင်, *n.* the *Trewia nudiflora* [see စက်ခေါင်းတုံး (*pron.* စက်ဂဒံး)—S.].
 —မြှင်ထက်နက်, *n.* a submarine torpedo ; ခေ့မြှင်သင်္ဘော။
 —မွေး, *n.* liquid scent, water which has been scented.
 —ယဉ်, *n.* a gentle stream ; ခေ့ယဉ်။
 —ယုန်, *n.* a kind of herpes (a skin eruption) ; ခေ့ယုန်ကြီး။ ခေ့ယုန်ကလေး။ ခေ့ယုန်ပေါက်သည်။
 —ယို, *v.* to leak.
 —ရာ, *n.* a water-mark ; ခေ့ရာပေး။
 —ရိုး, *n.* the course of a river or brook ; ခေ့ရိုးလိုရှောက်စုန်သည်။
 —ထွတ်ထွတ်, *n.* the sound of a boat song.
 —ထောင်း, *v.* to water, pour water upon.
 —ထဲ, *n.* a bathing garment, *see* next.
 —ထဲ, *v.* to break river or burst into low land beyond the banks as the water of a river.
 —ထဲပေါက်, *n.* an irruption of water from a river into the low land beyond the banks.
 —ထုံ, *v.* to be water-tight (to be staunch as a boat or ship).
 —ထုံဆိုး, *n.* a pot used in washing a corpse.
 —ထုံပြုတ်ချက် (*pron.* ခေ့ထုံပြုတ်ချက်), *v.* to cook in mere water, without oil, &c. ; ခေ့ထုံပြုတ်။
 —ဝက်ထိုး, *v.* to undermine and carry away, as a strong current the high bank of a river ; ခေ့ဝက်ထိုးလိုက်သွားပြီသည်။
 —ဝပ်, *v.* to lodge in lowlying ground as water, ခေ့ထင်။
 —ဝန်, *n.* a Deputy Governor of a maritime province, Port Officer ; ခေ့ဝန်ထောက်, Assistant Port Officer.
 —ဝင်းဆဲ, *n.* a wild duck.
 —ဝေ, *n.* the division of a stream into two currents [a watershed ; *comp.* German wasserscheide, from "*wasser*" water, and "*scheide*" where two things separate, from "*scheiden*" to separate].

ရေသန့်ဝတ်, *n.* a bathing garment ; less frequently used than ရေသန့်ဝတ်။

—သဗ္ဗလ, *v.* to bathe, applied to priests and idols ; ဆုရောင်းကိုရေသဗ္ဗလသည်။ ဆုရောင်းကြီးကိုရေသဗ္ဗလသည်။

—ဆန်း, *n.* the *Ficus glomerata*.

—ဆဆင်ပွဲထောင်, *n.* a royal water-festival ; ရေပွဲသဆင်ပွဲထောင်မူသည်။

—ဆမင်, *n.* a kind of water insect.

—သိကြီး, *n.* the lower border of a petticoat ; ထဘီရေသိနား။

—ဆူ, *n.* a mermaid ; ရေဆူမ။

—ဆူကြီး, *n.* *Sesbania Aegyptiaca*.

—ဆေ, *n.* a neap-tide [stagnant water, in contradistinction to ရေရှင်, running water].

—ဆေငါး, *n.* a fish that has died in the water in which it has been kept after being caught.

—ဆောက်, *v.* to drink water, to be irrigated by the water from an irrigation channel (သည့်ရေသောက်သည့်ထက်) ; ရေဆောက်မြစ်, *n.* the tap-root of a tree.

—ဆွင်းမြောင်း, *n.* an irrigation (distribution) channel.

—ဆွန့်, *n.* a privy, necessary ; ရေဆိပ်, ဆိပ်သာ။

—ဆွန်းပန်းတင်, *v.* to pour water into the ညောင်ရေဆိုး။

—ဆောင်း, *n.* urine ; အပေါ့, ကျင်ငယ်, မုတ်, ဆေး။

—ဆောင်းဆိပ်, *n.* the bladder ; ကျင်ငယ်ဆိပ်။

ရေ, 2, *v.* to count, enumerate ; ငွေထယ်ထောက်ရှိသည့်ရေလိုက်စင်းပါ။

—ထွက်, *v.* to count and sum up (to compute). Der. အရေအတွက်, မရေတွက်နိုင်အောင်ဥစ္စာရှိသောသူဌေး။

—ရ, *v.* to be worthy of being reckoned ; used only in the negative ; မရေရ, to be despicable, not worthy of being reckoned ; မရေရထွက် (infrequent in colloquial ; အရေ အတွက် ထွင်းထောက်သည့်ထုမထွက်)။

—ရွတ်, *v.* to mention one after another (infrequent in this sense in colloquial).

—ရွတ်ဆဲရေး, *v.* to revile, accuse revilingly (infrequent in colloquial) ; ဆုရောင်း၏အမျိုးယုတ်အမျိုးမဲ့ကိုရေရွတ်ဆဲရေးသည်။

ရေး, *v.* to write, to delineate, paint ; အရုပ်ရေး၊ ပန်းချီရေး။

—ကူး, *v.* to transcribe, copy ; သည့်စာကိုပြီးအောင်ရေးကူးပါ။

—စင်, *v.* to compose a writing.

ရေးသား, *n.* a writer's fee.

—ထား, *v.* to write, compose a writing (to commit to writing);
သည့်စာကို၌တ်သားမိအောင်ရေးထားလိုက်ပါ။

—မှတ်, *v.* to write, put on record; သတိရသည့်အခါရေးမှတ်၍မထား
မိသည့်အတွက်ခွဲကုန်ပြီ။

—ထား, *v.* to mark in letters or characters, to mark out, trace,
describe [to note down, to place on record in writing, com-
mit to writing, *see* ရေးထား]; သည့်စာရေးသားသောကောင်းမှုကြောင့်
ထထောက်တိုင်း ဉာဏ်ပညာကြီးသောသူဖြစ်ပါစေသော။ သည့်စာကို ရေးသား
လိုက်ပါ။

ရေးကြီးခွင့်ကျွတ်, *adv.* in the way of making much ado about
nothing.

ရေးခြား (from အရေး, business), *v.* to be clever, capable of man-
aging a business with skill and address.

—ထိမ္မာ, *v.* same; ရေးချားထိမ္မာရှိသည်သူပါ။

ရေးရာ, *v.* same (generally applied to children); ထယ်ရေးရာထိမ္မာရှိ
သည့်အကလေး။

ရေးရေး, *adv.* obscurely; သိသိ၊ ထမက်ကင်းကို ရေးရေးကလေးဖြင့်ရသည်။
မျက်စိရေးရေးသာမြင်သည့် (ရေးရေးမြင် implies defect of vision).

—ရိပ်ရိပ်, *adv.* obscurely and by glimpses; ဟိမက်ကင်းကလေးကိုရေး
ရေးရိပ်ရိပ် ကလေးသာမြင်သည့် (ရေးရေးရိပ်ရိပ်မြင် implies that the
object seen is distant).

ရေးရေးသားသား, *adv.* cleverly (infrequent); လူပင်ထင်သော်သည့် ရေး
ရေးသားသာရှိသည်။

ရဲ, *1*, *v.* to be bold, courageous; ကျားမရဲတစ်လူမရဲတစ်။

—ကြက်သီးထ, *v.* to have a flush of desperate courage; ရန်သူနီး
ထိုကြက်သီးထသည်။

—ခေါင်, *n.* one pre-eminently brave (*lit.* the acmé of bravery),
le brave des braves; ရဲခေါင်ကျော်တင်၊ ရဲခေါင်နောက်ထပ်။

—စား (*pron.* ရဲစား), *v.* same; ထယ်ရဲစားသင့်သူ။

—စွမ်း (*pron.* ရဲစွမ်း), —စွမ်းသတ္တိ, *n.* courage and strength (in-
trepidity, prowess, especially military bravery); စစ်အရေးအ
ရာ၌ရဲစွမ်းသတ္တိအလွန်ရှိသည်။

—ထင်း (*pron.* ရဲဒင်း), *n.* a broad axe, a battle-axe; ရဲထင်းထက်
နက်၊ ရဲထင်းပုဆိန် (ထိကြားမင်းထက်နက်)။

—ထင်း, *2* (*pron.* ရဲဒင်း), *v.* to be bold to excess; ရန်သူ ၃ ထောက်
၄ထောက်ထွေးထင်ထည်မကြောက်မရွံ့အလွန်ရဲထင်းသည့်သူ။

—တိုင် (*pron.* ရဲဒိုင်), *n.* a castle, tower.

ရဲဖေဝ်ဖွဲ (ထောင်ဖွဲ) (*pron.* ရဲဖေဝ်ဖွဲ), *v.* to form a company of soldiers ; ရဲထောင်ဖွဲ (to band together for some nefarious purpose ; ရဲဖေဝ်ဖွဲခိုးသည်။ ရဲဖေဝ်ဖွဲတိုက်သည်)။

—မက်, *n.* a soldier ; စင်သူရဲ။ မဲမက်စင်သည်။ ရဲမက်မိုသ်ပါ။ ရဲမက်မိုသ်ပါနှင့် စင်းကျင်းထွက်ထောင်မှုသည်။

—ရင့်, *v.* same as ရဲ။ ရဲရင့်ရင့်ရင့် ပြုစံသည်။

—ရုပ်ရဲရည်, *n.* bold appearance ; ရဲရုပ်ရဲရည်ထယ်ရှိသည်။ ရဲရုပ်ရဲရည်နှင့်ထယ်ဖျင်းသည့်သူ။

—ရဲထောက်, *a.* flaming red ; ရဲရဲထောက်နီသည်, also used figuratively, *e.g.*, ရဲရဲထောက်ဘုန်းကြီးသည့်ဘုန်း။

—ထံ, *n.* a war-flag, colours ; ရဲထံတိုက်သားသည်။ ရဲထံနှင့်သင်္ဘောစုံသွားသည်။

—ထောင်း, *n.* a fenced pathway into an enclosure or fort, wide at the entrance and gradually narrowing, in order to entrap beasts or men ; ရဲထောင်းသွယ်သည်။ ရဲထောင်းထွယ်သေသည်။ [a war canoe].

—ထွေ, *n.* a war-boat.

—ဝံ, *v.* same as ရဲ။ ရဲဝံဝံဝံပြုစံသည်။ ကျေးဇူးရှင်ကိုရဲဝံဝံပြုစံသွားသည်။

—သံသန် (သဗွန်), *n.* a war-boat of European construction.

—သား, *n.* a soldier enlisted [a Policeman] ; ရဲအမှုထမ်း။ ရဲထက်နက်ကိုင်။

ရဲ, 2, *v.* to be of a bright red colour ; mostly used in an adverbial form as an intensive ; ပေါက်ပင်ပင်ထိုးရဲနုအောင်ရွှေသည်။ ရွှေဘဲရဲစေတီကြီးမှာရဲနုအောင်ရွှေချထားသည်။

—ရဲညီး, *see* ညီး, 2nd def. ; သောက်ကြာကြယ်ကြီးရဲရဲညီးအောင် အရောင်ထွက်သည်။

—ရဲနီ, *v.* to be fiery red ; ထက္ကထက်အရောင်ရဲရဲနီသည်။ လူမျင်းတားနှင့်ထိုးရက်ကြဲထွေးထဲရဲရဲနီသည်။

ရဲ, 3, *v.* to be satisfied, contented, as in the phrase အံ့မရဲ [အံ့မရဲအောင်ကောင်းသည်။] မြတ်စွာဘုရား၏ ထန်ခိုးတော်သတ် ထံထံထောင်ကြီးသည်ကိုအံ့မရဲနိုင်အောင်ဘဲရှိသည်, but seldom used singly ; hence ရှင်ရဲ and ရောင်ရဲ]။

ရဲရှိ (ပင်), *n.* a kind of tree (one species of the morinda).

—ဆိပ်, *n.* probably a diminutive species of the same (Pali ရဒ္ဒပုပ္ဖိက).

ရော, 1, *v.* to mix, mingle ; ရော, ပြင်း။

—စွက်, *v.* to add to and mix with ; မိန်းမတေးရောစွက်ပြောသည့်ထင်းထဲမှာရောရောစွက်၍ဝားသည်။

ရောဂါးရောရာ, *adv.* in a promiscuous mass, promiscuously ; ဝမ်းနှင့်ဝမ်းရောရာရက်သည်။ မီးနှင့်ခြည်ရောဂါးရောရာရက်သည်။ ထည်ရွာမှာ မြန်မာနှင့်ကရင်ရောဂါးရောရာရှိသည်။

—ငွေ, —နှော, —ရှက်, *v.* ; *see* the parts ; ကောင်းထိုး ရောထွေးသည်။ သည်သစ်ထဲထဲထိုးထဲမှာ ကောင်းသည့်အထည်နှင့် မကောင်းသည့်အထည်ရောထွေးထိုက်သည်။ —ယည်ဥယည်ဥသဘာဝနှင့် မိန့်နဲ့ရောနှောထိုးရက်သည်။ အချင်းချင်းရောရှက်၍ နေကြသည်။ ထပ်နှင့်ထပ်ရောရှက်၍နေသောကြောင့် ထပ်ထက်ထွက် နှစ်ပင်ရောက်နိုင်သည်။

ရော, 2, an occasional substitute for the connective သော။

ရောက်, *v.* to arrive ; ရန်ကုန်မြို့ရောက်သည်မှာ ထယ်လောက်ကြာပြီလဲ, how long have you been in Rangoon ? ၎င်းသူထံရောက်ရှိသောအခါ ငွေ၂၀၀ကြေးဆင်လိုက်ပါသည်။

—ပေါက်, —ဝေ, *v.* same.

—မဆိုက်, *adv.* instantly on arriving ; ခရီးရောက်မဆိုက်ဖြစ်သောကြောင့်နေရာထိုင်ရာမျှားအသင့်အထင့်မရှိပါ, owing to my having just arrived from a journey, there was no place ready and in proper order.

ရောက်ရက် (သတ်), (ယောက်ပတ်), *v.* to be restless, meddlesome, disorderly, as children, ဆော့, ဆော့ကျွတ် ; commonly used adverbially ; သည်အကလေးထာပြုလျှိုးရောက်ရက်သတ်နေကြသည်။

ရောက်ရီးရောက်ရက် (ထောင့်ထီးထောက်ယက်), *adv.* in a restless unsettled, disorderly manner ; ကရောက်ကရက်, ဣန္ဒြေပဲ့, ရောက်ရီးရောက်ရက်နိုင်သည်။ ထယ်ရောက်ရီးရောက်ရက်နိုင်သည့်သူ။

ရောဂါရက် (Pali ရောဂါ, disease), *n.* a period of pestilence ; *see* under ကပ် ; ရောဂါရက်သိုက်။ ရောဂါရက်သိုက်။ ရောဂါရက်ရက်။

ရောဂါ (Pali), *n.* disease, ဆနာ ; often used *alone* as an euphemism for ကာထရောဂါ။

—ကင်း, —ရှင်း, *v.* to be free from disease.

—ကပ်, ပွဲ, ဖြစ်, မိ, *v.* to contract a disease.

—ကျင်း, *v.* to be past cure as a disease.

—စင်, *v.* to be free from disease.

—ဆုတ်, *v.* to decrease in violence as a disease.

—ဆိုး, *v.* a malignant disease ; *usually* applied to cholera.

—ထိုး, *v.* to increase in violence as a disease.

—ထူ, *v.* to suffer from frequent maladies.

—ဟောပြန်, *v.* to have a relapse.

—ထထ, *n.* same as ရောဂါ။

—ထဲစင်, *v.* to recover from an illness or a disease.

—ဝင်အောင်း, *v.* to incubate as a disease.

ရောင်, ၁ (from အရောင်, brightness).

—မြည် (*pron.* ရောင်မြည်), *n.* a ray of light, lustre ; ရောင်မြည်ထေရ်, the rays of a Buddha ; ရောင်မြည်ထေရ်ထွက်သည်။

—ထေရ်, *n.* divine effulgence.

—မြား (*pron.* ရောင်မြား), (ရွှေငွေ), *n.* a spil, thin piece of gold or silver placed in the ouch, under a precious stone (usually placed in the ouch of a stone of *inferior* value to give it lustre).

—ထွ်, *n.* the conical cap on the head of an image of Buddha [the nimbus], the rays of light from the head of a Buddha ; ရောင်ထွ်ထေရ်သည်။ ရောင်ထွ်ထေရ်ထွက်သည်။

ရောင်, ၂, *v.* to swell, be swollen ; more than ၁၀၁။ ကိုယ်ထက်ရောင်၊ မျက်နှာရောင် (to become inflamed as a sore).

—ရင်း, *v.* same.

ရောင်, ၁, *v.* to long for.

—ထက် (*pron.* ရောင်ထက်), *v.* to aspire recklessly beyond one's abilities [as in becoming unduly familiar towards a benefactor or towards an over-indulgent parent] ; ကျေးဇူးနုများကို မျက်နှာသာပေး၍ ရောင်ထက်ထက်သည်။ သားသမီးအလိုလိုက်၍ ရောင်ထက်ထက်သည်။

ရောင်ရဲ, ၂, *v.* to be contented ; အိပ်ယိုရောင်ရဲသည်။ စားယိုရောင်ရဲသည်။ ရောင်ရဲ။

ရောင်း, ၁, *v.* to sell.

—ချ, *v.* to sell ; ရောင်းချထဲထွက်။

—စွန်ဝယ်ရ, *v.* to be of the current price, a price at which it is easy either to sell or buy ; ကွန်သေ့ဗွေအသိုဝဝစွာ ရောင်းစွန်ဝယ်ရပါသည်။

—ထုတ်, *v.* same as ရောင်းချ (rare in colloquial).

—ဝယ်, *v.* to trade ; ရောင်းဝယ်ဖောက်ကား။

ရောင်း, ၂, *v.* to be very dry, tending to decay, အထွန်အောက် ; less than ဆွေး။ ငြေ။ သစ်ရောင်းဝါးရောင်း (*pron.* သစ်ရောင်းဝေးရောင်း) သည် သစ်ပင်အထွန်ရောင်းသည် ထေထိုက်မခံဘူး။ သည်အမှုသစ်ခင်းမျိုး မျိုးရမည်။ သစ်ရောင်းမျိုးမမျိုးရ။

—မြောက်, *v.* same.

ရောရဝ, *see under* ငရဲ။ ရောရဝ။ ပထာရောရဝ။

ရောထီ, *n.* Aldebaran [a star of the first magnitude in the eye of the constellation Taurus (popularly called Bull's eye). It is the bright star in the group of five called Hyades] ; ရောထီနက္ခတ်။

ရေခ, *verb. affix* denoting disapprobation or regret ; sometimes euphonic, particularly when used imperatively ; ထာဝရ (မြတ်သော) အမှုအရာကြံ့ခံရမည်။ မင်းတို့အကြံခံရမည်။ ရအောင်မြင်ခံရမည်။ ထာဝရခံရမည်ထာဝရ။

ရေခ, 1, *v.* to scream as a fowl ; ကြိတ်ခေခ (this word is scarcely, if ever, used in colloquial).

ရေခ, 2, *v.* to be very old, near withering, as the leaves of a tree ; more than ရင့် ; used in composition in combination with ခြံ and ရင့်, but rarely met with in colloquial ; ဖက်ခွက်လျှော်ခေခခေခ။

ရို, *v.* to respect ; not used alone ; ခန့်, ထိ, လေး။

— ခြံ, *v.* to respect, treat with respect ; infrequent in colloquial, but met with in composition ; တင်ကွန်ခြံခိုခိုပါ၏။

— ညွတ်, *v.* same (infrequent) ; ထုံးပြာခွါရပဏာမဖြင့် မိညွတ်သခွါ ကြည့်ညှိပါ၏။

— လေး, *v.* to respect or reverence, treat with respect or reverence (most common) ; မိသေလိင်ညွတ်။ သာသနာ့အားကိုးခန့်ညားရိုးသားရှောင်ကြည်ပေးကမ်း။ တက်နေလေလင်၊ ထွန်းသောသွင်သို့။ ဘုန်းထွန်းစင်စင်။ သုခားမြင်က။ ဖူးရတော်။ ထွေရခန့်ချ်။ နိဗ္ဗာန်စွာပြု၍၊ ချမ်းသာစွာထည့်၊ he who reverences, gives place to, and makes offerings to his teachers and his elders, shall be in appearance as the youthful sun mounting in the heavens, and should a real Buddha have existence in the island (*i.e.*, Subbudeit), he shall adore and assuredly meet him and enjoy the golden country of Neibban.

ရိုက်, *v.* to strike (with something) ; ပုတ်။

— ခတ်, — နှက် (ရိုက်နှက် ထောင်းထု), ပုတ် (ရိုက်ပုတ်ညွှတ်ခတ်), *see* the parts ; မြန်မာမင်းလက်ထက် ရာဇဝတ်သင့်သောသူများကို ခတ်နှက်ခတ်ခတ် ချောပါး ရိုက်နှက်ထုထောင်း ချစ်ခတ်သည်။

— ခတ်, *n.* the punishment ; ကြိတ်ခတ်ရိုက်ခတ်ပေး, to inflict the punishment of flogging (as a Magistrate).

ရိုင်း, *n.* a mat made of bamboos split and divided flatwise, နီ ; *comp.* ကပ်, 2 ; ဧည့်သည်အာဂန္တုသော နိသည့်အခါ ခိုင်းသင်ဖြူခင်းခြင်း။ ထင်းတိုင်ထုထားကပ်။ ကပ်ခြင်း။ သောကရေချိုးခေခ ထည့်ထားခြင်းပြုရမည်။ စစ်ကိုင်းရိုင်းဝေသထိခိုင်းရိုင်းကြမ်း (ကျူထရ်)။

— ထရ်, *n.* a side or partition of a house made of such mats ; ရိုင်းထရ်ကာ (nowadays ထရ်ကာ is in far more frequent use).

— ပတ်, — ထိပ်, *n.* varieties of such mats ; ပေါးထန်များထွင်းနှင့်ထန်ထည့်အခါ ရိုင်းပတ်နှင့်ပတ်ခွဲထန်သည်။

ရိုင်း, *v.* to be wild (as an animal), uncivilized, uncultivated, unpolished, ဝေဠုဇေယျး [to be coarse, to be in bad taste, vul-

gar, to be rude, impolite as language] ; ထိုသို့နှိုင်းထွင်ခြင်း
 ဆူး (Prov.), it is not bad taste to compare one's self with
 others ; တယ်ရိုင်းသည့်ဒရယ်ကလေး။ အပြောအဆိုအတွက်ရိုင်းသည့်ဒရိုင်း။
 ရိုင်းလေနေသည့်ကဲ့သို့ခံရသည်, (or ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရသည်)။

ရိုင်းရိုင်း (*pron.* ရိုင်းရိုင်း), *v.* same ; အပြောအဆိုရိုင်းရိုင်းသည်။ အနေအ
 ထိုင်ရိုင်းရိုင်းသည်။ အသွားအလာရိုင်းရိုင်းသည်။

—မျှ, *v.* to be insolent ; ဝေဏ်ကား (rarely, if ever, used in col-
 loquial)..

—ပြ (*pron.* ရိုင်းပြ), *v.* same (most common) ; အပြောအဆိုထယ်ရိုင်း
 ပြသည့်လူ။ အကြောင်းမဲ့သူတပါးသားသမီးများကိုခိုင်းပြဝေဏ်ကားထတ်သည်။

ရိုင်းပင်း (*pron.* ရိုင်းပင်း), *v.* to help ; ညီညာ။ ကျွန်တော်ကိစ္စကိုရိုင်းပင်းလိုပြု
 ပါ။

ရိုဟီး, an exclamation used by Burmese boatmen in rowing or
 paddling. (Burmese boatmen cry out the first half of the
 word ရို when raising the oar or paddle, and the second
 half ဟီး when bringing it down again ; ရိုဟီးလေးလေးဟီး။ ဟီး
 လေးလေးဟီး။ ရိုဟီးလေးဟီးထသားလေ)။

ရိုး, ၁ (from အရိုး, a bone, stalk, custom, ခေါ်ရိုး, ထုံးရိုး) (a wet hol-
 low or blind watercourse, *see* ဖျိုးရိုး)။

—ကျပင်, *n.* the မြားဆိပ်ပင်။

—ကောက်ပွဲ, *n.* a Karin festival, at which the bones of a rela-
 tion are collected and placed together after cremation
 previous to being deposited in some final resting-place.

—ကြီးရင်းကြီး, *a.* large, bulky, corpulent (implying having
 large prominent bones).

—စဉ်ကျွန် (*pron.* ရိုးစဉ်ကျွန်), *n.* a serf.

—စွဲနာ (*pron.* ရိုးစွဲနာ), *n.* the venereal disease ; ကာထသားနာ။ ထူ
 ပျိုနာ။

—တော်ကောက် (*pron.* ရိုးတော်ဂေါက်), *n.* the person charged with
 collecting the bones of a member of the royal family after
 cremation ; ရိုးတော်ကောက်အမှုထမ်း။ ရိုးတော်ကောက်ဆင်။

—ပြတ် (*pron.* ရိုးပြတ်), *n.* stubble.

—ပ, *n.* a ridge of high mountains ; ရိုးမတောင်ထန်း။ ရခိုင်ရိုးမတောင်။

—ရာ, *n.* hereditary succession ; အရိုးအရာ။ ရိုးရာအမှုထမ်း။ ရိုးရာရှင်
 ထုရင်။ ရိုးရာထုကြီး။ hereditary thugyi. [ရိုက်ရာ—ရိုက်ရာခံ applied
 to royalty.]

—သား, *verb. affix*, used as a strong negative, affixed to the
 root (colloquial) [*see* Grammar, sec. 121. In colloquial
 discourse, a strong negative is sometimes made by affixing
 ရိုးသား to the root, * * * as သွားရိုးသား, he goes not] ; ထောင်
 ရိုးသား။ ပေးရိုးသား။ ထွားရိုးသား။ တုတ်ရိုးသား။

ရိုး, 2, *v.* to be plain, simple, unadorned, ထပ်ထပ်ဆင် ; to be plain, simple, artless (ingenuous), ပရိယာယ်ပြု ; to be honest, upright, ပြောင့်မတ် [to be old-fashioned as dress, jewellery, articles of use, &c.] ; တတ်သည့်သူကြီးသဘောရိုးသည်, this elder is of a very artless disposition ; အပြောအဆိုတတ်ရိုးသည်, he is very ingenuous of speech ; ပဲစောင်တော်တော်ရိုးသွားလို့ကျွန်ုပ်မဝတ်ချင်ပါ, "as satin saungs have become rather old-fashioned, I do not wish to wear one."

—ပြောင့်, —မတ်, —သား, *v.* same ; ပြောင့်သား။ တတ်အရာမှာမဆိုခင်ကျွန်းယုံထေ့။ ကျွန်တော်ညီအဖွားရိုးသားပြောင့်မတ်သောသူတယောက်ဖြစ်ပါသည်, have confidence in him, sir, in any matter ; my younger brother is a very simple, upright man.

ရိုးစေ့ထဲစေ့, *n.* a kind of weed with a minute yellow flower. The leaves, when bruised, are said to be good for poultices.

ရိုးထိုး, *n.* a kind of tree.

ရိုးထိုး, *n.* a kind of creeper (also called ရိုးထိုးချောင်းခြားမင်, because it is supposed to have the power of *crossing* and implanting itself on the opposite bank of a stream).

ရိုးရက်, *v.* to glitter (used in a reduplicated adverbial form ; ရိုးရိုးရက်ပြီးပြီးပြတ်တစ်နက်သော ရောင်မြည်ထော်မြင့်).

ရိုးရဲ, *v.* to be bright, glittering ; commonly reduplicated and used adverbially ; ရိုးရိုးရဲရဲ မီးထောက်မီးဖြူ ဖြစ်ရသည်။ ရိုးရိုးရဲရဲအရောင်ထသည်။

ရိုးရိုးရိရိ [*adv.* obscurely, indistinctly] ; နောင်ကျော်ရိုးရိုးရိရိအချိန်။ ရိုးရိုးရိရိဖြစ်သည်။

ရိုးရိုးရွရွ, *adv.* like small animals running over the body ; သောင်ပေါ်မှာဝန်းများရိုးရိုးရွရွသွားသည်။ ရိုးရိုးရွရွ is also applied to the feelings, *i.e.*, သည်သူပြောသည်မှာ ကျွန်ုပ် စိတ်ထဲမှာ ရိုးရိုး ရွရွရှိသည်။ ထောင်းချင်လှပြီ။ ဆင်းသံတုံသံကြားသောအခါ ဗတ်ထကရိုးရိုးရွရွထချင်သလို။ ခုန်ချင်သလိုဖြစ်သည်, also applied to words of itching, when perhaps the English words 'tickle,' 'ticklingly,' best convey the true meaning, *e.g.*, ထည်ပြောင်းထဲမှာ ရိုးရိုးရွရွ ဖြတ်တက်ထက်ရှိသည်။

ရိုးထွသခါ, *n.* a kind of grass.

ရွ, 1, *n.* a mite, very small insect, frequently found on mushrooms ; ရွကောင်း။

ရွ, 2, *v.* to be friable, easily crumbled or pulverized, *e.g.*, ထက်ရွသည့်ဆေးအထောင်းမခံဘူး ; appropriately applicable to eatables ; ထက်ရွသည့်အမည်းသားစားလို့ကောင်းသည် ; *comp.* ရွ [which has a similar meaning], to prance as a horse [ထက်ရွသည့်ခြင်း။ ရှင်

ထေးလိုက်], to be (skittish) light, vain, unsteady, (wanton) in deportment and conduct ; နှံ့ထက်။

ရွက် 3, *v.* to be soft, gentle ; chiefly used adverbially as ထရွက်ထွား။ အကလေးထရွက်ထွားနိုင်ပြီ။ ဆိုလိုခြင်းဖြစ်မထွားနိုင်။ ထရွက်ထွားရသည်မောင်ထက်။

ရွက်, 1 (from ထရွက်, a leaf), *n.* a leaf, a sail.

—ထွပ်ပေါက်, *n.* a kind of plant (a species of house-leek, *Bryophyllum calycinum*) ; ဝန္တပေါက်။

—ထွပ်ပွင့်, *n.* ; see ပွင့်, 2, *M.*

—ကြမ်းရေချို (*pron.* ရွက်ကြမ်းရေချို, *jyo*), *n.* leaves that are neither old nor young, what is middling, neither very good nor very bad (ထယ်မထွေသော်လည်းရွက်ကြမ်းရေချိုရှိပါ၏)။

—ချ, *v.* to lower sail.

—ချွန်, *a.* sharp-leaved, elliptical.

—ဝပ်, *adv.* incessantly ; ဒရဝပ်။

—မိပ်, *a.* with fine leaves, pinnate, decomposed, &c.

—ထင်, *v.* to set sail ; ရွက်ထူ (to hoist sail).

—ထင်ကြိုး, *n.* halliards.

—ထိုက်, *v.* to sail, move by setting sails to the wind.

—တိုင်, *n.* a mast.

—တိုင်ထူ, *v.* to step a mast.

—နီ, *n.* silver with a slight alloy ; ရွက်နီရွက်။

—နီချိုး, *n.* an amalgam composed of equal parts of silver and copper ; sometimes used as an object of comparison, *e.g.*, မင်းအဝက။ ၁၀ ကဲ့ ၁၅ ကဲ့ ငါထင်သည်။ ထချဖြစ်လျှင်ရွက်နီချိုးထောက်ဘဲထင်ထားသည်။

—ပေ, *n.* a kind of yard, *see* ရွက်ထက်။ (to “bunt” or bulge as a sail) ; ရွက်မြို့ပေပေ။ ရွှေသင်္ဘောနှင့် ဖြစ်ကြောအညာသို့ဆန်ထွက်။ “with bulging sails and gilded prows they shall ascend the channel of the upper river” (*i.e.*, Irrawaddy). This is said to be an old prophecy foretelling the annexation of Upper Burma.

—ဖျပ်, *n.* Burmese cotton cloth used for sails.

—စွင့်ကြိုး, *n.* a rope for spreading a sail.

—ရ, *v.* to have a fair wind for sailing.

—ရှပ်, *n.* a studding sail.

—ရှပ်ကြိုး, *n.* brails in a ship's rigging.

ရွတ်ထက်, *n.* the yard of a sail ; ထက်၍ထိုးသောရွတ်ထက်, a stud-ding-sail boom, သထောရွတ်ထက်။ [Note.—ရွတ်ထက်, a technical term of timber traders applied to long and straight timber, 60' x 3'.]

—ဝန်း, *a.* round-leaved.

—သထော, *n.* a sailing ship.

—သေး, *a.* small-leaved.

ရွတ်, 2, *v.* to carry on the head ; (ရေအိုးခေါင်းပေါ်မှာရွတ်၍ရေခပ်သည်။ ခေါင်းထဲမှ ရေအိုး၂ထိုး) ရွတ်စေအမိန့်မရှိ, to sustain, carry on (to manage, conduct) ; စင်သူကြီးအမတ်ကိုခေါ်တော်မူ၍။ ငါ၏အမှုကိုထုပ်ထွန်း။ ရွတ်ဆောင်နိုင်သောအမတ်ကြီး။ နတ်ဖန်မိလားသောကံလျှင်။ ခုနစ်ရာအပေါင်းဖြစ်သောအသူကြီးကို။ ငါပေးတော်မူလို၏, summoning the War Minister, he said, “ You, O minister, who are entirely capable of conducting my affairs, to-morrow, when the day dawns, I wish to make a great offering of 700 kinds of gifts in all.”

ရွတ်, 1, *n.* a double cord applied to two parts of a thing, and tightened by turning a winch pin.

—တိုက်, *v.* to apply such cord ; ထွေထွေးအောင် ရွတ်တိုက်ထွေသည်။

ရွတ်, 2, *v.* to recite, repeat from memory ; ခင်အားရသည့်စာကိုရွတ်စမ်းပါ။

—ဖတ် (ထတ်), *v.* to read audibly ; စာပေမိန့်ကတ် ရွတ်ဖတ်သရဏာတ်သည်။

ရွတ်, 3, *v.* to be old, tough, leather-like ; seldom used assertively. Der. အမာရွတ်။ အမဲရွတ်။ အရွတ်ဝန်း။

—ထွ, *v.* same ; အထိုးကြီးအိရွတ်ထွ။ အမတ်ကြီးအိရွတ်ထွ။

—ထွအိ, *v.* to be very old and withered ; အထိုးကြီးရွတ်ထွအိကြီး။

—ထွကြီး, *n.* an old, dried-up fellow (also applied to comparatively young women of homely appearance ; the nearest equivalent to ရွတ်ထွ, ရွတ်ထွအိ and ရွတ်ထွကြီး in English is probably “ wizened ”).

ရွတ်, 4, *a.* twilled, *e.g.*, ရွတ်စောင်, ရွတ်ပုဆိုး (ခြည်ပင်ပူးရက်သည်).

ရွန်, *v.* to move spirally, curvingly ; ထွန်။

ရွပ်, *v.* to be quick in temper, rough, violent, ကြပ်, 2 ; not used singly ; ထယ်ရွတ်သည့်လူ။

—ကြပ်, *v.* same.

—ချံ (*v.* to be bold, daring ; used adverbially ; rare in colloquial).

—ဆတ်, *v.* to be petulant (ထယ်ရွပ်ဆတ်သည့်လူ) [also applied to horses, bullocks and buffaloes].

ရွယ်ထိရွယ်ထိုး၊ *adv.* rapidly and disorderly ; ရွယ်ထိရွယ်ထိုးနိုင်သည့်လူ၊ ရွယ်ထိရွယ်ထိုးသွားသည်။

ရွမ်း, 1, *v.* to be nearly ripe, between မိန်း and ဖုတ် [မန်ကျည်းသီး ရွမ်းပြီး၊ ရှောက်သီးရွမ်းပြီး ; in some parts of Lower Burma the term ဝမ်းရောင် is used instead of ရွမ်း ; the etymology of this word appears to be doubtful ; some are of opinion that it is a corruption of ဝင်းရောင် ; with reference to the tamarind fruit the term ကြိတ်ဆူ is frequently substituted for ရွမ်း, *e.g.*, မန်ကျည်းသီးကြိတ်ဆူပြီး].

—ဖြင်း, *a.* nearly ripe ; ထုံးနှစ်သရက်ရွမ်းဖြင်းစားဖို့ ကောင်းသည်။ ကနဲ မိုးသီးရွမ်းဖြင်း၊ ခူးရဗုံးသီးရွမ်းဖြင်း။

—ဖုတ်, *v.* same as ရွမ်း (infrequent in colloquial).

ရွမ်း, 2, *v.* to beat a drum in a particular manner, indicative of a king's or viceroy's advance ; ဧည့်ရွမ်း (ရှင်တုရင်ထွက် ထော်မှု ထွင်ထွက်ဧည့်တော်ကိုရွမ်း၍ ထွက်ထော်မှုသည်။ ဝင်ထော်မှုထွင်သည်။ ဝင်ဧည့် ထော်ရွမ်း၍ဝင်ထော်မှုသည်)။

—ဧည့်, *n.* a drum thus beaten.

ရွယ်, 1, *v.* to aim, take aim ; ထေနတ်နှင့်ရွယ်, to aim at ; ထားနှင့်ရွယ်, have reference to ; ရည်စူး, to intend ; ကြံစည်။မင်းသွီးခပ်ထိုက် ထောစစ်သူကြီးသည်။ မိမိအိမ်သို့။ ဘုရားမင်းသမီးမဖြင့်၊ ရထားလာသည်ကိုမြင် ထွင်။ ငါ့အိမ်ကိုပင် ရထားရွယ်၍ လာရောင်ထင်၏, when the general who had deserved the punishment of the princess saw the chariot coming straight down the king's highway to his own house (he said to himself), "the chariot is making even direct for my house." နတ်မန်ကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့သို့သွားမည်ဆိုရွယ် နေသည်။ I have an intention of going to Rangoon.

—ထိုး, *v.* to pledge to give in worship ; တုရားတူဆိုရွယ်ထိုးထားသည်။ နတ်ထင်မည်ဆိုရွယ်ထိုးထားသည်, to fully intend to do a thing in a particular way ; သင်္ဘောနှင့်ထိုက်မည်ဆိုရွယ်ထိုးထားသည်။ ဧည့်မည်ရွေးဆိုရွယ်ထိုးထားသည်။

—မိုး, —စူး, —စောင်, *v.* same as ရွယ် ; ခင်ဘူးကိုမည်ဆိုရွယ်စူးထားသည်။

—ဖုန်း, *see* the parts ; သည်နှစ်ပင်လယ်သို့ထင်းမည်ဆိုရွယ်ဖုန်းထားသည်။

ရွယ်, 2, *v.* to be in the prime of life, to be of middling stature, to be of ordinary size ; ကျွန်ထော်မိတ်ဆွေကိုကလားမဆိုသေးပါဘူး။ ရွယ်ရွယ်ရှိပါသေးသည်, my friend Ko Kula is not yet old, he is still in the prime of life ; မနေ့ကဆန်သွားသည့်ဒီးသင်္ဘော။ ထင်္ဘောကြီးမထုတ်ပါ။ သင်္ဘောရွယ်ရွယ်ပါဘဲ, the steamer which went up (the river) yesterday, was not a large one, it was one of ordinary size.

ရှုံ, *v.* to be disgusted with ; ဝတ်ဆုတ် (to loathe) ; မောမော့့းရှိသည်အခါမဝေးသောက်ချင်၍။ ထမင်းကိုမြင်လျှင်ရှုံသည်, ခင်ဘူးအမှုအရာများကိုအထွန်ရှုံထားသည်, I am disgusted with your actions, sir.

—ဝရာ, —ဝဗွတ် (ထွတ်), ဝချင်ဗွတ် (ဘွတ်) (*pron.* ရှုံဝချင်ဗွတ်), *a.* disgusting, detestable (loathsome).

—ရှာ, *v.* same as ရှုံ။ ဝတ်ဆုတ်ရှုံရှာဗွတ်ရှိသောအကောင်ပုဂ္ဂိုလ်, a disgusting, loathsome carcase.

ရှုံ, *v.* to quail ; less than ကြောက်, ဣအခါတထောက်ထည်းရှုံထိုင်းခရှောက်ပုံဘူး။ မြင်းပရိသတ်ကိုရှုံထိုင်းရှိုးထိုင်းပေးပုံဘူး။

—ကြောက်, *v.* ; see the parts ; မြင်ကြံလျှင်ရှုံကြောက်ထိုက်မထေပ်ပါရဲရဲထင်းထင်းမြဲမှထေပ်ပါမည်။

—ရှုံထွံ့ထွံ့, —တီးရှုံထွံ့, *adv.* fearfully, timidly ; အစိုးရခင်းခေါ်ရှုံထွံ့ထွံ့ရှိထိုက်အထိုးပုံပျော်ပုံပါ။

ရွာ, ၁, *n.* a town, village, not a city (မြို့).

—အုပ်, *n.* a chief of temporary appointment, below a ရွာသူကြီး။

—ခေါင်း, *n.* a rural police gaung (in Lower Burma), otherwise styled a ရာဇဝတ်ခေါင်း။ [a village gaung in Upper Burma appointed by the *ywa thugyi*].

—ဝား (*pron.* ရွာဇား), *n.* the person who receives the revenue of the town by a grant from the king.

—ထေပ်, *n.* a village crier.

—ပုံကြေး, *n.* a fine imposed on a whole village collectively.

—သား, *n.* a villager, inhabitant of a village ; ရွာသူ, *n.* a female ditto.

—သူကြီး, *n.* the thugyi (or chief) of a village.

ရွာ, ၂, *n.* a polite term for witchery ; ဝန်းဝး။

—ချ, *v.* to treat in order to propitiate ; ရွာစာချ။

—ဝင်း (ထင်း), *v.* to bewitch.

—သား, *n.* a wizard.

—ထွီး, *n.* a witch.

ခွေ, ၁, *v.* to hew ; *comp.* ဖျင်း။

—ဝင်, *a.* already hewn ; ကျွန်ထော်သစ်ခွေဝင်ဖြစ်ပါသည်။

—ပေါ်, *n.* a carpenter's plane.

—ပေါ်ဒိပ်, *n.* the plane without the iron.

—ပေါ်ထိုး, *v.* to plane.

—ပေါ်ထွား, *n.* a plane-iron.

—ဖျင်း, *v.* to hew away useless parts ; ကျွန်ထော်မှအိပ်ထောက်ခတ်ကြံရာကရိယာမဲ့သောကြောင့်သစ်များကိုသာခွေဖျင်းထားသည်။

ရွေး, 2, *v.* to associate with familiarly and affectionately; rarely, if ever, used singly.

—ဝေါ် (ဝေါ်), *v.* same [to be sociable, affable, *debonair*; ဥစ္စာစည်းဝပ် ရည်တတ်ထော်သည်။ ထည်ထည်လိပ်လိပ်။ ထယ်ရွေးဝေါ်ထည် ထောင်းထကာကြီး။] [Note.—ဝေါ်ရွေး is as of frequent use as ရွေး ဝေါ်, *e.g.*, ဝေါ်ဝေါ်ရွေးရွေးရှိသည်။]

ရွေး, 3, for ရွှံ့

—ချန့်, *v.* to yield, be moderate, demand less (ရွေးချန့်ထောင်းသည်), to contract one's expenses into a small compass (ရွေးချန့်ထိုးသည်).

ရွေး, 1, *v.* to move from one's place; နေရာရွေးသည် (အရာရွေးသည်) Der. ရွေး။

—ပါး, *v.* to grow less, to decline (အရွယ်ရွေးပါးခြင်း).

—လျော့, *v.* to fall from (အရာမှရွေးလျော့သည်), degenerate, deteriorate, decline (အားခွန်ဗလရွေးလျော့သည်။ ကာလရွေးလျော့သည်).

—လျှော့, *v.* to fall from a situation, office; *n.* condition, more than ရွေးလျှော့။ (အရာရွေးလျှော့သည်။ အလုပ်မှရွေးလျှော့သည်။ အနေအခြေရွေးလျှော့သည်) ကာလရွေးလျှော့။

ရွေး, 2, *v.* to be as much as, မှ (obsolete), *a.* as much as, အမှ [ဆိုသရွေးပြောသရွေး ထိုရထော့မဟာတ်။ ရှိသရွေးထူပါ။ ဆိုသရွေးနောသရွေးကာလပတ်ထိုး။ ထယ်ရွေးထယ်မှရှိသည်ထိုထိနိုင်ပါ။]

ရွေး, 3, commonly written ရွှံ့, *verb. affix*, continuative, and; see Grammar, sec. 109. [In colloquial ထို is frequently substituted for ရွေး; men as a rule make more frequent use of this affix than women; ရွေး is said to be far less frequent in composition than formerly.]

ရွေး (ပင်), 1, *n.* a kind of tree, of which there are two varieties, see ချင်ရွေး [in colloquial frequently corrupted into ထင်ရွေး] and ရွေးကြီး။

—ကြီး, *n.* the *Adenanthera pavonina*; the seed of said plant used as a weight, one being equal to two of the *Abrus precatorius* (ချင်ရွေး), and therefore making a great ပဲ, and three a small ပဲ (ပဲ). [Note.—The ရွေးကြီး is said to resemble the ပဲးဝေ။ The leaf of the ရွေးကလေး creeper is eaten with the betel quid.]

ရွေး, 2, *v.* to select, choose (to be fastidious); ထုပေါင်းထုပေါင်းအနက် က။ဝင်ထွားကြိုက်ရာထုငါးယောက်ရွေးပါထော့။ (အစားအထောက်ရွေးသည်။ ဆိပ်ရာရွေးသည်။ နတ်ရွေးသည်, a term applied to fowls, buffaloes and bullocks).

ရွေးကောက်, —ချယ်, *v.* same (အကောင်းအဆိုးရွေးကောက်သည်။ အထူးရွေးကောက်သည်။ ပညာရှိရွေးကောက်သည်။ နေ့ရက်ကိုရွေးချယ်သည်။ ယုတ်ညံ့သည်ကိုရွေးချယ်၍ ဖြတ်သည်ကိုထူးတန်းသည်)။

—ပေး, —ပတ်, —ထု, *v.* same ; မကောင်းသည်ကိုရွေးပယ်၍ကောင်းသည်ကိုရွေးထူသည်။

—သန့်, *v.* to select and arrange in order.

ရွေး, 3, *v.* to redeem, ransom. Der. အရွေး (redeem a pledge, take out of pawn ; ဆင်းရဲသေခွဲကြောင့် ကိုယ်ပေါင်ဆားသည့်ပစ္စည်းမျှ ကိုယ်ရွေးမယူနိုင်ဘူး)။

—နှုတ်, *v.* same.

ရွေးတိ (ပင်), *n.* a kind of banyan.

ရွဲ, 1, *n.* a kind of bead made of different materials.

—ထုံး, *n.* a string of beads.

—ထုံး, *n.* a coloured glass ball of European manufacture (made of mica ?) attached to pagoda umbrellas, canopies over images of Buddh, &c. (a panoramic ball).

ရွဲ, 2, *v.* to be pensile as a drop of water, (a tear, မျက်ရည်ထရွဲရွဲ နှင့်), or as ripe fruit (ထုံရာသီးမှည့်လိုက်သည်မှာ ရွဲထိုနေချေသည်), or to seem so, as the water of a diamond ; (ရွဲ is also applied to emeralds, rubies and topazes ; ထယ်အရည်ထည်သည့် ကျောက်။ ရွဲနေချေသည်)။

ရွဲခံ (ဝယ်), *v.* to purchase wholesale ; ကွင်းရွဲ။ ငါးရွဲ။ ငှက်ပြောရွဲ။ ရွဲခံရောင်း။

ရှု, *v.* to wound by a slight cut accidentally ; ထားရှုသည်။ ပထင်းကွဲရှုသည်။ ရှု is also figuratively applied to feeling, *see* နှစ်ထိုးရှုသည်။

—န, *v.* same ; ထိနပ်ပေါ့ထဲထင်းရှေ့ခံက်ထို ခြေကိုကျောက်ခံရှုနည်။ ငြောင့်မျှားထိုးမိသထား။ ဇူးဝင်ရှုနမိပါသည်ခင်အျား။

ရှုတ်, 1, *v.* to be ashamed. Der. အရှုတ်ကွဲ, *adv.* in the way of being ashamed, abashed, ရှုတ်ထိုးရှုတ်ကန့်။ ရှုတ်ထင်းထင်း။

—ကြောက်, *v.* (the same, only stronger) ; *see* the parts.

—ကြောက်အားကျ, *v.* to be emulous from a feeling of shame or abashment ; ရှုတ်ကြောက်အားကျပြုသည်။

—ဆေးခြေ, *v.* to say or do something to keep one's self in countenance, or apologize for something that one is ashamed of ; ထရားရှုံးထိုရှုတ်ဆေးခြေပြောသည်။ ရှုတ်ဆေးခြေ ထောင်းပန်သည်။ မထာပုံပါဘူး ရှုတ်ဆေးခြေပြောသည့် စကားပါသည်။

—ထီး, *v.* same as ရှုတ်ကြောက် ; used in the negative only (not used in colloquial).

ရှင်, ၃, *v.* to be joined, united by intersecting. Der. ထက်ရှင်။
စိပ်မီးချင်းရှင်နေသည်။ သစ်ကိုင်းချင်းရှင်နေသည်။

—စင်, *v.* to associate, be in partnership, to have sexual intercourse (စင်ရှင် more common); လူချင်းစင်ရှင်ဆိုနေသည်။ ပစ္စည်ချင်းစင်ရှင်ဆိုနေသည်။

—ထင်, *v.* to be closely connected (in any way); စင်ရှင်, to be mingled together; ရောနှောရှင်ထွေး (ထွေးရောရှင်ထင်။ ရောထွေးရှင်ထင်။ လူဆိုးများနှင့်ရောထွေးရှင်ထင်ပြီဟုခေါ်သည်)။—သစ်ပင်ချင်းရောထွေးရှင်ထင်နေကြသည်။

—ဖွဲ့, *v.*; see the parts; သည်ရေကန်ခွံမှောင်ပင်ရှင်ဖွဲ့နေသောသုကြောင့်ရေကို မမြင်ရ။

—သန်း, *v.* same as ရှက်။ မိုဟ်းသားများရှက်သန်းနေသောသုကြောင့် ကြိတ်ထကိုမမြင်ရ။

ရှင်, ၁, *n.* a probationer for the priesthood; မောင်ရှင်သာမဏေ။ ရှင်ဖျက်ထောက် (ထောက်ပံ့မိတ်ကျွမ်း) လူဖျက်အရက်။ (ထိန်းဖျက်ထောက်)။

—မြ, *v.* to enter on the state of a probationer for the priesthood; ရှင်မြပွဲ, a festival held on the occasion of a Burmese youth about to become a probationer for the priesthood. "It is an almost universal custom among the Burmese and Siamese to cause boys who have attained the age of puberty, or even before that time, to enter for a year or two some of the many Talapoinic houses, to put on the yellow dress, for the double purpose of learning to read and write and of acquiring merit for future existences. When a young lad is to make his first entrance into a house of the Order, he is led there to riding on a richly caparisoned pony, or sitting in a fine palanquin. He is allowed to use one or several gold umbrellas, which are held opened over his head. During the triumphal march he is preceded by a long line of men and women, attired in their richest dresses, carrying a large quantity of presents destined for the use of the inmates of the *kyaung* (such is the general name given to all the houses of the brotherhood in Burmah) the young postulant is to reside in. The procession in this stately order, attended with a band playing on various musical instruments, moves on slowly and circuitously through the principal streets of the town towards the monastery that has been fixed upon. This display of an ostentatious pomp is, on the part of the parents and relatives, an honour paid to the postulant who generously consecrates himself to so exalted a calling; and, on the

“part of the youth, a last farewell to worldly vanities. He
 “has no sooner descended from his splendid conveyance
 “and crossed the threshold of the *kyauing* than he is de-
 “livered by his parents into the hands of the superior and
 “placed under his care.”—Bigandet’s *Life of Gaudama*.

ရှင်ရောင် (လောင်), *n.* a hypocritical probationer for the priesthood.

—လောင်, *n.* a youth about to become a probationer for the priesthood.

—လောင်ထွဉ်, *v.* to perambulate a locality as a probationer for the priesthood.

ရှင်, ၂ (from အရှင်, lord), *n.* a title prefixed to the name of holy, inspired men, or ascetics; (ရှင်ဂေါထမ၊ ရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ ရှင်ခေါဂထန်၊ ရှင်မဟာကစ္ဆည်း။) (The Rahanda) ရှင်မဟာကစ္ဆည်း (wrote the သဒ္ဓါကျမ်း); ရှင်ထိထဝံသ (wrote the Parami Kan), ရှင်ရန္တထာရ (wrote the Bôn Kan), ရှင်ဗုဒ္ဓဆောသ [copied (?) the Athakhta, အဋ္ဌကထာ], ရှင်ထုခပ်ထသမိ [copied (?) the Tika, ဇိကာ]; ရှင်ဘာဝူလ (မထရ်) (ရှင်နာဂဗိမ္ဗိ); sir, madam; a term of compellation used by women to persons rather superior, whether male or female; a title prefixed to names of girls and young women between ၁ and ၆ ရှင်ရွှေကျော်၊ ရှင်မိုးထွဉ်၊ ရှင်မင်းသား, &c.; ရှင်ထယ်ကပါထိမ့်မည်ထဲ (as in one woman saluting another), ရှင်ပြောသည့်စကားမဟုတ်ပါ (as in a woman addressing a man or woman older or younger than herself). In some parts of Upper Burma and Southern Arakan ရှင် is used by *men* to one another, *e.g.*, ရှင်ထူးထူးမြန်မြန်လာခဲ့။

—ပင်ထုရား, *see* အရှင်ထုရား [as a layman or laywoman (more frequently the latter) addressing a póngyi; ရှင်ပင်ထုရားထယ်ရင်ထော်ကကြွထော်မူခဲ့ပါသည်].

—ထုရင်, *n.* a king, မန္တလေးရှင်ထုရင်; ရှင်ထုရင်မ, *n.* a queen; ထိထယ်ရှင်ထုရင်မ၊ ရှင်ထုရင်ဘုန်း၊ မိတ်းထိုမြန်း၊ ထူပန်းတော့ဗွာမနောသ။

—မ, *n.* miss; a term of compellation used by women to female members of the royal family, wives of officials, and occasionally amongst ordinary people towards their wives or other women, either elder or younger than themselves; ရှင်မထိုထယ်သွားနေကြသည်။

ရှင်, ၃, *v.* to live, be alive, အသက်ရှင်။ *Der.* အရှင်; သည်ထိုင်းထိုရိတ်ထွင်ရှင်ပါမည်ထား။

—ခင်းရှင်နား, *n.* business of life, particularly applied to rites and ceremonies to be performed; *comp.* အခင်းအနား။ ရှင်မှုရှင်ခင်း၊ ရှင်မှုရှင်ခင်းဖြတ်, *to part* friendship, implying that persons thus parted cease from exchanging civilities with one another; of a less permanent character than ထေမှုဆောင်းဖြတ်။

ရှင်သံ, *n.* platinum, *see* ရှင် (ရှင်းသံ ?)

ရှင်ကမ္ဘည်း (ပင်), *n.* the female of the ထိလ (ထိလ) tree.

ရှင်မာလ, *n.* the male of the ထိလ (ထိလ) tree.

ရှင်း, *v.* to be perspicuous, to be clear, free from ; [သည်နေရာ၌ထောင်
ခြောက်စေ့ပါး ဖြင်သာသည်။ သစ်ပင်ပါးပင် ရှေ့သောကြောင့်ရှင်းသည်] ;
frequently used actively, to make clear, free from, စင်စေ့။

—ကွာ, *see* ကွာရှင်း။ ထင်မယားရှင်းကွာသည်။ ထင်မယားအရာမှ ရှင်းကွာ
ဖြစ်စေ, to be divorced as man and wife.

—ထင်း, *v.* same as ရှင်း။ အမှိုက်သမိုက်ခြံသစ်ပင်များကိုရှင်းထင်းလိုက်ပါ။
သည်စာ အဓိပ္ပာယ်ကိုရှင်းလင်း ဖြေဆိုပါ။ ရှင်းထင်း ချေပ (*pron.* ရှင်းထင်း
ချေပ), to refute as a charge.

ရှစ်, *a.* eight, ၈။

ရှစ်ကင်း, *n.* a species of ginger-wort.

ရှစ်ခဲ, *adv.* rapidly and with noise, but less than ဟုန်းခဲ။ ရှစ်ခဲမီး
ထောင်သည်။ သင်တန်းထားခေါင်းကိုရှစ်ခဲရှည်သည်။

ရှစ်ချေး, *n.* *Holigarna longifolia*, *M.*

ရှစ်ရှစ်, *adv.* expressive of the noise which it imitates ; ရှစ်ရှစ်ရှစ်
နှင်းမီးထောင်သွားသည်။

ရှစ်ရှား (ပင်), *n.* a kind of tree (the *Cicca albizzioides*).

ရှည် (*pron.* ရှေ), *v.* to be long, of great longitude, မျော ; to be
long, of great duration, ကြာမြင့်။ *Der.* အတိုင်းအရှည်။ အထောင်
ရှည်သည်။ အထွေးရှည်သည်။ စကားရှည်သည်။ မဆိပ်မနဲအသက်ရှည်။

—ကြာ, —ထင်, —မြင့်, *v.* same, 2nd def. ; ကာလရှည်ကြာသည်။ ကာ
လရှည်ကြာစွာကပြုလုပ်သည်အမှု။ အတ္တိရုံဘုရားကာလရှည်မြင့်လှပြီ။ ရှည်မြင့်
စွာကာလပတ်လုံးထည်စေရန်ကျမ်းဂန်ကိုရေးသားခဲ့သည်။

—မျော, *v.* to be long, stretched out long ; အထွန်ရှည်မျောသောသစ်
ပင်။

—ထွေး, *v.* to be long in space or time ; ရှည်ထွေးသောထဝအဆက်
ဆက်ကပြုခဲ့သောလုပ်ငန်း ကောင်းမှု။

—ဝေး, *v.* to be long, as a road ; more than ရှည်ထွေး။ ခရီးရှည်
ဝေးစွာလာခဲ့ရသောကြောင့်အထွန်ပင်ပန်းသည်။ ရှည်ဝေးသောသံသရာကဖြစ်ခဲ့
သောထဝကျိပ်ခြံမအောင်းမေ့နိုင်။

—ထွေး, *v.* to prolong (time), procrastinate ; တာရှည်ထွေးသည်။
အမှုကိုရက်ရှည်ထွေးနေထိုင်ပျက်စီးစရာရှိသည်။

ရှည် (ထည်), *v.* to put together side by side (သည်ထွန်ထောက်မတ်ထက်
ရှည်စမ်းပါ, as in matching two boxers or measuring the
respective heights of two persons) or laterally, not end to
end as ထက်, *comp.* ထေ့။ *Der.* တိုင်းရှည်။ နှိုင်းရှည် (sometimes
written ထည်) ; ဆုံးဆိပ်ရာရှည်တွဲနှိုင်းသောမထား, this is a term

frequently met with in documents relating to divorce cases ; သင်္ဘောနှစ်စင်း ရှစ်ချပ်ကြသည်။ ထင်နှစ်ကောင် ရှစ်ချပ်ထိုးကြသည်။ ပညာရှိ သောသူကို ပညာမရှိသောသူကရှစ်ခြိုင်သော်လည်းမရှိနိုင်။ ပန်းထနော်မှာထင် သည့်ဈေးနှင့်ထည်မှာထင်သည့်ဈေးနှင့်ရှစ်ထိုက်တွင်မရှိမစွဲပါဘဲ။

ရှစ်ထွဲ; see the parts ; 'ထက်ချင်းရှစ်ထွဲနှစ်စင်းရှောက်သည်။ နွားနှစ်ကောင် ရှစ်ထွဲချီရထားကိုကသည်။

—ပျဉ်, *n.* a thick plank used in constructing the side of a ship ; (ရှစ်ပျဉ်, a split plank).

ရှစ်ဖျတ် (ပြိတ်), *n.* a species of bauhinia.

ရှင်္ဂြိုဟ်, *n.* a squirrel, of which there are many varieties.

—ငေါ, *n.* one kind of squirrel [described as being of a red-
dish colour and having a long bushy tail. Said to be com-
mon in Upper Burma].

—ခွေ (*pron.* ရှင်္ဂြိုဟ်ခွေ), *n.* (see စွေ.—S.).

—နက်, *n.* the black squirrel.

—နီ, *n.* [the red squirrel, *Sciurus ferrugineus*].

—ပျံ, *n.* the flying squirrel, of which there are several species
in Burma.

—မထက် (ပင်), *n.* a species of wild asparagus ; ရှင်္ဂြိုဟ်မထက်ကြီး။
ရှင်္ဂြိုဟ်မထက်ကလေး။

—မြီး, *n.* the *Holcus sorghum*.

—စွဲ, *n.* the Assamese squirrel, the *Sciurus lokroides*.

ရှပ်, ၁, *n.* a clam, the little basket-shell.

—ပအုပ်, *n.* a kind of clam.

ရှပ်, ၂, *v.* to graze [ထောင့်နှင့်ပြင်ထိုက်သည်မှာပါးကိုရှပ်မှန်သည်], pass
over slightly touching [မြေကြီးကို ထူးရှင်း နှင့်အပေါ်ယံတွင်ရှပ်ထူး
သည်။ ကျွန်တော်ကို ဆင်ခွါနှင့်ရှပ်ရုံရှိသာ ထကယ်နှင်းလျှင်သေပါ၏], to be
cursory, slight [မီးရှပ်ခါကလေး(ရှပ်ခါသပ်ခါ)ထောင်သည့်], super-
ficial ; ထယ်အလုပ်အကိုင်ရှပ်သည်။

—ထိုက်, *v.* to shuffle with the feet (ထိနပ်ရှပ်ထိုက်စီးသည်။)

—ပူထိုက်, *v.* to apply the hand warmed by rubbing ; မိုက်မိလိုပွန်း
သောဒဏ်ရာကိုရှပ်ပူထိုက်သည်, *adv.* earnestly [hurriedly ; ခင်အား
သစ်တာကိုအရေးကြီးရှပ်ပူထိုက်လုပ်ရလျှိုထယ်မကောင်းသည်]။

—ပူစီးထိုက်, *adv.* earnestly, violently ; အပူအပြင်း [အမိန့်ထောင်ကျဉ်း
ကျပ်ထွေးသောကြောင့်အလွန်ရှပ်ပူစီး (စပ်) ထိုက်ရပါသည်]။

—ပယာမ (from ဟွမ်), *n.* a wanton woman ; used appellatively.

ရှပ်မိန် (Eng.), *n.* champagne.

ရှမ်း, *n.* a Shan, one of the Shan race (also written ရှံး).

—စရုဏ်, n. a Shan-Tayôt.

—ရှာသော, *n.* a Shan-Taungthu, one of the Shan-Taungthu race.

—ပြည်မှူးဆိုင်ရာအရေးပိုင်, *n.* Superintendent, Shan States.

—ဗြိတိသျှဌာနဆိုင်ရာအရေးပိုင်, *n.* Superintendent, Northern Shan States.

—မြတ်နိုး ဆိုရာ ဝန်ထောက်, n. Assistant Superintendent, Shan States.

ရှယ်, *v.* to extend lengthwise, as thread for forming the abb for the warp (ရက်ဆုံးရှယ်), or to be twisted into a rope.

ရှ်, *v.* to pass over rapidly without touching; ရေကြီးဆိုကမ်းကိုင်အား
သည့်၊သေနက်နှင့်ပြင်ဆိုက်သည့်အားပေါ်ရှ်သွားသည်။

၍, ၈. to be backward from shame or fear; ခင်ဆူးအိုးရကြီးများ
နှင့်စကားပြောသည့်စဉ်တွင်လည်း ကျွမ်းဝင်နှုတ်ဆက်ခဲ့၍ရှိနေသည်။

—သန့်, *v.* same, used adverbially; ခင်ဘူးအိမ်ကိုလှည့်သော်လည်း
အဝတ်အစားနှင်းပါးထိုက်သန့်သန့်ရှိသောသူကြော့မသတိပဲ။

ရှာ, I, v. to seek, search for; ခွေ, ထည့်နှိုက်ထိုးထွင်းသည့်၍။ ရှာပါထုံ
သော်လည်း။ သားသွီးတို့ကို။ မမြင်မတွေ့ဖြစ်ခဲ့၍။ ကျမကောက်ပြန်မရှာ။

—**ကြိ**, ၇. to contrive to obtain; **ကျွန်တော်မှအသုံးရှိသည်အခါခင်**
ကျားတွေကတော့ထောက်ရှာကြိပေးရုံပါ။ ခင်ကျားရဲ့ကိုအမှုရှာကြိသော်ထည်း
မရနိုင်ပါဘူး။

—ဖွေ (*pron.* ခွာဖွေ), *v.* same as ရှာ (often preceded by ထိုက်ထံ) ;
ထိုက်ထံထွေရှာဖွေထိုက်ထံရှိသေးသည်။ ရှာရုံရှိသေးသည်နာရောင်ထူပါသည်။
ထွေအောင်ရှာဖွေထိုက်ထံပါ။

—ဒိုး, ၇. to seek and store up ; ထောင့်သစ်သီးသစ်ဖြစ်ရှာဒိုး၍၊ ပင်ပန်း
ထုံထောင်ထည်း။ ထားဒိုး၊ ကျိုး၍၊ ကံသက်ကြံ့ခံ့ရသဖြင့် အပင်အပန်း၊ ပျောက်ပြင်း
ကုန်၍။ ဗဟုသုတဖြစ်ထုံသုတိမ္မာကျင်းဂဒ္ဒသစ် သို့ရှာဒိုးမှသာသျှင်ဗဟုသုတ
ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ရှာ, 2, *verb. affix*, denoting affection or sympathy in the speaker; သည်သူဘယ်ဆင်းရဲနေရှာသည်။ သည်သူသူ့ဆရာဝါရှိသာရှည်ခံနိုင်ရှာမည်ထင်ပါ။ ခပ်ညှာအေးကြိုင်းထိုကျွန်းထပ်အဘေးဘောင်းကောင်းထဲပြန်ရှာပါသည်။ ပီးမောင်ကားသမီးရှင်ကလေးအသုံးရှာပါသည်။

ရှာထည် (*prom. ရှာထည်*), *n.* the red cloth of which the upper part of a Burman petticoat (ဆာတ်ဆင့်) is made; အညာသူများ ရှာထည်ဆက်ဆင့်နှင့်ထပ်ဝတ်သည်။

१०३, १, *n.* the cutch, *Acacia catechu*.

—ചുട, *v.* to boil cutch.

—စေး, *n.* cutch ; တစ်တားဦးကကွင်းနဝါ။ ငမ္ပာကသေးကွင်းထီးထောင်ငှန်
စက်ကလေးဖြင့် ပြည်ကရှားသာဝါးထိုးထွေး။

ရှား, ၂, *v.* to be scarce (rare) ; ထူထိုထူထည်ရှားသည်။ အစားအသောက်အတွက်ရှားသည်။ (or ရှားပါးသည်။) သည်အရပ်မှာ သစ်ပင်ဝါးပင်အတွက်ရှားသည်။

—ပါး, *v.* same ; လိုချင်သည့်ကုန်ရှားပါး၍။ ဈေးနှုန်းကြီးထောင့်ကြောင့်မဝတ်ချမ်းခဲ့ပါ။ ကြောက်ပန်းစောင်းအရပ်၌ရေအတွက်ရှားပါးသောကြောင့်။ ထန်းရည်ကိုသောက်ရကြသည်။

ရှား, ၃, *v.* to remove out of the way (to give place) ; ပယ်, ဖယ်ထုတ်သွားပါ။ ရေရှားလိုက်ပါ။ သည်သူကိုအတွက်ရှောင်လွှဲသည့်ရှားလိုက်မှထောင်မည်။ ထပ်ရှားရှား။ ခြောက်ကြားစေးချို။ စုံမြင်ကြီးထဲ၌ကွေးပြတ်ရပ်ရသောကိုယ်ဖြင့်။ သစ်ပင်ထက်သို့ထက်ပြေးလေ၏။

ရှားစောင်း, *n.* the euphorbia plant, prickly-pear.

—ကြီး, —ခါး, —ချဉ်, —ရတ်တို, —ပြသစ်, —မြင်းနား, —ထိပ်နိတ်, —လက်ထက်, —လက်ညှိုး, *n.* varieties of euphorbia.

—လက်ပင်, *n.* the aloe plant.

—လက်ဝါး, *n.* the cactus.

ရှိ, *v.* to be (in some place or belonging to) ; *comp.* ဖြစ် ; ရှိပါစေ or ရှိပါလေစေ, let be, let it be ; in the negative it is sometimes used to denote that a person is dead, *e.g.*, ခေတ်ပန်း၊ ဆိုးမရှိဘူးလို့ ဆီထင်းကြားသည့် often follows the verbs ထွေ, ရ, ရောက်, *e.g.*, ထွေရှိသည်နှင့်။ ရရှိသည့်အခါ။ ရောက်ရှိရာ။ [ရှိ in Burmese racing parlance is equivalent to the English expression “I will back” or “I will bet on,” *e.g.*, ထောင်ရွှေရှိ, “I will back Baw Ngivé.”]

ရှိမိုး, *v.* to raise the hands, the palms being placed together, an act of respectful obeisance or homage ; လက်အုပ်ချီ။ ရှိမိုးသံတော်ဦးထင်ပါသည်ဘုရား။ ရှိမိုးနားထောင်လျှောက်ပါသည်ဘုရား။ ရှိမိုး is also used amongst ordinary persons when earnestly entreating another to do something, *e.g.*, ပြောပေးပါခင်ဘျားရှိမိုးပါ၏။

—ပူဇော်, *v.* same ; ရှိမိုးပူဇော်တန်တော့ပါ၏။

ရှိရှင်မိုး, *v.* same, language used to young children ; ရှိရှင်မိုးလိုက်, (as a parent telling a child to make obeisance to a pōngyi, pagoda, &c.)

ရှိန်, *v.* to be hot, ပူ (as the sun or fire) ; also used to denote refracted heat ; နေရှိန်သည်။ မီးရှိန်သည်။ Der. အရှိန်, to have velocity, be rapid, to be efficacious, powerful.

ရှိန်း, ၁, *v.* to be hot, ready to start, as tears ; မျက်ရည်ရှိန်း။

—ခနဲ, *adv.*

—ရှိန်း, *a.* hot, smarting as the face from the sun, or the tongue from chillies ; နေရှိန်းရှိန်းပူ။ ရှိန်းရှိန်းကြီးပူ။ ငရုတ်သီးစားထိုသောရှိန်းရှိန်းစပ်သည် (or ပူသည်)။

ရှိန်း, 2, *n.* the power of becoming invisible ; ရှိန်းအထိတ်။

——ဆေး, *n.* medicine causing one to become invisible.

——ပြီး, *v.* to have the power of becoming invisible ; ရှိန်းပျောက်။

——တန်သာယာ [or အန်သာယာ], *n.* same as ရှိန်း။

ရှိန်းခို (*pron.* ရှိန်းဂို), *n.* asafetida [ဟိန်းခို is said to be the more correct orthography].

ရှိန်းရှိန်း, *adv.* of sound.

ရှိရှား (ပင်), *n.* a kind of tree.

ရှိထိုး, *v.* to hiss ; [to play as boys, calling ရှိ with a prolonged sound, ရှိထိုးကစား].

ရှိရှိ, *adv.* hissingly ; ရှိရှိမြည်။မြေရှိရှိမြည်သံကြားရဲ့ထား။

ရှု, *v.* to look, look at, behold attentively ; more than ကြည့် (and when used in the same sense, more elegant than ကြည့်), to consider, meditate on ; ညာဏ်ဖြင့် ရှုစားသည်။စိတ်ကူးနှင့် ရှုကြည့်။ (မြတ်ဗုဒ္ဓပန်းပျံ့ချွေးနံ့ဆောင်။ ရှုမခန်းသည့်နန်းထိပ်ခေါင်)။

——မိတ်, *v.* to be not averse to (one kind of နာထို), to be partial, lenient, kindly disposed towards, to show indifference in a dispute ; မိမိနှစ်သက်သောသူဖြည့်မကောင်းပင်မြဲမိသော်လည်း။ ကောင်းသည်ဟုထင်မှတ်သောသူကြောင့်ရှုမိတ်နိုင်သည်။မောင်မင်းပြုသည့်အမှုတရားရှုမိတ်နိုင်စရာမရှိ။

——မျှော်, *v.* ; see the parts ; ထိုအခါ မတ်ထော်ခမည်းထော်ထိုက်ရာနန်းပြဿဒ်ကိုရှုမျှော်ထော်မူ၏။ ကျွန်ထော်ခေါ်သည့်အခါကျွန်ထော်အိပ်ပစ္စည်းများကိုရှုမျှော်ရပ်ပါ။

ရှုတ် (from ယုတ်, to be inferior), *v.* to put down. Der. မီးရှုတ် (rarely, if ever, used singly in colloquial).

——ချ, *v.* to put down, degrade ; [ရှုတ်ချပြော, to vilify, disparage, decry] ; ယုတ်ပါး၏အကျိုးယုတ်အကျိုးပဲ့ရှုတ်ချပြောထတ်သည်။အရာမှရှုတ်ချသည်။

ရှုန်းရှုန်း, *adv.* hissingly, as wind impinging on fire ; ယုန်းယုန်းမည်။

ရှုပ်, 1, *v.* to snuff up [ပန်းထိုးခေါင်းနှင့် ရှုပ်နှမ်းသည်], to draw (water) into the mouth ; ရေကိုရှုပ်သောက်သည်, to sip, sup ; ရဟန်းများထွမ်းထိုရှုပ်ရှုပ်ရှုပ်ရှုပ်ဖြစ်ခဏ်းပေးကောင်းဘူး။ တင်းထိုရှုပ်မခင်းနှင့်။

ရှုပ်, 2, *v.* to be tangled (စောင်းမဖီးရရှိထံပင်ရှုပ်သည်), intermixed, confused, jumbled together ; (to be mischievous, intriguing) ထွေး။အမှိုက်ရှုပ်သည်။အယုပ်ရှုပ်သည်။ထတ်ရှုပ်သည်။

——ဆမ်း, *v.* same (infrequent), (rarely, if ever, used in colloquial).

——ထွေး, —ချက်, *v.* same as ရှုပ်။အမှုရှုပ်ထွေးသည်။မြည်ရှုပ်ထွေးသည်။

ရှင်ရှင်ခတ်, *adv.* confusedly, in confusion; မြို့ရွာဝဠာသတ်ရှိသည် နှင့်ထူများရှင်ရှင်ခတ်ဖြစ်နေကြပြီ။ ခုနီကုန်မြို့ဆိပ်ကမ်းတွင်ထွေသဆိပ်ရှင်ရှင် ခတ်သောသူကြောင့် ကမ်းထိုးဝင်၍မသိတ်နိုင်ပါ။

ရှင်, ၃ (from ရှင်), *v.* to gather in, contract (*trans.*), to clew (a sail, ရှင်ထိုးရှင်သည်), *see* ရှံ့ပွင့်ကြိုးရှတ်ကြိုး။

ရှံ့, *v.* to be wrinkled, shrivelled; [ဆိုချိမျက်နှာချေများရှံ့ကုန်ပြီ။ နှာ ခေါင်းရှံ့, to sneer, နှာခေါင်းရှံ့ခြံမေးငေါ့ခြင်း], to be contracted, shut up as an umbrella (ထိုးထိုးရှံ့သည်) or a purse by drawing a running string; ဆိတ်ထိုးရှံ့ထားသည်။

—ခွက်ခွက်, —ဝက်ဝက်, *a.* wrinkled and hollow; ဆည်ထူမျက်နှာရှံ့ခွက် ခွက်နှံ့ထုတ်အရှင်ဆိုးသည်။

—ထုံထုံ, *adv.* diminutive of ရှံ့ (frequently *pron.* ရှံ့ထုံထုံ) ရှံ့ထုံထုံ မထုပ်ပါနှင့်။

—တွ, *v.* same as ရှံ့, but intensive; (အနာပျောက်ဝါဒီးထိုးထိုးအရေး ရှံ့ထွေထွေရှိသည်)။

—ထွထွ, —ဘီးရှံ့ထွ, *adv.* of similar import; ဆရတ်ထိုးနှံ့ထွရှံ့ထိုးရှံ့ထွ နေသည်။

—ထုံ, same as ရှံ့, 1st def. (ထိနတ်မီးကင်ထိုးထိုးရေရှံ့ထုံထုံထိုးထိုးသည်)။

ရှံ့, *v.* to fail, be defeated in a rivalry or contest; to lose, that is, not to gain or win (as a trader buying paddy at Rs. 80 a hundred baskets and selling at the same rate). Der. အရှံ့ခံထိုးရှံ့; အရိဒ္ဓဇနတ္တဝင်းသည်။ ထိုဝကားကိုဆိုလိုက်ပြီးသျှင်းမိရုားကြီးကိုခေါ်၍ အဘတ်ဝတ်ဆွဲပြီး ခဉ်သည်ကား။ ရှံ့ခံသည်။ နှံ့ခံသည်။ မထိနှံ့ချေဖြစ်သည်, after Prince Aretta Zanecca had spoken these words, he summoned the chief queen and said, "in what is termed war one cannot know whether one shall be defeated or prevail;" ထည်နှံ့ဝပေးရောင်းထိုးရှံ့သည်အတွက်ရှေ့နှံ့ဝါ ဆက်ထက်မရောင်းဝံ့ထူး, as I have sold paddy at a loss this year, I shall not venture to continue to sell it next year; မြင်းနှံ့နှံ့, မြင်းဖြူဖြူထိုးခါမြင်းဖြူမြင်းထိုးထိုးထောက်ရှံ့သည်, when the bay and the white ponies raced, the white pony lost by about a length.

ရှံ့, *v.* to breathe (*trans.*) ဆာသက်ရှံ့, to draw into the nose; less rapidly than ရှင်, to draw into the mouth and swallow as the vapour of opium, တိနုံးရှံ့ [gunja ထင်းရှံ့ to smoke gunja ဆေးခြောက်ရှံ့ is more polite] (to take a whiff of a cheroot or tobacco, ဆေးထိပ်ထိုးရှံ့ခင်းဖါ; to "draw" as a cheroot or pipe, ဆည်ဆေးထိပ်ထိပ်ထိုးထိုးရှံ့ခါ), [to roar, as the burning of powder from a ခုံး when it fails to go; ခုံးရှံ့သည်။ ခုံးထည်းထည်း]။

—ထိုး, *v.* to hiss (မြေ့ ထူနှံ့ထွေသည်အခါ ထခါထည်းရှံ့ထိုးထိုးသည်), [to breathe as a person about to die, ထူနှံ့ထွေသခါနီးမှရှံ့ထိုးနေသည်]။

၂၊ ၁, *n.* a flying squirrel, ရှုးပုံ။

၂၊ ၂, *v.* to become less in size towards the end, more obtusely than ထွတ် ; to taper, [အဖျားရှူးသည်။ စကားအဖျားရှူးသည်, to fall off in energy and dignity as language ; ခင်ဆွေးအစက။ ထူထပ်ထဲမှတ်သည်။ နောက်မှအဖျားရှူးထိုးပျံ့နိုင်ပါ]။

၂၊ ၃, *int.* poh !

၂၊ ၂၊ *adv.* hissingly.

ရှေ့, *v.* to be long.

ရှေ့, *n.* the forepart (of a thing), the space before ; future time, နောက် ; [adv. before, in front, ရှေ့က] ; ရှေ့ဦးနောက်ဆက်, immediately before and behind as two persons walking one in front of the other.

—ဦး, *adv.* before, first.

—ဦးစွာ, *adv.* same.

—က, *adv.* before, in front.

—စွန်း (for အရှေ့စွန်း), *n.* the end of future time, futurity (ရှေ့အစွန်း more common), *e.g.*, ရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်း။ သံသရာ၏ရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်းအောင်းမေ့နိုင်သောသူမရှိ။ ခင်ဆွေးရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်းမျှော်ထင်ပြီးမှပြပါ။ ပုဂ္ဂန္ဓ (ရှေ့အစွန်း) ပရန္တ (နောက်အစွန်း) ထပ်ထပ်ထပ်ထပ်လှ။

—ဆက်နောက်ဆက်, —ဆင့်နောက်ဆင့်။ ခင်ဆွေးထိုးနှင့်ကျွန်ထောင်တို့နှင့်ရှေ့ဆက်နောက်ဆက်တစ်ရောက်ကြသည်ထပ်အရင်မေ့သွားပါ။

—ဆီး, *n.* the heavy accent (:) ရှေ့ပေါက်, ဝတ်စနစ်ထိုး။ စာရေးထွင်ရှေ့ဆီးအောက်ဖြစ်စဉ်သေသေချာချာရေးမှတ်ထိုးထွက်သည်။

—ဆုံး (for အရှေ့ဆုံး), *a.* foremost ; ခင်ဆွေးထူးမြင်ပါသည်ရှေ့ဆုံးကကြပါ။

—ဆောင်, *v.* to be initial, as a letter [သည်စကားကိုထပ်အကွရာရှေ့ဆောင်ရေးသေ, to compose a writing based on another], ပါဠိထောင်ကိုရှေ့ဆောင်ရေးသည်။ စာထိုးရေးသည့်အခါထပ်ကျင်းရှေ့ဆောင်ရေးပါဆဲ [ကိုးရေး has a similar meaning in this sense], to take the lead, go before (to act) on behalf of another, ကျွန်ထောင်အမှုကိုခင်ဆွေးရှေ့ဆောင်လိုပြပါ။ ရှေ့ဆောင် is frequently combined with ရှေ့ရွတ်။ ဝင်းနားကပ်ပြီးထွင်ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွတ်ထပ်စားသည်။

—ထည် (*pron.* ရှေ့ထပ်), *v.* to take the lead ; ကျွန်ထောင်တို့အပေါ်ကခင်ဆွေးရှေ့ထည်ထိုးသွားပါ။

—တိုး, *v.* to advance, go forward ; ရှေ့တိုးထိုင်ပါ။ ရှေ့တိုးသွားပါ။

—တိုးနောက်ဆုတ်, *adv.* alternately advancing and retreating, as two contending parties when neither has the decided advantage ; စစ်ထိုင်ရသည်မှာ ရှုံးချည်နိုင်ချည် ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်ဖြစ်နေ

- သည်။ ထာပြုသည့်အကြံမှာ မတိုင်းမထွာနိုင်သောကြောင့် ရှေ့ထိုးနောက်ဆုတ် ဖြစ်နေသည်။
- ရှေ့ထော်ရေး, *n.* a royal secretary ; [ရှေ့ပတ် စာရေး, a Bench clerk].
- ထား *[v. to place before, as a mark to go by (အမှတ်ပြု) or as a rule to follow]* ; ဝံ့ရှင်းထိုချင်လိုတောင်းကျွေးသည့်ထုတ်ပါ။ ကြော့ကို ထာရှေ့ထားကျွေးပါသည်။ သည်အမှုကိုထာထရှေ့ထားထိုမပြပါနှင့်။ စေတနာ ကိုသာရှေ့ထားပြပါ။
- ထိုး, *n.* the mark (°) when applied to ဪော, thus ဪြော်။
- ဇန, *n.* an advocate, a lawyer ; ရှေ့နေရှေ့ရပ်။ အမိန့်ထောင်ချ။
- ခေါ်, —ဌာ, *v.* to engage an advocate.
- နောက်, *adv.* one after the other ; ရှေ့နောက်တိုင်းထွာထွတ်သည်။ ရှေ့ နောက်မျှော်လင့်တတ်သည်။ ရှေ့ပြောနောက်မေ့တတ်သည်။ *Anglice*, “In at one ear and out at the other.”
- နှောင်း, *adv.* a little while ago, not long since (also applied to events occurring within a short time of one another) ; ခပ်လျော့လျော့သည့် ကိစ္စနှင့် ကျွန်တော်လုပ်သည့်ကိစ္စ ရှေ့နောက်ဘဲပြီးကြသည်။ မရှေ့မနှောင်းရောက်သည်။ မရှေ့မနှောင်းရေး။
- ပေါက်, *n.* the heavy accent ဝိသန္ဓနီနံသုံး [the heavy accent after the symbol of အာ (ချ) is usually termed ဝတ်နံသုံး ပေါက်] . In Upper Burma called ရှေ့ဆီး။
- ဖြေး, *n.* a forerunner (ရှေ့တော်ဖြေးမှု)။
- မဆွ, *adv.* before, first ; very rare in colloquial ; ရှေးမဆွကြား အားသည့်စကားစာအုပ်စာပါပေါ်ထွန်းပြန်သည်။ ထွန်လေပြီးသောရှေးမဆွကာလ။
- မှောင်, *n.* space before ; ကျွန်ုပ်ရှေ့မှောင်တွင်ဒိဋ္ဌမြင်ရသည်။ ငါတို့ရှေ့ မှောင်တွင်မွေးဦးသောသူများကြီးမြင့်ကြလျှီ။
- ရှု, *adv.* straight forward ; စူးစူးထူထူ။ မိဖုရားကြီးလည်းထိကြားမင်းသူ ဆိုစကားဖြင့် ရထားထက်သို့ ထက်ဆံ့ဟုရှေ့ရှုလာ၏။ အရှေ့အရပ်ထိုရှေ့ရှုသွား သည်ကိုမြင်လိုက်သည်။
- ဆွာ, ၁, *n.* a foretooth.
- ထွား, ၂, *n.* one that goes before ; ရှေ့သွားနောက်လိုက်တော်။ ထင်နှင့် မထားရှေ့သွားနောက်လိုက်ကြည့်လိုကောင်းသည်။
- ရှေး, *n.* former time ; ရှေးကာလ။ ရှေးဘဝ။
- ဦးစွာ, *adv.* formerly ; ထာပြုရသောကုသိုလ်ကြောင့်အခါမတော်ယူမြတ် စွာထုဆုံးပွင့်တော်မူသည့်ကာလရှေးဦးစွာဖူးတွေ့သောကိုယ်ဖြစ်ပါ ထို၏။
- အထက်ကျော်ကာလ, *n.* time past ; ရှေးအထက်ကျော်ကာလ။
- မဆွ, *adv.* same.
- ထရာအာဝါ, *n.* in days of yore.
- ရှေးထည်ထီးပင်, *n.* a kind of tree (Pali အရုထိဗ္ဗ)။

ခွဲ, *v.* to make an opening through a crowd by dispersing and scattering on both sides ; ကြောက်ထိုက်လျှော့ပေးကြသည်။ အစိုးရ ဝင်းထာပြီပေးကြဟေ့။

—ခွဲ, *v.* same (ခွဲခွဲ in more general use).

ခွဲခွဲ, *adv.* indicative of the noise which it imitates; စီးထိထိသံလိုက် ခွဲခွဲမြည်။ တယ်ကောင်းသည့်သက္ကတယ်အင်္ကျီလက်နှင့်ထိုင်လျှင် ခွဲခွဲမြည် သည်။

ရှောင်, ၁, *n.* a kind of tree [the citrus, *M.*], of which there are many varieties ; တက်ထိုက်ညောင်းညာမခံသာ။ ရှောင်တံပုရာပေး။

—ခါး, *n.* the bitter citron.

—ချဉ်, *n.* the lemon.

—ချို, *n.* the citron [the sweet citron].

—ဆူး, *n.* [the thorn of the ရှောင် tree], a kind of nail ; ရှောင် ဆူးသံ။

—တိုဆိုး, *n.* ; *comp.* တွဲတော။

—နု, —ဝရံ, *n.* other varieties of the citron.

—ပုတ်, *n.* the double-leaved citron.

—ပင်ရှင်, *n.* a kind of tree (Pali ဝိသုဒ္ဓိဝိဇ္ဇာ).

—ပိုင်း, *n.* a metal pot for cooking ; larger than သံပုရာပိုင်း။

—ထိမွေ, *n.* the sweet-lime.

—သခွါး, *n.* the common citron.

ရှောင်, ၂ (Arakanese), *n.* an adulterer ; လင်လှော်။

—စောင်, *n.* same ; လင်စောင်။

ရှောင်, ၃, *v.* to pass lengthwise ; ကြိုးထန်းရှောင်။ လမ်းရှောင်။

—ကိုင်, *n.* the limb on which the trap is fastened in catching doves.

ရှောင်ရွာမိုး, *n.* a kind of rain causing misfortune.

ရှောင်, *v.* to avoid, shun, ကြဉ် ; [to evade a blow, လက်ထိခံရမှုမှရှောင်၊ ကိုယ်ထိုးမိအောင်ရှောင်သည်။], hence တရှောင်ရှောင်, *adv.* moderately and of long standing (as a disease ; ထည်ထူရောဂါတရှောင် ရှောင်ဖြစ်နေသည်မှာကြာကြာလှပြီ)။

—ထိမ်း, —ရှား (ရန်သူကိုမတွေ့ရောင်ရှောင်ရှားနေမှတော်မည်) ထွဲ, *v.* same (ရင်ဆိုင်တွေ့သည့်အမှုရှောင်ထွဲနေထိုက်မထော်ဘူး။ ကြိုးစားအားထုတ်မှအောင်မည်)။

—ထွေ, *v.* ; see the parts (ထုချင်းမတွေ့ချင်လိုရှောင်ထွေနေသည်)။

ရှောင်တာင်, *adv.* instantly ; ချက်ချင်း။ ရုတ်ခဲ။ ရုပ်ထရက်ရှောင်တာင် [ရှောင် တာင်မြဲသင့်သည့်အမှုကာလထင်နေထိုက်မထော်ဘူး]။

ရှိုက်, 1, *v.* to be slightly concave, sloping inwards, ဟိုက် ; သည် နေရာမှာမြေကြီးရှိုက်ထိုနေရာဝပ်သည်။ ဝမ်းရှိုက်သည်။ ထပ်သားရှိုက်သည်။

ရှိုက်, 2, *v.* to draw into the lungs (whether breath or fume) with a protracted effort [အသက်ရှိုက်သည်။ ဆေးလိပ်ရှိုက်သည်။ အတွန်ကောင်းသည့်ဆေးယိပ်ရှိုက်ထိုသောက်နိုင်ဘူး]။

—ကြီးထင်, *adv.* gaspingly, သည်သူငယ်ကဆေးသာဖြစ်ထိုရှိုက်ကြီးထင် ဝိုနေသထံ။ [ရှိုက်ကြီးထင် is usually combined with ယို, *e.g.*, အဝေး ထပ်။ ခင်ပတ်သတ်တီးရှိုက်ကြီးထင်။ ယိုမျက်ရည်နှင့်]။

—ငင်, *v.* same as ရှိုက်. Der. ထရှိုက်ငင်ငင်, sobbingly.

ရှိုင့်, *v.* to be slightly concave ; less than ရှိုက်။ မျက်နှာရှိုင့်သည်။ မြေကြီး ရှိုင့်သည်။ ဝင်ကျားခြင်သည့် ဝါး မပြည့်။ ရှိုင့်နေသည်။ ထိုင်မြေကြီး ထိုင်ထို ကြမ်းရှိုင့်နေသည်။

—ပက်ပက်, *adv.* of similar import ; မျက်နှာရှိုင့်ပက်ပက် ရှိသည်။ ဒိုး ထဲမှာရေပြေည့်ပျံ့ရှိုင့်ပက်ပက်ရှိသည်။

ရှို့, *v.* to set on fire, burn, မီးရှို့ (အိမ်ကုမီးရှို့။ ထောင့်မီးရှို့။ ဖုံးရှို့။ ဂျော့ကရှို့။ ရွာကုမီးရှို့)။

ရှိုးရှိုးရှိုးရှိုး (ရှိုင်းရှိုင်း), *adv.* hotly, smartly, pungently (နေရှိုးရှိုးရှိုး ရှိုးရှိုးပူသည်။ ရိုက်သည်မှာရှိုးရှိုး ရှိုးရှိုးရှိုး နာသည်။ ငရုပ်သီးရှိုးရှိုးရှိုးရှိုးဝပ် သည်)။

ရှင်, *v.* to be free, unimpelled ; ဆီးရှင်။ ဝမ်းရှင်။ မြင်းဟိုမည်သည်။ ဆီးဝမ်း ရှင်မှသာသည်။ to rejoice, be joyful ; more than ဝမ်းမြောက်။ တတ် ရှင်တတ်ထံည့်ထူး (to be copious as tears, ရှင်သောမျက်ရည်)။

—ပ, *v.* same in the last sense ; seldom used assertively ; ထု နာနားမှာမျက်နှာညှိုးငယ်မနေကြပါနှင့်။ ရှင်ရှင်ပပနေကြပါ။

—ပျ, —မျှ, —ပျော်။ ထိုထိုသော ပျော်ဒိတ်ယာကို။ ခမည်းထောင်သူဒွေးနေမင်းကြီး မြင်လျှင်။ ရှင်ပျသောနှစ်ထိုးဖြင့်။ ယူကျုံးမရသတ္တတ်မြတ်နိုးရှိမိုးလေ၏။ ဝမ်းထံ။ ယထံ။ စက္ကဝက်ဝသောရေထွေးရေငှက်။ လည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံမိမရှင်ပျော် ကဝေးသည်ဖြစ်၍။ အတွန်ရှင်ချင်ပွယ်ရှိ၏။

—ပြုံး, *v.* to be of a joyous, smiling countenance ; မျက်နှာရှင်ပြုံး။ သိဝလိဒေဝီကဲ့သို့ထူးသောသဘောရှိလျက်။ ငါ၏နှစ်ထိုးကို။ ရှင်ပြုံးနှစ်ထက်ဝေ တတ်သော။ မိဖုရားမြတ်တို့ကားခုနှစ်ရာအရေအတွက်ရှိကုန်၏။

—မြူး, *v.* [to be jubilant] ; see the parts ; တီးမှုတ်တခုနှ်ရှင်မြူးကြ သော။ ပွဲသတင်အသံဖြင့်။ ယုဂန်ထိုထောင်ခြေက။ လေအဟုန်လွှပ်သော။ သမုဒ္ဒ ရာအဝှမ်းကဲ့သို့။ နန်းတော်အထုံး။ အုံးအုံးထံထံနက်ပွဲတင်ထပ်ကုန်၏။

—ထန်း, same as ရှင် (most common) ; မိတ်နှစ်ထိုးရှင်ထန်း။ မျက်နှာရှင် ထန်း။ သိကြားမင်းရှင်ထန်း။ မကရှင်ထန်းလျက်ထက်ပန်းပေါက်ခတ်၏။ မိဆီးရွာ သောကြောင့်သစ်ပင်များမိမ်းရှင်ရှင်ထန်းခြင်းရှိကြသည်။

ရွပ်ရွပ် (မြည်), *adv.* indicative of the sound of a whip switched through the air; မြင်းကိုကြိတ်ထိခတ်ထိခတ်ရွပ်ရွပ်ခိုက်စီးသည်။ စားထိထိ ရွပ်ရွပ်ဝင့်သောကြောင့်အနားကပ်စွာ။

ရွန်း, *v.* to be clear, bright, shining; ပြောင်, to be joyful; ရှင်း။ ထန်ထောင်မှန်းထပြည့်နေညှိထိပ်ပတ်ထိပ်ချေးကမ်းသောကြောင့်ကြယ်ထိုသည်။ ရွန်းရွန်း ပြောင် ထောက်ပကြကုန်၏။ ထိထိပုဆိုး အရောင် ရွန်းရွန်း ပြောင်သည်။

ရွန်းရွန်းထင်, *adv.* overwhelmingly (in speech); စကားရွန်းရွန်းတင်ထင်သည်။ စကားရွန်းရွန်းထင်ပေါသည်။ ရွန်းရွန်းထင်ထိမ္မာသည်။

ရွမ်း, *v.* to be succulent, juicy, အရည်ရွမ်း [မော်ထမြိုင်ကြိတ်ထိအရည်ရွမ်းသည်], to be brilliant as a diamond (စိန်); အဆင်းအရောင်ရွမ်း။ ကျောက်စိန်အရည်ရွမ်း။ မြဲအရည်ရွမ်း, to be rich, ornate, as language; စကားရွမ်း (စာအစီအစဉ်ရွမ်းသည်)။

—ပတ်, *v.* same reduplicated adverbially; သပ်သပ်သပ်ရွက် အရည်ရွမ်းပတ်သည်။ ရွမ်းရွမ်းပတ်အရောင်ထွက်သည့်ကတ္တီပါ။

—ဖိတ်, *v.* to be very brilliant (infrequent); ဂုဏ်ဖြတ်ဟိတ်ရွမ်းရွမ်းဖိတ်။ ကွမ်းထုံဖိတ်ရွမ်းရွမ်းဖိတ်အရောင်ထွက်သည်။

နှံ, *n.* mud, mire (of some consistence).

—ဆိုင်, *n.* a mud-hole, slough.

—စေး (*pron.* နှံစည်း), *n.* tenacious mud; တွေ့ပေါက်ထို့နှံစေးနှင့်ထေးပြီးစီးခဲ့ရသည်။

—ညှန်, *n.* same as နှံ။ ဒီချောင်းအရပ်နှံညှန်အထွန်ထူပြောသည်။

—နစ်ချေ, *n.* muddy water.

—ပုတ်, *n.* filth; နှံပုတ်စေ့နံသည်။

—ပွတ်, *n.* a mud puddle; ပွတ်; နှံပွတ်ထ။ နှံပွတ်ပေါက်။

—ရည်, *n.* thin mud.

ရွီဝဲ, *adv.* whizzingly, as the hissing sound of an arrow or ball flying through the air; လေးနှင့်ဖြစ်ထိုက်ထိုမြဲသံရွီဝဲကြားထိုက်သည်။ သေနတ်နှင့်ဖြစ်ထိုက်ထိုကျည်သံရွီဝဲဖြစ်သွားသည်။

ရွီရွီ, *adv.* whistlingly, as the sound of wind passing through trees or crevices; ရွီရွီရွီရွီနှင့်မြဲသံကြားသည်။ သစ်ပင်ကိုလေထိုက်ထိုသစ်ရွက်ချင်းရိုက်သံရွီရွီရွီရွီကြားသည်။ နံရံပေါက်ကလေဝင်သောကြောင့်ရွီရွီရွီဖြစ်သည်။ သံကြိုးကြေးကြိုးလေထိုးသောကြောင့် ရွီရွီရွီဖြစ်သည်။

ရွှေ, ၁, *n.* gold; used adjectively, golden, royal; *v.* to be of the colour of gold (ရွှေသောအရောင်), hence ကုလားရွှေ, tinsel (ရွှေ, ဝေ, ပုထိုး, ကျောက်မျက်ရွှေ)။

—ဥ, *n.* a grain of gold.

—ဦး, *v.* to polish, make bright, gold.

—ထောင်း, *n.* the best kind of gold; ရွှေနီ။

ရွှေကျင်, *v.* to sift for gold ; ရွှေကျင်ခတ်စေါင်းစေါင်း။

—ခတ်, *v.* to beat out gold-leaf.

—ချ, *v.* to gild, overlay with gold-leaf.

—ချဆေး (*pron.* ရွှေချဆေး), *n.* gold size.

—ချပ်, *v.* to embellish with gold.

—ခွန် (*pron.* ရွှေခွန်), *n.* revenue paid in gold [ရွှေခွန်မှူး, an official formerly appointed by the Kings of Burma to collect duty on gold exported from the Shan States].

—ခွန်ဝန်, *n.* the officer in charge of such revenue.

—တော်, *n.* the footstep of Gaudama, the sole of the king's foot ; ရွှေတော်ထောင် (ရွှေတော်ထောင်ဖြန့်, to step, extend the foot as a Buddh).

—စာရေးငါး, *n.* a kind of fish [found at ရွှေစာရေးမြို့].

—ဆတ်, *n.* a kind of gold stone, brittle.

—ဆိုင်း (*pron.* ရွှေဆိုင်း), *n.* a packet of gold-leaf ; ငွေဆိုင်း။

—ချာ, —ချာချပ်, *n.* gold-lace.

—ထိရံ (ဝေထိရံ), *n.* the great Shwé Tigôn Pagoda at Rangoon, the most highly-venerated Buddhist edifice in the world. " The Shwé Tigôn Pagoda, as we now see it, " was completed by the successor of Alompra (Naungdaw-gyi) about the year A.D. 1770. The pyramid rises from " the carefully levelled surface of this artificial terrace to a " height of 321 feet. The inscriptions were engraved by " order of the Talaing King Dhammaceti (ဝေဇ္ဇမေတိ) in the " year of the Burmese era 847 (A.D. 1485). * * * " The original name of the Shwé Tigôn Pagoda was Singutaraceti (သိင်္ဂုတ္တရာမေတိ). For many centuries after its " foundation nothing is recorded in native histories of " this sanctuary. In the 13th century a town, apparently " a Hindu settlement, is mentioned as lying on the two " hillocks, one now crowned with the elephant's sheds and " the other by a small Tamil settlement ; they form, with " the elevation on which the Shwé Tigôn Pagoda stands, " a complex of three hillocks, which are shaped like the " frontal bone (kumbha, ကုမ္ဘ) of an elephant. Kumbha is " frequently used in the sense of a small, round-topped hill, " and Trikumbhanagara (တြိကုမ္ဘနဂရ) means the three-hill " city. * * * The name Tigôn is of modern date, and, " as an appellation for the stupa, did not come into general " use till the beginning of the 16th century."—Forchhammer.

ရွှေတိုက် (*pron.* ရွှေတိုက်), *n.* a depository for gold; ရွှေတိုက်စာရင်း, the Burmese Doomsday book of 1145 B.E. (or A.D. 1783). "In the reign of King Bodaw Phra a most complete record of the population and resources of the whole of the Burmese Empire was made. Every official, however petty, was then required to make a statement on oath of the extent, boundaries, and population of his jurisdiction. The settlement of 1145 forms a great epoch in the rural annals of Burma" (ရွှေတိုက်စာရင်းဝင်).—Col. Horace Browne's "Statistical and Historical Account of the District of Thayetmyo." *N.B.*—To this day this record is referred to, *e.g.*, ရွှေတိုက်စာရင်းထက်သွင်းခွင့်ထွင်ရာခံနိုင်ပါကြောင်း There was another settlement, it is said, in 1164 B.E.]

—တိုက်မိုး (*pron.* ရွှေတိုက်မိုး), *n.* a Government treasurer, a royal treasurer.

—ထိုက်ဝန်, *n.* the officer in charge of a ရွှေတိုက်အတွင်းဝန်

—ထကျပ်, *see* ရွှေခွယ်

—တံတိုင်း (ဝင်), *n.* a kind of tree [*see* ကပ်စေး]; ဝက်ချေးပု

—ထီး, *n.* a gold umbrella; ရွှေထီးသောင်း; ရွှေထီးမိုး

—နီတုံ, *n.* a kind of gold; ရွှေထီးတော်မြတ်အစုံသည် နီတုံရောင်မိုးရွှေထောင်ကြီးပြိုင်ကဲ့သို့ ဖြတ်တိုတုံး၍ ဖုန်းဖုန်းမြေသို့ ကျထေ၏

—ခွယ်, *n.* a kind of parasite [having the appearance of golden tendrils running wild].

—ပန်း (*pron.* ရွှေပန်း), *n.* the genitals of male children; those of female children are termed အပုတ်ကလေး

—ပန်းဆက်, *n.* to present gold flowers to the King of Burma as a mark of homage. This was done yearly by the Shan Sawbwas.

—မြည်မိုး (*pron.* ရွှေမြည်မိုး), *n.* a kind of bird (with a most melodious note. The Burmese allege that this bird derives its name from its having been a 'ruler of a country' in a past stage of existence).

—မြည်ဖူး, *n.* the finest kind of tea leaf eaten by the Burmese, so called because the plant grows on the ရွှေမြည်ဖူးတောင် in the Shan States.

—မြေဝါး, *n.* [a species of bamboo].

—မွန် (*pron.* ရွှေမွန်), *n.* a gold spangle; *comp.* နါးထာ

—ပနံ, *n.* a pumpkin; *see* ပနံ

—ပဝါးထောင်, *n.* the sole of the king's foot.

—ပဝါးထောင်အောက် (ထဝါး ထောင်အောက်), *adv.* at the Burmese capital [the royal presence; ရွှေပဝါးထောင်မြတ်အောက် မိုးမိုးသံ

ထောင်ဦးထင်ပါသည် တုရား။ ခင်ကျား ထယ်သွားမည်ထဲ။ ရွှေဝါးတော်မြတ်
အောက်သွားမည်ထိုက်]။

ရွှေမြ၊ *n.* platina ; *see* ရှင်တံ။

— ဝ, *n.* pure gold ore.

— ဖျက်ပါး, *n.* gold-leaf.

— ဖျဉ်း, *n.* a golden rule ; hence ရွှေဖျဉ်းဓမ္မသတ်, a name given
to one of the books of the ဓမ္မသတ်။

— မြို့ထောင်, *n.* Mandalay. [A poetical term for မိဗ္ဗာန်, *e.g.*, မိဗ္ဗာန်
တည်းထူသောရွှေမြို့ဆို မြို့ထောင် ကယ်တင်ထောင် မူတည်သော မြတ်စွာဘုရား။]
ဓမ္မထေးရွှေမြို့ထောင်, the capital of any country, လိမ္မော်ရွှေမြို့ထောင်။

— မှန်, *n.* fine grains of gold ; ရွှေမှန်အပ်။ ရွှေမှန်ခွက်။

— မှန်ဝါး, *n.* a kind of bamboo of light golden hue.

— ရည်ပွတ်, *v.* to wash with gold, to gild by an amalgam [to
electro-plate].

— ထက်ကောက်, *n.* a gold bangle.

— လင်းထ, *n.* the eagle [the red-headed vulture].

— လင်းငွေ လင်းပေါက်, *v.* to reciprocally throw open two coun-
tries to trade (by their respective governments) ; အင်္ဂလိပ်
မင်းနှင့်ထရပ်မင်းနှစ်ဦးတို့တည်ရွာလင်းငွေလင်းပေါက်ကြသည်။

— ထောင်စက္က, *n.* the paper used in keeping separate gold-leaf.

— ဝင်းထဲ, *n.* the golden duck (Pali ခရိယံသော)။

ရွှေ, 2, *v.* to slant, be oblique [အိမ်မှထွက်သွားရာတွင်သည်။ စက္ကူမှစွန်း
ကြောင်းရွှေနေသည်], not parallel [ကြိုးချောင်းတန်းထားသည်မှာတ
ချောင်းကြိုးရွှေနေသည်], to deflect, deviate from a right line
[မြင်းစီးပြိုင်ကြသည်မှာ ထမ်းမြင်းရွှေပြေးသည့်အတွက် အမှားခံရသည်။ ထေ
ပွဲကိုလှိုင်တတ်ထိုက်တည်တည်သွားသည့်အတွက်သည်။]

— စောင်း (ခင်ကျားထောက်သည့်အိမ်အရှေ့အနောက်ရှေ့စောင်းစောင်းရှိသည်) ;
ပယ်, *v.* same ; ထည့်ထမ်းထောင်မြှောက်မည်ထည့် ရှာပယ်ထိုက်မည်။
(*fig.*) ခင်ကျားကျွန်တော်ထိုက်အိမ်မထာဘီ ထိမ်းရှောင်ရှာပယ်ထိုက်မနေပါနှင့်ဝင်
ထွက်ထိုက်သွားပါ။

ရွှေ (from ရွှေ, to remove), *v.* to move (a thing) out of its place
[ထည့်စားပွဲခုံများကိုနေရာရွှေထားပါ] [to change one's residence,
ထည့်နေရာမှမပျော်ထိုက်ခြားထိုက်ရွှေသွားသည်]။

ရွှေ, *int.* the sound by which fowls are frightened away ; ရွှေ
ဟဲ့ရွှေဟဲ့ရွှေဟဲ့မြောက်သည်။

ရွှေ, *v.* to be soaking wet ; more than ရိ and စွတ် [မိန်းမိထိုက်ထိုက်
ထုံးရွှေထုံးရွှေ၊ ရောင်းထိုက်ရွှေထိုက်သည်။ ယင်းထိုက်ရွှေထိုက်ချက်သည်]။

လဆင်း, *n.* a fragrant, white, flowering bulb of the amaryllis tribe; *comp.* နေပင်း။

—မိုက်, *v.* to be dark, to be without moon-light; လမသားလသာ လမိုက်မရှောင်ပွဲခံသည်။

—ဝန်း, *v.* to be full-orbed; လပြည့်။ လဝန်းဝက်။ လဝန်းဝက်အင်းချ။ ။ ။
လဝန်းကဲ့သို့ပြည့်ဖျိုးသောမျက်နှာလည်းရှိ၏, *n.* the moon's disc.

—သာ (from သာ, to be pleasant), *v.* to be bright with moon-light; ။ ။
ရှုထသောသာနှင့်ပြန်ပါမည်။

—သာဝန်း (*pron.* ထသာဝန်း), *n.* a veranda or floor between two roofs, itself being without a roof.

—သာပန်အိမ်, *n.* a hanging kerosene lamp provided with a porcelain shade; လသာပန်အိမ်။

လ, ၂ (from ထီး, the penis).

—ဥ, *n.* the scrotum.

—ချေး (*pron.* ထချီး), *n.* *Smegma preputii*, a filthy term of abuse.

—မြတ် (*pron.* လမြတ်) (from အမြတ်, a cluster), *n.* the private parts of a man including the penis and scrotum.

—ပုတ် (from ထီး, the penis, and အပုတ်, the mons veneris), *n.* the projection above the penis; လမွေး, *n.* the hair covering the middle parts of the hypogastric region.

လက်, ၁ (from အလက်), *n.* an arm or hand [the fore-limb of a quadruped, နှာလက်၊ မြင်းလက်]; သစ်သားလက်, a wooden trowel; ထိလက်, an iron trowel; မျိုးသလက်, a bundle of plants, as much as can be clasped in both hands [မျိုးသလက်ထိုင်၍ ကောက်မိတ်သည်].

—အင်းသေ, *v.* to fall helpless as the arm through injury or weakness.

—အုပ်, *n.* the hands joined together as in the act of worship; လက်အုပ်ကြာခုံဖြန့်။ ထိုးနှံခဝားကြလေ၏။

—အုပ်ချီ, *v.* to raise the hands thus joined; လက်အုပ်ချီ၍မိုးသည်။ လက်တချီနှင့်အုပ်သည်။

—အုပ်တင်, *v.* to raise the hands thus joined so as to touch the forehead.

—အောက်, *n.* an attendant [a subordinate, လက်အောက်အမှုထမ်း လက်အောက်စာရေး].

—အောက်ထပ်, *n.* an attendant and pupil.

—ဆီး, *n.*; see မောင်းဆီး, the arm-hole of a sleeve; လက် မောင်းဆီး, the socket of the shoulder.

လက်ဦး, *adv.* at first ; ခြေဦးစွာ။ လက်ဦးတွေသည်။ လက်ဦးဆရာမည်ထိုက်စွာ ပုပ္ဖာစရိယမိန့်သံ frequently followed by ပဌမ, *e.g.*, လက်ဦးပဌမ။

——ဦးစွာ, *adv.* same.

——ဦးဆို, *adv.* same.

——ကချည်း, *see* လက်ချည်း။ လက်ကချည်းတွက်ပြေးသည်။ လက်ကချည်းလာသည်။

——ကတီး (*pron.* လက်ကတီး), *n.* the arm-pit ; ဂျိုင်း။ လက်ကတီး။

——ကတီးကြား (*pron.* လက်ကတီးကြား), *n.* same.

——ကတီးမွေး, *n.* the hair of the arm-pits ; ဂျိုင်းမွေး။ လက်ကတီးမွေး။

——ကတော့ (*pron.* လက်ကတော့), *adv.* over one shoulder and under the other arm ; (လက်ကတော့ထိုး) စံပယ်တင်။ (လက်ကတော့စံပယ်တင်) လောထက်တင်။

——ကတော့ခြင်း, *n.* a kind of basket (slung over one shoulder and under the other).

——ကပ်မိုး, *v.* to purloin by sleight of hand ; လက်ကပ်မိုးသည်။

——ကထိုး, *n.* something used by the hand for support, as a staff or the balustrade ; လက်ကထိုးတောင်မွေး။ လက်ကထိုးတောင်မွေးပြု။

——ကာ, *v.* to screen or shade the face with the hand.

——ကောက်, *n.* a bracelet ; လက်ကောက်နှစ်ဆင့်။ လက်ကောက်ထိုးဆင့်။

——ကောက်ဝတ်, *n.* the wrist.

——ကောင်း, *v.* to be a good marksman ; လက်ဖြောင့်*။

——ကိုင်, *n.* a handle ; commonly combined with some other words as လက်ကိုင်ကွင်း, a ring-handle. [In familiar intercourse လက်ကိုင် also means money, much in the same way as the English colloquial expression "the needful," *e.g.*, လက်ကိုင်မရှိလို့ ရောင်းဝယ်ကူးသန်းခြင်းမပြုနိုင်ပါ။ လက်ကိုင်ကလေး ဂီလာဆို အင်မတန်မော်ချင်သည်]။

——ကိုင်ထီး, *n.* the common Chinese umbrella.

——ကိုင်ခုတ်, *n.* a walking stick.

——ကိုင်ပဝါ, *n.* a handkerchief ; လက်ကိုင်ပုဝါနှင့်။ ခါ၍နှုတ်ဆက်သည်, he waves his handkerchief and salutes.

——ကိုင် (from အကိုင်, a limb), *n.* the arm (?), handiwork ; ထု အမှုဖြစ်သည်မှာဘယ်သူလက်ကိုင်လုပ်သလဲ။ မောင်သာတွေ့လက်ကိုင်လဲ။

——ကျင့်, *v.* to practise for a trial of skill.

——ကျည်, *n.* ; *see* လက်ကောက်။

——ကျပ်, *a.* tight-sleeved, လက်ကျပ်အင်္ကျီ။

——ကြစ်, *n.* a flat bracelet.

- လက်ကြံချ, *v.* to bury by hand without the aid of a bier [also means to carry a bier *without* transverse supports, but merely by the bearers *holding* it with their *hands*, as in royal funerals].
- ကြား, *n.* an interstice between the fingers (လက်ကြား မမြင်စေ့, *i.e.*, when it is so dark that one can scarcely see the interstices between the fingers; more than ညီအစ်ကိုမထိထိ); a channel connecting with the sea or main river above and below, a strait or channel between two islands or other portions of land.
- ကြားလမ်း, *n.* a lane connecting two main roads.
- ကြီး, *v.* to be open-handed, profuse, lavish in giving away; *comp.* ရက်ရော and အထိုးဖွာ။ [မဆင်းရဲဘဲနေပိုးထား။ ထယ်ထက်ကြီးစွာ။]
- ကွင်းထိုး, *v.* to practise self-pollution; လက်စာစား။
- ကွင်းဖွတ်, *v.* to whistle through the fingers; *comp.* မြိုးမှုတ်။
- ကျွမ်းဝင်၊ ခြေကျွမ်းဝင်, *adv.* familiarly; သည်အိမ်မှာကျွန်တော်ထက်ကွမ်းဝင်ခြေကျွမ်းဝင်ထင်မြဲသည်။
- ခ, *n.* wages (for work done); ကျွန်တော်တွေကိုလက်ခငွေ ခမ်းနှင့်လုပ်ပေးပါ။
- ခက်ကျွေး, *n.* same; လက်ခက်ကျွေးပေး၍ အဆောက်အအုံ ခိုင်းသည်။ ထုရားပါမို့ထောင်ကိုလက်ခက်ကျွေးပေး၍ရေးမြဲရပါသည်။
- ခက်ခြေခက်, *v.* to be close-fisted (in opposition to လက်ဖြန့်၊ လက်ဖွာ၊ လက်လွယ်၊ လက်ဖာ), same meaning as လက်ဆုတ်။ တယ်လက်ဆုတ်သည့်သူ။ (လက်ခက် is also applied to persons who borrow money, but are disinclined to repay it).
- ခတ်, *n.* the lath of a loom, in which the ရည်သွား is inserted; the part of a boat made like a lath, a drum stick, (a gong stick), a potter's ferule.
- ခမောင်းခတ်, *v.* to slap one of the upper arms with the open hand just above the elbow, the lower part of the arm struck being drawn across the body at right angles to the upper; လက်ပန်းပေါက်ခတ်။ [Amongst some tribes of Karins, and in a few villages in northern Upper Burma, young men announce their approach to their sweethearts by slapping their arms in this way.]
- ခံ, *v.* to take by the hand, to second, be accessory to, [to receive stolen property, မိုးရာပစ္စည်းလက်ခံ; to harbour bad characters, လူဆိုးလက်ခံ], to entertain, to listen to, take cognizance of as a Magistrate; အမှုလက်ခံ, *n.* an accessory (a harbourer of bad characters, လူဆိုးလက်ခံ) လက်ခံခြေထား၊ လက်

ခံခြေထားစကားပြော (ဆေးလက်ခံ, to be able to take medicine without vomiting it).

ထက်ခံခံ, *n.* a house in which a thief or other person is harboured.

—ခံခန်း, *n.* a veranda.

—ခံပေလက်ခံပေ (ထက်ခံဆောင်လက်ခံဆက်), *n.* an accomplice.

—ခံထိုင်, *n.* an outside upright post of a house.

—ခါခါခြေခါခါ, *adv.* free of incumbrance and care; စားသောက်ပြီးလျှင်ထက်ခါခါခြေခါခါနှင့်သွားသည်။သာမျှမသိမ်းမဆည်းချင်ဘူး။

—ခုတ်, *n.* the hand curved in a cup-like shape, ထက်ပတ်; *comp.* ထက်ဆွန်း; a kind of tree, ထက်ခုတ်ပင် [foetid sterculia]; ထက်ခုတ်ထပေါင်, the height of a person with his hands extended palm to palm above his head [oftenest used with reference to the depth of *water*, *e.g.*, သည်နေရာရေထက်ခုတ်ထပေါင်ထောက်ရှိသည်ခင်ဆူး] ထက်ပင်ထက်ခုတ်ထပေါင်ထောက်မြင့်သည်။

—ခုတ်တီး, *v.* to clap the hands; ထက်ခုတ်တီးက။ထက်ခုတ်တီးခေါ်။ထက်ခုတ်တီးမြှောက်။ထက်ခုတ်တီးပို။ထက်ခုတ်တီးရယ်။

—ခုတ်ထက်ဝါး (ထက်ခံထက်ဝါး), *adv.* turning the back and palm of the hand alternately.

—ခုတ်ဆီး, *n.* the fruit of the ထက်ခုတ် tree; a Burmese cartridge-box, the block of a pulley.

—ခုံး (also *pron.* ထက်ခုံး), *n.* the back of the hand; ထက်ပခိုး။

—ခေါက်, *n.* a knuckle.

—ချ, *v.* to give up further effort; မကြိနိုင်၍ထက်ချနေရတော့သည်။

—ချည်း (also *pron.* ထက်ကချည်း), *adv.* empty-handed; ကိုယ်ချည်းထက်ချည်း။ထက်ချည်းထည်း။သားသွီးရှိလို သွားချင်သည့်လမ်းကိုယ်ချည်းထက်ချည်းအလွယ်တကူသွားနိုင်သည်။ထက်ဆောင်မပါလိုထက်ချည်းထည်းမသွားပုံပါ။

—ချပ်, *n.* short sticks clasped and rattled in the hands as a musical instrument; ထက်ချပ်တီး။ထက်ချပ်ခိုးသွားသည်။ထက်ချပ်ထွပ်သွားသည်။

—ချိတ်, *a.* wove with spiral serpentine curves; ထက်ချိတ်ထဘိ။ထက်ချိတ်ပုဆိုး (in contradistinction to စက်ချိတ်ထဘိ။စက်ချိတ်ပုဆိုး),

—ချပ်, *adv.* sewn by hand (ထက်ချပ်); ထက်ချပ်, *v.* to secure the hands or arms.

—ချောင်း, *n.* a finger, ထက်ချောင်းကြီး။သေး။ထက်ချောင်းရေ, *v.* to count on the fingers.

—ချိုး, *v.* to crack the knuckles, to keep count by the fingers, ထက်ချိုးရေထိုက်စမ်းပါ; [it is considered disrespectful by

the Burmese to crack the knuckles in the presence of a superior ; အစိုးရမင်းရှေ့ထက်ချိုးထွင်းမရှိသောအခါရဝဖြစ်သည်။

ထက်ခြည်, *n.* a finger-ring (infrequent), *see* အကွင်းအခြည်။

—ငင်း (from ငင်း, to be instant), *adv.* with ready money ; not on credit ; applied to buying and selling ; opposed to အကြွေး။ ထက်ငင်းရောင်း။ ထက်ငင်းဝယ်။ စကားထက်ငင်းသုံးစွဲ, somewhat similar to ယောယောထိုင်းထိုင်းပြော။ ထက်ငင်းခေါ်ခဲ့ပါ။ please call (here) instantly.

—ငံ, *v.* to have a sufficiency of ; ကြွေးငံသည်။ ငွေကြေးငံထိုအကြီးအကျယ်ရောင်းဝယ်နိုင်သည်, not so much as ကြွယ်ဝ။ [ထက်ငံ is by no means confined to sufficiency of *money* alone, as may be seen from the following example ; သည်အိမ်ဆောက်သည်မှာထက်ငံသည်အထွက်အလျင်အမြန်ပြီးအောင်ဆောက်နိုင်သည်။]

—ငုတ်, *n.* the remains of a limb, or twig, after what is broken off, an unfinished work.

—ငုတ်ထက်စ, *n.* same, 2nd def. ; ကျွန်တော်အထက်အပြီးမသတ်သေးဘူး။ ထက်ငုတ်ထက်စကျန်သေးသည်။

—စ, *n.* a work commenced ; ရှေးဆရာရေးသောထက်စကို။ ထက်စလက်၍ခေးသည်။ ထက်စယောင်း။

—စထက်, *v.* to recommence an unfinished work ; ထက်စထက်၍လုပ်သည်။

—စဉ်းသိ, *see* အစဉ်းသိ, *adv.* with accurate knowledge ; ကိုင်နေကျထွက်နေကျမှီလက်စဉ်းသိသည်။

—စထင်းထင်း, *a.* or *adv.* unfinished, incomplete (ထက်စထန်းထန်း same, but less elegant) ; ယုဆူးကြီးကို။ အပြီးမသတ်ထက်စထင်းထင်းနှင့်ထုရူးထကာသေသုံးသွားသည်။

—စထတ်, *v.* to finish a work ; မင်းတိုးရှင်တုရင်မြို့ကြီးကိုတည်စတင်မှု၍ထက်စသတ်ကာရှိသေးသည်နတ်ရွာစံထော်မှုသည်။ အစသတ်ပြီးစေ။

—စထိမ်း, *v.* same.

—စထေ, *v.* same ; ထည်ဆရာလုပ်သည့်စားပွဲတယ်ထက်စထေသည်။

—စား, *adv.* in return, by way of recompense or retaliation.

—စားချေ, *v.* to retaliate, return good for good, evil for evil, more commonly the latter ; အစားချေ။ ကျွန်တော်ကိုခင်စားအမှုရှာသည့်အတွက်ကျွန်တော်ထက်စစားချေသည်။ ခလှဲစား (*pron.* ဂလှဲစား)။

—စုံကျ, —စုံဝင်, —ထက်ဆုံဝင်, *v.* to accord in sentiment or practice ; ခင်စားနှင့်ကျွန်တော်စကားပြောထက်စုံကြသည်။

—စောင်း, *n.* the edge of the hand, the wing of an army ; ထရုတ်မျိုးခေါ်ထွက်ထွင်းထက်စောင်းနှင့်ထိုးထတ်သည်။

- လက်စောင်းလက်, *v.* to advance as the wing of an army [လက်စောင်းခြင်း လက်စောင်း လက်ထိုးလို ထပ်က စစ်သားများစွာ သေဆုံးကြသည့်], to take the lead in presence of a superior.
- စွပ်, *n.* a finger-ring, a thimble, a glove.
- စွမ်းလက်စ, *n.* ability, capacity.
- စွဲ, *n.* anything used by the hand and in daily use, a personal attendant ; ဆည်သူဝန်ထောက်မင်းလက်စွဲဘဲ။ လက်စွဲကြီးပါဘဲ။
- စွဲစာ, *n.* a manual ; လက်စွဲစာအုပ်။
- စွဲသား, *n.* one of a body-guard ; လက်စွဲထော်သား, ထိုက်ရံ, a personal attendant on the king.
- ဆ, *v.* to guess the weight of a thing by simply lifting and trying it in the hand ; ဆည်အုန်းသီးအချိန်ထယ်ထောက်ရှိမည်ဆိုသို့ အောင်လက်ဆစမ်းပါ။ လက်ယမ်း။ လက်ဆ။ လက်ယမ်းလက်ဆ ထယ်ကောင်းသည်။ မှန်သည်။
- ဆာ, *v.* to feel a slight uneasiness or lameness ; ကျွန်တော်ဆဲလိုလက်ဆာသွားသည်။
- ဆာဆာတရှိ, *v.* same.
- ဆက်, *v.* to connect hands in the way of friendship, fellowship, marriage, or rivalry ; မောင်ဥသမီးနှင့်နှစ်သားနှင့် လက်ဆက်သည်။ [လက်ဆက် has also the same meaning as ဆက်လက်, *e.g.*, ခာည်းတော်အရိပ်အရာကိုသားတော်ဆက်လက်၍ကြီးမိုးသည်].
- ဆင့်ကမ်း, *v.* to give from hand to hand ; လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်ပါ။ လက်ဆင့်ကမ်းယူလိုက်ပါ။ ထိုထံတိုင်မပေးရပါ။ လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်ရသည်။ ပညာထည်းယူသောမီးတိုင်ကို။ တဦးကတဦးသို့ လက်ဆင့်ကမ်းပေးမှ။ ဖြစ်ရာထဲမှ နှင့်ညီညွတ်ပါသည်။ ကိုယ်ကိုသာဆည်းဘူးဆိုမထော်ပါ။
- ဆစ်, *n.* a joint of the finger, or of the wrist.
- ဆိပ်, *n.* uncommon skill of hand, ability to effect as by a charm ; လက်ဆိပ်ရှိသောသူသစ်ပင်ကိုမိုက်ဖျိုးချွှင်ကြီးပွားတတ်သည်။
- ဆီ, *n.* the perspiration of the palms of the hands ; လက်ဆီထွက်။ မြေဆီထွက်, the perspiration of the soles of the feet.
- ဆုပ်, *v.* to clinch or clutch the hand, the fingers closed, with the thumb at the side ; လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပေး။
- ဆုံ, *n.* a rice mortar worked by the hand (with a pestle).
- ဆောင်, *n.* a present, ဝတ္ထု။ လက်ဆောင်စာရေး။ In the Burmese Kings time there were clerks who may be compared to the Indian toshakhana clerks. They made lists of all gifts presented to the King and read them out at durbars (လက်ဆောင်စာ။ လက်ဆောင်စာရေး။ လက်စာရေး) .
- ဆောင်ထိုး, *v.* to bribe ; တံမိုးထိုး။
- ဆေး, *v.* to wash the hands.

- ထက်ဆေးအင်, —ဆေးခံ, *n.* a basin for washing the hands.
- ဆေးရေ, *n.* water to wash the hands with.
- ဆော့, *v.* to be light-fingered, as in pilfering ; ခြေထက်ဆော့။
- ဆွန်း, *n.* the fingers closed and curved to hold something (infrequent in colloquial) ; *comp.* ထက်ဆုပ် and ထက်မတ်, တထက်ဆွန်း။
- ဆွဲအိတ်, *n.* a carpet-bag.
- ညှောင်း, *v.* to ache as the arm or hand (after writing or using it in any way).
- ညှိုး, *n.* the forefinger ; ထက်ညှိုးမကောင်းထက်ညှိုး, a term meaning that punishment should be awarded to the really guilty, not indiscriminately.
- ညှိုးညှပ်, *v.* to point with the finger, show with the finger (more elegant than ထက်ညှိုး။ ထက်ညှိုးထိုး) ; ထက်ညှိုးညှပ်။
- ထက် (from အထက်, a shoot), *n.* supernumerary little finger, ထက်ထက်ကလေး။ ထက်ထက်ပေါက်သည် ; a small creek, ချောင်းငြိုးထိုး။
- တက်ချောင်းထိုး, *n.* same, last def.
- တင်, *n.* something for the arm to rest on.
- တင်မင်္ဂလာ, *n.* ordination.
- ထင်မင်္ဂလာဆရာ, *n.* an ordained preacher.
- ထင်ရန်း, *see* ထက်ရန်း။
- ထက်ဝတ္ထု, *n.* an art, skill, dexterity.
- ထန်း, *n.* a baluster.
- ထန်းချိုး, *v.* to extol extemporaneously in song (as a member of a dramatic company the giver of a *pwè* ; ပွဲထကာလိုထက်ထန်းချိုးသည်)။
- ထန်းဆို, *v.* to sing or recite extemporaneously.
- ထန်းဖြတ်, *v.* to crack jokes or puns extemporaneously.
- ထန်းပြော, *v.* to speak off-hand, without premeditation ; sometimes used in the sense of finding an excuse for remission of duty on the spur of the moment or giving one's opinion off-hand without actual knowledge ; သည်သူဆိုလိုမဟုတ်ထက်ထန်းပြောပါသည်။ ထက်တန်းညာတ်နှင့်ပြောပါနှင့်။ ပွေ့ကွသည်။
- တံ, *n.* an arm, a moving bar in a machine, the barrel of a gun (သေနတ်ပြောင်းထက်တံ။ သေနတ်ထက်တံရှည်—ထိုး), the spreading leaf of a plantain ဌာတ်ပြောရွက်ထက်တံ palm and such like.
- တံကန်လှည့် (pron. ထက်တံကန်လှည့်), *n.* a horizontal pivot on which a bar turns.

ထက်ထံရှည်, *n.* a kind of tree (*comp.* မေဒုလက်ထံရှည်).

—ထီး, *n.* an additional roof appended to the main roof, on any side of the house, but usually lower than it ; ထက်ထီးခန်း။ ထက်ထီးမိုး။ ထက်ထီးချ။

—ထီးပြင်, *n.* same.

—ထေထေး, *v.* ; *see* ထေ, 2.

—ထောက်, *n.* an instrument used in dressing cotton.

—ထိုင်း, *adv.* at every shot, as ထက်ထိုင်းမှန်သည်, to hit the mark at every shot.

—ထွင်းထား, *v.* to place in a position of a confidante ; or for one's immediate surveillance.

—ထွန်းချထား, *n.* a trolley.

—ထက်, *n.* the time during which a person is or flourishes ; ချေးသောအခါ။ ဝေသာသူထက်ထက်စောင့်၍ ကုမာရကထာပ ရဟန်းသည်။ ထိုသောထောအုပ်၌ထိတင်းသုံးနေ၏။

—ထက်ပွား, *a.* acquired after marriage ; property thus acquired [ထက်ထက်ပွားဥစ္စာ။အိမ်ထောင်ကြီးချင်းကွာရှင်းကြမှု။ ထက်ထက်ပွားဥစ္စာထက်ဝက်သာသည်။, *see* ခန်းဝင်ဥစ္စာ] .

—ထပ်, *v.* to marry, become married ; ထက်ဆုံစား။

—ထပ်သီတာ, *n.* marriage [the marriage ceremony].

—ထိတ်, *n.* manacles (a handcuff, ထက်ထိတ်ခတ် ; to handcuff, ထက်ကျည်း။ထက်ကျည်းခတ်).

—ထိပ်, *n.* the tip of a finger. ထက်သည်းထိချွင်ထက်ထိပ်နာသည် (Proverb) meaning that if the interests of one for whom one has an affection are assailed, it affects one's self ; or if the interests of a community are assailed, it affects the whole body.

—ထောက်, *n.* an assistant, usher ; (ထက်ထောက်ဆရာ, *v.* to assist as a subordinate).

—ထောက်ချ, *v.* to secretly further another in the commission of a dacoity, robbery, theft, or any crime (implying that the person who does so has an intimate knowledge of the locality where the crime is committed and that, usually speaking, his residence is close to it). In some parts of Upper Burma ခွေးလုပ် is used ; ထည့်အမှုမည်သူခွေးလုပ်သည်။

—ထွန်ကြိုး, *n.* a fishing-line used without a rod.

—ထွန်ငါးမျှား, *n.* a fisherman who uses a line without a rod.

—နပ်, *n.* a cloth used in masonry.

—နား, *a.* what is suitable to be worn in company or public ; applied to the Burman waistcloth, *see under* ဖုဆိုး။

—နိုင်, *adv.* as much as the hands will bear without overstraining, as ခြေနိုင်ထက်နိုင်လုပ်နိုင်သည်။

ထက်ပတ်စေင်နံ (—ပတ်စေင်နံ), *v.* to emit an unpleasant smell from the arm-pit ; မြွေစေင်နံ။ လှူစေင်နံ။

—ပန်းကျ (—ပန်းကျ), *v.* to be fatigued in the arms and cease effort ; ထက်ပန်းကျလှိုလက်ပွေ့မသတ်နိုင်ဘူး။ ထက်ပန်းကျလှို ထွေမဆွဲနိုင်ဘူး။ မြင်ကိုဘူးနှင့်ကူးမှရောက်မည်။ သို့မဟုတ်ထက်ပန်းကျလိမ့်မည်။

—ပန်းပေါက်ခတ်, *v.* to slap the arms with the hands (just a little above the elbow, the elbow being placed across the chest ; ထက်ပန်းပေါက်ခတ် is used in composition, ထက်ခတ်မောင်းခတ် in colloquial).

—ပန်းပြ (—ပန်းပြ), *v.* to spar, show fight ; ထက်ပွေ့ထက်ပန်းပြကောင်းသည်။

—ပါးစေ, *n.* a waiter, servant, peon ; အစေအပါ။ (ဝန်ထောက်မင်း လက်ပါးစေ) (အစိုးရမင်းလက်ပါးစေ)။

—ပုတ်ချား, *n.* a swift to wind thread from.

—ပူးထက် ကြံ, *adv.* in the hand, on the person, in “*flagrante delicto*” (as stolen goods), မိုးထုပ်မိုးထည်နှင့်ထက်ပူးထက်ကြံမိသည်, or ထက်ပူးထက်ကြံတွေ့, as persons in the act of adultery.

—ပေါက်ကြိုး, *n.* a cord twisted by hand.

—ပိတ်, *adv.* with folded arms ; ချင်းလွန်းသို့ထက်ပိတ်ထိုင်သည်။

—ပျက်, *v.* to lose skill of hand in consequence of disuse, as in writing, painting, or other manual art ; သေနတ်မပြစ်သည်မှာ ကြာသောခွဲကြောင့်။ ထက်ပျက်နေသည်။ ဆေးမချယ်သည်မှာကြာသို့ထက်ပျက်နေသည်။

—ပြင်, *n.* the back of the shoulder.

—ပြင်ရိုး, *n.* the scapula, shoulder-blade.

—ပြင်းထ, *v.* to be lame and swollen in the wrist in consequence of violent effort ; အထုပ်ပင်ပန်းလွန်းသို့ထက်ပြင်းထသည်။

—ပြစ်လူး (—ပစ်လူး) [(from ပြစ်, to throw, and လူး, to swim), *v.* to swim by throwing the hands over and forward], to cross by swimming.

—ပြတ်, *v.* to have a mark across the palm of the hand (in palmistry) ; လက္ခဏာပြတ်သို့ ထက်ထိုင်းပေါက်သည်။ ထက်ပြတ်ကြီးနှင့်ချသည်။

—ပြန်, *adv.* with the hands behind.

—ပြန်ကြိုးချည်, *v.* to tie the hands (of another) behind the back with a cord ; ထက်ပြန်ချည်နှောင်။ ထက်ထား။

—ပွတ်ပူး, *n.* a bore or drill used for a gimlet.

—ပွန်းထီး (pron. ထက်ပွန်းထီး), *adv.* intimately, familiarly (frequently often) ; သည်သူထက်ကိုအပါးတွင်။ ထက်ပွန်းထီး စေခိုင်း

သည့်မှာကြာထွေ။ သည်သေနတ်လက်ပွန်း ထတီးထိုင်နေထိုင်မိသည်။ လက်ပွန်းထတီးထိုင် နေသည့်စာအုပ် [frequently (but incorrectly) *pron.* လက်ပွန်းစတီး]။

လက်ပွေ့ထိုင် (—ပွေ့ထိုင်) (*pron.* လက်ပွေ့ထိုင်), *n.* an umpire in a boxing match.

—ပွေ့ (—ပွေ့) (*pron.* လက်ပွေ့), *n.* a boxing match.

—ပွေ့လက်ပန်း (—ပွေ့လက်ပင်း), *adv.* boxingly ; လက်ပွေ့လက်ပန်းကျင်း။ လက်ပွေ့လက်ပန်းဖြူလက်ပွေ့လက်ပန်းသတ်။

—ပွေ့သတ် (—ပွေ့သတ်), *v.* to box ; လက်ပွေ့သတ်, *n.* a boxer.

—ဖက်, *n.* the hand curved into a cup-like shape ; *comp.* လက်ဆွန်း and လက်ချပ်။

—ဖနောင့်, *n.* the heel of the hand.

—ဖမိုး, *n.* the back of the hand.

—ဖဝါး, *n.* the palm of the hand ; ဖြေဖဝါးကျွန်း။ လက်ဖဝါးကျွန်း။

—ဖျံချိ, *n.* the bone of the arm from the elbow to the wrist.

—ဖျား, *n.* the ends of the extremities ; လက်ဖျားနှင့်မျှမထွက်ကြပါဘူး။

—ဖျားဆွဲ, *v.* to bet on a race (*i.e.*, all money betted, exclusive of the stakes entrusted to the ထိုင်); လက်ဖျားထွက်, to be forthcoming as backers in a race, *lit.* as the money bet by backers on a race or horse ; သည်ထွဲမှာ လက်ဖျားမထွက်ကြပါ, there are no backers in this race.

—ဖြစ်အထတ်, *n.* one of the 18 arts.

—ဖြစ်တီး (—ဖျစ်တီး), *v.* to snap the thumb and finger together.

—ဖြောက်တီး, *v.* same ; အိမ်ပြင်ကလက်ဖြောက်တီးခေါ်သည်။

—ဖြောင့်, *v.* to be true in aim ; သေနတ်ဖြစ်လက်ဖြောင့်သည့်သူ။

—ဖွာ, *v.* to be prodigal in giving ; ထယ်လက်ဖွာသည့်သူ။ မီးဖွားဥစ္စာမချမ်းသာနိုင်အောင်ရှိထိခံမည်။ လက်ထာ။

—ဖွဲ, *n.* an amulet, whether for preventing evil or obtaining good, a present made by the parents and friends of a bridegroom and bride on marriage ; လက်ဖွဲထောင်ကျွန်း။ လက်ဖွဲထောင်ဆင်း။ လက်ဖွဲထောင်နား။ လက်ဖွဲထောင်စီစည်း။

—ဖွဲဥစ္စာ, *n.* same, 2nd def.

—ဖွဲစမ်း, *v.* to test a charm to prove its efficacy.

—ဖွဲထိုး, *v.* to prepare an amulet ; လက်ဖွဲထိုးထတ်သည်။

—ဖ, *n.* the thumb, an inch (အသေးမှာသက်သေထိုက်, in racing according to English custom, "weight for inches").

- ထက်မကြိုး, *n.* the thumb string, the string with which the thumbs of a dead person are tied together ; သေဆုံးလိုထက်မကြိုးဖြေမကြိုးချည်ထားသည်။
- ငမထင်, *n.* the breadth of the thumb ; ထားနှင့်ချက်မိတော့မည်ဆိုထက်မထင်ကထေးလိုတော့သည်။ သင်္ဘောပေါ်ကနေမည်ဆိုထက်မထင် ကထေးသလိုတော့သည်။ ထက်မထင်နှိုင်းစာနာထက်မတန်ခန့်ထောက်ရှိသည်။
- မထောက် (ထောင်), *n.* a prison under the jurisdiction of the king's court (တွတ်ထောင်) in the Burmese time.
- မရွှံ, *n.* an executioner ; ထက်မရွှံသား။ ထက်မရွှံအာဏာသား။
- မရွှံထောင်, *n.* a prison for condemned criminals.
- မောင်း, *n.* the arm (above the elbow) ; ထက်ခွေး။
- မောင်းရိုး, *n.* the humerus.
- မိုး (from ဖရီး), *n.* a short wash-board on the stern and prow of a boat (gunwale).
- မိုးထင်, *v.* to affix the same.
- မိုးဖြေ, *v.* same [but including the idea of giving the proper curve].
- မြန်, *v.* to be quick in performing any manual labour.
- မြောက်, *v.* to be eminent in any manual operation ; သည်ထက်သမား။ ထက်ထက်မြောက်သည့်လူ။
- ဖတ်, *n.* a signature, certificate, legal or official writing of almost any kind, a note of hand, or other short writing on business [a ticket].
- ဖတ်ထိုး, *v.* to affix a signature.
- ဖူပညာ, *n.* a craft, manual art.
- ဖူပညာအတတ်, *n.* same.
- ဖူပညာသည်, *n.* a manufacture.
- မှိုင်လျှံ, *v.* to be in a desponding attitude ; မောင်မင်းထက်မှိုင်လျှံနေပြီလား။ မကြိုနိုင်ဘူးလား။
- မှိုင်ချ, *v.* to give up in despair ; သည်အမှုကို မကြိုနိုင်ဆို ထက်မှိုင်ချထားသည်။
- မွန်မဆွ, *adv.* at present (not used in colloquial).
- ထက်သဲထွင်း, *n.* a shallow well-made (by scooping out the sand) with the hand.
- ထပ်, *v.* to beckon with the hand ; ထက်ထပ်ခေါ်လိုက်စမ်းပါ။
- ထမ်း, *v.* to swing the hand as in walking ; ထက်ထမ်းထွားသည်။
- ထမ်းထက်စ, *see* ထက်စ။
- ထာ (commonly written ထာရှာ), *a.* right, as opposed to left.

- ထက်ထာထောင် (*pron.* ထက်ထာခေါင်), *n.* an underling, charged with the duty of running before royalty, before members of the supreme court, and other magnates, to clear the way and enforce respect with a long, stout rattan, a *lictor*; ဝင်းကြီးထွက်ထောင်မှည့်အခါရှေ့ကထက်ထာထောင်ထွားသည်။
- ထာဝက်, *n.* the right side.
- ထာထက်, *n.* the right hand.
- ရ, *a.* obtained in war; applicable to persons or goods.
- ရဥဋ္ဌာ, —ပစ္စည်း, *n.* spoil, plunder (ထက်ရထောကျ်း။ မိန်းမ။ ကျွဲနွားပစ္စည်း။)။
- ရမြ, *v.* to treat as a captive or as plunder.
- ရပမ်း, *v.* to take captive, to capture.
- ရယူ, —ရသိမ်း, *v.* to take possession of as spoil.
- ရလူ, *n.* a captive.
- ရင်း, *n.*; see မောင်းရင်း [(from အရင်း, nearness), a favourite, လက်ရင်းယူ]။
- ရင်းကြေး, *n.* the stakes (in a race).
- ရင်းထည် (*pron.* လက်ရင်းထည်), *v.* to deposit the stakes in a race.
- ရင်းနည်း, *n.* a bet or bets made according to the conditions of a race, *i.e.*, if the stakes (လက်ရင်း) were 150 laid against 100, the bets (လက်ဖျား) would be Rs. 1-8 to Rs. 1, or would be even if the stakes were equal.
- ရင် (from ရင်, to encircle), *n.* the ornamental rings round the spire of a pagoda above the သမိတ်မှောက်, ဖေါင်းရင်။
- ရန်း (from ရန်း), *n.* a balustrade or other railing.
- ရာ, *n.* something wrought by hand, a work, handiwork; ဆည်ထွေထယ်သူထက်ရာထဲ။
- ရိပ်, *n.* a sign made by the fingers as a substitute for language.
- ရိပ်ပြ, *v.* to give a sign with the hand; နှုတ်မြက်လိုမပြောဘဲနှင့် လက်ရိပ်ပြထွင်းနားလည်သည်ထွေ။
- ရုံး, *n.* the arm (below the elbow); လက်မောင်း။ လက်ရုံးကောင်းကြီးမိုး, *v.* to have rule or dominion over by reason of one's own force of character or ability, in contradistinction to doing so through nepotism or hereditary right; လက်ရုံးရည်အားကိုး။
- ရုံးမိတ်ပြ, *n.* a term used by mayin cultivators signifying that it is owing to their own manual exertions that they can irrigate their fields.

လက်ရုံးထန်း, *n.* a low railing in a boat.

—ရုံးလက်မောင်း, *n.* a right-hand man; သည်သူတယောက်ရှိသည်မှာ လက်ရုံးလက်မောင်းအားကိုးရသည်, the upper and lower arm collectively, လက်ရုံးလက်မောင်းတန်းထားသည်, as a boxer.

—ရုံးထွဆောင်, *v.* to use force in a contest (လက်ရုံးရည်အားကိုးသည်), *comp.* နှစ်ထုံးထွဆောင်းသည်သူနှစ်ထုံးထွဆောင်၍လုပ်ကိုင်စားသည် မဟုတ်။ လက်ရုံးထွဆောင်၍လုပ်ကိုင်စားသည်။

—ရေး, *n.* handwriting; စီထိုသကဲ့သို့သည်။ စာထုံးသေမံထွ။ မိန်းမလက်ရေး။

—ရေးခံ, *v.* to learn to write from a copy; လက်ရေးနည်းခံ၍သင်သည်။ (ဆရာထံလက်ရေးခံ၍ရေးမှလက်ရေးကောင်းသည်)။

—ရေးစာ (*pron.* လက်ရေးစာ), *n.* a manuscript book.

—ရေးပုံ (*pron.* လက်ရေးပုံ), *n.* a writing, copy for imitation.

—ရေးရွမ်း, *v.* to write a handsome hand; သည်သူတယ်လက်ရေးရွမ်းသဉ်းသူ။

—ရေးဝန်း, *v.* to write a round hand.

—ရေးသေ, *v.* to be formed, settled, in respect to the style of handwriting.

—ရေးသေ့, *v.* to write rapidly; လက်ရေးသေ့ရေးသည်။ သေ့လက်ရေး။

—ရောဇာတ်ပါ, *adv.* immediately; said to be derived from a term used in the game of ခုန်ညှင်းထိုး။

—ရောက်မှု, *n.* an overt act of offence (an assault case); *comp.* နှုတ်ထွန်မှု။

—ရိုက်, *n.* a mallet; ဆောက်ပုတ်။

—ရွေး, *a.* chosen; လက်ရွေးကောက်ယူ။ လက်ရွေးကြီးအမှုထမ်း။ လက်ရွေးသန်။

—ရှက်, ၁, *v.* to join or fold the hands with the fingers interlaced, *a.* dove-tailed; လက်ရှက်သစ်ထား။ လက်ရှက်ကလေးထိုးထိုး။ လက်ရှက်ခေါင်းအုံး။

—ရှက်သည်, —ရှစ်သည်, *n.* a dancer (obsolete); ကပြသည်။

—ရှက်, ၂ (from ရှက်, to be ashamed), *v.* to be disappointed and ashamed, as when one gives a thing and takes it back again while the other is reaching his hand to receive it (ထကယ်ပေးမည်ထားလိုတွင်းယူပါသည်။ ပြန်ယူလိုလက်ရှက်နေသည်)။

—ရှည်, *a.* long-sleeved; အင်္ကျီလက်ရှည်။

—လည်, *n.*; *see* လက်ယယ်။

—လယ်, *n.* the middle finger.

- ထက်ထံ, *n.* the stick used in extending the yarn of an abb (လက်ထွင်း).
- ထိပ်, *n.* the beam of a loom, on which the cloth is rolled as it is woven, that part of a priest's garment which is rolled up and held in one hand (လက်ခံနံးရံသည့်အခါထက်ထိပ် လက်ဝဲပခုံးထက်သို့ထင်၍ရှိသည်).
- လိပ်, *n.* a rolling-pin.
- ထိ, *adv.* By retail, by little and little ; ထက်ထိရောင်း၊ ငွေ ၁၈ ထိုးခနဲ။ ခဲခဲပေးတူးလက်ထိပေးလို့မရင်းနိုင်ဘူး။
- ထိမိတ်, *v.* to retail ; ထက်ထိရောင်း၊ လက်ထိမိတ်၍ရောင်း၊ ထုခွဲထုထိုး ထဝထည်းမရောင်းရလို့လက်ထိမိတ်ရောင်းရသည်။
- ထုင်ချဉ်, *n.* an artificial acid.
- ထိုး, *n.* a ball of thread wound by hand, as distinguished from spool-cotton.
- လေး, *v.* to be slow in performing any manual labour.
- လေးသပ်, *n.* one name of the *Cassia fistula* ; *comp.* ငုကြီး။
- လွတ်, *adv.* empty-handed ; ဥစ္စာပစ္စည်းကိုမျှ မယူမဝင်နိုင်။ လက်လွတ် ထွက်ပြေးရပါသည်။
- ထွန်, *v.* to offend with the hand ; *comp.* နှုတ်ထွန် ; မောင်ချစ်ထွေး အထွန်ဒေါသကြီးသောကြောင့်။ ထမုဟုမှသာလက်ထွန်ထွေးလိမ့်မည်။
- လွန်မှု, *n.* same as လက်ရောက်မှု။
- ထွဉ်, *n.* a crank, a handle to turn with ; the peg of the string of a musical instrument, a sleight of hand ; ထက်ထွဉ် သင့်ရာ ဝင်ထောင်မှုကြပါ (ဒူးနေရာ။ ထောင် နေရာ။ စနည်း။ ထဝေါ်), in the Burmese time a term used when assigning precedence to ministers and others when paying homage to the king. The term used for pôngyis at such times or in any place they had assembled was ထေရ်စံဉ်ဝါစံဉ်အတိုင်းထိုင် ထောင်မှုကြပါ, the term used to ordinary persons is အဝဉ်အတိုင်းထိုင်ထောင်မှု ကြပါ။
- ထွဉ်ဆရာ, *n.* a conjuror, juggler ; —ဖြ, *v.* to practise legerdemain, conjure, to exhibit juggling tricks ; ထယ်ထက် ထွဉ်ဖြကောင်းသည်။
- လွင်း, *n.* the length (of a musket, or gun, or common gun) (ထက်လွင်းသည်သေနတ်။ ထက်လွင်းကောင်းလို့ဖြစ်တိုင်းမှန်သည်)။
- ထွပ်, *n.* the trigger of a musket or cross-bow ; ထက်ထွပ်ဆွဲ။ ထက်ထွပ်ဖြတ်။
- ထွေ, (usuallyly *pron.* 'let shăw' in colloq.), *v.* to cease doing (to give up, to yield ; less than ထက်ရှိုင်းချ) ; အချိန် ထွေ

ရှိ။ အလုပ်ကိုလက်လျှော့ထားသည်။ သည်အမှုကိုမကြိုနိုင်တို့လက်လျှော့ထားရသည်။

လက်လွှတ်, *v.* to cease taking care of (*Anglicè* to “give up all hope” as a doctor); သည်သူတထောက်ကို။ ဆုံးမသို့မရသည်အတွက်။ လက်လွှတ်ရသည်။ မိမိ၏ဖျက်ဆီးလွန်းသို့။ လက်ကိုနိုင်နင်းအောင်မလုပ်နိုင်သည့်အတွက်။ လက်လွှတ်ထားရသည်။ သည်သူမမာကို။ ရောဂါပျောက်အောင်ဆေးကုနိုင်မည်မထင်လျှို့။ ဆရာက လက်လွှတ်လိုက်ရသည်။ [ဒွေးဝင်းကျကျွန် ဆေးထွေးလက်လွှတ်ရသည်]။

—တွဲ (—တွဲ), *n.* a sling made of a strap and two strings; ထားရေကြိုးလက်တွဲ။ လက်တွဲနှင့်ပစ်လိုက်ကိုမှန်သည်။

—ဝင်, *see* လက်ဝင်များ, *v.* to require much work; သည်ကလေးထိုင်ကြိမ်ထိုးရသည်မှာထက်ဝင်သည်။

—ဝင်နည်း, *v.* to require little work; အထည်ကိုယ်ကြီးသော်လည်းလက်ဝင်နည်းသို့အလုပ်အမြန်ပြီးသည်။

—ဝင်များ, *v.* to require much work; ထွန်းပုဆိုးလက်ဝင်များသို့ အထိုးကြီးသည်။

—ဝတ်လက်စား, *n.* ornaments for the hands and arms [in contradistinction to ကိုယ်ဝတ်ထိတ်စား, wearing apparel; အထိုးထိုက်သောလက်ဝတ်လက်စားနှင့် မိန်းမတယောက်လမ်းရှောက် သွားသည်ကို မြင်ထိုက်ခဲ့စား]။

—ဝါး, *n.* the open part of the hand (the palm of the hand).

—ဝါးကပ်, —ကပ်တိုင် (*pron.* လက်ဝပ်တိုင်), *n.* a cross for the purpose of crucifixion.

—ဝါးကပ်ထင်, —ကားတိုင်ထင်, *v.* to crucify; မြန်မာမင်းနိုင်ငံမှာသူရီးထားပြုများကို။ လက်ဝါးကပ်တိုင်ထင်၍သတ်သည်။

—ဝါးကာ, *n.* that part of the lock of a musket which receives the stroke of the flint.

—ဝါးစောင်း (*pron.* လက်ဝါးစောင်း), *n.* the edge of the hand between the wrist and the little finger; လက်ဝါးစောင်းခွက်။

—ဝါးပုတိုက် (*pron.* လက်ဝပုတိုက်), *v.* to rub the hands warm in order to some application (ကျွန်တော် နဖူးမှာခဲမှန်သည့် ဒဏ်ရာကို။ လက်ဝါးပုတိုက်ထိုက်ပါ), (to do with urgent despatch; အလုပ်ကိုအထောက်အထားအောင်လက်ဝါးပုတိုက်ထုတ်ရသည်)။

—ဝါးမိုက်, *v.* to strike hands in order to seal an engagement; နှစ်ဦးသဘောတူလက်ဝါးမိုက်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်။ ဂတိကိုမဖျက်သင့်ပါ။

—ဝဲ (—ဝဲ), *a.* left, as opposed to right; ဘယ်။

—ဝဲဘက် (—ဝဲဘက်), *n.* the left hand.

—ရွှေထက်, *v.* same as လက်ရွှေ။ Some maintain that လက်ရွှေထက် is etymologically more correct than လက်ရွှေထက်။

ထက်သင့်, *v.* to be handy, to be disengaged as the hand ; ထက်သင့်သင့်ထိုးထိပ်ကို။ ကမ်းမပေးနိုင်ပါ။ ထက်သင့် same as ထက်ခံ၊ ခေတ္တသင့်ထူးမျိုး။ ထက်သင့်သံကားပြောသည့်မရှိ။ ထက်သင့်သံခံမည်မထင်ပါ။

—ထပ်, *n.* a finger-breadth ; ထက်သပ်ထောင်သေ, *a.* new-fashioned.

—သည့်, *n.* one who squeezes the limbs, a midwife (more polite than ဝမ်းဆွဲ), the one among a number resisting government authority, who lays hands on the official (the dealer at cards, ဖိစေသောသူ), the principal in the commission of a crime ; တာယကံရှင်။ ကာယကံရှင်။

—သည့်, *n.* the finger nail (it is deemed unlucky by the Burmese to cut the finger or toe nails in the house as it is supposed to cause the poverty of the owner, အိမ်ရှင်ခွဲထက်တေတတ်သည်။)

—ထည့်ခွံ, *n.* the same.

—ထည့်စွယ်, *n.* a hang-nail.

—ထန်း, *n.* the little finger.

—ထင်မွေး, *v.* to treat tenderly, take good care of ; သည်သူကို။ ထင်ကထည့်က ထက်သင်မွေးထားသည်။ ကျွန်တော်ထက်သင်မွေးထားသည့်မွေးကို။ ခင်းအားမရှိဘဲ။ ခိုယ်မောင်အောင်ကြီးကို။ မိုးမိတ်အမတ်များက။ ထက်သင်မွေးထားသည်။

—ထမား, *n.* a carpenter.

—ထာ, *v.* to be gentle of hand, to handle (an instrument) gently, as a tattooer or a barber ; သည်ဆိုင်းဆရာထက်သာသေသေကြောင့်။ အသိသာယာစွာထွက်သည်။ ခွင်ကြောင်ဆရာထက်သာထိုက်နေထပေါင်ပြီးအောင်ခံနိုင်သည်။

—သား, *n.* an apprentice, under-labourer ; တပည့်ထက်သား။ သည်ထရာထံတပည့်ထက်သားနည်းခံထူးများသည်။ [ထက်သား is also applied to plantain trees, bamboos and the rice plant, *e.g.*, ငှက်ပျောပင်ထက်သားများသည်။ ဝါးပင်ထက်သားထြိပ် ထက်သားပေါက်သည်။ မိုင်းဦးထူးထည့်စပါးထက်သားများသည်။]

—ထွေ, —ထိ, *v.* to have actual experience of, to guess the weight of a thing by simply lifting and trying it in the hand.

—အိပ်ထိုး, *v.* to bribe or give secretly (to plan secretly) ; သည်အမှုမှာထူးအိပ်အောင်တိတ်အိတ်ထက်အိပ်ထိုးပေးထို (အမှု) နိုင်သည်။ တိတ်ထိတ်ထက်အိပ်ထိုးအကြံပြုသည်။

—အီး, *n.* the fist ; ထက်အီးထုတ်, the clenched fist ; ထက်အီးနှင့်အီး, to strike with the fist ; ထက်အီးပြု, *v.* to show the fist (shake the fist), usually in a threatening manner ; ထက်အီးထက်အောင်ထန်းထန်း, to strike out with the arms as a boxer, or as in the

way of defiance, or when angry ; စာရေးမောင်ထွေးကမိတ်ဆိုး
လိုက်တာ (မိတ်ဆိုးလိုက်သည်မှာ) လက်သီးလက်မောင်းမျှားတန်း။

လက်ထုပ်ဝါ, *n.* a table napkin, *serviette*.

—ထုတ်, *n.* any condiment mixed up with the fingers, cooked
or uncooked, seasoning, sauce (chutney).

—ထုပ်ထုပ်, *n.* same.

—ထိုး, *see* လက်စွဲ ; လက်ထိုးထော်အမှုထမ်း။ လက်ထိုးထော်သား။

—ချွတ်, *n.* the ring-finger.

—လေ, *v.* to be habituated, settled, in some motion or work of
the hand, as in writing, sewing, &c., so as to require no
special effort ; လက်ရေးသေနေထိုင်ကစေတင်ရေးသော်လည်း။ ကောင်း
သည်ချည်းထည်း။ သင်ပြီးအရက်ကောင်းသည့်မိန်းမလက်သေနေသောကြောင့်
မကြည့်ဘဲရက်သော်လည်းအပင်မမှားဘူး (to be palsied in the arm,
not to have power over the arm).

—ထဲ, *see* လက်ထည်း။

—ထဲစောင်း, *n.* a kind of chisel (used by goldsmiths in making
finger-rings).

—ထွတ်ဆိတ်, *n.* a bag used by mendicant priests. (This bag is
scarcely ever used except in out-of-the-way localities in
Upper Burma.)

—ဟောင်း, *a.* old-fashioned (သည့်မိန်းမလက်သစ်လား။ လက်ဟောင်းလား)။

လက်, ၂, *n.* an *astrological term* usually combined with ဝန်း။ ဇာ
တာဝန်းလက်။ ခင်သူအာဇာနည်ရာသီမှာလက်တတ်သတိ။

လက်, ၃, *v.* to shine, glitter.

—လက်, *adv.* glitteringly, glisteningly ; ထယ်ကောင်းသည့်မိန်းမ။ လက်
စွပ်အရောင်လက်လက်လက်လက်လက်နေသည်။

—လက်ကလေး, *adv.* flickeringly, in a glimmering manner, glis-
teningly, as the glint of a distant light ; နေလက်လက်ကလေး
ထွက်တာသည်။ မီးပြတိုင်ကမီးလက်လက်ကလေးမြင်ရပြီ။ အားမထင်ကြန့်န့်။
(as when at sea).

လက္ခဏာ (Pali), *n.* a sign [the signs of a supreme Buddh. “ After
“ thus speaking, he proceeded to examine whether the signs
“ of a supreme Buddh were to be found upon his person,
“ namely, the ၂၁၆ mangalya-lakshana (မင်္ဂလာလက္ခဏာ), the ၃၂
“ mahapurusha-lakshana (မဟာပုရိသလက္ခဏာ), and the ၈၀ anu-
“ wyanajana-lakshana (အနုရုဇာ), and when he saw that they
“ were all present, smiling with joy like a full water-vessel,
“ he declared that the prince (Sidhartta) would most cer-
“ tainly become Buddha.”—M.B.] ; token, indication, char-

acteristic, visible or sensible quality ; *comp.* ရက် and အဝါ။
[Childers gives the following definitions : mark, sign, symptom, characteristic, attribute, property, nature, quality, a definition, a grammatical rule, a personal characteristic from which good fortune may be predicted.] လက္ခဏာ
မရှိ, a term allusively applied to those who practise self-pollution.

လက္ခဏာကြည့်, *v.* to examine the lines and marks on the palm of the hands (and occasionally on the soles of the feet).

—ကြောင်း, *n.* the lines and marks on the palms of the hands and the soles of the feet.

—ပါးရှား, *v.* to be in straitened circumstances ; လက္ခဏာပါးရှား
သည့်အခါရှိ။ခေါ်သူပြောသူမရှိဘူး။

—ဗတ်ပုဏ္ဏား, *n.* a Brahmin who predicts a person's future by examining the lines and marks on the palms of the hands.

—ရေးဝါး။အနိစ္စ။သုတ္တ။အနတ္တ။

လက်ပြား, *n.* borax.

—ရိုင်း, *n.* tincal (crude borax).

လက်ထောက် (လက်တောက်), *n.* the piney varnish tree.

လက်ထုတ်, *n.* a kind of tree [producing a very white, smooth wood, used in making yokes (and ခုံတံခွန်), the *Holarrhena antidysenterica* (the bark and root of the လက်ထုတ်ကြီး tree have medicinal properties ; ဇောင်ခြင်းလက်ထုတ်၊ ဆူးခေါက်နက်၊ လက်ထုတ်အေဝါထဲ။ဆေးပုထဲ).

—ထိပ်, *n.* the *Holarrhena codaga*.

လက်နက်, *n.* a weapon.

—ကိုင်, *n.* a soldier ; အမှုထမ်းလက်နက်ကိုင်။လက်နက်ခွဲ။ အပျော်ထမ်းလက်နက်ကိုင်, *n.* a volunteer.

—စကြာ, *see* စကြာ။လက်နက်စကြာသခင်, one of the titles of the Kings of Burma.

—စုံ, *n.* a panoply, complete armour [armed cap-á-pie].

—ထိုက်, *n.* an arsenal.

—နိုင်ငံ, *n.* a conquered kingdom.

—ပြု, *v.* to use as a weapon.

လက်ဝံ, *n.* the cotton tree, *Bombax Malabaricum*.

လက်ဖက် (လက်ဖက်), *n.* the tea plant [the thea.—S.] ; လက်ဖက်ကောင်း
စားထိုက်။ပထောင်နှေးစေ။

—အုပ် (လက်ဖက်အုပ်), *n.* a small eating stand with a cover for tea leaves.

ထက်ဖက်ချောင်း, *see* ထက်ဖက်တွန်း။ (ခါသာထာရင်ထက်ဖက်ချောင်းခဏ္ဍာပိတ်ကန်ထော့ဝေ)။

—မြောက်, *n.* the leaves of a tea plant dried.

—ထင်, *n.* a tea-basket, in which the tea is packed for market.

—တွန်း, *n.* a cylindrical case used to keep tea leaf in; ထက်ဖက်ချောင်း။

—ထုပ်, *n.* a small package of pickled tea, such as accompanies an invitation to an entertainment (the receipt of such package is nowadays considered equivalent to a polite demand from the giver of a feast for a subscription); ထက်ဖက်ထုပ်ကမ်း—ချ—င—မျှ—ခေ, to distribute such packages; ထူထာထွင်ထက်ဖက်ထုပ်ထုပ်သည်။

—ပင်, *n.* the Burmese tea tree, the *Elæodendron orientale*.

—ပွဲခား, *n.* a pickled tea broker.

—ရည်, *n.* an infusion or decoction of the tea plant.

—ရည်ဆိုး, —ရည်ကား, *n.* a tea-pot.

—ဖျော်, *v.* to make tea.

—ကျ, *v.* to be made as tea.

—ရည်ခားပွဲ, *n.* a tea-spoon.

—ရည်ပုကန်, *n.* a tea-cup.

—ရည်ပုကန်ပြား, *n.* a saucer.

—ရည်ပုကန်ထိုး, *n.* a tea cup.

ထင်, *see* ထင်းထင်။

ထင်, *n.* a husband.

—ကုန်ကူး (*pron.* ထင်ရန်ကူး), *v.* to pass from one husband to another.

—ထိုက်မုယား, *n.* husband and wife by themselves alone.

—ကွာမယားကွာမှု (*pron.* ထင်ကွာမယားကွာမှု), *n.* a divorce case.

—ခန်းမယားခန်း (*pron.* ထင်ခန်းမယားခန်း), *n.* the connubial state; ထင်ခန်းမယားခန်းပြတ်။

—မိုးမ (*pron.* ထင်မိုးမ), *n.* a woman who commits adultery with another's husband (a term of abuse).

—ငယ်, *n.* an adulterer; ထင်မောင်၊ ထင်ငယ်၊ မျှောက်မယား၊ ထင်ငယ်နော်။

—စံရွေး (*pron.* ထင်စံရွေး) (from စံ, a test, and ရွေး, to select), *v.* to be very particular in the choice of a husband, hard to be pleased; ထင်စံရွေးသည် (obsolescent), ထင်ရွေး။

—စုံယားဖက် (—ထပ်), *n.* husband and wife; ထင်စုံ မယားမထင်စွား၊ မြင်သည့်သား၊ စုံပါးစုံဖွားမြင်သည့်သား။

ထင်စောင် (*pron.* စောင်) (from စောင်, to lay up for future use), *n.* an adulterer ; ထင်စောင်မျှောက်ထား။

—စောင်ထား, *v.* to commit adultery against a husband ; မျှောက်ထား။ ထင်စောင်ထား။

—ထရှူး [(from ထင်, a husband, ထ, to desire, and ရှူး, to be crazy), *n.* a term of reproach used of a woman who is anxious to get a husband, but cannot succeed], the green sickness, *chlorasis* ; ထင်ထရှူးမ (*pron.* ထင်ထရှူးမ) အသန်းအောင်း။

—နေ (ထားနေ), *v.* to have a husband (ထင်ထားရ)။

—ပါထား, *n.* a husband's son by a former wife.

—ပေါ်မဲ့, *v.* to be without a husband, husbandless.

—ယော, *n.* husband and wife ; ထင်ယောစာချုပ်ထုပ်။

—မှု, *n.* business or cares on the husband's account ; ထင်မှုထပ်ထပ်ဆောင်ရွက်တတ်သည့်မိန်းမ။ ထင်မှု is also a term used in rape cases, *e.g.*, ထင်မှုဖြစ်၍ရုံးတက်နေရသည်။

—မျှောင်, *n.* same as ထင်စောင် ; *v.* same as ထင်စောင်ထား (ထင်မျှောင်ထား)။

—ဝတ်ငါးပါး, *n.* the five duties incumbent on a husband (to his wife) ; မထေ့ကင်းအပ်နှင်းဥစ္စာ။ မိစ္ဆာမဗ္ဗာဒ်ဝတ်စားဆင်ရင်။ မြတ်နိုးကြင်။ ငါးအင်လင်ကျင့်ရာ။

—သေယောစား, *v.* to enjoy the property of a husband on his decease (as a wife)။

လင်္ကာ (*pron.* လင်္ဂါ), *n.* poetry ; ဗတ်စာ။

—ချော, *v.* to be rhythmical, as poetry ; မုသားမပါလင်္ကာမချော။

—စပ်, *v.* to write poetry, versify ; စပ်ဆိုလင်္ကာပွဲ။

—မိ, *v.* to compose poetry ; လင်္ကာမီးတုံး။

—ထရာ, *n.* a poet.

လင်္ကာရ (from Pali အလင်္ကာရော), *a.* adorned, elegant ; ထန်သာထန်။

ထင်ကောင်, 1, ထင်ကောင်ပိုး, *n.* a screech-owl ; မိန်း။

ထင်ကောင်, 2, *n.* a species of spurge-wort (?)

ထင်ကျွေ့, *n.* a kind of tree which may be referred to the genus *cinnamomum*.

ထင်ပန်း (*pron.* ထင်စန်း), *n.* a tray, or any flat vessel of metal ; ရွှေထင်ပန်း၊ ငွေထင်ပန်း၊ ကြေးထင်ပန်း။

ထင်, 1, *n.* a high raised frame, stage (such as is used for watching rice-fields, ထင်မီး), scaffold, &c., or one used by hunters (built in trees) when watching for tigers, leopards, &c. (a machan).

ထင့်ဝင် (*pron.* ထင့်ဖင်), *n.* same ; ထင့်ဝင်ထောက်။ထင့်ဝင်ထိုး။

ထင့်, 2, *v.* tarry, wait for ; ငံ, ဆိုင်း. Der. မျှော်ထင့် [အခါထင့်, *v.* to pass by as time, *e.g.*, မောင်မင်း ငြင်းသည် အထွက်။ အခါထင့် ထွား ဖြို].

ထင့်, 3, *verb. affix, imperative*, in a negative sense ; နှင့်, prior past or prior future ; နှင့်, *euphonic*, as in the phrase နာထင့် ကုန်, listen ye.

— ကစား, *verb. affix, continuative* (equivalent to ထောင်ထည်း) ; ဆုံ့ပဲ့ဖြိုင်သင်ထင့်ကစား။ (not used in colloquial).

ထင်း, *v.* to be light, hence အထင်း။

— အားကြီး (*pron.* ထင်းအားကြီး), to be near dawn, said to be an abbreviation of မိုဟ်းထင်းမည်ဖက်အားကြီး။

— ကြက်ဆော်, — ကြက်ကွန်, *v.* to crow as a cock at break of day.

— ချင်း, *v.* to be enlightened ; particularly applicable to the mind [to render (or to be) lucid and intelligible as language ; စင်ဘူးထင်းချင်းအောင်ပြောပါ, speak, sir, please, so as to be lucid in your meaning].

— ခါးမီး, *v.* same as ထင်းအားကြီး။မိုဟ်းထင်းအားကြီး။

— ထင်းထင်း, *n.* light, a little light ; ထင်းထင်းထင်း နှင့် အိပ်ထိုမှပျော် နိုင်ပြုထင်းထိုမိတ်ထားလိုက်ပါ။

— ပါး, *v.* (similar in meaning to ထင်းချင်း) (ကျွန်ထော်ပြောသည့်ကေား ရှင်းလင်းပြီ။ထင်းပါးချန်မရှိပါ)။

— ထု, ထင်းချင်, *v.* same ; ထင်းခါးမီးဖြူ။ထကြွမှု။ ထင်းထုထင်းချင်ရှိပြီ။ ထင်း ထုထင်းချင်ရှိမှအိပ်ပျော်သည်။

ထင်းကွင်း, *n.* a pair of brass bowls played together, larger than ခွက်ခွင်း and သံထွင် (ရကွင်း is said to be more elegant) သို့ထက် ထင်းကွင်းမသာ။

ထင်းဆွဲ (ထင်းဆွဲ) (*pron.* ထင်းဆွဲ), *n.* a large species of bat [the flying-fox].

ထင်းတ (in colloquial frequently *pron.* လဒ, but not considered elegant), *n.* a vulture, (ထင်းတပါးပျူဒိုပင်, *n.* a kind of plant) (*Prov.* ထင်းတလောက်ငှက်တိုင်းထွသည်။ *Anglicè* "There are as good fish in the sea as ever came out of it.")

ထင်းထမီ, *n.* the slope of an elephant's rump, the membranes on the inner part of an untanned hide, a disease of horses.

ထင်းနို့, *n.* the common bat.

ထင်းပက်, *n.* a kind of net for catching fish. [It has fine meshes, and four corners, which are kept stretched apart

in a horizontal position while it is in use] ; ခေနက်ကထည်းနေရ
သေးသည်။ ထင်းပတ်ထည်းပိုက်ရသေးသည်။

ထင်းပတ် [ထက်ထဲ], *n.* same.

ထင်းပိုင် (frequently *pron.* လမိုင်), *n.* a porpoise. [Burmese fisher-
men consider it unlucky to molest a porpoise.]

ထင်းမြီးဆွဲး (—ဆွဲ), *n.* a kind of bird (small and dark in colour and
said to be capable of being taught to speak).

ထင်းယဉ်, *n.* a sail (obsolete).

—ထိုင်, *n.* a mast ; (ရှက်ထိုင်။) ထုရားထောင်းမင်းသည်။ လင်းယဉ်ထိုင်ထွန်
ဖျား၌ရပ်ချက် ဤမည်သောအရပ်၌ မိမိယဉ်ပြည်ရှိရာ၏ ဟုအရက်ကိုမှတ်၍လင်း
ယဉ်ထိုင်ဖျားမှရန်ထေသော်။ ခွန်အားကြီးထော်မှုမြင်းကြောင့်ငါးထိပ်တို့၏စား
ရာကိုလွန်၍တဥထာသခန့်ထောက်သောအရပ်ကိုကျထေ၏။

လင်းယုန်, *n.* a species of hawk.

လင်းရှည်, *n.* the two-coloured squirrel, *Sciurus bicolor*.

လင်းရှုး, *n.* a kind of fish [a kind of black spouting fish].

လင်းလေ, *n.* a kind of grass.

လင်းလေး, *n.* a common bow ; *comp.* ထူးလေး and လောက်လေး။

လင်းလွန်း (ပင်), *n.* a kind of tree (the *Buchanania latifolia*).

လင်းလပ်, 1, *see* တံလျပ်, *n.* mirage ; *adv.* glitteringly as clothes.

လင်းလွပ်, 2, *n.* one kind of bird-frightener ; ဌာတ်မြောက်တမျိုး။

လင်းဝက်, *n.* a species of heron [the night heron].

လင်းသက်, *n.* a species of squirrel [as large as a cat. It is deep
black on the back and whitish below, same as လင်းရှည်].

လင်းလေ, *n.* the sweet-flag, cultivated to a small extent by the
Burmese for its medicinal properties.

လစ်, *v.* to be a little open, less than ဂွံ, to be neglected, left
undone. Der. လစ်လစ်။ စကားလစ်, ထွပ်။

—လစ်, *v.* to be vacant ; နေရာလစ်လစ်, *see* အားလစ်။

—လစ်ပေါ့လျော့ (*pron.* လစ်လစ်ပေါ့လျော့), *v.* to be carelessly lax, or
perfunctory in the performance of any work or duty.

—ထင်း, *v.* same as လစ် ; ခင်ဘျားမလာထိုသည်ကနေအယုတ်လစ်ဟင်းသည်,
owing to your not coming today, sir, the work is left neg-
lected.

လစ်လစ်, ထလစ်လစ်, *a.* or *adv.* fluttering, vibrating, waving [as a
flag in the breeze (အထံတလစ်လစ်နှင့်စစ်ထက်လာသည်။ အထံတလစ်
လစ်နှင့်သင်္ဘောချပ်သွားသည်ကို မြင်လိုက်သည်။ တံခွန်လေထိုက်ထိုက်ထလစ်လစ်
ထနေသည်), also applied to the action of a serpent in fre-
quently thrusting out its tongue, as မြွေသွားထုလစ်လစ်ထုတ်
သည်].

လန့် (Pall), *n.* modesty, shame ; လန့်ပုဂ္ဂိုလ်၊ လန့်ရဟန်း၊ လန့်ရဟန်းကိုး
ကွယ်၍အထိုးရသည်။

လည်, ၁ (*usually pron.* လယ်), *n.* the neck.

—ကပ် (*pron.* လယ်ကပ်), *n.* an ornamental collar for the neck ;
မိန့်လည်ကပ်။

—ကပ် (*pron.* လယ်ကပ်), *n.* the back part or nape of the neck.

—ကြောင်း, *see* လည်ခြောင်း (လည်ချောင်း)။

—ကွင်း, *n.* a ring or collar of metal for the neck.

—ချိုင့် (*pron.* လည်ချိုင့်), *n.* the hollow on each side of the neck
just above the clavicle or collar-bone.

—ခြောင်း (—ချောင်း), *n.* the throat, including the gullet (အစာ
ရေစာဝင်ရာလည်ခြောင်း) and windpipe (အသက်လေထွက်ဝင်ရာလည်
ခြောင်း) ငါကျေးသည့်ထမင်း။ မင်းလည်ခြောင်းထဲကမကျသေးဘူး ကော်ထုတ်
ထိုးရသေးခဲ့။ ပုန်ကန်မည်ကြံပြီသား, a saying much in vogue when
upbraiding another for ingratitude. [လည်ခြောင်းသံ, a gut-
tural sound].

—ခွံ, *n.* the collar of a garment ; အင်္ကျီလည်ခွံ။

—စည်း (*pron.* လယ်စည်း), *n.* a cravat, neck-cloth, (neck-tie) ;
လည်စည်းပုဝါ။

—စေ့ (*pron.* လယ်စေ့,) *n.* the prominent part of the throat,
Adam's apple. [(လည်) စေ့ဆုပ်စကား, irrefutable language ; *lit.*
“clutch-throat language ;” စေ့ဆုပ်စကားပြောသည့် (*pron.* ဇနပ်)။]

—ဆံ (*pron.* လယ်ဆံ), *n.* the mane ; လည်ဆံထိုး၊ မြင်းလည်ဆံထိုး။

—ဆံထိုး, *v.* to hog the mane of a horse.

—ဆံမွေး, *n.* the same, most common.

—ဆွဲ (—ဆွဲ) (*pron.* လယ်ဆွဲ), *n.* a necklace ; လည်တန်ဆာ။

—ဆွဲ (—ဆွဲချ), *v.* to suspend by the neck ; ကြိုးဆွဲချ (သေ), ဆွဲ
ကြိုးချ (သေ), to commit suicide by hanging ; ကြိုးဆွဲချသတ်။
ဆွဲကြိုးချသတ်, to kill by hanging, ကြိုးပေး။

—ဆွဲချထိုင်, *n.* same ; ကြိုးဆွဲချထိုင်။ စက်ထိုင်။

—ညှပ်ထိုင် (*pron.* လယ်ညှပ်ထိုင်), *n.* the two short posts support-
ing a တံခွန်ထိုင် at its base.

—ဆွဲထိုင်, *n.* same.

—တံ (*pron.* လယ်တံ), *see* လည်ပင်း၊ လည်ထံတို၊ လည်ထံရှည် [most com-
monly used with reference to horses, buffaloes, and bul-
locks].

—ထိုင် (*pron.* လယ်ထိုင်), *n.* the neck ; စက်ထိုင်။

—ထိတ် (*pron.* လယ်ထိတ်), *n.* a poke.

—ထိတ်, လက်ထိတ်, *n.* a pillory.

ထည်ဝမ်း (*pron.* ထယ်ဖင်း), *n.* the neck.

— ဟင်းကြီးသောအနာ, *n.* the bronchocele, goitre; ထည်ဝမ်းကြီးနာ။

— ဖတ်, *n.* a collar, or anything tied round the neck; ထည်ဝတ်ချည်။ (ထည်ဝတ်ကြီးထည်, to fasten a chain on a dog's neck).

— ဖတ်ကွင်း, *n.* a collar for the neck.

— ရှိ (*pron.* လရှိ and commonly written လရှိ, from ရှိ, to be thrown in or upon), *n.* the hump between a bullock's shoulders; နွားထံရှိ။ နွားလည်ရှိတောင်။ *Der.* ဖျားလရှိ။ နွားလရှိတောင်, *n.* a high mountain east of Tavoy [ခွေးလည်ရှိရှာမရ]။

— ဖျည်း (*pron.* ထယ်ဖျည်း), *n.* the dewlap.

— ဖေပ် (*pron.* ထယ်ဖေပ်), *n.* the part of a graduated roof which intervenes between an upper and lower roof; ထည်ဖေပ်ဆိပ်။ ထည်ဖေပ်ကျောင်း။ ထည်ဖေပ်ရပ်။

— ခင်း or ခဲ, *n.* a small tribe of Karins north-east of Taungnu, so-called because of the black bands they wear round the neck.

— ဖျါ, *n.* the swallow, upper part of the gullet.

— ရွှဲထန်သာ (— ရွှဲထန်သာ), *n.* a necklace; ထည်ရွှဲထန်သာဆင်သည်။ နဂါးလူရောင်ဖန်ဆင်းသည့်အခါ။ ထည်ရွှဲထန်သာဝတ်ဆင်တတ်သည်။

— ရှက်, *v.* to lay the necks together as two animals (or birds) in play or combat; ငှက်မောင်နှံပီပေသည်။ လည်ရှက်ကာဖြန်ထန်းကြသည်, to reply as a defendant (either himself or by counsel) in court; ဆင်ခြေထည်ရှက်။ ရွှေနေနပ်ဦးတို့ဆင်ခြေထည်ရှက်သည်း (ထဲ) ဟောကြသည်မှာ။ နားထောင်ဖွယ် ကောင်းသည်, [ဆင်ခြေထည်ရှက် is a term in far more frequent use in Upper than in Lower Burma].

— ထီး, *see* ထည်ဖေပ်။

ထည်, 2 (*usually pron.* ထယ်), *v.* to revolve, turn round (itself), to go about, ramble, (to roam, wander); ဖတ်။ ထည်။ နေပူသည့်အထွက်မှ နေပြီးထွက်။ မြေကြီးပေါ်မှာချာချာလည်နေသည်။ (2) ကျွန်တော်သား အကြီးသန့်ထိုး ထာမျှမထုပ်ပါ။ မြို့ထဲမှာလည်နေသည်။ (3) မြို့ကြီးဖြစ်ထိုက်၊ ကျွန်တော်လမ်းများကို။ သေသေချာချာမမှတ်နိုင်။ မျက်စိ ထည်နေထော့သည်, owing to its being a large city, I cannot correctly remember the streets. I am quite bewildered (*lit.* my eyes revolve), မျက်စိထည်ထို ငွေကိုမရောက် ထော့ထန်ဆိပ်၍ နေရပါသည်, [to swing to the flood as a ship or boat, ထော့ထီးထည်၊ ထော့ထီးထည်။ ရေထက်ထိုသောထည်။ ထည်, is also used in the same sense].

— ဖတ်, *v.* same as ထည်။

ထည်, 3, *v.* to understand (obsolete). *Der.* ကျင်ထည်။ နားလည်။

ထည့်သည်း (*pron.* ထည့်သဲ), *n.* an assistant in a community or society; သည်ယုကျန်ဆောင်သည်းကြီးပါ။ အကြောင်းရှိသောအခွန်အား လုံးဝသည်။

ထည့် (*usually pron.* ထဲ့ or ထွဲ့), ထက်ထည့် (ထွေပေါ်ကိုထက်ထည့်), ပေးထည့်။ (ကျွန်တော်၌စွာလာပေးထည့်ပါ) ယုထည့် (ထို့အိမ်၌ပေးထည့်ပါ), ထာထည့် (သည်ကိုထာထည့်ပါ), in composition usually written ထည့်, *e.g.*, ချစ်ထွေးသောချစ်သမီးဧကရာဇ်။ ထာဝရဤထို့ထာထည့်။ မည်းဆော်၏စခါချစ်ထွေးသမီးထည့်ထည့်ဖြည့်ပါထော, come 'hither, beloved daughter Ganhazein (Krishnagina), to your father; assist him also, beloved daughter, to fulfil the páramitá of alms-giving.

ထည့်, 1 (ထဲ), *v.* to fall from an erect posture, to lie down, be recumbent; ထည့်လျောင်း. Der. ထည့်။ ထည့်ကထူ။ ထည့်ကထ။ အိမ်သည်။ သစ်ပင်ထည့်။ ရွှေငှက်ဖျော့ပင်ကိုအရင်းကဖြတ်သကဲ့သို့။ မတ်တတ်ပင်လျှင်။ မိန်းမမေးခွဲတုန်းလောင်းခြေရင်း၌ထည့်ခဲ့ထေ၏။

—လျောင်း (ထဲလျောင်း), *v.* same, 2nd def., very rarely, if ever, used in colloquial; မြတ်စွာဘုရားကိုထည့်လျောင်း၌မိရာမှတ်ပါ၏။ ထရားထော်ကိုထည့်လျောင်း၌မိရာမှတ်ပါ၏။ သံဃာထော်ကို ထည့်လျောင်း၌မိရာမှတ်ပါ၏။

ထည့်, 2, *adv.* also [when this word occurs twice in a sentence, the first one is equivalent to "either" and the second to "or," *e.g.*, သူကိုနှင်ထည့်ပစ်လိမ့်မည်။ ဒုတိယနှင်ထည့်လည်း မိုက်လိမ့်မည်, they will either throw stones at him or beat him with sticks.

—ကောင်း (often *pron.* ကောင်း), *commonly written* ၎င်း or ငို, *adv.* both, and; repeated at the close of successive clauses; *pron. a.* this; modern style; ditto ၎င်းနည်း။

—ထောင်းနည်း, *pron. a.* ditto (in the same manner); *adv.* besides this, moreover.

—ကောင်းပြင်, *adv.* same, last def.

ထက်, 1, *v.* to be fresh, new, not stale, not old (ဟင်းသီးဟင်းရွက်ထက်သည်); new (အဝတ်ပုဆိုးထက်သည်); မပုပ်သမျိုးထက်ထက်တံ့ရှိသည်။

—ထက်, —ထော, same, but seldom used except in an adverbial form (ကြက်ဥ ၁၀လုံး ၁၅လုံးထောက်ထက်ထက်ဆတ်ဆတ်ရှာပေးပါ။ သည်သူသည်ထင်းထွေးသည်မှာမကြာလေးပါ။ မြေရာလက်ထက်ထောထောတံ့ရှိပါသေးသည်။ ပန်းပင်မထွေးမနှင်းထက်ထက်ထောထောတံ့ရှိပါသေးသည်).

ထက်, 2, *v.* to be middling (obsolete). Der. အထက်။

ထက်, 3 (from ထက်, to be fresh)?

—ထက်, *adv.* suddenly, expeditiously; ချက်ချင်း။ ချက်ချင်းထက်ထက်ထိစွဲပြီးသည်။

လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်, *adv.* suddenly and unexpectedly; လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်သေသွားသည် (as in falling from a tree, being drowned, murdered, &c.).

—လော, *v.* to be quick, sudden; but used only in an adverbial form, as လတ်လတ် လောလော, လတ်တလောလော, လတ်တလောချင်း [လတ်တလောချင်းအကြံအစည်ချသည်။လတ်တလောချင်းပြီးသည်]; နေမကူးလောလောချင်းပြီးအောင်ထုပ်သည်။

လတ်, 4, *verb. affix, euphonic, see* Grammar, sec. 188 (frequently met with in composition).

လတုံ or လတ္တံ့. (from လတ် and တုံ), *verb. affix*, shall, will (frequently combined with ဆဲ; ရောက်ဆဲရောက်လတ္တံ့); used in composition and colloquial; ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ငါတို့သားသမီးကို ဆောင်လေသည်ရှိသော်။ ငါတို့ခမည်းထောင်လွှားအဖြင့်ငါတို့ကိုပြည်သို့ခေါ်သတ္တံ့။ နောင်ထာလတ္တံ့သောတေး ဖျော်ဇွေး ထောက်ရှု၍ အကုသိုလ်တရား ပယ်ရှားကြရမည်။ [This affix is much used in Sino-Burmese writings, e.g., the following one for the Burmese year 1255, “သုတေသနသေသကာလေ။ ၁၂၃၅ ကြွင်းသောကာလန္တံ့ပမက္ခရယုတ္တံ့အာ။ မြန်မာမင်းသည်။ ကမ္မကရဏဝိနာသံဃကံကြမာဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသို့။ ပါပုဏ်ဿတိ။ ရောက်လတ္တံ့။ နန်းစံလည်းကုန်။ ညှိုးလျှော်တုံ။ ရွှေထုံအဝကူးလတ္တံ့။”]

လတာ, *n.* a spit of mud projecting into a tide-way.

—ဖြင့် (*pron.* လတာဖြင့်), *n.* same.

လန့်, *v.* to be turned back, thrown back. Der. လှန် [အသားလန့်။ နဖူးလန့်။ နားရွက်လန့်။ နှာသီးလန့်။ နှုတ်ခမ်းလန့်။ လှေဦးလန့်။ သင်္ဘောဦးလန့်။ ရေစီးသို့လှေလန်ကျသည်။ သစ်ပင်ပေါ်ကလန်ကျသည်။ သည်သူနှစ်ယောက်အဝကထယ်ချစ်ကြသည်။ ယခုလန်ကြပြီ]။

လန့်မိ (*pron.* လန့်မိ), *n.* in the Burmese time a weight used in the palace and high officials' houses to keep down the corners of mats (a paper weight)?

လန့်, *v.* to be startled, frightened; ထိတ်။

—ကြား, *v.* same, generally used only in an adverbial form; လန့်ကြားခြင်းမရှိ။ ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသည်။

—ကြောက်, *see* ကြောက်လန့်။ မကောင်းမှုမှလန့်ကြောက်ခြင်းမရှိ။ အလွန်စိုးရိမ်တားရက်စက်သည်။

—ဖြင့်, *v.* same as လန့်။ မမြောက်ပါနှင့် မထောင်လန့်ဖြင့်ရှိရောမည်—(1) ထမ္ဘေမှတ်ထိုကျွန်မအင်အနံ့သွားသည်, thinking it was a ghost, I was very much startled; (2) ဘီယူးစီးတို့။ ကျွန်ထောင်လန့်မိုးပါသည်, as I had the nightmare, I started up and awoke; (3) ခင်ဘွားမြင်းလန့်ထတ်သည်ထိတင်းကြားထိုမဝယ်လိုပါဘူး, as I have heard that your horse is in the habit of shying, I do not wish to buy it.

ထန်း, *v.* to be fresh, verdant (ပန်းပင်များကိုရေလောင်းလို့ အပွံ့ကြီးထန်း
လာသည်), not faded, not withered (လတ်) (မနက်ကမျိုးထားသည့်
ပန်း မညှိုးမနွမ်းညှော့ထိုင်အောင်လန်း ပါသေးသည်), to be fresh in
countenance from health or joy, မျက်နှာလန်း။ သည်ကနေ့သူမမာ
မျက်နှာထော်ထော်လန်းပြီး ; to be joyful, စိတ်လန်း။ ရှင်လန်း။

ထပ်, 1 (from Pali ထာထံ), *n.* anything obtained by gift [gains,
receipts ; လှာလှာ, a bribery case, *see* လက်ဆောင်, presents],
fortune, chance, luck (a word much used by fortune-tellers,
traders, fishermen and shikaris). [According to Childers,
labho (ထာထ) means receiving, getting, acquisition, obtain-
ing, taking, gain, receipts.]

—ကောင်း, *v.* to be fortunate, lucky ; လက်ကောင်းလို့အမည်းများစွာရ
သည်။

—ပုပ်, *v.* to be unfortunate, unlucky ; သည်ထူထောင်ပါသည်အ
ထွက်လပ်ပုပ်သည်။

—ရှင်, —ရှင်, *v.* to have presents in abundance ; သည်မြို့တို့ရောက်
မှတတ်လပ်ရှင်သည်။

လပ်, 3, *n.* a quotient ; စား၍ရသောလပ်။

ထပ်, 4, *n.* an astrological term used with စုတ်။

ထပ်, 5, *v.* to be uncovered, to be empty, vacant, disengaged ;
ခင်ကျားအိမ်မှာ အခန်းများလပ်ခဲ့သား။ မြို့အုပ်တန်း လပ်သောနေရာမရှိသေး
သောကြောင့်။ မင်းဆိုင်းနေရဦးမည်။ ကျွန်တော်မှာအထုပ်မရှိလပ်နေပါသည်။

—ခန်း, *n.* a spare room for company.

—လျား, —ထွတ်, တောင်ကျေ။ မြောက်မကျေ။ လပ်လျားလျားနေသည်။ (as a
person without a situation).

~~လပ်, *see* ထပ်လပ်။~~

ထပ်သရေ, *int., abusive ; adv.* superficially, negligently ; ထပ်သ
ပေါ်သရေနိုင်သည်။ ထပ်သပေါ်သရေလုပ်တတ်သည်။ ထပ်သရေသွားတတ်
သည်။

ထပ်, *see under* ထပ်, 2.

ထပ် (ပင်), *n.* a kind of tree.

ထပ်, *n.* a path, road, street, a cross-road, extended beyond a
crossing (ပြင်လမ်း), a short cut, ဖြတ်လမ်း ; *comp.* ခရီး။ ထပ်ပန်း
လိမ္မော်

—ကျ, *v.* to be in the way (so as to *impede* another's pro-
gress) ; [also means to be a locality which is situated *en*
route to some place to which one may wish to go, *e.g.*,
ရန်ကုန်မြို့တို့သို့အခါမကုပင် (မြို့) ထပ်ကျသည်နှင့်။ သားသိင်္ခက်လျှင်
ခဏမွေးသမိခင်ထံဝင်ရဦးမည်]။

- လမ်းကူး (*pron.* လမ်းကူး), *n.* a cross-road, passing from one road to another ; လမ်းကူးလမ်းဆုံ။
- လူးကြွတ်, *n.* a rat that crosses the road ; used figuratively of those who, like such a rat, foolishly risk their lives.
- ကြား (*pron.* လမ်းကြား), *n.* a lane. •
- ကြောင်း, *n.* a path and road ; လမ်းကြောင်းမထင်မရှားရှိသည်။
- ခင်း, *v.* to metal a road.
- စရိတ် (*pron.* လမ်းစရိတ်), *n.* travelling expenses.
- ဆင်, *v.* to be dangerous, as a road infested with robbers or wild beasts (လမ်းဆင်ဖု).
- ဆီး, *v.* to bar the road (as in marriage ceremonies).
- ဆိုး, *v.* to be in a bad state (as a road) needing repairs.
- ဆုံ, *n.* a confluence of roads.
- ထာ (*pron.* လမ်းထာ), *n.* a way, distance, as ခရီးလမ်းထာဝေးသည်။
- ထွင်, *v.* to be much travelled ; လမ်းဖုံ။
- ထောင် (*pron.* လမ်းခေါက်), *n.* a stage, resting-place ; စားခန်းထောက်။လမ်းထောက်။စားခန်းထောက်လမ်းထောက်သင့်ရေမှာ။စားတံချသည်။ခရီးထောက်။
- ထိုးသွား, *v.* to walk, as a horse ; ထည်မြင်းလမ်းထိုးကောင်းသည်။အသွားကျကောင်းသည်။
- ထွင်, —ခေါက်, *v.* to make a (new) road.
- ပန်း, *n.* a path, road ; လမ်းပန်းကိစ္စသာယာသည်။ •
- ပေါက် (*pron.* လမ်းပေါက်), *n.* the entrance of a road ; လမ်းပေါက်လမ်းဝ။လမ်းပေါက်, *v.* to be passable as a road ; လမ်းမပေါက်, to be impassable as a road ; ထားပြီလူလွန်းရှိလမ်းမပေါက်ပါ။
- ပျင်မီးရထား, *n.* a steam-roller. —
- ပြ (*pron.* လမ်းပြ), *n.* a guide (as a *verb*, to show the way).
- ပွဲစား (ပွဲစား) (*pron.* လမ်းပွဲစား), *n.* one who goes about assisting buyers and bringing custom to sellers.
- ဖတ်, *v.* to give way when meeting another in the street or road.
- ဘောင်, *v.* to make a road.
- မ, *n.* a main road, highway ; လမ်းမလမ်းမြောင်။
- မြောင် (from မြောင်, to be long and narrow), *n.* a narrow road, a defile ; မရှောင်သာသည့်လမ်းမြောင်ကြား။ထွင်းနှင့်ဆင်နှင့်ညွှတ်သလို။
- မှား, *v.* to go out of the way, miss the road ; လမ်းထွဲ။
- မွှာ, *n.* a road that branches off from another ; လမ်းဆုံလမ်းမွှာမျှားရှိသည့်လမ်းသွားရမ်းမထိ။

လမ်းရှောက်, *v.* to take a walk (ရှောက် means, strictly speaking, to walk in a straight line) ; အလည်သွား။

—ထုတ်, *v.* to make or repair a road.

—လေးခွ (pron. လင်းလေးခွ), *n.* four cross-roads ; မိမိခွာမှန်ကြောင်း ထိုလင်းလေးခွမှာထွက်၍ကျင်းသစ်ာပြုရသည်။ လင်းလေးခွထုတ်ပြီးသတ်သည်။

—လွဲ, same as လင်းမှား။ မိုဟ်းချင်သည်နှင့်လမ်းလွဲလာသည်။

—လွှဲ, *v.* to turn aside to let another pass, to give the road ; လင်းဖယ်။ လင်းလွှဲကာသင့်ရာထိုင်လျက်ရှိသိုး၍နေကြကုန်၏။

—ဝ, *v.* ; see လင်းပေါက်။

လေ (လင်), *n.* a kind of tree (sour sonneratia, *M.* This kind of tree grows in great profusion in tidal creeks).

လေဝယ်, *n.* a measure of capacity equal to one-half a လေဝယ်။ လက်ဖက်သုံးသွယ်ထလေဝယ်။

လင်းသေး (လင်), *n.* the garland flower.

လေမောင်း, see ရွာမောင်း။

လမိုင်း, *n.* Crown predial slaves, cultivators of the king's ground ; လမိုင်းအမှုထမ်း။ လမိုင်းဝန်။ လမိုင်းသား။ [This class of government servants lived north and west of the Nanda tank (နန္ဒာကန်) near Mandalay]. [The original inhabitants of the town of Yandoon, Lower Burma, are said to have belonged to this class.]

လမိုင်းရှင်မ, *n.* a Nat-th'mee (နတ်ကလေး) or goddess, patroness of boatmen (and of cultivators) ; လမိုင်းရှင်မ တင်သည်။ —မြောက်သည်။ —ပံ့သည်။ လမိုင်းရှင်မဝမ်းထော်ရှ (လှ)။

လမ္ဘတ်, *n.* the horse mango.

လယ်, *n.* a field of rice so constructed as to be irrigated by water. [In Upper Burma cultivators name their rice-fields, မြို့, “အောင်မ,” “ပြည်,” “ကြွယ်ပုံကြီး,” “ချီးမြောင်း,” “ထီးနင်းချင်း,” “တောင်မြိုင်း,” “ထယ်ထာ,” “ထယ်ပေါင်ကြီး။” Tan trees are also named ; မိုဟ်းကောင်းလယ်, rice-fields worked when there is a good rainfall ; မြစ်စွပ်ချေဝင်လယ်, rice-fields worked when rivers and creeks overflow ; ရေလျှံ (pron. ရှင်) လယ်, rice-fields irrigated by hill streams or springs].

—ကန်စင်း (pron. လယ်ကန်စင်း), *n.* a ridge of earth in a rice-field ; လယ်ကန်စင်း။ ယိုဟွင်းစေ့။ ဖျက်ပြုချေကျ။ ရွာမတကောင်း။ လက်ဆောင်လယ်ပူစင်ကြလေသူ။ မချမှကား။ မြေသား မှီ။

—ကော, *n.* a rice-field situate on high ground.

—ကျက်, *n.* a field of rice which has already been worked ; လယ်မိင်း, one which has not been worked.

—ကျင်း, *n.* same kind of meaning as လယ်ကွင်း။ လယ်ပြင်။ [an Upper Burma term].

လယ်ကွက်, *n.* a single compartment of a rice-field.

—ကြွက်, *n.* a field mouse.

—ခရု, *n.* a species of apple-shell, *Ampularia globosa* ; ခရုထားကြီး။

—ချိန်, *n.* the time for working the rice-fields ; လယ်ချိန်လယ်ခါ။

—တန်ထား, *n.* a rice-field which has had so many owners that it has become common property (?)

—တဝ, *n.* a rice-field.

—တိ, *n.* a field cultivated for the first time ; လယ်တိတွင်။

—ထော (*pron.* လယ်ခေါ), *n.* rice-fields generally, a collection of rice-fields.

—ထောလခ, *n.* the share received by the owner of a rice-field from the man who cultivates it and pays taxes on it in the owner's name.

—ထောလချ, *v.* to make such an arrangement for the cultivation of one's rice-field.

—ထွန်, *v.* to harrow, to plough ; လယ်ထွန်ခတ်လာပြုခတ်မှု, to perform the ploughing ceremony, as the Kings of Burma formerly did in the month of Wahso.

—ပုစွန်, *n.* ; see လယ်ပုစွန်။

—ပျက်, *n.* a rice-field on which the crops have failed either owing to ravages of insects, or inundation, &c. ; လယ်ပျက်စာရင်း, land revenue remission lists (Lower Burma term).

—မြင်, လယ်မြင်, *n.* an extensive rice-field [or an expanse of rice-fields].

—မိထား, *n.* a term applied to a rice-field and its nursery (မျိုးခင်း) collectively ; an Upper Burma term. [Contrary to what most people would expect the *nursery* is called the ထား and မိ is applied to the *rice-field*.]

—မြေ, *n.* ground fit for cultivating rice.

—ယာ, *n.* ; see the parts ; လယ်ယာချောင်းမြောင်း၊ လယ်ယာခိုင်းမြေ။

—ယာဌာနချုပ်, *n.* Director of the Department of Land Records and Agriculture.

—ရှင်, *n.* the owner of a rice-field.

—ထွတ်, *v.* to cultivate a rice-field.

—ဝန်, *n.* Superintendent of Land Records.

—သမား, *n.* a cultivator, တောင်သူလယ်ထွင်။

လယ်ခြံ (၄၀၀), *n.* a species of stone-chat.

လယ်မိတောက်, *n. Pontedera vaginalis.*

လယာ, *n.* an extensive plain, campaign, open, vacant space (an expanse); အထက်လယာ၊ အောက်လယာ၊ ကောင်းကင်လယာ၊ ပင်လယ်လယာ။

—ဖြင့်, *n.* same.

လဟု (Pali), *a.* light, not heavy.

—ထက် (from လဟု), *n.* the lighter and less important utensils of a priest.

—သံ, *n.* the light accent (အောက်မြစ်).

လံ, ၁, *v.* to measure by the arms extended. Der. အလံ ; သည်ကြီးတယ်လောက်ရှည်သည်ကိုသံစမ်းပါ။

—တာ (pron. လံခါ), *n.* the length of the arms extended ; လရပြိုင်သည့်မြင်းပွဲမှာလံတာငါးရာစီပြိုင်ကြသည်။

လံ, ၂, *v.* to tether ; လံထား။

—ကြီး (pron. လံပြီး။) ချည်ကြီး။ လံကြီး။ မြင်းကိုချည်ကြီးနှင့်ချည်ထားလိုက်ပါ။ မြင်းကိုမြတ်ပေါသည့်နေရာမှာလံကြီးနှင့်ထားလိုက်ပါ။

—စားထား (pron. လံစားထား), *v.* to tether ; figuratively applied to persons in the way of giving them "plenty of rope" with a view of making reprisals, or to cause their discomfiture ; to let one take his own way ; ကျွန်ုပ်တို့စားထားသည်။ နားကိုလံစားထားသည်။ သည်လူကိုနေနှင့်ပါစေပြီးလံစားထားသည်။ အချက်ကျလျှင်နာနာစိရင်မည်။

လာ, *v.* to come [to reach in excellence or degree, to equal, *e.g.*, ပညာအရာမှာကျွန်တော်သူလောက်မလာနိုင်ပါ။ သူထည်းအတန်လာသည့်လူ], to be contained in writing ; ပါ, to come to pass ; အရင်ကအထွန်ဆင်းရဲ ပါသည်။ ယခုမှ ဆုဖျိုး၍ လာသည်, sometimes ထွာ, when used as a verbal auxiliary in combination with ချောက်, or when denoting an unexpected or improbable event, *e.g.*, ယခုမှချောက်ထွာပေတော့သည်။

လား, ၁, *n.* a mule ; လားကောင်။

လား, ၂, *v.* to proceed from a starting-place to some boundary ; [a word much used in registering the boundaries of rice-fields, gardens, the premises of houses, &c. ; ယခုအိမ်ဝယ်သည်မှာအရှေ့ကိုထားသော်ညောင်ပင်ကြီး၊ အနောက်ကိုထားသော်မနဲကျည်းပင်ကြီး၊ တောင်ကိုထားသော်ကန်ပေါင်ရိုးထိ၊ မြောက်ကိုထားသော်လမ်းမထိ], to pass to another state of existence (usually used with reference to passing to the abode of the nats, နတ်ပြည်သို့လားသည်), or to one of the four states of punishment ; အပါယ်သို့လားသည်။ ထိုကိစ္စ၌ပါးတို့တွင်။ ဝန်တိုမိတ်ပင်စုဦးထဲခြားအစရှိသော။ အကုလိသ်ဒုမ္မိန်နှင့် ပြည့်စုံသော မသူထော်တို့သည်။ မိမိထက်ပိုမိုအားသာရေးရှိသောသူကုန်၏။ အဘွားပေးခြင်းအစရှိသော။ ကုလိသ်သူမိတ်နှင့် ပြည့်စုံသော

သူထောင်ကောင်းတို့သည်။ သစ္စာတိတုဆိုအပ်သော နတ်ပြည်တို့ ထားရကန်၏၊
(to evacuate the intestines as a Buddh, စမ်းတော်ထား)။

ထားခြင်း၊ စား၊ ဆွဲ၊ ထောင်း၊ *v.* to bet on a single heat in a horse
(or boat) race ; ထူးမြိုင်သည့်လှေခွာချွတ်ထားမရှိ။ထားခြင်းစားထောင်း
ကြရှိ၊ let us bet without having a deciding heat on a single
heat on the boat race now being rowed.

—ပုဂ်၊ *n.* a heat (in a race) which has been declared void.

—ပုဂ်ထား၊ *v.* to declare a heat void ; သည်ထား အငြင်းအခန်ထူလေ့
ကြောင့်ထားပုဂ်ထားကြရှိခဲ့။

ထား၊ 3, *verb. affix, interrogative, see Grammar, sec. 110 ;* ခင်အား
ငွေစပါခဲ့ထား။ခင်အားကိုကျွန်တော်အဘ။မမုန်းထားမုန်းထားမထိပါ။

ထား၊ 4, *int.* come, as ထားစားကြရှိ၊ come let us eat. [In modern
parlance ထား is usually placed at the end of a sentence,
e.g., စားကြရှိထား]။

ထားထား၊ 1, *int. of threatening, e.g.*, ထားထားလေ ငါထယ်ထုပ်မိရော
မည်။ ထားထားလေသည်ထူကိုငါထယ်မိုက်ကရောမည်။

ထားလာ၊ 2, *adv.* intensive before a negative, as ထားလာမပြော၊
he says nothing at all.

ထားလေ၊ *verb. affix, see* ထေးမေးပြီထားလေ။ရှိပြီထားလေ။သွားပြီထားလေ။

ထိ၊ *verb. formative.* The terminations ခမန်း or ဝမန်း, (according
to one acceptation), ထိ are of similar import with the ter-
mination ဖွယ်, but used in a bad sense ; သည်ထူမြင်ရခြင်းကြောင့်
မုန်းဖွယ်ထိဖြစ်သည်။ သည်အထောင်ပုပ် မြင်ရသည်နှင့်။ မုန်းဖွယ်ထိဖြစ်
သည်။

ထိထိ၊ same (also occasionally used in a good sense) ; အန်ဖွယ်ထိထိ
ဖြစ်သည်။ရွှံ့ရှာဖွယ်ထိထိ။ခင်အားပြောသည့်စကားထုတ်စထိထိရှိပါသည်။

ထိသွာမြ၊ *n.* a particle of dust which falls from a palm-leaf when
writing with a style (ကညစ်ချေး။ကညစ်စာ), equal to 36 ရထား
ရေထူမြ။

ထိက္ခိတသက်ထေ၊ *n.* a witness who attests the truth of a writing ;
or a *copy* of a record, &c.

ထိက္ခာ၊ *n.* a minute, the 60th part of a degree (အထိ) ; နာရီဝေ
ထိက္ခာတပတ်။

ထိန် (ထိန်), *n.* the private parts, whether male or female ; အင်္ဂါစုတ်၊
မိမိတ်။ထော။ထွန်ထိန်။နုန်း။ပုန်း။ထိန်။ထိန်ထိုက်ခေါ်, to classify ac-
cording to sex.

—ဥ (ထိဥ), *n.* the scrotum ; ထဥ, ငှေးစုအိတ်, ကပ်ပယ်အိတ်, ထဥ။

ထိပ်၊ 1, *n.* the title of a book or writing ; သည်စာအုပ်အမည်ထိရအောင်။
ထိပ်ထုတ်ထိုက်စမ်းပါ, a direction or address inscribed on a
letter or on goods, any label, *see* ကရွဉ်း။

—စာ၊ *n.* same as ထိပ်။

မိမိထပ်, *v.* to inscribe the title of a book or writing on its back.

—ထိုး, *v.* same; to address a letter.

မိမိ, ၂, *n.* a tortoise, turtle. [The Burmese call the great turtle မိမိကလေး (or ပျင်သာ) and the small kind မိမိကြီး, because the latter lays *larger eggs* than the former. The Burmese do not like the flesh of the မိမိကလေး (ပျင်သာ), as they consider it to have a rank smell (ဗြဲ) [မိမိထိုရင်ပတ် အောက်သို့ထက်သည်။ a saying applied to inordinately selfish or grasping persons.]

—ဥ, *n.* a turtle's egg; မိမိဥဆားမိမိ။မိမိဥဆားမိမိ။မိမိဥဆားမိမိ။

—ကန္တာ, —ကုန်း (ကုန်းမိမိ), —ကြည်, —ခွေး, —ဆောက် (ဆောက်မိမိ), —စင်းချော, —ပျင်သာ (ပျင်သာမိမိ).

—ကျောက်, *n.* a species of skate, ကျောက်တံခွန်; မိမိကျောက်ထိုး, to sting as the skate, မိမိကျောက်ဖြိုး။

—ကျောက်စွန်, *n.* another variety of the said fish.

—ကျောက်ဆူး, *n.* the sting of the said fish.

—ကြည်, *n.* [the soft tortoise].

—ခုံး, *a.* and *adv.* arched as a roof, or convex as a bridge or road, *e.g.*, မိမိခုံးဆောက်သည်, မိမိခုံးခိုးသည်။

—ခေါင်း, *n.* turtle's head; the protruding of the bowel as in obstinate cases of chronic dysentery (တူထာမိတ်ခေါင်းထွက်).

—ခေါင်းနီ, *n.* the red-headed tortoise.

—မိမိထိုရ်, *v.* to “weep in the manner of tortoises and water lizards.” *Anglicè*, “crocodile tears.”

—မျှ, *n.* the upper shell of a turtle used to hold oil, &c.

—ထက်, *v.* to resort to a sandbank in pairing time as a turtle.

—ဆောက်, *n.* [a species of terrapin or marsh tortoise, *M.*]

—ထိုက် (ထိုက်မိမိ), —ပုတ်, *n.* other species of the same.

—မြင်စန်း, *n.* the sea tortoise or turtle.

—သည်းကျောက် (*pron.* မိမိ သဲကျောက်), *n.* flint.

—သောင်, *n.* a turtle bank; မိမိသောင်မီး။

—သောင်သူကြီး, *n.* a turtle-bank lessee.

မိမိ, ၃, *v.* to roll up (သည်အထည်ခဟောင်းနှင်းအောင်အဝတ်နှင့်မိမိထားပါ), to curl (မိမိမိမိသည်) (to be turned as the edge of a da or tool, ထားသွားမိမိ).

အိပ်ငြာ, *n.* a butterfly ; the spirit of composure, a kind of fairy attached to a person from birth ; (အိပ်ငြာဆောင်း, a hinge).
 " The 'leip pya,' or butterfly, may be temporarily separated from the body without death ensuing. Thus when a person is startled by some sudden shock, and is for the moment unconscious, they say the 'leip pya,' or butterfly, is startled (အိပ်ငြာဆန်း). In deep sleep it leaves the body and roams far and wide. A sleeping wife dreams of her absent and distant husband ; their two 'butterfly' souls have met during their wanderings in the land of dreams. If a mother dies leaving a little suckling baby, the two souls are supposed to be so intimately united that the 'leip pya' of the child has followed the departed one of the mother, and, if not recovered, the child also must die. For this purpose a woman who has influence with the nats (not a witch) is called in. She places a mirror near the corpse, and on the face of it a little piece of the finest, fleeciery, cotton down. Holding a cloth in her open hands at the bottom of the mirror, with wild words she entreats the mother not to take with her the 'leip pya' of her little one, but to send it back. As the gossamer down on the smooth face of the mirror trembles and falls off into the cloth below, she tenderly receives it, and then places it with some soothing words on the bosom of the infant. The same ceremony is sometimes observed when one of two young children, brothers or sisters, that have been constant playmates and companions, has died, and, as is thought, attracts the soul of the survivor to follow along the dark path to the land of spirits."—(Forbes.)

—အိပ်, ၁, *n.* the atlas moth.

—အိပ်, ၂, and အိပ်, *n.* names given by the Burmese to the Bghai tribes of Karins according to the localities which they occupy.

—ခေါ်, *v.* to call back a fairy that has separated from a person ; ခုန့်အိပ်ငြာခေါ်နုတ်အိပ်ငြာခေါ်

—ခွဲ (—ခွဲ), *v.* to separate the fairies of two persons supposed to be united, as of an infant and its deceased mother.

—ဖြူ, *n.* a white butterfly belonging to the same tribe, which furnishes the common garden butterflies in England, *pierides*.

—ဆန်း, *v.* the fairy is frightened (so as to make the person ill) [said by some to be in reality a derangement of the

nervous system ; လိပ်ပြာဝင် has the same meaning ; ထန္တ
ခြောက်ထိုလိပ်ပြာလန့်သွားသည် (or ဝင်သွားသည်)]].

လိပ်ပြာဝင်, *v.* the fairy enters, that is, returns to the person to
whom it belongs ; သေပြီးသည့်နောက်မှလိပ်ပြာဝင်ထိုးရှင်သည်။

—ဝါ, *n.* a yellow butterfly, either identical with the common
cabbage butterfly, or nearly related to it,—*pontia*.

—သန့်, *v.* to be composed, tranquil in mind ; လိပ်ပြာမသန့်, to be
discomposed. Used much in the same sense as the
English expression of one's conscience "accusing one" an
"evil conscience."

လိပ်ခိုး (ပင်), *n.* a kind of tree furnishing a white wood used for
carpenter's tools.

လိပ်လည်း, *v.* to meet with an accident which prevents the ac-
complishment of a work [implying that the nature of
the accident or misfortune itself is out of all proportion to
the harm that ensues ; ကံအထာနိုင်သည့်အခါ မဖြစ်လောက်သည့်
အမှုနှင့် လိပ်လည်းသွားသည်။ ရောဂါသေးနပ်သော်လည်း။ ဆေးမှား ထိုးလိပ်
လည်းသွားသည်]။

လိပ်ဆရွေ (ပင်), or လိပ်သရွေ (လိပ်ဆရွေ), *n.* a species of nettle ; လိပ်
သရွေလှ။

လိပ် (ပင်), *n.* a kind of tree (the *Terminalia bialata*).

လိပ်, 2, *v.* to twist (အသားထိုးလိပ်။ နားရွတ်ထိုးလိပ်) or be twisted (ကြိုး
လိပ်။ ဖြိုးလိပ်။ လက်လိပ်), to wind round as an ascending creeper
(နှုတ်လိပ်), to copulate as serpents, [ဖြေချင်းလိပ်ပတ်၍ ကာမဝင်
ရှက်နေကြသည်, be deceitful ; ထတ်လိပ်သည့်သူ, to use artifice ;
ကောက်ထွပ်, to delude, cheat, circumvent]။

—ကောက်, *v.* to be crooked and twisted ; (နေမှုထိုးထွေလိပ်ကောက်
နေသည်) to be deceitful, (ဖြောင့်ဖြောင့်ဝင်းဝင်းမကြံထတ်လိပ်ကောက်
သည့်သူ)။

—ကော့, *v.* (to be warped out of shape ; လိပ်ကော့နေသည့် သစ်
သားဖြောင့်ထိုး မရနိုင်အောင်ရှိသည်) ; ကြော့ထိုးပျားထုတ်ထိုး ထိပ်ကော့ ပြေးရ
သည်, *see* the parts.

—ထက်, *v.* to wind up as an ascending creeper (သစ်ပင်ထိုးထွတ်
လိပ်ထက်သည်)။

—ထိပ်ထိပ်, *adv.* trickingly (trickishly, လိပ်ထိပ်ထိပ်ကြံထတ်သည်)။

—ပတ်, *v.* to involve, wind over and around ; ကြိုးလိပ်ပတ်သည်။
လိပ်ပတ်သည်။ ကြွက်ထိုးမြေလိပ်ပတ်သည်။

—ဖြန့်, *v.* to lay aside the yellow cloth for a time as a novice ;
ခောင်းရှင်ထိပ်ဖြန့်။ ရှင်ထိပ်ဖြန့်။

စိပ်ဖတ်, *v.* to distort (သစ်သားစိပ်ဖတ် သည်။ စိပ်ဖတ်စိပ် ဖတ်နှင့် ထူးသည်)။

—ရစ်, *v.*; *see* စိပ်ဖတ်။

—ထပ်, *v.* to twist, contort, to be deceitful, to use artifice, (rarely used in the latter sense in colloquial); ကောက်ထွင်း။ ကြွေးကြိတ်နက်ဖန်သည်လည်း။ သန်ဖက်သပ်စည်လှေခွေရက်ထားရင်ရှေ့နေထိုင်ထိပ်ထပ်သည်လူထင်ရခါးခင်ထွား။

—ထည်, *v.* same in the latter sense; to delude, cheat, circumvent; *comp.* ထွဉ်စား။စိပ်ထည်ထွဉ်ဖြား။

ဗိဗ္ဗာ (from ဗိပ် and ဗာ with change of meaning), *v.* to be 'clever in management (clever, *e.g.*, as being marked by acuteness or shrewdness) [ဗိဗ္ဗာ is very often used in a disparaging sense, *i.e.*, in cases in which one may admire a person's cleverness, but despise his principles or *modus operandi*]; ဗိဗ္ဗာဆိုးဆိုး, *lit.* to be cleverly perverse, as a child taking advantage of a parent's kindness in order to commit a fault; နွဲဆိုးဆိုး။

ဗိဗ္ဗော်, *n.* the orange [ဗိဗ္ဗော်ရောင်။ဗိဗ္ဗော်သွေး, orange-coloured]။

ဗိပ်, *v.* to roll along over and over as a rolling ball or wheel (ထွဉ်းဘီးဗိပ်)။ Der. ဗိပ်, ဒဗိပ်။

ဗိပ်, 2, *verb.* affix compounded of ဗေ and ဖိ, which *see*။

ဗိပ်ကျ, *v.* to fall off; ဖြင်းပေါ်ကဗိပ်ကျ။သစ်ပင်ပေါ်ကဗိပ်ကျ။

ဗိမ်း, *v.* to smear (the face or some part of the body). Der. ဒဗိမ်း။ ဆေးဗိမ်း။ နို့သဗိမ်း။ သနင်ခါးဗိမ်း။ ဘုရားအလောင်းသည်ထည်း ခုနစ်ရက်ထိုး။ ဆားငံရေဖြင့် ဗိမ်းကျသော ကိုယ်ရှိလျက်။အထွန်ပင်ပန်းတော်မူထွသည်ဖြစ်၍ရင်း။နတ်သမီးအထွေထွေမြွေနှင့်သောရင်ငွေကိုသို့ရသည်ဖြစ်၍ရင်း။အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ရောက်လေ၏။

—ကျ, —[ဆွတ်], —သစ်, —သား, —သည်ဆေးကိုမပြတ် ဗိမ်းဆွတ်လျှင်။ အနာပျောက်ထွတ်ပါလိမ့်မည်။ ဖြင်းထန်လွှာသောမြွေဆိပ်ကိုထွေးကျစေထက်သော မြွေဆေးဖြင့် ဗိမ်း သစ်ခါပြုသော ကြောင့် အသက်တေးမှ ချင်းသာရပါသည်။ကင်းပြီးကောက်ကိုက်သောကြောင့်။ဆေးဗိမ်းထားရအထက် သို့ထက်၍မရောက်ပါ။

ဗိပ်ဖတ် (*pron.* ဗိပ်ဖတ်), *v.* to plan, calculate in the mind (often in a bad sense, when it means to fabricate, invent); သည်သူအကြောင်းထုတ်ဆိုအမျှားကို သာယာနာပျော်ဖွယ်ဖြစ်အောင်။ ဗိပ်ဖတ်ပြောထပ်သည်။ဗိပ်ဖတ်ပြောနှင့်မှန်ရာကိုသာပြော။

ဗိပ်ဖတ်, *v.* same.

ဗီး, *n.* the penis (vulgar); သိုးမင် or ပသာဝမင်။ယောက်ျားကိုယ်။ပုန်ဗိန်။ ထော။ရွှေပန်း (of male children)။

ထုထွင်း (frequently *pron.* ထုထွင်း), *n.* a young man. Der. ထွင်းထွင်း
(*pron.* ထွင်းထွင်း).

ထိုထုထုတ်, or —ပြု, *v.* to be diligent, industrious ; ဤအမှုမှာခင်ကျသေး
ကလေးသားထုတ်မည်ဆိုလျှင်ယခုထိုအရာကိုလုပ်ပါ။

—ပျော့, *v.* to be lax of effort.

—ရွှေ့လျော့, *v.* to relax effort ; ခင်ညွှန်းအစကစာကိုအတွန်လှည့်ပြသည်။
ထိုအရာကိုလျော့သည့်မှာ။ ထုတ်အကြောင်းကြောင့်ပါ။

ထိုး, *v.* to make round, globular, spherical ; ထောက်စာကိုထိုးအောင်
ထိုးသည်။ စပိုးပုံကိုထိုးအောင်ရသည်။ ထေးကိုထိုးလိုက်ပါ, to be round,
globular, spherical ; မြေကြီးထိုးသည်ဟု အင်္ဂလိပ်စာမျိုး အယူရှိကြ
သည်, to be cylindrical, to be all entire as if in a ball ; used
adverbially (ထိုးခန့်။ခန့်) and in derivatives, အထိုး, &c.

—ကြီးပေါက်ထွ, *n.* a term applied to men and women who are
tall and stout and of comely appearance.

—နှိချပ်, *v.* to sew up a seam and hem the edges ; စောင်ကိုထိုး
နှိချပ်သည်။ပုဆိုးကိုထိုးနှိချပ်သည်။

—ထွင်းလှ, *n.* a canoe (a dug-out) ; လောင်း။

—ထွေး, *v.* to be mixed together in a mass ; လူများထိုးထွေးပြီးနေ
ကြသည်။ ခင်ညွှန်းစီသည့်စာထိုးထွေးသောကြောင့်။ အဓိပ္ပာယ်အတူပင်သည်။
စကားပြတ်သားအောင်ပြောပါ။ ထိုးထွေးထွေးပြောပါနှင့်။

—ပတ် (*pron.* ထိုးပတ်), *n.* the girth, compass or circumference
of a spherical body ; ကျွန်တော်သစ်ဖောင်မှာ မှီသောသစ်များသည်ထိုး
ပတ်လွှာရှိသည်။ သည်သူ့ခွန်အားဗလတယ်ကောင်းသည်။ ရင်ဝတ်ထိုးပတ်လွှာ
ကျော်ကျော်ရှိသည်။

—ပန်း (*pron.* ထိုးပန်း), *v.* to make efforts ; ကြိုးစားအားထုတ်။ မြင်
လတ်မှာမိုဗ်းသက်မိသောကြောင့်။ ကမ်းသို့ဆိုက်အောင် အင်မတန်ထိုးပန်း
ထွေရသည်။

—ရင်း, *v.* to mobilise as an armed force, army, troops, an
armed force ; ဧရာဝတီချောင်း။ အနောက်ချင်းတွင်းချောင်းများကိုအသီး
သီးလက်နက်ထိုးရင်းသွင်းတက်စေသည်။

—ရင်သဏ္ဌာန်, *n.* figure and appearance ; ထိုးရင်သဏ္ဌာန်။ ကိုယ်တန်နု
နုထင်ထင်သောခါးရှိလှသောမိဖုရား။ ခုနှစ်ရာ။

လူ, *n.* a man, one of the human race, whether male or female, a
rational being, whether man, nat, brahma ; a layman.

—အ, *n.* a dumb person.

—အဖျင်း, *n.* a useless, inefficient fellow ; ထည်သူ့အဖျင်းအဖြစ်မရှိ
ထူးထူးအဖျင်းထဲ။ ထူပြုန်း။

—အုပ်စိုး, *n.* a ruler ; နဂရန္တ (Pali).

—ဦးရေခွန်, *see* လူခွန်။

—အို, *n.* an old man.

- လူကန်း (*pron.* လူဂန်း), *n.* a blind person; [a term applied to persons who exhibit stupidity, and said to be derived from နားကန်း].
- ကတ္တရာ, —ကော်စေး, —ကော်စေးနဲ, *n.* a skin-flint; လူကတ္တရာ။ အင်မထန်နှစ်မြှောက်တတ်သည့်လူ။ ကတ္တရာကတ္တရာကော်စေးနဲ။
- ကဲ, *n.* capacity, ability; အခွန်းအဝ [လူကဲခတ်, *v.* to make a mental estimate of the ability or capacity of another, to take stock of another.]
- ကုံမသား, *n.* an extraordinary person [said to have originally meant the son of a well-to-do person; လူကုံမသားသွီး]; (တုံးအောက်ကတိတွန်လူကုံမသား, a “tabaung” which, it is said, arose in connection with *ex-King* Thibaw).
- ကောက် (*pron.* လူဂေါက်), *n.* a dishonest man, a cheat; လူကောက်ပေါင်းလိုကောင်းသည်မဟုတ်။
- ကောင်း (*pron.* လူဂေါင်း), *n.* a person of good character, or one who excels in any mental or physical attainment; သည်ရှေ့နေလူကောင်း။ ဘယ်ရှေ့နေမျှနိုင်အောင်ဆင်ခြေမထဲနိုင်ဘူး။ သည်လက်သမားသရာလူကောင်းဘဲ။ အထုပ်အကိုင်တယ်စေ့စပ်သည်။
- ကျတ်, *n.* a person known; သည်ခွေးသည်လူမိမ်းလူကျတ်တယ်ရွေးတတ်သည်။
- ကျယ် (*pron.* လူဂျယ်), *n.* one who picks a quarrel or seeks to plunge another into difficulty; သည်ရှာခွဲမြှဲဆိုသည့်လူလူကျယ်ဘဲ။
- ကျော် (*pron.* လူဂျော်), *n.* a famous man, whether for good or for evil; ကျော်စောသောသူ။ မန္တလေးမြို့တွင်ဗေဒင်အရာရှိသရာမှည့်လူကျော်ဘဲ။ သူမိုးထဲမှာသည်သူလူကျော်ဘဲ။
- ကြီး (*pron.* လူဂြီး), *n.* an elder, one who has arrived at years of discretion, an adult, a leader, a chief in any undertaking; ရွာလူကြီး။ မြို့လူကြီး။ လူလူကြီးပေါသော။ လူငယ်လူငယ်ထုတ်ထုတ်။
- ကြာ (*pron.* လူဂြာ), *n.* a man who has age, but not corresponding wisdom and virtue; ခင်ကျားလူကြီးမဟုတ်လူကြာဘဲ။ လူကြီးထန်ခဲ။
- ကြမ်း (*pron.* လူဂြမ်း), *n.* a violent, harsh, cruel person; ကြမ်းထမ်းသောသူ။
- ခြေ (*pron.* လူဂြေ), *n.* the human foot, on foot, *e.g.*, လူခြေထွား ခည်ဆိုသွင်း။ ခရောက်နိုင်ပါ။
- ခြေထိတ် (*pron.* လူဂြေထိတ်), *adv.* with no sounds of footsteps (*lit.* “when the human foot is silent”) [at the time of night, when the sound of footsteps cease; လူခြေထိတ်အချိန်] about 9 p.m. in the mofussil.
- ခွန်, *n.* a poll-tax [the capitation-tax]; ပြီးခရခွန်။ လူခွန်ခွဲ။ စည်းကြပ်ထားသေး။

ထူဝ် (*pron.* ထူဝ်), *n.* same as ထူဝ်။သင်္ဃာတိသုတ္တံ၊ သင်္ဃာတိ or ထူဝ်တိုး ;
often combined with ထူဝ်၊, *e.g.*, ထူဝ်၊ထူဝ်၊ ထူဝ်၊ထူဝ်၊ထူဝ်၊
သင်္ဃာတိ။

—ဝဋ်, *v.* to be well attended, crowded, as an assembly, a festival, &c.

—မည့်ရှိ (*pron.* ထုထည်ရှိ), *v.* to attain to the average standard of one's fellowmen in health, wealth, position, &c., ထွေနှစ်မြှင့်ကတည်းကဦးဆုံးနှစ်တယ်အခါမှထူထောင်မရှိပါဘူး။

—စိမ်း (*pron.* လှမ်း), *n.* a stranger; ထူပ်တို့ရွာမှာလှမ်းမရောဘူး။
 ဆွေမျိုးပေါက်ဖော်ချည်းထည်းတဲ့။

—စဝ်နံ, *v.* somewhat similar to လူရည်လည်။

—စွမ်း, *n.* capacity, ability; လူစွမ်းထက်ရှိသည့်လူ၊ လူမစွမ်း၊ နတ်မသည်။

—စွမ်းကောင်း (*pron.* လူစွမ်းလှိုင်း), *n.* an extraordinary person ; usually applied to *physical* attainments, as to a person supposed to possess invulnerability, or who has performed some great feat of skill, prowess, &c. Persons to whom this term is applied are usually credited with having performed the most marvellous physical feats, such as leaping over a prison wall, escaping from a prison from which no ordinary person can, &c. (In nine out of ten instances used in a *bad* sense ; *usually* in reference to bold, determined thieves.)

—ဆိုးလူဝါး, *n.* a condemned outcast (very rare in colloquial).
[လူတဲဝါး, a vagrant who seeks his living by sponging on others or by expedients.]

—ဆိုး (*pron.* ငှိး), *n.* a bad character, a budmash.

—ဆာ (pron. ဆုဆာ), *n.* a learned man (or a man skilled in any science or handicraft).

—сѹ (*pron.* сѹсѹ), *n.* a vile fellow.

—ထန်းငွေ (*pron.* ထွန်းငွေ), *v.* to be of the usual size [also applied figuratively to mental attainments, position in life, &c.].

—ထင် (*pron.* ထူင်), *n.* a prominent person; ဆည်မြို့ပေါ်၌ဦးစွာထင်ပါသည်။

—ထု (*pron.* လူဒု), *n.* a crowd; လူထုကောင်းသည်။ သည်ဥဒ္ဓါလူထုတစ်
နည်းသည်။

—ထောက် (*pron.* ထူးခါင်), *n.* a spy ; ထူထောက်ထား, *v.* to employ a spy or informer ; terms much used in Upper, but not nearly so much in Lower, Burma ; တံမျှထားထွတ် being preferred.

- လူထွက်, *v.* to leave the priesthood ; *n.* one who has left the priesthood ; ထွန်းကြီးလူထွက်။ ရဟန်းလူထွက်။ [ထွန်းကြီးလူထွက် implies that the person leaving the priesthood has previously been the superior, or abbot, of a monastery ; ရဟန်းလူထွက်, that he has only been an upazin, ဦးပညာဦး].
- နပ်, *n.* a skilful well-informed person, a “knowing” man.
- ပါး, *v.* to be thinly populated, thinly attended, as an assembly, a festival.
- မိန်း, *n.* a simple-minded, unsophisticated person (လူဖြိုး same as လူအေးဦး).
- ပေါက်ပန်း (*pron.* လူပေါက်ပန်း) (from ပေါက်, the agati, whose flower is of a gorgeous red colour, but destitute of fragrance), *n.* a coxcomb ; ထာမြမလုပ်ချင်မလိုချင်ဘူး။ လူပေါက်ပန်း ထည့်နေပါတယ်။
- ပေါက်သောက်, *n.* an inconsiderate, rude person.
- ပျက် (*pron.* လူပျက်), *n.* a buffoon (in a dramatic performance somewhat similar to the English clown).
- ပျင်း, *n.* a lazy fellow.
- ပျော့, *v.* to be mild and gentle in disposition, to be effeminate.
- ပျို (*pron.* လူပျို), *n.* a young unmarried man.
- ပျိုကိုယ် (*pron.* လူပျိုကိုယ်), *n.* same ; of pure morals, corresponding to a virgin ; အပျိုကလေး။
- ပျိုကြီး, —ပျိုဟိုင်း, *n.* an old bachelor.
- ပျိုခပ် (လူပျိုခပ်အရွယ်), —ပျိုခွံ (ထယ်မကြီးထွေးပါးလူပျိုခွံကလေးရှိသေးသည်), —ပျိုပေါက်။ ပျိုဖြိုး, *n.* a lad of the age of puberty.
- ပျိုခန်း (*pron.* လူပျိုခန်း), *n.* the apartment in a house allotted to the young men.
- ပျိုခေါင်း (*pron.* လူပျိုခေါင်း), *n.* a chief or leader among the young men of a district [or of a quarter of a village or town] ; *comp.* သွေးဆော်။
- ပျိုကောင်း (ပြော), *n.* the language of courtship, to speak in the language of courtship.
- ပျိုနာ, *n.* the venereal disease ; အနာယဉ်။ မိုးစွဲနာ။ (ကာလသား ရောဂါ)။
- ပျိုလှည့်, *v.* to court, to woo.
- ပျိုလူရွယ်, *n.* same as လူပျို။
- ပြေးပွဲ, *n.* a foot-race ; ပန်းပြေးပွဲ။
- ပြောင် (*pron.* လူပြောင်), *n.* ; *see* လူပျက်။ လူပြောင်။ လူထွေး။

ထူဗွ (pron. ဗွ), *n.* a mischief-maker, a rogue, a scamp.

—ဝေါင် (—ဆိုင်), *v.* to be of an age to begin to associate with men ; အရွယ်ရောက်။

—ထောင်, *n.* the society of men. [လူ့ဘောင်မှာညှိနေ၍ ဗုဒ္ဓသာသနာ မြတ်စွာဘုရား ထပ်ညှိသားရဟန်းသာမဏေ ၁၂၅၅၄။ ကဆုလဆန်း ၇ ရက်နေ့ နတ်သင်္ကန်းဝတ်တော်မူပြီးလျှင် ကျွန်တော်အိမ်သို့ကြွလာ တွင်းတုတ်ကျွေးမွေးပါ ရမည်.]

—မာ, *n.* a healthy, vigorous man ; လူသန်လူမာ။

—မိုက်, *n.* a foolish, ignorant person.

—မျောက်, *n.* a member of the hairy family (of human beings) at Mandalay.

—ရာဝင်, *v.* same as လူပေဝင် [လူရာမဝင်ထဲလူထဲဝင်စကားပြောသည်]။

—ရည်သည်, —ရည်ဝ, —ဝါးဝ (from ဝါး, to chew), *v.* to have knowledge and good sense with confidence to use it [to have a knowledge of the world, i.e., mankind, men] ; ထယ် လူရည်လည်သည့်လူ။ လူဝါးဝလို့ခေါ်ကားမည်ကြံသလား။ ထယ်မြန်မာရည်လည် သည့်လူ။

—ဪဝင်, same as လူမြောင်။

—ဝတ်ထဲ, *v. lit.* to exchange a priest's robes for those of a layman ; လူထွက်။

—ဝံ, *n.* an orang-outang.

—ဝါ, *n.* a braggart.

—လားမြောက်, *v.* to come to maturity, be of adult age ; လူထား မမြောက်မှီကမိသောဆိုးသွားသည်။

—လူဟပ်, *v.* to cry thief ! thief ! သူမိုး သူမိုးလူလူဟပ်သံကြားသည်။

—သတ်, *n.* a murderer ; သူသတ်ယောက်ျား။ သူသတ်မိန်းမ။

—ထုံးပါး, *n.* men (လူ), nats (နတ်), and brahmas (ဗြဟ္မာ) ; လူရှင် ရဟန်းလူမှန်းလူမှန်းထယ်ထိသည်။

—သူ, *n.* persons, people, as လူသူများသည်။ လူသူလေးပါးကြားထို့မ ကောင်းပါ။ (လေးပါး here refers to the four cardinal points).

—သေ, *n.* a dead person, a corpse ; လူသေကောင်။

—သန်, *n.* a strong, robust man.

လူ, 2, *v.* to be disproportionately tall ; ဘုရားအထက်သို့လူသည်။ စံ ကားပင်အထက်သို့လူလိုအကိုင်းကျိုးကျသည်။ သစ်ပင်လူထက်သည်။

လူ, 3, *v.* to flutter, with an upward motion ; used in the ad-
verbial forms လူလူ and လူလူလူ။ Der. မိတ်လူထံခွန်သည့်လေထိုက်
သေခွကြောင့်။ အထက်သို့တလူထက်သည်။ မီးသင်္ဘောခေါင်းတိုင်ကမီးမီးထလူ
ထူထွက်နေသည် (also used with reference to a person having
a too high conception of his own importance ; ခင်လူသားမိတ်
ကြီးအလွန်ဝင်သေခွကြောင့်။ အထက်သို့တလူထက်နေသည်)။

လူ, ၃, *n.* one species of grain, *Milium paspalum*.

ထူးနတ်ကောက်, *n.* classic name of wheat.

ထူး, 2, *v.* to smear, besmear, daub ; *comp.* ထိမ်း (to smear the face or some part of the body) ; ဆေးထူး (ခြေထောက်မှဘိနပ်ပေါက် ထိုးဆေးထူးထားသည်။ သနပ်ခါးပန်းမှန်ထူး (less elegant than ထိမ်း) ; *intrans.* to be smeared, smudged ; အင်္ကျီမှားဆိုးမည်းထူးထိုးမဝတ် နိုင်ပါ။ စာရေးမထင်ပါစက္ကူမှားမှန်ထူးထိုး။

ထူး, 3, *v.* to roll from side to side (to be crank as a ship or boat, သင်္ဘောထူးသည်။ ထွေးထူးသည်), to wallow as a buffalo (ကျွဲဖြတ်ကိုင်ထိုးနှံ့ထူးနေသည်), to roll about on the ground as a dog or horse (ဖောင်းထဲကထုတ်စနိုးမြင်းမြေထူးသည်), to roll about in bed as when restless from sickness or sleeplessness (နေမကောင်းထိုးအိပ်ရာထဲကထူးနေရသည်)။

—အိုင်, *n.* a wallow ; ကွဲထူးအိုင်, a buffalo-wallow.

—လည်း, *v.* same as ထူး။

—ထာ, *v.* to move backwards and forwards ; not used but in an adverbial form (ထူးထာဝံ), ပခါစာရိသားနှစ်ထောက်သေဆုံးရာတွင်။ ထူးထာဝံပြေးနှိမ့်ကျွေးရှာလေသည်။ တောင်ပြေးမြောက်ပြေးထူးထာဝံနေသည်မှာဘယ်အကြောင်းရှိလိမ့်, *adv.* to and fro, backwards and forwards ; ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန်ထူးထာဝံသွားသည်။

ထူးထား (*pron.* ထူးခါး), *n.* a kind of verse, lullaby ; ထူးထားဖတ်စာ။ ထူးထားလင်္ကာ။

—ကြိုး (*also pron.* ထူးခါးကြိုး), *n.* a rope, attached in places where the current in rivers is swift, at one end to an anchor, tree, or other object, by which a boat is drawn up against the stream.

—ချဆွဲ or ထူးထားဆွဲ (—ဆွဲ), *v.* to draw a boat against the current by such rope.

ထေ, 1, *n.* air, air in motion, wind ; လေအောင့်။ လေအောင်း။

—အန်, *v.* to retch, throw up without ejecting the contents of the stomach ; more than ဖျှါ [ရင်ဝမှာလေဆို့နေသောကြောင့် မအိမသာရှိသည်မှာ။ အနှိပ်သည်နှိပ်မှလေအန်ထိုးသက်သာရာရပါသည်]။

—အောက်, *adv.* with the wind ; လွေလေအောက်သို့သွားထိုးနွှက်ထိုးရသည်။ အမိုးရမင်းထံစားသည့်အခါလှေအောက်လေညွှာကမစစားအပ်။

—အောင်း, *v.* similar in meaning to ထေခံ။ ထေချုပ်။

—ဦး, *n.* the first of a monsoon, or change of wind ; မုလ်းဦးထေဦး။

—ကာ (*pron.* ထေဂါ), *n.* a screen to keep off the wind.

—ကင်း, *n.* the exhalation or influence of the air of the body, supposed to produce certain diseases ; *comp.* အကင်း and ဆွေးကင်း ; ဆွေးကင်း။ လေကင်းထက်ထိုးယားထံရောင်ဖောခြင်းဖြစ်တော်သည်။

လေကျ, *v.* to blow hard ; လေကျထိုသင်္ဘောမထွားဝံ့တူး။

—ကျောက်ချ, *v.* to lie to.

—ကြပ်, *v.* to suffer from wind confined in the stomach.

—ကြမ်း, *v.* to blow violently ; လေထန်လေ့ပြင်း။

—ကြော (*pron.* လေဠော), *n.* a muscle, sinew, tendon ; ထွေးကြော၊ လေကြော။

—ကြောသေနာသနာ, *n.* the palsy ; လေကြောသေနာပင်း။

—ခတ် (—ခပ်), *v.* the wind hits, agitates ; မင်းစသောအခတ်စပ်သူ ကြီးထို၏စကား။ ပညာရှိထို၏ စကားသော်ကား * * * ပြင်းစွာသောလေ သည်သပ်ပင်ကိုခတ်ထိသကဲ့သို့ဆိုရာ၏။

—ခံ, *v.* to suffer from flatulency in the stomach ; လေခံထိုထမင်း မစားနိုင်ပါ။ လေအောင်း။

—ခို, *v.* to remain in a place secure from the wind ; လေမိထို ထောင့်ကွေ့ထဲလေခိုနေရသည်။

—ခိုက်, *v.* to suffer from the bad influence of air in the human system.

—ခေါင်းအုန်း, *n.* an air-pillow.

—ချဉ်ထက်, *v.* to raise sour wind from the stomach (to eructate), လေဖြူ is more polite.

—ချဉ်ပင့်, *v.* same.

—ချုပ်, *v.* to suffer from wind confined in the stomach.

—ချွန်, *v.* to whistle.

—မြေ, *n.* the direction from which the wind blows ; ထယ်ကလေ မြေမိုဟ်းမြေရှိပါသည်။ လေမိုင်လေမြေ။

—ဖြိပ်, *v.* to lull as the wind.

—ပုတ်ပြွန်, *n.* an air-pump.

—ပုန်, *v.* to pass wind (abbrev. of ပင်းလေပုန်။ လေလည်), (လေသက် အိပ်မက်, *adv.* same as လေအောက်).

—စောင်း (*pron.* လေစောင်း), *n.* the edge of the wind ; ခေစောင်း ထက်လေစောင်းထက်သည်။

—စွယ်, *n.* the tooth of the wind (?) ; လေစွယ်ထောက်။

—ဆင်, *v.* to have the appearance of a coming wind or of a rising squall, အနောက်တောင်ထောင့်ကလေဆင်လာသည် ; *comp.* မိုဟ်းဆင်။

—ဆေး (*pron.* လေဆေး), *n.* medicine to expel wind, a carminative.

—ဆိုး, *see* ခင်ဆိုး, *v.* to have the appearance of a rising head-wind ; ရှေ့ကလေဆိုးနေထိုးခရီးမတွင်တူး။

လေညာ, *adv.* against the wind ; လေထင်လေညာကိုဆန့်ခတ်ရဆော့ကြောင့်
လေ့မထက်နိုင်ဘူး။

—ညင်း, *n.* a gentle breeze ; လေညင်းခံ, *v.* to take the sea air for the benefit of one's health (as a European).

—ထက်, *v.* to eructate, raise wind from the stomach.

—ထင်, *adv.* against the wind [ယခုကျွန်ုပ်ပြောမည့်စကား အခြားသူ မကြားစေချင်သောကြောင့်။ ငမိုး။ ငအောင်ထွန်းနှစ်ယောက်ကိုလေထင်ကတားရမည်], လေညာ။

—တံလူ (*pron.* လေထူ), *n.* a kind of painful induration in the breast or bowels, လေထံလူနာဖွဲ ; *comp.* သွေးတံလူ။

—တံလျှင် (*pron.* လေထရှင်နာ), *n.* the pleurisy. [An inflammation of the pleura, the serous membrane which lines the chest, accompanied with fever, pain, difficult respiration and cough.—Webster's Dic.]

—တံခွန်, *n.* a paper kite.

—ထာ (*pron.* လေဒါ) (from အထာ), *n.* the draught of wind.

—ထာကျ, *v.* to be situated in the draught of wind ; လေထာကျထိုက်ထက်လေတိုက်သည်။

—ထိတ်, *v.* to be calm, without wind, to lull.

—တူလာ, *n.* blind piles.

—တိုက်, *v.* to blow hard.

—ထိုး, *v.* to rush and press with violence as the wind ; ရုတ်ကို လေထိုးထိုးလှေမှောက်သွားသည်။

—ထွင်း, *n.* a wind-hole, reservoir of wind, as in the phrase လေထွင်းကို မျောက်စောင့်၍ နေလာသည် or မျောက်စောင့်သည်ကို လေထာသည်, to be shifting, variable, as if it were shut up in a reservoir, and a monkey keeping guard, let it off as he pleased.

—ထွတ်, *v.* to escape as air from an aperture.

—နင့်, *v.* to have a feeling of constriction from flatulence.

—နိပ် or နိပ် (from နိပ် and နိပ်, to be kept down), *v.* to be relieved from wind in the stomach.

—နိကြမ်း, *n.* a violent wind without rain.

—ပင့်, *v.* to lift up as the wind.

—ပုန်း, *n.* a sudden gust.

—ပုန်းထိုး, *v.* to blow a sudden gust.

—ပုံးဝက်, *n.* a balloon.

—ပူထက် (—ပူထ, —ပူထ်), *v.* to have the heart-burn.

လေပူနာ, *n.* heart-burn.

—ပေါက်, *n.* an air-hole.

—မျှ, *v.* to be disposed to vomit accompanied with eructation.

—ပြင်း, *n.* a violent wind, a gale [*comp.* မုန်တိုင်း], sometimes applied to individuals figuratively, *e.g.*, မောင်ထွဦးထယ်လေ ပျင်းသည့်လူ။

—ပြေ, *n.* a gentle breeze ; လေညှင်း။

—ပြွန်, *n.* a ventilating pipe [a windsail].

—ပုဒ်, *n.* an air-ball.

—ဖျဉ်းနာ, *n.* tympany ; ချေဖျဉ်းနာ။ သွေးဖျဉ်းနာ။

—ဘွေ (from ဘွေ), *n.* a whirlwind.

—မိ, *v.* to be caught in a gust or storm of wind.

—မုန်တိုင်း (ကျ), *n.* a hurricane, a tempest (လေပိုင်း, a cyclone, လေပိုင်းကျပင်လယ်ထဲမှာလေပိုင်းကျထွင်အလွန်ကြောက်စရာဖွယ်ရှိပါသည်)။

—မိုလ်း, *n.* same as လေ in medical language ; လေနာ။ မိုလ်းနာ။ သည်အစာတယ်လေနာမိုလ်းနာကောင်းသည်။

—မွေရာ, *n.* an air mattress.

—လည်, *v.* to pass wind.

—လဟာ, *n.* the atmosphere.

—လာ, *v.* the wind blows.

—လို, *v.* to be air-tight, to be sheltered from the wind.

—လူဗျာ, *n.* a kind of muslin.

—လွတ်, *v.* to be relieved of wind.

—ဝေ, *v.* the wind veers ; လေဝေ့လို ရွက်မာဘက်နိုင်ဘူး။ လေဝေ့, *n.* a veering wind.

—ဌေ, *n.* a side squall.

—သက်, *v.* to pass wind.

—သက်မိုလ်းသက်, *n.* a squall, storm, tempest ; မိုလ်းသက်မုန်တိုင်း။

—သင်ထုန်း (*pron.* လေသင်ထုန်း), *v.* a fabulous wind supposed to cut to pieces like a razor ; လေသင်ထုန်းဖြတ်လိုသေသည် [heart disease ?]

—သထပ်, *v.* to impinge on the surface of any substance and absorb moisture, or check perspiration ; သည်အဝတ်များကို၊ နေပူထွန်းနှင့် နေရိပ်ထဲမှာ လေသထပ်ပါ လေစေ, or လေသထပ်ပုံ ခြောက်ပါ လေစေ။ လေသထပ်ပုံမျိုးတိတ်သွားသည်။ (also used in a commendatory, figurative sense of women ; သည်မိန်းမ ထောက်ထားလိုလို လေမှမသထပ်ဘူးဘူး)။

- လေထ်, *n.* the sound of air in motion, wind ; မင်းစကားပြောနေသည်မှာ လေထ်မျှမထိမ်းသေးဘူး။ မင်းချောက်လာသည်။ လေထ်နှင့်ပြော, *v.* to speak in a whisper ; နှစ်လိုက်ကြားလေထ်ကလေးနှင့်ပြောတီးတိုးစကားပြော။
- သာ, *v.* to have a pleasant breeze, to blow pleasantly, to be airy, as a situation (rare).
- သံဆောင် (*pron.* လေသာဆောင်), *n.* one of the buildings of the palace, more elevated than the rest, for the king to take the air in.
- သာတံခါး (*pron.* လေသာတံခါး), *n.* a window ; ဖြောင်း။
- သာထောင်, *n.* the quill near the end of the wing.
- သာနန်း, *n.* a large window.
- သာဖြူဖြောင်း, *n.* a window.
- ထုတ်, *v.* the wind strikes so as to affect unfavourably, as on a sick person ; လေထ်, to blow with celerity and force.
- ထုတ်ထုတ်လာ, *v.* to blow as a moderately gentle breeze ; လေဖြိုးဖြိုးလာသည်။
- ထိုက်, *n.* a pendulous parasite.
- ထွန်းထံခါး, *n.* a window (obsolete).
- ယော, *v.* to blow hard as the wind [but implying that the wind, though high, is a dry one, and keeps the rain off. It is more intelligible in Upper than in Lower Burma, though adverbially it is frequently used in the lower province, *e.g.*, လေတယောတောထိုက်သည်] .
- လေ, 2, *v.* to be scattered, lost, as camphor, quicksilver, &c.; [ပရုတ်အမိုးလေသည်။ နာသာဆီအမိုးလေသည်။ အရက်အမိုးလေသည်], to be unsteady, wander about without a home, so as to be lost to one's friends ; ကျွန်တော်သား တယ်ဆီကို လေနေသည်ဆို ထိတင်းမကြားရပါ။
- လွင့်, *v.* same ; အထုပ်အထိုင်မရှိ လေလွင့်နေသည်။ လူလေလူလွင့် (a loafer).
- လေ, 3, *verb. affix, euphonic, &c.*, see Grammar, sec. 118, closing a sentence, slightly emphatic or persistive, as သား လေ (colloquial), sec. 119 : မကောင်းဘဲရှိရိုးလားလေ။ ခင်ဗျားပွဲထိုက်ပြီးမည်လား။ မထိုက်ဘဲနေမည်လားလေ။ ခင်ဗျားပြောသည်မှာ ယုတ်ခဲ့လား။ ဟုတ်ပြီလားလေ။ ကျွန်ုပ်ထိုသူ သတိရမည်လားလေ။ ငါ့ ထယ် ထုပ် ထိုက် ရလေ။ မကောင်းဘဲရှိကြံရေခမည် ; also reduplicated, *e.g.*, သင်လေခက်လေ, the more one learns, the more difficult it is ; ပြောလေနာလေ, the more he speaks, the more he wounds (one's feelings). [It is also occasionally coupled with—in an interrogative sense—ထိ—*e.g.*, ထိ။ မောင်မြူထယ်သွားလေထိ။ မောင်မြူထယ်သွားလေထိ။ probably an abbreviation of ထယ်သွားလေသည်။ ထိသတား။]
- လေမင်း (ဝပ်), *n.* a kind of medicinal tree.
- လေထ်, *n.* an auction.

လေလံဆွဲ, *v.* to bid at an auction ; အင်းလေလံဆွဲ။ သောင်လေလံဆွဲ။ သည်
ထောင်လေလံဆွဲသည့် ယူမျိုးသေ့ကြောင့်မနှစ်ကတက်အစိုးတက်သည်။

—ထက်, *v.* to outbid another at an auction ; လေလံထက်ပေးသည်။

—ထင်, —ဖြစ် (လေလံထင်, —စပ်), *v.* to put up at auction ; ဥစ္စာပစ္စည်း
လေလံတင်သည့်လေလံထင်ရောင်း, to sell off surplus stock by auc-
tion.

လေ့, 1, *v.* to practise, acquire a habit, become accustomed to
(very seldom used alone) ; less than ကျွမ်းကျင် and ကျင်သည်။

—ကျက်, *v.* same [to devote one's self to, as a study or a pro-
fession] ; မိမိတတ် ထုံးပုံကိုလည်း အစွမ်းအားလျော်စွာအာရုံနှုတ်တက်လေ့
ကျက် ဆောင်ရွက်၏။ ခင်ဘျားသတ်ပညာမျှားကို လေ့ကျက်ပါသတိ။ လက်သ
မားအတတ်ကိုလေ့ကျက်၍။ အသက်မွေးသည်။ ပရိဝေပဋိ။ မပြတ်လေ့ကျက်။

—ကျင်, —(ကျင့်), —ကျွမ်း, —ဖြန့် (seldom used in colloquial).

—ထာ, *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ခင်ဘျားစောင်း
အတတ်ကိုလေ့လာသည်မှာ။ နှစ်ပေါင်းသတ်လောက်ရှိပြီ။ စာပေကိုလေ့လာ
သည်။ ဂဏန်းအတတ်ကိုလေ့လာသည်, [လေ့လာ sometimes has the
same meaning as လေ့ကျက်, *e.g.*, သင်္ကြံဟ်ကိုခင်ဘျားလေ့လာနေသည်
ဟုတ်ပါသား] .

လေ့, 2, *v.* to fly away as chaff, ဖွင့် (rare in colloquial, though
perhaps intelligible).

—ဖွင့်, *v.* same.

လေ့လေ့, *int.* the sound with which hogs are called, as တိတိ for
calling fowls, and မိန့်မိန့် (or မင်မင်) for calling cats, ယေ့ယေ့
for horses and bullocks.

ထေး, 1, *n.* a bow (for shooting) [the curved stick used for
stretching the cloth in weaving (ချက်တန်းထေး), နယ်, နယ်ကိုင်း].
Der. ထူးထေး (a cross-bow), ထင်းထေး (a common bow), ထောင်
ထေး (a pellet bow) ; (*n.* a royal archer) ; ထေးမထတ်သော်လည်း
ငှက်သေသည်မှာမူလ။ (Proverb).

—ထိုင် (pron. ထေးပိုင်), *n.* the bow itself.

—ကျင်, *n.* a curved spring (infrequent) ; ထေးပိုး။

—ခင်းပြဲ, *v.* to make an exhibition of skill in shooting with a
bow.

—ဇွဲ, *n.* a bow-string.

—ဇွဲချ, *v.* to unbend a bow ; ထေးဇွဲထော့။

—ထင်, *v.* to bend a bow, to *string* a bow ; ထေးဇွဲထင်။

—ထင်ခန်း (pron. ထေးဒင်ခန်း), *n.* the Act in the ဗုဒ္ဓဝင်ဇာတ် pour-
traying the skill of Prince Theiddat (Siddhartha), after-
wards Gaudama the Buddh, with the bow.

လေး ထူး, *n.* the shank of a cross-bow.

— ဖျင်, *n.* the bow of a cross-bow.

— ဖြစ် (—ဝပ်), *v.* to shoot an arrow from a bow ; လေးနှင့်ဖြစ်။

— သမား, *n.* an archer [လေးတော်ဖြစ်။ လေးသည်တော်။ လေးတော်သား, *n.* a royal archer].

လေး, 2, *a.* four, ၄။

— မိတ်လေးခွာကွဲ, *v.* to be broken or split into pieces (*lit.* into 4 parts) ; ပုကန်ပြားလေးမိတ်လေးခွာကွဲသည်။ မြင်းကိုရိုက်သည့်မှာကြိမ်လေးမိတ်လေးခွာကွဲသွားသည်။

— ထောင့်, — ထောင့်စပ်စပ်, *a.* four-cornered (စတုရန်းလေးထောင့်စပ်စပ်ကျင်းဖွဲ့၍တူးသည်)။

— ပေါင်လေးဖက် (—ပေါင်လေးထက်), — (ပေါင်လေးထက်), *adv.* in regard to the legs and arms; applied to words of cutting off (usually applied to buffaloes and bullocks after being slaughtered ; နွားကို လေးပေါင် လေးဖက်ကို ဖျက် ယူသည် or ဖြတ် ယူသည်)။

— ပေါင်ဖျက်, — ပေါင်ဖျက်သော, — ပေါင်ဖျက်သား, *n.* expressions used by women (in Upper Burma) in quarreling; equivalent to the imprecation “may you be quartered.”

— ဖက်ထောက်သွား, *v.* to go on all fours.

— ထုံးလေးဖက်, *adv.* in regard to men with large limbs ; လေးထုံးလေးဖက်နှင့် ခွန်အားဗလ ထယ်ပြည့်စုံသည့်သူ။ လေးထုံးလေးဖက်ထယ်သွားထျင်းသည့်သူ။ လေးထုံးလေးဖက်နှင့်လူပါပေ။ လေးထုံးလေးဖက်နှင့်ထယ်ဖျင်းသည့်သူ။

— မျက်နှာ, *n.* the four points of the compass ; အရပ်လေးမျက်နှာ။

— ထုံးပြောက် (*pron.* လေးထုံးပြောက်), *a.* twilled ; applied to textile fabrics, mats, &c. ; စသေစောင်လေးထုံးပြောက်ရက်သည်, *see* ပစ္စုတ်ကြောင်း။

လေး, 3, *v.* to be heavy, not light, မပေါ့ ; to be slow, နှေး [to affect the smell and taste powerfully, မင်းချက်သည့်ဟင်းငါးမိန့်ထယ်လေးထည်။ သည်ဟင်းအရသာထယ်လေးထည်။ ထံပုရာရည်လေးလေးလုပ်ပါ။ ထက်ဖက်ရည်ထဲမှာထကြားလေးလေးယဉ်ဖျော်ပါ ; to be depressed in mind as apprehensive of some impending trouble or calamity, ယခုသွားရမည်ထမ်းထယ်မိတ်လေးထည် ; to experience a feeling of heaviness in the back part of the neck, ကုပ်လေးထည်။ ခေါင်းလေးထည်]။

— တန် (*pron.* လေးဂန်), *v.* to be slow ; နှေးကွယ်အသွားအလာလေးတန်သည့်လူပါ။

— တေးတေး, *adv.* diminutive of လေးကုပ်လေးလေးတေးရှိသည်။ ပေါင်းလေးတေးလေးရှိသည်။ လေးတေးတေးမလုပ်ပါနှင့်။ မြန်မြန်ထက်ထက်လုပ်ပါ။

လေးနက်, *v.* to be strong as flavour ; ဩဇာလေးနက်, to be weighty as language ; စကားပြောထက်လေးနက်သည်။ သေးလေးနက်နက်ပြောထက်သည်။ တရားသစ္စာမှန်သောခါကား။ ဩဇာလေးနက်။ ပေါ်ဆီထွက်၍နွယ်မြက်သစ်ပင်သေးထက်ဝင်။

— ဝင်, *v.* to be strong as flavour, ထမင်းအရသာလေးလေးပင်ပင်ရှိသည် ; to be slow, သည်သူခိုင်းပြီလားဆိုလျှင်လေးလေးပင်ပင်လုပ်သည်။

— လံ, *v.* same as လေး in both senses ; ကိုယ်ထက်လေးလံစွာရှိသောကြောင့်မထွပ်ချင်မလွှက်ချင်။

လေး, 4, *v.* to respect ; seldom used singly ; ကျွန်ုပ်ပြောသည့်စကားထိတ်ဖျံမလေးဘူး။ — ခန့်။ ထိ။ မှီသော။

— ခန့်, — ငြား, — စား, *v.* same. These three combinations are infrequent, the last being the one most often used ; လေးစားမမှုမထိခဲ့မြင်ပြုထက်သည့်လူ။

— မူ, same, used adverbially only ; အလေးမူ။

— မြတ်, *v.* to respect, မှီထေလေးမြတ် ; *comp.* နှစ်သက်။ သည်သူငယ်သည်လူကြီးများကိုမှီသောလေးမြတ်ထက်သည်။ မဒ္ဒရာဇ်မင်းကြီး၏သမီးတော်ရထနာထုထ၍ နာမံနှင့်စွန့်မိန်းမမြတ်ဖြစ်စေ၍အရှယ်သို့ရောက်သောအခါ။ ဗာရာဏသီမင်း၏မိဖုရားအကြီးဖြစ်စေလျှင်။ အတွန်ချစ်ခင်လေးမြတ်သတည်း။

လေးညှင်း, *n.* the clove plant.

— ဖွင့်, *n.* the clove flower, clove.

— ရိုင်း, *n.* allspice (?)

ထဲ့ထဲ့, *adv.* slightly ; applied to the colour of green ; မိန်းထဲ့ထဲ့။ ထဲ့ထဲ့ဖြူဖြူ။ မြေညှင်းရာသည်။ တောင်တောတစ်ခုနှင့် [applied also to life as ထဲ့ထဲ့ကျန်သည်, just alive (ထဲ့ထဲ့ကလေးကျန်) ယမန်က ကျန်ထောင်သားကလေးမသေခဲ့ထဲ့ထဲ့ကလေးသာကျန်ထော့သည်]။

ထဲ, 1, *n.* the product of the ထက်ပိ tree [the product of the ထက်ပိ tree and of the ခွေးထောက် and ဂုံ creepers are also termed ထဲ] မှီ (colloquial).

— မှီ or ဝါ, *n.* same [the product of the yellow-flowered cotton tree, *Cochlospermum gossypium*].

ထဲ, 2, *see* ထည်း, 1, *v.* to fall from an erect posture ; (also used in the sense of being prostrate or "down" with a disease, *e.g.*, ငှက်ဖျားမိလို့ထဲနေသည်)။

ထဲ, 3, *v.* to change, exchange ; နှားချင်းထဲ။ မြင်းချင်းထဲ။ ခင်ဆွားမြင်းနှင့်ကျွန်ထောင်နှားနှင့်ထဲပါ။ ထပ်, to rejoin, making a rejoinder (in law pleading) ; အမိန့်ထောင်ရမင်း ကျွန်ထောင်အမှုမှထဲပါဦး။ In addressing an advocate, it is considered very polite to affix မင်း။

ထဲဆို, *v.* to speak in return, အပြန်အလှန်ဆို; particularly applied to responding before authority; တရားလိုတရားခံနှစ်ဦးတို့၏အစားရွှေနေနှစ်ဦးတို့သည်။ အမိုးရမင်းထံထဲဆိုကြသည်။

—ပြောင်း, *v.*; see the parts; ထရွှာမှ ထရွှာသို့ ထပြောင်းကြသည်။ ကျွန်တော်ကိုသူကြီးအရာမှ မြို့အုပ်အရာသို့ရောက်အောင် ထပြောင်းပေးသနားတော်မူပါ။

—ဖယ်, —ထွယ်, *v.* same as ထဲ။ ကုန်သွယ်သော အညာကုန်နှင့် အောက်ကုန်ထဲဖယ် (or ထဲထွယ်) ခွဲရောင်းဝယ်ကြသည်။

ထဲ, 4, *v.* to empty (as from one vessel into another); ထွယ်။

—ဖယ်, *v.* [ထွယ်ဖယ်၊ ဖန်ခွက်ထဲကရေကိုပုကန်ထဲထဲဖယ် (or ထဲ singly) ထည့်လိုက်ပါ]။

ထဲ, 5, *verb. affix, interrogative* [always preceded by မည်၊ ထယ် or တာ၊ တယ်မှာရှိပါသထဲ။ တာပြောပါသထဲ]; နည်း, ထုံး, see Grammar, sec. 110.

ထဲခွေ, *n.* a species of terminalia affording large timber.

ထဲလ (ထဲလ—S.) (ပင်), *n.* a tree, the *Olex scandens*, K.

ထဲထိုးပြောက်, *a.*; see ပခွက်ကြောင်း (ထေးထိုးပြောက်).

ထော (ကောင်), 1, *n.* a species of mule. [ထော, a kind of basket for keeping fowls in; also for wild fowl by those who snare them.]

ထော, 2, *v.* to repeat with greater effort than at first, ထောကြိ။ ထည့်အမှုမှာထောပြီးကြံချည်။ အထမြောက်ထိမည်။ မင်းနှစ်ပါးစစ်ထိုက်ကြရာထပါးသော မင်းစစ်ရှုံး၍ ရပ်ဆိုင်းနေပြီးမှ ထခါထောထိုက်ပြန်သည်; [to return as a disease after convalescence], နာထန်ထမှထခါထောဖျားပြန်သည်, hence အထော။

ထော, 3, see ထတ်။

—ချင်း (တာရှည်ဆိုင်းလင့်ထိုမနေနှင့်ထောချင်း or ထောထောချင်း) ပြီးအောင်လှ။

—ဆဲ [ရုတ်တရက် ထောထောဆဲချက်ပြုတ်ဖို့ ပြီးသည်။ ဆိုင်းပါဦး။ သည်ကိစ္စထောထောဆဲမကြံနိုင်သေးပါ။ စင်ညားငွေကိုလောထောဆဲမထင်နိုင်ပါ။ ယခုချက်ချင်း လောထောဆဲ ထွက်ပြေး ကြသည်။ (ထောထောဆဲ usually *pron.* ထောထောဇာတ်).

—ထော, *adv.* instantly; ထတ်ထထော။

ထောအောင်, *adv.* intolerably (hot), *e.g.*, (ထမင်း) ထောအောင်ပူသည် (မစားနိုင်သေးပါ) ထောအောင်ပူသည့်နေ့။

ထော, 4, *verb. affix, interrogative*, see Grammar, sec. 110 (ထော not used in colloquial); [မင်းကြီးအားအနာထင်းရဲကင်းပါ၏လော။ သစ်သီး သစ်မြစ်ဖြင့် မှုလောက်ပါ၏လော။ သစ်သီးသစ်ပွင့်တို့ကို ရထွယ်ပါ၏လော။ မှက်။ ချင်း။ ကင်း။ သန်းနည်းပါ၏လော။ သားရဲတို့ဖြင့် ဖြိုခွဲသောဤထောအရပ်၌ထေးအန္တရာယ်မရှိဖြစ်ချင်းပါ၏လော]။

ထောက်ကျမ်း (*pron.* ထောက်ကျမ်း), *n.* a certain medical book in which the symptoms, prescriptions, &c., are indicated in the interrogative, with the constant recurrence of the affix ထောက်, as ကပ်မြီးကောက်ထိုးသော်ထောက်ပတ်နှင့် ပွတ်ထွင် မပျောက် လော။ [မျက် ဗီ ကိုရှင်သီးဝင်သော်ခြေမရေနှင့်ထောင်းထွင်မပျောက်လော။ မျက်ဗီနာသော်မှန် ကြည့်ထွင်မပျောက်လော။ ငြိပ်ကိုက်သော်မှတ်ကိုစားထွင်မပျောက်လော။]

လော (ရှမ်း), 5, *n.* one of the race of Laos in Northern Siam [east of the Cambodia river, called လဝ် (Lou) by the Shans].

ထောက်, 1, *n.* a maggot.

—ကျ, —တက် *v.* to be infested with maggots, maggoty ; ၎င်းအ ထောင်းမှာလည်း ပုန်၍ ထောက်ကျနေသည်။ (မစားရက်ထွင် ထောက်တက် သည်။)

—ကိုက်, —စား, —ထိုး, *v.* to be gnawed, penetrated by maggots ; ထောက်။

—ရှင်ထွတ်, *v.* to void maggots as a fly.

—လမ်း, *n.* a species of water insect [a wriggler, the larva of the mosquito, a worm that seems to measure the distance it traverses with the length of its body].

ထောက်, 2, *see* ထောက်လေး။

—စာ, *n.* a pellet for a bow.

—စာအိမ် (*freq. pron.* ထောက်စာအိမ် as if one word), *n.* the bed for the pellet.

—စာထိုး (*freq. pron.* ထောက်စာထိုး), same as ထောက်စာ။

—လေး, *n.* a pellet-bow, bow for throwing pellets.

—လေးကန့် (*pron.* ထောက်လေးကန့်), *n.* a square compartment in figured cloth ; ထောက်လေးကန့်ဆင်ပုဆိုး [so called from its resemblance to the ထောက်စာအိမ်].

—ထွေး (—ထွဲ), *n.* a kind of sling made with a stick and string ; ထောက်ထွဲပွပ်သည်။

ထောက်, 3, *v.* to be enough, sufficient ; အစားအသောက်ထောက်ကြပါ၏ လား။

—င, *v.* to be sufficient on being distributed ; ယခုဝေခြင်းသည်မှာ ထောက်ကြပါ၏လား။ ထောက်ထောက်ငပေးလိုက်ပါ။ မစေ့မမြေပါစေနှင့်။

—င, *v.* same as ထောက် (infrequent) ; ဥစ္စာထောက်င။ ဥစ္စာပစ္စည်း ထောက်ငကိုလိုသည့်လူ။

—ထား, *v.* with အရွယ်, to come to maturity (sometimes အရွယ် is omitted) ; in other senses has the same meaning as ထောက် by itself, အရွယ်မထောက်မထားထဲထွက်ထွက်မကထားကိုမိမိက ကတိမ်းမြန်းသည့်။ ယည်နွားမှာထွန်ထောက် ထိုက်ထောက်။ ထောက်ထောက် ထားထားရှိပြီ။ (ထောက်စား is also used with reference to size

and strength); တာဝန်ရှိသောသူတို့အားလုံးဖြစ်နေသည်။ ထောက်
ထောက်ထားထားပရိယာယ်ဖြစ်အောင်ထုတ်နိုင်မည်ထင်ထားမရှိ။

ထောက်, 4, *v.* to respect; not used singly.

—ဝား, —ထား, —ထား, *adv.* used only in some adverbial
forms; မထီမဲ့မြင်မင်းသက်ထားမထောက်ဝားပြုထုတ်သည်။

ထောက်မင်း, *n.* a kind of tree.

ထောက်ထက်, *adv.* playing with feet and hands; ထောက်ထက်ထောက်
ထက်နှင့်ကစားသည်။ နားဖြိုးထိုး၊ မြင်းဖြိုးထိုး၊ အမြီးကိုထောက်ထက်ထောက်
ထက်စပ်သည်။

ထောက်ထေ, *n.* a kind of tree [the leaf of this tree, when pounded
and plastered on a sore, is said to destroy maggots; hence
its name].

ထောက်ထီးထောက်ထက်, *adv.* up and down like the motion of a
worm or of a little boat among the waves (ထွေထွေထိုးထိုးထွေ
မှာထောက်ထီးထောက်ထက်ဖြစ်နေသည်)။

ထောတ (Pali ဂိတိမြင်းမြင်းမြင်း), *n.* a state of mortal existence, of
which there are three divisions, *see* ထဝ and ထို, the world
as distinguished from a permanent future state.

—ဦးငွေ, *v.* to be cloyed with, tired of, worldly pleasures.

—ထံ or ထံ (ထောကံ) (from ဓမ္မ), *n.* fortune, a lot incident to
mortal creatures, as wealth and poverty, society and soli-
tude, reproach and praise, happiness and misery; ထောကံ
တရားဂုဏ်။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ထောကံတရားဂုဏ်တို့နှင့်အောင်မြင်သော
လည်းတုန်ထွက်ခြင်းမရှိ။ ထောကံတရားဂုဏ်တို့နှင့်ကင်းသည့်သူမရှိ။

—ဓါတ်, *n.* a world [အရှေ့ထောကဓါတ်၊ အနောက်ထောကဓါတ်၊ မြောက်
ထောကဓါတ်၊ ထောင်ထောကဓါတ်, the four great islands (ထောက
ဓါတ်ပြောစမှတ်ထောက်သည့်သူ) said in a good or bad sense].

—နိမိ, *n.* a book of proverbs pertaining to common life; *see*
နိမိ၊ထောကနိမိထွန်း။

—ဝတ်, *n.* courteous behaviour, kind attention, politeness; ဗျူ
ဌာ။ထယ်ခင်အားညီထောကဝတ်ကောင်းသည်။

—ဝတ်ပြု, *v.* to be courteous, kind, polite; ထုထိုးခွာထိုးရောင်ထွက်။
ထုထိုးပြောသည်။မိတ်မပါဘဲကောင်းထောကဝတ်ပြုသည်။

—ထမုတိနတ်, *n.* a monarch, king.

ထောတန္တရဂုဏ် (ငရဲ), *n.* certain hells as places of punishment situat-
ed in the intermediate spaces between the Sekya worlds.
“The sakwalas (ဝိဇ္ဇာဝဋ္ဌာ) are scattered throughout space
“in sections of three and three; all the sakwalas in one
“section touch each other, and in the space between
“the three is the Lókántarika (ထောတန္တရဂုဏ် * * * ဖြစ်)။

"In this world there is above neither sun, moon, nor light, and below there is water, extremely cold. The darkness is incessant, except in the time of a supreme Buddha, when occasionally the rays proceeding from his person, and filling the whole of the 10,000 sakwalas, are seen, but this appearance is only for a moment, like the lightning, no sooner seen than gone. * * * The Pretas (ပိတ္တာ) inhabit the Lókántarika naraka."—M.B.

လောကိ, used adjectively, worldly, pertaining to the present world.

—သား, *lit.* a "son of the world," "a heathen," a term used by some Western missionaries to designate Buddhists, Hindus, and Muhammadans, &c.

လောကုတ္တရာ, *n.* a future state, subsequent to all (လောက); annihilation (နိဗ္ဗာန်) according to the Buddhist system; eternal life or death according to the Christian. "That which is neither (ရူပ) rupa nor arupa is called lókottara, a state in which there is entire freedom from all kama (တံ)"; နဝလောကုတိ။ လောကုတ္တရာတရားဇူပါး။ ခင်လေးတန်။ ဖိတ်လေးတန်။ နိဗ္ဗာန်။

လောကုပ္ပမာ (for လောကုပ္ပမာ), *n.* a figure pertaining to this world; လောကုပ္ပမာအားဖြင့်။ ထက်အပြောအဆိုကောင်းသည့်လူ။

လောင်, *v.* to burn (a thing) as fire or anything hot; နေလောင်။ မီးလောင်, to scald; ဆီလောင်။ ရေနွေးလောင်။ ထက်ဖက်ရည်ပူလောင်။ မီးတငွေ့ငွေ့လောင်။ to smoulder as a fire. (လောင်တွယ်သည့်အရာ, an inflammable material.)

—ကွင်း, *v.* to be burnt up, consumed by fire; ထမြိုလုံးမီးလောင်။ ကွင်းလိုကုန်ပြီ, —ကွင်းလောင်။

—စာ (*pron.* လောင်စာ), *n.* tinder.

—မီး, *n.* the electric flash when igniting some substance; ထန်းပင်ကြီးစတင်မီးကုန်ထည်စေ့ပြတ်ကျသည့်, blistering plaster.

—မီး, *v.* to apply a blistering plaster.

လောင်း, *n.* a canoe, long slender boat; ပြိုင်လောင်း။ လှော်လောင်း။

—ကိတ်, *n.* a boat with a hull like a canoe and having a wash-board on each side made of a single plank.

—စင် (*pron.* လောင်းစင်), *n.* a boat with a wash-board consisting of planks fixed one above the other.

လောင်း, 2, *v.* to bring into an incipient, unfinished state with a view to finishing; အရင်ထုထည်ဆိုသင်္ဘောလောင်းထားသည့်။ လှော်ထုထည်ဆိုဦးရောင်ပုံရောင်းလောင်းထားသည့်။ Der. အလောင်း။

ထောင်း, 3, *v.* to pour into, ရေပုံးထဲကရေကို ရေဆိုးထဲသို့ထောင်းထည့်သည်။
or upon, ကွင်းခြံကိုရေလောင်းသည်။ ပန်းပင်ကိုရေလောင်းသည် ; *comp.*
ထွန် and ထွန်း, to add more to, ထပ်ထောင်း, စွက်။ Rahans are
forbidden to make use of the word ထောင်း, but use ရေထိ။
instead when directing any one to water plants, *e.g.*, ဆည်
သစ်ပင်ကိုရေထိလိုက်ပါ။

—စွက်, *v.* same, last def. ; မူထောင်းစာညွတ်ယွင်းပျက်စီးထော့ကြောင့်။ ဝ
ကားသစ်ထောင်းစွက်၍ ရေးသားပြုပြင်သည်။ ဆည်အိုးရေပြည့်သော့ကြောင့်
အသစ်ထပ်ထောင်းစွက်ပြန်သည်။

—ရိပ်, *n.* shade ; applied to plants and trees growing in the
shade ; လောင်းရိပ်ခံသို့ သစ်ပင် မကြီးမပွား နိုင်ပါ။ ထင်းရိပ်။ ထောင်းရိပ်။
ထောင်းရိပ်ခို။ မသန့်မရှင်းရိပ်မျိုးထော အသီးအပင်များကို လောင်းရိပ်ဖုံး
ထွင်းပျက်ပြားမည်ရိုးရိပ်၍ ၎င်းကျွန်းပင်နှစ်ပင်ကိုချက်ထိုက်မိပါသည်။

—ရိပ်ခံသီး, *n.* fruit ripened in the shade ; လောင်းရိပ်ခံသီးမို့ထိုသည် ;
comp. နေပူခံသီး။

ထောင်း, 4, *v.* to stake in a wager, or in gambling, to bet ; ကိုင်းခင်
ဘျားနှင့်ကျွန်တော်ငွေ၅၀မိလောင်းကြမို့။

—ကြေး, *n.* money staked ; ထက်ဖျားလောင်းကြေး။ ထက်ရင်းလောင်း
ကြေး။

—တမ်းကစား or ထမ်းပြု, *v.* to gamble ; ကျွဲလောင်းတမ်းထိုက်ကစား။
လောင်းတမ်းပြေးကစား။ လောင်းတမ်းထက်ပွဲသတ်ကစား။

ထော်ပန်, *n.* frankincense.

ထောထ (*freq.* abbrev. to ထော, *e.g.*, လောကြီး, to be over-eager),
n. selfish desire [lóbha, covetousness, that which cleaves
to sensible objects.—M.B.] ; ထောထမွေ့လွန်းသို့။ ထေးထွေတုပါယ်
ထုံမှ။ အစုံမြန်မြန်မျှောထယ်သို့။ ပြောကြကွရို့။

—ကြီး, *v.* to be avaricious ; ထယ်ထောထကြီးသည့်ထူ။ ထူသို့အားမရနိုင်
ဘူး။ (when abbreviated to ထောကြီး appears to have the
meaning of to be *hasty*).

—ဇော, *n.* the force or power of selfish desire.

—ဇောထိုက်, *v.* to be impelled by such desire.

—ထဏှာ, *n.* same as ထောထထဏှာ။ ထောထ။

—မူ, *n.* same as ထောထ။ ထောထမူမိတ်ဝချ။

ထောထတ်။

—ထင်, —ထိုး, *v.* to wear the end of a garment over one shoul-
der and under the other arm ; ပုဆိုး (or သင်္ကန်း) ထောထတ်ထိုး,
see ထက်ထထော့။

ထောဝါး, *n.* a pole with a hoop to suspend a bird trap by.

ထောထကန္တိ, *n.* a class of inferior hells [ထောထကန္တိရေအိုး (ဒု, ဃ, န, သော, the four exclamations used by the wicked when rising to the top of the ထောထကန္တိရေအိုး)].

ထောဟာ (Pali), *n.* metal, of which there are five kinds, gold, silver, copper, iron and lead (ပဉ္စတ္ထောဟာ).

ထော့, *v. affix, imperative* [used in books and in a formal style of address], see Grammar, sec. 111.

ထော်ဇာ (*commonly pron.* ထော်ဇာ), *n.* an intoxicating preparation of rice ; ထော်ဇာမူး။ ဘိန်း, တင်း, ကစော်, လော်ဇာ, အရက်။

— ဆိုင် (*pron.* ချော်ဇာမိုင်), *n.* a licensed shop where ထော်ဇာ liquor is sold.

လော်ဇာ, *v.* to be light, vain, unsteady, wanton ; လျှပ်ပေါ်လော်ဇာခြင်း ဣန္ဒြေလျှပ်ပေါ်လော်ဇာခြင်း။

လော်လည်, *v.* same ; to be unsteady in business, flying from one thing to another (frequently applied to unchaste women) ; လော်လည်ခြင်း၅ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော မိန်းမကိုစွန့်ပြစ်လိုက်သည်။ အလုပ်အကိုင် တတ်လော်လည်သည်။

လို, 1, *v.* to desire, wish for, ဥစ္စာလိုလျှင်ခက်ရမည်။ မင်းဖြစ်လိုလျှင်ရက်စက်ရမည်။ အရှင်အကျိုးကိုတတ်လိုသည့်ကျွေးကျွန်ဘဲ ; to be lacking in respect of, or to the amount of, ခင်ဘျားငွေတယ်လောက်လိုသထဲ ; destitute of, ငွေထိုးစရာတယ်လိုသည် ; to be wanting, ထိုးနာဒီထိုးဘို့တယ်လောက်လိုသထဲ။

— ချင်, *v.* same, 1st def.

— အင် (သန္တ), *n.* wish, inclination, longing ; သင်္ဃာနားချင်ခင်ခြင်းရှိ၍ ငါ့ကိုဆောင်ပါလျှင်လည်းလိုအင်အပြီးရောက်ခြင်းအကျိုးရှိတတ္တံ့။

— ဖတ်, *n.* any object of desire ; လိုဖတ်ရှိရာစကားကိုမေးမည်။ လိုဖတ်ရှိရာရသည်။

— ရင်း, *n.* a prime want, a matter of first consequence, a primary object or consideration ; လိုရင်းအကြောင်းအဓိပ္ပာယ်။ လိုရင်းစကား။

— ထား, *v.* to be litigious, forward to prosecute, အမှုလိုထား။ တရားလိုထား ; to wish for, နတ်ပြည်စံမင်းတရားကြီးကုသိုလ်တော်အင်မထန်လိုထားတော်မူသည် ; to be favourably or affectionately disposed towards, မေတ္တာလိုထား။

— လိုမယ်မော်, *adv.* in the way of laying up little things for future use ; လိုလိုမယ်မော်သိမ်းထားလိုက်ပါ။

— ထွန်း, *adv.* of one's own accord, just as one lists, wilfully without control (rare in colloquial).

လို, 2, *n.* and *verb. affix*, as like as ; ကဲ့သို့။ သဖွယ်။ ငါမေးသလိုမေး။ ငါလှစ်သလိုလှစ်။

ထိုထို, *v.* and *n. affix*, a little like *as* ; ခပ်သွားရေးသည့်စာရေးပြီးပြီ
ထား။ရေးပြီးသေးပါ။အရင်ထိုထိုရှိပါသေးသည်။

ထိုက်, 1, *v.* to follow, to accompany, to pursue, to take effect as
medicine or disease [ထက်သေးထိုက်သည်သာ။ ရောဂါထိုက်၍မထနိုင်
မကြိုနိုင်], [to resemble, "take after," ထားအသေပက်ထိုက်သည်], to
be in proportion, to correspond, to suit, harmonize with ;
အိမ်အနံ့နှင့် အလျားနှင့် မထိုက်ဘူး။ လူချင်းသဘောမထိုက်ကြဘူး။ သည်အင်္ကျီ
ကျွန်တော်နှင့်မထိုက်ပါ။

—ဝား, *v.* to comply with ; အူအထိုထိုထိုက်။ အူသဘောထိုက်ဝားပေါင်း
မှတော်မည်။

—နာ, *v.* to observe as a rule or regulation, to comply with.

—ဝါထင်းရွတ်, *v.* to bear company or follow in order to per-
form service under an official ; an Upper Burma term.

—ရှိ, *v.* accompany, to attend, escort ; ကျွန်တော်ထောက်ထားရှိ
ထိုက်ရှိပါ။အရှင်ထံပါးတည်းမကြွပါနှင့်။ကျွန်တော်မျိုးထိုက်ရှိပါမည်။

—တမ်း, *v.* to pursue with a view to capture or arrest.

—ထံ, *v.* to pursue in order to find ; commonly with ရှာမှ။ကျွန်
တော်ပစ္စည်းပျောက်ဆုံးထိုက်ထံရှာမှ။ရှာမတွေ့ရဘူးနော်အိမ်မှာတွေ့ရှိပါသည်။

—လျော, *v.* to conform to ; အူအထိုထိုထိုက်လျောသည်။မဝင်းမကော။
အူသဘောထိုက်လျောဦးစွာကျင့်တတ်စေ။

—သူ (*lit.* one who follows), one who makes a passage by
some conveyance, *e.g.*, မီးရထားနှင့်ထိုက်သူများသည်။မီးသင်္ဘောနှင့်
ထိုက်သူနည်းသည်။

ထိုက်, 2, *verb. affix, euphonic* (mostly used with transitive verbs ;
sometimes giving a transitive meaning to an intransitive
verb, sec. 118, Grammar) ; in *colloquial* this affix is much
used with ထာ, a corruption of သည်မှာ, *e.g.*, ထွထိုက်သည်မှာ
becomes ထွထိုက်ထာ, having the meaning of the English
'adverb' 'so,' ထွထိုက်ထာ, 'so pretty ;' ခက်ထိုက်ထာ, 'so difficult ;'
ဖြူထိုက်ထာမွေးထိုက်, 'so white as to be very dazzling ;' in
such expressions as the following, ထိုက် appears to be an
euphonic expletive ; ထွထိုက်သည်။ ဖြစ်ထိုက်သည်။ နေအထွန်ပူထိုက်
သည်။

ထိုက်, 3, *v.* to give to boot as in exchanging articles of unequal
value ; ခပ်သွားမြင်းကျွန်တော်မြင်းနှင့်ထွထွင်ဘယ်ထောက်ထိုက်မည်ထံ။

ထိုက်ထာ, *n.* a kind of (movable) screen.

ထိုင်းဆ, *n.* a species of trumpet-flower ; *comp.* ထံဆံ and သုလဲနီ။

ထို, 1, *see* ထို။

ထို, 2, *verb. affix* equivalent to ၍ (*colloquial*) ; ပြောထိုနားမထောင်း
သည်ဖြစ်စီးထိုမနိုင်ပါ။ ထွထိုထွထွာထိုထိုသည်။ [also equivalent in

colloquial to သော့ကြောင့်, *e.g.*, မရှိရှိ (or မရှိရှိသဲ) ဝေးနိုင်ပါ။ ခင်
ညားမိက်ရှိအရာကျသည်။ ကျွန်မထင်မိတ်ဆိုးနေသို့အနားကိုချည်းပုံပါ။

ထိုး (vulgar), *v.* to pierce, penetrate *in actu coitus*.

လျှပ်, *v.* to be thin, flimsy [to be slender, delicately formed ; အား
ခွန်ဗထနည်းသည့်အတွက်လျှပ်လျှပ်လေးရှိသည်။ မိန်းမလျှပ်လျှပ်ကထေးတယ်သေး
ထွက်သည်။ ထမင်းသာလိုဝင်းလျှပ်လျှပ် (*pron.* shā shā) ကသေးရှိတော့
သည်။]

—ပါး, *v.* to be slender, delicately formed.

လျှက်, 1 (*pron.* ထက်), *v.* to lick (with the tongue) ; လျှာနှင့်လျက်။
ခွေးအစာစားပြီးနှုတ်ခင်းပန်းနားလျက်သည်။

—ထား, *n.* a preparation of salt used medicinally (an elec-
tuary).

လျက်, 2, *verb. affix, continuative* [denoting the continuance of
an action, or state of being during another, as ထွေးလျက်စား
သည်, *he eats as he goes*. Grammar, sec. 109] ; မိခင်ကျွန်ုပ်လိုက်
မည်တူ၍ သတိရှိ ဥစ္စာထုပ်ကို တင်လျက် အပြီးအစီးရှိပြီ။ ကျွန်ုပ်မထားပါနှင့်
လိုက်ပါရစေ။ အသာအကြည်ခွင့်တွက်ထောင်မှုပါ။ [စဉ် not infrequently
precedes လျက်, *e.g.*, အသက်ရှိစဉ်လျက်။ သည်သူနာစဉ်လျက်။]

—နှင့်, *verb. affix, continuative* [denoting the continuance of
an action, or state of being during another, but sometimes
inconsistent with it, as ထွေးလျက်နှင့်စားသည်, Grammar, sec.
109] ; ကြိုးစားအားထုတ်ပါလျက်နှင့်ထိုအရာကိုစွဲအပြီးသို့မရောက်သောကြောင့်
အားထုတ်ရာခရောက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထား is frequently introduced be-
tween လျက် and နှင့် as ငါပြောလျက်ထားနှင့်နားမထောင်အလွန်ဖြစ်သည်။

လျင် (*usually pron.* လျင်), *v.* to be quick, swift ; အထွေးအလာတတ်
လျင်သည့်လူ။ သော့, မြန်, သော့။

—ထန်, *v.* same.

—ထန်, *v.* to be violently swift ; ထိုသူ၏နောက်သို့လျင်ထန်ထင်ထင်လိုက်
ထွေးသည်ကိုမြင်လိုက်ရပါသည်။

—မြန်, *v.* same as လျင် [also applied to the mind].

—မြန်ပေါ့ပါး (*pron.* လျင်မြန်ပေါ့ဗား), *v.* to be quick and active in
motion [applied to human beings, bullocks, and horses] ;
ထက်လျင်မြန်ပေါ့ပါးသည့်လူ။ —လျင်မြန်ပေါ့ပါးသည့်နားတစ်ကောင်ကိုကထွေး
သောကြောင့်အဆောတထင်စေရိုးရောက်သွားသည်။

—လျှော့, *v.* ; see လျင်။ ဥပမာ၊ ခင်းသမီးထည်းလျှော့အဝတ်ဖြင့်ပင်လျှင်။ မင်ထိုး
ထန်အစဉ်မပြား။ လျင်လျှော့၊ စွဲရတနာမပြစ်စေ။ [လျင်လျှော့ not used
in colloquial].

လျှပ်လျှပ်, *v.* to be in a neutral state of mind, undisturbed, ဥပမာ
မြဲ ; with ရှု။ သည်အမှုတွင်ဘယ်ထက်မှမလိုက်ချင်ပါ။ လျှပ်လျှပ်နေပါ
သ်။ [နားရှင်အနီးသွားသည်မိမိဥစ္စာကိုအထေးမပြုမကြည့်မရှုလျှပ်လျှပ်ဖြူဖြူ
ဖြစ်ပါသည်။]

လျှပ်လျှပ်, *v.* to regard with indifference, မချစ်မမုန်း [to regard with equanimity]; ထိုဘီလူးထင်နေသော။ မိုက်ခတ်ရေထို့မှ အရေအသားရတ် ပြတ်၍သွေးယိုစီးလျက်နာကြင်ဆင်းရဲစွာသောအကွန်ပီထိုက်ကိုယ်ကို။ မြင်ထောင် မူသည်ကိုမျှလည်းမိတ်ဆင်းရဲခြင်းမရှိ။ မသိမမြင်ရောင်လျှပ်လျှပ်။ ရှုတော်မူဘိ၏။ ခင်ဆွားအနားမှသာလျှင်ရန်တကျက်ကျက်နှင့်ဖြစ်ငြားသော်လည်း ထာမျှမပြော မဆိုလျှပ်လျှပ်။ ရှုနေနိုင်ပါပေဒဏ်။

လျှပ်, *v.* to be smooth, pleasant, agreeable to the sight; not used singly. Der. အလျှပ်, မိလျှပ်။

လျှပ်, *v.* to circumcise, cut round with a knife; ထားဖြင့်ရစ်။ အင်္ဂါအ ရေများကိုထားနှင့်ရစ်သည် (or မြတ်သည်). [N.B.—It is very doubtful whether လျှပ် would be intelligible to the majority of Burmans].

လျှပ်လျှပ် (*usually pron.* လျှပ်လျှပ်), *adv.* wavingly as a flag; လေတိုက် တိုင်းလှုပ်လှုပ်လျှပ်လျှပ်နှင့်နေသည်။ လေတိုက်တိုင်း တိရုန်များလှုပ်လှုပ်လှုပ်လှုပ် နေသည်။

လျှပ် (*commonly pron.* ရာ), *v.* to appropriate, set apart for some purpose; ခြံကိုကျောင်းဆောက်ဖို့ လျှပ်ထားသည်။ သားထော်ကိုအိမ်ရှေ့ မင်းအရာကိုပေးမည်လို့လျှပ်ထားသည်, to estimate in the mind [to have in view, to intend; similar to မှန်း။ သည်မိန်းမမိမိထင်နှင့် ကွာရှင်းပြီးသည့်နောက်။ မည်သည့်ယောက်ျားကိုမျှ မလျှပ်ထားသေးဘူး။ ခင် ဆွားထမင်းကျွေးမည်လို့လျှပ်ထားသည်မှာမလေးလို့ သူများကျွေးလိုက်ရသည်], hence အလျှပ် and အလျှပ် (see ရာ).

လျှပ်, ၁, *v.* to be thin; not used assertively. Der. ပါးလျှပ်။

လျှပ်, ၂, *v.* to be oblong, to be extended in time (ရှည်); ကာလလျှပ်။ သည်ဘုရားကိုမည်ဘုတည်သည်လို့ကာလလျှပ်သောကြောင့်။ ဘုရားကာလကို မသိနိုင်, hence အလျှပ်။

မလျှပ်, *v.* not used singly, hence လိုက်လျှပ်။

—ဖြမ်း (*pron.* ယောဖြမ်း), *v.* to be on terms of intimacy [to be mixed together, commingled—(၁) စစ်သားချင်းလျှပ်ဖြမ်းနေကြ လိုဘယ်လူတို့စစ်သားမှန်းမသိဘူး။ (၂) ပရိသတ်လျှပ်ဖြမ်းနေကြလို့ အပေဉ် ကိုရှာမထွေနိုင်ပါ။ (၃) ထိခံချင်းရောဖြမ်းနေကြလို့ကိုထိခံခံမှန်းမသိနိုင်]။

လျှပ်ကံ (*pron.* ယောက်), ၁, *n.* a plate, the piece of timber which supports the ends of the rafters [a wall-plate]; *comp.* လျှပ် [a tie beam]; လျှပ်လျှပ်ကံ။ မြီး။

လျှပ်ကံ, ၂, *v.* to accord with, be agreeable to; not used singly. Der. အလျှပ်ကံ။

—ပတ်, *v.* to be meet, suitable, fit, comely; အပြောအဆိုလျှပ်ကံ ပတ်သည်။ စာပေအစီအကုံးတတ်လျှပ်ကံပတ်သည်။ အနေအထိုင်လျှပ်ကံပတ် သည်။ မိန်းမအဆင်းပုံပတ်ကံပတ်လျှပ်ကံပတ်သည်။ *

ချော့က်ချော့, *adv.* of one's own accord ; မင်းကိုငါမပြောချိုဟိုချော့က်
ချော့းထဲနေချင်ရာနေထော့, I do not wish to speak (to you), live
how and where you please ; ခင်ချော့းထိုချော့က်ချော့းထဲ, that is
your own look out, messieurs.

ချော့င်း, *v.* to recline, be recumbent ; ထည်းချော့င်း။

—စက်, *v.* the same appropriate to a Buddh or royalty ; ထံန
ဥက္ကောင်းချိုမြိုင်းချိုမြိုင်းမှ။ ထက်ဝန်ထောင်မှ။ ထက်ဝန်ထောင်ထိုမြောင်းထဲ၌
ချော့င်းစက်ပြန်သေ၏။

—ထော်မူ, —ထော်မူထန်, *n.* a recumbent figure of Buddh ;
ချော့င်းထော်မူထန်တဆူထိုမူဇော်နဲ့ပါ။

ချော့င်းထော်ဦး, *n.* a porch of a palace and some other govern-
ment buildings.

ချော့, *v.* to be loose, lax, to be slack, as a rope ; ကြိုးချော့။ ချော့
ရိချော့ရဲ, *adv.* loosely as a garment ; ထာ် ချော့ရိချော့ရဲဝတ်
သည်, to be wanting [ခင်ချော့းရှာမပြည့်ပါတမူးချော့သည်။ ခင်ချော့း
ဆန်တထင်းမပြည့်ပါ။ ထပြည်ချော့သည်။ ငွေတရာမပြည့်ဘူးရှိချော့သည်] ;
to subside [to fall as the water of a river, မိန်းကုန်ခါနီးထို
ဖြည်းဖြည်းချော့ထွားသည်], abate (အဖျားချော့သည်), grow less,
be diminished, ယုတ်. Der. မေ့ချော့။ [to subside as an in-
flammatory swelling].

—ဝါး, *v.* to grow less [အသက်အရွယ်ကြီးထိုအားခွန်ဗလချော့ဝါးသည်],
be diminished, become few [သည့်မြို့ရွှေကထောက်မစည်ကားဘူး
ထရွှေရွှေချော့ဝါးလုန်ဖြို] ; ခုတ်ယုတ်။

—လျဉ်း, —လျာ, *v.* same.

ချော့်, 1, *v.* to suit, agree with [to be proper, befitting] ; သင့်။
တော်ချော့်။ [ခင်ချော့းလူကြီးဖြစ်သည်နှင့်အညီချော့်အောင်ပြုပါတော့။ အမည်
နှင့်အလွန်ချော့်ထွသောသံတော်သင့်သီတင်းဝာဆရာခင်ချော့း]။

—ကံ (*pron.* ချော့်ကံ), [စကားပြောတယ်ချော့်ကံသည်လူပြောသည့်အထိုင်း]
ချော့်ကံထွဖြို။ [ချော့်ကံသင့်မြတ်ထွဖြို]။

—ညီ, *v.* same ; ထရုစည်းဝေးရာ၌ သထောတူသည့်အထိုင်းချော့်ညီထွဖြို.
[Note.—ချော့်ကံ is comparatively little used in ordinary
colloquial, though of common occurrence in the drama.]

ချော့်, 2, *v.* to forfeit ; နှုတ်ထွန်မှုကြောင့်ငွေတရာချော့်ရသည်။

—ငွေ, —ဒဏ် (ချော့်ဒဏ်ထပ်), —ပြစ် (ချော့်ပြစ်ငွေ), *n.* a forfeit,
fine (damages).

လွတ်လွတ်, *adv.* volubly, see under လွတ်။

လွင်, 1, *n.* an unoccupied space beyond houses.

—လွင်း

—လွင်, *n.* a glade.

—တီးခေါင် (*pron.* လွင်တီးခေါင်), *n.* an extensive plain, savanna.

မွတ်ထီးပြင်, —ထီးထီး, *n.* same as မွတ်ပြင်။

—ပြင် (*pron.* မွတ်ပြင်), *n.* a level spot of ground, a plain free from trees, a campaign, ကွင်း။

—ပြင်ထီးထီး, *n.* same.

—ပြင်ဒေသ, *n.* a pfairie.

—ထော, *n.* an extensive waste.

မွတ်, ၂, *v.* to be glossy, shining; အရောင်မွတ်။ အရောင်မွတ်သည့်ပင်။ အရောင်မွတ်သည့်ပုဆိုး။

—မှုန့် (—မုန့်), *n.* a powder made from rice and rubbed on the face (in Upper Burma); မွတ်မှုန့်လိမ်းသည်။ ကသတ်မှုန့်။ ဆန်ပုတ်မှုန့်။ တို့ပတ်။ မျက်နှာချယ်။

မွတ်, *v.* to be blown away (ထေပွေတိုက်သို့ပင်။ မွတ်သွားသည်, to be driven out of its course by the violence of the wind as a ship or boat; ပင်လယ်ထဲမှာထေပွေတိုက်သို့မွတ်သွားသည်), to be scattered and lost, dissipated; မိုဗ်းသားမွတ်သည်။ ပြာမွတ်သည်။ ဖွဲမွတ်သည်။ (to be faded); ပုဆိုးနေပုခံသို့အရောင်မွတ်ကုန်ပြီ။ *Der.* ကွင်း။

—အောင်, *adv.* very, an intensive to words of height (မွတ်အောင်မြင်သည့်ပြဿန) or motion, မွတ်အောင်မြင်းသည့်မြင်း။

—စဉ်, *v.* to fly off scatteringly as sparks or fine particles, to start and run with velocity, to dart, မွတ်စဉ်မြင်း။ မွတ်စဉ်စမြင်း။

—ပါး, *v.* same as ကွင်း။ ကျွန်တော်သားသည့်စက္ကူသတ်ကိုပျောက်ပျက်ကွင်းပါးသွားသည်မဟုတ်။ ကျွန်တော်သား ၁၅ နှစ်အရွယ်ကကွင်းပါးသွားသည်မှာ။ အနှစ်၄၀ကျော်ပြီတယ်မှတစ်ဆင့်မရပါ။

မွတ်, *v.* to be at liberty, free, unrestrained; အဆီးအတားမရှိ, to be exempt (ရောဂါထွက်ကင်း), free from (ငါ့ကျေးဇူးနှင့်ထွက်အောင်မနေနိုင်ဘဲနှင့်ငါ့ကိုပုန်ကန်စကားပြောသည်), disengaged, released, to be discharged as a case or as an accused; အမှုမွတ်။ ထရားခံမွတ်သည်။

—မြင်း, *v.* to be released from, free from, exempted from; သည်နှစ်အခွန်တော်ငွေကို။ ကွတ်မြင်းချင်းသာပါရအောင်။ အမိန့်ကယ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်း။

—မြင်းချင်းသာခွင့်ထက်မှတ်စာ, *n.* a revenue exemption ticket.

—ထပ်, *v.* to be disengaged [အဆုတ်အကိုင်မွတ်မွတ်လပ်လပ်ထပ်ထပ်ထပ်မနေရဘူး], vacant [မွတ်ထပ်သည့်မြေမရှိသောကြောင့်။ အိမ်ဆောက်စရာမရှိ], empty [သည့်အိုးမှာတာမျှမရှိ မွတ်ထပ်ထွက်ဘဲရှိသေးသည်။] ထပ်စာအုပ်မှာမွတ်ထပ်သောစာအုပ်ဖြစ်သည်။ စာတည်းမျှမရေးသေးပါ, also applied to women who are *enceinte*; သည်မိန်းမမွတ်မွတ်ထပ်ထပ်မဟုတ်ပါ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နှင့်။

လွတ်လွတ်ချက်ချက်, *adv.* freely, without regretting to part with (ချက်ချက်စက်စက်။ ခက်ခက်ရောရော။) လွန်ထိခြင်းမရှိ။ (လွတ်လွတ်ချက်ချက် ထူထဲပေးကမ်းတတ်သည်။) [unhesitatingly, မည်သည့်အမှုမဆိုလွန်တို့ ဆုတ်နှံခြင်းမရှိ။ လွတ်လွတ်ချက်ချက်ပြုတတ်သည်လှပေ။]

လွန်, 1, *n.* a kind of tree [the kernel of the fruit is considered a luxury, and was formerly presented to the Kings of Burma. In years in which this tree bears much fruit there is, so the Burmese say, a good rainfall].

— ခို, *n.* the *Buchananian latifolia*, producing a purplish black fruit the size of a small cherry, *K.*

လွန်, 2, *n.* a gimlet ; (*v.* to bore with a gimlet, လွန်ပုနှင့်လွန်းလွန်းပုနှင့် ဖောက်).

— ပု (*pron.* လွန်ပု), *n.* same ; လွန်ပုနှင့်လွန်သည်။ လွန်ပုနှင့်လွန်ပောက်သည်။ လွန်ပုနှင့်လွန်ပြီးကာလဝက်အုနှင့်ရတ်ထားသည်။ လွန်ပုကြီး, *n.* an auger.

လွန်, 3, *n.* a rope drawn by contending parties to procure rain ; လွန်ကြိုး။

— ဆွဲ (—ဆွဲ), *v.* to pull at this rope. [“The inhabitants of the Burman empire in times of drought are wont to assemble in great numbers with drums and a long cable. Dividing themselves into two parties, with a vast shouting and noise they drag the cable contrary, the one party endeavouring to get the better of the other.” By doing this they suppose that the nats who have control over the rain (ဝဇ္ဇုန်နတ်) are propitiated and will cause rain to fall.]

— ပွဲ (—ပွဲ), *n.* the festival of drawing the said rope ; လွန်ပွဲ။
လွန်, 4, *v.* to be or go beyond, to exceed [အရွယ်လွန်မှပညာသင်ခြင်းကြောင့်တတ်မြောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ရှိချေသည်], to exceed, (သော, ကျူး, ကဲ) [လွန်အောင်ကောင်းသည်။ လွန်အောင်ဆိုးသည်], to be beyond or to go beyond unintentionally [အသာယာထိရှိမှိုက်သည် မှာလွန်သွား ထိုအနာတရဖြစ်သည်], to be in excess, to go too far, ကျူး [ခင်ဗျား ပြောသည်မှာလွန်သည်။ လွန်သွားမည်ထက်မထင်နှင့်], to pass away, be gone, die, သေလွန် ; to be gone by, လွန်သွား။ [ငါကား ထုန်းရှိသောယောက်ျားပင်တည်း။ ထျင်စွာငါ့အိမ်ထိုးထိုးချက်ပါစေကြလျက်။ မျှော်ကြည့်ပါနေလေ၏။ မိမိအိမ်ကလေးလွန်မှ။ မိတ်အကြံအစည်ထွေ့ခြင်း ရောက်၏။] [လွန်သည်မှာလွန်ပါပေတော့။ လွန်ပါလွန်ပါပေတော့, let by-gones be by-gones] ; လွန်ပြီးသည်ကိုတစ်ခုခုနိုင်တော့မည်မထုတ်, one will not be able to obtain that which is past our reach by uttering expressions of regret for it.

— ကဲ (—ကဲ), *v.* same, 1st def.

— ကျူး, *v.* to go beyond, exceed, surpass [မေစဉ်အရာ၊ မေခင်အရာ ထိုးထက်လွန်ကျူးအောင်တတ်သည်], to transgress.

တွန်းစွာ, —မင်းစွာ, *adv.* exceedingly; ကာမရဏ်အရာမှာတွန်းစွာလိုက်စားသည်။

တွန်းကြပ် (တွန်းကြင်), *n.* a kind of bird; တွန်းကြင်ငှက်။

—ဇေ (ဇေင်္ဂ), *n.* a (royal) boat shaped like the said bird.

တွန်းမတ်, *n.* a kind of plant.

တွန်း, *v.* to twist to and fro, wriggle; တံခွန်လေထိုက်ထိုင်းတွန်းတွန်းနေသည်။ မီးသင်္ဘောနှင့်နောက်တွဲသင်္ဘောတည်ကြီး တွန်းတွန်းနေသည်, to move as a serpent or worm, ဖြေတွန်းသွားသည် [to turn over, roll about in bed, ကျန်ထောင်မှီးတိုင်းခင်ကျားတွန်းသံကြားသည်။ခင်ကျားဒိပ်သည်အခါကျွန်ထောင်ဝင်နှိုးသည်မှာမှီးမည်ဝေးထိုတွန်းမှမတွန်းပါဘူး]။

—တက်, *v.* to dwell vexatiously on a subject in speaking [ထိုတိုနှင့်ပြီးအောင်ပြောပါ။စကားဆိုရည်အောင်တွန်းတက်မပြောပါနှင့်]။

တွန်း, 1, *n.* a weaver's shuttle; *a.* marked with waving stripes as a silk waistcloth (တွန်းပုဆိုး။တွန်းထဘီ), a silk puhso and hta-mein of zigzag pattern; အမျှတ်။

—ကျ, *a.* same, but denoting a richer kind [တွန်းကျထဘီ။ တွန်းကျပုဆိုး]။

—ဆန် (*pron.* တွန်းဖန်), *n.* the spindle of the quill (ရက်ဖေါက်); နားစောင့်တွန်းဆန်, the peg that secures the spindle in the shuttle.

—ထုံး, *n.* the cross timber on which the keel of a boat is laid when *building*; ငွေတွန်းထုံးတင်။တွန်းထုံးထိုး။

—သီး, *n.* same as တွန်းဆန်။

တွန်း, 2, *v.* to twist a strand (ကြိုးတွန်း); one kind of ဗိဒ္ဓ. Der. အတွန်း။

—ပေါင်းတင် (*pron.* တွန်းပေါင်းတင်), *v.* to twist several strands into one rope, to twine [တွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည်။၃တွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည့်ကြိုး။၄တွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည့်ကြိုး]။

တွန်း, 3 (from တွန်, to exceed), *verb. affix* denoting excess [often preceded by တွန် and followed by အားကြီး။] —ကြောက်တွန်တွန်းထိုက်ထိုက်ထန်နေနေသည်။ သူ့သမီးကိုချစ်ကွန်တွန်း ထိုက်မတတ်ထားသည်။ မုန်းတွန်တွန်းထိုက်ကြည့်တောင်မကြည့်ချင်ဘူး။ မိတ်တွန်တွန်းထိုက်ထားရသည်။ ခင်ထူးငွေကုန်တွန် တွန်းအားကြီးသည်။ သည်သူ လိမ္မာတွန်း အားကြီး သည် (as in the English expression "too clever," "too clever by half") ခင်ကျားပြုတ်ပြုတ်တွန်းသည်။ ကျွန်တော်သားမိတ်တဲမိတ်တွန်းသည်။ သည်စခက်တွန်းထိုက်ထိုက်မရနိုင်ပါ။ ဖျင်းတွန်းထိုက်ထိုက်မရနိုင်ပါ။

တွန်း, *v.* an astrological term (ခင်ကျားဖျက်စီးပါသော်ကော။စန်းပြတ် တွန်းပြတ်ထဲကျနေသည်)။

တွန်း, *v.* to regret the loss of, think of with sorrow (to yearn); တင်း။ ထိနုရာထိုက် မြူးကာပျံ့သိခြင်းသံ။ ကယန်ရွှင်တန်မျှားကိုကြားရခြင်းရ

ထောအခါ။ အောင်ချာကြွင်း။ ဤပြည်နန်းကိုလွှမ်း၊ လွှတ်ခြင်းပျောက်ပြေရလိမ့်
အံ့။ (၂) ကျွန်ုပ်တို့သမိခင်နောက်ထပ်ပေါင်းလကစ၍ယခုထိုင်အောင်ခေတ္တမမြင်
ရသောကြောင့်အထွန်ဆွတ်ဆွတ်လွှတ်လွှတ်လွှမ်းလျက်နေသည်။ လွှမ်းရုံလှင်မပြစ်
နဲ့ပါနဲ့။ မောင်လွှမ်းလျှင်ထောင်ထောင်။ မယ်လွှမ်းလျှင်အိမ်ပြုပေါက်က။ မေးထောက်
ထိုမျှ။ လွှမ်းဆိုလွှမ်းထက်မော်။ မျှော်ရုံနှင့်ကပါဘူး။ ဟွေး၊ ရှေ့အိမ်ကထိုးပန်
ဟွေး။ (လွှမ်းဖျား။ လွှမ်းနာ, terms used in connection with love-
lorn, absent lovers).

လွှမ်းလျှင်, *v.* same (not used).

— ခြင်း (—ချင်း) (*pron.* လွှမ်းခြင်း), *n.* one kind of song ; လွှမ်းခြင်းဆို။
လွှမ်းခန်း။ လွှမ်းခန်းပေါ်။

— ဆွတ်, *v.* same as လွှမ်း, intensive ; မိန်းကလေးသူရည်းစားကိုလွှမ်း
ဆွတ်သောကြောင့်တဖွင့်တဖွင့်ထွေးထွေးနေသည်။

— ထ, *v.* to yearn after and utter expressions of regret for
the absence of one beloved [မိသတို့တံမြန်ချင်သည့်စိတ်တောင့်လွှမ်း
တလျက်ရှိပါသည်]။

လွယ်, ၁, *v.* to be easy, not difficult ; ခက်။ ဝတ္ထုပတ်စံများစာကြီးပေကြီး
များ ထက်လွယ်သည်။ မျက်ရည်လွယ်သည်, same meaning as ငိုလွယ်
(to be yielding, complying ; said reproachfully of women) ;
လွယ် is very often combined with other verbs, *e.g.*, ငိုလွယ်ဆို
လွယ်။ ပြောလွယ် (ရှိသည်) နားထောင်လွယ်။ ဖြစ်လွယ်။

— လူ, *v.* same ; တယ်လွယ်လူသည့်လူ။ လွယ်လူသဖြင့်မဖြစ်နိုင်ပါ။ လွယ်လူစွာရှာ
ထိုရသည်။

— လင့်တကူ (*pron.* လွယ်လင့်တကူ), *adv.* easily ; အလွယ်တကူ။ အထိုရှိ
သည့်အခါ လွယ်လင့်တကူရစေသို့အပါးတွင်ထားသည်။

လွယ်, ၂, *v.* to suspend from the shoulder ; အိတ်ထောင့်လွယ်သည်။ ထား
လွယ်သည်။ မြားထောင့်လွယ်။ သေနတ်လွယ်သည်, to carry (in the
womb) ; သားရင်းထားသားဖျားထား။ သားရင်းပါအိတ်။ ဝမ်းတွင်လွယ်၍ပွား
သောသားဖြစ်ပါသည်။

— အိတ်, *n.* a wallet (or bag) suspended from the shoulder.

— ရိုး, *v.* to suspend from the head and carry on the back *à
la mode* Karin (and Shan) ; နောက်လွယ်ပိုးလွယ်ပိုးသည်။ သားပတ်ကို
အဝတ်နှင့်ပတ်၍လွယ်ပိုးလာသည်။

လွလွ, *adv.* shiningly ; applied to words of whiteness ; လွလွဖြူသောအ
ဆင်းအရောင်ရှိသည့်ပန်း။ [လွလွ is not used in colloquial]။

လေ့, *v.* to be enough (obsolete).

— လေ့, *adv.* satisfactorily ; ကုန်ထောက်သည်နှင့်။

— လေ့ရမ်းရမ်း, *see under* ရမ်းရမ်းလေ့လေ့ (လေ့လေ့ရမ်းရမ်း။ မြောက်သည့်
ဝမ်းဖြင့်။ ထက်ပန်းထန်ထုဆင်းစည်ပြုထို)။

— လေ့လောက်လောက်, *see under* လောက်လောက်, (none of the above
are colloquial terms).

တွင်း (from ထွင်း) (frequently *pron.* ထွဲ), *v.* to go round a thing ; ဆိပ်ကိုထွင်းသွား။ မြို့ကိုထွင်းသွား, to turn round (*trans.*) ; ဆိုးဝက် ထွင်း။ ကွင်းကိုထွင်း။ မီးတိုင်ကိုထွင်း, make revolve ; ဝက်ကိုထွင်းအောင် ထွင်းသည်, to turn from a forward direction (make a circuit, ရိုက်) ; မြင်ကိုထွင်းသွားသည်။ ထွင်းကိုထွင်းသွားသည်, go about, ramble, ထွင်း။ ထွင်းထည်ပတ် ; to court, woo, အပျိုထွင်း။ လူပျိုထွင်း။ Der. အထွင်း။

—ဝား (*pron.* ထွဲဝား), *v.* to lie to, deceive, mislead the mind ; ထယ်ထွင်းဝားထတ်သည်လူ။

—ပတ်, *v.* to go round, circle, to deceive ; ထွင်းဝား။ စေတစာရီထွင်းပတ်ထော်မှုသည်။ မြို့ကိုထွင်းပတ်၍ကြည့်ရှုသည်။ မိန်းမတို့မည်သည်မှာပျားစွာထွင်းပတ်ထတ်သောမာယာလည်းရှိ၏။

—ဖြား, *see* ထွင်းဝား (to beguile) ; ထိပ်ထည်ထွင်းဖြား၍ဝားထတ်သည်။ ထိပ်ထည်ထွင်းဖြားပြောဆို။

ထွင်းကား, *verb. affix, continuative*, though ; ဆော်ထွင်း (infrequent).

ထွင်း, ၁ (*frequently pron.* ထွဲ), *n.* a cart with two wheels ; ထွင်း, ၂, *v.* to travel by cart.

—အိမ်, *n.* the body of a cart.

—ဦး, *n.* the front of the cart where the driver's seat is.

—ဦးစွန်း, *n.* the end of the thills united.

—ဦးစွပ်, *n.* ; *see* စည်းကုန်း (infrequent).

—ဦးပန်း, *n.* the carved work surmounting the ends of the thills where they are fastened to the yoke.

—ဦးပွတ် (*pron.* ထွဲဦးပွတ်), *n.* the strip of raw hide securing the ထွင်းသန် and ထွင်းထမ်းဘိုး ; above the ထွင်းထမ်းဘိုး is the ထွင်းကျည်း, a piece of wood acting as a wedge, and round it the strip of raw hide is wound.

—ကုန်သည်, *n.* traders who carry their merchandise in carts.

—ကြောင်း (*pron.* ထွဲကြောင်း), *n.* a cart-track ; ထွင်းထမ်း, *n.* a cart-road.

—ခပ်ထိတ်, *n.* a truck or similar vehicle.

—ငှါ, *v.* to hire a cart.

—စည်းကုန်း (—စည်းထိုး), *n.* the leather ring which secures the shaft of a cart to the yoke.

—စပ်, *n.* the outer segment of a Burman cart-wheel ; ထွင်းစပ်ထွင်း။

—စာ, *n.* strips of bark inserted between the axle-box of a cart-wheel and axle-tree to lessen rotatory friction ; ထွင်း

- စာထိုး, *v.* to insert such strips of bark ; water is first injected ; *see* ပါးထင်ချေ့ထီ။ ထွင်းချေ့ထွေး။
- ထွင်းထောင်ပန်း, *n.* the driver's box.
- တိုက်, *v.* to convey in a cart, to cart ; ထွင်းထိုင်စား, *v.* to gain a living by carting.
- ထမ်းရိုး, *n.* the frame of wood by which two oxen are fastened together for drawing a yoke ; ထွင်းထန်းထိုးကျွန်း, the arms of a draught yoke by which it is secured to the animal's neck.
- ထောက် (*pron.* ထွဲခေါင်), *n.* a shaft support (often called ကလေးထောက် in Upper Burma).
- ထောင်, *v.* to set up in business as a proprietor of carts for hire, or as an ordinary cartman.
- ထပ်, *n.* the cross-beam of the body of a cart ; ထွင်းရပ်ပေါက်။
- ပုထောင်း, *n.* the axle-box of a cart (*pron.* ထွင်းပခေါင်း)။
- ဘီး (*pron.* ထွမ်းနီး), *n.* a cart-wheel ; ထွင်းဘီးဝန်။ ထွင်းပိထူကာ။ ထွင်းဘီးထပ်။
- ခ, *n.* the middle piece of the three timbers in a Burman cart-wheel ; *comp.* ထွင်းဝင်။
- ရှေ့, *n.* the person placed in charge of a number of carts travelling in company.
- ရံထိုင်, *n.* one of the small pillars or posts forming the sides of a cart ; ထွင်းထက်တင်။
- ယဉ်, *n.* a light travelling cart for carrying persons only.
- ထမ်း, *n.* a cart-road.
- ရင်း, *n.* a circular encampment of carts.
- သံ, *n.* the thill or shaft of a cart.
- သမား, *n.* a cartman.
- ထွင်း, 2 (ထွဲ) (from ထွင်း) (*frequently pron.* ထဲ), *v.* to throw down from an erect posture, အထဲထွင်း ; (to strike as colours when an army is defeated, ထိုင်ထွင်း။ ရွက်ထိုင်ထွင်း။ သစ်ပင်ထွင်း) [ထိုးထိုးထွင်းအိပ်, *v.* to lie at full length and sleep], overset, turn or throw from a basis or foundation, (to “throw” as a wrestler, မြေကြီးထိုးကြော့ကျအောင်နှင်းထိုင်၍ထွင်းထည်) [also used figuratively, သူထိုက်ရားမဖက်မြင်နိုင်သောကြောင့်။ ထွင်းနှိပ်ရသည်]။
- ထွင်း, 3 (*pron.* ထွဲ), *v.* to sweep ; အရှိုက်ထွင်း။ တံမြက်စည်းထွင်း။ [also used figuratively, သည်သူများသားထို့ မထောင်ဘူး။ အကုန်ထွင်းပစ်ထိုက်မှတစ်ဆင့်]။

ထွင်းခုံ, *n.* a broom which has a long handle inserted in the back of a brush.

ထွင်းစာ (ဝဋ်), *n.* a species of *lagerstræmia*. The wood, which is red, is used both for building purposes and for making boat paddles, *M.*

ထွန်, *v.* to turn back, throw back, သေနတ်ဆန်ရှေ့ကိုမဝှေး။ ပစ်သောသူ ထွန်၍မှန်သည်; to repeat, do again, ထခါထည်းကိစ္စမချောသောကြောင့်။ နောက်ထပ်ထကြိမ်ထွန်ပြုရသည်; to do in return, ကျွန်ုပ်ကိုမိုက်လျှင်မိုက်၊ မိုက်စားလွန်မိုက်မည်။ ကျွန်ုပ်ကိုကောင်းမွန်စွာ ကျွေးမွေးပြုစုပေးသောကြောင့်။ သူကိုထည်း ဤကဲ့သို့ထွန်ပြုသင့်ပေသည်, to turn inside out as the sleeve of a coat, as အင်္ကျီထက်ကိုထွန်သည်; to turn up the legs of trousers, as ပေါင်းတီကိုထွန်။ ပေါင်းတီကိုပင်။

— ဖြန် (*pron.* ထွန်ဖြန်), *v.* to do in return, do back again; commonly implying disrespectful conduct towards a superior; *comp.* ဖြန်ထွန်။ မိမိတို့ဆုမည့်စကားထကြိမ်ထခါမျှထွန်ဖြန်ဆိုမပြောဘူးပါ။

— ထွေ, *v.* same as ထွန် (to turn upside down); ထိုသူအိမ်မှာ မသင်္ကာသောကြောင့်။ အိမ်တွင်းအိမ်ပြင်အကုန်ထွေထွေရှိသွားပါသည်။

ထွန် (from ထန်), *v.* to frighten; ခင်ဗျားကျွန်ုပ်ကိုမထွန်ပါနှင့်။ ကျန်တော်မထန်ပါဘူး။ — ကြက်များအိမ်ပေါ်ထိုးထက်ရအောင်ထွန်လိုက်ပါ။

ထွန်း, *v.* to spread out, lay out in the sun; နေပူစွာထွန်းသည်။ ငါးခြောက်ထွန်းသည်။ မိုင်းမိုသည့်အဝတ်များကို။ ခြောက်သွေ့အောင်နေပူထွန်းလိုက်ပါ။

ထွင် (from ထင်), *v.* to uncover, to neglect, leave unperformed, သည်ကနေ့ စပါးပြီးအောင် မရိပ်ခဲ့ဘူး။ နက်မနီရိပ်ဘဲ လွှဲထားသည်။ [to leave vacant, ခင်ဗျားပွဲကြည့်လာမည်ပြောလိုရာလွှဲထားသည်; to unclothe, leave open, ပြတင်းပေါက်များကိုအကုန်ထွင်ထားလိုက်ပါ; in this sense ထွင် is considered more elegant than ဖွင့်].

ထွင်း, *v.* to reach out, stretch out (the hand); မီးချွန်ဘူးကိုကျွန်တော်တို့ (ထက်) ထွင်းလိုက်ပါ။ မတ်တတ်သစ်ထားအထက်ဆင့်ပေါ်မှာစာအုပ်ထွင်းထိုးယူပေးစမ်းပါ။ ခင်ဗျားအိမ်ထဲဖြင့်သည့် ထွင်းထိုး ခဗ္ဗိဘူး, to step, put forth the foot either forward or backward; သေနတ်ရေးပြသည့်အခါရှေ့ကိုထွင်းနောက်ကိုထွင်းပြသည်, to look forward (to a distant object); ရှေ့ကို ထွင်းကြည့်သည်။ ဤမယာ သမုဒ္ဒရာ အလယ်၌ ချင်ရှယ်မျှော် ထွင်း၍ ကမ်းကို မမြင်ဘဲလျက် ရဲရဲစူးစူး ကူးတည်ကား အသုနည်း, to aspire to [အထက်သို့ထွင်းရုဏ်းရည်ထူချင်းကြံဘူး။ အထက်သို့သာထွင်းကြသည်။ ထည်သူ့ဇာသေးနှုတ်နှုတ်ကြိတ်တတ်။ အထက်သို့သာထွင်းကြသည်], to extend (the voice) towards, to call, ထွင်း၍ခေါ်; [ထိုသွားသည့်သူကို။ ထွင်းခေါ်လိုက်စမ်းပါ] applied to the reach of a massive weapon; ထိုထက်ကမ်းကိုခင်ဗျားသေနတ်ထွင်းပါမည်ထား။ ရွာချင်းတစ်ဝေးဝေးကြပါ။ သေနတ်ထွင်းထောက်သာဝေးပါသည်။ ထွင်းမြိုသည့်နေရာကစစ်မိုင်းကို။ ခင်ဗျားသေနတ် ထွင်းမြိုမည်ထား။ သရက်ပင်ပေါ်မှာ သရက်သီးကို ထွင်းမြိုသောကြောင့်။ လူအများဆွတ်စားကြသည်။ (*see under* သမုတ္တိ).

ထွင်းကင်း, *v.* ; *see* the parts ; to anticipate, do with reference to something ahead ; ဥပဇာန်ရှိစေသောကထွင်းကင်းဆိုချက်ဖြစ်လျှင် ထွင်းရှင်သည်။ မြင်းဥပထိုင်ရှိထွင်းကင်းထိုးထားချွတ်ရသည်။ [to extend (the voice) towards, to call, ရှေ့သွားသည့်ကထွင်းကင်းဆိုခေါ်တွင်ကြားထောက်ပါသေး၏] .

ထွက်, *v.* to empty (a vessel of its contents into another), ဆုံးထုတ်
 ရေကို စည်ထဲကို ထွက်ထည့်သည်။ သစ်ထာထက် ဝုဆိုးကို ဖာဆဲဆို ထွက် ထည့်
 ထည့်။ [one kind of ချေး, to borrow with the idea that the
 borrower will, if afterwards required, return the favour to
 the lender; ကျွန်တော်ကိုငွေ ၂၀၀ ထောက်ထွက်၊ ငွေပါ။ မကြာခင်ပြန်ပေးပါ
 မည်။ အချင်းချင်းထက်ထွက်နှိတ်းစားကြသည်] ; ငွေထွက်စားချေး, to lend
 money without interest.

—ဖယ်, ၇. same ; to exchange, ထပ်, ထဲထွယ်, ထွယ်ဖယ်ထုံး, ကျွန်တော် မှာရှာဖွယ်သောရှိသောကြောင့်။ ငွေနှင့်ထယ်ဖယ်ထုံးရသည်။ ခင်ဘျားအင်္ကျီကျွန် တော်အင်္ကျီထွယ်ဖယ်ဖယ်ကြည့်ရဲ့။

ထွံ, *n.* a spear.

—ကန့်, *n.*; *see* နှင်ထံ။

—့ၵ် (pron. ဝံ့ၵ်), *n.* a bayonet.

—စွပ်ဆော့နယ်, *n.* a musket furnished with a bayonet.

—**ꠘꠞ**, *n.* a rod or staff of authority.

—ထိုး, *v.* to thrust at with a spear ; ထွံ့ငှဲ ထိုး။ ထုံထိုးကောင်း။ ထုံထိုးစပ်သည်။ ထုံထိုးသောင်း။

—o, *n.* a large spear.

—ထွန်, *n.* a dart ; ထွန်ပြန်။

—**ꠘꠞ**, *n.* the handle of a spear.

ထွာ, *see under* ထာ ; sometimes euphonic ; ရောက်လာသည်။ ဘယ်သော
အခါရောက်လာသည်။ ကျင့်ထောင်သားခင်ဘုရားမိမိရောက်ထွာသွားလား။

စိန် (from ခိန်), *v.* to roll over and over, *trans.* လမ်းပြင်မီးရထားနှင့် ကျောက်လုံးကျောက်ခဲများကို ထိုင်ခြေသည်။ ဗထီလုံးထိုင်ကစားသည်။ ထောင်ပေါ်ကကျောက်လုံးကိုထိုင်ချသည်။

ထို့၊ *v.* to be diminutive, smaller than common ; ကျစ်၊ ကျက်၊ သည်
အရပ်မှားမြေကြွတ်သောကြောင့်သစ်ပင်များထက်သန်သည်။ သည်မိန်းမထက်
သည်။ နားမဆီနောက်သားထက်သည်။

—ကင်း, *v.* same ; မိုဗ်းခေါင်ထိုသင်သီးဝလံတယ်ထိုကင်းသည်။ခင်ဘုားသား
သမီးများတယ်ထွားထိုင်းသည်။ကျွန်တေစ်သားသမီးထိုကင်းကြသည်။

—**ဆာဇး**, *v.* same (infrequent).

တီး, *v.* to cut with a sliding motion, to cut a slice, as distinguished from ခတ်, to chop ; ထားနှင့်တီးသည်။ ထားတီးဆေး, cut tobacco ; တီးမြစ်, ကဆီတံနှင့်ကြိတ်ဒီတိုင်းတူးတူးသည့်သူကို။ အဆင်ကတီးမြစ်ပင်သည်။ တီးခတ်။

တိုးရွတ်, *v.* same.

ထွင်, *v.* to stir, move (*intrans.*), have animal action, to work as a machine, to shake (*trans.* and *intrans.*); စာရေးသံထွင်သောကြောင့်။ ထက်ရေးမကောင်းထွပါ။ ကျွန်တော်ပခုံးထွင်နှိုးသည်, *hence* ထထွင်ထွင်, *adv.* busily, with the hands and fingers in constant motion, ခြေထွင်ထွင်ထက်ထွင်ထွင်နှင့်ဆွဲနေသည်။ ပခုံးထင်ထွင်။

—ထုထားထိုင်, *n.* a rocking chair.

—ပုခတ်, *n.* a cradle.

—ရှက်, *v.* to move gently (?) *intrans.* ထွင်ရှက်ခတ်။

—ရှား (from ရှား, to move, remove out of the way), *v.* same as ထွင် (*intrans.*), frequently with the additional idea of change of place, to be agitated [စပါးဆန်ရေရှားပါးထိုးထိုးပြည်ထွင်ရှားသည်။] to agitate, annoy [စပါးဆန်ရေရှားပါးထိုးထိုးပြည်ထွင်ရှားသည်။] to agitate, annoy, trouble, molest; ထည်သူထိုထည်ထောက်မှုထွင်ရှားထွင်နှံ့မှမန့်အား။

—ထိုးထွင်ထက်, *adv.* same as ထထွင်ထွင်, *see under* ထွင်။ ထွင်ထိုးထွင်ထွက်နှင့် မပြစ်မသက်ရှိသည်။ သည်ထူကောင်းပြော သည်ဒုခေါင်းထွင်ထိုးထွက်နှင့်ပြောသည်။

—ထွက်, *v.* same as ထွင်ရှက်။

ထွင်, *n.*; *see* ပင်ပမ်း။

ထွှံ, *v.* to warm one's self by a fire; မီးထွှံ, warm one's self in the sun; နေစာထွှံ, derive heat from, as a chicken from its mother; ကြက်ကလေးမျှားအမိရင်နေ့ကိုထွှံ၍ကြီးရသည်။ ထုရားအထောင်းသည်ထည်း။ ချစ်ရက်ပတ်ထိုးသားငှေ့ဖြင့်လိမ်းကျသောထိုထွက်အတွန်ပင်ပန်းထော်မှုထည်ဖြစ်၍ငှင်း။ နတ်ထိုးအထွေထွေသိပ်မွေနှုတ်သောရင်နေ့ကိုထွှံရသည်ဖြစ်၍ငှင်း။ အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ရောက်ထေ၏။ to adhere to, take refuge in; မိထွှံ။ ထိုထွက်ထော်အရှင်ထုန်းရိပ်ကိုထွှံ၍ရောက်ပါသည်။

ထွှံ, *v.* to heat again, implying that it was once hot; *comp.* နွေး; ထင်းမျှားချက်ပြီးချည်းထည်းထဲ။ ထွှံစားရုံထိုထေ့သည်။ ထမင်းကိုထွှံထိုက်ပါဦး, to remind, re-excite; အမီးရမင်းထီးမှအထွတ်ထေ့ထွောက်ထားပါသည်။ မွေနေရေ့ထွင့်, (or ထင်ရှဲ့) ထမိတ်ထွှံထိုက်ပါ။ မင်းထွှံထိုက်ထိုရန်ဖြစ်ကြပြန်ပါပြီကော။

ထွှံ, *v.* to give (for a religious purpose, or to a religious character), make an offering; ထုရားကိုထွှံသင်္ဘောထော်ကိုထွှံသည်။ ကျောင်းကိုထွှံသည်။ ဇာရ်ကိုထွှံသည်။ ထိုထွှံဖြစ်သောကြောင့်။ ဂဏ္ဍာဖန်ကိုထွှံထော်မမှုထည်သင်္ခမ်း၌ချန်ထား၍အကျွန်ုပ်ကိုသာထွှံထော်မှုပါထော။

—ထန်း (—ခါန်း), *v.* same; ထွထန်းပေးကမ်းခြင်း၌ထက်ဝါသနာပါသည်ထူ။

ထွေ, *n.* a boat; ဝတ်ထွေ, a row boat; ထွေထွေ, a paddle boat; ထွေမှာပုစွန်တုင်သားကောင်းသည်။ အသားစင်းမကောင်း။ ထွေအပ်ထွှံ။ ထီးထွေခပ်နှင်းပုပါထဲ။ စင်ထွေးဝတ်သာဝတ်ပါထေ့။

ထွေကြိ, *n.* a boat one chances to meet with when wishing to travel by one, a chance boat ; ထင်္ကောမဒိထိုထွေကြိမီးထိုက်ခုံရထည်။

—ဆိပ်, *n.* a landing-place for boats.

—ထိုး, *v.* to propel a boat with a pole ; ထွေထိုးဝါး။ ထွေထိုးထဝေး။ ထွေထိုးသား။ ထွေထိုးထက်စတ်။

—နှိုက်, *n.* a boat thief (so called from this class of thieves *diving* their hands into the inside of a boat and purloining property) ; ထွေနှိုက်, *v.* to purloin property in such a manner.

—ပြိုင်, *v.* to race as boats.

—ပွဲ, *n.* a boat-racing festival, a regatta ; ထွေပွဲ, to hold such a festival.

—မကျ (*pron.* ထွေမကျ), *v.* to sink as a (loaded) boat, so that the water is level with the wash-board.

—ထောင်, *v.* to race, as two boats, for a wager.

—သား, *n.* a boatman, one of the boat crew.

—သူကြီး, *n.* a boat-owner (also called ထွေမီး, but the latter term is not considered so polite) ; ထွေသူကြီးကထောင်, the wife of a boat-owner ; ထွေမီးကထောင်။

ထွေကား (*pron.* ထွေဝါး), ၁, *n.* a set of steps, stairs, a ladder ; [ကြောင်လိပ်ထွေကား, a winding staircase].

—ဦး, *n.* the head of a pair of stairs.

—ဦးထိုက်, *n.* stairs descending directly in front, and at the end, of the house of a man of distinction, which may be used only by privileged persons ; *comp.* ထွေကားဖွဲ့။

—ခုံ, *n.* that which supports the foot of a pair of stairs.

—ထပ်, *n.* one step, or stair, or round, a rundle, a rung.

—ထောင်, *v.* to place a ladder in position as in Karin houses or against trees.

—မေါင်, *n.* the balustrade or side of stairs.

—ရင်း, *n.* the foot of the stairs.

—ရှင်, *n.* a ladder.

—ဖွဲ့ (—ဖွဲ့), *n.* stairs that do not descend directly in front, but are turned to descend by the side of the house.

—ထော, *n.* a flight of stairs.

ထွေကား, ၂, *n.* *bauhinia*, မဟာထွေကား။ မျှောက်ထွေကား, and several other varieties.

ထွေ (from ထွေ), *v.* to make fly away (as chaff), to winnow ; စပါးထွေ။

ထွေး, *v.* to be very diminutive, ရွား။ Der. အထွေး။

ထွဲ, *v.* ; see ထွဉ်, to turn round.

ထွဲ, 1, *n.* ; see ထွဉ်, 1, a cart.

ထွဲ, 2 (ထွဲ), *v.* ; see ထွဉ်, 2, to throw down.

ထွဲ, 3 (ထွဉ်), *v.* ; see ထွဉ်, 3, to sweep.

ထွေ့, *v.* to put a small quantity into a larger ; စွက်သည်းနေအိုးမှာ ရေနည်းသေးသည်။ ပြည့်အောင်ထွေ့ကပ်လိုက်ပါ။ ဟင်းရည်နည်းထိုးရေထွေ့ကပ်စားသည်။ ထွေ့ is seldom used and is not considered elegant.

—ပံ့, *v.* to aid ; ထောက်ပံ့။

ထွေ့, 1, *v.* to put into and shut up (as goods in a chest, သစ်တာထဲမှာအထည်အထိပ်များကိုထွေ့ထားသည် ; or in a building, စပါးထွေ့။ ဆီထွေ့ ; or animals in an enclosure, နွားဝက်များကို ခြံနှင့်ထွေ့။ မြင်းစောင်းနှင့်ထွေ့ထားသည်။ မြီးအိမ်နှင့်ထွေ့ထားသည်။ ငါးများကိုအိုးနှင့်ထွေ့ထား ; or men in prison, အချုပ်ထောင်မှာထွေ့ထားသည်။) [ထွေ့ also means to be close, "stuffy," as a room, *e.g.*, အိတ်ထိုက်သည်မှာထွေ့နေထေ့သည်။ သည်အခန်းကထေးထွေ့၍နေသည်။ လေဝေဝေခိုင်း]။

ထွေ့, 2, *v.* to be rude, saucy, impertinent [to banter] ; ဆေ့။ တယ်ထွေ့ထက်ပြောင်တတ်သည့်လူ။ လူထဲမှာမထွေ့ဝါနှင့်။

ထွေ့, 1, *v.* to line, place a long inside as loose paper in the inside of a chest—(1) စည်ကိုဖက်ထွေ့ပြီးကာလငါးမိကိုထည့်သွင်းသည်။ (2) ထောင်းကိုဖက်ထွေ့ပြီးကာလ ထားကိုထည့်သွင်းသည်။ (3) သစ်တာကိုစက္ကူထွေ့ပြီးကာလဆေးလိပ်ကိုထည့်သည်။

ထွေ့, 2, *v.* to be diffusive as scent, whether pleasant or unpleasant, or a swarm of flies, mosquitoes, &c. ; used adverbially (rarely, if ever, used in colloquial).

ထွေ့, *v.* to stir backwards and forwards (as in parching peas) ; ပဲထွေ့။ စပါးထွေ့။ ရွှေထွေ့။ ထွေ့ပြီးဦးပြီးသောရွှေကဲ့သို့တယ်ထွေ့ကပ်ပတ်သောအဆင်းအသရေရှိသည်။

—ထက် (*pron.* ထွေ့ခက်), *n.* a boat-paddle.

—ထောင်း, *n.* a racing canoe ; ထွေ့ထွေ့။

—သစ်, *v.* to be fresh or newly polished (as gold by hot sand), ထွေ့သစ်ဦးသစ်သောရွှေ ; *comp.* ဦးသစ်။

ထွေ့ကား (*pron.* ထွေ့ဂါး), *n.* a boat of state, with a high ornamented stern ; ထွေ့ကားထက်နှင့်ရှည်။ ထွေ့ကားထက်နှင့်ရှည်ချင်သည်။ [very similar in meaning to မိကျောင်းမင်းရောင်းပြီ။]

ထွေ့, *v.* to be thrown up or out, leaving a concavity in the centre to swell up, lie loose as grain in a measure not shaken

down, to throw up or out as in scooping an excavation, ထိုက်ထူး; *comp.* ခရိုင်, to feel uneasy, distressed, in body or mind; ဝမ်းနည်းမှုအသံထွက်ထာသံ။

ထိုက်ဆူ, —ထွင်း, *v.* same, last sense; အရှင်မင်းကြီး။ ကျွန်တို့၏အသံထွက် အသံထွက်ဆူ။ ပုပ္ဖိခြင်းကို ကယ်တော်မူပါပြီ။ ကျွန်တော် သားကလေး သေဆုံးသည်မှာ မျက်ရည် မဆည်နိုင်အောင်။ ထိုက်ဆူပုပ္ဖိခြင်းဖြစ်သည်။ ဝမ်း နည်းထွန်းထိုး။ ထိုက်ထိုက် ဆူဆူဖြစ် သည်။ ထိုက်ထိုက်ထွင်းထွင်းငိုချင်သလို၊ ခယ်ချင်သလိုမျိုးဖြစ်နေပြီ။

ထိုင်, 1, *n.* a niche in a pagoda or in the side of a brick or stone wall, for any purpose.

—ခေါင်း, —မုတ်ကုန်, *n.* same [ဥဌင်ထိုင်ခေါင်းတူး, *v.* to make a tunnel].

—သံ, *n.* an echo from an arched roof; ထိုင်သံနှင့် စကားပြောသည်။

ထိုင်, 2, *v.* to be numerous, abundant, ပေါများ; used with reference to fruits. Usually applied to fruit-trees; ကနန်းသီးထိုင်။ ဒူးရည်း သီးထိုင်။ ထန်းထိုင်။ ပိန္နဲသီးထိုင်။ လိမ္မော်သီးထိုင်။ သရက်သီးထိုင်။ ကနန်းသီးထိုင် သည့် အခါ ထိုနှစ်လို ထာဝံပါ ဝဝကျွေး ချင်ပါသည်, အမယ်မင်း လောကဝတ် ကောင်းလိုက်တာသော also applied to fish, *e.g.*, သီထင်းကျွတ်ထကျမ ကြီးဆွေငါးထိုင်သည်။ [ကျမကြီး is a term unknown in Upper Burma, but used by people living in the Irrawaddy delta with reference to the time, at the close of the rains, when the river begins to *fall* rapidly.]

ထိုင်း, 1, *n.* a wave; ထိုင်းတံဖိုး, a great wave or billow (ထိုင်းကြီးရာ ပါရပါသည့် as in the way of being compelled to do anything *volens volens*.)

—အိ, *n.* the swell of the sea; ထိုင်းအိမိုကြောက်စရာမရှိ။

—အိထ, *v.* to swell as the sea; ရေနက်ထိုင်းအိကြီးထ။

—ကြက်ခွံ, *n.* a cross-sea.

—ကြက်ခွံထ, *v.* to meet as cross-seas.

—ရန်, *v.* to rise to the waves as a boat or ship (in contradistinction to ဝင်းထိုးခံ, to lie like a log in the water); ထိုင်း ကျွတ်။

—ခေါင်းကွဲ, *n.* a breaker (?)

—ခေါင်းဖြူ, *n.* a white-crested wave (in familiar English a sea-horse).

—ချွတ်, *n.* a wave compressed by the shore.

—ထောက်, *v.* to feel affected with nausea either at sea or on a river, owing to the pitching or rolling of a boat or ship.

—ပုတ်, *v.* to dash, strike against, as a wave.

—ပျတ်, *n.* a small curling wave, a ripple; ထိုင်းပျက်ကလေးထ။

ထိုင်းမူး, *v.* same as ထိုင်းတောက်။ [ထိုင်းမူး is said by some to be a stronger term than ထိုင်းတောက်].

—မိ, *v.* to be caught in a sea or in rough water on a river, တောပုံမှာထိုင်းမိလိုက်ကောင်းထိုင်းထွေမနပ်ပါ။ မြင်လယ်ခေါင်မှာထိုင်းမိထွေနှစ်သွားသည်။

—ဝင်, *v.* to take in water as a boat or ship from a wave or wave dashing against it [in familiar English to “ship a sea”].

ထိုင်းပြော, *2, v.* to speak in a bombastic, boastful manner; ပြောသည့်အခါ အင်မတန်ထိုင်းပြောသည်။ ပြုသည့်အခါ တာမျှမထုတ်ဘူး။

ထိုင်း, *3, v.* to bind into a bundle or sheaf; စည်းဖွဲ့, *n.* a sheaf; ကောက်ထိုင်း. Der. အထိုင်းကြီး။

အွင်, *1, v.* to be before, beforehand (obsolete), အွင်အွင်, hence အအွင်။

အွင်, *2, verb. affix, continuative*; see Grammar, sec. 109 (denoting first, the completion of an action or state of being prior to another, as သွားအွင်သေသည်, having gone he died (သွားရင်းသေသည်); second, supposition or conditionality, as သွားအွင်သေမည်, if he goes he will die; (တောင်းအွင်ရလိမ့်မည်, if he asks for it he will receive it); *adv.* distributive, see Grammar, sec. 126, 8, as တလအွင်တလင်း, a basket a month; sometimes definitive or emphatic, [*euphonic*, as အထွန်အွင်။ သာအွင်။ ပင်အွင်, &c.]

အွင် (*frequently pron.* အွင်).

—စင် (in colloquial *frequently pron.* အွင်စည်း), —စင်, *n.* same | အွင်စင်နွယ်တို့သည်စည်း။ ဒိုဗ်းအခါမထုတ်ဘဲလျက်။ တိမ်လိပ်ထဲမှရှက်သန်းပြက်ထုန်၏။

—ပြက် or စင်ပြက်, —လက်, *v.* to lighten.

အွင်, *2 (pron. အွင်), v.* to be very thin, flimsy; used adverbially; [တယ်ပါးသည်လူ၊ အွင်အွင်ကလေးယယ် (in this sense အွင် is used figuratively) တယ်ပါးသည်မိတ်။ အွင်အွင်ကလေးယယ်]; to be light, quick, rapid [လမ်းမှာဖင်းစားမနေလေနှင့်။ အွင်အွင်ပါအောင်သွား]; to glitter, coruscate, ဤရံနှစ်ရာကျော် အရေအတွက် ရှိလှန်သော။ နန်းပြဿဒ်ဆောင်တို့သည်။ နတ်သိုဗိတ်မာန်တရတည်းကုသကဲ့သို့။ တဆောင်က အရောင်။ တဆောင်ကိုကူးသံလျှင်။ တအွင်အွင်ရောင် နွယ်။ ရှက်သွယ်ယိုမိတ်မိတ် နှစ်လုံးမွေ့ချော့ဖွယ်လည်းရှိ၏; to be light, vain, unsteady, wanton, (to perform work in a superficial, perfunctory manner, အလုပ်အကိုင်တယ်အွင်သည်လူ။ ဣန္ဒြေမရှိ။ တယ်အွင်လည်းလူ။ တယ်အွင်လည်းမိန်းမ။)

—ဝတာမ, *n.* a wanton woman; used appellatively.

ဗျာပေါ်, *v.* same in the last sense; လောပာ, လောထည်။ သောဗျာ။
[ဗျာပေါ်လောပာ]။

ဗျာ, 3, *v.* to extort money under a false pretence; အဗျာခိုက်ခွံ
သက်သက်မဲ့ယူသည့်သူ။ ယူဗျာ, one who thus extorts money.

—စား, —ဖြတ်။ မထုတ်မလျှော့အကြောင်းမဲ့ဗျာစားမနေပါနှင့်။ သူများအပေါ်၌
ဆည်ထိုချည်းဘဲဗျာဖြတ်ယူသည့်သူ။ ဗျာဖြတ်စား။

ဗျာ, *v.* to be brimming full, ဖြည့်ဗျာ [ရေဖြည့်ဗျာသောမြစ်ကမ်း။ ရေ
ဖြည့်ဗျာသောဆီးကဲ့သို့ မထုန်ထွက်ထော့ရှုမြင်သည်] ; ဥပမာစပါးဗျာဗျာ
ထက်ပေါများ applied *figuratively* to flame [မီးရောင်ဗျာဗျာ
ထက်အရောင်ထွက်သည်။] and to verbose bombastic language
[မထိတ်နှင့်ဗျာဗျာဖြမ်းမပြောပါနှင့်] ; [also applied to inconsecutive
rambling discourse, စကားပြောဗျာဗျာ ; also to superior mental
capacity, as ဗျာဗျာထက်အောင်ညာထက်ကောင်းသည်။ to have a
brilliant intellect, hence တဗျာဗျာ (အရောင်ထွက်), brilliantly,
glitteringly]။

ဗျာ (*pron.* ရှံ), *v.* to run over (as water) ; ထိုအခါ။ အရေမကသောတီးမှုတ်
မျိုးတို့ထိုက်ပြင်နက်။ တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။ မယာသမုဒ္ဒရာ၌။ ဗထဝါမုကွပ်ဗျာ၍
ကျသောအသံကဲ့သို့။ ဥယျာဓိအသံ။ ထိန်ထိန်အုန်းမျှရှိရလေ၏။ ရေအိုးထဲက
ရေလျှံကျသည်။ [to overflow its bank as a river, မြစ်ရေကမ်းကိုဗျာ
ထက်သည်]။

ဗျာ (frequently written and pronounced ရှာ)။

—ခင် (*pron.* ရှာခင်), *n.* the uvula.

—ခိုင်, *v.* to have a stiffness of the tongue so as not to be
able to speak ; ဗျာခိုင်ဆိုစကားပြောအောင်မပြောနိုင်။

—စက်, *n.* the faculty of speaking with authority ; အစက်, အာစက်
ဗျာစက်ကောင်းသောကြောင့်။ ယူများရှိသောသည်။ အာစက်ဗျာစက်ကောင်း
သောကြောင့်။ ဂါထာမန္တန်လိုက်သည်။

—ထိပ် (*pron.* ဗျာမိပ်), *n.* the tip of the tongue.

—ထုတ်, *v.* to put out, show one's tongue ; ဗျာထုတ်ပြ။ ဖြေများဗျာ
ထထစ်ထစ်ထုတ်သည်။

—ထူ, *v.* to be thick-tongued, not able to speak clearly and
accurately.

—ထိုးစပ်, *v.* to match (boards) in carpentry ; သစ်ထာကိုဗျာထိုး
စပ်။

—ထိုးရန်အကြောင်း, *n.* a groove.

—နာ, *n.* soreness of the tongue ; ဗျာနာ။ ခွါနာ, the foot-and-
mouth disease (cattle).

—နာဆေး (*pron.* ဗျာနာဆေး), *n.* medicine for a sore tongue.

—ပါး, *v.* to be thin-tongued, loquacious ; ဗျာပါးဆိုစကားထွက်
ထည်။

—*coz*, *v.* to yield, to give up the point of dispute or contest (to slacken as a rope), to pay out (as a fishing line or a

cable) ; ထတ်မာသည့်ထူ။ ထဆိတ်မျှချော့ မပေးဘူးအထင်း ခံသည်။ ကြိုး
ချော့ပေးသည်။ ငါးစာ။ ငါးယပ်ခွံဖြူ။ (ငါးမျှား) ကြိုးကိုချော့ပေးလိုက်။

ချော့, 1, *n.* a kind of tree, the fibrous inner bark of the said tree and of some other trees and plants, as ခုံ, ပိုက်ဆန်။ (ချော့ ဆုတ်, to strip off bark).

——ကြိုး, *n.* a rope made of the bark of said tree.

——ထေ, *n.* the said bark beaten, dressed [and made into a kind of coarse cloth, worn by ascetics (ရဆေး)].

——နီ (the *Sterculia ramosa*, *M.*).

——ဖြူ (the *Sterculia versicolor*, *K.*), *n.* the varieties of the said bark most commonly used.

——မျှင်, *n.* a strip of said bark.

——ဝါ, *n.* the *Sterculia ornata*, *K.*

ချော့, 2, *v.* to wash (clothes or the hair), အဝတ်ကိုချော့။ ခေါင်းကို ချော့ ; *comp.* ဆေးဖွပ်။

လျှို (*pron.* ရှိ), 1, *n.* a medicine or charm to secure favour, of which there are three kinds—ရာဇလျှို, that which has influence with kings ; ဣတ္ထိလျှို (ပီယလျှို), that which has influence with women ; and သဗ္ဗလျှို, that which is of general efficacy.

လျှို, 2 (*pron.* ရှိ), *v.* to thrust through as a bar through the hole of a post, ထုတ်လျှောက်လျှို။ ခက်မလျှို, or thread through the eye of a needle, အပ်နမီးလျှို ; to bolt, တံခါးလျှင် လျှို ; *comp.* ထိုး and ထီး။

——ရိုး, *n.* the channel of a small stream in level ground, occasionally dry, လျှိုထန်း။ လျှိုရိုး, *see* ရိုး။

လျှို, *v.* to do secretly under a guise ; အကြံကိုလျှို၊ ပညာကိုလျှို။

——ကတ်, *v.* to be indirect, covert (in language), to conceal one's self ; မျက်နှာကိုမမြင်အောင် သူများအကြားက လျှိုကပ်ပြီးထိုင်နေသည်။

——ဝှက်, *v.* same as လျှို, to conceal one's character, be hypocritical ; စကားလျှိုဝှက်ဆို ပြောတတ်သည်။ သည်အမှုမှာလျှိုဝှက်ကြံမှတော်မည်။

လျှိုး, *v.* to stoop and enter ; နှံ့နှိပ်ဝင်။ အိမ်အောက်ကိုလျှိုး။ သစ်ပင်အောက်ကိုလျှိုးသည် ; also used figuratively, *e.g.*, လူအောက်ကိုလျှိုးလျှင်။ ဘီရိုမသေနိုင်။ ထိုးအောက်ကိုလျှိုးလျှင်သာထိလိုသေတတ်သည်။

ဗွ, *n.* a saw [ထိုက်ဗွ, a cross-cut saw ; အကောက်ဗွ, a scroll saw ; ခိုင်းဗွ, a saw set in a rectangular frame ; and မျှောက်ပြီးဗွ, a key-hole saw].

——ခ, *n.* the hire of a saw, wages for sawing.

——စက် (*pron.* ဗွစက်), *n.* a steam saw-mill.

"them first. This second class constituted a great council of state called in Burmese the 'Lhut Taw' or 'Lhut-taw,' in which all administrative power was vested. The Lhut or council thus discharged at once the functions of a house of legislature, a cabinet, and a supreme court of justice. It met literally at the king's gate, in the building situated in the esplanade or courtyard between the 'Red' (တံခါးနီ) or main gate and outer gate of the palace enclosure. The various ministers had small offices of their own, not far from it, within the same space. The President of the Lhut was nominally the King himself, or, in his absence, the Heir Apparent, or some other member of the Royal Family. Practically, the Prime Minister usually presided. The officers who composed the council did not seem to be divided by any sharply defined line as superior and ministerial, though their functions sufficed to designate them as such. There were in all fourteen grades. Eleven of these grades comprised four, or not less than four, officers each. They were as follows: * * * first, the Wungyis or Mingyis. The term 'Wun,' by which many kinds of officials in Burma are designated, means literally a 'burden' and metaphorically a 'burden of affairs' or the bearer of it. Wungyi is hence 'a great official.' If the title had to be translated into English, 'Secretary of State' would probably express it best. Each of these chief ministers had his own department or departments, but the distribution of work was a personal matter and was never unalterably fixed. Indeed, though the Wungyis always had territorial as well as a host of other titles, even these were not attached to *their office or hereditary*, but were given *from time to time* by the king."—Pilcher; *see* ခွဲ

တွတ်တင် ဝင်းကြီး, *n.* formerly one of the four mingyis of the Lhuttaw, Upper Burma; in Lower Burma, a Judge of the Supreme Court of Judicature or Special Court (in Rangoon), the Judicial Commissioner.

တွတ်, ၁ (from တွတ်), *v.* to free, release [to suffer to escape as an animal, နွားကျိဉ်းထဲက (or ထင်းကုတ်ထဲက) တွတ်ထိုက်ပါ]; emancipate, ကျွန်အဖြစ် ကစားရင်းဖျက်၍ တွတ်ထိုက်သည်။ to send (ခင်ဘူးသားကသေး ကျွန်ထောင်ဆီကို စောစောတွတ်တွင် ငွေစာပေးထိုက် ဟုမည်) to discharge an accused (as a Magistrate), အမှုထောင်ရှားထို့ တရားခံကိုတွတ်သည် or တွတ်ထိုက်သည်။

—တ, *n.* a document from the husband to the wife renouncing all marital rights; သည်ကနေ့ကစ၍ မဟာ: ဟူသောအမှတ်ဖြင့်မဟာ:

133

ထွင်းရှက်, *v.* မဟာသမုဒ္ဒရာရေသည်။ သွေးအတိအရှင်းရှက်သဖြင့်။ ချင်းချင်းနီမြှင့်
ထေ၏။

ထွာ, *1, v.* to be very thin, more than ပါး။ ခပ်ညှိုးအင်္ကျီထွာထွာကလေး
ရယ်။ မချင်းဘဲ နေမည်သား။ စက္ကူပါးလိုက်သည်။ ထွာထွာ ကလေးရှိ။ စာ
ရေးလိုမဖြစ်ဘူး။ ထွေ ထွာထွာကလေးရှိအလိုက် အမှိုက် ခေဘူး။ also used
figuratively, *e.g.*, ညာဏ်တယ် ကောင်းသည်။ ထွာထွာ ကလေး။ to
slice, cut into slices, ဆေးထွားနာနတ်သီးထွားဟင်းသီးထွား။

—ချင်း, *a.* single, not double, as cloth; အင်္ကျီထွာချင်းစောင်ထွာချင်း
ချုံအိပ်လိုက်ထင်ချင်းသည်။

ထွား, *2, v.* to throw out or upon with a spreading motion; စား
ပွဲကိုထွာခင်းသည်။ စောင်ကိုထွားချသည်။ မိန်းမပဝါထွားချသည်။ (မြင်းထွား
ချိုသည်စောင်, a horse cloth); to leap upon or over from some
distance, ခုန်ထွား; မြောင်းကိုထွားခုန်သည်။ မြင်းကိုထွားခုန်လိုက်သည်။
or ထွားထက်; to wave (as a flag). တံခွန်ထွား။ လေတိုက်လို ကံခွန်ထွား
ထွားထွားနေသည်; to unfurl a flag, အထိကိုထွားထင်; to unfurl a
sail, ရွက်ကိုထွားထင်; to line, place along inside, as loose
paper in a chest, ဆေးထိပ်ကို စက္ကူနှင့် ထွားထင်သည်။ သစ်တာထဲမှာ
စက္ကူထွားခြံဆေးထိပ်ထည့်။ (ထွား does not convey the same idea
of compactness as ထွောင်း). Der. အထွား။

ထွဲ (ထွဲ), *1, n.* an outlet by the side of a reservoir.

—ပေါက် (ထွဲပေါက်), *n.* same; ကန်ပေါင်ရိုး ကျိုးမည်ရိုးသေခွကြောင်း ထွဲ
ပေါက်ကရေထုတ်ပြန်ရသည်။ [a waste-weir].

ထွဲ, *2 [(from ထွဲ ?) (ထွဲ)], v.* to go out of the way; ရွာကိုခဝင်ဘဲပြင်ဖက်
ကထွဲထွားသည်။ ယိုအနားကို ထမိတ်ထွဲ နေလိုက်ပါ။ ထင်းပေါ်က ကျောက်ခဲ
ကျောက်ထုံးများကိုထင်းစောင်မှ ထွဲထားသည်။ ဖယ်, to put out of the
way; ထုမမြင်အောင် မျက်ကွယ်မှာ ထွဲထားသည်, turn aside; ခပ်ညှိုး
ကျွန်ထော်နှင့်ထွေသောအခါ။ ဘာပြုလို့မျက်နှာထွဲသထဲ, divert, digress;
တခုသောအကြောင်းပြောနေသည့် အခါ။ ထခုသောအကြောင်း ထွဲပြောသည်။
ထခုကို ကြည့်ရှု နေကြသည့်အခါ။ ထခြားကို ထွဲကြည့် အောင်ပြောသည်, to
dispose of, give away (ထွဲပေး), transfer (to another), ထွဲအပ်
ထွဲထား; to swing, make swing, ထေဉ်ထွဲ, ဒန်းထွဲ, ပုခက်ထွဲ; to
strike or throw with a swinging motion of the arm, ထားနှင့်ထွဲ
ရတ်, ထွဲပစ်။ ခဲနှင့်ထွဲပစ် [မထွဲသာ, to have no alternative, to be
inevitable, မထွဲသာလို့တာရသည်].

—အပ် (ထွဲအပ်), *v.* to dispose of, give away; ဥစ္စာပစ္စည်းများကိုထွဲ
အပ်။ ကျွန်ုပ်အလုပ်ကိုပြီးအောင်လုပ်ပါလို့ ထွဲအပ်သည်။ ထိပ်ထိဒေဝီမိဖုရားကြီး
ထားထောင်အိမ်ရှေ့မင်းသားကို။ ထီးနန်းထွဲအပ်၍ထောထွက်ထောင်မှုသည်။ အမှု
ထွဲအပ်, to refer a case to a higher court; ဆည်အမှုကိုမြို့အုပ်မင်း
မစီရင်နိုင်လို့။ အရေးပိုင်မင်းရုံးကိုထွဲအပ်ရသည်။ အမှုထွဲထက် (more ele-
gant and respectful than ထွဲအပ် in speaking of a case refer-
red to a higher court).]

—ပထ, *v.* same as ထွဲ, 2nd def.

တွဲရှောင်, *v.*; see the parts; မထွေမမြင်အောင် တွဲရှောင်နှိနော့သည်။ မိမိနှင့် ထောင်သည်ဟု။ စေခိုင်းသည့်အမှုတွဲရှောင်လို့မနေသာချေ။

တွဲကျော် (မျောက်တွဲကျော်), *n.* the Hoolock monkey or white-browed gibbon [the white-handed gibbon or long-armed ape].

ဝ။

(The twenty-ninth consonant in the Burmese alphabet.)

ဝ, ၁, *n.* the sign which represents cipher.

— ကွတ်, *v.* to mark with a cipher, passing sentence (or when about to put to death; ဂင်ပတ်မှာဝကွတ်လို့သေနတ်နှင့်ဖြဲသတ်သည်)။

— ကွတ်ရာပါ, *v.* to be thus marked (or included amongst those thus marked); ဝကွတ်ရာပါသည်လူပေါင်းမည်မျှရှိသထံ။

— ကွင်း, *v.* same as ဝကွတ်။

— ထိုးပုကန်, *n.* a dish marked with small circles, ထရပ်ပုကန်။

ဝ, ၂, *n.* a kind of plant [the Telinga potato, *Arum campanulatum*].

ဝ, ၃, *v.* to be full, satisfied with food (or drink); ထမင်းစား လို့ဝပြီ ထား။ ရေသောက်ဝပြီထား, to be satisfied with looking at an object; ဝဲး (ဝဲ) ကြည့်လို့ဝပြီထား။ သည်အိမ်ကိုကြည့်လို့ဝနိုင်ပါ [also used with reference to a fire-balloon when inflated with hot air as မီးတုံးပျံ။ ချိုင်းဝထိုးပောင်းနေသည်], ချော့ခွေးဝ။ သိမ်းရှိန်ဝ။ (အိမ်ရေးဝ, *v.* to be refreshed with sleep).

— ပြော (*pron.* ဝပြော), *v.* same, to abound in, be plentifully supplied with (as a country with provisions); ပြည်ကြီးဝပြော ဝညပ်ပါ၏လော။ ဝပြော is frequently combined with သာယာ။ သာယာဝပြောရှိကြပါ၏။ ဝပြောခြင်း, plenteousness (ခပ်ဘျားအရပ်တွင် အစားအဝတ် ဝပြောပါ ရဲ့ထား); ဝဖျိုး (ဖျိုး) has a somewhat similar meaning.

— ထင်, *v.* same as ဝ။ အလုပ်အကိုင်မရှိထမင်းကိုမှ စားသောက်ရန်မရှိ။ ခပ်ဘျားထာမှတ်ဝဝထင်သင်စားရသည်။

ဝ, ၄, *v.* to be corpulent, plump; *comp.* ထုတ်။ ခပ်ဘျားဝည်းမိမိကြီးလို့ အင်မထန်ဝဝထုပြီ။ သူထယ်ဝသည်။ ထမင်းထောက်ရှိသည်။

— ဖျိုး (ဖျိုး), *v.* same; အသားအရေဝဖျိုး (ဖျိုး) သည်။ အစားအသောက် ထောင်းလို့ဝဖျိုး (ဖျိုး) ထာသည်။ [ဝဖျိုးဝန်ခာ, to be well nourished and strong].

— ထင်, *v.* to be (as human beings) in vigorous, perfect health, to be in good condition as horses, buffaloes and bullocks; ဝဝထင်ထင်သေဆုံးသည်။ he died even while in perfect health; ကျွန်ုပ်တို့ ထင်ထွန်ဌား လိုက် သည်မှာ။ ဝဝထင်ထင်ရှိပါရဲ့လား။ ဝထက်မက ဖီးလို့သေသေးသည်, “In regard to the bullocks I lent for ploughing, are they in good condition?” “They are not

merely in good condition ; they are sleek in their fatness." (ဇီး implies that the coat or skin of an animal is as glossy as if it had been *combed*).

ဝက်, ၁, *n.* a hog.

—အူ, *n.* a screw [a hog's intestines].

—အူကျပ်, *v.* to braid.

—အူကျော် (ကြော်), *n.* sausage.

—အူရတ်, —ဗွတ္တိ, *v.* to turn or apply a screw to ; to screw ; ထပ်တာကိုဝက်အူနှင့်ရတ်ထားသည်။

—အူပုံ, *n.* taps and dies.

—အူရစ်, *n.* the worm of a screw.

—အူလိပ်, *n.* same [a screw-driver].

—အူလိပ်အမြောက်, *n.* a rifled cannon.

—အူလိပ်သေနတ်, *n.* a rifle ; ဝက်အူလိပ် or နှလုံးလိပ်, *n.* the grooving or spiral channel in a rifle.

—အူဗွတ္တိ, *n.* a screw-driver.

—ကဝ, *n.* ; see ဝက်ထိတ်။

—ကြိပ်, *n.* a species of rattan.

—ခေါင်း, ၁, *n.* a bastion, bulwark, a brace (in writing).

—ခေါင်း, ၂, *n.* a fenced pathway into an enclosure, fort ; smaller than ချီး (ချီး) ထောင်း, *which see*.

—ချွေးပန်း (ခဲ), *n.* an annual, a weed growing to the height of about 2 feet, bearing a minute yellow flower. It has alternate, lanceolate, notched leaves 3 inches long. It appears to be the same as the ရွှေထိန်း (ထိန်း), but is quite different from the ကပ်စေးခဲ။

—ခြင်း, *n.* an oblong, open-work basket to carry a hog in.

—ဗြီ, ၁, *n.* a pig-sty [in Lower Burma a barred cage in a police station house ; အချုပ်ခန်း၊ အချုပ်ထောင်].

—ဗြီ, ၂, *n.* a small pimple with a sore, especially on the face ; ဝက်ဗြီမှူးရုန်းထွက်သည်။ ဝက်ဗြီပေါက်။

—စာအရည်, *n.* swill.

—စွတ်, *n.* a hog's tusk, the pin which secures the shaft of a cart to the axle-tree, the blocks under the head of a ship's keel when building.

—စွတ်နားပင်း, *n.* a solid tusk of a hog used as a charm.

—စွတ်ဂင်းမိတ်, *n.* same.

—ဆီ, *n.* lard.

ဝက်ထုပ်, *v.* to tie hand and foot.

—ထောင့်, *n.* a large male hog in his prime, a species of the pyrula shell, ခရုဝက်ထောင်း။

—ထိတ်, —ထည်ထိတ်, *n.* a yoke for a hog's neck; formerly a similar yoke for the neck of a culprit.

—နား, *n.* a species of clam, ရှပ်ရှပ်အူရစ်။

—ပေါင်, *n.* a ham.

—ပရုံ, *n.* a species of pumpkin.

—မွင်, *n.* the bristles on a hog's back.

—မွင်ဘီး, *n.* a brush made of bristles.

—ရောင်းသားထိုး (*pron.* ဝက်ရောင်းသားဖိုး), *n.* one who slays animals and sells the flesh; ဝက်ရောင်းသားထိုး (တံငါပထောင်း)။

—ဝမ်းထွင်းထိ, *n.* the fat inside a hog; *comp.* ဝက်ဆီ။

—ဇျေပ်, *n.* [a kind of sterculia, one name for the soondree, the *Heritiera litoralis*; *comp.* ကနုမိ, *see* ဇျေပ်]။

—ဝံ, *n.* a bear.

—သစ်ချ, *n.* the oak; [the hog chestnut, *Castanea tribuloides*, *M.*]။

—သား, *n.* pork.

—သားခေါက်, *n.* the fat part of pork, [a kind of medicinal tree]။

—သားခြောက်, *n.* bacon (*pron.* by Upper Burmans ဝက်သခြောက် as ဝက်သားဇျေပ်, fried or broiled bacon would be *pron.* ဝက်သချေပ်)။

—သိုး, ၁, *n.* a boar.

—သိုး, ၂, *n.* an annual, a weed growing to the height of 4 or 5 feet, having tomentose, cordate leaves, which with the petioles are 5 or 6 inches in length.

ဝက်, ၂, *v.* to halve, divide into two equal parts; ခြမ်းထက်ဝက်ခွဲ (ခွဲ)။ *Der.* ဆဝက်, ထက်ဝက်, အလယ်ထက်မိုင်းဝက်ခွဲဝေယူကြသည်။ ထယ်ထွင်းညီအစ်ကို ၊ ယောက်အလယ်ဝက်ထိုးထုတ်နေကြသည်။

ဝက်ကမိင်, *n.* a kind of plant (creeper).

ဝက်ကြွပ် (ပင်), *n.* a kind of plant, the *Zollingeria macrocarpa*.

ဝက်ချ, *n.* a kind of tree.

ဝက်မြိပ်, ဝက်မြိပ်စာ, *n.* sedge-root.

ဝက်ခွ (*pron.* ဝက်က), *n.* three poles set apart at the bottom and united at the top.

—တုံးဆွဲ (ဆွဲ) *n.* a battering-ram.

ဝက်ခွထောင်, *v.* to set up muskets (or sticks) together crossing one another ; သေနတ်ဝက်ခွထောင်, to pile arms.

ဝက်မြေ, *n.* a kind of tree.

ဝက်ပျံ, *n.* epilepsy or apoplexy, ဝက်ပျံဖြန့်။

ဝက်ထာ, *n.* a kind of grass [*Papyrus pangorei*, *M.*], in some parts of Lower Burma used for thatching houses.

ဝက်ဝက်ကွဲ (ကွဲ), a corruption of အက်အက်ကွဲ (ကွဲ), *adv.* exceedingly ; *lit.* to bursting open ; ပွဲ (ပွဲ) မှာထူဝက်ဝက်ကွဲ (ကွဲ) အောင်စည်။ ထူစည်ထိုက်ထာဝက်ဝက်ကွဲ (ကွဲ)ထို။

ဝက်သက်, *n.* the measles, ဝက်သက်ပေါက်။ ဝက်သက်ဝမ်းထိုက်။

ဝက်သိုးချုပ်, *v.* to overcast (in sewing).

ဝင် (Pali ဝေဝါ), *n.* a set of things classed together ; particularly a class of letters in the alphabet.

—(ဝါ), ထူထပ်, *v.* [to be repeated unnecessarily ; applied to writing ; စကားထပ်သည်] ; စကားဝင် (ဝါ) ထူထပ်, [စာဝင် (ဝါ) ထူထပ်]။

ဝင်, ၁, (Palli ဝိသ), *n.* a race, succession, descent ; a history of successive persons, places, or things. Der. ဒိဝဝင်။ ဗုဒ္ဓဝင်, မထာဝင်, ရာဇဝင်။

ဝင်, ၂, *v.* to enter, go or come in ; ကျွန်တော်အိမ်ကြောမကြာဝင်ထွက်လိုသွားပါ။ သည်သူအမိုးရမင်းများအိမ်ထဲဝင်ပြင်ထွက်ရှိသည်။ [to go to bed, အိပ်ရာဝင်], to set, go down (as a celestial luminary), နေဝင်။ ထဝင်။ ကြွယ်ဝင် ; (to sing to an accompaniment on a musical instrument, *e.g.*, စောင်းခြင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်သူလား။ ပတ္တလားခြင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်သူလား, can you sing to an accompaniment on the “saung” or on “the puttala”?) ; to go over from one party to another, as in war ; မိုင်းနား (၁) ဝေင်သွား။ အိန်းဒိုဝေင်သွား ထက်ကိုဝင်ပြီ။ ဝင်ကျားထိထင်းကြားပြီးလား, have you heard, sir, that the Monè Sawbwa has gone over to the Theinni Sawbwa's side? [‘Mo’ in all Burmanized Shan names is a corruption of the Shan word “mürng” signifying “a country” (မြည်), *e.g.*, Mürngnie, Monè ; Mürngmyit, Momyit.]

—ဝ, *n.* an entrance ; [ဝင်လာမေ့တသေ, *v.* “to come in incessantly,” traders and lhay-thugyis often adopt these words as a motto].

—ဝေ, *n.* income [money given as an advance or as part payment of a debt] ; ငွေပိစွန့်ရသောငှါးသည့် ခန့်ကံကစားရန်ဝင်ငွေ ပိစွန့်လုပ်၍သဘောထူထက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

—ဝား (pron. ဝင်ဇား), *v.* to enter into the enjoyment of, ဝင်၍ဝား ; ဝင်၍ဝံး ; to go over to another party or power [to enter into another state of existence] ; အလုပ်ကိုဝင်ဝားသည်။ ပညာကို

ဝင်စား။ အကစား။ စွန့်စား။ ဝင်စား။ ထိန်းရှာရက်သောက်ဝယ်ဝင်စား။ ထဝဝပါး၌ဝင်စား၍ထွက်ပြန်သည်။ [It also means to enter heartily into any undertaking, when coupled with 'စိတ်,' *e.g.*, ထင်အမှုကိုထင်စိတ်ဝင်စားသည်။ Some Burmans in this connexion pronounce ဝင်စား ဝင်စဉ် (ဝဉ်), but it is probably a corruption of ဝင်စား].

ဝင်ကစွတ်, *n.* the hermit crab, ငန်းစွတ်။

ဝင်ပါ (ဝင်ပါ), *n.* the name of a range of mountains intorted and interwolved, the Burmese walls of Troy, a labyrinth; ဝင်ပါ (ဝင်ပါ), ထောင်ဝင်ပါ (ဝင်ပါ), မိုက်ဝင်ပါ (ဝင်ပါ), ပွဲး (ပွဲ), this is one of the grandest of the Burmese festivals, and is celebrated on the full moon of Thadingyut at the close of the "Wa" or Buddhist lent. This festival has its origin in King Theinzi, who, in order to pacify his enraged subjects, was obliged to banish his son Wéthandara (ဝေထန္တရာ) to the mountains of "Winga," whose summit is reached only by narrow, winding passages which to this day are represented by those of a "wingaba" or labyrinth.

ဝင် (ဝင်) ဂုတ္တိ (*pron.* ဝင်ဂုတ္တိ), *adv.* in a deceitful, treacherous manner; ဝင် (ဝင်) ဂုတ္တိညာဏ် (ညာဏ်) ထယ်များသည့်လူ။ ဝင်ဂုတ္တိနိုင်။

ဝင်ရိုး, *n.* a spindle, an axle-tree, any axis; ထွင်းဝင်ရိုးသံတည့်ညံ့ပုဂံဘုရားပေါင်း။ ၆၉၉၉။

ဝင်, *v.* to swing round (the hand or an instrument), မိုက်; to spin, ငင်; to make boastful pretensions, ဝါ။ ထားကိုဝင်။ ထားကိုဝင်နေသောကြောင့်မည်သူထောက်ဝင်၍မတင်းဆီးနိုင်။ ထားထုံနှင့်ထဝင်ဝင်နေသည်မိုင်းဝင်။ ထယ်ဝင်သည့်လူ။

—ကျယ်, *v.* to be boastful, quarrelsome; ထယ်ဝင်ကျယ်သည့်မိန်းမ။

—ဝါ, *v.* same, 3rd def.; အဝတ်အစားတယ်ဝင်ဝါသည်။ စကားအပြောအဆိုဝင်ဝါသည်။

ဝင်း, ၁, *n.* a fence made of wrought materials, forming an enclosure.

—ခင်း, *v.* to arrange troops with a view to accompany or form a passage for a great man; ဝင်းခင်းထွက်ထောင်မှသည်။ ရှေ့ဝင်းနောက်ဝင်းခင်းသည်။ ကိုယ်ရံထောင်ဝင်းခင်းကျင် ကြိုဆိုကြသည်။

—မှူး, *n.* an officer who has charge of one of the four gates of the palace, ဝင်းထောင်မှူး။

—သား, *n.* body-guards, who reside within the outer enclosure of the palace yard.

ဝင်း, ၂, *v.* to be brightly yellow; more than ဝါ။ ငှက်ပျောသီးဝင်းအောင်မှည့်သည်။ သင်္ဘောသီးဝင်းအောင်မှည့်သည်။ မီးဝင်းခဲဝင်းခဲဖြစ်သည်။

ဝေဖန်, *n.* an explanation subjoined to a ဝေဖန်; in the vernacular language ဝေဖန်အကြောင်းပြောသည်။

ဝစ် (*pron.* ဝိ) (Pali), *n.* words, language, ဝိတု။

—လံ (Pali ကမ္မ), *n.* a deed performed in words ; *comp.* ကာယလံ and မနောလံ။ ဝစီကံထိုက်။ ဝစီကံပြင်မှား။ ကာယလံ ဝစီကံ မနောကံ ထိုးပါး လောကံထိုထွင်။ တပါးပါးဖြင့်ပြင်မှားမိသမျှကိုကုန်ထော့ပါ၏။

ဝဋ္ဋမဂ် (Pali ဝဋ္ဋဏ္ဍိယ and မဋ္ဌေါဓရိ), *n.* the anus, ဝဒိဏ္ဍိယ။

ဝတ္ထု, *see* ဝတ်ထံ။

ဝဝနာထင်္ဂာရ (ဝကား), *n.* polished, agreeable language.

ဝဉ်ဝဉ်, *adv.* whirringly ; ဝဉ်ဝဉ်မြည်။ နားကိုဝဉ်ဝဉ်လေထိုး အောင်ပြေး
သည့်မြင်း။ ရဟတ်ဝဉ်ဝဉ်မြည်အောင်လည်သည့်။

ဝန့် (Pali ဝန့်), *n.* the result of ၀ဆံ, or the evil consequences of sin, which remain after the main penalty has been borne in a previous state ; ဝန့်ခံ။ဝန့်ထိုက်။

ဝဏ္ဏော (Pali), *n.* appearance, အဆင်။

ဝတ်, *i. n.* duty, service due, as ဆုတောင်းဝတ်, the duty which creatures owe to God ; မိဘဝတ်, the duty which children owe to parents, &c.'

—**ထုတ်ကြွေ**, *adv.* in the way of fulfilling duties or obligations or duties ; **ထုတ်ကြွေပြု**။**ထုတ်ကြွေပေးကြွေ**။

—ကျောင်း, *n.* a small building (permanent or temporary) appropriated to penance performed by pôngyis (usually in the month of Tabodwè).

—ကြီးဝတ်ငယ်, *n.* important and minor duties collectively.

—ကြောင် (*pron.* ကြောင်), *v.* to be of various colours, a clerical term applied to a *layman's* dress.

—**ꨀꨣ**, *n.* the basin, or bowl, used by pôngyis for eating food out of.

—ဝံ, *v.* to reverence, honour, discharge fully one's duties to a superior, as a pupil to a teacher, a wife to a husband, &c. ; ဝံဝံအောင်မြ်ဝံဝံ is seldom used in colloquial.

—ထက်, *v.* to go up statedly to perform certain religious duties (the duties are performed in the evening); ဘုရားဝတ်ထက်။ နေ့ဦးမပြတ်လူကြီးစည်းဝေးလိုဝတ်ထက်ကြသည်။

—နိပါတ်, same as ဝတ်ကျောင်း။

—နေ့၊ ဘုံ. to perform extra duties, as in priests dwelling for a season on the ground ; သာသနာ့အလုပ်များကို ပြုဆောင်နေကြသည်။

—**ရက်, ၊** to have the performance of duty interfered with,
ရက်ရက်။

ဝတ်ပြု, *v.* to perform duty (particularly, the duty of stated religious worship, ကိုးကွယ်) ; ဆရာကိုဝတ်ပြု ထုရားကိုဝတ်ပြု။ သင်္ဃာတော်ကိုဝတ်ပြု။

—ဖြေ, *v.* to have discharged one's duty.

—ဖြေအောင်ပြု, *v.* to discharge one's obligations, so as to leave no cause of complaint.

—ဖြည့်, *v.* see next.

—ဖြေ, *v.* to discharge one's obligations to a superior by waiting upon him, and performing acts of polite attention, as a pupil to his teacher.

—ရိုင်းဝတ်ဖြေ, *see* next.

—ဖြေ, *n.* sacred ground, glebe land ; သည်ဖြေသည်ထုရားဝတ်ဖြေရှိသည်။ ဝတ်ထက်ဖြေ။ same.

—ဖြေစာရေး, *n.* a government writer pertaining to some sacred ground.

—ဖြေစုံ, *n.* formerly the officer in charge of sacred grounds.

ဝတ်, ၂, *v.* to put on clothes, dress ; to wear (as clothes). Der. အဝတ်။

—ဝား, *v.* to dress, array with ; ရက်ရက်စက်စက်ဝတ်ဝား, to dress extravagantly.

—ဝားထန်ဆာ, *n.* ornamental dress, wearing apparel.

—ဆင်, *v.* same as ဝတ်ဝားဆင်ရင်။ ဝတ်ဆင်လိုက်လုပ်လုပ်သည်။

—နွမ်းဝားနွမ်း (pron. ဝတ်နွမ်းနွမ်း), *adv.* with shabby and faded garments ; ဝတ်ညစ်ဝားညစ်။ (pron. ဝတ်ညစ်စည်)။

—ထစ်ထစ်, *adv.* open (as the clothes), wantonly, lasciviously (not necessarily in a lascivious manner).

—ထုံ, *n.* a greatcoat or cloak.

—ထုံထောင်ရခွေနေ, *n.* a Barrister-at-Law.

—ထဲ (ထဲ), *n.* clothes worn on special occasions.

—ထဲ (ထဲ), ထောင်, *n.* clothes worn by the royal family, as ဝတ်ထဲထောင်ပုဆိုး။

—ထဲထောင်ကျ, *n.* clothes which have been laid aside by the royal family ; ဝတ်ထဲထောင်ကျပုဆိုးသနားထောင်မှုသည်။

ဝတ်စွပ်ထိုး, *n.* the heavy accent (:) ရှေ့ပေါက်။ [After the symbol of အ (၂ or ၁) at the end of a word the heavy accent is termed 'ဝတ်စွပ်ထိုး' or 'ဝတ်စွပ်ထိုးပေါက်,' and after consonants (ဗျည်း) 'ရှေ့ကဆီး' (in Upper Burma) and 'ရှေ့ကပေါက်' in Lower Burma].

ဝတ်ဆံ, *n.* the stamen, anther, and pollen of a flower, [the core of a boil, ဝတ်ဆံထည်; ဝတ်ဆံထည်, *v.* to suppurate as a boil; ဝတ်ဆံ also means the core of a boil].

—ဆိုင်, *n.* the stamen.

—မွှင်, *n.* the anther.

ဝတ်ထိဝါ, *adv.* freely, without fear of offending, အားမနာဘဲ (rarely, if ever, used in colloquial); ထိုက်ထိရင်အိ။

ဝတ္ထု, 1, *n.* property, goods, money; ဥစ္စာဝတ္ထု။

—တိ, *n.* sacred property; particularly applied to sacred grounds.

—ကာမ, *see under* ကာမ။

ဝတ္ထု, 2, *n.* a pattern, representation; ဆက်သော, a statement of events, a tale, narrative; commonly applied to narratives extracted from the Buddhist scriptures, of which there are several kinds, as အဘိဓမ္မာဝတ္ထု။ ဇာတ်ဝတ္ထု။ ဓမ္မပဒဝတ္ထု။ မဏိလူဏ္ဏဝတ္ထု။ မိမိန္ဒဝတ္ထု။ ခုတနာဗာရဝတ္ထု။ ထုခါဝိယာဝတ္ထု။ တိတိတာပဒေသဝတ္ထု။

—ကာမ, *n.* the love of wealth [a cleaving to existing objects; when ဝိလေသကာမ, and ဝတ္ထု are conjoined, the state is called Káma-wachara (ကာမာဝစရ).—M.B.]

ဝတ်ပန်း, *a.* light bay; applied to horses (ဝတ်ပန်းမွေး) [and to dress, as ဝတ်ပန်းပုဆိုး။ ဝတ်ပန်းထမိန်။ (ထမိန်)].

ဝတ်မှုန့် (from အမှုန့်), *n.* the farina or pollen of a flower.

ဝတ်ရည်, *n.* the juice or essence of flowers.

ဝန်, 1, *n.* a burden, load, something to be carried or conveyed.

—ကြီးလေး, *v.* to incur great responsibility, as opposed to ဝန်ပေါ့။ (ဝန်လေး, in its primary sense, means to be heavy as a burden or load).

—တင်း, *v.* to be free from responsibility.

—ခံ, *v.* to assent, to admit as true, to consent, agree to, to engage for, take the responsibility, အာမခံ, ခံဝန်, ပရိတ္တဗြံ။ နက်ဖန်ပေးမည်ဆိုအံ့အားဝန်ခံမည်လား, will you engage to give it tomorrow?

—ချ, *v.* to lay down a burden, unlade, to yield, submit, to acknowledge, confess, ခင်အားအပေါ်၌။ ကျွန်တော်ကွန်ဂျာလ်ထည်ထု ဝန်ချပါရဲ့, I acknowledge, sir, that I have gone too far with you.

—ဝည်, —ထည်, *n.* same as ဝန်, luggage.

—ထက်, *v.* to increase as responsibility.

ဝန်ထင်, *v.* to load, place a burden on (a beast, carriage, boat, &c.); *n.* a load on the back of a beast.

—ထင်မြင်း, *n.* a pannier.

—ထင်ခွာ, *n.* an ox that carries panniers or other burthens.

—ထို, *v.* to be cross, disobliging, to be impatient, irritable, ထဝန်ထို, [one kind of နှစ်မြော (နှစ်မြော) ထယ်ဝန်ထိုထက်သန်သောကြောင့်ထိုကြီး။ စားရုံနှင့်စိတ်ဆိုးသည်။ ထယ်ဝန်ထိုသောကြောင့်ထိုထက်သန်သောကြောင့်ထိုကြီး။ ဝန်ထိုထည့်သောထောကြောင့်ထိုထပ်းကိုအကျွေးအမွေးအပေးအကမ်းမရှိ]။

—ထပ်, *n.* a pack, package, bale, &c.

—စိုး, *n.* a load carried on the back.

—ခွဲပြန်ပြန်, *v.* to leave a business unfinished in the hands of a partner or successor, ကျန်ထောင်အပေါ်တွင်။ ဝန်ခွဲပြန်ပြန်ထင်ထားခဲ့သောပြန်ထင်အောင်ထင်မသွားဘူး။ [to throw responsibility on, inculcate, another; ကျန်ထောင်အပေါ်၌ ဝန်ခွဲပြန်ပြန် ထင်မြောသောကြောင့်ထင်ပါသည်]။

—ရှုန်း, *v.* to draw a load as a buffalo or bullock; ထယ်ဝန်ရှုန်းကောင်းသည်။

—ထေး, *v.* to be heavy as a burden or load, to be (figuratively) heavy, or onerous, as a responsibility.

—ထွတ်, *v.*; see ဝန်ကင်း။

ဝန်, ၂, *v.* to have an allotment, appointment; scarcely used. Formerly one in charge of some department of government (the governor of a rural district, အဝေးဝန်).

—ကြီး, *n.* a prime minister, member of the supreme council of state (ထွတ်ထောင်); ဝန်ကြီး။ ထန်ထိုင်းကြီး (frequently *pron.* ဝန်ကြီးမိုင်းကြီး), ဝန်ကြီးငှား။

—ချုပ်, *n.* a chief over other governors.

—စာရေး, *n.* a Wun's chief secretary.

—ဝ (pron. ဝန်ဝ), *n.* in the Burmese time the jurisdiction of a Wun.

—ဝေ, *n.* one of the number of administrators of government.

—ထောက်, *n.* an assistant of a prime minister; ဝန်ထောက်, an Assistant Commissioner.

—ရှင်ထောင်မင်းကြီး, *n.* the Commissioner of a Division [usually written and *pron.* ဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး. Properly speaking, according to Burmese ideas, a Wun was not entitled to be styled "ဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး;" unless he had Wuns subordinate to him; အရေးထောင်မင်းထောက်ဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး, the Chief Commissioner of Burma].

ဝန်, 3 (Pali ဝန္တ), *n.* a collection, multitude, forest, ထော ; used only in composition. Der. ရုဏဝန်, မိဂဒါဝန်, သီလဝန်, ဟိမဝန်။

ဝန္တနာ (Pali), *n.* divine homage ; ဘုရားကိုရှိခိုးခြင်း။ ဝန္တနာပဏာမ။ ဝန္တနာဝဏာမစိလုံးသည်။

—ပြု, *v.* to pay divine homage, ရှိခိုးဝန္တနာပြု။

ဝန်း, *v.* to be round, circular ; နေဝန်း။ မျက်နှာဝန်း။ လဝန်း။ သစ်သီးဝန်း။ ဝိုင်း, to be dug, as the round holes for the posts of a distinguished building ; တိုင်စိုက်ရန်တွင်းကိုဝန်းဝန်းထူးသည်, to compass, surround, encircle, ဝိုင်း။ Der. အဝန်း။

—ကျင်, *n.* the space round about ; ပတ်သည်။ ထက်ဝန်းကျင်။ ပတ်ဝန်းကျင်။ သည်ခင်းရောက်သည့်နေ့မှစ၍၊ ကျေးနေရွာသားဝန်းကျင်။ သထောချင်းမြေကြွယ်သည်။

—ဝက်, *v.* to be round (infrequent) ; ရှုထမ်းသည်ဝန်းဝန်းဝက်ဝက်ထွက်တာသည်။

—လည်, *n.* same as ဝန်းကျင်။ ဝဲ (ဝဲ) ကာထောင်ခြေ။ စီးထွေထွေနှင့်။ မြင်ရေဝန်းလည်။ မြိုင်ထောဆီက။ ရွှေပြည်ကိုသာ။ တရှာတော့မည်။

—ထိထိ, *adv.* to be completely circular.

—ဝို, —ဝိုင်း, *v.* to encompass, beleaguer, surround, *e.g.*, as an army or a body of police a band of dacoits ; မြို့ကိုတဖက်စပ်သည်ဝန်းဝိုင်းထားသောကြောင့်။ ထယ်ကိုထွက်တွားစရာမရှိ။ အမှုထမ်းများထားပြုများကို ဝန်းဝိုင်းထားကြသောကြောင့်။ ထားပြုများထွက်မပြေးနိုင်ကြဘူး, to unite in common effort, to aid another in the attainment of some object ; မိတ်ဆွေအပေါင်းတို့။ ကျွန်တော်ကိစ္စကို ဝန်းဝိုင်းကြပေသည်။

ဝပ်, *v.* to kneel with the head bowed down, ယုတ်ဝပ် ; to sit as a fowl, incubate, ကြက်ဝပ် (to crouch as an animal with the forefeet bent under the body, ဆင်ဝပ်။ နွားဝပ်။ မြင်းဝပ်။ ယုန်ဝပ်။ သမင်ဝပ်)။

—ဝင်း, *v.* to be stretched out prostrate ; ခါးညွတ်ဝပ်ဝင်း။ ရှိသေခြင်းခြင်း။ မြတ်နိုးထနာဂှိခိုးရထား။

—တွား, *v.* to be prostrate on the face, to grovel ; ရှိခိုးဝပ်တွားအဆနားထော်မြတ်ပါသည်။ ခြေထက်မသန်သောကြောင့် ဝပ်တွားလိုသွားသည်။

ဝမ်း, *n.* the belly, abdomen, the womb, [the hold of a vessel or boat], faeces, ordure ; ကျင်ကြီး။ ချေး။ မဝင်း။ အညွှာမှကြွပြီးသောသစ်သီးသည်။ အညွှာခွံတည်နိုင်ပြန်သော။ အမိုဝမ်းကွေးသောသားသည်။ အမိုဝမ်းခွံထန် ဝင်စေပြန် သော, the Burmese say when feeling the pangs of hunger ကျွန်ုပ်တစ်ဆင်း ဆာလိုက်တာ (ဆာလိုက်သည်မှာ) ဝမ်းနှင့် ယူယူမြစ်နေပြီ။ ဝမ်းခေါင်းယူယူ။ ဝမ်းနှင့်ရှက်ရှက်နေပြီ။ မဟာထမုဒ္ဒရာဝမ်းကွေးကိုဖြည့်ဝအောင်သွပ်နိုင်ပါမည်လော “canst thou fill, so as to satisfy, the mighty ocean of the belly, one span in breadth ?” meaning that the belly is ever requiring food.

- ဝမ်းကိုက်, *v.* to have the dysentery, ဝိသိသိကံ။
- ကျ, *v.* to be loose in the bowels.
- ကျဆေး, *n.* a purgative.
- ကျပ်, *v.* to be very costive with indurated fæces.
- ကြက်ကြက်, *n.* a swelled belly, a disease of children.
- ကြီး, *v.* to be in an advanced state of pregnancy (vulgar) ;
နှုတ်ပိုက်ရှိ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်။ ကိုယ်ဝန်ရှိ။ ပရိသန္ဓေရှိ။
- ကြွတ်, *v.* to rumble in the bowels, ဝမ်းရုတ်။ ဝမ်းနှိုး။
- ကြော (*pron.* ဝမ်းကြော), *n.* the muscles of the belly.
- ကြောထင်း, *v.* to have the muscles of the belly in a tense, rigid state, so as to be hard to the touch ; ဝမ်းကြောထွေး။
ဆီးကြောထင်း။
- ခက်, *see* ဝမ်းခိုင်း။
- ခေါက် (*pron.* ဝမ်းခေါက်), *n.* the skin of the belly (in the next phrase).
- ခေါက်ထူ, *v.* to be flat-bellied ; ဝမ်းခေါက်ထူထောသူများပျင်းထတ်သည်။
- ခေါင်း, *n.* the cavity of the belly.
- ခေါင်းဟင်းလင်း, *a.* empty-bellied, sorrowful, dejected ; ဝမ်းခေါင်းဟင်းလင်းကျန်ရစ်ရှာငြိ။
- ခိုင်း, *v.* to be costive.
- ချ, *v.* to purge, produce purging, ဝမ်းနှုတ်။
- ချုပ်, *v.* to have no motion of the bowels ; ဝမ်းမိတ်။
- စာ (*pron.* ဝမ်းစာ), *n.* food, ballast ; လှေဝမ်းစာ။ လှည်းစာ။ (ဝမ်းစာ means just sufficient food to satisfy one's self).
- စာထိုး, *v.* to put in ballast.
- ဆင်း, *v.* same as ဝမ်းကျ။
- ဆိုး, *v.* to have diarrhoea (to have a protuberant stomach as a young woman, reproachful) ; ဆီးကြီး။
- ဆွဲ (*pron.* ဝမ်းဆွဲ), *n.* a midwife, accoucheur.
- ထွင်းကောက်, *v.* to be of a treacherous disposition.
- ထွင်းပါ, *v.* to be connatural.
- ထွင်းရှူး, *n.* an idiot.
- တွေ, *v.* to have constant diarrhoea, ဝမ်းဖြောဖြောကြီးသွား။
- တွက်သား, *n.* an own son, သားရင်း။

ဝမ်းနည်း (*pron.* ဝမ်းနဲ), *v.* to be sorry (*to take to heart*, to be sensitive; ထုတ်ဝမ်းနည်းထုတ်သည့်သူ။ ဝမ်းနည်း စိတ်ဆိုး စကား ပြောသည်)။

—နာ, *v.* to have pain in the stomach, or bowels, or uterus, (to experience labour pains, ကမ္ဘာလေ့တွင်), ထိုက်ဝမ်းနာထိုက်သထိသည် meaning that no one can know one's private affairs like one's self.

—နှိုး, *see* ဝမ်းဗိုး။

—နှုတ်, *v.* to purge, produce purging, ဝမ်းနှုတ်ဆေး [an aperient, purgative].

—ပတ်ကြိုး, *n.* a saddle-girth.

—ပန်း, *n.* same as ဝမ်း။ ဝမ်းပန်းနည်း။ ဝမ်းပန်းသာ။

—ပိတ်, *v.* to have no motion of the bowels, ဝမ်းချုပ်။

—ပူ, *n.* a swelled abdomen.

—ပူရဲ (ရဲ), *n.* same.

—ပေါက်, *v.* to evacuate the intestines, ဝမ်းသွား။ [it implies a previous state of constipation of the bowels].

—ပိုက်, *n.* the external part, or outside of the belly; ဝမ်းပိုက်ရာ။ မြေဝမ်းပိုက်ရာ, the trail of a serpent.

—ပိုက်တွဲ (တွဲ), —ပိုက်တွဲ (တွဲ), ကြီး, *n.* a big belly.

—ပိုး, *n.* the foetus (of animals); မီး။ ဝမ်းပိုးကပ်။ ဝမ်းပိုးရှိ (vulgar), ပိုးရဲ (slang).

—ပျက်, *v.* to be subject to chronic diarrhoea.

—ပျဉ်း, *n.* the flabby, pendulous skin of the belly of some animals.

—ပျော့ (ပျော့), *v.* to be a little loose in the bowels.

—ပြော, *v.* to be loose, relaxed, ဝမ်းပြောပြောသွား။

—ပေါဝမ်းရောင်, *v.* to have the stomach distended through ailment or disease.

—ပြောင့်, *see* ဝမ်းမှန်။

—မာ, *v.* to have evacuations of hard faeces.

—မီး, *n.* the fire of digestive faculty; အပူသဘင်။ ဝမ်းမီးညှိသည်ဖြစ်၍။ အပူဓာတ်။ အဝဓာတ်ကြောငြိမ်းသည်။ သန္ဓေရောင်နီ။ သစ်သီးသောရောင်ထိုက်။ ရာဂေါ။ ဖြစ်ကြောင်းထည်း။

—မြှောက်, *v.* to rejoice, to be elated; ဝမ်းမြောက်။ ဝမ်းသာဖြစ် or ရှိ။

—မှန်, *v.* to be regular in the intestinal evacuation.

ဝဲးခါး, *n.* the bowels or the stamina of the bowels; chiefly used in the next phrase.

—ဝဲးပျတ်, *v.* [a term used by medical men]; *see* ဝဲးပျတ်ဝဲးခါး and ဝဲးခါး

—ခွတ်, *v.* to rumble in the bowels, ဝဲးကြိတ်။

—ခွင်, *v.* to have free motions of the bowels.

—ထား, *v.* to evacuate the intestines; applied to a Buddh; ဝဲးထောင်လား။

—ထိုက်, *v.*; *see* ဝဲးပျတ်။

—ထွားထိုး, *v.* to lie at full length on one's belly; ထင်နားဝဲးထွားထိုးခြင်းအရသည်။

—ထွော, *v.* to be very loose in the bowels (polite), ဝဲးထွ (ဝဲးထွော is more elegant).

—သက်, *v.* same.

—သံ, *n.* the sound made in evacuating the intestines.

—သာ, *v.* to rejoice, ဝဲးမြောက်။ ဝဲးပန်းတသာ။ ဝဲးသာအားရ။

—သူခိုး, *n.* a stomach which receives a great quantity of food, yet does not show it by distention; one who has such a stomach, a great eater; ထည့်သူဝဲးသူခိုး။ ထယ်ထောက်ဘဲဝဲးသေခံထည့်မခံနိုင်, also applied to animals.

—ထွား, *v.* to evacuate the intestines; ချေးထို applied to children or sick persons.

ဝဲးဆဲး (ထဲ), *n.* a duck.

—ဥပုံ, *n.* an ellipsis, ဝဲးဥပုံပုထင်း။

—စာမြိတ် (*pron.* ဝဲးဆဲးစာမြိတ်), *n.* a kind of grass, the seeds of which are said to serve as food for man in times of famine.

—စောင်, *n.* the under saddle of the ridge of a roof.

—နှုတ်ထိုး, *n.* that part of a gun-lock which holds the flint.

ဝယ်, 1, *v.* to purchase, buy (ဝယ်ရင်းအသုံး, cost price).

—ချင်း, *v.* same; ထုန်ဝယ်ချင်းဝယ်ချင်းထိုးပြန်ရုံကြပြီလား။

ဝယ်, 2, *n.* *affix*, locative, in, ထွင်, နှိ, ဖွာ, ပေးရန်စာကြိယထေး လက်ဝယ် ထည့်ပေးလိုက်။

ဝရဟိန်, *n.* a certain celestial weapon; ဝရဟိန်လက်နက်။ အသူရိန်ထိုး။ ဝရဟိန်ရန်ထောက်။ ကျွန်းထိုးမြောက်ထည့်။ မရှောင်ရှောင်။ ဆံထရွက်။ နှိပ်စက်မခံနိုင်။ ထင်းထင်းခိုင်းခိုင်း။

ဝရီး, *n.*; *see* ဦးမင်း and ဦးရီး။ ဝရီးသားချင်း။ (ထုမကြီးထွင်ဝရီးမျက်ကန်ကြောင်)။

ဝဲးခါး, *n.* a kind of plant.

ဝသဝေရာ (Pali), *n.* a kind of tree ; ကံနိရိ။

ဝသီ (Pali), *n.* habitual inclination, acquired or confirmed by practice (အထေ့အလာ) ; *comp.* ဝါသနာ။ဝောင်းညှင်း။ဝတ္ထုထားတီးခြင်း။
နှိတ်ဝသီဝါသည့် [ဝသီနှင့်စကားပြော၊စကားပြောဝသီဝါ, to be in the habit of interpolating obscene comparisons in one's speech ; တိုင်း။ ထတ်ဝသီအားကြီးသည့်လူကို]။

ဝယနံ (Pali ဝယန္တရ), *n.* the earth, မြေကြီး ; scarcely used.

ဝယန္တရေ, *n.* according to Buddhist mythology, the guardian nat of the earth, expected to be on the alert to record and hereafter to testify to the good deeds of the devout worshipper ; ဝယန္တရေမြေစောင့်နတ်, the Burmese when dedicating a religious offering, appeal to this nat as a witness ; ဝယန္တရေဤမြေစောင့်နတ်သားသည်ကြားသိသည့်သက်သေဖြစ်စေသော။

ဝဏ္ဏန္တဥတု (Pali), *n.* the rainy season, မုလ်းကာလ။

ဝဏ္ဏ (ဝ) ပြောင်, *n.* a kind of plant.

ဝံ, *n.* a bear ; *comp.* ဝက်ဝံ။

—အန္တတ်, *n.* the *Vitis erythroclada*, a leaf-shedding climber, the stem of which sometimes grows to be as thick as a man's arm.

ဝံပုဏ္ဏေ, *n.* a wolf [ခွေးဝံပုဏ္ဏေ (*pron.* ခွေးဝံဗဏ္ဏေ)].

ဝံရိ, *n.* a pelican [the spotted-billed pelican].

ဝံရိတ်, *n.* a kind of wild cat (the toddy cat).

ဝံလတ်, *n.* an osprey (ဝံလက်ခေါင်းကျားသည်).

ဝံလိ, *n.* an eagle (ဝံလိုခေါင်းမကျား).

ဝံ, *v.* to dare (to do) ; chiefly used as a qualifying affix.

—ဝံ, *v.* to dare (to do), to be bold, courageous, ခံ့ (ခံ့)ဝံ။
ပြောဝံ။မသွားဝံ [occasionally used singly as when from an inferior to a superior, *e.g.*, ကျွန်တော်များမဝံပါတုလား]. The term ခံ့မဝံ is frequently used when prefacing a request or subject which at any ordinary time would be considered bold or indelicate.

ဝါ, ၁, *n.* the cotton plant, undressed cotton ; *comp.* ဝှမ်း။ [ဝါ becomes ' ဝှမ်း ' when it has been cleaned (ဖတ်) and the seeds extracted].

—ကုထား, *n.* Pernambuco cotton.

—ကောက်, *v.* dressed cotton from the bolls.

—ကြိတ်, *n.* a wheel for grinding cotton before dressing.

—ဝှမ်း, *n.* dressed cotton.

ဝါဝင်း, *n.* a cotton field.

—ဝေ, *n.* the cotton seed.

—ဝေပင်မိတ်, *n.* sprouts from the cotton seed, an article of food.

—ဝေပြောက်, *n.* a speckle on a speckled beast ; *comp.* ဖြောင်းပြောက်။

—နီ, *n.* red cotton.

—ပေါက်, *v.* to open as the bolls when fully ripe.

—ပတ်, *n.* to dress cotton (with a bow-string).

—ပန်, *v.* ; *see* ပန်, 3rd.

—ထီး, *n.* the boll which contains the cotton.

ဝါ, ၂ (Pali ဝါ), *n.* the Buddhist lent, an annual period of three months, during which the religious observances are strictly enjoined.

—ဦး, *n.* the beginning of lent, the first day after the full moon of Wahso ; ဝါဆိုထပြည့်ကျော် ၁ ရက်။

—တပ်, *v.* to enter on lent after the season has commenced.

—တုန်, *v.* to terminate as the season of lent.

—ထျှိ, *v.* to lose priestly character in consequence of a breach of monastic vows [as a rahan staying away from his kyaung for a night during lent without repeating the rahan's formula of permission; ဣမသိယံသတ္တံတထာနုရေ။ နိဝတ္တိယာမိ။ ဝါတွင်းဝါပန်တသွားလျှင်ဝါထျှိသည်]။

—ကျွတ်, *n.* [to come to the end of lent] ; *see* သိတင်းကျွတ်။ ဝါကျွတ်ကန်ထောင့်။ *see* ကန်ထောင့်။

—ခေါင်, *n.* the fifth month in the year, nearly answering to August.

—ဆို, *v.* to keep lent ; *n.* the first month of lent, the fourth in the year, nearly answering to July, ဝါဆိုခါခေါင်ရေပေခင်ပေခင်။

—ဆိုပန်း, *n.* a species of elæocarpus.

—တွင်း, *n.* the season comprised within lent ; ဝါတွင်း ၃ လ။

—ထပ်, *v.* to intercalate a month after ဝါဆို။ ဝါဆိုဝါထပ်။ ဝါထပ်ရက်ငင်။

—ဝ, *n.* the rest of the year [besides the season of lent].

—ပန်, *v.* to request a dispensation from the duties of lent ; ရဟန်းများဝါတွင်းထမ်းသိုဝါပန်၍ကြွေထေရ်မူကြရသည်။

—ပေါက်, —ဖျက်, *see* ဝါထျှိ။

—ရှောင်, *v.* to keep lent.

ဝါဝင်, *v.* to commence as the season of lent.

ဝါ, 3, *v.* to be yellow [အသားဝါ (natural colour), အသားအရေဝါ (as from sickness), ဝတ္ထုဝါ။ ဝိတ်ဝါ။ သက္ကထဝါ။ သစ်သီးဝါ]; to be vain, boastful, ostentatious in language (စကားဝါ၍ပြောသည်), ကြွား; *comp.* ဝတ္ထုဝား။

—ကား, *v.*; see the parts; မထုတ်ဘဲနှင့်ဝါကားပြောသည်။

—ကြန့်ကြန့်, *adv.* pale yellow; အရောင်ဝါကြန့်ကြန့်ရှိသည်။ [ဝါကြန့်ကြန့် same; နှာခေါင်း] ဖက်ကလည်းအဆိပ်ဝါကြန့်ကြန့်ထွက်လာပါသည်။

—ကြွား, *v.* same as ဝါ, 2nd def., most common; စာအုပ်အမြစ်မျိုး ခေပ်က။ စကားမထုတ်ဝါကြွားတတ်သည်။ အနည်းငယ်မျှမြင်ဘူးရုံနှင့်။ အကြီးအကျယ်ဝါကြွားပြောလေ့ရှိသည်။

—ထာတာ, *a.* yellowish, ခပ်ဝါဝါ။ အရောင်ဝါတာတာရှိသည်။

—ဝင့်, *v.* to make boastful pretensions.

ဝါ, 4 (Pali), *adv.* again, once more, ထနည်းကား (not used in colloquial).

—ဝေါက်, *v.* to lead off several clauses under one head.

ဝါ, 5, *v.* to test by a given standard, as by weights or measure.

ဝါကရာ, *n.* the two hundred and fourteen orders of beings; ပုဂ္ဂိုလ်အပြားဝါကရာခြားနားသိမိန့်ငှါ။ အပါယ်သုံမိခုဂ္ဂတိ။ ဂုတိတထောကံသာ။

ဝါစာ (Pali), *n.* a word, language, စကား။

—ကမာ, *adv.*; see ဟီးတီးယားတား။ အသေအချာမသိဘဲ။ ဝါစာကမာယင်း ပြောမင်းတယ်ဝါစာကမာနိုင်သည်။ စကားတယ်မျှအခြေမရှိ။

—သီလိန္ဒ, *n.* concinnity of style in speaking or composition; ဝါစာသီလိန္ဒဖြင့်အောင်တယ်ပြောတတ်သည်။ (from ဝါစာ, language, and သီလိန္ဒ, “adhering,” “connected.”—Childers).

ဝါရတ္တ, *n.* study, application (?)

—ဆောင်, *v.* to keep up what one has learnt by constant study.

ဝါဒ (Pali), *n.* an opinion, အယူ။ (usually preceded by အယူ, but occasionally used singly, e.g., ယူဝါဒသည်လိုဘ်).

ဝါပဏေး (ဌာတ်) (*pron.* ဝပဏေး), *n.* the long-tailed malkoha, the large bottle-green cuckoo, with long tail.

ဝါယာမ (Pali), *n.* diligence, industry, ယုတ္တ (ယုံ့ထ).

—ထုတ်, *v.* to be diligent, industrious; ဝါယာမရှိက်။ အထုတ်ကိုထယ် ဝါယာမရှိက်ထည်။

ဝါယော (Pali), *n.* the air, ထေဝါယောဓါတ်။ ထေဇာတထွေဝါယောကြသည်။

ဝါရန် (Eng.), *n.* a warrant.

—ကပ်, *v.* to attach, as property in a legal process.

ဝါးခွဲ၊ *v.* to remove a warrant of attachment.

—စ၊ *n.* same as ဝါးခွဲ။

—ထုတ်၊ *v.* to issue a warrant.

—ပြေး၊ *n.* a fugitive from justice (a proclaimed offender).

—ဝင်း၊ *v.* to issue a warrant for the distress and sale of movable property.

—ထိမ်း၊ *v.* to recall a warrant.

ဝါးသနာ (Pali), *n.* natural bent, inclination, not common to the whole species ; ထုံခြင်း။ ဝက်ကံစွဲ (စွဲ) ထင်းခြင်း။

—ထုံ၊ —ဝါ၊ —ရှိ၊ *v.* to have such bent ; ဝွဲကိုဝါသနာထုံ၏ထား။ ကျွန်တော်ညီခြင်းကိုဝါသနာပါသည်။ ကျွန်တော်မှစာပေကျမ်းဂန်ဝါသနာရှိသည်။

ဝါး၊ ၁, *n.* the bamboo.

—ကပ်၊ *n.* bamboo shingles.

—ကတုံး၊ *n.* a pack or bundle of bamboos made up for rafting.

—ခုတ်၊ *v.* to cut bamboos (for some future use).

—ခေါင်း၊ *n.* the hollow of the bamboo ; ဝါးထုံးခေါင်းထဲမှာထသောထုံ၊ “like the moon shining in a hollow bamboo,” as in the way of a talented person living in obscurity.

—ခြင်း၊ *n.* split bamboo.

—ချေပ်၊ *n.* a species of thorny bamboo ; *comp.* ကြောင်ဝါး။

—စွန်းနက်၊ —စွန်းဖြူ၊ —ပွတ်ကြီး၊ —ပွတ်ငယ်၊ —ပြောင်၊ —ပထောင်း၊ —ဝဲ၊ —မိုးဝါး၊ —မျက်ဆန်ကျယ်၊ —သွတ်၊ —သီးရွှေ၊ varieties of the bamboo, [ထင်းဝါး used for making mat walls, ဝါးဖြူ for flooring, and ထိုက်ဝါး for rafters].

—ဆစ်၊ *n.* a bamboo joint.

—ဗွတ်၊ *n.* pincers made of bamboos, bamboo stocks.

—ထရံ၊ *n.* bamboo mat-walling.

—ထး (ထဲ)၊ ကကျောက်၊ *n.* tabasheer, a silicious substance secreted from some bamboos.

—နက်၊ *n.* (the *Gigantochloa macrostachya*) ; နွယ်၊ *n.* (the *Dinochloa Maclellandii*), varieties of the bamboo.

—ဝတ်၊ *n.* the thin sheath which envelopes a bamboo sprout.

—မိုး (pron. ဝိုး)၊ *n.* the elephant bamboo.

—ဖြူကလေး၊ *n.* the *Gigantochloa albociliata*, an evergreen, densely-tufted bamboo, growing to the height of 20 or 30 feet. It is marked by minute white bristles.

—ဖောင်း၊ *n.* a bamboo raft.

မြို့မှာနေထိုင်ထောင်မည်မထောင်မည်။ မိမိမိတ်ကိုဆုံးဖြတ်နိုင်အောင် မိမိကိစ္စာဖြင့်
နေသည်။

ဝိဇ္ဇာ (Pali), *n.* knowledge, wisdom, ဝဉ္ဇာ။ [The Burmese in a
jocular way often call a person who does anything particu-
larly well, or has a stroke of good luck, as 'ဝိဇ္ဇာ,' an ab-
breviation of ဝိဇ္ဇာသည်လှပေသည်။ ကောင်းမြောက်သည်။ ထွေထွေအောင်
သည်ပေသည်]။

—ထို or ထိုရ် (ဝိရ်) (*pron.* ဝိဇ္ဇာဝိ) (Pali ထေရော, great), *n.* one pos-
sessed of certain miraculous powers. (၁) ဖုဗ္ဗနိဝါယ။ (၂) ဝိဇ္ဇ
ဝဋ္ဋ။ (၃) အာသဝဋ္ဋ။

—မရ (ထ), *n.* magical or supernatural skill.

ဝိညာဉ် (ဝိညာဉ်) (Pali ဝိညာဏ), *n.* the soul ; *comp.* ဝိတ် and နိ။

ဝိညာဏ (Pali), *see* above, "the meaning of winyana may be learnt
"in this way. The watchman of a city remains in its cen-
"tre, at the place where the four principal streets meet ; by
"this means he can discover who comes from the east, and
"who from the south, or the west, or the north ; in like
"manner form is seen by the eye, sound is heard by the
"ear, odour is smelled by the nose, flavour is tasted by the
"tongue, contact or touch is felt by the body, and thoughts
"are perceived by the mind ; all these things are discover-
"ed or ascertained by means of winyana." —M.B.

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of intellect or thought, *see under* ခန္ဓာ။

ဝိတက် (Pali ဝိတက္ကိ), *n.* intention, အကြံအစဉ်, witarka (ဝိတက်), rea-
"soning, discussion, doubt, deliberation, consideration of
"probabilities, mental anticipation of alternatives, conjec-
"ture, from the root *wi*, implying discrimination, and *tar-*
"*ka*, to reason or doubt." —Wilson's Sanskrit Dictionary.

—ဝိတရ, *n.* consideration and investigation collectively, "wi-
"chara, investigation, examination, continued impulse
"or tendency, that which prolongs the witarka that has
"arisen in the mind, as the sound that continues to pro-
"ceed from the bell. The property of wichara * * * is that
"of investigation ; thus when a gong is struck by a mallet
"it gives forth sound, the stroke is witarka and the sound
"is wichara." —M.B. •

ဝိနည်း (Pali), *n.* a path (of the sun), of which there are three,
namely, အနန္တဝိနည်း, the inner path ; ဝိညာဉ်ဝိနည်း, the middle path ;
and ဗဟိဝိနည်း, the outer path.

ဝိနည်း (Pali ဝိနယော, ဆွဒ္ဓြင်း), *n.* rules, particularly such as re-
late to the conduct of priests ; ရဟန်းကျင့်စဉ်တရား, one

grand division of the Buddhist scriptures, comprising five books, namely, ပါရာမိကဏ်, ပါမိတ်, ဗဟောဝါ, ဝုပ္ပေါ, and ပါရိဝါ, *comp.* ၈၃၀. "Of the five sections into which the Winaya Pitaka is divided, the first and second, Párájika (ပါရာမိက) and Páchiti (ပါမိတ်), contain a code of ordinances relative to priestly crimes and misdemeanours; the third and fourth, Maha Waga (ဗဟောဝါ) and Chulawaga (ဝုပ္ပေါ), miscellaneous rules and regulations relative to ordination, the ceremony called wass (ဝတ်), &c.; and the fifth, Paríwánapáta (ပါရိဝါ), contains a recapitulation of the preceding books."—E.M.

၈၃၁, *a.* or *adv.* sundry, various; အသီးသီး။ ၈၃၁။ ကင်း။ ၈၃၁။ ကြည့် (rarely used in colloquial).

—ထာဝ, *a.* or *adv.* same; ၈၃၁။ ဘဝံကွေတြာ။ ၈၃၁။ သောထေ။ ၈၃၁။ ဘဝံကွေတြာ။ ၈၃၁။ ဘဝံ။ ၈၃၁။

၈ပုတ္တိ (Pali), *n.* destruction, ဖျတ်ပီးခြင်း။ ၈ပုတ္တိတာလ။ ၈ပုတ္တိတရားမှ ကင်း ဖွတ်ထိုပါ၏။

၈ပဿနာ (Pali), *n.* a kind of wisdom which enables the possessor to make extraordinary discoveries; ၈ပဿနာကင်း။ ၈ပဿနာ။ ၈ပဿနာရ။

၈ဘတ် (ပါတ်) (Pali ၈ပါတ်), *n.* the result of any deed, good or bad; the result of an evil deed which remains after the main part has been expended in vindictive inflictions in a previous state; *comp.* ဝင့်။ ၈ဘတ် (ပါတ်) ခံ။ ၈ဘတ် (ပါတ်) ထိုက်။ အ ကုသလမိဘတ် (ပါတ်), ကုသလမိဘတ် (ပါတ်).

၈ထင် (Pali ၈ထင်), *n.* the inflected termination of a noun, a noun or verbal affix.

—ထွတ်, *n.* a table of inflected terminations or affixes.

၈သိလ (Pali), *n.* diligence, industry, ယုတ္တ (ယုတ္တ), "wiraya or wirya, persevering exertion, effort, resolution, courage or determination, that which prompts to all kinds of exertion, like the powerful man who shrinks at nothing. Its opposite is kusita, indolence; all the other faculties are assisted by its exercise."—M.B.

—မိတ်, —ထွတ်, မြ, *v.* to be diligent, industrious.

—နည်း, *v.* to have little diligence, industry.

—မိ, *v.* to be diligent, industrious.

၈ထင် (from ၈ and ထင်), *v.* [to make pretensions to more than one possesses, as ဝေဒိတ်နှင့်မိမိထင်ပါနှင့်, without having as much as ၀, pretend not to as much as ၈, *i.e.*, ၀ and ထင်ကြီး တင်, besides], somewhat similar to နဲ့ and မှ။ သဘောတူထင်

ဝေ, 4, *vulgar* [*i.e.*, inelegant], a term of compellation, masculine or feminine, used by men or women; ငြိမ္မေဝေ။

ဝေဓရန် (ထန်) (Pali ဝေဓယန္တော), *n.* a graduated roof, ထုံဆင့်ပြထား။

ဝေဒနာ (Pali), *n.* sensation, ဖိစားခြင်း; “Wédaná, sensation, as “that of flavour, like the king who eats delicious food. The “property of wédaná is sensation or experience;” ခုက္ခဝေဒနာ (ဖိစား) ထုဝေဒနာ (ဖိစား)—M.B. Childers says: “The three “vedanás or sensations are sukhá (ထု) vedaná, dukkhá “(ခုက္ခ) vedaná, and adukkhamasukhá (အခုက္ခမထုက္ခ) vedaná, “pleasant sensation, painful or disagreeable sensation, “and sensation which is neither pleasant nor painful.”

ဝေဒနက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of susceptibility or sensation, *see under* ခန္ဓာ။ “The Wédaná khandó, or sensations, are six in “number. They are produced by communication with that “which is agreeable, disagreeable, or indifferent.”—M.B.

ဝေနေယျ (Pali) (*pron.* ဝေနေယျ), *n.* a rational being, one capable of being instructed; ဆုမ္မအပ်သောသူ၊ ဝေနေယျသတ္တဝါ။ ချွတ်ထိုက် သောသတ္တဝါ။

ဝေဇိက (ဝေဘိက) (Pali), *n.* distribution; ဝေခံခြင်း။ ဝေဇိကဖြူကျေး ကွန်ကြည့်၍ခန့်ပါသူ။ ဝေဇိကပြပါ၏။

ဝေရာဝဂ္ဂ (ဝေယာဝဂ္ဂ) (Pali), *n.* a multiplicity of business; ဝေရာဝဂ္ဂ (ဝေယာဝဂ္ဂ) ထုထိုက်၊ ဝေရာဝဂ္ဂ (ဝေယာဝဂ္ဂ) များသည်။

ဝေရ် or ဝေရ် (Pali ဝေရေ), *n.* a means, expedient, artifice, device, ဥပာယ်။ ဝရိယာယ် (not used in colloquial, but met with in composition); ထိုထိုဝရိယာယ်။ ဝေရ်ထုတ်ထုတ်။ ဆင်စွယ်နားပန်း။ ဆင် ထိုက်နံ့များနှင့်။ ညာဏ် (ဥာဏ်) ဝရိန္ဒ၊ ယုတ်မာလှသည်။

ဝေဠုဝန် (Pali ဝေဠုဝန္တ), *n.* a bamboo grove. The name of a monastery presented by King Bimbisára (ဝိမ္ဗသာရမင်းကြီး) to Gaudama Buddha.

ဝေ, *v.* to run round (an object); လည်, to wind as a river or road, ဖြစ်ဝေ။ လင်းဝေ။ လေဝေ (to veer as the wind); ဝေသွား, to go out of one's way.

—လည်, *v.* same, hence ထဝေလည်လည်နေ, to hang about, hover round an object or thing, unwilling to leave; ထဝေ လည် လည် နှင့်ထည်အနားကထွက်နိုင်သူ။

—ဝိုက်, *v.* same; လင်းဝေဝိုက်နုသို့ခရီးမတွင်။ စကားတည်တည် မမြော်မမှ ဝိုက်မြောသည်။

ဝေး, *v.* to be far, distant, not near, ဝေး [In a figurative sense to be remote to the subject, အကြောင်း၍ဝေးဝေးနားဝေး။ သထောင် ဝေး, to be dull of discernment, obtuse [ဝေး is often used in

a disparaging sense speaking of a person's mental capacity, or of the improbability of a person's doing anything, as when actuated by mean, parsimonious motives, &c., *e.g.*, သူ့အပိုက်ကြီးဝေးနေသည်။ It is also used in a *good* sense as of the inconceivableness of a high principled man committing a base act.

ဝေးကွာ, *v.* same ; ခရီးဝေးကွာ။ မြို့ချင်းဝေးကွာ။ လူချင်းဝေးကွာ။ လိုသံတင်းဝကားမကြာခါ။

—လံ, *v.* same.

ဝဲ (ဝဲ), ၁, *n.* a whirlpool, eddy.

—ကြွယ်, *n.* a large eddy, ခနောင်း။

—ကထော့ (*pron.* ဝဲကထော့), *n.* a whirlpool with a vortex.

—ကြက်ခွပ်, *n.* the troubled state of waters caused by the meeting of eddies whirling about in opposite directions.

—ဝား, *v.* to erode a river bank as a whirlpool.

—ရုတ်, *v.* to be sucked in by a whirlpool ; လှေကိုဝဲရုတ်လိုမြှုပ်သွားသည်။

—ဆန် (*pron.* ဝဲဆန်), *n.* a current running opposite to the main stream (a reflex current).

—ပြေး, *n.* a rapid eddy.

—ရှုတ်, *v.* to be thrown out by a whirlpool.

ဝဲ (ဝဲ), ၂, *n.* a roof in which one side projects over on the other.

—မျှ, —လင်း, *n.* same.

ဝဲ (ဝဲ), ၃, *n.* the itch, the mange.

—ခြောက်, *n.* the common itch.

—ဝား, *v.* to be eaten away by itch or mange as the hair of a dog, bullock, &c.

—ရီ, *n.* the same in an advanced stage, but less than ယားနား။

—ခွဲ (ခွဲ), *v.* to be infected with itch.

—ပူ, *n.* the mange in horses, ဝဲ(ဝဲ)ပူ(ဝဲ)ပူ။

ဝဲ (ဝဲ), ၄, *v.* to sail round as a bird, to fly round without striking with the wings (ငှက်မျှားဝဲ) ခွန်ဝဲ (ဝဲ)။ အပုပ်ကောင်မြို့လိုလင်းတဝဲ (ဝဲ) သည်။ [to brandish a sword, weapon, or stick].

ဝဲ (ဝဲ), ၅, *v.* to speak with a foreign accent or brogue ; စကားပြောသည့် အခါအထဲဝဲ (ဝဲ) သည်။ မြန်မာ စကားပြောထွင် မုခိုင်လိုပဲသည်, when he speaks Burmese, his accent is foreign like an Arakanese.

ဝေ, *n.* a large state palanquin.

မိုးဝါး, *v.* to be obscure, to be doubtful, uncertain, but used only in some adverbial form, as မိုးဝါး ဝါးထား (*pron.* မိုးမိုးဝါးခါး), obscurely, dubiously ; နာမည်ကိုရုတ်တရက်ထုတ်ဖော်ဆိုမရ။ မိုးထိုးဝါးထားဖြစ်နေသည်။

ဂုဏ်, *v.* to hide, secret, conceal ; rare in colloquial, ဂုဏ် being used.

——ထား, *v.* same.

၅၆, *v.* to rise, burst up, to be strong, violent (infrequent). Der. ကျော်ငှန်း။

——ထက်, *v.* same ; အာဏာ၌ထက်။ အာဏာ၌ထက်မျှနဲ့ကျော်ကြား။ ထန်မိုး၌ထက်သည်။

——၅၁, *v.* same. Der. အ၅၆အ၅၁။

၅၆, *v.* to be low and level, as ground occasionally covered with water ; ထည့်နေရာမှာ မြေ၅၆နေသော ကြောင့်ရေဝင်သည်, in this the water lodges because the ground is low ; [to assess to thathaméda revenue as thamadhis (assessors) ; ထမာမိ၅၆ ကြေးစာရင်း, the roll of a village after the assessment has been fixed by the thamadhis ; မ၅၆မကောသူထသောစရိုက်ဦးထွက်ငွေထက်စေ။

၅၉ (from ခွေ), *v.* to push with the head, or horn, or tusk, to propel violently, ခွေ။ ခွားချင်းဓွေကြသည် ; (ခွေ, which has the same meaning, is probably a corruption of ဓွေ။) ဓွေ in *composition* is also applied to the rushing velocity of the wind against anything, *e.g.*, ထေဓွေ၍မတိမ်းနိုင်သောတစ်ခုခုကိုတောင်ကဲ့သို့။ “ Like the tempest-beaten, solid, immovable rock.”

၅၉, commonly ၅၉, *n.* the testicles.

——၅၉, *n.* same.

——အိတ်, *n.* the scrotum, လိန်ဥ။ ကပ်ဖယ်အိတ်။

——ထုတ်, —တိုး, *v.* to castrate, အထိုးထုတ်။ သင်း။ ဆုမ္မာ။ ကွပ်။ *

၅၉ (၅), *v.* to praise, laud, extol, ချီးမွမ်း (not used in colloquial).

——ချီး, *v.* same (not used in colloquial) ; ၅၉ချီးဆုံးထောက်။ စေတုမြောက် ချီး။ ထိုအောက်ရှိမြင်။ ထင်ဆုံးဖြစ်လျက်။ အစွမ်းပြည့်၅၆။ ဂုဏ်ဖြင့်လွန်သည်။ ဦးစွမ်းမင်းထူး။ သံဝေ။ ရဲမက်၅၉ချီး။

၁၁

(The thirtieth consonant in the Burmese alphabet.)

၁၁, ၁, *v.* to give, offer ; scarcely used singly. Der. ဆက်ထားရှိသဖြင့်။

——ရောက်, *v.* to present from a distance ; ဆက်သရောက်လိုက်ပါသည်။ ဥစ္စာပစ္စည်းရှိသရောက်လိုက်ပါသည်။ မေတ္တာရှိသရောက်လိုက်ပါသည်။

သက်ဆိုင်, *v.* to belong, to be connected with, have relation to, to apply ; အသုံးသေဆုံးသည့်ရှိသော်။ သားဆွီးအမွေခံမရှိကားပြီးပြီးကအမွေကိုသက်ဆိုင်ပိုင်လိုက်သည်။ ဤပုဒ်မသည်။ ကာလကတ္တားမြို့မ။ ဆုံထိုင်မြို့မများအတွင်းရှိပုလိပ်ရာဇဝတ်အမှုတင်းတိုနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အခွန်စောင်နှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ။ ထရားမနှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ။ ရာဇဝတ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ။

—ရောက်, *v.* [to befall, as a calamity, ထေးသက်ရောက်။ ရောဂါသက်ရောက်] ; မေတ္တာသက်ရောက်, to be in force, to be extended to as a law, statute, Act, *e.g.*, ဗြိတိသျှဆူမြို့ယနိုင်ငံစောင်တဝှမ်းသက် ရောက်ဆက်ဆံသည့်, “ extended to the whole of British India ” as an Act or statute.

—လား, —ဝင်, *v.* to entertain affection towards another ; မေတ္တာသက်လား။ မေတ္တာသက်ဝင်။

—သွယ်, *v.* to connect one with another.

သက်, 3, *v.* to be moderate.

—သက်, *adv.* moderately, pretty, not very [slightly] ; သည်ထယ်ထဲမှာ စပါးပင်သက်သက်ကလေး သာရှိသည်။ သည်မြို့မှာသရက်ပင်သက်သက်သာရှိသည်။ ကျောက်ပေါက်မသက်သက်ကလေးရှိသည်။

—သက်သာသာ, *adv.* same ; ထိုအခါမထိမေခသာ နတ်သွီးသည်။ ပန်းစည်းကိုပိုက် ချီသကဲ့သို့။ ဘုရားလောင်းကို ထက်နှစ်သက်ဖြင့် သက်သက် သာသာချီဆောင်ပြီးလျှင်။ ချစ်ထွဋ္ဌာသောသားငယ်ကို အမိပိုက်သကဲ့သို့ထိမ်မွေ့ထွဋ္ဌာသောရင်ဖြင့်ပိုက်နှိကောင်းကင်ခရီးဖြင့်ဆောင်လေ၏။ သက်သက်သာသာနှင့်။ သက်သက်သာသာပြော။ သက်သက်သာသာသွား။

—သာ, *v.* to be moderate (*intrans.*), be relieved, obtain ease, be comfortable, recover [to abate as paroxysms of pain, or as cold and heat] ; အချမ်းသက်သာ။ အပူသက်သာ။ ရေစီးသက်သာ။ လေထိုက်သက်သာ။ ဆေးတည့်ထိုက်အူမောသက်သာသည်။ (သက်သောငါ့သက်သာ has a similar meaning to သက်, *e.g.*, သည်အူစကားပြောသည့်မှာသက်သောငါ့သက်သာထယ်ရှိပေသည်။) [to be ‘ mild ’ as a flavour or odour, *e.g.*, that of a cheroot ; ဂေါ်ရင်ချီဆေးလိလောက်အနံ့မထက်သာပါ] .

သက်, 4, *v.* to be mere, clear, nothing else (obsolete).

—သက်, *a.* mere, as ဓမ္မတ္တာသက်သက်နှင့်ပြုသည်, to do it from mere affection ; ခင်ဘျားကို ကျွန်တော် ဇွေ့ချင်ထို သက်သက်, merely because I wished to meet you, sir [*adv.* at all, in *negative sentences* ဖြစ်အသွင်း, as သက်သက်မရှိ, there is none at all] .

—မဲ့, —သက်မဲ့သား, *adv.* at all, without aim or purpose (သက်သက်မဲ့ထည်နေသည်), without cause or reason, wantonly (သက်သက်မဲ့သားနှင့်စက်သည်), မှီသက်သက်အကြောင်းမဲ့စော်ကားသည်။ “ He was insolent without rhyme or reason.”

သကတိ (Pali သကတ္တိ), *n.* the substratum of matter [a book pertaining to Pali grammar (ထမ္မ) သကတိကျမ်း]. [It is said that သကတိ also means “extraordinary reputation, prestige and ability”; ဂုဏ်အထူးသတ္တိအထူး ‘သကတိ’ ခေါ်သည်။ ဂုဏ်သကတိ ကြီးသောသူ။ ဂုဏ် (ဂုဏ) ကျေးဇူး။ (ကျေးဇူးခံစား။) သကတိ။ ထတ်သော ဝတ္ထု။ သိထ။ သမာဓိ]။

သကဒါဝိ, *see* သကဒါဝါဒိဝသဋ္ဌာန်။

သကဒါဝါဒိ (Pali), *n.* the second state attained by an areeyah (အရိယာ). “The path Sakrádagami is so called because he “who enters it will receive one more birth. He may enter this path in the world of men, and afterwards be “born in a déwa-loka, or he may enter it in a déwa-loka, “and afterwards be born in the world of men. It is divided into 12 sections. * * * There is the being that “has entered the path Sakrádagami (from *sakrat*, once, “and *ágami*, came), so called because he will once again “receive birth in the world of men; he has rejected the “three errors overcome by the man who has entered Sowán “(သောတာပန်), and he is also saved from the evils of Káma- “rága (တာမရဂ) and the wishing evil to others.”

—မဂ်, *n.* the duties of said state.

—မဂ္ဂဋ္ဌာန်, *n.* one who has performed the duties of said state.

—မထဋ္ဌာန်, *n.* one who has attained to the reward of said state.

—မိတ်, *n.* the reward of said state.

သက္ကလံ, *n.* a kind of umbrella.

သက်ကထိ, *see* သက်ကထေ, *n.* a kind of grass, သက်ကထိ ၁၀ ပေါ။

—ဌိပ်, *v.* to weave said grass [so as to be ready for thatching.—S.], *n.* a stick of grass so woven.

သက္ကရာဇ်, *n.* an era, epoch, date, year (ခုနှစ် သက္ကရာဇ်) ကောဇာ သက္ကရာဇ်။ သာသနာသက္ကရာဇ်။ written engagement, obligatory writing, စာချုပ်, သက္ကရာဇ်ချုပ် [a private birth register, မွေးဖွားသည့်သက္ကရာဇ်။ မွေးဖွားသောနေ့ရက်ကိုသက္ကရာဇ်ချုပ်၍ထားသည်], said ‘to be derived from သက္ကရာဇာ။ [သက္ကရာဇ် or သက္ကရာဇ်စာချုပ်. In Upper Burma a mortgage bond, hitherto *usually* written on ထန်းပိုးရွတ်—so called, probably, because such documents almost invariably begin with the *date* the mortgage was made. These documents were also written on ပုရပိုက်]။

သက္ကထာ (Eng. thick cloth), *n.* woollen cloth, broad cloth, [serge, tweed]. [In the Malayalam language “shakalathu,” a corruption of the Portuguese word *escarlatto*, signifies a blanket of scarlet material. The Burmese word is more likely; in the opinion of the compiler, to be a corruption

of the Malayalam word than of the English one "thick cloth." It is, however, probable that the Portuguese word "escarlatto" is but a corruption of the *Persian* "saqalát," "siqalat," or "suqlat," meaning "scarlet cloth" * * * *
 "It seems to have been the name of a stuff which was frequently of a scarlet colour, and hence to have become the "name of that colour."—Skeat's Etymological Dictionary of the English Language. [Even to this day the သတ္တထိတ် used by Burmans is more frequently of a scarlet than any other colour.]

သတ္တထိတ်အင်္ကျီ, *n.* a coat or jacket made of cloth, flannel or serge.

—ကြွက်နီသံ (rat's ear), *n.* fine woollen cloth, cassimere, flannel.

—စောင်, *n.* a flannel blanket.

သက်ငယ် (*pron.* သက်ကယ်), *n.* a kind of grass used in thatching.

—ထွင်း, *n.* a patch of thatch-grass.

—ကြီး, —ညှင်း, *n.* varieties of thatch-grass.

—ပေါ (*pron.* သတ္တထိတ်ပေါ), *n.* a sheaf of thatch not yet woven (having no သက်ငယ်ထိတ်); သက်ငယ်ထိတ်ပေါ။ သက်ငယ်အပေါ်အမိတ်။ နှုတ်ခင်းမွေးသက်ငယ်ပေါ်နှင့်။

—ပြင် (—ဖျင်), *v.* to weave the said grass [so as to be ready for thatching], *n.* a stick of grass so woven.

—မိုး, *v.* to thatch with the said grass.

သက်ထိတ်, *n.* a rainbow (also vulgarly called မိုးထိတ်ခင်း) (သက်ထိတ်ရေသောက်, to have the appearance of dipping into a stream or sheet of water, as either or both ends of a rainbow); *comp.* မိုး, a kind of disease [a carbuncle] [ခင်းမွေးသက်ထိတ်, abscess of the liver?]

သက်ရင်း, *n.* a kind of tree, of which there are many varieties.

—ကထေဝ် or ကထိုး, *n.* the Rangoon croton plant.

—နီ, *n.* the wild croton.

သက်လုံ, *n.* wind, power of respiration, strength of lungs.

—ကောင်း, *v.* to be long-winded.

—ကွဲ, *v.* to be broken-winded.

—ဖျက်, *v.* to have the respiratory organs deranged.

—မိုး, *v.* to be out of breath, to pant feebly and faintly; less than ထိုက် (seldom, if ever, used in colloquial).

သက်သေ, *n.* a standard, settled rule or measure, a pattern, representative, &c; a witness, anything that affords evidence or proof; illustration, testimony, evidence; သက်သေသက်ကာ

ထက်ထေခံ, *v.* to bear witness, give testimony ; *n.* a witness ; သက်ထေခံဥပဒေ, the Evidence Act ; သက်ထေခံချက်, the statement or deposition of a witness.

—စရိတ်, *n.* witness' expenses (usually in a criminal case).

—ထည့်, —ထား, *v.* to make a witness, appoint to be a witness.

—ထုတ်, —ပေး, ပြ, *v.* to produce evidence, show proof ; သက်ထေထောက်ခံပြ။ သက်ထေထင်ပြ။

—သာထေ, *n.* a witness, testimony, evidence.

သကာ (*pron.* သဂါ), *n.* unrefined sugar, the hardened sediment of molasses or treacle, whether made from the palm or cane, muscovado.

သကျ (*pron.* သက်ကျ) (Pali), *see* သာကီဝင်။ သကျပုတ္တ။ သကျရာဇာ။

သကျက်, *n.* the *Pandanus fætidus*, an evergreen.

သကြဉ့် (*pron.* သဂြဉ့်), *n.* open work in wood, ornamental of palaces, monasteries, &c., သကြဉ့်ထောင်။ သဂြဉ့်ထောင်အမြောက်။

သကြား (သိကြား) ? ၁ (Pali သက္က), *n.* a superior order of nats, 33 in number, in the second stage Tawutisá (တဝုဒိယံ) of the inferior celestial worlds (နတ်ပြည်).

—ပေါက်, *n.* a hole in the ceiling of the king's palace (on the north side) to admit the passage of the သကြားမင်း, also called မင်းသုန်းပေါက် ; the holes on the upper surface of a harp to improve the sound ; also called နတ်သမီးပေါက်။

—ပေါက်ပေါက်, *n.* a kind of stone, ရွှေသွေးကျောက်။

—မင်း, *n.* the sovereign of တာဝတိယံ။ [Sakra or Indra]. နတ်ထုရင်။

—သောက်စာ, *n.* a species of reptile.

သကြား, ၁, *n.* sugar ; ၅ န်ရောင်သကြား, crystallized sugar.

—ခဲ, *n.* sugar-candy.

—ချက်, *v.* to make sugar by boiling, &c.

—ချက်သမား, *n.* a boiler of sugar.

—ဆူးပေါက်, *n.* a kind of cake made of the ground-nut (မြေပဲ) and sugar.

—ဖွင့် (*pron.* သကြားဖွင့်), *n.* same as သကြားခဲ။

—စုတ်မွေး, *n.* brown sugar, သကြားမိုဝါလာ။

—မုန့်, *n.* sugar-cake.

—မှီ, *n.* same as သကြား။

သခင်, *n.* a master, lord, အရှင် [In Lower Burma this term is applied in a most indiscriminate manner and has lost its

original value. It has now become the mere equivalent of the English Mr.] ; formerly in Upper Burma very often applied to the *wives* of high officials.

ဆင်ဆင်ဆင်, *n.* same, but more respectful and reverential.

ဆင်တုတ်, *n.* a kind of tree [the *Spathodea Rheedii*].

—ရီ, *n.* the *Stereospermum chelonoides*.

ဆင်ဆင်, *n.* the cucumber ; ရေသွန်း ဆင်ဆင်, the common kind.

—ကောက်ရင်, —မိကျောင်းဥ, —ထင် (—ကောက်ရင်), varieties of the same.

—ဖြေတ်, *n.* a sour kind [ချဉ်.—S.].

—မ, *n.* the musk-melon.

—မွေး, *n.* same.

ဆင်, ၁, *n.* the *Thalia cannæformis* [*Maranta dichotoma*].

—ဖျာ (*pron.* ဆင်ဖျာ), *n.* a mat made of the stalk of the above plant.

—ဖြိုး (*pron.* ဆင်ဖြိုး), *n.* a finer kind. [The upper part of the mat is designated ဆင်ဖြိုး and the lower ဆင်ဖြိုး. The blackness of the strips interwoven in some 'thinbyus' is produced by a dye prepared from the bark, or leaves, of the ဆီးဖြူပင်. A finely-woven ဆင်ဖြိုး is called "ဆင်ဖြိုးချော," one for sleeping on "ဆိပ်ဖန်ဆင်ဖြိုး," and one for sitting on "နေရာထိုင်ဆင်ဖြိုး ;" ဆင်ဖြိုးခင်း, ဆင်ဖြိုးဖြန့်, to spread a ('thinbyu') mat as when receiving visitors. Ejecting water from the mouth on the prepared strips of the ဆင် plant, to render them pliant for weaving, is termed ဝါးထင်ရေ (*pron.* ပထင်ရေ) မှတ်].

ဆင်, ၂, *pron.* thou, you, *mas.* or *fem.*, see Grammar, sec. 77, occasionally used in colloquial, *e.g.*, ဆင်ကဲ့သို့သောသူမရှိ။ သင့်ဥစ္စာ မှန်၏သား။

ဆင်, ၃, *v.* to learn, acquire knowledge or skill [to teach.; also has the same meaning as ဆင်ပေး]; သူငယ်များတက်ကြသည်။ အထက်မြန်မာတက်ကြသည်။ ဆရာထည့်များကြသည်။ သူသင်ဆရာ လျှောက်ပြောတတ်သည်မထုတ်သူများသင်ကြားပြောတတ်သည်။ [to 'tutor' or 'coach' as a witness].

—ကြား, *v.* to learn, receive instruction ; ဗာဓပသင်ကြားခြင်း။ ထက်မှ ပညာသင်ကြားသည် also has the same meaning as ဆင် in the last sense, *e.g.*, ထထွတ်ထွတ်သင်ကြားသည်။ ထခြားသူသင်ကြားခြင်း ကြောင့်ပြောဆိုသတည်း။

သင်္ကေ, *v.* to teach, as a schoolmaster ; one kind of သွန်သင် ; သင်္ကေ is in less frequent use than သွန် (စာပေသွန်) ; မထတ်သည့် ပညာကိုသင်ချေပေးသည်။

—ပေး, —ရှိ, *v.* same ; သည်အထက်ကိုမည်သူသင်ပေးလိုက်သလဲ။ ဝေဖန်ပေးသည့်သင်္ကေ။ စာပေသင်္ကေ။ ဗေဒသင်္ကေ။ [သင်ပေး also has the same meaning as သညာပေး]။

—ရှိ, *v.* to learn and store up ; ငယ်ရွယ်စဉ်ကပညာသင်မှီးခြင်းကိုပြသည်။

သင်, 4, *v.* to pull off, skin, နှင်, နှာ, နှေး [less elegant in this sense than နှင်, နှာ။ ငှက်ပျောသီးအခွံသင်သည်။ ရှောက်သီးအခွံသင်သည်။ သခွားသီးအခွံသင်သည်။ ထိပုရာသီးအခွံသင်သည်။], to clear, disencumber [မြည်မျက်သင်သည်။ တောမြိုကို သင်မြင်သည်။], ထွင်, မြေ, ဖျင်. Der. ထုတ်သင်။

—ထွင်, *v.* same, 2nd def. [rarely used in combination in colloquial].

သငယ် (from သားငယ်), *n.* the young of animals ; used in combination with the names of brute animals, as နွားသငယ်, a calf ; ကြက်သငယ်, a young fowl, a chicken ; ဂျိသငယ်, a young barking deer, &c. [more elegant than နွားကလေး, ကြက်ကလေး, ဂျိကလေး]။

သမို, *n.* ; see ထမို။

သင်္ကန်း, 1 (*pron.* သင်္ကန်း), *n.* the *Hopea odorata* [this tree furnishes a valuable timber useful for house posts and boats]။

သင်္ကန်း, 2, *n.* the garment of a priest of Buddh, composed of three pieces, namely, သင်းပိုင်, ကိုယ်ဝတ် and ဒုက္ကု “The precepts given in the Patimokhan relative to the dress of the priest of Buddha are numerous. He is permitted to have three robes, called respectively Sanghātiya (သံဃာဝတ် ဒုက္ကု), Uttarasangaya (ဥတ္တရသံဃာ) ကိုယ်ဝတ်, and Antara-wásakaya (အန္တရာဝိသက) သင်းပိုင်.”—E.M. “The ‘Thingan’ or Tsiwaran (စိဝန်) is composed of three parts—the ‘thinbaing,’ resembling an ample petticoat, bound up to the waist with a leathern girdle and falling down to the heels ; the ‘kowut’ (ကိုယ်ဝတ်), which consists of a sort of cloak of a rectangular shape, covering the shoulders and breast and reaching below the knee ; and ‘dugót’ (ဒုက္ကု), which is a piece of cloth of the same shape, folded many times, thrown over the left shoulder when going abroad, and used to sit upon when no proper seat has been prepared ; [the သင်းပိုင်, ကိုယ်ဝတ် and ဒုက္ကု are collectively designated သင်္ကန်း ထိပ် ဝတ်]။ The colour of these three pieces is invariably yellow ; the jack-tree sup-

"plies the material for dyeing the cloth ['thingans' are all so dyed with the flower of the roselle plant (ချဉ်းပေါင်းပွင့်), the leaf of the ဖြိသတ် and the bark of the ညောင်နီ, and the leaf of the ထောက်ရတ်, and with ကျောက်ချဉ်း, alum]. In order to maintain a spirit of perfect poverty among the members of the order of recluses, the Wini (ဝိနည်း) prescribes that the tsiwaran (စိဝရံ) ought to be made up with rags picked up here and there and sewed together; the rule in this respect, at least as far as its spirit goes, is thoroughly disregarded and has become almost a dead letter."—Bigandet's Life of Gaudama.

ထက်နိုးကပ်, —ထူ, *v.* to make an offering of priests' garments.

—ကြီး, *n.* a double "thingan" worn only by rahans.

—ချည်, *v.* to wear the "thingan" as a novice (for the first time).

—ဆီး, —ဝတ်, *v.* to wear a "thingan."

—ဆိုး, *v.* to dye priests' garments, usually with a preparation made from the wood of the jack tree (*see under* သင်္ကန်း).

—ထန်းကြိုင်, —ထန်းဝါး, *n.* a rattan or bamboo placed in a horizontal position for priests to hang their garments upon.

—မွတ်, *n.* a species of water bird.

—မွင်ချဉ်း, *n.* a board for washing a priest's garments on.

—မှို, *n.* a species of mushroom.

ထင်္ကာ (*pron.* သင်္ဘာ) (Pali), *n.* doubt, suspicion; *v.* to doubt, be suspicious of, ယုံမှား။

—ထင်း, --ရင်, *v.* to be free from doubt, suspicion (ထည်သူအပေါ်၌ထင်္ကာမကင်း or မရင်။ မှီပါသည်။ ၎င်းဒိဋ္ဌိကိုရှာရပါမှအားရမည်)။

—ချေ, —ရှင်း, *v.* to remove suspicion from; ခင်ဗျားကျွန်တော်ကို မယုံချင်လှကြီးစုံရာနှင့်ထင်္ကာရှင်းပါရစေ။

—မှီ, *v.* to be suspicious of [မယုံထင်္ကာမှီ။ ယုံမှားထင်္ကာမှီ are in more general (colloquial) use].

ထကြိန် or သင်းကြွန် (*pron.* သင်းကြွန်), *n.* a fabulous head, supposed to be in the charge of seven goddesses, who transfer it from one to another at the commencement of each year. This fable is said to have owed its origin to a dispute said to have arisen between a Brahma called by the Burmese Athi (အာထိ) and Sekra (သိကြား) regarding a mathematical calculation; each agreed that the one whose calculation was wrong should forfeit his head. The Brahma lost. The names of the seven nathamis to whom the head was confided were ဒဏီ၊ မထောရက၊ ဂေါရဝသေ၊ (or ဂေါရ)၊ ကညာ၊

မန္တာ။ ရက္ခိတာ။ ပတ္တာ။ The Thingyan festival extends over a period of three days, designated respectively the အထက်နေ့၊ အချင်နေ့ and အကျနေ့. [One of these days *always* falls on the 12th of April. The Burmese style the Thingyan period, in ordinary parlance, 'အခါတွင်း,' *pron.* အခါခွင်း].

သင်္ကြန်ကျ, —အတာကျ, *v.* the head is delivered over by a goddess.

—ချင်, —အတာချင်, *v.* it is passing from one to another.

—ခေါ်, *v.* the king's head is washed, သင်္ကြန်ထောင်ခေါ်။

—စာ (*pron.* သင်္ကြန်စာ), *n.* a document annually composed at the time of the Thingyan festival, based on astrological calculations, and purporting to foreshadow the great events of the coming year. The royal Brahmins at Mandalay, sometimes aided by ministers, used to draw out this document. This was considered the *orthodox* သင်္ကြန်စာ။

—ထက်, —အတာထက်, *v.* the said fabulous head reaches the hand of another goddess.

သင်္ခိထထရား [*n.* the state of subjection to the operation of the four prime causes (အကြောင်းတရား ၄ပါး), ။ကံ၊မိတ္တိ၊ဥတု။ အာယာရထည်းဟူသောအကြောင်းတို့ဖြင့်ပြုပျက်အပ်သောသင်္ခိထထရား]။

သင်္ခိသ်, *n.* a shady place of retreat, a garden, grove, hermitage; အရိပ်သင်္ခိသ်။ အရိပ်သင်္ခိသ်ကြီးလှိုလှိုင်သည်။ ကျောင်းသင်္ခိသ်။ ရသေ့ချဟန်းတို့နေသောကျောင်းသင်္ခိသ်။ ဓမ္မဝတ္ထုထုတ္တိဝေသာနာထေရ်။

သင်္ခါရ (Pali), *n.* the mutability of creatures, by which they are continually subject to destruction and reproduction; သင်္ခါရသဘာဝထရား။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of destructibility and reproductiveness, *see under* ခန္ဓာ။

သင်္ခေပ (Pali အကျဉ်း), သင်္ခေပအားဖြင့်ဟောထေရ်မူသည်။

—နည်း, *n.* a brief, summary manner (as distinguished from ဝိတ္ထာရနည်း, in a diffuse manner). These are not colloquial terms.

သင်္ချာ (Pali), *n.* calculating, computing, တွက်ခြင်း။

—အတတ်, *n.* arithmetic, ဂဏန်းသင်္ချာ။

သင်္ဂဟ (Pali), *n.* help, assistance, ထောက်ပံ့ခြင်း။ ချီးမြှင့်ခြင်း။

—ထရားလေးပါး, *n.* the four rules of kindness by which a king ought to govern (and which should be observed towards one's parents and children).

သင်္ဂြိုဟ်, ၁ (*also written* သင်းဂြိုဟ်) (Pali သင်္ဂဟ), *v.* to help, assist, as superiors; *particularly* as kings their subjects (အရှင်သင်္ကြန်တို့သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပံ့ခြင်းပြုသည်။) ထောက်ပံ့။ ချီးမြှင့်, to assist

by way of advice, teaching; **ထရာသည်တပည့်များကိုသင်ကြားဆုံးမခြင်းပြုသည်**, preaching; **သင်္ကြိတ်ဆုခွဲ ထောပြောခြင်းပြုသည်**, to perform funeral rites; **ဒီး သင်္ကြိတ်၊ ခြေသင်္ကြိတ်။ (ခြေနှိပ်)**; *comp.* **ကဲ့ရဲ့သင်္ကြိတ်။** (to dispraise, censure, revile).

သင်္ကြိတ်, 2 (*also written* **သင်းကြိတ်**) (Pali သိဝိယံ အကျဉ်း), *n.* an abridgment, compilation.

သင်္ကြိတ်, 3, *n.* a system of metaphysics, *see under* ပရမတ်

—**စုစိုင်း**, *n.* the nine divisions of said system.

—**မြ်း**, *v.* to have made a complete study of the nine divisions; **သဒ္ဓါမြ်း။**

သဟိဝ (Pali), *n.* a member of the priesthood of Buddh, the priests of Buddh collectively, the clergy, **ပရမတ်သဟိဝ။ သမုတိသဟိဝ။ ပရမတ္ထသဟိဝ။ သမုတိသဟိဝ**; priests of the first kind only existed in the time of Gaudama.

—**စဉ်** (*pron.* **သဟိဝစဉ်**), *adv.* one after another, **သဟိဝစဉ်ကြွ။ သဟိဝစဉ်ထိုင်။ သဟိဝစဉ်သွား**, in the way that pôngyis walk.

—**ယနာ** (**သဝါယနာ**), *n.* a concert of primitive priests rehearsing the communications of Buddh (usually applied to the three great Buddhist convocations). "For the establishment of the Pitakas it is said that three several convocations were held. The first was at Rajagaha (**ရာဇဂြိဟ်**), at that time the capital of Magadha, in the eighth year of Ajasat (**အဇာထထာတ်**), sixty-one days after the death of Buddha, or B.C. 543. The whole of the Pitakas were then rehearsed, every syllable being repeated with the utmost precision, and an authentic version established, though not committed to writing. As the whole of the persons who composed this assembly were rahats (**ရဟန္တာ**), and had therefore attained to a state in which it was not possible for them to err on any matter *connected with religion*, all that they declared was the truth; every doctrine was correctly delivered, and in the repetition of the words of Buddha, and of the other interlocutors, the *ipsissima verba* were faithfully declared. The rahats did not possess inspiration, if we consider this power to mean a supernatural assistance imparted *ab extra*; but they had within themselves the possession of a power by which all objective truth could be presented to their intellectual vision. They therefore partook of what in other systems would be regarded as divinity. The second convocation was held at Wésáli (**ဝေသာလီ**), at that time the capital of Kálásóka (**ကာလသုတ္တ**), in the

“tenth year of his reign, one hundred years after the death of Buddha, or B.C. 443, in consequence of the prevalence of certain usages among the priesthood that were contrary to the teachings of Buddha. The text of the Pitakas was again rehearsed, without any variations whatever from the version established by the former convocation. The third convocation was held at Pataliputra (ပါထလိပုထ်), near the modern Patna; in the seventeenth year of Asoka (အသောက, also called ဓမ္မာသောက), 235 years after the death of Buddha, or B.C. 308. The Pitakas were again rehearsed, without either retrenchment or addition.” ပဉ္စမသင်္ဃာတနာထံ, “Convener of the fifth Burmese Synod,” a title which, though self-conferred, was much prized by King Mindôn.

သင်္ဃာတနာထံ, *v.* to hold such a concert.

သင်္ဃာတ (sometimes written သိဗာတ), *see under* ငရဲ။

သင်္ဃိက (Pali သင်္ဃာ and ဣက, ဥစ္စာ, property), *n.* consecrated property belonging to Buddhist monks generally. [Consecrated property is divided into three classes : အာရာမသင်္ဃိက, that belonging to priests of a *particular* locality ; ဓတုဒိသသင်္ဃိက, to rahans and laymen *alike* ; ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂလသင်္ဃိက, to a Buddhist and rahans *alike*.]

သင်္ဃာထီ, *n.* a kind of bed-frame without legs used by government people [according to some by the royal family alone].

သင်္ဃတုန်း (*pron.* သင်ခန်း), *n.* a razor [သင်္ဃတုန်း is usually combined with ထား in colloquial (သင်္ဃတုန်းထား)]; (သင်္ဃတုန်းစင်ငရဲ, *n.* the name of one of the smaller hells).

သင်္ဃတိုင်း (*pron.* သင်ခိုင်း), *n.* a frock with short sleeves and close on all sides, (originally a Karin dress, and even now far more worn by them than by any other race. *Occasionally* worn by the Burmese).

—စင်, *n.* a kind of bird, heron (?) (Pali လောလဝိဇ္ဇ.—S.).

သင်္ဃတုံ, *n.* a kind of shell, Turk's cap, a large species of trochus.

သင်္ဃဝန်း, *n.* a kind of tree (tortuous hibiscus).

သင်္ဃပုတ် (*pron.* သင်ပုတ်), *n.* an offering of food presented before a pagoda or image (သင်္ဃပုတ်ခွက်); (သင်္ဃပုတ်ဆေးဇီယံ, rain which falls on the day of a religious festival).

သင်္ဃန်း (corrupted from ဝံ), *n.* an oblong (သင်္ဃန်း) black-board used by scholars to write on (rapidly being superseded by the slate in Lower Burma).

—ထားကြီး, *n.* a large upright black-board, a wall black-board.

သင်ပုံးကြီး, *n.* the combination of the letters of the alphabet, a spelling-book ; သင်ပုံးကြီးမူကော, *n.* the name of a certain grammatical work.

—ခေါင်း, *n.* the handle of the spelling board, a pale, picket (သင်ပုံးဆင်ဝင်ခတ်ဆွတ်).

သင်ဟောင်း (*pron.* သင်ဗောင်း), *n.* (the marsh-date palm, *M.*).

—စာ, *n.* a species of sparrow.

—မီး (*pron.* သင်ဗောင်းမီး), *n.* the large white worm (found in the marsh-date palm), an article of food which, when properly prepared (on toast), is scarcely distinguishable from marrow-toast.

သင်္ဘော (*also written* သင်းတော), *n.* a ship, any sailing vessel, the papaya (tree) ; သင်္ဘော is frequently used as an abbrev. of မီးသင်္ဘော.

—ကြော, *n.* a species of the custard-apple, the bullock's heart.

—ကပ္ပိတံ, *n.* the captain of a ship.

—ကျောက်ကပ်ပင်, *n.* a kind of plant or tree said to have been imported.

—ကြံ့, *n.* a species of the chebula.

—ကြက်ဆူ, *n.* the physic-nut.

—ကြက်ဆွန်, *n.* the Bombay onion.

—ကြမ်း (*pron.* သင်္ဘောကြမ်း), *n.* a kind of shelf made of bamboos placed across the tie-beams (ထွပ်) of a house, and used for keeping all sorts of odds and ends upon

—ခွေး, *n.* a dog of foreign breed.

—စက်ခေါင်းထုံး (*pron.* စက်ဝန်း), *n.* one name for the *Gnaphalium aureum*, said to have been introduced from the Mauritius.

—စာရေး, *n.* a steamer clerk, the purser of a ship.

—ဆား, *n.* imported salt.

—ဆိပ် (*pron.* သင်္ဘောဆိပ်), *n.* a landing place for ships, a harbour (a quay).

—ဆိုက်, *v.* to moor alongside a wharf, or landing place, as a steamer or ship.

—မိုးဖြူ (—ဆီးဖြူ), *n.* the Ōtaheite gooseberry.

—ထမာခါ, *n.* the neem tree or Persian lilac.

—ထည် (*pron.* သင်္ဘောထည်), *v.* to build a ship.

—ထောင့်, *v.* to feel squeamish owing to the motion of a ship, not quite so strong, it is said, as ထိုင်ခွေ.

ထင်္ဂလိပ်စာအမည်: *n.* formerly a commander of one of H.M. the King of Burma's steamers.

—ဆည်, *n.* imported piece-goods and textile fabrics.

—နာနာဝိ, *n.* the century plant.

—နွယ်ချို (*pron.* သင်္ဃောနွယ်ချို).

—ပုခေဝေ, *n.* a species of the papaya.

—**വൃന്ദ്**, *v.* to be wrecked as a ship.

—မောင်, *n.* a kind of fish.

—ပဉ္စိဝန်း, *n.* the periwinkle.

—မိကျည်း, *n.* a species of the tamarind (the *Sophora tomentosa*, *K.*).

—oos, *n.* the great double Arabian jasmine.

—ဝေဓံ, *n.* the chief officer of a steamer or ship.

—မုံလာ (—မုန့်လာ), *n.* the turnip, the cabbage.

—ပဝေဝိ (—ပဝေဝိ), *n.* the winged cassia, (considered highly efficacious in cases of ring-worm; the leaf is rubbed on raw).

—မုတု; *n.* a shrub growing up into a small tree with palmate leaves; it has an edible, bulbous root.—S.

—ရွက်ထည်, *n.* sail-cloth, canvas.

—မ, *n.* the product of the white cotton tree, said to be superior to the product of the မာဝံ or red cotton tree.

—**ἄρξ**, *v.* to be taken out of its course as a ship by the violence of the wind.

—ဝခါး, *n.* the papaya.

—∞§:, *n.* the fig.

—ဆုကြီး, *n.* a ship-owner [a term of compellation sometimes used formerly towards non-official foreigners by up-country Burmese].

သထိကဗျိုင် (သထိကဗျိုင်), *n.* the Sanskrit language (the ခ in this word is *usually* pron. သထိကဗျိုင်ဘာသာ).

ဆင့်, ၁, a *modification of the pronoun* ဆင့် (see Grammar, sec. 78), ဆင့်ကိုမပေးဘူး။

ဆင့်, 2, *v.* to be suitable, proper, becoming ; ထောင်ထွေ, ထွေထွေပတ်,
to suit, agree with, to agree with, be on good terms, to
have sexual intercourse. Der. အဆင့်ခင်ဆင်းသက်သောပြောပြမှု
ဆင့်ဆင့်ဆင့် (or ဆင့်ဆင့်ဆင့်ဆင့်ဆင့်) သည်ဆေးကျွန်ဆေးနှင့်ဆင့်
ပါ။သင့်ပါးမှတစ်ပါး

ဆင့်တင့်, —မြတ်, *v.* same, 3rd def. ; [သင့်မြတ် also means to have sexual intercourse, to be married, in which case it is usually preceded by ပေါင်းစပ်] ; သူတို့အစ်ကိုထောက်သေ့ထေ့ရှိကြသည်မှာကြာလှပါပြီ။

—နေ, *v.* same, 4th def. (to be married) . .

—မျှ, *v.* ; see the parts.

—လျှော်, same, 1st def.

သင့်, 3, *v.* to befall, come upon ; ထေးဥပါတ်သင့်။ ကုန်းသွားကုန်းတေးသင့်ပါစေသား။ ခေတ္တသုံးရေထေးသင့်ပါစေသား, an imprecation occasionally made use of by the Burmese when asserting their innocence or in order to convince any one ; to take, as fire, မီးသင့်။ မီးသင့်၍သေသည် ; poison, အဆိပ်သင့်။ အဆိပ်သင့်၍သေဆုံးသည် ; disease, ကပ်သင့်။ ရောဂါသင့်။ ဆုတ်ကပ်ထိုးရောက်ခြင်းကြောင့်ရောဂါသင့်ထိုးသေဆုံးသည်သာမျှသင့်သည်။

—ရောက် [*v.* 1st def., ထေးသင့်ရောက်။ ရောဂါသင့်ရောက်] .

သင်း, 1 (in colloquial frequently *pron.* ဒင်း), *pron. a.* that (thing). Der. ဆယ်သင်း [ဆ like *th* in *the*] ; သင်းဘာခေါ်သလဲ။ သင်းတယ် ဆိုးသည့်သူ။ သင်းနှယ်လူပမာခန့်လောက်သည်မဟုတ်ဘူး။ သင်းကားသင့်၏။ သင်းကားမသင့်စေကြီးစား။ ဒင်းချည်းထဲမိုးသည်။

သင်း, 2, *v.* to unite, associate, ပေါင်း ; not used singly. Der. အသင်း။ [ဆ like *th* in *thin*].

—အုပ်, *n.* the chief of a society, pastor of a church ; (သင်းအုပ်ဖွဲ့, applied to animals when living together in herds).

—ခွဲ, *v.* to make a schism, (ထပ်သင်းခွဲသောသူ also applied to laymen, လူချင်းသင်းခွဲနေသည်).

—စာရေး, *n.* the secretary of a society, a church clerk.

—ထောက်, *n.* an assistant, deacon.

—ပင်း, see အသင်းအပင်း။

—ဖွဲ့, *v.* to associate, form a society, သွေးသောက်ဖွဲ့။

—ဝင်, see အသင်းဝင်။

—ဝင်ပေ (—ဝင်သေ), *n.* one who joins a society at the same time.

—ဝင်သူ, *n.* a member of a society.

—ထီး, *adv.* apart, independent of others ; သင်းသီးဥစ္စာ, property belonging to any one alone, such as property given to a particular member of a family (by the parents), and which is not liable to be divided with the other members of the family on the demise of the parents [usually a term used with reference to the independent property of a hus-

band or wife in contradistinction to *joint* property, နှစ်ပါး
ပုံထက်ထက်ပါး]။

သင်း, 3, *v.* to emit a certain kind of pleasant odour, as the odour
of the ထရပ်ပိတားပွင့်, စွယ်ပွင့်, ခရားပွင့်, one kind of ရွှေး (less
than ကြွ, ကြိုင်, ထုံ, မျှံ, ထိုင်။) ; သင်းသင်းကတေးရွှေးသည်။ ဆိန့်သင်း
သည်။ ပန်းနီသင်းသည်။ ခရသင်းထား။

—ကြွ, —မျှံ, *v.* (to diffuse fragrance), *see* the parts (သင်းကြွကြွ
ရွှေး။ အရိုးအနံ့တို့ဖြင့်သင်းမျှံစွာရွှေးထသင်းသင်းထကြိုင်ကြိုင်ထိုင်သည်)။

သင်း, 4, *v.* to geld, castrate (man or beast) ; အထိုးထုတ်, ကွတ်, ဝေး
စေတိုး, ဆုဗ္ဗ။

—ကြောင် (*pron.* သင်းကြောင်), *a.* imperfectly castrated, မကုန်မဝင်။

—ကွပ် (*pron.* as spelt), *v.* same as သင်း။

—ဝင်, *a.* perfectly castrated.

—ဖုတ်, *a.* same as သင်းကြောင်။ ဆိုးကြောင်။

—မြီး, *a.* castrated, ကျီသင်းမြီး။ နှာသင်းမြီး။

သင်းကျပ် (*pron.* သင်းကျပ်), *n.* the front brim of a cap of state (ap-
plied to Buddhs and monarchs, also used figuratively, *e.g.*,
ထူထိုသင်းကျပ်ခွေရာဇ်မှန်ကုသရဖူဖြစ်တော်မူသောမြတ်စွာထုရား။) (said to
be a gold band which used to be worn across the fore-
head, † ဖူးသင်းကျပ်)။

သင်းကျွတ်, *n.* a kind of serpent, မွေသင်းကျွတ်။

သင်းကျက်ကုရွှေး (သင်းကြက်ကုရွှေး), *n.* a species of lizard with a
head resembling a parrot's bill.

သင်းကြွပ် (*pron.* သင်းမြိုင်), *n.* the earth which scales off the sur-
face of land after an inundation (မြေထင်းခဲ)။ [သင်းကြွပ်ခေါင်း
ထောင်း and သင်းကြွပ်ထန် are terms applied mostly in Upper
Burma to the curling up of soil over rice-plants (မျိုး) and
the scaling off of earth on which they are planted, owing
to solar radiation.]

—ထ, —ထန်, *v.* the earth scales off (also applied to a kind of
cutaneous affection found on uncleanly persons, ချေးသင်း
ကြွပ်)။

သင်းချော (သင်းကျော), *n.* the earth lizard, a large brown species
[the skink]။

သင်းချင်း (သင်္ချိုင်း) (*pron.* သင်းချိုင်း), *n.* a place of performing
funeral rites, or of disposing of the dead by burning or
burying, တပြိုင်, ထုပ်ထိုင်း, ထုထန်ထွေရာသင်းချင်း ; “the place of
meeting (shall be) his burial-ground,” a term formerly used
in proclamations in Upper Burma regarding criminals,
meaning that no mercy was to be shown if met with ;
sometimes used as a threat, *e.g.*, ထွေရာသင်းချင်းသတ်ပြန်မည်။
[Note.—A Burmese burial-ground is almost invariably
situate to the west of a town or village]။

—ထွင်း (*pron.* သင်းချိုင်းခွင်း), *a.* grave.

သင်းခွေ (*pron.* သင်းခွေ), *n.* a kind of tree (the wild jasmine).

—ချပ် (*pron.* thin-gway-gyat), *n.* the pangolin or scaly ant-eater of the Malays, *Manis levicaudata*; ထင်းခွေချပ်ခေါ် ထောင်ထွေးနှင့်ဆင်တူသောထင်းခွေ (the armadillo ?)

သင်းပြိုဟ်, *see* သပြိုဟ်။

သင်းတွဲ (*pron.* သင်းတွဲ), *n.* verdigris (the bibasic acetate of copper).

—မိန့်ကျောက် (—မိန့်ကျောက်), *n.* green jasper.

သင်းထောင် (*pron.* သင်းဒေါတ်), *n.* a kind of creeper, the root of which is edible (and is used as a substitute for rice in times of scarcity in Upper Burma).

သင်းမိန် (*pron.* သင်းမိန်), *n.* the under-garment of a priest of Buddh, *see* ထက်မိန်။

သင်းဗိဇ္ဇ, *n.* a small kind of tortoise, [one species of skink (a kind of lizard, ထင်းဗိဇ္ဇ or ထင်းဗိဇ္ဇချော), ပုတ်သင်ချော] [a kind of cutaneous disease].

သင်းဝင် (ဝင်), *n.* a kind of tree (သင်းဝင်ပေါက်မြို့, found in Upper Burma).

သဝို or တဝို, *n.* a species of chiton, a multivalve mollusc.

သစ်, ၁, *n.* wood, timber.

—အထ်, *n.* the chestnut.

—အောင်း, *v.* to draw timber with an elephant.

—ကထိုး, *n.* a species of sterculia.

—ကောက်, *n.* crooked timber.

—ထိုး, *n.* a large branch of a tree (a bough); *comp.* သစ်ခက်။

—ကျား (—ကြား), *n.* the walnut, သစ်ကျားသီး။

—ကျောက်ခွတ်, *n.* a species of Willughbeia.

—ကြိုး (*pron.* သစ်ကြိုး), *n.* the cinnamon (tree), cinnamon, ရှင်းသစ်ကြိုး။

—ကြောင်ဝင်, *n.* hollow timber, ကြောင်ဝင်သစ်။

—ကြွေ, *n.* the *Epidendrum moschatum*.

—ခက်, *n.* a small branch of a tree; *comp.* သစ်ထိုး, သစ်ခက်ထင်း
မြေ, *n.* a kind of tree snake.

—ခက်ထင်းသေး, *n.* the narrow-petaled garland-flower, a species of hedychium.

—ခါး, *n.* bitter-wood, *Terminalia pentaptera*.

—ခေါက်, *n.* the bark of trees; သစ်ခေါက်ချိုး, *v.* to dye with the bark of trees, *e.g.*, သစ်ခေါက်ချိုးတင်းတိမ်။

သစ်ခေါက်ဖတ်, *n.* tan after being used in tanning.

—ခေါက်ရည်, *n.* bark-water, water in which bark has been steeped.

—ခေါင်း, ၁ (from ခေါင်း), *n.* a subordinate in charge of timber (*pron.* သစ်ခေါင်း), a timber merchant, a forester.

—ခေါင်း, ၂ (from ခေါင်း, ၂), *n.* the inside of a hollow tree or log.—S.

—ချ, *n.* the Malay chestnut.

—ချေး, *n.* a kind of tree.

—ချော, *n.* a kind of tree.

—ချို, *n.* the *Sideroxylon tomentosum*, an evergreen tree.

—ခွ, *n.* a crotch in a tree (a fork).

—ခွန်, *n.* duty on timber, revenue accruing from timber duties.

—ခွပ်နီ, *n.* a species of parasite, a generic term for different species of orchids, as the dendrobium, bolbophyllum, and pholidota.

—ခွံ, *n.* same as သစ်ခေါက်။

—ငြိပ်, *n.* a kind of timber.

—ဝဉ်, *n.* ; *see* တဝဉ်။

—မိန်း, *n.* green, unseasoned timber.

—မေ, *n.* a kind of gum, black varnish, the tree from which the gum exudes ; သစ်မေးထိုး, to tap for black varnish.

—မေးရိုင်း, *n.* the wild black varnish tree.

—စွပ်, *v.* to drag timber with buffaloes.

—ထည် (*pron.* ထယ်), *v.* to salve timber.

—ဆိန်, *n.* a kind of tree [the *Terminalia belerica*].

—ထောက်မီး, *n.* the chisel-handle tree, *Dalbergia velutina*.

—ဆွေး, *n.* touch-wood, spunk.

—ဆွဲထမ်း, *n.* a dragging path.

—ဆွဲလွဲ (—ဆည်းလည်း), *n.* a kind of tree [the *Schrebera swietenoides*].

—ဇွိ, *n.* a kind of tree.

—တက်ခွေး, *n.* a kind of wild cat, ကြောင်ပိတ်။

—ထချင်း (—တခြင်း), *n.* a kind of tree.

—တံပျို, *n.* a sprout from a fallen trunk.

သစ်ထာ (from ထာ, ၁), *n.* a wooden box, chest, a box made of any material ; သစ်ထာ လွင်း, the handle of a box.

—ထော, *n.* a forest.

—ထောကင်းဆိပ်, *n.* a timber depôt.

—ထောဝန်ကြီး, *n.* the Conservator of Forests.

—ထောဝန်, *n.* the Deputy Conservator of Forests.

—ထောဝန်ထောက်, *n.* an Assistant Conservator of Forests ; ဒုတိယသစ်ထောဝန်ထောက်, *n.* Sub-Assistant Conservator.

—တောင်, *n.* a wood-pecker.

—ထို, *n.* the wild mangosteen.

—ထက်ထင်နေ, *n.* a kind of grass.

—ထက်ထေဇွေ, *n.* another.

—ထပ်, *v.* to blaze a tree, သစ်ထပ်ခွန်တင်ပြသည်။

—နတ်, *n.* a kind of tree.

—နဂါး, *n.* twisted timber.

—နဝေး, *n.* drag-holes (in timber), သစ်နဝေး။

—နီ, *n.* the *Amoora rohituka*, an evergreen tree.

—နီဇင်း (frequently *pron.* ဆီဇင်း), *n.* the *Dalbergia nigrescens*.

—ပင်, *n.* a tree.

—ပထာ (*pron.* သစ်ပထာ), *n.* timber that bears no hammer-mark.

—ပုကန်, *n.* the *Milettia Brandisiana*.

—ပုဂံ, *n.* [the *Dalbergia purpurea* yields a kind of oil which is eaten with food and used for the hair].

—ပုလေ, *n.* a kind of tree.

—ပထောင်း (—ထထောင်း), *n.* the wax-wood, so called because it produces a wood the colour of bees-wax.

—ပေါက်ကြီး, *n.* a kind of insect.

—မြဲ, *n.* a kind of tree [the *Xanthophyllum flavescens*, or *Xanthophyllum glaucum*].

—ထိလူး, *n.* creaking timber, သစ်ခြောက်။

—စင်း, *n.* a kind of tree [the dammer pine, *Agathis loranthifolia*].

—ခွေ့, *n.* a kind of tree [the Karung oil tree] ; but *comp.* ထဝင်း။

—ခနဲကျည်း, *n.* a tree of the genus *elæocarpus* producing a hard valuable timber, *see* ထောခနဲကျည်း။

"gnyána (ရုက္ခဏ) when the same had dispelled the darkness of awidiya (အဝိဇ္ဇာ) were (1) Dukha-satya (ဒုက္ခသဋ္ဌာ), the reality of misery, has been explained as inherent in the system of the Panchas-khandas ; (2) Samudaya-satya (သမုဒယသဋ္ဌာ), the reality of aggregation, or the progressive accumulations of evil by the agency of Káma-tanhá (ကာမတဏှာ), Bháwa-tanhá (ဝိဘဝတဏှာ), and Wibhawa-tanhá (ဝိဘဝတဏှာ); Káma-tanhá signifies lust, avarice, and love ; Bháwa-tanhá signifies the pertinacious love of existence induced by the supposition that trans-migratory existence is not only eternal, but felicitous and desirable ; Wibhawa-tanhá is love of the present life under the notion that existence will cease therewith, and that there is to be no future ; (3) Niródhā-satya (နိရောဓသဋ္ဌာ) or the reality of destruction, signifies the destroying of the desires above-mentioned, and thereby the causes which perpetuate the misery of existence, and this is also the signification of the nirwána (နိဝါန) ; (4) Márga-satya (မဂ္ဂသဋ္ဌာ), the reality of means, signifies the efficiency of the exertions and operations whereby those desires are destroyed and their concomitant miseries extinguished."—M.B. "The four excellent truths:—(1) There is sorrow or misery in life. (2) It will be so with every birth. (3) But it may be stopped. (4) The way or mode of making an end to all miseries. * * * Ignorance is the source of almost every real or fancied misery ; and right knowledge of the nature of things is the true way to emancipation ; therefore, they who desire to be freed from the miseries of future transmigrations, must acquire true knowledge." * * * —Csoma Körösi.

သဋ္ဌာဝံ, *v.* to enter into an engagement with (a superior) ; မသောကံမပြန်အမှုထောင်ကိုတင်းရွက်ပါမည်ထုသဋ္ဌာဝံကြံရသည်။

—ဝထိ (*pron.* သဋ္ဌာဝထိ) [same as သဋ္ဌာ, 2nd def.].

—ဝထိပြု, *v.* ; *see* သဋ္ဌာပြု။

—ဝထိရှိ, *v.* to be under an engagement, ပြုထင်မည်ဆိုသဋ္ဌာဝထိရှိဘူးပေသည်။

—ဝေဋ်, *v.* to keep an engagement, be faithful ; generally applied to women who are faithful wives ; တထ်သဋ္ဌာဝေဋ်ထည့်မိန်းမ။

—ထည့်, *v.* to keep one's word, act up to one's engagement or promise.

- သစ္စာထိုက်, *v.* to administer an oath, မေတ္တေဓမ္မနိဗ္ဗိတိန္ဒြာဏ်ဓမ္မိန္ဒြာ
သစ္စာထိုက်သည်။
- ထား, *v.* to resolve, vow ; ထသက်ပတ်ထိုးအရက်မသောက်ပါဘူး။ သစ္စာ
ထားသည်။
- ထိန်း, *v.* same as သစ္စာစောင့်။
- တံ, *v.* to vow as lovers (theatrical).
- ပန်နက် (*pron.* သစ္စာပန်နက်), *v.* to take an oath, imprecate evil
on one's self ; ထုခေခါရထေဒိပင်ကရုဗြိတ်စွာတုရားထံထန်ထားခင်း၍
သစ္စာပန်နက်ထေင်မှုသည်။ (မှန်သောစကားပြောပါမည်ဟု သစ္စာပန်နက်သည်)။
- ပန်း (*pron.* သစ္စာပန်း as one word), *n.* the tiger-lily.
- ပေး, *v.* to charge solemnly, as under the sanction of an
oath ; ထိမြင်သည့်အတိုင်း ထွက်ဆိုပါမည်ဟု သစ္စာပေးသည့်အတိုင်း ဝန်ခံရ
သည်။
- ပြန်နှုတ်, —ပြန်ဖျက်, *v.* to retract an oath or promise.
- မြီ, *v.* same, to affirm solemnly, make a vow, take an oath,
ကျိန်, မိဋ္ဌာန်သစ္စာမြီ။
- ဖောက်ပြန်, —ဖျက်, *v.* to break an engagement [to break faith].
- မဲ့, *v.* to be faithless (သစ္စာမဲ့)။
- ဓေ, *n.* prepared water drunk on taking an oath of allegi-
ance, သစ္စာထေင်ဓေသောက်။
- ရှိ, *v.* to be faithful, သည်ထူးသစ္စာရှိပါ၏။ ယုံရပါ၏ခင်ဘူး။
- လေးပါး, *n.* the four laws of truth, ဒုက္ခသစ္စာ။ သရဒယသစ္စာ။ နိရောဓ
သစ္စာ and မဂ္ဂသစ္စာ။
- သွေ, *v.* same as သစ္စာပေါက်ပြန်။ သစ္စာသွေခြင်းကြောင့် စေတီရမင်းမြေ
မျှခံရသည်။
- သစ္ဆေ (ထဆေ), *see* စဆေ။
- သဝင် (သဝင်), *n.* a species of parasite ; *comp.* တဝဉ်။
- ဂေါ် (—ကေင်), *n.* a kind of orchid.
- သည်, 1, *see* အသည်, 2.
- သဉ်, 2 (*commonly pron.* သထ်).
- ထိုင် (*pron.* as spelt), *n.* an upright post of a house, a mid-
dle post between the central (ခေါင်တိုင်) and the outside
posts (ထက်ခံတိုင်)။
- တိုင်ခေ, *n.* the central post which supports the ridge, ခေါင်တိုင်။
- ထွေး (*pron.* သည်ထွေး), *n.* a post in the outer row, ထက်ခံတိုင်။
- ဝ, *n.* same as သည်တိုင်ခေ။
- ရံ, *n.* a post in the middle row.

သည့်, 3, *pron. a. this*, ဤ။

— ခန့်ထောက် (*pron. သည့်ထောက်*), *adv. of degree*, so, to such an extent; သည့်ခန့်ထောက်ဥစ္စာများ စုံမက်ထောက်သည့်မဟုတ်ပါ။ သည့်ခန့်ထောက်အမှုကလေး အရေးထူထောင်သည့်မဟုတ်ပါ။ သည့်ခန့်ထောက်ထုတ်ခဝသည့်ထုတ်ခါမျှမကွေ့မကြိမ်ဖူးပါ။

— ကဲ့သို့, *adv. in this manner*.

— နှင့် (*pron. သည့်နှင့်*), *adv. in this manner*, thus.

— ဟု, *adv. here*, သည့်ဟုရှိပါသည်။

— ထို, *adv. thus*; သည့်ထိုမပြောပါနှင့်။ သည့်ထိုချည်းထည်းမ ကောင်းကြံထတ်သည့်ထူ။

— ထို့, *pron. a. such*, of this sort; ဤထို့။

သည့်, 4, *n. affix*, nominative, denoting the agent or subject.

— ကား, *n. affix*, same, *see* ကား (used in composition).

သည့်, 5, *verb. affix*, assertive, ဤ (in colloquial *pron. ထယ်* or ဒယ်) *see* ထူး, 2. [သည့် is in composition *occasionally* followed by ဤ; the following is an instance in the Zanekka: ထိုသရက်ထီး အရသာထွာ ထော်ဖျားထို့ ရောက်ကာမျှ၌။ နတ်သုဒ္ဓါတုတ်ကဲ့သို့။ ချိုသောအရသာရှိသည်၏။ စောဒနာရန်ရှိသည့်၏ အဖြစ်ကြောင့်, participial, သော connective particle chiefly used in connecting adjectives when prefixed to nouns, သော]

— ထို့, *verb. affix*, continuative, though, သော်လည်း (colloquial), ရှိဒယ်ထို့။ သွားဒယ်ထို့။ သွားပေဒယ်ထို့။

သတ္တဗ္ဗ, *n. the organs of perception*, *see under* ခန္ဓာ: "The Sannyá-khando or perceptions are six in number, and are on this wise. When an object is seen, whether it be green or red, there is the perception that it is of that particular colour. So also, when any sound is heard, whether it be from the drum or any other instrument, there is the perception that it is such a sound; when there is any smell, whether it be agreeable or disagreeable, there is the perception that it is such a smell; when there is any flavour, whether it be sweet, sour, milky, saline or oily, there is the perception that it is such a taste; when the body comes in contact with any substance, there is the perception that it is agreeable to the touch or disagreeable; and when the mind considers any matter or subject and examines it, there is the perception that it is of such a character or kind."—M.B.

သတ္တ (Pali) (*pron. သင်ညာ*), *n. perception*, the act or power of perceiving or marking down, ထိမှတ်ခြင်း [a mark, sign, name] [instinct, sagacity], "sannyá, perception, as the dis-

"tinguishing of the different colours when thinking about
 "them, whether they be blue, golden red or white, like
 "the placing of a mark by a carpenter upon timber that
 "he may know how to cut it, or work it in the form he
 "wishes."—M.B. ကမ္မိဒ္ဓိ။

သညာပေး, *v.* to suggest, give an idea how to act, ညာဏ်ပေး (one kind of နှုတ်ပေးသွန်သင်) သည်သူသဘောအလျောက်ပြောထုတ်သည်။ ထုတ်သညာပေးသူရှိလိုသဖြင့်ထုတ်သည်။ (သညာပေး is almost invariably used in a bad sense).

သည်း, 1 (*pron.* သဲ) (from အသည်း, the liver).

—အု, *n. figuratively*, a son or daughter, သည်းအုရင်းဈာနဝတ်က ဖွားသည့်သားပုတ္တ။ သည်းချာသတ်နှင်း။

—ကြီးအုရောင်, *n.* pleuro-pneumonia [inflammatory disease of the pleura (the serous membrane which covers the inside of the thorax, and also invests the lungs) and lungs. The Burmese usually apply this term to *cattle*].

—ကြီးရင်ကား (*pron.* သဲပြီးရင်ဂါး), *n.* swelling of the flank or abdomen, a disease of cattle.

—ခြေ (*pron.* သဲဂြဲ), *n.* the gall, bile, hence ဗဒ္ဓသည်းခြေ, the gall in a case or bladder; အဗဒ္ဓသည်းခြေ, the caseless gall, *i.e.*, the synovia (a clear, viscous fluid secreted within the synovial capsules of the joints, serving as a lubricating fluid to the latter, and to maintain them in a normal state); အရိုးသစ်ကို စိုစေသောသိ။ (သည်းခြေပျက်, to become deranged through fright, sickness, trouble).

—ခြေကြီး, *v.* to be fearless, courageous, ("stout-hearted" is probably the nearest English equivalent, *see* သွေးကောင်း), confident; သည်းခြေငယ်။ သည်းခြေနည်း, to be timorous, faint-hearted, cowardly; သည်းခြေနောက်, to be mentally deranged (သည်းခြေကင်းထွန်။ သည်းခြေမရှိ)။

—ခြေအိတ်, *n.* the gall bladder.

—မြတ်, *see under* နှစ်ထုံး။

—ညှာ, *n. figuratively*, a son or daughter, သည်းညှာရင်နှစ်ငယ်က ချစ်သည်။ အနှစ်ထရားမမေ့သာ။

သည်း, 2, *v.* to be strong, violent [အနာရောဂါသည်း။ လေးသည်း], to be very ill, near dying (အလောထုံးဆတ်အနာသည်းသည်။ သေးကု၍ မနည်မထင်ပါ) မနည်မြင် (in this sense *pron.* သဲ); scarcely used assertively. Der. အသည်းအသန်။

—ခံ, *v.* to be patient, to bear forbearingly, to forgive [ခင်ဗျား ကိုကျွန်တော်ပြောမိဆိုမိသမျှသည်းခံပါထွေမထူပါနှင့်]။

သည်းခံ၍, *v.* same in the 1st sense, rather intensive (infrequent in colloquial).

—ညည်းခံ (*pron.* either as spelt, or သဲညည်းခံ), *v.* same as သည်းခံ။ လူထူး၌ ပြောပေဆိုပေဒေသ၌ မထွက်ဘဲ သည်းညည်းခံနိုင်ပေသည်။

—ထန်, *v.* same as သည်း (most common) [in the first sense] [မိုလ်းသည်းထန်စွာ ရှာသည်။ ထေသည်းထန်စွာ တိုက်သည်။ သည်းထန်ထွစွာ။ မဟာစေတီ၊ ဖျိုးဖျိုးကျသား]။

—နေ, *v.* the most common form of သဲ in the second sense ; အနာရောဂါ သည်းနေသည်။

သဋ္ဌေး (သုဋ္ဌေး), *n.* a rich man, သူကြွယ်, *see* သုဋ္ဌေး။

သဏ္ဌာန် (သဏ္ဌန်) (Pali သဏ္ဌာန်) (*pron.* သဏ္ဌန်), *n.* shape, form, သုရားသဏ္ဌာန်တော်။ ရဟန်းသဏ္ဌာန်တော် (sometimes has a similar meaning to လက္ခဏာ when used in a figurative sense, *e.g.*, သည်အမှုမှာ ဖြေအကြံပေးသည့် သဏ္ဌာန်နှင့် တူသည်) ; ထသဏ္ဌာန် is used as an adverb, when it means “once,” “once more,” “once and again,” *e.g.*, အရင်ကလည်း ထသဏ္ဌာန်။ ၎င်း စကားကို ပြာအူး သည်, “once before he used similar language.”

သတ်, 1, *v.* to stop, put a stop to, as life when killing it ; အသတ်, as fire, when quenching it ; မီးသတ်, as food when starving one to death ; အစာသတ်, as force ; အရှိန်ထိသတ်, as a horse, when drawing in the reins ; စက်သတ်, as a rope when making fast ; ကြိုးသတ် (သောင်ကြိုးသတ်), as the border of a garment with gilt edging ; (ရွှေဈာသတ်), as a boat when holding the oars in the water ; ထက်သတ် (ထက်ဝါသတ်), as work when finishing it ; ထက်စသတ်, as ground when fixing the marks of a boundary (demarcate) ; သတ်မှတ်, ကန့်သတ်, *adv.* [when used with the negative မ it means “not all,” သတ်သတ်, a corruption of သက်သက်မှကြားဘူး။]။ Der. အသတ်။

—စား, *v.* to kill for the purpose of food.

—ညှစ်, —ဖြတ်, *v.* to kill, သတ်ညှစ်ပုတ်ခတ်ခြင်းကို ဖြစ်သည်။ သူ့အသက်ကို သတ်ဖြတ်စားလေ့ရှိသည်။

—သတ်, *adv.* [by itself] ; အထုံးမပြုဘဲ သတ်သတ်ထားသည်။

သတ်, 2, *v.* to strike with a swinging motion of the arm in any direction, commonly applied to fighting with the hands and arms (လှူယောက်သတ်နေကြလျှင်မရ) [to apply the mark အသတ် to a final consonant] ; သတ်ပုတ်ညှစ်ဆဲ, *v.* to beat and ill-use.

—အင်း, *n.* a table of words like သတ်ပုံ။ သတ်ပုံသတ်အင်း။

—ညှစ်စာ (*pron.* သတ်ညှစ်စာ), *n.* one kind of သတ်ပုံ။

—ပုံ, *n.* a vocabulary consisting of assortments of words ending in အတ်, ခ်, တ်, န်, မ်, and ခ်, to which are sometimes add-

ed words spelt with a သဝင်း or ခရစ်။ သထိညွှန်းသထိပုံ။ [ကဗျာ သာဓုတ္တသထိပုံ (the work of သင်ကြားပုတ်), သကာရန္တသထိပုံ (the work of သင်းကြီး ဦးကောင်း); these two vocabularies are considered the standard ones at Mandalay].

သထင်း, *see* သိထင်း။

—ကျွတ် (*pron.* သင်းကျွတ်), *n.* the seventh month in the year, nearly answering to October [on the full moon of which the Buddhist lent closes, သထင်းဝါသကျွတ်].

သထည် (*pron.* သမိ), *v.* to relish as a flavour, *e.g.*, သည်အသဝေး ထိုသထည်ပါ။ [The compiler cannot remember ever having met this word in composition, and is puzzled as to its etymology. Its frequent use in colloquial, however, demands its insertion].

သထထထ, *a.* the hundredth, ၁၀၀မြည့်သော။

သထိ (Pali) (*pron.* သမိ), *n.* attention, heed, caution [consciousness]. Childers' definitions are: "recollection, active state of mind, fixing the mind strongly upon any subject, attention, attentiveness, thought, reflection, consciousness."—"Smirti (sati, သထိ), the conscience, or faculty that reasons on moral subjects; that which prevents a man from doing wrong, and prompts him to do that which is right; it is like a faithful noble who restrains and guides the king, by giving him good advice, and informing him of all things that it is necessary for him to know."—M.B.

—ကောင်း, *v.* same as သထိမြ။

—ချွတ်သွင်း, *v.* to be forgetful, as an old man in his dotage, or a person of broken intellect from sickness or hard usage, မိတ်ချွတ်သွင်း။

—ချင်, *v.* same as သထိထား, &c., ခန့်သူများလာမည်ထားသထိချင်လိုသွားကြပါ။

—ထား, —မြ, —ပူ, *v.* to take heed, take care, be on one's guard, be cautious, သထိရှိ။ [သည်သူကိုကြပ်ကြပ်သထိထားပါ။ သို့မဟုတ် ခင်ကျားအပေါ်၌ကောင်းကြပါလိမ့်မည်]။

—ဓမ္မာနိ, *n.* the law of watchfulness? သထိဓမ္မာနိတရား, *see* သမ္မာနိတိ။

—ပေး, *v.* to warn, caution [remind]; ဦးမြသားမောင်သိုးရှိနှင့် ပေါင်းထွင်းပျက်စီးမည့်အကြောင်း ကျွန်တော်အဘေသထိပေးလို့ မပေါင်းဘဲ နေသည်။ သထိပေးလို့သာတော်ရာကြသည်။ အင်မတန်မေ့လျော့တတ်သည့်သူတို့။

—မြ, *v.* to have presence of mind, coolness, self-possession; သည်မြင်းကိုးထွင် သထိမြပါစေအတွက်လန့်တတ်သည်။ သည်စစ်သူကြီးအတွက်

သတိမြဲသေ့သွေ့ကြောင့်တဖက်စစ်သည်များထိတ်တဆိတ်စစ်နိုင် (or စီးထက်မြင်းမတက်နိုင်).

သတိရ, *v.* to recollect, call to mind ; ထေရ်ရှယ်ဝဏ္ဏီအခါကဖြစ်ခဲ့တူးသည့် အဖြစ်များကိုဆိုသည့်တိုင်အောင်သတိရသေးသည်။ ကျွန်တော်ကိုခင်ဆုားသတိရသေးသည်မထင် (to recover consciousness after delirium, &c., *e.g.*, သစ်ပင်ပေါ်ကကျလို မေ့နေသည်မှာ ထနာရီခန့်ကြာမှသတိရသည်။ ထိုမခာနာသည့်အခါ ကတောင် မြောက်မြားပြော နေသည်မှာ ထရက်နှစ်ရက်ကြာမှသတိရသည်). နာရီဝက်ခန့်မျှောပြီးမှဖြစ်သတိရသည်, after he had swooned for about half an hour, he recovered consciousness.

—ရှိ, *v.* to be aware (to take heed) ; သတိရှိသည့်အတွက်သူတပါးများကမ္မားချက်ကိုရှာကြံလိုမရနိုင်။ မယောသထာထုခမိန်သတိရှိသေ့သွေ့ကြောင့်ကေးတော်ပုတ္တားအကြံပျက်ရလေသည်။

—(မေ့), —ထပ် (ထပ်ထပ်), —လျော့ (မေ့လျော့), *v.* to be off one's guard, heedless ; သတိမရှိ, ထတိမဲ့။ သတိမေ့နေထိုင်သွားသိရှိစာမပေးလိုက်ပါသည်။ ထမင်ပြောထိုပြောသည်မဟုတ်ပါအမှတ်တမဲ့သတိလပ် (or ထပ်ထပ်) မညီမီထိုပြောပါသည်။ ဂရုမစိုက်သတိလျော့, (or မေ့လျော့) သည့်အတွက်သူတပါးအကြံအောင်သည်။

သတောင်းလည်, *n.* ornamental hangings, fringes, &c., ပန်းတောင်းလည်။ သတို့သား, သတို့သမီး, *n.* son, daughter ; with the additional idea of *little*, in the phrase "little son," that is, dear son ; (ဝိဇေယျရစ်တိုင်းကြီးသူတို့၏။ နေ့တိုင်းမျှက်နှူ။ သားယုတ်၍။ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သော။ ဝိဇာသတို့သားသည်ကား။ ထီးနန်းရှင်သားလည်းမှန်၏) [These terms of endearment are met with in birth registers (သတို့သားကိုမာတာမိခင်ဖွားသန့်စင်သည်) are also used in marriage ceremonies when speaking of the bride or bridegroom].

သတ္တ (Pali), *a.* seven.

သတ္တဌာနံ (Pali သတ္တဌာန), *n.* the seven places in which Gaudama spent seven days each on first becoming deity (၁-အာရုံပဏ္ဏံ နှစ်ထွာန။ ၂-အာရုံဗိသုကာရန်းနှစ်ထွာန။ ၃-ရတနာဝရီမထွာန။ ရတနာဝရီထွာန။ ၄-ရတနာဝရီအိမ်ထွာန။ ၅-အာရုံပါထညောင်ပင်နှစ်ထွာန။ ၆-ရတနာဝရီအိမ်ထွာန။ ၇-ရာဇာသထာနည်းထွန်းပင်).

သတ္တမ, *a.* the seventh ; သုန္ဒရီသုန္ဒရီ။ သတ္တမိဉ္စုပုသ်, performance of the duties of religion on the seventh waxing (ထဆန်းသတ္တမိ) or seventh waning (ထဆုတ်သတ္တမိ) of the month, သတ္တမိဉ္စုပုသ်။

သတ္တရသနီထောင်ဝဏ္ဏီသုန္ဒရီ, *n.* the seven ranges of mountains encircling the Myinmo Mount, namely, ယုဂန္ဓိရုံ။ ဣန္ဒိယရုံ။ ကရိက။ သုဒ္ဓိယရုံ။ နေမိန္ဒရုံ။ ဝိနတ္တက and အသထကတ္တ (in Burmese အသထကထောင်). "Between Maha Méru (မဟာမြင်းရုံ) and the "circular wall of rock bounding the great earth, called the "sakwala-gala (ဝတ္ထဝဋ္ဌာထံသိုင်း) are seven concentric circles

"of rocks : Yugandhara, Isadhara, Karawika, Sudarsana, Némendhara, Winataka, and Aswarkarana. The Yugandhara rocks are 84,000 yojanas (ယူနာ) high, half of this measurement being under water ; Isadhara rocks are in the same way 42,000 yojanas high, each circle diminishing one-half in height ; the outer circle, or Aswarkarana rocks, being 1,312 yojannas, 2 gows (ဂိုဝတ်) high. The circumference of the entire sakwala is 3,610,350 yojanas."—M.B.

သတ္တရသေ, *a.* the seventeenth, ဆယ်ခုနစ်မြောက်။

သတ္တဝါ (freq. *pron.* သဘဝါ) (Pali သတ္တေဝါ), *n.* a rational being, ဂုဏ်ရှိသော။

သတ္တဗ္ဗရတံ (Pali သတ္တိ, a weapon), *n.* a period of slaughter, *see under* ကပ်ထိုးပါး။

သတ္တိ (Pali), *a.* ability to accomplish, ဆွမ်း (courage, intrepidity), an attribute, property, ဂုဏ်။ သတ္တိစမ်း, *v.* to put another's courage to the test ; သွေးစမ်း။

—ဗျတ္တိ, *n.* [*collectively* mean "ability to accomplish," but separately သတ္တိ means "boldness" (ရဲရင့်), and ဗျတ္တိ means to be skilful, clever, ဇိဗ္ဗာ]။

—ရှိ, *v.* to be intrepid, courageous, *e.g.*, သည်သူထံသတ္တိရှိသည်။ to possess an attribute or property, efficacy, *e.g.*, သည်ဆေးသတ္တိရှိသောကြောင့်သူနာမ္မာဝကြာမိရောဂါပျောက်ကင်းသည်။

သတ္တု (Pali), *n.* metal extracted from ore (မိန့်သတ္တု။ ဆားသတ္တု။ ဆေးဒန်းသတ္တု။) (သူတို့မှာသတ္တုရကျနေသည်)။

—ကျောက်, *n.* ore.

—ချ, *v.* to extract metal from ore.

—ရိုင်း, *n.* a fossil, ကျောက်ရိုင်း။

သဒ္ဒါ (*pron.* သဒါ) (Pali), *n.* a sound, အသံ ; an articulate sound, a word, စကား (သဒ္ဒါထုတ်လျှင်ဆော့။ အသိဓမ္မာတတ်လျှင်ပြော။ မိန့်ညှိုးတတ်လျှင်ကျော့)။

—ကျမ်း, *n.* a grammar (of the Pali language).

—ယထန (*pron.* သဒါယထန), *n.* same as next, *see under* အာယထန။

—ရုံ (from အာရုံ), *n.* sound heard,

—ဇေး, *n.* grammar ; သဒ္ဒါနည်း, according to the rules of grammar, grammatically ; သဒ္ဒါနည်းအောင်သည်။ သဒ္ဒါနည်းကျအောင်ပြောနိုင်သည်။

—ရှစ်စောင်, *n.* the eight books of Pali Grammar, namely, သဒ္ဓိ, နာမ်, ကာရက, ဓမ္မာသင် (*pron.* သမေထ်), တဒ္ဓိတံ, အာချုတ်, ထိတ်, and ဥတ္တုတံ, to which are appended ယုတ်စဉ် and မိဆတ်ထွတ်။

သဒ္ဓါ (*pron.* သဒါ or သထာ) (Pali), *v.* to feel kind, well-disposed towards, to feel complacency, particularly in religious objects ; ကြည်ညိုသဒ္ဓါပထနံ။ချစ်လျှင်အကျိုး ဖြတ်နိုးလျှင်သဒ္ဓါ။ [သဒ္ဓါထော်မှု။ to feel love, affection for, as a sovereign for a subject, *e.g.*, ပုသန်းမင်းကြီးဦးရန်ဝေးကိုနတ်ပြည်ဝမ်းစာရားကြီးအတွက်သဒ္ဓါထော်မှုသည်။ဖြတ်နိုးထော်မှု။ feel love for his queen, or children, as a sovereign].

— ကြည်ညို, *v.* same ; ရတနာဝတုံးပါးကိုသဒ္ဓါကြည်ညိုထတ်မျှားသည်။ သဒ္ဓါကြည်ညိုရှိသောကြောင့်အပေးအကမ်းများသည်။

— ထရား, *n.* the law of complacency in religious objects ; (သဒ္ဓါထရား) ကောင်း — ကြီး, — ငယ်, — တိုးပွား, — ပါး။ (သဒ္ဓါရည်။ သဒ္ဓါရည်ဖျက်။) ထယ်သည်ဘုရားတကာ သဒ္ဓါတရားအားကြီးသည်။ [ထရားတကာ, a term of compellation addressed to elders of venerable age ; ကျောင်းတကာ, to those not so old].

သဒ္ဓါန္တေ, *n.* kind feeling, သဒ္ဓါခြင်း။

သဒိ (ဝင်), *n.* the *Bursera serrata*.

သဒိဝါ (ဝင်), *n.* the many-stamened croton plant.

သဒ္ဓတ် (ဝင်), *n.* a kind of tree, ကဒ္ဓတ် [the *Ficus hispida*].

သဒ္ဓေး (ဝင်), *n.* a kind of creeper [the Karin potato, a species of yam].

သန်, *v.* to be strong, vigorous, thrifty, to be stiff, high, as one end of a boat, which requires more lading than the other to sit level on the water ; ဦးသန်။ဥဲသန်းအဆဲသန်။မိတ်သန်။စောသန်။ရေစီးသန်။

— ကြိမ်း, *v.* ; see the parts (infrequent in colloquial) ; ခင်ဘူးထန်သန်ကြမ်းကြမ်းရှိပါ၏သား။ လူပြောမသန်။လူသန်မပြော။ (Prov.).

— စွမ်း, *v.* to be strong ; ထယ်သန်စွမ်းသည်ထက်ပွေ့ထတ်, to grow vigorously as vegetation, trees, &c. ; မြေကောင်းလိုပင်ပင်များသန်စွမ်းသည်။

— ဓာ, *v.* to be strong of body, hale, robust ; သန်ဓာသည့်မိန်းမ။ ထန်ဓာသည့်ယောက်ျား။ သန်ဓာသောခြင်းတို့မည်သည့် လူတကိုယ်၏ အလေးစန်းထပွင့်ခန့်၏အလေးမျှသာထင်သည်, “ a strong horse thinks the weight of a man to be about as much as that of a flower.”

— မြန်, *v.* to be vigorous and rapid, applied to things animate ; သန်မြန်သောစစ်ဘုရားတို့နှင့်တကွနိုင်ငံမိုးအုပ်တော်မူသည်။သန်မြန်သောခြေလျှင်သမား။သန်မြန်သောခြေမြန်တော်။

သန (ဝါး), *n.* a species of bamboo ; သနသစ်ချွန်။သနသစ်ချွန်ဖြင့်ထိုးခြင်း။

သနင်း (သဌ်နင်း), *n.* a chief, sovereign ; ဘုရင်။ [စကြာသနင်း။ စကြာသနင်းမင်း၏ စင်စစ်သမီးဖြစ်သော်လည်း။ ထင်မရှိက ထင်ထယ်ခြင်းမှခရောက်ရာ။ ထရားသနင်း applied to Buddhs, လူတို့သနင်းဘုရားမင်း။ ရေမြေထ

နင်း applied to monarchs; ရေမြေသနင်းပြည့်ရှင်မင်း, when applied to Buddhs, usually written ထေဋ္ဌနင်း].

သနပ်, *n.* all the circumstances of a person, or city, or country, from the birth or origin.

—သနာ, —သနတ် (*rate* in colloquial), *n.* same; ပြည်၍သနပ်သနာ၊ မြို့၍သနပ်သနာ။ ထူ၍သနပ်သနာ။ ဒနုဖြူသနပ်သနာ။ အင်္ဂါနိဒါန်းများလိုရေ ရွတ်၍ပြောစမ်းပါ။

သနထေဝ် (ပင်), *n.* the gamboge tree; သနထေဝ်ရွှေ, a kind of paper smeared with the gum of the gamboge, causing it to resemble gold-leaf in appearance; သနထေဝ်ဖြူသနထေဝ်ဝါ, different kinds of gamboge used medicinally.

သနဝစ္ဆည်း (ပင်), *n.* a kind of tree; a kind of medicine reputed to have aphrodisiacal properties, is made from the gum of this tree.

သနပ်, 1, *n.* a kind of tree, the leaf of which is used in making cigars [the sebesten, a species of cordia, *M.*]. There are two kinds—သနပ်ကြီး, which is brought from the Shan States, known as ရှမ်းပတ်; and သနပ်ငယ်, which grows in Upper and Lower Burma.

သနပ်, 2, *n.* pickles conserved with spices; *comp.* ချဉ်ပတ်။

သနပ်ခါး, *n.* a kind of tree, the bark and root of which are used in making a fragrant paste for smearing the face and body [*Murrraya paniculata*].

—ကျောက်ပျဉ်, *n.* a circular slab on which such paste is prepared.

—ခေါက်, *n.* the bark of the *Murrraya paniculata*.

—လိမ်း, —ထူး, *v.* to smear such paste on the face and body.

—သွေး, *v.* to pulverise such bark for the purpose of making the paste.

သန့်ရည် (*pron.* သန့်ရေ), *n.* the serum or watery fluid which exudes from a sore.

သနား, *v.* to pity, to feel tenderly towards, to give from pity; သနားကြင်နာ။ သနားရုံမတ်။

—ဝမ်း, *n.* in its *primary* sense an object of *pity*. In modern parlance it is used to denote that which is nice and pleasing to the eye; မိန်းမသနားဝမ်း (or သနားဝမ်းရှိ) ယောက်ျား သနားဝမ်း, a nice-looking woman or man.

သန့်ချောင် (*pron.* သန့်ဂျောင်) (from အဆန်, a kernel), *a.* addled as an egg, ကြိတ်ညှပ်သန့်ချောင်။

သန္တာ (*pron.* သဒ္ဓါ), *n.* coral, သန္တာနားသန်ထီး။ သန္တာပုလီး။

ထွေ (sandhi), "junction, union, agreement; in *grammar of* "the euphonic vowel and consonant changes that take place at the junction of final and initial syllables." —Childers. ထွေဝတ် (*pron.* ထွေဝတ်), to become absorbed by sandhi, *e.g.*, နဂုဏ္ဏ becoming နဂုဏ္ဏ, အရိယမထေယျ becoming အရိယမထေယျ, *see* ကြေ and ထွတ်။

ထွေ (Pali ထွေဝတ်), *n.* [peace, စိတ်နှလုံးငြိမ်သက်ခြင်း]။

ထွေ (*pron.* ထွေ) (Pali), *see* ပဋိသန္ဓေ။ —ကပ်, —စွဲ, —ဆောင်, —ထည် —နေ, —ထူ, —ရှိ, —ထွတ်, *v.* to conceive, be pregnant, ထွေ ကိုယ်ဝန်ဆောင်။ ထွေကိုယ်ဝန်ရှိ။

—နှုတ်ငုံ, *n.* pregnancy.

—ပေး, *v.* to beget, generate, engender; ကိုယ်စောင့်နတ်သန္ဓေပေး သောကြောင့်သားရတနာတို့ဖွားမြင်သည်။

ထွေရွာန် (*pron.* ထွေရွာန်) (Pali ထွေရွာန်), *n.* a settled state of things, ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ According to Childers ထွေရွာန် is "conclusion."

—ထွေ, *v.* to have a settled opinion or purpose (to have one's mind made up).

—ချ, *v.* to settle, make permanent [to make a firm resolve, make up one's mind]; မကောင်းမှုကိုမပြုမလုပ်ပါဘူးဆိုထွေရွာန်ချပြီး သည့်နောက်ထကြိမ်တစ်ခုမျှလုံးထွေချသည့်အခါပါ used sometimes in contradistinction to သံသယ, *e.g.*, ခင်ဘုရားကားကို ထွေရွာန်ချမှတ် သားရတနာစည်ထား။ ထို့မဟုတ်သံသယရှိရဦးမည်ထား။

ထွေပါတ်, *n.* a certain influence or state of disease near death.

—ပင်း (ထွေပါတ်ပင်း), *v.* to be subject to such an influence (ငန်းထွေပါတ်ပင်း)။

သန့်ပတ် (သန့်ပတ်), *n.* the day after the morrow.

သန့်လျက် (*pron.* သန့်လျက်), *n.* a two-edged sword (သန့်လျက်ကြီး၊ သန့်လျက်ငယ်), two species of creepers said to grow in Upper Burma; the root, when ground and mixed with water and salt, is said to be used as a poultice for boils, [သန့်လျက်ချုံ, (*pron.* သန့်လျက်), ထမုန့်ချေပြီးသန့်လျက် (i.e., အင်းဝ)နန်းချွေဝိဓိ။ သောင် ပေါ် (မှာ) ထွေပိတ်ထထွေပိတ်ပိတ်ပါသည်]။

—စွန်း, *n.* a sharp projection of land (Monkey Point, Rangoon), ကြက်ချွာစွန်း။

သန့်ဝတ်, *n.* a kind of harpoon (used for catching crocodiles).

သန့်ဝတ်, *see* နိဗ္ဗာန်။

သန့်, *v.* to be clear from, separate, distinct, to make clear, to separate (သန့်ထား); to be clear, pure, innocent, holy, ဝင်း

(သည်ရေသန့်ခွဲထား။) ; [နေသန့်ထောင်မှည့်သန့်ထောင်မှ, *v.* to sleep as a Buddh or Rahanda], [to sort or arrange letters, papers, documents, စာသန့်].

သန့်စင် (*pron.* သန့်စင်), *v.* same, 3rd def. ; to perform the natural evacuations ; applied respectfully to kings, priests, &c. [ကိုယ်ထက်သန့်စင်, to cleanse the body ; သားဗွားသန့်စင်, to give birth to a child ; ရွှေထင်ပန်းချင်းထန်းသန့်စင်ခြင်တော်မူသည်။ (a term formerly applied to the ladies of the royal family when a royal son or daughter was born) ; အသျှင်တုရင်မတုရားသန့်စင်ထောင်မူသည့်နေ့, the birthday of the Queen-Empress of India. (သန့်စင်ထောင်, a royal tooth-brush).

—ပြန့် (*pron.* သန့်ပြန့်), *v.* same as သန့်, to be conventionally or ceremonially clean or undefiled (?) [အစားအသောက်သန့်ပြန့်၊ သန့်ပြန့်ပွယ်ရာစေတနာနှင့်။ ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ကျွေးပါသည်။ အနေအထိုင် သန့်ပြန့်သည်].

—ရှင်း, *v.* same (most common), applied also to the mind ; စင်ကြယ်။မယ်ထောင်ဝင်းမှမျှေးသန်းမရှိ မပြေမထင် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစွာမျက်စိထောင်ကိုပွင့်လျက်ပွားထောင်မူသည်။အစားအသောက်သန့်ရှင်းသည်။အိပ်ရာနေရာသန့်ရှင်းသည်။ ကိုယ်ထက်သန့်ရှင်းသည်။ [မသန့်ရှင်းသည့်ပစ္စည်း, goods or property unlawfully acquired].

—သက်, *v.* to wash after a natural evacuation (ရေသန့်သက်သည်) [a vessel to hold water, used by priests when they go to the ရေအိမ် (စွေကုရိ) သန့်သက်အိုး။သန့်သက်ခွက်။သန့်သက်ပုံး].

—သန့်, *adv.* distinctly, separately ; သန့်သန့်ချွန်း၊သန့်သန့်ထား။သန့်သန့်နေ။

သန်း (ပင်), 1, *n.* a kind of tree [a kind of dye is obtained from the bark of this tree which is used for dyeing baskets and thread. The wood makes excellent fuel, သန်းသားထင်း။သန်းသား။ဒထတ်သားထင်း].

သန်း, 2, *n.* a louse [သန်းထုတ်, —သန်းနှိုက်, —သန်းရှာ].

—ဥ, *n.* a nit.

—ချေး, *n.* a body louse.

—ထု, —ပေါ, —မျှား, *v.* to be infested with lice.

—ပျ (သန်းပြ), *n.* a young louse.

—မ, *n.* a large louse.

—ထား, *v.* to itch from the biting of lice (သန်းမျှားထွင်မယားဘူးကြွေးမျှားထွင်မပူဘူး).

သန်း, 3, *v.* to cross (a path, river, &c.) ; ထပ်ဦးထပ်ဖျားကထန်းထွားသောသူကိုထပ်ဦးမှာရင်ခွဲဝေ, let him who crosses in front of the van of the army have his breast cloven asunder. [The

Burmese consider it very unlucky if any one crosses in front of the van of an army ; such a person was usually put to death] ; ဆန်း also means to be blurred, clouded, obscured, as the vision ; မှန်သန်း၊ ဖောင်းဆန်းသန်း၊ — မျက်စိသန်း၊ ထရောင်တိုင်မျှော် (မျှော်) သန်းထေ့၊ ကြာငုံမြင်ပါ။ အမှီးရမ်းရှေ့၊ မိတ်တိုရှေ့။ သန်းထွေးထိုမကောင်းပါ။ အမှီးသန်း၊ အမွှေးသန်း၊ အညှိသန်း။

သန်းခေါင် (*usually pron.* သဂေါင်), *n.* midnight ; သန်းခေါင်ထက်ညဉ့်မနက်နိုင်ဘူး, "it cannot be later than midnight" (*Prov.*), meaning, in a figurative sense, that even if it comes to the worst, a person cannot suffer greater misery than he has already undergone. "In for a penny, in for a pound."

— ကျော်, *n.* after midnight ; သန်းခေါင်ပါးနီး၊ သန်းခေါင်ကျော်ထင်းအားကြီး။

— ထံ, *n.* the precincts of midnight.

— ထန်းထွဲ (*pron.* ထဂေါင်ထွဲ).

ဆင်, 1, *n.* a wedge driven in to make tight, or to split.

— နှက်, — ပင်း, — ရိုက်, *v.* to drive a wedge ; ဆင်တုံးကိုသပ်နှက်ပြီးခဲ့သည်။ ဆင်ချ, to fasten with a wedge ; ဆင်ထွှါ, to insert a wedge.

— မျှဉ်း, *n.* a reglet (a flat, narrow moulding, used chiefly to separate the parts or members of compartments or panels from one another, or to form knots, frets or other ornaments).

ဆင်, 2, *v.* to stroke with the hand (as the head, ကျော့ကိုဆင်၊ ခေါင်းကိုဆင်), smooth down ; ထုံးဆင်, to smooth with a knife (to whittle bamboo, ကျော်, &c., ဝါးကိုထင်းနှင့်ဆင်).

— ပတ်, *v.* to be handsome, elegant, well-dressed, &c. ; applied to deity, priests and idols ; ရွှေထိရံစေတီထော်ကြီးတယ်သပ်ပတ်ထော်မူသည်။ မဟာဗြဟ္မာမုနိမျှင်ပွားထော်ကြီးအလွန်သပ်ပတ်တော်မူသည်။ အရပ်တော် အရွယ်တော်နှင့်။ အလွန် သပ်ပတ် ထော်မူသည့် ထုန်းထော်ကြီး။ ထိုထော်သင်္ကန်းနှင့် အလွန်ထရာ သပ်ပတ်ထော်မူသည် (as in praising a pōngyi's personal appearance to his face), to bathe, ခေသပ်ပတ်သည် ; similarly applied (စေတီကိုသက်စေ့ခေသပ်ပတ်သည်။ ထကြိန်အခါထကာ ထကာထွေကကျောင်းစံဉ်ထည့်ထည့်၍ ထုန်းထော်ကြီးများကိုခေသပ်ပတ်ကြသည်။ ထုန်းကြီး ခေသပ်ပတ်ထော်မူသည်), (a rahan, when speaking of the act of bathing *himself*, would say 'ခေချိုး' — ခေသပ်ပတ်, an honorific term used by *laymen*, to rahans).

— ခပ်, *v.* to be well-arranged, in handsome order, [အခင်းအကျင်းသပ်ခပ်ဖွယ်ရာရှိသည်။ အဝတ်အစားအနေအထိုင်သပ်ခပ်သည်။ အိမ်ကိုသပ်ခပ်အောင်ဆောက်နိုင်သည့် ထက်ထွား, (occasionally applied to language, ထယ်အပြောအဆိုသေသပ်သည့်ထူး) (ပြေပြစ် is in more general use) ; mostly used adverbially, as သပ်သပ်ခပ်ခပ်။ သပ်သပ်ခပ်

ရပ်စားထက်သည်။ or ဝတ်ထက်သည်။ သင်သင်ရပ်ရပ်မိမိသည်။ သင်သင်ရပ်ရပ်
ပျက်ဆင်ထားသည်။ သင်သင်ရပ်ရပ်ယူပရိထက်နားမှကြည်ညိုဖွယ်ဖြစ်အောင်
ပြောနိုင်ဆိုနိုင်ရှိသည်။

သမိတ် (*pron.* သမိတ်), 1, *n.* an open-mouthed pot in which priests
of Buddh receive offerings of food (an alms-bowl).

—ဆိတ်, *n.* the sling in which the priest's alms-bowl is sus-
pended from the neck and shoulder; သမိတ်ဆိတ်ထွယ်၍ဆွဲသွင်းခံ။

—ခြေ, *n.* a stand for the said alms-bowl.

—မွှောက်, *n.* the part of a pagoda which resembles an invert-
ed alms-bowl [*v.* to invert the alms-bowl, *i.e.*, to refuse to
receive offerings from one, to excommunicate]. [A lay-
man cannot be excommunicated by a single rahan. The
ceremony of excommunication is only binding when per-
formed by *five* rahans (သင်္ဘော) or more; it takes place in a ထိပ်,
in which the ထွယ် is read. The excommunication is noti-
fied to other rahans (and laymen) in the neighbourhood by
means of documents termed ကြံ့ခံ (ကြံ့, တံ avoid, shun).
Sentence of excommunication is rarely carried out in
Lower Burma, though when a rahan refuses (အဆူမခံ) the
offerings of a layman, such refusal is designated သမိတ်
မွှောက်။ သမိတ်မွှောက်ကံ။ ထိုကံ။ မြို့။ သမိတ်မွှောက်ကံထိုက်သောအဖွဲ့]။

—ဖုံး, *n.* the cover of an alms-bowl.

—ထွယ် (*v.* to suspend the alms-bowl in its sling round the
neck); *n.* the wagtail, ဌာသမိတ်ထွယ်။ [The Magpie robin].

—ထွင်, *v.* to make offerings of food to pôngyis on the de-
cease of any person or on the anniversary of his death, ရက်
လည်ဆွဲသွင်း သမိတ်ထွင်တရားနာ။ ကွန်ထော်သားသေဆုံးရာ ရက်လည်ဆွဲသွင်းသ
မိတ်ထွင်ထိုတရားနာပါသည်။

သမိတ်, 2, *n.* a species of oak.

သပေါ့ (*pron.* သပေါ့), *n.* a kind of plant (the low-land screwpine,
Pandanus furcatus).

—ဖျာ (*pron.* သဗေဒုဖျာ), *n.* a mat made of the stalks of the said
plant.

သပ်သပ်, *adv.* at all; in negative sentences as သပ်သပ်စားဘဲနေ
သည်။ (a corruption of သက်သက်).

သပျက် (သပြက်), *n.* a wild creeper, သပျက်နွတ်။

သဖွေထံကျား, *n.* a tree producing a strong, close-grained timber,
Casuarina muricata.

သဗ္ဗ, *n.* a kind of tree [water dillenia; the fruit of this tree is
eaten in fish curries, imparting an acid flavour. This tree,
it is believed, is not found in Upper Burma].

သမြဝပြေ, *n.* the Malay apple, *Eugenia Malaccensis* (said to be a corruption of ဓမ္မုသပြေ။ ဓမ္မုသပြေအသီးကြွေ။ မိန်းမြေကိုလည်း ခပ်ခပ်ပည့်)။

သပြေ, *n.* the eugenia.

—ကြီး, *n.* the *Eugenia grandis*, *K.*

—ခါး, *n.* the *Eugenia venusta*, *K.*

—ချဉ်, *n.* the *Eugenia cerastoides*, *K.*

—စက်ကလေး, —ဆတ်ချေး, —နီ, —လွှဲ လိုက်ပြေ, different species of the eugenia.

—ခွံ, *n.* incipient puberty (applied to females, အပျိုကလေးသပြေခွံအရွယ်)။

—ထဆီထွယ်, *n.* that species of the eugenia which produces the jambo fruit, ဓမ္မုသပြေ။

—တိုင်, *n.* the south post in the main part of a house, *see under* ကွန်း။

—ထမ်းရှပ်, *n.* that species of eugenia the bark of which is used as a mordant for blue and black dyes.

—ဝန်း, *n.* a sprig of the tender leaves of the eugenia, much in demand for the urns used in making religious offerings [also called အောင်ဝန်း, the Flower of victory, from the fact that formerly Burmese soldiers wore it in their top-knots and ears as an omen of victory. It is still worn by ordinary persons when about to embark on difficult or dangerous enterprises ; ထင်ချီခါးသပြေဝန်းလိုက်ဝန်းချီချီကြသည်။ ထရားပြိုင်သည့်အခါသပြေဝန်းပန်ချီရုံးထက်သည်]။ သပြေဝန်းထောင်မထွေ ထန်းထောင်, a term used by lovers when making the usual protestations of fidelity to one another.

—ပေါက်, *n.* the *Eugenia Zeylanica*, *K.*

—မြ, *n.* the *Eugenia jambolana*, *K.*

—ရောင်, *n.* reddish brown colour, သပြေရောင်ဆေး, —ပဝါ, သက္ကထာ။

ထပန်း (ဝင်), *n.* the sycamore, a species of ficus ; အိမ်ပြောက်ထပန်း မိုက်သည့်ထင်း။ ထေးထွင်းမလွတ်ရာ။

—ခါး (*pron.* ထပန်းဂါး), *n.* a kind of sycamore.

—အိ, *n.* the fruit of said tree ; something attached to the placenta [one form of leprosy ; so called from the appearance of spots, resembling the said fruit, ထပန်းသီးထ]။

သဖျံ, *n.* a kind of song, ထေးသဖျံ။

သွတ် (ဝင်) [သွတ် (ဝင်)] (*pron.* သွတ်), *n.* the *Luffa pentandra* plant [bearing a long gourd with a striped skin].

—အ (သွတ်အ), *n.* literally the intestines of the said gourd, from the confused involutions of its stringy substance when dried [applied *figuratively* to mischievous, intriguing persons ; သွတ်အနှစ်ခေါ်ရသည်။ သွတ်အအခွန် ဆက်ရသည် means that a man leads such a *confused*, unprincipled sort of life that he has to “address the luffa plant as his younger sister,” or to “pay tribute” to such plant, *i.e.*, he is a thorough-paced scoundrel. In this sense frequently associated with the ကမိင် creeper, ဆည်သူယောက်သွတ်အနှင့် ကမိင်မြို့ထဲ, (*i.e.*, *Arcades ambo*).

—အလိုက် (သွတ်အလိုက်), *v.* to be confused in mind ; မိတ်ဆယ်၍ ဆာရုံရှင်းလင်းလိုမရသွတ်အလိုက်နေသည်။ (also applied to conduct and language) ; သွတ်အလိုက်အောင်ရှင်ထွေးသည်လူ။ သွတ်အလိုက်အောင်စကားပြောသည်။

—ကထိုး, *n.* a kind of creeper (?) the fruit of which is eaten in curries.

—ကြီး (သွတ်အကြီး), *n.* a kind of tree.

—ခဲ (သွတ်ခဲ), *n.* a species of luffa.

—ခါး, *n.* the bitter gourd.

—နာ (သွတ်နာ), a kind of sore, in which the part assumes a porous appearance.

—လိုက် (သွတ်လိုက်), *v.* the sore assumes a porous, spongy appearance.

—ဆိပ် (ဝင်) (သွတ်ဆိပ်), *n.* a kind of tree.

သွတ် (သွတ်), *n.* *affix*, as like as, ကဲ့သို့။ လို။ တိရစ္ဆာန်ဖြစ်လျက်နှင့်လူ၏ဝတ္တရံချစ်ခင်စုံမက်သောအမှုအရာနှင့်ကျွေးကြော်မြည်တမ်းကြသည်။

သွေ (Pali), *a.* all, ခပ်လိမ်။

—နိပုဒ်, *adv.* in an homogeneous manner, အသုံးစုံ၊ မိန်းမထောက်ကျား။ လူကြီးလူငယ်။ သွေနိပုဒ်စကား။

သွေ့ဝ, *n.* harmony, accordance, amity ; there are three kinds of သွေ့ဝ။ အာဝါသသွေ့ဝ။ ဂေါဝဓသွေ့ဝ။ ပရိသသွေ့ဝ။

—မြင်, *v.* to agree with, to be on terms of amity ; ကိုယ်ထင်သည်အရပ်တွင် ထိတင်းထိုးထိုး ဂေါဝဓသွေ့ဝ မြင်ထော်မှုပါ၏တား။ an alternate, though more polite, way of asking a póngyi တွမ်းမြည့်စုံထော်မှုပါ၏တား။ ဆည်သူယောက်သွေ့ဝဖြစ်သည်။

သွေ့လူ (Pali), *n.* omniscience ; သွေ့လူတညာထီ (သွေ့လူတစ်ပါးထံမှ သိရသောအရာ)။

သဘင်, *n.* a festival of any kind, public entertainment ; ပွဲ (ပွဲထင်း၊ သဘင်), an assembly convened for any purpose ; [ချေပွဲသဘင် ခုတ္တိ ထော်မှုသည်။ သဘင်အစ ကြွေထက်ရစ်က, a saying originating from the fact that in by-gone days the best and most famous actors came from Kyaukyit, a large village on the southern borders of the Sagaing district, and about 5 miles north of the Chyindwin river.]

—ဆည်, *n.* one who plays at a festival, a stage-player (actor).

သထီ, *n.* a species of nautilus.

ထဝဉ္စ, *n.* the Chinese window-oyster.

သဘာဝ (Pali), *see* သဘော။ သည်လူသဘာဝကောက်ကျစ်ပြီး ထဲထိသော
ညွှာတိရှိသည်။

ဆဆော, *n.* nature, character; nature, disposition, internal bent or tendency, liking, satisfaction, tenour [ဆဆောနောက်ကပ်].

—ကောန်, *v.* to be deceitful, dishonest; *comp.* မိတ်ကောန်.

—ကောင်း, *v.* to be of a good disposition [sometimes said allusively and reproachfully of women].

—ကျ, *v.* to be settled in opinion (to approve, *e.g.*, ကျနော်တို့အကြံပြုချက်ကို သဘောတူကြသည်။).

—**မြိုး**, *v.* to be magnanimous.

—ကြောင်, *v.* same as ကောင်။

—**ကြိတ်ကြိတ်**, *v.* to approve of unanimously, a term much used in Upper Burma when villagers recommend one of their number as a Ywa Thugyi.

—ဝံ၊ *v.* to be of an intractable disposition.

—**q̄**, *v.* to permeate the mind, *lit.* to *penetrate* the mind.

—စိုက်မိ, *v.* to be settled, and intent (on something) [implying previous indifference, *e.g.*, ခင်သျှား ပြောသည့် စကားမူလ သဘောထားမိ။ ယခုသဘောစိုက်မိသည်], စိုက်ထားမှန်း ထုတ်ပြန်သည်။

—ဆိုး, *v.* to be of evil disposition ; မနောဆိုး။

—ညာဏ်ကောင်း (သဘောညာဏ်ကောင်း), *v.* to have a good intellect, ဉာဏ်ကောင်း။

—ထန်, *v.*; *see* ကြောင်။သဘောထန်သည့်သူ။

—တူ, *v.* to be of one mind, to agree (concur) (*see* သဘောတူ),
သဘောပြိုင်။သဘောတူထက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

—တိုင်း, *v.* to consider for the purpose of forming an opinion, to weigh in the mind; ဆုံးဖြတ်သွားသောစဉ်ရှိ ထင်ထောတိုင်းစားသည်။

- ထံထော့, *v.* to like, favour, approve ; စိတ်ထော့, ထုတ်ထားသမျှကျွန်တော်
ထံထော့နှင့်ထက်ထော့ပါသည်။
- ထား, *v.* to resolve, determine (to do), (to regard, consider),
ထံထော့ထား ; *n.* the attitude of the mind, ထံထော့မွေး။
- နက်နဲ, *v.* to be of far-reaching, deep mind (ဝိန္တရသဘာဝ)။
- နည်း (pron. နဲ), *v.* to be narrow-minded, illiberal, mean-
spirited, inconsiderate ; ခင်ဘျား လူကြီး ပင် ဖြစ်သော် ထည်း ထက်
ထံထော့နည်းသည်။
- နု, *v.* to be of immature mind (*i.e.*, lacking in judgment
and experience) ; ထံထော့နုသေးသောကြောင့်ဆင်ခြင်တိုင်းစားခြင်းမရှိ
မြဲမိရာသာဖြစ်သည်။
- နှိုက်, *v. lit.* “ to dive into ” or “ penetrate ” the character of
(a human being) ; followed by ထက် it means to be able
to gauge or estimate the character of others, *e.g.*, ဗုဒ္ဓစတီ
အင်္ဂုလိကအမတ်ကြီးသည်။ ထုသတော့ကိုအတွန်တရာနှိုက်တော်မူထက်သည်။
- ပေါက်, *v.* to be intelligent, penetrating ; သင်ကြားမိသမျှ စာကို
သတော့မကျသည်မရှိ။ အကုန်အစင်သတော့ပေါက်သည်။ သတော့ရူး။ သတော့
နှိုက်။
- ပိုက်မိ, *v.* to receive into the mind or understanding, to
“ take in,” ကျွန်တော်ပြောသည်စကားကိုသတော့ပိုက်မိမည်ထင်ပါ။
- ပြည့်ဝ, *v.* to be upright, wise, patient, in a word replete with
all perfection of character, ထံထော့ကြီး။
- မြဲ, —မြောင့်, *v.* to be upright, honest.
- ရောက်, *v.* to be favourably disposed, inclined ; စေတနာရှိ။
[ထည့်ပုဆိုးကိုခင်ဘျားပေးမည်ဆိုသတော့ရောက်သည်, to arrive at an
opinion ; သည်အရာမောင်မင်းနှင့်တော်မူသတော့ရောက်။ သတော့ရ
has in this sense a similar meaning].
- ရ, *v.* to arrive at an opinion or conclusion ; ကျွန်တော်အကြံ
အောင်မည်မအောင်မည်ကိုခင်ဘျားကထဟ်နှုတ်သတော့ရသည်။
- လွယ်, *v.* to be of an easy, pliant disposition.
- ဝင်, *v.* to come to the same opinion ; နှစ်ဦးအကြံသတော့ဝင်သော
ကြောင့်အထမြောက်သည် [to esteem with regard] ; မေတ္တာရှိသည်။
သတော့ဝင်သည်။
- ဝေး, *v.* to have a remote conception of, as from dullness
or stupidity, *see* ဝေး။
- ထကန်, —ထကာ, same as ထံထော့။
- သန်, *v.* to be firm in purpose ; ဤအမှုပြုထိုသည့်သတော့သန်သော
ကြောင့်အကျင့်အမြန်ပြုသည်။
- ထမ (Pali), *v.* to coalesce into one substance ; ထားထည်းပေါင်း
သည့်ပျားရည်နှင့်ဆေးသမအောင်ထေသည်။ မြေချင်းသမသည်။ ရေအကြည်

အနောက်ချင်းသကြေသည် (to be on terms of close fellowship, intimate). The English colloquial expression to be "thick" (in the sense of being very intimate) conveys its true meaning as nearly as possible; သူတို့ထောက်သမနေထိုင်မှုကိုမူ ခိုင်တူး၊ သမဂ္ဂဖြစ်။ [သမဂ္ဂသမောဒါနံ has the same meaning, but is principally applied to rahans, though occasionally to laymen; သမ is also applied to inanimate objects].

သမက်, *n.* son-in-law.

သမ်း, *v.* to yawn.

သမေ, *n.* a kind of tree [the *Poivrea Roxburghii*].

သမင်, 1, *n.* a deer with branching horns, larger than သရတ် and smaller than the သတ် [the brow-antlered rusa]; သမင်း ခိုင်းပါးသားအပေါင်းတို့သည်။

— ဣထိုးပြု (*pron.* သမင်ဣထိုးပြု), *v.* to impose on by some legerdemain trick; သမင်ဣထိုးပြော, *v.* to address another in a deferential manner, disparaging one's self at the same time, with a view of securing future advantage?

— ပြု (သမင်ချို), *n.* the horns of the said deer.

— စာ, *n.* a kind of tree.

— စာနီ, *n.* the *Gardenia turgida*.

— ဆီးဆောက် (Pali ကတ္တရာ), — ပျံ (Pali ဗိနိဝါ), — ဖြောင် (Pali ဗိဇ္ဇကံ), သာသရက (Pali ဖိဂ), — သီလူး (Pali ကတ္တရာဓာယာ), different kinds of deer, some of them probably fabulous.—S.

သမင်, 2, *n.* a cutaneous disease occasioning a discolouring of the skin.

— နက်, — နီ, — ပြု, — ရက်, *n.* varieties of said disease; သမင်နီစွဲသည်။ သမင်ရက်စွဲ။

— လျက်, *n.* same as သမင်။

သမဏသံရူပရှိ (သမဏသာရူပရှိ), *v.* to be handsome and genteel; ထွယ်ထွယ်ကျေးသည်။

သမတ်, 1 (သမာတ်), *n.* in *Pali grammar* a root that is capable of taking a verbal termination (ဝဂ္ဂဉ္စိ)။

သမတ်, 2 (မတ်), *v.* to be upright; ဖြောင့်မတ်, to be uniform; *n.* a subordinate to whom the decision of a business is committed, ခုံသမတ်; hence သမ္မာသမတ်ရှိသောသူ။ သမ္မာသမတ်ပြုသောသူ။ one who speaks or calls things the same; ထသမတ်တည်း, *adv.* in one straight course, uniformly [consistently, မတိမ်မတောင်းထသမတ်တည်းအယူရှိသည်။ စည်ထူအသွင်ကိုထသမတ်တည်းဖြောင့်မတ်အောင်မထုပ်ပါ။ ဖြတ်ထောင်းဖြတ်ကောင်းကိုသာထုပ်သည်, this per-

son does not do his work in an uniformly honest manner, but only does it by fits and starts].

သမတ်ထုံ, *n.* formerly in Burma a spear carried by an executioner on occasions of inflicting public punishment.

သမေ (*pron.* သမေ), *adv.* all together, unanimously ; တညီတညွတ်တည်း။

—မင်း, *n.* a ruler raised to supreme authority with the consent of the people (*e.g.*, the President, U.S.A.).

သမဝိ (occasionally incorrectly *pron.* သမိ), *adv.* long in time ; ကြာမြင့်စွာ, prefixed to ရှည်သည်။ သည်မြဲတည်သည်မှာ။ သမဝိရှည်လျားသောကြောင့် တယ်မင်းထက်ထက်က တည်သည်ဟုအမှန်မဆိုနိုင်ကြပြီ။ ကျွန်းသစ်သည်မြီထောက်သားထက်သမဝိရှည်သည်။

သမန်း, *n.* a species of grass resembling the သက်ငယ် ; the blades are so sharp that even cattle will not eat it (except when young and tender). [The 8 bundles of Kusa grass received by a Buddh from a Brahmin] သမန်းမြက်ဝစည်း။ သမန်းမြက်ဝဆုပ်။

—ကျား, *n.* a kind of creeper.

သမန္တစက္ခု (from သမန္တ, “all,” “entire,” and စက္ခု, “eye”), “all-seeing eye.” “Buddha acknowledges no teacher or inspiration of a god, he is ‘samanta chakkhu,’ *i.e.*, his eye surveys all the boundaries of knowledge, and he clearly perceives at a glance all truth.”—Gogerly.

သမသတ္တရာ (Pali), *n.* a kind of medicine.

သမသတ်, *a.* diagonal ; [*adv.* right before, opposite, abreast, ရင်ဆိုင်, မျက်နှာချင်းဆိုင်။ သမသတ်ပြိုင်, သမသတ်မျှော်].

သမံ (Pali ညီမျှခြင်း).

—တလင်း (*pron.* သမံတလင်း), *n.* a made level plain [a pavement round a pagoda, well, or under a house, *e.g.*, an asphalt floor]; သမံတလင်းခင်း။ ထုရားပတ်ပတ်တည်သမံတလင်းခင်းထားသည်။ ဆိပ်အောက်မှာသမံတလင်းခင်းသည်။

သမာမိ (Pali သမ္မာမိ), *n.* steadiness in a good cause, သမာမိထင်—တမာမိမြောက်။

—ထုကြီး, *n.* an assessor in a criminal case ; [သမာမိရှိသူ or simply သမာမိ, *n.* an assessor. A revenue assessor of thathaméda revenue, Upper Burma.]

—၅န်းကြေးစာရင်း, *n.* the thathaméda tax assessment of each individual house as made by the assessors (သမာမိထင်ကြေးစာရင်း, same meaning).

သမား or သမ္မား (သမား or သမ္မား), *n.* one skilled in some work, သမားများသားသော။ *Anglicè* “Too many cooks.”

သမုဒ္ဒရာ (Pali သမုဠေ, so called because composed of equal parts of salt and water), *n.* the sea, ocean, သမုဒ္ဒရာနှင့်အညီသမုဒ္ဒရာ

n. the eight wonders of the sea, namely, the water's continually rising into swells and sinking into valleys, အဝဏ်အတိုင်းရှိုင်းဝှမ်းသည်; that the waters do not overspread the shores, တမ်းကိုမထွန်းသည်တပါး; that it throws dead bodies upon the shore, အကောင်ပုပ်ကိုတမ်းထိုးပြင်ဆင်သည်တပါး; that the five rivers lose their names when they reach the sea, ဖြစ်ကြီးငါးစင်း သမုဒ္ဒရာသို့ရောက်လျှင်အမည်ကိုစွန့်သည်တပါး; that its waters are never diminished or increased, ထုတ်ခြင်းမရှိ သည်တပါး; that the salt is so mingled with the water as to become but one, ထူထည်းသောဆား င်ချေသည်တပါး; that it is the repository of precious stones, &c., ရတနာတို့၏ ထည်ရာဖြစ် သည်တပါး; and that it is the residence of nats, နတ်တို့၏နေရာဖြစ်သည်တပါး။

သမုန်း (ပင်), သမုး (ပင်), *n.* a kind of tree. There are two kinds, called the သမုန်းခါး။ သမုန်းချို။

သမ္ပ, *n.* the *Avicennia officinalis*.

သမဲ (သမဲ), *n.* a young man, ယုဝင်။

သမိုက်, *v.* to mark out, limit (infrequent); နယ်သတ်မှတ်။ သမိုက်ထော် မှုနဲ့သော အမည်ကိုအခွန် ရှည်စွာတည်ဝေရန်ကမ္ဘာခြား အထွေထွေထားထော်မှု သည်။

သမိုင်း, *n.* a history of a pagoda, ရွာတိုဝ်သမိုင်း။ [also applied to other histories]; ပိရုတတ်သမိုင်း။ မြို့ရွာသမိုင်း။ မြန်မာသမိုင်းရာဇဝင်။ ထိုင်းသမိုင်းရာဇဝင်။

သဖြတ်, *see* သားဖြတ် [သားဖြတ် is *pron.* သဖြတ် in colloquial].

သမ္မတဉ္စိ (Pali သမ္မတဉ္စိ) [*n.* a kind of wisdom or learning, သမ္မတဉ္စိ ခဏ္ဍိသောပညာ။ သတိသမ္မတဉ္စိထရား, the law of watchfulness; သတိသမ္မတဉ္စိ (ကင်း) (ကောင်း) (ရှိ)]။

သမ္ပတ္တိ (Pali), *n.* completion, accomplishment; ပြည့်စုံခြင်းသမ္ပတ္တိဝတ်, ဝိပဿနာဝတ်။ [According to Childers "success," "prosperity," "glory," "magnificence," "beauty," "successful attainment," "attainment."]

သမ္ပဒါန, *n.* the dative, သုဘာဒ်။

သမ္ပနံ (သမ္ပနံ) (Pali), *v.* to connect, to give a meaning, အနက်ပေး။

သမ္ပယုတ် (Pali), *n.* connection, union, ရှိကြုံခြင်း။

သမ္ပန္နိ, *n.* the genitive or possessive.

သန္တာ (pron. သမ္ဘာ) (Pali), *n.* a good quality, accomplishment; သန္တာကောင်း, —ကြီး, —ရင့်, —ရှင်, သန္တာ ရင့်လောင်း။ ဧဝံသိထောင်းထံ။ သားကောင်းမင်းဝေထံတည်း။ သန္တာရင့်မိုင်း။ သန္တာရင့်ဖျို။

သမ္ပနံ (Eng.), *n.* a summons, တရားမသမ္ပနံ။ ရာဇဝတ်သမ္ပနံ။

—တ, *n.* same.

သမ္ပနိချ, *v.* to serve a summons.

—ထုတ်, *v.* to issue a summons.

—ပေး, *v.* to summon as a plaintiff or complainant.

သမ္မာ (*commonly pron.* ထမာ) (Pali), *n.* truth as opposed to error (မိစ္ဆာ), right, rectitude; *comp.* သမ္မာ, *v.* to be right (သမ္မာသော, a righteous man).

—ပါဝ် (သမ္ဘာပါဝ်) (Pali ပါဝ, arriving at), *n.* an extraordinary attainment, of which there are several classifications (ဈာန်သမ္ဘာပါဝ်) attained by Buddhas and arahantas. [It is only when a rahan or ascetic is replete with the 6 kinds of အတိညာဏ် and the 8 kinds of သမ္ဘာပါဝ် that his prayer to become a Buddh can be fulfilled.]

သယ်, 1, *v.* to carry from one place to another, remove by repeated processes [ဖြေသယ်။ ဝန်သယ် (အတွင်းသယ် a term used in the drama), စပါးသယ်။ ကုလိသယ် (same as ကုလိသယ်)].

—ခွဲ, *v.*; see the parts.

—ခိုး (*pron.* သယ်ခိုး), *v.* to remove, carry from one place to another, ကြံ့ဆိုင်သော; to transact business, ရွက်ဆောင်။ အမှုသယ်ခိုး။ ကိစ္စသယ်ခိုး။

—ထု, *v.* same as သယ်။

သယ်, 2, *int.* wonderful, rather ironical or disapprobatory; “သယ်သယ်ထုတ်တယ်။ သယ်ထု”

သယံ (Pali), *a.* or *adv.* of one's self, unaided, ကိုယ်အလိုလို။

—ဇာတ (သံ), *n.* a kind of iron supposed to be produced in water; also applied to natural lakes, rocks, &c.; မိမိအလိုလိုဖြစ်သောထုံး။ အိုင်။ ကျောက်။ သံသံဇာတကျွန်း, *n.* a servant of one's own free will, (ဇာတဏ္ဍာ also means a natural pond).

—ဗုဒ္ဓ (သယန္တုဗုဒ္ဓ) (Pali), *n.* intuitive wisdom, သယံဗုဒ္ဓဉာဏ်။ သယံဗုဒ္ဓဉာဏ်ရသည့်။ (“one whose knowledge is underived, “self-produced; * * * an epithet of the knowledge of a “Buddha”).

သဝ (Pali), *n.* a vowel, သဝရှစ်ထုံး, ဒိဃသဝ။ အာ။ အိ။ အူ။ အော။ or ဩ။ ရထသဝ။ အ။ အူ။ ဥ။

သရက်, *n.* the mango; သိရိဋ္ဌသရက်, *n.* the cashew. [Among the many varieties of the mango are the following: ဆိုးထုတ်။ သရက်ဖြူ။ မိုင်းပေါင်း။ ဆင်နင်း။ ထထဗက်။ ထထပ်ထေ့။ ထောင်စွန်ရင်ကွဲ။ ထိပ်ပေါက်။ နက်တွဲ။ ပါးနီ (*pron.* ပနီ) သရက်ဖြူ။ မင်းကြီးထက်ရုံး။ မနောနီနွယ်။ မရင်းကြောင်။ မယ်ထေ့ထက်ထည်း။ ရွှေထောက်စာ။ ဝက်ခေါက်။ ဝါဆို။ နှုတ်ထော။ မြောက်ခေါင်း (*pron.* မြောက်ဂေါင်း), ရေဝင်း။ ရွှေပေါ်။ ထုံးနှစ်]။

သရက်ကင်း, *n.* the fruit of the mango in its first state ; a kind of plant bearing an edible root, so called from its resemblance in smell to a young mango ; a kind of creeper.

— ဖြင်း, *n.* a kind of small basket with transverse prongs inside, attached to a pole, used for plucking mangoes.

— ဣန့်, *n.* the extremity of the spleen.

— ဆင်ပေါင်, *n.* a choice variety of the mango ; ဆင်ပေါင်သရက်။ ဆင်သရက်ထည် (*pron.* ထရက်ထယ်), *n.* chintz, သရက်ထည်ကြမ်း။ သရက်ထည်ချော။ သရက်ထည်ပတ္တ, *cretonne*.

— ရွက်, *n.* the spleen, milt.

— ထီးနီ, *n.* the *Mangifera longipes*, a species of mango.

သရက္ခ, *n.* a species of fabulous wood (of delicious scent) ; also used figuratively, *e.g.*, ဓမ္မကုသရက္ခ အနံ့ကဲ့သို့။ ဂုဏ်သိတင်းနံ့မွှေး ဖြိုင်ကဲ့သို့ပေသော။ ဦးရှေ့သာ ကြားရောက် အဝိရင်ခံလိုက်ပါသည်။ (ထောမည် တိုင်းထည်ထည်သရက္ခနံ့သာရောက်ထည်မဟုတ်)။

သရပ်ဖူး, *n.* the bud of a leaf, အရွက်ဖူး။ [ပရပ်ဖူး (?)].

သရဏ္ဍာယ်, *v.* to repeat portions of sacred writings ; more extensive than စီးဖြန်း။ ကမ္မဋ္ဌာန်းတာဝနာစီးဖြန်းရွတ်ဖတ်သရဏ္ဍာယ်။ နှုတ်ငိုရ ကတ်မပြတ်ရွတ်ဖတ်သရဏ္ဍာယ်။

သရဏ (Pali), *n.* worship, an act of worship, ကိုးကွယ်ခြင်း။ ["The assistance derived from the three gems, Buddha, the truth, and the associated priesthood, is called sarana (သရဏ), protection."] [ဗုဒ္ဓောမေအညီသရဏံနန္တိ, "I have no other refuge but Buddha."]

— ဂုံ (Pali ဂဏ္ဍအရ), *n.* a compendious form or formula of worship ; especially applied to the three formulas with which the priests of Buddh commence worship, namely, ဗုဒ္ဓံ သရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* ဗုဒ္ဓမ်းသရဏမ်းဂစ်ဆာမိ), ထုရားကို ကိုးကွယ်ပါ၏, I worship (*lit.* adhere to the worship of) the deity ; ဓမ္မံ သရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* ဓမ္မမ်း သရဏမ်း ဂစ်ဆာမိ) ထုရားကို ကိုးကွယ်ပါ၏, I worship the law ; သံဃံ သရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* သံဃာမ်းသရဏမ်းဂစ်ဆာမိ), သံဃာကို ကိုးကွယ်ပါ၏, I worship the clergy ; ဓမ္မံ ထုရား။ သရဏံ ကိုးကွယ်။ ဂစ္ဆာမိ ကိုးကွယ်။ [သရဏဂုံတင်။ ဆင်ဖြူထောင်မှူးချွင်သရဏဂုံတင်ထည့်, in order to ensure the white elephant leaving the ဒုတိယ for the တတိယတဝ. On the first arrival of the British in Upper Burma seditious persons used to describe them as being thoroughly irreligious, သရဏဂုံထည့်သည့်ထူးချီးမဟုတ်, also မိစ္ဆာကုသားထူးချီး].

သရက်, သရဏ, *see* သရဏ။

သရဏက် (*pron.* သယာတ်), *v.* to be disrespectful, intrusive, အထိုလိုက်ထိုသရဏက်သည်။ သရဏက်စပ်ထား။ (some maintain that ဝရဏက် is the correct orthography).

—့, *n.* a drawn race [a dead heat], a drawn game at chess, သရေပွဲတိုက်—တွက်—ဝင်; to result in a drawn race or game, သရေပွဲနီးတိုက်, (probably a contraction of အသရေပွဲ, implying that there has been no loss of *reputation* to either side, *see* အသရေ).

သရေ, *see* သာရေ။

သရဲ (သရဲ), *v.* to be petulantly wilful, pertinacious; *comp.* အတင်းရဲ [audaciously bold]; ကျားသရဲသည်။ ကျွန်းတတ်သရဲသည်။ သူ့ရဲ သူ့တတ်သရဲသည်။ သတိထားအိပ်ကြ။

သရေ, *n.* drift on rivers (?) [ဒိုက် is said to be applied to compact masses of drift, သရေ to scattered drift].

သရေ (Pali အမျှား).

— ကျင်း, *adv. intensive* to ပေါများ, တင်းကျင်း [အဝေးအထောက်ပေါများ ထိုက်သည်မှာ သရေကျင်း လိုနေရောသည်။ သတ္တိရှိသော သူပေါများ ထိုက်သည်မှာ သရေကျင်းနေရောသည်။]

— မိုင်း, *v.* to suffer severe famine; အလွန်အစားခေါင်းပါးသည်ကာလ သရေမိုင်း၍ လူအပေါင်းတို့ တော်မူခေါင်းပါးကြသည်။ ('သရေကြီးမိုင်း' 'သရေကြီးမိုင်းတုံးခါ,' a period of great famine which occurred in Upper Burma *circ.* B.E. 1153 in the time of Bhodaw Phra).

သရော်, *v.* to treat with irony, to ridicule, insult, ကရော်ကမည်ပြီ။ [သရော်ရော် (or သရော်ကရော်) ပြော။ သရော်ချော်ပဲ့ (to poke fun at), သရော်ဝင့်ခြေ (to flatter ironically); သရော်ဆိုသာပြောပါသည်။ မိတ်မဆိုးပါနှင့်။ မခံချင်အောင်မပြောပါနှင့်။ မိတ်မဆိုးပါနှင့်။ သရော်မော်ကား]။

သရောင်ထား (သယောင်ထား), *v.* to commit adultery (as a woman); 'said to be derived from သူရောင်ထား။ မျောက်မထား။ သူရောင် မျောက်မထား။ (သရောင် is said to be correct, *not* သရောင်).

သရောင်း, *see* ငှောင်း, 2.

သရောင်း, *v.* to be very dry (?); မိုင်း ခေါင်လိုမြေသရောင်းသည်။ သစ်ပင် ပြောက်လိုသရောင်းနေသည်။

သရို, *see* ရို (infrequent) (သရိုထင်ကရိုသည်အိပ်).

သရွတ်, *n.* mortar if made of mud, မြေသရွတ်; if of a composition of lime, sand, water, &c., အင်္ဂုဏေသရွတ်; if made of cow-dung, paddy-husk and straw, နွားချေးသရွတ်။ (သရွတ်ကို, သရွတ်ကျံသရွတ်မို့။ သရွတ်မံ, to smear with mortar).

သထင်း, *n.* crystal, ကျောက်သထင်း။

သထာ, *n.* a film on the eye, တိန်သထာ, — သထာတင်။ ဖုံး — တွင်း, to form as such film.

သထာကထတ် (*pron.* သထာကထတ်) (Pali), *n.* rice distributed by lot (amongst), သထာကထက်တစ်ခါရေးတံအွမ်း။

သထား, *v.* to pass, repass, in order to show off one's self; သမ်း သထား။ မြင်းသထား။ — ထာမှထုတ်ထိုင်သထားနေသည့်သူ။

သထိ, *n.* phlegm, ချွေးခန်း။ သထိအိတ်။ ကပ် — ကြည် — သ — ထ — မြေ — ရွှင်။ [သထိမြေထောင်း။ သထိထောင်း, *v.* to experience a strong desire to eat or drink acids].

သထုံး, *n.* the leg from the knee to the ankle, သထုံးသထုံးကြောသထုံးမြင်းခေါင်း။

—သား, *n.* the calf of the leg, မြေသထုံးကြွက်သား—သထုံးပု။

သလူ, *n.* a species of palm [the *Licuala peltata*].

သတ္တဝါ (pron. သန္တဝါဝါ) (မြစ်), *n.* the classic name for the Chyindwin river, see သွင်းတွင်း။

သလေး, *n.* a contraction of နမသလေး။

သထ, ၁, *n.* the pomegranate.

သထ, ၂, *n.* sand, သထကြမ်း။သထနီ။

သထွန်, see သာထွန်။

သထွဲ, *n.* ore, lead or tin ore (?) [the classic name for lead], သထွဲကျောက်။

သဝက်, a corruption of သုဂက်, one who plunders from a thief.

သဝင်, *n.* the tree from which the Karung oil is extracted.

သဝန်, *n.* a letter, epistle ; သဝန်စာ။ မေတ္တာစာစီတိုင်းရှိ သဝန်စာပါးလိုက်ပါသည်။ ကလောင်တံစက္ကူပါးနှင့် လက်တင်ကာရေးသားပြီး ကာလသဝန်စာပါးလိုက်ပါသည်။ [A letter from one king to another is also styled 'သဝန်စာ']။

သဝန်တို, see ဝန်တို (a corruption of သူဝန်တို။ တယ်သဝန်တိုသည်မလေးရက်မကမ်းရက်); also applied to animals ; တယ်သဝန်တိုသည်ခွေးစားခွက်နားမလာအောင်ဟိန်းသည်။

သဝိညာဏက, see သထဝိညာဏက။

သဝေ, *n.* the name of the symbol ခေ။ သက်သေနှစ်ယောက်သဝေခြားထွက်ဆိုကြသည်။

—ထိုး, *n.* same ; *v.* to make the said symbol.

သဿမေဓ (ဒေတေဇ်), *n.* money levied by royal authority once in ten years ; original meaning, a tax derivable from "the fat of the land," သဿမေဓဒေတေဇ်, — တောင်း (said by some to be more correctly written သတ္တမေဓ, originally meaning money levied by royal authority once in seven years). Now levied yearly in Upper Burma (see အဆီ, p. 42.)

သသေမှီထ (Pali), *n.* one who returns evil for good, သသေမှီထသသေမှီသည်လူ့သသေမှီထအစောင်တံ။

သထက်မွေး, *n.* a term applied to horses of a dark brown colour (considered to bring ill-luck to the owner).

သထကိဝ [Pali သထ, with (နှင့်), and ကိဝ, life], *n.* a living substance, opposed to မိကိဝ (in colloquial frequently pron. သမိကိဝ) သထ

မိဝေသောဗုဒ္ဓိဝေသောထိုဓမ္မဗျော့ပြောင်းထွားပါသည်၊ *i.e.*, to die. In petitions asking for permission to hold funeral ceremonies the following set phrase is often met with: ထယမိဝေသောဗုဒ္ဓိဝေသောထိုဓမ္မဗျော့ပြောင်းသွားရာ ကြွင်းကျန်ရင်သောဥတ္တရဓမ္မင်္ဂကဏ္ဍိယောဓ်းများကို၊ ကေသ်းဗုဒ္ဓိဓမ္မာရတိဩဌ်းသင်္ဂြိုဟ်ပါမည့်အကြောင်း။

ထယနံ, *n.* a kind of cloth (not generally intelligible).

ထယဗိညာဏက (Pali ထယ, with, and ဗိညာဏ, soul), *n.* an animate substance, opposed to အဗိညာဏက။ အဗိညာဏကဝတ္ထု။ သဟ ဗိညာဏကဝတ္ထု။

ထဟာထ (Pali), *n.* associating, ပေါင်းဖော်ခြင်း Der. မိတ်ထဟာထ (မိတ် ဆွေသဟာထ။ သဟာထမိတ္တ)။

—မြ, *v.* to associate with, လူချင်းအတူတကွထဟာထပြုလုပ်ထိုနေကြသည်။

—ဖွဲ, *v.* same, နှစ်တိုင်းထတိုင်းနှိုင်းချင်းသဟာထမဲ့၍တစ်ဖော်ပေါက်သည်။

ထယ, *n.* a person who affords support, အဋ္ဌိ (အဋ္ဌိထံကဲနေပါရစေ။ ခွံမိ)။

—မြ, *v.* to adhere to [ထင်းရဲသောသူချင်းသာသောသူကိုသယံပြုထည်းမင်း ထပ်သူလိုသယံပြုထို။ ဓနတက်သထ။] ကျွန်တော်မျိုးထယောက်ထည်းထယ ထည်းပေါ။

သဟောက်ထဟာ။ သဟောက်သထ, *adv.* arrogantly, သဟောက်ထဟာ (often *pron.* သဟောက်ထဟာ) မြ။ ပြော။ ထဟောက်သထ is rarely, if ever, used in colloquial.

ထ်, *1, n.* iron (iron nail).

—ကောက် (*pron.* သံဂေါက်), *n.* a crooked iron, particularly one used as a key.

—ကောင်း (*pron.* သံဂေါင်း), *n.* superior iron, that is, steel, သံဂေါင်း။

—ကျောက် (*pron.* သံကျောက်), *n.* iron ore.

—ကြိုး (*pron.* သံမြီး), *n.* a chain (iron cable, a telegraphic wire).

—ကြိုးစာ, *n.* a telegram; ကြေးနန်းစာ more commonly used.

—ကြိုးစက် (*pron.* သံမြီးစက်), *n.* an electro-magnetic telegraph, a telegraphic instrument.

—တိုင်။

—ကြိုးတိုင် (*pron.* သံမြီးတိုင်), *n.* a telegraph pole.

—ကြိုးရိုက်, *v.* to telegraph; *comp.* နန်းကြိုးရိုက်။ ကြေးနန်းရိုက် or ကြေးနန်းရိုက်။

—ကြိုးရုံ, *n.* an electric telegraph station.

- ထိက္ကန်တြာ (ထိက္ကန်ဇ္ဈာ) (*pron.* ထိက္ကန်တြာ).
- ထွန်ချက်, *n.* iron net-work (wire-netting).
- ကွပ်, *a.* iron-clad.
- ခနောက် or ခုံထောက်, *n.* a three-legged iron stand to support a cooking-pot.
- စင်္ကာ, *n.* a helmet.
- ခမောက်ထုံး, *n.* a crowned one.
- ချထင် (*pron.* သံခင်), *n.* an iron bedstead.
- ဥ, *n.* steel, သံမဏိ။
- ဥထင်, *v.* to point or edge with steel, သံမဏိထင်။
- ချက်, *v.* to smelt iron.
- ချက်ဝန် *n.* the Chief of iron-smelters, a title bestowed by the late king of Burma.
- ချပ် (*pron.* သံချပ်), *n.* mail, whether made with thin plates of iron or with net-work.
- ချပ်အင်္ကျီ (*pron.* သံချပ်အင်္ကျီ), *n.* a coat of mail.
- ချိတ် (*pron.* သံချိတ်), *n.* an iron hook.
- ချေး (*pron.* သံချည်း), *n.* the rust of iron.
- ချေးထက်, *v.* to rust, သံကျိတ်သံဖျက်သံချေးထက် ; said of persons who bring misfortunes on themselves.
- ချောင်း (*pron.* သံချောင်း), *n.* an iron bar.
- ခွာ, *n.* a horse shoe ; သံခွာထပ်, to shoe a horse.
- ချွန် (*pron.* သံချွန်), *n.* an iron nail.
- မင်း (*pron.* သံမင်း), *n.* unwrought iron.
- ဆကာ or ဆန်ခါ (သံဆန်ခါ or ဆန်ခါ) (*pron.* သံဆါ), *n.* an iron sieve.
- သိပ် (*pron.* သံမိပ်), *n.* the stain of iron in wood, သံမိပ်။
- ဆိင်း (*pron.* သံမိင်း), *n.* the iron rods of the ထီး of a pagoda to keep it erect, သံဆိင်းဆွဲ။
- ဣဝိ, *n.* a blacksmith's tongs.
- ဣဒီး, *n.* a treatise on iron used by alchemists.
- တုံး (*pron.* သံတုံး) (from တုံး, a log), *n.* a heavy bar of iron.
- ထူ (*pron.* သံထူ), *n.* a hammer, သံထူနှင့်ရိုက်။
- တူးချွင်း, *n.* an iron crow.

သံထိသံဝ (pron. သံဒိသံဇ, ထိဓလ်ဇ), *n.* small bits of iron.

—ထိုက်ကျောက် (pron. သံဒိုက်ကျောက်), *n.* sulphuret of iron, ဗထန်းကျောက်။

—ထိုင်, *n.* an iron post or pillar, an iron window-bar.

—ထွေ (pron. သံထွေ), —ထွေခဲ (pron. သံထွေခဲ).

—ပတ်ခွေ (pron. သံပတ်ခွေ), *n.* a rattan or cord substituted for an iron band.

—ပုကန်ပြား, *n.* an enamelled iron-plate.

—ပူကပ် (pron. သံပူအပ်) (from အပ်, 3, to apply, put together flatwise), *v.* to cauterize, burn by the application of a hot iron.

—ပူကပ်, *v.* same.

—ပူသတ်, *v.* to apply a hot iron in order to brand.

—ပူထိုက်, *v.* to smooth with a hot flat iron.

—ပြား, *n.* sheet-iron (a strap, P.W.D.)

—ဗို, *n.* a furnace for smelting iron.

—မြဲ (pron. သံမြဲ), *n.* a plate of iron covered with tin.

—မြဲဝည်ပုံး (pron. သံမြဲဝည်ပုံး), *n.* a tin pail.

—မြဲပုံး, *n.* a tin canister.

—တီး, *n.* a curry-comb.

—ဓလ်, *n.* steel ; သံဓလ်ထင်, *v.* to edge with steel.

—ဒီးကျည် (pron. သံဒီးကျည်), *n.* a bombshell [a nickname facetiously given to persons of quick and irascible temper].

—ဒီးခို (pron. သံဒီးခို), *n.* an iron stove.

—မို, *n.* an iron nail with a large flat head, [an arrow, a spike, P.W.D.], also used figuratively, နှစ်ထိုးထွင်သံမိုနှစ်ထိုးထွင်။

—ထက်, *n.* a calking iron ; a mason's trowel.

—ထိုး, *n.* an iron wire nail.

—ထိုက်ကျောက်, *n.* the lodestone, magnet.

—ထိုက်ချောင်း, *n.* a magnetic needle.

—ဆစ်တာ, *n.* an iron box or safe.

ထံ, 2 (from အသံ, a sound), used in coinposition.

—(အထက်), *n.* a high sound or note.

—(အောက်), *n.* a low, bass or grave sound.

—ကောက်, *n.* a singer who leads the chorus.

—ချစ်ထိုး (pron. သံချစ်ထိုး), *v.* to sing in chorus.

သံဝံသောဏ်း, *n.* a pianoforte.

—ဝံသဝံသ (သံဝံသောဏ်း), *n.* an organ (musical), a music-box.

—အညောဏ်း, *n.* a soft, gentle sound.

—တိုင် (from အတိုင်, a warp), *n.* the one who sings the main part of a song, as distinguished from the chorus, one who leads a choir, a chorister, သိခြင်းတိုင်သောသူ၊ သိခြင်းသံပေးသောသူ။

—ထောက်, *see* သံကောက်။

—ဝ, *v.* to boast, ငြိုးဝါး။

—ဝံ, *n.* a musical note.

—ဝံစိတ်, *n.* a quarter note, ထမတ်သံဝံ။

—ဝံတန်း, *n.* a musical staff.

—ဝံရှေ့ကပေါက်, *n.* a dotted note.

—ဝံလုံး, *n.* a whole note, ထကျပ်သံဝံ။

—ဝံဝက်, *n.* a half-note, ငါးမူးသံဝံ။

—ပေါက်, *n.* verse in which the lines are alternately equal and unequal.

—ပေါက်ခြင်း, *n.* same.

—မြိုင်, —မြိုင်ဆို, *v.* to sing together.

—ဆေး, *n.* a fine gentle sound.

—ထွင်, *n.* a clear, shrill sound ; a pair of metal cups played together, smaller than ထင်းထွင်။

သံ, 3, *n.* an ambassador, envoy from one government to another, ဝင်းသံ။

—စေ, —ထွတ်, *v.* to send an envoy.

—ဆန်, —ထက်, *v.* proceed on an embassy.

—ထမန်, *n.* same as သံ။

—ထ (pron. သံ), *n.* a Residency, the quarters allotted to ambassadors.

သံ, 4, *n.* a worm bred in the body (သံကောင်).

—ကျ, —ထွက်, *v.* to be expelled as worms from the body.

—ချအားထိုးဆေး (pron. သီရိအားထိုးဆေး), *n.* a tonic vermifuge.

—ချဆေး (pron. သံဆေး), *n.* a vermifuge.

—ဆေး, *n.* same.

—ထ, *v.* to be troubled by the presence of worms.

—ရှိ, *n.* the bamboo fungus used as a vermifuge.

သိဝဏ်, *n.* a disorder to which dogs and fowls are subject, causing them to turn round till they die, occasioned by worms, ကြက်သိဝဏ်ဆိုချာချာထွဋ်သည်။

သိ, 5, *n.* a certain class of shells, *M.*

—ကလေး, *n.* a species of bubble shell, *Bulla vellum*, ခရုသံကလေး, *M.*

—ကြီး, *n.* a species of pyrula, ခရုသံကြီး; *comp.* ဝက်ထောင်, * *M.*

သိကျ (ပင်) သိချ, *n.* a kind of tree. [This tree is said to derive its name from its root being considered a vermifuge, as is the bulb of the ဝတ်တော tree.]

သိဗံ, *see* သဗံ။

သိ၌, *n.* one of the race of Thatôn [the name of a town about 40 miles north-west of Maulmain]. Classic name ထဝေဝတီ။

သိထောင် (from ဝံ), *n.* a standard cubit, equal to 19½ inches.

သိထေဝ် (from အသံ), *n.* the royal voice, used in composition.

—ဦးထင် (*pron.* သိခေါဦးထင်), *v.* to speak [to supplicate, or report to, a king]; ရှုနသံထေဝ်ကြားအောင်သိထေဝ်ဦးတင်။

—ဝံ (*pron.* သိထေဝ်ဝံ), *n.* “the two Thandawgans, or receivers of “royal letters, were ceremonial officers. Three times a year “the king held a durbar called a Kadaw Pwè (ကန်ထေဝ်ပွဲ), “which literally means ‘beg-pardon festival.’ At this all “high officials and feudatory chiefs who could, attended “and did homage to the king; those who could not, sent “letters which it was the business of the ‘Thandawgans’ “to read.”—Pilcher.

—ထင် (*pron.* သိထေဝ်ထင်), *n.* an officer of the court who received and transmitted the king's orders, a royal herald.

သိဒေ, *n.* the *Stereospermum neuranthum*.

သိမိဋ္ဌာန် (Pali) (သမိဋ္ဌာန်), *n.* settled opinion or purpose (*see* သမိဋ္ဌာန်, which is the correct orthography).

—ကျ (သမိဋ္ဌာန်ကျ), *v.* to have a settled opinion or purpose, without doubt or wavering (ထရကျွန်ထေဝ်ပြောသဋ္ဌာန်ကောင်းသိမိဋ္ဌာန်ကျမှတ်ပါထေ့)။

—ချ (သမိဋ္ဌာန်ချ), *v.* to make a resolution, to have a settled purpose.

သိပချွပ် (သိပခြပ်), *n.* a kind of tree.

သံသရာ (*pron.* သံဗယာ), *n.* the lime [the correct orthography is said to be သံဓရာ, because if it comes in contact with iron it dies, သံနှင့်ဓရာဆို]။

ထိပုရာဇ် (*pron.* ထိပထာဝံ), *n.* a close cap, skull-cap, ထိပုရာဇ်ထာဝံ။

—မိင်း (*pron.* သိပထာမိင်း), 1, *n.* a small metal pot or pan spreading at the top.

—မိင်း, 2, *n.* the double-star fish, of which there are two kinds, the one white and the other brown.

ထိထက် (*pron.* သထက်), *n.* a kind of monster between ဝေဠု and တိရစ္ဆာန်။ သိသက်။

ထိထန် (သမ္ဗန်) (Chinese), *n.* a ship's boat. (Chinese 'shán-kyeorng.') The *Burmese* name for a *Chinese* sampan is ငှက်ကလေး။

ထိယုတ် (သိယုတ်) (Pali သိယောက), *n.* a junction (in grammar), *e.g.*, အနတ္တံ သဗ္ဗံ။

ထိယောဂဗျူ (Pali), *n.* linking together, ခွဲရှက်ခြင်း; entanglement of passion (ကာမသိယောဂဗျူ), သိယောဂဗျူ—ထွယ်—ဖွဲ; to be entangled by some absorbing passion, [သိယောဂဗျူထိုက်. "In "a religious sense samyojana (သိယောဂဗျူ) is the bond of "human passion which binds man to continued existence, "and the removal of which is obtained by entrance into "the Paths, *i.e.*, the four leading to Nirwána," (Childers), namely, သောတာပန်။ သကဒါဂါမိ။ အနာဂါမိ။ and အရဟတ္တ]။

ထိရက် (သန်ထွက်), —ထိရက် (ပင်), *n.* a thorny shrub, the *Capparis horrida*; *comp.* သိထွက်။

ထိထွင် (*pron.* သထွင်), *n.* a kind of state bier.

ထိထွင်, *n.* the olive, [a tree belonging to the family of linden-blooms]. (သိထွင်, *n.* castanets; sometimes erroneously called ဝေဠု).

—မြင်, *n.* the Salween river.

ထိဝန့်, *see under* ဟောကပ်၊ ထိဝန့်ကပ်။ ထိဝန့်ဌာမိကပ်။

ထိဝါသ (Pali), *n.* union, ပေါင်းပေါင်းခြင်း; particularly applied to sexual intercourse; ခေတ္တံ။ ခေတ္တံသိဝါသ။ သိဝါသဋ္ဌာဝေ, to be consummated as the act of intercourse.

—မြ, *v.* to have sexual intercourse.

ထိဝေဝ (Pali), *n.* fear, ကြောက်လန့်ခြင်း; particularly applied to fear of the consequences of sin in a future state [in common parlance သိဝေဝ means remorse], သိဝေဝထရား။

—ရ, *v.* to fear as above [to experience remorse].

ထိသင်, *n.* the *Bignonia crispa*.

ထိသထ်, *n.* a species of melanorrhoea; *comp.* သင်ဝေးမိုင်း [the *Stereospermum fimbriatum*].

သိသထ (Pali), *n.* suspicion [often used in contradistinction to သိန္နိသနံ, when it appears to have the meaning of "doubt," "dubiety," *see* သိန္နိသနံ။ ကုတ္တုစွသိသထာထင်း]။

—ထင်း, *v.* to be free from suspicion.

သိသရာ (Pali), *n.* the whole existence of any being throughout successive transmigrations, future existence, futurity. ["The king (Milinda) enquired the meaning of the word "sangsaṛa, and Nāgasēna (နာဂဓိနံ) replied, 'there is birth in this world and then death; after death there is birth in some other place; in that place also there is death; and then there is birth again in some other place. Thus "a man, after eating a mango, sets the stone in the "ground; from that stone another tree is produced, which "gradually comes to maturity and bears fruit; the stone "of one of these fruits is again set in the ground, and "another tree is produced; from this tree there are other "fruits; and thus the process goes on continually without "any appearance of its end; it is the same with sangsaṛa "or the sequence of existence.'"] [Nāgasēna, a priest whose conversations with Milinda ("Who can be identified with certainty with the Bactrian King Menander") (Bur. မိလိန္ဒ), King of Sagal (supposed to be Singala of the Greeks) are recorded in the Milinda Prasna (မိလိန္ဒပြဏနာ, also called by the Burmese မိလိန္ဒပဉ္စာ). The Burmese affect to believe that Milinda was a king of Thatôn!] ထိုမင်းနှင့် ပါးတို့သည်။ သိသရာအသက်ဆက်တ။ မပျက်သောစေတနာဖြင့်။ မကွာအတူဆူလူ ဆူထောင်း။ ကောင်းမှုပြုစေခြင်းကြောင့် ရေထွေးသောကြာကဲ့သို့ဝင်းသာ ရွှင်လန်း ကြ၏ [Note.—သိသရာ is of two kinds, ရှေးသိသရာ and နောက်သိသရာ]။

သိသေဇဇာ (*pron.* သိသေဇဇ) (Pali သေဇ), *a.* engendered by hot moisture, as some insects, worms, &c., are supposed to be; သိသေဇဇပရိသန္ဓေ, *comp.* ပရိသန္ဓေ, "there is also the sēdaja "birth, as when insects are produced from perspiration or "putridity."—M.B.

သိသေဇ, *n.* bombazet ["a twilled fabric of which the warp is silk and the weft worsted; formerly black for mourning garments, but now made of various colours."—Webster's Dic., သိသေဇအင်္ကျီ]။

သိသံ (from အသံ, sound), *adv.* softly, in low sound; လူသံဆိုလိုသံသံ ကြားသည်။ ဆီတင်းစကားသံသံကြားသည်။

သာ, *v.* to bear a great proportion, exceed (excel); *comp.* ထွန်။ ကဲ။ ခင်ဆူးကျွန်တော်ထက်ကဲသာဝေသည်။ ခင်ဆူးသိုးထက်ကျွန်တော်သိုးပို ပန်းထူသည်။ မြန်မာမိတ်ချုပ်ထံမှိုက်မိတ်ချုပ်ထက်ညာကံရည်သာသေခွဲကြောင့် ထရုပ်စစ်သည်များ နောက်ဆုတ်ခဲ့သည်။ ၅ နာရီ အချိန်သာသာရောက်သည်။

သာဂိ, —တွန်, *see the parts*; ပါမောက္ခဆရာကိုလည်းထိုပြည်၌။ ပုဂ္ဂိုလ်းသူ
ကြွယ်စည်းစိမ်ထက်သာထွန်ထူးမြတ်ကြီးမြင့်သောစည်းစိမ်ဖြင့်။ ဦးရီးတော်အ
ရာနှင့်ကျေးဇူးရှိသူခိုင်ပေး၍ သင့်ရာချထားချီးမြှောက်တော်မူ၏။ သာစဉ်
နာစဉ်သေရှင်ခရစ်တို့ဖြင့်ရောက်ဆောင်သူမှန်၍ ကောင်းမြဲဆိုးမြဲနှင့်ရရှိပါသည်။
This kind of language is frequently used in inheritance
cases by the party who prefers a claim by alleging his
tender care of deceased during his lifetime.

သာ, 2, *v.* to be clear, pleasant; အပိုင်အဝါသသာ။ အသံသာ။ အိမ်သာမှ
ဧည့်လာသည်။ စကားချို့မှထူထိုသည်။ မျက်နှာသာ။ မျှင်းဖျောင်းသာဟောပြောဆို။

—ကြည်, *v.* to be gentle (to be pleasant in countenance); ဖြည်း
ညှင်း။ သာကြည်ဖြည်းညှင်းပြော။ မျက်နှာသာသာကြည်ကြည်ရှိ။

—မြင်း (သာချင်း), *n.* a kind of song; သာမြင်းတထပ်။ ပြောဆိုနိုင်သည့်
ထုတ်။

—မော, *v.* same as သာ (not used in colloquial), ပညောင်။ ရေ
အုတ်နဲ့။ မိန်းနဲ့။ သပြေ။ အထွေထွေအထူးထူးဖူးပွင့်သီးခိုင်။ ဝေမြိုင်သာမော။
တောဥယျာဉ်အပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ ဤကျောင်းသင်္ဃန်းအနီး၌။ ရပ်သည်၌
စီးသော၌ဖြစ်သည်။ ချင်းကြည်မြေသော ရေရှိ၏။ ထုသိတာသာမော နတ်ထို့
တော။

—သာ, *v.* same (most common), အထီးအမှုတ်သာသာ။ အပြောအ
ဆိုသာသာ။ တိုင်းပြည်သာသာ။ သာသာ is capable of combination
with several other verbs, *e.g.*, နုပျိုသာသာ (applied to scenery),
သာသာမြေဝပ်။ (applied to a country which is happy and free
from internal troubles and at peace with its neighbours),
သာသာစပြော (applied to a country when plentifully sup-
plied with food), သာသာထိုက်မြိုက် (applied to tastefulness of
arrangement, whether of a house or of wearing apparel,
&c.), သာသာနာပျော်။ သာရောင့်သာသာ (applied to language, *e.g.*,
သာသာနာပျော်ဖွယ်စကား။ သည် မိန်းမ ပြောသည့်စကား သာရောင့်သာသာ ရှိ
သည်။) [*Note.*—သာသာနာပျော် applies more to the gratifying
character of the language employed; သာရောင့်သာသာ more
to the sweetness of the voice?].

သာ, 3, *adv.* only [ဆေးသမားသူနာကိုတရက်သာကြည့်သည်။ ကျွန်တော်မှာ
ငွေ ၆ သာရှိတော့သည်။ ခင်ဗျားကုလို့သာ အသက်ဆေးမှချင်းသာရပါသည်။
ကြိမ်သည့်အကြိတ်းသာကြိပါနောက်ထိုမဆုတ်ပါနှင့်]။

သာ, —ပါ, *verb. affix, imperative of polite invitation*, as စားသာ
စားပါ, eat freely, don't hesitate to eat [frequently followed
by အားမနာပါနှင့်။ ပြောသာပြောပါ။ အားမနာပါနှင့်]။

သာဂိ (pron. သာဂိ, သာဂိဝင်), *n.* the royal race from which Gau-
dama descended; သာဂိဝင်မင်းမျိုး။ သာဂိဝင်မျိုး။ သာဂိထွက်။

သာဂ (Eng.), *n.* sago.

သာဓက (Pali), *n.*; *see* သက်သေ [ယုံထောက်အောင် သာဓကစောင်ဆိုပြောစဉ်းပါ].

သာဓု (Pali), *int.* well done, အနုမောဒနာ။

—ခေါ်, *v.* to commend, praise for religious performance, သာဓုအနုမောဒနာခေါ် [ကျောင်းသာဓုခေါ်၊ ဇရင်သာဓုခေါ်။ ထုရားသာဓုခေါ်, to commend another for the building of a kyaung, zayat or pagoda].

သာနာညိမျှ, *adv.* impartially; အမှုကိုသာနာညိမျှစီရင်သည်။ သာနာညိမျှပြော။ သာနာညိမျှဝေပေး။

သာမ (Pali), *n.* one division of the Vedas; *comp.* ဗေဒင်။

သာမည (usually *pron.* ထံမြင်ည) (Pali), *a.* middling, ordinary, common (in contradistinction to ဝိသေသ), သာမညသူ —လူ, an ordinary man; အစိုးရထံသာမညအကြောင်းနှင့်သွားကျောက်ထားထွင်မထင်ပါ, it is not advisable to petition the authorities about unimportant matters; သာမညစကားနှင့်မြဲထောက်သည်မဟုတ်ပါ, it is not right that it should be believed on an ordinary statement [သာမညမိုက်သည့် လူမဟုတ်ဘူး]. [Note.—သာမည is abbreviated sometimes to သာမံ in conversation, *e.g.*, သည်ထောင်ကိုလူသာမံမရောက်နိုင်ပါ။]

သာမဏေ (Pali), *n.* a probationer for the priesthood, ရှင်, မောင်ရှင်, ရှင်သာမဏေ။

သာမိက (Pali), *n.* an owner; *a.* having an owner, အရှင်ရှိသော; opposed to အသာမိက။ ဆည်ကျွဲသာမိကသား။ အသာမိကထား; also applied to women, အသာမိက meaning one without, သာမိက with, an husband.

သာမိ, *n.* the genitive case.

သာရကော, 1, သာရကျေ; *adv.* easily, အထွယ်ထူ [သာရက and သာရကျေ not intelligible to most Burmans].

သာရကော, 2, *see* next.

သာဏိကာ (Pali), *n.* the large mina bird [the *Gracula intermedia*]; *comp.* ဇရင်။

ဓာထွန်, *n.* a kind of bedstead used by people of rank. သာထွန်ညောင်စောင်းကျမှပေးခြင်းသည်ပေးရာမမည်. The Burmese evidently consider a gift made by a person on his death-bed void?

သာဝက (Pali), *n.* a disciple of Buddha, being a priest or a novice, တပည့်ထောင်; *see* အဋ္ဌသာဝက။

သာသနာ (Pali), *n.* instruction, discipline, သမ္ပုခြင်း; applied particularly to a system of religion promulgated by divine authority; learning, scholarship, distinguished into three kinds, ပရိယတ္တိသာသနာ, the acquiring of knowledge; ပရိပတ္တိသာသနာ, the being accomplished in knowledge; ပရိဝေဒသာ

သနာ, the acting according to knowledge communicated and acquired ; သာသနာထော်တွင်းသို့သွတ်တွင်းသွားခြင်း။

သာသနာအိမ်, *n.* a mission house.

—ကျောင်း, *n.* a mission school.

—ကွယ်, *v.* the religion becomes extinct.

—ထည်, *v.* the religion is established or prevalent.

—ကွန်း, *v.* the religion is flourishing, သာသနာစည်ပင်။

—ဒါရကာ (သာသနာ ဒါရကာ) (*pron.* သာသနာဒါရကာ), *n.* a king who patronizes religion [somewhat similar to the title of F. D. conferred on the English King Henry VIII].

—ဝ, *v.* there is no religion, or to be destitute of any system of religion ; [to be without, not belonging to, any particular system of religion].

—ပလူ (*pron.* သာသနာပလူ), *n.* one who does not belong to any particular religion, a heathen.

—ပိုင် (*pron.* သာသနာပိုင်), *n.* a sovereign pontiff, patriarch, or pope. [By some the Pope of Rome is designated ခုတန်းမင်းကြီး။ (သာသနာပိုင်ဆရာထော်). In Upper Burma it was customary for a king on his accession to the throne to bestow the title of သာသနာပိုင် ဆရာထော် on the rahan who taught him in his youth.]

—ပြု, 1, *v.* to promote, propagate religion, carry on missionary operations.

—ပြု, 2, *n.* a promoter, propagator of religion, a missionary.

—ပြုအသင်း, *n.* a missionary society.

—ပြုဆရာ (*pron.* သာသနာပြုဆရာ), *n.* same as ပြု, particularly a foreign missionary.

—ပွင့်ထွန်း, *v.* the religion advances, flourishes.

—ဖျက်, *n.* one who exerts an influence against a system of religion, an opposer of a religious system.

—မှေး (သာသနာမှေး), *v.* the religion declines.

—စင်း, *n.* a mission compound.

သား, 1, *n.* (from အသား, flesh).

—ညှင်း, *n.* Slices of dried flesh, အရင်းသားညှင်း။ဝက်သားညှင်း။

—ထိပ် (*pron.* သားစပ်), *n.* an embryo in the third stage of conception, a foetus ; *comp.* ကလေး and အမြူတ်။

—ထွတ် (*pron.* သားခွတ်), *n.* a suspensive excrescence of flesh, ထွတ်သားမြူတ်။

သားနီရည် (*pron.* သနီရည်), *n.* the thin water of a blister or sore, sanies.

—နာရည်, *n.* same.

—မြတ် (*pron.* သမြတ်), *n.* the breast of a female; [more elegant than နို့ခို and ရင်သား, though the latter is by no means inelegant; called by many အသားမြတ်].

—ထီးထား (*pron.* သားထီးခါး), *n.* a table-knife.

သား, 2, *n.* a son, offspring; the son of a man's brother or of a woman's sister, a (male) native or inhabitant. ရန်ကုန်မြို့သား, a male native of Rangoon; ရန်ကုန်မြို့သူ, a female native of Rangoon.

—အဘ, *n.* father and son.—S. [*or* father and daughter].

—အမိ, *n.* mother and daughter [*or* mother and son]; when said of animals, usually သားမိ။ ကျွဲသားမိနှင့်ကောင်။

—အိမ် (*pron.* သအိမ်), *n.* the womb, သူငယ်အိမ်; the membrane which envelops the foetus; သားအိမ်စွပ်၍၎င်း, to be born with a caul [သားအိမ်ထုတ်ထု, to spay, extirpate the ovaries; applied only to female animals such as sows] [သားအိမ်ထွဲ, *lit.* to divert the ovaries; applied to women; said to render them childless].

—အုတ်မ, *n.* a female animal that has young; ကြက်သားအုတ်မ။ ငွေ့သားအုတ်မ။ ဝက်သားအုတ်မ။

—ဦး (*frequently pron.* သဦး), *n.* a first-born son (သားဦး ထောကျွန်း) (*or* daughter, သားဦးမိန်းမ)။

—ဝံ, *v.* to be trodden or covered as a hen or mare.

—ချင်း, *n.* a person of the same family; သားချင်းပေါက်ဖော်ထပ် နှစ်ယောက်ရှိပါသည်။ ဦးမင်းသားချင်း, uncle and nephew.

—တိုက်, —ထိုး, *v.* to tread or cover (vulgar).

—မြား, *n.* the son of one's husband or wife by a former correlate (infrequent).

—ငယ်မြေးဖု (*pron.* သားငယ်မြေးဖု), *n.* a collective term for children.

—ထက် (*pron.* သထက်), *n.* the grandchild of a slave.

—ထင်, *v.* to have children that live and grow to maturity, သဏ် မိန်းမသားသမီးမထင်။

—ထွေး, *n.* the youngest child, သားထွေးမြေးဦး။

—ပေါက် (*pron.* သပေါက်), *n.* the child of a slave not redeemable; *comp.* အိမ်ပေါက်ကျွန်။ (သားပေါက်မသား, a common term of abuse amongst the Burmese, more especially in the drama).

သားပေါက်ကျွန်, *n.* same.

—ဖျား, *n.* a son by affinity, a nephew or an adopted son.

—မချုင်, *n.* a country mallow leaf.

—မထား, *n.* wife and children.

—မိမ္မ (သားမိန်းမ), *n.* a daughter, female child.

—မြေးဖျား, *n.* children and grand-children by affinity.

—ယောက်ျား, *n.* a son, male child.

—ရင်း, *n.* an own son.

—ထူထင်, *n.* a young man (poetical), သားထူထင်အရွယ်။

—ထွေးဇူး (ပင်), *n.* a certain medicinal plant.

—ထွေ, *v.* to be an abortion.

—သမီး, *n.* sons and daughters ; သားသမီးနှီး, to be prolific ; သား
သည်အဘေ။ (*pron.* သားသထ်အဘေ), the father of a family ;
သားသည်အမေ, the mother of a family.

သား, 3, *n.* a beast, quadruped.

—ကောင် (*pron.* သားဂေါင်), *n.* game. In Upper Burma သား
ကောင်, in Lower Burma အမည်း (အမ) is the equivalent for
the English word “game.”

—ထိုး, *v.* to butcher ; *n.* a butcher.

—မြီးယပ်, *n.* a royal fly-flap made of the tail of an animal.

—မွေးအင်္ကျီ, *n.* a jacket lined with the fur of a small quadruped
found in China and the Shan States worn by well-to-do
Burmese, &c.

—မွေးတုပ်, *n.* a kind of wen on an animal.

—ယဉ်, *n.* a domestic animal, *i.e.*, a quadruped tamed for the
service of man. [Does not appear to be generally intelli-
gible. The Burmese affix the word tame (ယဉ်) to the
animal spoken of, ထိတ်ယဉ်၊ ဒုရိတ်ယဉ်၊ သမင်ယဉ်].

—ရေ (*pron.* သယေ), *n.* the skin of an animal [သားရေ ပေါ်နေသော
ရေနားလိုက်သည့်ခွေးနှင့်ထူသည်].

—ရေမြေစွပ်, *n.* a boot (ဗွတ်ထိနပ်).

—ရေဝာ, *n.* a luncheon, refecton.

—ရေနုတ်, *n.* leather.

—ရေတူး, *n.* a leathern bottle.

—ရေထည်သွား, *n.* a tanner or currier.

—ရေတွန်, *n.* a twisted (leather) thong, သရေတွန်ကြိုး။

သားရဲ, *n.* a wild beast (*i.e.*, a beast of prey) ; သားရဲ also means a kind of demon that is said to haunt burial-grounds, forests, and lonely localities ; သားရဲဖီး, to be possessed by such demon (?) Usually combined with သိထက်။ (*pron.* သမက်) သားရဲသိထက်. The existence of this demon is said to be more believed in Lower than in Upper Burma (သားရဲပူထက်).

— မိုင်း, *n.* a wild animal, *i.e.*, an animal not tamed for the service of man.

— ရိုး, *n.* a mixture of pulverized bone and thitsi used as putty ; သားရိုးအုပ်။ သားရိုးပန်း။ သားရိုးပြောက်။

— ရိုးကိုင်း, *v.* to smear with said mixture.

— ဟင်းမျိုး, *n.* eatable animals.

သား, 4, *v.* to draw a line, mark. Der. ပြတ်သား, မှတ်သား, ရေးသား။ မျဉ်းသား။ မှင်သား, *see* မီးသား။

— ကြောင်း, *n.* a line of demarcation.

— ထား, *v.* to leave definitely marked out ; သားထားသည်နေရာကို ထူးပါ။ ချွန်ထွင်သည့်နေရာကိုမထူးပါနှင့်။ ခွဲရှည်သည့်ခြင်းခွဲကိုကျွန်းသားမီးထွေးနှင့်သားထားထွင်ခွာပြတ်သည်။

— နား, *v.* to make out clearly, distinctly ; သားနားအောင်လုပ်ပါ။ ထက်သမားထရာကြီးသားသားနားနားလုပ်ထက်သည် ; also applied to language, စကားသားသားနားနားပြောထက်သည်။

— ဝါး, *v.* to know from experience (?) This word is not frequently used ; မြို့အကြောင်းအရာကိုမသားဝါးမိခင် မည်သူကောင်းမည်သူဆိုးသည်မထိနိုင်ပါ။

သား, 5, *a.* definite, certain, real ; မင်းကိုငါအပြောထူးသား။ မောင်ခွေးဖြူကိုအထိရှိသွင် အိပ်အနီးသား။ သူရိုးငါ့ကိုဖမ်းသည့်အခါ ငါ့ရှန်းထွင်အလွတ်သားပေါ့။ ခင်ဗျားပြောသည့်ထိထင်းအကြားသား။ ခင်ဗျားအပ်ကိုအမြင်သား။ [In some instances သား appears to have the same meaning as “quite,” “quite well,” “well enough,” “fully well,” and as the colloquial expression “fast enough.” In many other instances, however, it is impossible, almost, to find a proper English equivalent].

သားရိုးသားရီ, *a.* or *adv.* indisposed, slightly diseased ; chiefly applied to the bowels ; ဝမ်းသားရိုးသားရီဖြစ်သည်။ သားရိုးသားရီရှိသည်။ သားရိုးသားရီဖျားသည်။

သိ, *v.* to know. Der. အသိ။ မထိသူကျော်သွား။ ထိသူပေဟ်း။ နှင်မှန်အောင်မပြောထွင်နှင့်ထိရပြီ, if you do not speak truthfully, you will know (hereafter) ; နှင်ထိရပြီ is a threatening expression often used by the Burmese [ထိရေ့မည် has also a similar meaning.]

— ကြား, *v.* to know by hearing.

ထိကြားသက်သေ, *n.* an ear-witness.

—ကျွမ်း, *v.* to be acquainted with, ထိကျွမ်းနားသည်။

—မြင်, *v.* to know by seeing [ထိမြင်သက်သေ, an eye-witness].

—မှတ်, *v.* [to observe]; *see* the parts.

—ရှိ, *v.*; *see* the parts; မြို့ထည်စုစုထည်စ အကြောင်းအရာသိရှိသူလူကြီး
• [မထိလိုက်မထိပါနဲ့, to wink at (wrong-doing), မပြောမဆိုချင်လိုက်မထိ
လိုက်မထိပါသေးသည်။ မထိလိုက် မထိပါနဲ့ does not necessarily
imply the active connivance that မျက်နှာသာပေး။ does].

—ရှိ, *v.* to know, or be cognizant of, a matter by being present; (ထိရှိသူ, a term much used in attesting bonds, very similar to the English legal term "Know all men by these presents."

ထိတ္ထာမာန် (Pali), *n.* a kind of female devotee (obsolete); ထိတ္ထာမာန်ကျင့်ပေးသောထိတ္ထာမာန်ကိုထိတ္ထာမာန်ကျင့်သည်။

ထိတ္ထာ (Pali), *n.* a duty incumbent on a priest. [The term ထိတ္ထာ is nowadays frequently extended to laymen and is equivalent to ထမာမိရထ်; it is applied to persons of upright conduct.]

—ထု, *v.* to give up the obligation to perform the duties incumbent on a priest (owing to some grievous fault, as committing theft, murder, having intercourse with women, ထောပနထိတ္ထုမေထုန့်ခွဲပဋိသေဝေထုပါရမိတော့တော့ထိ။ အသံဝါသော)။

—ကြီး, *v.* to bear a godly character (as a priest) from observance of the duties incumbent on priests; ထိန္ဒာစေ၍ကြီး, applied to laymen; လူပင်ထေသော်ထည်းထိန္ဒာတတ်ကြီးသည်။

—ချ, *v.* to depose from the performance of said duties and the privileges of the priesthood (as on leaving the priesthood).

—ထင်, *v.* to impose the duties incumbent on a priest consecrated to the priesthood [ordain]; ထိန်အဖြစ်ခံရတန်းထိုးထိန္ဒာထင်။

—ပုဒ် (*pron.* ထိန္ဒာပုဒ်), *n.* a rule prescriptive of a duty incumbent on a priest; ရတန်းထိန္ဒာပုဒ် ငါးပါး။ ရှစ်ပါး။ ဆယ်ပါး။ ထိထိန္ဒာပုဒ်။

ထိကြံ့ခး, *see* ထကြံ့ခး။

ထိခင်, *see* ထခင်။

ထိန်နိတ်, *n.* a species of mountain goat or antelope (ထိန်နိတ်).

—ရွှေ, *n.* a kind of gold, next excellent to ဓမ္မရောင်ရွှေ။

ထိရ်တ္တရုလ်း, *n.* the hill on which stands the Shwé Tigôn Pagoda,
ထိရ်တ္တရုသမိင်း။

ထိရ်ဂ္ဂါး (pron. ထိန်းဂါး), *see under* ငရဲ။

ထိထင်း, 1, *n.* a religious duty, ထိထ။

—နေ, *n.* a duty-day, *see* ဥပသ်နေ။

—ထိုး, *v.* to live, pass time ; applied to priests.

ထိထင်း, 2, *n.* news, tidings ; character, reputation.

—ကောင်း, *v.* to bear a good reputation ; ဆိုး, to bear an evil reputation ; ထိထင်းမွေး, same as ထိထင်းကောင်း။

—ကြီး, *v.* to be celebrated, notorious.

—ကြာ, *v.* to receive intelligence.

—စကား, *n.* report, rumour.

—စာ (pron. သထင်းစာ), *n.* a newspaper ; သထင်းစာပျက်, to publish in a newspaper.

—စာဆရာ, *n.* the editor of a newspaper ; သိထင်းစာထူ, to take in a newspaper.

—ထွက်, *v.* to become known, be celebrated, notorious.

—ပုဂ္ဂိုလ်, *v.* to be the subject of discreditable rumour.

—ပေး, *v.* to furnish intelligence, communicate news. [In Upper Burma ထောက်ထွင်းချက်ပေး as regards intelligence furnished *after inquiry*].

—ခေး, *v.* to enquire, make inquiry regarding another (usually in a good sense).

—ရ, *v.* to receive intelligence. [In Upper Burma ထောက်ထွင်းချက်ရ as regards receiving intelligence *after inquiry has been made*.]

—ထွန်း, *v.* to be spread as news.

—ထွန်း, *v.* to spread news.

—ထွန်းစာ, *n.* a public notification or advertisement (infrequent, ကြော်ငြာစာ being far more frequently used).

ထိဒ္ဓတ္တ, *n.* Siddhárttha, prince Siddhárttha, the name of Gaudama the Buddh before he renounced the world, son of Sudhódana (ထုဒ္ဓေါဓ), King of Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်ပြည်), "on the borders of Nipál."

ထိဒ္ဓိ (Pali), *n.* completion, perfection, ပြီးစီးခြင်း, ပြည့်စုံခြင်း, ဥဒကထိဒ္ဓိ, ပထမထိဒ္ဓိ, ဒုတိယထိဒ္ဓိ (usually followed by ပြီး), ကာယထိဒ္ဓိ, ဓမ္မထိဒ္ဓိ, ဝိယထိဒ္ဓိ။

သိပ္ပံထင်, *v.* to blazon merit; မိမိကိုယ်ကိုသိပ္ပံထင်ရန်မထင်တတ်, it is not seemly to blazon one's own merit.

—ရတ် (Pali သုတ္တရာ), *n.* the science of becoming invulnerable, သိပ္ပံရတ်ကျင်း။ သိပ္ပံရတ်ပြီး။

သိန် (Pali သိဏ, a lion), *n.* Leo, the fifth sign of the zodiac; သိန်ရာသီ။ (သိန်မြင်သောဟောက်။ ကံကြောပေါက်သူမီး ထောက် အံ့သောက်သည့် ဟောကျ်ား)။

သိနွေသိနွေ (Pali), *adv.* moderately, မြည်းမြည်း။ သိနွေသိပ္ပံ။ သိနွေလွတ်, "one should, in pursuit of knowledge, riches, and in climbing a hill, proceed leisurely" *comp.* the Italian proverb "Che va piano va longano e va lontano."

သိနွေဆား, *n.* rock salt.

သိနွေမြင်း, *n.* a flying horse.

သိန့် (သိဉ်), *v.* to shake, tremble, totter, တုန်, တွပ်, not used singly; သိန့်သိန့်တုန်။ ဆိပ်ကိုလေတိုက်လိုသိန့်သိန့်တုန်နေသည်။ ငျော်တွပ်လိုမြေသိန့်သိန့်တုန်သည်။ စားပွဲတစ်သိန့်တုန်နေလို မာရေးမဖြစ်ဘူး။ ရယ်လိုက်တာထဲ သိန့်သိန့်ထက်လို။ *Anglice* "Shaking with laughter."

သိပ်, 1, *v.* to put to sleep, as a child by lulling it or by laying it in a sleeping place (သူငယ်ကိုသိပ်။ အကလေးကိုသိပ်); to put in a safe, quiet place; hence တသိပ်သိပ်, *adv.* gradually and imperceptibly; နားက ထေးတသိပ်သိပ်ကြီးတာသည်။ ရေတသိပ်သိပ်ထိုးတာသည်။ ရောဂါတသိပ်သိပ်သည်းလာသည် (it is probable that the adverb တသိပ်သိပ် is derived from သိပ်, 2).

—ထား, *v.* same, in the latter sense.

သိပ်, 2, *v.* to compress, crowd, cram, stuff, to make close, snug, compact by compressing it, to make dense [to ram as earth, မြေကိုသိပ်]; [to be laid as dust after rain, မိုးလ်းရွာလိုမြေသိပ်သည်။ or ဖုတ်သိပ်သည်။].

—နတ်, *v.*; see the parts; သေးလိုအနံ့မပြေးအသံအိုးနှင့်သိပ်ခွပ်ထားသည်။ သိပ်နတ်ပြီးရိုက်သည် (or ထောင်း)။

—သည်း (*pron.* သိပ်သဲ), *v.* same as သိပ် [to be secretive, close, အကြံအစည်သိပ်သည်း; to be reticent, အဖြောအဆိုသိပ်သည်း; to be thrifty, အထူးအစွဲသိပ်သည်း (မြွေတာ)].

—သိပ်သည်းစွာ, *adv.* compactly, carefully arranged, composed with exactness (အနောထိုင် သိပ်သိပ်သည်းသည်းရှိသည်။ အဝတ်အစားသိပ်သိပ်သည်းသည်းရှိသည်) [secretively, closely.]

သိပ္ပံ (Pali), *n.* a knowledge of arts and sciences, အထက်။

—ကျောင်း, *n.* the Rangoon College.

သိပ္ပိ, *n.* same (obsolete).

အိမ်, 1, *n.* a building set apart for the performance of certain rites and ceremonies peculiar to the Buddhistic priesthood, *e.g.*, ordination.

—သရတ်, *v.* to consecrate ground to build a အိမ် on, အိမ်နှုတ်။

အိမ်, 2, *n.* a good personal appearance, [ပျက်နှာအိမ်ရှိသည်, to be *distingué* in appearance, port, presence; the state or quality which deserves or commands respect].

—ကြီး, *v.* to be highly respected, reputable; ကြေးကျွန်။ အမြွေအရံနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့်အိမ်ကြီးသောသူဖြစ်ပေသည်။

—ငယ်, *v.* to be held in no repute [implying no fault, but misfortune, ဥစ္စာပစ္စည်းနည်းပါးလို့အိမ်ငယ်သည်].

—ဆယ်, *v.* to re-establish one's reputation; အရှက်ကွဲလို့အိမ်ဆယ်ခရနိုင်။

—ပျက်, *v.* to lose one's good name or reputation, to fall into disrepute; ထောင်ကျဘူးသည်နှင့်အိမ်ပျက်သည်။ မကောင်းသောသူများနှင့် ပေါင်းဖော် လို့အိမ်ပျက်သည်။

—ရှိ, *v.* to possess qualities which command respect.

အိမ်, 3, *v.* to be disproportionately small, small in comparison with others; [ငြေအိမ်, to have one leg shrunk and smaller than the other; also applied to one eye being smaller than the other, လက်ဝဲဖက်မျက်စိအိမ်နေသည်; also applied to petty towns and villages, မြို့အိမ်ရွာငယ်].

—မွေ့, *v.* to be fine, nice, delicate [refined, အိမ်မွေ့နူးညံ့သာသနာရှိ], gentle, pleasant; အိမ်မွေ့နူးနယ်ချစ်ဖွယ်သောစကားကိုဆိုတတ်သည်။ အစားအသောက်အိမ်မွေ့သည်။ အနံ့အလျင်အိမ်မွေ့သည်, to have a delicate scent or flavour; အနံ့အိမ်မွေ့သည်။ နှင်းပန်းနံ့အိမ်မွေ့သည်။ အရသာအိမ်မွေ့သည်။ မင်းကွယ်သီးအရသာအိမ်မွေ့သည်။

အိမ် [v. to tremble, shake, quake, as ခြေကြီးအိမ်, equivalent to တောင်တုတ်သည်; mostly used adverbially; *comp.* အိမ်နဲ့.—S].

—အောင်, *adv.* very, an intensive to words of quantity.

အိမ်, 1, *n.* a species of hawk [the falcon].

—ကျား, *n.* another species (the pied harrier, hence မြီးအိမ်, *n.* the kestrel).

—ကြတ်ခ, *n.* the Calcutta sparrow-hawk.

—တိုက်သခား, *n.* a falconer.

အိမ်, 2, *v.* to strike with a motion towards one's self (လန်ထားသောလက် ကိုအိမ်သည်။ ငြေလက်ကိုအိမ်နှိုင်း အောင်မခံ နေသည်), to gather in (ရအိမ်။ အိမ်ရှင်။ အမှီပရိမရှိစေရ။ ထိုထိုစေ့စေ့ ရှိအောင်အိမ်ရှင်းထားသည်), to take possession of, အိမ်ရှုံး (ဥစ္စာပစ္စည်းကိုအိမ်သည်, to stop work, အထပ် ကိုအိမ်; to put a stop to as a

festival, dramatic performance, &c., ဖွဲ့ကိမ်း ; to castrate, ဖြဲးထိမ်း).

ထိမ်းကျိုး, *v.* to gather up and take away.

—ရပါ (*pron.* ထိမ်းရပါ) (or ထိမ်းရပါရ), *n.* spoils taken in war, anything which becomes the property of a victorious army. The late King of Burma's steamers and war-boats, &c., at the time of the annexation were designated ထိမ်းရပါသင်္ဘော။ထိမ်းရပါရသင်္ဘော။

—ဆည်း, *v.* to gather in and deposit ; မပျောက်ပျက်ချအောင်ဆည်းဆည်းထိမ်းထားသည်။ငါ့မျက်မှန်တတ်မှာရှိပါလိမ့်မည်ထဲမထွေးပြီ။ကျွန်မထိမ်းဆည်းထားလိုက်ပါသည်, with the negative မ to have imperfect command over one's limbs, self ; မိမိကာယကိုများစွာမဆည်းဆည်းနိုင်ပါ (as when far advanced in pregnancy or intoxicated).

—တံဆိပ်, *n.* a confiscation hammer-mark.—(Forests.)

—ထား, *v.* to attach property.

—ပိုက် (*pron.* ထိမ်းပိုက်), *v.* to take to one's self and take care ; ထိမ်းပိုက်မွေးမြူထားရင်းသို့ခွင့်ရထိမ်းပိုက်မွေးမြူထားသည် (to take back a wife after being separated from her ; စွန့်ပြစ်ထားသော မိန်းမကို။ထားထိမ်းပိုက်သည်။မိန်းမကိုထိမ်းပိုက်ပြန်ပြန်)။

—မြန်း, *v.* to take possession of, as a king his palace, kingdom, &c. (not colloquial, but used in composition) ; ဝေယျာဓိရာမင်းကြီးသည်။ရွှေထီးရွှေခန်းထိမ်းမြန်းမိုးစံထိသိက်ခံသည်မှစ၍။ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်းခြောက်ထိန်းခြောက်ထိန်းသောဥစ္စာတို့ကို ထုတ်ဖန်လျက်ကြီးစွာသောအထွက်ဖြစ်စေ၏။စေတုတ္တရာအောင်မြင်မှုနန်း။ပြည်ကြီးကိုထိမ်းမြန်းမိုး အုပ်ချုပ်။

—ထု, *v.* to confiscate ; ဥစ္စာထိမ်းယူလှသွားမြဲတိုင်းထမ်းသွားစေ, “let his property be confiscated and let him travel by the road usually travelled,” *i.e.*, “let him be put to death” [It is alleged that the Kings of Burma passed sentence in this way.] ; to attach property ; အခွန်ထောင်ငွေမပြေသည့်အတွက်ရှိသမျှပစ္စည်းကိုတရားနှင့်ထိမ်းထုသည်။

—ရုံး, *v.* same as ထိမ်း, 2nd def. ; ဥစ္စာထိမ်းရုံး။အသက်ဝည်းမိမိထိမ်းရုံး။နိုင်ငံကိုထိမ်းရုံး။ထိမ်းရုံးပြော, to speak without reserve, in a comprehensive manner ; ထိမ်းရုံးဆို, to make a sweeping charge ; ထိမ်းရုံးအဆိုခံရသည်, to be the victim of a sweeping charge.

—သွင်းပြုစု, *v. lit.* to “collect together,” “cause to enter” and “foster,” a term applied, in Upper Burma, to a person or persons who found a town or village, or who are instrumental in causing the inhabitants of a town or village to return to it after it has been abandoned by having been burnt, devastated by dacoits, &c.

သီဝိ, *adv.* small, fine, powder-like (သီသီကြွေအောင်ခြေ or ခြေပြွန်), 'သီသီကြွေအောင်ထူ။ သီသီကြွေအောင်ထောင်း။ သီသီကြွေ အောင်နှင်း။ သီသီကြွေအောင်နုတ်။ သီသီကြွေအောင်ဝါး)။

—ညက်ညက်, *adv.* same (သီသီညက်ညက် ကြွေအောင်ခြေ, &c., as above).

သီ, 1, *v.* to go by, near (အရှေ့တက်ကမ်းနားကို သဘောသီချပ် သွားသည်။ မိမိကိုသီသွားသည်။ ကျဉ်းစေ့လှနားကိုသီသွားသည်။ လမ်းစောင့်ကိုသီသွား), to skim along the surface; ဌာန်မြေနားကိုသီသွား, to drag the feet, applied to a horse. Der. စရင့်သီ။ ခွတ်သီ။ သီကာ or သီကာကလေး; *adv.* closely, nearly, hintingly, approximately, skimmingly; ကိုးနာရီမထိုးသေးပါသီကာကလေးထိုးသေးသည်။ မင်းပြောသည့်စကားထိအောင်မပြော။ သီကာသာပြောသည်။ သီကာရီက ဘပြောလျှင်ရိပ်မိစေရန်ပါ၏။ ခဲလူကိုမမှန်ရုံသီကာကလေးသာသွားသည်။

—ဝေ, *v.* to be long, large and flowing as clothes.

သီ, 2, *v.* to string as beads, ထိုး; to file on a string, to baste; အပ်ခြည်သီ။ ပန်းသီ။ ပန်းထိုးသီ။ ပုတီးသီ။ ရွှံ့ထိုးသီ။ အင်္ကျီသီ။ (ချုပ်) ပုထိုးသီ (ချုပ်) ကြိုက်သီချုပ်။

—အပ်, *n.* a bodkin with an eye and blunt point.

—ထိုး, *v.* same as သီ, 1st def.

—တံ (*pron.* သီထံ), *n.* a stick on which something is strung; ပန်းသီထံ။

သီ, 3, *v.* to sing, chant.

—ခြင်း (ချင်း) (*pron.* သခြင်း), *n.* a song, verse to be sung; သီခြင်းထုပ်, *n.* a verse of a song; သီခြင်းတကျော်ကျော်နှင့်။ သီခြင်းတထိုထိုနှင့်။

—ခြင်းစာ (ချင်းစာ), *n.* a hymn book, a song book.

—ခြင်းဆို (ချင်းဆို), *v.* to sing.

သီ, 4, *v.* to be dim, as the eye from age (or from myopia), မျက်စိသိသည်; less than ပြာ, ခွဲ, ရှုံ, to be dim from distance; ဝေးထွ်သီသီမြင်ရသည်။ ရီ။ ဝေ။

—တိတိ (*pron.* as spelt, ဝေဝေ), *adv.* obscurely, dimly; မျက်စိသီတိတိရှိထိုမျက်မှန်မသောင်ဘဲစာရေးနိုင်သူ။ ဝေးထွ်သီတိတိကလေးသာမြင်ရသည်။

သီခေါင်ထိုး (*pron.* သီခေါင်ထိုး or သီခေါင်ထိုးအောင်), *adv.* intensive before ဝေး, to be distant; ခရီးသီခေါင်ထိုးဝေး။ လူအနေအထိုင်ခြင်း (or လူနေရပ်ခြင်း) သီခေါင်ထိုးအောင်ဝေးသည်; also used figuratively in speaking of great diversity of opinions, sentiments, အထူးခွဲချင်းသီခေါင်ထိုးအောင်ဝေး; also to great discrepancy of meaning in language, စကားအဓိပ္ပါယ်သီခေါင်ထိုးအောင်ဝေးသည်။

ထိထင်း [pron. ထိင်း (ပင်)], *n.* a kind of tree (the arnotto, *Bixa orellana*), the seeds of which are used as a dye ; ထိထင်းထိုး။
ထိထင်းရောင်။

ထိထာ (pron. ထိဒါ) (Pali ထိထ, cold), ထိထဉာဏ်အရင်းဥတု။

—ချစ်ထန်, *n.* the seven belts of water which surround and intervene between the seven ranges of mountains which encircle the Myinmo Mount (မြင်းမိုရ်) ; comp. ထက္ကရထန် တောင်စဉ်ချစ်ထန်, between the different circles of rocks there are seas, the water of which gradually decreases in depth from Maha Meru (မထာမြင်းမိုရ်) to the sakwalagala (စကြာ ဝဋ္ဌာဏ်တိုင်း), near which it is only one inch deep. ,

—စန္ဒန်, *n.* a kind of tree.

ထိပေါ (မင်း), *n.* the last King of Burma.

The following table gives the names of the Kings of Burma who reigned since Alaungphara, the founder of the last Burmese dynasty :—

မင်းမည်။	သက္ကရာဇ်။	အသက်။	နန်းစံ။	ငါးနှစ်။	အကြောင်းအရာ။
အလောင်းမင်းတရားကြီး။ Alaung Min Taragyi.	၁၁၁၄	၃၀	၁	၆	
၎င်းသားတော်ကြီး ... His eldest son.	၁၁၂၁	၂၅	၃	၃	
ဦးထောင်ဖြူရှင် ... Hsin Byushin.	၁၁၂၅	၂၂	၁၂	၁	
သားတော်စဉ့်ကူးမင်း... Singu Min.	၁၁၃၂	၁၉	၆	၂	
ဦးထောင်ဖေါင်းခါးမင်း ... Phaung Kha Min.	၁၁၄၃	၁၀	၇၇	၅	
ထွေးထောင်ဗဒုံမင်း ... Badôn Min.	၁၁၄၃	၃၇	၃၀	၂	
မြေးထောင်စစ်ကိုင်းမင်း... Sagaing Min.	၁၁၈၁	၃၅	၁၀	၆	၎င်းမင်းထက်ထက်။သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆ ခု ကစ၍။ အင်္ဂလိပ်မင်းနှင့် မြန်မာမင်းစစ်ဖြစ်ကြ၏။
ဦးထောင်ရွှေဘိုမင်း ... Shwé Bo Min.	၁၁၉၉	၅၁	၉	၄	၎င်းမင်းကား သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃ခုတွင်။ ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်၍ ဥက္ကဋ္ဌထာပရိနိဗ္ဗာန်။ ထာဝရနန်းစံတော်မူသည်။
သားတော်ပုဂံမင်း ... Pagan Min.	၁၂၀၈	၃၂	၆	၆	
ဦးထောင်မင်းထုံးမင်း ... Mindôn Min.	၁၂၁၄	၃၉	၂၆	၃	၎င်းမင်းကား ခုထုနာပုံမြို့ကိုအစွဲစွဲ ထည့်ထောင်သည်။
သားတော်သီပေါမင်း ... Thibaw.	၁၂၄၀	၂၀	၇	၁	

သီရိ (Pali), *n.* character, reputation, fame, ဂုဏ်အာဓာန (not used in colloquial).

သီရောဓထိုက် (Eng.), *n.* a theodolite, [an instrument "used in trigonometrical surveying, for the accurate measurement of horizontal angles, and also usually of vertical angles."]

သီလ (Pali), *n.* a religious duty, သီလဓိ [a precept]; ပတ္ထသီလ၊ အဋ္ဌင်္ဂသီလ၊ ဒေသင်္ဂသီလ။

—ဝံ, *v.* to observe the five, eight, or ten precepts.

—ဝင်ကြွယ်, *v.* to observe the precepts in their entirety, in contradistinction to သီလညွှန့်နိုး, —ဝေဝံသီလိနိ။

—ဝေဝံသီလိနိ, —သေဝံသီလိနိ, *v.* to observe the precepts.

—ဝနံ (Pali ဝနံ), —ဝနံ, *n.* one who is proficient in religious duties, သီလဝနာဂုဏ်၊ သီလဝနာပုဂ္ဂိုလ်။

—သညိ, *n.* a person devoted to celibacy.

သီလာ (Pali ကျောက်), *n.* rock.

—ပထဝီ, *n.* the strata of rock on which the earth is supposed to rest. "Immediately above the world of water is the "Maha-polowa (မဟာပထဝီ) or the great earth, 240,000 "yojanas (ယူဇနာ) in thickness, which is composed of two "superior strata, namely, the Sala (သီလာပထဝီ) or Gal-po-low, consisting of hard rock, and the Pas-polowa (ပထဝီ) consisting of soft mould, each of which is 1,200,000 "yojanas in thickness."

သီဟဇာတိ (သီဟဇာတိ) or သီဟဝရိယာ (Pali သီဟ, a lion, and ဝရိယ, a deed, practice), *v.* to retrograde, as the heavenly bodies, in the manner of a lion, who, after finding prey, returns by the way he came, and not as the tiger; *comp.* ဗျဿိဇာတိ။

သီဟရာဇာ, *n.* a kind of tree [the *Limonia acidissima*].

သီဟိုဠ်, *n.* a Ceylonese.

—ကျွန်း, *n.* the island of Ceylon; သီဟိုဠ်, ထမ္ပပါနိကျွန်း (မြေဒိသညံ ကျွန်း), the Pali name for Ceylon (လင်္ကာဒီပ၊ သီဟိုဠ်)။

—ဝိနိ (*pron.* as spelt, not သီဟိုဠ်ဝိနိ)။

—နီလာ, *n.* an amethyst.

—သရက်, *n.* the cashew-nut tree.

သီး (ပင်), ၁, *n.* a kind of tree (Pali ကရိစ္ဆ)။

သီး, ၂, *v.* to bear fruit. Der. အသီး။

—ကင်း (*pron.* as spelt), *n.* fruit in the earliest stage of its formation, *see* ကင်း; also used as a verb, သရက်သီးကင်းစပြု။

သီး, 3, *v.* to put a space between, divide, separate, make distinct (not used alone), ခြား။

—ခြားပုဂ္ဂလ (*pron.* သီးခြားပုဂ္ဂလ), *adj.* or *adv.* separate, distinct, independent; separately, distinctly, independently; သီးခြားပုဂ္ဂလပစ္စည်း။ သီးခြားပုဂ္ဂလပိုင်။ သီးခြားပုဂ္ဂလအသက်မွေး။

—ခြား, —သန့်, *v.* same, ပိုင်းခြား။ ခြားနား။ သီးခြားပေးထားသည်။ ခက်ကျားပစ္စည်းနှင့် ကွန်ထော်ပစ္စည်း ထွေးရောရှက်ထင်မထားပါနှင့်။ သီးခြားလိုထားပါ။ ထူထပ်ပါးနှင့်မရောမထွေးထခြားမှာ သီးသန့်နေသည်။ မိဘများဆုံးသည့်အခါ။ ၎င်းတို့အရတ်အရင်းများကို သီးသန့်ခြားနားထားသည့်အတွက် သားသမီးများထပြီး နှင့်တပြီး ထရားခဏာက ဖြစ်ပွားကြသည်။

သီး, 4; *v.* to be irritating in the throat, partly choked by some (liquid) substance at the entrance of the windpipe [များရည်သီး၊ မျှော်ရည်သီး။ ရေသီး။ တင်းရည်သီး]။

—ရင့်, *v.* to be rude without consideration (applied only to language), အခေါ်အဝေါ်သီးရင့်။ အပြောအဆိုသီးရင့်။ မောင်ပြောဒါ (ပြောသည့်မှာ) သီးရင့်ထွေကျတသား။ [usually applied to language which is offensively imperious.]

ဆု, 1, a modification of the *pron.* ဆု, *see* Grammar, sec. 78.

ဆု, 2 (Pali), *a.* good, used in composition as a prefix.

ဆုဝ (Pali), *n.* happiness, ချမ်းသာ။ [("sukha, pleasure or delight"); ကာယဆု။ ဓိတ္တဆု။ ချမ်းသာဆု။ ဆုဝစည်းမိမ်။ ဆုဝစည်းမိမ်စား။ ဆုကြီး]။

ဆုခမိန်, *n.* a distinguished wise man, rather more than ပညာရှိ, ပဏ္ဍိတဆုခမိန်။ ပညာရှိဆုခမိန်။

ဆုမဝ or ဆုမျှာ, *n.* a pitiable person or creature; applied to one for whom pity is felt [ဆုမျှာတယ်မေ့လိုက်ပါနှင့်သနားစရာကောင်းသည်။ ဆုမျှာလူနှင့်ဝက်တိုင်းခံရသည်]။

ဆုဂတိ (*pron.* ဆုဂဒိ) (Pali ဆု and ဂတိ, transition), *n.* transition to a happy state of existence (ဆုဂတိပုဂ္ဂိုလ်။ ဆုဂတိဝေ။ ဆုဂတိတုံ)။

ဆုဝရိတ် (*pron.* ဆုဝရိတ်) (Pali ဆု, good, and ဝရိတ်, a deed), *n.* a good deed, ကောင်းသောအကျင့်။ ဆုဝရိတ် ၁၀ ပါး။ ဆုဝရိတ်ကျင့်, opposed to ဒုဝရိတ်, a bad deed.

ဆုည (*pron.* ယုံည) (Pali), *n.* emptiness, nothingness, a cipher.

—ကန္တာ, *n.* a system or revolution of nature in which no Buddh [or semi-Buddh] appears, ထရားသိတ်သည့်ကန္တာ။

ဆုတ် (ဆုတ်) (Pali ဆုတ္တ), 1, *n.* semen, ကာမရည် [a term used by rahans]; ဆုတ္တဝါသဒ္ဓိသိတ္တဝါသ။

—ထွက်, —ဝန်, —ထွတ်, *v.* to have a discharge of semen.

—ရည်, —ထွေး (ဆုတ်ရည်), *n.* same.

ထုတ်, 2 (ထုတ္တိ, ထမူဗ္ဗိဒ်ချည်, a ruling), [ထမူဗ္ဗိဒ်ချည်တံပန်းသီတံနှင့်တူသည်
၏အဖြစ်ကြောင့်], *n.* a rule in grammar, or in the first division
of the Buddhist scriptures (ထုတ္တန်).

—ထိုးကျင်း, *see* ထုတ္တန်။

ထုတ်, 3, *v.* to wipe [ပုကန်ကိုထုတ်။ ဗန်ရွတ်ထုတ်။ မျက်နှာထုတ်။], to rub
with some smearing substance, [အနာကိုဆေးထုတ်လိမ်း။ ဆေး
ဖြူထုတ်။ ခေါနံထုတ်]။

—နှယ်, *v.* to wipe and knead with the hands, ဘုရားထောင်း၏
ခြေ၌ ကပ်သောမြူကို။ ထုတ်နှယ်ပြီးလျှင်, &c.; to steep in oil and
knead with the hands as vegetables (?), ထုတ်စား။

—လိမ်း, same as ထုတ်။

—သင်, *v.* to clear, make clear, ရှင်းလင်း။ သည် မြက်ထောကိုထုတ်ဆင်
ရှင်းလင်းလိုက်ပါ ; also used figuratively, *e.g.*, ခင်ဘျားတို့ ၊ ထောက်
ရှုတ် ထွေးနေကြသည် မှာ ထယ်သူ မျှထုတ် သင်ရှင်း လင်းလို့မရ နိုင် အောင်မြင်
သည်။

ထုတ်, 4, *v.* to sweep as the wind (လေထုတ်ထုတ်တိုက်), to descend
with a sweep as a bird of prey, ကြက်လိုစွန်သုတ်သည်။

—ချည်း (pron. ထုတ်ချင်း), *adv.* suddenly, instantly, ရုတ်တရက် (infre-
quent), သုတ်ချည်းထထွား။ သုတ်ချည်းလုပ်။

—တံ, *n.* a fishing-rod, ထုတ်တံနှင့်ငါးဖျားသည်။

—ပြီးထုတ်ပြာ, *adv.* in hurried disorder, ကသိကရီ။ ထုတ်ပြီးထုတ်ပြာ
ထလာခဲ့ရသည်။ အမေ့မေ့အလျော့လျော့ကျန်နေ ရစ်သည်။ ထုတ်ပြီးထုတ်ပြာနှင့်
တယ်ကလာခဲ့သတိ။

—ထုတ်, *adv.* same as သုတ်ချည်းရုတ်ရုတ် ; quickly, အလျင်အမြန်။ လေ
ထုတ်ထုတ်တိုက်။ ထုတ်ထုတ်စား။ ကြာကြာမနေပါနှင့် ထုတ်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါ။ ထုတ်
ထုတ်ထွား။ လျှောက်များ သုတ်ထုတ်ထုတ်ထုတ် လွှတ်လာသည်ကိုမြင်လိုက်ပါ
သည်။ တက်ထုတ်မိုက်လွှတ်, to paddle fast.

—သွား, *v.* to swoop, take away with a sweep as a bird of
prey, [သားငယ်ကို စွန်ထုတ်သွားသောကြောင့် အမိပဒါဝါရီ ရှူးကျန်ရစ်ပါ
သည်]; ထိုးထုတ်, to twitch (a fish out of water), ငါးကို, [တင်ကျိုး
(pron. ခင်ပြီး) ငှက်ရေထဲသွားထုတ်ယူသည်။ Der. အထုတ်]။

ထုတ်, 1 (Pali), *n.* information, knowledge, ဒိဋ္ဌထုတ် (experience ?)
ယခုပြောသည့်စကားထုတ်လား ဒိဋ္ဌထား။ ထုတ်မထုတ်, ထုတ်မယဉာဏ်။ ထုတ်,
အကြား။ မထုတ်, မပြီး။

ထုတ်, 2, *n.* quicksilver, ပြတီး [ထုတ် is a term used by alche-
mists]။

ထုတ်ဝိဇ္ဇာနာစာ, *n.* a book celebrating the praises of Gaudama (ထုတ်
ဝိဇ္ဇာနာကျမ်းစာ) (ထုရားရှိခိုးစာ။ ထုရားဂုဏ်ထောင်ကိုချီးမွမ်းသည့်စာ)။

ထုတ္တန် (Pali ထုတ္တိ), *n.* one grand division of the Buddhist scrip-
tures, comprising three books, namely, ထုတ်သီလကံစီ, ထုတ်မ

- တာဝါ and ထုတ်ပါထေယျ (*pron.* ပါဒေယျ); *comp.* ဝိရုဏ်။ ထုခိုက် ထရားဟောဖန်များလည်း။ နားမနာသီးထုတ်နှင့်ကျီး။
- ထုဒ္ဓမ္မိနိ, *n.* an astrological division of the night and day, ထုဒ္ဓမ္မိနိ (ထုဒ္ဓမ္မိနိရက်။စင်ကြယ်သောရက်)။
- ထုဒ္ဓါထုတ် (ထုခါထုတ်) (Pāli ထုဒ္ဓ, စင်ကြယ်, pure), *n.* the food of the gods, ambrosia, ဩဇာ [ဤအမည်း၏ဓမ္မိယာ လဒ္ဓစင်သည် ၏အပြန်ကို ဆင်ခြင်ထောင်မှုလျက်။နတ်ထုဒ္ဓါထုတ်ကဲ့သို့။ မြန်မြန်ရှက်ရှက်ဖုန်းပေးထောင်မှုပြီးမှ။ ဓမ္မာရိပ်မှ။ ဂေဟိထုနီးဆောင်ထောင်မှုပြီးသွင်း။ နှုတ်ခမ်းထောင်သမိတ်တော် ထက်ထောင်တို့ကိုဆေးထောင်မှု၏]။
- ထုဒ္ဓေါန (မင်းကြီး), *n.* the father of Gaudama the Buddh, King of Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်မြို့)။
- ထုဓမ္မာဓရ် (ထုဓမ္မာဓရ်), *n.* a house of public worship, a church, a chapel [a kind of house of convocation, the place where the examination known as the ဝုဒ္ဓမ္မိနိ was held at the capital]။
- ထုန, *v.* to fail in taking an impulse, and fall behind or short of the mark, as a boat, a stone thrown, &c., ဂေဟိထုထွေထုနနေသည်။ or ထေတိုက်ထိုထွေထုနနေသည်။ခပေါ့ထိုထွေထုနနေသည်။ခထုနနေထို ဖြစ်ရာမရောက်, to be sullen, turn away, and refuse to notice, ထုနမှုန့်။ (အမိရယ်ကျွတ်ကိုထုနမနေပါနှင့်။ဟာသည်ထောက်သစ္စာနည်းသည့်ထု မထုန့်ဘဲနေမည်သား)။
- ဖျင်း, *v.* fall short of a perfect state, as fruit, grain, &c. (နှင်းခါးရိုက်သရက်သီးထုနဖျင်းနေသည်။ မိဗန်းခေါင်ထိုဝပါးအသီးအနှံထုန ဖျင်းသည်, 'to deteriorate as individuals, မိဘဓြေရာကိုမနှင်းနိုင် သားသွီးထုနဖျင်းလိုက်သည်)။
- ဝာန or မာန၍နေ, *v.* to be sullen as above, မင်ဘျားကျွန်ထောင်ကို တယ်အချက်ကြောင့် မခေါ်မပြောဘဲထုနမာနနေပါသတဲ, and pretend to be angry with somebody (or with some animal) in order to deter an applicant or third party, *see* ဝဲ။ and မာနိမိ။ မယား (ကြောက်အောင်ထိုကြောင်ကိုထုနမာန၍ရက်နှင့်ရိုက်သည်)။
- မှုန, *v.* same as ထုန, last sense (ဆင်ယုံထိုထုနမှုန့်သည်။ အိပ်ရာက ထဝရိုထုနမှုန့်နေသည်)။
- ထုန, *v.* to be spent, expended, as an integral sum in arithmetic, when divided, without a remainder [၂၄ ရှစ်ခုနှင့်ဝားထုနသည်။ မြို့တိုက်ထိုးထုနးထေဘုကြောင့်အဝားဆန်းရခေါင်းပါး၍ကပ်ထိုးပါးဆိုက်ရောက် တတ်သည်။] ဝါးထုနး။ ဝါးထုနးထန်, as the destined term of life, or the duration of a city, &c., မြို့ထုနးထိုပျက်စီးသွားသည်။
- ဖျင်း, *v.* to remain in a poor, dwindled state, as a city after being destroyed, မြို့ရွာမစည်မကား ထုနဖျင်းနေသည်; applied also to individuals, အမျိုးထုနဖျင်းထိုနန်းထက်ပြတ်သွားသည်။
- ထုပ္ပဗ္ဗ, *n.* father-in-law of Siddhārtha (afterwards Gaudama the Buddh) and father of Yasódhara (wife of Siddhārtha)။

သုတရာဇာ (Pali သုတ, pleasant), *n.* one who has charge of burying, or burning dead bodies, စတုတရာဇာ။ သင်းချိုင်းစောင့်။

သုဏ္ဍန် (သုဏ္ဍန်) (*pron.* သုတ်သန်, Pali), *n.* a burial-ground for burying or burning corpses [considered more elegant than ထေမြင်း, သုတ်သင်း, သင်းချိုင်း]။

ထုံ (ထုံ), *v.* to be rapid, violent (infrequent).

—ခန်း (ထုံခန်း), *adv.* twangingly.

—ခန်းမြည် (ထုံခန်းမြည်), *v.* to twang, လေးကြိုးဆွဲလိုက်လျှင် ထုံခန်းမြည်သည်။

—ထုံထုံ (ထုံထုံ), *adv.* with a rushing sound; ပြတင်းပေါက်စဲ ကိုလေဝင်သည့်အခါ ထုံထုံမြည်သည်။ ကျောက်ဖျာပေါ်ကိုရေတထုံထုံစီးကျသောအခါ ထုံထုံမြည်သည်။

ထုံး, 1, *v.* to use, make use of, employ; သည်စကားဘယ်လိုထုံးသလဲ။ မင်းကို ထုံးစရာ နေရာခံသေးအံ့။ [သည်ခွား ငွေသေးသည့် မထုံးထောက်သေးပါ (to spend money, ငွေထုံး); ထုံးထော်ထား, a da for the king's use; ထုံးထော်ဆင်, an elephant for the king's use; ထုံးထော်ရေ, water for the king's use].

—စွဲ, *v.* to use constantly and habitually.

—ဆောင်, *v.* same as ထုံး. Der. အထုံးအဆောင်။ ဆေးလိပ်ထုံးဆောင်။ အဖျော်ရည်ထုံးဆောင်။ ထမင်းထုံးဆောင်။ ရေထုံးဆောင်။ [The Burmese, when they wish a friend or one above them in social rank to partake of food, &c., always use this word.]

—ဆင်, *v.* to stroke with the hand; လက်နှင့်ထုံးဆင်, to handle affectionately; သူငယ်မကလေးကိုချစ်ခင်သည့်အတွက်နှင့်။ ကျောက်ဆင်နှင့်ထုံးဆင်သည်။ [regarding articles of use, has the same meaning as လက်နှင့်ထုံးဆင်။ နေ့ထိုင်းမပြတ်ထုံးဆင်စွဲကိုင်နေသည့် ဆေးကုသပျောက်ဆုံးသွားပါသည်။], to consider, study [to reflect on], ဆင်ခြင် [ထမ္မဋ္ဌာန်းတာဝန်ထုံးဆင်ခြင်၍နေသည်။ နေ့ထိုင်းမပြတ်ထုံးဆင်ဆင်ကြားနေသည့်ပညာ]။

ထုံး, 2, *a.* three, ၃။

—ဆင့်ပန်း (*pron.* ထုံးဖင့်ပန်း), *n.* the Cape jasmine. But see ဖိစေ။

—ဖန်ထွ (*pron.* ထုံးဖန်ထွ), *n.* the changeable rose hibiscus, *Hibiscus mutabilis plenus*.

—တို့အဝတ္ထိလောကရှင်, *n.* the Lord of the Three Worlds (ကာမဘဝ။ ဗုဒ္ဓဘဝ။ အာရုံဘဝ), *i.e.*, a Buddha.

ထုံ *n.* a person, another person; in contradistinction to one's self, သူတပါး; *pron.* he, she, applied to animate beings; it applied figuratively to inanimate things, but rather colloquial.

ထူရီ, *n.* an old person.

—ကောင်, *n.* a corpse.

—ကောင်ထင်, *see* ကောင်း, 2.

—ကောင်း, *n.* a respectable person, one above the commonalty.

—ကောင်းပြု, *v.* to confer an office of dignity and emolument upon one; spoken of a king; ထူးကောင်းပြုခံ, to be the recipient of such office of dignity; ထူးကောင်းမြင် (အမှုဆောင်ကို) ထမ်း, formerly to take service under the king *without* pay in the *hopes* of obtaining some preferment.

—ကြီး, *n.* the thugyi of a *circle* in Lower, and a Ywa Thugyi in Upper, Burma; ထူးကြီးအကောက်ဝေး, the commission paid to a thugyi on the revenue collected by him; ထူးကြီးဝေး (မြေ), land formerly given by the king to a thugyi as an appanage of his office. If this land was mortgaged on account of having to provide money for the king, the thugyi's successor was bound to redeem it. If mortgaged for his own *private* debts, the children of a thugyi were bound to redeem it, either for themselves if one of them should succeed his father in office, or for their father's successor. *Sale* of this kind of land was *ipso facto* void. Thugyis in Upper Burma were appointed *direct* by the king in most instances. Those thus appointed were styled အိန္ဒိထောင်ခံ။ They took the oath of allegiance and could only be dismissed by the king. They were supposed to be included as a class in the "80,000 petty nobles," အမတ်ဂထောင်းထံ အဝင်အပါ။ Some thugyis were *occasionally* appointed on the demise of an hereditary one (and in the absence of any hereditary successor to take his place) by the Divisional or "Khayaing" Wun. These were styled ဆိုင်ရာခန့်ထူးကြီး and were removable by the Divisional Wun. The following is a true copy of an appointment order of a thugyi appointed by King Mindôn : တုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူထွေသော။ ဂေဇာဖြူအညွှန်း။ သဒ္ဓါနိသင်မင်းသခင်။ သင်ပြုမျှခေးရှင်။ သက်နက်စကြာသခင်။ ပညာသင်္ဂါယနာတင်။ အရှင်ထဝရှင်မင်းတရားကြီးတရား။ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၇ ဇေတပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁၃ ရက်နေ့။ ထိန်းကိုထပ်ယင်းမြို့စီရင်စုထောက်ရှာရွာသူကြီးခန့်တော်မူသည်။ [Note.—'c' was always prefixed to the names of Myothugyis and Thugyis, *unless* these officials had had a personal title (ခွဲ) conferred on them, in which case they were addressed by their title, *e.g.*, နေချိုးသမ္မတနော်ရထာကိုထောက်ရှာရွာသူကြီးခန့်တော်မူသည်].

—ကြီးထလန်, *n.* same.

—ကြွတ်, *n.* a rich man, သူဌေး။

- သူရီး, *n.* a thief, သူရီးကပ်၊ သူရီးပူ၊ သူရီးလည်။
- ငယ်, *n.* a child.
- ငယ်အိပ်ဆိတ် (အချိန်), *n.* children's bedtime.
- ငယ်အိပ်, *n.* the womb, သားအိပ်။
- ငယ်ချက်, *n.* a certain medicinal plant, *see* သူငယ်ချေး။
- ငယ်ချင်း, *n.* a companion of childhood, ဇန့်ကျွန်း၊ ငယ်ပေါင်း။ သူငယ်ချင်းမိတ်ဖေ၊ သူငယ်ချင်းမိတ်ဆွေ။
- ငယ်ချေး, *n.* a species of helicteres.
- ငယ်စာငှက်ပျော, *n.* a species of plantain, very harmless.
- ငယ်နာ, *n.* a disease peculiar to or more generally apparent among children.
- ငယ်ထိပ်, *see* ငယ်ထိပ်။
- ငယ်နို့ဖို့, *n.* a suckling, နို့ဖို့သူငယ်။
- ငယ်နှံစား (from နှံ, snot), *n.* an infant, which will eat anything it happens to pick up.
- ငယ်ပြန်, *v.* to be in second childhood, be a dotard.
- မိန်း (pron. ထမိန်း), *n.* a stranger.
- မွေး (pron. သမွေး), *n.* a rich man, သူကြွယ်။
- ထထူး, *n.* another person, အခြားသောသူ။
- ထပါး, *n.* same, ထပါးသောသူ။
- ထဟက်သား (သူထထက်သား), *n.* another person, ထထပါး။
- တောင်းစား, *n.* a mendicant, beggar, တောင်းစားသောသူ။
- ထော်, *n.* a person devoted to the services of religion. Der. ဖိုးသူတော်၊ မတ်သူတော်။
- ထော်ကောင်း, *n.* an upright, conscientious person. [စိရိသဒ္ဓ မောထိဋ္ဌတု၊ စိရိ၊ ကြာမြင့်စွာ၊ သဒ္ဓမ္မာ။ သူတော်ကောင်းတရား။ ထိဋ္ဌတု၊ ထည်စေသတည်း။ may the law of the righteous be established.]
- နာ, *n.* sick person, နာသောသူ။
- နပ်, *n.* a person of little mind, သေးနပ်သောသူ။
- နု, *n.* a leper, လူနု။
- ပုန် (from ပုန်, to rebel), *n.* a rebel, ပုန်ကန်သောသူ။
- မြ, *n.* a wizard or witch, မြစားသောသူ။
- ပုန်းစား, *n.* a mendicant, beggar, ပုန်းစား၊ သာဝက။
- ဝ (in the phrase လူကြီးသူဝ), *n.* a chief, principal person, လူကြီးသူမပြောသည့်ကား။
- မိုက်, *n.* an ignorant, foolish person, လူမိုက်။
- ခင်းငှါး, *n.* a hired servant, အခစား။
- ရဲ (သူရဲ), *n.* a soldier, ဗစ်သည့်။
- ရဲကောင်း (သူရဲကောင်း), *n.* a champion, hero.
- ရဲခို (သူရဲခို), *n.* a covert on a fortification.
- ရဲပြေး (သူရဲပြေး), *n.* a terrace or scaffold inside a fortification.
- ရဲသော (သူရဲသော), *n.* valour, intrepidity, ရဲရင့်သောသုသော။

သုရဲးသုခက် (သုရဲသုခက်), *n.* a soldier.

—ရောင် (သုယောင်) (ပင်), *n.* a fabulous tree, which bears fruit in the form of women.

—ထွါ [usually *pron.* ထရှိ (tasho)], *n.* a spy ; ထံထွါသုထွါထား, *v.* to employ an informer or spy ; သုထွါထွတ်, to send out a spy. In Upper Burma ထူထောက်ထား။

သုလဲးနီ (သုလဲနီ), *n.* a species of trumpet-flower ; *comp.* သံသင် and ထိုင်ထ။

သုရကန်, *see* သုရိယာကန်။

သုရော (Pali), *n.* an intoxicating liquor or drug, ဆေ။

—မေရယ or မေရိယ, *n.* same.

သုရိယာ (Pali), *n.* the sun, နေ။

—ကန်, *n.* a burning-glass, မီးမှန်။

ဆေ, 1, *n.* an intoxicating liquor or drug, ထင်မျိုး။

—ရီ, *n.* ardent spirit.

—ဝ, *n.* other intoxicating liquor of a lighter kind.

—မူး, —ထင်, *v.* to be intoxicated.

—မျိုးစေ့ (from မျိုးစေ့, a seed), *n.* the ferment used in making intoxicating liquor, *comp.* အဆင်။

—ရည်သေ့ရက်, *n.* same as ဆေ, but more properly liquor only.

—သောက်, *v.* to drink intoxicating liquor.

—သောက်ကြွေး, *n.* a drunkard.

—သောက်ပွဲ, *n.* a carousal.

ဆေ, 2, *v.* to die ; အနိစ္စရောက်, to be extinguished (မီးဆေ) or expire, to lose force, as a neap-tide (ရေဆေ။ သဝ ရက်နေ့ရေစင်းစင်းဆေ), to be settled, motionless, immovable. Der. အဆေ, ပုံဆေ [In court language နတ်ရွာခံတော်မူပြီ (နတ်ရွာကြွဲ့နတ်ပြည်ခံ။ နတ်ရွာထား) is the expression used for the death of a king and ကံကုန်သည် for the death of a prince ; (ကံကုန်ကံဖြစ် are also used for the death of any ordinary person), for the death of a priest *see* ပြန်, 2].

—ကောင်ပေါင်းထဲရှိ, *v.* to be almost dead, သေထူသေခင် (သေကောင်ပေါင်းထဲခံရ)။

—ထိုးသေကြာ (from အကျိုးအကြာ), *a.* dying without profit (rarely, if ever, used in colloquial).

—ကြေ, *v.* [to perish] ; *see* the parts [ခေည်းတော်နတ်ရွာခံပြီးသည် နောက်သားတော်အိုးတော်များသေကြေပျက်မီးထိုးကုန်ရှာကြပြီ]။

သေခင်း, —ခင်းသေနား, *n.* preparations, appendages, &c., suitable to the character and rank of the deceased ; သေခင်းရှင်ခင်း။

—ခင်းဖြတ်, *v.* to sever friendship or acquaintance permanently (*lit.* that if one were dying, the other would not visit or even inquire after him) ; (သေခင်းရှင်ခင်းဖြတ် has the additional idea of depriving another of participation in matters pertaining to *this* life).

—ခါနီး, *v.* to be near death, သေဝါးနီးသေခါနီးရှိမျက်နှာရှင်သည်။

—ချာ (*pron.* သေချာ), *v.* to be well finished, done with precision, settled so as to preclude amendment, to be exact, definite (accurate) ; အစပ်အတပ်သေချာသည်။ အရေးအသားသေချာ။ ထုပ်ပိုးပုံသေချာ။ စကားမသေချာသေးလို့မပြောနိုင်သေးပါ။

—ခြင်းဆိုး, *lit.* a “bad” or “evil death,” a term of imprecation, သေခြင်းဆိုးနှင့်သေရပါစေရဲ့။ “may I meet a violent end,” *e.g.*, ကျွန်တော်မလုပ်ကြောင်းကိုသေခြင်းဆိုးနှင့်သေပါစေရဲ့ (or သေရပါစေ) ကျွန်ုပ်တို့ပါရဲ့။

—ခွေ, *v.* same (rare in colloquial).

—ငယ်သေ, *v.* to faint away, မျော့။ (နာရီဝက်ခန့်သေငယ်သေပြီးမှသာထိရသည်။ In composition, သေငယ် is sometimes applied to sleep, ခဏကမလှည့်, (“Downy sleep, death’s counterfeit.”)

—ထန်းစာ (*pron.* သေခန်းစာ), *n.* a will, testament, သေထန်းစာရေး၍ဥစ္စာပစ္စည်းရပ်အပ်နှံခဲ့သည်။

—မင်း, *n.* Death, *lit.* the king of death (မရဏသန္တ).

—မင်းအထိရိုက် (from အထိ, a flag) (*lit.* “the king of death plants his flag”) ; *v.* to have gray hairs, အသက်အရွယ်ကြီးထွားသေမင်းအထိရိုက်ခဲ့ပြီ။

—မင်းခေါ်, *lit.* to be summoned by death ; *v.* to die.

—မင်းထမန်, *n.* a messenger of death, သေမင်းထမန်စေလွှတ်သည်။

—ရှင်မွေးဖွားစာရင်း, *n.* vital statistics (returns).

—ထုမျောပါး, same meaning as သေထုထန်းနန်း။ ကျွန်တော်သေထုမျောပါးဖြစ်နေထိုမှခင်ဘုားမမေးမြန်းထားဘူး။

—ထုသေချင်, *adv.* near death, သေထုသေချင်ဖြစ်နေသည် (သေထုသေခင် is also sometimes used).

—ထုထန်းနန်း, *adv.* almost to death, as သေထုထန်းနန်းလုပ်ရသည်။ ရောဂါကြီးစွာပွဲကပ်သေခွဲကြောင့်သေထုထန်းနန်းခံရပါသည်။

—ထွန်, *v.* to die ; ငါသေထွန်သည်နောက် သားသမီးထုထွန်ပြီးချန်မိက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်းမရှိရန်ကြံစေခွင့်။ သင့်သင့်ဖြစ်ဖြစ်နေရန်ကြံ။

—ဝ, *n.* death’s door.

- သေဝပါးနီး, *v.* to be near death, သေဝပါးနီးလုပ်ကိုင်ထိုမှဥစ္စာစီးပွားမဖြစ်နိုင်။
- ဝပ်, *v.* to be settled; နေရာကျ။ အကြောင်းအရာသေဝပ်မှကြိပါသျှား။ အလုပ်အကိုင်သေဝပ်။ စည်းကမ်းသေဝပ်။ စကားသေဝပ်။ နေရာထိုင်ရာသေဝပ်စွာ မရှိသေးပါ။
- သတ်, *v.*; *see* သေချာ။ စကားသေသတ်အောင်ပြောပါ။ စာရေးသည်မှာထိုမှာ ထေသည်မှာထစနှင့်မသေသတ်သေးပါ။ မိမိလုပ်သည့်အလုပ်ကို အစအနမှရှိသေ သတ်အောင်လုပ်ရမည်။
- သေချာချာ, *adv.* particularly, with precision; သေသေ ချာချာမှာ ထိုက်ပါရစေ။ သေသေချာချာလုပ်ကိုင်ထက်သည်။ သေသေချာချာပြောမှ နား ထည်ထော့မည်ပေါ့။
- သေဏ္ဍ (*pron.* သင်္ဃာ) (*Pali*), *n.* a person who belongs to one of the seven first classes of areeya (အရိယာ), the eighth class being အသေဏ္ဍ။ သေဏ္ဍပုဂ္ဂိုလ် ၇ ထောက်။
- သေနတ်, *n.* a musket, fowling-piece; နောက်ထိုးသေနတ်, a breech-loading musket or fowling-piece; ထိုးချင်းသေနတ်, a single-barrelled gun, [ထေးဆွင့်, a rifle with a Snider action.]
- အိမ်, *n.* a gunstock.
- ကန်, *v.* to recoil as a gun.
- ကျောက်, *n.* a gun flint, မီးကျောက်။
- တိုင်, *n.* a musketeer.
- ခါးချိုး, *n.* a breech-loader.
- ခြောက်ထိုးပြူး (*pron.* သေနတ်ခြောက်ထိုးပြူး), *n.* a six-shooter (a revolver), ခြောက်ထိုးပူး။
- စွပ်ထွံ, *n.* a bayonet, သေနတ်ထွံစွပ်။
- စွပ်ထား (*pron.* သေနတ်စွပ်ခါး), *n.* a sword-bayonet.
- စွဲ, *n.* a musketeer.
- ဆန်, *n.* a bullet, ကျည်စေ့။
- ထိုက်, *n.* an armoury.
- ထိုး, *n.* a ramrod.
- ဒင်, *n.* the breech of a musket.
- နှစ်ထိုးပြူး, *n.* a double-barrelled gun.
- ဗတ္တာ, *n.* a gun license.
- ဖြစ်, *v.* to fire at with a musket.
- ပြီး, *v.* to be proof against a musket ball from the influence of a charm, သေနတ်ခံ။
- ပြောင်း, *n.* the barrel of a gun.
- ဖောက်, *v.* to discharge a musket as in firing a *feu de joie*,
- မီး, *n.* a gun lock.

သေနတ်မောင်း, *n.* the cock or hammer of a gun-lock.

—ရေးပြ, *v.* to practise with the musket, as soldiers in a review.

—ထင်းချွေးခါ, *v.* to discharge a musket which has been long loaded.

—ရေးပြ, *v.* to practise with the musket, as soldiers in a review.

—ရေးသင်, *v.* to learn the use of the musket as soldiers on drill.

—ထွဲ (သေနတ်ထွဲ), *n.* a charm which is proof against a musket ball.

—ဝတ်ခွထောင်, *v.* to pile arms.

—ဝန်ကြီး, *n.* Master of the Ordnance, a Burmese title, the last one who bore this title being the Kin Wun Mingyi, C.S.I., now living at Mandalay. Even now the up-country Burmese frequently speak of him as သေနတ်ဝန်ကြီးဦးကောင်း။

သေနာပိတိ, *n.* a generalissimo, a title applied to exalted personages such as the Viceroy of India.

သေနာပတိ (from သေနာ, army, ပတိ, a chief), *n.* a general; မှူးကြီး ဓာတ်ရာ။ သေနာပတိ။ (It will be remembered that in the outbreak in Manipár in April 1891, the chief instigator of the murders of Mr. Quinton and others was styled the "Sena-putty," which is obviously the same word as သေနာပတိ.)

သေလောဝက (Pali), *n.* nitric acid (ဇရဲမီးရည်) or *aqua fortis*; sulphuric acid or oil of vitriol; သေလောဝကဆား, salt of Venus (sulphate of copper, blue vitriol) ?

သေသ (Pali), *n.* a remainder in division, တဆယ်ငါးခု ၊ ၇ ခုနှင့်စားလျှင် သေသတခုတည်းကျန်သည်။

သွေ, 1, *v.* to wind (thread) on a quill from the spindle, မြည်သွေ။

သွေ, 2, *v.* to fall short of a perfect state, as a stunted tree, or as silver, which, when melted, fails of yielding a proper flower.

သေး, *n.* urine (vulgar), အပေါ့, ကျင်ငယ်, ဘီး, မုတ်, ရေယောင်း။

—ပေါက်, *v.* to piss; သေးပန်း။ သေးပါ, to wet its bed or clothes as a child.

သေး, 2, *v.* to be small, fine, slender, rather indicating smallness of bulk when compared with the length, စာထိုးသေးသေး။ မြဲစိသေးသေး။ လူသေးသေး။ ရွှေသေးသေး; [to be insignificant, mean, paltry as a plan or scheme; အကြံအစည်သေး, to be

weak or feeble in physical strength, သားသေး], to be weak in intellect, ဩဇာသေး; *comp.* နှုတ်, ပွဲ, မျှင် and သွတ်။

သေးကွေး (*pron.* သေးကွေး), *v.* to be small and curious; စာအုပ်က သေးသေးသေးသေးကွေးကွေးရှိ အကြံအကြံအားမှာ ညှပ်နေသည်။ ပိုးကောင် သေးသေးကွေးကွေးကောင်းထက်ထူးဆန်းသည်, [has also the meaning of insignificant, mean, paltry; အကြံအစည်သေးကွေး။ သဘောထားသေးကွေး]။

—တာ (*pron.* as spelt, *not* သေးတ), *v.* same as သေး။ ဆင်သေးတာက လေး။ နွားသေးတာကလေး။ လူသေးတာကလေး။ တိုက်င်းသည်။

—နှုတ်, *v.* to be small, minute, tiny, သစ်ထာသေးနှုတ်တို့များစွာမထည့် လှောက်ဘူး။ ငွေသေးနှုတ်တို့ ထိုင်းကြောက်ထိုမကူးဝံ့, [to be insignificant, mean, paltry, petty, trivial]; အကြံအစည်သေးနှုတ်။ အမှုသေးနှုတ်။ ဂုဏ်အသရေသေးနှုတ်။ စကားပြောသေးနှုတ်။ (သေးသိမ် has a somewhat similar meaning to သေးနှုတ်, *e.g.*, မျက်နှာအလွန်သေးသိမ်သောသူဖြစ်ပါသည်)။

သေး, *n.* the name of the character (°) နိဂ္ဂဟိတ်။ မိန္ဒူ။

—သေးထင်, *n.* same; *v.* to place the said character over the letter with which it is combined.

သေး, 3, *verb.* affix, still, yet, denoting present continuance; beside, more than, in addition; ခင်ဘျားလက်ထဲမှာ ငွေစရှိပါသေးရဲ့။ လား။ ငါးကျပ်ထောက်ရှိပါသေးရဲ့။ သားအကြောင်းကိုသိတင်းရပြီးပါပြီ။ ထူက လေးထိတင်းသာ မကြားပါသေး။ (or ကြားရပါသေး), ခင်ဘျား သည်မြို့ကို ရောက်သည်မှာကြာသေးမည်မထင်ပါ။ ကျွန်ထော်ရန်ကုန်မြို့သို့ မသွားဖြစ်သေးပါ။ (or မသွားရသေးပါ) ထူကိုမရွေးချယ်ရပါသေး။

သွဲ, 1, *v.* to skin, take off by skinning (အပေါ်ထိကသွဲယူသည်။) နို့ပေါ်မှာ မိန်းတက်တို့ နှုန်းနှင့်သွဲယူသည်။ နို့ပေါ်မှာမထိုင် (or မထိုင်အင်) ကိုနှုန်းနှင့်သွဲယူသည်။ ငါးကိုကွန်နှင့်သွဲယူသည်။ ပုစွန်ကိုမိုင်းဝန်းနှင့်သွဲယူသည်။

—သွဲ, *adv.* faintly, weakly, hence ထသွဲသွဲ, moderately, လူသံထိုထိုသွဲသွဲကြားသည်။ စကားထသွဲသွဲပြောသည်။ တသွဲသွဲသွားသည်။

သွဲ, 2, *int.* of praise or irony, prefixed to a noun, သွဲထူမင်းကြေး၊ အားလား။ သွဲထူမရှက်အားလား။ သွဲထူမင်းမသိသေးဘူးလေ, (probably a corruption of သယ်)။

သဲ, 1 (သဲ), *n.* sand, သထဲ။

—ကန္တာရ (သဲကန္တာရ) (*pron.* သဲကန္တာရ), *n.* a sandy region, desert.

—ရံ (သဲရံ), *n.* a sand-bank [a dune]။

—စေတီ (သဲစေတီ) (*pron.* သဲစေတီ) (or သဲပုံစေတီ), *n.* a pagoda of sand; သဲစေတီသည်, *v.* to build such pagoda [sand pagodas are built because they are supposed, by means of the merit acquired by making them, to ward off pestilence]။

—နာရီ (သဲနာရီ), *n.* an hour-glass.

သဲးပထုတ် (သဲပထုတ်), *n.* the sea-slug, ဆင်မျှော့။ပင်ထင်ပိုး။

— ဖုထိုး (သဲဖုထိုး), *n.* a species of shell, *Oliva utriculus*.

— ရိုး (သဲရိုး), *n.* a species of river shell, melania.

— ဖြင် (သဲဖြင်) (*pron.* သဲမြင်), *n.* a sandy plain.

— ဖွတ် (သဲဖွတ်ထ) (*pron.* သဲဖွတ်), *n.* a swell of water mixed with
• sand (သဲဖွတ်ထ။ ခေတထံထောက်နက်သည်တိမ်သည်ကိုသိရအောင် သဲဖွတ်
ကိုကြည့်ရမည်)။

— ဖုတ် (သဲဖုတ်), *n.* a sandy plain (less sandy than သဲဖြင်)။

— မျက်ဆန်ကြောင် (သဲမျက်ဆန်ကြောင်) (*pron.* သဲမျက်ဆန်ကြောင်, from
မျက်ဆန်, the pupil of the eye), *n.* coarse, glistening sand
(သဲမျက်ဆန်ကြောင်နှင့် အပ်ထေထုတ်။ သဲမျက်ဆန်ကြောင်နှင့် အိမ်ပိုင် အွင်းခွံမှ
လောင်း)။

— ထုံး (သဲထုံး), *n.* a grain of sand. [The following is a form of
imprecation used by the Burmese : မထုတ်မမှန်ပြုပချေသော်။ဂင်္ဂါဝါ
ထုသဲထုံးနှင့်အမျှပွင့်ထော်မှုလှန်သော ဘုရားရှင်တို့ချွတ်ထို့ကျွတ်နိုင်သိရှိပါစေ
သား, "if I should act falsely, may all the Buddhs, who
are as numerous as the grains of sand in the Ganges,
be unable to release me (from the miseries of successive
existence)."]

သဲး, 2 (သဲထုံး), *see* သဲထုံး, 1.

သဲး, 3 (သဲ), *v.* to be noisy ; not used but in some adverbial form.

— သဲး (သဲသဲ), *adv.* noisily, loudly, rather indicative of a heavy
murmuring sound [and implying that it is heard from
some distance, မိသံသဲသဲကြား။မိုဟ်းသံသဲသဲသဲသဲကြား။လူသံသဲသဲကြား
သဲသဲ]။

— သဲဆိပ်ဆိပ် (သဲသဲဆိပ်ဆိပ်), [မောင်းသံသဲသဲဆိပ်ဆိပ် ထချိပ်ချိပ် (ဖြင့်ဖြင့်)
တီးမှုတ်သံကြားသည်။ သဲးသဲးအုတ်အုတ် (သဲသဲအုတ်အုတ်) [ထမြို့ထိုးသဲသဲ
အုတ်အုတ်ဖြစ်သည်။ သဲးအုန်အုန် (သဲအုန်အုန်) [ထိုင်းဂရက်သံသဲသဲအုန်အုန်
ကြားသည်ပင်ထထုံးနှင့်နီးရောထင်။ သဲးသဲးချိပ်ချိပ် (သဲသဲချိပ်ချိပ်) [သုံကြိုး
သံညှစ်သဲချိပ်ချိပ်ညှစ်ထေး။ သဲဖြင့်ဖြင့် (သဲဖြင့်ဖြင့်) သဲးစိစိ (သဲစိစိ) [သဲသဲစိစိထု
သံကြားသည်။ သဲးညှိညှိ (သဲညှိညှိ) (သဲသဲညှိညှိသံသဲကြားသည်။) သဲးရုတ်ရုတ်
(သဲရုတ်ရုတ်) (ထမြို့ထိုးထန်ထိုးသဲသဲရုတ်ရုတ်ညှစ်နေသည်။) သဲးသိပ်သိပ် (သဲသိပ်
သိပ်) [used in the same sense as သဲးသဲးရုတ်ရုတ်] သဲးသောင်း
သောင်း (သဲသောင်းသောင်း) [used in the same sense as သဲးသဲးစိစိ။
သဲသဲညှိညှိ and သဲသဲရုတ်ရုတ်]။

— သဲထုန် (သဲသဲထုန်), *v.* to be agitated with fear ; spoken of a
• multitude [လူကြီးလူငယ်သဲသဲထုန်ထိတ်ထန်ကြသည်။]

— သဲထုန်ရိုက်မျှ (သဲသဲထုန်ရိုက်မျှ), *adv.* of similar import ; also said
of persons who are wonder-struck, struck with admiration,
သဲထုန်ရိုက်။အံ့ကြချီးမွမ်းကြသည်။

သဲခွဲ (သဲခွဲ), *v.* to distinguish, discern, discriminate, particularize,
သည့်အကြောင်းကိုသဲခွဲနိုင်ပါ။ လူသံနှင့်ခွေးသံကျွန်တော်မသဲခွဲနိုင်ပါ။

သဲကွဲ (သဲကွဲ), *v.* to be distinguishable, discernible, to be plain as
meaning, သည့်လူနှစ်ယောက်မှီသည့်သဲကွဲအောင် ပြောစမ်းပါ။ သည့်စာ
အဓိပ္ပါယ်ကျွန်တော်အားသည့်အောင်သဲကွဲပြောစမ်းပါ။

သဲသဲကွဲကွဲ (သဲသဲကွဲကွဲ), *adv.* clearly, distinctly, in a manner to
enable one to understand, ခင်ဆုားစကားသဲသဲကွဲကွဲရှိပါပေသည်။

သော, ၁ (သ like *th* in *the*), *verb. affix*, chiefly used in connect-
ing adjectives when prefixed to nouns, သည် (see Gram-
mar, sec. 144).

သော, ၂ (သ like *th* in *thin*).

—သဲ (သောသဲ) (*pron.* သောဝဲ, 2nd def.); သောသဲမိ၊ သောသဲရယ်။

—သော, *adv.* loudly, noisily, all at once and with noise; ချေ
သောသောသောသောနှင့်တက်လာ သည်။ လူသံသောသော ကြားသည်။ လေ
သောသောထာသည်။

—သောအုတ်အုတ် (same as သဲသဲအုတ်အုတ်), သောအုန်းအုန်း (same as
သဲသဲအုန်းအုန်း), သောသောညံ့ညံ့ (same as သဲသဲညံ့ညံ့), *adv.* noisily,
tumultuously.

—သောဖျူဖျူ (သောသောဖြူဖြူ), *adv.* altogether in a hurry; ညီညာဖျူဖျူ၊
ညီညီညာညာသောသောဖျူဖျူလူညီထုပ်ကြသည်။ ညီညာဖျူဖျူ။ ကုလားတော်မူကြ
ပေသောကာရကသင်္ဘာတော်။ [သောသောဖျူဖျူ does not necessarily
imply any hurry].

သောက်, *v.* to drink, to smoke.

—စား, *v.* to drink intoxicating liquor; သောက်ရစ်စေ, *adv.* in a
drunken manner.

—တော်ရေ, *n.* water offered in worship [ဘုရားသောက်တော်ရေ].

—ရည်, *n.* drink, liquid to be drunk.

သောက (Pali), *n.* anxiety; မိုးမိန့်ခြင်း၊ ဖျာပါသောကမီး, “burning an-
xiety.”

—ကြီး, —ဖျား, *v.* to be very anxious, have many anxieties
and cares.

—မိတ်, *v.* to be regarded as an object for anxiety, to be con-
cerned for.

—ထွား, *v.* to be overwhelmed with anxiety and troubles;
မထီမထီထီထီသည်။ သောက်တည်မရသနားပွယ်သော မိကျွေးခြင်းဖြင့်၊ ဤ
သို့မိကျွေးပြည်တင်း၏။

သောက်ကြာ, *n.* the planet Venus; (သောကြာဂြိုဟ်၊ သောက်ကြာကြယ်ကြီးထ
နှင့်နီးပြည်ကြီးကယောင်ကယင်တည်း, Should the great star Venus

to the moon draw near, then may the country some disaster fear), the sixth day of the week, Friday (သောက်ကြာနေ့) (နေ့ကြာနေ့) [သောက်ကြာနေ့ကြောင်းသွေးကောင်း။] [သောက်ကြာသား။ သမီး, a male or female child born on a Friday, *see* ဗုဒ္ဓဘုရား].

သောက်ရှူး, *n.* a brilliant star, used as a figure in poetry [ထင်ရှားစွာ ပြောင်တောက်တက် သောက်ရှူးကြယ်ကဲ့သို့အရောင်ထွက်သောဗိမ္ဗုဒ္ဓိ (ဗိဇ္ဇာနိဒ္ဓိ)။ ဂြိုဟ်, ယူဂြိုဟ်တွင်တယ်ကောင်းမှုဖြစ်အပ်ကြောင့် စံဝေးရပါသည်]; compounded probably from the planet သောက်ကြာ and the star မိုင်းရှူး။ သောက်ရှူးကြယ်။

သောင်, 1, *n.* a sand-bank (a mud-bank, ရှမ်းသောင်), a shoal.

—ရံ, *n.* same.

—ဂု, *n.* (the point of a sand-bank).

—တင်, *v.* to ground (on a sand-bank) as a ship or boat; ဝေးသောသောင်တင်။ တွေ့သောင်တင် (has also the same meaning as သောင်ထွန်း).

—တိမ် (*pron.* သောင်စိမ်), *n.* a sand-bank covered with water, a shoal.

—ထွန်း, —ပေါ်, *n.* to form as a sand-bank.

—ပြင် (*pron.* သောင်ပြင်), *n.* a sand-flat.

သောင်, 2, *v.* to be hardy, stout, sturdy, မာ။ သောင်မာ။ သောင်သောင် မာမာ usually applied to convalescent persons (*e.g.*, တာဝါ သောင်မာပေပြီမသေနိုင်တူး), but also used with reference to those in good health, *e.g.*, သောင်သောင်မာမာရှိကြပါရဲ့ထား။

သောင်တင်း (ငှက်) or သောင်သင်း (ငှက်) (သောင်တင်း), *n.* a kind of bird resembling a gull (အာဟာရသောင်တင်းမိန့်ညင်းငှက်နှင့်တူသည်).

သောင်း, 1, *v.* to be unproductive (အသီးအနှံသောင်း), barren, impotent; applied both to human beings and animals (သားသမီးသောင်း။ သားသမီးသောင်းသည်ဟောကြား).

—ဖျင်း, *see* the parts; အသီးအနှံသောင်းဖျင်း။

သောင်း, 2, *v.* (obsolete); *hence* ကသောင်းကနင်း။

—ကျန်း, *v.* to be rough, harsh, violent in speech, ကြမ်းတင်း [အပြောအဆိုသောင်းကျန်း။ နှုတ်သောင်းကျန်း], to be in a state of uproar, anarchy, civil war, (to be overrun with thieves and brigands, ထိုင်းပြည်သောင်းကျန်း။ သူမိုးထားပြသောင်းကျန်း; to be troublous as the times, ကာလသောင်းကျန်း).

—ပြောင်း (*pron.* သောင်းပြောင်း), *adv.* all together, in the lump, the good and the bad without distinction, အရောရောအနှောအနှော [ခင်ဗျားသစ်ပောင်သောင်းပြောင်းထပ်မျှေးရောင်းပါမည်]; *comp.* ပုတ်ပြိတ် (သောင်းပြောင်းမှု, *n.* a miscellaneous case).

သောင်းသောင်း, *adv.* loudly, noisily (in large numbers, in crowds).

—သောင်းသုံးသုံး (သောင်းသောင်းသုံးသုံး), *adv.* same (ဒီလုံးသံသေသံသောင်းသောင်းသုံးသုံးကြားတည်း။ လူသံသောင်းသောင်းသုံးသုံးရှိသည်။)

သောင်း, 3, *v.* to be stunted, dwarfish; သောင်း, လူသောင်းကလေး။

သောထ (Pali), *n.* the ear.

—ပသာဓ, *n.* the organ of hearing.

—ရံ, *n.* sound heard.

—ဝိညဉ္ဇိ, *n.* ear-consciousness. “Sróta-winyána, ear-consciousness, in shape like a thin copper ring, or like a lock of copper-coloured hair, or a finger covered with rings (ကြေးနီထက်စွပ်ကွင်းသဏ္ဌာန်), is that which perceives the various sounds.”—M.B.

သောထပတ္တိ (သောတာပတ္တိ) (Pali), *n.* the first state attained by an arceya (အရိယာ). “The path sowán (သောတ်) or srótápatti (သောထပတ္တိ) is so called because it is the first state that is entered before arriving at nirwána (နိဝါန); it is divided into twenty-four sections, and after it has been entered, there can be only seven more births between that period and the attainment of nirwána, which may be in any world but the four hells” (အပါယ်ထေးပါး).

—ဇာဝ (သောထပတ္တိဇာဝ), *n.* the duties of said state.

—မဂ္ဂဋ္ဌာန် (သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်), *n.* one who has performed the duties of said state.

—ဝိတံ (သောတာပတ္တိဝိတံ), *n.* the reward (or fruition) of such state.

—ဗလဋ္ဌာန် (သောတာပတ္တိဗလဋ္ဌာန်), *n.* one who has attained the reward of said state.

သောတာပနံ, *n.* same.

သောတာယထန (pron. သောတာယဒန) (Pali သောထ and အာယတန), *n.* the faculty of hearing, သောတာယတနသိုက်, —ဗ္ဗ။

သောဠသ (Pali), *a.* sixteen, ဆယ်ခြောက်။

—ပြည်, *n.* the sixteen countries comprised in ancient India, သောဠသ ၁၆ ပြည်။

သောဠသမ, *a.* the sixteenth, ဆယ်ခြောက်ခုမြောက်။

သေဉ္စ, 1, *n.* a key.

—အိပ်, *n.* a lock.

—ကျိပ် (pron. သေဉ္စကျိပ်), *n.* a turnkey, a door-keeper.

—ကျပ်, *n.* the bolt of a lock.

—သတ်, *v.* to lock, fasten with a lock.

သေ့ခတ်ခွင့်, *v.* to unlock.

—ခလောက် (*pron.* သေ့ခလောက်), *n.* a padlock.

—တွဲ, *n.* a bunch of keys.

—ပဝါ, *n.* a handkerchief to which keys are attached.

—ပေး, *v.* to wind up a clock or watch, နာရီသေ့ပေးလိုက်ပါ or ဖျတ်လိုက်ပါ။

—ပေါက်, *n.* a key-hole.

—မျှောက်ပြီး, *n.* a kind of spring bolt.

သေ့, 2, *v.* to be quick, rapid, သေ့, မြန်, လျင်; seldom used verbally [*i.e.*, as a verb]. Der. အသေ့။ အလျင်အမြန်။ တက်လျင်သေ့
တွင်း။ မောင်းကျင်သေ့သေ့တီး။ သေ့လက်ရေး, a running hand.

သေ့, 3, *v.* to be unsteady, foolish, given to foolish jesting, dissolute; အလျင်အမြင်သေ့။ အသွားအလာသေ့။

—ထွပ်ထွပ်, *adv.* foolishly, တယ်ပိတ်မန့်တူးသေ့ထွပ်ထွပ်ရှိသည် [also applied to the flesh when it has a bloated appearance, အသားအရေသေ့ထွပ်ထွပ်ရှိ]။

—ထွင်း, *v.* same as သေ့, ထွင်းသေ့ (has the same meaning as သရနိုး, with the additional idea of being dissolute; often combined with ဟေ့ရင်း, *e.g.*, သေ့ထွင်းဟေ့ရင်းသောကျွန်ပေါင်း ခုနစ်ရာနှင့်တကွ ထိုင်းပြည်ကွန်ထုတ်လိုက်သည်။ တယ်သေ့ထွင်းဟေ့ရင်းသည် ကာလသား။ တယ်သေ့ထွင်းဟေ့ရင်းသည် ကျိုး။ သေ့ထွင်းသည် အမှု တရုတ်ဦးကြားသားသောခြောက်ပြစ်ကင်းပါ၏)။

သေဝ် (သ like *th* in *the*), *verb. affix* continuative (same as ထွင်)

—ကား (*pron.* သေဝ်ကား), equivalent to မူကား။ ခိန်တော်မူသေဝ်ကား။ ဟောတော်မူသေဝ်ကား။

—ထည်း, *v.* though, notwithstanding, မချည်း (*pron.* မချည်း); [it sometimes means either, or, *e.g.*, ရွှေထီးရွှေခန်းကိုသေဝ်ထည်း ပေးအပ်မည်ထေး။ စစ်စွဲသေဝ်ထည်းဖြင့် ဆိုင်မည်ထေး]။ [In colloquial, ပေ or ပေဒယ်ထို in the present, and ပေမည် (*pron.* မယ်) ထို in the future, tenses are more frequently used than သေဝ်ထည်း, *e.g.*, သွား ပေဒယ်ထို or သွားပေမည်ထိုစေ့မည်မထင်ပါ]။

—ထည်းကောင်း (commonly written သေဝ်ရင်း or သေဝ်ရီ), either, or, repeated at the close of successive clauses; နီးသေဝ်ရင်း။ ဝေးသေဝ်ရင်း။ အကြောင်းမဟုတ်။ မေတ္တာရှိသည်သာပဋ္ဌာန။

သေဝ်က (ပင်), *n.* the amherstia [*comp.* အသေဝ်က]။

သေဝ်မုတ်, *n.* certain ornamental work on a rich mattress.

ဆို, 1, *n.* the penis, ထီး (applied to *animals*, ဆိုရောင်၊ မြင်းဆိုရောင်၊ ဆိုတ်)။

သို, 2, *v.* to put up, lay up, treasure up, store up, ဥစ္စာပစ္စည်းသို။
(အကြံအစည်သို, to plan in secret; စကားသိုပြော, to speak in
a mysterious manner; အပြီးသို, *v.* to put its tail between its
legs as a cat, dog, &c., ကြောင်အပြီးသို။ခွေးအပြီးသို)။

—ထား, —ပြီး, *v.* same, အလိုရှိသည့်အခါအလွယ်တကူရနိုင်အောင်ဥစ္စာ
ပစ္စည်းများကိုသိုထားသည်။ဥစ္စာပစ္စည်းသိုပြီးထိမ်းဆည်းထားသည်။

—၅က်, —ထိပ်, *v.*; *see* the parts; အမှုကိုထိန်းချုပ်ချိတ်နှိပ်ထားသည်။မိမိ
ထက်သောပညာကိုအခြားသူတတ်မထိအောင်သိုသိပ်ထားသည်။ဥစ္စာပစ္စည်း
သိုသိပ်ထား။

သိုက်, 1, *n.* a prophecy relating to the affairs of the present
world [တရားသိုက်။သိကြားသိုက်။သာသနာသိုက်။တရားသိုက်ပေါ်, &c.,
‘သိုက်တံထောင်။ သိုက်ဂဝန်ခေါ်ပထေ (ပဗ္ဗ) ညွှန်းစာတွေ (ခွေ) ထိန်းအထာ
လေးကျွန်းကိုလှည့်သည်စင်း။လင်းသာတဲ့ဟန်]။

သိုက်, 2, *n.* a secret depository of treasure indicated in writing;
သိုက်စာဖတ်ရာနားထောင်ပါဥစ္စာရနီးနီး။

—ကန်း, *v.* such depository is empty, destitute of treasure,
ဥစ္စာမရှိ။

—စာ, —ညွှန်း, *n.* the writing indicating a secret depository.

—ဆရာ, *n.* an expert in the knowledge of localities of secret
depositories.

—တူး, *v.* to dig for treasure, as directed by the writings
termed သိုက်စာသိုက်ညွှန်း။

—ထိုက်, *v.* to search for treasure according to the directions
of such writing (တုခွီရတ်ထိုက်)။

သိုက်, 3, *n.* a species of bamboo, သိုက်ဝါး။

—ထူမြင်ထူဝါး, *n.* a species of bamboo resembling both the
သိုက် and the မြင်။

သိုက်မြိုက်, *v.* to be decent, behaving or dressing with propriety
and self-respect; ထင့်ထယ်လျှောက်ပတ် (to be well arranged);
[အသင်း အကျွင်းသိုက်မြိုက်။ အစားအဆောက်သိုက်မြိုက်။ အနေ အထိုင်သိုက်
မြိုက်။ အဝတ်အစားသိုက်မြိုက်။ စကားပြောသိုက်မြိုက်။ ဗွယ်ရာသိုက်မြိုက်။သာ
ယာသိုက်မြိုက်။ သိုက်မြိုက်ထည့်ကျေး]။

‘သိုင်း, 1, *n.* a rod carried before food prepared for the king or
certain privileged persons, *see* သိုင်းကွက်။ သိုင်းကွက်။ [မင်းကြီး
စားတော်အုပ်ကိုသိုင်းသိုင်းသို့လာသည်။ရှေ့သိုင်းနောက်သိုင်း။ ဒုတ်သိုင်း။ထား
သိုင်း]။

—က, *v.* to brandish, to fence.

—ကစား, *v.* same.

—ကွက်, *n.* squares on which fencers are to step according to
rule; သိုင်းကွက်နင်းကသည်။

ထိုးထတ်, *v.* to be skilled in fencing, ထိုးထောင့်။

—ရိုက်, *v.* same as ထိုးထောင့်။

ထိုး, 2, *v.* to put on a rope, garment, &c., by passing it round something, either loosely or tightly [ထိုးချ။ ထိုးထင်။ ပေါ့ထိုးထိုးချ။]။

—ခွင်း, *v.* to do in a certain order, and with a regard to usages and forms, [to make preparation for some expected contingency; ထင်မည်ကြံထိုးခင်းနေထည်ကအတွင်းကြာသည်]။

ထိုး (ပင်), 3, *n.* the *Calamus erectus*.

ထိုးယင်းအင်္ကျီ (ထိုးခင်းအင်္ကျီ), *n.* a full-sleeved gown (worn formerly by Burmese ministers when attending at the Palace or Lhut-taw).

ထိုး, 1, *pron.* a. such. Der. ဤထိုး။ သည်ထိုး။ ထိုထိုး။ ထင်းထိုး။ အထည်ထိုး။ အကြွပ်ထိုး။ ကဲ့ထိုး။

—စင်မျှထောက်, —စင်ခန့်ထောက် (*pron.* ထိုးစင်ဂထောက်)။

—ထည်းဖြစ်သောကြောင့်, —ဖြစ်၍, —ရှိကြောင့်, *verbals*, equivalent to the *conjunction* therefore.

—ရာတွင်, —သော်ထည်း, *verbals*, equivalent to the *conjunctions* yet, nevertheless (but), ထိုးသော်ငြားချည်း (*pron.* ချည်း), ထွေသော်ငြားချည်း။

—မထုတ်, or, otherwise.

ထိုး, 2, *n.* *affix*, towards [into], unto, according to, at.

ထိုး, 1, *n.* a sheep, a hat; ထိုးသောင်းပေါင်းတိဝတ်, a term applied to Europeans collectively.

—ကျောင်း, *n.* a shepherd.

—ခမောက်, *n.* a hat.

—စင်, *n.* a wether.

—ထိန်း, *n.* a shepherd.

—မွေး, *n.* wool.

ထိုး, 2, *v.* to be incipiently putrid [to be stale, rancid, ထမ်းထိုး။ မုန့်ထိုး။ ထောပတ်ထိုး], applied to cooked food, ထင်းထိုး။ ပုပ်စရှိ။ [to be “stale” as news, ထိထင်းထိုး]. to be sullen, not disposed to speak, မျက်နှာအောက်ထိုးထိုး။ အောက်ထိုးထိုးနေသည်; (မျက်နှာမှန်ကြီးနှင့်ထိုးထိုးထိုးနေသည်) [to smell stale as damp clothes that have been folded up too soon, အင်္ကျီထိုး။ ပုထိုးထိုး; this applies also to clothes damp with perspiration, မြွေးမထွေထဲပုထိုးအင်္ကျီပေါက်ထားထိုး ထိုးနေသည်], [မသိုးထက်နိုး, a priest's garment woven within the period of a single night during the

festival of the ကထိန်, which takes place on the full moon of Tazaungmôn : *strictly* speaking only offered by *kings*.]

ထိုးကျားကျား, *adv.* sullenly (rare).

ထိုးသိုးသန့်သန့်, *adv.* indistinctly heard, scarcely audible ; applied to hearing distant sounds [ထူထဲထိုးထိုးသိုးသိုးသန့်သန့်ကြားသည်။ နားထောင်စဉ်ပါ] or low, indistinct (vague) rumours, *နိမိတ်* ထိုးသိုးသန့်သန့်ကြားသည် ; [disgustingly, in the way of feeling disgusted] (မိတ်နှစ်ထိုးသိုးသန့်သန့်သည်။ ပုကန်ခွက်ကောက်ညှပ်ပတ်ထိုး မိတ်သိုးသန့်သန့်သည်)။

ထိုးသိုးသိသိ, *adv.* nearly, not quite ; မြင်းနှစ်စီးပန်းဝင်မှတစ်ကွေ့ကြွေ ကွေ့။ ထိုးသိုးသိသိသာကွေ့သည်။

ထိုးကာသိကာ (*pron.* ထိုးဂါထိဂါ), *adv.* has the same meaning as ထိုးသိုးသိသိ, but is also sometimes applied to language, when it means *allusively*, *hintingly*, ထိုးကာသိကာသာပြောသည်။ ထင် ထွားအောင်ပြောပါ။

သွက်, *v.* to be not sticky, not adhesive, *ခမေး* ; to be thin, rare (as liquid), ကြည် (မြွေးသွက်။ ခေသွက်), opposed to ဖျပ်, to be loose, not sticking together as dry (clean) clothes [မြွေးမရှိသို့အဝတ် သွက်သည်], &c., *မထိုင်း* ; to be fluent, voluble [အပြောအဆိုသွက်။ စကားသွက်], opposed to ထေးကန်သည် ; to be easily split, as wood or bamboo [သစ်သားသွက်ထိုးခွဲလွယ်သည် or ကွဲလွယ်သည်။ တယ် သွက်သည့်ခါးအလွယ်တကူခွဲကွဲသည်], opposed to ကပ် and *ခေး* ; [to be brisk as the market, ဈေးသွက်။ ဝယ်သူကျလိုဈေးသွက်သည်။ ခင်သျှားထိုးရန်လှန်မြှို့မှာ ထယ်လှန်များ သွက်ပါသထံ, opposed to ဈေး ထိုင်း]။

—ချာ, —သွက်ချာချာ, *see* ချာချာ, revolvingly [ချားရဟတ်သွက်ချာသည်။ ထည့်သူ သွက်ချာသည်အောင်ရှူးသည်။ သင်္ဘောစက် သွက်ချာသည်အောင်ချပ် ထည် ; applied also to words of dizziness, giddiness, မူးတွန်း ထိုးမြေကြီးသွက်သွက်ချာသည်နေသည်]။

—မွက်, *v.* same as သွက်, last sense but one [စကားသွက်ထွက်။ စကားသွက်သွက်ထွက်ထွက်ပြော ; also used in the same sense as သွက် as regards liquids, clothes, hair, the market ; မြွေး ထွက်သွက်ထွက်ထွက်ထွက်။ ခေသွက်သွက်ထွက်ထွက်စီး။ အဝတ်အစားထွက် သွက်ထွက်ထွက်ရှိ။ ဈေးသွက်သွက်ထွက်ထွက်ရှိ။ သွက်သွက်ထွက်ထွက်ရောင်း]။

—သွက်, *adv.* thinly, rarely, as curry cooked with much water, ဟင်းကိုအရည်သွက်သွက် ထွက်ထွက်ချက်သည်။ ဟင်းမှာအရည်သွက်သွက်နေ ထည် ; gurglingly, ခေသွက်သွက်ထွက်ထွက်, [clinkingly, jinglingly as money (?) ငွေသွက်သွက်ထွက်ထွက်သည်။ အိမ်ထိုင်ထွက်ထွက်ထွက် ငွေသွက် ထွက်ထွက်ထွက်အောင်ရည်ထက်ထည်ထုတ်။] (colloquial).

ထွက်ချာထော, *n.* a fool, one who is very much deranged (သွက်ချာ ထောထည်အောင်ရှူး)။

ထွက်ချာပါစေ၊ *n.* pestilent wind, which occasions paralytic affections (အကြောရှောတ်စေ) ထွက်ချာပါစေစွဲ—ဗင်း။

ထွင်ထွင်, *adv.* limpidly ; တထွင်ထွင်, gurglingly (တောင်ပေါ်ကရေထထွင်ထွင်စီးကျသည်)။

ထွင်း, *v.* to put into, cause to enter ; *comp.* ထည့် [အမှုထမ်းထဲကိုအထွင်ထွင်း။ ကန်ကိုအထွင်း။ ငွေထွင်း။ စာတိုက်သို့စာထွင်းသည်။ ဆင်ကိုအထွင်း။ နှားကိုအထွင်း။ မြင်းကိုစောင်းထွင်း။ ရှုံးကိုစာရင်းထွင်း။ ကြေးထွင်း။ ထုရားထွင်း]။

—ဦး, *v.* to bring in.

—ဆက်, *v.* to present to a ruler ; (ဆက်ထွင်း far oftener used).

—ပေး, *v.* to introduce.

ထွတ်, 1, *n.* blood that collects and tends to putrefaction, သွတ်ဖျင်းနာ။

ထွတ်, 2, *v.* to put into, generally implying a small opening ; (စာဆိတ်သွတ်, to enclose a letter in an envelope) [အပ်ပေါက်သို့အပ်ကြိုးသွတ်။ အရေထဲသို့သွင်းရည်သွတ်။ ခံထွင်းသို့ ထမင်းထွက်သွတ်သည်။ (ဒီထွင်းသို့ဆိတ်သွတ်။ နားကိုထွင်နားထဲသို့ဆိတ်သွတ်။ တူးထဲသို့ဆိတ်သွတ်။ သမိတ်သွတ် (သမိတ်ထဲသို့သွင်းသွတ်))။

—ထွင်း, *v.* same, to initiate (ရင်စေ့သားကိုသာသနာတော်ထွင်းသွတ်ထွင်းချိုးမြှင့်သည်)။

ထွတ်, 3, *v.* to be bloated ; used adverbially in combination with ဖောဖောင်း and ထွတ်။ [ထကိုယ်ထိုးထွတ်ထွတ်ထွတ်နေ။ မျက်နှာထွတ်ထွတ်ထွတ်ရှိ။ မျက်နှာမြင်စိမ်းမကလိတ်ထိုးထွတ်ဖောဖောရှိ။ သေချီနှင်ရက်ထိုးရက်မြောက်ထွင်အထောင်းထွတ်ဖောင်းဖောင်းရောင်]။

သွတ်ထပတ် (ပင်) (*pron.* သွတ်ထပတ်), *n.* a kind of tree (which grows at Tunté, Lower Burma) [the *Achras sapota*, the sapodilla plum]. In the time of the Burmese the fruit of this tree was exclusively reserved for the king. This was done as late as the year 1872 or 1873, when it was prohibited by the Chief Commissioner (Sir Ashley Eden).

ထွန်, 1, *v.* to pour out, spill, shed ; *comp.* ထွန်းထမင်းထွန်း။ ရေထွန်း။ ထင်းထွန်း [to pour with rain, မိုင်းထွန်းရွာ။ စောင်းထွန်းလိုက်သလိုထဲမိုင်းရွာသည်]။

—ဆင်, *v.* to instruct, communicate information, ပြသ ; *comp.* ဆွေ and ပဲ့ပျင်။ [မဇ္ဈိမသောသုဇာတ်များကို ဗိမ္ဗာသညီကျေးဇော်ခြင်းငှါ ထွန်သင်ဆွေသည်။ ဆွေပဲ့ပျင်ထွန်သင်ရွှေ ကွပ်ဆုသားကျွန်ထော်မဇ္ဈိမသညီများကိုကြည့်ရှုထွန်သင်ပြသပါ]။

ထွန်, 2, *v.* to be inefficient, destitute of the principle of vitality and incapable of coming to maturity (စေ့အောင်) ; applied particularly to eggs and bulbous roots ; *comp.* ဖျင်း။ [ကြက်ဥ

သွန်း။ကစွန်းဥသွန်း။ မုန့်ထာဥသွန်း။ ဂြိုဥသွန်း။ မျှောက်ဥသွန်း။ ဝက်မြစ်ဥသွန်း, also combined with ဖျင်း။ ဝေါးသွန်းဖျင်း။ မြေဩဇာအသီးအပင်သွန်းဖျင်း။ ဇိပ်မကြီးသေတ္တိထိပ်ဥမျှားသွန်းဖျင်းကုန်ဖြူ]။

သွန်း, 1, *v.* to pour upon, as from a small aperture and with care or ceremony, in less quantity than ထောင်း; *comp.* သွန်း, ဝန်းပင်မျှားကိရေသွန်း။ ရေသွန်းပွဲ။

—ထောင်း, *v.* same; [သွန်းထောင်း is also used figuratively, *e.g.*, ညာထိသင်္ကထာရတီကကျန်းမာစေကြောင်းမေတ္တာရေသွန်းထောင်း ဂ္ဂိသထိုက်ပါသည်]။

သွန်း, 2, *v.* to cast, by pouring liquid into a mould [အပြောက်သွန်း။ အထေးသွန်း။ ကြေးသွန်း။ ခေါင်းထောင်းသွန်း။ ဆင်းထုထောင်သွန်း။ ထုရားသွန်း]။

သွန်းသွန်း, *a.* or *adv.* high and slender (rare in colloquial).

သွပ်, 1, *n.* zinc, သွပ်ပြူ, သွပ်ဝါ။

—ကျောက်, *n.* zinc ore, calamine.

—ပြား, *n.* a thin sheet of corrugated iron, covered with zinc, for roofing purposes.

—ဗွန်, *n.* tutty (an impure protoxide of zinc).

—မိုး, *v.* to roof with corrugated iron sheets.

—ရိုင်း, *n.* spelter.

သွပ်, 2, *v.* to be slightly deranged; မိတ်ပေါ့။ နှိုးသည်, less than ရူး။ (မိတ်ပေါ့ဆိုသွပ်သွပ်ရိုင်း)။

သွင်း, *v.* to be unsteady, foolish in conduct, dissolute; not used singly, hence ဆိုးသွင်း။

—ထော့, *v.* same; [ထော့သွင်း is in more general use]။

သွယ်, *v.* to be slender and tapering, *comp.* ညွန့် and ရှူး [အရပ်သွယ်။ ခါးသွယ်။ မေးသွယ်။ မျက်နှာသွယ်။ လက်သွယ်။ လက်မောင်းသွယ်]; to lay down a telegraph line, connect by telegraph, ကြေးနန်းကြိုးသွယ်; to make a railway, connect by railway, မီးရထားလမ်းသွယ်; to connect by road, လမ်းသွယ်; to connect by a canal, a water-course, မြောင်းသွယ်; သွယ် is also applied to language, *e.g.*, စကားလမ်းကြောင်းသွယ်ပေး, to lead up to a subject when speaking, to draw out long, as circuitous conversation; သွယ်ဝိုက်, as buying and selling, whence ထုန့်သွယ်; to be distinct, separate, various; used in an adverbial form as အသွယ်သွယ်, diversely, variously [အသွယ်သွယ်အဝဝ (အနည်းနည်းအစွေစွေ) ကြံ—ပြော]။ Der. အသွယ်။

—ဝတ်, *see* next.

—ဝိုက်, *v.* to draw out long in circuitous conversation [သုဝါးဆိုသွယ်ဝိုက်ပြောချင်ပါ။ တည့်တည့်ဆိုသာပြောချင်ပါသည်]။

ထွယ်-၍ောင်း, *v.* to be narrow and long, ထွယ်ထွယ်မြောင်းမြောင်း။ အိမ်
ထွယ်ထွယ်မြောင်းမြောင်း။ ထူထုံထွယ်ထွယ်မြောင်းမြောင်း။

—သပ် (from သပ်), *v.* to be neat and slender in form and ap-
pearance, less common than သပ်သပ်သွယ်သွယ်။ သပ်သပ်သွယ်
သွယ်ယဉ်ကျေးသောမိန်းမ။

ထွား, *n.* a tooth, a cog, စက်ထွား [the edge of a da, ထားထွား
(from ထားထွား); the tooth of a file, တံစင်းထွား; the tooth of a
saw, ဟွထွား]; အံထွား, a molar tooth; အထက် (or အပေါ်) ထွား,
an upper tooth; အောက်ထွား, a lower tooth; ရှေ့ထွား, a
front tooth; ထွားထကြိတ်ကြိတ်, *adv.* gnashingly.

—ထိုက်, *v.* to have toothache, ထွားနာ။

—ကြားထိုး (*pron.* သပြားထိုး), *n.* a tooth-pick; (*v.* to pick the
teeth).

—ကျိုး, *v.* to break as a tooth, to lose a tooth, to be tooth-
less (ထွားကျိုးလုန့်ပြီ); the Burmese often designate a tooth-
less person as ထွားကြိုး (*pron.* သပြား).

—ချေး (*pron.* သချေး), *n.* food that lodges between the teeth
after eating, tartar, the concretion which often incrusts
the teeth, ထွားချေးထက်ထူ။

—ငုတ် (*pron.* သငုတ်), *n.* the stump of a tooth.

—မိတ်ဆရာ, *n.* a dentist.

—ဆွေး, *v.* to be decayed as a tooth.

—ညှိ, *n.* same as ချေး (rare).

—နှုတ်, *v.* to extract a tooth, ထွားချိုး။

—နာ, *v.* to feel tender as a tooth (?)

—နဲ့, *v.* to be loose as a tooth.

—ပါး, *n.* a tooth.

• —ပုံ, *n.* an artificial tooth, ထွားပုံမိတ်။

—ပိုးထ, *v.* to have the toothache from a decayed tooth, sup-
posed to be occasioned by an insect [ထွားပိုးစား (*pron.* သပိုး
စား), to have decayed teeth, supposed to be occasioned by
the same cause]. (There can be no doubt that the Bur-
mese idea is in strict accordance with the truth.)

—ပုံး (*pron.* သပုံး), *n.* a gum.

—ရည် (*pron.* သရည်), *n.* a slaver, drivel.

—ရည်ထို, *v.* to slaver, drive, dreul [to water, as the mouth,
ထွာရည်].

ထွား, ၂, *v.* to go; *comp.* ဖြန့်ဖြန့် (highly honorific).

သွေ, *v.* to deviate, go aside from; implying a departure from original intention, or a dereliction [ပြောသည့်အတိုင်းမပြုထင်သော်လည်းကောင်း၊ သွေ, to depart from one's word, to break a promise, ထွေသွေ; to run off a course as a horse in a race, မြင်းထွေသွေ။ မြင်းထင်းသွေသွေ]။

—သန်, —ထိန်း, *see* the parts (အာဏာသွေသန်, *see* ဖိစန့်)။

—ဝတ်, sometimes ဝတ်, *v.* same as သွေ။

—ရှောင်, *see* the parts; အရေးကိစ္စရှိသည့်အခါ။ သွေရှောင်လိုမနေပါနှင့် အားထုတ်လိုက်ဆောင်ပါ။

—ထွန်, *v.* to turn aside from the path of duty, fall away, apostatize, ဖောက်ပြန် (ငါ့မိန်းမစသည်ကို မသွေမထွန်အဖြစ်သွား၍ ကြီးစားအမှုထမ်းပါကော့)။

—ထွေး (သွေထွေ), *see* the parts.

သွေ, *v.* to become dry, free from moisture, ခြောက်; not ခန်း, dried up as water (အဝတ်အစားသွေ။ စပါးသွေ။ မြေသွေ)။

—ခြောက်, *v.* same [စိသည့်အဝတ်များကို သွေခြောက်အောင် ထွန်းလိုက်ပါ။ မြေကြီးသွေခြောက်ဖုတ်ထထောင်းထောင်း (*pron.* ထထောင်းခေါင်း) ထသည်]။

—ရောင်း (often *pron.* ထရောင်း) (သွေ ထောင်း), *see* the parts; ထေးထိပ် သွေရောင်းလို ကျိုးသည်။ ထင်းခြောက်ထွန်းလို သွေရောင်းနေသည်။ ဖက်သွေရောင်းလိုအထိုင်မခံကျိုးသည်။

သွေး, 1, *n.* blood [disposition, nerve, spirit. In some instances appears to have a similar meaning to စိတ်]။

—အန်, *v.* to vomit blood.

—ဆိပ်, *n.* the placenta.

—ကင်း, *n.* the exhalation of the blood; *comp.* လေကင်း and အကင်း။

—ကောင်း, —ခိုင်, *v.* to be strong of nerve (သွေးဖြိုင်)။

—ကျပ်, *n.* to bear a child notwithstanding that a renewal of the menses has taken place after conception.

—ကြည်ဥ (သွေးချည်ဥ), *v.* to be extravasated.

—ကြီး (from သွေးထောက်ကြီး), *n.* a subordinate officer under an အုပ်စိုးခေါင်း; when used as a verb means to be consequential, to be imbued with an idea of one's self-importance.

—ကြော, *n.* a blood-vessel, vein or artery; သွေးမကြောဖြတ်, to be severed as an artery.

—ကြောင်း, *n.* the indented line on the blade of a sword, ဖျော့ကြောင်း။

—ထွက်, *see* သွေးဖျက်။

သွေးကြွ, *v.* to beat (as the pulse) quick and strong, as in a fever.

— ဖြူ, *v.* to incite, stimulate to action.

— ခတ်, *v.* to scarify.

— ခန့်, *v.* to beat as the pulse, သွေးတိုး။

— ခဲ (သွေးခဲ), *n.* clotted blood.

— ခတ် (သွေးခတ်), to be imperceptible as the pulse.

— စည်း, *v.* to bind bloods together, band together, *see* သွေးသောက်ဖွဲ့။

— စမ်း, *v.* to feel the pulse, to put another's courage to the test, *see* သတ္တိ။

— မိန်း, *n.* fresh blood.

— ဂုဏ် (pron. သွေးဂုဏ်), *n.* a boil (a boil *below* the waist).

— ဂုဏ်, *n.* mischievous blood occasioning pain like a witch.

— ဂံ, *v.* to come to maturity, as females at the age of puberty.

— ဆုတ်, *v.* to have no perceptible pulse, as one near to death.

— ဆုံး, *v.* to be subject to cessation of the menstrual discharge (as at the period of the grand climacteric).

— ဆို့, *v.* to be choked by the bursting of a blood-vessel.

— ဆော့, *v.* to be quick and unsteady as the pulse in a fever.

— ဆော်, *n.* a subordinate officer under a သွေးကြီး။

— ထက်, — သက်, *v.* the blood (of the system) ascends or descends.

— ထက်သည့်အစာ, — သက်သည့်အစာ, *n.* food which promotes the one or other such action of the blood.

— ထိလူ, *n.* a kind of painful induration in the breast or bowels; *comp.* ထေတိလူ။

— တိတ်, *v.* to stop, cease flowing, သွေးခပ်။

— တိတ်မန်း, *v.* to repeat mantras in order to stop the flow of blood.

— တိုး, *v.* to beat as the pulse, သွေးတိုး။

— တိုးကျမ်း, *n.* a book that treats of the beating of the pulse.

— ထောင်း, *v.* to have a strong desire for a particular kind of food, *see* သည်းခြေထောင်း။ သမိဉ်းထောင်း။

— ထ, *v.* to be strong and rapid in pulsation.

သွေးထိတ်, *v.* to be subject to a sudden fright, commonly terminating in death or madness.

—ထုတ်, *see* သွေးစောက်။

—ထိုင်, *v.* to have a slow pulse.

—ထိုး, *v.* to extract blood by a puncture for some other purpose than venesection.

—နည်း, *v.* to be deficient in nerve, spirit, pluck.

—ဖြူ, *v.* to have a hæmorrhage.

—ပေါက်, *v.* to bleed by cutting the flesh in several places.

—ပြောင်း, *v.* to change for the worse, as conduct, disposition, (much the same meaning as ပိတ်ပြောင်း).

—ပွက်, *n.* a red spot on the skin, an inflammatory cutaneous disease, သွေးပွက်။

—ဖောက်, *v.* to bleed, let blood by perforating a vein.

—ပျဉ်းနာ, *n.* a species of dropsy.

—စွမ်း, *n.* a leper, ဆန့်။

—ရွံ့, *v.* to be frightened to death or insanity; (also applied figuratively to persons when in a violent, uncontrollable passion; ပိတ်ဆိုးထွန်းလိုဘာပြောရမှန်းမသိသွေးရွံ့နေသည်).

—ရှုသွေးတန်း, *a.* delirious, more than ပိတ်ကထောင်ကထင်။

—ရွှင်, *see* သွေးထ။

—ထန့်, *see* သွေးထိတ်။

—ထုံ, *v.* to be self-confident, cool, self-possessed.

—ထိုက်, *v.* to resemble, take after; ထားသမီးမျှခးမိသွေးကိုထိုက်သည်။

—ဆေး, *v.* to become estranged. [To be distantly connected as relations. Also applied to sick persons.]

—ဆစ်ထောင်း, *v.* to obtain a renewal of blood after child-birth.

—ထံ, *n.* same as သွေး။

—ထောက်, *n.* a band of fifty men, used as a numeral affix, ထေးထောက်, &c.

—ထောက်ကြီး, *n.* the chief of a band, *see* သွေးထောက်ပွဲ, commonly the commander of a kind of militia in Upper Burma. Der. သွေးကြီး။

—ထောက်ပွဲ, *v.* to band together for the accomplishment of any business from the Karin custom of drinking blood; ထင်းပွဲ။

—ထောက်ဝင်, *v.* to enter such a band.

သွေးသွန်နာ, *n.* excessive menstrual discharge [*as a verb* to have "flooding" after the birth of a child].

သွေး, 1, *v.* to rub one substance on another in order to sharpen [to whet], polish, pulverize; [ထားသွေး။ လှသွေး။ သင်တန်းသွေး။ ကျောက်သွေး။ ဆေးသွေး။ သနပ်ခါးသွေး။ ထားသွေးကျောက် (sometimes *pron.* ခါးသွေးကျောက် and sometimes ဒသွေးကျောက်), *n.* a whetstone].

သွေး, 2, *v.* to draw along, persuade to accompany (အဖော်သွေး), သူဖက်ကိုပါအောင်တယ်သွေးတတ်သည်။

—ဆောင် (*pron.* သွေးစောင်), *v.* same (most common) [to entice, seduce]. [အလိုမတူဘဲလျက်မတရားသဖြင့်။ သွေးဆောင်လိပ်သည်။ အုတ်ကျိုးမဲ့အောင်ပြုသည်။ သွေးဆောင်ဆိုတာပြုရသည်။ ကျွန်တော်သဘောအလျောက်ပြုရသည်မဟုတ်ပါဘူး]။

—မြန်း, *v.* same, infrequent.

သွေးရှည်, *n.* the fan-tailed babbler.

သွှဲ, *v.* to swing round as a sword, ထားသွှဲ [or as a riding whip or cane, ကြိမ်ထိုးသွှဲ;] to swing to and fro as the branches of a tree, or as the tree itself; ညောင်ပင်အကိုင်းအခက်သွှဲသည်။ ကွမ်းသီးပင် လေတိုက်ထို (or လူတက်ထို) သွှဲသည်, to wave as a flag; အလံသွှဲသည်။ လေလာတိုင်း အလံ ထည့်သွှဲနေသည်, [to be supple-waisted], to move circularly in the hands as a dish of food in offering to spirits.

—နွဲ့, *v.* to swing about in a waving manner, to wheedle, coax [အမူအရာသွဲ့နွဲ့။ သွားပုံလာပုံသွဲ့နွဲ့။ စကားပြောသွဲ့နွဲ့။ သွဲ့နွဲ့ does not in the sense of the second and third examples *usually* imply to coax, wheedle, but implies gracefulness of bodily movement and style of speaking].

—ဝှဲ, *v.* same as သွှဲ။

သွှတ္တရကျမ်း, *n.* Shasters; အာကာသသွှတ္တရဆရာ, an astronomer.

သွတ်သမား, *n.* one skilled in the Shasters (slang for a drunkard).

သွမ်း (ရှမ်း), *n.* a Shan (also written ရှံး).

သျှောင်, *see* ထောင်။

—ပန်း, *see* ထောင်သျှောင်ပန်းထုံး။

ဟ

(The thirty-first consonant in the Burmese alphabet.)

ဟ, *v.* to open the mouth, to gape open, *hence* အဟ။ ပုစိန်ကိုလှည့်သည်။ သွားထပ်နှစ်ချောင်းပေါက်တယ်ထို ခါးအောင်။ ပုစိန်ကိုလှည့်စမ်းပါ။ ခင်ဘူး အကြောင်းမကောင်း ပြောမည်ဝေးထို နှုတ်မှမယ်မိပါဘူး, "so far

from my having spoken evil of you, I have not even so much as opened my mouth about you."

ထ, *verbal affix, imperative*, usually used in driving away evil spirits, &c. ; ဆိုထစဉ္စပရိတ္တိမံရက္ခန္တသွားထ။

ဟက်, 1, *v.* to hawk, raise phlegm, ထထိပ်ဟက် (ခွဲဟက်). [Hence ထဟက်ဟက်, *adv.* with a hacking cough, with the sound of a hacking cough], ခြောင်း(ချောင်း)တဟက်ဟက်နှင့်လူထိုးမခံနိုင်။

ဟက်, 2, *v.* to stretch (the mouth) open by inserting a flat thing and turning it edgewise ; ခွေးကိုက်မည်ပြေးသာယို။ ဖခင်ကိုက်နှင့်ဟက်ထားသည်။ ငါးထိုးကိုထားနှင့်ဟက်ပြီးခဲ့သည် ; အာဟက်, *v.* to slit the mouth as was done, it is said, for disobedience to a royal order in the days of the old Burmese Kings at Mandalay ; မင်းလောင်း ပေါ်သည်ဟု ပြောဆိုသံကြားသည့်လူကို ဖမ်း (သမ်း) ချီအာဟက်ရမည်။

—စက်, *v.* to exhibit a fissure or hiatus, to gape as a wound ; အနာဟက်စက်။

—ထက်ကွဲ, *v.* to be partially split or cracked ; သစ်ကိုထွန်နှင့်ဟက်ထက်ကွဲအောင်ခွဲသည်။ ကြော (ကျော) ကိုထားနှင့်ချတ်ထိုးဟက်ထက်ကွဲကြီးဖြစ်နေသည်။ ခြေထောက်ကိုသံနှင့်ထိုးမိလိုဟက်ထက်ကွဲကြီးဖြစ်နေသည်။

—ဟက်ပတ်ပက်ရယ်, *v.* to laugh loudly, boisterously ; ရယ်လိုက်သည်မှာဟက်ဟက်ပက်ပက်။

ဟင်, 1, *v.* to whine as a dog ; not used but in some adverbial form ; ခွေးသူသခင်ကိုမြင်သည့်အခါအပြီးနှင့်ချီ ဟင်ဟင်နှင့်အသံပေးတတ်သည်။

ဟင်, 2, *int. indicative of an unpleasant smell*, ဟင်နံ့ထိုက်တာ။ ဟင်ရှံ့စရာကောင်းထိုက်တာ ; also used as an *int.* indicating disapproval ; ဟင်ဆိုတန်နော်မတန်လျှင်အရှိုက်ခံရလိမ့်မည်။ ဟင်မထင်နှင့်။ ဟင်သည်လိုဆင်းရဲဒါထခါမှမကြံဘူးဘူး။

—အောင်, *adv.* intensive to words of disagreeable import.

ဟင့်, *v.* to make a teasing, whining noise as a child ; used in the phrase တဟင့်ဟင့်မိသည်။ တဟင့်ဟင့်နှင့်မိနိုင်ရန် မည်အကလေးနှုတ် (or အကလေးနှုတ်ကော)။

ဟင်း, 1, *int. indicative of some calamity (or when surprised or startled)* ; ဟင်းသည်ထိုဆင်းရဲသည်မှာ။ ထခါမှမကြံဘူးဘူး။ ဟင်းထေးမြွေကြီးမမြွေကြီး။

ဟင်း, 2, *n.* any cooked condiment to be eaten with rice, curry ; ဟင်းထွက်သည်။ ထစောင်က။ ကောင်းပယ်ထိုက်သံသာရှိသလဲ။ ဟင်းကောင်းရှိက ဖည့်ချက်စေချင်သည်။ ပုဆိုးကောင်းရှိက။ ပွဲသွားချင်သည်။ ဟင်းအလေးအပေါ့ထော်ပါ၏လား ; is the curry properly seasoned (*i.e.*, with ngapi and salt) ?

တင်းကနွယ်, *n.* Nepaul spinach, *Amarantus oleraceus*, *Amarantus spinosus*, another variety, တင်းနွယ်။

—ကျေး (*pron.* တင်းကျေး), *see* တင်းကျေး။

—ကြွပ် (*pron.* တင်းကြွပ်), *n.* a kind of plant, တင်းကြွပ်နားထောင်း။

—ခင်း (*pron.* တင်းခင်း), *n.* a kitchen garden, တင်းခွက်ခင်း။

—ခါး (*pron.* တင်းခါး), *n.* a decoction made of ကြိပ်နားရှက်စန့်သံလွန်၊ ကျွတ်ကောင်းထား၊ ငါးမိ, taken by women after childbirth to stimulate the powers of lactation.

—ချို, *n.* a cup-like ladle.

—ဝရံ, —ဝလံ, *n.* a kind of plant ; ဝလာ, *n.* a kind of plant (*Spilanthus acmella*), တင်းဝလံ၊ တင်းဝလာ။

—ဝလာချဉ်, —ဝလာချဉ်ဖတ်, *n.* pickled တင်းဝလာ။

—ဝလာယဉ်, *n.* a cultivated kind which is eaten in a pickled state.

—ဝလာပိုင်, *n.* the wild kind which is used medicinally.

—ဝှပ်, *n.* a kind of plant (said to be another name for the ဝှပ်, *Spathodea Rheedia*) ?

—ဆံ့ (*pron.* တင်းဆံ့), *n.* a kind of plant.

—ညှိနွယ်, *n.* a kind of creeper bearing yellow flowers. "The buds are sometimes cooked in pottage."

—ညှိ, *n.* a poor kind of တင်း။

—နားထောင်း (*pron.* တင်းနားခေါင်း), *n.* a kind of plant.

—နုနယ်, *n.* a kind of plant (*comp.* ကနွယ်).

—ဝှပ်, *n.* a kind of plant.

—ဖတ်, *n.* the substantial part of a cooked condiment ; မှတ်နာကြီးရဟင်းဖတ်ပါသည်။ ပါသည့်တင်းဖတ်မိမ့်ဖတ်မိမ့် (*pron.* မိမ့်ဖတ်မိမ့်).

—မျိုး, *n.* a tiger,—so called to frighten him away ; သည့်ထောထယ်ကျားပေါသည့်ဆိုသော်လည်း။ တင်းမျိုးကထဲ. (The term တင်းမျိုး is also applied to the different kinds of fish and flesh eaten in curries, တင်းမျိုးတိရစ္ဆာန်).

—ရည် (*pron.* either as spelt or တင်းရေ).

—ရမ်း, *n.* a kind of plant (တင်းရန်) ?

—ရမ်းဖူး, *n.* a kind of plant ; *n.* a four-sided ရမ်းကာ (ထုမံကာ) ; *comp.* မိမ့်ဖူး။

—ရွတ်, *n.* leaves used in making curry.

—ရွတ်ပင်, *n.* a plant that produces leaves that are used in curry.

—ထွာ, *n.* anything of which curry may be made.

ဟင်းထေး, *n.* a hotch-potch curry.

—ထီး, *n.* a fruit or vegetable used in making curry.

ဟင်း, ၂, *v.* to be open, be uncovered, unenclosed, *see* လပ်ဟင်း [to be vacant as an office, post, to be lacking; လူထယောက် လျှော့သည့်အတွက် အထပ်ဟင်းသည်။ နွား ၃ကောင်အနက်နှစ်ကောင်ဟင်းပါသည်]။

—လင်း, *a.* or *adv.* open, unenclosed, to be open & a view or prospect, (to be exposed to view, to be empty as a vessel), ဝလာ (usually used in combination with ဟာလာ။ ဟာလာဟင်းလင်း); အိမ်အနီးအကာမရှိဟင်းလင်းကြီးဖြစ်နေသည်။ တောတောင်အတွယ်အကာမရှိတောင်မြောက်ဟင်းလင်းမြင်ရသည်။ မြင်တောင်မရှိဟင်းလင်းမအိပ်တတ်ဘူး။ ဟင်းလင်းသောအိုး။

—ဟင်းငန်, *n.* a kind of fish.

ဟင်းသပထား (*pron.* ဟင်းသပဒါး), *n.* vermilion.

—ရိုင်း (*often contracted* to ဟင်းရိုင်း), *n.* cinnabar, red sulphuret of mercury.

ယဏ် (Pali ဗဏ္ဍ), *n.* a species of wild duck [the *Casarea rutila*, the ruddy sheldrake, *O.* This is the national bird of Pegu].

—ယာရာ, *n.* the name of one of the constellations.

—ပါဒ, *n.* a kind of plant.

—ထေး, *n.* a weight resembling the ယဏ် duck, ရွှေထေး။

ဟပ်, *v.* to call loudly, as to a distant person, to shout, scream; အော်။ ကျွေး (ကြွေး) ကြော်။

—ကြော်, *see* အော်ဟပ်။

—ကျွေး (ကြွေး), *see* ကျွေး (ကြွေး) ကြော်။

—ခေါ်, *v.* to call loudly to a distant person, ယဏ်ခေါ်စမ်း။

—ဝို, *v.* to weep aloud, to wail, ထူကြားအောင်တစ်ဝိုသည်။

—ထူး, *v.* to shout back in answer to a call.

ယဏ်, *int.* heigh-ho!

ယုင်း, *v.* to whine as an elephant or a dove when angry; [to roar as the burning powder from a rocket (for a ခုံး), in which case it is *pron.* ဟီး, ခုံးဟီး; when it fails to go, ရှု။

ယဒယ (Pali), *n.* “the heart, the mind, the breast.”—(Childers); ယဒယကြည်လင်း။ နှစ်သုံးသွေးကြည်လင်း။ သည်ကနေ့နေရထိုင်ရသည်မှာ ယဒယကြည်လင်းသည်။ ယဒယရွှင်။ ယဒယရွှင်ထွိုတထားဟားနှင့်ရယ်နေကြသည်။

—ဝဇ္ဇု, *n.* “the substance of the heart; the heart of flesh.”—(Childers).

တတ္တ (တတ္တ) ပတ် [from တတ္တ (တတ္တ), a cubit], *n.* a certain space in front of a priest beyond which it is not lawful for him to look when entering a village or town ; တေးတောင်တွာတတ္တ (တတ္တ) ပတ် ထက်တိုး၍မကြည့်ကောင်းဘူး။ ဆွမ်းကပ်ခံသည့်အခါ၌ပင်တောင်တွာတတ္တ (တတ္တ) ပတ်ထက်ဝေးလို့ခံကောင်း။ ကံကြီးကံလေးဆောင်သည့်အခါ ၁၂ တောင်တွာ တတ္တ (တတ္တ) ပတ်အတွင်းသို့လူသာမဏေမဝင်ကောင်း။

တတ္တအော, *n.* a kind of grass.

တန်, *v.* to appear, have an appearance ; not used as a verb ; to have a natural appearance, do as usual, as in တန်ရ [to be drawn to the life as a picture or portrait ; မန္တလေးမြို့ပန်းချီဆရာမောင်ကြာညွန့်အတွန်ဟန်အောင်အရုပ်ရေးတတ်သည့်လူ] ; *n.* appearance, ပုံပန်း ; good appearance, တန်ကိုယ်ဘို့။ မာန်သူဘို့။ တန်ပန်ဖေလံကောင်းသည်။

—တျ, *v.* to accord in appearance with.

—ကပ်, *v.* same ; သည်အဝတ်နှင့်ခင်ကျားဟန်မကပ်ဘူး။

—ကြီး, *v.* to be proud, to give one's self airs ; (အသာရည်ရှိ more polite).

—ခင်း, *v.* to prepare to make a feint (to make preparations as if intending to do, without doing).

—ချီ, *v.* to put on vain and boasting airs (တန်ချီ is very infrequent in colloquial).

—ဆင်, *v.* same as တန်ခင်း။ သွားမည်လို့ကြံ။ တန်ဆင်လိုမပြီးနိုင်ဘူး။

—ဆောင်, *v.* to assume an appearance, to make false pretences, to feign ; ငမြဲမိမိတ်ဆွေငန့်ကိုသတ်ပြီးကာလဘုန်းကြီးဟန်ဆောင်၍ထွက်ပြေးလေသည်။ သူရီးလူကောင်းဟန်ဆောင်၍ ဆိပ်ပေါ်သို့တက်မိုးသည်, the thief, feigning to be a respectable person, went up into the house and committed theft.

—နင်း, *v.*

—ပန်, *n.* same as တန်။ [သည်ပုဆိုး သည်အင်္ကျီနှင့်တယ်တန်ပန်ရသည်။ တန်ပန်တယ်ကောင်းသည်။ တန်ပန်လေလံကောင်းသည်]။

—ပြ, *v.*

—ပြီ, *v.* to make a feint, တော်တော်တန်ပြပါထော့။ သည်တက်မယဉ်နိုင်ဘူး။

—မှု, *v.* same as တန်ပြီ။ မိဖုရားမျက်စိဆုံးတောက်ရုံတိုင်အောင်သွားတန်မှု၍ တာဝတိံသာသို့တက်လေ၏။

—လှ, *v.* to put on vain and boasting airs ; to get ready for an effort, gather strength as in drawing back and nerving the limbs to leap a brook and such like ; အားလှူ၊ ခြောင်းငယ်ကိုတန်လှပြီးခုန်သည်။ လှူဆိုမျှားရုပ်တရက်မတိုင်တိုင်ဟန်လှပြီးတရသည်။ တန်လှနှင့်လှူပျော်စွဲတင်း။ ထလိုယဉ်တဉ်မိုက်ကြမမ။

ထန်ရ (*v.* to have a good appearance as when one's bearing and qualifications correspond with one's office) ; ဆင်ရှင်ဟန်
ရအောင်ရေးတတ်သည်။ အရာနှင့်လူဂုဏ်မြတ်နှင့်ဟန်ရသည်။

—ရေးပန်ရေး, *n.* same as ဟန်ပန်။ စစ်သားချင်းဟန်ရေးပန်ရေးပြသည်။
မြင်းလုံးခတ်မည်ဆိုရာမှရေးပန်ရေးပြသည်။

—ရေးဂါရေးခင်း, *v.* same as ဟန်ခင်း။

—ထုပ်, *v.* same as ဟန်ပြီ။ ထိုချင်သော်လည်းမလိုချင်သကဲ့သို့ဟန်ထုပ်နေ
သည်။

—လုံး, *n.* personal appearance and bearing ; စစ်တိုက်မည်ကြံကာ
ထထက်နက်ကရိယာ ဟန်လုံးရှိက်လျှင် ထပါးသောစစ်သည် ပပျောက်စရာရှိ
သည်။ သည်သူ့ယောက်လက်၌ သတ်မည်ဆိုဟန်လုံးရှိက်နေကြသည်။

—ထွဲ, *v.* to make a swinging motion with the arm prepara-
tory to striking (ဟန်ထွဲရတ်သည်), to swing the arms in
walking.

ထန့်, *v.* to stop, prevent progress, by calling out authoritative-
ly ; ကျွန်တော်ဆီးဟန်ဆိုဆိုမဟုတ်လျှင်တကယ်တရားမည်။

—ဆီး (*pron.* ဟန့်ဖီးတား), *v.* same ; ယောက်ျားကပေးမည်ကြံသော်လည်း
မိန်းမကဟန့်ဆီးတားသည်။ ဟန့်တားမရဆိုတွတ်လိုက်ရသည်။ ခင်ဘွားကျက်ကို
ဟန့်ဆိုမရှိ။

ထပ်, 1, *see under* စပ်, 2, ပြန်ကတင်ရေး။

ထပ်, 2, *v.* to bite at as a fish or a dog, to snatch at in eating,
ငါးအစာဆိုဟပ်သည်။ ခွေးခြေသလုံးဆိုဟပ်သည်။ [ဟပ် also means to
attract, as a magnet does a needle or amber does dried
(သတ်ငယ်) grass. It also means to scintillate as the rays
of a precious stone, ကျောက်အရောင်ထပ်].

ထမား, what is it ? show it ! ထမန်း။ မှန်း။ ပြစမ်းပါ။

ထယ်, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, used vocatively only (disrespect-
ful), ဟယ်ပြောသည့် စကား နားမထောင်ဘူး။ ဟယ်မလုပ်နှင့် (ထယ် is
only used towards inferiors or those who have acknow-
ledged one's authority in by-gone days).

ထဲရှိ, *plur.* of ထယ်။ ဘယ်ဘွား ကြသထဲဟဲရှိ။ ဟဲရှိကြသလား (obso-
lescent).

ထထု, *int.* of calling, halloo, ဟထုထထုသွားမည်ဆိုထဲ။

ထဟ, *adv.* laughingly, တဟတ။ တဟတနှင့် ထယ်ရယ်နိုင်သည့်လူ (less
than တားတား)။

ထံ, *a.* with stunted tusks, as an elephant.

ထာ, 1, *n.* a thing, အရာဥစ္စာ။ *Der.* အတား။ တယ်သူ့ဟာထဲ။ သည်ဟာထာထဲ။

ထာ, 2, *v.* to lie open, unenclosed, ထင်းထင်း [to be imperfectly
devised as: a scheme or plan, အကြံဟာသည်။], to be not

quite full as a box, 'pa, &c., သည်သစ်တာ (သေတ္တာ) တာသေးသည့် အထည်ထည်တွင်သုံးသော်၍။

တာတာတာ, *adv.* with too large an opening, uncomfortably, as the stomach for want of food, နေလိုလိုလိုဟာတာတာရှိသည်။

—ထာ, *a. or adv.* open, unenclosed, ပလာတင်းလင်းအမိုးအကာမရှိ တာလာရှိသည်။

—ထာတင်းတင်း, *adv.* same, ဟာလာတင်းတင်းရှိ။

ဟာ, 3, *int.* prohibitive; ဟာမလုပ်ပါနှင့်။ ဟာမသရော်ပါနှင့်။ ဟာသည်လိုမ ဖြောပါကလား။

ဟာနိယအရွယ်, *n.* the age of infirmity when strength begins to fail, ဟာနိယအရွယ်ကား အားယုတ်သည်; according to the Burmese the age of infirmity commences at 60, ဟာနိယကား ဖြောက်ဆယ်။

ဟား, *int.* expressive of wonder or joy, ဟားဟားဟားဟားနှင့်ရယ်လိုက် ကြသည်။

ဟိတ် (Pali ဟေတု), *n.* a prime motive or spring of action, of which there are six (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး။ အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး), namely, လောဘဟိတ်။ ဒေါသဟိတ်။ မောဟဟိတ်။ အလောဘဟိတ်။ အဒေါသဟိတ်။ အမောဟဟိတ်, a state of being of which there are four, ခုတိဟိတ်, ထုတိဟိတ်, ဒွိဟိတ်, တိဟိတ်, or according to others three, ငှက်ဟိတ်, ဒွိဟိတ်, and တိဟိတ်, implying freedom from one or more of the three evils, လောဘ, ဒေါသ, မောဟ။

ဟိတ်, 2, *n.* prestige, the power of a name [ယုဂ္ဂန်းယုတ်တယ်ကြီးသည်, used in a bad or good sense, ဩဇာသိတင်း]။

—တန်ခိုး, *n.* same, ဟိတ်တန်ခိုးထွက်သည့်စင်း။

—ထုတ်, —ထုတ်, *v.* to use the prestige of a name for the sake of effect, စင်းယုဂ္ဂန်းယုတ်တော်တော်ဟိတ်ထုတ်ပါ။

ဟိတ်စာ and ဟိတ်စိ, *see* ဆိတ်စာ and ဆိတ်စိ။ သေနတ်မှန်တော့မည်လိုဟိတ် စာသာဆိုသည်။ ခင်သျှားရေးသည့်စာထုံးဟိတ်စိသေးသည်။ သည်ထက်ဟောက် ဟောက် ရေးထွင်သာကောင်းလိမ့်မည်။ သည်သူဟိတ်စိဆိုသည်သိတင်းရသည်။

ဟိတ်ဟိတ်, *adv.* intensive to words of shivering or trembling, ဟိတ် ဟိတ်ထုန်သည် (infrequent), ဖိန့်ဖိန့်တုန်သည်။

ဟိန္ဒူ, *n.* a Hindu; ဟိန္ဒူလူသား။ ဟိန္ဒူတာသာ။

ဟိန်း, *v.* to growl as an animal (ကျားဟိန်း။ ကြောင်ဟိန်း။ ခွေးဟိန်း), murmur, roar as the wind (လေဟိန်း။ ပင်လယ်ဟိန်း, *see* ပင်လယ် for another definition of ဟိန်း), resound as the protracted tones of a drum-peal [သံ(ပုံ) ရှည်ဟိန်း။ ရှင်းစည်ဟိန်း], as an organ, bell or gong (ခေါင်းထောင်းဟိန်း။ မောင်းဟိန်း), hence ထဟိန်း ဟိန်း, growlingly, thunderingly, မပြောင်ကတဟိန်းဟိန်းနှင့် လုပ်နေသည်။ ခင်သျှားတို့အိမ်ကခွေးတဟိန်းဟိန်းနှင့်တယ်ကြောကံစရာကောင်းသည်။

ဟိန်းဆောင်, *adv.* exceedingly (great, high, &c.) ; မြင့်ထက်သည့်ဘုရား
ကြီးမိုဟ်းနားဟိန်းနေရေခူ။မထွက်ကြီးထိုးထားလိုက်သည်မှာဟိန်းထိုးနေရေခူ။

—ချ, *v.* to give up farther effort, သည်အမှုမဆောင်နိုင်ဘူးထိုးဟိန်းချ
ထားသည်။

ဟိမ (Pali), *n.* snow, မိုဟ်းပွင့် (ဆီးနှင်း).

ဟိမဝန္တာ, —ထော, *n.* the Himalaya forest, sometimes called ဟိမဝန်။
ဟိမဝန္တာထီး, the part of the story of Wéthandara relating
to his sojourn in the Himalaya forest.

—ထောင်ထန်း, *n.* the Himalayan range.

ဟိမ်းမိုထီး, *n.* the Tavoy name for the papaya, သင်္ဘောထီး။

ဟိမိ (Pali), *n.* shame, modesty, ရှက်ခြင်း။ဟိမိကြက္ခပ္ပတရား။ရှက်ကြောက်
သောတရား။ဟိမိ ကြက္ခပ္ပတရား ကင်းသောသူ။ “Hiri, shame, that
“ which deters from the performance of what is improper
“ to be done, through the influence of shame.”—M.B.

ဟိ, *v.* to neigh as a horse ; မြင်းဟိ, to laugh loud and rudely
(also applied reproachfully to women ; also implies shame-
lessness of manner), ထင်ဟိထည့်မိန်းမ။

ဟိ, *adv.* ဟိဟိဟိနှင့်ရယ်သည်။

—ဟိထာထာ, *adv.* with loud and shameless laughter, ထင်ဟိထ
ထာထာနှင့်ရယ်နိုင်ရမည်ကော။

ဟီးရီးယူးရား, *adv.* headlong, recklessly, hot-headedly (rare in
colloquial), ယုတ္တားဆိုဟီးရီးယူးရားနှင့်ဘာမိတ်ဆိုးတာသထံ။

ဟု (from ဟု, to say, declare, mean), *verb. affix*, that, namely,
see Grammar, sec. 119.

ဟုတ်, *v.* to be true, မှန် ; hence မဟုတ်တရုပ်။ မဟုတ်မခံထတ်ထူး။ ဟုတ်
သော်ရှိမဟုတ်သော်ရှိ, whether true or untrue.

—ကဲ့, *adv.* yes, it is so ; ဟုတ်ကဲ့ရေခူမည်, true indeed ! (*i.e.*, not
true), ဟု။ ဟုတ်ကဲ့ရေခူမည်လား။

—ချည်, *contraction* of ဟုတ်ချေ၏ (colloquial).

—ငြား, used in some adverbial form only.

—ငြားသော်လည်း, an *adverbial expression equivalent* to al-
though, ဟုတ်ပင်ဟုတ်ငြားသော်လည်း။

—ဝ, is it so ? equivalent to ဟုတ်ကဲ့လား။ ဟုတ်မှဟုတ်ပါဝ။ ဟုတ်ပါဝ။
(frequently *pron.* ယုတ်ပဝ).

—မှန်, *v.* to be certain, true ; ဟုတ်မှန်သည့်စကားဟုတ်ထိုင်းမှန်ရာကို
ပြောပါမည်။

—များ, *v.* same ; used only in the negative, မဟုတ်မများ။

—ဟပ်, *v.* same, အကုပ်အဟပ်။ထိုစားထိုပြောသည်ကိုထကယ်အဟုပ်အဟပ်
မှတ်ထားသည်။ဟုတ္တိဟုတ္တိပြောသည်။

ဟုတ်ခနဲ, *adv.* instantly, ရှင်ခနဲ။ ရေနံဆီမီးကျတောင်ဟုတ်ခနဲထထောင်တတ်သည်။
မီးခြစ်ထိုခြစ်ထိုက်တောင်ဟုတ်ခနဲထောက်သည်။

ဟုတ်ချည်း, *adv.* same (?)

ဟုန်, 1, *v.* to be quick and violent, တွင် and ပြင်း; not used assertively; hence အဟုန်။ (ထဟုန်ထိုး) (*pron.* ထဟုန်မိုး) ဖြင့် (မြင် တွင်) တတ်ပြေးသည့်မြင်းဆဲတာရှည်မီးတောက်သည်။ ထဟုန်ထိုးကောင်း also applied *figuratively* as ထဟုန်ထိုးကောင်းသည့်လူ, *i.e.*, good for a dash, but not for continued effort.

—ခနဲ, *adv.* quickly and violently.

—ဟုန်, *adv.* same.

ဟုန်, 2, *v.* to fail, as when the motion of a ship corresponds not to effort made to sail or steam (ထန်); to fail through excess, as when fruit corresponds not to the growth and apparent thriftiness of the tree, ဝပါးဟုန်သည်။

ဟုန်း (ဝင်), 1, *n.* a kind of creeper [the *Anamirta cocculus* or *Cocculus Indicus*?] (used for destroying fish; the bark of the သစ်ပင်လှေ is also used in Upper Burma).

ဟုန်း, 2, *v.* to roar, as a tiger, a storm, fire, the waves of the sea (*see* ထိန်း).

—ခနဲ, *adv.* roaringly, with great quickness, violence, and noise; မီးဟုန်းခနဲထ, more than ဟုန်းခနဲ။

—ရုံး, *adv.* boastingly; ကြီးဝါးစွာ။ အာထိပညာ။ ဂုဏ်မာနဖြင့်။ သံပဟုန်းရုံး။ သက်ခွဲကြီးသား။

—ဟုန်း, *adv.* same as ဟုန်းခနဲ။

ဟုင်, *pron.*; *see* ဟို။ ဟုင်အထဲမှာ။ ဟုင်ရှင်းပြည်မှာ။

—ဆီမှာ, *adv.* away off there, away off yonder (colloquial).

ဟူ, 1, *v.* to say, declare, to mean, ဆိုဆိုထို; not used assertively (very infrequent in colloquial).

—ထို, *v.* same.

ဟူ, 2, *v.* to sound as a buzzing noise in the ear; နားဟူသည်။ နားထဲ ထွက်ထိုဟူနေသည်။ နားဟူထိုတာမျှကြားဘူး။

ဟူးရူး, *n.* astrological deductions, an astrologer.

—ထမား, *n.* an astrologer; ထမားဟူးရူးနှင့်လူသပါသော်လည်းကျမ်းသာ ခွင့်မရသောဆိုးရှာလေသည်။

ဟူးဟူး and ထဟူးဟူး, *adv.* expressive of the noise which the words indicate; ထေထဟူးဟူးဆိုက်သည်။ ဟူးဟူးပြောင်ပြောင်မီးထောင်။

ဝေ (Pali), *int.* vocative, calling at a distance or answering, or expressive of joyful surprise (rare in colloquial); ဝေ။ ဆိုလူ

တော်ကောင်းထိုး။ မဟံ။ ငါတို့သည်။ ဘဏာမ။ ရွတ်ကြကုန်အံ့။ ဟေ။ အချင်း
ယောကျ်ားတို့။

ဟေခန္တရ (*pron.* ဟေခန္တရ) (Pali), the cold season; ဆောင်းကာလ
ဥဏ္ဍရတု။ အပူဥရတု။

ဖော, *int.* same as ဟေ (made use of in frightening away sparrows in the rice-fields).

ဟေး, 1, *int.* same as ဟေ။

ဟေး, 2 (Beng. ဟေးထာ), *int.* indicative of effort.

ဟဲ, *int.* censuring, threatening, hence ထဟဲဟဲ, *adv.* threateningly;

- ဟဲနော်ထတ်သူမှထူမထင်။ ငါဟဲနော် သူများလိုမခံဘဲရှိလိမ့်မည်။ နင်ထားဟဲဒီ
အောင်ထွက်ခွဲ။ ယောကျ်ားဟဲ။ ထထားဟဲ။ ဟဲခွေး။ ဟဲနွား။ (used also in
speaking to persons quite inferior, ဟဲ။ နင်ထတ်သွားမည်ထဲ။ ခင်
ကျားကျွန်တော်ကိုထဟဲဟဲနဲ့မခံချင်ဘူး)။

ဟော, 1, *v.* to utter in a formal manner, as in preaching (ထရား
ဟော), prophesying, foretelling, နှိမိတ်ဟော။ ဗေဒင်ဟော; [to
render the meaning of, as of Pali into Burmese, *e.g.*, ဝိယံချွန်
ခြင်းကိုဟောပါသည်]။

—ကြား, *v.* to preach and instruct (ထရားခွေဟောကြားပြသည်)။

—ပြော, *v.* same.

ဟော, 2, *int.* indicative, there! ဟောကြည့်မိး။ ဟောဘယ်နှယ်ရှိစ။ ဟော
ထဟဲနှယ်ရှိသထဲ။ ဟောသည့်ထိုထပ်ပါ။

ဟောဟော, *adv.* freely, all at once! hence ထဟောဟော, *adv.* one
after another, without intermission (ရေတဟောဟောစီးကျသည်။
ထဟဟစီးကျသည်)။

—တိုင်းတိုင်း (*pron.* ဟောဟောတိုင်းတိုင်း), *adv.* frankly, openly, unre-
servedly; သည်သူသဘောကောက်ကျွန် ခဦးထဲခြင်းမရှိ။ ဟောဟောတိုင်း
တိုင်းဘဲ။ (or ဟောဟောတိုင်းတိုင်းကြီးဘဲ)။ ဟောဟောတိုင်းတိုင်းပြောထတ်
သည်။

ဟောက်, 1, *v.* to be low, hollow, sunken, as the contents of a
vessel not full (ကျွန်ရေထကောင်းထမှာရေကိုအပြည့်ထည့်ထားသည်။
ယခုဟောက်ပြီ။ ထူထူသောက်ထထား။ ဆန်ထိုပြည့်အောင်မြင်ပါ။ ခဟောက်ပါ
စေနှင့်။) (In speaking of clothes and piece-goods, ဟာ is
preferable to ဟောက်; ဟောက် is used with reference to dry
and liquid measures); ဟောက် is also applied to the eye
when sunken from illness or want of sleep, မျက်စွန်းယောက်။
မျက်စွန်းကျသည်။ မျက်စွန်းချောင်။

—ထောက်, *adv.* sunken as a perished eye; မျက်ထုံးဟောက်ထောက်
ကန်းသည်။

ဟောက်, 2, *v.* to snore (ဟောက်ထတ်သောသူထင်းရဲထတ်သည်။ သွားကြိတ်။
ဒိပ်ယောက်။ ငါစေ့ပြောက်နွားကိုထူရှောင်သည်), to roar as a lion or

അകൽ, 3, *adv.* there at a distance (provincial and considered inelegant).

ဟောင်း, ၁, ၇. to be rancid, to have the smell of substances long decayed ; ပုပ်လိုက်သည့်မှာဟောင်းလို့နေရော။ဟောင်းစေ့နံ့သည်။

—ဝ၈, ~~ဝ၈ဝ၈~~ဝ၈, *v.* same, but less than ဝ၈ဝ၈။

—ϣδ, *v.* same.

ဟောင်, ၂, ဟ. to bark ; ခွေးဟောင်သံ။ ခွေးဟောင်တိုင်းထထွင်မအိပ်ရဘူး။

ဟောင်း, ၈. to be old, not new, မသစ်။ ဟောင်းသောအဝတ်နှင့်လိုက်စင်၍ မတင့်ထယ်ဘူး။ စကားဟောင်း။ (ancient, obsolete language) [အိမ်ထဲ ဟောင်းပျက်အဒိမ်ဝက်။ ထုဆီဟောင်းပျက်။ အပြောစက်။ (သည့်ရွာမှာလူ အများရှိကြသည်။ နေဟောင်းရှိဟောင်းချည်းပဲ)။ သည့်ရွာမှာနေဟောင်းထိုင် ဗော် (ဘော်) လူချည်းတည်း။ ဟောင်းသာဟောင်းမကောင်းဘူး။ သစ်သာသစ် မပြင်ရဘူး။

—ရှင်း, *v.* to be old and faded as a garment ; ယုဆိုးစေတင်းရှင်း။

—မြင်း, *v.* to be very old and crumbling ; ဟောင်းမြင်းသောအခူ
ယခုမှအသစ်ပြုလုပ်ပြောချင်ပါနှင့်ထော့။

ဟောင်းမွာ, *adv.* loud and noisy in speaking; စကားဟောင်းမွာဟောင်း
ပွာနှင့်ပြောတတ်သည်။ ဟောင်းမှမှတ်စရာပေါ်အား။

ဟောင်းလောင်း, *adv.* with a hole through, hollow throughout (in an exposed manner) [also applied to the wearing of a puhso or htamein in an unintentionally indecent manner, **ထိဟောင်းလောင်း**။ **ပုဆိုးဟောင်းလောင်း**].

—ပေါက်, *v.* to be fistular, tubular; လှေတစ်စင်းထိုးမိသောအခါ
ပေါက်သွားပြီ။ ပဲခူးမြို့နှင့်ရန်ကုန်မြို့မီးရထားလမ်းဟောင်းသောင်းပေါက်ခဲ့ပြီ။

ဟေ့ခရစ်၊ ၇. to be disrespectful, insolent (to be dissolute), one kind of ညှပ်ပေါ်ရင်းကား။ ထုတပါးများစေကားရင်းကားဟေ့ခရစ်သည့် လူ။ ထုတပါးပြဋ္ဌာကို ဟေ့ခရစ် သေ့သွင်းတယ်များသည့်လူ။ မဟေ့ခရစ်နှင့်။ မသေ့သွင်းနှင့်။ ဟေ့ခရစ်ထော်မာ။

ယောင်, *v.* to be completely exhausted, out of breath, either from great fatigue or extreme thirst ; more than ထိုင်။ ခေါ်ထွန်း၍ အသက်ရှူများယောင်နေသည်။ ရေငတ်ထွန်း၍ ယောင်နေရသည်။

—ထောင့်ထောင့်, *adv.* in an exhausted state ; နေထိုင်ထိုင်ထောင့်ထောင့် ရှိသည်။ •

ထောင်ထောင်ထံ, *adv.* rousinglly (infrequent).

ဒို့, *pron.* that (colloquial); ထိုး (ထိုးထွက်), *yon*, being at a distance within view, [occasionally used with reference to ages long ago; ထိုးရှေးတဝက၊ ထိုကမ္ဘာက၊ မောင်ထိုးသင်း (*pron.* ခင်း), မထိုးသင်း (*pron.* စင်း), equivalent to the English colloquial terms

"Mr. what's his name," "Mrs. what's her name;" ထိုသင်း is frequently used when the speaker is alluding to something which has escaped his memory (ထိုသင်းထာထေး၍ညောင်တုန်းမြို့၊ ထိုသင်းထေးထင်းနာမည်မခပ်မရနိုင်ဘူး) or to something which he does not specify by name but points to, ထိုသင်းလူပဲ၊ in colloquial ထိုသင်း (usually *pron.* ထိုခင်း).

ထိုမှ၊ *adv.* yonder, over there.

ထိုက်, 1, *v.* to be slightly concave, sloping inwards (rare) ; ရှိုက် (far more common).

ထိုက်, 2, *v.* to pant, to be out of breath ; နေဖူလွန်းထိုထူများထိုက်ထိုက် နေပါသည်။

ထိုက်, 3, *int.* expressive of any strong emotion ; ထိုက်ကွန်ထော်ငွေ ထုပ်မေ့နေရစ်ပြီ၊ ရမည်မထင်ပါဘူး။ ထိုက်တခါ ငြင့်ခတ်ခဲ့ပြီအားကိုးစရာမရှိဘူး။

ထိုင်း, *v.* to be without a tusk, though full grown, as an elephant, ဆင်ထိုင်း (အမုက်နာ), without a wife or husband though arrived at a marriageable age, as ထူဖျိုထိုင်း, an old bachelor ; ဆူဖျိုထိုင်း, an old maid ; ဆူဖျိုကြီးထိုင်းမနေ။ ထိုင်းထိုင်းသေ ချာစောင့်နတ်ကြီး [ထိုင်း is also applied to cocks which have no spurs, ကြက်ထိုင်း], ထိုင်းကြီးကျွန်း, Negrais Island at the mouth of the Bas-sein river.

ထိုးထိုး, *adv.* far and wide, as news spread abroad, ထိထင်းထိုးထိုးကျော်ဆည်။

ဗြဲး, *n.* an astrological term.

